

BÓDIS MÁRIA

KANDELÁBER

2.

TARTALOM

„AZ ŐSSEJTIG VAGYOK MINDEN ŐS...” (életrajz-sorozat, 1999-).....	3
A LÉLEK HÁZAI (reinkarnációk, 2005-2010.).....	102
ELODÁZOTT AGÓNIA (elbeszélés, 2011.).....	356
A TAJGETOSZ FENEKÉN (elbeszélések, 2005-2011.).....	363
SAJÁT AGÓNIA (reflexiók és víziók, 2005-2012.).....	398
A SEMMI MARADÉKA (elbeszélés, 2012.).....	725

„AZ ÖSSEJTIG VAGYOK MINDEN ŐS”*

Életrajz-sorozat

* József Attila: A Dunánál c. verséből

Célom eljutni a Véghez, azaz a Kezdethez az egyetlen lehetséges csapáson visszafelé. Vajon meddig jutok az ős-ölek mentén? Az utat gyönyörűnek vélem, és rettenetesen kíváncsi vagyok.

Ha én vagyok az egész, mondjuk 100%, mennyi van bennem Anyámból, mennyi Apámból, és mennyi azokból, akikből ők lettek nyolcezeriziglen visszafelé? Kikből tevődöm össze? Mit hagytak rám örökül?

Hogyan, merre kószáltak elődeim, akik soha nem gondoltak rám, pedig remélhették, hogy bennem tovább fognak élni.

Meg kell keresnem őket, az ANYÁKAT, sorra egymás előtt!

Elkezdtém:1999. febr. 1-én,
és befejezem, amikor utoljára tudok írni.

Édesanyám, BRUNNER MARGIT, 1917. október 25-én született Kiskundorozsmán három testvére között a legkisebbnek. Az egyik szemére lenőtt héj miatt Kiskancsinak becézte az apja. Ő volt a kedvenc. 10 éves korában megoperálták, de a műtét a hibát nem tüntette el teljesen. Felnőtt korában is félig nyitott szemmel aludt. 13 éves koráig élt Dorozsmán, ott járta ki a négy elemít, többet aztán nem is tanult. Az apja alkoholizmusa tönkretette a családot. Anyja, kiről később azt hallotta, hogy „nagytermészetű”, 3 lábassal és 3 gyermekével egy éjszakán otthagya a férjét az üzlettel, házzal, gazdasággal együtt, és elmenekült. Beszerezett motyójával és a gyerekekkel Szegedre a nagymamához, onnan tovább Pestre, az ismeretlenbe. Nem bírta tovább a borgőzös-ordítózos, verekedésekkel telt rémes éjszakákat.

Pesten az anyja cselédnek, más szóval házvezetónőnek állt. Ha „nagytermészetű” volt, sem lehetett megvetni: 36 évesen egy nagy városban három gyerekkel, csinosan, rátermetten, a háziurak szeszélyeinek kiszolgálata! Négyen szorongtak egy cselédszobában. Volt, hogy némán, nesztelenül kellett meghúzniok magukat, mert a nagyságosék nem engedték, hogy a gyerekek is ott lakjanak. Anyámnak 13 évesen munkába kellett állnia. Első helye egy virágüzlet volt az Oktogonon mint kis mindenés. Több ilyen üzletben megfordult aztán félig még gyerekként. Később a szerencse egy nyomdába vezérelte. Ekkor 17 éves volt. Itt kitanulta a nyomdai berakónő szakmát. Egész nap egy gép előtt kellett állnia, amelyik ütemesen kítátotta a száját, bele kellett helyezni a papírt precízen és közben arra is ügyelve, hogy a gép el ne kapja a kezét. Gyógyszerdobozokat gyártottak. Anyám ezt csinálta 17 éven át.

Napi 9 órai talpon állás után még volt kedve eljárni az EMKE-be. Fiatal volt. A táncmulatságokon a fiúk körüludvarolták. Randevú randevú után. 1934-ben megismerkedett későbbi apámmal. A szakszervezet szervezésében vasárnaponként már vele rándult ki Gödre. Az ott készült fényképek őrzik akkori Anyámat: nagyon szép, karcsú, mindig vidám, nevetős és felhőtlen. Később is ilyen maradt, még betegen is. Mindig vidám, nótáskedvű, és a marakodó testvérek között a „békegalamb”. Bizony sokszor kellett bontogatnia a szárnyait, összeszorulva egyetlen kis szobában! A keresetének rájutó részéből előrelátóan elkezdett „kelengyére” gyűjteni. Mire férjhez ment, meg is lett az ágy- és asztalnemű szépen, ahogy illett. Igaz, a jegyesség eltartott vagy 6 esztendeig!

1940. ápr. 23-ikán kötöttek egyelőre polgári házasságot. Lakást béreltek. Végre ki az albérletekből! Négyen laktak együtt: velük élt nagyanyám és anyám nővére is. Apám moziknak dolgozott, mint plakátfestő. Az egybekelésük után saját műhelyt nyithatott a lakás egyik helyiségében. Hamarosan egy kiürült, kétszobás u.n. zsidó lakásba költözhetek át. A születésem után néhány hónappal Apámat behívták katonának. Már két éves voltam, amikor apám rövid és hirtelen szabadságolása alatt, mielőtt a harctérre dobták volna, gyorsan megtartották az egyházi esküvőt is.

A háború kihozta az emberekből a bennük lakozó, életösztön vezérelte tulajdonságokat. Anyámból is előbújt a ki tudja, honnan hozott „kalmárszellem”: gyűjtögető és ügyeskedő lett, aki a nehéz hónapok alatt ellátta élelemmel a családot: batyuzott babával a karján, teher-vagonokban, vonat tetején utazott, orosz katonák emelték át magukhoz az öléből a kislányát, s mit izgult, mire visszakapta az ütközők fölött a gyereket, markában egy kemény tojással. Végül Polgárdin kötött ki egy parasztasszonynál, ahová egy orosz tisztet is beszállásoltak. Volt vodkázás, a falon pezsgőspoharak durrantak, még sokáig látható volt a lecsorgó ital nyoma, ilyenkor a háziak igyekeztek láthatatlanná válni, és volt, hogy Anyámat gépfegyverrel kényszerítették a kúthoz vízért. Hátában a részeg tiszt „davaj” ordításával Anyám egyenes derékkal ment át az udvaron, de kezében zörgött a zománcos vödör. Másnap ott állt a parasztház kormos tűzhelye előtt, és énekelt. Ha bál volt a kultúrban, elvitték, és táncolt, nyilván flörtölt is. A „pesti asszony” volt a faluban, s ha kellett, leült a nagyasztalhoz a kemencével fűtött, meleg szobában, és verte a blattot a plébánossal, a kántorral, meg a

jegyzővel, az arcán rendületlenül ottmaradt a kényszerű mosoly, szemében pedig a szomorú jókedv. Mit tehetett? Szaharinért, szappanért zsírt, cukrot, élelmet kapott, és kellett a gyerekének a tej, a hús, a gyümölcs, miközben egész Budapest éhezett.

Apám 1945. elején Pestre vetődött a magyar sereggel. Honnan jöttek, hová készültek, ki tudja? A katonákkal zsúfolt vagonok ott álltak Józsefvárosi pályaudvaron, és várták az indulást. Egy ugrás a vasúttól a lakás, mindössze két sarok. Apám hazaszökött. Az életét kockáztatta. Késő este, néma sötétség, az utcák kihaltak, kijárási tilalom van, besötétített ablakok, állandó légiriadó veszély, fal mellett osonás. Bárki feltartóztathatta volna, a katonaszökevényeket azonnal főbelőtték.

Az ostrom alatt a család a pincében élt. Azon az estén mindenki odafönn a lakásban, mintegy sugallatra. Akkor a lakás ajtaján kopogtattak. Teljes a rémület, az asszonyokban meghűlt a vér: Ki az ilyenkor? Anyámban volt csak mersz, kióvakodott: két megviselt katona állt az ajtóban, az előszobából kiszűrődő fényben nem lehetett tudni, kifélék, mifélék. Anyám berántotta őket, gyorsan bezárta mögöttük az ajtót, csak azután sikoltott fel: - Józsi! - és ráborult az apám vállára. Emlékszem a két félig élő, félig holt katonára, akik a konyhában feltűrt nadrágszárral lilára fagyott, dagadt lábaikat áztatták egy lavór melegvízben. A három asszony suttogva sürgött körülöttük. Az ismeretlen szökevény néhány nap múlva odébbállt, Apám pedig Budára osont, és az orosz hadseregnél jelentkezett a Várban, miután a Gellért fürdő romos épületében megkereste a kabinját, és magához vette a békeidőben ottfelgett úszónadrágját. Nem vett komolyan semmit. Az életet kalandnak vélte, amint a háborút, a szökését, még talán a házasságot is. Nem csoda, ha Anyám annak idején halogatta az egybekelést!

Anyám a háború után is lejárt velem Polgárdiba, Apám maga maradt Pesten nagyanyám és néném gyámsága alatt, ám hamar kiderült, a magányos élet nem az ő formája. Szeretőt talált. Sokáig nem tudott dönten, mert könnyen befolyásolható volt, és arrafelé hajolt, amerre az erősebb húzta, Anyámban pedig nagyobb volt a büszkeség, semhogy könyörögjön. A házasság hosszan tartó, lassú összeomlása 1946-ban váláshoz vezetett. Féltestvérem hamarosan világra jött. Anyám szerint teljesült apám vágya: helyettem is fiút várt annak idején.

Anyámat megviselte a háború, a pincézés, a vonat tetején való utazás, házasságának összeomlása és a válás. 29 évesen kezdődött betegeskedése kálváriája: kórházból ki, kórházba be. A vízháztartás felmondta a szolgálatot, állandóan szomjazott, rengeteg vizet ivott. Aztán szédülni kezdett: tériszony és félelem, remegések, ájulások: vegetatív idegrendszeri zavarok.

Nem sokáig maradt egyedül. Többen is megkérték, de a betegségét szégyellte, s emiatt nemet mondott annak a kedves Farkas bácsinak is, aki gazdag üzletét egyszer megmutatta Anyámnak valahol a Lipótvárosban. Emlékszem a drága bundák garadára a ruhatartó állványokon az alagsori raktárban. Későbbi nevelőapám a jómódnál eredményesebben győzte meg Anyámat a „boldoggá teszek” ígéretével! Őt választotta. Anyám másodszor is férjhez ment. Akkor néném és nagyanyám, akikkel addig együtt laktunk, elköltöztek. Anyám féltette tőlük a „boldogságát”, ugyanis éberszemű nagyanyámat vádolta előző házassága felbomlásáért. Ki tudja nem volt-e igaza? Mindenesetre a két kényeztető nő helyébe nekem került egy igazi apa!

Hamarosan Apu szülői házába költöztünk, de onnan menekülni kellett: az új anyós megkeserítette Anyám életét. Akkor új kálvária kezdődött, a költözködés egyik lakásból a másikba, míg Anyám vissza nem térhetett a Kálvária térre egy rendes, komfortos lakásba. Közben Anyám betegsége egyre hatalmasodott. Kiderült: egy elhanyagolt rák. Senkinek sem jutott eszébe a sok folyadék által évtizedek alatt megviselt veséket megvizsgálni! Hosszú szenvedés után 57 évesen ment el 1973. okt. 19-én, egy héttel a születésnapja előtt! Megemészthetetlen!

Anyám anyja, a nagyanyám, MÁTHÉ ANNA 1892. Karácsonyán született Csákován, azaz Csákon, Temes vármegyében, mint középső testvér 3 gyermek között.

Csák sokajkú kisváros volt, egy ideig ott járt nagyanyám elemibe, közben egy évet töltött Apatinban mint cseregyerek a német nyelv gyakorlása miatt. Csak érteném! Édesanyja alig tudott magyarul, szintiszta sváb családból házasodott a magyarajkú Máthé-családba. Hát minek kellett akkor nagyanyámnak másik megyében, idegeneknél németül tanulnia? A két polgárit Temesváron járta. Ott kellett hosszú, szőke, térdét verdeső hajzuhatagától megválnia. Amikor hazaért, 12 éves korában, a szülei megkérdezték, akar-e valamit kitanulni? Bátyja, Máthé Gyula kertészinas volt akkor, húga, Irén, még kislány, ő postáskisasszony lett később, majd nővér a szegedi Bőrklubján. Nagyanyám „csak” háziasszony akart lenni. Így édesanyja maga mellé vette kenyérdagasztáshoz, disznóvágáshoz, kapott kicsiny földet zöldségeknek, veteménynek, ott állt a teknő mellett nagymosáskor, bevásárláshoz a bakra ült, megtanult lóval, tehénnel bánni. Nagyobb lány korában háziasszonyképzőbe iratkozott, ahol varrt, kötött, kézimunkázott. A vizsgán készült fényképen ott ül a lányok között, mindegyik egy varrógép mögül mosolyog a kamerába. Máig őrzöm egyik vizsgamunkáját: kötött fehér harisnya, a combnál csipkeszegély és monogram. Ilyen gyöngykötést csak gépi harisnyákon láttam eddig. Mit nem kellett tudnia akkor egy háziasszonynak! Mindeme tudásának nagy hasznát vette később, mint fiatalasszony, hát aztán Pesten még inkább, mint házvezetőnő.

Ha tehette, Apjával tartott, amikor elléshez vagy beteg állathoz hívták, de ez már Bács-kossuthfalván történt, a szomszéd megyében, az Ó-Moravica melletti uradalmon, ahol Máthé József állatorvos volt, s ahol nagyanyám volt a legszebb lány. Az első bálján bálkirálynő! A tükröm felett egy szalmakalapról lehulló halványkék csipkesál fedte a vállát azon az első bálon. Azokat a bálokat nem ám a faluban tartották, ott csak amolyan kocsmai bálok voltak. A megyei tisztviselők Szabadkára jártak, az színmagyar város volt, az ottani tükrös báltermekbe vitte két pej a homokfutón nagyanyámat, mögöttük lovas kocsin a cigánybanda már Csantavár után rázendített. Így futottak be Szabadkára. Ott ismerte meg aztán a nagyapámat. A moravica meg szabadkai tükrös termekben színi előadásokat is tartottak, s mi lehetett más a repertoár, mint a pesti Népszínház sikeres népszínművei? Nagyanyám volt a Bács megyei Blaha Lujza, szinte minden szerepét elénekelte! S hát még hogyan! Nem olyan egyszerűen, mint Pesten a Blaha! Máthé Anna maga kísérte magát cimbalmon, és mögötte húzták a cigányok!

Bálkirálynő-primadonna nagyanyám beleszeretett a halk szavú, kackiás bajuszú, snájdig legénybe a hetedik faluból, Dorozsmából. Hiába mondta az anyja: olyan messziről jött, ki tudja, miféle, nem ismerik erre. De nagyanyám csak ingatta a fejét az aranyszőke koszorúba tűzött hajfonatával, hogy hát mindenki tudja, a Brunnerok mekkora kovácsműhelyt meg boltot tartanak Dorozsmán, s a szőlőjük egyre nagyobb, a pincében egyre több a hordó, módos család, jó lesz ott a sora a legkisebb fiú feleségének is. Úgy történt, ahogy akarta. Az esküvői képüket elnézve, egyikükről sem süt a boldogság. Nagyanyám szigorú, mint aki a sorsát-múltját siratja, de az is lehet, akkor kapta meg a szomorú az édesapjáról? Eltűnődhetek a válaszon.

Aznap bizonyára elbúcsúzott csodaszép lányszobájától, a bordóvörös falaktól, rajta az arannyal pingált girlandoktól, oszlopoktól, arany liliomoktól, a lenge csipkefüggönyöktől, a fehér komódtól, a gombos rézágytól, a fehér tükrös asztalkától, egész cifra és vidám lányságától. Dorozsmán a falu apraja-nagyja a lakodalmat készítette elő, s amint kijöttek a templomból, fiúpajtása Kossuthfalváról hozta a hírt, hogy Édesapját be kellett vinni az elmegyógyintézetbe, nem jöhet imádott lánya esküvőjére. Aztán eltűnt az ifjú férj is. Mire megpirkadt, előkerült a pincéből eszméletlen részegen. Hát ezért hozott a hetedik határból

menyecskét jó Brunner István, az egyetlen gyerek az 5 közül, aki anyja alkoholizmusát örökölte. Az esküvő napján, 1912. május 14-én ezt a két életre szóló útravalót kapta Anna. A fotográfusnál tán ezt látta előre. Le is nyelte, bele is törődött. Mindjárt beállt a család hústagú személyzete élére, vezette a házat, a kovácműhelyt, a boltot, beszerzett árut, főzetett, törődött az istállóval, a férjét is megmosdatta, ahányszor eszméletlen-részenen hazahozták valamelyik kocsmából vagy a falu valamelyik árokpártjáról. Közben szült 4 élő gyereket, elhajtattott hármat, maradt felnőni egy fiú és 2 lány. Velük szekerezett be 1930 egyik éjszakáján, szökve, mint a tolvaj, Szegedre, s onnan Pestre, az ismeretlenbe, önmagában bízva csak, erejében, szorgos két kezében, csinos megjelenésében, okosságában. S ha azt mondták rá, hogy „nagytermészetű” volt, ki nem menti fel? Szerелеmmel elfogadott férje ütlegelei, embertelen méretű feladatai elől hová menekülhetett? Szülés után másnap már be kellett ülnie a boltba pénzt kasszírozni, ideje sem volt a babát megszoztatni, ott bontotta ki mellét a pult mögött, és mindemellett a házra is mindenestül neki kellett nézni: jószágra, cselédekre, inasokra, s a léhűtő férje mindeközben ki tudja, hol csavargott. Aztán persze, már ezt csak magam gondolom hozzá, Versecre szekerezvén boronáért, ásóért, kávéért, lenvászón lepedőért a boltnak, lehet, hogy a verseci nagykereskedő, a zsidó Lévi Áron csókja nem volt megvetett, s ha Anna szegény egésznap i zötykölődés után megpihent a hús szalon kanapéján, kávézgatás közben megeshetett ott más is. Ki tudja? Ki tudja, hogy a kisebbik lánykaja miért esett olyan messze formára is, tálumra is a Brunneroktól? Ki tudja? S ki íélheti meg, elvégre?

A rissz-rossz, de mégis 18 évnyi együttélés után nem volt olyan egyszerű a válás. Nagyapám a családja után ment Szegedre tervekkel és ígéretekkel felszerelve. Nagyanyám hajlott, és az elvesztett üzlet és egzisztencia után nekiindultak együtt a Felvidéknek. Ám Nagyapám vasúti alkalmazottnak sem vált be, bár megfordultak nem egy városban. Az ital ördögével szembeni harcban ott is alulmaradt. Nagyanyám akkor indult neki a fővárosnak a három gyerekkel, hátrahagyva reménytelenné vált férjét, és kénytelen vándorútra kelt, cserélgetve a különböző gazdag pesti házak cselédszobáit, mint házvezetőnő. Innen jártak dolgozni a közben már felnőtté lett fia és lányai, ebből a nyomorultan szűk világból kérte meg Apám Anyám kezét, innen nősült meg István, a legidősebb. A fiatalok a házasságkötés után sikeresen lakást szereztek maguknak, Nagyanyám a pártában maradt lányával kezdetben Anyámékkal lakott, aztán a háború utáni újjáépítési lehetőségekkel élve saját lakáshoz jutott.

Munkás két kezét, gyakorlatias észjárását sohasem pihentette. Gyerekei, s főleg unokája ebből a kincsből élt, abból, amit tőle kaptak, akár étel volt az felejthetetlen ízeivel, akár mesélő kedvének színes történetei, amellyel a családnak és kalandos életének felejthetetlen élményeit nyújtotta át, mint megszívlelendő élettapasztalatot. Én ebből élek ma is.

Tökéletes szellemi frissességben eltöltött 93 esztendő. Első rosszulletéből a tőle örökölt vagy eltanult módszeremmel, nagy hitemmel és szeretetemmel kiimádkoztam. Másodszorra nem hagyta magát. Magába fordult, és elaludt egy hajnalon.

Nagyanyám anyja, HUM ANGÉLA 1863. december 16-án született a Torontál megyei Jánosföldén, mint utolsó az öt leánygyermek között. Tíz évre az első testvér, Emma után, és Náncsy, Liszy, és Fáncsy után, kedvencnek.

Nevek, sorsok, karakterek, bizony összefüggnek: 4 éves korában elkapta a torokgyík. 1867 táján ebbe minden kisgyerek belehal. Anyja tüzet rakott a földes kamrában, bevitte a gyereket, s körülaggatta vizes lepedőkkel. Áradt a gőz a lepedőkből 3 napon, 3 éjen át, akkor felfakadt a genny, öklendezve tódult. Apja a templomnak képet rendelt a rudnai festőnél, egy szerb tanítónál, hálaajándéku. A festményen anyja ölében a szőkefürtű Kisjézus volt Angéla. Kapott is

az apjától egy olyan borjat, fehércsillagos homlokút, amilyen a templomi képen nézett rá. Szelídnézésű volt Angéla, mint a képen, mielőtt beteg lett, s olyanfajta maradt azután is.

A csendes gyerek legszívesebben az állatok között volt. Apja, mint urasági tehenész már nem járt ki a marhákkal, négy éhes csordásgyerek hevert azokkal az akácos alatt szemmel tartani a jószágot. Nekik hordta az ételt Angéla 7 éves korától. A csorda a grófi uraságé volt, néhány tarka a falu házaiból csatlakozott, ám Huméknak is lett már kilenc Angi kisborjával, Trézszivel együtt. Aztán besegített a szűrésbe a fejésnél, a túrópakolásba, ha anyja a párdányi piacra igyekezett. Jószagú kerek túrók ültek a sziták alatt abban a kamrában, ahol elfojtották a torokgyíkot. Élete végéig orrában maradt a tejfélék illata, a Hum-porta illata.

Angéla a marhákon kívül szívesen társalgott a Jóistennel, különben alig lehetett szavát hallani. Csak akkor szólalt meg, akkor is a dalos kedve, amikor Máthé állatorvos gyakornok úr jött látogatni a szarvasmarha-állományt, ami igen sűrűn esett. De a dal akkor is inkább a padlás felől vagy a szérűn túlról szólt, gazdáját látni se lehetett.

Máthé József (1856. ápr. 13-án Monokon született, meghalt Anyám születése évében, 1917-ben) a Felvidékről került Torontál megyébe az után, hogy az elsők között elvégezte a frissen avatott Állatorvosi Egyetemet Pesten. Nem sokkal később ő lett a párdányi járás állatorvosa, és a leánykérés után hamarost a szabadkai járásba helyeződött, és Ó-Moravicán vett házat. Oda költöztek a fiatal házaspár, akik között a szerelem kötött fűzért, mert a szó nehezen boldogult. József törte a sváb dialektust, Angéla pedig hiába járt magyar tanítóhoz, igazán soha nem tanulta meg a nyelvet. Haj, sóhajtott néha magában: Egy állatorvos feleségének lenni nem könnyű! Kossuth Lajos halála után a Fernbachék majorságát, s körül a nyolcházás falut Kossuthfalvára keresztelték, oda telepedtek át a 3 gyerekkel: olcsóbb és nagyobb volt ott a ház, s már kiépült az út, bár hiába, József inkább toronyiránt lóháton járta a tanyákat, mint bricskán.

Ki gondolta volna, a csendes, halk szavú, láthatatlan Angéla úgy el tud látni egy népes háztartást, amelyik mintha folyvást gurulna, magától nem tudott rendszerbe terelődni, csak ha törődtek vele. Angéla ha ellátta a jószágot, a gyerekeket, a férjét úgy várta kukoricaszemezés, babfejtés, foltozás-varrás közben, motolla-kezére nem is figyelve, hogy a fejében járt az aggodalom, hiszen férjura mindig úton volt, s ezer baj érhetne. Ilyenkor eszébe jutott az a gyerekkori este, amit kinn töltött az őszi szálláson. Miért, miért nem, sohase tette azelőtt. Furcsa bakfis-ötlet volt kint maradni. A csordások a karám szélvédett zugában terítettek neki subát. Felette a csillagos ég, zörgő, szélfúttá mező, állatok szuszogása: boldog volt, míg egy velőtrázó állatüvöltés felriasztotta. Azt sem tudta, merre fut a feketeségben, mellette puska villanása rémítette, aztán egy állat testébe botlott. Kisborjú feküdt feltépett torokkal, nyüsztve, az anyja nyalta a vért, fel-felbődült, teste remegett. Körötte némán remegett a többi állat is. Merész farkas magányos akciója volt, érthetetlen. Azóta se, azelőtt sem jött be ilyentájt, ősszel farkas az erdőből, csak azon az egy éjjelen. Anyja szemét látván másnap, fogadta, csak járt utakon meg eztán.

Aztán jött a gyerekek gondja. Egy fiú, Gyula, és két lány, Anna, és Irén. Élete derekán pedig a hirtelen tragédia:

Máthé József, mint mesélték, ikerpár egyik tagja volt, és burokban született. Öccse fogyatékos lett, gyengeelméjű, és 27 éves korában meghalt a szegedi elmegyógyintézetben 1883 Karácsonyán, az eljegyzésük napján. Józsefnek 29 év múlva, 1912-ben bomlott meg az agya, hirtelen. Aznap vitték az elmeosztályra Szegedre, amikor kedvenc leányának, Ninusnak volt az esküvője. Őt évet élt még aztán.

Hogy özvegyé lett, Angéla az édesanyjával Ninus házába költözött Kiskundorozsmára. Ott élt kegyelemkenyéren. Később a kisebbik lányához szegődött, aki Szegeden a Bőrkinikán

volt ápolónő. Szűk alagsori lakásban szorongtak hárman. 1933-ban, 70 éves korában agyvérzésben halt meg. A leánya akkor beköltözött a klinikára, nagyanyját meg elmeorvosi intézetbe tette. Senki nem törődött az öreg szülével, Humné Weinhardt Annával. Haláláról csak hetek múlva értesült a „család”.

Én Angéla nevét bérmentéskor kaptam. Más talán nem is kaptam tőle, hacsak az elfojtás készségét nem, amikor szokatlan ötletekre adnám a fejem. No, meg a torokgyíkját átélhettem magam is 4 éves koromban, de engem kórházban gyógyítottak.

Dédanyám anyja, WEINHARDT ANNA-MÁRIA, azaz Anne-Marie Weinhardt 1835-ben született Jánosföldén Torontál megyében egyetlen gyerekként, összes, meg nem lett testvére erejével, egészséges étellel; nagyot akaró, nagyot tevő volt, mint egy férfi.

Tágas, szép házban laktak: apja, Franz Weinhardt, nagy családot tervezett, ám a ház üresen maradt. Anna-Marie is szívesebben volt künn, mint benn. Kisiskolás leckéit pillanatok alatt összecsapta az eperfa alatt. Nem ment neki az írás, nem fogta a marka a tollat, sem a tűt, még a fakanalat is alig. Az ostort, az eke szarvát igen. Korán kiment apjával a földre szántani, vetni. Arca barnapiros, haja lenszőke. Igazi sváb leány volt, a magyar szót is csak annyira bírta, amennyire a vásárban kellett.

Jánosföldre a sváb mennyország! Hiába a magyar tanító, a plébános. Bement a fülekbe vasárnap a szentbeszéd, és németül jött ki a kocsában, ahol megbeszélték a falu gondját, pletykáit. Anne-Marie is ott volt az apjával, mint egy fiú. Nyurga alakja csak akkor jelent meg a konyhában, ha az anyja odaparancsolta. De inkább búfelejteti.

1848 ugyanis a bánat esztendeje volt. Katonának állt a faluban minden valamire való suhanc, lobogott a piros-fehér-zöld trikolór a városházán, s a hőst eltették, Francit, az ő apját, aki kikergette az uradalomból a grófot. Nem is látták soha többé. 1850-ben halt meg Krumbachban, hozta a hírt egy süket foltozó varga, ki állítólag látta is a grófot kiterítve a krumbachi templom oltára előtt. „Fehér volt akkor a szakálla, mint az albínó kecskegidáé.” - így mondta. Magyarul, mert a varga cigány volt, s hogy hogyan került épp Krumbachba, nem tudni. Hát ennyit a családi legendák hitelességéről...

A suhancok között volt a harmadik szomszéd, Peter Hum a 129. számú majorsági házból. Vele akart menni minden áron Anne-Marie, a harcba egyenest. Alig lehetett visszatartani. Sírva-ríva borult az apja nyakába, aki megígérte, ha nem jönne vissza jövőre, - már túl volt a negyvenen, öreg harcos volt, - utána mehet a leány, hisz addigra 14 éves lesz, nagylány, anyasorba való, hát mehet.

Nem jött vissza az apja. Ott esett el a Felvidéken, Kassánál. (Sírját egy kései utód, Anne-Marie jövődő veje, a Máthé Jóska talán látta is.)

Anne-Marie mégsem ment a csatába harcolni a magyar szabadságért. Nem hagyhatta egyedül az anyját, szegény Pfaltz Emiliát, aki akkoriban kétszeresen sírt: egyszer fennhangon férjeuráért, egyszer titokban-csendben jó nagyapjáért, a fehérszakállas gróf Buttler Jánosért...

Anne-Mariet megviselték a veszteségek, s ráadásul a messzi Torontálba semmi hír nem jött kiszemelt mátkájáról, Hum Péterről sem. Aztán mégiscsak jött magamaga épen, egészségesen, bújt is egy darabig szérűben, padlásan, de hát errefelé, a németajkú sváb faluban minek is keresnének bujdosó honvédet? Ma is alig hiszik, hogy a jógazda sváb, kinek múltja is alig van ezen a feketeföldű tájon, elment vérét hullatni a német ellen a magyar szabadságért, vagy a magyar úr ellen a rác jobbágyért. Tény, hogy a Weinhardt Franci is inkább a lelkiismerete elől futott a magyar zászló alá. Azon a reggelen a régi gyűlölség fűtötte a faluban talán már rég

elfeledett történet miatt, öreg anyósa vesszőfutása miatt, meg a falubeliek előtti nagy szégyene miatt. Családi gyűlölség volt ez inkább, mintsem paraszti düh az ura ellen, mert ha meggondoljuk, emberséges úr volt a jó Buttler gróf, aki hazát adott nekik - szerelemért cserébe. De erről majd a helyén!

Anne-Marie, a keménykezű leány keményedett a szívében is. Igazi tüchtig sváb vér kerengett benne, tetézve az egyke felelősségével, aki a földre s jószágra egymaga vigyáz. Olyan is lett a házatája: vigyázzban állottak a fűszálak is, egy magasságban, egyenlő messzire egymástól, katonás rendben, még a baromfiak legelőjén is. Szigorral dolgozott, óvta özvegy anyját, s így is lépett a házasságba, elszántan, és szült a derék gazda Hum Péternek öt leányt. Fogta is őket kemény kézzel, kemény erkölccsel. Megszólás a faluból őket már meg nem érinthette. Elnéző csak Angelikával volt, így hívta a legkisebbet, akit visszahozott a halálból. Csak azzal az eggyel. Bár azt se mutatta ki soha. És amikor megözvegyülvén a lányok házai közül választania kellett, Angéláét választotta, vele élt és vele költözött, amikor az hozzáment az állatorvos Máthé Jóska igazi magyar gyerekhez. És Angélával ment szállásról szállásra. Amikor az is megözvegyült, laktak az unoka, a Máthé Ninus vezette házban. Csak amikor Ninus a gyerekekkel Pestre futott, akkor költöztek be Szegedre az Angélával.

Anne-Marie 99 évet élt. Akkoriban összeszámálta: neki mint egyke leánynak 28 unokája élt szerte a világon, még Amerikában, Philadelphiában is élt egy fiú, az Eduard Pottyér. (Akihez néném, sehogyse akart feleségül menni, pedig de kérte az a férfi a háború után, amikor még mehetett volna!)

Az utolsó 3 évet a szegedi elmeosztályon töltötte. Irén nevű unokája, az ápolónő tette be oda ismeretsége révén a drága Angéla halála után, s ott is halt meg ritkuló tudattal 1934-ben.

Innen már a képzeletem viszi a történeteket visszafelé. Igazából semmi egzakt adatom. A karakterek és a históriák, de még a nevek is hitelesen kitaláltak.

Szigorú ükanyám, Anna-Mária anyja, [PFALTZ EMÍLIA](#) 1807-ben látott napvilágot a grófi majorság utolsó szobájában egy lábatlankodó, bögőmasina báty, Johann mellé - bajnak. De ezt csak a faluszája tartotta így, sem az anyja, sem az apja nem bánták jöttét, pedig úgymond, fattyú volt mindkettő.

Fattyú-voltát Emi-Tochter egy pillanatig nem érezte, hiszen esze-jöttéig a kastélyban élt Klára leány, a magyar „Schwester” szárnyai alatt. Csak színes képek, sok nevetés és finom illatok maradtak, mint emlékfoszlányok ezen időkből. A Buttler-majorság túlfelén, már kimért utcákban sorakoztatva álltak a falu, Jánosföldre házai. Úgy 12 lehetett talán, de ez csak amolyan képzelt szám. Mire Emi-Tochter Emíliává lett, és nem csak gagyogott, hanem írt is már, addigra Pfaltz papa házában éltek, a „második sorban”. Így mondták a később jöttek utcáját, ami az első soron, a „főutcán” túl a völgy felé húzódott. Ebben a házban nem élt több személy, mint a Mama és Pfaltz-papa. Néha ellátogatott Klára, de Johann soha. Később felfelrémlt Johann bátya kiböggött szeme, akaratos álla, biggyedt szája, amint Buttler-papa berakja egy batárba. Ez 1816-ban lehetett. Akkor vitték Bécsbe a katonaiskolába. Fess testőrtisztként látta még évekkel később egy húsvéti, izgatott napon. Johann-nak sötét bajuszkája volt már, kész férfi. Ő akkoriban lett nagylány. Őlébe vette a lugasban Pfaltz-papa pincéje előtt a kispadon, aztán már csak hírek jöttek felőle, egy mesalliance története egy drámai színésznővel 1835-ben. Anyja mesélte, hogy a szájukat betömni Buttler-papa, a gróf, rengeteg aranyat küldött fel Pestre a Magyar Színház építésére - hiába. Johann 1837 telén felakasztotta magát a bécsi garnis-szálló halljában. Botrány! Buttler-papa hiába tett meg mindent a fiáért (örökbefogadás, neveltetés), a gyümölcs, azaz Johann, a fattyú, nem viselte Isten áldását.

Olyan volt maga is, megátalkodott. Az élete is olyan. Mert hát a gróf családja megtiltotta a házasságot Mamával, ezt Emilie is tudta - ha már a falu tudta. Persze mindenki mindent tudott, még Pfaltz-papa is, de ő olyan ember volt, nem szólt. A gróf küldeményeit szépen az éltre rakta az almáriomban, s mire Emília eladó sorba került, több hold szőlőt telepített a Jánosföldre fekete ugarjába, arra húzta azt a bizonyos pincét. A szőlő akkor már egy kisebb majorságnak is beillett. És Mama mindig mosolygott Pfaltz Hugóra is, meg János grófra is. Eleinte pirosan, pozsgásan, aztán egyre halványabban. 1826-ban elhervadt egészen, nem sokkal Emília esküvője után. Az évben épült az a templom a falu közepén a gróf úr jóvoltából, hogy oda kerüljön majd a koporsója és a márványtábla. Egy galamb ül a Buttler-címer tetején, és a tábla fölött egy kampón örökké virág, egészen addig, míg a gróf Jánosföldén élt. Ezt sem bocsátotta meg soha a jó, merevnyakú, szigorú erkölcsű sváb falu.

A Weinhardtok is arról jöttek a Buttler gróf kenyerére-földjére, ahonnan a többi sváb. Régi família Krumbachból. Franci már itt született, vaskos legényke, s hogy ne feledje ősei hivatását, a szülei korán befogták a terebélyesedő gyümölcsfákkal tarkított szőlőben gondos vincellér-munkára. Itt találkoztak. Emilie már hordozta azt a gént, mit továbbörökített utódjaiban: az önfejű, magányt kereső, kicsit szertelen szabadságvágyat. Ezen vágy kiélésére kihízelgett Pfaltz-papától egy hátast, kistermetűt, s azon járt apja után a szőlőbe. Később a Franci után a szőlőbe. Nem volt még 13 éves akkor Franci, Emilie 16, s úgy egymásba bolondultak, hogy nem volt mit tenni. Franci többnek látszott, már serkent a bajsza (Johann volt ilyen 17 éves korában!), s az esték mámorosak voltak Jánosföldén is. A gyerekek pedig nem ismertek törvényt, korán jött a szerelem, és istenáldása is jött hamar és kéretlen: a házasság sürgős lett. Franci 16, Emília 19 volt ekkor, meg is eskette őket a szomszéd falu plébánosa szép csendben.

Óh, az az 1826-os esztendő! A Mama egyre gyengébb, haloványabb, Pfaltz-papa sündörög, tehetetlen, inkább a szőlőben van, mint otthon: nem bírja nézni. Aztán az esküvő. Johannt hiába várják, nem jön. Marie már 5 éve nem is látta! És a tavaszi esküvő után - alig olvadt akkor a hó, olyan nehezen éledt a természet! - egy ólmos, szürke reggelen a magasra rakott párnahegyen nyomot alig hagyva, utolsót lehelt Marie. Aztán csak kitavaszkodott, s már ért a gabona, amikor Emilie idejekorán, hatodik hónapra halott gyereket szült.

Istenverése ez is? Az öreg Müller átka? Krumbachból és a túlvilágról? ... A krumbachi malom kerekei időnként elindulnak, pedig nincs víz a patakban 1802 óta! Most is lódult, mondják, mikor Emiliét a pap a szomszéd faluban eskette.

És így ment ez aztán sokáig. Franci tovább gyarapította Pfaltz-papa szőlőjét, egyik pincét a másik után ásatta, jöttek Versecről a hordók. Csak gyerek nem jött. Koraszülések, vetélések évente, vérszegénység, mint az anyjánál. Akkor Buttler gróf nem bírta tovább nézni a lánya kínjait, és a szóbeszédnek újabb tápot adva doktort hozatott, híreset, egyenesen Milánóból.

Hát így lett 10 évre aztán, hogy Anne-Marie világra kéretőzött végre. 99 évet élt. 63 évvel élte túl nagyanyját! Nem is egy, - kettő emberöltő!

Emília 66 éves korában csendesesen elhunyt magasra rakott fehér párnák között, mint az anyja. A jó Franci nem bírta a vérével, s egy évre rá elvette egyik napszámosának lenhajú lánykáját. Csaknem 50 év volt közöttük! S a leány szült neki 5 fiút még! Ott nem fogott a krumbachi átok.

Szigorú ükanyám nagyanyja, Emília édesanyja, az angyali szelíd, tündéri, szőke MÜLLER MARIE-ANNE, azaz Marie Anne Müller 1788 tavaszán született hat fiútestvér közé virág-szálnak Krumbachban, a Mindel folyócska kergevizű erejét bitorló malom molnárjának hetedik gyermekeként.

Olyan szelíd és szép volt, mint egy szent, mégis azt mondták a faluban: „boszorkány, mint a nagyanyja volt!”, merthogy igen kicsi korában jobban számolt, mint akárki. Csak ránézett a szekérre, s megmondta, hány zsák búza van azon, de azt is, hány mázsa liszt jön le belőle. Amúgy csendes volt, tán nem csak a hat báty erőszakja tette, ilyen volt a természete. Lenszőke, fehérbőrű, mosolygós kékszemű, kicsiny és törekeny. Legelől ült az iskolában még 4 év múltán is, mindig a legkisebbek közt. Aztán gyerek maradt a lelke élete végéig. Valahogy tényleg más volt, mint a többiek, játszótársa se, barátnője sem volt, bátyjaitól elleste a betűvetést, s ha tehette, a bibliát olvasta. Szülei szent életre szánták. Míg haszna volt otthon, főzött, mosott, takarított, aprójósággal bánt, nemigen akaródzott Ulmba vinni a nővérekhez, de sorsa az lett volna, ha nem szalad úgy az idő.

Már 17 éves is elmúlt, kéréje is akadt, de nem ment. El volt szánva a szűzi életre, a szerzetesi módira, amikor a házukba vetette a sors gróf Buttler János magyar inszurgens tábornokot véres lábbal, kese ló hátán, zsinóros mentében, fekete bajusszal, halottsápadtan. Október közepe lehetett, amúgy hűvös, de tiszta alkony, amikor a menekülő sebesültet fehér ágyba fektették, kirurgust is hívtak hozzá, aztán Marie ápolta pillangó kezekkel, teljes odaadással. Az egész ház felbolydult, a hat báty készségesebb volt bárkinél, még a három legidősebb is szökött küldött a legényekkel szüret után. Apjuk, az öreg molnár, kit amúgy is szorongattak Napóleon adószedői már egy éve, igencsak tisztelte, aki kiállt ellene, ha meg vesztett csatában, akkor igazán!

Nos, igen! Ulm alatt ütköztek meg Ferdinánd főherceg vezetésével az osztrákok a franciákkal, s az osztrák lobogó alatt nem egy magyar nemes vitézkedett. Köztük volt az akkor 30. évét taposó fiatal gróf, tábornoki rangban, hogy a dunamenti sváb földről kikergessék végre a franciákat. Onnan menekült, a vesztett csatából, combján, nyakán szúrt sebbel, félig ájultan lova sörényébe kapaszkodva egészen Krumbachig, a malomig épp, ahol még világ szűrődött ki. Akkor elájult egészen. Napok múlva ébredt, s ájult újra - mély szerelemben. Így szokott ez lenni a mesében, s így esett, hogy Marie nem az isten jegyese lett, hanem gyönyörű Jánosa kezes szeretője.

Nehezen gyógyult János gróf. Istvánt, öreg szolgáját hazamenesztette levelével, nehogy szülei halálra váljanak elmaradásán. Karácsony szent ünnepét a krumbachi templomban töltötte, kérvén Istent, adja néki Mariet örökre. Hát szülői áldást István nem hozott Torontál megyéből, így anélkül vette Mariet maga mellé: nem jegyesül, sem feleségül, örök társul egy gyönyörű szerelemben. Akkor pedig még nem tudta, hogy valaki már evilágra ígérkezik.

Tavaszon tört ki a botrány, amikor kiderült Marie állapota. János gróf nem hagyta, s Müller molnárnak ultimátumot adott. Nem volt nagy haragvás, hangos szó, csak gyertya melletti borozgatás, s a két férfi alkudott. János gróf elviszi Marie-t, bár templomban örök hűséget nem esküdhet néki a család miatt, de Isten előtt ez már úgyis megtörtént. Torontál megyében van hatalmas uradalma, erdők, mezők, folyók, jó vastag föld, műveletlen. Jöjjön a lányával Herr Müller családotul! Ehhez kapott még újabb ezer holdakat vitéz katonáskodásért, így amerre a szem ellát, mind az övé - lakatlanul. Tudta az öreg Müller is, híre járt, hogy száz éve tán, mentek már arra svábföldiek. Nem is jártak rosszul. Még a Mária Terézia ültette oda őket. Csakhogy arra száguldott a pestis, s az egész megye kihalt. Mesélték, itt-ott állnak még a

házak is, és a gaz az ereszig ér. Hát ilyen kihalt vidékből jutott tengernyi Buttler Jánosnak. Odavinné Mariet családotul, jöjjenek!

Nos, Müller Nepomuk nem hagyta malmát, csobogó Mindel patakját. Három fia már úgyis saját szőlejét műveli a Duna túlsópartján fiatal feleségeikkel, de maradt még három idehaza. Egyikőjüké lesz a malom, de Marie s a másik kettő mehet, idehaza úgyis a franciák járnak. Reszkethetnek tőlük eleget. Hát inkább menjenek.

Így esett. Krumbachból Buttler földjére telepedtek a Müller Péterén és Antalón kívül még mások is. Weinhardt és ifjú felesége, aztán Augensteinék, Michelsék, Michlbachék, Humék, de még a felsőtemplomi kiskápolna papja, Krix Antal esperes úr is velük tartott. A hírre aztán másfelől is felpakoltak, s nem volt hét, hogy be ne kopogtak volna az urasági kastélyba újabb jelentkezők ládástul, tollastul, juhostul, gyerekestül.

Mire nyáron a kis Johann megszületett, már félig állt az újjászületett falu egyenes utcákkal, takaros kertekkel, némelyek már szőlőt is dugtak, s volt, aki már aratott a Buttler gróftól kapott vetőmagból. Mikor a kis Johannt keresztelték Párdányban, a sátrak alá hívott falunépe előtt a gróf megkeresztelte a települést, elfogadván a megtisztelő javaslatot: legyen hát Jánosfölde. S akkor Krix Antal meghúzta az új harangláb kötelét. Az első bim-bam vecsernyére hívott, s akkor jött az ígéret, hogy lesz majd templom is a gróf jóvoltából.

A következő év tavaszán kislány is született, Emília. Csakhogy addigra igen megváltozott Müller Marie élete. Nem mehetett ez így. A svábok nehezen tűrik a bűnösnek ítéltet maguk között. Még ha Marie szívesen nélkülözte is a barátnőket, és szívesen élt a gróf kastélyában magányosan. Amikor elhagyták a gyermekek az emlőt, főzött a házra egymaga, nem volt cselédje, nem álltak hozzá, de nem is akart munka nélkül lenni. Igen, elbújni lett volna jó, ám találkoznia csak kellett az emberekkel. Kikocsizott a faluból bricskán Párdányba vásárolni, meg rá kellett néznie az istállóra, magtárra, és bizony a büszke sváb nem tűrte a néven nem nevezett asszonyságot maga felett, ki nem is úr, nem is szolga, s nincs a gyerekein Isten áldása sem, hiába keresztelte meg őket Krix pap a harangláb és a plébánia fejében.

Buttler is látta, egyre szomorúbb Marie, egyre keservesebben tűri a környezetét. Így történt aztán, hogy az uradalmi kertész, Krumbach-béli Pfaltz Hugo odahagyta a kertészkedést, s a gróf rábeszélésére erdész lett a közeli tölgyesben. Hát kellett is, hiszen a gróf mindene volt a vadászat.

1811-ben az ötéves fiúcska mamájaként és egy 3 éves leány anyjaként Pfaltz Hugo megkérte Müller Marie kezét előbb a gróftól, aztán Müller Pétertől, a szőlősgazda bátytól. Marie is rábólintott korábban, bár majd a szíve hasadt Jánosáért, de hát a gyerek! Leginkább a leány! Merthogy a fiúcska a kastélyban maradt, nevelőt kapott, s aztán 10 éves korában katonaiskolába került Bécsben. A kislányt Hugo úr adoptálta, és magával vitte az erdészházba.

Marie boldogtalan is volt, boldog is. Még mindig mosolygott a világra, itt, Hugo mellett valahogy szabadabban, kevesen látogatták. Aztán a rosszízű suttogások is elültek, magától értetődő lett ez a házasság, mint minden. Mondogatták még, hogy boszorkány, hiszen hogy megbabonázta a gróft, de végül ez is elhallgatott. Akkor éledt a nép szája újra, amikor betegeskedni kezdett. Sohasem volt vastag, de már úgy kezdett fogyni-halványodni, mint a gyertya, vagy a dobozban a menyasszonyi fátyol. Igaz, a koszorúból semmi nem maradt! Akkor látta, amikor kinyitotta az almáriom mélyét, takarítván. Papírdobozában egy egér csontváza feküdt, s némi foszlány a mirtuszból, fátyolból. Nagyon megijedt: Istennek tán ez a házassága sem tetszik? Egy dologban volt bizodalma, a gyerekeiben. Johannt nem látta 1820 óta, s Emilie is 16 éves már! Oh, Isten, mikor ölelhet unokát, szöszske gyerekfejet újra? Sírt, sápadt s éppen mire elkészült a templom, 1826-ban szépen elaludt. Olyan gyenge volt, lélegzetet venni sem volt ereje. Az új templom lélekharangja neki kondult először, s oda is temették, bár volt, aki szót emelt ellene, de nem Krix papnál már. Michlbach szentelte be Marie koporsóját: „Élt 38 évet”. Nem sokat. Isten áldását kérem rá most is, bár 173 éve porlik a teste...

Első olyan ősanyám, akit Magyarországhoz semmi nem kapcsolta, az Müller Marie édes-
anyja, **HILDA AUGENSTEIN** volt. Günzburgban született, a Dunaparti kikötő egyik kereske-
dőházában, ahonnan kilépve, egy bakugrásnyira épp, a fővenyes parton álldogálva bámulhatta
apja hajóit, a ki-berakodó munkásokat zsákokkal a vállukon. Már amikor kiengedték a házból
egyedül. Korábban az ablakból pipiskedve bémészködött, de hamar elfáradt a lába, onnan
nem szerette.

Éppen 1750-ben született. Akkor is folytak háborúk, s ők mintegy útvonalon laktak: jól ment
hát az üzlet, virágzott a vállalkozás, csak apját nem látta soha, legfeljebb messziről: amikor az
ablakban pipiskedett, vagy amikor a fővenyen álldogált. Apja, Michael Augenstein, sváb
gabonakereskedő volt, három hajó tulajdonosa, anyja Marie Bouvier-Chantilly volt, a
boszorkány, bár Hilde úgy emlékezett rá, mint vidámszemű, nagymosolyú, sűrűszemöldökű,
jó illatú menedékre. Volt még két öccse is, de ők is hamar a Mama mellé kerültek, a
domboldalba, a zsenge zöld bokrokkal szegett temetőbe.

Apja francia lányt fogadott mellé Freiburgból. Később megtudta, nagynénje volt az az anyja
családjából, kik Lotharingiából futottak nemrég a hitük miatt. Haj, mennyit felvállalt az apja
az anyjáért s őérette, de hiába! Aki boszorkányt vett feleségül, annak lakolnia kellett.

Hilde még kicsi volt, amikor a rémes mende-monda a fülébe jutott. „A fiait is magával
vitte...” „Elállította a patak folyását...” „Szemmel gyógyította a pap húgát...” Suttogások,
vádak, és egy kisvárosban elég, hogy a halálba kergessenek érte bárkit. Hilde anyját is úgy
találták meg, egyik hajójuk árbocára tekert hajjal, véresen. Mint akit halálra vertek. De
Michael nem szólt, nem tett panaszt, eladta a hajóit, bezárta a kapuit, ablakait, Susanne
maradt csak, és Hilde. Meg ő, hófehér hajjal. Évekig ki sem mozdult, csak ült. Olykor a lányát
nézte elmerengve.

Pedig Hilde tudta, egy cseppet sem hasonlít az anyjára. A fiúk igen. Az ő szeme kék volt, a
haja vöröses, a bőre fehér. Sváb lány volt tetőtől talpig, semmi francia vér nem csorgott
őbenne. Csak a félelem, az volt sok, több a kelleténél. Apjával nagyokat hallgattak. Hallgatták
Susanne hangját a kert végéből, ahol hajlongva, halkán francia dalokat dúdolt.

Hilde félt, mintha valaki bűnös lenne. Tudta, az anyja sem volt az, apja sokat-sokat mesélt
neki róla. Mégis. Amikor először a templomba ment, ahogy utána néztek, ahogy suttogtak...
Ilyenkor elébe került anyja felnyúlt fehér-vörös teste a csapkodó vászonvitorla alatt.
Hazafutott, eléállította a dézsát. Fürdött. Ha nem volt tűz, hideg vízben a vályúban, a
dagasztóteknőben, bármiben, amibe vizet lehetett meríteni. Kényszeresen mosakodott. Kilenc
éves volt akkoriban. Aztán lassan csitult ez az örült mánia, de mindig kényesen tiszta volt.
Mint egy baronessz, meg nem fogott semmi állati dolgot kesztyű nélkül. Volt egy cipős
kesztyűje, egy csirkekopasztó kesztyűje, egy istálló kesztyűje. Százszámra heverték. Minde-
nütt volt egy pár készenlétben, s a tűzhelyen állandóan gőzölgött egy fazék víz.

Nem tudta, miből élnek, de nem is tartozott ez a lányra akkoriban. Bizonyára a hajók árából.
De meddig tart? Michael Augenstein tudta, valameddig még, de kiházásítani Hildét igaz
módjával nem tudja. Hilde szép volt, s illett reá a habos grenadin ruha az atlasz szalagokkal, s
a pici fejkötő. Mindig divatos volt, friss, üde, tisztaillatú. Magamagának meg az apjának, no,
meg Susanne gyönyörűségére.

„Ezt a virágszálat itt hervasztaná el, Michael?” - morgolódott Susanne.

„Hová vigyem, hisz nincs társaságom.” - törődött bele Michael.

De nem Susanne. Egyszer csak előállt, hogy a krumbachi molnár ismeri Hildét, meg hallott az anyjáról is, és hogy van neki egy fia... Tudta ezt Michael-papa is, de gondolni sem mert arra, hogy a gazdag molnár kockáztat egy boszorkány-csemetéért. Végül aztán mégiscsak összebörönálódott a két gyerek. Nepomuk Müller a Hilde két szép szemében akadt fenn, Hilde meg a liszt illatától kergült meg. A fehérhajú Michael Augenstein nem sokra rá elaludt végleg Günzburgban a Duna csobogásának altató nótájára. Susanne Hildával ment, a vén csont, Krumbachba.

Az öreg Müller ugyan nem bánta meg, hogy fiát Hildéhez engedte. A kósza hírek persze Krumbachig is eljutottak, de már csak úgy, hogy kíváncsivá tették a jó svábföldi parasztokat. Hát csak azért raktak 1-2 zsák búzát a szekérre, hogy betérjenek a Müller malmába megnézni azt a híres fiatalasszonyt.

Hilde pedig olyan házat tartott, ha valaki annak is utána jár, párját nem találják. Minden ragyogott, féhéren-keményen ropogott a damaszt vászon asztalon, ágyon, s a fehér vállon a patyolat ing. Hát még a konyha! Illat és csillogás. Nem volt ilyen akkoriban sehol, legfeljebb tán a hollandok finnyás portáján. Hogy csinálta?

Susanne mellette volt persze, de jöttek a gyerekek sorban. 1770-től egyik a másik után: hat fiú. Hat ördögfattyá a Nepomuk uram csobogóvizű Mindeljén éjjel-nappal nyikorgó-tekergő malmában. A legkisebb már legény volt, menyasszonyt keresett, amikor az utolsó gyerek megérkezett, de az már leány lett végre! Leány! Marie, mint a nagyanyja, s engesztelésül hozzá az Anne név: Marie-Anne, így, németesen!

Ó, hogy szerette Hilde kicsi Marie-ját! Pici száját, szöske haját! S ahogy cseperedett, hogy nézte! Pedig ő sem hasonlított a nagyanyjára, csak annyiban tán, hogy úgy számolt, mint egy férfi, vagy még jobban! Hogy szerette kicsi Marie-Annet, mégis zárdába szánták. Talán ezért babusgatta még nagylány korában is, még akkor is, amikor már úgy elfáradt, hogy kezét sem tudta emelni. Elfáradt február végén, s meghalt március elején, amikor a rügyek fakadnak, vizek áradnak. No, igen! Akkor 1802-ben nem áradt a Mindel. Ezen a tavaszon még vizet sem adott: kiszáradt. A békák is kiköltöztek a medréből.

Talán mégis boszorkány leánya volt ez a Hilde Augenstein?

Ki is volt hát az ő édesanyja? [MARIE BOUVIER-CHANTILLY.](#)

1725 télutóján született, már Svábföldön, egy erdőszéli tanya pajtájában. A jószívű gazdasági erdészek adtak menedéket a nővére vállán ájultan érkező kismamának azzal, hogy maradhatnak, ha a nővér felvállalja a nyolc tehén gondozását. Az anya született idióta volt, rá nemigen tudott az erdész számítani. Megszült, s mihelyst lábraállt, bejárt a faluba, kapott ezt-azt fűhordásért, talicskázásért, többnyire inkább elkergették, csak a Mindel-parti malom építésénél maradhatott hosszabb ideig.

Épphogy a kisgyerek lábra állt, az erdész után indult, aki hol bevárta, hol nem, hát Marie már néhány hónapos korában magára maradt a fákkal, virágokkal, madarakkal. Nénje ki sem látszott a tehenek közül, este, amikor előkerült, eléje rakta a bögre tejet, és kizavarta az anyjával együtt a patakra mosni-mosakodni. Sok emberi szó nem ért a füléig. Anyja húzós üvöltéseire emlékszik, a pajta szénaszagára, s ami benne maradt még, az a „tudomány”. Az erdőtől kapta, meg egyszer említett valami szakállas vénembert is, attól.

Marie tudománya az emberek szemében csoda volt. Sőt, boszorkányság. Sebre, hályogra volt füve, s a levelek-ágak csendje kiokosította a lélek hibáira, úgy tűnt, a jövőbe lát. Eszes volt, elleste azt, ami mellett mások elmentek, s mire süldő lánnyá növesztette a természet, számára

is csodaformán derült ki, mi mindent tud, mi mindent lát, amit mások nem, azok, akik nem ismerték az erdő nyelvét. Persze, ezt nem nézték jó szemmel a faluban: hugenotta menekült, francia, és lábra állította a béna erdészgyereket varázs-ujjaival. Hogy ez hány hónapon át tartott Gaston lábaival, s hogy maga is megijedt, amikor egy véletlen mozdulattól a fiúcska felüvöltött, de a láb megmozdult végre, nos, ezt senki nem tudta! Ez Marie tudománya és bátorsága volt.

Végül is el kellett hagynia a tanyát, Susanne-t, a nénjét, de még a falut is. Ez pedig akkor történt, amikor a falu temploma tornyába beleütött a ménkü. A torony leégett, s benne a sánta harangozó. Valaki látta Marie-t táncolni az égen, kezében a villámmal, amint épp reávetette azt a templom tornyára. Az senkinek nem tűnt fel, hogy másnap a megáradt Míndel partra vetette a belefulladt édesanyját, a balga Magdalenát. Marie ekkor 14 éves volt. Búcsú nélkül fordított hátat a krumbachi gyerekkornak. Tulajdonképpen félt a gyűlölettől. Feltehetően addigra már eltűnt az a rejtélyes szakállas öreg, aki valamit jelenthetett neki gyerekkorában, aki talán mellette volt, amikor senki az égvilágon nem szólt hozzá. Talán az a magányos öreg volt az egyetlen, aki emberszámba vette. Ki tudja?

Marie arrafelé igyekezett, ahol nem ismerték, és ahol olyan sokan vannak, hogy elbújhat. Szolgált tanyákon, városban, falun, amerre a lába vitte. Leghosszabb időt Ichenhausen kántortanítójánál töltött. Mint a szivacs, szívta fel a tudást, a betűket, a számtant, elleste, milyen ruhát varrna magának, ha pénze volna. Sötét haját koszorúba fonta, fehér kötényt is vett sajtért, igaz, nem az ő sajtja volt. Ha olykor lopott, meggyőnta, mint jó katolikus, hiszen így látta másoktól. Nem tudta, miféle ellenszél, vagy szél fújta őt erre. A hugenottáknak hírét sem hallotta.

Az erdei vadócból kisvárosi cselédlány lett. Ám többre vágyott, nemesebbre, hát kifordult a morva Gehbirts kántorék házából, s meg sem állt Günzburgig. Itt két esemény lendítette előre az életét.

A város szélén, az istápoly előtt fetrengő betegeket látva elszorult a szíve, és elővette gyermekkori tudományát, a füveket és az ujjaiiban rejtőző erőt. Hamarost híre kelt. Ha csurrant is ruhára, meg is bánta, mert vajákos boszorkánynak csúfolták, és félt a megkövezéstől. Odébbállt innen is, s a nyüzsgő kikötőnél keresett menedéket megfogadván, hogy soha, de soha többé nem segít másokon.

Napok óta nem evett már, csak amit elcsenhetett a berakodásra váró kosarakból. Akkor meglátta Michael Augensteint fényes csizmában, bársony zekében, csipkés ingben, szigorú szakállával, 45 évesen végigvonulni a sokadalomban, ahol mindenki kitért az útjából, s a tócsák is felszáradtak léptei előtt, a legyek is irányt változtattak előle. Csak Marie pattant elé mosolygósan, kacagva, sűrű szemöldökét felvonva, szoknyáját csippentve, és azt mondta, ha felveszi konyhalánynak, szerencsét fog hozni a házra.

Herr Augenstein biccentett, a házára mutatott, amelynek kapujában egy asszonyság hívta befelé, integetve. Marie azt hitte, álmodik. Még utána kiáltott Augensteinnak, aki botjával koppantgatva lépegetett a szemközti sorház felé: „Lassen Sie nur den Hollander das Schiff kaufen! Das Schiff wird versinken!” /Hagyja, hadd vegye meg az a hollandi a hajót! A hajó el fog süllyedni! Honnan vette a bátorságot? És maga sem értette, amit kiabált. Tény, hogy később, amikor már menyasszonya volt Michaelnek, a férfi elmesélte, akkor épp egy hollandi férfival volt üzleti tárgyalása, akinek eladta a háromárbocos teherhajóját, és 6 hónappal később a hajó a Horn-foknál elsüllyedt egy viharban. „Hát bizony nem a tengerre szánták, akik ácsolták” - gondolta gyakorlatias eszével Marie.

Michael hogy-hogynem, némi gondolkodás után feleségül kérte az akkor 16 éves, nála csaknem 30 évvel fiatalabb, kitűnően főző, állandóan nevető kislányt, aki nem csak a kedélyét, a házát is felvillanyozta, és szült neki egy csodaszép szőke kislányt is végül, ráadásnak a két vaskos, sötétbarna fiúcskák után. Michael nem kérdezte, honnan jött, kik a szülei. Később egyik nénjéről hallott, aki tejtermékeket árult Freiburgban, de az esküvőre az sem tudott eljönni. Magukban ünnepeltek, azután áthajóztak Bécsbe - nászútra, no, meg némi gabonaállomány is gazdára talált ott.

Günzburg nem tudott felocsúdni, hogy az agglegény kereskedő egy jött-ment „cigánylányt” vett feleségül, aki ráadásul vajákos! Kiderültek korábbi „csodatettei”, még a krumbachi templomtorony híre is eljutott Günzburgig, az ispotály körüli jótetteit feledve. A városi csőcselék akkor fordult igazából a kereskedő háza ellen, amikor kiderült, a „MARIE” nevű új hajón járvány ütött ki. Hatan nem tértek vissza. Egyesek látták Marie-t a hajón, mások azt is, hogy megmérgezte az ételt. Tény, hogy egyik este, amikor a gyerekeket már betakargatta az emeleti kis szobácskában, sűrű szokása szerint nekiindult a „ne félts, Misi!” felkiáltással, és magányos sétára indult. Hol járt ilyenkor, csak Gréti, a kis mindenestül sejtette volna, ha nyomozni kezdett volna cipőpucolás ürügyével, de nem tette. Ő se. Marie-t hagyni kellett, ezt férjeura is tudta. Hajnalban a matrózok találták meg a „MARIE”-n, dús barna hajánál fogva az árbochoz kötve, megfojtva, testét véresre rugdosva. Akkor már nem élt.

Michael ekkor 60 éves volt. Néhány nap alatt fehérhajú ősz öregember lett. Két hónap múlva a tifusz, ami a hajóról a hat áldozatot szedte, elvitte a két fiút is. Alig múltak 11 és 13 évesek. Michael bezárkózott, de ezt már Hilde történeténél elmeséltem.

Ilyenkor eltűnődöm: vannak-e véletlenek? Vagy a sorsunkat le kell élnünk, azon egy tollvonással változtatni nem lehet, mert **nincsenek** véletlenek?

Marie Bouvier-Chantilly édesanyjáról, MAGDALENA BOUVIER-CHANTILLY-ről nem tudok sokat írni. Nemigen hagyott nyomot maga után, és környezetéből sem fogott fel sokat. Agya nem működött normálisan: idióta volt.

1708. december 6-án este 7 óra tájban a Bouvier-tanya konyhájába szinte beesett Jack, az istállószolga, hogy fegyvereseket látott jönni a dombok alatt az úton. Ide tartanak. Aztán maga Louis gazda rohant, kezében már a puská, mert idehallatszott a fegyverropogás is. Ekkor már a gyülekezeti ház lángokban állt, a kicsi falu minden pontján sikoltozás verte fel a téli csendet. Ezelőtt fél órával még Anne asszony sikoltozott, de ő azért, mert új életet adott a földnek: Magdalénát, akit épp most tekert be fehér gyolcsba a bába a szomszéd faluból. A konyhaasztalra fektette a gyereket, és már futott is, lova nyerítve vágott ellenirányba, hazafelé. Louis a legnagyobb lányát kapta elő, karjába nyomta az újszülöttet, vállára terítette anyja fekete meleg kendőjét, s így tett a többi négygyel is sebtiben, s hónuk alá nyomott csizmájukkal az erdő felé terelte őket. Azok rémülten, lihegve kaptattak Susanne és az ordító újszülött után, akinek Susanne kétségbeesve fogta be a száját. Ismerték az utat, de eddig játékból bújtak meg a löszbe vájt üregekben. Most!... Most összebújtak reszketve. Hajnal felé elporlott az utolsó üszög is, csak halványan parázslott a hóban a magtár sarokvasa, szétszéledt tehenek álltak dermedten, mintha belüket ontott társaikért álltak volna gyászórséget.

A gyerekek előmerészkedtek. Apjuk teteme az ajtófélfára akasztva, anyjuk a szülőágyon, vértócsában, két szolga lött sebekkel az istálló romjai alatt. A püspök katonái alapos munkát végeztek. Aki élve maradt a faluban, mentette, ami menthető volt. Egy Bouvier-Chantilly-testvér vette át a gazdaság és a hat lány gondját, Marcel bácsi. Később őt is felkoncolták egy hasonló rajtaütéskor néhány nap múlva. Jack akkor került elő hamuszín sápadtan, tán a

nádasban kucorgott. Jack segített Susanne-nak valahogy ellátni a romos házat, és nekifogtak életben maradni. Megpróbálták összetartani a gulyát, és tejet szállítani Belfortba. Még sajtot is készítettek, ahogy tették azelőtt a szüleik.

Magdalena azon a rettenetes éjszakán, amikor született, agyhártyagyulladásra kapott. Túlélte, de elméje nem működött többé. Csak ült, evett és aludt. Senki nem törődött vele, senkinek nem jutott eszébe szeretni, megsimogatni. Akár egy felesleges bútordarab. Körülötte mi történt? A tehenek, Jack, Susanne és a másik négy lány gondjai? Az időnkénti rajtaütések? Hogy ég a falu? Hogy leszúrták Jackot? Hogy csoda volt mind a hatuk életben maradása? Egyetlen dolog tudta pillanatokra felnyitni az értelmét: a szex. Mert minek lehet nevezni egy gyilkolás, gyújtogatás során elkövetett erőszakot? Szexnek sem. De Magdalénában valami felszakadt akkor. És másnap eltűnt. Az úton találták meg, amelyen elporzott az egyházi bandérium. Kezében egy gombot szorongatott, katonazubbony gombját. Aztán a bába valahogy elhajtotta a magzatot, de Magdalénától többé nemigen volt nyugta a legényeknek arrafelé.

1724-ben, XV. Lajos edictuma után a véres hajszák újra megindultak, s eljutottak Bouviers-be megint a tavalyi katonák. Magdaléna boldog volt, a lányok is életben maradtak. Elhatározták, eladják a gulyát, és ősszel útra kelnek. De erre nem került sor. Kiderült, a katonák látogatásai lassan elfogyasztották a tehénállományt, s a sűrű zaklatások következtében nem maradt mit eladni. Magdalénára nemigen figyeltek létfontosságú gondjaik közepette, és állapotát nem vették észre, csak akkor már, amikor nem lehetett segíteni: így maradt meg a magzat, s lett belőle „krumbachi boszorkány”.

A hat lány végül felpakolt. Közben kettő férjhez ment, meg is özvegyültek gyorsan a kivédhetetlen üldöztetések alatt. Rose-nak a kicsijét a karjából tépték ki, s így özvegyen, árván, életösztönétől hajtva ő is a testvéreivel tartott. Odahagyták szülőföldjüket, és elindultak kelet felé. Túl a Rajnán talán jobb lesz! Ha elérnek odáig egyáltalán. Hosszú volt az út, sokszor hajlékuk elhagyott szérűben volt, olykor megbújtak az erdőkben, ligetekben, ám rájuk szakadt a tél. Hírét vették, hogy errefelé szívesen látják a dolgos kezek tulajdonosait, ha másvallásúak is, ha franciák is. A Bouvier-Chantilly-lányok pedig tudtak dolgozni. Beálltak, kinek, hogy sikerült.

Persze, az áldott állapotú, idióta Magdaléna sehol senkinek nem kellett. Susanne pedig nem bírta otthagyni az árokparton éhre, megfagyásra. Ketten vonszolták magukat aztán, egészen addig, amíg a Krumbach-környéki erdész és nyolc tehene meg nem váltotta őket.

Marie megszületése Magdaléna eddigi életén mit sem változtatott. Odaadta magát, akinek leteperni volt kedve. Ha adtak neki, evett, ha nem, feküdt a pajtában, s ha senkinek nem kerekedett kedve ledönteni egy fordulóra, s ráéhezett, hát kielégítette magát. Ennyire futotta az elméjéből. Hogy gyereke volt, nem is tudta. Csak akkor szoptatta, ha Susanne mellére tette. Hagyta.

Egyszer nadrágok után tekeregve három héten át a malom építésénél időzött, és senkinek nem szottyant rá kedve. Követ hordott álló nap, és nem mozdult. Senki nem értette, de nem is akarta. Azután is, éveken át, mindig szívesen időzött a Mindel partján, és nézte a zúgó vizet. Ilyenkor ha kérték, segített. Szerette a kerekek forgását.

Erotikus örölete kissé alábbhagyott, pedig még fiatal volt. Be sem töltötte a 33-at, amikor a Mindel tavaszi nagy áradása magával ragadta. Értelmetlen, haszontalan életének így lett vége 1739 koratavasán.

Az idióta Magdaléna édesanyja, a szerencsétlen véget ért [ANNA MEUNIER](#) akkor, amikor belesett a városszéli varga házának az ablakán, és megakadt a szeme a szép szál Louis Bouvier-fiún, és sóhajtott egy reménytelen, még nem tudta, kicsoda is ő tulajdonképpen. Azt csak az esküvője napján tudta meg apjától, Jacob Meunier szőlősgazdától, aki nem is az apja volt tulajdonképpen.

Addig persze mindenféle képek eszébe ötlöttek, váratlanul, s mert nem tudta hová tenni őket, elhessegette. Nem is igen érdekelték ezek az emlékfoszlányok, mert hisz minek ilyen butákat gondolni egy parasztlánynak? Lázálmok. Esküvője napján, 1696-ban, szüret után, szeptember 6-ikán azonban ezek a képek is a helyükre kerültek. Legalábbis ő azt hitte, hogy világos a dolog, csak nagyon-nagyon szomorú volt ettől az egésztől.

Nem volt véletlen, hogy az apja, akit imádott, és az ügyeskezű, kevészavú anyja Non-nak hívta olykor, pedig az nem az Anne szokott becézése! Hát apáca! Azt értették alatta! Merthogy apáca hozta őt postakocsin, állítólag Liège-ből, csaknem 18 évvel ezelőtt. Ezért lett Anne-ből Non a Giromagny szőlőshegyek lábainál, egy közigazgatásilag Belfort-hoz tartozó tanyán, ahol ők éltek hatan. Anne testvér nélkül, meg a cselédek: egy öreg mindenese asszony és két béres. Ráadásnak a hegyek köröskörül!

Az apácával jött a szőlőkön túli kolostor apátja is, együtt hozták a leánykát a gyermektelen Meunier-tanyára. Anne azért járt álmaiban tömjénillatú oszlopfolyosókon, ezért beszélt egész életében suttogva, ezért nyílt nehezen mosolyra a szája, és járt lehajtott fővel, mint egy apáca. Olykor az a Non nem is becenév volt. Olykor Jacob papa fogcsikorgatva mormolta a bajusza alatt. Nem is neki, az imádott lányának szólt ez az óg-móg, hanem a minden papok, rendek és apácák főinkvizítorának, a belfort-i bíborosnak, aki tüzzel-vassal kezdte üldözni a kálvinistákat.

Akkor, a liège-i utazó apáca látogatása idején az apát úgy ismerte Jacob Meuniert, mint jó katolikus borszállítót, aki rendesen begurította az évi borszükségletet a rendnek, s még a bíboros saját rezidenciájára is vitt, és álmában nem gondolta, hogy a szőlősgazda kemény fejében másfajta hitek, gondolatok ülnek. Azt végképp nem gondolhatta, hogy 15 év múlva, süldő leánykájával nem csak a vásárba megy Belfortba, szinte havonta, hanem besurran Bouvier varga házába is. Anne-nak ilyenkor a konyhán kellett segíteni, de bent, a hátsó szobában már vagy húszan ültek. Egy valaki, tisztes ősz vagy fiatalabb, de tekintélyes olvasni tudó az asztalfőn a Bibliát olvasta és magyarázta, aztán francia nyelven mormolták a Miatyánkot. A tisztes, akit presbíter úrnak hívtak, a végén kenyeret tört és osztott, a kelyhekbe meg Meunier-féle bort töltöttek. Nagy volt a csend és áhítat. Volt olyan, hogy Bouvier varga unokaöccse, Louis helyettesítette a presbitert a nagy tálban, vagy ha az beteg volt.

Louisnak is hosszú lovaglásra kellett számítania, ha Belfortba jött. Ilyenkor nem hozott árut, csak az üzleteket bonyolította. Maga élt a Bouvier-Chantilly tanyán, amely marháiról, sajtjáról, tejéről s főleg zsíros tejszínéről kapta még nagyapja idejében a Chantilly utónevet /tejszín/. Volt munka, és elkelt volna az asszonykéz, de Louis csak nem szánta el magát a házasságra mindaddig, amíg épp Eszter könyvét olvasva felpillantott, mert valami égette a homlokát. Anne tüzes barna szeme volt az az udvari apró ablak túlfelén, pirosarany koszorúban a lenyugvó nap fényétől. Ahogy odapillantott, már el is tűnt, mint egy látomás. Ekkor volt 34 éves. S ekkor eljegyezte Anne-t, aki eztán még odaadóbban kísérte apját a belforti tiszteletekre. És kísérte még hat évig. Addigra tudta Louis az apjától örökölt adósságait rendezni. 40 évesen sikerült olyan házat tartani, ahol megfér majd a család, és meg is él rendesen.

Anne nem tudta mire vélni, miért vonja apja a hátsó szobába az esküvő hajnalán. Anyján sírás nyomai látszóttak, de ez nem szokatlan ilyenkor. Akkor mesélte el neki azt, amit attól az ismeretlen apácától hallott:

Hogy ő, mármint Anne, egy márkinő lánya, s mert üldözték, Liège-be menekült. Ott szülte meg őt egy kolostorban. Ott éltek ketten. Az anyja nemsokára meghalt. Akkor kerestek neki helyet, hiszen ott nem maradhatott a nővérek terhén. Hónapokon át utaztak Soror Agnese-szel egyik kolostorból a másikba, mert sehol sem tudták őt befogadni. Vagy nem akarták. Az anyja neve titok volt, az apáca maga sem tudta, csak azt, hogy a kislányt Rosette Godin néven anyakönyvezték, de ezt a nevet is sürgősen el kellett felejteniök az új szülőknek a gyermek érdekében. Így lett ő 18 éven át Anne Meunier, és lesz ezután Mme Bouvier-Chantilly - e naptól fogva.

Anne nem ért rá töprengeni fura származásán. Fel sem fogta igazán. Szeretett apjától, anyjától elbúcsúzáskor Belfort-ban örök hűséget esküdött Louis-nak, azután tovább mentek, át a Doubs folyócskán, fel a hegyek felé. És amikor megérkeztek, attól fogva végképp nem ért rá töprengeni. Tehenek, tej, béresek, vásár, 1697-ben megszületett az első gyerek, s még öt: hat lány. 1708-ban az utolsó. És fél óra múlva Anne halott. A bíboros katonái az egész házat lemészárolták. Istenem! Le ne írjam még egyszer azt a szörnyűséget!

Igen, ez volt Anne élete. Így hallottam. Aztán utánajártam, s megtudtam, honnan származott ez a szívós, szorgalmas, csöndes francia parasztlány. És kételkedni kezdtem a gének emlékezőképességében. A gének nem nála emlékeztek a bűnökre, a förtelmekre, a gének Anne jellemét, sorsát tisztán építették! Hol van hát az öröklés hatalma rajtunk? Vagy tán azok a gének mégsem vesznek el? Előjönnek egyszer, talán az unokákban? Például Magdaléna erotikus hajlamaiban ott élt az ősanja már? De ne szaladjunk ennyire előre! Még számolnunk kell újabb véletlenekkel! Mert Anne Meunier anyjára bukkantam a Párizsról szóló útikönyvben! Onnan másolom át életét szó szerint:

„MARIE-MADELEINE DE DREUX D'AUBRAY 1630-ban született, 1651-ben férjhez ment de Brinvilliers márkihoz, a normandiai ezred főparancsnokához. Az asszony bűnös életét aligha ismerhette: az 7 éves korától rendszeresen fajtalanzkodott négy fivérével. Néhány év múlva Godin lovag szeretője lesz, s olyan nyíltan üzték kisdud játékaikat, hogy a végén de Dreux d'Aubray papa a Bastille-ba zárátja lánya „csábítóját”. A lovag a börtönben megismerkedett egy olasszal, aki bevezette a méregkészítés rejtelseibe. Godin kiszabadulása után a márkinéval összefog: pénzre van szükségük, ezért sorban megmérgezik az asszony apját, majd valamennyi fiútestvérét. Megkaparintják az örökséget. A márkiné még a férjét is el akarja tenni láb alól, de a lovag tudja, hogy ez esetben neki kellene feleségül vennie a szörnyű nőt. Ezért minden alkalommal ellenmérget ad a márkinak, amikor az asszony mérget kever az ételébe, italába. 1672-ben Godin lovag meghal, lakásán mérget találtak és Brinvilliers márkinéra kompromittáló leveleket. Az asszony elmenekül. Csak négy év elteltével jutnak nyomára Liège-ben, ahol zárdába vonult. Egy rendőrtiszt abbénak öltözve megy érte, letartóztatja, és visszahozza Párizsba. Halálra ítélik, a Place de Grève-en lefejezték, hulláját elégették, és porait szétszórta a szélben.”

Ez a szöveg áll a Rue Charles V. 10. sz. alatti palota, a Hotel de Brinvilliers ismertetésénél. Ezt írták izgalmas reklám-fogásnak, de sok mindenről nem írtak. Például Anne Rosette-ről...

Meg arról, hogy a Rue Charles V. 10. sz. alatt micsoda társasági élet folyt! Estélyek estélyt követtek, kilovaglások, bálók, s a gyermek lánykával még a dada sem törődött. Élt, kóborolt a termekben, az alagsori konyhán, ha éhes volt, vagy fenn bóklászott a cselédek manzardjain.

Ahová csak a lába vitte, mindenütt elbújt párocskába botlott: Cselédek, a dadus, az anyja, parfümös uracsok, feldőlt borospoharak, fülledt erotika, nehéz függönyök mögött, ragyogó damasztok között, puffadt párnákon elfúló sóhajok. Marie elfordult egy idő után, továbbállt, és a fivéreihöz somfordált, hátha valaki foglalkozik vele, szól hozzá, megsimogatja. Odabújt Antoine ágyába és megsimogatta azt a pucér nemi szervet... Antoine 15 éves volt már ekkor, Jacques 14, Peter 17, vele volt a legjobb, s a kis Marie-Madeleine is tudta, mit kell tenni. Hát így esett. Ami nem volt ritkaság akkor Párizsban, s később sem. Csak nem tudott róla mindenki. Egy mérgező boszorkányper kikiáltásával, és a nagy húhóval a Place de Grève-en, ahol már úgy kellett összetrombitálni a nézőket a mindennapos kivégzésekhez, vált a dolog rémtörténeté - századok múltán egy útikönyvben is reklámnak lejegyezve.

De az 1676 tavaszán történt szörnyű halála előtt Marie-Madeleine megélt gyönyörű három évet. És ha még tovább élhetett volna, olyan asszony válhatott volna belőle, mint mindenki más. A kis Rosette megváltoztatta egészen. Rájött az élet értékére, amikor kínok között életet adott a hidegfalú kolostor homályos cellájában. A gyermeket Godin lányaként jegyezte be, és csak Marie tudta, hogy lehetetlen: Godin halott volt már, amikor a lányka megfogant. Az inasát húzta az ágyába, amikor a leveleit akarta visszaszerezni Godin lovag lakosztályában. Nem találta, s ez az inas mondta el, hogy a rendőrség elvitt egy sárgaszalagos lakkdobozkát. Ő tudta: a leveleivel! A kétségbeesés felébresztette a márkiné libidóját. Így fogant Marie Meunier.

42 évesen Rosette-től megkapta azt, amit addig nem ismert: a feltétlen és kiszolgáltatott szeretetet. Amikor az abbé levetette álruháját, ő tudta: vége van. A kicsi épp a kápolnában volt Rosette nővérrel, akitől a nevét is kapta. Marie rábízta a gyereket azzal, hogy ha visszaviszi a férjéhez, minden bizonnyal kurtizán lesz belőle, vagy elkurvult dáma a Rue Charles V. valamelyik palotájában. Esetleg Brinvilliers leszúrja dühében.

De Brinvilliers ezredparancsnok csak a felesége 16 macskáját fejezte le aznap, egyenként, épp amikor az asszony feje is elgurult a Grève-téren 1676 tavaszán.

A kis 12 éves Denis /amúgy Denis de Dreux d'Aubray, Marie-Madeleine majdani édesapja/ a Bastille-közei, Szajna-parti telekkimérések, építkezések felfordulása láttán elhatározta, ha örökséghez jut, amihez apja halála feltétlenül szükséges, ott építtet csodálatos és fényűző palotát magának. Ez a nagyravágyó álma aztán végigkísérte egész életét, és okozott kisebb-nagyobb következményeket. Mindenesetre ott lebzelt az első paloták kőfaragói körül, és egy nap, inkognitóban persze, munkát vállalt uralkodója, V. Charles-ról /V. Károlyról!/ majdan elnevezendő utca egyik palotájának alapkö lerakásánál. Aztán később is eljárta arra lóháton, ha csak tehette. És apja halála után egy héttel házhelyet vett, így tárgyalásba kezdett az építészek királyával, Monsieur Mansard-dal a palota milyenségét illetően. Ekkorra eltelt első álmától kerek tíz esztendő.

A tárgyalások és a kőművesek felsorakoztatása, a különféle mesterek felfogadása során megismerte Signor Longhit, és annak elsőszülött leányát, Laurát, kit minden baráti intelem ellenére nőül vett 1617-ben, s illetén rangon alul házassodva, nejét és házát zsarnoki módon uralva, eléggé sok gondot kellett megoldania, amelyek mind nagyravágyó gyerekkori álmának következményeként születtek. Kivéve persze a házasságát!

Eddig az apáról, kitől vérét inkább örökölte Marie-Madeleine, ám folytassuk a fonalat az anyák mentén, mint volt eleddig, s most meséljünk az anyáról, Marie-Madeleine édesanyjáról:

Girolamo Longhi, az itáliai születésű építészdinasztia nem túl sikeres életű tagja volt LAURA LONGHI édesapja. Laura anyja méhében lépte át az olasz-francia határt, és megszületett Párizsban a Krisztus utáni kerek 1600-dik esztendőben, mint elsőszülött leány, és ezért a családi hagyományoknak megfelelően kapta és viselte a Laura nevet. De erről később, az ő édesanyja élettörténetében majd bővebben írok.

Laurának három bátyja volt. Mind olasz nemesi ivadék anyai részről, és így is nevelkedtek. Laura más volt. Mentalitásában a szigorú polgári erkölcsi örökséget vitte leánykorában. A konyhában is sürgött, a varrásban is jeleskedett, és eljárt a Bastille melletti kis templomba, amit azután bontottak le, amikor a papa munkáltatója hozzákezdett 1629-ben a Saint Marie templom építéséhez. Tehát a kis középkori kápolna kiszolgáltta Laurát csaknem élete végéig. Áhítata, majd asszonyi panaszai hiába szálltak ott felfelé, megakadtak a vastag boltíveken, s nem jutottak az égig.

Miért is örökölte Laura az apja szigorú génjeit, és hurcolta polgári származását a házasságba is? Csak szenvedés jutott neki ebből, s a szükséges megadás a heje-huja vidámság álarca alatt! Denis márki váltig imádta feketeszemű, alabástrombőrű Lauráját, de az udvari elvárás nagy szó! A pazar pompájú házhoz pazar pompájú házvitel kellett.

Laura egy frissen berendezett ragyogásba lépett be új ura karján 1617 májusában, s nem volt más dolga, mint engedelmeskedni, estélyt estély után rendezni, kikocsikázásokat, lovagok hódolatát tűrni, és ha nem akart ura rosszallásával találkozni az ágyban, magához kellett engednie az udvar kéjsóvár piperköceit, kik által elérték a királynál, hogy a D'Aubray család Versailles-ban is kiváló kegyelt lehetett s maradhatott.

Laura nem tudta, hogy az ő személyisége tulajdon, s hogy ebbe voltaképp bele kellett volna törődnie, hiszen az eszébe sem jutott, hogy más is lehetne, mint tulajdon. Álarcokat cserélt egész életében. Az anyaság álarca volt a legkevésbé követelt, s így arról megfeledkezett. Megszült négy fiút, 1630-ban Marie-Madeleinet, aztán elfáradt. 32 éves korában rövid szenvedés és hosszas sorvadás után vérbajban elhunyt. Ekkor a kislány is életveszély közt hanyódott: magas láz és a vérbaj összes tünete. Túlélte. Akit anyjának tartott, az D'Aubray báró második felesége volt. De hisz kitől kapott volna felvilágosítást a 2 évesen árván maradt kislány?

Laura nem hagyott végrendeletet, ő is csak tulajdon volt, nem áldotta meg a gyermekeit sem. Egy virradatig tartó bál közepén a palota északi szárnyának sötét hálósobájában lehelte ki lelkét. Az új Saint Marie templom plébánosa imádkozott kegyepénzért az ágy lábánál, neki rebegte el, hogy oda temessék majd, s hagyta összes ékszerét a szalíziánus apácákra, hogy imádkozzanak a lelkiüdvéért.

Halála után még megkocogtatta anyja budoárjának tükkrét, s az öregasszony ekkor dobta a tükörrre azt a fekete fátylat... azt, amit hozományként a kis Rosette-Anne-Marie Meunier vitt a gyermektelen házba csaknem 45 évvel később...

ANGELA D'AREZZO PETRARCI a család második leánygyermeké volt, mert ha első lett volna, Laurának keresztelték volna - hagyománytiszteletből. A család Petrarca költőig eredeztette családfáját, s iránta való tiszteletből minden generációban volt egy Laura, az első leány. Nemesi rangot csak a XIV. században kaptak - ráadásul. Hisz az amúgy gyermektelen (!) Petrarca-ös is eléggé nagy rangot jelentett a családnak.

Arezzoi Petrarca Angela Arezzoban született 1564-ben, s az ott álló Santa Maria nevű templomban keresztelték, mint a család 4. gyermekét az Angyalka, azaz Angela névre.

A ház elkülönült a várostól. Lankás domboldal szőlőtőkék között épült, túlfelén fenyves húzódott felfelé. Az istállóban lovak, a majorsági házak között szőnyegszövő pajta állt, ahol művészi, arabeszkekkel s a római istenek legendáit megjelenítő képekkel készültek az itáliai színeket utánzó szőnyegek, nem árusításra, kegyajándékkul Firenze urainak, s más erre vetődő egyháziaknak, pl. a Párizs melletti Cluny apátjának. Angélának ez a pajta volt a kedvenc tartózkodási helye, amíg nagylánnyá nem cseperedett, amikor is az úri etikett rémes szabályai szerint neki semmi keresnivalója a szőnyegszövők, általában a cselédség között. Eme arisztokratikus családi mentalitást végképp megdöbbenésre kényszerítette a tény, hogy Angela teherbe esett 20 éves korában. A jövőendő apa felvállalta a házasságot, de hát az csak egy egyszerű építész volt, ha nagyhírű is a nagyhírű Longhi családból. Építész és kőfaragó! Na persze, a szőnyeg-álmokon serdült leánynak ő volt a csoda, érette dobálta ki római és milánói patrícus kéréit.

Az a nyáréj a kövek között a pineák s fenyők illatában! És a tündérmesék Párizsról, ahol Girolamo a Nagy Építésszel dolgozott együtt, és láthatta a Notre Dame csodáit, és Rómáról, ahol meglátogatta őt ez a Du Cerceau mester, amire oly igen büszke volt a férfi! Angela az esküvő után beköltözött a városba Girolamohoz. Elköszönt a hegyektől, az Arnotól, a pineáktól, s az illatos szőlőtőkéktől, és bement a férfival a tündérhátterű valóságba gyerekeket szülni, házat vezetni, férjeurát és a születendő paloták terveit csodálni.

1599-ben, 35 éves volt már ekkor, három tizenéves fiú anyja, amikor a család útnak indult, hogy Párizsba költözzön. Angela szokatlanul rosszul viselte az utat, mely csaknem egy hétig tartott a társzekerek, váltó lovak s az esős téleleji időjárás gondjai miatt. Csak ott, amikor behordták a bútorokat, s a fiúk minden szobát berendeztek apjuk útbaigazítása alapján, ott, a homályos szoba sarkában, ahol megpihent végre, érezte-tudta meg a vénülő, 35 éves Angela, hogy újból másállapotban van! Girolamo égi jelet vélt felfedezni a jövevény váratlan jelentkezésben. Nála boldogabb apát nem látott a föld. Laura lett a szeme fénye. A fiúk kirepültek katonának, művésznek, kőfaragónak, a házat Laura uralta kedvességével, mozgalmasságával.

Így esett, hogy a leányt Girolamo sokszor magával vitte a tárgyalásaira is - kabalának. S így esett, hogy D'Aubray márki beleszeretett.

Angela szótlán szenvedéssel, messziről nézte leányának, Laurának báb-életét a házasságában, sajnálta érte, és a temetésén megsiratta. Magához akarta venni a kis Marie-t, de az apja nem adta. Marie-Magdalena sorsát nem lehetett átírni! Angela az ő sorsát is végignézte messziről! Láttá, unokája miként rontotta-tombolta végig viharos ifjúságát. Azt is tehetetlenül! Sok mindent végignézett még, szeretett Girolamoja szétroncsolt testét egy kariatida lezuhant kőteste alatt. Párizs harsogó terjeszkedését. Néha eszébe jutottak a toscanai dombok és pineák, amíg be nem hunyta végleg a szemét 88 éves korában egy párizsi manzárd kicsiny szobájában. A lomok között egy csodás szőnyegre bukkant az ócskás. Annak árából temette el a város. Más nem maradt utána.

Nem sokkal az után, hogy az arezzoi előkelő palotába vendég érkezett, a ház úrnője, Olívia, gömbölyödni kezdett. Azt suttogták mindenfelé, hogy a gyermektelen házasságba kívülről jött a segítség a fess francia kadét, a névtelen vendég képében. Az is különös volt, hogy ez a fess úrfi nem sokkal a Magnato della Sapore család megszaporodása után lóhátra kapott, és elvágtatott, hogy soha többé vissza se nézzen. Nos, két héttel az előtt a távozás előtt, egy ködös novemberi napon, 1541-ben, született Olivia és Dominique Magnato della Sapore házasságának első gyümölcse, a kis [LAURA MAGNATO DELLA SAPORE](#).

A fess francia igencsak megnyitotta méhét a szépasszony Olivianak, mert Laura születése után nem sokkal ismét teherbe esett. Mivel a francia sehol, el kell hinnünk, hogy az apa

ezúttal Dominique volt. Olivia hármaskori ikreknek adott életet az arezzói palotában, három fiúnak. Sok mindent suttoztak, de az igazat soha senki más meg nem tudta, még Laura sem, aki igazán illetékes lett volna a titok ismeretére, nos, senki más, csak én - és persze Olivia.

Már az furcsa volt, hogy miért lett Laura a kislány neve, ami későbbi sorsát is előre vetítette, de lám, a múltjához is köze lett. Csak nem Petrarca szökött bele a dologba fentről, a mennyekből? De bizony! Mert Laura származásánál nem az apa volt kétséges, ahogy az arezzói palota titkárról suttoztak, hanem az anya! Nem Olivia szökött Laurát, hanem a fess francia, a névtelen, aki Párizsból utazott „nyaralni” és Petrarca nyomában járni Arezzóban - férfiruhában, s nem volt más, mint a költői vágyakat s hajlamokat nevelő kis francia lányka, a 16 éves Louise Labé! De hát az ő története csak később következik!

Tény, hogy Laura megszületett. Olivia és Dominique, a gyanútlan, boldogok voltak. Olivia bedobta a pocakot imitáló kendőket a konyha kemencéjének lángjai közé, dajkát fogadott, és elvitték a leánykát San Francesco dómjába megkeresztelni.

Laura gyönyörű lánnyá serdült. Kék szeme és szöke fürtjei teljesen elötlöttek a Sapore-család össze többi tagjától. „Hát persze!” - bólogattak jelentősegteljesen Arezzo krémjének hölgyei, amint a templomból kifelé jöve Laura arany haja megcsillant a napfényben.

Laurát sokat bosszantották öccsei, a három ördögfiók. Soha nyugta nem volt tőlük, csak ha a konyhára ment békességért, és akkor már bele is kuktaškodott a főzésbe-sütésbe, és hamarosan a konyha minden csínját-bínját megtanulta. De békességért sokszor ment a temetőbe vagy a templomkertbe, kis Petrarca-kötetet olvasgatva. A 15. születésnapjára anyjától egy francia füzetet kapott, benne Louise Labé költeményeivel. A plébánossal együtt silabizálták a sorokat, s a dallam gyönyörű ívelésének hatására Laura megtanult franciául. Csak egy kicsit, mert többre nem futotta az idejéből. Az ismeretlen költő, Labé, hatása nem tartott soká: a 15. születésnap utáni tavaszon Giacomo d'Arezzo Petrarcit megkérte a kezét, a papa igent mondott, s ő boldogan menekült gonoszkodó öccsei szekatúrája elől a csendesnek ígérkező domboldali házba, a város határán túlra, a fenyvesek alá.

Giacomo rajongva imádta nejét, mert szöke volt, mert mosolygós, mert szerette a verseket, olykor maga is írt, s azokat apró betűkkel maga körmölte imakönyve hátlapjára, ugyanis a Sapore-család adott a neveltetésére annak ellenére, hogy leánynak akkoriban nem kellett értenie a betűvetéshez, és imádta azért is, mert a neve Petrarcáig vezetett, s mint jelkép, egyenesen neki teremtett, - vélte Giacomo, a gazdag, nemes toscanai birtokos úr, és boldog volt.

Laura is, a még gyermek fiatalasszony. Sűrűn bolyongott a dombon túli hegyoldalakon, együtt dalolt a madarakkal, imádta Toscana kék eget, illatos szőlőskertjeit: az életet magát. Csak-hogy a szerelem gyümölcsöt terem, és hamarosan életet adott egy fiúcskának. Azután az első Laurának ebben a Petrarca-generációban, azután ismét fiú, majd ismét lány következett, sűrűn, egymás után. Az érett gyümölcs illata messze szállt, s következett a tejszagú gyermekbőr illata, a zene és a vers helyett a gyereksírás nótája zengett, és Laura már nem akart mást, csak aludni, pihenni. Csendre és békére vágyott, mint a házassága előtt. Úgy tűnt neki, és az öreg plébánosnak is, kit gyakran meglátogatott, Laura nem igazán anyának való. Az ötödik gyerekkel volt várandós, amikor elindult a városba a fogattal, egyedül. Az ő kedves fakóját fogatta be, kendőt kerített a fejére-vállára, hisz nem vizitre igyekezett, csak a dóm freskóiban gyönyörködni, az öreg laurencius plébánossal beszélgetni, a karzat orgonáját hallgatni, és imádkozni, imádkozni. 1566 tavasza volt, április. Még sütött a nap, de a következő percben a tréfás tavaszi rakoncátlan szél már sötét felhőket hozott, áprilist. Mit áprilist! Haragos vihar kerekedett, s a lankás utcát elborította a lezúduló esővíz meg a sár. A fakó megcsúszott, magával rántotta a könnyű bricskát. Laura képtelen volt kapaszkodni, a kerék alá csúszott, s a tehetetlen ló végigvonszolta az úton. Mire segítség érkezett, Laura halott volt.

Giacomo nem tért magához a gyászból soha többé. Legkisebb gyermeke, Angela, nem is emlékezett anyjára. Csak egy furcsa kép maradt benne virágzó fákkal, májusi égbolton hullámozó lélekharang-szóval, apja nedves tenyerével a fején: vidámság és szomorúság keverékével, ami akkor a tavaszi temetéseket jellemezte.

LOUISE LABÉ, korának „legmodernebb” költőnője, a szenvedélyes és őszinte szerelmi líra francia megteremtője volt. Írnak hozzá szerelem-dalokat, és róla akkor és később is monográfiákat, lexikonok őrzik életét és tetteit, de senki nem tudja, hogy volt egy kiéletlen, titokzatos lelki bánata, az anyaság. Talán ebbe is halt bele.

Egy kötélverő manufaktúra-műhely mögötti kis, kertes házban született Lyon nyüzsgő, mocskos, miazmákkal és gyűlöletekkel terhes városában 1525 télelén. Jómódú és becsvágyó apja mindenre megtanította, amit egy polgárlánynak tudnia illett, és Louise agya, mint a szivacs, felszívta a tudást, hatalmas temperamentummal azt megforgatta, s már árasztotta is ki, ami éppen kiáradni igyekezett: érzelmeket, kacagást, ötleteket. Robbant mindig, és nem csendesedett, bármi történt. Így ragadta magával a szenvedély egy futó kaland idejére egy hamar elfelejtett szép kapitány karjaiban alig 15 évesen. Tőle esett teherbe. Mászt nem követelt a „szép csábítótól”, csak katona-mundérját, de azt hiánytalanul. Aztán engedélyt kért apjától, hogy nevelőnőjével Itáliába utazzon Petrarca iránti rajongását kielégítendő Petrarca és költeményei nyomába, a kék toscanai ég alá.

Senkinek nem tűnt fel az utazás előtti sűrű levélváltás, sem a hamari indulás. Unokatestvére, a már régóta férjezett, gyermektelen Olivia Labé, a Magnato della Sapore arezzoi nemes család úrnője már várta, nagyon várta a kis Louise-t, akinek ekkorra más dolga már nem volt, mint a poggyászba belecsempészeni a kapitány felszerelését, és valahogy megszabadulni a nevelőnőtől. Utóbbi olyan könnyen sikerült, hogy Louise nem is értette, minek köszönheti a körülmények váratlan és segítő egybeesését! Mintha az Ég is támogatná tervét: unokanővérenek odaajándékozni az ott annyira áhított, neki pedig igen kellemetlenül kopogtató jövevényt. Elisabeth, a félig német, félig olasz, már igencsak korosodó nevelőnő nem győzött hálálkodni, amikor a gyönyörű Louise túlárado szeretettel meglepte őt: útjukat az Alpok felé kanyarítva elvitte őt haza, a havasoktól ölelt Rivába, hogy visszafelé majd érte jön, csak várja türelemmel, és a kezébe nyomott egy bársonyzacskót, tele Lajos-arannyal, ami egy kisebb vagyon volt akkoriban. Elisabeth hát sírt és hálás volt, és a szép szemek kérlelésére persze, hogy nem írt egy sort sem Lyonba az esetről a kötélverő papának, de sajnos a tavaszi nátha elvitte, és a szép summát nemigen élvezhette, viszont mindörökre néma maradt.

Louise még az első fogatváltáskor, Parmában, a fogadóban szólt a morcos postakocsisnak, hogy helyét Arezzoig átadta egy ifjú kadétnak, az ő testvérbátyjának, és málháit az viszi tovább. Rá fog ismerni, hiszen igen hasonlítanak. És lön: reggel a kis Louise helyett egy szőke, csinos kis katonácska ugrott fel a hágcsón, s a fogat egy könnyű szívű leánnyal-fiúval robogott tovább Arezzo felé.

A többi már elmeséltem: Arezzóban Olivia Labé leányaként megszületett Laura, ki ugyan csak Petrarca után kapta ezt a nevet, mint Petrarca-imádó igazi anyjának kívánsága volt.

Hogy még Giacomo sem vett észre semmit, az jórészt vak szerelmének és a korabeli arisztokrata etikettnek volt köszönhető. Az utolsó hónapban Olívia egyre tekerte magára a lepedőket, és megfogadtatta Giacomoval, hogy a gyermek világra jöttéig nem találkoznak, hiszen úgy megcsúfította a várandóskodás, s különben nem is volna illendő, aztán meg ki ápolja a szegény kis rokont, aki kivagyiságában úgy repült le a lóról, hogy az ágyból egy darabig bizony elő nem kerülhet!

Louise mégiscsak „felépült” hamarost, és a szülés után két héttel elutazott. Magában megfogadta ugyan, visszakeríti gyermekét minden áron, de úgy magával ragadta az élet, hogy nem került erre sor.

Arezzot elhagyva, katonaruhában Nizza felé vette az útját. Ott ismét találkozott a kapitánnyal. Végigszeretkeztek a Riviéra partjának összes fogadóját, parti fövenyét, erdőalját, letaposták a kankalinokat, tavaszi rügyeken heverték, és belevetették magukat a Perpignan melletti ütközetbe. A szép kapitány seblázban meghalt még azon az őszen, Louise visszatért Lyonba meghívva, kikerekedve, és még szebben, mint azelőtt. Hozzáment engedelmesen Ehnemond Perrin kötélverőhöz, és nála nyitotta meg híressé vált szalonját... A többi bárhol olvasható róla.

Csak az nem, ahogyan toscanai útjára és a gyermekre gondolt sajgón-vágyón, reménytelenül. Olivia alig írt róla, mégis tudott leánya házasságáról, még az unokáiról is. Elképzelte, nagyon erősen elképzelte őt, szinte érezte testét, illatát, hajának selymét... 1566. április 28-án olyan erősen vágyott utána, hogy beleszakadt a szíve. Így végezte a csapodár hírű La Belle Cordière, vagy másként: a Rajna nimfája.

Talán nem is szerelmes vers ez az annak hitt költemény?

A 3. elégiából:

„Meg sem értem még tizenhat telet,
amikor ez a sok baj meglepett,
s tizenháromszor telt azóta nyár,
hogy szívem a szerelem rabja már...”

Talán soha nem látott gyermekéről beszél, hozzá vágyódik?

A 8. szonettből:

„Kedves pihenés, nyugalom hona,
folytassátok minden éjszaka álmom:
hogy arra, kit valóban el nem érhet
szegény szerelmes szívem már soha,
legalább hazugságban rátaláljon...”

Különös története van annak, hogy tizenhatodik ősanyám tisztos zsidó családból hogyan keveredett az idegenek, a gójok közé, ahonnan azóta sem verekedte ki magát a vére. Ha igaz... S itt Nagyanyámra gondolok csalárdul...

RUTH ZOCHER a tizennegyedik lány volt Jochanan Zocher elszegényedett salamancai kereskedő családjában, ahol Jochanan örömeire /„áldassék az ő neve”/ 16 leánygyermek kért enni. S hogy a számoknál maradjunk, és tovább lökdössük a golyókat, kiderül, Ruth Párizsban született. Már nem is igen hallott másutt spanyol szót, csak ha apja-anyja esténként, lefekvés előtt megbeszélték dolgaikat. A kíváncsiság tette-e, vagy a származása, a héber és a francia mellett Ruth megtanult spanyolul is, habár jelleméből következően teljesen passzív nyelvtudás volt ez, mert Ruth inkább szeretett hallgatni. Csak jóval később vette hasznát tudásának, amikor leányát altatta a spanyol dalocskákkal.

No de, vissza! Hogyan eshetett tisztos zsidó házban ilyen házasság?! Amilyenről még a Talmud sem szól sehol egyetlen szót sem, mert hisz az ilyen lehetetlen! Még ha lányrablás lett volna! De nem!

1506-ra tíz gyerekkel Jochanan azt a keveset is felélte, amit át tudott menteni a nagy zsidóüldözés idején. Kölcsönökre fanyalodott, és akik adták, tudták, aligha kapják vissza. Így vándorolt el a háztól ősei minden aranya, gyűrűje, porcelánja, és maradt a ház csupaszon. Csak a gyerekek szaporodtak. És mind lány! Istenfélő Jochanan mindnek örült, csak felsóhajtott, megcsókolván neje izzadt homlokát az újszülött bemutatásakor, hogy „Uramisten, áldassék a szent neve, miből házasítjuk ki?” Vagy: „Szültél-e hozományt is mellé?” „Oh, bocsásd meg, Uram!” - rebegte Jochanan. Így hát nem bánta, ha Ruth többet volt a szomszéd kötélverő műhelyében, mint otthon.

Addigra Jochanan két unokát is ringatott, mire Ruth a világra jött, és azt hitte róla, az utolsó. A következő négyről is! A tizenhatodik létezését nem is vette be. Azt hitte, Ema tréfál. El is verte érte, mert rossz tréfának tartotta. Csak amikor gömbölyödött az 50 éves asszony, akkor ment el a rabbihoz. De már mit lehetett tenni? A rabbi is csak mosolygott, és pusztán annyi bölcsesség telt ki tőle, hogy: „Megbocsájtja az Úr, ha nem élsz többet házaseletet, fiam!” „Jó, jó!” - dohogott Jochanan - „csak Ema nem bocsájtaná meg!” Így hát imádkozott, szerette a feleségét, és - remélt. Akkor már hiába.

Szóval Ruth imádta a len, az ázott len szagát, s ha kellett, ha nem, Labé úr műhelyében üldögélt hallgatagon. A csuda kis Tizenegyedik ráadásul nem hasonlított sem apjára, sem anyjára, sem a testvéreire. Vékony volt, vézna, nemigen evett, s akkora dús, szőke haját elvesztett, hogy alig bírta hordani. Tán azért járt leszegett fejjel, és csak alulról felfelé pislogott az emberekre.

Ifjabb Labé nem kergette haza, csak este. Szombatonként ő ment át tüzet rakni, tejet melegíteni, mert azt az utolsó cseppet csak megszülte Ema, de táplálni nem tudta. Labé papa tehene táplálta - még az esküvő után is. De ne szaladjunk annyira előre!

Szóval Ruth Labé úrnál lebzselt. Megszokták egymást, és Ruth számára más férfi nem is létezett. Így hát odaállt apja elé felnőtté érésének estéjén, és kijelentette: „Mától férjhez mehetek. Labé úr elvesz.” Mire hatalmas pofon csattant Ema asszony részéről, de Jochanan lefogta a kezét, ölébe vette a legkisebbet, a síró Rebekát, aki alig múlt kettő, és átölelte Ruth vállát. „Még hogy elvesz? Keresztény! Gójokkal nem házasodunk.” „Nem is feleségül megyek én, hiszen én is tudom, a rabbi össze nem adna bennünket.” A háttérből Ema zokogott fel: „Szeretőjének? Azt nem!!” A többit a zsebkendő nyelte el, s a könnyeket Rebeka nyalogatta le kövérkés arcáról. „Hanem?” Ruth kihúzta magát, és egyenesen apja szemébe mondta: „Úgyis fizetnek az asszonyért a zsidó szokás szerint. Hát azt mondja majd: „Rabszolgát vesz, nem feleséget.” „És kifizetné az árát?” „Ki.”

Jochanan nézte a kis magabiztos lányát. Hatot férjhez adott, többire nincs vevő. Hát ha ez itt mégis elkel? És az aranyakra gondolt, amit Labé úr kölcsönbe adott neki. Lassan tíz éve annak. Már tíz helyett húszat kellene visszaadni, de ha harmincat kért, akkor meg hatvanat, sőt! Ám, a közeljövőben 5 aranyat sem tudna összekaparni. Hacsak azt a cordobai szőnyeget, az utolsó kincsét el nem adja. Gondolt is rá, felajánlja. De hát a kötélverésből Dominique, az ifjabb Labé, már berendezte az emeletet is. Csak az asszonyát várja a ház. Kaftánt öltött Jochanan, és átment a szomszédba.

Mély hajlongás után leült, elővette az írást az adósságról, és felajánlotta - a szőnyeget cserébe. Dominique elnevette magát, és Ruth kezét kérte cserébe. „Mint rabszolgát megveszi, uram?” - kérdezte Jochanan. „Meg. És mint feleségemet fogom szeretni.” Megitták az áldomást, Jochanan könnyű szívvel ugrott haza. Ruth amint meglátta, elé pattant: „Na, ugye?” - kérdezte, de inkább diadalkiáltásnak tetszett.

Egy hét múlva Dominique a szomszéd ház kapuján megrántotta a csengőt. Ruth lépett ki rajta, hóna alatt gyapjúba kötött cókmojkját hozta. Mögötte Jochanan állt, meg a többi gyerek, nyolc

lány, a legkisebb apja karján. Ekkor Labé úr előmutatott egy papírlapot. Az adósságlevél volt. Komótosan és mosolyogva apró darabokra tépte, azután lépett egyet Ruth felé, vállára tette a kezét, magához vonta, és beballagtak a szomszéd kapun.

Így történt. Ezt olvastam a salamancai zsidó múzeum levéltárában. Ott találtam Ruth miniatúráját is. A csillogó hajzuhatag, mint arany aura keretezte a csinos arcocskát. Beillett egy keresztény szent arcképének.

Ruth asszonyéletét, azaz a 16. ük-ükanyám további sorsát már Párizsban kellett kinyomoznom. Louise Labé iratanyagában ez állt: „Korán félárva lett.” Eltűnődtem. A kis 15 éves leány minden imája a megbocsájtásért szállt a zsidók szigorú urához úgy, hogy közben egy csepp megbánást nem érzett. Imádkozta Louise-t, látta nyílni az eszét, felfedezte költői hajlamait, és nem nyesegette boszorkányos temperamentumát. Korán öregedett. Dominique nem tudta visszatartani. Sorvadt, és 1534 telén elaludt - örökre.

Úgy tűnik, tán fehérvérűség vitte le. Anyja szaporasága megszakadt benne. „Ennek így kellett lennie” - töprengett Jochanan. „Nem volt a házasságán Isten áldása, ne vegye hálátlanságnak szavaimat az Úr! Isten áldása nem volt rajta...”

EMA CHÍJA egyik legkedvesebb ősöm. Nem is tudom, miért. Talán, mert bátor volt. Mint persze az összes ősanyám. De ő talán még a lányánál, Ruthnál is bátrabb: Ruth elhagyta őseit, Ema pedig ősei szigorú törvényeinek alázatos szolgálója lett. Emiatt volt igazán bátor. Ez adta a tartását. Persze, nem könnyű nekem ismeretek híján és elfogulatlanul írnom, hiszen hol van az én zsidó hitbéli tudásom? Immár 500 éve feledem!

Ema ráadásul el is ütött a fajtájától - igen rejtélyes módon: az első szőke a hatalmas ősökig visszavezethető Chíja-famíliában. Vonásai keletiek, szeme őzbarna, és a haja világos, mint a kese lovaké. „Nem jutott a jó héber fekete festékből az utolsó vakarcsnak.” - mondogatta az apja, megborzolva a csudás buksit.

Ema - hogy elkezdjem végre élete történetét, - 1470-ben született Salamancában. Nem a gettóban, dehogy! Apja ősi aranyaiból még anno, Ema születése előtt vagy húsz évvel, Salamon Chíja, a bankár, a város szívéhez közel palotát építtetett, amikor házasodni készült. Ide született nyolc fiútestvére után „vakarcsnak” Ema, a szőke leány. Juda Ibn Chíja, a főrabbi - a nagy Chíja-család másik jeles tagja - az első zsinagógai ünnepélyes bejelentés után, amikor megkapta az újszülött az Ema nevet, gratuláció és lapocka-lapogatás közben csak annyit súgott Salamon fülébe: „Csak ne hogy a lelke is elfajzzon! Szoktassátok a törvények szigorú betartására!” Így történt, hogy Emát úgy nevelték, mint egy fiút, úgy írt-olvasott is, mint egy fiú. Alig hogy beszélni kezdett, már anyja tanította a legszebb zsidó imára. SMÁ JISZRÁEL, ÁDONÁJ, ELOHÉNU ÁDONÁJ ECHÁD... (Halljad, Izráel, halljad...) S hogy neki is édes legyen a betűk ismerete, süteményből cukros alefeket és zájinokat, kígyós lámedeket és kövér teleket sütött a leánynak is, s ahogy a többiek esténként apjukkal olvasták a Tórát, amikor az Ággádából merítettek gyönyörűséget, Emát is beengedték. Ilyenkor Ema megilletődött a zöld selyem kárpitú tágas ebédlő esteli fényeitől, az aranyos kandeláberekben kettésével lobogó mécsesek libe-lobogásától, apja kedves, invitáló mosolyától, a fivérek szigorú tekintetétől. Ezek legalább olyan szépséges alkalmak voltak, mint a nagy konyhában sürgő cselédek között, anyja mellett állva, fehér kötényben tanulni a Hámán-táska, flódni és kindli ízes-édes sütemények készítését! Hogy Ema idejében Salamcában ezeket hogyan nevezték, már nem tudom, de hogy ugyanilyen ízűk volt, mint ma, az biztos! Gyönyörűségesek voltak még az ünnepek! Sosem felejtí a zsinagóga karzatáról feltáruló csodás látványt, és hallani a férfiak basszus-kórusát, amint a piros-fehér-barna pingált falak alatt szállt az ima. Jaj, de szeretett volna férfi lenni akkor is! Fekete szakállas férfi, hogy magára tekerhesse a tfilint! S hogy

utálta a palota hátsó udvarán a tisztálkodó kút jeges hűsét havonta kiállni, amikor már éretté vált a házasságra! És de mennyire bánta a gondolatait! Oh, Magasságos, ide ne hallgass! Hányszor játszott a képzelettel, hogy Juda bácsi után ő lesz Salamanca főrabij! Micsoda nagyravágyás! Hát gyorsan lehajtja a fejét, s maga elé képzei - a hálószobát Jochanan salamancai palotájában! Bűnbánatból lett a legtökéletesebb zsidó feleség Jochanan Zocher oldalán 16 éves korától, amíg meg nem halt.

„Sokasodjatok és gyarapodjatok!” - áll a törvényben. Ema meg is tett mindent annak érdekében, hogy betartsa. Ha már nem férfi, nem nemzhet, hát adjon életet, amennyit csak tud.

Minden gyermek új öröm. Az adás boldogsága! Négy gyermek, négy leány. Ema szerint mindöjük újabb zsidó családok anyja lesz, s így sokasodnak majd a Chíja-lányok, Zocher-ivadékok Ibéria földjén az idők végezetéig - gondolta, de közbejöttek a viharos események.

Amikor Izabella és Ferdinánd uralkodó pár az új útvonal kipróbálására hajókat építtetett, és meghirdette, hálával fogadja az adományokat és hitelező alattvalókat ehhez a nemes és nagyszabású célhoz, a salamancai tehetős zsidók is odaadták, amit tudtak abban az ígéletben bízva, hogy majd a haszonból nekik is jut. Teljes banki állományát elvitte hát Jochanan Madridba. A királynő kegyesen csókra nyújtotta a kezét, s ő eme kegytől - egy zsidó érintheti a királynét! - alélva tette le a Kamara kezébe teljes forgó vagyonát. 1491-et írunk ekkor. 1492-ben visszatért Colombus a portugál partokra, és jöttek a kincsek Európa felé duzzadó és véres vitorlák alatt, de megálltak az udvar kincstáraiban.

Zocher már az ötödik gyermek fogadására készülődött, amikor ostorcsapásként jött a hír, hogy el kell hagyniuk a birodalom földjét. Szó sem volt már arról a pénzről, amiből a kincshozó hajók épültek! Csak arról, hogy itt többé nincs helyük! Őseik földjén, ahol sok száz éve éltek-haltak!

Ema és Jochanan meg a négy kislány útnak indult. Vitték, amit vihettek, s azt is, amit nem: Jochanan igyekezett kövekbe és aranyba váltani ingóságát. A kiterjedt Chíja-család súlyának, elsősorban Juda bácsi főrabbinak köszönhetően - ki szintén menekülni kényszerült, - a szűk család átjutott a francia határon, és elkerkezett egészen Párizsig. Közben Ema Nancyban megszült: megérkezett az ötödik leány! Emának nagyon hiányoztak a rokonok, akiknek jó része Afrikába hajózott a cselédséggel együtt, onnan aztán voltak, akik még annál is messzebbre menekültek, ám sokan életüket vesztették még a hazai földön, és poraik otthon maradtak Spanyolország imádott földjében.

Végül is Párizsban sikerült födélhez jutni, lassanként felélték a gyémántokat, ékszereket. Juda bácsi tartotta bennük a lelket: maga köré gyűjtötte a kászid családokat, s a háza udvarán felépítették ideiglenes imaházukat. „Csak amíg ősi jussunkba vissza nem térhetünk... Második hazavesztés...” - mondogatta, hogy tartsa bennük a lelket.

Ema igyekezett életüket a törvény szerint fenntartani, és a Chíja-vért és Zocher-elmét sokasítani. A tizenegyedik leányt, Ruthot, a következő szemecskét őseim gyöngysorában 36 évesen szülte. Ekkor hitte, tán ő az utolsó. De minden havi tisztító fürdés után szinte megfiatalodva várta öle az újabb foganást. Kereken 50 éves volt, amikor a 16-dik leánygyermekkel a sor megszakadt. Miért? Mert így akarta az Úr, áldassék a neve!

Hogy kiházásításukkal mennyit fáradoztak! Hogy egy-egy haszene mibe került! Mindig valamivel könnyebb volt a tál, amit az asztalra tettek. Ema az utolsó haszenét is megérte, a legkisebbikét! Ruth „kiugrásán” sokat szomorkodott, de nem taszította el magától!

Végül mindent összevetve, életét hasznosnak és tisztességgel leéltnek érezte, amikor a szemét lehunyta 77 éves korában, 1547-ben. Jochanan akkor a legkisebb, Eszter vette magához. Még 3 évet élt a felesége után, s így megérhette azt a bibliai kort, amit akkoriban kevesen, a 90-diket.

Talán valami arab árusok gajdoltak. Salamon arra ébredt, hogy „melilla”? Vagy „melon”? Dinnye? Vagy „melange”? Keverék? Ez az új palotában töltött első reggelen történt. El is felejtette volna, ha nem hallja újra a szót, mégpedig a főrabbinál, Juda Ibn Chíja nevű bácsikájánál nem sokkal később.

Salamanca összes zsidó kincse Salamon ben Chíja, a bankár kezébe volt letéve, az a palota pedig új családja otthonának épült, mert Salamon, ki már jócskán benne volt a korban, házasodni készült. Ám nem házasodhatott csak úgy vaktában, ezért 1448. nyarán, a rigófüttyös déli napsütésben a gettó szélén álló zsinagóga felé hajtatott a rabbihoz nem sokkal a 32. születésnapja után.

Tulajdonképp büszke és boldog volt, mint aki az út végére ért. Megállította hordszékét, és visszanézett a házára. A Rio Tormes-re nézett a hátfala, itt volt a könyvtára és fogadósobája, oldalra nyíltak az irodák, és az utca felé, az emeleten a hálósobája, de ezeken túl még számos szoba, terem, budoár... Csak asszonyát várja... S hogy ki legyen az, azt ma fogja megtudni. A rabbi már hosszú ideje levelezett a kiszemelt családdal, s most végre dülőre kerülhetett a dolog, ha magához hívatta. Juda szájából hangzott fel ismét az a hajnali szó: MELILLA.

Észak-Afrika marokkói partját tagolja egy félsziget, Melilla, és körötte tenger habjai csapkodnak. A Földközi tenger egy öble ez, Mar Chica a neve. A part tele narancsfákkal, és a hátteret a Rif hegység zord sziklái zárják. Nos, errefelé, Nador városától délnyugatnak van egy pásztortelepülés, itt él 38 zsidó, ebből 11 férfi. Kereskedők. Saját imaházuk van, és felszentelt rabbijuk. Csak jót hallani róluk, persze ritkán, amikor elvétele onnan északról idevetődik valaki. Most is, lám, másfél évbe is beletelt, mire a levelek útján megkötötték az egyezséget. Nem volt könnyű, mert Chica rabbijának egyetlen gyermeke ez a leány, Jérusa.

Salamon nem kért gondolkozási időt. Minek? Már túl sokáig húzódott a családalapítás ügye, s egyébként is az Úr - áldassék a neve! - már jelt adott azzal a hajnali ébresztéssel. Ezért történt aztán, hogy Jérusa Salamancában a Melilla névre hallgatott.

JÉRUSA DE CHICA nem sokkal élete első tisztasági fürdője után, tehát még szinte gyereként már arra készülhetett, hogy apja férjhez adja egy számára teljesen ismeretlen, idegen távoli valakihez. Azelőtt, még kisleányként is sokszor üldögélt ezen a helyen, ahová mostanában, amióta a parancsot hallotta, munka után kijött, s elnézte a nyáját lenn a völgyben, hallgatta az arab pásztorok énekét, hátát a napmeleg sziklának vetette, s figyelte a patak zúgó dalát, amelyből a tisztító fürdőmedence vizét is kerítették. Jérusa szerette ezt a patakot, amely körülsimogatta a testét, felfrissítette, és még dalolt is neki. El is nevezte Barinak, bár tudta, hogy feljebb csorogva-szélesedve Muluja lesz a neve, és belezúdítja vizét a Chica tengerbe, amelyik az ő nevét viseli, ha ugyan nem fordítva van, és nem Jérusa viseli a tengerke nevét? Ám ott túl, ott kezdődik az Óceán, az Ismeretlen! Néha felcsillant a távoli öböl napfényfürdette vize, és valami különös sejtelem szállta meg. Apjának nem szólt róla, dehogy is tehette. „Csacska gyerekség!” - szidta volna. Anyjára már alig emlékezett. Tudta, fenn a sziklabarlang temetőjében nyugszik, de oda soha nem merészkedett. Lányka-gondjait csak a birkák és a narancsvirágok ismerték. Meg Bari, a patak.

Azután eljött a nap. Négy szekér hozomány és útravaló, az ötödiken ült Jérusa. Alig élt. Alig hallotta Miroja dajka, szerető anyapótló öregje szavait, hogy „emlékezzék rá, a házra, a tűzhelyre, ha az úri ibér konyhában nem jut eszébe valami!” Alig hallotta apja utolsó intelmeit az Örökkévaló nevében, hogy tartsa be a törvényeket, meg az új törvényt, az uráét, és hogy nagy házat visz majd, nehogy a hideg vízbe is bemártsa az ujját! Végül elindultak. Öt kocsi,

tíz arab lovas fegyveres, két új leány valahonnan Nador város úri negyedének cselédjei, feketék, és ő egymaga, Jérusa, a 15 éves zsidó leány. Előtte 800 kilométer idegenben. Odaér-e valaha?

1448. Kiszlév havában, még jóval Hanukka előtt indultak, s a keresztény naptár szerint Karácsonykor (Hanukka is ez időre esett) ütötték fel utoljára a sátrakat Afrika földjén. Hogy betarthassák a tisztaság törvényét, Jérusa nem keveredhetett az idegenek közé, de nem is lett volna kíváncsi akkoriban a fogadók bizonytalanságait vállalni, ha lettek volna egyáltalán megfelelő fogadók. 1448-ban még más volt a világ. Másnap aztán behajóztak. Az arabok visszafordultak, s maradt ő a két berber leánnyal. Szavukat sem értette. Az Örökkévaló kezébe ajánlotta magát, s miután elhajózott Gibraltár neki szokatlan, vad sziklái között, másnapra a málhák tetején Ibéria földjére lépett.

Itt várta már Salamon ben Chíja fényes kísérettel. Törvények szerint a férfi nem láthatta őt, és maradt afrikai zsákbamacska szorosokon, folyókon, völgyeken, falvakon át a sátra elé állított őrzőkkel, s hála a közös héber törvényeknek, ő biztonságban és tisztán megmaradt Ismeretlennek! Jérusa ugyan megleste a férfit a fátyolon át, s bár vétett, szíve mégis felszabadult kisé. Úgy érezte, el tudja fogadni majd, és talán társra is talál benne. Ő igyekezni fog mint a rabbi leánya, hogy ne hozzon szégyent ősz apja fejére.

A maradék 600 kilométert Granadán, a Cordillerák szurdokjain és Cordoba mesés palotáin „átsuhanva”, sosem látott vidékeken, sosem látott növények, állatok, s nem különben martalóc éjszakai rablók létezésének tudatában, ámulatok és örökös rettegés közepette 9 nap alatt tették meg. Ez alatt a lány senkihez nem szólhatott, de hogy gondoltak rá, épségével, kényelmével kényesen törődtek, az kitetszett minduntalan. Tudta, ha nem a szeretet, csak a kötelesség vezérli jövődobelijét, az sem kevés áldozat a körülményekhez képest. Salamonnak volt esélye arra, hogy a kis afrikai vadóccal - ahogy ő elképzelte a leányt, - elfogadtassa magát.

A csapat dél felől pillantotta meg Salamancát. Hajnali, téli ferde fényben, a Torre de Aire gótikus tornya s a Santa Maria de los Caballeros arany kupolái csillogtak, a Tormes komótosan hömpölygött, a háztetők fagyosan piroslottak, mint Jérusa orrocskája a temérdek szörme között. Az utolsó éj várt rá az Úr szabad ege alatt. Salamon este eltűnt, Juda bátya és a zsinagóga várta, ahonnan aztán együtt jöttek a díszes sátorba, amelyet Salamanca zsidó ifjailányai állítottak fel, és díszítettek csodás virágokkal, selymekkel, szörmékkel. Amint elkészültek, a fátyolozottan trónoló Jérusa elé járultak mindnyájan mély meghajlással, azután eltűntek. Jérusa csak sokkal-sokkal később látta viszont őket, a hétköznapiakban. Nem voltak sokan, és ebből gondolta Jérusa, hogy ez a közösség sem sokkal nagyobb, mint az ő szülőföldje kereskedő atyjafiai. Tévedett persze. Nagy közösség volt ez, de nem mindenki közeledhetett Salamanca leggazdagabb emberének házához. Az ilyes dolgokat Jérusa később sem igen fogta fel. Nem asszonyi tudnivaló.

Annak rendje-módja szerint folyt le az esküvő. A vígasság a szegény zsidók számára addig tartott, míg el nem fogyott az enni és innivaló, hajnalig, de az új párt már az éj közepén Juda rabbi gyalog kísérte a házig. A palota ablakain száz gyertya égett. Mint a földre szállt mennyország! S bár sok-sok fáradtság ült az új asszony arcán és testén is, Salamon megismerte őt. És nem bánta meg a házasságát. Később sem. És nemzett Jérusa-Melillának 8 fiút annak rendje-módja szerint, s végül egy vakarcsot, egy leányt is, de akkor Melilla már igencsak benne volt a korban! 36 éves volt Ema születésekor, de már a rutin segítette az új élet adásában. Salamon az egyetemen tanított, amikor hozták a hírt, hogy kilencedik gyermeke leány, s hogy két ima között egy óra alatt a világra jött.

Ki tudja, mit tud egy ember a sorsáról? Teszi, s néha nem tudja, mit miért tesz. Ahogy Salamon ben Chíja sem tudta, miért vett földet és falvakat, nyáját és szolgákat Marokkó parti tájain, Melilla félszigetén Melilla-tanyát apósának, anyósának, Jérusa nevelőanyjának, kit

igazinak fogadott korán özvegyiségre jutott apja mellett, az öreg Miroja-Miro-Mirjam dajkának. Mert ahogy már írtam, a „hálás” Spanyolhon kiűzött zsidóinak egy része ide menekült. De ez sokkal később történt. Akkor még Salamon nem menedékszik, hanem jászolnak szánta a földet, és mégis, utódjai biztonságára lett az végül. Igaz, Ema francia földön élt tovább, de rokonsága, nagynénjei, s végül anyja-apja is Afrikában jutottak Ábrahám kebelére.

Jérusa már halott volt, mire áthajóztak Gibraltárnál Marokkóba. Ez a visszafelé vivő második út az Örökkévalóság révébe vitte Rif sziklasírja, édesanyja földi maradványai mellé. Az öreg Salamon éppen ott üldögélt naphosszat sokáig, ahol a még leánya Jérusa azelőtt 45 évvel. Salamon ősz volt már, a hetvenen túl, tekintetét Ibéria felé függesztette, fiaira s Emára gondolt, Salamancára, Juda bátyjára, s amikor, egyszer, alkonyatkor sárga felhőket látott úszni a Mar Chica hullámai felett - tiszta idő volt, Hiszlév hónap - lábában felizzott a köszvény fájdalma, és szívében a bánat, mert TUDTA!, hogy a Casa des los Doctores mellett az ő palotáját gyújtották fel a dühödt és ittas spanyol katonák. Porig égett. Mára a nyomát is elfeledték.

A Mar Chica melletti Nador környékén, a sziklák alján mindössze négy zsidó nagycsalád élt. Senki ne lepődjön meg hát azon, hogy Jérusa anyját [ALISA DE-CHICA](#)-nak hívták, hiszen a Chica partján élők közül származott. Akkoriban a Merinida családbéli uralkodó nem tartott népszámlálást, hogy a nevekre különösebben ügyeltek volna. Elég volt, ha a rabbi az újszülött nevét beírta egy közösségi könyvbe.

Alisa családjá a leggazdagabb volt mind között. A közös karámban 1180 birkájuk volt és négy erős teve. Átaluk és velük bonyolódott a pengő aranyakat fialó kereskedelem. Alisa öt nagybátyja az apjukkal együtt járta Észak-Afrika parti útjait. Olykor átlépték Szueznál a határt, ami komoly érvágást jelentett a vámot tekintve, de biztonságosabb volt. Az arabok felügyelte útvonalon az életveszéllyel kacérkodott, aki csizmáját arrafelé kormányozta, ám legendaszámba ment, ha mégis... Ilyen emberemlékezet óta egyszer akadt, az is még az elsők közül, akik Judea földjéről ideszakadtak. Már majdnem történelem. A legendás ősről amúgy is szó esik majd, hát térjünk vissza 1416-ra, amikor is Alisa a világra csöppent egy nagy családba a Kék Szikla aljában egy kőből épült tanyán, ahol együtt éltek mind, kik Nagyanyó öléből származtak. Ugyanakkor született a messzi Salamancában majdani veje, Salamon Ben Chíja is, hát nem különös?

Mire Alisa megszületett, épp négy család zsibongott az egyre terebélyesedő házban. Lehetett úgy 20-25 ember, plusz az aprók, akik még nem számítanak. No, meg a 1180 birka, kecske is néhány a tej miatt, meg a távoli karámban az olykor pihenő, amúgy állandóan változó állagú teve-karaván. A nagyszülők legelől, a tenger felé kerítették el lakóhelyüket, körül lakott a négy fiuk feleségestül, gyerekestül, az ötödik fiú fent nyugodott a sziklába vájt temetőben, korán elvitte az errefelé nem gyakori csecsemőhalál.

Alisa gyerekkora nem tartogatott különösebb érdekességeket. A kis közösség, ahová született, emberemlékezet óta tisztviselő zsidó vallási törvények szerint élt. Marokkóban nem sok zsidó lakozott, de akkor még háborítatlanul. Nem figyelt rájuk senki. Éltek, dolgoztak és imádkoztak ott, az arab világban, kívül a városon, teljesen elkülönülten. A karaván-kereskedés elvonuló életet kívánt főként az állatok miatt. A legmódosabb Chica-beli család beköltözhetett volna a városba, ám ott hogyan biztosították volna magukat az idegenekkel szembeni gátlástalan betörések-rablások ellen? Volt rá példa, hogy a gazdag zsidóknak egész kis bandériumot kellett tartani. Így együtt könnyebben és főleg olcsóbban megvédehették egymást. Arab szolgálkikkal úgy bántak, hogy azoknak eszükbe se jusson ellenük fordulni. Megérte akkor Chica-beli zsidó kereskedő arab tevehajcsárjának lenni Nador mellett!

Alisa nagyszüleinek háza mellé ragasztott házikóban jött össze ünnepeken és péntek esténként a közösség. Már a hatodik Nador-beli rabbi vezette őket a törvény és Isten kifürkészhetetlen útján. Eddig mindegyik rabbijelölt, ha a karavánnal akart maradni, át kellett hajózzon a Gibraltáron, és egyezség szerint Cadizban 2-3 tanulóévet letölteni, ahol fel is avatták. A közösséget ugyanis a spanyol zsidó közösség tagjaként tartották számon. Így eshetett, hogy a salamancai rabbi neszét vette Jérusa szépségének és vagyonának, és feleségnek kérte öccse számára történetünk után vagy 30 évvel. Akkor a nadori gyülekezetnek a vallási jó híre is hozzájárult e nagy tisztességhez, s méltán. Már az előző rabbi színe elé is szívesen járult a kis közösség minden tagja mindenféle bújá-bajával, és a fia nem különben odaadóan vezette nyáját, amióta visszatért Cadizból, és átvette az apjától a tisztet még annak életében!

Ez a fiatal rabbi, Záchor, azaz Zakariás de Chica lett később a csendes és gyönyörű Alisa De-Chica élete párja. A törvények szigorú betartásával éltek az esküvőt követően, s így nem sokkal a ceremónia megejtése után időben jelentkezett is az áldás, a gyermek! Jelentkezett, fejlődött is anyja méhében annak rendje-módja szerint, ám amikor elérkezett az idő, nem akart világra jönni. Az utolsó hetekben Alisa visszament a Kék Szikla alatti nagycsaládi közösségbe, hogy felkészüljön az eseményre, de ettől a kintől semmi-senki, sem bábának beállt nagyanyja, sem Istene nem tudta megmenteni. Már második napja zengték vissza a sziklák Alisa jajkiáltásait, s méhe csak nem akart megnyílni. Iszonyú szenvedését látva öreg Mirjam, akit arrafelé Mattinak hívott mindenki, kendőt vetett vállára-fejére, sarut húzott, és éjnek idején elgyalogolt a karáig. Fekete berber fiú esett térdre előtte, amint felismerte, és bekísérte a sátorba. Az öreg arab friss riadása után alig látott, hajában még szénaszálak, amint bűzös rongyaiban Matti elé rogyott. Ekkor megcsillant Matti kezében egy vagyon: két arany! Az öreg hallgatást fogadott, és nekifogott annak, amiért Matti hozzá jött, sutba dobva vallása törvényeit, mert hisz Elohém, a Megnevezhetetlen nem segít vajúdó unokáján. Futva vágtak át a nyári mezőn. Az öreg kezében valamit szorongatott, amire a világért sem vethetett senki pillantást: szent darabka Kába kövéből, a gyógyító, bajhárító, ördögűző BARAKA-KAVICS!

Nos, a titokzatos-bűnös szentségtörésre nem is derült fény soha. Mindenesetre hihetetlen dolog történt. Amíg Zachár tfilinnel a vállán, földre borulva Adonájhoz fohászkodott irgalomért, azalatt az öreg varázsló kiűzte Alisa méhéből a gyermeket fogva tartó, visszahúzó ördögöt bűbajos szavakat mormolva. Alisa hasán a tiszta gyolcsba tekert kavics, Matti már forralta a vizet a tűzhelyen, és Alisa egyetlen hatalmas akarással kitolta végre gyermekét, azután elájult. A harmadik napon!

Így született Jérusa, az afrikai zsidók legszebb leánya a 15. század elején. Alisa többé nem kelt fel. Nem bírt lábra állni. A fekete berber fiú nyelvét az öreg kitepte, hogy ne tudjon árulkodni, ő meg a két arannyal a vállára vette tarisznáját - a Baraka-kaviccslal együtt,- és eltűnt a környékről.

Alisa imádta gyermekét, etette, simogatta, és figyelte minden rezzenését az ágyból. Jérusa emlékében egy feketeszemű, fehérarcú, angyali mosolyú asszony élt párnák és szőnyegek közt fekve.

Aztán, 1437-től a sziklatemetőben a barlang előtti kövön ez a felirat állt: „Alisa, aki élt Nádárban 21 évet, ZIHONÁM LIVRÁMÁ: „Emléke legyen áldott!” Héber betűk Rif közsikláján.

RACHEL DE-CHICA élete nem volt regénybe illő. Ő maga nem volt különösebben szép, okos sem volt, sem eleven, nem tűnt ki semmiben. Hatodiknak jött a világra anyja méhéből öt fiú után a neve-nincs tanyán, Nádor környékén. Visszalapozva az időben, a születése 1398-ban történt, s a nevét egymás közt Dechika Rachelnek is mondták. Akkoriban választottak maguk közül vallási előljárót, aki ekképp írta be a leány nevét a könyvbe.

Nos, hatodik gyerek volt, de egyetlen leány, ám ezen egyetlenség sem hozott neki különösebb áldást, sem odafigyelést. Különösen, hogy utána anyja még 10 élő fiút adott a tanyának, munkáskéznek, el is vetélt kettőt a nagy küszködésben. Ráchel alig totyogott, már ringathatta kisöccsét, s aztán mind a tízet, de a bátyókkal is volt dolga elég. Mivel mindig mással kellett törődnie, magára sohasem gondolt. Legalábbis úgy, mint vágyakozó, egyedülvaló emberre. Ő csak feladatokat látott. És másokat.

Senki sem emlékezett pontosan, mikor jött ide a család a Melilla öböl mellé, és arra sem, honnan. Vallásukat tekintve jó messziről, Kisázsiaból eredtek, foglalkozásukat tekintve egy ittragadt karaván-kereskedő alapíthatta a familiát néhány emberöltővel ezelőtt. Mivel a rabbinak kinevezett írástudó Chica-fiú számvetést akart tenni, végigfaggatta testvéreit, sógorait, apókat, anyókat, és a temetőnek kinevezett barlang ákombákomjait, és lerajzolta, amit megtudott: Ágas-bogas családfájukat nézve afrikai letelepedésük nem is volt olyan régi, mint gondolták abból, hogy mekkora már a gazdaság, s hogy évente hányszor hány fiú hány tevével indult Keletnek!

Ráchel tehát a gyökerét kereső családba született, ahol ugyan csak a rabbit foglalkoztatták ezek a gondolatok. Nagyobb gond volt a felszerelések beszerzése, javítása. A Chica-fiúk értettek ugyan az állatokhoz, mégis feszültség állt be minden útrairulás előtt. Mert egyiküknek sem tetszett kitanulni a bőrkikészítés, szerszámfaragás mesterségét, még azt is kemény szóval kellett elintézni, melyikük menjen a faluba bevásárolni. Különös, de így volt.

Nador még nem is volt falu akkor a szó igazi értelmében. Kereskedő útvonal mentén cseperedő település volt, ahol külön laktak a halászok és a hajósok, távolabb, földjeik ölén a földművesek, a gazdagabbja gyümölcsligeteket plántált, ott tekintélyesebb házak, majorságok álldogáltak az illatos narancsfák között... A legszegényebb csapat volt az iparosoké. A falu szélén utcát kitevő házsoron innen szólt az üllőn a kalapács, amott száradtak a bőrök a fészerekben, mellettük egy agyagos-fazekas munkálkodott, de mind feliben a földet túrta, feliben megfoldozta a szakadt lábbelit, vagy kiégetett egy tűzhelynyi csuprot. Ezek között az alig-iparosok között élt Izmail az apjával és a bátyja családjával. Zsidók voltak magukban az arab faluban, elkülönülten. Az öreg régen vette a műhelyt, küzdött is a többiekkel, akik ott toltak ki vele, ahol tudtak. Ugyan honnan jött épp ide az öreg valamikor? A rabbi Chica-fiú szerint az ő tanyájukról, tehát rokonok volnának szegről-végről. Így született a mindent megoldó öltet: a korosodó kisebbik fiút, Izmailt a tanyára csábítani, és Ráchel lehetne a csalétek!

Izmail 35 múlt, Ráchel akkor az egyetlen eladósorban lévő lány a tanyán, 17 éves már, benne a korban. Izmail így megszabadulhat a falu béklyójából, a Chica-család tevéi pedig nem nélkülözik majd a hámat, amikor a hosszú kereskedő útra indulnak. Ráchelt senki nem kérdezte.

A rabbi ragaszkodott a házasságkötés ősi ceremóniájához, Izmail pedig boldog volt. Ráchelt taszította jövődöbelijének harsánysága, fekete bőre, mintha valódi arab lenne, akár a neve. Még a szaga is taszította, zsíros, cseravas verejtékszag, meg se szokta soha. Amikor Izmail meghalt, tulajdonképpen kora előtt, a hatvanat sem érte meg, képtelen volt a holtat tisztességesen megmosdatni. Anyja tolta félre, s vette át a szerepét, látva arcán az undort.

Ráchel törekeny volt, kevesebb fizikai munkát bírt, mint körülötte a többi nő, de azért derekasan hozta a világra magzatjait. Elsőnek Alisát. Terhessége egybeesett anyjával, ki akkor hordta ki legutolsó fiát. Matti-anyja kézen fogta leányát, Ráchelt, becipelte az e célra felállított, elkülönített, a rituális tisztaságot igénylő szülősátorba, és ketten világra hozták az utolsó fiút, Benit. Így hát nem sokkal ezután Ráchel már tudta a dolgát, amikor Alisát, első gyermekét a világra hozta, egyedül, egymaga.

Jött a többi gyerek is, fiúk, lányok, aztán Izmail elmaradt mellőle, és nem szaporodott tovább a család ezen az ágon. Azért persze új házasságok kötöttek a gyerekek körében, gondosan ügyelve, hogy jövevényt ne fogadjanak a családba. És új gyerekek is születtek, unokák, azután azok is házasodtak...

Ráchel maga megérte Jérusa unokája kivonulását a salamancai rabbihoz. Csak állt és nézte a fényes menetet. Jérusa nem búcsúzott el tőle. Talán észre sem vette, mint a többiek ekkor már. Sokszor saját gyerekei is úgy mentek el mellette, mintha egy volna a cselédség közül.

Alisa lányának szörnyű vajúdása és halála tompává tette a világ dolgai iránt. Kijárt a sziklához olykor szomorkodni alkonyattájt, hogy ne tűnjön föl senkinek. Így is halt meg. Szinte észrevétlenül. Tán hatvan lehetett. Egy gyors szívroham, mosás közben a kútnál. Mire rátaláltak, már nem élt. Hiánya nem tűnt fel senkinek.

Ojjé! Mennyire messzire esett az alma az ő fájától! Az anyja mindenütt ott volt, mindenki hívta, köszöntötte, nélküle a víz sem folyt tovább a Muluján! Ő volt Matti.

Legendás ez az ősaným. Nem is tudom, fantasztikus történetét hol kezdem, s hogy is fogjam egybe, hogy a tollam is szét ne szaladjon izgő-mozgó és csodálatosan szeretetreméltó alakjával együtt Észak-Afrika füves rétjein!?

No, de kezdjük!

MIRJAM DAVENESO 1388 őszén került a nadori pusztára a Chíca családhoz. Az ifjú és gyakorlatlan rabbi amikor beírta őt a közösség könyvébe, ezt a nevet adta neki. Mirjam nemigen tudta, hogyan hívták azelőtt, vagy tán nem is nagyon akarta tudni, tudatni itt meg pláne. Nem lehetett véletlen. Tehát a fiatalember azt, hogy olasz, pontosabban velencei származását érzékeltesse, ezt a fura hangzású nevet írta a Mirjam után: Daveneso. Végül nem használta ő egyiket sem, mert hamarosan Mattinak nevezte mindenki. Korát sem tudta megmondani. Ránézésre lehetett akkor tán 18. Ebben eltalálta az igazságot a rabbi, amikor beírta a nagy családi és hitközösségi könyvbe.

De kezdjük mégis inkább Jozsep történetével! A nagy család számon nem tartható ága-boga egyik testvérágának negyedik fia volt Jozsep, aki elkésve került be a nagy könyvbe, így az adatok pontatlanok. 1387 körül 23-24 éves lehetett. Vad, szilaj, szálas ember, amolyan puszták fia. Útra készült áruval, tevékkel Kelet felé. Úgy málházott, mint aki hosszú, több évig tartó útra indul, amire eddig nem volt példa. Túl akart jutni a tengeren Júdea felé. Nem lehetett visszatartani, bár tulajdonképp mindenki kíváncsi volt, miféle hírekkel jön vissza a zsidók eredeti földjéről, ha visszajön egyáltalán.

Nos, nem volt könnyű dolga már az út kezdetén sem. Csak berber fegyvereseinek köszönhető, hogy Nadortól egyheti járásra teljesen ki nem fosztották, és meg nem ölték az arabus útonállókat. Egy zsák dühvel megtetézve folytatta útját. Kora tavasszal indult, és késő ősz lett, mire a Nílus deltájához ért. Már ez sem volt megvetendő tett: a karavánúttól elszigetelten őt tevével! Kettőn a kíséret, egy Jozsep alatt, kettőn az úti málha és az eladásra szánt bőrök, így végig Afrika északi partja mentén! „Még újból ennyi idő, és átkelve kincses Arábia földjére, fel északnak, igen, még újból ennyi, de tán ha minden jól megy, a Purimot már Jeruzsálemben tölthetném!...” - így ő meg a vágyai. Még pár nap, és kiderül, mindebből nem lesz semmi.

Cudar tél érte a Nílusnál. A mocsaras Khiron tónál vert sátrat, ami belső tó, s vize tengervíz! Onnan már nem messzire látta az arab kereskedők karavánját. Reggel alkuba kezdett velük. Ha megszabadul áruja nagy részétől, könnyebben és pénzzel teltebben mehet tovább, tervezte.

Jó pénzen el is adta holmiját, ám azt a pénzt mindjárt el is akarta költeni arra az éjfélete hajú, burnuszba bújtatott rabnőre, akit már előtte nap megpillantott a sátor előtt.

De a vásár nem jött össze.

Joszepeket még nem érzett! Megverekekedett volna azért a szempárért, ha úgy megkapta volna! Zsidó Allah-hitűvel nem kezd sem barátságot, sem viszályt. Kereskedik, mert muszáj. De Joszepeket egy pillanat alatt szerelmes lett. Nem volt mit tenni: megszökteti a nőt, bár azt sem tudta, kiféle-miféle. Beosont a sátorba, miután előkészítette az útra kis társaságát, s ahogy fújt a tenger felől a szél és felkorbácsolta a Khiron vizét, zúgás, sötétség és csepergő eső közepette felnyalabolta a lányt, aki - ki tudja, miért, ki tudja, honnan sejtette? - már készen állt az útra. Fején batyuja, lábán saruja, markában aranylánc, az arab kereskedő súlyos aranylánc, és felmászott Joszepeket karjaiban a tevé hátára.

Joszepeket sírt is, nevetett is az aranyláncon. Már visszaadni nem lehetett, és ez még súlyosbította a helyzetet, hisz tolvajnak halál jár! De a lány tudta, szerelem ide vagy oda, ha rabnő, ő nem tartja annak magát, s ha nem adták, hát elvette jogosnak érzett hozományát.

Joszepeket ezek után nem a bizonytalan végcél, Jeruzsálem felé vette az útját, hanem visszafelé, Nadorba. Sejtette, hogy akármire megy, mindkét cél egyformán veszélyes. Épp hathónapnyi távolságra van akármelyiktől, és döntött szemfüles érv: a megjárt út veszélyeit már ismeri.

Volt ideje a lánynak, hogy megismerje Joszepeket, bár már első pillantásra bízott benne, és volt ideje arra is, hogy magát bemutassa: 188 nap. Mint Seherezáde, Mirjam mesélt minden este, s Joszepeket egyre jobban megszerette. Ha valaki arra jár, talán ő is rátalál azokra a sziklarajzokra, amelyeken Mirjam a szerelmüket örököztette meg. 600 évesek, vagy idősebbek is már, de egykettő a védett köveken még látható belőlük annak, aki tudja, mit keressen. „A repedések, vízmosások rajzai közt rájuk talál egy kis fantázia segítségével. Ha maga is szerelmes, akkor könnyebben megy...” - így tartja a fáma.

Kiderült, hogy Mirjamot velencei kéjura szorultságában eladta egy arab kereskedőnek. Az olasz úr lányaként bánt vele, s ha nem kerül olyan keserves helyzetbe, hogy csak így menekülhetett hitelezői karmai közül, hát biztosan szívesen adta volna Joszepeket feleségül, ha Joszepeket rátalált volna, ha egyáltalán el akart volna menni Velencébe, ráadásul ha letagadta volna zsidó voltát, ahogy tette ő, Mirjam. Az olasz úr, akit signore Sforezzinek, másként Nicolonak hívnak és velencei báró, a doge barátja, s aki gyerekkora óta a gondját viseli, hithű keresztény, s ezért ő az anyja figyelmeztetésére, letagadta zsidó voltát.

Ilyeneket mesélt Joszepeket Mirjam, s belül tulajdonképp igen hálás volt, hogy a marcona arabus karmai közül kimenekítette ez a jószándékú, kedves fiú, és nem szégyellte egyetlen pillanatig sem, hogy meséje színtiszta hazugság, s hogy történeteit egytől egyig kitalálta. Hja, a szerelem vak.

Mert az igazság az volt, hogy ... hogy kurtizán volt ő Velencében, mint az anyja. Abba a létformába született bele. Hogy olasz volt-e vagy zsidó, azt maga sem tudta, de megtanult héberül Sforezzi úr jóvoltából, akinek kapcsolatai nem csak Arábia, hanem Görögország felé is kiterjedtek, s ebbe a széles spektrumba néhány zsidó is belefért, annál is inkább, mivel Velence fő hitelezői már akkor is közülük kerültek ki. Szóval Sforezzi úr kitartotta a szép kis Mirjamot, a nevet is tőle kapta. Otthon anyja Mar-nak, azaz Marianak hívta vagy Judinak, azaz Dzsudinak, minden bizonnyal Judecca szigetéről, amely a zsidó gettó Velencében. Nem csak kitartotta, hanem tanította is, nem csak szerelemre, azt anyjától tanulta legelőbb, hanem nyelveken kívül egyéb műveltségbeli dolgokra, mint historia, geografia, matematika stb., és zenére is. Erkölcse, jóérzése oktatta, nem túl sikeresen, mert közben beleszeretett egy Joszepeketre hasonlító fiúba, Nicolo titkárába, s a szerelem gyümölcsét világra hozta. Ennek már

lassan két éve, s a gyöngyszem Benító apróságot az anyjára bízta addig, míg signore Sforezzi várható „kelengyével” ki nem adja az útját egyszer.

De sajna, közbejött ez a „kvázi” adásvétel az arabbal, akinek fél éve már, hogy a rabszolgája, mindenese, elsősorban kegyencnője, és Arábiában majdan első háremhölgye lett volna, nem felesége, az nem.

Így élte volna Mirjam-Maria-Matti a rabszolganők életét, amíg fiatal és virágzik, és került volna szemétdombra aztán, ha ez a szép szál Chíja-gyerek belé nem szeret, s el nem rabolja, végül aztán a nadori családi „karámban” feleségül nem veszi. Mert így történt.

Matti rabszolganéből lett aztán a Mirjam hivatalos nevét sutba dobva megint Matti, az egész birtok anyja, mattija - idővel.

Joszep boldog volt vele élete végéig. Talpraesett, okos, szép asszonyt hozott a házhoz. Messziről, és mégse jövevény! Igazi zsidó asszony volt, jártas minden hitbéli tudnivalóban. Az első kicsi fiát, Benítót nem feledvén élete végéig sem soha, Nadorban született még Ráchel előtt tíz fiút, és Ráchel után még ötöt. Aztán valami csoda folytán, tíz évnyi szünet után, 1415-ben az utolsó fiút, Benjaming, azaz Benit, akinek születésénél leánya, Ráchel volt a segítségére, aki maga is várandós volt akkor Alisával, de erről a dologról már írtam. Született tehát Matti összesen 18 gyereket, kik közül tizenegy tovább vitte vérét az utódokéba.

Sokat dolgozott, és sokáig élt. Még ott volt dédunokája (!), Jérusa nagy kivonulásánál, s tette a dolgát: „Matti!”, hangzott innen-onnan, „Matti, jaj, segíts!” Matti, a nélkülözhetetlen, Matti, az örökké mosolygó, szikár-szívós asszony, akit Joszep megmentett a zsidóságnak s nekünk, utódoknak, mert Velencében csak elhervadt volna, mint az anyja.

Matti 70 éves korában halt meg 1440-ben, írja a nagy könyv a nadori apró zsinagóga falipolcán.

ANGELA EXCULPA épp olyan sokféle eredetű, mint jómagam, amint eleddig látható. A neve sem eredeti, azt sajnos képtelen voltam kinyomozni. Az anyjától kapta, mint a keresztnévét, bár talán igazából megkeresztelve sem volt. Magyarra fordítva ezen ősanymat Vezeklő Angyalnak hívták, vezekelnie kellett volna őseiért. Vezekelt ő, persze magamagáért is, bár élete nem úgy indult.

Egyszem gyereke volt anyjának. Nem tisztos családba született, véletlen és késői gyermeke volt egy velencei kurtizánnak amikor már annak csillogása és kelendősege hanyatlóban volt. Mivel leánynak adott életet, kétségbeesetten arra törekedett, hogy gyermeke ne élje a kurtizánok szomorú és szomorúan végződő életét. Jó házasságra nem gondolhatott, hiszen ki venné el egy kurtizán sarját, még ha megőrizné is a szeplőtelenességét? A legkézenfekvőbbnek látszott a zárda.

Angela gyerekkori emlékei között volt egy kicsi kápolna egy kertecske közepén egy kicsi zárdában és néhány apáca. Ahogy később az ujjain utánaszámolt, nyolc arcra emlékezett. Bizony nem is lehettek többen a Santa Caterina eldugott kolostorában Velence félreeső szélén, valahol az Új Fundamentum közelében. Sokszor látta San Michele temetőszigetét, mielőtt befordult volna a kapun, és ha felmászott volna a kőkerítésre, elébe terült volna a tenger a Cemetery sötétzöld tujáival, amelyek a holtak álmát őrizték.

Még arra is emlékezett, hogy olykor az anyja magával vitte egy gyönyörű palotába, ahol vidáman játszhatott volna, ahol azt tehette volna, amit akar, ám azok ott a Santa Caterina falai között nagyon belénevelték a Jézus-hitet, és másutt már nemigen tudott feloldódni, csak a mécs világánál, amelynek a fénye élővé vibrálta Jézus gyönyörű arcát ott a térdeplő felett.

Aztán arra emlékezett, hogy hiába várja az anyját a cintóriumban már második vasárnapja. Sem az ő illatos, szép anyja, sem valaki más a fényes palota szolgálai közül nem jöttek az apanázssal. Egyik késő esteli órán egy öregember húzta meg a kis kapucsengőt, valamit suttogott Agáta nővérnek, aki annyira hasonlított az anyjára, s aki azóta is eszébe jut olykor, meg az a halk nesz is akkor a kapu felől, amint Agáta nővér felzokog. Agáta nővér azon az estén még felvezette a konyha melletti kamrácskájába, s emlékszik, a lépcsőkön igen összeszorult a szíve, mint aki sejt valamit, de nem kérdezett semmit. Őt sem kérdezte senki, amikor összeszedték, és kendőbe kötötték a motyóját, csak Agáta suttogott egy könnyes Istenhozzád-ot, aztán kinyitották előtte az utcára vezető kaput. Agáta nővér elérte a főnőkasszonytól, hogy legalább a fényes palota kapujáig elkísérje. Ő mondta meg neki a sötét sikátorokon átsietve, hogy az anyja hirtelen meghalt, nincs, aki fizessen az ellátásért és tanításért, hát annak a háznak a gondjaira bízta őt a kolostor, ahol az anyja élt.

Igen ám, de kiderült, nem ott élt az anyja. Senki még csak nem is tudott az anyjáról, nemhogy Angéla létezéséről. Közben Agáta nővér alakja eltűnt a sötétségben. A kislány az ő tizenkét évével és zárdai nevelésével ott állt a csukott palotakapu előtt, és nem tudta, mit tegyen, hová menjen. Ez történt 1353. augusztus 10-én. (Született 1341. márciusában!)

Néhány napi gyötrő éhség után koldulni kezdett. Éjjel a motyóján hált a zegzugos házak zegzugos erkélye vagy kapuzata alatt, és sírt, és nagyon elhagyatottnak érezte magát. Visszatért a zárdához, munkát kért: szolgál ő a kosztjáért, de nem engedték be. Kóválygott a gyönyörű, de kegyetlenül rideg város utcáin, míg valaki rá nem mosolygott. Egy fényesen öltözött úr volt. Az első, gyenge kis életében. Még nem volt „nagylány”. Nála maradhatott. Néhány év múlva csillogó, aranyhajú dáma, a kurtizánok elseje lett.

Nem gondolt semmivel akkor még. Vagy már? Örökké kacagott. Így kell tennie, ha tetszeni akar. Csak a mára gondolt, eszébe sem jutott, mi lesz, ha Faliero úr, a Signore, egyszer megunja, kiadja az útját? Ha egyszer nem így lesz esetleg? Valami miatt? Nem, Angela nem gondolkozott. Vegetált, és örült, hogy van valaki mellette, hogy ehét s alhat valahol, nem is akárhol, amiért persze az élete az ár.

Pedig ez is elkövetkezett egyszer. Még virult, még szép volt, még minden a helyén volt, és mégis felfordult körülötte a világ. Faliero palotájába beköltözött az új titkár. Messzi föld egzotikus külsejű, feketefürtű, olajos bőrű, fehérfogsorú, gyönyörű Enrico-ja. Angela beleszeretett. Esze hiába suttogta: a fickó felelőtlen, sehonnai, ebből házasság nem lesz, az biztos, hogy a rhodoszi szép görögnek sem gazdagsága, sem becsülete nincs, hát ne bízson benne. De nem! Angela minden óvatosságát elveszítette, ment vakon a szíve után. És a vége: egy gyermek a szíve alatt, és a Signore haragja. Mind a ketten repültek a palotából. Ki erre, ki arra. A szép Enrico eltűnt Velence forgatagában. Angela megint magára maradt. Ékszerei nem tartottak ki sokáig, pedig igencsak fogához verte a garast, de ahol nincs utánpótlás, ott az apadás csak a semminél áll meg.

Harminc se volt, amikor Miriam, akkor még Maria Exculpa nevű csemetéjével beköltözött a Giudecca egyik e célra fenntartott házának kicsiny szobájába, ahol másik három nyomorulttal osztotta meg életét, olykor ételét. És így lett Miriamnak egyszerre négy anyukája. No, ha egy lett volna, jobb lett volna, meg elég is. A szobában sűrűn fordultak meg gondolatok, dzsigolók, szolgálók és uraságok is. Olyankor a kislányt kitették játszani az utcára. Giudecca volt Maria-Miriam-Matti felnevelő iskolája.

Angela élt, ahogy tudott. A testéből. De nem úgy, mint az anyja. Nem egy fényes palota kurtizánja volt, a kenyérrevalót is nehezen kaparta össze. Korán öregedett. Mégis Mariája iránti felelősségérzete hőstettekre ragadta, és sikerült egy külön szobát szereznie. Itt éltek aztán kettesben. Itt tanította Mariát az erotika csínjára-bínjára, számolni és írni, sőt: a szomszéd Campo ifjú rabbija héberre és a bibliára oktatta. Onnantól Angélának csak magamagára maradt

gondja, Maria, innentől Miriam, a sziget zsidó közösségének mindenese lett. Így őrizhette meg magát sokáig tisztán, mint idegen, akire zsidó nem vethet szemet. Mármost „amúgy”. Ám mégis, minthogy másként nem eshetett, mint a „bukás” révén, valaki Mirjamot mégis teherbe ejtette.

Mai szemmel Angéla fiatal volt még, 44 éves, amikor a kis Benito a világra jött. Nagyon féltette leányát a saját sorsa megismétlődésétől, de ellene mit sem tehetett. Elővette a régi s régen feledett hitét: imádkozott. A Szentlélek templom a Canale túloldalán a megmondhatója, milyen bizakodó lélekkel jött be s távozott naponta Angéla az oltár térdeplőjéről. Ezért szinte szerencsének tekintette, amikor hírért vette a történeteket.

Akkor már Benito beszélni kezdett. Mirjam vele sétált a San Marcon, sütött a nap, boldog is volt egy pillanatra, épp nem gyötörték a hitelezők. Talán szebb is volt, mint máskor. Piros ruha, sötétkék pelerin, csipkék, amely alól a haja, mint fekete zuhatag omlott alá a derekára, s karján csöpp fia. Csend volt. Délelőtt. Akkor az egyik kapualjból fényes társaság tódult ki, két olasz signora, és öt kaftános muszlim. Rájuk pillantva rögtön látszott, kereskedők. Megálltak Miriamra meredve, elkábulva a szépségétől.

- Nos, hogy tetszik? - kérdezte a bajuszos signora a pocakos arabtól.

- Áll az alku! - mondta törve az olaszt a fényes arcú.

- Semmi követelés tehát? -

- Semmi. Hozzák utánam. A hajó a kikötőben, a neve „Mirjam”. -

Mirjam erre emelte fel a tekintetét, de ideje semmire sem maradt. Erős kezek gyerekestől felemelték. Hiába sivalkodott, vitte a szolga a tenger felé.

- Kuss, te lány! Ha nem fogod be a szád, kitekerem a kölyök nyakát! -

Mirjam belátta, csak az engedelmesség mentheti meg. Kérte a férfit, vigye el Benitot az anyjához, és levette utolsó gyűrűjét az ujjáról. „És azt is mondja meg Angela Exculpának a Giudeccán az Eufémia Riójánál a harmadik házban, hogy mi történt velem!” A férfi bólintott, letette Mirjamot a paron, és a lány besétált a stégen a „Mirjam” nevű hajóba, mint a nagyhatalmú kereskedő-király rabnője.

Angela sóhajtozott, amikor megtudta az esetet. A gaztettek amúgy mindennaposak voltak Velencében, de ritkán történtek fényes nappal. Örült az asszony, hogy Miriam ennyivel megúszta. Hát még ha a szerencsés élet-folytatását tudta volna! Egyre nehezebben éldegélt Mirjam nélkül. A betegség is elkapta. A kurtizánok vége a fekélyekkel, sorvadással, búzzal együtt járó vérhaj. Sehol nem túrték meg. Kínokkal, vergődve, akár a szemétdombon, egy elhagyott viskó odújában fetrengett, amíg Isten meg nem könyörült rajta. A századforduló vihancos karneválja tombolt odaát a nagy szigeten, amikor Angela végre visszaadta lelkét az Égnek, és abbamaradtak szenvedései.

Benito? Benitot 16 éves korában az Arsenal tornyának tövében több késszúrással átsegítették a túlvilágra a haragosai. Ennél többet nem mondanak róla azok, akik ismerték. Jobb is.

Bizony alaposan megdöbbenem, amikor megtudtam, hogy egyik ősöm sorsát nem más, mint Marco Polo, a híres világutazó szötte. Marco Polo első „színrelépéséről” következő ősanyám életénél teszek említést, de a második generáció is magán érezhette a kezét, sőt, kedves, kék mosolyát is. Merthogy Marco Polo daliás, szép férfi volt még idős korában is. Vonzó arcát hullámos, hosszú, sűrű fehér haj és hullámos, hosszú, sűrű szakáll keretezte, ami igen jól állt cserzetten kreol bőrének. No, de nem a jeles utazó a témám, ő csak a „marionettjének”, [GIULIA TURCHO](#) életrajzainak egyik mozgatója.

Ez az ősanyám, ellentétben a barna Angela s a szép fekete görög gyermeke, Mirjam, csodás székeségével, barna volt, erős szemöldökű, tüzes, barna szemű, nyilván csak azért, hogy ne dacoljon a nevével, ami török eredetűre utal. Ebből sejteni lehet, hogy az igazi nevét valahol valamelyik őse, például éppen az anyja elveszítette, s ezt kapta helyette, amelyből rögtön kiviláglik, honnan származik. De erről kissé később.

A kis Giulia 1308-ban született Velencében, pontosabban a csodás városnak Marco Polo és családja által lakott, és őseik által épített negyedében, a rio San Giovanni Crisostomotól kissé délre. Ott is cseperedett fel szülei és bátyjai védőszárnyai alatt. No, volt még ott egy szerető nagybácsi is a bölcső körül, aki szintén a Turcho névre hallgatott, de szívesebben vette, ha a kis Giulia Giovanni helyett inkább Jánosnak hívja, ő meg cserébe Julinak szólította a kicsit. Ez ugyan nem tartott sokáig, sajnos, és Giulia hamar el is feledte a korán eltűnt nagybácsit a fura nevével együtt.

Hogyan építkeztek vajon a tengerre fészket rakó nagyurak? A házuk kifelé palota volt, a vendégnek belül is az, ám a fényes termek alatt, fölött, körül, hideg és sötét folyosóról nyíló kamrákban jutott hely a temérdek személyzetnek. Be kellett osztani a teret, amelyet oly nehezen oroztak el a tengertől. Ügyesen letek helyet mindennek, magtárnak, boroshordóknak, zöldséges veremnek - és a cselédségnek is. Így lelt otthonra Giulia családja a palota zegzugaiban, s egyre szaporodtak, de volt is dolga mindenkinek! Minden kézre akadt tennivaló, az apró Giuliettának is. Hordta anyja után a mosófát, törőrongyot, a konyhán az ő tiszte volt a haltisztítás, zöldségpucolás, a forró vízre ügyelés, tüzelőről való gondoskodás. Eme felettébb sokágú dologban akadt mindig készséges segítője. De, sajnos, az úr, aki mint tudott, 1257-ben született, tehát Giulia cseperedése idején már betöltötte jócskán a hatvanat, ekkorra bizony házsártos lett, főképp az inasok csirizes keze miatt. A kis tolvajok aztán így sűrűn váltogatták egymást, Giulianak meg volt alkalmja alaposan kiismerni a siheder fiúk szolgálatkészségét, s egyáltalán, a milyenségét, különös tekintettel arra, vajon milyen családapá válhat belőlük. Giulia fülelt, okosodott, figyelt, míg végül választott. Nos, volt nagy és vidám lakodalom, evés-ivás, kacagás, és Giulianak nem kellett sokkal messzebb költözni, mint az összefüggő, a cselédkamrákat felfűző folyosók egyikéből a másikába. A házasságot annak rendje módja szerint a Miracolo rózsaszín márvány oltára előtt pecsételték meg. A cselédség kint tolongott az ablakokban, a hidakon, és nevetve-hajrázva nézték, amint az ifjú férj, Gerolamo, karjába kapja fiatal hitvesét, és az összetolt ladikokon egyensúlyozva beügyeskedik a Marco Polo palota hátsó kapuján az első lépcsőfokig. Ez 1323-ban történt, nyáron.

Giulia igyekezett megfelelni az úr, annak szolgálói, illetve belső szolgálói, az édesanyja és a férje elvárásainak, mert tudta, tőlük függ az élete, sorsa, sorsa fordulása. Szorgos volt, jókedvű, szült két fiút a férjének, s mondhatni boldog volt, különösen, amikor bevásárló útjai során a Rialton túl, a Halpiac felé vagy a Mercerián amolyan úri dámákként viselkedő kurtizánoknak húzódtott félre, helyet adva a szolgálkkal vonuló hölgyeknek, de különösen érezte szerencsés voltát, amikor a kiöregedett, kolduló valahai kurtizánok menekülő csapata elől tért ki, s igyekezett nem részesülni a repülő rohadtt narancsok bombái elől. Csak a fülére tapaszthatta ilyenkor a kezét, hogy ne hallja a kiáltásokat: „Tu puttana! Tu strega! Pfuj, strega!” - s a süvöltő fütyöt, a trappoló suhancok rikkantásait! Jaj, csak ilyen sorsot ne! - fohászkodott Giulia. De hiába.

Miért is ez előresejtő szorongás? Hogyan történt, hogy e békés boldogságba belehullott a féreg?

Giulia egyre szépült, s a legszebb 30 éves kora után lett. Hogyan csinálta, nem tudom. Talán a jókedve szépítette. Tény, hogy alig tudott kimozdulni a palotából, már a hátsó kijáraton sem, hogy ne lássa ott a rio túloldalán ékeskedő Dolfín palota urának valamelyik fullajtárát. „Csak tudnám, ki az a piperkőc, aki erre legyeskedik! Ugyan kire vadásznak?” - morfondírozott

ilyenkor sietősebbre fogva a lépteit. Hamar kiderült a titok. Egy nevenincs klerikus, a Dózse palota udvari káplánjainak egyike épp órá vetett szemet, és - ó, jogtipró középkor! - az egyik alkonyati órán Giulia felé repült valahonnan egy vörös lepedő, s mire kikászálódhatott volna a rátekeredő kelméből, erős karok óvatosan a földre tették. Dühösen toporzékolt és kiáltozni akart, tépve-markolászva a finom szövetet, amikor körülpillantva tekintete egy mosolygó és szép fiatal férfiarcra tévedt, aki vörös talárban egy lépésnyire állt tőle egy ezer gyertyától ragyogó csodás terem közepén, amely első pillantásra felülmúlta a Marco Polo palota legfényesebb termét is. Giulia megmerevedett az elképedéstől, és tudta, nincs menekvés.

Így lett vége a békés szolgálóknak, családi melegnek, a gyerekkacagásnak szoknyája körül, kiket eztán csak lopva és messziről láthatott, amitől szíve vágyón sajgott, s inkább feledni próbálta mind a múltat. Amúgy hamarosan elkezdődött a neveltetése. Az ágyban előbb, aztán ment vagy inkább rohant minden a maga útján, hogy első osztályú kéjnő legyen belőle. Az egészben az volt a „szerencse”, hogy nemhogy nem kellett, egyenesen tiltott volt más uraknak is szolgálnia! Kénytelenségből-e, de egy idő után ezt a férj-cserét már nem is bánta. Talán megszerette a papot? Talán. Mindenesetre fogoly volt. Cölibátusban kedvest tartani nem volt elítélendő és egyedi eset akkor és ott, de kérkedni sem volt illő. Csak egy sanda gondolat fenn az udvarban, s a pap repül, át a Sóhajok hídján, a börtönbe, és Giulia a víz alatt találja magát. Jaj! Dehogy kívánczozott ő ki! Elég volt a függöny mögül elméláznia a Marco Polo árkádjai felé, bizisten, elég!

33 évesen szült a papnak egy leányt, Angelát, akit vezeklésül apácának szánt. De tudjuk, a tervet Isten keresztülhúzta. Aztán Giulia megbetegedett. A bujakórt persze a paptól kapta. Fél év alatt felismerhetetlenné csúfult: fekélyek és fájdalom. Meg a kétségbeesés. Tébolya hullámozott, olykor csak Angéla miatt fékezte magát a szalmán, ahová kikergették. A palota tenger alatti alagsorában, a borospince nyirkos kövén kínlódott odahajított kenyéren. Ámde ha olykor feltört egy palackot, ilyenkor úgy érezte, a poklokkal is megverekedne, tört, zúzott. Rávetett kötéllel lehetett csak megfékezni.

Egy ilyen estén, vacogtató tél volt, rongyokba burkolózva csúszott a távoli hordóig, és meglopta a pap legféltettebb óborát, s ekkor átmeneti fény gyúlt benne. Mit fény? Romboló szövétnek! Hosszú ideig ült maga elé meredve, míg kitervelte szörnyű bosszúját. Ismerte a házat: végre tudja hajtani! És megtette. Fellopózott a palota sötétségbe burkolt termeibe, az ismert fiókból elemelte, és a pincében lopott italba keverte a mérget, a kínnal ölő, fertelmes kotyvalékot, s hátrahagyva a poharat, kiosont a pap hálósobájából. Örült üvöltéssel, fetrengéssel, hat órán át tartó haldoklással múlt ki az egyházi férfi ebből a szörnyű világból - Giulia által.

Reggel Giulia nem ellenkezett, amikor megragadták. Már nem volt eszénél: rengeteget ivott szörnyű bosszúja után. Fel sem fogta, mi történik vele. Eszméletlenül loccsant a kanálisba, rongyai szétterültek a fekete vízben. A nap éppen a tenger fölé emelkedett, a réztetők és oromdíszek csillogtak első harsány sugaraitól, csak az alatt csobogó kanálisok lettek még sötétebbek, sűrűbbek és falánkabbak. Giulia lassan elmerült a sokszázméteres mélységben - örökre.

Rá tíz napra már kislánya, Angéla sem élvezhette a zárda jól megfizetett biztonságát. Apja, az udvari főkáplán temetésével megszűnt az apanázs. Az ő története ezzel az éjszakával kezdődik, 1353. augusztus 10-ikén.

Nem hiszem, hogy sokan volnánk a Föld kerekén, akiknek az ősei olyan mozgalmas, kalandos és hányatott sorsokat éltek át, mint az enyémeink. Országról országra száguldoztak, folyókon, tengereken át, ami a gőz meg az elektromosság felfedezése előtt nem kis teljesítmény volt. Ráadásul nem önszántukból vágtak bele a nagy utazásokba, hanem muszájból, ahogy az én ősanyáim is. Már-már nehezen tudom követni az eredeteket.

Mint most is.

Az itáliai Velence elzúllott lányának édesanyja után kutatva a mai Törökország Fekete tengeri kikötővárosában, Trebizontban, másképpen Trapezuntban találtam magam az ezerkétszázas évek vége felé, amolyan igazi kikötői forgatagban és zűrzavarban. Ám megeltem mégis azt a csendesnek mondható helyet, ahol [JOHANNA BOLDISAR](#) a világra jött.

A domb a tengerre néző oldalán fallal körülvett kertet és egy tizenegyszobás fogadót tartott a hátán közel a kikötőhöz, de távol a forgatagtól. Ide azok szálltak meg, akik már ismerték, s akik igazán le akarták takarítani magukról az út porát és fáradtságát, a tevekaravános duhaj kereskedők nemigen. A ház mögött istállók, kocsiszűrők sorakoztak, meg az alacsony, hosszútornácós ház a cselédeknek. No, itt született öt évvel a bátyja után Johanna. Nem igazán török név, inkább Anának szólították később. De hát a szülők nem az igazhitűek közé tartoztak. Anyja, Agáta, keleti keresztény volt, ahogy egy görög családhoz illik, az apja, akit teljes nevén amúgy Boldizsár fia Gáspárnak kellett volna nevezni, de csak Bódisárnak szólították, hithű katolikus volt, és állítólag magyar, de errefelé erről a nemzetről senki nem hallott, ami nem is csoda. A magyarok épp hogy léteztek a Kárpát medencében, néhány évtizeddel a tatárjárás után magyar ott is alig maradt, nemhogy hírük, ami amúgy sem lehetett valami vérmes.

Ana és János boldog gyerekkort értek meg itt. Hogy voltaképpen hol, nem is tudták, mert minek azt tudni itt, az ólak, istállók övezte világban, ami mint udvar, épp elég tágas két gyereknek, és épp elég elfoglaltságot ad. Korán befogták őket komoly munkára. Tanulni? Minek? Ha minden jól megy, anyjuk helyét a konyhán és a felszolgálásnál majd elfoglalja Ana, apját a kifogott, fáradt lovak között az istállóban meg majd János. De másként lett: ember tervez, Isten végez, ez már akkor is alapigazság volt. Anyjukat a sorvasztó kór kezdte ki, és mire az ég küldötte Marco Polo megszállt a házban, már alig bírta tenni a dolgát a vendégek körül, inkább az alig 11 éves Ana sürgött-forgott helyette az asztal és a konyha között.

Apja meg húzta az ígát, és esténként fáradtan terült el a vackán. Álmodni nem álmodott soha. Helyette a fia, János, akit a mocskos valóságból ábrándos lelke, meg honnan-honnan-nem szerzett húros hangszere, valami lant vagy kobozféle mentett meg. Azt pengette esténként, és fura nyelven bánatos nótákat is dalolt mellé. Az apjától tanulta ezeket, az meg az ő apjától. A dalt magyar földről hozták, és adták tovább apáról fiúra.

Nos, az Isten-küldte padrone Polo el-eltűnődött a fura dalok hallatán, el-elnézte Ana török nőktől idegen könnyedségét, kedvességét, Mohamed hite szerint ő nem takarta el kedves kis arcocskáját. Úgy találta, felvidítják majd ezek ketten az ő öregségét, mert egyszer csak megöregszik, hisz már épp a negyvenet tölti, túl is van már a kalandvágynon, csak pihenni vágyik. Persze, ez a vágya még sokáig sóhaj maradt, mert csaták, börtönévek jöttek még a pihenés és írás évei elé. De akkor még úgy gondolta, ez a két jószág neki épp hasznára lehet odahaza, Itáliában. S mert Isten szövi a szálakat, padrone Polo sem ütközött nehézségekbe: a fogadós könnyen adta őket, igazi muszlim férficselédekre volt már szüksége. Az anyjuk közelinek látszó vége az apjukat meg arra kényszerítette, hogy elfogadja a döntést, ha fájón is. Inkább odaadja őket messze földre, mint jussanak itt a szemétdombra, hiszen ki tudja, mi lesz vele is, ha a fogadós meneszti.

Szóval Ana és János, akiből Giovanni lett pillanatok alatt, behajóztak Velence felé. Volt sírás-rívás, és volt izgalom. Anát csak az segítette át a válás fájalmán, hogy gyerekszíve mámoros imádattal csüggött a szép, okos és kedves Padronén.

Innen már nem nehéz elképzelni Ana további életét. Az első hetek a Fekete tengeren, majd át a Boszporuszon és az Égei tengeri szigetek között csodákkal teltek. Aztán az új otthon.

Szerencse, hogy János mindig mindent tudott, s a tanácsaira hallgatva igen jól eligazodott a padrone szokásai és házanépe között. Esténként ő is bekucoroghatott a tűz mellé, ami télen-nyáron meleget adott a hűvös, vízzel övezett „locsi-fecsi-falú” házban, ahogy Ana mondta, s amin a padrone jót mulatott, de ez már sokkal később volt, a padrone hosszú távolléte és hiánya után, amikor Ana már az olasz nyelvet épp olyan jól beszélte, mint János.

16 éves volt, amikor a padrone magához hívatta. Hatalmas íróasztala mögött ült azzal a gyönyörű, őszbe csavarodó szakállával, az asztalon papirosok és száz lúdtoll, mert írta ám a kalandjait az úr, s a tollak rendben tartása János feladata volt. Szóval kérette Anát, s Ana remegve lépett be, és szerelmes tekintetét a szőnyegre szegezte, mert félt, hogy megperzseli az úr szakállát. Az úr arról beszélt neki, hogy párt kellene választania. Mármint Anának. Ekkor Ana elájult. Szentül hitte, hogy ez most lánykérés volt. Igen, az volt, csak padrone Polo az átelles házban élő unokatestvére számára kérte, ami szintén nagy tisztesség volt, ahogy János oktatta később, de Ana nem kért belőle, hiszen inkább elhagyja erkölcsét, el anyjától kapott úti intelmeit, és inkább lesz, ha már muszáj, szerető, de a padrone szeretője, mint bárki más ágyasa. Mert ugye az urak a más szolgálólányát nem feleségnek kérik. Hogy is vetemedett a padrone ilyen tisztségre, hogy benne ágyast kerítsen egy másik úrnak? Ezt Ana bele is mondta Marco arcába, mielőst az ájulási jelenetén túljutott, és mielőst legyőzte bánatát és szégyenét.

Ezek után Ana nem hihette, hogy őt Marco Polo ember- azaz asszonyszámba veszi valaha is. Már-már a vénlányság idejét élte, amikor elhatározta, hogy mégis hozzámegy ahhoz, aki évek óta kérte, s aki hozzáillik, aki szeretni fogja, és akit János is nagyon neki valónak tartott.

János már a padrone belső inasa lett, vagy annál is több. Sokat forgott az úr körül, aki megtanította írni-olvasni, szívesen hallgatta muzsikáját, beszélgetett vele, s akinek kalandos útjairól sokat mesélt, egy szóval: bizalmasa volt. János elejtette egyszer Ana vonzalmát is előtte, amin az úr nagyon csodálkozott, és megígérte, rendes hozományt kap tőle, ha egyszer férjhez megy. Így történt, hogy a szobalány, Ana, valamint a konyha főnöke, az ízekhez értő mester, Paolo Cittano végül is összeházasodtak.

Ana nem bánta meg, Paolo jó férje volt. Nem szűkölködtek, saját házra takarékoskodtak, de Giulia megérkezéssel kicsit nehezebben ment a tallérok gyűjtögetése. Aztán nem lett több gyerek, pedig akarták volna. Békésen folyt az életük Marco Polo házában. János aggregény maradt, szolgálta urát annak haláláig egy kis hűtlenségi időt leszámítva. Eltűnt négy évre. Mint kiderült, a szerelem vitte el: egy csinos, de ledér, dúsgazdag nő csábította el a jesoloi villájába, mint Vénusz Tannhäusert, ám a kalandnak csúfos vége lett. János épp akkor tért vissza, amikor Anának a legnagyobb szüksége volt okos szavaira. Az úr és a húga is tárt karokkal fogadták: Paolo beteg lett, gyógyíthatatlanul. Signore Polo mindent megtett, orvosokat hívatott, hiába. Ana özvegyen maradt. Giulia, akit János csak Juliskának hívott, ekkor volt 6 éves. Ebbe a szomorúságba érkezett János, már igencsak öszülő hajjal. Mindenki megbocsátotta átmeneti hűtlenségét, és Giulia szert tett egy nótás kedvű, mesélő nagybácsira, aki számára új élményt hozott, hiszen amikor az elment, anno, a kislány még alig gagyogott. Most János nevelésre fogta a lánykát. Amit a signoretől tudást kapott, mind átadta: tanította betűvetésre, mesélt különös országokról és népekről, a magyarokról, belé plántálta a Trapezuntból hozott dalokat, azután egy szép napon, úgy, mint korábban, nem jött vissza, hiába várták. A kislányban az emléke lassan elhomályosult, mígnem el is feledte.

Anának igazán kétszer hiányzott: Marco Polo halálakor, de nagyon, még akkor is, ha a házban maradhatott családi kenyéren. Másodszor Giulia eltűnésekor, amikor sejtette ugyan a lánya sorsát, de sem nem tudott felőle, sem nem beszélhetett róla. Igaz, nem is volt kinek.

Észrevétlenül, árván halt meg kicsiny szobája magányos ágyán két évvel Giulia szörnyű vége után 70 évesen 1355-ben.

Huszonötödik ősöm a sorban Ana édesanyja, AGATA PHARMOSZ volt. Sok teherrel megrakottan született a Földre 1264 koraőszén, szeptember végén. A születésekor édesanyja agyvérzést kapott, s ahányszor a kislány az apja elé került, annyiszor vetette a szemére.

Agáta szép kis feketeszemű, sűrű szemöldökű, fehérbőrű, angyali leányka volt, és lehetett volna apja szemefénye is a hat fiú után, ha... Minderről Agáta nem tehetett, mégis igyekezett jóvátenni: nem győzött nagyanyjának segíteni, mert tudta, hogy három asszonykéz is kevés fenn a tanyán a hét férfi és a sok száz juh mellett. Gyerekkora nem is lett volna, ha a természete nem olyan, hogy a jókedv sohasem hagyta el: énekelt, s a kifejt tejjel teli sajtárt is tánclépésben vitte a köves udvaron át. Aztán apja mordulására vagy anyja halk nyögésére szégyenlősen elhallgatott, de hamarost öntudatlan rákezdedt megint a tűzhely mellett. Előbb csak halkán, dudorászva, aztán már trillázva, pattogósan húzogatta a lábasokat, keverte a kását.

Eme jó tulajdonságokkal nem egyedül rendelkezett, a bátyjai is ilyenek voltak. Mint akik nem képesek észrevenni sorsuk jaját-baját, hamar átbillentek rajta. A Pharmosz család a nóta famíliája, így tartották róluk a faluban, ahol sűrűn előfordultak szamaras kordéjukkal, tejeskannákkal, juhsajtokkal, brindzával, gomolyával s egyéb egzotikus juh-termékkel. A bakon ülöt már messziről felismerték a harsány nótájáról.

Agáta szeretett a tanyán, szerette a zöld réten szerte legelésző juhokat, a magasan körülölelő fehér hegycsúcsokat, a sebesen rohanó patakot, amely a házuk mögötti kicsi, de zúgó-fecsegő vízeséssel zubogott alá, és hömpölygött lent kiszélesedve, hogy vízzel kínálja magát a körötte békésen legelésző nyájnak. Bátyjai lassanként fogyatkoztak körüle. Kikapván egymás után a részüket a nyájból, új legelő után ballagtak, és vagy visszatértek tavasszal, vagy nem, és vagy hírül adták, merre vannak, hol táboroztak le, kit vettek feleségül, vagy nem. Ilyenkor az apja a faluban tudakozódott, és ha rá tavaszra sem jött hír, meggyászolta és lelkében eltemette a fiát.

Mire Agáta nagylánnyá serdült, négy bátyja maradt. Így is nehéz volt az élet, de hálístennek ott volt tündéri nagyanyja, akinek nem csak dolgos két keze volt nélkülözhetetlen, hanem minden bajra írt nyújtó okossága, tudománya, és a lelke is. Agátának anyja helyett anyja volt, de bátyjainak is, hisz azok is épphogy túljutottak a nehéz kamaszkoron Agáta születésekor, a két legkisebb pedig nem igazán látszott beleszokni a magányos pásztoréletbe, és úgy látszott, nem is igen fognak. Ők voltak, akik elsöre pattantak, ha a kordéra hajtó kellett a faluba. Látnivaló volt, hogy ők, különösen Sztavrosz, a legkisebb, inkább választja a földet vagy a szerszámot, mint a gypjúnyíró kést a Dürköj-tanyán.

Nagymama mesélni is tudott! Volt is miről: a magyar udvari életről Budán, szerelemről és veszedelemről, a tatárdúlásról, az égő tanyákról, a csodálatos menekülésről. Agáta szájátva hallgatta, s alig hitte, hogy igaz, amit a még fiatalos lendülettel mozgó nagyanyó mesél. Apja mindig csak legyintett. Képtelenségnek tartotta, holott hallott a tatárok rémes tetteiről. A faluban is élt egy moldva család, ők is regéltek róla, de a királyi udvar előkelő urairól, a bálokról már hiába mesélt nagyanyó, azt apjuk „vastagkobakú, görög fejébe” nem lehetett belevetni. Pedig az öregasszony még az úri táncokat is megtanította az unokájának, amelyek nem sokban különböztek a görög lassúktól vagy ropogósoktól, és a dalok sem a török nótáktól, balladáktól. Nagyanyó vett is a faluban egy húros hangszer, amolyan koboz-félét. Senki nem nyúlhatott hozzá. Esténként azt pengetve ült a ház előtti napmelegítette kövön, és magyar dalokat énekelt a török hold fényében kis görög családjának. Néha meg olyanokat mesélt, hogy azt még Agáta is alig hitte. Csak Sztavrosz füle hegyeződött nagyon. Egy távoli, ismeretlen országról szólt, nevét nagyanyó is áhítattal ejtette ki: a magyarok másik országáról valahol fenn északon, a tengeren túl, a hegyeken és a nagy folyón is túl: Magna Hungáriáról,

és ha az éneklés után nagyanyó az ég felé fohászkodott, hogy „Óvd, Uram, Agátát, Sztavroszt, az egész családot, szegény béna lányomat a szenvedéstől, a tatártól mentsd meg Magyarországot és Magna Hungáriát, nekem adj békés öregséget és könnyű halált!” - Hát szóval az imáiból sem felejtette ki soha álmai két hazáját.

Nagyanyónak köszönhetni Agáta a férjhezmenetelét is. Egy rémes éjszakán Oploudiosz Pharmosz rémségesen berúgott. Úgy magában. Nyár volt, aludt a ház, ő ödöngött csak a pálinkáscsuporral a kezében, és átkozta Istent, hogy van is asszonya, nincs is, és tüzelt benne a nagy férfiasság. Hegyi pásztorok elintézték ezt egyszerűen magukban vagy az állatok jámborabbikával, nem volt ez szokatlan közöttük, ha nem is beszéltek róla. Oploudiosz, kit csak Opónak szólítottak arrafelé, a családja meg Apának, tette ezt így is, úgy is, most azonban teljesen elvette az esztét az alkohol, és rárontott szegény béna, néma Rozálra, aki bent aludt a házban anyjával meg Agátával. A fiúk kint a kamrában meg az istállóban a számárka mellett, így nem voltak segítség a részeg handabandázó ellen. De odabent a „támadásra” felébredt a kisöreg nagyanyó, aki persze nem bír Opóval, az elsőre nekipenderítette a kemencének. Rozi üvöltött, amint rátért a melák férje, mozdulni nem bír, és már levegőt alig kapott. Agáta is felpattant, de nem tudta, mitévő legyen, legerősebb Nagyanyját segítette fel a földről, ott hajlongott körülötte. Ekkor teperte le őt az apja. Rozál üvöltött, nagyanyó nem tudott feltápáskodni, némán nézte, mi történik apa és leánya közt. Agáta sikított. Ekkor lépett be Sztavrosz, és első öntudatlan reagálással fejbe vágta az apját a furkóssal. Az összecsuklott. Alig tudták a lányt kihúzni alóla. Hajnalig reszkettek, Rozált csillapították, Sztavrosz kirohant bögve, a részeg meg ott feküdt azonmód a földön a ráért ütés kábaságában.

Reggel Agáta batyut kötött, semmi kis holmiját felrakta a kordéra, s nekiindult a világnak, meglepetésére mellételepedett nagyanyja is, és meg sem álltak Trapezuntig. A határban állt egy fogadó, ott megálltak. Iserker fogadós Agátát menten felfogadta. Nagyanyó aztán szép lassan visszahajtott tűnődve a dolgok szerencsés alakulásán, és estére, mire a hold feljött, megérkezett a Dürkőj tanyára. Felhajtott egy kupa tejet, vette a kobozát, és leült danolni a köre a fenyvesek ölén. De igen szomorú volt.

Agáta szépségét nem győzte Iserker dicsérni. Kiemelte a lányt a konyhából a szobákhoz meg a közös étkezőbe. Egyre több lett a vendég. Agáta nem akart olyan helyzetbe kerülni, mint otthon, tudta, ezért a testét valakinek megőrzésre át kell adnia, nehogy egy helyett mindenkié legyen. Szerencsére volt még egy szolga, inas, szakács, lovász, azaz minden az Iserker fogadjában: Boldizsár fia Gáspár. Itt élt ő is évek óta. Megértette Agátát, látta és elfogadta a félénkségét, a magárahagyottságát, no meg a szépségét is: beleszeretett. Agátának aztán ő lett a kiszemelt testőre itt a város szélén, ahol annyi de annyi nép fordul meg, hogy na!

Hogy ugyanazon törzsből lettek, s hogy csodálatos módon a világ másik végén így összer kerültek ketten magyarok, kiderült egy szép estén, és akkor rájöttek, hogy egymásnak vannak teremtvé.

Történt mindez 1280-ban, és mindjárt, épp Agáta 16-ik születésnapján Iserker engedelmeivel és közbenjárására össze is eskette őket a helyi kádi a muzulmán hit és formák szerint. Gáspár akkor ölébe vette kis feleségét, és bevitte hátra, a cselédházba, új otthonába. Másnap felkerekedtek, s engedélyt kapva egy napi távollétre, kilovagoltak a tanyára. Gáspár szerint így illett ez, ha már neki nem volt családja, senkije sem a jószívű Iserkeren kívül, Agáta apjánál be kell mutatkoznia.

Az ifjú és boldog feleség jajszóra, gyászra érkezett. A szobában füstölő illata terjengett, hosszú gyertyák égtek, folyt a szemekből a könny, ám a jajgatás közé mintha egy kis fellélegzés sóhaja vegyült volna: Agáta anyja 16 évnyi szörnyű bénaság után jobblétre szenderült azon a napon, amikor a leánykája aláírta Trebizondban, a kádi előszobájában a házassági szerződést.

Agáta ősanyámmal majdnem megszakadt az anyák lánc. Jaj, hol lennék akkor most én? És hol a huszonnégy ősöm? Mert bizony nem akartak ők gyereket addig, amíg össze nem jön egy saját házra való. Önálló életet terveztek a városban. Bár hízott a pénzes zacskó rendesen, a dénárok nehezen gyűltek. S míg kuporgattak, rakták egymásra a kerek pénzeket, három év után váratlan-kéretlen jelentkezett az első gyerek. A természetnek nem lehetett fricskát mutatni. Aztán már hiába minden ima és óvatosság, megérkezett a második is, s lettek immár ketten: János és Johanna. A dénárok egyre kevésbé csorogtak a zacskóba, sőt, elkezdtek fogyni. Amikor János megkapta saját kis szamarát 12 éves korában, azzal mindjárt felkaptatott a Dürkőj tanyára büszkélkedni. Akkor ajándékozta neki a nagymama a féltve őrzött kobozát. Nagy szó volt az! János meg is becsülte egész életén át!

A gyerekáldások nagyot csapoltak a kincses zsákon, laposodását ez után már meg sem lehetett állítani, rohamosan apadt tovább, különösen, amikor Agáta kórságba esett. De minden hiába. Agáta gyengült, sorvadt, ágyba kényszerült. Sokat gondolt a saját anyjára, és aggódva a leányára: vajon örökölte-e a betegségre való hajlamot? Így esett, hogy Marco Polo magával vihette Itáliába Agáta gyerekeit.

Még öt évig sírt utánuk, de igyekezett jó kedvet mutatni. Ha már Gáspárnak kedvére nem tehet, ne szomorítsa duplán. Pedig szomorú volt az anélkül is. Agáta megint rákapott a dalolásra. Hátralé, az istállók mögötti cselédházból folyvást szállt a csengő, víg hang. Öt éven át aranyozta meg a fogadó hangulatát Agáta a dalaival, amelyek egyre halkultak, gyengültek, míg el nem haltak végleg 1301 szomorú tavaszán.

Elég ingatag időszak! Úgy néz ki megint, hogy a méhek gyümölcsöző sora megszakad. Akkor mind, amit eddig írtam, a tűzbe vethetném, mert nem volt soha!

De vagyok! És volt minden, mit eddig írtam! Hiszen megszületett, és életben maradt [ROZALIA UGRONI-BOKOD](#). Hogy ne szakadjon meg a sor...

Rozáliának nevezte az anyja egy rózsaszál miatt, amit nemző apjától kapott, akinek kibogoztam ugyan a nevét, bár szinte felesleges volt, hiszen csak Mária, Rozál édesanyja emlékezett rá - eleinte sűrűn, azután egyre ritkábban. Rozál apja a bizánci nemesség egyik tagja volt a királyné kíséretében, egy niceai pap, aki Trauig kísérté az uralkodó feleségét, és hátra hagyta a megesett Máriát Budán... De most elég is ennyi! Több szó esik majd róla Mária történetében. És a rózsaszálról is tán, amely így jutott örökléthez, hiszen a neve belekerült a Gireskül falubéli templom könyvébe. Innen tudok róla! A gyermek másik neve nem az igazi apjái volt, hanem kedves felnevelőjéé, anyja hitestársáé, aki nem volt más, mint a tatáros arcú Dénes az Ugroni nemzetségből, a Bokodi családból. Rozál imádta felnevelő apját, amint Mária is, és nagy békeességben éltek a Gireskül melletti fenyves vadonban a Dürkőj tanyán, amit Rozál a szülőhelyének ismert. Egy görög származású, igen öreg juhpásztortól vették Rozál egyéves korában azon a két arany forinton, ami a Mária ruhájába varrt vagyonkából megmaradt.

Rozál után sorra született még négy fiú. Lett volna hét, de közülök három valami furcsa csecsemőkori rendellenességben megfulladt. Kicsi fejfájuk fenn az ormon könyörög a lemenő napnak, hogy fogadja be az ég angyal-lelküket. Rozál egyikükre sem hasonlított. Anyja finom vonásait örökölte hihetetlenül hosszú szempillákkal, szeme mindig messze révedt, s ez különös, áhítatos kifejezést adott az arcának. Gireskül falu templomának a keresztelő-medence feletti boltozatán ott lebeg Rozál, mint angyal, mert őt festette oda a vándor piktor 1246-ban.

No, a dátumról meg is feledkeztem! Születése 1242. augusztus legelső napjára esett. Mire a tanyára költöztek, már egyéves volt, és őszbe csavarodott az idő itt, a Fekete tenger felett, a víz felé futó, erdőktől és legelőktől dús lankákon.

Rozál élete olyan eseménytelenül telt, amilyen kalandos volt az anyjáié. Hamar hasznos két keze beállt a család szolgálatába. Ügyes kis gyapjúfonó és -szövő leány lett belőle. Olykor kedvére változtatott a szövés mintáján a saját képzelete szerint. Szívesen hajlongott a fészer bordó és kék lével teli kádjai fölött, hogy színes fonalakat fessen, és miközben szívesen szőtt-font, álmodozott. Miről? Ki tudja? Anyja meséjét a rózsaszálról, a tarkatollú páváról, a királyi udvar csillogásáról mind beleszőtte a szőnyegekbe, takarókba.

Volt annak az öreg pásztornak, kitől a tanyát vették, két fia, akik néha, szép nyári estéken, átballagtak a Dürkőj-tanyára, ahol a gyerekkoruk telt, s ahol Dénes gazda jóféle pálinkával szokta megkínálni őket. A látogatások telente megsaporodtak, különösen az egyik jött szorgalmasan, aki kecskéivel a lejtő keleti felén tanyázott. Miért-miért-nem, ráfájt a foga Dénes gazda legelőire. Ha a kis keresztek mellől lenézett az ember a tenger irányába, hatalmas, fenyők védte, óriási, dús zöld hegyoldal terült el a lába alatt, megszórva fehérszőrű báránnyal. Hát ott elérne még az a 30 kecske is, gondolta Plosz. Amúgy Oploudiosz Farnosznak hívták, és halála után felkerült az oromra a megsaporodott fejfák közé, s anyósa, hogy ne legyen könnyű visszajárnia, nehéz követ rakott nyughelyére. Rajta olvastam ki a víz és szél koptatta betűkből a nevét. Szóval Oploudiosz Farnosz olykor benézett Rozál árnyékolt, zöld szemeibe is. Tetszettek nagyon, és elgondolkozott a lány ügyes, finom szötteseinek kelendőségén. Hát egy téli estén megkérte Dénestől.

Plosz a legjobbkor szólt. Rozál közeledett a 15. évéhez, öccseit anyjuk már elvitte a tanyáról, urat akart belőlük faragni, s Dénes rábólintott, bár szíve szerint a legkisebbet, Johanánt, kinevelte volna pásztornak, hisz mi lesz a tanyával, ha ő már nem bírja? Ebbe a tépelődésbe hozott megoldást Plosz ajánlata. Meg is egyeztek nyárban az időpontot illetően, meg abban, hogy Plosz ideköltözik hozzájuk, és hozza azt a 30 kecskét hozományának Rozálért cserébe.

Rozált nem kérdezték. Anyja beszélgetett vele Ploszról, a kecskékről, a gyerekekről, a jövőről. Júniusban, 1257 nyarán ketten beszamaraztak a faluba, onnan Trebizontba, a nagy városba, bevásároltak némi cserépedényt, lábbelit, esküvőre valót, valamennyi selymet is ünnepi öltözékre a két asszonynak, mármint anyjának is, hadd örüljön, aztán elmentek a prelátushoz, aranyos erszényt adtak a két öccse taníttatásáért. Pap lesz belőlük. Aztán meglátogatták Filszet a hajóácsok között, és a legkisebbet, az alig 12 esztendőes Johanant a szerzetesek távoli kertjében.

Rozálra aztán rászakadt a házasság. Egy porcikája sem kívánta fauntermészetű urát, akinek a „bagzás” soha nem volt elég. No, meg Rozál is inkább szentnek való volt, semmint kecskepásztor-feleségnek. Sokat hallgatott, sokat ült a szövőszék mellett, ha épp nem szoptatott. Egyik fiút hozta a világra a másik után. Szép, erős fiúkat. „Olyanok lesznek, mint az apjuk” - nézte el őket. Anyja nagyon szánta Rozált, de kevés volt a vigasz: „Már csak ez az asszonyok sora, lányom”. „Apa is ilyen hozzád?” Mária csak ingatta a fejét, erre nem szólt, hisz Dénes épphogy más volt. Kezes, szíves, gyengéd. Meg is siratta nagyon, amikor elment.

Mária és Rozál a Szilika partján térdeltek, Rozál nevezte el így a patakot sziszegő csobogásáról még gyerekkorában. Mosták a festett fonalat, ahogy kell. Egyszer csak hirtelen beborult. Alig bírták összeszedni magukat, a fonalat hagyva futottak az állatok után összeteregni. Már villámlott, dörgött, hatalmas vízcseppek zúdultak alá. Futottak, az állatok riadtan torlódtak, egymást taszajtották-tapodták. Nem is láttak már ők maguk sem, csak kiáltoztak, de hangjukat elnyomta az égháború. Fejükön szoknyájuk, rohantak, s torpantak: vakító villám sújtott a nyáj közé. Odafutnának, köveken, fűcsomókon bukácsolnának, és akkor hirtelen, ahogy jött, elállt a vihar. Csend lett. Túl nagy csend, csak a víz futása hallatszott a kövek között. Egy test

feküdt a rohanó árban. Egy fekete test. Dénest találta el az ég mennyköve. Egy pillanat, és szénné lett.

A gazdaság Ploszra maradt. Mária vigasztalhatatlan volt. Sokat járt le eztán Trebizontba a fiúkhoz. Magába fordult, de azért Rozál mellett volt minden szülésnél, s általában ott volt mindenütt, ahol kellett szelíd, de határozott temperamentumával. Akkor is, amikor a sok fiú után Rozál egy leányt hozott a világra. Mária el nem mozdult leánya mellől, fogta a kezét, mintha valamit sejtene. A kicsit mosdatás után az anyja mellére tette, s alig fordult, Rozál elkéült arccal, ordítva septe le magáról a gyereket. „Lány! Lány! Most kell kitekerni a nyakát! Nem kell!” - sikoltzott, dobálta magát. Mikor lecsendesítették, félrefordult a szeme, a szája. Megütötte a szél. Nem is kelt fel többé. Agátát el kellett venni tőle, kecsketejjel táplálni. Nem akart több asszonyi szenvedést hozni erre a világra. Nem akart leányt szülni. De hát mégis úgy lett.

Rozálról nincs mit írnom már, hisz lejegyeztem: lánya esküvőjének napján, 1280. szeptember végén, életének 39. esztendejében csendben meghalt.

Vajon mi járhatott a fejében a 16 béna év alatt? Járt benne valami? Vagy csak evett, nézett és aludt? Mindenesetre megszabadult Plosz gerjedelmeitől - azt az egy éjszakát kivéve, amikor Agátának el kellett hagynia a kedves Dürkőj-tanyát.

A szépölű Mátra aljában, a nemrég kiterjedt birtokú Keled nemzetség központi szálláshelyén, a fatornyos, fával kerített Keledben született egyik legkedvesebb ősanym az Úr 1225. esztendejének viruló tavaszán, márciusban: **MÁRIA**, kit apja után **JÁNOSI**nak is neveztek. Két bátyja már a lovat tanulta megülni, amikor Mária a világra csöppent. „Lesz akárhány utódomnak elég tere finoman élni, urasan vigyázni...” - legyintett Keled ura János a leány világra jöttekor. Nem sokkal azelőtt kapta meg Budán (vagy Esztergomban?) II. András királytól a birtoklevelet, amellyel kiterjesztette uradalmát fenn északon a hegyeken is túl, s lenn, az Alföldön a Tarna és a Tápió összefutásáig.

Nagy kőházban élte Mária, vagy ahogy a családja becézte, Ria, Riácsa a gyermekéveit. Körülötte nőtt-fogyott az őt becézők serege, nagyanyák, bátyók. Némelyikét elvitte az öreg-ség, másikat a torokgyík, vagy a fejét szakította harci játék közben egy meggondolatlan dárda, de jöttek sírni, enni kérni újabb testvérek, nem is tudta, hány.

Szívesen tanult hímezni, lantot pengetni nagyobbacska korában, de még a betűket is megleste az egyetlen nagy imádságos könyvből, amelyet egy betévedt kolduló barát hagyott anyjára, amikor a lóistálló vackán kilehelte a lelkét. Meg is füstölte anya, emlékszik, nehogy ártalom jöjjön ki belőle, hisz a barát keze tele volt varral.

Szóval Ria sokféle tudományra és nagy szépségre tett szert. Rajta is felejtette a szemét Csák Ugrin tárnokmester, amikor az apjánál járt harcra hívásra és katonai megváltás végett az egyre bővülő Keledi kúrián. Nem sokkal ez után meg is jött a levélbeni üzenet, hát hogy az ifjú királyné, Laszkarisz Mária „elvárja bemutatkozásra a Pünkösdi ünnepek alatt János uramat legdélcegebb s legidősbb fiával, Konddal együtt, és úgyszintén Mária leányával, kit elfogadna udvarhölgyének, amiért Csák uram ugyan ajánlotta. Majd meglátjuk!...”

Így került Mária Esztergomba a drusza-királyné keze alá mindjárt. Ekkor 15 éves volt, és 1240-et írtak. Híre járt holmi tatároknak, kik mint véres veszedelem jönnek kelet felől, de ki gondolt arra! Tán nem is igaz... Lanton szállt Mária dala Mária királyné zöld selyem-függönyös, aranyos termében. Körül ültek a lányok, ölükben hímzés, de csak a dalt hallgatták a veresbegyű tengelicéről, aki a bércek felé szállt a párját keresvén, s mert sehol leszállni nem volt faág, csak éles kősziklák, hát lezuhant, erejét vesztvén, piros vére végigfolyt a köveken,

egybeolvadt a nap aranyával... tengelice madár, veresbegyű, veresszínű, veresvérű szegény tengelice madár... S Ria szeme összeakadt a lázas tekintetű görög pap fekete szemével, bárha az mintha igyekezett volna lesütni azokat, de sehogyse sikerült. Mert Ria nem hagyta. Neki, felé szállt az ének. Szegény görög tengelice! Szegény Krisztus-hívó Krisztosz a peloponnészoszi sziklákról! Innen is a neve: Moreanosz. Nem sokáig repült szembe a viharos széllel, csakhamar megadta magát.

Ria nem egyszer „véletlenül” sietve vonult végig azon a folyosón, ahol a keleti papok cellái voltak. A királynéhez sietett olyankor, és dobogó szívvel rezgenterítette meg a bűvös lanthúrokat, mintha csak a szél... Félrebillent a függöny, és fekete, izzó szempár követte Ria ruhája suhogását, dereka ringását, gesztenye fürtjei rebbenését a szigorúan szoros főkötő alól kikandikálván. Egyszer el is ejtett egy szalagot a leány, amit aztán később vissza is kapott a királyné előtt! Ejnye! Erre újabb szalagveszejtés következett ugyanott, hát végül meg is értette a jámbor, hogy ezt már másutt adja vissza, ott, ahol nemigen járnak. Az udvari fufangokban alig jártas, jámbor papnak, Krisztosznak igencsak össze kellett szednie az eszét, hogy rájöjjön, vajon hol adhatná vissza az elveszett szalagocskát? A kertben! Miután feléje nyújtott kezéből a lány kivette az eltekergett jószágot, a pap azonnal kámzsájába süllyesztette bűnös kezét, és hátat fordítva sebesen elfutott. Hanem harmadszorra már az ajtó részében, a függöny palástjába burkolózva várta Riát. Akkor a lány belépett. A legtermészetesebb módon ölelte át a csacsi fiút, csak a tengelice dalát suttogta, amikor szelíden magához vonta, hiszen görögül nem tudott, Krisztosz sem magyar nyelven. Mint egy kurtizán! Honnan tudta, mit kell egy fogadalmat szegő férfival tenni, hogy az ne kárhoztassa, inkább szeresse? Honnan? Ezzel a tudománnyal született, azt hiszem.

Ria méhében megfogant a görög mag. Krisztosz nem bánta. Megegyeztek a szerelem szavaival, hogy együtt maradnak tűzön-vízen át, ha kell, megszöknek, s megbújnak valahol. Nagy a világ!

A gyermek 1241 telén fogant. Tavasszal Krisztosz már nem volt sem Esztergomban, sem Budán. A királynő kíséretével úton, hogy eljussanak Trauba. A tatárok már a Dunánál álltak. Március, Ria 17. születésnapja. A legkésőbbi időpont, amiben megegyeztek, de a fiú nem tért vissza. Semmi hír.

Utánamegy, határozta, hisz a maga ura volt. Hada élén apja valahol a tatárral verekedett. Keled? Az is messze. De Krisztosz még messzebb. Csák Ugrin volt a megmentője. Szekeret kívánt küldeni a királyné után kis bandériummal. Abban megbújhat Ria. Ha ad egy csókot, még a lantját is magával viheti. Így került a zötyögő saroglyába nagy, prémes takaróba csavarva. Ruhájába varrta minden vagyontárgyát, és szívében Krisztosz képével, szíve alatt már mocorgó magzatjával nekivágott az ismeretlennek. Védelemül bevarrva az a tört is, amit Krisztosz adott zálogul. Annak ezüst nyelvébe volt belekarcolva az a bizonyos rózsaszál...

Már a nagy tónál jártak, ami a Balaton nevét viseli, lassan poroszkált a ló, s mellettük a nyolc fickó, amikor futár jött, hogy vágjanak át a Bakonyba, ott húzzák meg magukat, mert Esztergomot már feldúlta a tatár horda. Keresik a királyt. A fegyveresek tudták, hogy akárhol talál rájuk a tatár, a halál fiai, és azt is tudta mindenki, hogy a szekérrel Trauba kell jutniok! A kocsis a lovak közé csapott, vége lett a poroszkálásnak. Lakatlan falvakon vágattak végig, ahonnan már mindenki a nádasba vagy az erdőkbe menekült. Csak a szekér, a nyolc lovas meg Ria rohantak a nap alatt a néptelen országban a kihalt úton.

Átjutottak a Dráván. Megálltak pihenni, lovakat itatni. Ez volt a vesztség. A rikoltozó-nyilázó horda elől nem volt menekvés. Úgy száguldottak át a gázlón, mint a fergeteg, egyetlen pillanat, és élő már nem volt közöttük. Csak Ria. Ájultan feküdt a szőrtakarók alatt. Amikor feleszmélt, izmos karok tartották egy vágató ló hátán. Felpillantott, és újra elájult: marcona, napcserzette vad arc hullámozott a szeme előtt. Egy tatár! Azok leölik mind az asszonyt,

gyereket, mit kezdenének velük? A fogoly fogalmát a tatár harci mód nem ismerte. Vagy a halálba küldte az elfogott parasztot harci sorai előtt, mint élő védőbástyát, vagy leölte. De asszonyt? Mire használhatott?

Különös volt az is, hogy a vágta lassított, és terhével a ló lassacskán lemaradt a tatár csapattól, amely visszafelé kaptatott, át a Dráván az elfogott szekér kincessel, élelemmel, bár sem a királyt, sem a királynét nem tudták elfogni. Ez a marcona azt hitte, a királynét fogta el? Miért nem viszi akkor a szekérrel együtt a kán helytartója elé Kanizsa várába? De ez nem úsztat át a Dráván visszafelé! Hanem előre, mindig csak előre úzi a lovát. Tán Trauban akarja a foglyát jó pénzre váltani? Bizonyos, hogy zsákmányát a királynénak véli! Más nem lehet...

Amint Ria feleszmél, a férfi hatalmas tenyerét a szájára tapasztja, és így szól: „Hallgass! Nem bántalak. Ne kiabálj!” Magyarul! És Ria bólint, és még jobban bevacskolja magát a férfi melle alá, a szőr közé, és tudja, megmenekült, és azt is, hogy annak ára van, de ez utóbbi valahogy nem rémíti annyira, amióta magyar szót hallott a bozontos bajusz alól. Hát ha királynénak hiszi, higgye! - gondolta, és elaludt.

No, ugye, olyan, mint a mese? Hát még ha tovább emlékezünk arra, mi minden történt Mária ösanyámmal, akivel együtt hosszú évszázadok után ismét visszatértünk magyar földre, ha csak kis időre is, hiszen ősem épp hogy megint kifelé törekedett. De mintha nem Trau felé. Az útja egészen más irányba kanyarodott. Meg a nem éppen állhatatos szíve. Mentségül: egy 17 éves kislány a 13. század közepén ismerheti-e annyira a világot, hogy csak úgy Trauba találjon? Ugye nem. Hát muszáj volt ráhagyatkoznia valakire, aki éppen adódott támasznak és tanácsadónak.

A tatár másnap leszállt a lováról, és a nyerget átadta a lánynak, miután meggyőzte arról, hogy jobb lenne ruhát változtatnia. Így egy egyszerű parasztasszony ült a lovon, aki a tatár elől menekül, a férje mellette gyalog, a kantárt fogva. Némi igyekevény után a tatár is kevésbé marcona formát öltött, különösen amikor sikerült a kopasz fejére kalapot találni. Így ballagtak végig a Száva mentén, aztán elérték a Dunát. Mellette hegyek magasodtak, a kíváncsi szemek elől ösvényeken haladtak, s ha Ria egy kicsit is figyeli a nap járását, hát rájön, épp ellenkező irányba, kelet felé mennek. Időnként megrekedtek egy faluban pihenni, no, meg némi földmunka után elemózsiás batyut tömni.

Naponta 30 kilométert is megtettek, és alaposan megismerték egymást. Kiderült, a tatár tudta, hogy nem a királynét találta meg a szőrpokróc alatt, hanem álomasszonyát, akiért a hitét is elhagyta volna (épp, mint szegény Krisztosz!), nemhogy harci kötelességét. „Hát ha magyarul szóltam, tán nem a görög királynét láttam benned, igaz?” - tette hozzá Ugroni-Bokod Dénes, ki a Magna Hungariának nevezett távoli magyar őshaza szülötte volt, s mint mesélte, a szomszédos tatár törzs nevelte. Ott tanulta meg a nyelvüket meg a harci modorukat. Szinte tatárrá lett. Amikor Batu kán keleti-tatár serege jött, ő nem ellenséget látott bennük, hanem nemzetségbélit, és beállt hozzájuk. Hallotta aztán, hogy a hatalmas sereg kettévált, egy részük a Volga felé ment, ő pedig a más részükkel tartott nyugatnak, az új Magyarország felé. Most hát két hazája van. Mivel a nyugati, az ismeretlen, elpusztult, élő lélek nem maradt ott Batu kán után, visszatérne a régibe, s vinne magával asszonyt, még gyereket is, bárha nem az övé. Ha megvan még... - szólta a szava.

Ria hallgatott. Már tudta, Trau messzebb van a hátuk megett, mint Esztergom, amely már a porral egyenlő. Tudta, égen-földön nincs kire támaszkodnia, s a gyermek lassan a világra kéretőzik. Mi lesz? Ha ez itt, ez a különös magyar férfi elfogadja így is, bele kell törődnie. És a hetek alatt, amíg együtt rótták útjukat a melegedő ég alatt, nem is bánta nagyon sorsa ilyenén furcsa alakulását.

Csakhamar olyan földre értek, ahol már nem ismerték a magyar szót. A Marica folyó túlsó felén egészen idegen volt a vidék. Aztán meg egy Esztergomnál is nagyobb városba értek, a ragyogó és nyüzsgő Drinápolyba. Itt megpihentek, és megtudakolták, hogyan lehetne átjutni a tengeren észak felé. A Fekete tenger mellett, a szláv és török, bolgár és még ki tudja, miféle népek hazájában Ria szíve elszorult, mert sűrűn hallotta azt a lágy görög nyelvet, amit Krisztosz használt... még akkor... régen... Olyan régvoltnak tűnt, pedig mindössze 3 hónapja, hogy utoljára látta!

Dénes szerint erre nem jön a tatár, itt bátran maradhatnak, ameddig akarnak, bár... „Bár láthatnám már a Káma partjait! Mit nem adnék...” - sóhajtott, és Ria tudta, hamarosan mennek tovább a neki új hazába.

Már Rodostó forgatagában jártak, egy út menti fogadóban alkudtak hajóra, amikor görög halászok jöttek a biztos hírrel, hogy az északi partot letarolta a tatár. Arra üszök van csak és halál. Az oroszok cárja fejet hajtott Batu kán előtt. Azután jött a hír Batu haláláról, meg arról, hogy a tengernyi tatár visszafelé vonul a letarolt földeken, romokon, megvadulva, elcsigázottan. No, ezekkel nem volna jó találkozni, gondolta Dénes, és Ria smaragd gyűrűjéért helyet kaptak egy haláshajón, amelyik Trebizontig elvinné őket. Dénes letett a hazatérésről, Ria sem vágyott megtenni az utat visszafelé, hát egy harmadik, közös hazát kerestek.

A gyűrűt a kormányos elrakta, de nem vitte őket Trebizontig. Másik hajóra kényszerültek, a kapitánya újabb gyűrűt kért. Azon meg viharba kerültek, akkor egy halászbárka vette fel őket, tekintettel Ria egyre lejjebb ereszkedő hatalmas pocakjára, amely az utolsó napokat jelezte. A harmadik gyűrű árán aztán eljutottak a nagy kikötőig, Trapezuntig. Onnan egy kedves szamaras-kordés asszonyság elvitte őket a Gireskül nevű faluba. Itt született meg a kislány, akinek a bölcsőjébe Mária belerejtette a tört, és elnevezte Rozáliának a török bába nagy csodálkozására. Meg ijedtségére. Hiszen jó, ha a gyerek megéri a reggelt. Koraszülött. Sietve bepólyálta, eltette az ezüstöt áldásos működéséért, és elsietett, nehogy ráfogják, ha baj lesz. Hiszen szörös a háta! És olyan apró! Úgy csusszant a világra, mint egy hal!

Riának is különös gondolatokat adott a gyerek, aki enni sem igen akart. Izzadásig vesződött vele, míg elfogadta a mellét. Bezzeg Dénes ujját, hogy bekapja! Tán valami nincs rendjén a mellével? Honnan tudná? Elsírta magát az asszony előtt, akinek a padlásán meghúzták magukat, amíg Dénes megoldást talál. Akkor a török asszonynak megmutatta a mellét meg a gyereket, aki nem akar enni, meg akar halni. Miért? Megértette a tenyeres-talpas asszonyság, bólogatott. Térült, és langyos kecsketejet hozott meg tiszta ruhát, azt a tejbe mártogatta, s az összegöngyölt rongyocskát a gyerek szájába dugta. Azt mohón szívta Rozália, a lusta. Ki is hízott, ki is tisztult, fel is cseperedett hamarosan persze. Ez abból is tudható, hogy mindezt én most itt leírom.

Dénes talált egy tanyát, benne egy öreget sok juhhal, kecskével. Megvehetnék, ha Ria... aki látnivaló, úribb életre született... De azt nem tud neki előteremteni Dénes... Hát talált hajót is, ha úgy akarja, és nekiindulnak északnak... Hátha odahaza... Ha megvan még az a haza... Most, hogy megálltak, nem vándorolnak naphosszat, a férfiben felütötte a fejét a kétely. Akárhogy is, fél éve sincs, hogy ismerem. Csodaszép úri leány. Mit akarok én a királyné kedves lantosától? Egy barbár harcos?

„Én semmit sem szóltam eddig” - kezdte Mária - „Veled jöttem, nem Trauba. Lassan itt a tél, ha akarsz, menj! Én itt várok... Várunk... Rozálka meg... Meg a tied. Addigra az is itt lesz... Ha meggondolod magad... Megleszek nélküled is...” Dénes erre már nem tudott mást mondani: „Ahol te vagy, ott a hazám.” Megvették a tanyát a hegyen a kecskékkal, juhokkal együtt az öreg görög pásztortól. A Dürköj-tanyát.

Mária, kit Dénes csak így hívott, nem becézte, úgy végezte a dolgát, ami rászakadt a juhok körül, fejésnél, köpülésnél, ételkészítésnél, mintha ezzel a tudományával együtt született volna, s most, hogy szükség lett rá, előjött az ősi sejtekből, valahonnan. Honnan? Tán megtudom egyszer, ha visszalapozok az időkben.

Dénes velük maradt. Nyárra megszületett a következő is. Fiú. Néhány hónapos korában halva találták benn a házban, ahol senki-semmi nem férhetett hozzá. Arca kék volt, mint aki nem kapott levegőt. Dénes lement a városba. Harmadnap sem tért vissza. Mária már tőle is elbúcsúzott lélekben, aztán felment a hegyre, Rozit kézen fogta, már ment szépen kicsi bocskorában, kecskebőr kabátkájában. Ott a kövekből hantot emelt Mária, s a fiúcskát a kövek alá tette, mélyen. Mire visszamentek a házba, már ott ült Dénes. Nemrég tüzet rakhatott, lobogott a nyitott tűzhelyen. Nem szóltak. Jött a következő gyermek, az is fiú volt, azt is elveszítették. Dénes magát okolta, és megint lement, mint kiderült, tengert nézni, és a párát, amelyen túl, messze, még tán ott vannak az övéi.

Mária hétszer esett teherbe a Dürköj-tanyán. Ebből a fészekaljából háromnak ácsolt fejfát Dénes, Mária kérésére kereszt alakút. A legkisebbet 25 évesen szülte, s azután méhe bezárult. Ő volt Johanán, Mária apja után elnevezve, később ő lett a támasza. Évek múlva akkor Johanán-János visszajött a városból, átvette apjától a munkát, asszonyt is hozott. De ez már sokára történt, amikor Mária Rozált is eltemette, Agátát is elsiratta. Vagy korábban? Mária a vejével maradt egy ideig, igen, emlékezett vissza: Dénes már a tengerparti fővenyes temetőben feküdt odalenn, ahová vágyott, a Plock meg ivásra adta a fejét, hát jött János pásztorkodni, mint maga a boldogság...

Mária nagyon sok évet élt. Utóbb már dolga sem volt, csak ült a kövön, kezében a koboz, emlékezett. Anyja arcát nem tudta felidézni, hiszen 15 évesen látta utoljára. Krisztosz képe is halványult előtte, Dénes marcona-tatár arca fel-felbukkant az erdő homályában, ilyenkor elmosolyodott: micsoda gyengéd szívet takart ez az ábrázat! Hogy tudott az a magyar-tatár embert ölni a harcban, mikor a bárányait is úgy simogatta, ha le kellett taglóznia, mintha mind a fia lett volna!

Mária erős hálát adott Istennek, amikor kétszer a falu templomában járt, holott az Mohamednek volt szentelve, de Isten mindenütt ott van! Hálát, hogy így élhette az életét, s hogy lányának kétszeresen anyja lehetett. Tán ezért élte meg a nyomorúságában is boldognak mondható utolsó 16 esztendejét úgy, ahogy: szívesen szolgálva. Mária békével távozott és hirtelen. Gombát szedett fenn a fenyvesben, amikor le kellett ülnie. Hátát a rücskös fatörzsnek vetve találta meg Johanán alkonyattájt 1303. augusztus végén.

Szép, hatalmas kalapú gombák nőttek arrafelé...

Szép, kövér mezők terültek arrafelé, amelyeket átszeldestek a hegyről lefutó tisztavízű patakok. Mélyen, lenn a hegyek alatt zöldellt a lankás táj, amíg a szem ellátott, lovak, juhok, marhák legeltek szerteszét rajtuk, se szeri, se számuk. Szegnek nevezték akkoriban ezt a vidéket, ahol két víz folyt együvé. Az erdők szélén földbeásott kalyibák cölöpökre tűzdelt állatbőrökkel fedve, meg könnyen bontható sátrak a terelő jobbágy családoknak. Az úr, a birtokos nemes Atád, lovon járt. Nem volt igazából kardforgató, birtokát bejárni, állatait szemlélni kellett a fürge ló. Háza már fából, s a hegyekből hordott kőből, de körüle nyári szállásnak tizennégy sátor állt a körisfák árnyékában.

No, itt, Szegen, ahová sorsom nemrég visszaterelt, itt született [SAROLTA SZEGI](#), Atád elsőszülött gyermeke 1199-ben, legalábbis számításaim szerint, hiszen akkoriban az írás nem volt közkeletű. A kőtemplom tetejét már Atád fedette be a Bene partján, de a pap, aki a leányt

keresztelte, még írni sem tudott. Amolyan botcsinálta pap volt, leginkább lóháton járt, marhabőr sátorban aludt, mígnem Atád uraság a nádtetős Istenháza mellé egy paplakot is nem húzatott, hadd lássák, az úr ezt is teheti, ha jámbor pásztorára akad.

Sarolta után jöttek-mentek az utódok Atád portáján: gyerek született, gyerek halt, s a jámbor papnak minduntalan akadt egy-egy birka fizetségül. Saroltának meg maradt a pesztrálás. Alig járt még, már ringatta a bölcsőt, amiből nemrég kelt ki, s amelyet nagyapja fabrikált régen. Sarolta, mint leány, nemigen került a szülői figyelem középpontjába. Elvult a bölcső mindenkori ordító-hüppögő lakójával, a dörgölöző macskákkal, a jámbor tehenekkel, amikor a fejőasszony után vitte a dézsákat. Társa volt még a mező, a nagy zöld pusztaság. Szívesen üldögélt a nagykoronájú eperfa alatt, és bámulta a felhőket. Olykor elbeszélgetett a pásztorfiúkkal, néha együtt énekelt a kint lakó lányokkal, nem különbözött tőlük, és eszébe nem jutott, hogy Atád úr leányaként másként kellene viselkednie, hiszen tennivalóiban és ruháiban sem különbözött tőlük. Talán csak abban, hogy szívesen volt magában, a gondolatai, képzelgéseai jól elszórakoztatták.

Mindez a boldog édeni élet 16 éves koráig tartott. Akkor történt, hogy a szomszéd földvárból, Szeghez félnapi járásra, az uraság, a folyton vitézkedő, a királyi sereg jeles hadnagya, bandériumának szigorú feje, Keled nemzetségbeli János, őszi vadászata után valahogy lekeveredett Szeg tájára, és vitézlő társaival betoppantak Atád úr házatájára. Nagy volt az ijedelem, hisz nem lehetett tudni, mit akar a szomszéd, ám a békés szándék kölcsönös biztosítása után a nyárson forgó birkát elfogyasztván, jó kupa borokkal köszöntötték a jószomszédságot. A szolgák futkostak a fatálakkal, ónkupákkal, Réka asszony kitett magáért. Sejtette a Szegi család öregje, fiatalja, hogy ez a véletlen rajtuk ütés nem is olyan véletlen.

Keled fia János már benne járt a korban, néhány apróbb-nagyobb csetepatéban is részt vett a király mellett, megnyugodni kívánván házasságra adná a fejét, ha volna a nagyszámú jószággal rendelkező szomszéd uraságnak hozzávaló leánya.

Így került Sarolta lábára saru, szoknyájára arany hímes kötő, fejére ékes párta. Kínosan is érezte magát így felcicomázva. Az ominózus látogatás után, első hóhulláskor, prêmes takaróban bebugyolálva vitte a vállán hat jobbágy Keled felé a hordszékekben. Mellette lépdelt vérmes Keled fia János szürke pejlovon, mögöttük gyalog a határig a pap, s azután a hosszú-hosszú menet, a Szegi-féle hozomány: 50 tinó, 120 birka, s a lovakból is a nemesebbje vagy hat, azután szekerek ruhaneművel, ládákkal, és a síró leányok kara szolgának. Hej, nagyon is kellett mindez a még mésztől poros, épülő, erődítményszerű kőhajlékba a Mátra szélső ormán.

A csudás esküvői menet és a körüle volt víg történések lettek Sarolta életének egyetlen emlékezetes eseménye. Keleden is úgy folyt az élet, mint az apai portán, csak Sarolta itt nem járhatott meztéláb, és nem énekelhetett a póri leányokkal, mert úrnő lett. No hiszen! A képzelete, a történetei, amiket magának, aztán a gyerekeinek mesélt, csak olyanok voltak, mint a Bene-parti álmodozások idején. A fiúknak kormos ördögökről, sárkányokról, harci viadalokról mesélt, a lányoknak tündékről, szelíd medvékről, bokrok-virágok manóiról, énekelt a patak leányáról, a felhő fiáról, még szerelemről is, pedig azt igazából soha nem ismerte meg. Nem is hiányzott neki, igaz. Ott volt helyébe a képzelete.

Jaj, bizony volt még egy fantasztikus esemény az életében: a vége.

János elviharzott a harci hívó kürtszóra a király mellé, azután a Tisza déli vidékéről hozták halálhírét véresen, vonszolódva a tatár nyilak elől megmenekült harcostársak, de akkorra már Sarolta a birtok asszonyaival s két kicsi fiával a hegyekbe igyekezett. Hálát adott a Gondviselésnek, hogy lányát a királyi udvarban tudhatta biztonságban. Mennyire volt biztonságban Mária, ő nem tudhatta, sem a szerencsés menekülését, elég volt szívének az aggodalom két nagy fiáért. A kicsiket lóra tette, szolgákra bízta, és útnak eresztette a hegyen kiszemelt

barlangba. Sarolta még letérdelt imádkozni. Nem vitte rá a lélek, hogy szentelés nélkül hagyja el a tűzhelyet, és úgy tapossa le az életadó lángokat, mint egy vándor. Kis edényben letakarva magával akarta vinni a szent házi szövétneket, a ló kápájába helyezte, amitől az úgy megijedt, hogy mindenestül elvágtatott. Sarolta kénytelen volt nekivágni gyalog, sietve, hiszen a tatárok talán már átúsztattak a Tiszán. Alig hajnalodott még. Nem félt, ismerte az utat, estére felér a fiai után. Alig vetette magát a bozótba, alig tett meg egyórai utat, még nem kelt ki a nap a látóhatár mögül, visszanézve meglátta, mint lángol fel a háza a háta mögött. Alig tudott tovább vonszolódni, a pusztulás látványa elvette elszánása erejét. Nem csodálkozott, amikor az ösvényre vágató tatár előörs körülfogta. Öten lehettek. Mind meghágta, aztán levágták a melleit, felhasították a hasát, abba karót tűztek, nehogy elszaladjon. De Sarolta ezeket már nem érezte. A csúffá tétele előtt kiszenvedett. Akkor hullott le az első hó a Mátra alján, épp, mint az esküvője éjszakáján.

Sarolta édesanyja a besenyő törzsbéli **KÁN** nemzetségből való **RÉKA** volt, egyetlen gyermeke a Móré-portáról, másképp a Földvárból ideszármazott anyjának, kinek hosszú meddősége után született a leány 1178-ban, ha jól számoltam. Volt is bújá Kán Kelednek, az apának, amikor az a világra jött! Nem hozott örömet! Nem ütötte helyre a gyerektelenség szegényét, hiszen lány lett! Leány! Mire? A sok marha, cseléd, szolga kire száll majd?

Úgy is nevelődött Réka, mintha fiú volna. Ha bubázni akart, elhajították a bepólyált ágaskáját, ha lánypajtást hajtott maga felé, elzavarták. Parittyá, íj, lovaglás, kicsi karddal való vívás, ez lett apró korától a szórakozása, ha szórakozni akart, és nem a gulyát terelni, a bárányokról gyapjat nyírni, nemezt tapodni, de még az íjkészítés meg a kosárfonás mesteriségét is meg kellett tanulnia. Őt küldték három cseléddel a Tarnához fűz vesszőkért. Ehhez a tizedik születésnapjára kapott veretes nyelű, éles damaszkuszi törét használta, amit övébe tűzve hordott aztán. Egyetlen ajándék volt, amire úgy emlékezett, hogy örült érte.

Mindez történt cirka a mai Feldebrő környékén, ahol ugyan vert falú házban laktak már ők az anyjával hárman, a nagy nyári jurtában éltek apja testvérei vagy húszan nyáridött, amikor mindent együtt csináltak. Csak télire húzódtak be házaikba, ahol a földbe vert kemencében fűthettek, és ügyes nyílást vágtak a tetőn a bőrök, a nád- vagy szalmakötegek hézagai mellé füstelvezetőnek. Némelyik család velük maradt, némelyik levonult a Tisza mellékén téli szállásra a marhákkal, juhokkal. Réka szüleire maradt a termény őrzése a másik két Kánbátyával, kikre szintén a maradás sora került. Az ő a családjaik szintén vertfalú, alacsony földházakban éltek. Mindezt csak azért írom ide, hogy mindaz a kevés, amit Rékáról tudok, fennmaradjon.

No, Réka, mint afféle kamaszodó fiú, szeretett messzire lovagolni. Ment, mint a szél kese arabs lován. Olykor elkísérte egy-egy szolga, de többnyire inkább a mogyeriek táltosa, aki sokszor meglátogatta Rékát, ha a határban járt, és tanítgatta, meséket mesélt neki. Beszélgettek, no. Jó volt ez nagyon, mert Keled, az apja, csak ferdén tudott ránézni, az anyja meg csak nő volt, tőle ugyan mit tanulhatott? De Mogyeri Tátival jó volt együtt lenni. Hiába tiltotta tőle az apja, meg is verte érte, amikor beárulták, de ő csak szerette a Tátit. Mit neki, hogy rossz szellemekkel társalog, halottakat idéz, mennydörgést meg szelet csinál, ha akar, esőt is, ezt ő mind hallotta, meg tudta is, hogy vannak varázserejű táltosok, de Mogyeri Táti nem ilyen, ha meg táltos, hát jó táltos, ezt szentül hitte, hisz ha csak őrá néz, ezer ránc szalad a szeme sarkába a jókedvétől. Innen, hogy Réka tudta, Táti is szereti őt.

Egyszer egyedül lovagolt az építkezés felé, merthogy templomot építettek a dombon, ahogy parancsolták. Akkor már csak a tető hiányzott. Réka leugrott a lóról, belül is látni akarta Isten házát, Istenét, amiről anyja is mást, meg Táti is mást mondott. Hát ő majd megnézi a saját

szemivel! Kicsi ház volt az, de jó magas, és hosszú, lőrészhez hasonló lyukak engedték be a fényt. Sehol tűz, sem tűzhely, csak Kelet felé egy magasodás, rajta olyan kő, mint otthon az udvaron, amelyen a juhokat szokták leölni. Jó szaga volt Isten házának, és négy bekötött fejű nő szorgoskodott benne. Szövétnek tartókat tettek a kő két oldalára, aztán egy óriási képet szegeztek a tetejébe, azon volt Isten és az ő anyja teljes nagyságában, és Réka le nem tudta venni a szemét arról a képről. „Jézus az” - mondta neki az egyik nő - „Jézus, az Isten fia.” Aztán bejött egy ősz szakállú, sárgakaftános ember, és a falnál álló létrához ment, a ládafiából csupokat vett elő, amolyan rajzoló szerszámokat is, és akkor vette eszébe Réka, hogy ez a kaftános Jézusokat és Isteneket rajzol a falra.

Ezen túl Rékát nem lehetett máshol megtalálni, mint a templomban. Táti sem tudta lebeszélni arról a rajongásról, ami elfogta a lányt Isten látásakor.

Keled ekkor nekilátott, hogy hamar férjet keressen a lánynak, akár ne is lássa őt többé! Csakhogy az nem volt olyan egyszerű, mert Réka minden háztűznéző vőlegényjelölt látogatásakor eltűnt, és csak távozásuk után került elő. A nagy szégyen aztán elkergette a kérőket. Apja-anyja végül lemondott a férjhez adásáról.

Hová tűnt Réka olyankor? Persze hogy a templomos asszonyokhoz!

Hatan éltek együtt a Tarna és a Kígyós patak találkozásánál egy vesszőből font kerítés mögött, ahová senki fia be nem léphetett. Magukat Jézus menyasszonyának nevezték, férjük, apjuk nem volt, legalábbis itt, a vesszőkerítés mögött nem élt férfi, csak ők. Földet műveltek, marhát is tartottak, és mivel mindent maguk csináltak, olyanok voltak, mint a férfiak, erősek, izmosak, de szelídek. Az egyik közülük, az idősebb asszony, aki a vezetőjüknek látszott, sokszor szeretettel okosította Rékát. Kiderült aztán, hogy ő maga a Kisasszony a Móré-várból, ahonnan az anyja is származott. Mivel Réka megesküdtött a keresztre, hogy róluk nem beszél senkinek, anyjának sem, hát az sose tudta meg, hogy maga Móré Katalin ott a főnökasszony, a Réka nagymamája.

Ó! Ez a meglesett titok még inkább arra sarkallta Rékát, hogy közéjük álljon női szerzetesnek.

1194-et írtak volna, ha tudtak volna írni, amikor Réka épp a negyedik kérést tette csúffá. 16 éves volt akkor. Erre aztán az apja elkergette a háztól-tűztől. Bepakoltatott egy rend ruhát, egy véka kenyeret, a lóra kötött két birkát, Rékát mellé parancsolta, és az ostorral a ló farára csapott, hiába sírt, rimánkodott az anyja, Emes. A ló vágtatott Rékával és a láda batyuval, birkával világnak. Táti az erdő szélén táborozott épp, amikor meglátta a lányt a megvadult lovon. Elébe ugrott, elkapta a kantárt, szorította, el nem engedte, és érthetetlen szavakat kiabált. Nemsokára lehiggadt a ló, de Táti mindenütt véres volt, a karja kimarjult, lábcsonjtja eltörött. Ott álltak sebesülten és tehetetlenül a pusztaságban. A szerencsének mindig nagy szerepe van történetünkben, most is éppen arra jöttek a szerzetes asszonyok, kötőféken megrakott lovackát vezettek, és magukkal vitték a nyúzott bőrű férfit meg Rékát a vesszős kerítés mögé. A táltos pogány mogyeri Kond volt az első férfi, aki a klastromon bévül került. Igaz, hamar ki is került onnan. A kerítés mögött temették el: akármilyen jó volt, de pogány volt mégis. A sárga kaftános olasz faragott neki fejfát. Réka pedig bent maradt.

És ha tényleg örökre ott marad, mint Jézus menyasszonya, ahogy a fogadalma szólt, akkor én ezt nem tudnám itt mind megírni, és ősanyáim sora Rékával meg is szakadt volna. Oda lenne ez a 750 esztendő! Innen látni, hogy az életet (meg a történetírást) mennyi-de-mennyi veszély fenyegeti...!

Már negyedik éve élte Réka hetedik menyasszonyként a szerzetesasszonyok életét. Boldog volt. Táti hiányzott csak. Sűrűn elment a fejfájához egy kicsit beszélgetni. Különbözőn szolgált a templomban, járt a vásárokra a szükségeseket beszerezni, és félt, ha valaki ráismer, és beárulja, az apja hazaviteti. Ezért hát a vesszőkerítésen kívül külön erre a szolgálatra szőtt magának csuklyás kaftánját, hogy ha kell, eltakarhassa vele az arcát.

Egyszer, éppen a klostrom felé poroszkált, délutánra állt már a nap, csípős szél fújt a hátába, olyan igazi mátrai szél, ráadásul hirtelen megeredt az eső. Nem is akármilyen! Hiába dobta hátára kaftánkaja alját is, csuklyával együtt bőrig ázott, hiába keresett a lova hasa alatt menedéket az útszélen, az orrán, szemén folyt a víz. Az esőfüggönyön át azt sem vette észre, hogy lovascsapat vágtat szemben, akik biztosan a templomban akartak menedéket keresni. Így botlottak bele Rékába. Elő is húzták a ló alól, s a rémült leány Szegi Atád szemeit látta maga előtt nagyon közről, és harsány nevetését is hallotta szintén nagyon közről, ami csak akkor maradt abba, amikor Réka ostora arcul csapta. Visszahőkölt a legény, de nem ütött vissza. Társai már árkon-bokron túl jártak a szakadó esőben, Atád is lovára kapott, s elvágtatott szó nélkül.

Ezek után ha Réka kilépett a klostromból, a szemközti erdő bokrai megrezzentek, azután madárfütyök távolodtak, s mire Réka visszafelé poroszkált a vesszőkerítés felé, már melléje is csatlakozott a megvert vitéz, Szegi Atád. Nem szólt, csak jött, és amikor becsukódott Réka mögött a fonott ajtó szárnya, megfordította a lovát, és visszaügetett, ki tudja, hová. Ahonnan jött.

Réka egy idő után azt vette észre, hogy a férfira gondol. Azután azt, hogy várja jöttét, már körülnéz, ha a klostrom felé közeledik, merről vágtat elő? Eltelt a nyár, s mire rozsdásodni kezdtek a levelek, Réka már tudta a férfi nevét, módját, szíve állását, és az is sok mindent megtudott róla. El is ment Kán pusztájára beszélni Keled úrral a hozományról, és meg-egyeztek. Ezt Réka nem is sejtette persze, és ezért hiába tiltakozott Atád karjaiban apjára-anyjára hivatkozva, hogy eressze el, mert baj lesz, Atád csak nevetett. A jólismert nevetésre Réka a jegyességre hivatkozott, hívta is Jézust segedelemül, de valahogy nem igazán szívből. Mintha nem igazán... És vágtatott vele Atád és a ló, mint a szél.

Lagzit is ültek a leányrablás után, megkapta a kialkudott hozományt, el is küldte Kán-pusztára a vételárat ezüstben Atád annak rendje szerint.

Réka megelégedett asszony lett. Sarolta után szült még Atádnak 11 gyereket, fel is nevelődtek majdnem mind.

Akkor jött a tatár, és Rékának senkije nem maradt. Egy árva gyerkőc sem, egy árva tehénke sem. Ő megúsza a gyilkolást, falúégetést: bebújt a lovak közé, a hasuk alá, mint annak idején az esőben. Egyetlen életben maradt közel és távol nem volt. Akkor nekiindult a Tarna felé, el is ért a Kígyós patak befolyásához, meg is találta a vesszőkerítést, Táti sírján is a fejfát, a vert falú klostromházat, Jézus keresztjét a falon. Szalmát hozott, hogy ráfeküdjön, rőzsét, hogy tüzet rakjon, egy csuporban aszalódott almát talált, nekifogott, amikor halk nyöszörgés hangja szüremlett a háta mögül. A szőnyegen egy rongycsomót látott a homályban, abból jött a hang. Réka felemelte a rongyokat, és töpörödött nagyanyját, Katalint találta alatta. Móré vára Jézusnak adta immár végleg, hiszen a vár is oda. Réka magához ölelte a csupacsont testet, meg-ította, elringatta, maga is elaludt. És fel sem ébredt többé. A tatár hátvéd templomra dobott üszögje hatalmas füsttel árasztotta el az alvókat. Már nem éltek, amikor a láng belekapott a szőnyegbe, ruhába.

Messziről távolodó tatár lovasok alatt dübörgött a föld. 1241-et írtunk.

Ha EMESre gondolk a besenyő KÁN nemzetségből, szívemben mindig ugyanaz a kép merül föl: mint tíz-tizenkét éves kislány ballag az erdő keskeny ösvényén kézen fogva öt éves hűgát, Anánát, kezükben egy-egy kis batyu, Emes övében fakulacs, lábukon saru, vászon ingük, amelynek alján keskeny piros szóttos csík a dísz, meztelen lábszárukat verdesi, varkocsukba ugyanilyen szóttos pántlika befonva. Anána még egy háncsbubát is szorongat a batyu füle mellett. Nagy beszédben vannak felfelé baktatván. Délre már oda is érnek, ha végig tartják az iramot a völgyön át, ahol kis patak csorog lefelé, a Tarnóca egyik hegyi táplálója. „Minek is hozták a kulacsot? - kérdezte Anána? - Ha itt ez a tiszta forrásvíz?” - „Nehogy igyál belőle! A Csák nemzetségbeliek megmérgezték! Nagy baj ez, Anána, hisz a gulyát le kell terelni a Tiszáig ivóvíz végett szegény Apánknak!” - magyarázta Emes.

Ez úgy 1166-1167 nyarán történhetett, bár innen fogva már csak jó számoló készségemre vagyok utalva, hiszen a Jézus hitbéli templomokban nem volt még szokásban beírni az újszülöttek nevét, írni csak kevesen tudtak az egyházfiak között is. Voltak még fejfák a templomkertben, temetőben, de azokon bizony írás nincs, legfeljebb kopott rovások némelyiken - ha egyáltalán átvészelték ennyi évszázadot.

Emes és Anána kis lábacskái tapodták az ösvényt szorgosan. Már ismerték a járást, anyjuk sűrűn küldte fel őket Benedek remetéhez egy kis elemózsiával, sózott hússal, kovásztalan kenyérral, néha nagyobb bőrkulacsban bort is vittek orvosságnak. Ilyenkor a sűrűszakállú öregapóval elimádkoztak néhány sor fohászt vagy Miatyánkot, azután, zsebükben a rontás elleni bogyókkal, fordultak is vissza. Később meg-megpihentek egy nagy fa aljában, megették az úti pogácsát, s akkor eszméltek rá, hogy a kulacs a vízzel odafönt maradt Benedek apónál! Se baj, mindjárt hazaérnek. Az erdő hűvöse már a hátuk megett, kiértek a nyílt mezőre, még egy kis idő, és hazaérnek. De Anána nem bírta szomját a rekkenő napon, s egy óvatlan pillanatban már a patak kövén hasalt, s ivott. Szörnyű kínok közt halt meg harmadnapra.

A Csák nemzetség harci módszere a Kán-Besenyőkkel szemben ugyancsak szedte az áldozatait, s most ez a kicsi ártatlan! Így maradt egy szem gyermeke a nemzetségfő Kán Debrőnek: Emes, a leány.

Mintha másmilyen rontás is verné a Kánokat, az utódlással nemzedékeken át gondok voltak. A kis Anána halálával pedig megindult a nemzetséget sújtó tragédiák sora. A Tisza felé terelt gulya az erőltetett menetben és a szomjúságtól javarészt elpusztult. Debrő úr hiába épített házat az Úrnak a rendelet és a hite szerint, gyakorlott katonaság híján a csákiakkal vívott csatákat sorra elveszítette, hatalma lehanyatlott. Gazdagsága fogyásával várát sem tudta befejezni, pedig csak egy szláv földvárat akart megerősíteni a hegy köveivel. Magát Debrőt egy portyázó banda orvul leterítette, amikor fejszéseivel gerendáknak valót válogatott a fenyvesben. Benedek remete találta meg feje nélküli tetemét egy tisztáson, magában, a többiek, a fejszések bizonyára a támadás elől megfutottak. Ő vitte le urának maradványát, s tette Katalin úrnő lábaihoz Móré várában.

Emes és anyja, Besenyő Katalin magukra maradtak. Nem volt jószág, és olyan sem, aki ügyeljen rájuk, egyetlen védő fegyveres sem. Ki-ki elmenekült. A kőház körül a pusztaság meg néhány hű cseléd a sátrakban. A legelők helyén részben felszántott gyér kalászos sárgállott, hát szegényesen telt ki a házi szükséges. Debrő nagyravágására és terveire csak az elkészült lakótermek fényes berendezése vallott.

Katalin sűrűn vitte magával nagyobbacska lányát, amikor lóháton meglátogatta a Debrőről elnevezett, cseperedő falukezdeményen túl az épülő templomot, és Jézusához imádkozott megváltásért, ami hamarosan és váratlanul be is következett.

Katalin égető elhatározásból szent életet fogadott három másik asszonnyal együtt, és leköltözött a félig kész várból a templomka melletti hosszúház vert falú szobáinak egyikébe mint szerzetesnő, és leányát is magával vitte. A beavató ceremóniára készültek aznap. Márton pap szolgálta az ünnepélyes szentmisét, és áldotta meg egyúttal az új épületet is. Már jöttek a szekerek Móréból bútorral, ládával, amit Katalin a klostromnak adott, amikor váratlanul, nem tudni, honnan, fegyveresek vették körül a templomot. Katalin a csákiakra gyanakodott, bemenekült Isten házába oltalomért, s félelmében az asszonyokkal együtt leborult a még csupasz oltár elé nagy, remegő könyörgéssel. Akkor nyílt az ajtó, fény áradt be a falakra meg a fekete keresztre az oltár fölött, és az ajtóban ott állt egy vértess vitéz, mellette Márton pap.

- Ne félj, Móré Katalin! Rokonod vagyok, nem ellenséged! Hallom, megözvegyültél, és ahogy a Biblia mondja: Nem hagyom az özvegyet s árvát oltalom nélkül. Eljöttem, hogy megkérjelek! -

Szó szót követett, dörgött a férfihang az új klostrom csendjében a remegő asszonyok feje felett, és a szónoklatból sok mindenre fény derült. Először is arra, hogy a vitéz elébb Katalint Móré várában kereste, de csak a csupasz falakat találta. Másodszor, hogy megnyerte tetszését a vár, amelyre szegről-végről jogot formál, hiszen ő is abból a besenyő Kond nemzetségből való, amelyből Katalin. Így hát harmadszor: Miért ne egyesíthetnék javaikat és jövőd sorsukat mindkettőjük javára? Katalin igazat adott Keled vitéznek, de csak részben. Örülne igazán, ha a javadalom, a jószág és a vár értő, gondos kezekbe kerülne, és nem maradna a Csákiak szalmájaként az enyészetnek. Legyen hát Keled úr a Móré birtok tulajdonosa. Ezt itt, tanúk előtt, szavával megerősíti Móré Katalin, de özvegyességét, sem Jézussal való jegyességét nem váltja fel új házasságra. Nem beszélve arról, hogy idestova betölti a harmincat, nem eladósorban lévő leány már, és amúgy össze sem illenének. Keled úr hiába emlékeztette Katalint, hogy együtt játszottak gyermekkorukban Vörösvárban, Katalin nem engedett. Neki itt a helye, ő elkötelezte magát a Jézus-hitben. Ám itt a leánya, Emes.

Így esett, hogy Emes, nem lévén módja ellenállni, hiszen az ő dolga az engedelmesség, Kán Keled hitvese lett 14 éves korában 1170-ben. Akkor visszafordították a szekerek egy részét, és berendezkedtek Móréban, amelynek udvarán ritka ecetfa árnyékában kis húga, Anána pihent jelölt fejfa alatt. Róla kapta a vár később az Anána nevet, amely ma Kisnána.

Keled úr megduplázta marháit, és a Csák hiába rontotta le az ő másik hajlékát, Vörösvárát a hegymagasán, azt Keled a Móré várával pótolta. Majd ő megmutatja! De nemzetségét nem tudta gyarapítani. Emes rettenetesen szenvedett ettől a nagy akarástól, de gyerek csak nem fogant, hiába az igyekezet. A verések mindennaposak voltak. Emes meg csak imádkozott, s bár ment volna anyjához kisírni magát, de Keled nem engedte. Tán szégyellte? Tán ő is felfogta, mit suttyognak a háta mögött? „Ha Emes nem ad gyereket, vehetne második feleséget, ahogy tették régen ősünk régen. Vagy nem is olyan régen, még mielőtt a papok errefelé is prédikáltak volna.” De Keled nem tette. Ha tette is, ki tudja? Gyerek ágyékából ott sem lett, a balogúton.

Így telt el hét esztendő. Emesbe már csak hálalni járt a lélek. Keled kiúzta a papot Móréból, Debréből, ám Istennel hiába perlekedett. Akkor Emes titokban megint felsétált a hegyre. Keled a gulyával a Tiszánál járt. Tél volt. Meg akarta keresni Benedek remetét. De Uramfia! Benedek apó helyett egy ifjú, veresarcú, veresszakállú, nagyhangú sámánt talált ott. Éppen télűző szarvasagancsos, tam-tam-táncát járta a vadon mélyén, pedig még messze volt a tavasz. Erre toppant oda Emes sápadtan, riadtan és meglepetten. A sámán rögtön meglátta a fiatal-asszonyon, hogy segítségért jöhetett idáig. Persze, persze, ő temette el tavaly a vén remetét! A sámán pedig nagyon okos férfi volt. Meg is hallgatta az úrnő panaszát, aki magamegadtán mindent elmesélt. A veres mogyeri táltos ajánlott is neki mindenféle füvet, meg is hallgatta, meg is itatta a Benedek apó kunyhójából való jófajta, féltve őrzött léleklemelegítővel, és el is

altatta a kimerült asszonyt. Aztán másnap hajnalban útnak indította, de a lelkére kötötte: az urát csak bizonyos időközönként engedje magához, a Hold állása szerint.

Így esett, no, hogy Emes hamarost teherbe esett. Hát hogy leánya lett, azt még meg kellett keserülnie, de többet nem merte a sámánt, tisztos nevén Mogyeri Tátost, felkeresni. Jött az magától. Időnként. Meg is kapta a járandóságát minden alkalommal. De gyerek nem lett több.

Emes felett elment az idő. Keled hamar lefeküdt aztán, és fel sem kelt többé. Mint aki elvégezte a dolgát, ha félig is. Adott utódot a nemzetségnek, ha leányt is! Emes pedig felnevelvén Rékát, férjhez is adta, és akkor beköltözött a kolostorba az anyja mellé. Együtt öregedtek meg Jézus szolgálatában. A tatár hírére öreg Emes szörnyethalt, és Katalin halálát is a fene kutya-fejűek okozták csaknem száz éves korában, ahogy már elmeséltem Réka élettörténete végén.

Több rokon besenyő nemzetség élt akkor a Vörösvárban, amely a Mátra vörös bazaltjából épült magas toronyról kapta a nevét. A várfalon belül két fő nemzetség élt: a Kondok és a Besenyők. Itt született, fenn, a torony felső szobájában, ahonnan körül belátni a bozontos hegyormokat, amelyek védőn ölelték körül az erődítményt, 1143 tavaszán Karád, azaz **BESENYŐ KATALIN**, és itt a zúgó erdő mélyén, napsütötte tisztások ölén játszottak a magyarrá lett besenyő gyerekek, míg tanulásra és dologra nem fogták őket. Karád legkedvesebb pajtása Keled volt. Együtt csúfolták a feketehajú mogyerieket, kik inkább szolgagyerekek voltak, de még inkább a lenszőke tótokat, mert így kívánta a játékos csatarend, bár igazából jól megértették egymást. Lehetek vagy tízen, és Karád nem tudta, bár nem is érdekelte, melyik a testvére, és melyiknek más az apja-anyja.

No, de tartozom azzal, hogyan lett Karádból Katalin.

A kis közösségnek nem volt hová templomot építeni, hacsak nem a szikla ormára, mint Szent Péter, de hát ez az Istenháza a valóságban kellett. Így nem volt igazi templomuk, csak egy kápolnájuk a torony falához ragasztva. Volt papjuk is, egy kövér, mosolygós németi pap, ki épphogy megértette a nép amúgy keverék nyelvét, de hát ő is keveréknyelven beszélt a latin-besenyő-magyar-német szavakból elegyítetten. Ő áldotta meg az újszülöttet, s amikor a nyelve majd beletört a kemény névbe: Karád, lett a kislány neve a simábban folyó Katalin.

Durván megmunkált nagy, vörös, téglalap alakú kő feküdt az erdő legnagyobb tölgyfája alatt. Körüle tisztás és csend. Még a madarak sem daloltak arrafelé. Karád szívesen járta az erdőt, és amikor felfedezte a követ, fura félelem vett rajta erőt, és elkerülte. Ám kíváncsisága nem hagyta nyugodni, rávette Keledet, és ketten kézenfogva odamerészkedtek. Oldalát moha fődte, ha lekaparták, alatta fehér mészkő csillogott. De csak az oldalán. A teteje rozsdaszín volt. „Véres!” - suttogta Keled, -”Itt áldoz a Tátos. Téged is itt szúr meg, ha rossz leszel, és nem adsz csókot.” Így zsarolta Keled a kislányt, aki adta is, nem is szívesen a csókot. Lehetek akkor már tízévesek, de Karád még nagylány korában is reszketett a szívében, ha arra lopakodtak, és sokszor álmodott rémes áldozatokról, amit a Tátos végez, és látta is, amint felhasította Keled szívét...

Egyszer Karád egyedül kószált szeder után. Keled már kardozni, vívni gyakorolt a falon belüli udvar homokján, nemigen ért rá a lányokkal kószálni. Karád akkor megint a Kőhöz vezető gyalogösvényen találta magát. Rettenve állt meg, épp jókor, még nem vehették észre, és a lombok mögül azt látta, hogy a tisztáson ott volt a sátorlakók apraja-nagyja, igaz, gyerek egy se, csak mindenki felnőtt. Középen a Tátos hunyt szemmel, hátát a kőnek vetve ült, és halkán énekelt a Hadak Istenéhez békességért, éles szabályáért, hogy erőben éljenek ezután, hogy ne törjenek rájuk fegyveresek, hogy ne vigyék el kincseiket... És csak énekelt a veresszakállú, akit eddig csak Mogyerinek ismert Katalin, a csordásokhoz tartozott, a nyáját legeltette lenn.

Valami fehérét látott még Katalin a kő tetején: egy megkötözött gödölye feküdt. „Az áldozat!” - rémlett fel, és iszonyodva fordult vissza. Nem akarta látni az áldozást. Viszont nem feledte azt a napot. És nem tudott nem gondolni rá. El is mondta magának a Királynak. Hitte ő. Persze csak Ulszter apátnak, de ő aztán odacitálta az elé a fegyveres úr elé, aki a Király kincséért jött, és el kellett mondania neki is, mit látott a nagy tölgyfa alatt. És meg kellett neveznie a táltost is. És akkor megtudta, hogy az ott tilos dolgot művelt. Maga Ulszter pap mondotta sűrű keresztvetések közepette. És akkor Katalin dicséretet kapott, és végignézhette, hogyan viszik el a lóhoz kötözve a Tátost, és azt is láthatta, hogyan vágja le egy csapással a fejét a vörösvári sámánnak a király vitéze az áldozati kő mellett. Sose szabadult ettől a képtől, mint ahogy az álmától sem, meg a lelkiismeretétől. Katalin magába fordult, nem ment többé az erdőbe játszani, és a kőnek persze még a tájékára sem.

Egyszer úgy adódott, hogy anyjával, Anána asszonnyal négyszemközt beszélgetett, - a férjhez menésről és egyéb női dolgokról folyt a szó, - akkor mondta el neki éber éjszakáit, a gödölyét és a sámán halála miatti kínját. Akkor Anána megsimogatta Katalin gesztenyeszínű hajkoszorúját, és csak annyit mondott: „Imádkozzál! A mi Istenünk megbocsájt! Ne érezd vétkesnek magad! Mogyeri igazán bűnös volt! Idegen Istennek áldozott, ezért általad elérte a büntetése. Imádkozzál mindig, ha nehéz a szíved, és megkönnyebbülsz!” És Katalin attól fogva nagyon sokat imádkozott, de a megkönnyebbülés csak ideig-óráig jött el.

Lassanként elnéptelenedett a falu. A hegytető kevés embernek tudott biztos otthont nyújtani, a meredek hegyoldalon nem gyarapodott a nyáj sem. Az emberek arrafelé szívárogtak, ahol a gabona sárgállt. Onnanfelől jött a kérő is, Debrő földvárából. Maga az úr, Debrő, a Kond nemzetségből, s egyesült általuk a két nemzetség.

Debrő nagyravágyó volt, s Mórét is meg akarta szerezni, de már azt Keled uralta. Viszont Debrő földvéra, s körül a falu szépen gyarapodott. Katalin templomot is építtetett, hozzá olasz piktort is fogadott. Igazi keresztény úrasszonyként törődött népével és két leányával, Emessel és anyja után elnevezett Anánával.

Katalin édesanyja épp a kis Anána születése napján halt meg. Katalin bánatos képzeletében és kínjai között látta is, amint anyja szelíd lelke az újszülöttbe száll. Le is rajzolta szénnel az új templom kövére, és Ottorino, a piktor, képet csinált belőle, színeset, gyalult fára. Katalin ezt mindaddig az ágya fölött őrzötte, amíg Debrő halála után be nem vonult a klastromba. Ott már az úr Jézus keresztje függött a feje fölött.

A szerzetesi életről tulajdonképp Ottorino mesélt neki, akitől kicsit eltanulta az olasz nyelvet is, ami nem is volt nehéz, hiszen Márton pap sokszor latinul beszélt hozzá. Csak írni nem tudott egyikőjük sem. Minek? „Az írás annak való - mondotta Ottorino - aki másképp nem tudja elmondani az óhaját.” - „Talán mert messze van...” - tette hozzá Katalin, és Keledre gondolt. Aztán az is elkövetkezett, írni sem kellett, maga jött...

Katalin életéről sokat meséltem már. És különben is: ebben a Rettenet Időben nagyon is összemosódtak a sorsok.

Katalin majdnem száz évet élt! Ebből kilencvenet vezekelve a más istent tisztelő meggyilkoltatásáért. Igazi szent lett. Ezt Benedek remete is így gondolta, hát még Márton pap és az ő utóda, meg a kései debrőbeliek, akik neki köszönhették templomukat, meg az attól délre álló kis női kolostort, ahová egyszer a király is ellátogatott. Igaz, ez már vagy 400 évvel később történt, s igazából nem is tartozik ősanyáim történetéhez.

Ebben a Rettenet Időben, amelyben összemosódnak a sorsok, meg kellett keresnem Katalin édesanyját. Meg is találtam. Ő volt az az Anána, akiről aztán a leányát Katalin elnevezte, s így lett végzetszerűen az Anánák közös sorsa a korai halál.

ANÁNA SZLAVA, azaz a szlávok leánya, 1121-ben született Vörösváron egy nincstelen szolga-családban sok testvére mellé utolsónak. Olyan is volt. Sápadt és szőke, szelíd és csendes, mint a kenyérmарadéka vakarcs.

Mielőtt ősaným sorsa elkanyarodik a Mátra csúcsán meredező Vörösvárból, a könnyebb érthetőség kedvéért meg kell írnom az ősapák történetét, ami tulajdonképp a vár története. Az ősidőkbe nyúlik vissza. Igazából nem is tudni, mikor épült az erődnek beillő lakóhely. Építője mindenképp erős menedéknek szánta a hegy vadonja közepén egy kiemelkedő hegyormon, amelyet ma is Várhegy néven jelöl a térkép, és menedék voltának jól meg is felelt. A nép, aki lakta, csak grad-nak nevezte, és amikor ura erős kőfallal tovább erősítette, és a falon belül magas lakótoronyt is húzatott fel a környék vörös szikláiból, azóta kezdték Vörösvárnak nevezni a magyar népek, merthogy urai és lakói kezdettől szőke, csontosarcú, kékszemű szlávok voltak.

Vlad volt az úr akkoriban, amikor Keletről újabb néphullám zúdult a vidékre. A magyar vitézekről már nem kellett tartaniok, azok elúgtak a hegyek alatt marháikkal, méneseikkel, mit kerestek volna azokkal a hegyekben? Kikerülték hát az ormokat, és Vlad maroknyi szláv népével továbbra is békében maradt. Mintha a honfoglalás (ma már tudjuk, hogy ezt a hadi időszakot így kell nevezni) meg sem történt volna. Vlad a várban és a körüle élő, sárviskókat lakó, makkoltató, sertéstartó népen uralkodott továbbra is, mint egy csöppnyi államban. Semmiféle új szokás nem vert itt gyökeret. Ahogy évszázadokkal ezelőtt, úgy ebben az időben, meg ezután is a hagyomány diktálta módon folyt tovább az élet. Mivel idefönn legfőbb úr a víz, a patakok és források nagy tiszteletnek örvendtek, különösen a meleg és rossz szagú vizek forrásai, amelyek ugyan fogyaszthatók voltak, de csak az ember számára. Sőt, olyikat gyógyító hatásuk miatt gondosan óvták, és évente, a tavaszi hóolvadás után tisztelettel meg is ünnepelték koszorúkkal, disznófejekkel, dallal és tánccal. Ezek voltak a csevice-kutak, melyekből mára egyetlen egy maradt, a többi fürdőbe vezették. No, de nem erről akartam írni, hanem vissza akartam jutni abba az időbe, amikor a vár feje, a Vlad nemzetségéből való Prad lett, aki még gyermekkorában átélte az Aبا nemzetségbeli Bekefia Ernye csapatainak mészárlását, és aki az élve maradt néhány szlovicska pásztor között magára hagyatva cseperedett fel anya nélkül a romossá lett Vörösvárban. Prad felnőtt korában kénytelen harcba bocsátkozott a bezúduló besenyők csapatának szélső, portyázó bandáival. Az ádáz harc elültével ezek a besenyők a magukkal hurcolt hun foglyokat betelepítették a csaknem kiürült szláv fészekbe.

S időben most jutottam Anána közelébe. Ő utolsó ivadékként született a szláv Prad ágyékából a hun Tállya szíve alól.

Itt kezdődik a Szlávok Leánya, Anána életének története.

Anána hiába volt az Úrapa, Prad gyermeke, erről még csak nem is tudott, nemhogy másképp nőtt volna fel, mint a többiek, a szlógák, ott a kicsi, már-már falunak nevezhető viskóközösségben, a Csevice partján. A legnagyobb esemény, amire emlékszik, Prad halála volt.

Tán tíz éves lehetett, amikor az anyja kimosdatta, két bátyját is véle, ő maga is megfésülködött, kézenfogta a gyerekeket, és begyalogoltak Vöröskő várába. Az udvaron magas építményen feküdt az Úr, Prad, kiterítve, hatalmas halom zöldleveles ágakkal díszítve, körötte a nép, a Vár népe, meg a falu népe, a vizek népe és a táltosok mind. Markos férfiak vették a

vállukra, mögöttük két fia, Szlava és Petras, meg a siratóasszonyok. A felesége, Katerina, már régesrég meghalt. Hosszú-hosszú úton vitték a testet egészen az erdő közepéig. Ezen a hosszú úton mesélte el az anyja az ő és Prad történetét. Így tudta meg Anána, hogy az apját temetik, és azt is, hogy bátyjainak nem Prad az apjuk, ők apjukat réges-rég elvesztették, még abban az időben, amikor a hegyeken túl éltek. Ekkor, a kanyargós út és a hosszú-hosszú mese alatt gyönyörködött el Anána, a tízéves kislány Petras ifjú és szőke szépségében.

Megérkeztek aztán egy sziklatömbhöz, amely szabálytalanul emelkedett ki a hegyoldalban, körötte fák álltak, mint örök, és a sziklatömb alatt mély, vájt gödör tátongott. Oda eresztették a holtat, tetemét festett, vörös és fekete disznófejekkel borították, hogy azok védjék őt a túlvilágon, miként a disznók adták neki az életüket ezen a világon. Erről nevezte el aztán a nép ezt a sziklát és a túloldalon fakadó forrást Disznófőnek. Mást is elneveztek ekkor: a viskófalu magát ezen túl Prad földjének nevezte, mert az ő idejében (ami két emberöltőre terjedt, csaknem 60 esztendő, az ám!) telepedtek oda azok, akik nem disznómakkoltatásból éltek, hanem szántásból-vetésből. Lassan, az idő múlásával a vár nevéből, Pradgrad, elmaradt a „grad”. A falu máig így őrzi: Parád. A nép a lassan elnéptelenedő várat a Csákiak rombolása után a maradék kövek színéről már csak Vörösvárnak emlegette, még akkor is, amikor a várból nem maradt más, csak kopott, avarba süllyedt, vörös színű sziklahalom, mit magam is láttam, el is méláztam felette 13 évesen parádi táborozásom idején.

Nos, Anána szerelmes lett a szép, szőke fiúba, Prad kisebbik fiába. Csak róla gondolkodott, csak vele álmodott. És teltek az évek. Petrast alig lehetett látni. Folyton az erdőt járta, senkivel nem beszélt, kerülte a bátyját, Szlávát, aki átvette apja tisztjét, a vár és környéke hatalmasának életét élte. Két ellentétes alkat: Petras szelíd, mélázó, Szlava erőszakos, durva, aki nem tudta elhinni, hogy öccse nem akarja őt kitúrní az uralomból. De miért is tette volna? Az csak látszathatalom volt, később még inkább, amikor az Aba, aztán a Kond magyar nemzetség elfoglalta, és a távoli, messze földekre a hegyeken innen és túl, így Prad földjére is kiterjesztette hatalmát, a későbbi királyi adószedésről s egyebekről nem is beszélve! Ám biztos, ami biztos, Szlava egy vadászaton megölte Petrast.

Ez volt a másik, a rettenetesnél is rettenetesebb élmény Anána életében. Később, erdei bókászásain vagy makkoltatás ürügyén magános útjain Anána sokszor látta Petrast messziről. Azon a napon azonban Szlávát is látta, külön-külön, egymástól távol. Szlava oldalán tegez, kezében íj, Petrás kezében fűszál és virágos ág. Egy forrás vizénél ült ekkor. A hátába fúródott a nyíl. Hogy kitől származott a gyilkos, szívközéphe találó vessző, azt csak Anána látta. Petrás úgy dőlt el, hogy arccal a forrásba bukott. Anána nem sikoltott, megdermedt, félt Szlava szemétől. Akkor bújt elő a tölgy mögül, amikor Szlava alakját messzire tudta. Odafutott a kedves testhez, de az már nem lélegzett. Szlava híresen jó célzó volt. Akkor a lány Petrás testére borult, és szíve hasadt a fiúért: így imádta a holtat sokáig. Lassan homályba borult az erdő, esteledett, akkor feleszmélt, egy utolsó simogatással otthagyt a holt szerelmét, és elindult a várba jelenteni, hogy Petrás urat holtan találta a forrásnál. Szlava előtt állt mezítláb, lucskosan, szeméből dőlt a könny. Szlava rezzenéstelen arccal hallgatta. Amikor hüppögő mondata végén Anána felemelte a fejét, és egymás szemébe néztek, Szlava látta, hogy a lány mindent tud, Anána is, hogy Szlava rájött, tettének ő a tanúja, mégis elszántan nézett abba a hideg, kék szembe. Merev inakkal állt. Tudta a sorsát: a tanúnak pusztulnia kell.

De nem így történt. A tépettszívű Anánát Szlava magáévá tette, ott, azonnal. Eztán az úr küldönce sűrűn jelent meg a pradi viskóban Anánaért. Később már el sem eresztette maga mellől. Anána gyűlölte ezeket a szeretkezéseket. Mégis Szlava számára nélkülözhetetlenné vált, ám komisz, durva természetét nem vesztette el az intim percekben sem, s ha a kelletlen Anánában nem lelte teljes örömét, alaposan megverte. Egy ilyen alkalommal, Anána épp első fiát tartotta a keblén, és talán ez adta az erőt, hogy felkiáltson: „Nem csak asszonyodat, testvéredet is ütlegeled, te hitetlen!” Szlava meghökölt, és akkor elmondatta Anánával Tállya

történetét. „Annál jobb - röhögött Szláva - legalább családban marad!”, azzal felkapta a fiát, a magasba dobta, elkapta ugyan a lábánál, és nem is történt nagyobb baj, minthogy a gyerek egy életre sánta maradt.

Petrasról soha egyetlen szó sem esett közöttük. Szlávában megkergette a vért, hogy itt van ez a nő, aki azt szerette, akit ő megölt, s még azt is tudja a nyomorult, hogy ő a gyilkosa. A félelem fehér kígyóját élvezte az asszony remegő térdei között.

Később, a második fiú megszületése után Anána végleg a várban maradt. Bátyjai már a saját családjukkal éltek, az anyja pedig végleg elköltözött az élők sorából. Anána egyre fehérebb, egyre szőkébb és egyre nagyszeműbb lett, szinte a saját kísértete. A gyűlölet emésztette jobban, vagy a félelem állati urától? Nem lehetett tudni. Harmadik szülötte kislány lett, de őrá már nem tudott vigyázni: belehalt a szülésbe. Szláva az édesanyja után adta neki a Karád nevet. Ha jókedve volt, Katicának hívta. Amikor már kinőtt a gyerek a dajkaságból, Szláva egy öregasszonnyal neveltette a várfalon kívül.

Anána földi maradványait a várfalon belül hantolták el. Szláva sűrűn állt meg a sudártörzsű bükk alatt, ami fejfa helyett a síron nőtt. Ahogy öregedett, úgy szelídült, ám a térítők hiába jöttek, már csak a saját hitében halt meg nagyon-nagyon sokára. Azért nem protestált, de még csak szavát sem emelte, amikor népe felvette a keresztséget, a várfalhoz ragasztott kápolnáért sem szólt, ám ha a pap alakját észrevette látótávolságon belül, követ hajított utána.

Élt egy törzs a Kárpátok hegyláncai között, akik magukat Attila népéből valóknak tartották. Barna, mokány, harcias emberfajta volt, ha békén hagyták, magától nem ment senki ellen. Legelőről legelőre vándorló, lónevelő fajta volt. A Tatár hágóból eredő, még keskeny, de sebes sodrású Tisza völgyében éltek hatalmas ménesükkel. Olykor elhúztak mellettük a mogyeri törzsek a Kárpátok túlsó gerince felől. Nem keveredtek harcba, volt föld, víz, legelő elég, s az ő harcias életmódjukhoz a saját, szívós lovaik feleltek meg, nem fájt a foguk a hun törzs ménesére. Néha volt csetepaté, harcias kivagyiságból eredő összecsapás, de nem ment az halálra, hamar megértették egymást. A mogyeriek odébbálltak, a hun lótenyésztők meg békén éltek tovább. Ám néhány évtized után, vagy volt az tán több is, a keleti puszták felől nyíló hágóban megjelent egy vad, marcona nép, amely szintén hazát és legelőt keresett: a besenyők.

Az előőrsök egy holdas éjszakán törtek elő, körülnéztek a kövér legelőkön, és némi jelentéktelen csatározás után eltűntek. A hun pásztorok rémülten várták az elkövetkezőket. Lovukat összeretelték, a sátraikat lebontották, ám fel sem kelt a nap, a besenyő sereg bezúdult a folyócska két partján, végighömpölyögtek a mezőkön, a hegyoldalakon a fák között marcona harcosok vágattak, utánuk meg a végeláthatatlan gyalogos sereg hömpölygött. Szó sem lehetett harcról. A hunok hátrahagyva lovaik és népük javát a hegyeken át az erdő védelmében délnek menekültek. Azon voltak, hogy megkeresik övéiket, akikről az a fáma járta, hogy túl a hegyek keletről záródó hágóin, arrafelé élnek valahol, amely földet Székelyföldnek nevezik, s ők azoktól szakadtak el évszázadokkal ezelőtt, de bizony egy nép ők, s együvé tartoznak.

Sokan estek el a hágó füves mezein. Leszúrt öregek, asszonyok, gyerekek tetemei feküdtek mindenfelé, mintha csupán a férfiaknak sikerült volna felmenekülniök a meredek ormokon. Ugyanis a besenyők a nekik haszontalanokat megölték, csupán a teherbíró férfiaknak kegyelmeztek, akik láncra verve meneteltek a fegyveresek között a gazdag ménes után. Zúdult tovább a hazát kereső besenyők hada a foglyokkal, lovakkal szaporodva a folyót követve, amerre az kanyargott és szélesedett: Nyugatnak.

Néhány napi menetelés után felállították a sátrakat ideiglenes pihenésre, körülöttük legeltek a lovak, a foglyok lábán csörgött a lánc, a széleken örök vigyáztak, meg ki-kiugró portyázó csapat vágta a szélrózsa mindenirányában. A tábor egyik oldalán a Kárpátok hegylánca, a másikon a hömpölygő folyó őrizte őket.

1100 lehetett akkor. Itt raboskodott a gyermek, kinek neve **TÁLLYA, A KIS-HUN**. A hosszú menetelés alatt, csaták közben, sátorverés idején, lóháton nyargalva sokszor eszébe jutott életben maradása. Bár életmódja nem sokban különbözött a hajdani, békés életmódtól, mégis szomorú szorongás fogta el, ha visszagondolt élete kezdetére, anyjára, apjára, a boldog időkre, együtt.

Azon a hajnalon csak a munkabíró hun férfiak és asszonyok maradtak életben, a többiek elestek a harcban vagy felmenekültek a hegyekbe. Tállyára a halál várt. Láta, mi történik körülötte. Az életöszton hajtotta, ügyesen felugrott az összeterelt ménes szélső lovára, már érezte maga mögött az éles szablyával lendülő kar remegését, a félelem hatalmas erőt neki, s a jámbor, egymáshoz bújó, szélesfarú lovak tetején, egyik hátáról a másikra szökellve egyre beljebb és beljebb iramodott, be a ménes közepébe. Ismerték egymást ő meg a lovak. A felbőszült besenyő a kislány után vetette magát, de a lovas besenyőt a hun lovak útjára engedték, engedtek zártságukból, s ahol Tállya már átrepült egyikükről a másikukra, széledni kezdtek Tállya mögött. Bekerítették. Akkor közelebb és közelebb szorultak hozzá, mignem a nyomás rémületében a saját lova felágaskodott, lerázta hátáról a harcost, aki a földre hemperedett, és a lovak összetaposták. Valahogy így történt, de lehet, hogy sok mindent Tállya képzelt hozzá. Mindenesetre élete végéig úgy emlékezett, hogy a ménes védte meg őt.

Így maradt életben az egyetlen gyerek a foglyok között, és a besenyők aztán megtapasztalták, reá bízhatják a szerzett lovakat. A kislány állta a sarat. Úgy dolgozott, ügetett a mezőn, mint egy felnőtt, pedig alig látszott a lobogó sörény mögött. Gondolt Tállya a menekülésre is, de nem látta a módját. Még többet gondolt a szüleire, anyjára: mi lett velük? Élnek-e? Meghaltak-e? Bujdosnak-e? Egyszer kiszabadítják-e? De erre bizony nem került sor.

Múltak az évek. A besenyők őrizték a ménest, a sátrakat, portyáztak, a csetepatékban sikerrel jártak, évente áthelyezték a szállásaikat, és egyre Nyugatnak tartottak. Tállya közben felserdült, nyúlánkságát megőrizte, barna haja fénylett, mint a lovak szőre, és elfogadta, ami ellen nem tehetett, egy besenyő harcos közeledését, aki kiválasztotta, de meg is védte a többiektől. Így esett, hogy az amazontermészetű Tállya a harcok közben egymás után két fiúgyermeknek adott életet.

Akkoriban a mogyeriekkal sok bajuk volt. Nem hagyták, hogy a besenyők beljebb hatoljanak országukban. Egy különösen kemény harcban Tállya embere elesett sokukkal együtt. A mogyeriek elhajtották a ménest, foglyokra nem volt szükségük, az embereket magukra hagyták, s ez a megvert és megfogyatkozott besenyő csapat aztán élelemért fosztogatott. Közben a megvívhatatlan Vörösvár alá keveredtek. Akkor a várból Prad kiugratott az emberivel, elkergette a valaha harcias besenyők kiéhezett, fejüket vesztett maradékát, a néhány hun foglyot meg betelepítette vára vályogkunyhói közé: éljenek, ahogy tudnak. Prad nem volt az értelmetlen mészárlás híve. Tállya két apró fiával, Hucul mamával és a többi hun életben maradottal berendezkedett a szlávok Prad nevű falujában, azzal a gondolattal, hogy végleg maradnának, ha befogadják őket ezek a mogyeriek.

Kiderült, a fiatalasszony sok mindenhez ügyesen ért, nem csak a lovakhoz. Hucullal kunyhót vertek, körülötte vetettek, arattak, s a többiekkel együtt néha őket is berendelték a várba köteles munkára. Maradtak tehát. Így került Tállya az öregedő Prad szeme elé. Akkor a már jó ötvenes férfi apónak is beillett, de Prad úr harcedzett ötvenes volt, nem érezte apónak magát.

Lám, most a besenyőket is elüldözte, megvédelmezte várbeli népét s faluját! Amint meglátta az asszonykát, meg is kívánta, és be-berendelte egy kis mulatságra. Nemzett is neki egy harmadik gyermeket, a vézna, szőke, csendes kis Anánát. Több nem tellett már tőle. Még sokáig élt, és beteljesítette sorsát. Meg Tállyáét, aki szó nélkül tette a dolgát. Még meg is kedvelte az öreget, aki azért, ha nem is hites, de társa lett, és megkönnyítette a három gyerek ellátását.

Akkoriban az emberek korábban öregedtek, aztán meg Tállya kicsi gyerekkorától keményen dolgozott. Szíve 46 évet bírt, akkor is betegség kapta el. A láz, a forróság egy hét alatt elvitte. Fiai megsiratták, aztán tovább vitték a kicsiny gazdaságot a büdösvíz melletti Parad faluban, Anána meg... De róla már írtam.

Már biztos menedékből, lombos erdő fedte sziklacsúcs fedezékéből nézett vissza a zúgva távolodó ménesre [CSORNA PELE](#), és búcsúzott. Erősen nézte és hitte is, hogy ő az a kis pont, de igazából már nem látta élete egyetlen melegét-értelmét, a kislányát, Tállyát. Tőle búcsúzott. Zörgött mögötte a bozót: ura, Bled érkezett vissza, a lófő ménesvezér. Egy lovat hozott magával kötőféken. Hosszú út várt rájuk, míg meglelik a hírek szerint távolba vándorolt népüket, akikről már csak a fáma mesélt. Senki nem volt, ki ismert volna egyet is közülök. Bled valamikor még azt hitte, itt, a kis fekete folyó mentén él majd mindörökké, mint kicsiny, törzseshazakadt társainak és a hatalmas ménesnek az ura. De hát jöttek a besenyők.

Pele 22 éves volt ekkor, de ezt csak én tudom, ő számlálta az éveket, de öregnek, fáradtnak és árvának érezte magát. Felsőszoknyáját nyalábba fogva le-lekanyarodott a vadak által kitaposott csapásról, amelyen ura haladt szőrmentén ülve meg lovát. Pele bogyókat gyűjtött meg gombát, mint ősidők óta az éhes vándor. Már napok óta mentek, és Pelében fogyott az erő. Hallgatag volt, mint mindig, ura szavát sohase tudta megtanulni. Úgy élt közöttük kislány kora óta, mint a süketnéma. Azt szavak nélkül is megértette, mi a dolga, és mi az engedelmes-ség. A régieket, amelyeket még akkor hallott, amikor az anyja mellett élt Csernov várában, egészen elfeledte, csak akkor bukkantak föl fülében a dalok és a ringatók, amikor Tállya megszületett. Ő volt eleddig az egyetlen, aki embermód ragaszkodott hozzá. Ugyan volt egy lova is, aki felnyerített, ha meglátta, de hát az mégiscsak egy ló volt. Tállya rámosolygott, esténként cirógatta a közös fekhelyen, és sokáig kapdosott a melle után. Már minden foga kinn volt, beszélt, futott, de esténként még megszopta, s ő markában tarthatta kis, gömbölyű koponyáját, simogathatta erősszálú fényes haját. Hát igen: ő volt az élete, aki most eltűnt a porfellebben, és napok óta nem őutána igyekeznek, hanem épp ellenkező irányban.

A sebes folyású patak szélén ült ölbe ejtett kézzel, és visszafogta a könnyeit, nehogy csattanjon a hátán a korbács. Bled nem azért vette, hogy ne lássa hasznát, és egy pityergő nővel nem jut messzire, pedig még hosszú az út az áldott Székelyföldre. Hát Pele igyekezett eleséget gyűjteni, még vadat is ejtett, aprót, de ehetőt, fürge szemmel figyelte a lombokat, és inas lábain ügyesen mászott egy megült madár után a bogas ágak között, hogy meglesse és megfossza fészket. Ez a fürgesége ejtette meg az urát akkor régen, és emiatt ragadt rá a neve is: Pele. Fürge volt, mint egy mókusz, és fekete is, mint születésének helye, Csernov vára, illetve az a kis folyócska, ami a Kárpátok keleti lejtőjén futott le egészen a vár alá, amelynek a földsáncain játszott a többi gyerekkel, aztán fürdött a feketevizű folyóban, és fonta össze még nedves, fekete haját a zöld réten, aztán felfrissülve vígan futott az állatok után kicsiny, fekete lova hátán, hogy elkapjon egy elkószált, békésen legelő tehenet, és aláfekve meglopja-megszopja tőgyéből az édes tejet.

Ilyen emlékek jártak benne, miközben közeledett a tél, és a fenyvesek puha avarszőnyegén éjszakázva didergett rongyaiban. Ura a ló hasához bújó terpeszkedve, neki nem sok jutott az

állat melegéből. Pele aztán nem is érkezett meg az „Ígéret Földjére”. Bled ott temette el az erdőben, lefelé ereszkedve a hegység meredek lejtőjén, de völgytől, járástól távoli biztonságban. Messzi, dús legelőkre nézett a sírhant, gulyákra és csobogó patakra. A táj mintha hasonlított volna ahhoz a vidékhez, ahol Pele született, és ahol gyermek- és ifjúkorát élte egészen addig, amíg egy napon hatalmas természetű parancsolója magával nem vitte a nagy hegyek közötti hágó zöldellő rétjére. 12 éves volt ekkor.

Bled évente 50-60 lovat hajtott át e hágón Csernov urának, goszpoda Moszulíjnak, az orosz helytartó katonaság parancsnokának. Így támogatta a hun-fia, Bled a terjeszkedő orosz birodalmat. Tán tíz éve is lehet annak, hogy meglátta a nevetőszemű, feketevarkocsú, fürgé kislányt, és elgondolkozott azon, hogy bizony itt az ideje: valaki gondoskodhatna róla. Moszulíj a legszebb szürke pejűt kérte érte. Vásárt tettek. Pele akkor még kislány volt, sírva kapaszkodott az anyjába, de hát az mit tehetett érte? Maga is szolga a nagyúr háremében. Merthogy ezt a szokást, a többnejűséget, a pravoszláv hitű parancsnok örömmel vette át a muzulmán várlakóktól és a körötte élő, marhákat gondo- zó, szántó-vető bolgár-törököktől. Az sem zavarta, hogy Pele anyja zsidó vallású kazár főúr leánya volt. Valamikor.

Előreszaladtam a visszafelé folyó történetben. Bár minek is mentegetőzőm? Pele sorsáról már nincs mit írnom. A hágóközi hun szálláshelyen folyt aztán tovább az élete sok férfi és még több ló között. Vidámsága és hetyke fürgesége lekopott róla, csak fekete haja maradt változatlanul szép, dús és fényes. Nagylánnyá serdülése után nem sokkal az ágyába vitte az úr, Bled, amitől Pele szenvedett. Nem is fogant a méhe, csak nagyon soká. Volt már 16 éves is talán. És Tállyában adott neki a Mindenható hat felhőtlen esztendőt.

Könnyes szemekkel nézett az ablakból [DOILA DZSAUSIGIR](#) a távolodó lovasok után a lakótorony ablakából. Négy kísérő harcosa között lovagolt megtermett paripáján Bled ölében a zsákmányával, akit vaskos combjaira ültetett. Alig volt több a kislány, mint maroknyi kis, fekete mókus a hatalmas vitéz karjai között, riadt mókuslány-teste ütemre hintázott a mén lépéseivel. Csillogó fekete haja fel-felfénylett még Doila káprázó szeme előtt, ameddig ellát- hatott az út hajlatát követő kaptatón. Pele tudta, ha most hátrafordulna, láthatná az erős föld- várat, a torony ablakában még az anyját is talán. Kifordult ura karjai közül, és hátrapillantott. Hitték mindketten a messzi távolból, vagy valóban találkozott a két szempár sugara vágya- kozva valahol a remegő levegőben? Bled a szerencsés vásár örömeiben belevágta csizmája sarkát a ló vékonyába, szorosabbra fogta a kislányt, és berobogott a tölgyes sűrűjébe. Eltűntek mindahányan Doila szeme elől. Pele arcocskáján némán csorogtak a sűrű könnycseppek, pitykés mellényén is végig, le, fekete posztószoknyájáig.

Doila eltűnődött a sorsok és a történetek ismétlődésén.

Én is azon, hogy Doila tekintete épp úgy telve volt fájdalommal, mint majd lesz Pelée, amikor Tállyá távolodó alakja után tekint, és épp úgy tudja majd, most látja utoljára! Ő is 12 éves volt, amikor kitepték az övéi közül, és most csak remélte, Bled emberibb lesz Pelével, talán megvárja, amíg megéri a házasesetre, és kislánya nem szenved majd annyit, mint ő annak idején.

Sokáig állt az ablaknál, ahonnan már semmit nem láthatott. Feleszmélt lassan, vállára terítette gyapjúkendőjét, és a fürdőbe igyekezett. A szokásos, rituális fürdés ideje jött el, a havi tisztálkodásé, amely után meg kell jelennie az úr előtt. A medencéből cellájába igyekezett, hosszan válogatott a ruhák között, hosszan foglalatoskodott hajának feltűzésével, ékszereket is aggatott kaftánjára, csillogó láncot akasztott a nyakába, tudta, tetszenie kell. Hol volt már a büszkesége, amit Zolta tarkan sátrából magával hozott? Egyetlen cél hajtotta túl a harminc- negyedik nyarán: még itt maradni a háremben ameddig lehet, mert a már használhatatlan,

ráncosodó bőrű, kisírtarcú nőt Moszulj hamar kipenderíti a cselédek közé a torony mögötti udvar végében sorakozó földbevált viskók valamelyikébe. Tovább nem is merte gondolni, mi történik majd akkor. Elővette a pirosítót, cukros vízzel megigazgatta fűrtjeit, pilláit, és készülődött az úr elébe.

Pedig az élete nem úgy indult 1056 táján messze innen, a Prut torkolatvidékén, a tenger-morajtól muzsikás völgyben, a tágasan terülő zöld mezők közepén, ott is a kiterjedt, nagy sátorerdő legnagyobb sátrában, hogy szemétdombon végezze. Az emlékek könnyeit sietve leitatta, újból a pirosító dobozkához nyúlt. Egy sóhaj fakadt fel melléből, s vele fakadt fel gyerekkora összes szépsége, mintha meséből szöttek volna:

Ebben a mesében anyja, a hatalmas termetű amazon volt a hős, akit ugyan ritkán láthatott, de az annál nagyobb ünnep volt. Ha megjelent a tarkán sátorában, a főhelyre ültették, s ők ketten Dornuval a sátor sarkából bámulhatták. Csak akkor járulhattak elébe, amikor a kupák előkerültek. Oda térdelhettek Hucul anyó térdeihez, és akkor kapták azokat az anyai szidásokat vagy simogatásokat, mikor mire volt szükség az őket nevelő tudós rabbi szerint. Azzal vége is volt a gyönyörűségeknek. De a hétköznapiakban mindig emlékezhetek rá, és biztosan tudták, megint eljön, és folyamatosan, messziről is ő árasztja rájuk azt a fényt, amely biztosítja számukra a hősök ivadékainak kijáró tiszteletet. Doila halványan emlékezett még egy hosszúhajú, hatalmas mellkasú, festett arcú emberre, férfi volt-e vagy isten, talán táltos, aki néha meglátogatta őket, ha a fejedelem, Zolta tarkán engedélyt adott rá. Ez az Aba névvel emlegetett varázsló mesélte egyszer, hogy ők ketten Dornuval Hucul anyó és az Ég gyermekei, s hogy apjuk maga a fenséges Égbolt, ami felettük borul, és hogy egyszerre születtek, mint a farkasok kölykei, és hogy az anyjuk nevetve hozta a világra őket, pedig akkor már elmúlt felette a negyvenedik nyár is!

Aba táltosnak nem csak a származásuk ismeretét köszönhatték, amelyet a tudós és szigorú rabbitól sohasem mertek volna megkérdezni, hanem az életük történetét is. Senki a táltoson kívül nem tudta, hogy Hucul magára hagyta volna gyermekeit a kard és a harc kedvéért, s hogy ő, a sámán egyenesen az Ég urától kapta feladatul a gyermekek elhelyezését a legnagyobb úr, Sámuel unokaöccsének, Zolta tarkánnak a táborában. Innen kapták nevüket is: Dzsausigir uralkodói eredetet jelent. Magukat is így nevezték egymás között: az „Ég gyermekei”. Nem vegyültek el a többiekkel már kiskorukban sem: származásuk története hatalmas büszkeséggel töltötte el a szívüket, játékaikat kizárólag egymás között osztották meg, és csak egymással érezték jól magukat. Tehették ezt mindaddig, amíg egy nagybajszú, marcona katona el nem jött Dornu Dzsausigirért, és elvitte a mogyeriek táborába. Zolta törzsfő nem ellenkezhetett. Ezen idegenajkúakkal akkor ők szövetségben voltak. Rájuk bízta a gyereket, faragjanak belőle jó harcost. Doilát nem lehetett megvigasztalni. Rettenetesen árvának érezte magát, ezért még több kényeztetéssel vették körül a fenséges tarkán asszonyai, akik igazából házi szolgálatra voltak a törzsfő mellett, azonban a bolgárok mohamedán szokásait épp úgy magáévá tette az Aba nemzetségbeli Zolta, mint a kabarok zsidó vallását és a mogyeriek sámánhitét, így hát ezek az asszonyok igen sokféle szolgálatra alkalmaztattak a törzsfő mellett. Mindenesetre Doila tőlük kapta az első leckét nemes és büszke magaviselésből, a lebegő járás és táncos hajlékonyság ismeretéből, öltözködési és cicomabéli szokásokból, valamint a másokkal való bánásmód illedelemtudományából. Fejét büszkén magasra emelve átnézett a nemtelen népség feje felett, és kényes volt a hidegvízre, illatokra, durva kelmékre és arra, milyen mélyre hajolnak előtte a szolgák.

Nem sokáig tartott úri sora.

Viharos őszi éjszaka köszöntött a sátoortáborra. Már a marhákat és a lovakat egybeterelték. Híre járt, hogy hamarosan útra kerekednek. Doila külön szekeren két szolgáló kapott helyet a temérdek csecsebecse és kelmék ládái között. Ő még a sátorban aludt, alig hasadt az ég alja,

amikor irtózatossá hangorkán tépte fel a csendet. Hörgés és segélykiáltások, sikoltások és jajveszékelések követték a durva és érthetetlen ordítózásokat. Valaki Doila feje felett a nemes szőrméből varrt sátorlapokat hirtelen kettévágta, és már a kislány nyakának meredt az éles kard, amikor belépett a szláv harcosok nyilvánvaló kánja, egy fiatal, köpcös, erőskötésű és fürgé férfi, aki megállította az öldöklést. Feltehetően hatalmas kincset képzelt itt, a tábor legszebb sátrában. A kincs azonban mindössze a 12 éves kislány, Doila volt, aki halálra váltan várta a kardcsapást. Ehelyett két markos kéz emelte fel a puha szőnyegekkel takart nyoszolyáról, egy prüsszkölő ló hátára fektette, mellérendelt egy szőke harcost védelemül.

A bolgárok a tenger felé igyekeztek, a könnyen mozgó lovas kabar és magyar törzsek pedig a hegyek felé, az új haza felé vették útjukat. Ki-ki csak magára gondolt lova fejére feküdve, s hajszolva azt szilaj korbácsütésekkel, hogy élve kerüljön minél messzebb. Az Aba nemzetségbeli törzsfő, a kabar Zolta hiába korbácsolta maradásra a tudós rabbit, hogy legyen, aki vigyázzon a kislányra, az inkább felakasztotta magát a szélső kőrifára hite minden rettenetes pokolbéli következményének vállalásával, mintsem a hitetlen ellenség kezébe kerüljön. Zolta tehát tovavágtatott harcosai élén egyre nyugatnak, a hatalmas hegyek felé, a vélt biztonságba. Doila foglyul ejtett tehát.

A menekülők mögött ottmaradtak a megrakott szekerek élelemmel, a boroshordók itallal, a málhák a hétköznapi holmikkal, kincsekkel, fegyverekkel, és az életben maradt asszonyok, akik a győztesek zsákmányai lettek. Doila goszpoda Moszulij orosz vezír birtokába került. Még azon éjszakán meggyalázta büszkeségét, elvette sarjadzó, fejletlen szüzességét, és fejét örök szolgaságba hajtotta. Az Ég leánya rabszolgánő lett Csernov várában a többi rabszolgánő között. Gyermeki zsengése iszonyú szenvedéseket rótt rá. Aztán a védekező közöny kiszárította a lelkét. Egyetlen gyermeke a későn, tíz évnyi keserves házasság után született Pele hozta életébe végre a régen feledett öröm pillanatait. Fásultsága helyén kivirult a szeretet, amit olyan nagyon hiányolt régóta. Már csak órá volt szüksége, az egyetlenre, aki életének célt adott.

Most azt is elvették tőle.

„Nem kellene panaszkodnom, én Teremtőm! Hiszen 12 évet éltem vele anyai boldogságban! Hát kell-e ennél több? Én hálátlan!” - sóhajtott Istenehez Doila 1090 nyárvégi délutánján, amikor a fürdőből kilépve öltözködni kezdett.

És kibírta ezt a megfosztottságot újabb 12 teljes éven át. Akkor száradt el végleg a torony mögötti udvar egyik földbevájt viskójában. Ott halt meg a cseléd sorban hosszú, étlen-szomjan való vergődés után. Senki nem vetett rá egyetlen pillantást sem, senki nem törődött vele. Arra, a cselédlakások felé mindenki a maga megoldhatatlan bajával törődött.

Egy időben, valamikor réges-régen, népek jöttek és eltűntek, birodalmak épültek, virágoztak és elpusztultak nyom nélkül. Ki emlékszik arra, hogy volt valaha egy Kazár Birodalom? Pedig volt.

Amikor Doila édesanyja a világra jött, arrafelé mindenki érezte a Rém közeledtét a fenséges kagántól a törzsfőig, de még a nép szívében is állandó volt a rettegés a várható szláv támadástól, és ez azt jelentette, hogy közel az összeomlás. A szláv hadak egyre jöttek észak felől, és átgázoltak azokon, akiket találtak: oszlott-bomlott a Birodalom. A Fekete tenger mentén élők az állandó zaklatás elől egyre nyugatabbra húzódtak.

Már évtizedekkel korábban feladták a birodalmi fővárost. Sorsdöntő veszteség volt. Életben maradásuk érdekében a hozzájuk csatlakozott magyar törzsekkel együtt át akartak jutni a Kárpátok megmászhatatlan, tehát biztonságos védelmet nyújtó hegyormain, ám ez a tervük

nehézkés életmódjuk miatt évtizedekig csak igyekezet maradt, a megvalósulás húzódott-halasztódott.

1015 telén a sebesen közeledő szláv vész hírére Sámuel fejedelem összehívta vezető embereit. Sátorban a tűz körül leterített bőrökön ültek a törzsfők, a vének, az Aba nemzetség táltosai, a kazárok csüggedt rabbijai, és tervet szőttek. Harcba bocsátkozni vétek és reménytelen, a Birodalom elveszett, de menteni kell a maradék népet. Ketté kell válniok. Sámuel fejedelem népének egy részével átkel a Kárpátokon, a többiek a ménessel elrejtőznek a folyók háromágú torkolatának járhatatlan mocsaraiban, itthagyják a tábort üresen, mintegy elhagyottan. Amint a vész elül, visszatérnek. A hátrahagyott kazár, kabar, valamint mogyeri törzsek vezéréül Sámuel az Aba nemzetségbeli Sebő nevű testvéröccsét nevezte ki.

Nehogy már történelmet írjak, hiszen magam ott sem voltam! De azt tudom, hogy ősanyám, [HUCUL, A KABAR AMAZON](#), aki Doila édesanyja volt, a kazár-kabar-magyar és másféle törzsekből álló határszéli kaganátusban született épp azon esztendőben.

Nagy volt akkor a nyüzsgés a három folyó torkolatánál a már csak töredékeiben létező Kazár Birodalom legfőbb kagánjának táborában. Kémek hozták a hírt a tengernyi szláv seregről, amelyik földet rengetve sebesen közeledik. Lóra és szekérre rakodtak, lovak horkantak, emberek kiabáltak, málhákkal megrakodva rohantak látszólag össze-vissza, ahogy fentről nézve a hangyák nyüzsgése is egészen rendszertelennek tűnik, de van benne rend, ez a nép is céltudatosan és szervezeten indulásra készülődött. Így esett, hogy a Sámuel után menetelő fele nép és a mocsarakba menekülő másik fele gazdátlanul hagyta a szlávoknak a táborát. Ebben a kavargásban egy szélső sátorban asszonyosiklás nyilallt a készülődés kavargó morájába, aztán apró nyiszlett hang nyikorgása csengett fel: egy új életé. De ki figyelt oda? A fiatal nő némi gyakorlatlansággal elrágta a köldökzsinórt, és a gyermeket úgy-ahogy megtisztította a születés mocskától, bepólyálta, aztán feltápászkodott, a sátor mögött megszülte még a magzatburkot, kissé megtisztogatta magát is a vértől, és nekifogott, hogy összeszedje a meneküléshez szükséges holmikat, hiszen ő itt már valakiért felelős, de ereje el-elhagyta. Megszoptatta a kislányát, azután kimerülten hátra hanyatlott a bőrrel takart dikón, és elaludt.

Hajnalba üres táborban ébredt. Újszülöttje nem volt mellette. Messziről „huj-huj” kiáltással közeledett a szláv honfoglalók serege.

Az ellenség elvonulása után a tábor újból benépesült a visszatértekkel. Az egyetlen áldozatot, a dikóján lelt holt leányt eltemették, a megmaradt sátrakat kijavították, a földeket felszántották: folyt tovább az élet. A hármasszoros völgye évek múlva is még a kazárok ménésének legelője volt, a sátrak erdeje szaporodott, amint a lovak is, és béke honolt. Olykor egy-egy szláv csapat merészkedett a közelükbe elhajtani a szép állatok és asszonyok közül néhányat, de mindig sikeresen elkergették őket. A messziről hallható „huj-huj” kiáltásokra a harcosok azonnal nyeregbe pattantak, s indultak a várhatóan sikeres csetepatéra.

A lovak lába, a csilingelő kengyelvasak, a földbeszúrt dárdák, a sátrak belsejében lógó szabályák körül mindig ott csellengett egy apró gyerek, aki a „huj-huj” kiáltásra kacagva ordította ő is a csatakiáltását a maga módján: „huc-huc!”, és meghempergőzött a földön boldogságában, hozzá csengő izgatottsággal nevetett. A kis csetlő-botló palánta mindig vidám harci kedvre derítette a harcosokat. Ki gyereke, senki nem tudta. Hol itt hált, hol ott kapott enni. Az egész tábor a családja volt, minden sátor az otthona, minden asszony az édesanyja. Csatakiáltása után el is nevezték Huculnak.

Ahogy teltek az évek, a lányka megtanulta a lovakkal való bánást, a kardvívást, a nyilazást, szóval mindenféle harci tudományt. Keményebb, elszántabb és vidámabb harcos nem volt akkor a kazárok között. Kis amazon, mondanám én, azok csak kis boszorkának becézték.

Különösen, hogy kiderült, a földön fekvé két napi járás messzeségéből meghallja még álmában is a lovak közeledését, meg tudja ítélni, miféle lovak, hányan vannak, ha kell, fel is riad álmából, és éles hangján elrikkantja magát: „huc-huc”! Akkor talpra pattan a tábor, mert jön az ellenség. Eleinte nem hittek neki, de végül bebizonyosodott, Hucul tényleg rendelkezik valamiféle rendkívüli előrelátással. Hányszor köszönhatték neki az életüket a hátramardottak!

Hucul különös teremtes volt. Úgy látszott, mindent a véletlennek köszönhetett: a fogadását, a születését, az életben maradását a rettenetes szláv roham idején, aminek körülményeiről majd később mesélek, és véletlennek tartották azt is, hogy maga Sebő, az Aba nemzetségbeli fejedelem, hitelt adott a szavainak. Ő maga is vonzódott a gyerekekhez. Kijelölt neki szállást, fegyveres társat. Helye lett a leánynak a táborban. Hucul tudta, mindent a Véletlennek, másképp valamiféle felsőbb isteni hatalomnak köszönhet, és ezt erősen hitte is. Nem értette, miben különbözik a többitől, miért tisztelik azt, ami számára természetes, és miért hagyták, hogy, eltérően a többiektől, élhesse a maga rendkívüli életmódját.

Hucul nem érezte nőiségét. Külseje sem adott erre okot. Sudár termete a sok edzéstől férfiasan megerősödött. Minden harcban ott volt, és megszégyenítette harcostársait lelkesedésével, gyűlöletével, erejével és találékonyságával. Ez így volt ifjúsága virágzásának idején. Sebő fejedelem kegyelte, hiszen a győzelmekben nagy volt a része, és nem tette szóvá, amikor egy-egy sikeres harc után a felajzott amazon magával hurcolt a sátrába egy harcost, legyen az magyar, kazár vagy kabar. Még a zsidó hit tilalmai sem akadályozták meg zavaros nemi életét. Az ágyasnak kiszemelt harcos mindig ismeretlen volt a számára, olyan, akivel nem küzdött még egy páston soha. Ő aztán elfelejtette a férfit. Az talán kevésbé felejtette el őt, ám feltehetően nem egy amazonnal akarta összekötni az életét, hát békességben váltak el, és többé nem ismerték egymást. Hucul kötöttségekkel járó páros életre nem volt alkalmas.

1055 kemény telén vette észre magán, hogy gyermeket vár. Ekkor közeledett a negyvenedik nyara. A koranyári kék égbolt alatt, hatalmas ordítások és kacagások közepette, minden segítség nélkül megszülte két gyermekét. Az ikreket. Dornut, a fiút, és Doilát, a kislányt.

Akkoriban Hucult sokan már mamának szólították, csak a tisztesség miatt is. Félistenként tisztelték, mert ha segítségét kérték a bajban, a dolog mindig szerencsésen végződött. Hucul nem csak a fegyverekhez értett, hanem az emberek lelkéhez és az erdő, mező növényeihez is. Ő volt az, aki aratás utáni ünnepen a gabonát megáldotta, pedig megáldotta azt a rítus szerint a fejedelem, a rabbi és az ügyeletes sámán is. Hucul áldása nélkül azonban nem mehetett csűrbe a termés. Mindenki csodának tartotta, ahogyan a két gyermeknek életet adott. Nem feledték hegyeken visszhangzó kacagását, a kiáltozását, amelyek az Ég Istenéhez szóltak, és tudták, ha a gyermekeire néz, a Teremtő csodáját látja bennük, és tudták, amit ő maga is hitt, hogy nemzőapjuk az Ég Istene!

Amint a két gyermek elhagyta emlőit, visszaöltötte hadi hacukáját, és nekiindult a be-betörő szláv harcosok ellen. Gyűlölete akkor csapott az égi, amikor lánykáját, Doilát goszpoda Moszulij magával vitte. Ekkor otthagya búcsúszó nélkül a kazárok maradékainak táborát, és leplezve kilétét, beköltözött Csernov várába. Szemeivel és varázserejével őrizte a lányát, tönkretette Moszulij üzleteit, ménesét, eltörte a lovak lábaszárát, felgyújtotta a szénakazlakat, szóval ott ártott, ahol tudott. És segített, ahol tudott: a Doila ételébe csempészett fiatalító füvekkel, éjszakánként boldogító álmokkal, és ott volt, amikor leánya Pelét a világra hozta.

Gyűlölete később átköltözött a Tisza forrásvidéke menti mezőkre. Ott Bled ménesét egyelte, és unokájára, Pelére vigyázott. Hatalmas szeretete vitte aztán Tállyával, Pele gyerekleánykájával együtt a Mátra hegyei közé, az Aba nemzetség vidékére, hogy ott a kislánynak édes dédanyjaként támasza legyen, s megvédje tüztől, bajtól, legfőképp a besenyők vadságától. Amikor Tállya megtelepedett gyerekeivel a vörösvári faluban, a büdösvizű Pradban, akkor

töltötte be Hucul a 100-dik életévét, de erről fogalma sem volt. Nem érzékelte a korát. Kard helyett kasza került a kezébe, az ellenség kergetése helyett kisgyerekeket dajkált, Tállya picinyeit. Ők már a negyedik generáció szülöttei voltak.

Mindenik leszármazottja belőle élt, a veleszületett tudásából és az évek során beléivódott tapasztalataiból, a szíve diktálta segítőkészségéből, és a hitből, hogy mindezt valaki odafent rendezte így, csak szót kell neki fogadni. Sohasem zúgolódott.

Imádom ezt az ősanymat! Szeretném, ha az a morzsányi, ami a génjeiből bennem maradt belőle, tegye, hogy picit legalább hasonlítsak hozzá!

Fiatal volt még, alig húszéves a kazárok legtekintélyesebb törzsfője, a későbbi magyar király, Aba nemzetségbeli Sámuel, amikor a szétesőfélben lévő, a szlávok által agyonmarcangolt birodalom szélső, nyugati vidékének legnagyobb ura lett: törzsszövetséget kötött a magyarokkal, bolgárokkal, s amely néptöredék még arrafelé veszélyben érezte magát a szlávok miatt. Akkor már a sztyeppe legnyugatibb vidékén, a Prut és a Szeret folyók Dunába torkolló vidékén éltek, dús mezőkön legelésző harci ménekkel, és megművelt földekkel. Ragyogott is a Sámuel sátra a bizánci, görög, indiai, arab fegyverektől és a sok drága ékességtől, amelyek a különleges szőrmékkal, perzsa szőnyegekkel, selymekkel alkotott fejedelmi lakást ékítették. A sátor bévül a nagy terem mögött rengeteg helyiséggel rendelkezett még, ahol hált, ahol fürdött, s külön ahol étkezett. Körül a szolgák hadának szerény sátrai jelezték: Sámuel nagy dolgokra született. Megengedhette hát magának, hogy fittyet hánjon mindenféle törvénynek, különösen a Talmud tiltásainak, és szolgálólányait a különféle törzsek legszebb lányaiból válogassa. Volt is néki minden rendbéli törzsből való ágyasa nem kevés. Így került a fejedelmi szolgálok közé az Attila nemzetségéből származó [HUNICA KAZARI](#).

Hunica Kazari, azaz a Kazarok földjén élő hun leány, Etil vezír És Míla leánya azon esztendőben született egy tágterű, viszonylag békés vidéken, eleink talán ezt nevezhették Etelköznek, amikor túl a Kárpátokon Magyarország királyt választott magának, s azt Európa el is fogadta, s a kereszténység felvételének elismeréseként meg is koronázta. De hát az a vidék messze volt, erről a kicsiny hun törzs mit sem tudott.

Hunica büszkén viselte a nevét, így illet a családjában, amely egyenesen Attila Nagy Fejedelemtől eredeztette magát. A kazárok között az övék volt a ma kolóniának nevezhető töredék hun törzs feletti rendelkezés joga.

Hunica nem emlékezett, hogy életében történt volna valami említésre méltó. Agya kissé lomhán működött, tetteit és érzelmeit a beléje ivódott ösztönök és szokások vezérelték, azokat is Voiara, a dadája tartotta benne. Különben olyan volt, mint egy cserép virág, öntudatlanul létező és szép. Egészen addig, amíg Sámuel küldöttei meg nem jelentek a hunok táborában a fiatal nyírfákkal kerített erdő szélén, és nem kérték a nagy Sámuel fejedelem szolgálatába a törzs legszebb lányát. Akkor összeültek a hun vének, és izgatottan fontolóra vették a kazár fejedelemmel való esetleges házasság esélyét, mert mi másra gondolhattak? Így esett a tekintélyes család leányára, Hunicára a választás.

Azonban a csacska és éretlen leányt senki nem okosította ki, miért viszik őt ilyen előkelő helyre, hogyan viselkedjen ott, miképp vonhatja magára a nagyságos fejedelem figyelmét és jóindulatát. Bízta a vér sugallta ösztönökben. De Hunica ezen a téren tehetségtelen volt, az ösztönei egészségesen működtek, a ravaszság és fortélyos kegykeresés nem volt a mestersége.

Hunica nem volt különösebben szép. Telthúsú, szőkehajú, darabos mozgású, sudártermetű leány volt, ám szép zöld szemei megigézték a fiatal férfinépet. Egy ízben, ez már a mindenki által előre érzett sorsforduló évében történt, Sámuel is belefelejtkezett abba a szempárba, és

Hunica nem bánta. A lány nem érezte különösebb kegynek, amikor a hárem leányai közé kerülve egy napon rámosolygott a fejedelem, és magához intette. Már akkor tudta a sorsát, amikor idekerült. Adta hát, amit adhatott: saját magát. Sámuel pedig nem kívánta többször. A testének egy éjszakára elég volt, a szellemének meg ennyire is kevés. Elbocsátotta, és hamarosan el is feledte. Igaz, a nagy tarkán igencsak el volt foglalva népének megmentésével, rettentő tervek kieszelésével és azok megszervezésével. Talán ez is hozzájárult ahhoz, hogy fel sem ismerte, amikor az asztalnál ő, Hunica töltötte meg kupáját, s az sem tűnt fel a fejedelemnek később, hogy a leány, egyike megszámlálható ágyasainak, egyre formátlanodik, s hogy ő ebben valamiképp vétkes, az végképp nem jutott az eszébe.

Hunica élete Sámuel táborában sem volt változatosabb, mint odahaza. Egyetlen emlékezetes tette leányának világra hozatala volt. Tőle várta helyzetének változását: hogy amikor majd bemutatja magzatát, megint magához öleli őt Sámuel, az atya! E gondolatokkal telten, izgatottan várta a gyermeket. De a kislány a legrosszabb időben érkezett. Azon az éjszakán, amikor kiürült a tábor, és Hunica arról sem tudott, hogy Sámuel végleg eltávozni készül, meg arról sem, hogy ő a maradékkal bujdosni megy. A szülési fájdalmak annyira elfoglalták, és a nagy rohangálásban annyira nem volt kihez fordulnia, hogy megszülte magzatát segítség nélkül, amint meséltem már, egymaga. Ki törődött volna a magányos szolgálánnyal, amikor mindenki a maga porcióját és életét féltette, mentette?

De valakinek a csecsemővel törődnie kellett, a vérzivatar elől el kellett menekítenie, különben hová lett? A szlávok nem rabolnak gyereket nyűgnek! Valaki felkapta, egy villi vagy egy nemtő, talán egy asszony, aki a szolgálólányok sátrában már senki mást nem talált Hunicán és az újszülöttn kívül. Asszony lehetett, ki más? Ki szánna meg egy csecsemőt? Nyilván kapott ide, kapott oda, mentse, ami menthető, saját számtalan gyerekét, s hozzá az éhesen síró idegen csecsemőt, neki meg dagadt az emlője a tejtől, de ahhoz már nem volt ereje, hogy az anyát is felnyalábolja.

Hunica ösanyámra az elhagyott táborban persze ráakadtak a feldühödött és bosszúra vágyó szláv marconák, de a vérében fekvő leányhoz nem volt kedvük. Egy kegyelemcsapással vetettek véget az életének. 16 éves volt.

A napokkal később visszatérő kazárok a hulláját megtalálták, a rend kedvéért el is hantolták búcsú és siratás nélkül. Nem volt többre alkalmas az idő. Volt, meghalt. Mintha nem is lett volna. Elhantolták, a rabbi egy követ tett a földhalomra, a sámán egy lenyilazott madarat tűzött a lábához lelke őrizőjéül, aztán elmentek. Azt sem tudták, kit temettek.

Alig hamvadt el a hunok gyújtotta áldozati máglya tüze, füstje még bodorodott Keletnek, körötte népe még a gyászba és a szégyenbe dermedten állt, mint megannyi cövek, amikor Nyugat felől hatalmas porfelhőben küldöttség érkezett a magyariak táborából, egyenesen Sámuel fejedelemtől, hogy elvigyék sátra és ágya számára a törzs legrangosabb leányát, a szülei halálát sirató, szinte élőhalott, kábult Hunicát. A vének rábólintottak Sámuel üzenetére, mit tehettek volna egyebet, ám dajkája, az öreg Voiara a legszerencsésebb jelnek vette a dolgot, s hálás szívvel gondolt a máglyafüst fehér felhőiből gyermekére gondoló anyára, a mindig mosolygós MÍLÁra. Voiara bizonyos volt abban, hogy a történesek ilyenén összeesése nem a véletlen műve, és közben azt is kétségbe vonta, hogy joga volt-e Giral kündünek ítélni Etilről, a hunok hadvezéréről.

Hogy a történet érthető legyen, ismernünk kell ennek a Kazária keleti szélére szorult kis hun néptörzsnek a küldetését. Mielőtt a hatalmas hun nép évszázadokkal előbb keletnek vette volna útját, ezt a törzset itt hagyta a Szent Kard őrizésére addig az ideig, ameddig azt Attila fejedelem kijelölte. Tíz emberöltőn át feküdt a világot legyőző kard díszes emelvényén a

számára emelt kőtorony homályában. Szem nem láthatta, kéz nem érinthette eme hosszú-hosszú időn át. Nos, a tíz emberöltőnyi idő lejárt, s közelgett a feladat végrehajtásának ideje. Giral kündü kiadta a parancsot a kelet felé vivő nagy út előkészítésére. Akkor híre jött, hogy rettenetes elszántsággal közeledik a szláv veszedelem, kémeik szerint azzal a céllal, hogy Attila kardját megszerezzék, és a törzset elpusztítsák.

Giral kündü megáldotta Etil hadvezért és seregét, s az nekiindult a megállíthatatlan erejű szláv horda ellen. Ám bármilyen elszántsággal küzdöttek, a szlávok betörték a szálláshelyre, megostromolták a kőtoronyt, összezúzták köveit, a nép nagy részét leöldösték. Mire a maradék harcosok véresen, elcsigázva Giral elé járultak, kiderült, a kardnak nyoma veszett.

Már lobogott a máglya, hogy a hun törvények szerint bűnhődjék a sikertelenségében vétkes, gyengének ítélt hadvezér, Etil, s vele lovai, szerszámai és szolgái. A nép zokogott, Giral átkát szórta Etilre, és felszólította a hunokat, vissza kell szerezniök a kardot bármi áron! Dörgött még a hang a füstfelhő felett, amikor a lova hátán véresen, és diadalittas ordítással rontott a gyászoló hunok közé Buzor, a nevezetes hun vitéz, egyenesen Giral elé vágatott, s mielőtt kilehelte volna lelkét, lábai elé tette a Szent Kardot. Giral felemelte az erekljét a földről, megcsókolta, s egyetlen suhintással Etil szívébe döfte. Ez volt az úgynevezett kegyelemdöfés, amely megmentette a hadvezért a tűzhaláltól. Holttestét feltették az égő máglyára, körben lángoltak már a halálba véle pusztuló máglyái, amikor Míla kitepte magát Voiara ölelő karjából, és hangtalan nekifeszüléssel a lángok közé rohant a férje után. Mindezt Hunica, a leányuk végignézte, eszt is vesztette, és ájultan esett össze. Voiara varázsszerekkel ápolta, de hiába: sohasem lett olyan, mint a 15 éves lányok általában. Így vitték aztán a magyarai küldöttek Sámuel táborába.

Nem sokkal ezután felszedte sátrait a hun törzs, és útnak indult Keletnek. A csapat élén Giral magasba emelve vitte a négyszáz éves ősi kardot, amelynek napban szikrázó pengéje vezette őket hazájuk felé. Amikor átkeltek az indus Tista folyón, a kard váratlan erővel kiemelkedett Giral markából, felszállt az égig, s onnan szikrázva, lángot szórva hullt a folyó vizébe.

Évszázadok múltán a jó magyarok végigkötorták az Alföldön hömpölygő Tisza vizét a kard és Attila kincse után kutatva, álmukban sem gondoltak arra, hogy az a legendabeli Tisza folyó nem itt, hanem Indiában folyik.

Így esett Hunica édesanyja, Míla halála. Valamennyit ezért el kell mesélnem az életéről is.

A kiválasztott hun törzs leánya volt, családja egyenesen Attila fejedelemtől származtatta magát, és az apja az öröklődő gyula tisztségét töltötte be. Szigorú rítusok uralkodtak az ilyen magasrangú család tagjai felett, különleges feladatuk ezt követelte. Amikor Majka megszülte egyetlen leányát, elkezdődött Míla neveltetése. Míla ily módon megszokta az engedelmes-séget, számára természetes volt, hogy ne legyenek saját elképzelései az életéről. Nem volt meglepő számára, amikor a törzs sámánfejedelme a fiának kérte. Így lett Etil hitvese, amikor betöltötte a 14. évét. Akkor nem számolták, hány tavasz repült el az emberek fölött, akkoriban a leányoknak nővé érésük eseménye határozta meg házasságuk idejét.

Egyik pompás sátorból a másikba került, nem sok változott körülötte. Csakhogy így, mint vallási előljáró hitvese, közelebb került ahhoz a bizonyos toronyhoz, amelyben a már említett szent erekljét, a Nagy Fejedelem kardját őrizték a Nagy Fejedelem parancsa szerint. Mindenki, természetesen Míla is meg volt győződve a feladat fontosságáról, és arról, hogy annak a kardnak az egész nép életére ható hatalmas ereje vagyon.

Mégis, minden szigorúságnak és elhivatottságnak ellenére Míla szíve könnyű volt, és arcán bájos mosollyal járt-kelt a világban, azaz a sztyeppe smaragd füvein, amelyet belovagolt fehér paripáján, ha arra támadt kedve. S ha nem volt épp ünnep, és felvehette a muzulmán viseletét, még fára is felmászott. Nagyon szeretett madarászni, kedvelte a kis szárnyas megfoghatat-

lanokat. Még anyaként is, karján Hunicával fészket rabolt a tölgyesek sűrűjében, s úgy hörpölték ki a tojások tartalmát, mint a férfiak a nektárt a fakupákból.

Nos, ennél különösebb dolgokat nem művelt Míla. Mosolyával és természetességével kivívta mindenki tiszteletét és szeretetét. Ez a tisztelet és szeretet akkor nőtt igazán nagyra, amikor elszakította magát kedvelt asszony-szolgájától, és még fájóbban kedves leányától, Hunicától, és a férje után futott a halálba. Mílát akkor a szerelem hajtotta, s az a vágy, hogy együtt menjen vele abba a világba, amelynek lakóit, a halottakat a hun törzsek évente megtisztelik tánccal, dallal, lakomával.

Amikor a törzse Kelet felé tartó vándorútján elérte a hinduk földjét a Himalája alatti völgyeken át, s eljutott a Tista folyóhoz, találkozott az ott élő népekkel. Akkor ámulva fedezték fel az egyszerű hun emberek, hogy úrnőjük, Míla épp úgy tett, mint tett azon a földön minden ott élő asszony az ura temetésén. Ez ott törvény, és a világon a legtermészetesebb dolog volt: a köteleket a halál sem tépheti szét. Hogy korábban Míla így cselekedett, abban Míla félisteni halhatatlanságát vélték felfedezni.

Ahhoz, hogy Míla édesanyjáról emlékezzek, vissza kell vándorolnom a megtett hosszú úton, vissza, egészen az én időmben Etelköznek ismert pusztáig, oda, ahonnan a hun csapat elindult, amikor még állt a kardot őrző torony, és a szlávoknak egyelőre híre-hamva sem volt. Békésen éltek lovaikat, marháikat terelgetve, gabonatóbláik ölelésében, fogadták a vándor kereskedőket, akik dél felől jöttek, olykor keletről, s valahogy mindnek át kellett kelniök a hunok vidékén. Tőlük remekmívű fémtárgyak, ékszerek, kelmék, lábbelinek való puha bőrök, szörmék, és különleges, fűszeres illatú olajak kerültek a törzs fejeinek sátrába.

Nyilvánvaló, hogy a szokás és a törvények rendje szerint Míla édesanyja, [MAJKA](#) is fejedelmi családból származott. Az ő édesapja Kurum sámán fia, Hácér volt, az édesanyja azonban idegen tájról jött. A törzs vénei hosszas tanakodás után fogadták el asszonyuknak. De erről majd idejében mesélek.

A Krisztus utáni 960-as években Majka apró gyerekként vidáman élte a fejedelmi kislányok életét Kazária peremvidékén: sátorból sátorba barangolt egy idősebb leányka felügyelete alatt, akit Voiarának hívtak. Voia úgy szerette Majkát, mint a testvérét, s igyekezett minden kívánságát teljesíteni, ami nem volt könnyű feladat. A kislány szeszélyes volt, s Voirának nem volt mindig lehetősége fura és akaratos kívánságait kielégíteni. Például nem vihette be a kőtoronyba, hogy megnézzék a csodakardot, hiszen azt hét pecsét alatt őrizték, ráadásul fegyveres őrök álltak körötte éjjel és nappal. Olykor Voiarának sikerült Majkát rávenni, hogy leüljenek egy közeli mohos kőre, és akkor mesélt neki arról, ami odabent volt. Úgy mesélt, mintha valóban ott járt volna, és Majka úgy fogadta ezeket a történeteket, mint igazakat. Akkor titkon megesküdött magában, hogy ha megnő, igenis kezébe fogja majd azt a kardot, és ő lesz népének nem csak hercegnője, hanem első harcosa, és megteremti népének a letelepedés örömét. Elviszi őket a vágyott távoli őshazába.

Azonban erősen elgondolkodott, amikor Voia arról az időről mesélt, amikor mindez megtörténik majd: amikor a tizedik sámán törzsfő, a tizedik vallási fejedelem meghal.

- Mikor lesz az? - kérdezte Majka,

- Örvendhetsz testvérem: nemsokára. Kurum sámán éppen a kilencedik - válaszolta Voia meggondolatlanul.

Majkának eddig soha az eszébe nem jutott, hogy a nagyapja életének egyszer vége lesz. Az meg különösen nem, hogy netán az ő apja, Hácér következne a sorban, és az ő élete

szakadásán múlik a hunok jövője. Nem! Nem! Ezt nem akarta, nem akarhatta. Hát egy ember életén múlik az egész nép sorsa? Viora szavait mélyen elméjébe véste, és azután sokkal többször látogatta meg fenséges apját az állandóan lobogó kékes tűz mellett, és soha többé nem vágyakozott arra, hogy ő vigye az ősi kardot a törzs előtt az új hazába. Ha az a dicsőség az apja életét követeli.

A Majkában feszülő hatalmas ambíciók kötőfék alá kerültek hát, természete mégis nehezen tűrte a cifra sátrak fogságát. Bizony olykor ki-kitört onnan, de mindig megmentette fejedelmi neveltetése, s a kötelességtudás józansága. Nem, nem a büntetéstől való a félelem, hanem az a tudat, hogy ő nem akárki ebben a nem nagy, mégis számottevő közösségben, amelynek rendeltetése van: a jövő őrizése.

A 12 éves kislányok már félig-meddig felnőttnek érzik magukat, bár nem azok, ezt pedig minduntalan tapasztalják. Az ebből fakadó türelmetlenség sokszor tévútra ragadja őket. Majkával ez történt egy végzetes napon.

Vioara, mint féken tartó társ nem volt épp a közelben, Majka lovára kapott az őszi koradélutáni napsütésben, és elnyargalt az erdő felé. A ferdén tűző sugarak megtéveszthették, egyszer csak ráeszmélt, hogy elveszítette a tájékozódását. Megállt lovával egy sebes patak partján. A ló ivott, és Majka gondolkodott. Nem ijedt meg egy cseppet sem. Felmérte helyzetét: ő bizony eltévedt, és arra is rájött, képtelen a kusza, levélcsipkézte égbolton kiismerni magát. Vöröslő és kövér felhőivel az alkony tökéletesen bizonytalanná tette. Azt azonban tudta, bármily ijedt és tanácstalan, tilos megállnia, az egyenlő a feladással. Csak azt nem tudta eldönteni, merre induljon tovább. Ugyanazon az ösvényen haladt hát, amelyen eddig. Tudta, keresni fogják, nagy csapatot küldenek a felkutatására, hát erősen fülelt, merről hall emberi hangokat, lódobogást, kutyaugatást, ám semmi. Körülvette a nagy erdei csönd. Az éhség is gyötörni kezdte, hiába csipegetett érett, piros szedreket a bokrokról, s az időt sem érzékelte. De leszállt a sűrű sötétség a fák közé. Fogalma sem volt, mióta van úton, a fáradtság is erőt vett rajta, s ha zörrent valami körötte vagy felette, egy felijedt vad vagy egy röppenő, fészket kereső madár, megrezzent, hiszen magára maradt az ismeretlenben. Tudta, egy hazát teremtő hercegnőnek ennél nagyobb feladatokat is meg kell majd oldania. Mintha a sors próbára tette volna ezzel a kalanddal. Már feljöttek a csillagok, s az ágak felett végre megjelent a fényes Hold is. Letérdelt eme biztató jelre, hálát adott a Holdnak világáért, és tovább kocogott. Nemsokára a magyarok táborának szélébe botlott. Rögtön tudta most már, merre kell majd mennie, hogy innen hazajusson, de erről ilyen késő éjszaka szó sem lehetett. Leszállt a lováról, és gyalog közelítette meg azt a szélső sátrat, ahonnan fény szűrődött ki. Szétnyitotta a bejárat szőnyeget, a sátor üresnek látszott. Belépett, s még akkor sem fedezte fel a sarok sötét homályában a medveszőr tetején alvó férfit. Az viszont felébredt a neszre, a kardja után kapott, s felpattant. Majka majdnem sikoltott, de önuralma győzött: közelebb lépett a férfihoz, aki így már láthatta, kivel áll szemben: egy 12 éves kislány védelmet kérő alakja világlott fel a faggyúmécs gyenge fényénél. Akkor Majka bemutatkozott, és elmondta az előtte fenyegetően magasodó férfinak, hogyan került ide, és szeretné, ha hazakísérné, mert a törzsben már nyilván kétségbeesetten keresik. A férfi felajánlotta sátrát, pihenjen előbb a kislány. Pontosan tudta már, kivel van dolga, és kellő tisztelettel kivonult, leheveredett a sátor elé, miután kupa borral és maradék sajttal megkínálta váratlan vendégét. Reggel kettesben kocogtak vissza a félnapnyi járásra elterülő hun szálláshelyre. A fiatalember nagyvonalúsága és kecses külseje meghódította a kislányt. Amikor az ismerős sátrak közelébe értek, a férfi megállt. Nem kíséri tovább a leányt, mondotta, ellenkezik a szokásokkal, meg aztán a magyariakkal a hunok éppen nincsenek barátságban. Következett hát az elválás, s ekkor Majka megkérdezte a férfi nevét, hogy emlékezhessen rá és jótettére.

Majkában előbújt a fékezhetetlen érzelem, bár igencsak próbálta azt visszafogni, szólván:

- Köszönöm, uram, a segítségét! Remélem, még találkozunk, hiszen olyan jól megértettük egymást, akár a testvérem is lehetne. Szeretném visszaadni egyszer a szívességét! Ugyan testvére nem lehetek, de mint az ura sátrát vigyázó asszonya talán igen. Majd akkor persze, amikor megéri az idő. -

A férfi nagyot somolygott a bajusza alatt, homlokon csókolta a bájos és bátor kislányt, aztán megfordította a lovát a magyarok tábora felé.

Ennek a kalandnak aztán az lett a következménye, hogy Majkának megtiltották a magányos kilovaglását. Majkában pedig felejthetetlen és mély nyomot hagyott a férfi. Még évek múlva is remélve gondolt rá, még akkor is, amikor a törzsi törvények értelmében férjhez kellett mennie Giral fiához, a kündüséget öröklő fejedelmi sarjhoz, s még akkor is a magyar legényre gondolt, amikor Giral fia Rusz a sátrába vitte és megismerte, mint asszonyát.

Majka életét végig két eszme kormányozta: a kard, amellyel népét hazavezetheti, és a férfi, akivel ha összeköthette volna életét, a nagy nép segítségére számíthatott volna ebben a tervében. De ezen nagyívű tervek véghezvitele helyett közönségesen két gyermeket szült: Mílát, a mosolygóst, és a fiút, akiről eleddig nem esett szó: Buzort, a kardot a szlávoktól hősiiesen visszaszerző vitézt.

Komoly és magábforduló asszony lett Majka gyermeksége ártatlan kalandja után. S az, hogy nem gyarapította törzsét, csak két gyermekkel, egyrészt szóbeszédre adott módot, miszerint házassága nem tetszik az isteneknek, valamint erős jósjelet láttak benne, mint mindenben, ami a vezérek életéből kiolvasható volt az egyszerű emberek számára: hogy fogyatkozik a hun, valami lefelé húzza ezt a nemzedéket. Nem győztek imádkozni a sámán vezetésével a köralakú sámánsátorban a jeles ünnepeken népük jövőjéért.

Majka hosszan és némán dédelgette magában gyermekora terveit és a fiatal magyar vitéz képét is. Míg ilyenekre gondolt, érezte, az ifjúság még nem hagyta el egészen, még sok minden történhet vele, még várhatnak rá nagy napok. Mindaddig így volt ez, míg azon a végzetes napon, a szláv támadás utáni számonkérés napján végig nem nézte öregedő szemmel, és fáradt szívvel, vejeura Etil, a tizedik kündü és leánya, Míla önfeláldozó halálát. Irigyelte vejét a népének hozott áldozatért, és leányát a szerelem erejéért, és vádolta magát, amiért nem engedett fiatalon az érzelmei erejének. Gyermeki lázas álmai csak álmok maradtak. A cselekvésben meghátrált.

Már annyira kiszítta belőle az élet hiábavalósága az erőt, hogy amikor törzsük az új hazába indult a fényes fejedelmi kard után, őt ketten vitték hordszéken a vállukon, s a két legény alig érezte a pehely öregasszony súlyát. Akár madár is ülhetett abban. Pedig nem élte még meg akkor a hatvanadik tavaszt. Igazából nem békélt sorsával utolsó percéig, volt is min tűnődnie a hosszú úton a vándorlás hosszú éve alatt, de lelke vívódásairól, mit az öregség sem csitított, rajta kívül senki nem tudott, még Voiara sem, mígnem aztán a soha bele nem nyugvót, a kívülről szelídet békés csendességgel el nem vitte a tehetetlen öregkor túl a hetvenen.

A felhők felett úgy ültek távol, elérhetetlen és mesés messzeségben a havas hegycsúcsok, mint szigorú, vigyázó örök a táj és a lelkek felett. A felhők alatt élesen szabdalts völgyekben sebes patakok rohantak alá csirregő sikoltással, medrüket komor sziklák övezték, de hamarosan, tovább haladva lefelé, a felhők alá, a vastagodó televényen előbújtak a füvek, aztán a bokrok, majd a fák is, és mire a patakok leértek a lankákra, lecsendesedtek, legelőnek való, lágyszagú rétek ölelték körül őket, vizeik halakkal teltek, a fák megsűrűsödtek, és gyapjas erdők védték a réteket, vadakkal teltek, tarka lombok óvták a patakok vizét állatnak és embernek enyhülésül. Mélyen a szigorú, vigyázó, havas meredélyek alatt emberlakta vidék

tárult, jámbor, olykor adakozó, olykor azonban az istenekhez kellett fohászkodniok a természet jóindulatáért. Ez volt a Himalája alatti Kásmír földje.

Falvacskák pettyezték a vidéket. Csokrokban alacsony, ablaktalan sárviskók álldogáltak erre-arra, épp csak arra valók, hogy be lehessen húzódni valahová az eső elől, s hogy éjszaka legyen fedél felettük, amely alá aludni térhettek a szétszórt állatbőrökön. A viskók előtt ötlépésnyi udvarok, közöttük poros utak vonszolódtak, rajtuk teherhordó szamarak mendegéltek, vézna kutyák ugattak, apró tyúkok kapirgáltak a porban, és fekete gyerekek játszadoztak kavicsokkal, elhullott ágacskákkal, nagyhasúak és nagyszeműek. Halk énekszó szűrődött innen-onnan, asszonyi dallamok, hiszen övék volt a falu nappal, a férfiak a dolguk után széledtek másfelé, amíg fenn járt a nap. Az asszonyok pedig fehér, szürke, barna és fekete száríjukban, kit milyen illetett koruknál fogva, guggolva kavarták a kását a mázatlan cseréplábasokban odakünn a kövekből rakott tűzhelyeken, s ha került az erdőszélről néhány maroknyi édes bogyó, azzal ízesítették a sótlan gabonalisztet.

Ilyen volt arrafelé a vidék élete, amióta csak az ember emlékezni képes volt. Az ember pedig a hűvös alkonyi órákon az emlékezetét meghosszabbította a halottaikról szóló mesékkel, történetekkel. Így akartak tetszeni a körülöttük imbolygó lelkeknek meg az isteneknek. Minden hindu emberfia a Himalája alatti vidéken az őseit úgy ismerte, mintha közöttük élnének.

ALIM PÁSIVÁ is Sanasti, az édesanyja életében épp úgy benne élt, mint a nagymamájában, akit Dzsottának hívtak, és ismerte annak az anyját, Advitirát. Velük együtt élt valamikor, gyermekora lelegején, és tudott sok mindent a többiekről is visszafelé az időben, tudta Rájá, Támila, Santhi, Kozana, Moksa, Szádi és Mohanam életét, majdnem mindét az idők kezdetéig. A többiek az ősök szent homályába veszttek. Ezek a történetek nagyon hasonlatosak voltak, szinte egyformák. Gyermekkorukat a lányok is az udvarok porában töltötték, aztán eljegyezték őket a szüleik a kiszemelt fiú családjával történt egyezség szerint, és a leány vagy idejében átköltözött a másik viskóba jövőendő anyósának segítségére lenni, vagy maradt az anyja mellett, míg el nem érkezett a házasságkötés ceremóniája, azaz az asszony kicserélése az érte kialkudott tehénnel, kecskével vagy gyapjúval, szövettel, ki mivel tudott fizetni azért, hogy gyermekeik a nyomorult életüket tovább görgessék, s a születendő újabb eladnivaló lányokkal és munkában fáradó férfiakkal vesződjenek. Néha egy-egy tragédia históriája a mesék középpontjába került. Sokáig emlegették, ha valakit megtámadott egy tigris, és a széttépett fiú lelke egy bárányba költözött, nemrég látták is a nyájban. Vagy valakinek halászat közben nagy halba akadt a szigonya, el se bírta, s az belelódította a vízbe, ott fulladt, s bizony olykor látni, amint kidugja kopoltyús fejét a vízből. Néha olyanra is emlékeztek, akit valami démon varázsolt el, s máig fenn huhog a lelke az erdőszéli kőrifán egy bagoly testében. Mindenki ismerte az ilyen lelkeket, volt közöttük sasmadár, béka és kígyó és még mi minden számtalan állat! Ha találkoztak velük, kikerülték őket, és megkímélték az életüket. Ez is olyan törvénnyé vált a számukra, mint a házasság törvénye. Ha valakit eljegyezték, annak meg volt jelölve a sorsa, az életét azzal kellett leélnie. Rendjén is volt mindez, senkinek nem jutott eszébe a törvényeken fennakadni. Csak Pásivá iszonyodott el a saját jövőjétől. Ez persze nem volt véletlen. Adódott Pásivá nyugtalan lelkéből, és abból, hogy édesanyját, Sanastit korán elveszítette, nevelése nyolc felnőtt bátyjára, öreganyjára, Dzsottára meg az apjára maradt, s főképp adódott abból a viszolygásból, amit kiszemelt férje iránt érzett. Az eljegyzése tehát nagyon az ellenére volt. Egy béna és szellemileg visszamaradott legénynek adták, aki a Dzsivile névre hallgatott, s akitől ugyan gyermeket aligha foganhat, viszont a család nagyon nagy árat fizetett Pásiváért: életfogytig tartó szárikra elegendő festett kasmír kelméket rakhattak a tető alá, meg két tevét köthettek a kunyhó hátába erősített pányvázó gerendához.

A jegyváltás megtörténte alaposan nekilódította a történeteket, amelyek eléggé messzire vezettek, legalábbis ami a távolságot és a bátorságot illeti. Pásivá apja, Sankali addig fontolgatta a hozzá került két teve sorsát, amíg elhatározta, hogy a vőlegény családjának karavánjához csatlakozik, és elindul velük északnak. Jól belegondolt Sankali a dologba, és rájött: mi másból telhetett Dzsivile apjának, Konfárdnak a dús jegyajándék, mint a kereskedésből? Hátha neki is sikerül? Arra nem akart gondolni, mennyire veszedelmes ez a vállalkozás, a hosszú út, fel északnak, a Kaspi tenger feletti pusztákon élő népekhez, ahogyan Dzsivile apja, Konfard tervezte. Nem mindig érkeztek ám vissza a hazájukba a hindi vagy kasmír kereskedők, csak a vesztük híre. Hiába fizették a fegyveres kíséretet, ha túlerőben rájuk törtek az arab útonállók! Volt olyan eset is, hogy a felfogadott arab vagy perzsa lándzsás harcosok vesztették el a fejüket a kincsek láttán, és megölték a gazdájukat egy sivatagban töltött éjszakán. Soha senki még a csontjaikat sem találta meg.

Addig-addig fontolgatta a dolgot Sankali, míg végül elindult Konfárd sógorral, az ő hat fiával és Pásivá hat fivérével, akik majd az úton oltalmazzák őket. Elindultak hát nyolc tevével és két, lovak vontatta, vászonnal fedett kordéval. Úgy tervezték, az árut meg a lovakat a kordékkal együtt a hegyek alján eladják a városokban, a ló a sivatagi menetelést úgysem bírja, márpedig át kell azon kelniük, ha a sztyeppe hatalmas méneseinek népeihez akarnak eljutni gyapjúbáláikkal, szőrméikkel, festett lágy szöveteikkel, s az asszonyok által korongolt és díszített ügyes cserépedényeikkel. A városban a kordék árát s az árut fegyverekre, ékszerekre, edényekre cserélik, s az új árut viszik tovább a tevéken a hegyeken, a sivatagon és a fennsíkon túlra. Nagy volt a terv.

Pásivá nem hagyta ki az alkalmat. Elrejtőzött az indulás éjszakáján az egyik szövettel bélelt kordéba. Szíve dobogott, de nem hátrált. Első éjszakára már elhagyták a békés tájat, az út felfelé emelkedett. Pásivá zötyögött, fakulacsa fogytán, éhét még egy napra való keletlen kenyér enyhítette, de mi lesz aztán? Második éjszaka ki kellett másznia oltalmazó vackából. Vízre akart meríteni a közeli patakból, de Konfárd egyik fia észrevette, odaugratott villogó, hosszú késsel a kezében. Tolvajra gyanakodott. Akkor Pásivá a nyaka köré fonta a karjait hirtelen, s belesuttogott a fiú fülébe: 'A sógornőd vagyok, ne ölj meg!' 'Mit keresel te itt?' - ámult a fiú. 'Az öcséd elől menekülök. Ha akarod, inkább a tiéd leszek, de hagyd meg az életemet!' Ez az ígéret, s a lány leánykar a nyaka körül megvásárolta a fiú szívét, s eztán mindenre hajlandó volt Pásiváért. Így sikerült a szökevénynek egészen a város előtti utolsó éjszakáig titkon a karavánnal maradnia. Ám napkelte után a városban ki kellett bontani a kordék tartalmát, lefejtetni a vászon tetőt, s kitenni a piacra a korsókat, szöveteket. Nem volt tovább halasztható a lelepleződés. Maga Pásivá ugrott elő a kelmék közül, s kipenderült a piac közepére, mielőtt a közeli pengék kimérnék rá a büntetést. Apja haragvó pillantása elől a forgatagba furakodott. Csakhamar elérte az épülő templom előtti állványzatot, s az alatta torlódó tömeget, és szájtátva bámulta a faragott alakokat, kecses és erotikus mozdulataikat, még próbálta is utánozni őket. A piactér túlsó feléről odáig hallatszott az egyhúrú hangszerek és sípok vidám vásári zenéje. Pásivá elvegyült a zenére ingó-lengő leánykar karéjában, és táncra perdült velük, mintha csak közéjük tartozna. Egy kis időre így védelmet nyert. Még az a gondolat is átfutott rajta, ha másképp nem menekül, elbújik itt a templom figurái között, és a városban marad. Táncosnő leszek, gondolta, és a szíve megint hevesen kezdett dobogni, mint minden várható sorsfordulat előtt.

Ám apja észrevette, utánament, és elrángatta a lányok koszorújából. Erős marokkal átfogta a karját, fejére borította a száriját aljára, hogy idegen szem ne lássa már bűnös arcát, és visszavitte az ipához meg a sógorokhoz tanácskozással a büntetés mértékét illetően. Az világos volt, hogy haza már nem kergetheti. Többnapnyi járóföld volt mögöttük, s ha egyik fiával visszakísérteti, oda az egyik ló értéke meg egy fegyveres védelem. Mit volt mit tenni, Sankali, az apa és Konfárd, az após úgy döntöttek: magukkal viszik, legalább lesz valaki, aki az asszonyi teen-

dőket elvégzi a hosszú úton. No, az asszonyi kezet eddig is hiányolták, de hát ez a kereskedők sorsa. Szóval Pásivá arra íteltetett, hogy gallyat gyűjt, tüzet rak, kását főz, és sátorverés után a férfiakat kiszolgálja itallal, tiszta, friss ruhával, amit éjjel a patakvizében kimos. Hadd ne soroljam tovább! Kemény árat fizetett Pásivá az úgynevezett szabadságáért.

Így mentek a dolgok két hosszú esztendőn át. Pásivá 15 embert ellátott a sivatagban, a hegyek meredek szikláin, a gyümölcstelen, száraz bozót vagy a hóborította fennsíkok rétjeinek szegényes kínálata közepette. Igazándiból nem bánta meg a szökését, a férfiak pedig szívesen vették szolgálatait. A kietlen pusztában egy mosolygó, hajlékony, táncoslábú, daloskedvű 13 esztendő kislány látványa egymaga üdítő dolog. Különösen, amikor elkészült a maga faragta furulyája! Esténként elsétált a szabadban lobogó tűzön túl, a fenyvesek alá, ott leült, hátát a pikkelyes törzsnek vetette, és lány hazai dallamokat csalt elő belőle mindenki gyönyörűségére. Hát még amikor apai engedéllyel Urband is csatlakozhatott hozzá egyhúros kobozával! Olyankor a lány a tűz lobogó fényében könnyed táncot lejtett a csillagos ég alatt, olyat, amilyet ott látott a Városban, a Város Templomának faragott alakjai között. Mind az öregek, mind a sógorok és fivérek igen gyönyörködtek benne. No persze, könnyebb így viselni a vándorlás, a teveápolás és a kereskedőt megpróbáltatásait, amelyekből akadt bőven, bár eleddig támadó arabokkal nem kellett megmérkőzniök. Hogy Pásivá léte elfogadott lett a karavánban, az ezeken felül annak is köszönhető volt, hogy az apja, Sankali tulajdonképp valahol a szíve mélyén megértette lánya viszolygását az otthon reá várható jövődőtől.

Urband, az ifjú sógor, aki első éjszaka felfedezte őt, nem is tudta már elképzelni az életet nélküle, és Konfárd talán a cserébe is beleegyezett volna.

Mindehhez tudni kell, hogy Pásivá éppen akkor érett nővé, amikor betöltötte a 13. évét, pontosan amikor a sztyeppe határára értek, s tán meg is történt volna a házasság, ha nem érkeznek éppen nyár derekán a hunok hátrahagyott kicsiny törzsének gyepűihez. Tudvalévő, hogy ők éltek a hatalmasan elterülő magyari s török népek lakta nomád birodalom keleti szélén.

Ott a gyepün kívül sátrat vertek, s a két öreg kereskedő másnap alázattal kért bebocsáttatást 12 fiával, táncoslábú lányával és csodás keleti áruival a táborba. A vezéri sátorban, mint utóbb kiderült, nem a törzs hadi vezetője, Étil apja, Etta fogadta őket, mert az a bolgárokkal csatázott épp a magyariak oldalán, hanem Hácér, a sámánvarázsló. Ez volt a kereskedő csapat szerencséje. Hácér maga elé hívatta mindnyájukat, és megengedte, hogy másnap a tábor közepén kirakják holmijukat. Így esett, hogy reggel Urband fegyver helyett húros kobozát szedte elő, Pásivá meg hétlikú furulyáját, és zenével várták a barbár lötenyészítő nép ijesztő, bajszos, erős pofacsontú, tömzsi, de jókötésű ifjait, meg a kesehajú, kékszemű nőket, akik szívesen merengtek el a két hangszer ábrándos dallamain, hát még amikor Pásivá a furulyáján ujjait futtatva közben kecses csípőringatásba fogott, amit apró léptekkel táncra formált. Szája felől szállt a dallam, és válla, keble, háta, nyaka, feje ritmusra lengett, mezítelen lábán csilingeltek a fémkarikák, fehér száríja napot vakított, és mindezt látta Hácér fővarázsló is a sátra előtti emelvényről. Odaintette az egyik öreget, és megkérdezte: 'Mit ér a lányod?' Sankali elsőre nem értette a kérdést, de amikor valamilyen ügyes kézbeszéddel Hácér tudtul adta, hogy 5 lovat meg félszáz juhot terelhet haza az Altáji hegyek lejtőin a lányért cserébe, hát Sankali fontolóra vette a dolgot.

Pásivá ott maradt a hunok között mint Hácér ágyasa, majd hitvese, miután a vének tanácsa hozzájárult a házassághoz, ha Pásivá elhagyja idegen nevét, és legyen új neve Álim, ami majdnem álmod jelent. Álim Pásivá pedig szült Hácérnak 8 fiút, épp mint az anyja Sankalinak, és a sor végére világra hozta Majkát, a leányt.

Sokat mesélt Pásivá Majkának a hazájáról, az ottani asszonyokról, anyjáról, nagymamájáról, s a többiekéről mind, ahogyan alább következik. A mesék végén, igen öregén, 62 éves korában leesett a lóról, nyakát szegte, s oda temették az erdőszéli temetkező domb oldalába vájt üregbe, ahová a többieket, akik ezen a földön, Etele földjén haltak meg. Írhattak volna ekkor, ha tudtak volna írni, Krisztus után 994-et.

Amikor Majka felcseperedett, és értette a szót, Pásivá szívesen üldögélt mellette a naptól meleg köveken, vagy a lomboktól hűs fatörzsön. Ilyenkor mesélt neki. Fekete hajában már fehér szálak villantak ezüstösen, úgy érezte, sokat élt már, pedig alig járt túl a harmincon. Szerette ezeket a békés együttléteket. A fiai rég elszakadtak tőle, Hácért elérte az öregkor, de ezek az órák megfiatalították. Majka mosolya édes fizetség volt a múltért, az emlékekért cserébe. Hát Alim, vagyis Pásivá behunyta a szemét, átkarolta a kislány apró vállait, és emlékezett. Először is a hazájára, a tájra, amit maga körül látott minden nap, amikor a szeme kinyílt reggelente egészen addig, míg bele nem búj a vászonfedelű kordéba:

„A felhők felett úgy ültek távol, elérhetetlen és mesés messzeségben a havas hegycsúcsok, mint szigorú, vigyázó őrök a táj és a lelkek felett. A felhők alatt élesen szabdalts völgyekben sebes patakok rohantak alá csirregő sikoltással, medrüket komor sziklák övezték, de hamarosan, tovább haladva lefelé, a felhők alá, a vastagodó televényen előbújtak a füvek, aztán a bokrok, majd a fák is, és mire a patakok leértek a lankákra, lecsendesedtek, legelőnek való, lágyszagú rétek ölelték körül őket, vizeik halakkal teltek, a fák megsűrűsödtek, és gyapjas erdők védték a réteket, vadakkal teltek, tarka lombok óvták a patakok vizét állatnak és embernek enyhülésül. Mélyen a szigorú, vigyázó, havas meredélyek alatt emberlakta vidék tárult, jámbor, olykor adakozó, olykor azonban az istenekhez kellett fohászkodniok a természet jóindulatáért. Ez volt a Himalája alatti Kásmír földje.

Falvacskák pettyezték a vidéket. Csokrokban alacsony, ablaktalan sárviskók álldogáltak erre-arra, épp csak arra valók, hogy be lehessen húzódni valahová az eső elől, s hogy éjszaka legyen fedél felettük, amely alá aludni térhettek a szétszórt állatbőrökön. A viskók előtt ötlépésnyi udvarok, közöttük poros utak vonszolódtak, rajtuk teherhordó szamarak mende-géltek, vézna kutya ugattak, apró tyúkok kapirgáltak a porban, és fekete gyerekek játszadoztak kavicsokkal, elhullott ágacskákkal, nagyhasúak és nagyszeműek. Halk énekszó szűrődött innen-onnan, asszonyi dallamok, hiszen övék volt a falu nappal, a férfiak a dolguk után széledtek másfelé, amíg fenn járt a nap. Az asszonyok pedig fehér, szürke, barna és fekete szárijukban, kit milyen illetett koruknál fogva, guggolva kavarták a kását a mázatlan cseréplábasokban odakünn a kövekből rakott tűzhelyeken, s ha került az erdőszélről néhány maroknyi édes bogyó, azzal ízesítették a sötét gabonalisztet.

Ilyen volt arrafelé a vidék élete, amióta csak az ember emlékezni képes volt. Az ember pedig a hűvös alkonyi órákon az emlékezetét meghosszabbította a halottaikról szóló mesékkel, történetekkel. Így akartak tetszeni a körülöttük imbolygó lelkeknek meg az isteneknek. Minden hindu emberfia a Himalája alatti vidéken az őseit úgy ismerte, mintha közöttük élnének.” - mesélt Alim, és a tájba, a falu poros udvarai közé beleálmodta az ő házacskájukat, ahol ők éltek nagymamájával, apával meg két fivérével, akik alig pelyhedző álló fiatal emberek voltak akkor, amikor utoljára látta őket. Többi hat fivére már az előtt, réges-rég elköltözött tőlük, feleségeikkel éltek ki itt, ki ott, a környék falvaiban, vagy fenn a hegyekben.

„Anyámra nem emlékszem. Apám csak úgy emlegette: ‘A gyorskezü [SANASTI](#). Ej-ej, Pásivá! Az anyád bezzeg nem szaladgált ide-oda tanácsért. Inkább hozzá jöttek mások: mindenki a faluból, akinek baja akadt, csak idefutott. Mindig tele volt a ház. Ej-ej, Pásivá! Jobb volna, ha anyádra hasonlítanál’ - zsörtölődött olykor apám, ha nem sikerült valami. Én még szopós jószág voltam, amikor anyám meghalt. Kecsketejen nőttem fel, azért ilyen dús a hajam. Te is igyál többet, Majka! Olyan sokat meséltek róla az asszonyok, leginkább persze nagyanyám, hogy magam elé tudom képzelni. Olykor még a hangját is hallom. Amikor valami fontos dologban kellene döntenem, megjelenik álmomban, és megkapom tőle a választ.” - mondta Alim Pásivá, és elmesélte Sanasti különös életének és még különösebb halálának a történetét.

Sanasti küldetéssel kerülhetett a földre. Úgy ítélték az istenek, kell valaki annak az apró hegyekalji falucskának, aki segít. Ha jó szó kell, legyen, aki vigasztalja őket, ha baj van, segítsen nekik kikecmeregni belőle. Mondhatni, Sanasti volt a falucska bírója, előjárója, doktora és papja egy személyben. Mindenre tudott írt, mindenkit meggyógyított titkos varázsszereivel, féltve őrzött füveivel. Sanasti volt, aki a hegyekből lehozta a kecskéket a falunak, és megtanította a férfiakat pásztorkodásra, az asszonyokat a fejésre, túrókészítésre, sajt préselésére, de leginkább arra, hogy a finom, fiatal kecske szőréből miként fonjanak pókháló vékonyságú fonalat. Szövőszéket eskábált a messzi hegyi falvakban álló eszközök mintájára, felállította a házuk háta megett, cölöpökön álló, bőrével fedett kunyhóba, ahol addig az isteneket imádták a szent napokon. Sanasti szerint az istenek beérik a szabadtéri imádatokkal. És mindenki megértette őt, hiszen Sanastinak volt köszönhető az a finom kelme, a kasmírgyapjú, amit a hegyeken élő népek már régóta ismertek, és ami eztán az ő falujának is hasznot hoz. Mindemellett szült a férjének nyolc fiút, az utolsónak Pásivát, épp úgy, ahogyan Pásivá tette Hácérnak, a férjeurának.

A mesélés közben itt kissé elszomorodott Pásivá, mert tudta, ő nem képes arra, amire az édesanyja. Ha nem jön a világra olyan későn, Sanasti talán reá hagyta volna a tudományát. De már ez az Isten akarata volt, azé, akinek tiszteletét Sanasti elültette az emberek lelkében, s akit Buddhának hívtak. Így kellett lennie, ahogy történt, ezt Sanasti tudta, csak Pásivá értette meg nehéz szívvel.

Egyszer csak elkövetkezett az idő, amikor Sanasti nem tudott tovább élni. Nem evett, nem ivott, nem aludt három napon át. Megkérte a fiait, hogy az erdő alatt, a sebes és hidegvízű patak mellett, ahol szokás, építsék fel számára a máglyát. Férje sírva kérte, hogy picinye kedvéért gyógyítsa meg magamagát, hiszen mindenki számára van írja, csak utolsó gyermekét nem akarja táplálni? Sanasti csak a fejét ingatta, és nem szólt. Amikor a máglya készen állt, gallyakból ácsolt hordszékébe ült, és fiai felváltva vitték a patakhoz. Akkor Sanasti felállt, botra támaszkodva utolsó erejével a máglyáig vánszorgott, fel is kapaszkodott rá, és lefeküdt. Délután volt, lábánál a lenyugvó nap. Sanasti belebámult a fénybe, mint aki odakészül, mint aki indulna is már. Ekkor egy különös, színes, ragyogóan ékestollú madár szállt le a nap felől. Kettőt körözött lassú méltósággal Sanasti teste felett. Mindenki feléje bámult, mindenki a csodás madarat nézte, elfelejtettek sírni, abbamaradt a gyászének. A madár akkor egy vörös tollat tépett ki magából, az hullt, hullt billegve lefelé, és megpihent a máglyán. Abban a pillanatban eltűnt a nap látóhatár mögött, és a sötétedő, lila égbolt alatt a toll fellobbantotta a máglya tüzét. Sanasti elmosolyodott, lehunyta a szemét, és meghalt. A lángok akkor felnyújtóztak, körülnyaldosták Sanasti még meleg testét, végül belekaptak a fahasábokba.

„Így mesélték Anyám halálát a faluban, és nagyanyám, DZSOTTA is számtalanszor elmondta nekünk. Nem lehet elfelejteni.

Meséljek a nagyanyámról is? Szeretné? Rendben, Majka. Az ő története nagyon egyszerű. Mire feljön a Hold, és mellette az első csillag az égen, már vége is lesz. Hát figyelj!” - és Alim Pásivá belefogott:

„Dzsotta nem volt a falu esze, gyámolítója, senkit nem gyógyított meg, nem értett hozzá. Neki a szíve volt akkora, hogy belefért az egész világ, mindenek előtt persze árván maradt unokái, közöttük elsősorban én, a legkisebb. Sokszor kerestük meleg tenyerét, amit ha a fejünkre tett simogatón, elszállt a bú, és vágytuk gyámolító mosolyát, ami mögött felderült az ég. De meghallgatott mindenkit, aki ki akarta önteni neki a szívét. Vigasztaló szava mindig volt, és azok célba is találtak, mert tudta, kinek mit kell mondani és milyen hangon. Szóval ő volt maga a Nagy Anya, akinek a szoknyájába bele lehetett bújni, és akinek a hatalmas keblén el lehetett sírni a bánatot.

Nagydarab és jóhusú volt még idős korában is. Hogy hány gyereke volt, és kik, azt nem tudom, azt sem, ki volt a férje, azaz a nagyapám, akit soha nem láttam, de hiszen az anyámat sem láttam soha. A kicsi faluban álló néhány házban lakó emberek egy nagy családot alkottak. A férfiak egyik része körül a mezőn fáradozott a gabona és a gyümölcsök végett, mások néhány kecskével eltűntek a hegyekben, csak télire kerültek elő. Az asszonyok tartották el a falut, a számtalan gyerkőcöt, akik egyik házból a másikba szaladgáltak, s hol itt, hol ott kaptak enni. Senki nem tartotta számon a rokonságot, hiszen mindenki mindenkinek a rokona volt.

Így van ez itt is, Majka. Te nem látod, mert két vezérünk figyel a hovatartozásra. Az egyik a hadat vezérli, népének katonai védelmezője, a másik közvetít a szellemek felé, népének ezért nélkülözhetetlen. A hatalmat pedig, ha kétfelé van osztva, őrizni kell hívekkel, atyafisággal. Ezért tartják számon ki kinek a fia-borja. De körül, a Nagy Sátrakon és a Körtornyon túl a hun szolganép nem tartja számon a rokonságot. Összetartoznak, és kész. Ereikben azonos vér folyik, mindegyik ugyanahhoz a fajtához, népéhez tartozik. Hogy kinek ki a testvére, igazából édesmindegy. Így éltek az én őseim is messze, a hatalmas hegyek alatt amióta világ a világ. Nagyanyám úgy bánt mindenkivel, mint édes gyerekével.

De egyszer csak azt vette észre, hogy feladat nélkül maradt. Amikor útra keltünk apámmal, ipammal és a fivéreikkel, elfogyott a család a kunyhóból. A honmaradt két bátyám hamarosan asszonyt vett, az egyik elköltözött ipamék házába, a régi kunyhóban csupán a másik férfi maradt az asszonnyal. Kiderült, Dzsottára abban a házban igazából már nincs szükség. Elhúzódtott hát, eleinte a kecskék helyére, aztán hogy a kecskék megjöttek a hegyekből, a baromfiak ólja mellé. Eltűnt a szemek elől. Elfelejtették. Nem fordultak hozzá mosolyáért, tanácsaiért. Talán már nem tudott mosolyogni, és a tanácsai is elfogytak?

Hogy honnan tudod? Így van itt is, mint mindenütt a világon. Az anyák teszik a dolgukat, felnevelik a gyerekeket, unokákat, táplálják a közösséget, nem hagyják kialudni a tüzet, segítenek a bajban, de ha már átvette a szerepét egy másik, fiatalabb anya, netán annyira elgyengült, hogy nem képes betölteni a feladatát, akkor magára teríti fekete száríját, és elmegy a faluszélre meghalni. Nem mindenki lehet a szellemekkel olyan kapcsolatban, mint Sanasti, az anyám, akinek még a halála is ünnep volt. Az anyák legtöbbször elfeledetten hal meg. Megtalálják testét az árok szélén, vagy egy fa alatt, és akkor nekilátnak megépíteni a máglyát. A szél felkapja a hamvaikat, és csak az emléke marad meg. Kicsiny réztükrét, cserépgolyókból fűzött láncát, csontfésűjét és a még használható saruját elosztják egymás között, aztán elsiratják, néhány napig még emlékeznek tetteire, és azzal vége. Most hogy meséltem neked róla, átadtam neked az emlékét. Őrizd! Amíg emlékszel a mesémre, addig Dzsotta nagyanyám is él.

Mondtam ugye, története nagyon egyszerű. Egész életében, több mint hatvan esztendeig semmi különös nem történt vele. Ami a legérdekesebb volt Dzsotta anyóban, az a születése volt. De erről, Majkám, majd legközelebb mesélek. Most menj, feküdj le. Látod, a Hold az ő fényes csillagával együtt már fenn ragyog az égen.”

„Miért nem tudtál aludni, kislányom? Mert nem fejeztem be a legutóbbi történetet? Nagyanyám, Dzsotta születésére vagy kíváncsi? Hát akkor meg kell keresnem az emlékeim között az ő édesanyja, ADVITIRA történetét. Figyelj csak! Így szól:”

És Pásivá folytatta a kásmírföldi ösanyák sorát.

„Advitira épp úgy egy kis, alacsony viskóban élte a gyermekkorát, mint arrafelé mindenki, bár nem ott született, de erről később.

A nagyszülei nevelték, akik igen szegények voltak, tán a faluban nem volt náluk szegényebb, pedig volt idő, amikor büszkéek voltak a kecskenyájukra. Azt rebesgették a faluban, büntetés érte a családot, s az utódoknak is vezekelniük kell őseik vétkeiért. A csodaszépnek született kislányt ez az átok kísérte: csenevész, vértelen, soványka maradt, s a szépségét elvették az égiek.

Apró gyerekként Advitira hol itt, hol ott bukkant fel, hol ezt, hol azt majszolt, hol a patakparton az érett bogyókat tépdeste, a sebesfolyású tiszta vízből oltotta szomját. Ha nagy ritkán, eszközök híján kis kezével sikerült egy kicsiny halat kifognia, hát boldogan szaladt vele a nagyanyjához. Türelme végtelen volt. Sokszor órákig állt a hideg vízben, és a kövek között megbúvó vagy villámként cikázó pikkelyes állatokat figyelte. Nemigen vegyült a többiekkel, akik a porban játszottak, ugráltak. Félt a csúfolódásaiktól, és amúgy mindig talált magának valami elfoglaltságot: olykor a tyúkokat szedte össze, ha elbitangoltak a mezőn, vagy a tehénke után nézett. Folyton tett-vett, nem tudott egyhelyben megülni. Ebben persze nagy részük volt a körülötte rajzó apró kölyköcskének is, akiket a gondjaiba vett, akár rá voltak bízva, akár nem. Tevékenykedő lényre kicsi korától már segítség volt a ház körül.

Hogy miért? - kérdezed Majkám, hiszen neked semmi dolgod. El sem tudod képzelni, hogy mennyit kellett például a mezőn hajladozni, ha egy ebédfőzéshez elegendő száraz tehénlepényt, szélfúttá kórót, füvet, ezt-azt össze tudtak szedni, pedig ahhoz a kis kásához, ami ebédre adódott, nem kellett sok.

Advitirának mindemellett temérdek ideje maradt gondolkodni. A keze járt, az esze meg el-sétált. Munka közben fel-felpillantott az égre a felhőket figyelni, mint változtatják a formáikat, vagy a távoli hegyek havas, szikrázó csúcaiban gyönyörködött, esténként meg a tűz mellé ült, a lángokba mélyedt, néha dúdolt magában, néha csak úgy bámult némán a semmi-be. Talán az anyjára gondolt? A szíve anyai ölelés után vágyott? Meglehet.

Így telt el az a kis idő, amíg eladósorba került. Nem tűnt ki semmiben, nem is várhatott olyan férjet, aki mellett az élete jobb lenne az eddiginél. Őt nem sikerült szüleinek kicsi korában eljegyezni valami gazdag család fiával, hát Advitira megelégedett a szerény ceremóniával, és beköltözött ipamékhoz a falu végére, ahol a férje kistestvérei épp az ő gondoskodására vártak. Férje, Gánésta sánta volt, de az arca kellemes, izmai kemények a sok munkától, tenyere kerges a szerszámoktól. Földműves volt az istenadta, ami akkoriban a legalantasabb foglalatosság volt, le is nézte a falu a földet túró páriákat. Gánésta tehát nem volt a férfiak eleje, mégis nagy családra készült. Sárral bővítette a régi apai kunyhót, külön helységet kapart maguknak meg a jövő gyerekeknek. De a gyerek csak nem akart jönni, pedig Advitira mindent megtett, amit egy jó feleségnek kell. Hiába fürdött, kenetetőzött, vajakolt, imádkozott, csak nem jött az áldás. Egy év, két év, öt év. Gánésta keserűségében annyiszor verte meg az asszonyt,

ahányszor az elébe került. Benne látta szégyenének, a gyerektelenségnek az okát. Advitira meg egyre soványodott, már a lélek is majd elhagyta, de túrt. Mit tehetett volna? Hová mehetne, kérdezte magában százszor is egy-egy fájdalmas verés után. Akkor persze nem gondolta, hogy ez a kérdés igazivá is válhat.

A nyolcadik esztendő meddősege után Gánésta másik asszonyt vett, és Advitirát elzavarta a háztól. Advitira kicsiny motyójával ott állt a falu szélén. No, most hová menjen? Vissza, a nagyanyjához lehetetlen. Ott már annyian vannak, hogy kidől a kunyhó oldala. Különben is nagy a keserűség az anyja miatt, aki, amikor végképp felköltözött a hegyekbe, a nyáját a fiaira hagyta, azok meg addig veszekedtek a nyáj elosztásán, amíg a nyáj is elpusztult, és ők is tönkre mentek a hajalkodáson, veszekedésen. Az átok a családon egyre nehezebben volt elviselhető. S most itt maradt ő minden nélkül, a házasságából is kivetetten. A faluban szégyenszemre nem maradhatott egyedül. Hol is hált volna? Ki őrzi testét a védtelennek? Elindult hát a hegyek felé. Nem gondolt semmire. Mi lesz vele, hol lakik, mit eszik? Csak ment egyre beljebb. Legszívesebben meghalt volna, de félt az istenektől. Magától, önként nem dobhatta el az életét, hiszen tőlük kapta! Fohászkodott halálért, de úgy látszik, Advitira nem értett az istenek nyelvén. Bandukolt a távoli, havas csúcsokkal kérkedő hegy felé, és imádkozott. Éjszaka lett, és alakját elnyelte az erdő sűrűje. Azóta senki nem látta.

Elmúlt a tél, a tavasz, eljött a nyár a rengeteg tennivalóval, aztán az ősz a termények betakarításával, és megint tél jött, amikor a kecskepásztorok lejönnek a hegyekből a kecskéikkel és a pásztorsípok szavával. Mulatozásokkal telik az első téli nap, megkezdődik a kecske szőrének bálázása a bőrrel fedett, cölöpös imaházak körül. Akkor még a csodás kásmír gyapjút eladták a folyón túli falvaknak. Advitirára már senki nem gondolt. Mindenki elfelejtette.

Tavasz eleje volt. Gánésta kint szántott a testvéreivel, akik vállukra vetett szíjjal húzták a faekét, az eke szarvát pedig Gánésta nyomta a földbe. Meg-megálltak szusszanni egy keveset, mert igrkezni kellett. Az ég beborult, esőt vártak, és lassan az idő is estébe hajlott. Amikor az egyik testvér felkiáltott:

- Gánésta, fivérem! Valaki erre közeledik! -

- Még nagyon messze van, nem látni, ki lehet. -

A férfiak megálltak. Alkalom egy kis pihenésre. Meghúzták a fakupát, homlokukról ingük végivel letörölték a verítéket, és az erdő felől közeledő alakot nézték nagyon figyelmesen. Gánésta már egy ideje gyanította, hogy ez az ő régi felesége, akit elkergetett, aki sokszor az eszébe jutott, meg is siratta, ha nem látták, és bizony senkinek be nem vallotta volna, hogy nagyon hiányzott neki, hiába volt az a másik, a szapora! De mit tehetett? El kellett üznie.

Gánésta egyre bámult, bámult. Egyszer csak ledobta az eke szarvát, és nekiiramodott, futott, ahogy a lába bírta. Mert megbizonyosodott, az alak tényleg Advitira.

Gánésta elérte, szemeit öröm homályosította, és hevesen átölelte az asszonyt.

- Nézd csak Gánésta, neked hoztam. A tiéd - szólt az, és kibontotta hátáról a batyuját. Gyenge gyereksírás hallatszott belőle, és Gánésta öröme határtalan lett. Hát még amikor Advitirára nézett! Az úgy megszépült, mint aki újjászületett! Az anyaság tette? Vagy talán az ajándékozás öröme, hogy gyermeket hozhatott haza a férjének?

De hogy miként és mikor született az a gyerek, és hol volt ezidáig, arról soha senkinek nem beszélt. A kislány szakasztott az anyja volt, és Dzsotta lett a neve. Később ő is hiába faggatta az édesanyját, a születése homályban maradt. Gánésta nem átallott a kecskepásztoroknál érdeklődni, de azok sem tudtak semmit.”

- Nem lehet, hogy Advitirát megszánták az istenek, és ők adták neki a babát? - kérdezte Majka.

- Meglehet, kislányom. Ámbár az is, hogy amikor a férje kikergette a házból, a méhében már ott volt Dzsotta, csak még az anyja sem tudott róla. -

- De Anyám! Ha Advitira annyira titkolózott, mégiscsak valami különös dolog történhetett vele a havas csúcsokon! Nem gondolod? -

- Minden lehet. Tény az, hogy több gyermeknek Advitira nem adott életet. De azt az egyet úgy imádta, mint egy istenadományt. Holtáig. Ami hamarosan be is következett.

A történetek láncszemek, a sorsok fonadékok, amelyek keresztbe-kasba szövődnek, mégis hasonlatosaknak tűnnek... - tűnődött Pásivá, miközben leánykája, Majka fejét simogatta, és a következő ős-mese kezdetét fogalmazta magában. Aztán csak nekifogott:

„RÁJÁ, azaz Advitira édesanyja is különös körülmények között született, ám a gyermekkorra sem volt kevésbé érdekes, legalábbis az én szememben. A legkülönösebb azonban a természetete volt.

Egyszerűen nem fogadta el a férfiak közeledését. Nagyapja hiába ígérte oda már korán, egyik házasság sem jött létre, pedig többen is kérték. Rájá mindig kisiklott a kérők közeledése elől, és akárhogy keresték, ha nem akarta, nem volt megtalálható. Mert Rájá a hegyek leánya volt. A fáma így beszél róla.

A családnak hat kecskéje volt mindössze. Lámon, a nagyapja igencsak féltette őket. Maga legeltette a hegyi legelőkön, maga gondozta a karámban, egyszerűen a mindent jelentették a számára, hisz egyebe sem volt.

- Hogy miért a nagyapja? Mert apja nem volt. Illetve nem volt kéznél. De ha türelmes leszel, mindenre sor kerül... - válaszolt szelíden Pásivá a lányka kérdésére. - Elég az, hogy Rájá a nagyszülei házában nőtt fel. -

- Persze, persze, még ott sem, hanem a hegyek erdeiben. Igazad van, Majka. De most akkor folytassam, ugye? -

Szóval ott tartottam, hogy mihelyt Rájá akkora lett, hogy túllátott a kecskék hátán, elkérte az öregtől sziklamászó botját, és ő maga vitte fel a jószágokat a hegyekbe. Apó kételkedett a gyermek ügyességében, és amikor utána akart járni, már sem a kecskéknak, sem Rájának nyoma sem volt. Viszont került nem egy olyan falubéli, aki látta, amint Rájá a nyáj végén ballagó bakkecske hátán lovagol, a többi onnan nógatja mind feljebb és feljebb. Ha hinni lehet a szóbeszédnek. Ami azért kétes hitelű, hiszen csak néhány pásztor járt fel az állatokkal a nyári legelőkre, kevés hát az esélye, hogy egy is abban a nagy rengetegben összetalálkozott épp a gyerekekkel épp a bakkecske hátán. De hiszen mindegy ma már, Rájá hogyan csinálta, a tény az tény marad.

Mert télire minden évben lejött Rájá, mint a többi pásztor. Akkor aztán végképp a csudájára jártak az emberek, mert Rájá egyre több és több kecskével tért vissza a faluba. Lámon apó ezek után egyetlen szót sem szólt az ellen, mit tesz Rájá és mit nem. Esze ágában sem volt férjhez adni, hiszen akkor elveszíti ügyes állatgondozóját. Rájá hát vita nélkül, ráadásul megtetézve a felé áradó csodálattal, büszkén vonult az ormok felé a nedves hegyi ösvényeken,

amikor a csorgó tavasz beköszöntött, és eltűnt megint a szemek és a kérlelő férfitekintetek elől jó fél évre.

Teltek az évek. Rájából szép, sudár, feketeszemű és feketehajú, karcsú leány lett, már régen túl az akkoriban és arrafelé szokásos eladósoron. Félő volt, édesanyja számára különösen, hogy leányának sem adatik meg a békés házaselet, ami körülötte a többi asszonynak, de megoldást ő sem talált, hiszen maga sem járt elől jó példával. Talán épp emiatt olyan Rájá, amilyen, gondolta, hát szavát visszafogta, csak tördelte a kezét, és megoldásért fohászkodott az istenekhez. Imája meghallgatást talált, ugyan csak félig. Egy télelőn, amikor lefelé jöttek a pásztorok hegyekről az állatokkal, Rájá mégannyi kecskét hozott. Alig volt vége a leballagó nyájnak, mire a gyérfüvű legelőre ért az összes. Ám nemcsak a nyáját hozta le Rájá, hanem egy piciny csecsemőt is meleg kecskeszőr gypjába bugyolálva. Ő volt Advitira, akinek csudájára járt az egész vidék, olyan csodálatosan szép volt. Mint egy pici istennő.

És eztán az lett Rájá szokása, hogy minden évben hozott a kecskék mellé egy-egy csecsemőt is, Advitira után fiakat, hogy legyen a háznál elegendő munkáskéz.

A falu persze Advitirát mindjárt a szájára vette, és számonkérte rajta az apát, de Rájá hallgatott. A falu pásztorai tiltakoztak: Nem! Nekik megvan ideleenn a családjuk! Csak nem képzelik, hogy ők és Rájá... Rájá szóba sem áll velük! És nézzék meg a gyerekeket! Mind fehér, hamvasbőrű! Hát hogy lehetne bármelyikük az apjuk?

Ha rám, a messzi utódra nézel, Majka, akiben fehér őseim vére is csordogál, az itteniekhez képest mégis milyen sötét a bőröm! Hát elképzelheted, mekkora feltűnést keltettek a fehérbőrű, világoshajú gyerekek az akkor melegbarna népség között!

Egy idő után Rájá több gyerekkel már nem terhelte meg a hazai tűzhelyet, sem anyja és nagyanyja teherbírását. Négy fiú a kislány után épp elegendő arra, gondolta Rájá, hogy majd gondolni tudják a házat és az öregedő szüléket. Amikor a gyerekek felnőttek, Rájá még mindig feljárt a hegyekbe a kecskékkal éveken át. Nem tett le arról amíg járni tudott, hogy az év nagy részét az erdőben töltsse. Amikor a bőre ráncosodni kezdett, kecskék nélkül járta a hegyeket, a pásztorkodást egyik fiára bízta, akit ellátott hasznos tanácsokkal. De a titkát neki sem árulta el. A fiú aztán, mint a bolond, egyebet sem tett, mint kutatott, és minden fát, bokrot, szirtet átvizsgált, minden résbe és barlangba bekukkantott, hátha apja nyomára lel. Hiába.

Úgy maradt fenn róla a rege, mint a Hegyek Szellemének felesége. Odafele halt meg nagyon öreg korában. Testére nem akadtak rá, hiába keresték. A járható ösvények mentén csak egy fennakadt színes szövetdarab tanúskodott arról, hogy arra járt.”

Pásivában felötlött a gondolat, hogy a Hegy Szellemé lehet az ő családjának oltalmazója, hiszen Rájá is, Advitira is gyermeket hozott a hegyről. Kitől? Istenek szokása homályba burkolni tetteiket, és hallgatást parancsolni annak, akinek megmutatkoznak.

A napsütötte erdőszéli fatörzsön üldögélve várta Majkát. Körülnézett a tájon, és megkönnyebbültén látta, hogy közel s távol errefelé nem látni hegycsúcsokat. Lehet, hogy errefelé az istenek vizekbe vagy fákba húzódnak? Hiszen istenek mindenütt vannak!

E gondolatokba merülve ült hunyt szemmel Pásivá, amikor nesztelenül elébe lépett Majka. Anyja átszellemült szépségén gyönyörködve állt előtte, szemében ámulat és öröm ragyogott. Amikor Pásivá, kilépve gondolataiból, felfogta lánya jelenlétét, még hunyt szemmel köszönetet rebegett az isteneknek.

Aztán az ölébe vette kislányát, és nekifogott következő ősanya történetének, aki, sok-sok évre visszatekintve, már alig látszott a múlt homályában.

„Minden bizonnyal Rájá édesanyja, [Támila](#) születésekor is jelen volt a Hegy Szelleme. Biztosat nem lehet tudni, de azt rebesgették vidékszerte, hogy Támila a Kő Leánya. Erről persze az ő édesanyja tudna tanúságot tenni, ám soha semmi olyasmit nem mesélt, amiből valami bizonyosat következtetni lehetne.

Támiláról nem sokat tudok. Épp olyan volt, mint a többi leány arrafelé. Lényéből nem áradt semmi megfoghatatlan „isteniség”. Szeretetre méltó, mosolygós gyermek volt, egyetlen öccsét szinte ő nevelte. Úgy tartoztak egymáshoz, mint fához a levél, vagy ahogy nagyanyám mondaná, mint kutyához a farka.

Majka nagyot kacagott, mire Pásivá megölelte:

- Ugye, Majka, milyen mulatságosak a nagyanyám mondásai? Nevetünk, nevetgélünk rajtuk... És közben, majd meglátod, Támila sorsa nem volt olyan vidám, ahogy egy Kő Leányához illett volna. -

A falu, ahol én születtem meg az őseim, akikről most mesélek neked, nem esett útjába az idegeneknek. Mintha a világ vége lett volna. Még neve sem volt. Onnan felfelé a hegyre ösvények vittek, amit alig használt ember, csak az a néhány a pásztor, akik ősszel felhajtották a nyáját, télutón meg vissza. Bizony nemigen voltak kitaposottak. A hegyektől elfelé meg, az ellenkező irányban jószerivel csak egy keskeny, gazverte utacska kötötte össze a falut a hegyektől még távolabb eső szomszéd faluval. Ez az út pedig nem szolgált másra, minthogy tél elején a kecskeszőr báláit hordják át rajta, és használták még egyszer: visszafelé, amikor elhozták a gyapjú árát, a búzát, kukoricát, aprójószágot, kelmét, s amit még kialkudtak. Szóval nemigen járt arra sem senki hónapokon át. Más dolguk volt az ott élőknek, mint kószálni az utakon. Ezért aztán nagy port vert fel a hír egy nyári napon, hogy a távolban lovas csapat közeledik, még hozzá fényességes öltözetekben a lovak is, meg a lovasok is. A szomszéd falubeliek nem lehettek, azoknak nem telt fényességre. Hát akkor csakis messziről jöttek lehetnek.

Az asszonyok összefutottak a kútnál. Teljes volt a riadalom, mert egyikük, másikuk hallott valamiféle muzulmán uraságról, aki északról jött, magával hozta népes udvartartását, s a folyón túl letelepedett, palotát építtetett, és szolgálivá tette az ott élő jámbor kasmírokat.

No, több sem kellett, szalajtották a legfürgébb gyerekeket a férfiakért, jöjjenek gyorsan, mert közeleg a veszedelem, de hozzák ám a kaszát is! Ők ugyanis nem akarnak szolgálk lenni!

Ahány férfi dolgozott odakünn, annyi gyerek szaladt szét apjuk után az égtáj minden irányába. Hamarosan össze is gyűlt a falu népe. Éppen jókor. A csapat akkor fordult be a patak kishídján a hármás fenyő jelölte faluszélen. A levegő is megállt, amikor azok megtorpanak. Annyian voltak, hogy egy falu kitelt volna belőlük, és a fegyvereik káprázatosan ragyogtak a napfényben, az arcuk fehérebb volt az alabástromnál, már amennyit látni lehetett belőlük. Akkora bozontos szakáll verte a legfőbb, legfényesebb lovas mellét, mintha medvét viselt volna a nyaka helyén, a többiek is kackiás bajuszt viseltek, és a szemükben jókedv ült. Látszott, nem jöhettek rossz szándékkal. De ugyan miért jöttek? És kik ezek?

Kiderült, valóban egy ideje, a folyó túlsó partján kezdődő erdőkön túl él a hindu módra rádzsának nevezett muzulmán úr, Kütüpyürü pasa, aki azért jött, mert a hegyekben medvére kíván vadászni. Kiderült aztán az is, hogy medvéket erre még az öregapjuk sem látott, viszont éhes párductigrisek járkálnak odafönn, olykor meg is dézsmálják a kecskeállományt. ‘Hát csak vadásszék az úr kedvére!’ - szóltak bátorsággal a jó falusiak. De erre már tanácsalanná

vált a fényes lovas menet, legfőképp a legfényesebb Kütypürü pasa. Semmi kedve párducokkal verekedni, inkább a háremét gyarapítaná, gondolta a pasa, ahogy körülnézett a népes asszonyseregen. Közöttük bizony nem egy szép ifjú lányka nyerte meg a tetszését. Különösen Támila, aki akkor még 15 éves sem volt. Hiába bújt az anyja háta mögé, a fekete gyémánt-szemű uraság észrevette, és magához intette. Alaposan megnézte a leányt, haját megsodorta, mint a piacon a kócot szokás, hátát megveregette, arcát megcsipkedte, és elégedetten magához vonta, hogy az illatát is megkóstolja, és bizony beleszeretett.

Ennek a veszélytelennek látszó látogatásnak lett aztán az a szomorú vége, hogy Kütypürü pasa úr megparancsolta szolgálóinak, tegyenek le egy zacskó aranyat annak az asszonynak a lábához, aki mellől a leányt odaintette, és Támilát hozzák utána bármi áron! Azzal megfordította a lovát, és csapata élén visszavágtatott. Támila pedig az egyik izmos harcos által szorosan fogva lóháton nyargalt a csapattal az úttalan úton - elfelé. Segítség nem akadt, utána senki nem futott, még öccse sem mozdult: hogyan is tehetne bárki bármit ekkora erővel szemben? Meg azt is gondolta a falu bámész népe, hogy Támila örülhet, hisz olyan jó dolga lesz a dúsgazdag pasánál, amilyen egyikőjüknek sem jut, még álmukban sem... Ráadásul ott az a zacskó...

Hamar elült az esemény izgalma. A falu élte tovább megszokott életét. Támilának viszont nem volt ilyen egyszerű a helyzete. A muzulmán pasa háremébe került, és cudarul érezte magát, hiába volt meg mindene, mit nem is álmodott soha, de nem állhatta a pasát, undorodott még a szagától is, és félt, rettenetesen félt az erőszakosságát, a kérlelhetetlen hatalmát, ám leginkább a rabságtól szenvedett.

A pasa nagy öröme nemsokára Támila méhéből megszületett az első leánygyermek, akit anyja rögtön el is nevezett a Nehéz Út Leányának, röviden: Rájá lett a neve.

Egyszer egy késő estén Támila Ráját az ölében ringatta, etetni készült épp, mellét épp kitakarta, amikor egy ismeretlen vénasszony állt meg előtte olyan észrevétlen halkán, hogy Támila ijedtében majdnem felkiáltott. De a vénség lehajolt hozzá, és a fülébe súgta:

- Csss! Ne szólj, ne kiálts, csak gyere utánam, Támila! Szorítsd a babádat, nehogy elveszítsd, és tedd a melledre, nehogy felsírjon! -

Azzal megfogta a kezét, kivezette a kertbe, onnan a kert fái alatt osonva elvitte az égisérő kerítésig, amely vastag cédrus cölöpökből volt egymáshoz döngölve. Reménytelen volt, mint egy erőd. A vénasszony biztos léptekkel haladt a cölöpfal mentén, olykor ránézett Támilára bátorítón, végül a falban egy kis ajtóhoz értek, azt kinyitotta, és kiteszkolta az asszonykát:

- Sose láttál, sosem fogsz többé látni. Nem is tudod, hogyan menekültél meg. Hallgass, az a legfontosabb! És most siess! Zivatar lesz. Vigyázz a gyerekre! -

És ezzel eltűnt. Amint Támila kiért a szabadba, hatalmas vihar kerekedett. A keresésére induló lovak nem győztek a rájuk zúduló áradattal, nem tudtak átvergődni a felgyülemlett vízen és sáron, Támilá meg szinte beleolvadva a fergetegbe, mintha a szél a tenyerére kapta volna, csaknem repülve érte el a faluját, és bezörgetett a szülei ajtaján. Volt nagy öröm, és nagy riadalom. Nyilván itt fogja keresni a nagyúr. Mi legyen hát vele?

Szerencséjére heteken át nem állt el az eső. De nem is akármilyen! Emberemlékezet óta nem volt ilyen zivatar, mint az a 832. évi nyári esőzés, ami után úgy nőtt a gabona, mintha húznák, és úgy érett a gyümölcs, mintha fújnák. De míg zuhogott a víz és csattogott a mennybolt, az ilyen ítéletidőben a pasa lovasai nem érték el a falut. Körülvette azt a patak hömpölygő vize. Ez alatt Támilá kipihente magát, összeszedte minden szükséges holmiját, batyuba kötötte, aztán édesanyja, Santhi, kézen fogta, és elindultak fel, a hegyekbe. Út közben Támilá úgy érezte, mintha az az öregasszony fogná a kezét, aki kiszöktette a pasa háreméből azon az

éjszakán. Nem beszéltek, mentek kézen fogva hallgatagon, és Támilá épp úgy bízott az anyja mindentudásában, mint abban az ismeretlen vénasszonyban. Hm... Hátha ugyanazok...

Támila hát Rájával ezek után fenn élt a hegyekben. Nem ahol a pásztorok legeltetik a kecskéiket, hanem a csupasz sziklák között, az árnyékukban meghúzódó tó partján, ahová három hegyipatak vize folyik, s amelyik olyan kis rétet fog közre, ahol egy vízvájta barlang, mint kényelmes házikó áll védetten szélről és szemektől. Olyan volt a barlang, amit már használtak: volt helye a tűznek, a víznek, mosásra, evésre alkalmas edények álltak a fal mentén, faragásához való szerszámok heverték a földön. S minden kőből.

Támilá berendezkedett, és itt töltött két hosszú esztendő. Addigra Rájá járt és beszélt, majd kicsattant az egészségtől és jókedvtől. Mind a ketten nagyon boldogok voltak. Nem véletlen hát, hogy Rájá nem akart aztán már soha többé síkföldi kásmír lenni! A Hegyek Lánya, azaz a Nehéz Utak Lánya maradt egy életen át.

Támila azonban le akart jönni a vadonból. Remélte, a veszély elmúlt, a pasa már el is feledte. Az élet a falu nélkül túl csendes és üres volt számára. Kellettek neki az emberek, és főként a családja. Támilá leköltözött a gyerekekkel. Akkor tudta meg, hogy a pasa emberei visszakövetelték a Támiláért fizetett aranyakat. Mindent elvittek, amit találtak. Támila szüleinek, meg az öccsének nem maradt semmije. Szegényebbek lettek a legszegényebbeknél. Ha nem akart kolonc lenni a nyomorgó család nyakán, vissza kell térnie a hegyre. Mint isteni intés, úgy jött a felismerés: az az ő igazi otthona. Sánthi nagymama azonban nem engedte el maga mellől a kicsit. Apró még a hegyi élethez, de nem vetett Támilá útjába követ: menjen. Az ő lelke tudja, mit kell cselekednie.

És akkor Támilá felment a hegyre, ahová az anyja vitte valamikor. Mint aki visszatér meghalni oda, ahol a legboldogabb volt. Nemsokára Támila érezte, hogy az erejét kiszívta a hegy, az erdő, a pasa, Rájá, és az élet úgy általában. Eljött az a nap, amikor nem kelt fel többé fűágyáról, amikor hiába jött be fehérszőrű kecskéje duzzadt tőgyével, már nem kellett a tej, sem az ölébe hullott édes gyümölcs. Egyszer egy csendes estén elaludt örökre.

Rájá temette el évekkal később. Amikor rátalált. Amikor felköltözött a kecskékkal a hegyre.”

- De ne kezdjem Rájá történetét előlről, Majkám! Emlékszel rá bizonyosan. -

- Ó, milyen rettenetes lehet meglelni az édesanyát holtan! - remegett meg Majka kicsi teste.

- Nem volt olyan borzasztó: csak a fehér csontjait lelte, meg némi ruhafoszlányt. -

- De az az anyja volt! - zokogott Majka. - Csak ilyen nagyon szomorú ősanya-mesét tudsz nekem mesélni? -

- Hiszen mindegyik szomorú, ha úgy vesszük! Az anyák egyszer meghalnak. -

- Nem! - sikoltott a kislány, és átölelte Pásivá nyakát, mint aki nem akarja többé elengedni.

- Ojjaj, lelkem! Holnap Támila édesanyjáról mesélek majd, jó? Az ő történetétől talán nem fogsz riadozni. -

És a másnapi mese így szólt Pásivá ajkáról:

„**SANTHI** Kozana öléből született, ha jól számítom, kereken a 800-dik esztendőben. Olyan pici volt, mintha egy apró, vízben csiszolt kavics lett volna. Kozana hallgatott is emiatt az urától eleget. Nem is győzte jóvátenni: szült még 18 fiút neki, aztán... No, de nem róla akarok most mesélni, hanem Santhiról, a Kavicslánykáról.

Igaz, az évek során nőtt rendesen, de kistermetű maradt és könnyű. Olyan könnyű, hogy ha elkezdett futni, mintha a szél vitte volna, alig lehetett a lábait látni, és mindenkinél gyorsabban ért bárhova. Ennek a falu nagy hasznát látta, ha el akartak fogni egy megvadult csikót, vagy nyulat szerettek volna vacsorára. Santhi idejében nyugalomba vonultak a nyílveszők és az íjak: nem volt rájuk szükség.

No, Santhi nemigen szerette, ha ezért-azért szalajtották, ha dolgot adtak, és kedvteléseiben zavarták, azaz olyasmit kértek tőle, amit úgy hittek, csak ő tud teljesíteni. Amikor már az esze is hozzánőtt a végleges termetéhez, azaz felnőtt lett és megokosodott, bizony kitalálta, akkor élhet kedve szerint, ha elvonul. Ezért aztán, ha már nagyon elege volt a szomszédokból, felfutott a hegyre az emberek elől, és akkor jött le, ha a kedve tartotta. Így fedezte fel azt a barlanglakást a sziklák övezte tó partján, amit később a lánya és unokái olyan jól tudtak hasznosítani. Igaz, már akkor látszott, hogy nem Santhi lépte át először a bejáratí követ, hanem éltek itt már őelőtte jónéhányan. Sőt, kiderült, van néhány belső helyiség is, amelyet Santhi egy bátor pillanatában hason csúszva fedezett fel. Hogy ott miket látott! Ámult-bámult, és arra gondolt, itt az istenek tanyáztak régen. A földön kő- és vasszerszámok heverték, a falak mentén cifra oszlopok álltak és az oszlopok végén egy alak félig kifaragva. Úgy ült egy puha vánkoston, mint a varázslók szoktak, ha elmerülnek gondolataikban, vagy lelkük fenn jár az istenek között, keresztbe tett lábakkal. Csak ennek a varázslónak nem volt arca. Valaki nem tudta befejezni. Vajon miért? - tűnődött Santhi, akinek a szíve igencsak vonzódott a kövekhez. Úgy gondolta, ha ennyire megközelíthetetlen ez az oszlopos hely, hát bizonyára az istenek rendelték így. Talán épp az, aki benn ült azon a puha kővánkoston. Nem szólt hát róla senkinek, és maga is tisztelte a helyet annyira, hogy többé nem merészkedett oda. Mindenestre megnyugtatónak érezte a közelében egy istenszobor létezését, ami egyenlő magával az ismeretlen istennel. Santhi tehát kibérelte magának ezt a csudás barlangot, ha a világtól el akart vonulni.

Nagylány korában, azaz mire éppen 12 esztendő lett, különös módon fedezte fel a tavat. Eddig is ott terült el, használta is erre, arra, mondjuk főzéshez, mosáshoz. Volt és kész. De most másképp volt ott. És ez a felfedezés megváltoztatta egész életét.

Egy éjszaka kint üldögélt a parton aprócska tűz mellett, a csillagokat bámulta, amikor a nevét hallotta. Mély, öblös hangon kongott a szó:

- Santhi! Santhi! -

Még azt is hallani vélte, hogy a hang hívja:

- Gyere hozzám, Santhi! -

Megijedt: Nincs egyedül? Akkor a hang megnyugtatta:

- Egyedüli ember vagy közel s távol, ne félj, Santhi! - és hozzátette: - Manasbal vagyok, a tó. Gyere, fürödj meg bennem! A vizem lágy és langyos, olyan tiszta, mint a Csaraba patak a falutok alatt. Vagy még tisztább! Mindent meglátsz, ami bennem van, ha belém merülsz. Megtanítalak a vízben haladni is, ha szeretnéd! Gyere hát! -

Santhi nem hitt a fülének, de felállt, és közelebb sétált. Könnyű ruháját meglibbentette az esti szél, s a fák köröskörül olyan kedvesen sóhajtoztak, mintha nógatnák. Mintha az egész hegy hozzá beszélne. Főképp a tó vonzotta Santhit, ez a Manas Bal vagy hogy hívják. Ismételte a nevet magában mintegy bátorításul. És a Hold fehér fényénél, amikor kékes színt öltenek a zöld levelek, és gyémánt módon szikráznak az ormok, Santhi belelépett a vízbe. Ruháját levetette, és óvatosan gázolt befelé, figyelte, mennyire mélyül a meder, és amikor felemelte egy hullám, rájött, hogy úszni is tud. Tempózott a vízben, és közben belenézett a tó titokzatos

mélyébe. A fenéken sárga és piros kavicsok heverték, ezüst és bronzszínű halacskák úszkáltak. Santhi akkor visszafordult.

- Ne menj még el, kedves Santhi! Olyan jó, hogy érzem könnyű testedet, karcsú lábadat! Maradj még! -

- Nem lehet! - válaszolta Santhi a számára láthatatlan beszélgető társnak. - Elfáradtam, aludnék, megszomjaztam, innék, megéheztem, ennék! -

- Feküdj a hátamra, elringatlak, igyál a vizemből, édes, egyél a fővenyemen pihenő eledelből! -

- Mit mondasz? Élelem lakik a vized fenekén? Én csak kavicsokat látok ott, meg hínárágakat. No, az én gyomromnak ezek bizony nem tetszenek. -

Azzal Santhi kifelé tempózott. De egy erős hullám úgy felkapta, és akkorát hintázott vele, hogy egy pillanat alatt a tó fenekére bukott. Akkor belekapaszkodott az aljnövényzetbe, belemarkolt a fővénybe ijedtében, és a kezébe került egy barázdált, gyönyörű kavics is, ami nagyon hasonlított ahhoz a kalácshoz, amit az anyja szokott neki sütni ünnepi alkalmakkor. Hát nem eresztette. Amint a partra evickélt, beleharapott a kavicsba, és uramfia! Ehető volt! Mi több! Finom. Így hát lemerült, újabb és újabb kavicsokat hozott fel magának. Jól lakott, tenyerével vizet is merített. A tó adományai annyira elpillesztették, hogy azonnál elaludt fűágán, még a tüzeckét sem oltotta el. Eloltotta azt Manasbal, a tó szelleme, aki örömmel telten nézte az alvó lánykát. És nagyon boldog volt, hogy végre sikerült magához csálnia, és biztosítania őt jó szándékáról. Remélte, a dolog megismétlődik majd. Talán barátságot is köthetnek.

Így is történt. Santhi már nem tudott meglenni a tó adományai nélkül. Ha csak tehetne, felfutott hozzá. Ami másnak fél napi járás volt, neki pár pillanat. Senkinek nem beszélt róla, nehogy kinevessék. Csak akkor faggatta anyját, Kozanát a hegyi tó felől, amikor úgy látszott, hogy a hasa gömbölyödni kezd, tehát gyereket vár. Santhi egyáltalán nem értette a helyzetét, de Kozana megnyugtatta:

- Igen, igen. Hallottam már ilyen történeteket, de nem hittem, hogy igazak. No lám... - mondta az anyja. - Menj vissza hozzá, és mondd el neki, hogy gyermeke kéretőzik a világra. Segítsen, hogy az a gyermek emberhez hasonlatos legyen, különben hogy él meg itt a Földön? -

Jó tanácsot kapott Santhi. Manasbal pedig ujjongott örömeiben, és eljárt az isteneknél, hogy a születendő gyermek Santhira hasonlítson. Így jött a világra fenn, a szirtek között, a tó partján Kozana segítségével Támila.

Santhi egész életében a tó szerelmese maradt. Szült Manasbálnak még egy fiút, emberalakút, és boldog volt.

Ahogy teltek az évek, Santhi nem öregedett úgy, mint mindenki más, hanem töpörödött. Egyre kisebb lett, és egyre fürgébb alakját már nem is lehetett látni, amikor futásnak eredt. Csak a felkavart levegő süvítéséből tudták az emberek, hogy Santhi száguld arrafelé.

Santhi a Hegy Szellemével is barátságot kötött. Tőle kapott ígéretet arra, hogy leszármazottait, ha szükségük van rá, elrejtí ezen a szent helyen, a három patak rétjén, ahol a kőbarlang állott.”

- Anya! Nem lehet, hogy Advitira dédanyád gyermekét, Dzsottát is Santhi segítette a világra a hegyi barlangban? Emlékszem, az a dolog homályban maradt. Advitira hallgatott - kottyantotta közbe Majka, mert ő szerette a dolgokat a helyére tenni.

- Nem hiszem. Santhinak akkor legalább 90 esztendősen kellett volna lennie, amikor Dzsotta született. Akkoriban pedig nem értek meg emberi lények ekkora kort. Bár lehet, hogy igazad lesz. Gondoljuk csak végig! -

Majka keményen törte a kobakját, Pásivá elmosolyodott a komoly lányka láttán, és a segítségére sietett:

- Bizony, az a fáma járta, hogy Santhi nem máglyatűzben ment a túlvilágra, amikor meghalt. Senki nem tudta, mikor halt meg. Csak azt látta mindenki, hogy egyre kisebb lesz. Már csak akkorka volt, mint egy kis kavics. Így aztán könnyen megtörténhetett, hogy 90 év múlva is ott ült az ő férjeura, Manasbal tavának a partján egy fűszál árnyékában, és segített annak, akinek szüksége volt rá.

Később aztán arra jött egy szarka, felkapta, mert azt hitte, édes mag, és amikor rájött, hogy csak egy kavics, a csőréből beleejtette a tóba. -

- Na látod, Anya! Nekem volt igazam! - kacagott fel Majka, és az anyjához bújt.

- Most figyelj, Majka, mert ilyen történetet életedben nem hallottál még, annyira különös! Ráadásul az egyik öreg-öreganyádról szól - mosolygott Pásivá, és nyomban neki is fogott:

„**KOZANA** nagyon sokáig nem különbözött a többi asszonytól a faluban. Apró gyerkőcként a többiekkel ugrált és játszott a porban, mint még hasznavehetetlen jószág, nagyobbacska korában segített a kecskék körül télen, meg a gabonacséplésben nyáron, a falu gyerekeinek gondozásában pedig egész évben, aztán amikor elérkezett az ideje, rendjén férjhez is ment. Derék pásztor volt a férje, aki az év java részét a kecskékkal töltötte fenn a hegyen, ám amikor lejött, Kozana mindjárt utána teherbe esett. Szép sorban évente szült a férjének összesen 18 pufók fiút, s hozzá még egy leányt is.

Ám egyszer valami furcsa dolog történt vele. Számolgathatod, Majka, bizony már vénecske volt akkor Kozana, közel járt a negyvenhez, mégis szemrevaló maradt apró természetével, fekete, sűrű hajával, halovány bőrével, örökös jókedvével, és meg nem szűnő boldog dolgoságával.

A férje épp a hegyekben volt. Nyáridő melege terítette be a vidéket, fenn kristály ég ragyogott, közel az erdőszél árnyéka kékllett. Kozana a patak partján térdelve ruhát mosott, bokájánál megkötötte száriját, hogy ne legyen útban a hosszú kelme, kislánya a hátára kötött batyuban szunyókált.

Mondom, nyáridő volt, de milyen nyár! Rekkenő. Mindenki lihegett a hőségben, és a vizek is kezdtek elpárologni. Nem csoda, hogy körötte nyüzsgött a falu minden gyereke. Hatalmas visításokkal tapickoltak és fröcskölték egymást a patak alján szerényen csordogáló vízben. Kozana mind feljebb és feljebb húzódott a gyerekhad elől, mígnem elérte a hármaskő dombocskáját. Itt a fenyők alatt, a fák hús árnyékában aztán a kezei jártak szerényen. Egyszer csak azt érezte, hogy megkötött nadrágocskájába valami belebújt. Talán gyík? Vagy kígyó? Megijedt Kozana. A kígyó nem tréfál! Ráadásul siklása csiklandozta sima lába szárát. Abbahagyta hát a munkát, gyermekét a fűre fektette, és benyúlt a ruhája alá, hogy megfogja a szemtelent, de semmi. Ott bizony nem volt semmi. Már-már megkönnyebbült volna, de akkor a patak cseppnyi vízecskéjén fehér habok fodrozódtak, a három fenyő meg hajladozott a feje felett, szél kerekedett, ruháját kerek gömbbé fújta. Tán vihar lesz, gondolta Kozana, és kapkodva összeszedte a mosott ruhát, apró lányát melléjük fektette a fateknőbe, azt meg a fejére tette, ahogy szokás errefelé, és nekiindult, de egyet sem lépett, amikor emelkedni kezdett. Talpa a fűszálak tetején surrant, bokáját a tulipánfa mézillatú virágos ága csiklandozta, azután már a fenyő alsó ágait látta szemből közeledni. Feje tetején a teknőben a gyermek kacagott, és Kozana meg suhant felfelé, fel az ég felé.

A patak vizében elcsendesedtek a gyerekek, mind Kozana útját követte. A faluban az asszonyok keze megállt a fazekak felett, a tűzhelyek felett, a csorgó kút felett, mind az eget bámulta. A földeken a férfiak Kozana csodálatos égi megjelenésére abbahagyták a munkát, még a madarak is megálltak röptükben, a kígyók suhanásukban, a párductigrisek nesztelen óvakodásukban, a szarvasok menekülésükben. Mind a csodát figyelte.

- Nézzétek! Kozana versenyt repül a viharral! - sivitottak a gyerkőcök.

- Lássatok csudát! Kozanát felkapta a szél! Hogy viszi, mint a pelyhet! - kiabáltak innen is, onnan is.

Aznap a faluban megállt az élet. Az égen meg suhant az asszony, és azon aggodalmaskodott, hogy rendben van, valahogy felrepült, fején a gyermek is biztonsággal billeg, a kacagásából ítélve még jól is érzi magát odafenn, de hogyan jön le? Végül is nem akar ő madár lenni, hiszen nem nőttek szárnyai, és pille sem lett, akit a könnyű szél felkaphat: valaki viszi a levegőégen. Akárha egy óriás tenyerén repülne a világ felett.

És ráadásul az a valaki odafenn, a felhők magasságában a fülébe sugdos. El sem merem mondani, milyen szép szavakat, amilyet az urától sem hallott soha, s közben valami gyengéd légáramlat a lábait simogatja, apró csókokat érzett a keblén, az arcán.

- Ugyan, Szél koma, remélem, a gyerkőcre vigyázol! Meg a mosott ruha is ott van a teknőben! Ne menjen már kárba a munkám! - nevette a helyzetet Kozana.

- Csakhogy megellelek, Szél Asszonya! Bejártam érted a fél földet. Most nem engedlek! -

- Elég sokáig kerestél, Szél koma, - kiáltotta Kozana, miközben sikerült kikerülnie azt a hegymot, amelynek az aljában ott ült a kőbarlang, előtte a rét, s a három patak is vígan csordogált. - Miközben keresgéltem, alaposan megvénültem, és elszoktam a heves udvarlásoktól. Elég volt a tréfából! Haza kell mennem! -

No, bizony megkönnyebbült Kozana, amikor a réten földet ért végre. Olyan lágyan, mintha valaki a tenyeréről óvatosan lehelyezné a legselymesebb fünyoszolyára.

- Még hogy megvénültél! A legszebb nászi korban vagy. Én, a Keleti Szél bizony megértem már néhány millió esztendő, s az utóbbi párszáz esztendőben pont egy ilyen csitíre vágytam, de eddig nem találtam! - szólt tréfásan a Szél, a kövek csiszolója, felhők kergetője, fák hajladoztatója, és átölelte Kozanát. Nem volt mit tenni.

No, Kozana vénségére teherbe esett. Nyilvánvaló volt, hogy a tettes nem más, mint a vihar előtt járó hatalmas Keleti Szél, aki azon a forró nyári napon épp felkerekedett mindenki szeme láttára, de csak Kozanát kapta fel, a vihar elmaradt.

Kozanának azonban nem volt ez ilyen egyszerű. Hites ura elfogadta ugyan szavát, de soha többé nem szólt asszonyához. Mintha bizony tehetne róla! A férfi tisztessége azonban így kívánta.

Kozana élete nagyon keserves lett. Szíve alatt ott a Szél gyermeke, érezte már rúgkapálni, és a házban kerülték a szót. A gyerekek megszeppenve néztek előbb őrá, aztán az apjukra, és hallgattak ők is. Szóval az élet megváltozott, és Kozana nem győzött szomorkodni. Hol volt már a régi jó kedve! Esténként kimenekült a házból Holdat nézni, sorsán töprenkedni, s ahogy ott szipogott guggon, hátát a falnak döntve, megint emelkedni kezdett, és emelkedett egyre magasabbra, túl a házak tetején, túl a szalmatetőkön kibodorodó füstkígyókon, pedig dehogyis akart ő repkedni! Nagyon mérges lett:

- Nem elég, hogy bajba hoztál? Mit képzelsz még? Mit akarsz? -

- Megszerettelek. Gyere velem! Néked adom mind az eget s felleget. Boldog életet adok neked. -

- Ég és felhő, jaj nekem! Megszülöm a gyermekem, s elzavarnak vele együtt. Segíts inkább idelenn! -

Akkor a Szél bement minden házba, Kozana hallgatag falujába, és nem maradt a helyén semmi. Szerteszálltak a kelmék, a maggal teli korsók felborultak, a kincses ládák széjjeldőltek, ami mozdítható, mind kiszállt az ablakon az éjszakába, az ajtók nyikorogva csapódtak, a tűzhelyen a lángok félelmetes táncot jártak, és megrémültek az emberek. Kozana attól fogva a falu tiszteltje lett. Hát még amikor megszülte Santhit, a Kavicsleányt! Azt bámulták csak igazán! Santhi, a Szél leánya volt. Tőle örökölte gyors futását, fürgé lábait.”

- De hiszen minderről már tudsz, Majkám - nézett Pásivá a leányára, aki mosolyogva aludt az ölében.

- Haj, ha a mesék valóra válhatnának! - álmodta közben a magáét Majka, és álmában a Hold felett repült.

Másnap Pásivá gondolataiba merülve ült a patakparti öreg fűz alatt. Mostanában, hogy Majkának összegyűjtötte emlékeit, amelyeket az öregjeitől hallott, és elmerült a múltban, komolyan foglalkoztatta az, hogy amint távolodik a jelentől, egyre különösebb életet éltek ősei. A nagyanyja meséket költött valóság helyett? Vagy akkor az embereknek tényleg volt varázserejük? Tényleg lehajolt hozzájuk a Természet? No, jó: a sámánok most is különös, természetfeletti erőkkel rendelkeznek, de akkor bárkibe beleszerethetett a Szél, bárkinék leányt nemzhetett a Víz, egyik ősanya a Hegyek Szellemének leánya volt, a másik, a Köveké. Hová lettek ezek a varázserők? Haj, ha néki csak egy töredéke meglenne, mind a gyermekei boldogságára használná! - sóhajtott Pásivá.

Ekkor szaladt feléje messziről leánykája, Majka, hogy kikövetelje a következő ős történetét. Pásivá nem merte megkérdezni, hogy Majka igaznak tartja-e a szavait. Kételyekkel telten, nehezen fogott hozzá:

„Egyszer azzal futott haza a falu legvásottabb kölykeinek egyike, aki épp madártojások után kutatott a keleti erdőszélen, hogy egy idegen alak közeledik feléjük, még hozzá elég különös módon: repülve! Az összes dologtalan gyerek odaszáguldott, pedig arra amúgy nemigen merészkedtek, mert tilos volt. Arrafelé csak túlevelű fák nőttek, s a fák alját nem borította édesbogyójú gyümölcscsel terhes aljnövényzet, arra legfeljebb mérges gombákkal és leskelődő vadállatokkal lehetett találkozni, csak egy-két merész vásottabbja vállalkozott arra, hogy a szélső fákon kifossa a fészkeket.

A hír viszont igaz volt. Egy alak libegett ki éppen az erdőből, egy fiatal lányka. Mivel embermódra lépkedett, a hírhozó fiú szavait kétségbe vonták, és a gyerekek vállvonogatva visszafordultak. De akkor a lány megszólalt:

- No, mondjátok, jó helyen járok-e? Ez-e Moksa faluja? -

A gyerkőcök összenéztek. Moksa faluja? Ilyenről ők még nem hallottak, pedig a lány érthető hindi nyelven kérdezte. Akkor ért oda a közeli kunyhó anyókája, és kézbe vette a dolgot, hiszen nem mindennap szoktak ide látogatók jönni. Azaz egyáltalán senki, különösen a világnak arról a feléről nem. Ám az anyóka sem értette, hát rákérdezett:

- Mit mondasz gyerekem? Milyen falut keresel? -

- Moksapurt - ismételte a lányka, akin áttetszően vékony fehér szári libegett, vállán aranyos gomb csillogott, és a haja épp olyan lágyan omló fekete volt, mint a lányoknak errefelé, s épp úgy hordta feltűzve a tarkóján. Tehát nem lehetett nagyon idegen, sem nagyon szegény, de látszott, messziről való, hisz nem tudja, hogy ez az erdő mennyire veszélyes.

- Lehet, hogy jó helyen jársz, bár ennek a falunak nincs neve, soha nem is volt. Egyszerűen ez a világ vége, tudja azt errefelé mindenki, és azt is mindenki tudja, hogy ez az erdő, ahonnan kijöttél, igen veszedelmes, és nem szoktunk mi arrafelé járni - mondta egy szuszra az öreg-anyó.

A lány erre elmosolyodott.

- Nem baj. Én most elnevezem, ezt a falut. Eztán így fogják hívni: Moksapur. Jó? Remélem, megengeditek, hogy kipihenjük magunkat nálatok? -

- Nem vagy egyedül? Hol hagytad a többieket? Hívd őket gyorsan, még megszimatolják a párdúcok, hogy préda sétál a fenyvesben! -

A lány ekkor hátraintett, és egy fiú lépett elő, meghajolt és így szólt:

- **Moksa** nővérem állítja, hogy itt megtalálja azt, amit keres: a boldogságot. Az én feladatomban volt elkísérni. A fivére vagyok, a nevem: Pamírkán. -

- Gyertek velem, gyermekeim, keresünk nektek szállást! - intett az anyó, azzal elindultak a falu belseje felé, utánuk a gyerekhad. De most nagy volt a csönd, fecsegni is elfelejtettek, mert mindegyikük azt bámulta, hogy sem a lány, sem a fivére nem lépkednek a földön, utánuk egy porszem nem száll fel, és ruhájuk szellőt sodor maga után.

Útközben az anyó nem bírta a kíváncsiságával, alaposan kikérdezte a jövevényeket, akik kedves mosollyal válaszoltak. Nem volt titkuk, hogy is lett volna! Árván maradtak odafenn az Istenek közelében pompázó hegyek között a Pamír fennsíkon. Mindenki elpusztult körülöttük, hát elindultak, hátha találnak olyan országot, ahol megélhetnek, még ha távolabb is lesznek az Istenektől, mint a fenséges magasságban, ahová madár sem igen repül fel. Tűzzel üldözte el őket a hatalmas Hegység Szelleme, aki nem tűrt embert völgyeiben, lejtőin meg különösen nem. Igaz, nem is voltak ott ilyen lágyan futó lejtők, mint errefelé. Vagy sík ösvény vonult a meredek hegyek között sétatályosul az Isteneknek, és ezeket az ösvényeket meredek szakadékok csipkézték. Így védték az Istenek a sziklacsúcsokat, meg ne közelíthesse az ember. Azok a hegyes, hófödte sziklacsúcsok pedig úgy vették körül az ember által is járható síkokat, mint tömör, áthatolhatatlan falak, amelyeken télen-nyáron fehérén szikrázik a hó, s mögöttük az ég fekete, olykor ibolyaszín. Azon a vidéken csak tavasszal látni piros, rózsaszínű, lila vagy sárgán libegő virágokat, lepkéket, és ez a kellemes évszak igen rövid ideig tart. Ebbe a ridegségbe sokan haltak bele, igazából mindnyájan, akik ott akartak élni, köztük a testvéreik és a szüleik.

- Még szerencse, hogy tudtok repülni, különben nemigen jöhettetek volna idáig! - kottyantotta közbe a madárfészket rabló kölyök.

- Bizony, szerencse. Gondolom, ti is rászorultok néha a szellő segítségére? -

Erre nagy volt a hallgatás. Csak egy apró fiúcska kiáltott le neki az egyik kunyhó tetejéről:

- Ha igazán te vagy Moksa, akkor én meg a Sasmadár vagyok! Nézd! - s már repült is lefelé a tetőről, ami ugyan nem volt sokkal magasabb, mint egy jól megtermett kásmíri férfi, de azért nagy bátorságra vallott egy cirka hároméves lurkótól. Moksa meg is állt, és örömmel emelte fel a gyermeket, hatalmasat csókolva a feje búbjára.

- Te is úgy véled, hogy ez volt az eljegyzésünk? - kérdezte hamiskásan a gyerek. - A nevem Igala, a Sasmadár, és tudtam, hogy egyszer eljössz ide, és megcsókolsz.

Így történt. Moksa, mert ez volt a fiatal leány neve, helyet talált Sasmadár, azaz Igala szüleinek a házában, fivére, Pamírkán tovább ment menyasszonyt és hazát keresni. Moksa pedig megígérte Igalának, hogy megvárja, amíg felnő, és elveheti őt feleségül.

Moksa 15 évet várt Igalára. Közben fel-felröppent a hegyekbe, megtalálta azt a bizonyos barlangot, amit utódai is felfedeztek, mint menedéket kényszerűségük idején. Moksának nem menedék volt ez a barlang, hanem álmodozásának színhelye. Tartozását itt róttá le annak az istenségnek, akinek, úgy vélte, hálával tartozik: Buddhának, akit még fenn, a hegyek között ismert meg. Egy fénytelen éjszakán jelent meg előtte a sötétlila égbolton, leült egy kényelmes sziklaszirtre, és szólt hozzá. Olyan volt a hegy tetején, mintha maga a Hold szállt volna le fehér fényességgel. Kinyújtotta a karját, és megmutatta az utat, amerre megtalálja majd a szerelmet.

- És az a hely lesz Moksapur - mondotta Buddha.

Moksa a 15 év minden napján arra gondolt, hogy megérkezett. A falu befogadta. Az emberek örültek, ha látták, mert jó volt a közelében. Mint akit megérintett az Isten, a csókját érezték rajta, azt, hogy a fentiek a tenyerükön hordozzák őt. Moksa pedig boldog volt, hiszen átélheti, hogy szerelme az ő ölelő karjai közt nő és érik férfivá, hogy láthatja, amit asszony még nem, jövődő párja gyermekeveit.

Moksa tehát a várakozás évei alatt hálával telt szívvel kifaragta Istenét a barlang köveiből. Olykor eltűnt a házból, és titokzatosan mosolyogva tért vissza. Nem kérdezték. Ismerték. Odafönn pedig először az egymás mellett sorakozó oszlopokat véste ki a hegyből, amelyek a templommá formálódó tér közepe felé vezettek. Középen pedig kötrónus kővankosán keresztbe tett lábakkal ült a fenséges Buddha, ahogy a hegyormon látta Őt a lila felhők alatt. Moksa azt akarta, hogy a falu népe majd odajárjon Buddhát imádni, mert Buddha erőt ad a benne való hit és az állhatatosság által. Ezt tapasztalta, ezt akarta falujának átadni.

Az isteni közelségében eltelt a 15 esztendő. Közben Moksa szerelme is nőttön-nőtt a választott gyermek iránt. Igala pedig a természet és az emberek törvénye szerint elérte azt a férfikort, amikor párt választhat. Akkor összeházasodtak Moksával. Moksa Igala házában megismerte a szerelmet, és szült egy fiút, kis Igala-fiókat, azután egy leányt, Kozanát. De akkorra kimerült az ereje. Mitől? A várakozástól-e, vagy a kemény férfierőt igénylő kőfaragástól? Ő sem tudta, nem is firtatta, hiszen minden úgy történt, ahogy azt Buddha ígérte, és ő ebben az ígéretben boldog volt.

Negyvenedik éve felé közeledett, még nem lépett az öregedés útjára sem, rászakadt gyengesége mégis arra intette, hogy készüljön a halálra. Csak az aggasztotta, hogy hálaajándékát, az istenszobrot nem tudta befejezni. Egy langyos őszi délután nekivágott a hegynek, és elindult a barlang felé. Nem ment be, nem akart szembenézni a féligkész arccal. És azt sem akarta, hogy emberi szem így, félkészen lássa Őt. Úgy gondolta, el kellene torlaszolni az utat Hozzá, ne lássa senki addig, amíg el nem jön az idő, amikor Buddha ideküld valakit, hogy befejezze képmását, és elhintse hitét ezen a földön.

Moksa nem tudta mitévő legyen, hisz képtelen a barlang szája elé követ görgetni. Leült egy kidőlt fatörzsre, szemét behuntya, és erőért imádkozott. Mire az alkony beborította a tisztást és a távoli hegyeket bíborfényével, Moksa befejezte fohászát, és felemelte a tekintetét. A barlang nyílása eltűnt! Nem a közelgő éj borította be titokzatos sötétségébe, nem! Egy gyönyörű, kereklevelű, rózsaszínű szirmaival ékes lótusz pompázott előtte, a levelek alatt selymesfényű kicsiny tó ringott, és tükrén ott virított az égre éppen felérkező Hold. Moksa megremegett. Istenének jelenlétét érezte. De érezte utolsó pillanata közeledtét is. Akkor Buddha magához ölelte.

Ott halt meg Moksa a tisztáson, a kis tó partján, az elrejtett barlang bejárata előtt. Így eshetett, hogy az emberek csak sokára fedezték fel a templomot. Kásmírnak erre a világvége vidékére Buddha tisztelete csak igen későn jutott el. Olyan későn, amikor mi már nem mesélünk a Kásmir-beli ősről, mert az utunk másfelé visz.”

- Bizony, Majka! Ahhoz hogy megkeressük Moksa édesanyját, fel kell mennünk az Istenekhez közel eső hatalmas fennsíkra, a Pamírra. Moksától már tudjuk, hogy a Hegy Hatalmas Szelleme nem szívelte az embereket, és mindent megtett, hogy ne választhassák állandó lakhelyül zöld rétjeit, mert azon az istenek sétálnak, és ne másszák meg a hófedte csúcsokat, hiszen ott nem terem semmi hasznos.

Mégis egy időre egy kicsi csapat megvetette ott a lábát. Fekete gyapjas juhokat neveltek, azok bőréből építették a szél ellen a sátraikat, megbirkóztak a hegyi medvékkel, és halat fogtak a csörgedező patakok jéghideg vizében. A férfiak hatalmas fenyőket vágtak ki tűzrevalónak. Minden egyes szálfa kidőlése maga után vont az istenek haragját, mert a tüzet végképp nem szerették az istenek. Minden tűzrakás hosszú és kemény fáradságba került, minden tűzért meg kellett fizetniök. Az emberek igazi harcot vívtak érte a Széllel.

Szádi, Moksa édesanyja ott fenn született. Igen keserves küzdelemben élte meg a 13. életévét, amikor feleségül ment az egyetlen hozzávaló férfihoz, az egyik unokatestvéréhez. Senki más nem élt odafenn akkor, csak a szülei és azok testvérei. Mint akiket kitaszított a világ. Nem tudták, miért szenvednek, azt csak Szádi édesanyja tudta, Mohanam. De nem vágok a történet elébe.

Szádi az istenek bosszúságára újabb emberkéket hozott a világra: Moksa után Pamírkánt, utána még öt fiúcskát, akik hamar meghaltak. Kicsiny korában elvitte egyikét a láz, a másikat egy kidőlő fenyő ütötte agyon, a harmadik lezuhant a szakadékba, a negyediket egy viharos éjszakán agyoncsapta a villám.

A tűz nagyon ingerelte az isteneket, meg kellett minden csepp melegért küzdeni, minden falat ételért, és minden gyerek világrahozataláért. Hiába mutattak be áldozatokat nekik, hiába ajánlották fel a juhok legvastagabb húsát. Nem volt kegyelem.

A Pamír fennsíkon való keserves életük akkor ért véget, amikor az utolsó gyermek, a villám sújtotta apróság elszenesedett testét akarták elhantolni, és lelkéért tort ülni. Levágtak egy tulkot, vizet akartak melegíteni a főzéshez. De a tűz nem akart fellobbanni.

Ekkor fohászkodott Moksa Buddhához, és ekkor jelent meg neki a sötét éjben, a legkétségbeesettebb pillanatban az Isten. És igen, akkor fellobbant a láng, de aztán magasra csapott, olyan magasra, mintha a világot akarná felégetni, és belekapott a sátorba, és továbbharapózott, és végigégette a kis település bőrsátrait a benne lévőekkel együtt. Mindenki a tűz áldozata lett. Moksa a gyászra öltött, ünnepi fehér szárijában rémülten futott, repült lefelé, amerre Buddha mutatta, nyomában Pamírkán. Akkor vették észre, hogy alattuk a föld igen messze van, és hogy éppen nem rohannak, hanem repülnek! Három napon át repültek erdők, folyók, tavak és hegyormok felett. A lefelé vivő viharos száguldásuk alatt eszükbe jutott, hogy talán a többiek is képesek lettek volna repülni, ha a félelem nem taglózta le az inaikat, és nem markolja csomóvá a bátorságukat.

Szádival és családjával együtt lesodorta a fennsíkról örökre az Embereket a Szél és a Hegyek Zord Szelleme. Pamír azóta is lakatlan és gyönyörű vidék. Pusztán van - az istenek örömére.”

- Édesem, Majka, mesélnék én még, de [Mohanam](#) életével végére érek a történeteknek. Hiába törtem a fejemet, eddig jutottam az emlékezetemben. Többi ősanyámra nem emlékszem. Akiket megismertél, őrizd meg a szívedben, és add tovább históriáikat a gyermekeidnek, hadd tudják, honnan származnak! -

- És a többiek? Az ő anyukájuk? Őrájuk nem gondol majd senki? -

- Voltak. Kellett lenniök. Ennyi. -

Majka elsírta magát, és Pásivá is sajgó szívvel fejezte be utolsó történetét:

„Mohanam nem a Pamír szülötte volt. Ő lent kapta az életét azon a gazdag és termékeny pusztaságon, amelyet hegyek öveztek, folyók szeldeltek, s amelyet évezredek óta Dzsungáriának neveznek, s ahol olyan sokféle nép élt és tűnt el vagy a Tér távoli ködében, vagy az Idő feledtető homályában.

Mohanam tiszte volt kicsi gyerekkorától kezdve, hogy a feketegyapjas birkákra vigyázzon. Körötte a nyáj, távolabb a szigorú hegyek, és telt, ballagott az idő. Ahogy serdült, egyre inkább érezte, hogy valamit csinálnia kellene még azon túl, hogy vigyázza a birkákat, arrább-arrább terelgeti őket, aztán lefekszik, és az eget bámulja. Egyszer csak kis éles kése került a kezébe. Egy juhokat őrzőnek mindig kéznél kell lenni éles szerszámnak. Például ha valami baja esik, a lába felsebesedik, vagy megmarja egy kígyó, mivel segít rajta? Meg aztán segédkezett Mohanam az ivartalanításnál is, és egyáltalán! Szerszám nélkül nem ember az ember, még ha lány is. Szóval a kezébe került, nézegette, forgatta, jó élesnek látta, amúgy kézreálló is volt, közben meg eszébe jutott az öreg juhász tilinkója, az is késsel lett faragva. Hát megpróbálja, gondolta. Így kezdett a fafaragáshoz. Olyan birkák, emberek, virágok és fák, asszonyok és istenek kerültek ki a keze alól, hogy csodájára jártak volna, ha az a kedves fiú, aki Mohanam mezejétől néhány óra lovaglásra legeltette a ménesét a nagy folyó partján, el nem jön időnként, és el nem viszi őket. Igaz, nagyon kellett könyörögnie, hogy a lány kiadja a munkáit a kezéből, de végül is mindig megtörtént a vásár. A fiút Besének hívták, és tényleg volt benne valami kányaszerű. A fekete irhájában, fekete varkocsával és fekete, szigorú tekintetű szemével, ha meg-meglebbentette mindenrejtő juhbőr takaróját, egy repülni kész madárnak nézte volna bárki.

A történet ott kezdődött, hogy Mohanam elaludt a déli rekkenőben, és nagyon furcsát álmódott: egy kossal közösült álmában. Erre a rémálomra fel is riadt, vagy tán a szemerke eső ébresztette fel, ami az arcára csöpögött, ki tudja. Tény, hogy amikor kinyitotta a szemét, Bese ült mellette mosolyogva. Mohanam ijedten felült, megigazította a könnyű nyári gyolcsot, amelyik álmában jól felcsúszott a combjáig, és zavartan nézett a fiúra.

- Azt mesélik, az anyád lótuszvirágban szült téged a kristályvizű hegyi tó szigetén. Hát igaz lehet, mert olyan szép vagy! Te, te Moha, Mohanam... -

És lehajolt Bese, hogy megcsókolja a lány orcáját, de Mohanam eltaszította.

- Mi a baj, Moha? Csak nem félsz tőlem? Éppen tőlem, akit a legjobban ismersz ezen a határtalan vidéken? Hiszen más nemigen jön meglátogatni! -

- Dehogy félek!... Azazhogy... tudod, álmodtam... tán azért, no... -

- Rosszat álmodtál? Bántottak? -

- Nem. Vagyis igen. Nem tudom. Jó is meg rossz is. Szerelmeskedtem. - Mohanam a fűszálakat tépdeste maga körül, és fel nem nézett volna, de azért kimondta. Muszáj volt kimondania.

- Nahát! Itt az ideje, Moha. Végül is nem maradhatsz örökké pásztorlány. És kivel szerelmeskedtél? -

- Ez az! - fakadt sírva Mohanam, és a fekete kosra gondolt. Épp arra, aki nem is olyan messze tőlük most is őt nézte.

Bese nevetve csomagolta batyuba Mohanam faragásait, letett cserébe elemózsiát, kulacsban kumiszt, meg jófajta szárított gyümölcsöket, még kerek pénzeket is, mint fizetséget, azzal lóra pattant, és elvágtatott. Hosszú ideig nézett utána Mohanam, amíg a szemhatár mögött el nem tűnt.

Másnap megint ugyanazt álmodta, de akkor nem jött Bese, hogy megvigasztalja. És még sokszor álmodott ilyet, néha a kos volt a párja, néha Bese. Mint aki vágynak már a házasságra.

Egy idő után arra kellett gondolnia, hogy talán nem is álmodott. Minden jel arra mutatott, hogy a szíve alatt gyermeket hord.

- Oh, hatalmas istenek! - ijedt meg Mohanam. - Éngem letaszítanak a legmagasabb szikláról, ahonnan a bűnösöket, a paráznákat és a tolvajokat szokták. Mi lesz velem? Meg kell halnom az álmaim miatt! -

Ettől fogva Mohanamnak nem volt egyetlen nyugodt perce sem. Előre látta a jövőt, élete rettenetes végét, és még Bese sem jött arrafelé. Elhagyta ember, isten! El innen! Fel a Kék Tokánra! Minél magasabbra! Ne más taszítsa a mélybe, ne a sámán tüzes tenyere rémisztő ceremóniák közepette! Intézze el az istenekkel a bűnét enmaga! Nem bírható ez a rettenet tovább! Nincs a félelemnél borzasztóbb!

Vergődött Mohanam heteken át, a gyermek pedig nőtt benne, érezte, már mozdul, jelzi létezését. Nemsokára beköszönt a tél, itt kell hagynia ezt a sziklás vidéket, le kell vinnie a nyáját a folyóhoz, találkoznia kell a népével, főleg apjával, anyjával. Mi lesz akkor? Nem gondolkodhatott már sokáig! Erős elszánás ült a szívébe, és nekilódult a nyájjal fel, a hegyek közé, a sziklás meredeken fel, egyre feljebb. A juhok el-elhullottak mellőle, de ő ment. Élelmet nem, csak italt vitt magával. A bogyókon élt, és az elszántság vitte a lábait. Elérte azt a hegyormot, amit kiszemelt magának. Már bokáig ért a hó, már dér lepte az ágakat, és biztosan a keresésére indultak. Már érezte maga mögött a leselkedő halált. Meg kell előznie az övéit, a törvényt! Nem volt idő! A szakadék peremére állt. A Keleti Szél a ruhájába kapott, lobogott a szoknyája, kendője, kibomlott fekete haja, a birkák keservesen bégettek, mint akik érzik a veszedelmet, és akkor Mohanam elrugaszkodott...

Ez a halál? Kérdezte a szélről, a felhőkről, az égtől. Mohanam nem zuhant, hanem egyenesen a lemenő nap felé repült. Mint akit mágnesként vonz a nap vörös korongja! Mint akit a szél a tenyerébe markolt, és száguld vele felfelé! Mint aki szárnyakat növesztett, és repülni tud!

Így került Mohanam a Pamír fennsík egyik zöldellő, még havat nem látott rétjére, és elájult. Amikor felébredt, halálos szomjúság gyötörte, és tudta, most nagyon kell törnie a fejét, hogy megértse, mi történt vele. Még inkább azt, mi fog történni!

Nyugodtan feküdt a hátán egy ideig, és gondolkodott. Körötte a csend, mint a halálban. Semmi nem rezdült. Csak az arany sugarak törték át a szemhéját. Akkor kinyitotta a szemét. Fekete kosfej bámult rá.

- Hát feljött utánam - gondolta ijedten. - Legalább lesz a gyerekek apja. Hiszen barikát fogok szülni, ha eljön az idő. -

Aztán felült. És a távoli ormon, a felkelő nap előtt, mint egy fekete kánya, ott ült Bese.

Hogyan kerültek ebbe az irdatlan magasságba, az istenek lábai elé, közvetlenül a túlvilág kapujába? El nem tudta képzelni. Felfelé nem szoktak zuhanni, felfelé csak repülni lehet.

Bese akkor odament hozzá, és megcsókolta, és azt mondta, hogy most már örökre az övé. Isten se, ember se választja el tőle. Szereti. És Mohanam akkor sírva fakadt.

- A birkagyerekem sem baj, Bese? -

- Miféle birkagyerek? Az a kos én voltam. Álmodban is engem szeretted, és ébren is engem. De persze jó, hogy itt van az a kos, meg a néhány juh is, legalább lesz a bőrükből sátor szél és hideg ellen, a húsból étel, hogy megerősödj. -

És valóban. Minden úgy történt, ahogy Bese mondta. Letelepettek a Pamír fennsíkján, Mohanam megszülte első gyermekét, Szádit, és szült még néhány fiút, leányt Bese legnagyobb öröme és a zord Hegy Szellemének szomorúságára, aki nem győzte figyelmeztetni ezeket a botor és bátor embereket, hogy errefelé nem szokás letelepedni. Ez az istenek, a szépség és a fagy birodalma.”

- A többit már tudod, Majkám - sóhajtott Pásivá, mert tudta, ez nem csak az utolsó ősanya-története, hanem egyáltalán az utolsó mese, amit el tud mondani immár lassan felnőtté érő leánykájának.

Nem sokkal később, 62 éves korában meghalt Pásivá.

Át kell vennem a tisztét, ha folytatni akarom. Megkeresni és megismerni azokat, akikből lettem. Lehetetlen! - hallom, ahogy mondjátok. És én is tudom. Nyolcezer íziglen, amikor éppen csak eljutottam az ötvenedik ősmhöz? Repülnöm kellene, mint Mohanamnak, mint a kásmírbeli anyáimnak. Csakhogy onnan a magasból olyan aprónak látszanának az életek a valóságos álmok és tettek nélkül, mintha egy légyiszokkal pötyyözött ablakon át nézném őket. Nem tudnám megkülönböztetni a piszkot az embertől. Mi értelme volna annak?

Látom, Kásmírban az élet mesékkel és varázslatokkal volt átszőve. Vajon korábban is, és mindenütt ilyen csodákkal terhesek voltak az esztendők? Vajon a Föld közepén, a sztyeppe végtelen téerein nem volt-e csoda maga az élet? Megmaradni nem maga olyan feladat-e, amely megbélyegzi a géneket? Az egyesekét úgy, mint az összetartozókat, az egy honban létezőket, akiknek ugyanaz jut egyenként, mint az egésznek? - kérdezem.

Ahogy elnézem a többnapos lovaglásnyira elterülő végtelen mezőt, s körüle a hegyeket, rajta a folyókat, és a mákszemnyi igyekvőket, hát nem úgy van-e velük is, mint a ménessel? Felnevelődnek a fiatal állatok, ám a csikók egy-kettőre elkerülnek az anyjuk mellől, hiszen ezért vannak. Szétszélednek a kupeczek karámjaiba, onnan a hegyi vad népek harctereire, vagy az eke előtt cammognak a tágas, művelt földeken, vagy bejárvák a világot a hátukon kincseket cipelve. Végzik a dolgukat, holott egykor egy csapat voltak, ugyanegy pattogó ostorra iramodtak, egy húú-húú-ra füleltek, egy folyókanyar volt az itatójuk, egy virágos rét az etetőjük. Az ember is így széled ki a család oltalmából messzi világba, vagy ha csak a szomszédba, már idegen az is! Szigorú vagy laza kötelékbe, de idegenbe szokni, hogy a sajátjuk legyen az, ami imént még a másoké volt. Sorsok alakulnak. Néha egyformán, néha különösen. De egyetlen, ami összeköti őket, a köldökszinór, mely által felfűzve az anyák lányaikkal egy sort alkotnak, amelynek a vége...

No, hol a vége?

A LÉLEK HÁZAI

ELMÉLKEDÉSEK ITT, AZ ELEJÉN

... A vándorló lélek és a nehézkes anyagi test között, azaz a Lélekvilág és a Földi létezés között valamikor könnyebb volt az átjárás. Évezredekkel ezelőtt, még a lélek „fiatal korában”, magával hozta Odaátról az őseredeti képzeteket, és testbe öltözve is emlékezett arra, hogy VAN átjárás, VAN kapu. Az ősi halottas könyvek mind erről az átjárásról beszélnek. Az útról. Érdekes: a megérkezésről nem. Sem a Másik létbe, sem a Földi létbe. Sem föl, sem le.

A csecsemők emlékezetében egy darabig még őrződnek a fenti világ nyomai. Talán. Azután belőlük is eltűnnek, felszívódnak. Legyalulják az anyagi világgal való harcok súrlódásai. Maradunk idelelni, testi mivoltunkban védtelenül. Pedig manapság egyre távolodunk a Természettől, a földi életbe való beilleszkedés egyre keményebb munkát és egyre több energiát követel testtől és lélektől egyaránt. Vajon Isten miért törölte el a tudásunkat lelki múltunkról? Minden bizonnyal segíthetne eligazodni a Mindenség nagy szövevényében. Ráadásul az én lelkem már igencsak kopott, az Odaátról hozott emlékek fakók, a lelkem belefáradt az átváltozásokkal járó szenvedésekbe: elszakadni és beilleszkedni, elszakadni és megint beilleszkedni - folyvást... Olyan lehet ez a lélek már, mint nagyapa tarisznyájának foszlott kantára... Ugye?

Ám Isten hagyott egy „rejtett átjárót”, a lélek imaginárius képességét.

1. ZÁCH LILI (1849 - 1885)

Három koppanás az ablakon. A függönyön alig derengett át az ég. Tehát még hajnal sincs. Teljesen éber lett, fülében még a hang, tisztán. A három koppanás, üvegen. A rossz szándékú tolvajok nem kopognak. Megnyugodna, De hátha valaki bajban van? Felkelt, minden ablakon kinézett. Csend volt és sápadt pirkadat, szürkesség meg üresség az utcán és udvaron... Hacsak a madarak nem... Visszahúzza a párna melege:

... Hármat koppantott a rozsdafarkú, hogy be akar jönni, még itt a tél... A nap is hogy kisütött! Nyár van... Így hirtelen...

A kerítésen túl, az utcán tereferélnek, de már nyitom is a kaput. Betérnek, mint akik haza-értek, se ölelés, se öröm. De bennem belül annál nagyobb... hogy meglátogatnak! Elöl lép nehézkesen Nagymamám, azután Nénje, rám se néz, azután Anyu, őt is lefoglalja a negyedik. Ki az? A kendő mélyen az arcában, termetről sem ismerős. Rám néz. Milyen fiatal! Fekete szoknya, kék kötény, falusias. Nézek utánuk, már csuknám a kaput... de hová lett a kapu-szárny? ... Tárva a járás az utca felé, bárki bejöhet. Hadd jöjjön! - vonom a vállam, s fordulok át a verandán, utánuk... Boldog vagyok. Arcomra kiül bizonyára, de rám se hederítenek. Mennek a kertbe, beszélgetnek... Süt a nap...

És nincs kert!... A bodza alatt fejfák és sírkövek... végig... a szilvafa körül is... Látom Nagypapa síremlékét, s gondolom, de jó, hogy itt áll, hisz Pesten nincs már meg...

- Ők kopogtak akkor? - töröm a fejem. - Ki hát a negyedik?...

A sárgatollas, hosszúnyelű portörölőn már a sor, kimosva minden függöny, terítő. Húsvét előtti és vendégek utáni nagytakarítás. Csak kitavaszkodik az idén is!... Temető a kertemben... Hányan éltek és haltak meg már itt ebben a házban?!... És hányan utánam?... És kik?... Mint az a fiatal nő... a ringó járásával... Úgy ment Anyám mellett, mintha összetartoznának, összekapaszkodva... Ő volna Zách Lili?...

A szőnyegekkel az ölében kiment, hogy kirázza mindet... az álom emlékével a kert felé nézett... Az ő kertje, a téli fű sárga hálói át meg átfonták a kert földjét, de itt-ott már felvetette zöld dárdáját az új... A kút melletti lankadt, sárga pampafű bokránál apró pad, egyszemélyes... ott ül Zách Lili, és sír...

Pedig ott sohasem volt pad...

„Dehogynem... Magam csináltam még lánykoromban... Rá lehet tenni a teli vödört a vízzel, úgy könnyebb átönteni a kantába... meg üldögelni is lehet rajta... hallani innen, amint a tehén ropogatja a szénát bent az istállóban...”

A szőnyeget a fűbe vetette, egyenként fogja a kirázásukhoz. De fel kellett nyalábolni hirtelen, mert egy barnafoltos kecske szökell felé, harsányan ugatva utána a fekete, lompos kutya. Kergeti.

„Még összetapodják a szőnyegeimet!” Kapja fel, de csak a szél fúttá le a kötélről a mosott kötőket, réklikeket.

Bentről a gyerek sír, hát fut... A fene a kecskéjébe!... Mondtam is mindig anyámnak, inkább birkát vegyünk! Kergült kecske!... Tessék! Moshatom újra!...

- Nézze, mit csinált a bolond kecskéje! - lengeti a marék sáros ruhát.

Az öregasszony a rakott tűzhely előtt áll, kavarja a fazekat, fel se néz, lába körül vörös macska dörgölőzik. Lehajol, kórét tesz a tűzre, nagyot lobban a láng.

- Nem hallod? Sír a gyerek! Mit ettél, hogy folyton sír? Tán arra is gondolhatnál, amikor a torzsát rágicsálod... -

- Mire, Anya? -

- Szelet csinál. Te szereted, a gyerek megsínyli. Az ő hasiját tekeri. -

- Csak nem? -

Befut a szobába. A bölcso az ablak alatt, rézsút betűz rá a nap. Már csend van. Az ajtónyitásra elhallgatott... Kicsi Lilike!...

A két ablak között a falon ott lóg az esküvői csokra, meg egy darab a mirtuszos pártájából gyönyörűségeken összerakva. Anyja ráháztatta, került tán egy gúnárba is... Haj, olyan volt az az esküvő!... Még a városban is utána néztek volna! Ipamék kitettek magukért. Naná! Lett egy cselédből kettő - ingyen!

- Hogy is volt csak? -

Melléülök... Zavaromban a combomon simigatom a kötőt, pergetem a szélit... belemártom az arcomat... szárítom... De milyen nagy a csend!... Felnyerít a ló a jászol előtt odabenn... hangosan, furán... Ilyenkor mondják, hogy lélek jár az udvaron... pedig csak én, Zács Lili...

„Jól van, Ráró... Csak én vagyok... Szokod az új istállót?... Már az is van... új istálló... belé a lovat a Jóska hozta esküvő után... a szomszédból...

Anya szerint a Majzikék baromfiudvarán koszolhattam a porban... én nem emlékszem, hol... csak arra, hogy Anya fut hozzám, felkap és úgy szorít, majd a bordámat töri.. a lélegzetem is majd elakad... Anya nevet, ölel, hát nem sírok... Felkiabálja utánam az égbe, ahogy feldob, hogy „Nekem adják a rozszant kisistállót! Megegyeztem a Bozsikékkal! Jaj, Lilikém, lesz már földél a fejünk felett! Saját!” ... Saját bizony, az nem lett... most sem az, de akkor Anya sikongatott, és táncra perdült velem a ganajos sárban...

Sár... mindenütt sár... mindig sár... sarat hordtunk a Tócséról, azután hogy belegyült a víz, messzebből, a Lúdlaposról... kevertük az udvaron... más sem volt még, csak a sár... kerítve kavartuk, aztán téglákban száradt... víz és sár... ruha helyett a hasamon, az arcomon, a kezemen...

Anyám berakta a Bozsikék felőli ajtót, kivágta átellenben, erre... tapasztotta kívül, belül, azután lemeszelte... szalma volt elég fekvőhelynek... no, volt már egy árva birkánk is, melegítőnek... Itt, igen itt... most fele a konyha a tűzhellyel meg a kemencével... Később is sár... meg sorban a napon száradó téglák... Cigány Laci mutatta, de mivel a fizetségnek kért tyúk, az nem volt, hát hagyta Anyámat, csinálja maga... meg én... Épp hogy pendelyes voltam már... egyszer a birkák széttapodták... volt már három, gyapjasak, ostobák... széttapodták... Anya sírt: „A szemed nem volt rajta, kislányom! az volt a dolgod! most kezdetjük, jaj, Istenem!”... És kezdtük előlről, mert kellett egy szoba az utca felé... a régi maradt ennek a konyhának... A tetőhöz egy legény jött segíteni... Az is, meg többen már, lesték Anyámat... volt, hogy kérték is... Jobban lett volna a dolgunk, ha ráadja a fejét... de nem! Apámat nem tudta felejtetni... a rövid boldogságát... Zács Lajosné Zsellér Julianna... Meg aztán mostohára nem adott volna...

hogyan verjen... tudom... Inkább tartotta magát az alkuhoz becsülettel... mert nem ingyen adták fukari Bozsikék... Jaj, megver az Isten ipamékra mondani, de igazság!... Anyám napszámot dolgozott érte... többszörösét, mint az értéke... Nehogy nagy tisztességnak vegyünk a Bozsik-családhoz való csatolásomat ám!... Anyám mesélte... éppen fejt, odaát... hát melléállt az öreg Bella, s mondta: „Neked van lányod, nekem fiaim. Együtt játszanak még, de majd ha ideje lesz, az összeszokásból kívánság is lehet... Ne tiltsd hát, Juliskám!... Érted-e?... No, a kazal mögött, hátul, csinálhatsz magadnak veteményest, elkerítheted...” Hogy hiszen az öregek részéről alku voltam én is. Dolgos anyának szorgos a lánya!... Hát így... Most is az ő telkükön lakunk... a ház a mienk, de a hátunkra vehetnénk, ha egyszer azt mondják, nincs tovább telek, fel is út, le is út... Hát ezért a Jóskával az a nagy engedékenység... Nincs ám átírva... Minek az? Bozsik maradt már így is...

Hihettem volna, hogy a Jóska muszájból vett el, az öregek unszolására... de nem! azt az egyet tudom, hogy nem... Jó ember a Jóska, szeret is... Soha egyet nem mondott rám... inkább vigasztalt... Már a második gyerek ment el... Józsika alig élt pár órát... aztán a másik.. épp mozdult... a határban vetéltem... Nem! Nem mondhatom, hogy félasszonynak néz... Édes Istenem!... Csak az egy Lilikém lesz nekem is, mint én az anyámnak?... Édes jó Istenem!...”

Az esték olyan hidegek, mintha igazán tél volna... Hajaj, ez az almafa is alszik még... csak fényesedik a bőre... Na, gyerünk! Ha nem csukom be a kamrát, egész éjjel forgok majd a nyugtalanságtól... No, odaát lobog a tűz!... hozza majd a szél a pernyét, kormot... a szaga sem tisztességes ennek a tavalyi avarnak, szemétnek...

Összehúzta magán a kendőt, mellére szorította a kezét, fázott, és bámulta a sötétben a láng lobogását túlhan... Szikratánc, libegés, pattogás, sziszegés...

Itt szipog, ni, a kispadon... „Gyere be, Lilikém!” - átkarolja az anyja, úgy viszi befelé, pedig egy fejjel kisebb nála... közben duruzsol: „Hideg van már itt künn... a szemed is kisírod, Szentem... Jóska mindjárt itthon lesz, te meg... ajaj, lesz még, meglátod... sok kicsi szösze fej lesz itt még!... Na, gyere!... édes tej odabe, még meleg... a gyerekecske a kóterkában táncol, pedig már feljött a hold... az apját várja ébren... mint te, ugye, Lilikém?...”

Szikratánc, libegés, pattogás, sziszegés...

X X X

... Már megint a fűnyírót toszogatom. Kombájn kéne, hogy elbírjon ezzel a dzsungellel. Jól megnövesztette a nap meg az eső a távollétem alatt...

Zács Lili kiskertjét aratom... Izzadok, dühöngök, és mit teszek?... Kislány kezének kergesedő fáradása nyomán virágok emlékeit tiprom és mérgeledök... Pedig keresem háta görnyedésének vonalát a szűnyogriadós délutáni fényben, de nem látom... Azt a rozsdaszín virágú jácintból és lángoló narancsszín liliomokból összerakott kis nyári csokrot látom, amit imakönyve mellé szorítva visz a templomba. Akkor...

„1862. úgy számolom. Tizenkét éves voltam, mikor nagylánnyá értem.

Azon a nyáron már én is mehettem kaszálni napszámba. Szénát kaszálni a Majzikék teheneinek a láthatár végéig nyúló virágos pusztán, a Benén túl. Amikor már jó messzire hagytuk az összes asszonyt, hajlongás közben suttozta el anyám, hogy mire készüljek, ami bekövetkezik nemsokára, és hogy attól nem kell félni, nem kell megijedni, ez a dolgok rendje.

Mindketten a kaszánkat lestünk, nem tudtunk egymás arcába nézni, így volt könnyebb neki is, nekem is. A szomszéd Fruzsitól hallottam már erről, ijedezünk, fantáziáltunk, de nem szóltam erről anyámnak. Most nem. Mégis hozzátette, mintha tudta volna azokat a susmorgó délutánokat a parton a Fruzsival; „Inkább engem kérdezz, ha nem igazodsz el valamiben!”

Mindig tudta, mire gondolok, és megválaszolta az elhallgatott kérdéseimet a maga okos és szükségzavú módján. Nem is rejtettem a véka alá semmit. Minek? Azt sem, amikor esténként átjött az udvar végibe beszélgetni a Bozsikék Jóskája. Nem szóltam. Anyám sem. Mégis elpityeredett, amikor arra került a sor, hogy asszony legyek. Úgy tett, mintha váratlanul érné a dolog...

... Meg is történt hamarosan, amiről a kaszálón beszélt. Mintha órája lett volna erre is. Örültem is, meg nem is. Olyan sok macerával járt, értelmét pedig nem láttam.

A rákövetkező vasárnap anyám megszólított a reggeli zománcos bögre mögül: „Eladósorba kerültél. Köszönjük meg Jézus urunknak! Öltözz fel illőn, Lili!”

Ritkán jártunk mi templomba, nem volt arra idő minálunk, ahol csak két pár női kezet lehetett munkára fogni. Most hát nagyon igyekeztem. A kopottat ropogósra vasaltam, a lábamra harisnyát húztam, elővettem a régi cipőt is, télről, de nem jött fel a már szétterült, folyvást mezítlen lábamra. Anyám letérdelt elém, úgy rángatta fel. Kezem a vállán, éreztem csontoságát. Fenn volt. Azután vízzel gyengén meghintette: „Tapodj egy kicsit idebenn, hadd táguljon! Szokjad!” Anyám a legszebb fekete kötőjét vette magára, fejére az apróvirágos, sötétkék kendőt, pedig még alig volt harminc. Én fészülködötten állottam előtte, és épp arra gondoltam, hogy olyan lehetek, mint a csupasznyakú vörös tyúk a többiek között, csúfságra, mert olyan mezítelennek éreztem magam abban az ünnepi pruszlikban. Anyám nézett, és mosolygott. Valamit szorongatott a markában. „Mintha épp reád illenék most...” - mondta, és rám kötött egy sor csudaszép fehér gyöngyöt. „Apád hozta ki a Tisza partjára, amikor megtudta, hogy a világra készülsz. Az utolsó ajándéka, úgy viseld!”

Kezembe vettem a magam kötötte, magam nevelte sárga csokrot, imakönyvem táblájára fogtam, hozzá a kis fehér kendőt, kihúztam magam, és behúztam magunk mögött a kertajtót. Egyforma magasak voltunk. Én büszke voltam rá. Ő meg rám.

Anyá...

... Anyá... Érzem az illatát, a testének szénaszagát, meleg puhaságát, amint átnyalából, apró gyereket... Nagyocskaként fogottabban szeretett, szemérmesen, de emlékszem keze lágy érintésére a fejemen, dicséretképp simogatását a hátamon, ha a teknő fölé hajoltam, szájalomképp, vagy csak úgy, mellettem elmenőben.

Falakból, földből árad a szeretet...

Ezért jöttem ide...

X X X

És ezért várom olyan nagyon Zács Lilit... Lelkem egyik előző életét-halálát akarom ismerni.

X X X

Kötényét húzkodja a térdén. Látom rajta, nem jó emlékezni. Nem szólok, nem akarom elijeszteni a beszédőt. Hallgatunk. Szorongásaink egybeérnek, mint ahogy egymást karolja a múlt és a jövő. A jelen, érdekes, most is kimarad.

„Tán tudod, hogy uramat, Jóskát, sirattam soká, de 7 év után mégis beleszerettem valakibe... Majd egyszer arról is... a házasságról, de ezt most muszáj... Akkor a szerelem volt a legfontosabb. Sokáig, majd egy esztendőn át tudtam, hogy az az egyetlen ölelkezés volt a Minden. Sajgott nagyon a hiánya... és a szégyen... az átkozódások és a megbánások... és a szenvedély, amit nem tudtam csillapítani... Jöttem-mentem, tettem a dolgom, de közben köröttem minden elveszítette a fontosságát... Eltávolodtak... vagy én távolodtam... mindent betöltött a fájdalom a hiánya miatt.

Ősz volt, esős, langyos, fagyba forduló ősz. Minden csupa sár, örökké tartó szemerke. És a Bene megáradt. Már körülölelte a túlsó házat, és felénk is kúsztak ezüst csermelyek... Hát itt már szélesre terül a patak, de zúgva jön le a hegyről, és arra örvények fordítják meg a fákat, kitépik tövestül...

Azon a novemberi reggelen muszáj volt kimennem a vízhez. Nem messzire, csak át a legelőn, túlhan még áradt, sárban cuppogtam meztéláb. Anyámnak mondtam nagy, kerek szemétől elfordulva, hogy csibenevelő kosár kell, hisz nincs.

- De hát csibe sincs ilyenkor... - és már szipogott. - Vigyázz a víznél, hiszen befoghat az ár! -

- Tudom, tudom, vigyázok... Arra, felfele vannak jó, vesszős bokrok... -

- Novemberben? - hitetlenkedett, de nem faggatott tovább, nem fogott vissza.

Találtam is frissnek tűnő, ázott vesszőket, hajlongtam is, és vártam, mikor jön a víz... Kész-akarva nem, dehogy... de lestem és mentem, hajlongtam, fohászkodtam, imádkoztam, mentem... Az most a furcsa, hogy nem emlékeztem a gyermekeimre. Csak Vilmos járt az eszemben, hogy megszégyenített... hogy nem kellettem... hogy nem mentegőzött... hogy hagyott szó nélkül... Akkor jött az ár... vagy én húzódtam felfelé?... A lábam már jeges volt, merev, a kezemben a vesszők, a másikkal a szoknyámat fogtam erősen... Mivel kapaszkodhat-tam volna, és mibe?... Hagytam. Azután beleszédültem az ezüstöskéken csillogó kavargásba, pedig a víz csak combközépig ért... Ha fellépek egy köre... Lehúzott súlyos, vizes ruhám, egy darabig kapkodtam a levegőt, kaszáltam a karommal, fogaim vacogtak, fejem körül a víz, csak akkor lett jó, amikor ellepett... néztem erősen a vízfalat, és kinyitottam a számat, muszáj volt, és bejött a víz, le a mellembé, szorított, már csak sötét volt és zúgás... apró fájó patto-gások, apró fájó fények... a levegő sem hiányzott már...

Anyám lelt meg másnap. Kékeslila markomban szorosan a vesszőköteg, lábaim a parti bokorra akadva, szoknyám a szotyogó fűvön terült szét lucskosan, az ár hozta iszalag és ágbogas gyökerek fonódtak a nyakam köré, mint gégeszorító kötelek, arcomon alvadt vér a krisztustövistől, hajamon békák ültek, fonatom a víz színén lebegett moszattal, levéllel, parti boglárka sárga virágjával szőve át meg át, tátott számban sár, azon gyík sütkérezett, szemem és fülem járataiban apró halacskák kergetőztek. Mintha a tavasz vett volna ölébe, és alattam a Bene békésen csordogált lefelé, hazafelé.

Anyám úgy állt kövé válva, mint akkor a Tisza partján. Egyszerre összekuszálódott benne az idő. Ki fekszik ott a vízen? Én vagy az apám? Vagy talán mind a ketten? Mint akik egymásra találtak holtukban? Akik addig soha nem látták egymást... Szegény anyám, szegény-szegény árva Zsellér Julianna... Rászakadt a világ...”

Zács Lili felzokogott hangosan. Én bénán néztem. Régen történt ez. 1885-ben... épp betöltötte volna a 36. évét...

X X X

A függönyökön át bedereng a kinti éjszaka, amelyet gyér utcai lámpafény derít. Aztán az egész szobában elterpeszkedik a lélek-látomás, gomolyog, mocomog, inog, leng egyik faltól a másikig. A szoba megtelik, és élnek benne, mint amikor még három dimenzióban tettek, lélekkel és meleg vérrrel. Csupán fizika, gondolom, a falakból kiárad a nappal felvett meleg, az mozgatja a levegőt, s benne a milliárd rakoncátlan fotont. De hisz ezek a vályogtégglák legalább fél méter vastag falban tömörülnek, nem adják-veszik csak úgy, könnyedén a hőt! Nem! Ebben a vályogban eleve beletárolt meleg van! A téglákat formáló kezek melege táncoltatja meg a fénygomolyba öltözött lelkeket! Megmutatják magukat, hisz az ő otthonuk ez, ahová befogadtak... Befogadott... Zács Lili, lelkem egyik előző élete. Kinn a kertben a növényeken át üzen: ott a földből, a mélyről ő hozza fel nekem lába nyomának üzenetét. Idebenn az éjszakában keze nyomának melege üzen. Hogy ne érezzem magam egyedül. HÁT EZÉRT NEM ÉRZEM MAGAM ITT SOHA EGYEDÜL!

- Gyere elő, Zács Lili! Meséld el, no! Meséld el!

- Mit is?

- Azt tudom, én miként kerültem ide. De te? Te hogyan?

- Hogy hogyan találkoztunk?

- Találkozásról szó sem lehet, hisz egy lélek vagyunk mi, te meg én. Csak a tested idegen. És a sorsunk.

- Mondjam el akkor, hogyan lett belőlem Zács Lili? Így jó?

- A kezdetet. Amire emlékszel... Ha emlékszel. Mert én semmire...

- Majd előjön az is.

- Mikor?

- Ha lélek leszel.

Befűzöm a papírt, Chopin zenéje a háttér, és lelkem öfelé fordul, Írom, ahogy mondja:

Kiszólitának a boldogság közegéből, és megnézem majdani földi életem. Egyelőre semmi közöm nincs hozzá, mert ez a sors csak általam teljesedhet be, különben nem lesz. Csak ha elfogadom. Választanom kell. És bólintok: igen.

Kívülállóként, szabad lélekként cseppentem bele ebbe a sorsba, emberi akaratomon kívül, csupán földöntúli akarattal, isteni szándékból. Hogy valami fontosat megtanuljak...

Esküvő után apám anyám családjához költözött, így lett Zács Lajos beregi zsellérből szabolcsi házas paraszt. Mint szökött jobbágyot halálra kerestette ura, bár e világnak már vége volt mindenütt másutt, csak ott nem, a beregi uradalomban. 1849 januárját írták. Szent hazafiságban égett a föld. Megszűnt a jobbágyság! De a zsandár parancsot teljesít. Apám, a szegény bujdosó nem is bírta soká anyám szoknyáján. Elűzte onnan a félelem, s a félelem miatt mardosó szégyen. Számára egy út maradt: beállni szabad honvédnek Kossuth seregébe. Neki is indult.

Én anyámmal együtt sírtam, én a méh biztos burkában, hol még csak sejtése sem volt rólam. Sajnáltam őt, a nagy szerelmét, a nagy hitét, és a nagy árvaságát! Hát nekiindult ő is. A párja után. Ment magában, vállán kendő, lábán rongyos csizma, az apjáé az is, hátán a kicsi batyu, benne kicsi elemózsia, lábas meg só meg gyufa, és vagy ötszáz lépés apám meg öközte. Dehogya is merte volna közelíteni! Nevetségbe hozni az urát! A tábornál le is maradt. Nem messze, a kiserkent vetésen túl, azt is lelegelték rendesen a katonalovak, szóval ott túl, a

fákhoz meg a folyóhoz közel egy öreg nádkunyhót lelt, elhagyottat, dohosat, télette aljzatút, vándorokat várót. Annak magasából nézte a tábor, s a nyüzsgő táborban ura szálás alakját kereste. Csak lássa legalább!

Ott nem mondták Zács Jóskának, 'szakadt jobbágy'! 'Coki haza!' 'Túrd a más földjét, és kuss!' Ott puskát adtak neki, meg szélhajtó köpönyeget, és Gáspár András ezredes úr maga parolázott vele, amikor a fejébe nyomta a csapat csákóját ott a Tisza menti hídállásban 1849. koratavasán.

Akkor úgy, de úgy elsírta magát anyám: „Hiszen ez tényleg komolyan teszi, hogy elhagy, és beáll hazamentő katonának!” És a sírás mélyén azért volt egy kis büszkeség is, hiszen attól is lehet sírni, de nagyon!

Este tüzet rakott gallyakból, avarból meg fejalját a kunyhóban, kendőjéből előszedte a lábas-kát, a fakanalat, a kevéske kását, megfőzte, megkóstolta, sőt is rakott, és várt. Nem hiába. Jött a párja, jött apám a hold fényénél, hóna alatt fehér cipó meg szalonna betakarva, s jött, ha csak egy fertály órácskára. Égett a tűz: megtalálta!

Napok teltek. És anyám egyszer csak... a víz sodrásában... észrevett engem! Jaj, micsoda boldogság szállta meg! A mesebeli óriással is kiállt volna! Hamar el is mondta apámnak azon este, csillagfényénél. Hegedűszó szállt a fák között, hozzá fütyölte csirregve a cinke meg a nádi rigó. Bál volt a Tisza partján akkor éjjel...

... és gyász lett másnap éjjel... Épp lehullani készült az alkonyat, amikor jó néhányan, portya német, nekirontottak a gyanútlan tábornak. Csak hörgés és lovak horkantása, kardok pengése, azután kushadó csend. Anyám futott, futott arra! Lábát az Isten kormányozta a fekete ég alatt, a halált hozó ég alatt, a heverő testek között. Egyszerre csak ráakadt: ott feküdt apám a sárban, vérben, melle átszúrva, szeme anyámon, ki letérdelt, átölelte, és látta, nincs mit tenni, csak szeretni, fejét ölébe vette, és elapadt, égő szemmel nézte arcát, nézte, nézte, utoljára képét magába véste. Egy sóhaj: „Lajoska... Lilike...” A gyerekevekkel együtt buggyant ki száján a vére, s a lelke felszállt a fagyos égbe.

A hajnal így találta őket. Fázós, szegényes, háborús piéta. Körül a mező teli merev halottakkal. Nem messze a folyó csobogott halkán, sírósan. Akkor a félsötétben anyám a férfiját a Tiszához vonszolta, egy csobbanás, mint áldozattétel, és apám végső nyughelyére lelt.

Most már merre? El! El! Minél távolabb innen! Mindig csak elfele!

Szántók, ligetek, falvak, majorságok, szántók, szőlők, legelők... Útja során úgy élt meg, mint azután még sokáig: mások jóindulatából, köszönömökből. Hálás volt, ha felfogadták, hiszen idegen, magános, várandós és borús tekintetű... Julianna, drága anyám!...

„Azután megszületted. Te voltál a Kisjézusom 1849 Karácsony estéjén a Majzikék tehénistállójában, itt Nagyfügeden. Már itt törtek rám a fájások, és milyen jó volt, hogy az esteli istállóba még betibálalt Sári néni, a vén vajákos cseléd, és a világra segített. Így történt, igen...” - sóhajtott anyám, mert ez az ő története volt.

Nem hiszed, ha mondom, pedig emlékszem, amikor a mellére vett, besüllyedtem a létbe: tejillat, szalmaillat, testillat, vérillat - anyámillat. Arcomon bizonyára kiült a biztonság elégedettsége: gyakorlatlan igyekezet a testi állapot kifejezésére, az újszülött suta fintora, olyan mosolyféle. Anyámból ez a fintor az elragadtatás sóhaját csalta ki.

„Lilike...” - suttogetta. És amint megéreztem bőrömön az anyám szeméből kigördülő boldogság-könnycseppeket, tudtam: megvan a sorsom.

Itt kezdődik az én történetem.

X X X

Már minden zöld, buja körül. Állok felettük csodálva és csodálkozva. Míg hátamon egy lány kéz, mint édesanya-keze, megtaszajt, fordulok.

Hát igen! Mit bámészkodom itt? Nekem dolgom van! Tudom én! és előrefutok, mögöttem a hang:

- Mit álldogáltál ott? Valamit láttál?

- Nem tudom! - kiáltok vissza, és megint belebotlok a lehajított lapát nyelébe. Felsírok, anyám utolér, felemel, kötőjével megtörli a szemem, elém guggol, és jól a szemembe néz:

- Idefigyelj, kicsi Lili! Mindig mesélj el nekem mindent ezután is, jó? -

Én bólogatok, és kézen fogva tesszük meg a további néhány lépést a kerítés mentén ásott gödörhöz. Anyám útközben felkapja azt a gonosz lapátot, ráver a nyelire büntetésképp, azután a gödör széléről jól belekavar a törekkkel kevert sárba. Én már térdelek is, tudom a dolgom, fogom erősen a léckeretet, amibe anya belelapátolja a sarat, azután beleöklözök, mintha mérges lennék, a négy sarkába, hogy kiteljen, a tetejét ketten megsimogatjuk, és anya óvatosan leemeli a lécet. Ez már a nemtudomhanyadik, sokadik vályogtégla. Utána arrébb térdelek, arrébb rakom a keretet, és anya megint merít és önt, és én beleöklözök, és megint egy téglát.

- Jaj, mennyi kell még? - kérdem az alig hároméves eszemmel.

Anya felnevet: - Sok! Ha tele lesz az udvar, és mind megszáradt szépen, elkezdhetjük: Berakjuk az ajtót meg az ablakot a Bozsikék felé, tudod, és akkor ez már többé nem istálló lesz, hanem a mi házunk... És ha kedvünk lesz, csinálunk még ilyen gyönyörű téglákat, és akkor egy konyhát is húzunk ide.

- Pont ide? -

- Pont. Ahol most a téglák száradnak, ott kenyér fog sülni. Jó lesz, Lilikém? -

X X X

Vasárnap. Délutáni lustálkodás a zöld rekamién, kibámulok, nyugat felől ferdén süt még a nap, átvilágítja a leveleket. Csak ahol a szőlő és az alma lombja találkozik a kerti vízcsap felett, ott van aranylós homály, méghozzá négyszögletű. Mintha a levelekből láthatatlan kéz kuckót épített volna, s azt belülről sütné be a nap! Egy belső nap!... Szögletes mennybolt ablaka az almafám alatt... Felülök, hogy jobban lássam, tán téved a szemem... Nem... A kuckóban aprócska leány ül és sír.

- Fényleány, miért sírsz?

- Elvesztettem a papucsomat, és fázik a lábam...

- Gyere be hozzám, fény leánya, nálam meleg van, fűtök...

- De meg kell találnom a piros pillangós papucsomat, mert anyámtól kikapok... Jaj, jaj...

Kimentem, és nekiláttam én is a keresésnek. S ahogy ott térdelek a fénykockában, szemembe szikrázik az izzó-vörös napkorong, és a felhők szélén a nap éles búcsúfénye. Félkótyag álmosan, papucskeresés közben hirtelen megvilágosodott: eljött hozzám álomban Zács Lili, a lelkem, eljött megmondani, hogy igenis szerette azt az embert!

Meséld el hát, Zács Lili! Meséld el még egyszer!

„... Akkor ott, fenn a szőlő fölött az erdő szélén, nem történt semmi. Szerettük egymást. El sem hangzott semmi, de én tudtam, hogy lesz folytatása! Biztos voltam benne!

Vártam. Egy hétig, kettőig... vártam négy hétig, hat hétig... már hullottak a levelek... Nem jött. Csak az ősz. Nem értettem... mégis hittem: vártam. Aztán anyám mondta halkan: „Jön Vilmos, meglásd, jön, csak le kell rendeznie... Légy türelemmel!” Nem mondta ezzel, de tudtomra hozta, hogy van valami, ami nem engedi hozzám. Anyám tudta, én nem. Nem kérdeztem, vártam...

Heteken át... milyen nehéz is... Amikor semmi más, csak a csend!...

Aztán a tél. Havas csizmák toporogtak az ajtó előtt, megremegtem, de a tűz mellé fagyos szó szállt ipamtól: hogy most jöttek a karácsondi lagziból, hogy bizony Vilmos elvette azt a lányt, már a gyerek jön nemsokára...

De keserves volt az a pillanat!...

Elfújta a békém, ami előtte volt, bár nehéz volt az is ember nélkül - már hetedik éve...

Mellettem volt anyám, földönfutó özvegy Zsellér Julianna, aki a maga sorsát látta az enyémben. Mégis nehéz volt az egyedüllét a mindennapokban a négy gyerekkel. Dal helyett sóhaj szaladt a számon. Bár kiadtam volna véle a szomorúságomat! Mért, hogy oly sok szó esik a nótákban a szerelemről, ölelésről, vágyról, csak az özvegyek forró ágyáról kevés? Mért, hogy sok árván maradt asszony szemlesütve hallgat a száraz éjszakákról? Hogy nem tudja kidalolni magából, mennyire keserves így, fiatalon! És akkor jön a munka, a szerzetesek szöges ostora - rogyásig, hogy feledj!...

Én is mentem anyámmal a Bozsik-tanyára minden nap. A házat s a kicsit már Lilikére tudtam hagyni. Hajnalban a miénkre mentem, déltől ballagtam át anyám mellé a Bozsik-féle krumpliföldre. Miénkre... hajaj, Bozsik volt az is, férjem után a gyerekeké. Ezért mondta napam oly sokat, hogy „Tiétek ez is, bátran csinálhatod, a gyerekeidnek csinálod” - jóváhagyva a dupla fáradozást. Mármint az anyámét s enyimet.

El-elnéztem anyámat, hallgatag öregasszony, s nincs még ötven... Pedig de öreges volt már, Istenem! Hová lett az élete?

S az enyém? Ő 30 éve férfi nélkül, én meg... Hogy elrepült az a hét esztendő! Napszámba mentem akkor nyáron. Szőlőt kapáltunk a karácsondi határban a rédei uraságnak. Tizedik nap volt, az utolsó. Akkor délben, akkor fogta meg a kezem, és mentünk felfelé az ebéd utáni fáradt csendben, a patakon túlra, ahol ligetté szelídült a hegy erdeje, ott, az ágas cserjék között mentünk hallgatagon, csak karjaink egymáshoz érintésén olvastuk le, mit mondana a másik, ha szólna.

Vilmos már benne járt a negyvenben, én is már 35, Istenem! Koros, társat vesztett, társat váró esettek voltunk mind a ketten. Nem mondtunk semmit, de hallottuk mégis.

... a szoknyám szétterült az avaron, a fejét az ölembe vettem, éreztem a súlyát, néztem a fényes arcát, szépen beretvált, sima bőrét, mellkasán emelkedő barna zekéjét, izzadságszagát is éreztem, édes volt. És éreztem a nyugalmat, ami szétáradt a vidék felett, kettőnk felett. Egyik kezem a tenyerében, másik a haján pihent. Nem nézett fel rám... azt mondta... vagy gondolta... vagy én gondoltam?... „Várjál, Lili, várjál!”

Már hazafelé a szekéren, a többiek jókedve közepén komorultam el, hogy tán szerelmes vagyok. Mintha ilyen még nem történt volna velem!...

Csak felültem a már surló fényben a szekérre, és csak jöttek felfelé, sűrögtek, ki hová ülhetne, fecsegték, itt-ott felcsattant és körbereppent a kacagás. Mintha nem hosszú munkás nap után lennének! Láthatatlanná váltam volna szívesen akkor... némán szorongtam a keresztbe vetett deszkaüléseken embert szállító lovas szekéren, és az asszonyok másztak felfelé, és vidáman átlábaltak egymáson, seregtek a bő szoknyákban, susmogtak, mókáztak, néha felém is pillantottak, de nem szóltak. Balgán reméltem, tán nem vesznek észre, ha alvást tettetek. Szemhéjam mögött félve figyeltem. A zsvajjból kihangzott a 16 éves Zsóka finci hangocskája arcát rejtő tenyere mögül: „Ha szeretne... Nem hiszem! Istenem, Rózsika néne!” - s felkuncogott. „Hát persze, hogy szeret! Néztam is, milyen szép pár!” - dörögte a minden lében kanál asszonyság, Suriné Rózsika néni, és közben rám nézett. Rám. Nem Zsókára. „Jaj, belehalok!” - sápadtam, és már majdnem utáltam a sötétkékbe öltözött asszonyokat, ahogy a sötétkék alól kivillant fehér alsós szoknyájuk, mint ünnepen, és az arcuk körül villogott az apácásan szigorúra kötött fehér alsókendőjük. Szépek voltak, és nem ismeretlenek ám: falumbéliek, jó szomszédok.

Tulajdonképp szőlőt kapálni voltunk tizedik napja a karácsondi Nagyszőlőben...

„Látom, te is szerelmes vagy! Jól van, na! Ennek így kell lenni! Ne pirulj, itt az ideje! Az urad már százszor elsirattad ez alatt a hét év alatt, Lili!” - simult felém Suriné hangja már nyíltan nekem szánva. Akkor megvilágosodott, s elpirultam.

Hogy ki az a férfi? Odaalósi, ott maradt, Karácsondon. Vilmos a neve, pirospozsgás arcú, barnahajú, bajszos ember, képe folyvást előttem az ő vonzásával és nyugalmaival... És nem szégyellem igazából... Azt se bánom, mit szól majd ehhez anyám...”

X X X

Annyi októberben a halott... 5., 6., 19., 23.... A fügedi temetőben egy sír, régimódi, kétoldalt kék selyemszegfű-csokor, közepén sok-sok virág, és nemzetiszín szalag, és elfolyt mécsesek a műkö peremen: „Itt nyugszik a Jézus nevében hősi halált halt Csivincsik László Élt 23 év m.h. 1956. okt. 26. BÉKE HAMVAIRA Állította szerető szülei és testvére Józsi Egy borzasztó pillanat halálba ragadt, szerető szüleimnek nagy bánatot hagyott, kinek nem fedi fiát a sírhalom, nem tudja nem érzi mi a szívfájdalom”

Balszélen, nem messze a kistemplomtól egy másik. A felirata: Bozsik József, szül. 1896-ban. Zács Lilit már nem találtam, de az unokáját igen! Hát mégis...

X X X

Azon a nyáron történt, aratáskor, 1877-ben. A gyerekek még kicsik voltak. Vera, a legkisebb öt, Belluska hét, az első gyermekem, Lilike már tíz, a legkisebb, a legény, Lajoska, épp akkor kezdett beszélni, kettő múlt. /Anyám akarta így a neveket!/ Minden olyan volt, amilyennek lennie kell. Jóskám nem ivott, csendes volt, kiegyensúlyozott. Szeretett. Anyám is tökéletesen boldog volt a gyerekekkel. Csak velük törődött. Néha komolyan féltékeny is voltam. Épp úgy bánt velük, mint annak idején velem. Anyám számára négyszer születtem újra öbennük... Csak én lettem árva. Miért éreztem ezt olykor, magam sem tudom.

Még nem voltam 28, amikor hozták a hírt: Jóska ottmaradt a gözcsepülő alatt.

Rekkenő nyár volt. Az esztét sem tudta az ember kordában tartani, csak csinálta a dolgát monoton. Épp szecskáztam hátul a kacsáknak. Hát mintha nem is nekem szóltak volna. Csak azután, sokára, amikor letettem a kannát a kazal tövibe, hogy megtöröljem a kezem, amikor

már egyedül maradtam, akkor jött eszembe a hír, akkor hallottam meg a szavakat, akkor kezdtem el reszketni. Leroskadtam, minden messze futott, a kazal, az udvar, a ház, az almafa... Jaj, most mit csináljak? Mit kell csinálni most? Magamban itt, a gyerekek mind körültem, az út két óra gyalog... Kattogott a fejem, de nem jutottam előre... és nem fogtam fel igazán, hogy mi is történt... Csak féltem! Hogy oda kéne mennem, attól. Hogy meg kéne néznom, attól. Azt az összeégett, bőrnélküli arcot. Már nem is az övé. Nem is az enyém.

Addigra a nap is lement. Csak ültem a sarkamon a kazal töviben, és nagyon akartam gondolkozni, hogy már mitévő legyek, de csak járt az agyam körbe-körbe, és féltem. Sötét lett. Akkor hozták Jóska deszkán. Petrolt kellett gyújtani, vizet forralni, hogy megfüröszsem. Akkor állt mellém az anyám, az asztalnál, ahol Jóska volt kiterítve, gyürkőzött ő is a halottmosdatáshoz, öltöztetéshez. Csak ott, mint egy támasztó biztonság, akkor szakadt föl bennem a sírás, az uram hideg teste felett, csak akkor, az anyám közelségében éreztem meg a választ arra, hogy most már mi lesz...

Sokáig futottam a szemek elől, csak fakasztottam az emlékeimet, sirattam az uram - nem csak illemből. Elbújtam a kút mögé, ledöccentem a vályú kávéjára, vagy be a sötétbe, a tehén mellé a dikóra, s maradtam mozdulatlanul, míg el nem zsibbadtam, vagy el nem hatolt a fülemig az egyiknek a sírása. Nem jöttek, nem kerestek, tudták, hol vagyok. Anyám tartotta őket.

Már késő őszt volt, a kert kiürült, a kacsák is elültek estére, kinn a kútnál üldögéltem a kispadon, még mindig folyt a szememből a könny, és csak bámultam az eget gondolattalanul. Anyám lépett ki az ajtó világos négyszögéből, az udvarra tartott. Nem akartam, hogy lássa, lopva töröltem az arcom. De látta: „Siratod, lelkem? Elég is már! Hagyd nyugodni! Engedd el! Itt vannak a gyerekeid, velük gondoldj!”

„Arra ott van Maga, anyám. Jobb anyjuk magam sem lehetnék...”

Átölelt, nem szólt, megsimogatta az arcomat, letörölte a könnyemet.

Zács Lili lelkét, a lelkünket, már megkeményítettem valamennyire. Engem nehezebben kezdenek ki a megpróbáltatások. Vagy jobban takarom őket? Én már lehajolok a rá figyelés legapróbb morzsájáért is, megbecsülöm, és az imakönyvbe teszem, mint ritka virágot.

X X X

... Én sírtam-e, vagy az almafa? Vagy a kispadon Lili? De hisz nem, ő a földdel együtt élt, rajta szülte négy gyerekét, maga vágta el a köldökzsinórt, hát miért jajgatna ő?... Én sírok, én... csak ettől az ő lelke is fáj... Hiszen a lelkünk ugyanaz...

- Mesélj hát, Lili! Hadd olvadjon fel bennem a szorongás! Oldd fel a ridegségemet! -

„- Akkoriban az esték voltak a legkedvesebbek. Mindenkinek egy bögre tej csak kitélt az árva tehénkéből, s ahogy a gyerekek bevacoltak Jóska esztendővel azelőtti volt ágyába, Lilike meg velünk a konyhában, még eldiskuráltunk egy kicsit anyámmal a masina fényénél. Ilyenkor jóféle beszélgetések kerekedtek, és meg-megtudtam anyám titkaiból valamennyit.

Apránként nyitotta fel a szememet ipamék viselt dolgairól is. Talán nem tette jól, de mindenképp erőt adott ahhoz, hogy végül is meg tudtam valahogy birkózni a halállal. Már Lilike is hozott odaátról megjegyzést, hogy hát „anyád sem futott a hírre, hogy még utolsó perceiben apád mellett lehessen!”

- De hisz mire a hír jött, apád már meghalt! Minek mentem volna? Itt vártam őt. Egyedül, kétségbeesetten, és senki nem jött kicsit vigasztalni, kicsit apolgatni, egy fia szomszéd sem! Ti se! Mintha kihalt volna a világ! -

- Hát arattak mindenütt, mindenki kint a határban... - kotyogta kis okos lányom, - Nagyanya is ott volt, együtt főztek a kondérban Mamával. Meg aztán arrafelé mi nem tudtunk semmit! -

- Nem-e? Mintha nem hallana oda a jaj! Igaz? - vette át a szót anyám, már kicsit fel-paprikázott volt a hangja, fel is figyeltem rá. - Pista kölyök sikongva hozta a hírt, de lepisszegték, el ne mondja nekem, mert még odahagyom a kondért. De senkinek se ám! És egyszer csak meg-megeredt a nóta, apránként, a lányok nekikezdték, de nehezen melegedtek bele, hisz ahhoz kedv is kellett volna, csak mentek Bella öreganyád károgása után kényszeredetten. Így tették félre édes szüléi esthajnalcsillaghoz a saját fiuk halálhírét, amíg kénytelen is leáll a munka, hisz dolog végeztével megy le a nap is az égről! Nem fordítva ám! „Mindegy már annak!” - így mondta Bella. Sohasem feledem. -

Nagy csönd lett ez után. Lilike fogta Lajoskát, hogy az ágyba tegye, hiszen már elaludt a csuhén a lábamnál. De akkor felsírt, és rúgkapált, hogy „kinn akarok aludni, kinn a szalmában apával a virágok között!” Alig tudtuk lecsendesíteni, míg nem Veronka hozott neki egy szál tatógót a tornác alól.

Akkor a küszöbön állva, már pendelyben, keményre emelt hangon mondtam anyámnak, hogy tudja:

- Holnaptól nem dolgozunk ezeknek! Jósámat tavaly vitte el a gőz, a gyászévet ledolgoztuk. Holnap bemegyek a városba a hivatalba. -

- És a gyerekek? -

- Rájuk íratom. Bozsikok! -

Lefeküdtünk. Én megint csak a fehér gerendákat bámultam az éjszaka beszűrődő homályában. Mint olyan sokszor. Ilyenkor számoltam a földekről betérülő gabona-zsákokat, no, meg a fogyó oldalszalonnákat. Most azt számláltam, mennyibe került is anyámnak ez a kis ház... És nekem?

Nem! Az uramban nem volt számítás egy csepp se. A jó ember tán nem is tudta, miért volt olyan könnyű áldást szereznie a szüléitől a koldus Zács Lilivel való házasságára. Nem volt igazán Bozsik-vér. Remélem, tán a gyerekeim sem valók igazán abból a rosszabbik Bozsik-fajtából...

Már-már elaludtam volna nagy elhatározásomban, hogy már legyen vége ennek a se föld, se ház, se becsület állapotnak, amikor szöget ütött a fejembe a fiúcska iménti rimánkodása. Hogy azok a kazalbéli esték milyen régen voltak, s az a csöpp hogy megjegyezte! Apja vitte magával olykor, hadd szokja a kemény aljat! Mikről folyhatott ott a szó vajon? Hogy került a virágoskert közel a kazalhoz? El nem találhattam. Erre aludtam el.

Másnap véletlenül a kezem ügyébe akadt egy öreg ecset. Hamar kutakodni kezdtem a kamrában, és meg is találtam az ajtókról maradt zöld festéket, leltem cinóbert is, minek volt, nem is tudom, és már csak addig kellett várni, amíg megérik a bodza, lesz kék, kivirít a sáfrány, lesz sárga, és olyan színes kertet varázsolhatok Lajoskának a konyhai padka fölé, hogy csak! Meg is csináltam aztán. Összezsapta a kezét, aki látta. Magam sem tudtam addig, mi lakozik a kezemben...

Nézem Zács Lilit, nézem, és már tudom, ennek a háznak angyala van.

Így hát nemigen lehet véletlen, hogy az én kezem is mindjárt válaszolt a vályog üzenetére: első rajzom az az angyaltündér lett, akit Gross Arnold grafikus fantáziájából utánarajzoltam az újrafestett fehér falra a verandán.

Persze hogy nincsenek véletlenek!

X X X

...Tavaszi nap, az a nem éles, fénytörő napsütés, hanem az a bimbóbontó, lágy. Lili áll a kertben. Nem, nem is kert, udvar. Földes, igazi parasztudvar. Ez lett a füves réteimből? És nézem a fehér kötényt, alatta fehér alapon apró pirosvirágos szoknyáját, bőráncú, és nem is ünneplő, mégis fehér. És a haja is világos, szőkeje ragyog a napsütésben. A hodály felé nézve vár. Látni, hogy vár. Mosolyog is.

A hodály már nem hodály. Jóskának adtam, csináljon magának lakot. Hát dolgozott is eleget, csak aludni járt a rekamiéra. Egész nap nem láttam, csak éreztem, hogy valami nagy dolog készülődik: mész, téglák, cement, kalapálás, cserépfedés, no, vártam, mikor szól, mikor lesz kész, mikor avatjuk, kérdezni nem akartam. Úgy láttam, meglepetésnek készül, és főleg annak örültem, hogy bírja, hogy tevékeny, hogy arra emlékszik, amire kell, azaz mindenre, hogy egészségesnek tűnik, s még tán fiatalodik is. Legalábbis én magamról így fogalmaztam akkor, amikor először vettem észre, hogy már nem szédülök annyira a létrán.

Lili még mindig ott áll. Az ajtónyílásban megjelenik egy fényesített alak a fehér hajával. Jóska az nyári nadrágban, feltűrt ingujjban, bicegve és mosolyogva, fehéren és tavaszi lágysággal, kötőféken tartva kivezet egy gyönyörű lovat. Barna, kényes jószág, a sörénye szőke, felveti a fejét. Lili odalép, megsimogatja. Jóska átkarolja Lilit, egymásra mosolyognak, és a lóval kiballagnak az útra. Állok és nézem, és nem is csodálkozom, hogy Gyuri bácsi felé nincs kerítés, és Gyuri bácsi kertje sincs, és arra, a cigány Mága Béla háza helyén út nyúlik a Tócsa felé. Nézem, kicsit elszorul a szívem, és észre sem veszem, hogy a jelenet olyan, mint egy szentimentális orosz film utolsó jelenete, vagy mint egy szocreál magyar film vége: boldogság, egyszerűség, happy end. És én hol vagyok? Már az álmaimat is elorozzák? Méghozzá álmodott másaim? Hát már a képzeletében sincs biztonságban az ember?

De az a ló gyönyörű... és hát... Lili is én vagyok. Az én lelkem lakik benne, hát nem csoda, ha beleszeret abba a valakibe, akibe nekem nem sikerült... és azóta is bánom.

X X X

Állok. A súlyom kikúszott belőlem. Szél perdít vagy körhint a hűz? Mégis állok. Ugyanott.

Álltam én már itt. Ugyanitt 1776-ban. Köröttem a Bene patakkal, szemben a távoli, szürke Mátrával, álltam a fűnötten, végtelen pusztaságban, amott néhány tehén és birka, túl a patakon. Konya kolompzó is erre kószál. A patak nekizuhan annak a nagy fűzfatorzsnek. Csend. Délidő.

Így álltam itt tanácstalanul egy vadkörtefácska vékony törzséhez támaszkodva, és vártam. Tán az idő múlását akartam megfigyelni. A várakozás és a csend eltérítette az útról a figyelmemet, hiába ütöttem a másodperceket a bodzáról szakajtott vesszővel, elfelejtettem, miért is. Az ütem összekeverődött. A súlyom kikúszott belőlem, és a napfény átkarolt. Forró

levegő vibrált a tág mezőn, olyan volt a táj, mintha vízben látnám a patakpartot, a medrét kísérő bokrokat, a bugás fejű, bókoló vízi sást, még gólyákat is felemelt a levegő, csapatban úsztak elfelé. Ki a képből. Akkor elfordultam, hátha mégis a napfény zavar. Akkor meghallottam a kopácsolást mögülem, messze, túl a békás, szűnyogos, benőtt vizű tavacskán, a Tócsén túl. Igen. Az uraság templomot épített tizenöt házasság, tizenöt jobbágyos kis majorjának, meg aztán a szomszéd falujának is, ott, a földút felé, ami a városba visz, amit Gyöngyösnek hívnak.

Így álltam itt a sátorként fölém boruló vadkörtefa árnyékában, mint aki az idő múlását akarja megfigyelni, várakozón. Aztán rájöttem, mire, hát a csodára várok, hiszen a szemközti tág égbolton a szikrázó fényességű felhő mögött már vörösödik a nap. Délután van. És a csend mintha kővé keményedett volna, a nyakamon éreztem, meg a hasamon, a gömbölyödőn. És megrázkódott a világ. Mintha ágyúk dörrennének, sokan, csapatban, és meginog a határ, és felrebbennek a madarak, és szél húzza egyenesre a hullámosodó füves pusztát, annyira váratlanul ért a hatalmas köcsendben a harangkondulás. Tehát elkészült! Ahogy megmondták: 1821 nyarára, Úr ünnepére készen lesz. Igaz, már lassan aratás ideje, de végül készen. És a hangja, mint a menny, diadalmas, mámoros zengése csodaszép.

Akkor fordult be a csorda a fahídon, túlhan, arról a mezőről, a két falu közötti tágas, dús legelőről. És már láttam a miénket. Eleresztettem hát az öreg vadkörtefa derekát, és elindultam előre, hogy majd utánam ballag, be az istállóba.

Így álltam aztán ugyanott megint. Hogy szerettem mindig is ezen a tapodoton állani! A talpam alatt ugyanaz a rög, és mellettem, pihentetőnek a vadkörtefa kivénhedt, korhadt törzse, már csak tönkő, ha aprófát akarnék hasítani. Velem vénül. Velem számolja a perceket. Félredőlvén letépek egy kutyatej virágját, hányat is élek még? Szemben még mindig mossa a Bene a fűzfa csudára vastag gyökerét, mellette szép sorban ágaskodnak-bogasodnak a galagonyabokrok és a sás. Tavaly meg is látogatott a beste vize, tavaszon, hogy épp megolvadt a hegy tetején a hó, azt idehozta. Beroggyant a vén istálló oldala, s még az ágyam téglalábát is körülnyalta. Hallom, az egész országban dühöngött az ítéletidő tavaszon. 1838-at írtunk akkor, nem feledem. Hát akkor most az ifjak menjenek csak kordéval a Tócséra agyagos földért, mert ezt a bedűlt falat tovább nem tartja az Úristen. Tőle kaptam az eszemet is, hogy az ágyat nem vályogra raktam. Már elmosott volna az ár, és hol lennék?

... hol is? Felállok hát, hisz a súlyom hogy kikúszott belőlem, még ledőlök a tönkőről!... hát hisz szédelgek vagy miacsuda!... Gyerekkoromban jött a nyeldeklőmig így a gyomrom... a forgástól... Uramistenem...

Aztán így álltam meg időnként a vadkörtefa tönkjének a helyén, hol dédanyám fordult le annak idején, amikor ez épült, Isten nyugosztalja! Meg kell néha maradni mocsanatlanul, nehogy a bebujkáló fény elillanjon. Mert olyan szép, hogy mondani sem merem. Kinevetnének tán mint bugyuta menyecskét, hisz még mint lyánynak is mondták elégszer: Mit állsz ott? Méred az időt? Hát mérem, meg nézem a szépet. Sajnálom azt az óriás fűzet, hogy kitépte a vihar tavasszal! Betöltötte az egész kis ablakot, ha ideálltam. Már szabad a szem útja égtől a messzi Halászi határig! Néha vonat füstjét is elkapom, ha úgy esik rá a fény árnyéka, a felhők szürkéje. Ez a tapodot itt a legjobb pont felmérni az időt, hiszen a fű is óra mutatója volt. Ahogy gömbölyödő hasam is az: életnek bölcsője a tavaly karácsonyi esküvő után, ugye. Hát hogy emeltük együtt ezt a házat Lilikémmel...

Szél perdít, napfény átkarol, sutty, súlyom a századokba vitt, hol nagymama keveredik unokával, vadkörtefa ágylábjával, de a tapodot hely megmaradt. Itt mindig mindenkinek meg kell állni, és ki kell néznie az ablakon. És közben valaki betipeg, megkocogtatja a vállad:

- Hé, Lilikém! Mintha csak tavasz volna, nem igaz? -
 - Hé, ki az? Te vagy, vén Lili-anyó? -
 - Én, tenmagad. Nézz meg jól, ilyen lennél, ha nem fúltál volna bele abba a fránya patakba, te eszetlen! -
 - Ha átölelnél, összeolvadnánk. -
 - Mint az az árnyék a bevillanó levélfénnyel az ablakon. -
 - Hát tudjuk, amit tudunk. -
 - Hogy ez itt a föld közepe. Innen belátni az időt. -
 - Ezen a vadkörte-tapodoton itt. Ezen. -
 - Ja - mondja Lili, hogy övé legyen az utolsó hang.
- S az utolsó szó. Amit leírok ma itt ezen a gépen, miután bejöttem a tapodotról.

2. CHRÜ

2/1. A NAGY BUMM UTÁN EGY MÁSODPERCCEL

Mindegy mikor. Hiszen még Idő sincs. Évmilliárdok terülnek el a térben. Ám Tér sincs.

Kezdet van.

Mint amikor a másik oldalára fordul az ember, és álma új fejezetbe kezd, egy pillanatra valóságos, földi körvonalakat ölt a világ a szempillák szűrt fényében, azután megint bele-szédül a sejtelmekbe, és tovább álmodik. Ám az ébrenlét és az álom közötti ingatag határon egy kis villanás a tudatba lép, és felmerül a Nemlét érzése. Ez megborzongat. - De a Nemlétben spekuláció sincs!... - fut át az emberen akkor, és megnyugodva, könnyedén visszasüllyed az álomba.

Álmodom, tehát vagyok.

Úgy fodrozódik az Űr, mint a víz. Fénycikkanások erre, arra, aztán lágy hullámozás. Valami láthatatlan dolog aurája halvány emanációba kezd. Vagy pajkos halak surrannak el a víz színéhez közel?

... víz...

„és Isten lelke lebeg a vizek felett”

Igen. A Kezdet Kezdetén.

A hihetetlen mélységű feketeségben körül ibolyaszín derengés vegyül. Ez a Kozmosz. Bámulok bele a Nagy Nihilbe, de kiderül, inkább süvítve rohanok, és belefúródok ebbe a fekete sűrűségbe... mégis mintha lebegnék... kint lebegnek „a vizek felett”, amint dolgát végezvén tette az Isten a Teremtés kezdetén. Ráadásul báméskodom. A láthatatlan valami izgat, amely mintha itt lenne körül. Vagy bennem. Vagy mindenütt. Ahol vagyok.

Vagyok. A logika végül is erre a következtetésre juttat. Tehát van logika, van gondolat, mint ahogy van észlelés is. világos, valamiképp tehát létezem.

Tizennégy milliárd éve! Atom vagyok. Lényem 14 ezredmilliomod része az Idő és Tér születésének idején. Tehát valami. Vagy valaki. És nem vagyok itt egyedül. Ez biztos. Ebben a feneketlen mélységű feketeségben valami mozog. Láthatatlan, mégis mintha teste volna. Körvonalait halvány aura lengi körül. Folyton változó, alig követhető: hol ezüstös, szárnyas, lebegőuszonyú hal, hol élénk vörös, vékony, éles vonalként surran, hol kékesen foszforeszkáló csiga-alakban forog szédítőn. Olykor mintha egy szemet látnék barna írisszel, azután egy kagyló opálos fénye törik apró darabokra.

Színjáték ez! Néha elérhetném, karnyújtásnyira cikázik, néha távoli jelenség a fekete, éjszakában. És tudom, érzem: nekem parádézik. Hol remegő, halványzöld kavicsok görögnek, hol smaragd szikrák lövellnek, majd fehér zuhatag. Fodros sodrásban elválnak a csönd, és egyszer csak felhömpölyög a hangzás. A színek kacagó csilingelése, fémek pengése, fa koppanása... és együtt a mélységből, mint az Óhm, zúg, árad... isteni harmónia, létezés szimfóniája... és felismerhetők az emberi hangok...

Már tudom: ez mind, ami Lesz!

Az emberóceán hullámozik, sárga tenor, barna bariton, égővörös szoprán, halvány baba-kacagás, szárnyzizegés, harangzúgás, és halak csigák, kagylók, kavicsok...

És ömlik, árad a Zene!

Tehát közel az Isten.

Ami ismert és befogadott lesz, az most itt van. A Minden. És a Mindig most van.

Nem megnevezhető, csak sejthető a közeg, amiben vagyok, és még valakik vannak! Ősök? Őrizők? Káprázatlények? Nem is, igen is...

Boldogság közege, Kezdet! Felszippantana az édes Nihil, de újra fel-felvillan és megráz az a láthatatlan, ingerkedő test, ezüstpikkelyű körvonala ide-oda cikázva közeledik. Végül már nem ezüst és nem pikkely, halványzöld moszat, hullámszik, mintha áram sodorná felém. Magamhoz térít egy sejtelmes suttogás. ... s a dallam érthető szöveggé rendeződik:

„A sok ál-valóság közt képzeletedre van bízva az igazi valóság helyreállítása. Nem a hegy és nem a völgy a valódi, hanem a szépség, melyet képzeleted a hegyek-völgyek formáin élvez; és a jelenségvilág ál-végtelenjéből képzeleteden át vezet az út a benned rejlő igazi végtelenbe.”

Aha! Tehát valaki itt törődik velem, és belém plántálja ezt a gondolatot a képzeletről, no lám! Valaki igyekszik eligazítani a kételyek között, és ez a földi világhoz kötő egyetlen pillanat elég ahhoz, hogy megértsem: mi ez itt, amibe belezuhantam, s amit minduntalan összetévesztek a Nemlét világával! Tehát csak a tudati lét egy variációjában lubickolok, amit KÉPZELETnek hívnak. Hm. Weöres Sándor szerint a Teljesség felé vezető úton ez az igazi, „a változó megnyilvánulások mögötti változatlan létezés”.

Mire felkacagok, illetve valaki felkacag bennem, mintha ketté váltam volna. Valakivé, aki itt libeg és boldog, és egy másik valakivé, aki láthatatlanul szól megint:

„Szóval nem félsz. Hiszen mitől is? Mi történhet veled itt, amit nem te gondoltál el?”

És válaszolok:

„Persze nem egészen igaz egy így! Végül is te, láthatatlan, abszolúte kívül vagy rajtam. És igen kíváncsi vagyok rád. Ki lehet az, aki valamit akar tőlem ebben az imádnivaló feketeségben? Szeretném tudni végre, mennyi belőle az Én, és mennyi az, ami nem belőlem jön!”

Úristen! Egyáltalán kimondtam-e, és én mondtam-e, én gondoltam-e, és én képzelem-e mindezeket? Most már tényleg kezdek tartani a történendőktől!

„Köszönteni akarlak, mert sorsunk összebogozódott. Ennyi.” - így a hang.

Kíváncsi lényegem belesüllyesztem a feketeségbe, s a felvibráló fényekből lassan alakká gomolyog az, aki szólt. Egy gomba.

Nem: medúza lobogó kígyóhajjal.

Kunkori szálú őszirózsa.

Macska, párnán gömbölyödve.

Libbenő muszlinsál.

Szivárvány íve.

Szitaszárny írisze, szitakötő.

Lepkeszárnyú tündér egy Walt Disney-filmből.

Erre felröhhintek: Ezt a közhelyet!

„Mit szeretnél hát? Milyen legyek?”

„Vedd fel lényegi alakod.”

„Azt nem lehet. Akkor nem láthatnál egyáltalán.”

„Képzeletemmel sem közelíthetem meg lényeged?”

„Dehogynem. Bár amit képzelsz, az nem lényegem, hiszen téged tükröz az. Határozd hát el, milyen legyek!”

„Fénygomolyag!”

És megjelent, és pont olyan volt, mint szerettem volna. Elbűvölő!

„Oké. Tetszel! - szóltam én. - De mondd meg végre, ki vagy?”

„Isten alkotta lény. Egy a szellemvilágból. Őrangyalod.”

„Megint egy közhely!”

„Fogalomtáradban nincs helyette jobb.”

„Szegény vagyok, gazdagíts meg! S ha van neved, miként szól?” - kérdeztem.

A Fénygomolyag felröppent, és egy krákogás húzott el a Mindenségben. Egy sercintés, egy prűszkölés, valami, mint minél nincs közönségesebb, ajajaj! Egy fogmosás utáni garatöblítő köpet!

„Mi ez?”

„A nevem” - kiáltott, s eltűnt.

Ha le akarnám fordítani emberi hangra, és ha le is akarnám írni, valahogy így festene: CHRÜ.

Ez volt hát a neve!

2/2. BEPILLANTÁS A TEREMTÉSBE

Találkozásunk előtt Chrü nagyon egyedül volt. Magamaga az egész világmindenségben. Így mesélte. Fényévek teltek, fényévek múltak, és egy cikkanás sem, egy villanás sem, semmi, csak a nagy, fekete csend, és a nagy, fekete, sűrű sötétség. Halálosan unatkozott.

„Pedig a Mester megígérte, hogy ez a Világ itt izgalmasabb lesz. De mikor? Mióta már csak a sehol-semmi! Még hogy ki kell várni!? De meddig?” Így méltatlankodott Chrü az üresség és a kóválygó, lazán összeboruló részecskék között. Egyetlen szórakozása volt, megszámlálhatta, hányan vannak ezek a rezgő örültek, meg hogy hányfélék. Mivel mindig ugyanannyi jött ki, pontosan 9564485 a 23-ikon, akárhányszor kezdte újra, belefáradt, pláne, hogy megzavarta számlálás közben egy-egy elsűvítő hélium, vagy belegabalyodott az összeakaszkodott hidrogén-párosok körtáncába, hogy alig tudott kikecmeregni belőle, és újra kellett kezdenie, ám a végeredmény akkor sem változott. Ezek szerint a részecskék száma a Világmindenségben változatlan, sem nem szaporodnak, sem nem fogynak, ennyien vannak, és kész! Így a dolgot párezer év után abbahagyta. És eltelt már azóta tán több, mint tízmilliárd év is, ha nem több, és felsóhajtott: „De Uram! Ez már igazán sok! Eltelt már tízmilliárd év, vagy több is! És melege vágyom! Valamire, ami más!”

De csak a csönd.

Ám egyszer bepillantatható a titkok titkának misztériumába:

Amikor hangok születnek és elhalnak az égből, az édes furulya dallamát pengő hárfahúr viszi tovább, megkerülik az égből, vastag oszlopokat, amelyeken ismeretlen alakok hajladoznak a muzsikára, azután a hangok libbenve megsimogatják a fehérre lakkozott, aranylevelekkel futatott trónust, rajta a bíbor, puha párnát, és alant a zsámolyt aranyos bojtjaival, majd összekeverednek a fénnel, mert az Isten Háza üres terébe fentről, szögletes ablakréseken át beragyog a Nap, és felszikkannak sugarai a csiszolt, ciframintás kőpadmalyon. Most kecses leányalakok suhannak, fátolruhájuk leng, mint apró felhőfoszlányok, hajuk csillanva szökken utánuk, majd megpihen a vállakon, kezükben tűzpiros virágok, üvegkorsók, aranykelyhek, rubintos tálak, vonaluk libbenve. Egyszerre, mint égi jelre, hirtelen minden mozdulatlanra dermed, még a fény is megül, nem vibrál tovább. És megjelenik két alak: a nő, uralkodói Fenség, leül a trónusra, és a fiú karvalyfejével lábaihoz ereszkedik a zsámolyra. Mintha még várnának valakire, minden figyelmez, s dermed.

És megjelenik az Időtlen. Burnuszos öregember a térben, hóna alatt óriási rézkapocs könyv, a Corpus Hermeticum. Izisz és Hórusz elé teszi a halandóktól örökre eltiltott könyvet, kinyitja nekik, mintegy felajánlva azt, azután szétárja önmagát, feloszlott atomjai szétterülnek Mindenütt, mint a Mindenhol jelenvaló a Világon. Ő Hermész Triszmegisztosz. Akkor Izisz a lapok fölé hajol, s mintha folytatná, amit egykor abbahagyott, így zeng lágydallamú hangja, megszólalván:

„Felfedem néked, Hórusz, ó, csodálatos Fiam, a Világ mibenvalóságát. Mát tudod, hogy a csillagokkal koronázott mennybolt az egyetemes természet fölött helyezkedik el, és semmi sem hiányzik belőle abból, ami az egész világot alkotja...”

Chrü a megváltó jövőt hallotta ki a szavakból, és megnyugodott, hogy jól számlálta ő a rezgő örülteket, hiszen semmi sem hiányzik belőle. És már maga előtt látta az égből is milliárd csillagával, amely alatt majd elhelyezkedik a Természet... Ő, milyen csodás is lesz az!

Megint felfénylett a tér Isten Házában, és belemuzsikált Izisz istennő hangja, miközben lapozott a hatalmas könyvben:

„Látván az Isten, hogy az Univerzum, amit alkotott, terméketlen és sivár, jóindulatúan elmosolyodott, és életre hívta a Természetet. A hatalmas Ős pedig, kiöntve a Természetnek az életelixírt, meghagyta, hogy legyen termékeny. Azután pedig nem akarta, hogy a világ tétlen legyen, alkalmasnak találta azt a szellemekkel való benépesítésre. Munkájának elvégzéséhez titkos művészetét használta: a szükséges kivonatot magából vette, és szellemi lánggal keverte össze, aztán ezt az elegyet mozgással ruházta fel, s a protoplazma közepén fokozatosan egy még finomabb alkotórész csillan fel, tisztább és átlátszóbb, mint az elemek, amelyből keletkezett. Ebből a készítményből számtalan Lelket formált, és ezen legfinomabb éteri elemből lettek a Szent Szellemlények...”

Akkor Chrü jól kihúzta magát, mert hát róla is szólt itt a Corpus Hermeticum, csak a Teremtés, úgy látszik, még nem fejeződött be. Legalábbis ő a helyzetet így ítélte.

Nem baj! Elöntötte az édes boldogság, a lét tudatának édessége. És ebbe a boldogságba időnként befénylett a tér Isten Házában, és belemuzsikált a zene és Izisz hangja, és ott nyugodott szent sziklaként Hórusz isteni figyelme és nyugalma. A Világ teljes lett. Megszületett az Öntudat.

2/3. A FÖLD SZÜLETÉSE

Úgy 4700 millió évvel ezelőtt messze, fényévekre balra, a Monstre Galakszison túl felderengett egy icike-picike fénypont. „Tehát a Teremtő erre a fénypontocskára gondolt, hogy Természet meg ilyesmi? Vagy csak kábítani akar? - tűnődött Chrü, - Persze ez is valami... Hát gyerünk!” És irányt változtatott egy Hurrá kezdetű kozmikus kiáltással, amely így folytatódott: „Én ám nemcsak körbe-körbe rezgek, mint ezek itt, mint tulajdonképp minden körülöttem, hanem repülni is tudok - egyenes vonalban. Az ám! Így aztán el is érhetek valamit, ami másutt van...” És tényleg! Egyre közelített ahhoz a fényes pontocskához, ami amúgy később egy Galaktikus Univerzum kellős közepe lesz, és majd Napnak nevezzük.

Azt hitte szegény Chrü, hogy ha eléri, egycsapásra vége lesz a magányosságnak, amiben volt is némi igazság, csak nem egycsapásra.

Haj! Röpte közben eltelt néhány száz millió év, és repült Chrü az Örökkévalóságból errefelé. És újabb ezermillió év telt, és a kedves kis szénatomok, amelyekkel Chrü, Isten tudja, miért, errefelé suhantában már jól megbarátkozott, kezdtek egyre értelmesebb kapcsolódásokat létrehozni, és a Lángból és a Gázból kikerekedett végre a Nap, és lett izzó, forgó, hatalmas gömb, azután újabb százmillió esztendőök múltán kiszakadtak belőle a renitens Gázok és Ködök, és lettek más és más golyóbisok, izzók és kerengők, picik és hatalmasak, és ezek közül az egyikben már szénatom formájában ott voltam én, épp abban, amiből lett aztán a Föld. Tehát a Teremtő jól megtervezett mindent, közöttük engem is, de még nem jött el az idő a továbblépésre. És míg mindezek történtek, Chrü csak suhant, suhant, hogy véget vessen a magányosságnak, és az ebből fakadó szenvedésnek.

Kábé 3500 millió évvel ezelőtt a kerengő, bús atomok felhővé egyesültek, és kiválasztódott a víz, és több ezer éven át csapolta ez a felhő magából az esőt, és lettek óceánok és pára, és a pára újabb örült atomokat vonzott magához, hogy velük körülölelje azt a valamit, azt a tüzes és kedves golyóbist, amit majdan Földnek neveznek.

Nohát, Chrünek egyetlen pillanata sem maradt unatkozni ebben az évmilliárdos forгатagban. Feltételezte, hogy a Teremtő őt magát a végett teremtetten, hogy itt, errefelé sok okos dolga legyen, hát tette, amit szerinte a Teremtője elvárt tőle: ügyesen egymáshoz terelte az addig bosszantóan feleslegesnek tartott, ámbár megszámlált atomokat, mert így, célzatosan, nem ám az űrben kóvályogva, hanem ezen a helyen félelmetes valamiket tudtak létrehozni, úgy-mint hegyeket és tavakat, fortyogó folyamokat és meredek szigeteket. Az ám!

Chrü meg volt végre elégedve. És egyszer megint odapillantott az illatoktól bódító, muzsikától andalító és fényekkel fűszerezett Isten Házába, ahol épp, morfondírozásának eme fejezete közben, meghallotta Izisz szájából az ősi, szent szavakat a Corpusz Hermeticum lapjairól:

„...Akkor a Mester összekeverte a megfelelő elemek maradékát, meg a földet és a vizet, és bizonyos erőteljes, titokzatos szavakat szólva mozgást és életet lehelt a folyékony protoplazmába, sűrűbbé és képlékenyebbé változtatta, és emberi alakú lényeket formált belőle, és az anyag további maradékát azoknak a Szent Szellemeknek adta, akiket a finomabb anyagból már megteremtett, és akik Isten térségét lakják a csillagok közelében, és mondá - „Dolgozzatok, gyerekeim, természetem ivadécai! Alakítsatok ez anyagból a saját képekre lényeket!” És a Szent Szellemek megteremtették az állatokat, a növényeket és minden élőt sorra.

Tudnod kell, ó, isteni fiam, Hórusz, hogy a Szellemek emberi alakú Isteneket formáltak, akik majd uralkodnak egyenként, megadott formájuk és szerepük szerint a földi lényeken, akiket az Úr Lelkeknek nevezett. Ezen Istenek így szolgálják a Mindenséget és a Mindenség

Urát most és mindörökkön. Miután a teremtéssel elkészültek, a Szellemlemlények visszavonultak isteni hajlékaiba, és a Mester akkor megbízta őket a teremtetett Lelkek felügyeletével, akik a Magasságos Mennyekben élnek az Úr asztala és trónusa körül, örvendezvén...”

„Hm... - tűnődött el ezeket hallván Chrü. - Tehát ennyi a Teremtés? Mindössze? Létrehozta az atomokat az Úr, és én, aki tehát egy Szellemlemlény vagyok...” De Chrü a gondolatát nem tudta befejezni.

Zúúúúh - cikkant és villant, mint egy hullócsillag balról jobbra az éter sűrűségében, azután megint a nagy, süket csend majd egy évezreden át.

Sssjjááá - cikkant és villant, mint egy hullócsillag fentről lefelé, s egy pillanat múltán eltűnt, és megint a csend, és az atomok kerengése, és eltelt megint majd egy ezredév.

És ezredévek jöttek, és ezredévek mentek... Kinn az űrben, a csöndes sötétségben az idő múlását néha egy-egy cikkanás és villanás üdítette fel. Jött Venn...

aztán Pakk...

meg Hjúú...

és Mííí,

legutóbb meg Szzzzzz,

azután semmi, sokáig.

Amikor már pára meg gőz, meg szirtek és hegyek ragyasították meg a szép kis tűzgolyót, olykor fel-feltűntek arrafelé is, ahol Chrü rótt a kötelességét. Mintha egy másik Univerzumból jönnének, kábé évezredenként. Sssjjááá... Pakk... Venn... A csöndből és a sötétségből. Hjúú... Mííí... Zúúúúh...

„Ahá! - folytatta Chrü a tűnődést. - Izisz úgy mondaná, ők is Szellemlemlények. Legalábbis nagyon hasonlítanak egymásra, és ebből kifolyólag nyilván énram is, aki egészen biztosan Szellemlemlény vagyok, ha nem is Szent még. Szóval ők, illetve mi vagyunk a Teremtő Gondolat megtestesítői, azaz mi segítünk a formák megalkotásában. És vajon a formáknak ki ad értelmet?...” Azután rájött, a Teremtő mindenről gondoskodott: az atomok programozottak. És bár a Szellemlemlények segítenek majd a program végrehajtásában, az eredmény nem rajtuk múlik!

És egyszer csak azt vette észre Chrü, hogy Zúúúúh, Sssjjááá, Venn, Pakk, Hjúú, Mííí és Szzzzzz, ők nyolcan, mind egyazon golyóbison ügyködnek, és hogy azóta az Univerzumnak ezen a részén már nincs sötétség, sem hideg, sem csend, sem unalom, és nem volt társtalanság.

Hát... nyolc kis Szellemlemlény nyüzsgött a tomboló lávafolyamok felett a kénes gőzfelhők eltakarításában, aztán a golyóbis kérgének megszilárdításában, szóval, ahogy Izisz mondaná, a Leghatalmasabb Terv szerint az intelligencia feltételeinek kialakításában. Mert miért az egész Teremtés, ha nem azért, hogy legyen majd, aki dicsőítse az Urat és kifürkéssze titkait!? Hiszen a kiválasztott atomokban már benne volt a jövő, az élet, - és az ember. Erre Chrü, akiben egy szemernyi atom sem volt, csak tiszta szellemiség, apránként magától rájött. Volt ideje rá néhány száz millió esztendő.

2/4. AZ ÉLET KELETKEZÉSE

Évmilliók jöttek és mentek, a Világ megteremtődött. A Teremtő pedig ugyan programokkal látta el a véges számú atomokat, amelyek be is teljesedtek, csak végtelenül sok idő kellett hozzá. Az Úr dolga nem volt sietős. (Azt is vélhetnénk, a Teremtés még mindig tart, és nem hibáznánk nagyot.)

Már túl a Földgolyóbis lángolásán, és túl a lehülés idején, amikor már Chrü számára is elfogadhatóvá vált az időjárás, úgy 3000 millió esztendőcskével ezelőtt, ha a magunk órája szerint mérjük, a kis okos atomok, a Kiválasztottak, ügyesen kezdtek egymással társulni. Nem úgy, mint eddig, az ám! És nem azokkal, mint eddig! Az ám!

- Hurrá! - örvendtek a Nyolcak, pláne, amikor újabb kerek százmillió esztendő múlva ezekből úgynevezett amino molekulák lettek! Ez már jelzett valamit: kacsintott a Semmiből az Élet sarja, éppen úgy, ahogy azt az Úr akarta.

Chrü végigasszisztálta tehát a Világegyetem és a Föld létrejöttének összes kábulatát és csodáit, megélte a legnagyobbat is, amikor valami olyasmi lett, ami magától mozgott, gyarapodott, és jó érezte magát, és tette mindezt másképpen, mint a víz, a föld, a tűz és a levegő. Ha Chrü írni tudott volna, vagy bármit az emlékezetébe zární, vagy legalább összefüggéseket megfigyelni, most elmesélhetné a Tudományok Tudományának az ő mindentudását arról, hogy a dolog hogyan történt. A Földön kívül? Vagy belül? A vizek hatalmas térségében? Vagy a szárazon? De Chrü csak arról tud nekünk beszámolni, hogy akkoriban is rengeteg dolga volt, és ennek ellenére remekül szórakozott: látta a füvek földhódítását, a fákat az égig nőni, látta a vizeket lakóhellyé válni, látott moszatokat, és látott apróbb-nagyobb mókás lényeket, és ez mind igen kedves volt, és igen magától értetődőnek tűnt előtte. Az Örökkévalóságnak ez az évmilliárdja Chrü és társai életének legszebb szakasza volt. Úgy érezték, mintha övék volna a Világ, s vele együtt a Világban a kerengő Föld, amely már képes volt a levegőben repíteni nemcsak őket, hanem ezeket az újonnan lett mozgó-gyarapodó, vidám kis dolgokat, és állandó örömmámornak lett itt a helye és ideje.

Fürge kicsi gyíkok és repkedő halak játszottak az Úr színe előtt az Ő gyönyörűségére ebben a színesedő és lágyan meleg világban, és mindenki boldog volt. Az egész Földkerekség mint az Édenkert!

Ám lassan, szinte alig észrevehetően valami furcsa dolog történt. Szép komótosan minden de minden egyre nagyobb lett. A dolgok elveszítették normális arányaikat, és elhatalmasodtak. A bolygó már alig-alig tudta őket hordani a hátán. A kis Szellemlények pedig egyre kényelmetlenebbül érezték magukat, ahogy elnézték körül a létezés formáit. Különösen az ősgyíkoktól, azaz a dínóktól nem voltak elragadtatva. Sokat, rengeteget tűnődtek azon, miként lehetséges mindez? Hiszen Hermész Triszmegisztosznak olyan lényeket kellett alkotnia a Teremtő parancsára, amelyek az isteni Tervezőhöz lennének hasonlatosak. De hát ezek nem olyanok! Itt valami ármány történt! Valami gonosz furakodott be a Kozmosz Édenföldjére! Nem! A Mindenható nem akarhatta ezeket a lényeket! Itt valami tévedés van!

Megjelent a Földön az erőszak és a kétszínűség. Az ostoba dínófejekben alattomos támadások terve fogant, és vér folyt, és rengett a föld a hatalmas testek robogása alatt, és egekig loccsant a hullám, amikor elmerültek a tengerekben, és süvöltött a szél, amint a száguldó dromedárok kiszorították maguk körül a levegőt! Szóval olyan volt az egész, mintha magamaga pusztítására jött volna létre ez a fajta monstrum-sereg.

A Nyolcak törték a fejüket hosszan a miérteken, meg is tárgyalták kétségeiket, amikor szabad-idejükben összejöttek az óriáspáfrány-erdőben, de nem jutottak semmire. Abban biztosak voltak, hogy az atomokban nem lehet ilyen program. De ha mégis? - Jaj! ez Istenkáromlásnak

tűnt, és elszégyellték magukat. Búskomoran néztek maguk elé, még büntudatot is éreztek, de nem tudták mi miatt, és nem volt többé egy csepp kedvük sem az Éterben ide-oda cikázva és villogva fennen hirdetni az Úr dicsőségét, mert nem találták dicsérendőnek mindezt. Ez volt az igazság.

Egyszer, egy évszázadvégi vörös alkonyon a páfrányok cikk-cakkja közt üldögélve Chrü így szólt a többiekhez:

- Nevezzük nevén a dolgokat, Szellemtársaim! Ezek a dínóknak nevezett lények nem a mi Teremtőnk alkotásai... -

Felhördültek szörnyülködésükben mind a többiek, megállt bennük a lélegzet, de Chrü rendületlenül folytatta tovább:

- Nem létezik, hogy ilyenekre gondolt a Teremtő, amikor a maga dicsőségére Életet alkotott ezen a bolygón. Abból valami nagyszerűnek kellett volna kifejlődnie. -

Chrü most nagy lélegzetet vett: - Talán közülünk valaki nem úgy csinálta a dolgát, amint kellett volna. Hm? Megkavarta az atomokban rejlő isteni programot. Hm? Gondolkodjatok! -

A hét kis meglepett, és az istenkáromló szavak hallatán megrémült Szellemként mind hallgatott. A felderengő hibalehetőség!... Bennük!... Az igyekezetük ellenére!... A gondolat egyszerűen megdermesztette őket. Nagy sokára Venn szólalt meg:

- Az úgynevezett különleges megbízatásban nem lehetett tévedés? -

- Miféle különleges megbízatásról beszélsz? - kérdezte Chrü összevont szemöldökkel, szigorúan, éppen úgy, ahogy egy Szellemként gyanakodni kezd, és átugrott egy ronda brontosaurusz fején, aki majdnem bekapta, mert épp arra legelészett. Ettől még nagyobb méregbe gurult.

- Nos? - fordult szúrós tekintettel a kis társaság felé.

Akkor Pakk nekifogott, bár nemigen értette, mit nem ért Chrü. Itt soha nem történik véletlen:

- Emlékeztek bizonyly, egyszer Chrü észrevett egy igen különleges atomot, ami az orra előtt száguldott el. Chrü akkor a hagyományos atomfogó hálójával el is fogta, és látta ám, hogy... Ugye így volt, Chrü? - szakította félbe magát Pakk, remélve, hogy nem kell folytatnia ezt a kínos történetet.

- Így - bólintott Chrü. - Csak nem akarjátok azt mondani, hogy kizárólag az lenne a bűnös? -

- Mi természetesen elfogadtuk, amit akkor mondtál, mert te vagy közöttünk a legokosabb, és a Teremtő is veled tárgyal, te pedig akkor azt mondtad, hogy az egy különleges atom, és a Teremtő azzal bízott meg, hogy ha a kezébe kerül, rejtse el jó mélyen, ahonnan nem tud előjönni. -

- Így volt. Azért kaptam el, hogy elrejtsem. -

- Csakhogy azóta már több ilyen atom is előbukkant! - kiabált közbe Hjúú. - És ha képesek volnátok emlékezni, hát emlékeznétek arra, mekkora vadászat kezdődött akkor ezek után a... hogysisnevezzük atomok után! -

Chrü segítette ki:

- Valami rádióról és aktivitásról tudok. Gondoljátok, hogy ennek az egésznek köze van a dínókhoz? -

- Monddd, Chrü, mitől voltak azok a rádiós vagy milyen atomok olyan veszedelmesek, hogy el kellett tüntetni őket? - suttogtak egyszerre többen.

Chrü a haját csavargatta, amely a halántéka körül bongyorodott, mert így szokta, ha tűnődött, és azt motyogta:

- Hm... hm... Gondoljátok, hogy mindez annak a néhány kivételes atomocskának a műve? Nem inkább a Gonosz Szellem packázik velünk meg a Teremtővel? Hm... -

- Hát persze, Chrü - mondta meggyőződéssel Hjúú. - Azok az atomocskák a Gonosz Szellem alkotásai! Azért kellett mélyre eldugdosnunk őket! -

- A Teremtővel senki nem packázhat! - jegyezte meg félénken Mííí, a legkisebb.

De már mindenki csak kiabált:

- Hát hiszen el is dugdostuk! -

- De ki tudja, van-e még? -

- Hogy mindet eldugtuk-e? -

- És vajon jó mélyre-e? -

Ilyenek röpködtek.

Akkor Sssjjááá jelentkezett szólásra:

- Amikor meg akartam számlálni őket, hogy tudjuk, ugye, hányan vannak, képtelen voltam! A hálóban fickándoztak-kerengtek, nem is láttam azelőtt ilyet, Istenemre! Egy szempillantás, és egyből máris kettő lett! Akkor voltak összesen tizenheten. De azóta?... -

Ekkor robbant közéjük lihegve Sszzzzz, kezében egy zsákkal:

- Tessék! Nézzétek! Most szedtem csak úgy találomra a tojások héjáról, a lábnyomokról, a patak partjáról. Ezek maguktól elkóborolnak, és sokasodnak! Hiába dugdostuk el őket, megint van belőlük, ni! Temérdek!... -

- Szóval sokasodnak... az orrunk előtt... és erre nem gondoltunk... - töprengett Chrü. - Pláne ha a többi atomot is megtanították sokasodni! Hm? A fene! -

És akkor a fejére csapott. És mind a nyolc Szellemként a egyszerre kiáltotta:

- Akkor ezért nőttek akkorára a dínók! -

- Rajta! Munkára! - süvített Chrü, és nekilódult, egyenesen a dínótojások felé: - Összeszedni! A tojásokat! Minden tojást! Mielőtt kikelne! -

- Össze! Mielőtt kikelne! - visszhangozták a többiek, és szerterepültek a Földgolyón.

Itt a mese vége: ezért lettek az óriások, a túlburjánzó atomok hibás programja miatt, és azért pusztultak ki, mert rendnek kell lennie. De ez egy későbbi történet. A lényeg, hogy a Törvény és a Rend parancsát mindig komolyan vették a Szellemként.

2/5. A DÍNÓ-KORSZAK

Jól gyanították a Szellemként: sugárfertőzött volt a Föld. A kéregben robbanások dörgették a levegőt, tüzes magma-áradatok hasították a sztratoszférát, és ki-kiszáguldottak a világűrbe. Félő volt, hogy megfertőződik az egész Kozmosz. Így teltek az évmilliók. Egyre nagyobb csatatérre változott a Föld, megindultak a szárazföldek, egekig emelkedtek a tengerek, hegyek bújtak elő, és sülyedtek el. Burjánzott az Élet is, kórosan feldagadt minden, amit a bolygó a hátán hordott. Páncélos vagy csupasz, tüskés és orrszarvú gyilkos dínók trappoltak, a hatalmas levelek alatt uszonyaikon billegtek a vízből kisétáló halszerű gébek, rejtekükből le-lecsaptak

egy-egy kisebb gyíkra, némelyek éhségükben a fákra másztak, még szárnyfélüket is növesztettek, s az ágak között kapták el áldozataikat, azután állkapcsuk szorításában a véres tetemmel kétségbeesett szárnyverdesések közepette lezuhantak a földre, és ott a fájdalomtól és az éhségtől dühösen nekiestek a tetemnek, csámcsogva lakmároztak, körülöttük nyál és vér és lucskok és bűz.

Mindez nem zavarta Chrü hét társát: tették a dolgukat, ám hiába a szorgalmas gyűjtögetés, hiába a tűzbe-mélybe rejtett milliárd fertőzött atom, a helyzet nem változott, és a világ ilyen elrendezése miatt annyira felgyülemlett bennük a Szeretet, hogy már alig fért el, hiszen szeretetüket kikre is áraszthatták volna? Igaz, az Úr olyan teremtményeket ígért, akiket majd ők, a Szellemlények nagyon fognak szeretni, de hát ezek nem azok. Még rájuk nézni is borzadály! Ám ha ígérte az Úr, ezen ugyan nemigen gondolkodtak, de valahogy ez volt lényük lényege: - majd egyszer a Világ elnyeri az ő igazi harmóniáját. Egyszer! És tovább szedeggették a csírát a fertőzött anyagnak.

Chrü is próbálta megérteni a dolgokat, sőt! Volt, hogy annyira felfuvalkodott a kíváncsisága, hogy bemászott egy-egy monstrum agyába, mert úgy vélte, onnan áramlanak a szándékok. De csak szándékot talált, indokot nem. Mondhatnánk: intelligenciát keresett, de csak ösztönöket talált. Persze igazából nem tudta, mit keres, és azt sem, jó helyen keresgél-e, s ha nem, hová forduljon. Hatalmas hiányérzet nyomasztotta érthetetlenül és megfogalmazhatatlanul. Kétségbeesetten nézte, hogy az egész bolygó mennyire nyugtalan, hogy rémisztő erővel viaskodik. Szerinte pont olyan volt a bolygó, mint ő maga.

Míííí suhant el előtte. Nagy igyekezettel gyűjtögette a hasadó radioaktív atomokat magostul, elektronostul, csak a feladat hajtotta, se látott, se hallott. Chrü megszólította.

Akkoriban mozgott még az Alpok Európa közepén, a hatalmas hegylánc végvonaglásokkal lökte egyre följebb a későbbi hófedte csúcsokat. Sokszázmillió évvel jártunk az időszámítás előtt. Épp egy hoacin dübörgött arra, aztán iszonyú erőfeszítéssel felemelkedett, és berregve, prüszkölve kapaszkodott meg az útjába eső faágban.

Mííí azért ebben a zűrzavarban is meghallotta, hogy szólítják, hát tisztelettudóan megállt:

- Sietek, Chrü! Tudod, mennyi a dolgom. Mit akarsz? - kérdezte, miközben utána nézett a hoacinnak, s ujjával a kosár atommagba túrt, ami türelmetlenségéről árulkodott.

- Mindössze kérdezni akarom... megkérdezném... hm... szóval téged nem feszít valami különös fájdalom, ha ezekre a földlakó óriásokra nézel? Nem sajnálsz a bolygót, hogy ilyen lényeket kell hordania? Nem volna kedved inkább csupasz és lakatlan bolygón dolgozni, ahol megmaradt még valami a Világ régi szépségéből? -

Chrü arcán boldogtalan, kényszeredett mosoly ült, és Mííí megkövülten állt, alig talált szavakat:

- Én azért létezem, hogy elvégezzem a rám kiszabott feladatot. Eddig nem kaptam utasítást arra, hogy mérlegeljek. A Teremtő így alkotta a Világot, s én, apró Szellemlény, hogyan is kételkedhetnék az igazában?... -

- Jól van, Mííí! Csak próbára akartalak lenni. -

Elváltak. Ki-ki tette a dolgát. Közben Míííben felrémlt némi gyanakvás-féle. Miért mond ilyeneket Chrü? Mindőjük közül a legokosabb? Chrü pedig még szomorúbb lett: Mííí volt az utolsó. A többieket már megállította ezzel, és hasonló válaszokat kapott. Arra gondolt, talán benne van a hiba, talán belé szállt a Gonosz Szellem...

Egyre nyugtalanabb lett. Olyannak kellene lennie neki is, mint ők? Vakbuzgónak? Megállíthatatlannak? Valami nincs rendben! Vagy övele, vagy a dínókkal, vagy a Földdel. Mert a

Teremtőről olyat nem gondolhatott, hogy talán tévedett. Persze, Hermészt bízta meg az Úr, hogy saját képére formáljon lényeket a Földre, morfondírozott. Ez meg is történt, bólogatott Chrü. De hogy egyik szörnyeteg sem imádja az Urat, az látnivaló. És ez nem tűnik fel senkinek sem? Hogy nem zengenek hálát és édes dalokat az Isten dicsőségére, mint az égiek?... Valami itt nincs rendjén...

Ilyen gondolatok után szokott Chrü, rettenetes elégedetlenségével, mint az elmúlt 80-90 millió év során annyiszor, lelkének könnyítésére kiosonni a sztratoszférán túli fekete, hűvös és közömbös Éterbe, hogy kiszellőztesse fejéből a gondolatait. Most is ment, és elterült a hűvös és nyugodt feketeségben, miközben szorongásai oldódván, nagy lélegzeteket vett, ami tiszta nevetség ott, ahol egy szemernyi levegő sincs.

És álmodott. Legalábbis azt hitte:

A mennyei magasságokban, égi fényben és isteni magasztosságban ült Hermész, mint a Teremtő jobb keze, és e szavakat szóla:

„- Figyelj hát ide, kis szolgám, Chrü! Az Úr és valamennyi dolog Szerzője, akit Istennek nevezünk, létrehozott egy második Istent, láthatót és érzékelhetőt, aki felfogható az érzékek által. Miután tehát megalkotta ezt az egyedülálló Lényt, mely első helyen áll a teremtmények között és második Ő maga után, gyönyörűnek és a jó minden változatával áthatottnak találta, s úgy szerette, mint saját gyermekét, és ez a második Isten pedig a Látható Univerzum, és csak Ő utána következnek az angyalok és más szellemlények. -”

Minderre valami távoli sejtésből emlékezett Chrü ott a fekete semmiben elterülve? Vagy lehet, hogy mindez most történik? Ott áll magamaga, elterülés helyett a mennyei magasságokban az égi fénybe borult isteni Trónus előtt? És látja is magát Hermészt, aki mosolyogva néz le rá, és szól imígyen?:

„- Kicsiny Szellemlény! Igen: a Teremtésnek látod egy szeletét, az Univerzum kicsiny részecskéjét, a Földnek nevezhető bolygót, és az gyönyörű, akárhogy is kételkedsz, mert ugye tudod, hogy a kételkedésed is benne van a Teremtő elképzelésében, s te a tervhez így tartozol? -”

- Nem tudom, oh, Háromszorosan Nagyméltóságú Hermész! Az én tudásom kicsiny, igaz, a társaiménál több képességet osztott nekem az Úr, amely dolog csak fájdalmat és gyötrelmeket okoz, de nem vedd ezt panaszképpen... -

- Dehogy-dehogy! Aki gondolkozik, az szenved, ez nyilvánvaló. Így szól a törvény. -

- Tehát a Földet benépesítő dinoszauruszok azért nem kaptak lehetőséget a gondolkodásra, hogy ne szenvedjenek? -

- Nem. Az isteni igazságok nem megfordíthatók! Te, Chrü, nem azért kaptad ezt a képességet, hogy szenvedj, csak ez a két dolog együtt jár, amint együvé tartoznak más dolgok is, ha nem is függ egyik a másiktól. -

Kis csönd ülte meg a mennyei palotát, mert Chrü hosszan emésztette a hallottakat, és azután kissé csalódottan nézett Hermészre. Őt lényegében véve nem ezek az elvont dolgok érdekelték, hanem az, ami most a Földön játszódik, és ami számára nem összeegyeztethető az Isteni Ígérettel, miszerint szerethető lények fogják lakni a Földet.

- Értelek, Chrü. Úgy látom, türelmetlen vagy. Évmilliárdokon át kerengtél a csupasz égi Világok között, és most azt hiszed, megtörtént az Ige, és már minden a helyén van. -

- Ó, Uram, a gondolataimban olvasol! Pontosan így van. Ha türelmetlen vagyok, világosíts fel! Akkor könnyebben tudok várni arra, hogy számomra is érthetően beteljesüljön a Jövendő! -

- A jövődő beteljesült. Létezése egyenlő a keletkezésével. A születése első töredék minutumában az Úr a változó Világot mindazzal a programmal hozta létre, aminek majd meg kell történnie. Minden energia, minden szellemi és anyagi atom azon legelső minutum óta megvan, él, dolgozik terv szerint, elosztva a Térben. Ne hidd, hogy a Teremtő tévedett, és rakoncátlanul szaporodó atomokat hozott létre a Föld keserűségére, meg hogy munkát adjon nektek, kis Szellemlények! Nem! Mindennek dolga és küldetése van! -

- Nem kellett volna tehát összeszednünk és elpusztítanunk őket? -

- Nem tudtátok elpusztítani, és nem sokasodnak jobban, mint a többiek, csak a rezgésszámuk változik, s ezáltal megsokszorozódik a méretük, mi által a Látható Világban megnövekedik minden, amit alkotnak. -

De Chrüből kibuggyant a keserűség:

- Nehéz nekem ezt megérteni, és talán nem is szükséges, de azért fáj, hogy eltűnt miattuk a Szépség a Földről! Összerondítják a tájat! A Föld is pöfög és vonaglik alattuk, mert mérges a rettenetes pusztítás miatt, ahogyan táplálkoznak, amiként szaporodnak, és ahogyan meghalnak! És a szörnyű haláltusák után fertelmes bűz terjeng, hiába sülyyednek mély iszapba vagy tüzes lávába, élve és holtan is sűrű és kibírhatatlan körülöttük a levegő! Nem lehet szeretni őket, Uram! Képtelenség! Ostobák, vadak, gondolattalanok. Legalább egy csöpp észet nekik, Uram! -

- Szegény dinoszauruszok! Ha még gondolkodnának is, végképp elpusztítanák egymást és a helyet is, ahol élnek! -

Hermész elnézte a csepp Szellemlényt és hatalmas buzdulását, és szólt ismét:

- Nem igazán jó, még ha törvényszerű is, ha a Szellemlények kilépnek a szubsztanciájukból, és töprengeni kezdenek! Tegyük a dolgok végére pontot, kis szolgál! -

Ahogy Hermész felemelte a hangját, épp olyan volt, mint maga az Úr, hatalmas és félelmetes. De Chrü bátor volt, és nem átalotta most már folytatni:

- A gondolkodás képessége szomorúságot okoz és ráadásul pusztít? De hiszen én is gondolkodom! És halhatatlan vagyok! -

- Az anyagi lények gondolkodása más jellegű. Az anyagi létezési forma következményei nem feltétlenül építőek. Majd egyszer megérted. -

- Elragadtattam magam, Uram! Bocsáss meg szolgáltnak! Vártam, vártam, hogy felcsendüljön a Hatalmasságot dicsőítő hálaének, de csak az örült bögés, rikoltozás és sikolyok. Azt hittem, hogy csalódnom kell az Igazságban, Uram! -

- Túl messzire merészkedsz gondolataidban, Chrü! Hasonlítasz ahhoz a teremtményhez, aki majd gondolatait a Mennyeig terjeszti, feltárja azok titkait, és mindazért majd szörnyű bűnhődésben lesz része: Megvannak benned az emberi lélek tulajdonságai, és ha így folytatod, testbe való bebörtönzésre leszel ítélve. És jaj neked akkor, Szellemlény! Ezerszer jaj! -

- Ne! - nyögte Chrü. - Nem bírja el elmém a hatalmas isteni titkokat. Belátom, hogy inkább kíváncsi szeretettel kellene néznom a Létezés Csodáját, semmint kétkedéssel keresnem véges képességű eszemmel a képzelt hibáit! Hiszen azok nem a Teremtés, hanem az én hibáim! -

- Amen... -

Hermész hangja egyre távolodott, de még rézvörösen zengett az ibolyaszínű fényben:

- Figyeld meg, Chrü, milyen gyorsan tudsz átjutni a Földet körülvevő légrétegen, és vedd össze az évmilliárdok korábbi tapasztalataival, ha van erről emléked! Őrizd az emlékeket... az emlékeket... -

Az elhaló hangok és bennük a meleg szeretet alig-alig jutott el a félig ájult kis Szellemlényig. Már nem látta a hatalmas fényességet, csak a nagy feketeséget maga körül. Sokáig lebegett még a Semmiben, és nem tudta eldönteni, képzelődött-e, vagy tényleg az Úr volt az, aki őt szóra méltatta, kéretlenül.

2/6. EGY DINÓ-BÉBI SZEME

- Áááá! Ki van ez találva! - kiáltotta Chrü, amint áthatolt a Földnek életet adó légrétegen. Ha nem figyelmezteti őt az Úr, bizony nem vette volna észre, hogy most mennyivel hosszabb az út, és sűrűbb a közeg, mint mondjuk egy évmillióval korábban!

- Tehát ezért nőttek a füvek és a gyíkok az égig, hogy felfűjják oxigénnel a Föld körül a levegőt! Áááá! Ki van ez találva! - perdült maga körül Chrü a felfedezés örömeivel. - Oh, én szerencsétlen kételkedő! Azonnal el is mesélem a többieknek! - pásztázott körül nagy gyorsan, hátha épp előbukkan valamelyik, amikor egy csapat izgatott dínó vágtatott ordítva a Nagy Láp felé, amely egy tiszta és hűs tavat ölelt körül. Chrü megkövülten nézte őket: „Elnyeli őket a mocsár! Vagy ezt sem tudják? Ezek nem akarnak élni?...”

Bőgve trappoltak, vörös torkukat hatalmasra tátva üvöltöttek az ég felé, szemeikben riadalom, apró fejük rengve ingott hosszú nyakukon. Az öregebbje farkával terelte a bábikat, mindet egyfelé, egyfelé! Pikkelyeik vörösen csillámlottak, és a hátukon ijedt, apró lángok reszkettek. Ettől értelemet kapott a kép: a csorda mögött izzó dühét lövellte a hegy. Az utóbbi időben szürke porfelhő terjengett lustán a csúcs felett, és most úgy látszik, megindultak belülről az erők. Emiatt lett az állatokon úrrá a rémület, ez elől menekülnek a víz felé, s mit számít, hogy közben ott a Láp!

A hatalmas monstrumok egymást lökdösve, tolongva igyekeztek a csalóka talajon. A tóig egyikük sem jut el! A hatalmas ingovány eltemeti őket! Testük még iszaphullámokat ver, amint haláltusájukat vívják odalenn, és olyan lesz az egész Nagy Láp, mint egy rettenetes Agónia.

Chrü szánta őket.

Már a sereg java eltűnt, bőgésük bennszakadt a mocsárban. Az utolsók csendes megadással robogtak előre, a végén egy makacs bábival nem bírt az anyja. Hatalmas farka jókora ütéseiivel terelte, s a kis állat fürgén került ki a halálos csapásokat, az egyik mégis leterítette. Az öreg dínó megállás nélkül rohant tovább egyedül, irama megkettőződött: Irány a Láp!

A haldokló bébihez igyekszik Chrü szánakozva, mert különös érzés árad el benne. Olyan ismerős és szorító, és mégis mámorosan jó, amelyet érzett már. Pontosan tudja, hogy most megint AZ van, ugyanúgy:

„Hm... ebben a feneketlen mélységű feketeségben mozog valami... olykor mintha egy szemet látnék barna írisszel... és velem tart... egy jelenség a fekete éjszakai égen... és ömlik, árad a zene... nem hallom, inkább érzékelem... látom a nemlátható test ezüstpikkelyű körvonalait, vagy inkább moszatot, amely hullámoz és ing... ő az... Chrü...

... és ebben a haldokló dínóbébiben én vagyok. Sokféle vagyok, atomok elrendelt együttese a Világ kezdete óta... Szóval amióta minden-minden létezik, és elrendeltetésszerűen él, betel-

jesít. Itt vagyok ebben a milliárd atomból összetett, még aligszületett dínótestben, és azután, ha majd felszabadulok ebből a konglomerátumból, másutt leszek, mindig és mindörökké...”

Chrüben ugyanezek a gondolatok kavarnak, tulajdonképpen hallja is valahonnan belülről, miközben nézi az opálosodó szemeket a barna íriszel... Egy találkozás...

... Volt már ilyen, igen, amikor egy óriási fűszál mellett mentem el, és a zöldje megejtett. Megálltam... Akkor egy éhes dínó leharapta... AZ az atomegyüttes került ebbe a dínószembe? ... Talán... Vajon hol találkozunk megint?

És Chrü fájdalommal nézte, amint a tetemet körülöleli és elnyeli a lávafolyam, és Az az érzés, ami eddig olyan mámorosan jó volt, távolodik...

Ekkor Chrü feleszmél, felröppen a gyilkos pokol partjáról, és elhatározza, hogy ezután nagyon figyel... hátha jó időben találja meg újból Azt az érzést...

„Én meg tűzzé váltam, és tudtam, hogy majd az évmilliókkal későbbi, a mostani gondolataimban felbukkan a kérdés: Miért, hogy az ember csak úgy magától tud valamit? És a kérdésre megtalálom a választ egy könyvben /Weöres: A teljesség felé/ így: „Nézz meg egy kődarabot, egy kalapácsot, egy bokrot, egy paripát, egy embert: mindegyik keletkezett, pusztuló, határolt, egyéni, külön-lévő. De közös lényegük, a létezés, nem keletkezett, nem pusztuló, nem határolt, nem egyéni, nem külön-lévő. A létezés mindenben azonos. A sokféle keletkező és pusztuló alakzat: ez az élet. Az örök egymásután, melynek minden alakzat csak egy-egy állomása: ez a létezés.” ”

Chrü körülnézett, és ő meg azt állapította meg, hogy a hatalmas lényekre már nincs szükség, a légréteg növekedése befejeződött. Az élők atomjainak rezgésszáma megváltozik, mert bírnia kell majd a megnövekedett légköri nyomást, a Tér összehúzódik, az anyagi világ tömörebb lesz, és úgy összemennek a hatalmas növények és állatok, mint a luftballonok, amelyekből egy apró lyukon kisurrant a levegő.

Igaz, mindez 90 millió év alatt történik, de ez Chrünek csak annyit jelentett, hogy néhányszor még ki kell menekülnie szellőzködni az űrbe, és élvezni a hűvösét. Mindannyiszor érzékelte, a légkör áttörése mily nehézé vált a számára, pedig ő csak egy szellemi lény, és semmi anyagi nincs benne. Erről persze igazából nincs tudomása, amint a gépnek sincs, amelyet egy gondolkodó lény irányít.

A mese fonalát ott hagytuk el, hogy az űrből visszarepült a kis szellemi szubsztancia, és a társait kutatta. No, Sssjjááá épp egy sárga virág kelyhében pihent. Chrü nagyon megörült neki, mert már duzzadásig volt elmesélendő élményekkel, majd kipukkadt. Leült hát mellé, és az Űrről mesélt, meg az óriásokról. Megosztotta végre rengeteg tapasztalását, és kiderült, hogy bár Chrü mindanyolcuk közül a legokosabb, Sssjjááá épp úgy tudja mindazt a hasadó magokról és a rezgésekről, szóval mindenről, mint ő, és még az is kiderült, hogy neki, Sssjjááának is vannak olyan érzései, mintha valaki megsimogatná, és mintha valakit megölelne. Tehát ezek a dolgok nem egyszeriek, és nem véletlenek! Benne vannak a Nagy Tervben!

Chrü azért egyetlen valamiben különbözött Sssjjááától: Sssjjááá még nem beszélt az Űrral a Világ illetően fontos kérdéseiről, és bevallotta, nem is örülne igazán egy ilyen találkozásnak. Megijesztené. Elég, ha tudja, hogy Ő most is itt van, és mindenhol és mindenkor van, mert Ő a Most és az Itt.

Miután ezt alaposan megbeszélték, felreppent ki-ki a dolgára. Már ugyan nem a hasadó atomokat szedegetik, ám mindig akad segítenivaló az élők között ezen a bolygón. Elindultak

tehát, hogy ellenőrizték, rendben van-e minden a hegyek ormán, a tűzhányók torkában, a tengerpart szikláin és a vizek mélyén, a pázsitos réteken és a sudártörzsű fenyőket nevelő erdők sűrűjében.

2/7. A VIRTUÁLIS FÖLD

Mintha az Úr pihenőt adna szorgos kis szellemlényeinek, elborította a Földet jéggel és faggyal. Megdermedt a világ, fehérén ragyogott körül minden, és csend, mozdulatlanság vette birtokába a Földet. Élőtér híján kihaltak az élők, és a szellemlények mind azt hitték, itt a vég. Chrü sem értette. Elméjében ellentmondó emlékképek cikáztak fel s alá, még hallotta is az istennő hangját, amint az előtte tisztelettel kuporgó Hórusznak mesél:

„...Ekkor az Úr ismét összehívta az Istenek gyülekezetét, és így szólt hozzájuk: ‘Istenek, kik fensőséges és maradandó Természetet, valamint a hatalmas örökkévalóság befolyását kaptátok, ti, kiknek feladata a dolgok kölcsönös harmóniájának szüntelen fenntartása, hatalmatok gyakorlásával vessetek véget a tehetetlenség összetartásának, legyen a Káosz mese és hihetetlenség az utókor számára! Lássatok munkához, s én majd irányítalak benneteket!’ Ezt mondta az Úr, és a Kozmikus Egység, mely ez ideig rejtett volt, azonnal megnyílt, és a magasban megjelentek a Mennyei Minden Titkukkal. A Föld, mely mostanáig változékony volt, szilárdabbá vált a Nap fényességének mélyén, és előállt az őt beborító gazdagsággal díszítetten. Isten örvendezett, mikor megpillantotta munkáját telve mozgással, és széttárt karokkal megragadta a Természet kincseit. ‘- Vedd ezeket - mondta - ó, szent Föld, ó, tiszteltetreméltó, ki minden dolog anyjává válsz, és ezentúl ne hiányozzék belőled semmi! -’ Ezekkel a szavakkal kinyitotta isteni kezeit, és kincseit az egyetemes forrásba öntötte...”

- De hát... - töprengett Chrü - hová tűnt ez a gazdagság? A Természet kincsei?... hogyan lesz így a Föld mindenek Szülőanyjává?... Egyszerűen megunta az Úr kedves bolygóját? Másoknak ontja kegyét? Hagyja elpusztulni az Ősi Életet?... -

Chrü értetlenül állott a Rejtély előtt, s hagyta, hogy a többiek a kétségbeesés mélységeiből valami módon kimásszanak. Fontolgatták nagyon, hogy új haza után néznek, hiszen itt, a jég hátán, megöli őket a tétlenség. Összebeszéltek, és kirepültek körülnézni, mi történt az Univerzumban az utóbbi évmilliók alatt, hátha akad vidámabb táj, mint a Föld. Chrü persze velük tartott, szellemlelkében telve kétellyel...

Minél messzebbre kerültek hűvös bolygójuktól, annál felszabadultabban és vidámabban libegtek. Egyszer csak Zúúúúh felkiáltott:

- A Föld! Ott a Föld! - és előre mutatott.

- Ugyan! - kacagták a többiek. - Már rég magunk mögött hagytuk! -

- Pedig pont olyan - erősködött Zúúúúh. - Nézzétek meg jól! -

- Tényleg - ámultak mind. - És sehol a jégtakaró! -

Még meg is álltak egy Hurrá erejéig, és össze-vissza kiáltoztak:

- Visszatért otthon az élet! Gyorsan! Csak előre! -

Akkor Venn, az ügyeletes második okos, Chrühöz fordult:

- Te Chrü! Mit szólsz ehhez? Nagyon hallgatsz... -

- Úgy látom, mintha egy kicsit ködös lenne ott az idő... - kétértelműsködött Chrü.

Maga sem értette az egészet. Az ellentmondást Földjük kihűlése és az Úr szózata között, és azt sem, hogy most mégis előttük a gyönyörű otthoni világ. Vagy ha mégis elhagyták, mi az ott? Kételyeit és tudatlanságát nem akarta bevallani. Csak motyogta maga elé:

- Mintha ködös lenne az idő... Nem látom jól... a hátunk mögött maradt... és most előttünk van... Mi lehet ez? -

Közben egyre közeledtek a „Föld” felé. Kibontakoztak az ismerős tájak, a partok cakkos körvonalai, a kékvízű tengerek, a hósapkás hegyek. Mintha valami mégis különbözött volna: a növényeken halványabb és csillogóbb minden levél, és sugárzóbb minden virág, az állatok az égen, a földön és a vizekben alakra szinte olyanok, ám színre másak. Mintha opálosan áttetszőbb lenne minden. Csodálatosabbnak tűntek, mint a földiek. Hát ez a bolygó mégsem a Föld? Csak nagyon hasonlít hozzá? Mintha tükörben látnák. Vagy vízen át. „Ködön át”, ahogyan Chrü mondta. Hm... Tűnődtek, gyönyörködtek és csodálkoztak ők nyolcan, talán kicsit irigykedtek is, ha képesek lettek volna ezek a derűs kis szellemlények ilyes negatív érzelmekre. És bizony, most már, így közelebbről biztosak voltak abban, hogy ez a Föld nem az a Föld.

Leereszkedtek, egymás mellett maradtak, és mindent apróra megnéztek. Hajszálla, mint odahaza! Ám ha bármihez hozzáérték, akár a semmit markolnák. Mindent csak nézni lehetett! Persze, jó volt nézni, és a Szépség élvezete nagyon hamar feledtette velük a dolgok árnyék-voltát. És ez az egész ráadásul rettenetesen illett hozzájuk, Szellemlényekhez! Őket sem igen lehetett volna lepkehálóval megfogni! Visszaszivárgott beléjük lassacskán a régi derű és jókedvre való hajlam, és egy csudás tisztás közepén még táncra is kerekedtek.

Ahogy illegtek, billegtek, valahonnan, a fák közül vagy a felhőkből, honnan, honnan nem, megszólalt valami csodálatos hang, hasonló Izisz templomának furulyájához. Aztán megszólalt még egy, aztán még egy, és sokasodtak a hangok, és édes dallammá álltak össze, és már nem egyféle, hanem sokféle hangon szólt az a melódia, később meg más hangok vették át a szólamot, és megint másfélék, és a dallam változatosan lengett körülöttük, harmonikusan és szívet derítően. Ilyent még nem hallottak, csak valami hasonlót. Például amikor otthon meg-
hasadt egy szirt, vagy csilingelve zúdult le a hegyről a patak, meg a madarak hangjai, vagy ha megpendült a csillagfény!... Igen, itt ilyes harmóniák árasztották el őket, átölelve a lényüket és felhangolva szellemenergiájukat, és még inkább megvidámodtak. Ez volt pediglen a Zene, de ők még nem tudták néven nevezni. És még sok mindent nem tudtak. Még vártak rájuk csodák ezen a bolygón, és Chrü akkor elmondta, hogy nem, ő sem járt még itt, de sejtette, hogy van egy ilyen a Világ. Hogy honnan tudta?

- Valahogy bennem volt. És valami azt sugallta, hogy azt a szomorúságot, ami a Föld halála miatt ért bennünket, itt kiheverhetjük... és talán... itt is maradhatunk... -

Ám a legkisebb, Míí megjegyezte:

- Én úgy érzem, a Föld nem halt meg. Csak pihen. -

- Bennem is ilyen gondolat lakozik - tette hozzá Venn. - Tudod, Chrü, talán ki kell pihennie azokat a dinoszauruszokat. -

- Lehet... - mondta Chrü két tánc lépés között. - De azért egy pillantás egy ilyen Világra felderíti a kedvünket, nem? -

- Akkor ez most egy tanulmányút, ami benne van a programunkban, csak még nem tudtunk róla. - Hjúú volt e bölcsszavú.

Sssjjááá pedig megint okvetetlenkedett:

- Egyáltalán: hol vagyunk? Itt-e vagy ott? -

- Nézzünk körül, tán választ kapunk! - szólt Pakk, és már indult volna.

A csodálatos Harmónia iránya akkor távolabbról áradt. Ezt jelként értelmezték, és elindultak a nyomában. A szellemlények ugyanis teljes természetességgel és magától értetődően, készséggel és gondolkodás nélkül elfogadják a feléjük áramló intelmeket, amelyek a tennivalókra figyelmeztetik őket. Ez a jó szolgálat alapja. Tehát elindultak a Harmónia útján.

Óvatosan lépkedtek. Nem tudták, csak a tárgyak nemanyagi tulajdonságúak, vagy a talaj is megfoghatatlan-e? Bár a lépteik súlya nem okozhatott gondot: ők maguk sem voltak anyagi természetűek, de ami biztos, az biztos. Amint kiértek a tisztást ölelő erdőből, a szikrázó levelek és az áttetsző törzsű fák közül, kitarult előttük a táj! Pont olyan volt, mint a földi tájak bármelyike legelésző állatokkal, repkedő madarakkal. Elmerengtek, és nem vették mindjárt észre, hogy a domb mögül nyolc szellemlény jön feléjük.

- Jééé! - kiáltották egyszerre. - Hát mi is itt vagyunk! -

- Szóval, ez a Föld tökéletes mása, és nyilván mi sem hiányozhatunk róla! - mondta Sszzzzz szokatlan éleselméjűséggel, de hamar lelombozódott, mert a másik nyolc közül megszólalt az egyik:

- Nem, mi nem ti vagyunk. Mi mi vagyunk. Ti a Géi bolygóra érkeztetek, és mi elétek jöttünk köszönteni mint vendégeinket, és megmutatni Géi titkait és látnivalóit. -

- Köszönjük, kedves... Izé. -

- Chrü a nevem - mondta a másik.

- Engem is Chrünek hívnak - kiáltott fel a mi Chrünk.

- Az égvilágon minden pont olyan, mint otthon! - kiáltott fel Hjúúú. - Ez csodálatos! -

A géi-beli Chrü kissé epésen riposztzott:

- Csakhogy ez a bolygó él, míg a Föld haldoklik. Vagy tán meg is halt azóta. Minden esetre jégpáncélban fekszik, és biztosan nagyon szomorú, hogy még ti is elhagytátok! -

Mire a földiek bevallották, hogy csak látogatóban vannak itt, mivel kell egy kis kikapcsolódás a szellemlényeknek is.

- No, jó! Gyerünk a Kilátódombra! - vezényelt a géi-beli Chrü, és elvezette őket egy dombocskához. A tetejére érve belátták a bolygó egész területét. Mintha ki lenne terítve előttük, akár egy hatalmas térkép. Elállt a lélegzetük. A látvány állandóan áttűnt egyik képből a másikba. Változott, mintha élne. Fák haltak meg, erdők tűntek el, patakok születtek, és folyók vájtak új medret maguknak. Egyik pillanatról a másikra! És minden, ami lett, rettenetesen különbözött attól, ami volt. Ennyi sokféleséget fel sem tudtak fogni! Csak álltak ott a dombtetőn, káprázott a szemük, és kábultan nézték a jelenést, a színek és vonalak adta csodás metamorfózisokat. Hirtelen minden eltűnt a szemük elől, és a sötétségben kitarult Izisz csodás temploma. A tere üres, fekete. Apró fénycsíkok rezegtek benne, amelyek aztán megszínesedtek, hajladozni kezdtek erre, arra, az oszlopok arabeszkjei leléptek, és életet kaptak, vonalak, színek rezgő kaleidoszkópja borította el a nyolc kis, magáról már mit sem tudó szellemlényt, közben pedig felhangzott megint az a csodálatos muzsika! Benne léteztek a Szépségben! Ha érzékeik lettek volna, felfogják, és ha emberek lettek volna, megértik ezt az áradást: maga volt a Művészet! Az ő érzéki elvontságában és emelkedettségében! Az önmagától való, az Istentől kapott Művészeté, és ennek a Harmóniának Géi volt a bolygója. És az a másik nyolc szellemlény ebben létezett. Az öröm micsoda formája lehet ott élni! De most már ők is, a kis földi szolgálmányok is megismerhették ezt a Csodát, és képzeletükben magukkal viszik, ha visszatérnek. Hová is?

Hát a Földre. Segíteniök kell a hófödte, didergő bolygón! Ezek után teljes bizonyossággal tudták, hogy ez a fő dolguk, és a Szépségekkel felvértezten menni fog!

Így hát egy idő után vendéglátóik kíséretében ráfordultak a visszaösvényre. Elgondolkozva, és nagyon csendesen lépkedtek a káprázat selymében, amíg oda nem értek arra a tisztásra, ahová érkeztek, ahol először hallották az égi muzsikát, és ahol olyan vidám és könnyű táncra kerekedtek, mert akkor még nem láttak semmit, ahol még tudatlanok voltak.

Káprázva és még szédelegve megköszönték a vendéglátást, és elváltak a géi-beli tündérektől azzal, hogy a jég és a hideg világában sem felejtik az élményt, és örökké emlékezni fognak Géi bolygóra. Azután csend lett körülöttük és bennük. Nem tudták, igazából boldogtalanok-e, hogy el kell hagyniuk a Gyönyörűségek Bolygóját, vagy boldogok, mert olyan élménnyel gazdagodtak, amely a további évmilliárdokra táplálja őket. Nem tudtak döntené. Megrázták hát kis szellemtestüket, libbentek egyet erre, libbentek egyet arra, tréningezve, mintegy igyekezőn lepergetni magukról a szomorúság legkisebb súlyát is, hogy könnyűvé és szellemivé váljanak egészen, mielőtt nekivágnak az Úrnek.

Akkor Chrü észrevett a fák között egy gyönyörű, lilaszínű majmot. A fán érett gyümölcsök lógtak, valószínűtlenül sárgán ragyogók, és a majom sorra eszegette őket. Az utolsót tartotta a kezében, amikor Chrü, valami miatt nem tudván ellenállni, felröppent hozzá, és rámosolygott. A meglepetéstől a majom kiejtette a kezéből eledelét, és orcáján mélységes szomorúság terült szét, mintha biz az a gyümölcs lett volna életében az utolsó. Akkor Chrü hozzáhajolt:

- Leesett a földre. Ott van a fű közt, ni! - mutatta a karjával.

A majom Chrüre nézett, aztán a fa alá, ahová Chrü mutatott, és megint Chrüre kérdőn. A barna szemek megfogták Chrü szívét. Elöntötte AZ az érzés. Belsejében megmozdult valami ismerős.

„... ebben a szemben, tudom, az én lelkem égi mása nézdelt kifelé, a Léleké, amely néhány évezrede eltűnt a Nagy Láp mocsarában, és most ide reppent, itt vár... valamire...”

És akkor a lilaszínű majom leugrott a fáról, körülnézett, van-e ellenség a közelben, felkapta a gyümölcsöt, és már lódult volna felfelé a törzsön, de a szeme megakadt egy szederbokron, amely édespiros termésektől roskadt. Letört egy ágat, a szájába fogta, és huss! már fenn termett a fán. Elhelyezkedett Chrü mellett, és nekiállt mohón szemezgetni. Nem is törődött Chrüvel. Mintha ott sem lenne.

2/8. A JÉGKORSZAK VÉGE

Már igazán nem volt sok hátra, amikor a Szél is belefogott, hogy segítsen. Langyos fuvalmaival még fel is bosszantotta a kis szellemlényeket, akik szorgos odaadással ücsörögtek a hópáncél szélén. Olykor fel-felemelintette őket, perdült velük egy sort, azután visszabilentette apró testetlenségüket a hóba. Ettől persze minduntalan dühbe gurultak, és még izzóbb lett a popsijuk, és még gyorsabban keletkezett alattuk a tócsa, mégis roppant szemtelenségnek tartották a Szél játékait a rovásukra.

- Kész nevetség! - kiabált a Szél. - Azt hiszitek, hogy csak tiétek a dicsőség? Hisz ti itt tétlenül üldögéltek! Én meg rohangálhatok fel s alá, és fújhatom a meleget! -

- Fújsz te, majdmegmondom, mit! - felelt Zúúúúh, és elégedetten arrébb ült, mert körötte már minden nedvesen csillogott. - Ha te tudnád mi volt itt azelőtt! Az a hatalmas és megsza-

kítatlan fehérség mindenütt... - sóhajtott Zúúúúh, de a Szél nem várta meg a folytatást, tovább lendült. Kívülről tudta mind a nyolcuk mondókáját. Most Mííí kapta fel, megpörgette könnyedén, Mííí majdnem sírva fakadt a karjaiban:

- Nem elég, hogy súlyokat kell magamra aggatnom, hogy ülve maradhassak?! Még meg is nehezítetted a dolgomat! Eridj más tájakra, de végleg! - fortyant fel, amikor földet érve keresgélhette a lábairól lehullott algaszálakat. Mert kellett a nehezék a visszaüléshez is!

Ssszzzz nem mondott semmit. Örült a Szél jókedvének. Elmosolyodott, és átbillent következő állomáshelyére. Ám ott már ült valaki!

- No csak! Te hogy kerülsz ide, Pakk? Ez az én terrénomom!-

- Tudom, de az enyém elfogyott. Gondoltam, besegítek. -

- Már ott tartunk? - kérdezte Ssszzzz álmélkodva, miközben észrevette, hogy Sssjjááá közeledik feléjük a Szél meleg hátába kapaszkodva.

- Hurrá! Vége a jégkorszaknak! - sivította már messziről Sssjjááá, és lehuppant közéjük a szabadon maradt fél négyzetkilométernyi jégdarabkára, amely már amúgy olyan vékony volt, hogy egy dínó alatt ripityomra tört volna.

- Hát biz elég is volt az uncsi tétlenségből! - sóhajtotta. - Amikor csak emlékezni meg emlékezni lehetett, mert mit tehetett volna a szegény szellemlény üldögélés közben? Ráadásul csupa rossz dolog jutott az eszembe... Amikor például megérkeztünk Géiről, és itt találtuk... -

- A Nagy Telet - folytatta Pakk. - Ó, de sajnáltuk! Féltünk, tán másik otthont kell keresnünk... -

- ...pedig már úgy megszerettük ezt a tohonya Földet! - merengett tovább a frissen érkezett, szintén tohonyának csúfolt Zúúúúh.

- Haj, csak üldögéltünk a jég hátán nagy tanácstalansággal, emlékeztek, és akkor valaki észrevette, hogy alatta olvadni kezd!?

- Ja! Micsoda szenzáció volt! -

- Pláne amikor Hjúú bevetette az ő nagy bölcsességét! -

- Mivel is? - kérdezte a nagy emlékező kavalkádban Hjúú, aki azt a napot már feledte, hiszen legalább kétmillió évvel ezelőtt történt!

- Hát azt mondtad, hogy a mi magas szellemi rezgésszámunk vízzé változtatja a jeget! -

- Bizony! És valóban az volt a titok, amire mi nem jöttünk rá magunktól! És akkor az okos Chrü felosztotta közöttünk a Földet... -

- De azért volt egy kis vita! - helyezkedett mesélő helyzetbe az épp most érkezett Venn. - Tudjátok, miután Mííí, a kisokos, bedobta a Nagy Kérdést... -

- Ha a Föld felszíne 486 millió 923 ezer négyzetkilométer, s mi nyolcan vagyunk, - folytatta Mííí - ki kellett számítanom, mennyi ideig kell rajta ücsörögnünk, hogy az egész felolvadjon! -

- Olyan gyorsan tudtál számolni, hogy mi nem hittünk neked! - rebegte Venn.

- Naná! - húzta ki magát Mííí, de nem lett nagyobb. - Ha egy nap üldögélés fél négyzetméter, akkor hány éven át kell a popónkkal melegíteni ezt a nagy golyót, és az annyi, mint... -

Akkor közbeszólt Ssszzz:

- Szerencsére voltak jégmentes földrészek! -

- Pakk mondta, hogy éltek ott élőlények, még állatok is. -

- Ha láttátok volna, - fűzte tovább Pakk - milyen körülmények között szorongtak! Éheztek! -
- Akkor határoztunk végleg, hogy nekiülünk... Igen... -

Mindnyájan elégedetten méláztak, csak Hjúú kapkodta idegesen a fejét, s pillogott jobbra, balra:

- Nem tudjátok, Chrü hol van? -
- Tényleg! Már csak ő hiányzik! Pedig de jó lenne együtt boldognak lennünk! -
- Csak nem ruccant át megint Géi bolygóra? - hangzott enyhe szemrehányás Zúúúúh hangjában.
- Mit akarhatna ott most? Hisz legutóbb olyan csalódottan jött vissza, amiért a Géi-beliek nem vállaltak egyetlen nap jégénülést sem? -
- Csak nem az Úrral tanácskozik? - hangzott el egy szeppent kérdés, és mind elhallgattak, mert tudták, ha igen, az nagyon nagyfontosságú lehet, különösen ebben a helyzetben.

De Chrü nem az Úrral társalkodott, hanem örömeiben kihussant az éterbe, hogy boldogságát valahogy lehűtse, hiszen már csak néhány évszázad, és egészen vége lesz a jégkorszaknak! Elfeküdt a mélységes feketeségben, és nem gondolt semmire! Ám alig nyúlt el, szeme előtt felkápázott újfent a Nagy Szentély, és megint hallotta Hermész Triszmegisztosz szavát...

... Mire felocsúdott, ténylegesen is vége lett a jégkorszaknak. Sietve hussant vissza a Földre. Társai már karéjban ültek az Ararát tetején, beszélgettek. Leült hát közéjük, és elmesélte, hadd tudják, mit hallott odafenn magától Hermésztől.

Megdöndült az égbolt, pont olyan volt, mintha a Szó most hangzana, még a szívük is beleremegett!

Chrü pedig pontosan idézte a hallottakat:

„Megalkotván az Úr így a Természet különféle formáit, átítatta azokat titokkal. /Ezért van annyi minden, amit nem értek - suttogta Pakk/ Azután nem akarta, hogy a felsőbb világ tétlen legyen, alkalmasnak találta azt szellemekkel való benépesítésre, nehogy bármilyen térség mozdulatlanságban és tehetetlenségben maradjon. /Így születünk mi! - csordult végig egy-egy meghatott könnycsepp keskeny arcocskáikon./ A protoplazma közepén fokozatosan egy még finomabb alkotórész csillant fel: tisztább és átlátszóbb, mint az elemek. /Ilyen is van? - ámultak el sorban. - Rajtunk kívül?/ Áttetsző volt, és csak maga a Mester érzékelhette. És ebből a készítményből számtalan Lelket formált rend és mérték szerint haladva, tudásuknak és indítékuknak megfelelően. /Tehát van tőlünk különböző, másfajta Lélek is? Vajon hol? - révedezett a hallottakon mind a nyolc./ Aztán az Úr összehívta őket, és a következőket mondotta nékik: „Ó, Lelkek, leheletem és gondviselésem gyönyörű gyermekei, Ti, akiket kezemmel hoztalak létre, hogy felszenteljelek benneteket a Világegyetemre, halljátok törvényerejű szavaimat: Ne adjátok fel soha a helyet, melyet akaratom kijelölt a számotokra! /És mind a nyolc felsóhajtott, hogy lám, milyen jól cselekedtek, hogy nem költöztek el a Földről!!/ A lakhely, mely rátok vár, az Égbolt galaxisnyi csillaggal és az erény hatalmával...”

A Hang annyira elhalkult, bár folytatódott talán tovább, de nem hatott el hozzájuk. És akkor Chrü feleszmélt médium voltából, és feleszméltek a többiek is. Elszállt a varázs... Nem szóltak egy szót sem. Hallgattak, és elmélkedtek a hallottakon. És azon, vajon miért szólt hozzájuk most imígyen Hermész Triszmegisztosz?

Közben a Föld kivirult. A Tél után megérkezett a Tavasz.

2/9. A JÖTTEK

- ... Hogy nekem mindig eszembe jut valami!... - morgolódtott Chrü az éjszakai eget kémelve.

Az északi félteke augusztusi ege tele volt reszketegen vibráló és hulló csillaggal. Ilyenkor tudott Chrü a legjobban koncentrálni. A mostani, különlegesen zsúfolt égbolt alatt pedig biztosan sikerül rátalálni a megoldásra. Épp nagyon dolgozott egy olyan rendszeren, amivel hatékonyabban kapcsolhatná össze mind a nyolcukat, bárhol legyenek is. Eddig át kellett repülnie a fél bolygón, hogy elérje azt, akinek mondani akart valamit, ráadásul, ha átrepült hozzá, nem maradt ott, ahol addig volt, tehát vissza is kellett repülnie.

- ... Ha viszont - morfondírozott tovább az egyre sűrűbb csillogású égbolt alatt - nagyon erősen arra gondolok, amit közölni akarok, akkor... De mennyire erősen? ... Bizony, ha tudnám... - sóhajtott. - Minden, de minden Tudás megvan már a Világon. Az Úr megteremtette. De nem tudunk élni velük, mert még nem találtunk rájuk. Hát feszülj neki Chrü!... - biztatta magát, és tovább forgatta a gördülő kérdéseket.

- ... Persze, hogy miért éppen most kell nekem ezen dolgoznom és törnöm a fejemet, az a szokásos rejtély! Nyilván az Úr sugallatára. Jó. Hisz máskor is volt így: Engedelmeskedem az ösztökélésnek, rátalálok a megoldásra, és akkor észreveszem, hogy épp arra volt szükség! No, akkor félre az okoskodással! Inkább próbáljuk ki, mi lett az eddigi munkából! TIR prototípus indítva! -

Leült, mozdulatlanra dermedt, és annyira gondolt Mííí-re, hogy egyszer csak meghallotta a hangját:

- Szia, Chrü! Hol vagy? -

- Kábé tízezer kilométerre tőled az északi féltekén. Én sem látlak téged. Nem baj! Ez az új találmányom. -

- Hihhetetlen... - dünnyögte Mííí, és hiába tekergette a nyakát a déli félteke egyik apró szigetén, körül csak a sűrű bozót, de Chrü sehol. Viszont jól hallotta. - Szóval a Rojoán építgetem az atollt. -

- Ha a Nagy Déli Földnél leszel, kedves Mííí, újból hívlak. Pá! - és azzal megszakította a kapcsolatot, és másik társat keresett:

- Hello, Sssjjááá! Hol vagy? -

- Hát te? Nem látlak! -

- Nem hát, de most ne ezzel törődj! Most tudnom kell azt, hol vagy? Északon vagy délen? -

- Fenn a jeges vizeken. Felolvasztanám a maradékot, de nehezen megy. -

- Hagyd most félbe kicsit, jó? Nézz fel az égre! Nem látsz valami furcsát? -

- Jééé! Deeee! Te tudod, mi az? -

- Még nem, de majd... - és megint megszakadt az összeköttetés. Chrü megkövülten nézte az egyre nagyobbodó csillagrengeteget a fekete égbolton.

- ... Mit jelez az Úr? Máskor is csillagokkal üzent, ha beszédre hívt, de nem ilyenformán... Mi lehet ez?... -

Chrü most Vennhez kapcsolt. Mire az felfogta, hogy Chrüvel beszél, az óriási csillagok az égen jól kivehetővé váltak. Venn rémülten kérdezte, mik lehetnek, de Chrü még mindig tanácstalan volt.

- Nem elrakoncátlankodott Lelkek azok, amelyekről Hermész beszélt nekünk legutóbb? - kérdezte Venn. Mivel Chrü is ilyesfélét gondolt, megegyeztek abban, hogy megfigyelőállásba helyezkednek, sőt, álcázzák magukat, hogy ne essen bajuk, ha esetleg... Ki tudja...

Zúúúúh igyekezett megnyugtatni Chrüt, aki bizony kissé elveszítette a fejét:

- Nem láthatnak, Chrü, hiszen szellemlények vagyunk! -

- És ha ők is? -

- Nézd meg jól! - simogatta meg hangjával a rezegve remegő Chrüt. - Azok a nagy, fényes csillagok anyagi elemekből állnak. Fénylenek, látod? -

Chrü bólintott, dacosan megrázta magát, hisz valakinek bátran a kezébe kell vennie a dolgokat! Előre, Chrü, a tudományos gondolatátvitel útján! Mire való a találmány, a TIR?

Távkonferenciát hívott össze. Mindenki a helyén maradt, és mindenki mindenkivel kapcsolatba került. Chrü akkor elmagyarázta nekik, miképp kell bánni az általa kiókumlált u.n. Tudati Információ Rendszerrel, és megegyeztek, hogy a bolygó különböző pontjairól még nagyobb igyekezettel kémlelik a történendőket, és használják az új rendszert, ha már kitalálódott. És nem határoztak így hiába!

A százasával közeledő csillagarzenál egyszer szétvált. Csoportokra oszolva lassan és gond nélkül leereszkedtek a Földre. A Föld különböző vidékein. Egy csoportban közel száz óriáscsillag tömörült.

- Mindenki a hozzá legközelebb eső csillagcsoportot figyelje! Mindent a legapróbb jelekig megfigyelünk, és közlünk egymással! Életfontosságú! Rajta! - indította Chrü az akciót, és izzani kezdett a levegő: tele lett információval.

Közelebről ezek a csillagok hatalmas, hegymagasságú, fényes, hidegnek tűnő golyók voltak. Rezegve helyezkedtek el a szilárd talajon, hatalmas szélkavarással landoltak, aztán csend lett. Mindez egyszerre történt a Föld különböző pontjain, ahogy a TIR jóvoltából kiderült!

- ... Tehát nekik is van valamiféle TIR-jük... - gondolta Chrü, és beleborzongott. Okos csillagok terítették be a bolygót! Ráadásul szépek voltak, mi tagadás. A nyolc kis szellemlényben egyre nőtt a kíváncsiság, közelebb merészkedtek, ki-ki a maga tethelyén. És ekkor láthatták, hogy egyazon pillanatban a csillagok kinyíltak! Mint a virágok! Halk zúgás támadt, és enyhe szél keringett köröttük. A csillag burka, mint szirmok, szétterültek, középtűt lassan a bibék is kiemelkedtek. Olyan volt a jelenség, mintha megint Géin lennének. Vagy valahol másutt, ami nem a Föld. Annyira szokatlan volt a számukra, csak bámultak. Leginkább a dínók korszakának óriási növényeire emlékeztették őket. A ridegségük és a szépségük elkápráztatta a kis szellemlényeket. Ám az igazi félelem akkor kapta el őket, amikor rések nyíltak a bibeszárakon, és óriási ezüst lények léptek ki belőlük. Alakjuk Izisz és Hermész alakját idézte. Ezek szerint bizonyos, hogy az Úr teremtményei, gondolták szinte egyszerre. Mivel anyagi burokból bújtak elő, nekik maguknak is anyaginak kellett lenniök. Hogy igazuk volt, azt akkor látták, amikor a Földre léptek, és lépteik nyomán meghajoltak a füvek. Tehát félniök nem kell, hisz ők nyolcan láthatatlanok maradnak előttük.

Ha így van, ki kell használni a helyzetet, és közelebről meg kell vizsgálni mindent! Tudniok kell, mi jöhetett az Égből, amiről Hermész nem beszélt.

- ... Valamiféle célzásnak mégis lennie kellett a szózatban, ha épp mostanában és minden külön indoklás nélkül megszólalt nekik! De mi? Mit nem vettünk észre? Hermész szavaiban hol rejtőzött az intés?... - töprengett Chrü... - Hiszen a TIR megalkotására való sugallat miértjére ez az Esemény a válasz!... Könnyen lehet, hogy ezek a Természet Urai, akiket az Úr teremtett az ő dicsőségére? Hiszen olyan szépek!... -

És ugyanez járt a többiek fejében is.

A fenyőfatermetű, csillogóbőrű lények, a Jöttek, ahogyan elneveződtek, azonnal nagy nyüzsgésbe fogtak. A csillagok belsejéből különféle tárgyakat vonszoltak elő, és azokat használni kezdték. Épp úgy viselkedtek, mint a hangyák. Később megint más állatra emlékeztettek. Mintha az állatvilágból lesték volna el, hogyan szerezzék meg, amire szükségük van. Tudtak repülni, úszni, tudtak felmagasodni zsiráfnyakkal, karjaikat végtelen távolságra ki tudták nyújtani, sötétben fénycsóvák pillogtak elő szemeikből, és egyéb ilyes szertelenségeket tudtak, szóval sok mindent. És a szellemlények arra jöttek rá, hogy ezek igen okos Jöttek, még okosabbak, mint ők elsőre gondolták ámulatukban, és igen okos holmikat hoztak magukkal. De honnan?

X X X

Nem telt el sok idő, múlását a nyolcak szinte észre sem vették, hozzászoktak ők már az időtlenséghez, a Jöttek alaposan megváltoztatták a Föld addig jól ismert képét.

Nagy, szögletes házakat építettek, oda bújtak el pihenni. Ezek halmazai olyanformák voltak, mint a természetké, és városoknak nevezték el, a városokban hatalmas templomokat emeltek az isteneiknek, akiket magukkal hoztak, és akiket Chrüék egyáltalán nem ismertek, csak azt látták, temérdek állat pusztul el odabenn, és temérdek vér folyik patakokban az e célra épített csatornákon a templomfalakon kívül. Bizonyos pontokon hatalmas tűztereket építettek, azokon hatalmas máglyákat raktak, ezek felszálló pályaként funkcionáltak. A csillag-gömbjeikkel pedig rengeteget forgalmaztak: percenként szálltak le a valahonnan érkezők, ezekről új Jöttek lépkedtek kifelé, és percenként szálltak fel megrakodva mérhetetlen mennyiségű földi dologgal.

Chrü és társai nem győztek figyelni. Egyelőre ez volt minden dolguk. Úgy látszott, a Jöttek nem is tudtak a létezésükről, és ebben jó volt meg nyugodni. A Jöttek pontosan és hatékonyan tettek-vettek, s az eredmény a Föld különböző pontjain kialakult három nagy Birodalom. Ezek körülbelül azonos távolságra voltak egymástól, egyik a mai Egyiptom, másik a mai Közép- és Dél-Amerika, a harmadik Ázsia keleti területein. A Birodalmak nőttek, a városok terjedtek, a csillagközi forgalom felbecsülhetetlen volt, s a szükséges faanyag hamar eltűnt a pályák környékén, s még azon is túl. Az erdők helyén sivatag maradt, amelyekben a hatalmas tűztároló kemencék falai meredeztek, a sivatagok közelében pedig a letarolt hegyek köveiből óriási piramisok emelkedtek, csúcsaikon állandóan máglya lobogott jelzésnek az űrből közeledő járgömbök számára.

Mindez Chrüék számára teljesen értelmetlen és érthetetlen dolognak tűnt. Egyetlen dolog volt nyilvánvaló: hogy ahonnan jöttek, oda a Földről számukra fontos dolgokat vittek, mi által a Föld teljesen kopár lett. A növényeket letarolták, a vizeket elposványosították, a tengerek bűzlöttek és elmocskolódtak, beléjük mesterséges árkok vezettek, amelyekben folyamatosan rothadó, bűzös folyadék áradt a tenger felé. A hegyek eltűntek, piramisokká alakultak, és eltűntek az állatok. Vagy felemészthődtek az áldozati asztalokon, vagy munkára fogva hullottak el, vagy a gömbhajók belsejében utaztak tova valahová.

Nem volt a Földön talpalatnyi hely, ahol figyelmes kis szellemlényeink nem botlottak átkos nyomaikba. Rejtekhelyet művészet volt találni.

- Rosszabbak, mint a dínók... - mondogatták egymást közt. Teljesen kétségbe estek. Totálisan haszontalannak érezték magukat. Ezeknek nem volt rájuk szükségük, megóvando élő pedig már alig maradt. Eleinte naivan igyekeztek kapcsolatot teremteni velük, hiába. Kezdetben még nem gondolták, hogy nem csak felesleges, hanem veszélyes is.

Egészen közel merészkedtek hozzájuk, hogy megfigyeljék az életmódjukat, és észrevették, hogy az ezüst bőr némelyiken megráncosodik, és az ilyen ráncosbőrűek lassabban mozogtak, sőt, bizonyos idő után leálltak. Akkor frissen csillogó Jöttek suhanó targoncákon elvitték őket, és valamelyik mesterséges patakmederbe borították a bőruktól megfosztott lilás, kocsonyás testeket, azok ott tovább hígulva szép lassan lecsordogáltak a tengerig. A kanálisok öblénél már cápasereg várta a rakományt. Chrüék iszonyodva nézték. Kitalálták, hogy ez a Jöttek halála. Hogy nem születnek, és nem is halnak meg, pusztán elhasználódnak, és hogy hiába keresnek bennük akár az állatokhoz hasonló érzelmeket is... Így egyszerűen el tudják takarítani maguk közül a feleslegessé válókat...

Mindennek ellenére Chrü sokáig nem adta fel a kapcsolatteremtést. Egészen közel merészkedett hozzájuk. Még annál is közelebbre! Mert a szemükben meg akarta találni Azt, amit már megtalált a Földön. Azért, hogy elviselhetővé tegye a velük való együttélést. Mert ha van Az, az érzelmeknek van egy szikrája bennük, Chrü megleli a módját...

Arcuk szépségesen sugárzott a fémes ezüst bőrben, szemük fényesen csillogott, de hideg volt és érzéketlen, csak akkor melegedett fel, amikor bekapcsolták a közelrefénylő lámpáskáikat. De az állatokéhoz hasonló életszíkra, ösztön... semmi ilyesmi. Chrü elkeseredett, és nem tudta, most már végképp nem, mire számíthat.

- Ezentúl már mindig így lesz?... - kérdezték egymástól. Tűnődve járkáltak, lehajtott fejjel, és ha valamelyikbe belebotlottak... hátha!... felemelték fejüket, és érzelmi jeleket sugároztak feléjük. Mindhiába. Bánatukban a városoktól távol, a még haldokló Természetben próbálták megtalálni létük értelmét. Ahol még növény vagy állat megbújt, ahol a táj vagy a szikla vagy a víz védhető volt, ők nyolcan ott serénykedtek, és igyekeztek menteni, ami menthető. Szinte hasztalanul. A bolygó kihasználtan és kopottan, tépetten kerengett, s az Úr hallgatott. Pedig Chrü egyre sűrűbben menekült ki az Éterbe.

Egy hajnali órán, visszaérkezve az érintetlenül hűs és fekete úrból, végtelenül szomorúan és tanácstalanul nézett körül a pusztá, sivár földi tájon, megpillantotta Vennt. Egy bogár szárnyait ragasztgatta.

- Látod? - mutatta Chrünek. - Mit vét egy ilyen csepp jószág? Mégis elpusztítják. Még hozzá tervszerűen. Hogy ne legyen, csak azért. Minden rovat! Ezt az egyet sikerült megmentenem... - zokogta Venn.

Egy szikla mögül Sssjjááá bukkant elő, ahol két szirtet passzított egybe, és már a fűszálakat egyengette rajtuk:

- Kopaszra és élettelenre akarják tarolni a Földet. Már kincseit kimerítették, minek maradjon? -

- No, de egyelőre még egymás között vitatkoznak! - Sszzzzz csatlakozott hozzájuk, lihegve repült a város felől: - Mihelyst békét kötnek egymással, elkezdik a végső irtóhadjáratot! Még minket sem kímélnek! -

- Minket? Hiszen még csak nem is tudnak rólunk! - hitetlenkedett Chrü.

- Pakk-kal a Legnagyobb Második Házhoz mentünk. Benéztünk. Ott ültek körben, és kiabáltak: „A piszok kis mitugrászok! Csak süvítsenek! Csak ugráljanak! Velük is végezni!” -

- Biztos vagy benne, hogy miránk gondoltak? - kérdezte Mííí jóindulattal. - Hiszen tudniuk kellene, hogy mi halhatatlanok vagyunk. -

- Átváltoztatnak. Halhatatlan nyomorékká tesznek. Örök időkre! - egészítette ki információit Sszzzzz.

- Miképp tehetnék? - Chrüben megállta a döbbenet. - Néhány száz év alatt felfedeztük volna, ha ránk veszélyes fegyvert rejtegetnek! -

Hjúú lépett elő:

- Valamit találtam. Gyertek utánam! Sokáig törtem a fejemet, míg sikerült azonosítanom. Talán még kisúthetünk valamit! - és előre iramodott.

Jeges szél fújt északról, szürke volt a táj, és az ég is. Beállt a tél. Ilyenkor a Jöttek jövés-menése alábbhagy, bebújnak a házaikba, csak a tűztereken szorgoskodnak néhányan, hogy készenlétben tartsák a gömbhajók fogadására. Arrafelé igyekeztek Chrüék. Tudták, örök mindig vigyáznak arrafelé, hát a kerek agyagépítmények mögött, fenn a tetőn megálltak, s a résekbe húzódtak, innen aztán Hjúú megmutatta a veszélyes szerkentyűket. Nem látszottak veszélyesnek. A piramisok csúcsain, magasan az ég felé, alig látható, csillogó fűszálak emelkedtek ki. Inkább ökörnyálra hasonlítottak, amint a hideg szélben lebegtek. Chrü jobban szemügyre akarta venni, és kidugta szellempilácsait, azonnal hangos és színes szikrák pattantak ki belőlük.

- Nem sokáig érzékelnek bennünket! - kiáltotta Zúúúúh, és fürgén iramodott a fűszál felé, minden védelmi intést odahagyva, dühtől fuldokolva. - Kihúszom! Lenyelem! Megsemmisítem! - ordította. Az őriző Jöttek nem hiába helyezték el antennáikat mindenfelé majdnem láthatatlanul, főként gyanútlan szellemlények számára észrevétlenül, Zúúúúh rohanó alakját egy pillanat múlva felfedezték. Az őrlépett, felemelintette egyetlen ujját, és a szikrázó ökörnyál, mint gyilkos fénynyaláb húzott Zúúúúh felé. Amikor találkoztak, a fénynyaláb kialudt, és nem volt többé Zúúúúh, csak egy kis energiakupac.

Chrü felpattant, és sebesen suhant arrafelé. A TIR-be kapaszkodott, az energiahálóba, amit a Föld fölé terített, hogy az a gondolataikat szállítsa, kábé úgy, mint a vurstlibeli dodzsem felső áramhordozó hálója, amiből a kocsik az energiát szopják. Most negatív akarásukat kellett ennek a TIR-nek szétsugároznia. És hiába az ezer reszkető ökörnyál! A hat kis szellemlény erős akarással elterült a sivatag fölött, a kerek agyagépítésű tűzterek fölött, a Jöttek fölött is, akik most hiába emelintették az ujjukat, az érzékelők nem működtek. A hat szellemenergia leárnyékolta őket. Felkapták Zúúúúh kupacát, miközben Hjúú odasúgta Chrünek:

- Forduljunk a város felé! Pakk is így járt, Chrü. Ott van a Legnagyobb Második Ház tövében. -

Már messziről látták, mert most már tudták, mit kell látniok: a város tele volt gyilkosan érzékelő és lebegő ökörnyállal. A bevált módszerrel beárnyékolták a várost, felkapták Pakk kupackáját, és kiiramodtak a veszélyzónából.

Amint két társuk valahavolt emlékéért elhelyezték egy védett szikla tövében, Chrü melléjük ült. A TIR-ben bízott, mint gyógyító erőben. Nem hiába.

A nyugalom hajnali órájában voltak, a napkorong még nem merült föl, halvány derengés színezte a tájat. Éppen, mintha régen lett volna, a Jöttek előtt. Béke. Chrü becsukta magát, és erősen két társára gondolt. Egyenként hívta őket, mint őzsuta a kölykét. Egyszerre csak érzékelte a jelenlétüket. Gondolata simogatásával perzselte énjüket. Lassan éledőn moccanni kezdtek a jólismert szellemi formák. Pakk elsőnek jelezte újjáéledését. Ő mindig fürgé volt, és tettekre kész, ám a nehézkes Zúúúúh-val több volt a vesződés, de a végén Chrü őt is köszönthette.

A hatalmas erőfeszítés miatt Chrünek annyi ereje nem maradt, hogy kedvenc pihenőhelyére emelkedjen az ürbe. Védtelenül hagyva energiamezejét, eszméletlenül terült el a szikla megbízhatatlan árnyékában. Egy pillanat alatt elaludt.

X X X

Elaludt. És álmodott. A fekete űr selyemsimítású hűvösében feküdt, és váltig gondolkodott. Hiába. Majdnem elsírta magát álma szellemalatti szférájában:

- Ki kell találnunk, hogyan védjük meg magunkat... -

És válaszul, valahonnan, az Idő elmúlnak vélt szegletéből Isten égi jele úszott elő: a Hang, amely Hermész legutóbbi megjelenésekor eltűnt a Mindenségben, befejezetlenül hagyva a Teremtés fontos részletét. Chrü nagyon figyelt, tudta, most befejeződik a történet, és megkapja a megfejtést:

„... Isten összekeverte a megfelelő elemek maradékát, és bizonyos erőteljes, titokzatos szavakat szólva, melyek az előbbiektől különböztek, mozgást és életet lehelt a folyékony protoplazmába, sűrűbbé és képlékenyebbé változtatta, és emberi alkatú élőlényeket formált belőle. Ami megmaradt, azt azoknak a fennkölt Lelkeknek adta, melyek az Istenek térségét lakják a csillagok közelében, és amelyeket Szellemlényeknek hívnak...”

A Hang elszállt, és az űrben ott lebegett maga a Megfejtés:

- Tehát a Jöttek anyagból való emberformájú lények, ám lélek nélkül valók, hiszen az Úr csak mozgást és életet lehelt beléjük. Ám mi, szellemlények, Fennkölt Lelkek vagyunk, és rendeltetésünk értelmében szolgálattételre tettünk a Földre, hogy megvédjük azt! Mivel az Istenek térségében lakunk, tehát... - fordította magának Chrü a hallottakat, levonta a következtetést: - ... nekünk kell az ő sorsukat alakítanunk, hiszen fölötté állunk alantas lényüknek!... -

És felült a védtelen és már árnyéktalan sziklaorom közelében, ahol elaludt. Még bódult volt a transz-állapottól, amelybe belezuhant, még nem érzékelte valós közegét, de tudatából kiemelte a legfontosabbat: Már tudta, mi a teendő.

Pakk állt előtte, az újjászületett, és ott lihegett Zúúúúh is: gondolatenergiájukkal védernyőt tartottak fölé hálás igyekezettel. Mire Chrü teljesen felébredt, már körülötte libegtek a többiek is. Elámultak Pakk és Zúúúúh igen kellemetesen megújult szellemalakján, aztán Chrüre összpontosítottak. Chrü pedig úgy ragyogott, mint egy vadonatúj csillag. Világos volt, hogy valami fontos mondanivalója van:

- Tudom, mi a teendő! Hermész útbaigazított, mialatt aludtam. Most itt vagyok, és elmondom néktek is. A Jöttek valóban anyagi lények, ám lelket nem lehelt beléjük az Úr, csak mozgást és életet. Mivel minket náluknál magasabbrendűeknek teremtett, meghatározhatjuk a sorsukat. Tehát felül tudunk kerekedni rajtuk. A kérdés csak az, mitévők legyünk velük: elűzzük-e őket oda, ahonnan jöttek, tudván, hogy esetleg visszatérhetnek, vagy... -

- Elpusztítani! Mielőtt ők pusztítanak el a Földet! - kiáltották a hetek szinte egy akarattal.

- Nem! Döntsenek sorsuk felől ők maguk! - szólt Chrü, és a többiek összenéztek. Nem értették, mit akarhat, de bíztak abban, hogy az ideája a lehető legeslegjobb.

Chrü rövid idő alatt még erősebbre fonta az energiahálót a Jöttek három birodalma felett, és megteremtette az összeköttetést a Birodalmak és a nyolcak között.

X X X

A Jöttek még az éjszakát is eltűntették. Mesterséges fények cirkáltak a bolygó héján, mint egy hernyógubó ragyogó szálainak reszkető szövedéke: szépséges volt. Csakhogy az örökös nappal felszippanthozta azt a békét és nyugalmat, amit az éjszaka ad. A Jöttek észre sem vették, egyre gyorsabban kimerültek, ezekkel halotti csatornáikat csurig töltötték, amelyek tömegesen és bugyborékolva csorogtak le a tengerekig. Az elektromos energia termelése felemésztette az

erdőket, a maradék kincsek és erőforrások birtoklásáért ádáz viszály keletkezett. Élezésében hatalmas szerepet játszott a Chrü-féle energia-háló, amiről a Jöttek azt hitték, a Föld természeti tényezője, és magától értetődően használatba vették. Ezen a mesteri hálózaton az információk viszont nem maradtak titkon: áramoltak egyik birodalomtól a másikig, és keverték az egyre fokozódó ellenségeskedést. Ostobaságuk a Sors tervében számításba vétetett!

Az „adatháború” harcaiban hol az egyik kerekedett a másik fölé, hol a másik a harmadik fölé, lettek szövetségek, hamar bomlók, az érdekszférák határvonalai állandóan változtak. Végül bevetették a fegyvereket. Az arzenált az állandóan közlekedő csillaghajók szállították a Földre hol az egyiknek, hol a másiknak, mikor melyik volt az erősebb. Az információ-hordozó energiaháló és a gyűlölet izzott. És elkezdődött az öldöklés.

Chrü és a többiek egyre inkább elbizonytalanodtak tervük helyességét illetően. Ha a Jöttek úgy istenigazából egymásnak esnek, magukkal együtt elpusztítják az egész Földet! De már nem lehetett a dolgok menetét megállítani. A háborúskodás állandó létformává lett.

A Föld vonaglott a kintől, és a nyolc kis szellemlény háborodottan repkedett ide-oda, tele aggodalommal és segítőkészséggel, de ugyan ki és mi iránt is? Hamar rájöttek, ahol egyetlen élő megmentenek, ugyanott elpusztul másik tíz. Tehetetlenségükben visszavonultak. Felköltöztek az éteri szférákba, tulajdonképpen hazájukba, és onnan nézték, mi történik az ő kedves Földjükkel, miközben könnyek között sűrűn fohászkodtak az Úrhoz, tegyen már valamit!

Röpke évszázadok teltek el. Egyszer csak villanásnyi hatalmas remegés futott végig a Mindenségen. Nyilvánvaló volt: a Galaxisban valami történt. A távolabbi csillagok színt váltottak, a közelebbieket remegve vibráltak. A Föld körüli helyzet is katasztrofális lett: ezerszám repültek a Glóbusz felé, sivítva, lökdösődve és agresszíven a fényes ürgömbök. Amikor összeütköztek, felrobbantak az éter oxigén nélküli óceánjában. Bent a légkörben a robbanás borzasztóbb volt: az úrhajművek szikrák milliommjait szórva röpültek szerteszét, nyomukban tűzcsóva, és a Földön lángözön. Chrüék azonnal kitalálták mi történt.

Az a bolygó pusztult el, ahonnan a Jöttek jöttek. Halála megremegtette az egész Kozmoszt. Rettenetesen messze lehetett, ám maga a pusztulása is rettenetes volt, ha elhangzott a Mindenségen át. Az ott élők számíthattak a katasztrófára, ezerszám kaptak úrhajműveikre, és igyekeztek a Föld felé. A Földre azonban csak töredékük érkezett meg, ám a lángoló Föld sem volt éppen menedék. Teljes lett a pánik!

A hetek riadtan néztek Chrüre, aki az egészet némi lelkiismeret-furdalással nézte végig, bár arról, mi történhetett a fényévmilliókra létező ismeretlen bolygón, fogalma sem lehetett. De feltételezte, hogy az energiaháló működtetésével épp az ellenkezőjét érte el annak, mint ami szándékában volt: az, hogy a Jöttek a háborúk végtelen sorával egyre gyengítik földi pozíciójukat, és ezért lemondanak a maradék kincsekről, és elhagyják a Földet, mint haszontalanná vált életteret. Ám a dolog megfordult: hazájukban a felhalmozott fegyverkészlet bolygójuk pusztulásához vezetett, és így egyetlen menedékük a Föld maradt! Nemhogy elmennének, mind idemenekülnek! Ez tűnt a jövő igazi katasztrófájának.

Amikor már menthetetlennek látszott a Föld, amikor már a Jöttek esztelenségei, mohósága, vérontásai, egymást öldöklő harcai elviselhetetlennek látszottak, amikor a Földre ugyanaz a sors várt, mint ami messzi bolygótársán beteljesedett, akkor közbeszólt az Úr! Felgyülemlt benne a harag, és végső leszámolásra készült.

Felduzzasztotta a vizeket, kiárasztotta a folyókat: azok tengerekké terültek, a tengerek óceánná terebélyesedtek, és a víz elborította a Jöttek városait, el a felszálló pályákat. A Jöttek menekülésre sem gondolhattak, mert mindez rendkívül gyorsan történt.

És az Úr tisztára mosta a Földet. Nem menekült meg senki és semmi, ami a Jöttekre utalhatott volna, egyetlen alkotásuk sem, egyetlen test sem: elsöpörte mindet az Úr, és feloldódtak az óceán sós vizében, nyomuk sem maradt. Aztán, néhány ezer esztendő múltán visszavonultak a vizek, felszáradtak a földek, életre keltek az elhullajtott magvak, az állatok előbújtak rejtekeikből. Gyógyulni kezdett a bolygó, és a nyolcak eszeveszett boldogsággal láttak neki helyrehozni mindazt, amit lehetett. Fényesre sikáltak minden talpalatnyi földet, végigkötörték minden folyómedret, megcsiszoltak minden sziklát, végigszítálták a mezők humuszát, termékennyé tették az új növénynemzedéknek. A szörnyűséges évszázadok tehetetlenségre kárhozottatott pihenése folytán annyi energia gyűlt össze ezekben a kis szellemlényekben, hogy tán még új bolygót is építhettek volna, ha akarnak. Erejük megtöbbszöröződött, lázasan sűrögtekforogtak, és igyekeztek a Vízözön után véletlenül megmaradt nyomokat is eltüntetni. A tűzterek kerek építményeinek romjait legyalulták, a robbantott sziklákat megragasztották, ám az ártalmatlannak talált piramisokat mind a három birodalomban megtartották mementóul. Kinek s minek? Még nem tudták.

És mint régen, naponta elszéledtek, ki-ki a maga pihenőhelyére álmodozni és tervezni: mi minden lehetne még itt a Földön, amitől olyan lenne, mint maga az Égi Szállás, és micsoda szeretetreméltó lények népesíthetnék be...

Egy ilyen pirosló alkonyon Afrika keleti partjainál, ahol bozótos és ligetes szavannák keltek új életre, Chrü a fák között észrevett egy gyönyörű lilaszínű majmot. A fán érett gyümölcsök lógtak, valószínűtlenül sárgán ragyogók, és a majom sorra eszegette őket. Mindet! Az utolsót tartotta a kezében, amikor Chrü, valami miatt nem tudván ellenállni, felröppent hozzá, és rámosolygott. A meglepetéstől a majom kiejtette a kezéből eledelét. Körülpillantott, de biz az a gyümölcs volt az utolsó. Orcáján mélységes szomorúság terült szét. Akkor Chrü hozzáhajolt:

- Leesett a földre. Ott van a fű közt, mi! - mutatta a karjával.

A majom Chrüre nézett, aztán a fa alá, ahová Chrü mutatott, és megint Chrüre kérdőn. A barna szemek megfogták Chrü szívét. Elöntötte Az az érzés. Belsejében megmozdult valami ismerős.

És akkor a lilaszínű majom leugrott a fáról, körülnézett, van-e ellenség a közelben, felkapta a gyümölcsöt, a szájába tömte, és már lódult volna felfelé a törzsön, de barna szeme megakadt a szederbokron, amely édespiros gyümölcsseitől roskadt. Letört egy ágat, a szájába kapta, és huss! már fenn termett a fán. Elhelyezkedett Chrü mellett, és nekiállt mohón szemezgetni. Már nem törődött Chrüvel, mintha ott sem lenne.

Chrü még eddig soha nem érezte a dézsavü gondolatzavaró élményét. Igen, ez a jelenet mintha már lejátszódott volna egyszer! Az a másik álom volt a Géi bolygón, ez pedig igazi lila majom igazi barna szemekkel.

Vagy ezt is álmodja?

2/10 „ÁDÁM ÉS ÉVA”

Mostanában Chrü nem szívesen ejtőzött odakint az Űrben. Sokszor akadt össze a Jöttek felrobbant galaktikus járműveinek dirib-darabjaival, amelyek süvítve száguldoztak, és kerülgetni kellett őket, ráadásul minduntalan felidéztek az átélt borzalmakat. Ha nem az Éter, olykor megfelelt neki a Kaukázus, mondjuk az Ararát orma, jó ismerős a Vízözön idejéből. Onnan is messzire ellátni, és gyönyörködni az egyre viruló tájban, néha még a nyugati lankákon élő

majomcsordák valamelyikével is találkozhatott hazafelé suhantában. Szerette őket, szimpatikus népség, mint az a bizonyos lila majom ott, az afrikai szavannákon, bár ezek között Olyan szempárra még nem akadt.

Jónéhány ezer kurta esztendővel a Jöttek és a Vizek Katasztrófája után, egy szép őszi napon Chrü lefelé suhant a fák között. Megállt. Az ágak között nyugtalanságot szimatolt, mint amikor olyasvalami történik, amit el kell kerülni. Megkönnyebbült:

- Haha! No persze! - mosolyodott el. - A majomcsorda! Ők okozták ezt a messzire elkerülendő feszültséget. -

Mintha a környék összes majma összebeszélt volna, a kövek között kanyargó vízmosás partján gyülekeztek. Hatalmas handabandázással álltak körül valamit, és karjaikat az ég felé rázogatva éktelen lármát csaptak. Chrü tudta, miért: ez az ő ivócsapásuk, amit rettentő hősiességgel védenek, bár képesek a legsivatagibb homokban is megtalálni a mélyen rejtőző vízerecskéket, de ez itt van, az övék. Netán valaki elfoglalni merészelte?

Hirtelen csend lett. Lassan a majmok felemelkedtek, és feszülten figyeltek valamit. Olyan egyenesen álltak, mintha nyársat nyeltek volna, különös mozdulatokat tettek.

- Majom-bolondság! - legyintett volna máskor Chrü, de most megtorpant, hogy megnézzé a dolgot közelebbről.

A vízmosás köves partján, az erdő és a majmok által bezárt kör közepén egy Jött feküdt. Teljes hosszában nyúlt el a folyócska mellett, épp az ivócsapáson. Egy másik Jött állt mellette egyenesen, lehajtott fejjel, és kezeit az égre emelve siratótáncban toporgott. Ez az óriás alak nyűgözte le a majomcsapatot. Elfeledték az ivócsapás elfoglalása feletti haragjukat, abba-hagyták nekidühödött harci táncukat, és buzgón utánozni kezdték a lény mozdulatait.

Azután vége szakadt a tömeges Jött-siratsnak. Az óriási lény nekiállt, és módszeresen irtani kezdte az erdőt. Fákat csavart ki tövestől, egy halomba hordta, azután a törzseket megszabadította ágaitól a majomsereg buzgó segítsége közepette. Ott ugráltak a gallyak között, minduntalan a Jött lábai alá keveredve, aki nem győzte őket hessenteni.

- Itt maradtak, szerencsétlen Jöttek! Vajon hogy vészelték túl a hatalmas áradást? - ámult Chrü a látottakon.

A csupasz szálfákat a Jött egymás mellé rakta a parton fekvő társa közelében, aki szemmel láthatóan már nem élt. Ezüst bőre megfeketedett, fénye megfakult. A hatalmas testről már csak le kellene rántani a héjat, és belegurítani a folyócskába, mint tették a társai azelőtt a kimúltakkal. Most nem ez történt. Chrüben megnőtt a kíváncsiság. Figyelt nagyon. A tevékenykedő alak egyszer csak megállt, és megmerevedett moccanatlan, csak homályos, szemnek nevezhető látószerve fordult Chrü felé.

Chrü eddig meg volt győződve arról, hogy láthatatlan. - Ez érzékel engem! De hogyan? Már nincs érzékelő szál! Minden elpusztult abban az özönben. Vagy mégsem? - tépelődött Chrü, és kissé arrébb libbent a majmok feje felett, akik nagy utánzó igyekezetükben szintén mereven álltak. A Jött feje lassan arra fordult, amerre Chrü mozgott. Chrü egy kissé szorongott, de az majdnem megneveltette, amint a száz majompofa is egyszerre utána fordul. - Tehát engem figyel, pedig biztosan fontos dolga van a másikkal, ha már előbújt a rejtekhelyéről... -

Akkor a Jött egyet lépett felé, és megállt, mintha várakozott volna.

- Tehát nem csak érzékel, hanem szándékai is vannak - gondolta Chrü, és bizony nem tudta mi lesz, ha valami módon ő is Pakk sorsára jutna, és itt heverne mint egy energiakupac, tehetetlenül. Bár ebben kissé kételkedett, hiszen a Jött most kiszolgáltatott helyzetben van.

Egyedül. Ha igaz... - Talán a Tudati Információs Rendszerrel megérthetnénk egymást. Megpróbálom! -

És sikerült!

Chrü kezdte a tudatáramoltatást:

- Nem akarlak bántani. -
- Segíteni sem? -
- Anyagi dolgokkal nem tudok bánni. -
- Vedd rá a majmokat, ők tudnának! -
- Mi a szándékod? -
- Tutajt ácsolok a társamnak, hogy leúsztassam a folyón a tengerig. -
- Tedd, amit kell, a majmok utánozni fognak a segítségem nélkül is. Ők már ilyenek. -

Chrü elnézte, amint az állatok értelmes feladatot hajtanak végre, és feltűnt neki az ügyességük. Eddig ezt nem vette észre. Alig gondolta végig, a TIR-en át már jött a válasz:

- Csak a játékos kedvük veszi rá őket a cselekvésre. Te ebben értelmet látsz, helytelenül. Nálunk is így csináltak. -
- Nálatok? Hol? -
- A Mania X. bolygón. -
- Vannak még itt társaid? -

A Jött nem válaszolt. Mint aki nagyon erősen másra gondol, és nagyon szomorúnak látszott.

Ennyire félreismertük volna a Jöttöket? Az érzélem ismeretlen volt, hiába kerestük bennük, úgy emlékszem. Talán másképp alakul minden, ha közelebb férköztünk volna hozzájuk... - tépelődött Chrü.

- Tévedsz - jelezte a Jött. - Engem itt készítettek. Bennem van egy maroknyi föld ebből a Földből, ezért lettem más, mint a többiek. Ne érezz lelkifurdalást! Ahogy a Mania X-et tönkretették, a Földdel is végeztek volna, mihelyst kimerül. A Mania X. bolygón mindent a haszon vezérelt. Amikor már valaminek nem volt haszna, elpusztították... A testvérem is Földönszületett. Már kimerült, és meghalt. El kell temetnem. Ahogy szokás, Chrü. -
- Tudod a nevemet! -
- Meg kellett ismerjelek mind a nyolcatokat, hogy védekezni és rejtőzködni tudjunk. Bár nem vagytok ártalmasak, ám ki tudja... Az az energiaháló végül is eléggé pusztító gondolat volt... -
- És most a segítségemre van szükséged. -

A Jött megint hallgatott. Körülsétált a melléig érő erdőn, teleszedte magát érett gyümölcscsel, és a majmok közé dobta. Hatalmas csámcsogás következett. Mintha mosoly suhant volna át a merev ezüstsín arcon. Azután éles követ keresett, és felhasította a szürke bőrt a társa fején, elkezdte lefejni. A majmok abbahagyták a falatozást, a sziklákról édes köveket tördeltek, és ők is nekiláttak utánzókedvük hatása alatt. Ám segítő kedvük nem tartott soká. Az ismeretlen bomló anyag rettenetes bűze elűzte őket, még a maradék gyümölcst is maguk mögött hagyták. Egy pillanat, és színük sem villant a levelek vöröse között.

A Jött, akinek egy hatjegyű szám volt a megkülönböztető jele, amit a feje alatt, a tarkóba égetve viselt, napokon át dolgozott, hogy megszabadítsa társát a burkától. Amikor az ég felé néző felével végzett, rágördítette a tutajra, és betolta a folyóba, maga is ráugrott, és munkálkodása

közepette lefelé csurogtak a folyón. A nehezén túl volt. Amint a test vizet ért, olvadni kezdett. A végén már csak a víz színén lebegő bőrcafatok jelezték, hogy a tutajon valaha élőlény volt. Akkor a Jött kilépett a partra, és elterült a kavicsokon. Kimerült.

Chrü mellételepedett, és a TIR-en át beszélgetni kezdtek.

- A Víz elől menekültünk, amely végleg eltünteti a testünket. Hatalmas energiavesztéssel megtaláltuk azt a barlangot ott fönt. -

- Anyagra volt szükségetek a megmaradáshoz, nem? -

- Szerencsénk volt: ebben a hegységben rengeteg radioaktív érc húzódik egészen közel a felszínhez. Abból a sugárzásból táplálkoztunk. -

- De hisz az alig valami! -

- Spóroltunk. Nem mozdultunk. Nem is volt miért. -

- És most? -

- Most? Vége - szólt a Jött, és lassú mattulással eltűnt a bőre fénye. Olyan lett, mint egy oxidálódott hatalmas ólomfigura. És olyan merev is.

Chrü mélyen magába roskadt. Észre sem vette, hogy mögötte néma hadként állnak a majmok, és az óriást bámulják. Chrü Istenre gondolt, aki megteremtette ezt a fajt, amely sem állat, sem ember, sem isten, és félbehagyta készítményét.

- Vajon miért teremtett az Úr, ha teremtményét pusztulásra ítélte? - jártak a fejében ilyen kárhozatos kérdések. Aztán elhatározta, hogy ezt az ólombábút nem hagyja a tengernek. Rávette kedvenceit, hogy segítsenek. A majmok pedig játékos igyekezettel elhordták a kő- és kavicsréteget, alatta a puha földbe körmeikkel nagy-nagy gödröt ástak, belehelyezték a hat-számjegyűt, aztán magas halmot emeltek fölé a hegy lábánál, a sivatagban. Miközben tűzött a nap.

- Eve, eve, eve, eve... - makogták búcsúénekeket a majmok, és eszeveszett gyásszal körül-táncolták a tombát.

/Hallottam egyszer egy hírt, miszerint a Kaukázus lejtői alatt egy halomsírban megtalálták ősanánk, Éva óriási, 15 méteres maradványát. Biz ez nagy tévedés lehet, ugye...?/

2/11. AZ ISTENEK GYŰLÉSE

Chrü épp fenn tanyázott az űrben, amikor egy irdatlan erő váratlanul megpenderítette maga körül. Energiájának értelmes része úgy kisiklott belőle valahová a végtelen feketeségbe, mint egy meteor, tehetetlenné vált, és energiamezői halvány rezgő fénybe sápadtak. Pont úgy nézett ki, mint egy eltévedt csillag. Mire visszanyerte józan értelmét, hogy annak segítségével meg tudja őrizni tapasztalatait, és majd átadja nekem, már a Magasságos Egek Csarnokában találta magát, mint egy apró, lant alakú ezüst dísz Hermész ruháján. Akkor nagy figyelme-zésbe fogott.

Az óriási terem szokatlanul sötét volt, Izisz trónusa üresen állt. Messze, a hatalmas tér túlfelén a homályból különös fenségben tündöklő alakokat vélt felfényleni. Közöttük volt Hermész, az Úr leghatalmasabb szolgája, ünnepi kék-arany öltözetben, tunikája szegélyén több ezüst csillag között ott vibrált Chrü öparánysága is. Innen jól láthatott, hallhatott mindent. Nagy dolgok lehettek készülöben, mert az Isteni Csarnok nyugodt, hűs levegőjében ragyogó szikrák

pattogtak, és ha valamelyik fényes alak megszólalt, szavai fellebbentek a magasságba, és ott kerengtek a feje körül. „Mint a szentek majdan” - képzelte Chrü, vagy tán gondolta is. Ilyen jövőbe látó csodákra csak itt, a Szent Csarnok misztikus terében volt képes.

És akkor megszólalt

HERMÉSZ - Legyetek üdvözölve Magasságos Istenek, kik az Úr küldöttei vagytok most, és lesztek majdan a Földön az emberek között. Tudvalevő, hogy a Természet és a Kozmosz után az Ember a legfőbb isteni lény, ám mert halandó a teste, lényege korlátozott, és értelme nem szárnyal oly magasan, mint az olyan kivételes lelkeké, mint a tiétek, kiknek dolga a Szellem és a Szeretet szétárasztása a Földön. És az Ember majdan felruház benneteket a Teremtés földközeli tulajdonságaival, hogy képes legyen megérteni titeket, és bennetek lássa imádata és dicsőítése tárgyát. Mint a Legfőbb és Láthatatlan Egyisten külön-különféle megtestesüléseit tiszteli majd bennetek a Föld különböző részein. Mert nehéz szeretni azt, aki Láthatatlan, Avatárok! - végezte szavait Hermész, és mellére helyezve tenyerét, törzsét könnyedén meghajtotta feléjük.

Csönd fogadta a köszöntést, megilletődött csönd.

Egy barnafürtű, derék férfiú, szépmetszésű arccal, aranyos díszbe öltözve, amely pompa nem maradt el Hermészétől, csak színei keményebben virítottak, megszólalt:

MARDUK - Mit kíván tőlünk a Magasságos Létrehozó? -

HERMÉSZ - Hogy teremtetek embert ki-ki hite és vallása szerint! -

Mindenik Fenség ölében díszes könyv feküdt, terveik és majdani tetteik bizonyítéka.

A közöttük legfenségesebb most fellapozta Szent Könyvét. Durva kötrónuson ült, fehér szakálla földig ért, dús redőzetű fehér ruhája elomlott lábait takarván, dióbarna szeme megértőn nézett körbe, mielőtt olvasni kezdett:

MÓZES - És mondá Isten: „Teremtsünk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra, és uralkodjék a tenger halain, az ég madarain, a barmokon, mint az egész Földön, és a földön csúszó-mászó mindenféle állatokon. Teremté tehát az Isten az embert az ő képére...” -

HERMÉSZ - Én egy kicsit korábbról kezdeném, Mózes! Onnan, hogy megteremtette az Úr a Lelkeket, és így szólt hozzájuk: „Amennyiben akaratomat a legkisebb mértékben áthágnátok, szent leheletemre esküszöm, az elixírré, melyből titeket teremtettelek és alkotó kezeimre, hogy azonnal láncokat kovácsolok nektek, és büntetésbe vetlek benneteket, és a számotokra rendelt halandó szervezetében lesz lakhelyetek! És így szólván, rájuk lehelt.” Ezt kihagyta a Teremtésből, ó, Mózes! -

MÓZES - Az Isten egyfelét mondhat, az igazat: „És formálta vala az Úristen az embert a földnek porából, és leheltet vala az ő orrába életnek lehelletét. Így lőn az ember élő lélekké.” Előbb formálta vala a testet, és a saját lelkét lehellé belé! Ez az igazság! -

Hirtelenharagú Mohamed emelkedett most, enyhe rosszallással szemeiben. Alakja szintén aranyban, ezüstben pompázott, köntöse bíbor, turbánja habfehér, csillogó ékkövekkel. Ám uralkodván magán, szólása előtt megköszöri torkát, megsimította szakállát, és Mózes felé nagy reverenciával hajolva szólt:

MOHAMED - A Szent Könyv, a Korán, nem csak a zsidók, hanem a mohamedánok és a keresztények szent könyve is leszen majd, amely három vallás betéríti egykoron a Földet, magába öleli a Föld minden népét, kik élnek majd békeességben és örökkön örökké. Bizony,

Mózes könyvével nagy a hasonlatosság, benne az Igazság lakozik! Bizony, előbb az Úr, a fényességes Allah, áldassék az ő szent neve, megteremté az embert, majd beléje lehellé az isteni lelket, ahogyan a Szent Üzenetben mondá:

„... És teremtettünk benneteket páronként,
az alvástokat pihenéssé, az éjszakát köntössé,
és a nappalt megélhetéssé tettük.
És fölétek szilárd égboltot építettünk,
és egy fényesen égő lámpást készítettünk,
és az esőfelhőből bőven ömlő vizet bocsátottunk
le, hogy gabonát és más növényeket sarjassunk...” Igen.

Így szól az Ige. - Mohamed megcsókolta Könyvét, és égre emelte szemeit.

Akkor nagy, szelíd mozdulattal egy narancsszín ruhájú, látnivalóan aszkétikus életű, szikár férfi emelkedett szólásra, tekintetéből állhatatosság és jóság sugárzott, mögötte állott kísérete bölcs hallgatásban.

BUDDHA - A lélek Isten maga, Egy és Oszthatatlan. Az Atma az emberben megőrzi isteni lényegét és örökkévalóságát. Ezt a Könyvet - mutatta fel maroknyi szíromleheletnyi virágát Buddha - a Mélységes Törvénynek nevezik, és az a Nyugvót és Haragvót Megidéző Önszabadító urgjani apát, a Tavaszirózsaszülött írta le, őt pedig a Tökéletességet nyert Karma-lingpa hívta elő a tibeti Szigam-po-gdar hegyéből, őt, ki táncoló szellemszolgához hasonló, és mondja: „Az emberben, ennek a rész-alkotta tetteiből meg ok-alkotta tetteiből termett káprázat-alaknak gyöngé épületében nincsen öröklét. Olyan, mint szélben a mécs, és egy sincs, mely elkerülné a hálál hatalmát...” Ennyit az emberi testről...

HERMÉSZ - A halál a megváltás. Minden lélek dolgát elvégezvén visszaszáll a test börtönéből az egek térségébe, hogy aztán újra visszatérhessen a Földre egy másik testbe, hogy tanuljon és csiszolódjék az igazi örök életre. És ez így megy majd a végtelen időkben folyton folyvást. -

Trónjaikon többen izegni-mozogni kezdtek, mint akikben bennük rekedt a szó, és suttogtak különös szavakat, mint Karma meg Darma meg Bardo és ilyesmiket, amelyek kígyózva elérték Buddha fülét. Buddha még várt állva, és kezében most megjelent egy valóságos Szent Könyv, a Rig Véda, és az izgatottan susogó avatárok izalmán felülkerekedvén halk hangon olvasni kezdett:

BUDDHA - Ő, ki életet ad, ki erőt ad, árnyéka a halhatatlanság és a halál, ő a Legfőbb Isten, amikor a dagály megérkezett, méhében a magzattal, amely a Minden, és tüzet hányt, abból emelkedett ki ő, mint az istenek élő lehellete, és Purusából, az Emberből teremtette a világot, kinek ezer feje, ezer szeme és ezer lába van, ki egymaga minden, lovak születtek belőle, és két fogsorú állatok, és ő lett az áldozat, melyben minden felajánlatott, és ebből az áldozatból versek és énekek születtek, versmértékek és áldozóigék, szájából lettek a papok, agyából született a Hold, a Nap született a szeméből... De itt végét szakajtom... - szólt Buddha, és becsukta a könyvet. - Minden egy... - sóhajtott végül, és megszűnt jelen lenni.

Mindenki magába vonult, nagy lett a csend. Akkor trónszékén egy ugyancsak Szent Könyv magától kinyílt. Nem volt látható teste, csak hangja, és hozzá a lapok zizzenése:

POPOL VUH - ... Kezdetben csendesség volt és nyugalom. Az Égben nyugodott minden. Nem volt valóban semmi, ami lett volna... És akkor jött a Szó... és kigondoltuk a fényt és az életet, s mivel nem volt imádónk és dicsőítőnk, megteremtettük az ember alakját és külsejét. Négyszer teremtettük meg, míg végül olyan lett, amivel elégedettek lettünk. És előző teremtményeinket tűzbe-vízbe vetettük, összetörtük... -

Akkor a lapok közül előbújt egy alak. Kezdetben füst kígyó, hatalmas és félelmetes, tollas szárnyakkal, teste férfi, bőrén festett ábrák, rajta volt az egész Világmindenség. Ő volt a nagy és felséges Ketzalkoatl, a Tollaskígyó, a legfőbb Isten azon emberi sokaság felett, kik élnek majd a Nagy Vízen túl.

KETZALKOATL - Végül az Anya és az Apa megőrlték a sárga és a fehér kukoricát, és ebből a táplálékból, vízzel keverve, keletkezett az erő, ez lett az ember hája, ebből lett zsírja. Negyedszerre csak táplálékból készítettük az ember lábait és karjait, ők voltak a négy eredeti ember. Csodával és varázslattal alkottuk őket, és mivel emberi formájuk volt, emberek lettek, akik beszéltek, járkáltak, hallottak, láttak, megfogták a dolgokat és megismertek mindent az ég alatt. -

Pattogva elgurult a hang, Ketzalkoatl eltűnt a Popol Vuh lapjai között.

Most mozgolódás támadt a Templom azon távoli részében, ahol a legszebb arcú istenek ültek felhőpárnák között, ködbe burkolózva és szándékait takargatva, - mert inkább eltávoztak volna szép halkan, egyikük sem akart szólni. Látván az ő bizonytalanságukat, felemelte bal kezét tenyérrel feléjük, és szólt

HERMÉSZ - Gondolataitok zavarják figyelmemet, mondjátok hát ki azokat, ó, olymposzi istenek! Szívesen fogadjuk szavaitokat ezen az embert teremtő konferencián! -

ZEUSZ - Épp erre gondoltunk, ó, Nagyhatalmú Hermész! Mit keresünk mi itt? Nem mi teremtjük az embert, ők teremtenek majd minket! -

HERMÉSZ - Nyilvánvaló, hogy az ember majd képtelen lesz felemelni értelmét a legfőbb isteni tudáshoz, ezért szükségünk lesz olyan istenekre, akikhez áldozataikat elküldhetik, akik-től segítséget várhatnak, akik helytelen cselekedeteikért fenyítik őket, akiknek majd szentélyeket építenek vagy áldozati oltárokat emelnek. Tehát faragnak majd maguknak szívükhöz közeli isteneket, hasonlóan tiszteletre méltókat, mint az avatárok, az Isten megtestesült képviselői, olykor ezeket nem lesznek képesek egymástól megkülönböztetni, néha pedig úgy vélik, magával a Legnagyobbval kerültek kapcsolatba, pedig arra sem képesek, hogy lelket adjanak a szent képmásoknak és bálványoknak. Az Ember majd csak a szellemlények segítségével fogja felruházni őket lélekkel. Így van jól. -

IZISZ - És megkülönböztetnek majd bennünket az által, hogy az élet melyik területén várják a segítségünket. Mindünknek meg lesz majd a maga külön feladata, felosztva az isteni Rend és Szükségyszerűség szerint, hogy általunk is beteljesedjék a Sors. Ezért létezőnk majd mi, földi istenek. -

És az ember jövőendő alkotásai, a felhőkön trónolók, nem érezték már feleslegesnek magukat ezen az isteni szümpozionon. Hanem bölcsességeikhez hozzátették a maguk tizennyolc szavát, bele a közös edénybe, amelyben a majdani ember formálódik:

JAMBLIKHOSZ - „Az első és legrégebbi dolgok világítják meg az utolsót, és az anyagtalanság elvek jelen vannak az anyagi dolgokban.”

E szavakra a templom tágas terében fény gyúlt, mint értelem a homályban, és csönd lett megint egy pillanatra. Ám Hermész most Mardukra tekintett. Az elértette, hangja végigdörgött a Szent Csarnokon:

MARDUK - „Vért kötök meg, csonttal csipkézem a húst
Íme, életre hívom Lullát!
„Ember” legyen a neve!
Megteremttem Lullát, az embert!
Tiszte és kötelessége legyen az istenek szolgálata,” -

ENKI - „Egy istent kell előbb megölnünk!

Vérüket a földre folytatjuk, s ebből az istenvér-sarából formáljuk meg az ember testét...
Az istenek szolgálatára népesítse ember a földet!”

Ámen, ámen - süvített a jóváhagyás. Jöjjön hát az Ember! - volt mindenek szándéka. Ám nem lehetett berekeszteni az összejövetelt. Mint forgószeél, tánc és dallam, közékük perdült maga

VEJNEMÖJNEN - „Nött a nótafa oly fönnen

Kave asszony kebeléből,
Ilmatár anya öléből...

.....

Szél a szüzet elringatja,
Víz a némbert viszi-hajtja,
Környöl a kéklő víz mezején,
Tajtékzó habok tetején,
Szélfúvás teherbe ejti,
Tenger dombossá teremti...

.....

Komoly öreg Vejnemöjnen
Anyja méhét rójja régen,
Harminc nyara, hogy azt rójja,
Éppen annyi télszak óta,
Ama csöndes nagy vizeken,
Homályos habok hegyiben...”

Lassan elnyelte az éj Vejnemöjnen Ember-Költő dalát. A fények kihunytak, a hangok elhal-
kultak, az istenek elvonultak, csak Hermész alakját vonta be kevés fény. De még valaki állt ott!
Testét egyszerű gyolcs fedte, haja vállára omlott, rozdsaszín szakállá csontfehér arcot keretezett.

Akkor őhózzá odalépett, és a szép férfi vállára tette a kezét és szólt

HERMÉSZ - Jézus! A majdani legnépszerűbb vallás atyja! Nem szóltál. -

JÉZUS - Atyám nem adta feladatomból, hogy vallást teremtsék új hittel, új teremtéstörténettel,
az emberalkotás új misztériumával. A lelkek gyógyítása lesz a feladatom. Ember?... Akkor
születik az Ember, amikor Én a világra jövök... - szólt,

és körötte is kihunyt a fény.

Mint egy színházi főpróbán. Csak a Rendező maradt, Hermész. Sóhajtott az üres, nagy térben,
mert szívét némi aggodalom járta át, épp, mint a kicsi Chrü szívét, aki lepattant Hermész
tunikája szegélyéről, és hagyta, hogy aggodalmán boldogsága kerekedjék felül. Halkan
dalolni kezdett:

CHRÜ - „Én, a zöld Föld gyönyörúsége,

én, az ezüstös Hold a csillagok között,

én, a vizek misztériuma

szólítom a Lelket:

Keljetek fel, és gyertek hozzám,

mert én vagyok a Természet lelke,

én adok életet a Mindenségnek.

Tőlem indul ki minden,

és mindennek hozzám kell visszatérnie!” -

/Doreen Valiante/

és azzal lelibbent a „színpadról”, vissza a Földre, mert beléje költözött az elhivatottság érzése. Tudta, ezután rengeteg dolga lesz. És hogy az mind semmi, ami eddig volt.

- Hm... - gondolta. - Az Emberiség szenvedése még csak tervezve vagy! Van még másfél-millió évünk felkészülni... -

3. AZ ELŐEMBER

Teltek a százezredek, aztán a tízezredek: a Világmindenség készült az ember születésére. „Az Idő még vajúdott.”

A nyolcak kíváncsian rohangásztak a földkerekségen té s tova szüntelen, hátha meglelik végre az első embert, akiről Mózes beszélt, a földből gyúrtat, vagy a ki tudja mi mindenből alkotottat, akiről Hermész regélt. Ám egyelőre híre-hamva sincs.

A Mózes leírta Édentől nem messze, a két síkság és a nagy tenger közötti szavannán nagy élet folyt. Chrü ide szokott telepedni, ha más dolga nem akadt. Langyos szellő fújt dél felől, késő délutáni, dőlt fények ámították a szellemérzékeket, és Chrü egy élethalál-küzdelem szemtanújaként azon morfondírozott, vajon az a jövőbeli ember hogyan szerzi meg a táplálékát? Nyilván sem inas-karmos oroszlán nem lesz, sem izmos-mérges kígyó, sem gyors gazella, sem... szóval milyen lesz? Nem látta, hogy az Úr előkészítette volna a terepet az érkezésre, mint tették azt annak idején a Jöttek. Aztán, felbuzdulva a véres küzdelem ijesztő látványán, azon tűnődött, miért teremtette az Úr ilyen bonyolultnak az állatvilágot? Akármelyiket nézi, mindenkinek más a szokása: másképp támad, másképp védekezik, másképp táplálkozik, olyik magában él, másik társaságban, szóval széles a spektrum. Gondolataiba elmerülve alig vette észre, hogy már lefelé vándorolt a Nap a sivatagon túl, vörösen égtek a fák ritkásan zizegő levelei, s az imént felfalt antilop maradványai kiterítve, szétszórva, mintegy új lakomára vártak megtépázva, véresen. Mire leszállt az alkony, meg is érkezett a hiénafalka, és rendjük szerint aprólékosan megtisztították a csontokat minden apró falattól, aztán jóllakottan elkullogtak, átengedve a terepet a már oda-odaszemtelenkedő dögevő, horgascsrú madaraknak. Aztán azok sem találtak már hasznos maradékot, és amúgy az utolsó napsugár is eltűnt az égről, s a szavannán ott maradt a csontváz, kitéve a szélnek, esőnek, porladásnak.

Chrü el-elbóbiskolt a csendben, miközben feljött a Hold hangtalanul, és fura árnyékokat vetett a messze elterülő rónaságra, amelyen ugyan egy-két fa nőtt, mintegy ellenállva a viharak-viszontagságoknak, és szedett-vedett bokrok zizzentek az éji szellőben. Ám mintha a bokrok megelevenedtek volna, görnyedt árnyak suhantak fától fáig, bokortól bokorig a néhai antilop felé. Chrüben felébredt a kíváncsiság, s elszállt a bóbiskás unalom. Nézett arra erősen, és felismerte a majombandát!

Már találkozott ezekkel innen jó messze, nyugatnak, egy meglehetősen magas, csupasz sziklafal tövében. Körül-körülpislantva a bokrok gyümölcseit szedegették. Akkor Chrü észrevett egy barlangszerű hasadékhöz vezető, jól takart bejáratot, magasan fenn. Tehát itt tanyáznak. Aztán látta őket a tengerparton. Köveket keresgéltek, hajlongva kutatták a talajt, s hol megtermett bogarat csíptek fel, és falatozták jóízűen, hol rábukkantak a keresett kövekre. Ezeket alaposan szemügyre vették, aztán nekiláttak: hosszú-hosszú időn át ültek egy nagy szikla mellett, s a kiválasztott követ hozzávagdosták, ütögették irtó nagy szorgalommal, amíg végül kerek, lapos, éles kőszerszám kerekedett ki a talált anyagból. Chrü ezt az állhatatosságot csodálta bennük. Ilyet még sohasem tapasztalt az állatok között. Ilyenkor aztán képtelenségek jutottak az eszébe, mint például, hogy nem lehetnének-e ezek azok az emberek, akikről a szent könyvek beszélnek? Igaz, csúfak, semennyire sem hasonlítanak a Magasságoshoz, torzonborzak, ijesztőek, a testük aránytalan, nem oly mives, mint a Jötteké volt, mozgásuk nehézkes, és ronda hangjukat alig tudta szegény szellemlény elviselni. De mégis! Van valami olyasmi bennük, ami kiváltotta belőle ezeket a félnék gondolatfoszlányokat. Meg a rokonszenvét is. Szívesen időzött a közelükben.

Most meg, amint settenkedő éjszakai vonulásukban követte őket, igazán elcsodálkozott. Megérkeztek az antilop roncsaihoz. Csak nem azért a csupasz csonthalomért merészkedtek

ilyen messzire? Mancsukban meglehetősen kődarab, megmunkált, éles és erős. Ilyet nem látott még a világ! Egy majom felfegyverkezve! Hát majom-e? Két lábon szalad, mint a Jöttek, s az első, a legnagyobb olykor megáll, beleszimatol a levegőbe, van-e ellenfél a közelben ezen a rejtekhely nélküli szavannán, ahol csak a gyorsasága menthetné meg, ami nincs. Vagy a kődarab a mancsában. Igaz, az időpont is okosan választott: éjszaka van, és a csontok már senkinek nem kínálnak eleséget.

Akkor nekiestek. Tehát erre kell a kődarab! Hatalmas csapásokkal sikerült a vékonyabb réteget áttörniök, és hozzájutni a finom és sűrű falatokhoz, a velőhöz. Chrü ilyet sem látott még. Ezek csupa álmélkodást okoznak néki. Hamar túlestek a táplálkozáson, a fel nem tört lábszárakat a hónuk alá csapták, és tovább ugráltak. Innen egy jó lódulóra egy másik tetem illatát hozta feléjük a szél.

Chrü követte a csapatot. Megszámlálta: csudás véletlen, épp nyolcan vannak! Az út kis kerülővel a barlangjuk felé vezet. Akkor az egyik mintha lassítana. Lemarad. Sántít. Mi történt? A majom leül egy törzsre. Jókorá tövis a csupasz talpában. Chrü odabíleg, hideget fúj a sajgó sebre, s az enyhülés pillanatában a mancs megragadja a tüskét, és kirántja, aztán begörbed, és beleszív a vérző sebbe. Ekkor találkozik a pillantásuk. Mintha látná őt. Mintha ez a pillantás Olyan volna. Mintha ez a szem Az a szem volna.

Chrü most már nem tágit mellőlük. Velük tölti az éjszakát a barlangban, és a napot, amikor felkél és melegíteni kezd, és velük az évet. Meg az újonnan jött majomemberkével, a bennük öröklődő Szemek varázsa alatt. Aztán az évszázadokat.

Mindez majd. Most még éjszaka van a barlangban. A jóllakott társaság mélyen alszik, egy kivételével. És akkor az az egy berzenkedni kezd, nyugtalan, feláll, kikémlél a túskebozót álcázta nyíláson. Megnyugszik. Ám ekkor Chrü válik nyugtalanná. Apró csillagfények húznak be, és letelepszene Chrü körül. Megérkeztek. Nyolc majomhoz nyolc kis szellemlény. És megtörténik a Világmindenség egyik legkülönösebb pillanata. A nyolc emberkezdemény kapott a Teremtőtől egy-egy őrző-védő szellemlényt, s a szellemlények is érkeztek a Nagy Feladathoz. Végre szerethetnek, mert tudták, belőlük fejlődik majd Az, aki felnéz az égre, és dicsőítő háladalt zeng az Úrnak.

Virradt már. Mintha a Nap egyet sétált volna az éjszakában, épp visszaért a tenger víztükre mögé, és belőle kelt ki lassan, méltóságteljesen. A fénnel együtt a csorda is ébredezett a hasadékon túl. Akkor, szinte egy időben a Napkoronggal, a habokból egy óriási szellemalak kelt ki, vad és félelmetes, és bepillantott a hasadék résén, meglátta a majdnemembercsorda ébredését, és tekintetét a Végtelenbe merítette, mint jövőbe, és látomását hatalmas, dörgő hanggal adta tudtára a Mindenségnek. A majmok riadtan húzódtak egymáshoz a barlang legeslegmélyében. Félték. A jelenés mint a vihar közeledte: az ég ibolyaszínűre váltott, aljában a nap vörösen izzott, a tenger hullámai, tetejükön csipkés, fehér tarajokkal, haragosan csapkodták a parti sziklákat. Chrü és a többi hét kis szellemlény rettenve figyelt a zúgó jóslatra:

„Elhamarkodott munka az embert ilyen átható szemekkel, ily kifinomult nyelvvel és annyira érzékeny hallással felruházni, mellyel még a nem őrá tartozó dolgokat is hallhatja, továbbá ellátni olyan kiváló szaglással és kezében olyan tapintóérzékkel, mellyel mindent elsajátíthat, ó, Nemző Szellem, Hermész! Úgy véled, hogy helyénvaló gondtalanságban hagyni a Természet legapróbb titkainak eme leendő kutatóját? Az emberek ki fogják ásni a növények gyökereit, tanulmányozni fogják a természetes nedveket, megfigyelik majd a kövek tulajdonságait, és nemcsak az állatokat fogják felboncolni, hanem önmagukat is, arra a tudásra vágyva, hogy miként keletkeztek. Vakmerő kezeiket kiterjesztik majd a tengerek felett, és az őserdő fáit kivágva partról partra fognak haladni, miközben egymást keresik. Nyomon követik majd a Természet legbelső titkait egészen a magasságokig, és az égi mozgásokat vizsgálják majd. Ám ez sem lesz elég, mert mikorra nem marad más tudnivaló, mint a Föld legtávolabbi

határa, akkor még ott is kutatni fognak az éj legnagyobb mélységei után, s már maga a Menny sem tartóztathatja fel vakmerőségüket, és hatalmukat megkísérlik majd kiterjeszteni az elemekre. Add hát neki, Teremtő Mester, a Vágy és a Remény képességét, s azt, hogy a Félelmet épp úgy ismerjék, mint a Meghiúsulások égető fájdalmát! A Kíváncsiság lázának súlya és a Balszerencse sújtsa őket, és törje meg minden vágyakozásukat!”

Rettenetes volt!

Az átoknak beillő szózat a szörnyű szellemalakkal együtt hangtalanul elmerült a tenger vizében. Mintha sohasem lett volna. Csend ült a Világra. A Napkorong, feladatához híven, magasabbra hágott, a szél félénken nekilódult, az ég felfénylett. Visszatért az Élet a Földre.

Megszűnt a varázs. A nyolc kis szellemlény fellélegzett. Ám a valóságra ébredve felfogták az elhangzottakat, és akkor hatalmas szájalom költözött beléjük.

4. EM ÉS A NAP-MISZTÉRIUM

Eltelt 134 millió esztendő a dínók 90 millió éven át tartó rémuralma óta, és a nyolc kis szellemlény még mindig bízott abban, hogy egyszer az Úr létrehozza azt a lényt, akit szerethetnek, óvhatnak. Egyelőre azonban üres volt a Föld, értelemnélküli. Az egyetlen esélyes a nagy jövőre azok a majomszerű lények voltak, akikkel Chrü már elég jól megbarátkozott még ott, ahol 'Évát' találta 'Ádám' temetése közben, szóval az Éden tájékán. Másfelé is laktak ilyen hordák. Róluk Venn hozott hírt. A dolgot meg is tárgyalták egymás között, furán feltámadt érzelmeiket is, hisz a rokonszenvvel Chrü nem állt egyedül, és a csodálkoznivaló tényekben mind a nyolcan egyetértettek. Különös gonddal vigyáztak hát ezen torzonborz, lomhajárású, falkában élő lények lépteire, ami azért is volt kiemelt feladat, mert azok éppen hogy próbálkoztak azokkal a léptekkel, és az közel sem hasonlított ahhoz, amilyent ők az isteneknél és később a Jöttöknél láttak. Azért igaz, ami igaz, legutóbb, az Ararát csúcsán tartott összejövetelen megállapították, hogy elég sokat változtak ezek a majomemberszerű létezők, akik hol itt, hol ott bújtak elő valamilyen barlangból vagy vájt odúból szerte a Föld kerekén.

Fent északon már beköszöntött a tél. Megérkezett a legsötétebb időszak, amikor a nap éppenhogy az ég alján vánszorog, amikor fehér hó hull, és belepi az élettereket, és minden állat dermedten húzódik a vackába, bozontos szőrzetet növeszt, és alszik, alszik, összegömbölyödve. Az Éden tájékán eléggé elviselhető volt az idő, errefelé nem jártak olyan hidegek, de didergett a levegő, és valami különös szélzúgás rémítette az élőket.

A Napkorong az ég alján egyszer csak megállt. A sugarak ferdén hullottak a Földre, és azok is egyre betegbb szint öltöttek. Már egészen sötétké lett a fény, az ég alja lilában játszott, és a morajlás egyre erősödött, végül rohanvást zúdult lefelé, megremegetve az egész légérteget.

- A végítélet lehet ilyen - vélték a nyolcak, és ijedten összebújtak, bár őket ugyan nem érheti bántódás, „olyanból” vannak, de ami félelmetes, az félelmetes.

Egyszer csak maga a Föld is megremegett, a szétterült sötétséget pedig hirtelen éles fény váltotta fel. Alant, a hegység lábánál tűzoszlop kerengett sívítva, mint lángörvény.

Odafönn a Nap új Napot szült! Szent testéről levált egy darabka, és az a fényességes újszülött zúgott éktelen visítással, amíg el nem érte a Földet. Rezgett tőle a lég, és megremegett a bolygó. Szállt lefelé a Szent Láng, a Tűz, amely megváltoztatta a Föld életét.

Az ég világoskékre váltott, a Nap levetette sötét álarcát, helyette megkönnyebbült mosolyát küldte a Földre, és e mosolyban megnyugvás lakozott, olyan, hogy a lángörvény, erejét kiadván, lankadni kezdett. Akkor a becsapódás kráterének karéjában felviláglott egy hatalmas alak, egy fenséges Isten a Mindenségből. Tenyerében tartotta a megszelídült lángot, és letette a földre a hegyek lábainál. Derekával az Ararát csúcsát súrolta, lábaival a Nagy Tigris folyójában gázolt. Ott libegett a láng egy sziklafal tövében, és az istenség szólt:

- Ne féljetek! Gyertek ide, melegedjete! A legfőbb Jót hoztam el néktek, az egyetlen az elemek között, amit még nem ismertek igazából. A Föld a lábaitok alatt, a Levegő köröttetek, a Víz a folyóban, tengerben, tóban, esőben, de amit én hoztam, az az isteni Tűz, hát vegyétek! -

Dörgött a hang. A szellemlények felismerték a Tűz Istenét, akit annyi de annyiféle néven fognak majd áldani a Földön. Felismerték, hogy ez a nap bizony nem csak a Nap vajúdásának napja, nemcsak a sötétség elűzésének ünnepe lesz, hanem az életadó tűzé is.

A Nap és az Isten a kis majomcsapatot előcsalta rejtekéből. Lassan közeledtek a jelenség felé. Szemüket az isteni arcra szegezték, a lábuk alá sem néztek, csak mentek, és fogott a távol-

ság, és megálltak a kráter kerek szegélyénél, kitárták mellüket a fény és a meleg felé. Derekek kiegyenesedett, már nem dideregtek és nem vakoskodtak. Azután leborultak. Elfogadták az isteni ajándékot, a Naptól eredőt, a Mindenhatótól kapottat, a Szent Tüzet, és meg is köszönték: makogva elvinnyogták a hálájukat. Maguk sem értették bizonyára önmagukat, mint ahogy a szellemlények sem azt, mire képesek ezek a félig-meddig két lábon járók. Eleddig rejtve volt a bennük lakozó értelem. Most előbújt.

Hálaimájuk gyönyörködtette Prométheuszt, a Tűzhozót, és a Napot, a Tűzteremtőt, és a Teremtőt, aki láthatatlanul irányította az eseményeket. Ezzel immár teljessé tette számukra az utat, amelyen ezek a lények eljuthatnak... Hová is?

„Az Úr és valamennyi dolog Szerzője, akit Istennek nevezünk, létrehozott egy második Istent, láthatót és érzékelhetőt. (Ezt nevezzük mi Természetnek, vagy kitágítva értelmét: Kozmosznak.) Azután azt kívánta, hogy még valaki legyen, aki képes elmélkedni e Lényről, /a Természetről/ és megteremtette ebből a célból az embert, felruházva ésszel és értelemmel. Tehát szellemből és testből alkotta: egy örökkévaló és egy halandó természetű részből, hogy az így létrejött teremtmény kettős eredete által éppúgy csodálhassa és imádhassa azt, ami mennyei és örök, mint ahogy a földi dolgok művelésére és irányítására is képes.” Így szól az írás. És hogy fest a valóság?

Chrü és társai megállapították, hogy a Tűz Pillanata óta nagy változások képesítették el a Világot. A dolgok másképp történtek, mint addig ismert volt. Valami, ami egy volt, különvált.

Igen. A majmok kezdtek különválni, mintegy fölemelkedni azzal, hogy MÁSKÉPP viselkedtek. Ha eleredt az eső: leborultak a barlangjukban, és hangosan makogni kezdtek. Ha elejtettek egy őzt, vagy netán egy mamutot: leborultak a barlangjukban, és hangosan makogni kezdtek. Azután már akkor is megisméltődött ez a szertartás, ha csak elindultak boggyűjtésre, vagy gyarapodott a horda egy újszülöttel, vagy megfogyatkoztak egy elaggottal, kígyómarta haldoklóval. Egészen másképp fogyasztották el étkeiket, mint a szavanna véreskezü oroszlánja vagy az éjszaka hiénája. Mintha megköszönték volna.

Chrü sokáig figyelte hol az egyik hordát a ködös északon, hol átrepült a bolygó túlfelére, és ott, a viruló tavasz hónapban tanulmányozta őket. Chrü úgy látta, akárhol éltek, nagyon is hasonló módon viszonyultak a Világhoz. Egyszer, hatalmas kíváncsiságában, megpróbált szót érteni azzal, akiben felfedezte Azt a barna szemet és Azt a visszapillantást: az érzelemre való hajlandóságot. Vele tartott minden útján, és belebújt a bőrébe. Nemsokára hatalmas szégyenérzettel hagyta el a csúf testet: nem érezte helyénvalónak a kíváncsiságát. Mintha olyan helyen kutakodott volna, ami már sérthetetlen, ami egyedi, ami olyan, amilyenel még soha nem találkozott, annál a Jötnél sem, amit Évának nevezett aztán. Ebben a majomtestben valóban benne lakozott az az isteni, amiről Hermész beszélt.

Chrü Em-nek nevezte magában. A hordával élt a Nagy Kontinens keleti fertilityán, a sárgán hömpölygő folyam termékeny partjain. Hím volt, és a legtekintélyesebb hím után következett. Az már hanyatló erővel ugrált a fák között, tartásából is látnivaló volt, hogy nemsokára átadja a horda vezetését. Em volt, akit a többiek szívesen utánoztak. Ő mutatta meg nekik, kik laknak a fákban, a vizekben, a kövekben, és a horda kellő alázattal érintette ezeket. Köszönte minden szem vackorát, minden ágát, amellyel karját hosszabbíthatta, köszönte a sziklának, hogy megteremtette kövét, a kőnek minden éles hasadását, a földnek, hogy megteremtette fűvét, a botnak, hogy feltúrta a földjét, a fűnek, hogy magvát adta. Em maga szólt is hozzájuk, és azok válaszoltak. Em beszélgetett isteneivel. Mert mindennek, ami körülötte létezett, érzékelte a hatalmát.

Érzékelte a jelentését a nappalnak, az éjszakának, a napkeltének, a hold és csillagok állásának. Tudta, hogy rend van a Mindenségben, hogy meg kell ismerniök ezt a rendet. Nem értelmével

tudta. A szívével. Az ösztönével. Ahogyan a nőstények között rangsort állított a házi tűz vigyázásában, úgy a napok között is sorrendet jelölt. Ettől kezdve rendje volt a vadászatnak, a halak befogásának, a munkának és az ünnepeknek, és tudta mind a hordában, mikor kell hálát adniok és örvendezniök. Em kijelölte azt a napot is, amelyen megköszönik a legfőbb jót, a Tűz melegét és fényét. A napot, amelyen meghozta nekik Prométheusz a Mennyek Forró Napistenétől a tüzet sok-sok évezreddel ezelőtt. Azon a napon kimennek a Nagy Kőhöz, amit ki tudja, milyen régi-régi ősök állított a Kelő Nap fényének útjában, és kezdetleges énekhez hasonló kiáltásokkal köszöntik a Legfényesebbet.

Venn, aki folyvást körülnyüzösögte imádott bolygóját, csak úgy, pihenésképp, egyszer hírül hozta, hogy azon a bizonyos Tűzűnnepen ha a Nap végigsétál Keletről induló pályáján, akkor útja során a Föld felszínén végig ugyanolyan, kövekkel kerített körök fogadják, és ott, a kőoszlopok közein át a Nap a Földre hinti újszülött sugarait az emberféle lények hálakiáltásai közepette.

Em és a többiek akkor még a szívükkel érezték, ismerték és használták isteneiket, mellettük és általuk éltek, alkudtak velük, és megszolgálták szívességeiket. Irigylendő állapot...

5. ÁK ÉS GÉ ÉSZAKON

Chrü megszerette a telet hófehér csendjével, szikrázó kristálypilléivel, amelyek méltóságteljesen hullottak alá, hogy belepjék a tájat, és szívesen csúszkált volna a befagyott vizek tükörsima jégen, de ő nem „olyanból” volt, hát csak a lében csúszkálhatott. Viszont szerette elnézni a vastagbundájú majomhordát, amelyik északon élt, ahol nagyon-nagyon sokáig lehetett élvezni a telet. Mintha valahogy itt, tán a didergető éghajlat miatt, a majomösök belsejében nagyobb meleg lakozott volna. Nem csak a hideg elleni védekezésül a testük belsejében, hanem a szívükben is. Fura, de így volt: két barnaszemű barátja is akadt itt, egy idősebb hím, akit elnevezett magában In-nek, és egy ifjabb hím, a fia, akit Áknak becézett, ha rágondolt.

Egyszer ezek csúnyán összeverekedtek.

Már hajlott az idő az enyhülésre, bár itt igazán soha nem volt olyan bőrrevetköztető nyár, s az öregebbnek már két éve nem volt párja. Most ugyanazt választotta, mint Ák: a kis Gét. Ák nagyon feldühödött, küzdött „emberül”, nem hagyta magát, mégis In lett a győztes. Már vitte is magával Gét, mert idejében utódról akart gondoskodni. Ák azonban nem törődött bele a vereségbe, piszkálta, ahol tudta, bökölte, ahogy lehetett, ütögette, ráugrott, azaz sehogysem hagyta az öreget közösülni. A vége hatalmas kergetés lett. Látnivaló volt, hogy az apja erősebb nála. Áknak a küzdelem eredményét tisztelnie kellett volna az állatok törvénye szerint, de a szerelem és a fajfenntartás ösztöne erősebbnek bizonyult, és nem békélt meg a kudarccal. Igaz, a hordában nem is volt több ivarérett nőstény azon a tavaszon.

A kergetőzés vége az lett, hogy Ák valahogy kitevedt a területükről, és nem mert visszatérni. Magányosan bolyongott, Gére gondolt folyvást, és sehol egy másik horda, amelyik persze úgysem fogadná be, szóval a legnagyobb magányosság és a halál várt rá.

Ekkor ámult el Chrü másodszor. Ugyanis Gé a sokadik napok egyikén utolérte Ákot, és melléje ült a hóba. Ez után, illetve a boldog egyesülés után kettecskén mendegéltek tovább, szemmel láthatóan keletnek, fenn az északi sarkkör mentén, a horda védelme nélkül. Jégodúk voltak a lakásaik, ha találtak, halat fogtak csobogó csermelyekben, persze kézzel, ha tudtak, tüzüik nem volt, és még egy árva csemetefa sem, amibe belevághatott volna a villám. Elveszettek lehettek volna, de nem voltak szomorúak egy cseppet sem.

Közben, míg ők ketten szerették egymást, mert ez volt a titkuk, és mendegéltek, vagy pihentek, miután megtették a fajfenntartás szükséges ceremóniáját, jólesőn, mint akik birtokolják az egész világot, Chrü magukra hagyta őket, és visszatért a hordához, hátha ott elkél a segítség, hiszen In pár nélkül maradt. Vajon hogyan boldogul? Már útközben észrevette, valami nincs rendben a bolygó körül. Úgy érződött, mintha a Föld is vajúdnék. Meg-megremegett a bőre, amitől leomlottak a hegyek, kiáradtak a folyók, hatalmas hullámokkal kiáltott az égre az Óceán, az állatok riadtan bújtak, ahová tudtak, rengetegen pusztultak el röptük vagy vadászatuk közben védtelenül. A rengés többnyire az óceán mélységeiben volt a legerősebb, így a tengerben élők is védtelenek lettek, mert ellenséges haraggal fordult ellenük a víz.

A szellemlények összegyűltek. Nem értették, mi történik voltaképp. Ott kucorogtak egy gömbölyű felhőn a rengés epicentruma fölött, és sebesen utaztak a forgósél hátán. Láthatták az egész óceánt végigszelő hatalmas árkot a meder legalján, amelyeknek mentén kráter-sorozatokból lövellt felfelé a láva. Épp azon morgolódtak, mennyire nehéz nyolc kis szellemlénynek egy egész glóbuszt felvigyázni, amikor az Ég is roppant haragosra váltott, és a fejük felett megszólalt egy dörgedelmes hang. Az Úr volt, és mindennek tetejébe ráfordult kis

szolgáira: „Szellemlények, ti, Föld őrizői! Az a dolgotok, hogy megvédjétek a rátok bízottakat! Ki-ki száguldjon a helyére!”

„De Uram! Nyolc szellemlény mit tehet ekkora csapás közepette?”

„Gyógyítsatok! És űzzétek el a félelmet!” - dörgött az Úr szava.

Gyorsan megbeszélték, ki merre dolgozik, és a teendőt, hogy az erőiket a Nagy Óceán felett kell összpontosítaniok, mert az szenved leginkább, azzal elsuhanak.

Chrü még utánuk kiáltott: - „A TIR-rel tartsuk a kapcsolatot!...” - amikor egy erő kiemelte a Föld vonzásából, és azon pillanatban Izisz Szent Temploma kapujában találta magát. Úgy nézett ki, most következik a számonkérés, és alaposan megijedt, mert nem szeretette, ha lehordják, De erre nem került sor. Az Úr mindent tudott, hisz ő volt a katasztrófa rendezője és előidézője. Pontosan látta, hogy ez a nyolc kis igyekvő szolga nemigen győzheti a feladatot, pedig még eztán jön a java. Legjóságosabb formájában láttatta magát Chrü előtt, és szelíd hangon fordult hozzá a következő szavakkal:

„Ahhoz, hogy a Világ kiteljesedjék, a dolgoknak meg kell kapniok végső formájukat és kiterjedésüket. A Föld most vajúdj ki szárazföldjeit, s a születést megsínyli az Élet. De ti azért vagytok, hogy megkönnyítsétek az ember dolgát a Világban, mert eljött ím az Emberiség időszaka. Még nem ismertétek fel alkotásomat, de hamarosan meglátjátok, és örömtöket fogjátok lelteni benne. Én megsokszorozom a ti erőiteket azáltal, hogy megsokszorozlak benneteket, kik mind egyenlők lesztek a szemem előtt, és a feladatban való buzgólkodásban. Lásd tehát!” - fejezte be az Úr, aki hófehér lepelben most egy hatalmas tó partján állt. Amolyan Égi állóvíz volt az ragyogó zafír hullámokkal, körötte smaragd füvel és rubin virágokkal, amit csak isteni fantázia el tud képzelni. Chrü nem látott a gyönyörűségtől. Ámulva és némán állt. Egyszer csak a habokból apró, szivárványszínben pompázó, tengelyük körül forgó gömböcskék emelkedtek ki, és szikrázni kezdtek az Égi Nap égi fényességében. Akkor az Úr fehér leple alól /mint majdan Walt Disney tündére a Hamupipőkében/ elővarázsolta varázspálcáját, és milljom csengő csilingelését előidézve megérintette a gömböcskéket. Mindet. Egyenként. És a gömbök kipattantak, és szivárványszínben tündöklő apró lények, azaz szellemlények bújtak elő belőlük a tó felszínén, és azonnal kerengeni kezdtek kecses libbenéssel, és aztán, mintegy megkoreografálva a Teremtést, az Úr körül lejtettek édes táncot. Chrü megörült, hogy végre megtudhatta, miképp jöttek létre ők: nyilván ugyanígy, és annak még inkább örült, hogy most már elegenden lesznek a Földdel való bajlódásukban.

Akkor az Úr intett, és mindnyájan hallhatták szózatát, amint dolgukra és a szeretetre intette őket. Épp ideje volt bevégezni a ceremóniát, mert odalenn a Föld már majdnem szét akart repedni.

Jó néhány évezred alatt aztán helyreállt a nyugalom, és minden folytatódott ott, ahol abbamaradt. Csak a kontinensek indultak vándorútra, és a „kvázi Ember” /valójában még alig-ember/ nem maradt vigyázó szem nélkül. Ahogy a szükség hozta, az Úr szivárványszínű gömböcskékből szült szellemlényei újabb szivárványszínű gömböcskékből kipattanó új, friss, tettekre kész szellemlényeknek adtak életet egy-egy varázssérintéssel, s így mindenkire jutott szem, szeretet, őrzés. De ez csak Azután kezdett így lenni.

Ák és Gé a jóval mindezen szörnyűségek előtt kezdett útjuk vége felé jártak, már majdnem a célnál. Ebben a világot változtató felfordulásban eljutottak a kontinensnek azon felső határáig, ahol még szilárdan állt a jég és a hó. Igyekeztek átkelni a földhídon, mert odaát friss pompával viruló zöld réteket, erdőket és vígan ugrándozó majmokat és más állatokat láttak. Igen, ott talán békében élhetnek majd, és elbújhatnak In rettentő haragja elől.

Gé jókedvében előre futott. Hasában már ott virgonckodott jövődöbeli csemetéje. Akkor még nem tudta Gé, hogy egy nép magva az, akit méhében hordoz, hogy egy nép ősanja, illetve Isten-nagyanyja lesz. Gé az új emberpalánta reményével telten örömeiben előrefutott alaposan hátrahagyva élete párját. Ák épp lehajolt, mert egy ritka jófajta követ talált. Kerek volt és gurult, fel-feldobta, elkapta, és örvendett neki, hogy ebből micsoda jó medvenyúzó kést tud majd fabrikálni. Ekkor ért odáig a morajlás, a remegés, és a tüzek villanása. És a földnyelv, amelyen Gé állt visszatekintve Ákra, lassan megindult elfelé. Egyre távolodott, távolodott, hátán Gével, aki eleinte jókedvűen integetett, aztán kétségbeesetten kiabált, de hogy mit, azt Ák már nem hallotta.

Pontosan ekkor szálltak le a mennyekből a szellemlények. Egész hadsereg. És szférák lágy muzsikáját zengték Ák felé, de persze nem tudták megvigasztalni. Sűrű könnyhullatások közepette mást nem tehettek, mint nagy szeretettel nézték, nézték, amint a két majdnem-ember távolodik egymástól, és a szívük szakadt. Gé, az indiánok majdani Isten-nagyanyja pedig hamarost eltűnt a földnyelvvvel együtt, valahol a Behring-szorosnál.

6. ÁK, A HAJÓS ÉS GÉ AZ INDIÁN ŐSANYA

Ennek a mesének Maugham Zsákutca c. könyvéből kiemelve ez lehetne a mottója: „... A csupasz, könyörtelen ösztön az, amely valamikor, a világtörténelem kezdetén, útnak indította a kialakulatlan teremtményeket a vakvéletlenek ellenséges rengetegében...”

Gé ott állt egy szál magában egy jókora földrész leghidegebb csücskénél. Primitív fejében nem motoszkált vágyódva a múlt az elveszett boldogság után, sem kiszámíthatatlan félelem-mé nem növekedett az elképzelhetetlen jövő. Kizárólag a jelen érdekelte, és igyekezett bogyókat találni, meg védett fatörzset, esetleg barlangot, vízmosás üregét vagy bármi mászt védelmül és hálólhelyül.

Hosszú évszázadokon át mendegélt dél felé. Mire leért a Mississippi völgyébe, biz eltelt tán ezer év is. Közben megszülte utódját, a következő évezred után az is megszülte a magáét, és mendegéltek hármában: Gé, az Isten-nagyanya, leánya, Hó, és unokája, a kis Má, aki már egyáltalán nem volt olyan, mint Gé és Hó, mert ahogy délirányban egyre melegedett az idő, lekopott róla a feleslegessé váló bunda. Má, a kis csupasz leány lett, fekete haját befonva viselte, rézszínű bőrén a nyakában lógó, színes kövekből díszes füzér táncolt.

Amikor elérték a forróságtól lihegő, délibábos homokfennsíkot, Gé úgy érezte, hogy a vándorlást akár be is fejezhetnék. Kivált, amikor megpillantotta a jövő otthonuknak igen alkalmas magaslatot. A végeláthatatlan sík közepén magában meredeken kiemelkedő szikla-orom állt csábítóan. Felkapaszkodtak a tetejére, és máris magukénak tekintették a bokrokkal és fákkal borított barátságos fennsíkot: a liget árnyat, gyümölcsöt és védő takarást nyújtott a szikla-orom tetején. Köröskörül beláthatatlan messzeségben lilán terült el az alkonyat-festette sivatag. Gé megöszült, fehér szőr borította, hatalmas teste a táj fölé magasodott, és szinte lángolt a hanyatló napfényben. Hó kevésbé volt természetes, de mozdulatai finomodtak. Kecses hajladosásokkal tördelte az ágakat jövő hajlékukhoz: sátrat épített a fejük fölé, aztán tüzhelyet rakott a vadállatok elleni védelmül és az éjszaka hidege ellen. A melle alatt elrejtett kis szőrszutyójából előszedte őrzött köveit, szorgosan csiholta, és mint egy varázslatra, máris fellobogott a láng.

A távoli, magasan imbolygó fényre felfigyeltek az odalent hordában élő, csupasz vademberek. Az ormot csak megközelíteni merték, leborultak a tövében, és imádták a nagy, fehér Istennőt és a tüzet, amit hozott, és leányát, aki a lombátort megteremtette.

Még azon éjszakán a Legfelsőbb Úr parancsára Chrü álmat bocsájtott a lent tanyázó csupaszokra: Istennőjüket imádniok kell, el kell nyerniök a jóindulatát olyan áldozattal, ami az ő szívének a legkedvesebb. Ugyanezen álmat látta Gé is, meg Hó és Má, és örvendeztek az nagy közös álomnak. Boldogságuk jeléül kicsi sárga magot rejtettek a földbe, és abból apró növény bújt ki. Elnevezték azt kukoricának. Másnap reggel Má azonnal megvizsgálta, igazat mond-e az álom. És igen! A kicsi sárga magból hatalmas növény nőtt egyetlen nap alatt, és a levelek hóna alatt táplálékot hordozó csövecskék ültek. Akkor már mindenki tudta, hogy ebből a táplálékból formálta Isten az embert, és azért küldte hozzájuk a hatalmas, fehér Istennőt, hogy mindez a javukra váljék.

Leborultak másnap a síkföldi emberek, és azután mindig, és imádták Gét, és elhatározták, hogy áldoznak neki, ahogy az Úr parancsolta, a számára legkedvesebbet. Alaposan meghányták-vetették, mi is lehet Gé számára a legkedvesebb, és rájöttek, nem lehet más, mint szépséges unokája, Má. Akkor felmentek az orom tetejére, mint szentséges oltárhoz, körülvették Mát, csodálták karcsú, ifjú testét, fekete, befont, vastagszálú haját, csillogó fekete szemét, és a

nyakában lógó színes köveket. Zenéltek és táncoltak, hogy elnyerjék Gé jóindulatát, aztán megragadták a leányt, lefektették a magaslati tűzhely kővére, leszedték nyakából a láncát, kövecskéit szent talizmánként szétosztották egymás között, aztán éles kőkéssel felszakították a mellkasát, és még meleg, dobogó szívét átnyújtották az Istennőnek. Gé nem tehetett mást, félretette fájdalmát és iszonyatát, ha már Isten lett belőle, és megette azt a szívet, aztán remegő karokkal átkarolta Hót, újabb unokát remélve tőle, zengő hangon imát küldött az égbe a Legmagasabbhoz, az első kukoricacső szemeit szétosztotta népe között, és hatalmas esővel köszönte meg a rézbőrűek áldozatát. Az esőben hirtelen szárba szökken az indiánok imádott eledele, a kukorica, a napsütésben megértek a szemek, és akkor mindenki boldog volt.

Chrü kétségbeesett: - Ezek nagyon hasonlatosak a valamikori Jöttekhez. Ilyen hát az ember? -

Alig hitt a tulajdon tapasztalatának. Egymást feláldozni, életet kioltani, a legdrágábbat, az egyedülvalót. Miért is? Esőért? Kukoricáért? Jó vadászatért? Hogy olykor maga Gé is elhiszi Istennő-voltát, ezen nem csodálkozom. De mit gondol az Isten, a Mindenekfeletti? Miért nem állítja meg ezt a gyilkos áldozást? -

Chrü gondolatai miatt a Legmagasságosabb ítélőszék elé került:

„Hogyan bízzam nyájam egy kételkedőre? - mennydörgött a Legmagasságosabb. - Te tapasztalod a létezésemet! Ők csak hisznek benne! Hitük legalázatosabb megnyilvánulása a hála, és a hála megtestesülése az áldozat, amely nevében is mondja: lemondás. Lemondás a legkedvesebbről a legszebb áldozat. E nélkül nincs hit, és nincs bizalom a Legfőbb jóban!”

Vagy nincs büntetés és nincs félelem... - gondolta Chrü, de jaj! elfelejtkezett arról, hogy a gondolata annyi, mintha kimondta volna! Elsötétült az ég, villámok cikáztak, és Isten haragja nem az eretnek Chrüt sújtotta, hanem az embereket odalenn.

Hát, kedves Chrü! Ez már bizony mindig így lesz. Az ember feláldozza Istenét, vagy ha jobban tetszik: áldozatát Istenné emeli. Később szelídíti az emberáldozatot, jelképet hazudik a lényegből: „ostya és bor színében” keresztény és civilizált emberek milliói fenséges katedrálisok boltívei alatt vagy kápolnák zugaiban kétezer éve naponta véres áldozatot mutatnak be. A leelterjedtebb vallás, a keresztény is megeteti híveivel Istene testét, és megitatja a vérével, ha jelképesen is. Mi ez, ha nem ugyanaz, mint az indiánok áldozata? - kérdem.

Gé által mindenesetre sikerült a Legmagasságosabb terve: az emberfélék közé elvitte a hitet és a tüzet. Viszont Gé továbbra is emberféle maradt, húsból-vérből, szemében a barna íriszszel, ami Azt hordozta, ami Chrüvel összekötötte, s amit Chrü mindig keresett, és ha nehezen, de mindig meg is talált, mióta ember él a földön.

Szóval küldetése teljesítése után Gé szíve visszakalandozott Ákhoz. Vele akarta leélni végső napjait. Miután Hónak párja akadt az itteniek sámánjai között, és Gének reménye lehetett, hogy fajtája nem hal ki, egy éjszaka észak felé indult azzal sem törődve, mi marad utána? Eltűnik-e a hit, örzi-e valaki a tüzet, feltűrják-e rendesen a földet a magoknak? Ment a saját szíve után, ment sokáig, újabb évszázadokig, vagy még tovább.

Ák azonban jégtábláról jégtáblára vándorolt fókákra és jegesmedvékre vadászva. Ák nem hagyta el a földet, ahol született, nem sodorták el magukkal földrészeket teremtő nagy csuszamlások, ballagott visszafelé. Eltelt sok száz év, már csak halványan emlékezett Gére. Közben beleütközött egy hordába, amelyik végül befogadta mint erős hímet, és velük ment tovább a zuzmók és a hideg birodalmában. Úgy segítettek magukon, ahogy tudtak. Itt nem volt szó élő, dobogó szívek felfalásáról, itt békésen éltek egymás mellett az élők és a holtak.

Azt a Chrüt megbabonázó barnaíriszes meleg szemet magával vitte Ák fenn, északon barangolván a fjordok, jégcsipkézte öblök, morzsolt sziklájú parti tundrák tájékán, amit magával vitt Gé az indiánok földjére. Chrü szeretete tehát átszelt kontinenseket, és most örült, hogy nem kell annyit repkednie szerettei között, hogy Gé Ák nyomába indult.

Itt, északon, a zord idők birodalmában az emberfélék segítségért az ősökhez fordultak, s ha a szellemek adtak valamit az embereknek, azok megosztották egymás között, hiszen Észak keveset tudott adni. Az ősök tisztelete mellett még csereberéltek a Fókák és a Medvék Szellemeivel. Az ember Isteneket csinált belőlük. A tűz mellett énekekkel és illatos füvekkel áldoztak nekik, cserébe az Istenállatok nekik adták ruhájukat, melegítő zsírjukat és ízletes húsukat.

A hosszú tél és a rövid nyár világában Ák és társai azt is tudták, hogy kinek-kinek a saját szellemlénye segít az élet bajos dolgain átvergődni. Bizony, Ák már nem egyszer menekedett meg Chrü sugallata által. Például egyszer egy jégtábla nem bizonyult elég stabilnak, hogy a szántalpak hordozta lazac-zsákmányt a kunyhójáig vihesse. Akkor Chrü megtalálta a megfelelő áthidalást szerencsére. Áldozott is néki fókazsírból készített áldozati mécses, nem egyet! Aminek Chrü ugyan nem nagyon örült, de mit lehet tenni, ha errefelé ezeknek az emberféléknek ilyen a gusztusuk.

Áknak is hozott álmot Chrü: Egy hatalmas, zúgó folyón egy hatalmas fenyőfa törzsén ült Ák, és sodorta őt az ár. A fa ágai között menedéket találtak a mókusok és a madarak, és Ák értett a nyelvükön! Ák boldogan ébredt az álomból a napsütötte reggelen. Azonnal lerohant a partra. Kidöntött egy fenyőt, belelökte a tengerbe. Láta, hogy nem süllyed, és óvatosan rámerészkedett a hátára és megállt. Még csak vizes sem lett a lába! Ák boldogan nézett körül a tengeren, mint a víz ura. Mint egy új isten a maga tudásával, és üvöltve áldotta az eget. Így kezdődött a hajózás.

Ekkor történt, hogy harsány imája nem csak a Legmagasságosabbhoz ért el, hanem ahhoz a távoli, fehérbundás alakhoz is, aki épp most ért ide az indiánok öröknyarú égövére, ide, a fehér és örökteleles sivárságba. De hiszen azért indult, hogy megtalálja Ákot!

Amikor egymásra leltek, beköszöntött a leghosszabb éjszakák ideje. Ák is érzékelte csontjaiban a fáradást és öregséget, Gé is érzékelte a megtett ezerkilométereket, izmaiban az ernyedést, és egymást átkarolva hallgatták az éjszaka csendjét, hunyorgó szemmel a pislá csillagokat nézték, csontjaikat a zuzmószőnyeg melegítette, szélről a jégbe vájt odú védte, és elméjüket a csendesen örökdő tűzparázs. Akkor így... elaludtak. Végleg.

Ez a történet vége. Ezek a barnaíriszes szeműek számtalan utódot hagytak hátra itt is meg ott is, délen és északon, keleten és nyugaton. Semmit nem tudtak egymásról, mégis azonmód igazodtak a Természethez, és hasonlóképp formázták az életük menetét a születéstől a halálig, és néha amit kaptak, ünnepélyesen meg is köszönték a Legmagasságosabbnak.

7. SU, A KÍNAI LÁNY

- Tudod, az évezredek folyamán sokszor hazát változtattam, ide-oda röpködtem a barna íriszű szem után - meséli Chrü.

- Érdekes - teszem hozzá ingerkedő hangon - az én szemem kék! -

- Áh, nem érted! A lényeg az, ami vele jár, ami hozzá tartozik! A melege barna, a színe mindegy. -

- Hm. Azt mondd, a Lélek az, ami vonz? Tehát nekem barna lelkem van? - kérdezem, és jól esik a kötekedés, nem is várok rá választ.

És persze következik a tízezer éves mese:

Su helyes kis emberlány volt a Nagy, Hömpölygő, Sárgavízű Folyam mentén, ahol végelethatalatlan árterek pocsolyáiban tocsogtak az ott élők. Nőtt is arrafelé milljom olyan növényke, amely a fején hordozta ehető magvait, és nyakig állt a vízben. A neve rizs.

Ezen a tájon éldegélt a horda, amelyik már elveszítette meleg bundáját. De hisz minek is kellene? Keveset törődtek a hideggel, hiszen ritkán jött, nem tartott soká, az is enyhe volt. Nem is bújtak barlangokba, már el is feledték, miként éltek őseik. Bár a fagyok idején jól jött hátukra a szarvasbőr. Ezek a csupaszok a föld felett éltek, szellős, ágakból font sátorszerű kalyibákban, ahol védve voltak a szélről, esőtől, mégis közvetlenül a természet ölén laktak. Su építette a legszebb házat: kecses, szálegyenes, karvastagságú fehér törzsek között különféle ágakból és levelekből valóságos lombpalota lett, cirkalmas, más, mint a körülötte sarjadó liget, csodáltnivaló.

A vezető közöttük Tá volt. Engedelmeskedtek néki egészen addig, amíg az ereje is akkora volt, mint a fekete, loboncos, derekát verdeső haja. Tá hatalmas volt, erős meg okos. A társát korán elvesztette, Su még akkor egészen kicsi volt, a horda nőstényei szoptatták felváltva, és hordozták a hátukon, és este Tá, az apja lombsátorába vitték. Amikor már felcseperedett, maga járt elemózsia, bogyók és bogarak után, még a rizsföldeken is serénykedett. Tette a dolgát, amit a közösség rendje rászabott.

A legszebbek voltak az esték, amikor már Jaguár-apó is visszavonult, csend honolt és Hold világolt, olyan béke volt földön és égen, hogy Chrü úgy érezte, felesleges, és kisuhant egy felhőre. Akkor Tá Su ölébe hajtotta a fejét, és Su tetvészett a sűrű hajban. Akkor még fekete volt, és Su már felnőtt, és ez nagyon szoros kapocs volt kettejük között. És akkor Tá a lányát asszonyává tette, és nem volt akkor ebben semmi különös. Su így kétszeresen Tá tulajdona lett. Su néha mesélt a férfinak, miközben lágy simogatások közepette a hajában matatott, és ez olyan nagyon jól esett mindkettőjüknek. Ám Su hiába várta, hogy gyereke legyen. Az áldás csak nem jött.

Közben telt az embernyi idő, és Tá haja szürkülni kezdett, ereje fogyott, fürgesége lassult, nehezebben fogdosta a legyeket. Öregedett. A horda már kimondta rá a hallgatóságos ítéletet. Elkerülték. Kitértek az útjából. Nem hajtották fel neki az ízes gyümölcsöket. Elfelejtették a részét a pavilon elé tenni az aratott rizsből. Tá tudta, Su pedig szorongva várta, hogy egy hajnalon, álmában, késsel kettémetszik a torkát, és megrakják a halotti tüzet a hegyoldalban, és eljárák az eltávozottak kijáró táncot, miközben az új vezért, a másik Tát a vállukra emelve hozzák le a hegyről, és az Sut magához rendeli feleségnek, de Su nem megy. Tudta, hogy eljön ez az idő, és ettől annyira szomorú lett, hogy kirohant a sátorból, és nekifutott a lánknak.

Akkor akart felkelni a Nap, koronája még nem bújta elő, és a láp felett a ködök még ráérvén lebegtek súlyos páratérhükkel, alant a mocsár meg csak hizlalta őket az utolsó pillanatig, a napfény előjötteig. Su egy fücsomó tetején állt, és könnyein át a fészkelődő madarakat figyelte: az ébredő lápot, és akkor... akkor hatalmas, pikkelyes testű, óriási kígyót látott átsétálni a távoli erdő felé. Oszlopnyi lábai alatt cuppogott a láp, a farkát hosszan húzta maga után, és csak nagy messze simult el mögötte a ringó sártenger, a hátán békák és madarak ültek. A Sárkány Sura nézett, és Su leborult előtte, az életéért könyörgött. A Sárkány azonban nem bántotta. Megállt, forró tüdejéből forró levegőt fújt a feketehajú asszonyra, azután eltűnt a fák között. Su hallotta még a szavakat, amelyekkel elmenőben figyelmezteti őt Tá jövőjére, és arra, hogy mit kell tenni majd akkor, és Su a Sárkány intését az utolsó szóig betartotta.

Tá megértette a Sárkányisten üzenetét: Ne várja be, amíg a törzse gyilkosság vétkével váltja meg őt a vénségtől. Azt is tudta, a vezetéshez erős kéz kell a törzs életben maradásához, a harchoz Jaguár-apóval, a rizsföldek őrzéséhez, a halak megfogásához: az élethez. És egy hajnalon elment. Akkor és ott is a nap születésével születtek új tettek, a Hajnal arrafelé is a cselekvések ideje.

Su sírt, mert tudta, Tá a Sárkányistenhez indult. Kereste őt végtelen bánattal, meg is találta harmadnapon, de már csak a tetemét: tavirózsa ölében feküdt összegömbölyödve, fehér és rózsaszínű szirmok között, és amikor Su föléje hajolt, rámosolygott. Legalábbis így látta Su a könnyein keresztül.

Három napon át ült Su Tá teteme mellett. Sorra elkergette a tetemre szálló éhes madarakat és az éjszakai lopózkodó négylábúakat, azaz egészen mást tett, mint addig a horda. Ült, és emlékezett azokra a halottakra, akiket kitett a törzs a kőszikla tetejére, és ott magukra hagyták őket a madarak táplálékául, a hegy lábánál halotti tüzet raktak, és tapssal, nagy zenebona zajjal értesítették a négylábú és a repülő dögevőket a friss eledelről. Volt, hogy Su olyankor visszanézett, és már nem látta azt, aki nemrég még velük énekelt és vadászott, mert ellepték a dögevők. Összeborzongott. A többiek a látványt jó jelnek tekintették, hiszen ha Keselyű-isten és Sakál-isten elfogyasztja a halott húsát, akkor az jó hús. Su Tá mellett sírdogálva elnézte annak aszott testét, ráncos bőrét, a jólismert arcot a ritka, fehér hajzattal, és nem tudott beletörődni, hogy így tegyenek Tá testével. Harmadnapon, amikor összes énekét elsírta a lótoszleveleken pihenő társa felett, megjelent megint a Sárkány a ködön át, és közös erővel elvonszolták Tát a Hegyi Barlanghoz, azután a barlang szája elé követ görgettek, akkorát, hogy Su egyedül bizony nem tudta volna megmozdítani sem. Ily módon eltorlaszolták a bejáratot: legyen nyugalom odabenn!

Este lement a többiek közé. Elmondta, mit tett Tá, mit tett ő, és hogyan segített a Sárkány-isten. A törzs fejet hajtott előtte, hiszen ha nem segíti őt az Isten, nem tudta volna megcselekedni. Attól kezdve a halottak nem váltak többé állatok eledelévé. Még a környékről is eltűntek a dögevő állat-istenek, és nem kellett zajjal-dobbal-síppal őket állaniok a falu alatt elterülő lápi rizsföldek felett sem.

Nemsokára egy jó vadászat után a törzs tüzet rakott a tisztáson. A kör legmagasabb pontján az új Tá ült. Ez volt az a nap, amikor új társat rendelt magának. Sura vetette tekintetét. Így várta mindenki, hiszen az ifjú Tá már korábban is kerülgette a meddő Sut, de akkor Tá még élt, hát nem ment közelebb. Most azonban senki sem akadályozhatta meg, hogy Su az asszonya legyen. Csak az öreg Tá szelleme...

Felkelt a Hold, ezüst fény simogatta a tisztást, középen vörösén lobogott a tűz, a körötte ülők azonban mind kifelé meredtek, a sötétségbe, ahol a fák között fehér alak sejlett. Az öreg Tá szelleme állt ott, teste fehérlett a holdfényben. Felemelte a balját. Ez volt a törzs egyezményes jele. Ezt láthatták vezérüktől, ha áldást kértek vagy kaptak, és így kaptak jelet nagy tettekre,

jaguár-vadászatra, rizsaratásra, és most ezzel az intéssel Tá átadta helyét és feleségét az új Vezérnek. Csak akkor tűnt el a feketeségben, amikor Su az ifjú Tá lábai elé telepedett.

Su aztán sok-sok gyereknek adott életet. Az ifjú Tá ágyékából fogantak. Minden gyereket felvitte a barlanghoz, és megmutatta az öreg Tának. Ilyenkor egyik kezében tömlőt vitt vízzel, másik kezében fatálat rizzsel, a hasán háncsból szőtt kosárban újszülöttjét. Letérdelt a kőtábla elé, letette az Tának a hozott ételt-italt, és felmutatta a csöpp kis kínait.

Időnként Sárkányistenhez is ellátogatott. Napfelkelte előtt. Tavirózsavirágot vitt, rátette a vízre, és hálát adott neki, amiért megtanította őt és társait az ősök tiszteletére, akik ezután, ha imádsággal fordultak hozzájuk, megsegítették őket mindennapos harcaikban és bánataikban mind a mai napig.

- Tudod, - fejezi be Chrü - nem esett nehezemre Sárkánynak lenni. Jól ismertem a szokásaikat azelőttről, a dínók idejéből. Látod, valamire jó volt az néhány millió év a társaságukban. Általuk hitelesítettem földi magamat...

8. HSZI TIBETBE SZÖKIK.

- Nem győztelek összeszedni. Emlékszel? - kezdte ma reggel Chrü.
 - Nem emlékszem... - morogtam félig-ébredt morcossággal.
 - Jaj, persze hogy nem! Hogyan is emlékeznél? Szóval az úgy volt - merült el a témában, - hogy hajderégen, régesrégen egy kedves kis atom kerengett az űrben nem is olyan messze tőlem. Olyan barnaíriszes atom volt, tudod. Megismerkedtünk. Ugye, mégis emlékszel? -
 - De hiszen egyszer meg is írtam! Mit akarsz ezzel? Lerágott csont! -
 - Oké! De van tovább is ám! Merthogy találtam belőled még egyet. Kicsit arrébb. És ahogy suhant velem az űr, megint elém hozott egyet belőled. Ekkor tudatosult bennem... ne röhögj! Igenis akkor rájöttem, hogy ezek szerint sok van belőled. Mármost így, atomformában... -
 - Te szegény... -
 - És akkor elkezdtelek összeszedni. Ez már az után történt, amikor tényleg összeismerkedtünk, és te megkérdezted a nevemet. Ez azon épületes társalgás után történt, mikor te azt kérted tőlem, hogy vegyem fel a lényegi alakomat, holott nincs lényegi alakom. Lényegem a láthatatlanság. De nem erről akartam beszélni, hanem hogy elkezdtelek összeszedni. Már százszámra röpdöstetek körülöttem, amikor... -
 - Te, Chrü! Mennyi ideig tartott ez? -
 - Már mi? -
 - Hogy összeszedtél. -
 - Cirka néhány évmilliárdba. Tizennégy mínusz kábé négy és fél, az mondjuk úgy, közel 9 milliárd esztendőbe, merthogy pontosan azt nem lehet tudni, mint ahogy azt sem, hány darab atomot szedtem össze belőled, hogy egy olyan helyre kismolekula álljon aztán össze, amilyen végül összeállt. De ez már a Földön történt. Itt valahol. Igen! Hajaj... Az óceán színén lebegve pislogtál felém... -
 - Mint molekula. -
 - Ja. Nagyon magányosnak látszottál ott, azon a végtelen vízen. -
 - Már akkor is? -
 - Pedig mindig veled voltam. Akkor is. Tizennégymilliárd esztendeje egyfolytában. És akkor ellavíroztunk a jó meleg partokig. És amikor már ott voltál, kinn a vízből, akkor már annyira össze voltál szedve, hogy megvoltagek egymással, és nem volt többé ilyen irányú segítségre szükséged. Magadtól növekedtél. Illetve megtanítottad az atomjaidat szaporodni. És így tovább. -
 - És aztán, Chrü? -
 - Minek meséljem el, ami a tankönyvekben is benne van? Én csak rólad akartam mesélni. Hogy mi ketten... Hát hiszen tudod... -
 - Ja. És jól esett! Igazán! -
- Nagy délelőtti csend. Elaváztunk mi ketten. Egymásról. Én meg még Katáról is, aki ma vonult kórházba, és egész éjjel hozzá készülődtem, de mindig közbejött valami, szóval igen elégedetlenül ébredtem, és hát tessék, most Chrü barátom elterelte a hangulatomat. Hálás voltam:

- Azóta vajon hány barnaíriszes figurát vidítottál fel? Megszámoltad? -

- Ugyan! Az lehetetlen. Jószerivel mind ugyanaz voltatok. Hát persze! Csak ránézvést mások. Ugye például az Em, meg Ák és Gé, aztán Su, és most ez a Hszi. A Su fia, tudod, akiről mesélni akartam tulajdonképp, de a múltban való avázás ma valahogy elterelt... Honnan is? -

- Kínából, ha jól emlékszem. -

- Ja. Szóval Su egyik fia, akit Hszinek hívott az anyja, meg én is, nyughatatlan természetű volt. A dolga, a nyáj legeltetése nemigen volt kedvére, de mit tehetett? Egyszer aztán nem ment velük vissza a hazai ösvényen a faluba, bár tudta, Jaguár-apó és még rajta kívül sok egyéb veszedelem leselkedik rá éjszaka, de bízott a kövekben, a fáknban, és még valamiben, nem is tudom, miben. Talán az erejében? Vagy tán érezte, hogy vele vagyok? A fejében motoszkáló foszlányokat nem ismerem, csak azt tudom, hogy nem ment haza, és nekivágott az erdőnek. Felfelé. Mindig csak felfelé. Bátor vadember volt... -

- Nem emlékszem akkori magamra. Milyen kár! -

- Ne sajnáld, lelkem társa, hiszen annyi de annyi életed volt, ha mindenre emlékeznél, megboldulnál a tobzódásban. Nem elég neked ez az egy életed? Nincs mire emlékezni így is? -

- De. Elegem szokott lenni a bűneim felfedezésével. Sok van, és fáznak persze. -

- Nincs bűn! Hányszor mondjam? Mikor hiszed el, hogy amit tettél, meg kellett tenned. Hogy tanulj. Vagy taníts. Sok oka lehet, hát ne bánkódj! Hszi sem bánkódott egy pillanatig sem, hogy a törzs nyáját elhajtotta. Eszébe sem jutott, mi lesz azokkal a nyáj gyapja és teje nélkül. Csak ment mindig fölfelé, mint mondtam. Egyre hidegebb lett. Nyakába vette az egyik juhot, úgy melegedett. Éjszaka meg közéjük feküdt. Sokat bírt. Teste izmos, bőre cserzett volt, lelke kíváncsi. Mint a tiéd.

No, nem szaporítom a szót. A fennsíkon néhány bokrot cserkésző, békés emberfélével találkozott. Kicsik és félénkek voltak, nem vadásztak, nem is igen lett volna mire. A tüzet őrizték nagy odafigyeléssel, és körbeülve melegedtek. Mert mindig hideg volt. Nagyon megrettentek Hszi megjelenésekor, bár Hszi egyedül volt, a nyája is jócskán megfogyatkozott: élelemmé változott a hosszú úton. Mert Hszi, akár hiszed, akár nem, hosszú évtizedekig vándorolt, talán száz évig is. És már nagyon vágyott egy kis békességre. Letelepenni, feleséget szerezni, igen, a nagy kíváncsiságából ennyi maradt. Ez a vágy. És most megtalálta, amit keresett. Itt ültek a tűz körül, apró fekete szemekkel bámulták, és a szemekben rettegés ült. Hszi nem bántotta őket, minek? Itt akart maradni közöttük. És megpróbálta ezt a tudukra adni. Mindegyikhez odavezetett 2-2 juhot. Ajándékként. Egyiknek adott hármat és megint hármat. Ez egy fiatal lány volt. És az elfogadta. Hszi szívében szétáradt a nyugalom. Itthon van. „Tibet, ti-bet, ti-bet” - motyogták, lehúzták maguk mellé a tűzhöz, és megkínálták jófajta erjesztett kancatejjel. Szóval itt élt és szaporodott az én öreg lélektársam, Hszi.

Már nagyon öreg volt, közeledett az ideje. Mindenki pontosan tudta ezt. Beültek hozzá a sátorba, a gyerekei és a párja is a fejénél, és mormoltak, miközben ütemesen ringott a felső testük, és kezük az ölükben nyugodott. Segítettek neki átjutni a másvilágra, ha ezt nem is tudták. Csak éreztek valamit, ahogy Hszi is. Az utolsó hajnalon rám nézett, és rám mosolygott. Meglátott! Persze, ilyenkor már látók lesztek, ti, emberek, mint ahogyan látók az állatok egy kiválasztott része, különösen akikbe védőszellem költözött. Ahogyan a cicádba én. De ez már egy másik történet. -

- Rém kíváncsi vagyok arra a történetre! -

- Miért? Hszi történetére nem vagy? Tanulhatsz ebből is. Hm... Szóval nemsokára kiadta a lelkét. A többiek még sokáig mormogtak körülötte. Csak egy hét múltán temették el. És nem

láttam a körülötte ülők között egyetlen egyet se, akinek barna íriszszel melegítő szeme lett volna. Rám köszöntött a magány. Te ezt ismered, nem taglalom, azt viszont el sem tudod képzelni, milyen az több száz éven át tengeni-lengeni a Földön- Égen - egyedül! Néha egy-egy szellemtársammal összeakadtam, de hát nemigen segíthettek. Hiszen megmondotta Hermész a Teremtés kezdetén, hogy a szellemlények leginkább azt szeretik, ami az emberi fajjal kapcsolatos. Az ember pedig szellemlénye segítségével öltheti magára egyéni jellegét, így az ember a szellemlényre van utalva. A dolog kölcsönös, mondja Hermész. Tehát kapcsolat nélkül, ember nélkül a szellemlény bánatos, magatehetetlen és sorvadásnak indul. Hát így volt ez több száz éven keresztül. Sejtheted, mivé lettem! -

- Te szegény lelkem, Chrü... - mondtam, és megsimogattam Pancúr gyönyörű, fehér bundáját.

9. HSZI A BARDOBAN

Vajon hol jár Chrü, amikor Pancúr alszik? Naphosszat csatangol valahol az űrben, én meg itt vagyok magamba...

- Most panaszkodsz? És amikor vered a gépet, és a macskád a lábaidnál nyivákol teljes kétségbeeséssel, tele a tányérja, tehát nem enni kér, hanem hogy foglalkozz vele egy kicsit, akkor mi van, mit gondolsz? Csak úgy odavetsz neki egy labdát vagy a műegeret, és azt hiszed, minden oké? Hát persze, hogy néha kedve van az embernek ill. nekem, egy kicsit a határtalan szabadságban libegni-lebegni, merthogy itt határok között létezem, nem mintha panaszkodnék, de hát beláthatod, hogy a tágas Kozmosz és a te szobád között nagyon nagy a különbség... A fenébe!... -

Így beszél velem a szellemlényem... - gondolom most, - még a káromkodást is eltanulja tőlem, aztán ha még mást is, akkor nézheti magát. Legutóbb ugye, már a magányról panaszkodott. Igaz, az kábé 9000 évvel ezelőtti magány volt, de mégis hasonlatos az én magányomhoz...

- Szóval, hogy folytassam, amit elkezdtem... Viszonylag boldogan feküdtem az űr magasabbrendű életterében, élveztem is a Mindenség határtalanságát, bár a boldogságomat, úgy 9000 évvel ezelőtt nagyban mérsékelte a magány, s ez ebből várható további boldogtalanságom! Amit a tibeti vademberfalkánál tapasztaltam, t.i. hogy egyetlen barnaíriszű lélek nincs közöttük, és az idő tájt sehol ám a teljes Földkerekségen!.. Szóval az nehéz volt!... Odafele elnéztem a hullámozó bujdosófényeket, a csillagokról lekúszó pászmákat, amint elrezzentek mellettem, láttam a színes ködök gomolygását a háttérben kitörő vörösizzású csillagrobbanások között, és mindez egészen megnyugtató, de azért valami Nagy Hiányérzet ott maradt valahol mellettem. Amikor...

... amikor valaki a vállamra tette a kezét. Az űrben! Valaki! Ki lehet az? - riadok fel, és hátra-nézek. Hszi mosolyog rám a feketeségben olyan barna melegséggel, hogy minden bajom elszállt.

Szia, Chrü! - mondja, és lelke hozzáéneklie a viszontlátás örömének nótáját. Majdhogy könnyekre nem fakadtam. Átöleltem izmos vállát, és éreztem, most jó mindkettőnknek. De hogy kerül ez ide? - ocsúdok. Az ám! Kiderült rögvést, én kerültem máshová, és nem Hszi tévedt ki a Mérhetetlenségbe. De oda készül, mondja a maga szavak nélküli léleknyelvén. Mire elszomorodom, hiszen akkor még jó ideig nem lesz embertársam odalent a Földön. És elkísérem, mert meg kell jelennie... látom is, hogy vacog... épp jó, hogy a kezemet foghatja, és belém kapaszkodhat a rettenetes félelem miatt.

De hát mitől fél? Ja persze! A Szörnyek!

Már jönnek is, abban a minutában, ahogy felidézem ebben a szerencsétlen lélekben a képzelete összes szörnyét, azaz magát a Félelmet. Jönnek! Előbb meglátjuk a győzelmes Kincsforrásút, teste sárga, lóháton ül. De ez még semmi! A Mérhetetlen Fény vörös színben páva hátán lovagol felénk, azután zöld fény árad, és jönnek a Kapuőrök, a Vashorog Asszonya meg a Pányva Asszonya és a Vasbéklyó Asszonya meg a Csengettyű Asszonya, mind hatalmasok, haragvók, égő szájú éhségszörnyek és más borzalmak, amik csak egy vadember elméjében képződhettek az élete folyamán, és megmaradtak a lelkében, mint lenyomatok. Mígnem fel nem emelem szegény Hszi bágyadt lelkét, és átemelem a tükörszerű tudás mélykéken világló szövédéken, amelyen megjelenik a fekete magcsepp. Miután Hszi barátom már évek óta riad és bűnhődik saját csapdájának köztes létében, elviszem oda, ahol a bezárt Anyaöl megnyitására rábólinthat.

A gyémántcsillogású tág teremben holdak, csillagok és napok tükörképe között ott áll az ő védistene, akivel szembesülnie kell! Akkor beállok a tükörbe, és gyémántcsillogások közepette magamra öltöm védistenének kéklő köpenyét, és meghajlok Hszi Szembesített Tetteinek lajstroma előtt, elfogadom mindet úgy, ahogy ő kívánja. És akkor Hszi boldog, felszabadult, és még azon sem esik kétségbe, hogy ismét meg kell jelennie a Földön.

Ez történt. Már csak az volt hátra, hogy megbeszéljük, mely tájon óhajt élni majd, miután néhány évtized alatt levezekelte rettenetes Tetteit, pontosabban hogy miért hagyta cserben törzsét, és orozta el a juhnyáját sok-sok évvel ezelőtt. No, miután ezt tisztázta magában, megérett az új életre. Most hát szeretettel várom. -

- Szóval a szellemlények pártfogoltjaik köztes létbeli lelkével is törődnek? Tehát viszontlátlak majd a halálom után, Chrü? De jó! -

- Nem mindig örültél így nekem, barnaíriszű lélek! De majd erről is lesz történetem. Az orrod alá dörgölöm a viselt dolgaidat is, ne félj! -

- Úgyis híjával vagyok az önemésztő lelkifurdalásoknak... -

Chrü ekkor boldogságlehelletét fújta felém, és nyomban csupa jó dolog jutott az eszembe. Mindjárt ide is írom!

10. KÁ, A DZSUNGEL FIA

- Te Chrü! Nézd csak! Ezért szeretek itt lenni! Milyen fantasztikusak a fények! Még minde-
nütt a minapi hó odakint, ettől idebent is fehérebb a fehér, a tiszta még tisztább! Közben
meglepődve látom, hogy a falu macskái már udvarolni járnak. Minden négylábú kint lófrál
vagy a kerítésen, vagy szügyig a hóban, és ez a Chrü meg itt velem a melegben.

- Nézd! - kapom fel. - Ezek imádják, látod? te meg... - és nézünk kifelé az ablakon, amivel
csak azt érem el, hogy a cinkéim riadtan abbahagyják az ebédelést, és eltűnnek még a láthatár-
ról is.

- Remélem, nem viszel ki? Remélem, nem dobsz abba a hidegségbe? Remélem, nem ismétled
meg a tegnapi kínsztatásomat? - mondja Chrü, és Pancúr már megfeszül a karomban: menekül-
ne. De hozzát teszi még: - Nyáu! Mit gondolsz, milyen dolog egy szadista gazdi macskájának
lenni? Nem félsz, hogy egyszer itt hagylak? -

Üres fecsegés, gondolom, mert erre mit mondjon az ember? Ide van rendelve a Nagy Törvény
szerint, nincs mese! Tehát inkább nem mondok semmit. Erről.

- Ez a Hszi. Akiről meséltél, szóval azt az egész szörnyeteg-ármádiát a bűneivel együtt csak
úgy képzelte? Ezek a lélekben születnek? Akárcsak te nekem? Hm? -

- Nem egészen - vált komolyra Chrü. - Vannak dolgok, amiket az egy kultúrában élők átörökí-
tenek egymásnak, persze mindegyik a maga módja szerint. Vannak-e vagy nincsenek például
azok a Bírák, s a többiek, azt mint tényt az őseik adják át nemzedékről nemzedékre. Ezt ugye
nem kevered össze azzal, hogy vagy te, meg vagyok én neked? -

- Csak azt akartam megtudni, hogy esetleg, netán, véletlenül a kínsztatásokat is csak úgy
képezed, amit a gazditól kiállsz... - tréfálok.

- Ami fáj, az fáj, leolvashatod rólam! Meg aztán nekem van lelkem! - Chrü méltatlankodása
egészen komolyan hangzik.

Részemről hangos hahota a válasz. Hamarost megszeppenek azonban, mert látom, hogy
tényleg megsértődött. Háttal nekem a fotel alatt mély álomba burkolózik, mint tette egész
télen. A mormota! Még itt hagy tényleg. S hogy pontosan informálva legyek, hát hozzát teszi a
bajusza alól vagy csukott szemhéja mögül:

- Meg aztán a Pancúr az, aki nem szereti, ha feldobják, és belezuhan a hóba! Neki teste van,
nekem csak lelkem... -

Vita lezárva. De azért hallom, amint zsörtölődik:

- Gúnyolódik. Még a gondolatai is bántanak... Fennen kiált az égre a tavaszért! Hogy meg-
szabadulhasson tőlem! -

- Feleséged lesz meg fiaid, mit akarsz? Kell ennél nagyobb macskaboldogság? -

- Hülye vagy! - ébred fel a dühtől. - Hülyébb, mint az a néger Ká, akinek én voltam a kedvenc
kígyója. -

- Kígyó? Azt hogy csináltad? -

- Megmentettem a kígyómarástól, és örökbe fogadott. -

- Meséld el! Kérlek! -

- Ká barnaíriszű kedves kisfiú volt, fekete, mint a csokipuding, vékony bőre meg csillogott.
Ahol élt, illetve éltél, mindig meleg volt, hát meztéláb járt a hasa alatt egy kis ágyékkötővel.

Őt is a kíváncsisága vitte volna bajba, ha ott nem vagyok. Liános, vastagkérű fák és illatos virágok között kószált, amikor vigyázatlanságból rálépett egy kígyófészkekre. Maga sem vette észre. Épp kígyócsemete kelt ki az egyik tojásból, és a kígyómama nem tudta, melyiket védje? Hová kapjon előbb? Támadjon-e vagy védje a tojásait? Ez volt Ká szerencséje. Volt elég időm a tojásba bújni, és a héj feltörésével a második születendőre terelni a kígyómama figyelmét. Aztán jónak láttam, ott maradni a fészekben, amíg Ká kellő távolságba nem kerül. Szóval bennmaradtam a pácban. -

- Ez mikor volt, Chrü? -

- Ki tudja? Nem lehet mindötöket számon tartani! Évezredek teltek azóta. Vagy évszázadok? Az is sok. -

- Engem is összekeversz majd egyszer? Ezer év múlva? -

- Biztosan. -

- És ezen szörnyű kaland után pont egy kígyót fogadtam a szeretetembe? Ugyan már! -

- De bizony! Az meg úgy történt, hogy később az apjával arra járt Ká. Megmutatta a fészket, ahol mindez történt, és a kalandját is elmesélte. Az idősb barnabőrű szétverte a fészket, a bennlakókat mind agyonütötte. Én persze nem kígyóból vagyok, hát megmaradtam. Ott feküdtem, mint egy holt, összegömbölyödve. Ká épp egy bottal piszkált, tényleg kimúltam-e, amikor felemeltem a fejemet, ránéztem, és sírva fakadtam. Azaz könnyölgésre fogtam a dolgot. Megsajnálta, beletett az izákjába, és hazavitt. -

Belém fészkelte a piszkálhatnék:

- És hogyan sírtál, Chrü? -

- Ahogyan a kígyók szoktak, amikor szomorúak. Ugratsz, ugye? Az a tízéves kisfiú úgy vélte, hogy sírok. Talán mert árván maradtam. És hiába tudta, hogy a kígyók veszedelmesek, akkor ellágyult a szíve, és azt gondolta, talán nem mindegyik kígyó veszedelmes, aki például így tud sírni, azt talán meg is lehet szelídíteni. Most jó? Lényeg, hogy kaptam tőle egy eleven békát, bele az izákba, és fel is faltam azonnal. Hálából. Pedig utálom a békákat. Út közben marokba vett, és alaposan megnézett közről. És elmosolyodott. Nem lehettem csúnya. Hát így fogadott örökbe. Tudtam volna én is marni, halálosat, sajnos olyan fajtába csöppentem bele. Ezért mondtam, hogy pácban maradtam. És ebből lett a galiba is. Merthogy csak Ká tudta, ki vagyok és milyen, a szomszédok nem. És egy délelőtt, amint a közeli tyúkudvar kerítésén napoztam, a szomszéd öregember egy szemvillanás alatt agyoncsapott. -

- És? Milyen volt agyoncsapott kígyónak lenni? -

- Épp olyan, mint mielőtt belébújtam. Örült számárságokat kérdezel! -

- És Ká megsíratott? -

- Meg ám! Pedig még azt sem tudta, hogy rendszeresen én védelmeztem a többi kígyótól, miközben ész nélkül járta a vadont. És hiába nyúzta le a bőrömet, és hordott a nyakában, száradva-aszva, talizmánként, akkor már mit se használtam. Nem sokkal férfivá avatása után megmárták úgy istenesen. Percek alatt meg is halt... No, igen... - mélázott el Chrü, és a szeme könnybe lábadt. Úgy, ahogy egy macska sír! - Vele nem szívesen futottam össze aztán a Köztes Lét csillogó kertjében. Hiába kerültem messziről, hacsak észrevettem, egyszer mégis összeakadtunk. Tudod, Barnaíriszem, azt a gyűlöletet, ami a szeméből ott felém áradt, azt soha nem feledem... -

- Szeretett és gyűlölt? -

- Ennek is története van. Rövid, ne félj! Teltek az évek, Ká közben felnőtté vált, és úgy elfelejtett, mintha nem is lettem volna. De ott, akkor, a mélységesen sűrű bozótban hirtelen felvillant előtte az emlék. Lehajolt hozzám, azt hitte, engem lát... Pedig hát már a nyakából is leszakadt a bőröm... Magam sem tudom igazán megfejtetni. Így kellett lennie. Én egy liánba kapaszkodva figyeltem az egészet. Nem tudtam közbelépni. Megbénított a Törvény. Letelt Ká ideje. Néhány perc, és... -

- Hát így barátkozzon kígyóval az ember... -

Cinizmusom mögé rejtettem hirtelen ijedtségemet, hogy hát akkor hiába ez az egész! Hiszen ha a Törvény azt mondja, őrző-védő szellemlények ide vagy oda, menni kell... Hidegen ütött mellbe a tény...

Chrü mit mondhatott volna? Álmos cicaként a mellső lábaira ejtette a fejét, és elzárkózott a magányába, azaz elaludt. Most is azt teszi. Itt, velem szemben. Talán még álmodik is.

11. INTERMEZZO CHRÜVEL

Esik megint az eső. Abba kellett hagynom mármiótavágyott kerti munkámat, s behúzódtam. Pancúrt is beengedtem, hisz esőben nem tudom a szép kerti életre visszanevelni. Most alszik, én írok. Épp ezt.

- Valamiért haragszik... De hát hova csináljak?... Éppen, mint Ká. Bosszút áll? ... De miért?... -
Így. Nem tudja, hogy hallom? Vagy nagyon is tudja?

- ... Kával is összeakadtam odafenn, és ha tud, agyoncsap. Mint egy viperát... Rémes pillanatok voltak. Akkor még nem tudtam, hogy az ember, ha haragszik, ilyen ádáz bír lenni... És most te is... Noperszehogytudom, hallod mindazt, amit gondolok... naná-hogy hallod... naná-hogy tudom... -

Szóval provokál. És persze nem hagyja ám abba!

- ...csontom ropog, izmain hiába feszülnek, repülök, tótágast állok, mellső lábaimon járok, labdát töm a számba, hintázva szédülök odafenn... és hiába miázok, csak nevet, és rémes hangokat hallat, vigyorogva kínoz, és nem hagyja abba... -

- De ez már mégiscsak sok! Chrü nem szégyelled magad? -

- Hogy felpanaszlom az édig, miként gyötröd Pancúr-testemet? Amit te játéknak nevezel!... Pedig emberhez méltatlan bosszú! Ká bosszúja, amit te beváltasz! Fúj! -

- Pancúr, a szentségit! Vagy Chrü, Szellemboszor! Mi bajod? Azért disznóság, hogy nem hagysz békén a nyávogásoddal, amíg ki nem nyuvasztalak. Farkadat csóválva élvezed, amint a tested kifeszül a levegőben, amint négy lábadat csomóba kötve beledögönyözök abba a puha hasadba, amíg nem cincálom szét csontjaidat a legkisebb porcikádig. Te követeled ki az egészet. Olykor azt hiszem, tipikusan egy mazochista macska bőrébe kerültél, Chrü. Most meg szemrehányod! Mi dolog ez? -

- Mondtam én akkori lelkednek, Kának odafönn, amikor találkoztunk, hogy neki oda kellett volna figyelnie, én vagyok-e abban a kigyóbőrben. Neked beszélek! -

- Tehát elképzelhető, hogy nem is te vagy Pancúr érzékeny testében? Ő csak egy egyszerű macska, lélek és ragaszkodás nélkül, és kihasznál? Az izmainak és reflexeinek edzése csak úgy, hozomra, kötelességből csikartatik ki belőlem. Minden ellenszolgáltatás nélkül. Ugye? -

- Hová akarsz kilyukadni, édes gazdám? -

- Mit nekem Ká! Hol van az már! Nyolcezer év! Többször azóta nem bántottalak, igaz? Chrü! Egy vallomást! Most én neked beszélek! No? -

Pancúr begömbölyödött, mint aki alszik. De azért hallom a lassú gondolat-menetelését:

- ... hiába mentek az évezredek. Egy szellemlény nem felejt. -

- Én viszont igen. Nagy bánatomra fogalmam sincs, mi mindenféle voltam azelőtt. Ezt csak te tudod. És micsoda fantasztikus a memóriád!... -

- Hm... Lélek a lélekkel beszélget... Hányféle alakban voltál te már!... És én miattad hányféle alakba bújtam!... És mindez csak látszat. Kis történetkék, kis sérelmecskék és boldogságocskák múltó pillanatai! Érdektelen... Az érdekes az, ahogyan mindig megtaláljuk egymást... -

- Az előbb még szidtál. Most meg elérzékenyülsz. Kezdesz emberien rapszodikus lenni. Mi tört föl most benned? -

- Évmilliárdok óta társad. És nemsokára megint új alakban láthatlak majd. Vajon milyenben? -
- Jesszusom! Csak nem készülök a másvilágra? Chrü! Mit tudsz? -
- Semmit. Csak morfondírozok. Merthogy kizártál, és azt hittem, haragszol. Mert akkor inkább a repülést gyakorold velem. Nem szeretnék magamra maradni! Ez van. -
- Vagy tavaszi fáradtság. -
- Hm. Az is lehet. Szóval nem látok a jövőbe. Sajnos, azt az egyet megtagadta tőlünk, szellemlényektől a Mindenható. Épp mondta Sssjjááa is, hogy azért ha ezt előre tudta volna... -
- Állj! Nem bírlak követni, Chrü. Most meg miről beszélsz? Úgy csapongsz, mint egy igazi szélhámos. -
- Hát képzeld! Száműzetésem rideg perceiben felszaladtam a sztratoszféra peremére egy kis sütkérezésre, magányra, levegőzésre, úrsötétségre vágyva stb. ... és kivel találkoztam össze? Sssjjááa-val. És tudod, mit csinált? Sírt. Kértem: Mi van? Miért sírsz? Ki bántott? Mire ő: Hüpp! Senki. Az emberiséget siratom. Én: Miért? Mi siratnivaló van ezen a féligkész emberiségen? Fele majom, fele angyal. Még maguk sem tudják, kicsodák! Ja, igen, ez a dolog kábé 9000 éves történet. Neked. Merthogy Odafenn mindig minden Akkor van. És így az inkáknál szolgáló Sssjjááa bánata is Akkori. Vagy talán éppen hogy nem egészen. De hogy értsd: Hát Sssjjááa az eddig szíve-tépett és a jövőben kínhalált szenvedő mártírokra gondolt, és azért zokogott. Legfőképpen pedig azért, mert nem tudja otthagyni az ő Aranyszeműjét. És így végignézheti arrafelé a kegyetlenkedéseket. És az Aranyszeműje a törzsi Nagykirály! Érted? -
- Azt hiszem. De mégse! Az elmúlt 9000 év alatt az én lelkem szféráin te nem találkoztál emberi kegyetlenkedésekkel? Mintha errefelé olyan vidáman mentek volna a dolgok! -
- No, persze. Találkoztam. De pihenni azért elküldtem Sssjjááát Északra. Kísérje el az én barnaszemű Hó kisasszonyom feketehajú utódjait az én Ákom derék és jószívű utódjaihoz egy kis tereferére. Csak amíg elfelejti egy kissé a vérpatakok büzlő, rothadó halálszagát. Remélem, megfogadta a tanácsomat. Nem árt, mondtam, ha a két vérmérséklet kissé elegyedik. Vagy túlságosan messzire nyúltam bele az emberiség jövődjébe? -
- Áh, Chrü-lelkedet tedd félre, Pancúr, hiszen minden meghatározott, és úgysem tehetünk semmit ellene. Tehát kell, hogy a két DNS-struktúra találkozzék egymással. Nem? De. Oké! Hát térjünk csak vissza Ká-hoz! Mi lett Ká kigyómarásos halála után? Kiben találtál meg engem? -
- Hát találj ki! Ha egy kicsit gondolkodsz, rájössz, hogy Kának nem volt utóda, hiszen alig serdülő, még avatatlan fiúgyermek volt. -
- Ilyenkor hol keresed meg a Barnaíriszedet? -
- Behunyom a szemem, ami mintha volna, erősen koncentrálok, azaz előveszem szellemlényi intuícióm, és elkezdem körülrepülni a Földgolyót. Törvény, hogy tested születésekor már melletted legyek, sőt, addigra ismernünk is kell egymást. Ezt leginkább Hanna unokádtól tudhatnád meg. -
- De ki van ez találva, te is tudod. Volt ugyan két pillanat, amikor a csepp leányt a karomban tartottam, és megkérdeztem tőle: Honnan jöttél, Kicsi Hanna? És ő rám nézett, mint aki a lelkével akar beszélni. Bennem lehetett a hiba: nem fogtam az üzenetet. Hát mondd el inkább te, Chrü! Veled lassan elég jól tudok kommunikálni! -
- Hát Ká halála után, és a Bardoban történt rettenetes találkozás után nagyon kezdtem figyelni. Nagyon igyekeztem, nehogy vétsek. Körbekeríngtem a Földet. Csuda szép hajnal volt. Vörösen izzott a levegő, és a Nap fantasztikus arany sugarakkal lövöldözte a Földet.

Legerősebb nyilait egy bizonyos Földrésztre küldte, egy melegvizű, békés tenger mentén elterülő Birodalomra. Igaz, akkor még csak kicsinytestű, fehérbőrű népek által lakott folyómente volt az a majdani Birodalom. Vörösen izzott a levegő. És valami vonzott arrafelé, ahová legerősebben tűzött a reggeli napkorong. A Föld egyik legmelegebb vidékére. És nem tévedtem. Ott ült sarkain ősi asszonyi testtartásban egy nagyon fiatal, még alig-bimbózó leány. Az anyád... -

12. TUN MEGSZÜLI UNKOT

Leesett a hó! A vágyott kerti tennivalókat félre kell tenni, megint téli napokat élhetünk Pancúrral, aki idebent a melegben naná hogy szundikál! Boldogtalanságomban neki se legyen jó, hát felráztam:

- Ott tartottál, hogy megtaláltad az anyámat. És? -

Nagyot nyújtózott a cicám a fotelben, ásított egy tigrises méretűt, aztán csak rákezdett:

- Hát igen. Hiába jártam körül a Földet, Ká lelke visszavágyott a Nagy Níl-folyó völgyébe. Nemigen csodálom. Fentről az állandóan áradó aransárga Nap, lent aransárga gabonatábla terült szélesen, a Nagy kék folyó, mint az ég kékje, odafenn a madarak, a parton íbiszek, a vízben halak, a távoli ligetekben vadak. Gazdag vidék, békés, nyugalmas. Mi kell még? Igaz, Ká a szomszédos berber törzsekkel volt rokon, ám jövődő anyja a folyómenti uralkodó fehér törzs leánya. Mit leánya! Uralkodónője!

A történetem kezdetén a nyári égbolt alatt Tun a sarkán ült épp, és kétségbeesetten imádkozott isteneihez, mert már tudta, hogy méhében magzatot hordoz. Érette rettegett, meg a szereleméért... Néztem-néztem, és akkor fogalmam sem volt, hogyan oldom meg a kérdést. Lelked hogyan jön a világra, illetve Ká hogyan térhet vissza oda, a termékeny Níl-völgyi síkságra!

Tudod, az ember kora emberségében, alig bújt ki a majomtojásból, már tilalmakat szabott magának. Etikusz lények vagytok, persze ez nem baj, csak néha öngyilkosan azok. No, de folytatom! Folytassam? - nézett rám Pancúr a fél szemével. Tán mert azt hitte, a mesés Mozart-dallamok elterelték a figyelmemet. Megnyugtattam: remek zenei háttér a történethez.

- A te történetedhez. Rólad beszélek valahol... Szóval odalenn, egy patak partján, zöddellő füvön, tarka virágok között, zsengelevelű, fiatal fák alatt ott térdelt a lány, és az volt a fura, hogy felette, és körül, a táj fölött szellemlények nyüzsögtek. Nem értettem. Hiszen védenek mellett a helyük. Mi van itt? Ám hamar észrevettem, hogy lenn, a falu közepén elterülő tágas téren ott van az egész törzs, és nagy az izgalom. Ítélethozatalra készültek. Emiatt rettegett Tun, a Nagy Holdfia törzsfő leánya, és amiatt állt megkötözve a térség közepén Brú, a fekete rabszolga, Ká népéből egy, akit a fehér törzs rabszolgának fogott el egy érdektelen csetepatéban. Tulajdonképp a törzsnek munkásképzre volt szüksége, és ezért csaptak olykor-olykor a vadászó feketékre mélyen bent az erdőkben a Nagy Níl-folyó felső folyása mentén, ahol még nem ringtak gabonatáblák, mert ez a nép szívesebben foglalkozott az állatokkal. Vadásztak rájuk, és megették azokat, de némelyiket kiválasztották, és megszelídítették. Ők úgy tettek az állatokkal, mint a fehérek övelük. Szóval Brú már régóta húzta a talajt forgató vasat, vagy vágta az érett növényt, vagy... szóval nem volt munka nélkül. Társaival együtt az időt várta, hogy megszabaduljon, bár nem tudta, hogyan, hiszen a lábán nehéz követ vonszolt mindegyikük. És akkor jött az életébe Tun, a törzsfőnök leánya, a csodaszép és szertelen. Maga járta a ligetet virágért, madárdalért, patakban fürdésért. A déli nap heves tüzeiben a lány a vízben lubickolt, Brú meg, mint a mesében, pihenőjét tartotta, és akkor megpillantották egymást. Brú egy fatörzsön ült, fején banánlevél adott árnyékot amúgy is sötét arcának. Az alól világított ki szeme fehérje és fehér mosolya. Csodaszép volt a leány, mint képzeletében a Hold-istennő, olyan volt fehér mezítelenségében. Hát így.

Azon pillanatban megfogantál, még ott, a selymes, puha füvön. Sokszor találkoztak azután. Tun nap mint nap elsétált arrafelé, hiszen Brú nem közelíthette meg a falut. Egy szalmakunyhóban lakott másik hat társával együtt.

Nincs titok a Nap alatt, pláne azon a vidéken, ahová a Nap oda is besüt, ahová a szem nem járna. A dolog kitudódott. Mindketten tudták, hogy amit tesznek és amit éreznek, az tilos, és hogy egyszer fizetniük kell érte. Különösen akkor ijedtek meg, amikor Tun hasa növekedni kezdett.

Ebben a helyzetben érkeztem én. Hogy a Mindenható terve mennyire kidolgozott és precíz, azt éppen érkezésem ideje mutatja, miszerint nem volt felesleges időtöltés huszadszor is körülkeríngem a Földgolyót Ká lelkét, pontosabban az én Barnaíriszes védencemet keresgélvén. Pedig irtóra féltem, hogy késni fogok, sőt, nem veszem észre esetleg az anyaöl mélyén! De nem. Hát ilyen a Teremtő Hatalmas Bölcsessége. -

Itt Pancúr-Chrü megint elfogta az álom. Az itteni idő már dél felé közeledett, és talán a táplálkozás közeli kéje álmosította el a macskámat: befelé fordult, mintha nem akarna többé megszólalni. Most! Amikor a legizgibb lett a történet! Hiszen megszülettem, ez tény. Nyilván. De hogyan?

- Miáúúú! Ne aludj! Mondd el már a végét! Hogyan segítettél? Te okos! Biztosan valami nagy furfang jutott az eszedbe! -

A hízélgés most sem tévesztett célt. Chrü láthatóan rászánta magát a történet végigmondására, csak kicsit csigázta a kíváncsiságomat.

- Nagyon izgatottan repkedtek az összegyűlt Szellemlények, épp mint te most: tele voltak aggodalommal. Látnivaló volt, mi fog történni, és azt is érezték, hogy nem tudnak segíteni. Képtelenek voltak békés megoldást sugallni a fehér embereknek lent a főtéren Brú megkötözött teste körül! Hiába csalogatták tév irányba a Tun keresésére indult csapatot, tudták, egyszer csak meg kell találniuk.

Ám maga Tun indult visszafelé elszánva, hogy szerelme életéért könyörög apja, a Nagy Holdfia törzsfő lábainál. Igen ám, de mire bejutott a térre, mire átfurakodott a tömegben, elfogták a fájások, megindult a szülés, és hatalmas sikongatással verte magát a földön. Pakk társam akkor Brú lelkébe bátorságot csepegtetett, és a fekete ember felemelte a fejét, odakiáltott a Nagy Holdfia törzsfőnek: „Világra készül a fiam. A te unokád. Három embernek akarsz a gyilkosa lenni, nagy főnök?” ‘Jól van, Pakk!’ - biztattam őt további erőadagolásra, mert nem találtam sehol az én Barnaíriszú Lelkemet, csak tudtam, biztosan tudtam, hogy itt kell lennie valahol. Talán már beköltözött a születendő testbe? - erre is gondoltam. Akkor észrevettem a Barnaíriszú Lélek közeledését. Tétova volt, és meglehetősen szerencsétlenül, félve imbolygott a forró ég alatt, pedig mindjárt itt volt az idő! Megszólítottam, de az alig pihegett: „Remélem, nem választottam túl nagy feladatot. Rettenetes életem lesz.” - suttozta a Lélek. Azaz te. Illetve Ká. A vállára tettem a kezemet biztatásként: „Rám számíthatsz! Mindig melletted leszek.” - suttoztam. Mire ő elvonta magát, és sziszegve csak annyit mondott: „Kösz! Veled nem megyek sokra, te kígyó! Jobb, ha csak magamra számítok.” Azzal elfordult, és a fák alatt besuhant Tun testébe. Hát nagyon elszomorítottál akkor, Barnaíriszú! Nem tudsz megbocsájtani. Ez nehéz természetre vall! -

- Én? Chrü? Hiszen minden sérelmet pillanatok alatt elfelejték! Épp ez a fő hibám! -

- Most már. Azóta egy keveset tanultál, persze. De akkor az nagyon fáj. -

- Jaj, Chrü! Ezeket a bántásokat sem feleled? Soha? Semmit? Kérlek! -

- Hiszen változatlanul, évezredek óta melletted vagyok... Te kértél, hogy meséljek. És hát fáj. De hagyjuk! -

- Mindig vigyázni fogok, ígérem, de most ezt mondd végig, jó? Hogyan segítettél rajtuk? Még mindig el sem tudom képzelni! Mesélj, Chrü! -

- Te segítettél magadon. Hogy nekem ebben mi szerepem volt, igazából nem is tudom. Szóval Tun, az anyád, ott a mélyen lenyúló fűzágak árnyékában már nem tudott apja elé vánszorogni. A kicsi a világra készülődött. Már a lelke is odabenn volt a méhben, bátran igyekezett hát a földi világra. Tudta a sorsát, és elszánt volt.

A törzs népe lélegzetvisszafojtva hallgatta Tun nyöszörgését, de senki nem mert közelíteni, hogy segítsen, és Holdfia nagyfőnök hallgatott. Brú tehetetlenül, izmait megfeszítve állt a halálos kör közepén, dühvel és szánalommal tele. Odaintettem szellemtársaimat, hiszen most senki másnak, egyedül Tunnak volt a segítségükre szüksége. Mindnyájan ott szorgoskodtunk. Néhányan Tun erejét növelték lelkiileg, testileg, mások a kicsit segítették előre jutni, én meg erősen koncentráltam, hogy olyan legyen, ami leveszi a lábáról elszánt nagyapját. És megszületett. Amint kibújt, a közelállók felkiáltottak, aztán az egész törzs kiáltozni kezdett: „Csoda! Nézzétek, csoda! Hála a mi isteneinknek! Holdfia, nézd!” - kiáltozták. Akkor Holdfia felemelkedett, és odalépett a lányához, aki csapzottan, a tömegben egyedül, mint egy állat, épp elharapta a köldökzsinórt leválasztván magáról kilenc hónapig hordott magzatját, és azon nyálasan-lucskosan felmutatta az Égnek a fiát, aki félig fehér volt, félig barnabőrű! Két színből szabályosan összegyúrt alak. Intő jel volt ez Holdfiának, és mindenkinek. El is feledkeztek Brú-ról, aki ottmaradt az üres tér közepén gúzsba kötve. Térde megrogyott, isteneihez könyörgött fiáért és Tunért. Aztán meg hálát rebegett nekik a törzs hangulatának megváltozásáért. Reménykedni kezdett.

Így történt. A félig fehér, félig barna gyermek aztán nagy uralkodó lett. Amint Tun feltartotta a gyermeket, a fűz ágai közül a napfény ráesett, olyannak tűnt, mintha a Nap fénye aranyba vonta volna testét. Nagyon büszke voltam a jelenetre. És nem hiába. Ettől kezdve a fiúcska csodájára jártak. Holdfia is megenyhült, levétette Brú lábáról a megbélyegző követ, és hazabocsájtotta.

Brú csakhamar visszatért törzse békeakaratóval. Kezükben pálmaágot lengetve követték a fekete törzs küldöttei, így közeledtek a törzsfő palotájához. Megtekintették a gyermeket, és ők is elfogadták a magukénak. Hiszen félig fekete! Amikor Unk, a félig fehér, félig fekete fiú törzsfő lett, egyesítette a két törzset a Nagy Níl-folyó mentén. Hősként tisztelték, és istenként imádták a vidéken. Gátakkal leigázta a folyót, és leigázta a folyó menti idegen királyokat is. Hős krokodil-lovas lett. A félelmetes hulló hátán billegő baldachinos trónszékről mondta ünnepi beszédeit, amikor mint a Nap Istenét köszöntötte népe. A régi törzsfői lak helyébe hatalmas palotát építtetett messze földről hozatott szilárd kövekből, és ebben, az évezredek viszontagságait is kiálló palotájába temették el, amikor lelke visszaszállt a köztes létbe. És tőle örökölték hatalmukat a később e földön uralkodók... - sóhajtott utolsót a cicám.

- Jó történet, Chrü. Egész emelkedett lettem tőle, és bátrabb. Hiszen, ha egyszer fáraó voltam Egyiptomban!... -

13. UNK SMARAGD BOGARA

El kéne már kezdeni... Írni kéne... Majd később!

Ez így megy napok óta. Forog, forog, feszít, de nem bír munkára kaphatni. Olyan, mint a kelés. Ha kiszúrnám, tán elfertőződne, egyelőre érlelődik. Ki kell hogy fakadjon!

- Nem rossz a hasonlat! Akárhogy forgatom, megáll - hangzik mellettem, és egy fekete farok vonul el a székem előtt. A farok előtt egy feltartott büszke fej vonul, s a kettő között egy ringó járású macska. Amikor utána szólok, megáll, de nem fordul vissza. Vár. Latolgatja, vajon érdemes-e velem egy vita. Merthogy vita lesz, az nem kétséges. Mindkettőnket ismerem jól.

- Annyit mormogtam csak, hogy nem rossz a hasonlat - szól, és folytatja az útját valahová el, a kert felé. Mivel már belejöttem, felfakadtam, s a genny folyik belőlem kifelé. Legalább könnyíték magamon:

- Mondd csak, Chrü! Voltál te már valaha macska? Úgy értem valamelyik előző életedben? -

- Nem. Soha. -

- Hát ez látszik rajtad! -

Talált! A macska megáll, és látom, a két rózsaszínű fül egészen meghegyesedett. Figyel. Vagy azon tűnődik, hogyan riposztózzon. A két fül páros kis kört ír le jobbról balra, a farka egyet csóvint balról jobbra, és cicám elterül a hús betonon az almalevelek árnyékában. Kiiktatott. Tehát folytatom egyedül. Csak úgy, magamnak:

- Ha szidlak, amiért hagyod, hogy a szemtelen kóbor macskák felzabálják a kajádat, csak pislogsz rám kényelmetlen közérzettel, mert nem árulnád el a gyávaságodat. Dehogyan mernéd elkergetni azt a másikat! Le is nyúzná a bőrödet, igaz? Vagy sajnálsz őket? Néha az az érzésem, igen. Amikor otthagysz a kaja végét. Áldozatul vagy jólelkűségből. Ha mondom, hogy így éhen maradsz, mert nem adok kétszer vacsorát, csak behúszod a farkad, és lehajtott fővel bevonulsz a lakosztályodba. Szóval a dolgot a macskák, az igaziak, nem így intézik el. Először is nem értik, amit mondok... És vajon kutya voltál-e valamikor? -

- Az igen. Néhányszor. -

- És nem kevered össze magad olykor a kutyával? Például, amikor a hívásomra futva jössz elélem? Ami nagyon jól esik nekem, és mindig széles mosollyal fogadom az érkezésed, ugye? Meg amikor nem a kajáért caplatsz mellettem, hanem hogy ne légy egyedül. Vagy hogy ne legyek én egyedül. Tehát a társaság kedvéért. Ez sem macskavonás... Hm? -

- Mit akarsz ezzel az egésszel? -

- Csak örülök annak, hogy megérted az emberi szót. -

- A jó ég áldjon! Mintha csak most tapasztalnád először! Hát persze, hogy értem! Még válaszolok is. -

- No, igen. Teljesen valóságként értesz. Nem úgy, magunkközti merengésben. A színtiszta valóságban. Elég világos, amit mondok? -

- Igen. Persze. Hogy miért firtatod, fogalmam sincs... Nem beszélnék inkább a Smaragd Bogárról? -

- De! Mi az a Smaragd Bogár? -

- Egy bogár, amelyik smaragdból van, kemény a páncélja, mint a gyémánt, mégis néha elkopik, de újra nő. Olykor egészen pici a bogár, mint egy muslica, máskor meg teljes

nagyságában ragyog, és akkora, mint egy darázs például, csak alakra más. Olyan, mint egy fúrófej. Merthogy az is. -

- Szóval bogár vagy fúrófej? -

- Ostobának tettetted magad. Minek? Anélkül is elmesélem. Mostanában sokat gondolok rá. Talán a darázzümmögéses vadszölő-fal teszi. Talán. Mert biztosan zümmögött is, vagy valamiféle hasonló hangot adott ki, amikor a fába belefúrta magát. Egy speciális, különleges illatos olajjal átitatott farönk volt a szállása, amiben élt. Ha pihent, és kiült a rönk tetejére, akkor regenerálódott a mérete is, meg a páncélja élei is újrakeményedtek. Ilyenkor jöttek a szolgák, óvatosan leemelték a Bogarat a gerenda tetejéről, és leszelték a két szélső 2-2 mm-nyi szeleteket, óvatosan egy ládikába tették, a Bogarat meg vissza a gerenda tetejére. Ez így ment, amíg a Bogár élt. Látnivaló az összefüggés a Bogár munkája és a testének elkopása között. Később megtudtam, hogy a balzsam teszi lehetővé mindezt. És amikor Unk meghalt, és a Balzsamról senki nem gondoskodott, sem a Bogár munkáját nem szelték le könnyű kis fűrészszel, és nem tették ládikába, tehát amikor már a Smaragd Írástudónak senki nem látta hasznát... -

- Unk? Azt mondd, Unk? Övé volt a rovar?... Csak nem te voltál, Chrü? Na? -

- Nem én. Akár hiszed, akár nem. Egészen különös szerzet volt. Nem volt lelke, mégsem volt állat, de szellemlény sem... És egyszer úgy eltűnt, mondom, Unk halála után nem sokkal, hogy soha többé nem került elő. Igaz, senki nem kereste. Csak a balzsamos rönkre akadtak rá, és nagy nehezen megfejtették a titkát. De azt senki nem tudta, és azóta sem tudja senki, csak most te meg én, hogy ki vagy mi csinálta azokat az érdekes krix-krax-okat, amiket a tudósok ma a hieroglifa őséneke neveznek. Mert mint egy gyönyörűséges szűz, a Smaragd Bogár beleette magát a farönkbe. Vonzotta az illat és az íz, és a rágás útjából kialakultak a különös ábrák. Ezt csak Unk tudta, és felismerte az ábrákat, és azt látta, hogy abból az ő életének és uralkodásának története olvasható ki, és megbecsülte Isten küldöttét, a Smaragd Bogarat, és eltette gondosan az Írást, a falapokat, és táplálta a rönköt, és ezzel a bogarat, és figyelte, amint regenerálódik a levegőn, és amint élesednek a fúrócsápjai, és sokszor a tenyerére tette, és megköszönte neki a kemény munkát... Hát ez a Smaragd Bogár története. -

- Kösz, Chrü! De miért mondtad el most? -

- Mert emlékeztet valakire... Olyan öncélúan munkálkodó, amiből senkinek haszna nincs, nem is lesz soha, mégis számára az a legfontosabb. -

- Ühüm. Talán tudom, kire emlékeztet... Ha nem jönne ki fürdeni a lég szépségében, ha nem töltekezne a Természetből, és nem élezné újra meg újra pajzsocskáit, azaz szárnyait, akkor nem dolgozhatna. Bár a tökéleteset alkotja, az senki számára nem látható, mégis alkot rendületlenül... És a munkába eléletlenedik, megnő, már alig fér ki a járatán. Ám odakint megint szép lesz és éles a természet szépségétől és a megelégedettségtől, újra alkalmas lesz a munkára, picire zsugorodik, és újra kezdi. De hiszen ez mindegyikünkkel így van! Csak talán nem ennyire látványos a különbség a tetterő és a lankadtság között... -

- Hát igen. Ez lett a vége... Odabent, az egyik legszebb rajza közepén annyira megnőtt, hogy nem tudott tovább rágni, és már elkoptak az éleskői is... Bennragadt, bennfulladt a saját alkotásában. Fantasztikus, igaz? -

- És ki találta meg? Az utolsó alkotását őrzi valaki? És az előbbieket? -

- Én tudom a titkukat egyedül. Ha elfelejtem majd, mert eljön a feledés évezrede, akkor már senki nem fogja tudni mindezt. De nem is lesz fontos... Csak egy bogár!... -

- Te mindezt Unk révén tudod? Ugye ő volt a félfehér-félfekete nagy törzsfő, aki... -

- Igen. Már megírtad, részben. Amit azóta meséltem róla, az elmaradt. Itt az ideje, hogy pótolod! -

14. UNK, A FÁRAÓ HARMADIK TÖRTÉNETE

Chrü mélységes titkokba avat:

Baloldalamon magasan tornyosuló íráslapok oszlopai várakoznak végeláthatatlan erdőként. Elöttem az első nyitva, mint egy könyvlap. A hátlapján a fűrésznyom finom recéi, a nyitott baloldalon maga az ábra, jobboldalán a tükörképe. Pontosan félbe vágta a fűrész a járatokat. A Smaragd Bogár fűrt járatai tulajdonképpen a rajz vonalai. Érthető, ugye? Innen olvasom Unk történetét. Érdekes módon nem a szüleinek kalandos szerelmével kezdődik, hanem azzal a pillanattal, amikor Tun, az anyja, a Nap tündöklő korongja elé tartja gyermekét. A kép mintha azt láttatná, hogy a Nap, mint a Legfőbb Atya, sugárzó ragyogásban kibocsátja magából szülöttét. A földöntúlnak látszó lény félig barna, félig fehér, mintha egy határozott vonallal hosszában ketté vágták volna: balra fénylett barna bőre, jobb oldalán tündökölt a fehérsége.

Még gyermekként is tisztelték végig a Nílus mentén, a felső folyásától az alsóig, hát még, amikor nőtt és eszededett! Valóban olyan volt, mint a Nap Fia! És ehhez tartotta magát. Minden hajnalban kiment a legmagasabb dombra Atyja újjászületését köszönteni. A vöröslő fényben alakja az égre tapadt, mintha a Nap lökte volna ki magából a sivatag sárga végtelenje mögül, ő pedig kitárt karokkal várta a Napkorong felemelkedését a Semmiből. Áhítattal gyönyörködött a jelenségben, és hatalmas lélegzetvétellel szívta-vonzotta magába a Nap hatalmas energiáját. Erőt gyűjtött munkálkodásaihoz, mert hitt abban, hogy választott feladatának eleget kell és tud tenni.

- Emlékszel, amikor Ká a Köztes Létből a megtestesülésére készülve útjára indult. Rettenetes életet vállalt. Tudta, hatalmas tetteket kell majd végrehajtania hatalmas erővel. De hogy meglesz-e hozzá az ereje, nem volt biztos benne, ezért félt. De győzött. Ha tovább lapozol a Smaragd Bogár művében, láthatod alkotásainak sorát! -

És sorjázta a képek: Unkot népe vezetőjének választja. Ünnepe, harci táncok. Aztán Unk fehér serege élén a feketék ellen indul. A feketék hódolnak előtte, és Unk törvényt hoz: a két népet egy trón alá kényszeríti, a felső folyás menti negroid, barna barbárokat és az alsó folyás mentén az évezredek óta őslakos, magát elitnek tartó fehéreket, békét teremt közöttük, az együttélés lehetőségeit teremti meg azzal, hogy bár leigázta a fehéreket, de jogokat is adott nekik a kiemelkedésre, érdemük szerint. Unk letette a civilizációnak nevezett életforma alapjait. A lapokon kép és kép, azaz szó és szó. A feladat rettenetes energiákat igényelt.

- A Leghatalmasabb tudta, Unk nem közönséges halandó, és nem elegendő a számára egyetlen közönséges Szellemlény, mint én, hát átnyújtotta Unk-nak a Természetet, hogy abból táplálkozzon. Unk magáévá tette a Vihart. Fenn állt a fehéren cikázó villámok alatt a dombtetőn, és kezeivel elfogta azokat. És megfejté az Eget, és a Mennydörgést magába fogadta, és keblét dagasztotta vele. Volt, hogy úgy megtelt, már nem fért belé több energia, a felesleget hát visszaadta a fáknak, nádasnak, állatoknak. Megszelídítette a Krokodilok Királyát pusztá két karjával, hámba fogta, és úgy száguldott a hátán a hatalmas folyam árja felett. És megsokszorozta népe energiáit, hogy néki messze földről, a Nagy Hegyek Országából köveket hurcoljanak városok és templomok és paloták és sírhelyek építéséhez a vízöntözte, homokos folyóágy mellékén - mesélte Chrü.

Aztán megint az írásba néztem, miután a mese alatt túljutottam a Törvények sorjázó rendjén. Háborúk Afrika népeivel: nyilak, elefántok, halottak, és Unk a dombon hálát ad Atyjának, a Napnak. Belháborúk, bíráskodás törzsek és törzsek között, és Unk a templomokban, Unk papok között, Unk békét és félelmet terjeszt, és feltűnnek a földi istenek a féken tartás és a reménytelenség elűzése végett, mert egyre többen lettek a nincstelenek. És Unk, az Uralkodó,

akit ünnepelnek: tüzek és kincsek és követek és földig hajlások, felvonulások és táncok. Unk, aki egyedül van és társra vágyik. Unk és egy nő. És egy másik. Harmadik. Sokadik. Ahogy elnézem, ezek nem társak, csupán a test vágyainak kielégítői.

- Mi van, Chrü? Unk, a hatalmas, nem tud szeretni? Nem erő-e a szerelem? Nem ad-e új energiákat? No, mesélj! Hogy is volt a Lelkem 10000 évvel ezelőtt a szerelemmel? -

- Félretolt benne minden érzelmet az akarás és az ész. Lehetősége is kevés: folyvást a munka. Hát legalább ízesíteni akartam a perceit, mert terelni lehetetlenség, sugallni meg éppenséggel kizárt volt. Hát olykor megmutatkoztam előtte, mint a Hold egy táncos ezüst sugára, hogy szíve édességet is élvezzen. Ennyit tettem, de még ennyire is szüksége volt: láttamra mindig elmosolyodott. De, óh! Milyen ritkán volt alkalma a Holdban való gyönyörködéssel meglopni az éjszakát a nyugtató-pihentető álmok elől! Tudod, mekkora dolog fogta őt rabjául? Az emberiség első lépésének útját egyengetni! Verejtékkel szerzett kényelmes civilizáció!...

Igen, meglátta a Szépséget az asszonyban, élvezte és eldobta. Ágyékának erejéből százzszámra lettek gyermekek a Nagy Folyó völgyében. Negyed vagy háromnegyed részben kétszínűek, s hogy melyik dominált, az az asszony színétől függött, és halványultak a választó határok, és lassan alig lehetett észrevenni, hogy ez megint egy Unk-fattyú. Unk gondoskodott róluk, de nem érdekelté jobban, mint népe bármelyik fia. -

Lapozok tovább. Öregedett. Szépség nélkül azonban nem tudott élni. Unk és ligetek, vízesések, oázisok, Unk tenyerén a Smaragd Bogár...

- Te Chrü! Csak a Szépséget lelte meg a Bogárban? Nem tudta, hogy az valamikor a történet-tudományok atyjának lesz nevezhető? Hogy hatalmas érdeme, a rögzítés feltalálása nem más, mint a gondolat esélye a fennmaradásra? -

- Találtál egyikükről is valahol halvány említést? Még Hermész Triszmegisztosz sem ismeri őt... No, de hagyjuk! Unk eltűnt a Természet körforgásában, amint eltűnt a Smaragd Bogár is dolgának teljesítése közben. Unk lelke, azaz Lelked, felszállt a Köztes Lét Birodalmába. Igen, Istennek egy részecskéje test nélkül, szabadon. Ká után. És Em után. És még hány meg hány megtestesülése után. És mennyi lesz még, amíg beléd költözik majd a huszadik század 42-dik évében!... -

- És ugyan hová lett a rengeteg felhalmozott energiája? Ami se nem lélek, se nem test. A tiszta energia? Mind szétszórta volna? - tűnődöm régi kérdésemem, hátha egyszer, vagy épp most, válasz érkezik rá.

- Abból jutott minden lélekutódjának, még neked is, mindenkinek, akibe beleköltözött! Az energia hagyományozódik, és nem tűnik el. Nemcsak a testi, amely leszíppantható mások által, hanem a lelki is, amely ha kell, megsokszorozódik, hogy vállalt feladatodnak eleget tehess egészen addig, amíg egyazon formában a Földön ügyködsz. -

- Hm... - így én.

- Na, mondd ki! - leheli Chrü biztatón, hogy végre felszínre kerüljön, és leírhasam ide, mert ő ismeri a kérdésemem, ami annyira foglalkoztat:

- Szóval hogyan ismered ki magad a Bardo hatalmas forgatagában a kószáló, Földre készülő Lelkek között? Hogyan találsz meg engem? -

- A lelkedet, úgy érted. A melegség szintjéről, amit barnaíriszes szeretetnek szoktam nevezni, és a vonzás erejéről, amit a felhalmozott lelki energia áraszt maga körül, mint fényes lélekburok. Meg az azonosság vonzásából. Hát így. De ezt is írd ám le! Hogy mások is tudomást szerezzenek erről a fontos dologról! -

15. KHOR, ÁBRAHÁM NÉPÉNEK ELÖLJÁRÓJA

Jó lenne tudni, miképp is van ezzel a kóbor Szürke Macskával! Pancúrban Chrü lelke figyel, és érzi a bennem gyülemelő feszültséget a tegnapi kaland után: félttem az én kis bátortalan cicámat ettől a fenevadtól. Nem véletlen, hogy ennyire paríroz neki! Beszéljük hát meg:

- Nem gondolod, Chrü, hogy valakihez tartozik ez is? -
 - Hogy Szellemként, azt akarod mondani? -
 - Mintha. Nem egészen macska, ahogy a szemébe néztem. -
 - Ha így van, akkor persze, tartozik valakihez - keni el a konkrét választ Chrü.
 - Tán titok? - pislogok felé.
 - Nem, nem titok, - kapcsolódik a gondolatomba - csak hát nem kell fecsegni, ez az ukáz - nyújtózkodott hosszan, nagyot ásítva, amellyel az ilyen macskafélék a bizalmukat szokták a gazdi felé sugározni.
 - Ez agresszív, sunyi és tolvaj! Tudja az erejét, és számol vele: sakkban tart mindkettőnket! -
 - Talán éhes, és itt van egy félig kipróbált menedék. Még nem söprűzted el igazándiból. -
 - De megtenném! -
 - Csak gondolatban, mert igazándiból ahhoz túl jó szíved van. -
 - No, ebből elég! Az biztos, hogy nem szeretnék együtt élni azzal, akihez tartozik! Valami bővebbet nem böknél ki, Chrü? Például hogy kihez? -
 - Hm... a Bardo... még őrzi őt... -
 - Bardo! Uramisten! A minap ott jártam, és Janóval találkoztam, képzeld... - kiálték fel boldogan az emléktől.
 - Langyos, langyos... -
 - Janó? Lehetetlen! Ő meg az ádáz Szürke? Le-he-tet-len! -
 - Dehogynem! A szellemként felveszik pártfogolt lelkeik egynémely tulajdonságát anélkül, hogy azonosulnának velük teljesen, ezt illik tudni! -
 - Akit ez a Szürkemacska képvisel, annak a léleknek épp oly ádáznak és agresszívnek kell lenni, mint ez a dög. Janó sose volt ilyen! Olyan szelíd és csendes, igaz, agresszíven imádó, de nem ádáz és sunyi... -
 - Te sem voltál mindig gyáva, sem ennyire bántóan nyíltszávú, satöbbi, satöbbi. A Bardoból új feladattal a hónod alatt kell visszaindulnod a Földre. Nemde? -
 - De... Akkor Janónak dolga lesz errefelé... Ha a Szürke ugye itt somfordál... De mi? -
 - Bizonyára valami fontos - ásította Chrü-Pancúr.
 - Chrü! Te tudsz valamit! Ha nem világosítasz fel, ma nem kapsz ebédet! -
- Pancúr hatalmasat prüszkölt, ami nála sértő röhögésnek számít, de nem is csodálom: pontosan tudja, nem váltom be a szavam, és kap enni, ha benne is hagy a tépelődés bugyorgó hordójában, de hát nem is ez a fontos, ezt is tudja persze, és elnyúl a napon, én meg mellette a tál szőlő-reggelimmal, és hallgatom:
- Emlékszel Unk-voltodra? Amikor fáraó lettél, tudod! -

- Tejóisten! Honnan kezdted, Chrü? Ádámtól-Évától? -

- Várj csak, várj! Megtudod. Szóval Unk már évtizedek óta a Bardoban lebzsel, pihente életének fáradalmait, meg aztán sehogy sem volt kedve újra emberbe bújni. Tudta, mi vár rá, mit kell vállalnia, és sehogy se akaródzott. Úgy érezte, fáradt, és hát úgyis mindennek eljön az ideje, amikor mindenképp menni kell...

Unk életében szerte kószálván az országban, jócskán elhintette a magvait. Szerette a nőket, mondhatni, buja volt, de gondosan titkolta. Ám minden titokra fény derül: hamarosan sok-sok, két színben pompázó gyermek szaladgált Egyiptom földjén. Igaz, az első generáció fehér-barna színének eloszlása még 1:4 volt, aztán az ő gyermekeiken az arány tovább osztódott, ennek ellenére a kétszínű Unk-utódok mindegyikén jól látható volt királyi vérből való eredetük. Úgy is tisztelték őket. Ők voltak a kiválasztottak, a kvázi „nemesek”, és belőlük lettek idővel a hivatali hatalmasságok. Kiváltságuk akkor is megmaradt, amikor már pontnál is kisebb foltok borították a testüket, hogy nem lehetett megkülönböztetni, melyik a pusztán napbarnított, és melyik az Unk-származék. Őrizték is kiváltságaikat rendesen! De ez már egy későbbi történet.

Unk legközelebbi földi alakja a saját unokájának az unokája volt. Ezen a generáción szalamandraszerű foltokban vált külön a két bőrszín. Egyiknek a fehér bőrén puffadtak a barna foltok, másoknak fordítva, fehér puffadások torzították a fényes barna bőrt. Mit ne mondjak, ez a népség küllemében eléggé visszataszító lett. Hiába Afrika forró klímája, külsejük miatt közülük a kiváltságosok hosszú, a fejüket is eltakaró fehér burnuszokat viseltek.

Khor, Unk leszármazottja, egy távoli tartomány előljárója volt... -

- Itt kellett volna kezdened. -

- És akkor nem győzném félbeszakítani a történetet a „miért”-jeid miatt! Nos, Khor alattvalói nem Unk birodalmából származtak. Ők egészen másfajta nép volt. Maroknyi, egyistenhívő társaság. Juhot tenyésztettek a köves, gyérfüvű mezőkön a mai Etiópia keleti vidékén, kábé ott, ahol korai őseik éltek, emlékszel, akik a csontvelőből szívták ki az emberré válásukhoz szükséges energiát. Ez a nép nem a Napistent imádta, hanem valaki mást, valaki megfoghatatlant. Tisztelőiket „Ábrahám nemzetségének” nevezték. Maguknak való nép volt, és bár a fáraó küldötte, Khor türelmes, belátó feljebbvalónak bizonyult, szerették is a maguk módján, mégis igyekeztek elkülönülni tőle és szolgálótól. Tartottak a vérétől, nem csak a hatalmától. Khor vérében pedig buzogott az ük-ükapjától örökölt bujasága.

Egyszer egy fényes, Ábrahám-beli, juhot áldozó ünnepen jelen volt Khor is. Kilétét takaró burnusza alól akkor megpillantotta Nákhot, az áldozó főpap leányát, és menthetetlenül beleszeretett. Bár tudta, Ábrahám népének tiltott a keveredés, Khor magával hurcolta a házába a leányt annak ellenére, hogy volt már tisztos, Unk-utód felesége. Khor ott azonnal a magáévá tette, és mindannyiszor így tett, ahányszor csak megpillantotta, mert annyira kívánta. Jóvátételként hitos másodfeleségként bánt vele. Hiába a hódolat és kincses ajándékok, Nákhszenvedett. Khor bőre miatt-e? Vagy a saját vallása miatt? A mássága miatt? Vagy egyszerűen nehezen tűrte az erőszakot? Nem tudni pontosan miért, de undorodott tőle. Egy szép napon, miután megszülte ötödik gyermekét is, mérget öntött a férfi italába, és elpusztította. Nákhszervesen lakolt tetteért. Bűnhődése lassú kínhalál volt. Nyakig ásták a férgekkel dús földbe, és senki meg nem közelíthette. Ez hagyján, ez a teste volt, ám lelkének máig bűnhődnie kell... -

- Ezzel a történettel akartál volna magyarázatot adni a Szürke Macskát illetően, Chrü? -

- Hát beszélhetek én? Tiltva vagyon - nyávogott álmosan Pancúr.

- No, fejtsük csak meg! Szóval Khor viselte egykoron az én lelkemet. Buja voltam, és akarnok. Nyilván te is, szellemlényem, épp ilyen buja és akarnok voltál... -
- Kikérem magamnak! -
- Jó-jó! Innen nézve legalábbis, nem?... Te, Chrü! Csak nem A Szürke Ádáz volt Nákh előző életének a szellemlélke!? -
- Eltaláltad. Most már mennék puha szőnyegemre kérlek... -
- Ja. Szóval arról van szó - fontam tovább a következtetések fonalát, - hogy egyrészt Khor lelkének győznie kell a bujasága felett, és hát te tudod a legjobban, Chrü, hogy az elmúlt néhány ezer év alatt testileg-lelkileg leszoktattam magam a bujaságról... -
- Igen, igen. És Nákhnak pedig az alázatos, önfeláldozó, feltétel nélküli szeretet tudását kell megtanulnia. Ennyi. -
- Nem gondolod, hogy szegény Nákh már akkor is tudott szeretni, csak nem éppen Khort? Emiatt bűnhődik már évezredek óta!... Jaj, istenem! -
- Túl messzire kalandozol, édes gazdim! - nyögi Pancúr -
- Aha! Már kapisgálom, hogy mikor és kiben találkoztam ebben az életben Nákh lelkével. Olyan vissza-visszatérő kapcsolat lehet közöttünk testeken és sorsokon át, amint az meg van írva? Nemde? -
- Eltaláltad. Az a sátáni szürke macska nem más, mint Pakk, Nákh azaz Janó szellemlénye. Errefelé tüsténkedik, és a Földre várja a gyámolítottját. -
- Nohiszen! Janó ott lötyög a Bardoban! És épp olyan lusta, mint mindig volt. Esze ágában sincs lejönni onnan!... Hm... Nagyon tudott szeretni valamikor. Nákh-lelkű Janóm hát ezzel, a viszonzatlan és állhatatos szeretetével akarta levezekelni, hogy annak idején megölt. És már nem-buja Khor-lelkem úgy válaszolt, hogy rideg és elutasító voltam hozzá. Valahol nagyon is összetartozunk... -
- Akkor szia, - máogott egy kurtát Chrü, és befelé fordult. -
- Nono! Egy percet még, kicsi macskám! Már csak azt mondd el, mit keres nálam épp Pakk, ha ő a rábizott Janó-lélek előretolt szálláscsinálója? -
- Csak egy gesztus Nákh részéről. Tiszteletét teszi. Leküldi szellemlényét mielőtt egymás szemébe néznének a nagy Földi Találkozáson. -
- Szóval Janó újra jön! És épp ide! -
- Nem emlékszel a találkozástokra a Bardoban? Akkor olvasd el újra! -
- Nem merem gondolni sem! Kimondani sem! Leírni pláne! Egy sátáni macskaórangyal hozza a hírt a következő unokámról? Jön! És szeretni fog... Chrü! -
- Egy akaratos, önfejű fiúcska... - azzal Pancúr a hóna alá dugta a fejét, de mintha még mormogott volna valamit: - Nem mondtam semmit. -
- Emlékszem: „Odahagytam a gyémántragyogású szirtek világát, mert úzött a kíváncsiság, illetve a vágy, megtalálni következő unokámat, de hiába tekeregtem és énekeltem a Bardo rózsaszínű vibrálásában, új, kicsi lelket nem találtam... Lehet, hogy egy öreg lélekként várakozik földi jelenésére?...” Igen. És akkor berobbant a Bardo csendes légkörébe egy meggyötört lélek, Janó... Minden teljesen világos és logikus és összefüggő. Kösz, Chrü! -

16. KHOR HALÁLA

Azt álmodtam, hogy Khor vagyok megint. Hús házam elfüggönyözött szobájában heverek, odakint a rekkenő hűség, Ré bárkája nemsokára épp a fejem fölé lebeg, mögöttem pálmaágakkal legyező szolgák, arcukról, mellükről csorog az izzadság, választott ágyasom a kút vizében hűsített sörítalból korsót tölt, s hozza. Megsimogatom, és Nákhra gondolok, aki nem lehet mellettem: szoptat épp a jó anya. Áldom őt, mert megajándékozott a gyermekkel, a jövővel, immár az ötödikkal, és ábrázatomon előmlik az elégedett mosoly. Behunyom a szemem, már eleget néztem falaim képeit, azt a megfestett tájat, ami amúgy is körülvesz, ha kilépek. Hogy ki se kelljen lépnem, a falakon idebenn is láthatom: sárga árpatábla, túl zöld füvön lantszarvú tehének, keresztben vékony elfutó patak, igazából a medre csak, most épp egy cseppet sem hagyott benne a nyár, mellettük a kiemelő szerkezetek gólyalábai meredeznek. Szóval mindezt eleget néztem már mióta. Hunyt szemhéjam mögött más képek úsznak elő. Odalentről, a dombalján álló házaimból, ahol feleségem, a meddő, neveli Nákh gyermekeit. Nagy a zsibongás. Ide nem hallatszik fel, tudom mégis. Régi ágyasaim a kertben szorgoskodnak, liliomokat ápolnak meg agavét, szedret szednek a futó ágakról, vagy kókuszdióért hajolnak, hónuk alatt kosár. De szép is így minden! Dicsőség néked, Nefet istennő, ki meghallgattad könyörgésemet! Nekem szánt gyermekfeleségem vézna méhe nem fogadott be utódot. Vézna és rideg volt mindig. Hosszú évek teltek, amikor Ábrahám megmutatta nekem az igazit... - Ó, Nákh, lelkem üdve... - sóhajtottam. Még hallottam a szolgák halk neszezését, amint nyugvóhelyem felett elhúzzák a függönyt, ráterítették az ezüsthálót a rovarok ellen, hogy álomom nyugodt legyen, és elosontak nesztelenül. Aztán már semmit nem hallottam. Mennyei volt a csend,

... és bárkám lágyan siklott tova az ég boltozatján. Mellettem Ré maga, mögöttem pálmaággal a kezében Osiris maga,

... aztán a bárka elsuhant, én kirepültem. Most Horus sólymaként lebegek az égen, kiáltásom erős és átható, mint a vadlibáké, és kitárt szárnyakkal szállok alá a Túlvilágra,

... és közben, már a túlparton megpillantom másik énemet, ott áll millió más testnélküli lélek között, és elszántan suhanok feléjük, mert tudom, ez a Túlvilág, és meghaltam már, de mindent meg fogok tenni, hogy elérjük a megszabadulást!

... Akkor nagy bátorság költözik a szívembe, és elhúzom a kapu reteszt, amely a Túlvilág titkait rejt,

... és akkor Nut, mennyei anyám beleszül engem a másik létbe, a Túlvilág köreibe, és mint újszülött lélek megjelenek, és hódolva üdvözlnek a Horizont istenei, mert én vagyok a tökéletessé lett lények királya, ki teremtettem az eget, és életre hívtam a Föld lakóit, amerre megyek, nemzem a lényeket, világra hozom az isteneket, és nemzem, megfoganom és szülöm saját magamat, és a születéseket lebocsájtom a világba, és utam az eljövendő gyermekek, a még-meg-nem-születettek ösvénye, amely a Földre vezet, és én, az újrászületett, a jövő nemzedékeit szüleikhez vezetem.

... Vagyok a tegnap és vagyok a számtalan faj jelene és vagyok a holnap, vagyok a titkokba burkolózó isteni lélek, aki egykor, az idők hajnalán megteremtette az isteneket,

... és a Túlvilág ölen mégis megrendültem, remegő lélekként keresni kezdtem földi testemet, hogy újra egyesüljek vele. Mögöttem szárnyakként repkedtek a múmia-szalagok, nem védték már testemet a széthullástól, és láttam, mint veszítem el földi kötődéseimet,

hiszen a tekercek nem nyűgözik tagjaimat, és megkapaszkodom Osiris Dzsed-oszlopába, és már kiáltanék, hogy élek! élek! élek! a lelkem él...

...amikor árnyak közelednek felém
a távoli homályból sokan, felismerhetetlenül...
messziről furulya szól, én mégis félek, hogy ez a második halál!...

- Ne rettegi! Csak italt hoztam, hiszen szomjazol - szól fölém hajolva egy ismerős hang. Hella az, ágyasom a tengeren túlról. De még nem is érintem a kelyhet, már ellép mellőlem. Rákiáltanék, hogy ne vigye, tikkadtan szomjazom, ide hát! De hang nem jön ki a torkomon. Csak tátogok és kínlódom. Akkor ajkam hús poharat érint, s én kortyolnék, de a pohár üres, torkomba nem csorog frissítő nedv.

- Igyál, hiszen szomjazol - szól fejem fölül egy másik ismerős hang, felnézek, már ütésre áll a kezem, amikor ellép ő is, kezében a pohárral. Faru volt az, fekete kedvesem, szolgám az ágyban.

Most látom, a feleségem jó, kezében kancsó. Kicsi és vékony, csak álhaja mutatja asszony-nak. Engedelmes, serényebb, mint szolgáim, tudom, és már érzem enyhülni szomjamat végre. Uali ő, ruháinak redői szépen rendezettek, nyakában lánc amulettel és az Élet Keresztjével. Hívó ő, és rosszállón tekint rám, mintha most is mondaná, hogy Ábrahám leánya az igazi, ő csak a világ előtt, de mégis itt van, és most, lám, szolgál engem, ahogy illik, ahogy kell, és korsójából áttetsző apró üvegcsébe csorog az ital, kedvenc habzó árpasöröm. Hallom, és torkom szárazsága már-már enyhülne, de a telt pohárral ő is ellép. Miközben az árnyak távoli serege szürkén közeledik felém, ruhájuk lebben lépteik nyomán, és arcukról fel-felemelinti a sivatagi szél a fátylat, és alattuk, - istenem! - alattuk halott, kifestett arcok merednek rám mozdulatlanul. A számon kérő démonok! - villan ágy agyamon, és a félelem megizzaszt. Ám ekkor önti el szívemet a szerelem, mert Nákh illatát érzem, és a furulyaszó felerősödik, és a szívem boldog.

- Nem italt hoztam én szomjadra, hanem magamat, amire áhítasz hetek óta. Odahagytam gyermekágyamat, hogy hozzád jöhessek... - szól, és rám hajol, és számra forró csókot lehel, és szívem egyre jobban ujjong, hiszen ez maga a csoda! Hiszen sohasem szívelt! Hatalmam kényszerítette ágyamba, házamba, és most... Most akar! Odavetette hát népének hitét végre, és nemcsak teste az enyém, de a lelke is! Hát szeret! És érzem számon a forró ajkat, és ágyékom már válaszol. Kívánom, karom nyújtom, hogy magamhoz vonjam csodálatos testét, és ajkamon a csók alól szárnyal a halleluja, ahogy ők vallják: - Te egyetlen! Megnevezhetetlen! Ki valál az ősidők kezdetén, amikor a Föld és hatalmas hegláncai még meg sem születtek! Ragyogd be sugaraiddal elhantolt testemet, mely nyugszik a földben mindörökre, és adj boldog szerelmet lelkemnek, immár itt az Amanti smaragd rétjein, add nékem Nákh szívét örökre, hogy istenné váljak magam is! - És Ábrahám nékem adta őt, és egyesültünk nagy mámorban, amikor valaki kilépett az árnyak közül, és felénk közeledett. Anyám volt az, a rég halott, és szólt:

- Azt hiszed, fiam, Khor, hogy a Túlvilágban újszülött Lélekké lettél, s hogy szavaid mágikus erővel rögtön valósággá válnak? Azt hiszed, fiam, Khor, hogy bebalzsamozva fekszel kőágyadon, és felemelkedvén visszatért beléd az élet, és lelked nem bolyong messze, külön, a Diat tájain? És láthatatlan istenné lettél, akihez Isis közelít, és illatos haját szétteríti arcodon, és kristály combját széttárja az öleléshez? Ilyen tévhitben tengődsz, gyermekem? Tudd, én már Ideát vagyok, de te még élő testben létezel. Ezért várunk mindnyájan itt, akik szeretünk igazán, hogy fogadjunk áldva, ó, fiam, Khor, figyelmezz szavamra: taszítsd el magadtól az istentelent! Nem Isis ő, hanem Séth szolgája, és a vesztetre tör! Told el üdítőként nyújtott hamis poharát! Ne engedj a csábításnak, fiam, Khor! Szerelmem! -

S az alak szétmállott az ég szürkességében. Már alkonyodott, felettem béke terült, s az ég sötétkéék messzi síkján csillaglelkek vigyázták álmodat, és láttam, amint a száguldó fénylények magukba nyelik az imbolygó szürke árnyakat. Eltűntek, és akkor a furulyaszó is elhallgatott. Egy apró csengő szólalt meg fekhelyem mellett, amire felébredtem.

Felemeltem a karom, hogy meggyőződjek, élek-e, megsimítottam az arcom, amely nedves volt a könnyektől, végül felemelkedtem ágyamról, mint egy éledő lélek halotti kiterítéséből, és éreztem ágyékom nedvét a ruhámon. Szolgáimért csengettem, hogy átöltöztessenek. Álmod gyötrő szomjúságát odalent akartam oltani, a családi házban. Közeledett a vacsoraidő. Felébredt a szavannai szél. Türelmetlenségem egyre nőtt. Övemet magam oltottam már. Megborzongott az esteli hűs. Hajlongva igyekeztek a fiúk, s ruháim pillanatok alatt a földön, lábaimnál. Anyaszült mezítelenül álltam ott épp, amikor meglebbent a szőttes. Ám az ajtó függönyét nem a szél lebbentette:

Nákh jött! Karján újszülöttjével, másik kezében italt hozott. Egek! Mint aki köszönti urát. Lelkem boldog lett! Mintha az álmod folytatódna! Úgy láttam, épp úgy szeret, mint álmodban! Fenéig ürítettem a poharat, és aztán magamhoz vontam kedvesemet, aki az ölembe ült, mellét kitartha apró fiának, és éreztem, ágyékom újra köszönti őt: ahogy ült vállamhoz dőlve, ahogyan arca fiára mosolygott, ahogy a fara a combomat égette, ahogy nyílása kitágult, és teste vihara, ahogyan magomat befogadta eszeveszett egyesülésben...

Aztán erőm elillant, minden szervem megbénult. Eltűnt szemem elől Nákh háta, hajzuhataga, az illata, aztán el a falak, végül a hangok is.

- Az ital... - sóhajtottam utolsót...

Mennyei csend vesz körül. Bárkám lágyan siklik az ég boltozatján... Elindulok visszafelé az Emlékek útján... Felemelkedem... már elsuhant alólam a bárka, magam lebegek a Végtelenben... Mint Horus sólyma, kiáltásom erős és átható, mint a vadlibáké...

... és kitért szárnyakkal szállok alá a Túlvilágra...

17. KRÍ, AZ INDIÁN LÁNY

Kicipelt fotelomban ülök a napsütötte verandámon, élvezem még az utolsó langyos pillanatokot. Vasárnapi és halottak napi csend. Becsukom a szemem, és megint rám tör a forróság, mert rád gondolok, Chrü, amint lelógó kezemhez löködöd a fejed, hogy érezsem a ragaszkodásodat, a szeretetedet, és tudod, hogy mindezért majd hálásan megsimogatlak.

A pusztá gondolatra előnt a verejték, arcom kipirul, mintha ki lennék világítva, akár egy rája a tenger mélyén, vagy fénylő aurám lebegne a testem körül: külső jelzés arról, mi játszódik le bennem. A gondolat, mint varázserő... Igen, sokat gondoltam mostanában Krí-re. Ma tán még jobban, mert halottak napja van. Lelkem egyik emlékszigete éled. Mostani életem legelejéről is felhozott rejtélyes képeket. Például az álmomat a bombázás idejéről, amikor kétéves voltam. Belőttek a pincébe, és eltaláltak egy férfit, aki egy padon nyújtózkodva az udvarra néző, magasan vágott rácsos ablak előtt éppen az egyetlen villanykörtét igazította. Aztán kiterítve láttam, barna zakóban feküdt ugyanazon a padon. Vajon valóban álom volt-e? Aztán, egy nem sokkal későbbi félelem-émlék, amikor este a sötét szobában az ágyamból kiabáltam Anya után. Anya beszaladt: Mi baj? - kérdezte. - Félek - mondtam neki. - Mitől? - kérdezte Anya. - A haláltól. - A harmadik kép, ha már így, csokorban jöttek elő a haláltudatom élményei, egy ágyban fekvő asszony, Anya komaasszonya, Margit néni, aki a mi lakásunkban aludt, és hiába lopakodtam fel hozzá az ágyba, nem mozdult, nem ébredt. - Meghalt! - suttogtam a fényes reggelen.

Honnan ismertem a „halál” szavát, értelmét és félelmét kisgyerekkoromban? Most már tudom: Magammal hoztam. Például Krí tapasztalásából:

Lelkem előző lakhelye Gé volt a fagyos északon. Kezében Ák kezével kilehelte lelkét a szikrázó éjszakában. Az a kilehelt Lélek nyugtalanul kerengett a fehérbundájú, hatalmas nőstény test felett. Nem tudta, mitévő legyen, csak egyre hatalmasodott nyugtalansága. Már a hajnal nyújtogatta „rózsaujját” a hómezők felett, színesedett a táj, amikor rájött, hogy sürgős dolga van valahol Dél felé, ahol Ho nevű leányát hagyta magában védtelenül a csupasztestűek világában. Tudta, hiszen emlékezete akkor még úgy tapadt hozzá, mint testéhez az árnyéka. Hogy mi nyugtalanítja, az nem volt egészen világos, bár valami lény vibrálva suttogott neki valamit, de nem értette. Utolsó pillantást vetett Ák és Gé békében nyugvó tetemeire, és elindult az első szellő hátába kapaszkodva. Nem a Bardo felé, hanem Délnek. Egy lény, mint az árnyék szintén felemelkedett Gé teteme mellől, és madárrá vált. Ettől fogva egy kicsiny fehér madárka követte őt, a Lelket, aki utol akarja érni a pillanatot, mert hogyan, hogyan nem, megvilágosodott előtte, hogy jelenése van, még hozzá Ho testében.

Chrütől tudom Ho életét attól a perctől kezdve, amikor az anyja, a fehérbundájú, hatalmas Gé magára hagyta. El is mesélem.

Ho ott gubbasztott fenn egy bokor és egy árva fácska vigyázta fennsíkon, ahová nehezen lehetett feljutni a meredek sziklákon, de lejönni is nehezen, és Ho nem is tudott többé lejönni Má halála óta. Ágából kunyhót font magának, és a bozót bogyóit ette mindaddig, amíg csodával határos módon meg nem termett néki az egyetlen szem kukoricából sarjadt tápláléka, aztán a csövekből újra vetett is, gondolván a jövőre. Amúgy a jövőt fürkészve nem látott messzire, annyira sem, mint a szeme a tájban, amely szélesen terült el alatta, körül kéklő, homályba vesző hegyekkel a sík vidék peremén, és a nem nagyon távoli folyóval, amerről a csupasztestűek jöttek, akik annak idején feláldozták leányát, Mát Gé vélt kedvéért. Azóta időnként megjelentek odalenn, és tüzekkel, dobokkal imádták őt, Hot, az Anyjukat, aki a kukoricát hozta el nekik.

Egy ünnepen megint megtelt velük a síkság Ho sziklacsúcsa alatt. Sípokkal, dobokkal jöttek halott varázslójukat temetni, és új varázslót választani maguknak. A sámánjelöltnek meg kellett mászni Ho szikláját, elérni és elbűvölni őt, hogy ott azonnal közösülhessen vele, az isteni Ho-val, aki a tápláló étel, a Kukorica Anyja volt. Így tett szert Ho férjre odafönn, a magányos fennsíkon. A sámán neve Arapa volt, és rendkívül szerencsés, harcokkal és győzelmekkel teli uralkodása alatt virágzott a törzs, amely tőlük így kapta később az Arapaho nevet a Pecoa forrásvidékén. És itt érkezünk el az én történetemhez:

Ho testéből kilenc hónap múltán világra jönni készült a gyermek. Loholt a Lélek őrzője sietséggel a jég birodalmából Ho sziklájáig, mögötte a madár.

A nép ismét összegyűlt alant a születést várva, hogy az első síró hangra diadalt zengjenek az újszülöttnak. Felettük az ég kékjében sosem látott madár körözött. Isten hírnöke, vélték, és jó jelnek vették. Némán követték szárnyalását, messziről jégmadárnak látszott, fehér tolla vakított a fényes égbolton, és kiáltása felverte a forrás mentén húzódó erdők csendjét: Krííí! Krííí!

- Fogadni mernék, hogy ez te voltál, Chrü. -

- Hát persze. Fehéren, mint most, és fekete sapkában. De folytasd! Most kezdődik az izgi! - szolt Chrü. És én szót fogadok:

Odafenn felsírt az újszülött, és akkor odalenn a tábornyi ember felkiáltott: Krí! Krí! Krí! És az újszülött leány megkapta ezt a nevet, és a szent állatok közé felkerült az eltévedt kis csér, amelyik a jégbirodalom boldog lakójaként Gé lelkével leszállt a könnyű meleg birodalmába, hogy „szárnyai alá vegye” a kislányt. És a jelből már mindenki tudta, hogy nem fog meghalni közöttük, a nagy, forró, sárga síkságon. Csak Ho nem tudta. Kétségbeesetten mutatta fel a gyermeket, és erősen suttozta, mint varázsigét: „Fényességes Isten, Fehérmadár! Nem Má ez a gyermek, hanem a te lányod, Krí! Ne nevelj áldozatot belőle, mint Mából, akit szerettem! A Feketehajú lányt megétették a Fehér Nagyanyával, mert szerettem. Vedd el szívemből a szeretetet, és hagyd őt élni, kérlek!”

Ho aztán szült még számtalan gyereket, akiket szerethetett, Arapa pedig győzedelmes harcokkal áldozati foglyokat hozott népének, csak Krí nem jusson az eszükbe, és meghódított új meg új, feltörendő földeket kukoricának és csilibabnak, legelőket juhoknak, marháknak. De Ho lelkében nem szűnt meg a félelem. Mintha valaki belül azt suttozta volna, hogy Krí kiválasztott. Ezért taszította el őt magától, és ridegen bánt vele, nehogy azt higgyék a nép fejei, hogy a Kukorica Anyjának ő a Kedves, és egy száraz nyár végén még feláldozzák esőért.

Krí tehát anyai szeretet nélkül nőtt fel. A meleg odaadást és a szeretetet nem ismerte, pedig tele volt a lelke vágygal, ám nem tudta, mitévő legyen, csak megbújt inkább, hogy szem előtt se legyen, sziklaodúba, erdő mélyébe. Magányossá nevedett. Szívesen bókászott az erdők rengetegében bogyókért, gyökerekért, amikkel színesre festette a köveket és a hosszú szálat, amelyeket maga természetesen növényekből sodort, és szép, színes szötteket szőtt testük takarására. A karcsú leány elől csendesen kitértek a törzsbéliek. Tisztelték Ho mellett leányát, Krít is, a Két Tudós Asszonyokat, akik élelmet és ruhát adtak nekik. És tisztelték a leányt ezen felül még azért is, mert a vállán mindig ott ült a fehér madár.

Ho pedig egyre fohászkodott Krí életéért. Várta a kérőt, mert ha férjhez megy, megmenekül Krí, hiszen áldozat csak szűz, csak érintetlen lehet. Végre ez az idő is elérkezett: kérő érkezett messzi északról, onnan, ahol a kis csér otthonos. Ho örült, mert hiszen a törzsi törvény nem engedte a Medvekunyhón belüli házasságot, és bizony meg kellett várni, amíg a kelendő leány híre eljutott az erdőkön túli törzsekig. És azon a reggelen, amikor a jaguárbőrbe öltözött hatalmas férfi megjelent, Ho álmodott: Nyállal meglőtt madár teteme hullott a lábai elé, és vérrel mosta a szent kukoricaszemeket a palota udvarának földjén. Varázserejű sámán-férje, a

Farkasölő Arapa, hiába fejtette meg az álmot, csak a valóság simította el Ho lelkéről az aggodalmat, az, amikor a sziklacsúcsra beállított a Vadász, mellén-hátán fehértollú madarak tetemeinek füzérével, mintha sok kis Fhértollú Csér köszöntene a ház asszonyát. Ő volt az északi tavak törzsének feje, Tepel.

Másnap Krí, vállán a Krí-madárral, szótlanul bandukolt a jaguárbőrbe burkolt nagytestű férfi után a Sok Tó Vidékére, oda, ahol a Van tava csillog a fenyvesek védő karéjában, és ahol a kis fehér csér végre majd otthon érzi magát. Legalább ő. És naponként erősebben lopakodott riadalom a szívébe. Az idegen világ, a bozontos férfi, a fagyos levegő, a szürke égbolt riasztotta, az egyetlen meleg, mi vigasztalta őrzőszellemén kívül, a tarka iszák, amit a hátán vitt, benne fonalai és egy kicsiny tasak kukoricamag. Időnként odanyúlt, és megsimogatta.

Amikor elindultak, megmutatta hozományát az urának. Tepel felismerte a magokat, de közölte, feljük nem terem ilyen. - Majd fog! - csirrogta Krí, és ez éltette, az elhatározása, hogy új népének táplálékot teremtsen.

Sokat küszködött Krí, szűz földet tört, magot vetett, gyomot írott, palántáit sövénnel kerítette, szélről, vadtól védte, és melegért fohászkodott. Hiába hívta Tepel házába-ágyába, Krí nem ment. Kikötötte, míg be nem érik a termés, nem. Csak tisztán hozhatja meg áldozatát, az élő áldozatot. Tudta ezt Tepel, és tiszteletben is tartotta Krí törekvését. Érezte Krí-ben az isteni erőt, no meg ismerte az anyját és medveőst, Gé-t is, tudta, népük gyámolító anyjai ők, Tudós Asszonyok, és azt is persze, hogy erdei vad nem mindig kerül a csapdába, nyílvégre, ám a mezőn lábán álló kukorica biztonságosan adja az ő magját eledelül.

Így történt, hogy Krí végül is érintetlen maradt. Amikor az első csövek kibontották hajukat, és amikor beérett az első termés, nyár végén, hiszen hűvösek itt a nappalok, és rövid ideig ont a Fényességes meleget, Tepel már nem volt Krí oldalán. Nem volt, akivel megoszthatta volna ágyát, aki elvette volna tisztaságát, aki megáldotta volna gyermekkel. Amíg ő ígöző táncokkal bűvölte a növényeket, földjét, zöldjét, virágját, addig Tepel járta az erdőt, és egy jaguár-rokon letépette. A csontjait egy vízmosta tisztáson találták meg. A Krí-szötte tegezből ismertek rá.

Krí hallani sem akart az új sámán jogairól. Hátrahagyta a törzsi kunyhót, és kiköltözött a Van tó nádasába, ahol a csérek melengették télen, halakkal táplálkozott nyáron. Úgy élt, ahogy az ősanja élt valamikor, a fehér medveasszony, Gé. Rugalmasságát megmervítette az idő, fűrgesége remetei mozdulatlansággá dermedt, hite felmorzsolódott a nádas egyhangúságában, és ha fohászkodott, csak halálért könyörgött. Már nem látta értelmét a létezésének, őseihez, Gé-hez akart megtérni, mert nem tudta, hogy ő maga Gé, s ha szeretetre vágyik, hát már csak magamagát szeretheti, és az sem tudta, hogy nincs megváltás. Csak magány van. És elszánás. Várt tehát, varázsolt kígyókat, sasokat, mérget és csontszaggató kősziklákat, de élve maradt.

Ám egy nyáron sűrű viharok szaggatták a fenyőket, fodrozták a tó vizét, és szaggatták a szép kukoricatáblákat, amelyek a domboldalokon sárgáltak és termést hoztak. Aztán hatalmas orkán száguldott végig a törzs lakhelyén a Van tó körül, a mai Kanada területén, ahol később a Chreenek nevezett indián törzs élt, letarolta a termést utolsó szálíig, és az erdőkben a vadászok nem leltek szarvasokra. Éhezett Krí népe! Hiába járták fohász-táncaikat dobszó mellett, kiáltozva a lobogó tűz körül. Az istenek nem hallgattak oda. Csak akkor segítenek, üzenték, ha áldozatot mutatnak be a Van tó nádasában emelkedő sziklabérc tetején, az ősi áldozókövön.

Egy hajnalon Krí felment erre a sziklabércre. Nehéz volt már neki minden lépés, lihegve ért föl, és leült a köre, a kő közepébe. Vállán ült öreg Krí-madara, testét foszlányok fedték, haja koszorúba fonva. Akkor markát a szájához illesztve messze hangzó kiáltást küldött a szél-viharba, amely felébresztette a vízi világot. Zengett a tó, dörgött az ég, és a hangzavar egy névvé vált össze: Krí! Krí! Krí! Meghallotta ezt a törzsfő Sámán fia, a Jaguárszavas Krú, és

megértette. Összehívta népét, és kivonultak az áldozati kőhöz. Ott ült Krí, vállán a madárral. Amikor Krú, a férfi, elébe lépett, Krí a lába elé dobta kőkését, jó éles kését, amit még az anyjától kapott leánnyá serdülésekor. Krú megértette ezt is: Krí áldozattá akar válni, véget akar vetni a viharoknak, meg akarja kötni a szeleket, el akarja dugaszolni az ég felhőit, és ezt csak a vérével és a szívével tudja megtenni. A törzs némán állt, lehajtották a fejüket, és fel sem néztek, amikor Krú felhasította Krí mellét, és kiemelte a szívét, és felmutatta az Égnek. Azon nyomban elült a szél, és kibújt a Nap a felhők mögül.

Krí lelke boldog volt, mert értelme kerekedett végre a létezésének.

- Így volt, Chrü? -

- Így. Jól emlékszel. -

- Nem nehéz felismerni a halálvágyat annak, aki maga is a feleslegesség terhét cipeli. Sors-ismétlődések... -

18. FADR, AZ ÓSUMÉR FIÚ

Valahogy csak nem akar ebből a borongós ködből előállni Fadr, ez a csinos kis fehérarcú ó-sumér lelkemháza. Vajon miért? Nehezen hordom, mint az anyja, akinek pedig nem első gyermeke, és mégis úgy jár-kél már az utolsó napokban véle, mintha követ hordana a hasában. És csak nem akar világra jönni! Néha egy-egy pillanatra komolyan gondolom, hogy Chrü a ludas benne. Nálam már második napja nem jelentkezett. Se híre, se hamva, s ha előjön, gyorsan eszik, hatalmas bögre tejet lefetyel, mint aki energiát gyűjt, aztán sietve eltűnik megint. Szóval valami más dolga van, de hogy nem Fadr világra jöttéről gondoskodik, az biztos, vélem én, de nem akarom gyanúsítani bizonyítékok híján.

Szóval arrafelé, a kövér mezopotámiai mezőkön hatalmas erővel süt a nap. Tízezer évvel lehetünk a ma előtt, és a hegyek lábainál sebes patakok zúgnak. Nyárelő van, minden duzzad az élettől, csak Káve, a kovács fújtat rettentőket. Félti a feleségét és szilárdan elhatározza, hogy addig több patkót nem görbít, amíg vége nem lesz ennek a vajúdásnak. Teli fazék kecsketejjel el is ment még az este a Tűz ünnepe után Móbedhez, a bölcs sámánhoz segítséget kérni. Dolgavégezetlen tért haza földkunyhójába, mert Móbed csak annyit mondott: „Ne türelmetlenkedj, Káve! Csattog már Gór, a vadszamár, ide hallom. Inkább készíts néki ezüst patkót hálaajándékkul! Eriggy haza! Siess! Szídd fel a tüzet, és végezd a dolgod! De ezüsből legyen ám!” - szólt, a sarokba tette a kecsketejes kantát, és kituszkolta Kávet az ajtón. Káve meg csak állt, és törte a fejét a hallottakon, mert hiszen Gór Isten vadszamár képében nem jár patkóval, de meg nem is jár csattogva sem, és ugyan mi a köze az ő jövődő gyermekéhez? Hiszen Gór a vadak és kecskék jámbor jótevője, a szülésben Anumita segít, az Ősanya... - tűnődött Káve, de végül hazaballagott. Fel sem kellett szítani a tüzet, égett az, mintha most rakták volna, hát gyorsan leszedte a rejtős faládáról az ezüst díszpántokat, a tűzbe dobta, és egy-kettőre kiformázta csengő kalapácsütésekkel a négy kicsiny, merészhajlású patkót, amilyent véleménye szerint Gór, az Erdők Istene visel. És amint kész lett, sikítva-görnyedve mászott be az asszony egyenest a műhelybe, mert megérkezett a gyermek. Fejét már piszkos két kezével fogta fel Káve, mert hirtelen maga volt kénytelen a dologhoz látni, se bába, se más sehol, mind kint vannak a mezőn, hiszen dologidő van. És megszületett a gyermek, ráadásul fiú! És milyen gyönyörű! Fekete haja a válláig ér, piros ajka hüppögve szívja az első korty levegőt, és még miféle csoda! Az ajtót elfödi egy árnyék, és belép Káve műhelyébe egy vadszamár, egyenesen a gyermekhez megy, lenyalja róla a születés izzadságát, aztán megfordul, és eltűnik, ahogy jött.

Így született hát Fadr, a fiú, a lelkem korai háza, és a lelkem boldog volt, hogy benne lehetett, olyan szép volt a gyermek.

- Látod, minden jóra fordul. Megtörtént, aminek kellett, de csak engem kárpálsz! - fújt mérgesen Chrü-Pancúr sáros és elcsigázott testtel, s ebből nyilvánvaló lett számomra, hogy a dolog mégsem volt olyan egyszerű, csak Chrü palástolni igyekszik a dolgot. - No, igen - folytatja kis szünet után, lenyalogatva magáról némi mocskot, - nem volt egyszerű. Fennakadtam az almafán. Második napja nem tudok lejönni. Hogy nem láttál ott? Hogy már ritkásak a levelei? Miért láttál volna? Emberszemmel? Beszorultam, és kész. Az a rettenetes Szürke Pakk kergetett fel. Hogy miért, az most nem érdekes. Felkergetett, és beszorultam. Ráadásul izgultam Fadr miatt! Merthogy valakinek mégiscsak segítenie kellett szegény Mintokávé, az anyján. No. De végül is megtörtént. Minden úgy, ahogy elő volt írva... - és ezzel Chrü lehunyta fáradt szemeit, és elaludt. Chrü álma pedig elmesélt mindent: így, ahogy történt. Vélem. A lelkemmel. Időszámításunk előtt kábé nyolcezer évvel az ó-sumér törzsek szálláshelyén a Zölderdős Hegyek lábánál.

Növekedése közben sem volt könnyű gyerek Fadr. Szegény szüleinek sok gondot okozott a csavargásával, hol egyik, hol másik bátyját küldték a megkeresésére, ha már napok óta nem került elő, és ezért a testvérei rettentően haragudtak rá. A falu 4-5 földkunyhóból állt, egy-egy kunyhóban egy-egy nagycsalád lakott, és a kis Fadr eltűnése az egész közösségnek riadalmat okozott, felfordult szokott életrendjük, ráadásul kujtorgásai miatt nem vett részt a közös munkákban sem, pedig az kisgyerekeknek is akadt arrafelé, bár igaz ami igaz, nem is igen táplálkozott odahaza a közös terményből. Később is inkább az erdőt járta, és a falu életéből később sem vette ki hasznos részét. Már nem is keresték. Megszokták: ő tudja, miért járja. Mert vonzotta, és mert szerette.

Már kislegénynek volt mondható, a szépsége nem fogyatkozott, sőt nőtt azáltal, hogy az ereje formás izmokat faragott a testére, és egy napon apja házában megtalálta a Szent Górnak készített négy ezüstpatkót. Szót sem szólt, zsebre tette, és elindult szokásához híven a Zöldeerdős Hegyek felé, a hatalmas Van tó partjai felé, be a sűrűbe a sziklákon át, mint egy hegyi kecske. Fürge volt, és jókedvű, vállán kecskeszörből font kötélén csüggött a maga faragta tilinkója. Sűrűn elővette, és muzsikált rajta. Ilyenkor útján elkísérték és vele repkedtek a madarak, gyönyörködtek a dalban, és vele sétáltak az erdei vadak. Mintha tudna a nyelvükön. Csak egyvalakit keresett, amióta az esztét tudta, azt a Szent Górt, aki részt vett a születésében, mert az regélték arrafelé, hogy akit a Górnak Isten meglát születése pillanatában, azt gyermekének tekint. Fadr pedig a górt, a vadszamarat érezte valóságos szülőanyjának, hiszen őt látta meg először e világra jöttekor. Érezte, benne is csordogál valamennyi a vadszamarak véréből, nem véletlen, hogy az erdőben jobban érzi magát, mint az emberek között. És most, amikor már termetre férfinak számított, bár 14 éves ha volt, elérkezettnek vélte az időt, hogy megkeresse Őt. Biztos volt benne, ha eléri a Van tó vidékét, ott megtalálja. (Úgy látszik, akkoriban szívesen nevezték így a tavakat, hisz Krí kanadai hazája táján is hullámozott egy Van tó! Valami bűvereje lehetett ennek a névnek!)

Eddig senkinek nem sikerült eljutnia odáig, mert az utat egy roppant hegy torlaszolta el, amit még megkerülni sem lehetett. Úgy állt az ég és a föld között, mint egy fal. Most azonban Fadr megérezte magában az erőt, hogy képes lesz átjutni rajta!

Napokon át kapaszkodott felfelé, az éjeket sziklák alatt töltötte, olykor didergett, tápláléka bogyók, gumók voltak. Arra nem gondolt, mennyire kereshetik őt odalenn a családi tanyán, csak ment eltökélten. És akkor végre, egy igézetes esteli pillanatban meglátta a bokrok között ezüstszerű, ragyogó szőrért és fekete sörényét felvillanni a Hold fényénél. A Van tó csendesen fodrozódott az enyhe szellőben, a virágok édes illatot árasztottak. Fadr óvatosan lépdelt, hogy észrevétlen maradhasson, és amint a közelébe ért, letaglózottan állt meg. Egy különös hang borzongatta, panaszos zihálása meg is ijesztette. Lehet, hogy a szent állat bajban van? Hogyan segíthetne neki ő, egy ember? Óvatosan és tettekre készen settenkedett feléje, és kitarult előtte a jelenet. Ámulatában és szégyenében moccanni sem tudott. A Szent Górnak életet adott épp: egy górnak csikó fejét látta Fadr előbújni vérben a combok közül. Az anyaállat nyögött, hogy a hasában kapálózó kis patáktól megszabaduljon végre, és kitolja az állatkát, de nem ment. Fadr Istentől kapta a hála lerovásának esélyét: beállt bábának, mint egykor a Górnak tette az anyjával. Odalépett, megfogta a csikó fejét, óvatosan a világra húzta a kis testet, és letette a puha pázsitra. A csikó ránézett, és valóra vált a varázslatos mese: a Kis Górnak a fiút anyjának vélte, és támaszául fogadta.

Ettől kezdve itt élt Fadr, az erdőben a Nagy hegyen túl. A kicsiny csikót ápolta, járni tanította, és ez a dolog éveket tartott. Amikor pedig felnőtt a Szent Górnak ivadéka, addigra Fadr férfivá ért, és elhatározta, hogy megmutatja magát övének a pusztán, és velük üli meg az esedékes Tűz-ünnepet, mert a küldetését teljesítette. Tudta, az életével felmenőinek is el kell elszámolnia. Ezt ott tanulta a Zöldeerdős Hegy tisztán, a Van tó menti réteken, ahol tilinkójával sűrűn örvendeztette meg a vadakat és a madarakat, de tán még a halakat is. Ám azt is tudta,

véget ért a boldog kor. Elindult hát. Búcsút vett a Szent Górtól, megcsókolta a fekete csíkot a hátán, megsimította fekete sörényét is, és maga fonta kötőféken elvezette a Kis Górt. Később felült a hátára. Úgy érezte, mintha a legpompásabb paripa volna alatta, és a Kis Gór, a büszke vadszamár úgy is viselkedett.

A pusztán alkonyodott. A falu keleti végében emelt strázsahalmon már lobogott a Szent Tűz. Szent volt, mert általa őrizték egymást a messzi pusztában vándorló pásztorok, és szent, mert hozzá fohászkodtak a nyári és az őszi ünnepeken, és szent, mert ha egyiket eloltotta a szél vagy elaludt az őrizője, mindig baj jött utána. Olyan volt, mint egy jelzés, az Isten szeme és melege, amely biztonságot adott.

Megállt Fadr az erdő szélén. Szeme előtt a tágas pusztá és az alkonyi ég bíbora. A bíbor felhőfüggöny előtt a sorjában emelkedő halmok tetején vígan lobogtak a tüzek egymástól egyenlő távolságban. Jó volt újra látni! Mindegyik lobogott, lángolt, és mögöttük, kicsit kiemelkedve a tájból, a fürgé Kidmer patak partján ott állt a 4-5 kunyhó, köztük az övék is. Semmi nem változott. Csend volt körül, csak a négy felfűzött ezüstpatkó csilingelt a Kis Gór nyakában, mert hát nem engedte megpatkoltatni magát sem az öreg, sem a fia: van nekik okos és fürgé kis patájuk, amivel még a sziklákat is megállják. Még csak az kéne, ezüstpatkó! Le is csúsznának a szakadékbá! Hát lett belőlük jelző és amulett: amerre csak jártak, erről a csilingelésről vagy Fadr tilinkójáról megismerték őket az állatok.

Odaért az első Szent Tűzhöz, leszállt a számárról, és földig hajolt. Várakozó szívdobogását csillapította a föld érintése, és a földre tette tenyerét, mint élő szívre, amely megnyugtatja. Hálát adott, hogy visszatérhetett. Így talált rá Káve, az apja, és Kávete, a bátyja, harmadikként mellettük jött hosszú szakállával Móbed is, a bölcs. Szent este volt, és éppen mindahányan kiléptek kunyhóikból a szabadba, hogy a Holdat üdvözljék, és azt látták mindahányan, hogy a Tűznél valaki ott hajlong. Bizony nagyon megijedtek, és eljöttek megnézni, ki merészeli megbolygatni Szent Tűzüket. Most pedig örömkönnyekeket hullajtanak bizony, mert megtért Fadr, a gyönyörű, épen és egészségesen, még hozzá vadszamár hátán! Ilyet sem látott még Kengi-földje amióta világ a világ! Vadszamarakat vadásznak az erdőkben csodálatos bőrükért, finom húsupért, jól faragható csontjukért, fonható sörényükért... de hogy megülni! Fadr mindig valami furfangosat eszelt ki már kiskorában is, hagyta rá a kovács, és mosolygott a bölcs. Fadr üdvözölte őket, bocsánatért esedezett, mert tudta, nem tett jót azzal, hogy távol maradt ennyi ideig, aztán anyja után tudakozódott, és komor lett körülötte egyszerre minden, mert anyja nem várta meg a fiát, hanem megtért őseihez. Nyár elején vitték nagy pompával a Halottak Ormára, túl a pusztán, arra, amerre a nap nyugszik, sasmadarak étkeül, ahogy azt már tették errefelé a holtak tetemeivel az idők kezdete óta.

Fadr elbúsult, szívébe bánat költözött, és még az sem vigasztalta, hogy a szomszédos kunyhóban felserdült pajtása közben szép leánnyá érett, és csillogó szemekkel bámulta őt, és látszott, hogy szívében hatalmas lángra kapott a szerelem.

Másnap kivonultak a Szent Tűzhöz mindahányan, mert eljött a Szada ideje, a Tűz ünnepéé, amikor tánccal és énekkel köszöntötték az év leghosszabb napját, és átugrották a tüzet a legények, és megkerülték a kislányok, és párban ugrották azokat, akiket egymásnak szántak. Így tett Fadr is: kézen fogta a piruló Eanlit, és ezzel eljegyezte magának mindenki megelégedésére.

- Ó, Fadr! - suttogta Eanli a fűvön ülve, fejét a fiú vállára hajtva. - Mennyit gondoltam rád, és most minden úgy lesz, ahogy álmodtam! Ígérem, hitvesedként eleget teszek a víznek, és eleget a tűznek, eleget a földnek, a növényeknek és az állatoknak, de főként eleget neked, amint csak óhajtod, mert így kívánja a szívem, és az istenek a csillagok között. -

És Fadr átölelé Eanlit: - Mondd el ezt majd a Szent Tűznél is, amikor egy párrá kovácsolnak bennünket. Én is elmondom majd ugyanezt. - Akkor Fadr szívébe nyugalom költözött. Mint aki megtalálta a békét. Tehát ezért jött haza, gondolta, és ránézett Eanli fehéren csillogó homlokára, telt állára és gömbölyded karjára, keskeny kezére. Valóban megtalálta a békét. Örömeben hamarosan nekifogott hajlékot emelni maguknak. Eleinte csak ült a küszöbön, és ujjával ábrákat rajzolt a homokba, mint aki tervez, azután nekilátott szabályos hasábokat pacskolni sárból, és lerakta azokat sorban a Nap melegének az udvaron körbe, és megint gyúrta a hasábokat, és amíg várta, hogy megszáradjanak, és gúlába rakja őket jövődő házuk előtt, apjához ment segíteni, és magának is az izzó anyagból eszközöket formálni, olyanokat, amelyek szükségesek minden családban. Mert most már neki külön családja lesz. Olykor a Kis Górnak is benézett a kemence udvarára, és jaj volt, ha orrát feltartva a felhős égre, üdvözölte a jövődő esőt. Ilyenkor Fadr nem győzte hasábjait felszededegetni, és tető alá hordani. Bosszús volt ilyenkor Fadr, ám nem békétlenkedett Esőisten buzgalma miatt, mert tudta, ha nem is neki és tégláinak, ám a földnek kell a víz, az éltető. Egy ilyen alkalommal mégis túlságosan méregbe gurult, és egy hasábot mérgesen a kemence tűzébe vágott, hadd süljön ott, hiszen az eső úgyis eláztatta. Másnap Kávé kiáltozva futott szerte a házikók között: „- Fadr követ csinált! Emberek! Fadr követ csinált!” - És összezsúrdultak a házakból, hazafutottak a mezőkről, leszaladtak a kecskék akoljából az emberek, mind a sumér nyelvűek, és csodálták azt az egy követ, amit Fadr apja kiszedett a tűzből.

- Mit beszélsz, Kávé! A Tűz csinálta a követ, nem Fadr, hanem a Szent, a Hatalmas! Áldassék a neve! - mondták örvendő.

No, így esett, hogy a pusztaságban termő édes anyaföldből a Szent Tűz téglát égetett a derék pásztornépnek, akik ezután, Fadr példáját követvén, ezekből építették házaikat. Mert ezen a tájon szentté vált minden, ami az embert szolgálta, és boldog volt a nép, amelyik itt élt, amelyet később Édennek neveztek.

- Biztos vagy te ebben? - nyiffantott egy álmosat Chrü.

- Miben? -

- Hogy az ott maga az Éden volt. Hm? -

- Biztos. Ne kérdezd, mitől, mert bizonyítani nem tudom, meg nem is fontos, szóval ott, a Termékeny Félholdon, az első kultúrák bölcsőjénél, ahol minden együtt volt, víz és föld, nap és eső, hegy és puszta, növény és állat, s amerre az Ararát is emelkedett, igen, erre volt az első ember Földje... No. Most jó, hogy félbeszakítottál? -

Kicsit dühös voltam Chrü-Pancúrra, és némi fújtatás után, látván, hogy feddése és kinyilvánításom semmit meg nem rezzentett benne, csak szunyókál tovább, még hozzátettem, hátha ez felrázza:

- Milyen volt számarának lenni? -

Rámnézett, és foga között kijelentette: - Nem sokban különbözött attól, mint mikor macska vagyok. Már minthogy egy szellemlénynek mindegy, milyen bőrben létezik. A gazda a fontos, az, akit vigyázunk. Jójszakát! - azzal a fehér szőre közé fúrta a fejét, és tovább álmodott.

Azt álmodta, amit Fadr aztán végigélt. Megépítette a házat, szerette a párját épp olyan ámuló lélekkel, mint anno a természetet, az erdőt, Górt, a fákat, a tilinkóját. Többnyire csendes boldogsággal, olykor fel-felszított lánggal. És Eanli szolgálta őt, számtalan gyereket szült neki, Fadr meg legtöbbször az apja mellett dolgozott tűzzel és fémmel, keménnyé gyúrható vassal, lágy bronzsal és még lágyabb ezüsttel, közben épített magának külön kemencét, egy nagyot a tégláknak. Fadr a Tűz szolgálja volt. Ahogy mentek felette az évek, ahogy öregedett,

ahogy a fiai emberesedtek, úgy lett a szépséges sumér férfiból fehérhajú aggastyán. És elfogyott belőle a tűz, és elhaltak mellőle a régiek, az apja meg a bölcs Móbed, akit egy ideig aztán helyettesített is a bölcsességben, és elhagyta őt a Halottak Ormán a szépséges Eanli is, csak a Kis Górn maradt mellette, akin nem fogott az idő, mert szent volt és halhatatlan. Olykor Fadr is azt hitte, hogy ő is az: halhatatlan. Ereje már régen elhagyta, csak ült a küszöbön, mellette legelészett górnja, körötte unokák zsibogtak, és alkonyinak látta a valamikor lángoló napot, egyre sötétedett világa, de még mindig lélegzett. Nehezen hagyta el a világot. Amilyen nehezen született is.

Mennyire felesleges a létezésem, sóhajtotta csak úgy magának, mert már annyira vén volt, hogy nem számított mások szemében. Nem volt sem ember, sem lélek, egy test csupán, amit nem bír levenni magáról a Föld. Néha érezte Górn nedves orrát, amint meg-megböki. Ilyenkor felrémlött, hogy még él, és csendben kérte, vigye el innen! Vigye föl a Halottak Ormára! De Górn csak ingatta a fejét: - Minek? Elijeszteni a sasokat? Ők csak a halottak testét szeretik. Várj még, csak várj! - És ahogy a Kis Górn a fejét ingatta, nyakán csilingelni kezdtek az ezüstpátkók. Végül is Fadr ebben a csilingelésben ment át a másik világba egy éjszakán, amikor nem lehetett igazán számot vetni arról, a csillagok muzsikálnak-e, vagy a négy ezüstpátkó hívogatja a fáradt lelket odaát, végleges pihenésre.

19. SÉLI, AZ ÓSUMÉR LÁNY

- Hm... Talán néhány száz esztendő, ha a földi időmúlást tekintjük, a lelked vígan henyélhetett odafenn a Bardoban. Fadr még vissza-visszaemlékezett a tájra, anyjára, a Kis Górra, de egyre halványabban, és lassanként elmerült az édes, lebegő boldogságban. Ahogy teltek az évszázadok, és az emlékek egyre halványultak, átadták a helyüket különös előérzeteknek. Mintha várnák valahol. Mintha meg kellene jelennie. Mintha feladata volna. Hát persze: vissza kellene térnie a Földre. Hunyd be a szemed! Képzeld el egy tájat hegyek karéjában, tisztások, patakok, fű alól kikandikáló kövek, és erdő, erdő, erdő, mindenütt erdő, hatalmas fák, sűrű bokrok, és... -

- ... És állatok, és csillagok, napfény, átszűrt, levelek közt vibráló, fatörzseken ugráló fényfoltok, zörgő avar, éles fül, fürgé láb... Igen, látom, Chrü. Ez a következő hazám. Tudod, olykor úgy érzem, mintha feladatomban kaptam volna azt is, hogy bejárjam a Földtekét. Most éppen merre emelkednek a kék hegyek? A zörgő patakok hol sodorják a csillámló halakat? Hol hemperegnek a magas fűben az embergyerekek és a kicsiny állatok? No, és te miképp vigyázol engem? És tulajdonképpen ki vagyok én? -

- Nem messze Fadr otthonától, mindössze néhány ezer kilométer keletnek, még a ma Mezopotámiának nevezett tájban képzelj el létezésed úgy 7000 évvel az időszámítás előtt. Otthonod nyilván egy kis falu az őserdő valamelyik szegletében, és nyilván a közelben egy patak vagy tó, a kis falu kunyhói szorosan egymás mellett guggolnak, oldaluk fából, tetejük lombból rakott. Mintha egymást védenék. Hát igen, az erdő sok veszedelmet rejteget, hatalmas testű vadak kerülgetik a védtelen embert, össze kell hát fogniok. A falu közepe kerek, ide járnak az emberek vadászszerecséért fohászkodni, itt áll az áldozati kő, és itt cserélik ki az asszonyok bajos ügyeiket, és itt játszanak a gyerekek, mert magukban tilos elhagyniok a házak övezte térséget, hiszen körül a sűrű erdő... -

- Amiből nyilvánvaló, hogy nem túrják fel a földet magok termesztésére, hiszen hogyan védenék meg a termést? Magokért az asszonyok járnak az erdő tisztásaira, vállukon vesszőkosár, mellettük nagyobb gyerekeik, hátukon a csecsszopók. A férfiak mélyszégyen komoly megfontolás után közösen vágnak neki a távolabbi hegyeknek vadászszákmányért. Igen. Így élt a népem, a kőkorból alig kilábaló sumérnyelvű vadásztársaság. No és? -

- Anyád mellett mentél, de a félelem nem hagyott el. A sárga szem első megpillantásától kezdve tele voltál félelemmel. Ezért nevezték Sélinek. Séli, aki fél, ez volt a neved. Csinos arcú, sötétszemű, sötéthajú, soványka kislány voltál. A te tisztod volt őrizni a tér közepén álló oltárkö tetején az örökké égő lángot. Ha elaludtál volna, meghalt volna a világ, hiszen a tűz lángja védett a vadaktól, táplálta a testedet a házi tűzön főtt étellel, és a tűz óvott minden más bajtól, szóval szent volt, és te büszke voltál, amikor kijelöltek a tűzvigyázó tisztségre. No, de ez később következett, amikor már a félelmedet is sikerült megfékezned. Mert a félelem sajnos, miattam lepott el, szegény Séli, és nekem kellett fel is oldanom valamiképpen, de egyelőre nem tudtam, mi módon. -

- No, ugyan, Chrü, de titokzatos vagy! És tulajdonképp milyen alakban őriztél engem ott, ezen a félelmetes vidéken? -

- Oroszlán voltam. Képzeld! Oroszlán! -

Kirobbant belőlem a nevetés. Elképzelttem Pancúr fehér bundáját, amint félelmetes sörényt akaszt magára. Pancúr kissé megsértődött a viháncomon, igyekeztem hát erőt venni magamon:

- Te Chrü! Ha ilyen bőrben vigyáztál egy kislányra, naná, hogy a félelem beleszívódott, hiszen folyvást találkozott veled. Vagy nem? Különben hogyan tudnád megvédeni, ha nem vagy a közelében? -

- No, ez az! A sárga szempár lett a rettegése. Ráadásul muszáj volt leküzdenie, ha életben akart maradni. Olyan szorosan fogta az anyja kezét bogyószedő kirándulásaikon, hogy bele-fehéredtek az ujjai. Sokszor szólt rá az anyja, hogy errefelé nem kell tartania veszedelemtől, csak nézzen a lába alá inkább, nehogy egy kígyóra lépjen! No hiszen! Egyik félelemből esett a másikba. Fejét idegesen kapkodta erre-arra, fel-felnyögött rémületében, ha egy kувik megszólalt fölötte, szóval nem volt egy nyugodt pillanata sem, és az anyjának szintúgy. Meg kellett fogadnia, hogy mire nagylány lesz, levetkezi ijedős természetét, különben nem kap férjet.

Akkoriban és arrafelé csapatban kószáltak a tágas mezőkön a vadkecskék, odajártak a Hídefürge patakra inni, de úgy ám, hogy ne zavarjanak más állatokat, késő délután. Oroszlán lévén, táplálkoznom állathússal illett, és rákiváncsoltam egy kis vadkecskehúsr. Ott hasaltam az erdő szélén, és lestem, mikor vágtat erre a csapat, de csak múlt az idő, én meg jól elbóbiskoltam. A trappolásukra ébredtem, és felocsúdván, épp egy gidára esett a pillantásom, aki az anyja mellett ügetett. Már feltápáskodtam volna, már körmeimet és fogaimat fentem, már inamban az ugrás feszültsége, amikor hirtelen Séli ugrott le a fáról, egyenesen az orrom elé, és elkapta a gida nyakát. Megelőzött, gondoltam bosszúsan. Azt hittem, neki is vacsorára kell, bár ismertem Sélit, illetve téged, épp emiatt nagyon meghökkentem. Velem akar kikezdeni? Ez a beijedős? És hát akkor mi a teendőm? Vagy vacsora kell, és akkor Sélivel kell megmérköznöm, ami, ugye, némi sérülések nélkül nem oldható meg. Ó, szegény kislány! Tehát egy szellemlény akkor inkább lemond a vacsoráról. Viszont nagyon elégedetten vettem tudomásul, hogy az ártó sárga szemem Sélinél most nem jár reszketéssel. Kénytelen az elkullogást választottam Séli hadonászó lándzsája elől, mert azt lengette ám böszén! No, így szégyenszemre. Az már csak hab a tortán, ahogy manapság felétek mondják, mielőtt az erdő sűrűjébe vettem volna éhes magamat, magammal vivén a kettőnk titkát, már minthogy én a számodra ártalmatlan vagyok, sőt! hatalmas diadalordítással a falu összes férfiúja kirohant szégyenem helyszínére. Mint akik Séli hőstettét végképp le akarnák aratni, parittyákkal, lándzsákkal rohantak felém. Könnyű végem lett volna. Ám egy hatalmas sikítással Séli leállította őket. - Neeee! - ordította a tízéves kislány éles torkával, és úgy állt a fa alatt, hóna alatt a gidájával, mint egy hős. Tehát ettől a pillanattól kezdve tisztelték, mint rettenthetlent, és még a szavára is adtak, így lett a tűz őriző papnője. Gyerek létére.

Séli aztán felnevelte a gidát, és amikor az felnőtt, és ő is már érett lett a szerelemre, felfogta, hogy a gidának pár kell. Magamagára csak az után gondolt, de erről később. Szóval elindult Mekmeknek becézett kecskéjével az erdőbe. Én követtem messziről, hogy megvédjem, ha kell, láttam, amint megállt a patak partján az említett helyszínen, ahová a vadkecskék inni jártak. És jöttek azok csordában a vízhez. Mekmek is szomjas volt, Séli tudta, de szorosan fogta a nyakára hurkolt kötelet, és nem engedte. Akkor a csapatból kivált egy szép fekete-fehér hím, fejét felvetette, bele-beleszipantott a levegőbe, és elindult feléjük. Már csak ők hárman maradtak a lenyugvó nap alatt a tisztás nedves fűvén. Séli akkor elengedte a kecskét, és a két állat hamarosan egymásra talált. Amikor Séli elindult visszafelé az úton, már erősen sötétedett. Mögötte baktatott Mekmek, őket a kos követte, és az egész csapatot én, hatalmas ámulással. Így vitt haza Séli egy tenyészállatot. Aztán sok-sok kisgida született, és Séli naponta elcsent az anyjuk tejéből egy-egy csupornyit. Megfejte a duzzadt tőgyeket.

Később e kis csenésekre úgy gondolt vissza, mint aki meglopta a gidákat. De erről majd azután, ha elmeséltem, miként érkezett Ingrá a faluba.

Nem sokkal ez után történt. A falu kiürült, csend borult a házakra, csak a kecskék mekegése hallatszott, az is haloványan. Az asszonyok és a gyerekek behúzódtak házaikba, Séli az áldozati kő örök tűzénél telepedett le. Férfi nélkül maradt épp a falu, hát az előrelátó félelem ráült az emberek lelkére. Előző éjszaka tigris rontott a szélső házra, és elvitt egy csecsemőt, ezért indultak bosszúhadjáratra a férfiak. Sejtheted, ilyenkor nekem mennyire óvatosnak kell lennem, nehogy a hajtóvadászat áldozata épp én legyek. Messzire húzódtam hát, még hozzá egy évszázados vagy tán évezredes cédrus ágai közé. El is aludtam. Ilyenkor érnek aztán a meglepetések! -

- Ezt a jó szokásodat azóta sem hagytad el. Isteni durmolásokat tudsz csapni apró ragadozó formában is! -

- Csak ironizálj! Mindjárt lemaradsz léted legszebb pillanatairól! -

- No-no! Folytasd, kérlek! Lassan megszeretem önmagamat volt megtestesüléseimen keresztül, hisz ez a Séli is egy jó fej. Nem? Háziasításra adta a fejét, és közben leszokott a félelemről. -

- Nélkülem aligha ment volna, ezt tudod. Jó, jó, nem hozakodom elő az erényeimmel, inkább elmesélem azt a szép jelenetet, jó? Szóval csend ül a falun. És lassanként különös nesz közeledik az erdő másik oldala felől. Mintha szuszogás, csoszogás, mintha bégetés, szóval ismeretlen hangok. De hisz ez egy juhnyáj! Errefelé ez az állat ismeretlen, ráadásul a dermedt ijedelemtől mindenfélére gondoltak, tigrishörgésre, oroszlánhorkantásra! Nemsokára a kerek térre a hangok után bebotorkál egy kicsiny birkanyáj, lehetnek vagy nyolcan, és mögöttük egy ifjú. Haja fekete, mint Sélié, termete karcsú, mint Sélié, bőre fehér, mint Sélié. Mint egy rokon az ismeretlenségből. -

- Te, Chrü! Mintha már lett volna olyan ősöm, illetve lélekelődöm, aki szintén juhokkal vett magának otthont Tibet fennsíkjain. Mintha Hszi lett volna a neve. Akkoriban ez volt a szokás. Az állatokkal vándorolni kell, új legelőt keresni, igaz? Szóval minden stimmel. Mesélj tovább! -

- Mielőtt folytatnám, elmondom, aki a nyájjal erre tartott nyugat felől, az nem volt más, mint Fadr egy késő leszármazottja. Ebből az következik, hogy Séli nem esett olyan messze a fájától. De túl kellett esni az első ijedtségen, ami nem kis ribillióval járt. Ugyanis Séli is elbambult a hatalmas csendben a tüzet őrizvén, és a hirtelen eléállt jövevény arcában sárga szemeket látott villanni. Felugrott, és veszett kiáltozásba fogott, mire minden kunyhó megelevenedett, s aki csak előbújt, dorongokkal felfegyverkezve rohant Séli segítségére. Ott állt tehát az egész falu egy fegyvertelen ismeretlen körül, aki meg is ijedhetett volna, de látván az asszonyok elszántságát, inkább hatalmas hahotába csapott.

- Juhoktól félni? - csapkodta a combját a fiú. - Nem láttatok még juhokat? -

Pisszenés sem hangzott. Az itteniek egy szavát sem értették. Csak néztek rá, meg az ismeretlen állatokra. Séli bizony elszégyellte magát első ijedelme miatt, és hát ezeken a kecskényi szelíd állatokon nem volt semmi félelmetes, belátta, és hogy jóvá tegye, beszaladt a kunyhóba, és kihozott egy csupor sűrű, sárga kecsketejet, és odanyújtotta a fiúnak. Séli bátorságát még nem szokta meg a falu, ámultak nagyon, hátha még tudták volna, mi játszódtott le a leányban! Valami olyasmi, amit a testvérei iránt sem érzett, ha rájuk nézett, bár akkor is elfogta valami melegségféle, persze azt sem tudta megfogalmazni. Szavai a legegyszerűbb dolgokra nem álltak még készen. Ami most végigfutott benne, arra meg végképp nem találhatott világos feleletet, ez tény, de mintha érzékelte volna, hogy ebben a fiúban van valami ismerős. Mintha már találkozott volna, ami ugye lehetetlen, hiszen a szavát sem érti. Akár egy másik világból jöhetett volna.

És ez így volt igaz. Ingra testét Séli vidékétől nagyon messze hozta a világra az anyja, ám amikor férfivá serdült, nekiindult néhány báránnyal, hogy a Nap felé vándoroljon, arra, amerre a meleget adó Hatalmas Mindenható kél reggelente. Azt a hajnali helyet akarta megtalálni. Közben újabb báránnyak ellettek újabb báránnyakat, néhányat leölt eledelül, néhányat odaadott késért, kupáért, tigrisbőrért cserébe, mikor mire volt szüksége, és csak ment keletnek, és most itt van, és majd innen is továbbáll, bár ez a csupor sűrű tej igen ízletes. És mi tagadás, Ingra is úgy vélte, látta már ezt a lányt valahol. Talán a hógaira emlékezteti?

- Ne titkolózz tovább, Chrü! Kitaláltam! Ingra az, akivel engem minduntalan összehoz a sors. Leszámolnivalónk van egymással. Vagy egy ki nem élt vonzalom... Ugye? -

- Pontosan! Ingra akkor még Nákh büntudatát cipelte magával, a gyilkosság halvány emléke élt benne. Ezért indult talán Nap-kereső útjára, vezeklésül, ki tudja. S lám rátalált arra, akivel szemben neki adóssága van, akinek el kell nyernie a bocsánatát. No, nem tudta ezt így ő, még csak nem is sejtette. Mindössze teljesítette a feladatát. Meglelte és megszerette Sélit. Lemondott a Nap ágyának megtalálásáról, letelepedett a faluban, kunyhót épített magának és várhatóan eljövendő rengeteg gyermekének. Csak hát... Csak hát Séli Khor-életéből hozott bizalmatlansága valahol megnyilvánult. Szenvedett is tőle. Ingra épp úgy. Elmentek a falu öregjéhez, de nem tudott rá írt találni. -

- Nem emlékszem, Chrü! Mi volt a problémája? Mi lehetett a cirka 8000 évvel ezelőtt lelki baj? -

- Fizetnie kellett. -

- Miért? Frissítsd fel a emlékezetemet! És miben nyilvánult meg? -

- Séli megfogant rendesen, de egyetlen gyermekét sem tudta kihordani. Elvetélt, mintha azok a gyerekek nem akarnának világra jönni. De miért? - kérdezte a két fiatal, és akkor is még, amikor már nem voltak annyira fiatalok. Mi öli meg a magzatjaimat? - reszketett Séli a bánattól.

Kint ült Séli a falu szélén. Kicsiny tisztást kerítettek el az állatoknak, kecskék, juhok békésen tépdesték a füvet, Séli őrizte őket. Túl volt a hatodik magzat korai megszületésén. Meg is halt a piciny fekete csöppség. Ilyen nem fordult elő arrafelé. Magában kereste az okot. Meg Ingrában. Amikor felnézett, tekintete egy sárga szempárba botlott. Az oroszlán néhány lépésnyire állt tőle a kerítésen belül! Sélit megdermesztette a látvány. Belenézett az öt bűvölő szemekbe, és még hallotta is, amint a fenevad megszólal. Bevallom, nem bírtam már tétlenül nézni a sorsok ilyen balrafordulását, és bár tilos megnyilvánulni, kockáztattam. Sejtethet, milyen hatást váltottam ki a szegény lelkedben, az akkori Séliben, de meg kellett tennem. Néhány szó volt az egész, és tudtam, segíték rajtuk:

- Mártózzon meg Ingra a felkelő Nap tűzében, amikor az a Hídefürge patakából emelkedik elő, a hármas fűzzel átellenben!-

Ezeket mondtam, és reméltem, Séli megérti és Ingra megfogadja: le kell égetni a testről a lélek volt bűneit. Jelképes fürdés, amely felszabadítja az átok alól. És megtették. Volt az évnek egy bizonyos szakasza, amikor a kelő nap arany tüzet fest a rohanó patakra ott, ahol a legmélyebb a víz, a legerősebb a sodrás a sziklák szűk ágya között. Nem volt különösebben nehéz feladat, kissé félelmetes, de hát ekkor ezek az aligemberek még nem ismerték a félelmet. Ingra belemártózott a hideg vízbe, körötte arany fényt szórt a nap, Séli a parton állt mezítelenül, és a férfit nézte, hogy utána ugorjon, ha baj éri az éles szirtek között, azonban mindegyik nem volt szükség. Ingra szinte megfiatalodva lépett ki a patakából, és átölelte párját. Ebből a nászból született meg utolsónak fogant, de életben maradt gyermekük.

A történetemnek itt a vége. Már semmi érdekes nem történt a Hídefürge patak mentén élő emberek között, és te a lelked házát igen sokára hagytad el, olyan hosszan éltél még a lányodnak örülve, hogy annak a csudájára jártak volna, ha híre megy. De nem ment, és te már aszalódott törpén üldögéltél nap mint nap a kis tisztás szélén, s vártad a sárgaszeműt, hogy hálát mondj, és arra kérjed, jöjjön már érted mint halál. De a sárgaszemű többé nem mutatkozott.

20. PÚSAVA, AZ ŐS-DRAVIDA LÁNY

Hiába akadok fenn gondolataimmal Nádas Péter könyvén, amit immár másodszor olvasok, csak elémbe húzódik a kép, amint Púsava ott ül a magányosan terebélyesedő mangófa törzsének vetve a hátát, és maga elé néz a messzeségbe, mint aki valamiféle bizonyítékát keresi a tudásának, hogy „az ég szelíd hely”, igazán-e az, vagy csak a földi lét sugallja mindezt? Kezét felhúzott térd alatt kulcsolja össze, mint aki béklyóba köti magát, érzékszervei becsukódtak. Az égre figyel és magára odabenn. Mellette Kuruti legelészik, az egyetlen lény, akihez ragaszkodik. Egy ló. Fényes szőrű, ápolt, sörénye vörösbarnán hullik alá gyönyörűen hosszúkás koponyáján, nyakán, amit annyira szeret átkarolni, de most őt sem érzékeli. Az ég mintha megnyílna előtte, felhőtlen és világosszürke. A nap valahol a mangófa mögött, a hegyek mögött kószál estébe hajló útján. Csak világít, de nem ragyogtat. Távol, még érzékelhetően ott a tenger, amerre ez a mellette hömpölygő hatalmas folyam siet megnyugtató surrogással.

Az óind asszony magára tekert szöttezésben szinte egygyé válik a fával, haja kéklő feketesége ad mélabús zöngét a színegyüttesnek. Mert olyan a jelenet, mint egy festmény, így visszanézve 7000 év távlatából. Semmi nem mozdul, csak Kuruti emelinti farkát láthatatlan bogarakat hessentvén, s a hang, a folyam burrogása bontja meg ezt a dermedtséget. Púsava már nem fiatal, még nem is vén. Mint aki őrizte testét valaminek vagy valakinek, de végül is nem adta oda, és ez az óind nő korai öregedésének gátat vetett. Szeme körül a ráncok és a nyaka redőzte mutatja, eljárt felette az idő, de arca bőrének üdesége és szeme tüze mégis fiatalabbnak mutatja, mint amennyi. Mennyi? Közel, igen, az akkori élethatárhoz, és ez adja a nyugalma. Mert ahová készül, az ég, szelíd hely!

Púsava olyasvalaki, akire vissza kell emlékezni. Lelkem számtalan kis emberkeként lelépett a Földre Séli halála óta, de annyit sem éltek, mint a bogarak. Talán ez a sűrűn kudarcra ítélt megtestesülés okozta, hogy Púsava erősebben élte a létezés adta élményeket, erősebben faragták őt a körülmények, az érzelmek és az akarata, mi által karakteres asszonnyá érlelődött, pedig az életében feleannyi nem történt, mint másokéiban akkor, azon ősi időkben. És mi történhetett volna? Szűk élethatárok. Ám Púsava tán jobban figyelt. Egyet tudott, okát adni persze nemigen tudta volna, hogy nem keres magának társat. El is űzött minden férfit magától. Nem voltak sokan, kik kérték, mert tartottak szigorúságától. Nem érezték igazán nőnek, és ebben volt is valami. Amikor eljött az ideje, hogy asszony legyen, hogy önálló életet éljen, nem a szülei nyakán és a testvérei terhére, elhagyta faluját, és a hegyekbe ment. Itt ez a mangófa még valamivel kevésbé volt terjedelmes, de lombja védelmet kínált, és Púsava elfogadta. Ágai közt talált éjszakai szállást, gyümölcsével táplálkozott, és a folyam sem volt messzire. Amíg az emberek között élt, sem igen hallották szavát, azóta tényleg elfelejtett beszélni. Nehezen találta a szavakat, amikor valaki arra tévedt, és megszólította. Nem hiányoztak a szavak, a szemével ölelte fel a világot.

A falut már nagyon régen elhagyta, idejét sem tudja, mikor, csak arra emlékszik, hogy szinte menekült. Napokon át futott, egyre kelet felé. Hogy miért arra? Nem tudja. A felkelő nap vonzotta? Vagy a tágas mezők? Ki akart érni az erdőből, és végül belefutott egy másik erdőbe. Ott érezte először, hogy biztonságban van. Hatalmas csata dúlt akkor a férfiak között. Nem másik törzs tört rájuk, nem! Egymás között robbantak ki a viszályok, csetepaték, amelyek végül hatalmas vérfürdőbe torkolltak. Még ott volt, amikor megölték az apját, nagypapját, és a véres bunkókkal vagdalkozó legerősebb férfi lett a vezér, aki elosztja a falu férfiai és családjai között a zsákmányt, aki kiméri a feltúrható földeket, és megjelöli izzó vassal a lovakat családok szerint. Ez akarta őt asszonyául. Előle is futott Púsava, a vér elől, a dúlás elől, az asszonyi szolgaság elől. Egyetlen vétekekkel tetézte szökését, hogy a ménesből

elvitte kedves lovát, még bélyegzés előtt, a sebeslábút, a vörös-sörényűt, a kancát, akin hajnalonta a patak feletti dombra vágatott, hogy leborulhasson a hatalmas tűzkorong előtt, amikor megszületik. És mintha Kuruti érezte volna, azon az éjszakán olyan sebesen száguldott, mint a szél. Púsava a fenékén érezte a ló tomporának ideges rángásait, de azt is, amikor a föld felett vágatva feszülő izmai elnyúltak hosszan. Combjai között a nyaki izom léptenként emelkedett, süllyedt. Púsava mindig boldog volt Kuruti hátán, de a szökés éjszakáján olyan ájulásszerű kéjt érzett, mint addig soha. És azután ezt a boldog érzetet meg is találta, amikor csak akarta ez után, remetei éltének szabadságában, csak fütyöntett Kurutinak, és mentek, mintha fel az égbe...

- Igen, tudtam én ezt... - pislog Chrü - és nem tehettem ellene semmit. Igaz, nem is igen akartam. Szerettem azt az ős-dravida asszonyt. Fogalmak nélkül volt tiszta, mert nem a tudata kormányozta, hanem valami más, mintha az ösztön és a szív keveredett volna benne harmonikus eggyé... -

- Te voltál Kuruti tehát. No, persze, sejtettem én. Amikor egy szellemlény csábítón gyönyörű alakot ölt, félelmetes sárga szemek nélkül való testet... egy szerethető testet... -

- A hajnalok most is a dombtetőn találták Púsavát. Mint egy szellemlény állt lova az ég alatt, akárha repülne, és észrevétlen lassúsággal vöröslött egyre izzóbban sörényén a felkelő napsugár. Aztán Púsava az istenekkel tovább társalgott, bár nem mondtad, Chrü, de tudom, hogy neki eljöttek az istenek. Eljött Agni, és fekete onix-kupában vörös szómát hozott, eljött a hajnali nap fia, Vivaszvan, és a keleti szél szantál-illatát hozta szivárványszín buborékban, és eljött a hajnali nap leánya, Szúrja, és fátyolát ejtette elé, és eljött az Éj csillagvirágos égboltja, az meg a fátylat reá terítette. Púsava naponta ivott a szómából, és akkor Kurutival a szelet kergették, és kéjt ájult a sörénybe kapaszkodva, és a fátyolágyára térve szippantott az illatos buborékból, és látta a Világ összes szépségét mind egyszerre, és hallotta a hatalmas folyam zenéjét.

Így telt az Idő. Mintha valaki kiszámította volna. Púsava tudta, elfogy majd a szóma, a bódító ital, kiürül és elpattan a szantál-illatú buborék, és a fátyol végleg ráterül majd, és Kuruti kéjt adó hátán az égbe röpül. És így történt. Amikor az utolsó korty ital is elfogyott, elgurult az onix-kupa, felkapta a szél a fátylat, megemelte Púsavát, és a hatalmas zengéssel hömpölygő ár tetejére tette.

Már hetek óta hallatszott a folyam, a hatalmas és szent Gangesz zúgása, és ez a dal egyre erősödött. Mert közeledett felé az áradat. Jött és énekelt, mint egy isten, Kuruti belecövekelte magát az árba, hogy megvédje, de a folyamisten hatalmasabb volt, mint a ló szeretete, és egyébként is: be kellett teljesednie végre! Eljött az idő. A habzó fehér tajték előbb az onix-kupát nyaldosta körül, majd Púsava lábujjait, aztán a térdhajlatát, a combját, és feljebb széttárt, fonnyadt szeméremajkai közt azt a kis érző dombocskát, amire Púsava dereka megemelkedett, és az isteni Gangesz hömpölygő hulláma alásimult, a vékony barna kis testet a hátára vette, elringatta, és végül magába szippantotta.

Nehezen szakadok el Púsavától... sokat gondolok rá... Miközben irigylem kicsit...

21. A SZELLEMVILÁG TÖRVÉNYEIRŐL

... Hol ez a macska? Minek van, ha nincs?... - háborgok. Mert hiányzik. Nem elég, hogy annyi mindenki hiányzik nekem akár egyszerre, akár szép sorban? Akkora az úr, amit maguk után hagytak, hogy kong, és ettől annyira nincsenek! Vagy csak kószálnak? Mint Pancúr, vagy Chrü. Szellemformában sem jönnek! Janó ígérte, másoktól meg elvárom ígéret nélkül. Nem is hiszem, hogy vannak... - háborgok tovább, és lesem a tavaszt, amikor élő, és ígéret nélkül létező növényeimmel foglalatoskodhatok. Tán ez is benne van az apáca-sorsban?...

... Hol ez a macska?... - forog bennem, és hirtelen beugrik, hogy azelőtt mennyire gyűlöltem a macskákat. A bűdösítő hímeket most is. Hogy mennyit bosszantottak! Pancúr pedig hím, akárhogy nézzük. Tehát? Tehát tényleg nem macska, bár annak látszik. Hiába mondanám akárkinek: Ő bizony egy igazi Szellemállat, kinevetnének. Pedig ahogy mandulavágású sötét-kék szemével az én szemembe mélyed a tekintete, belőle kiolvasható a közlendője. Pontosan. Ahogy a szavamra engedelmeskedik. Ahogy megbocsájtja hirtelen düheimet. Ahogyan szeret. És ahogyan én szeretem. Hogy ez nem bizonyíték? Hát mi? Ezen nem lehet vitatkozni: a tények beszélnek.

... Hol ez a macska? ... Most már igazán mérges vagyok, mert valami fontosat akarok kérdezni tőle. És ebben a pillanatban, mint egy gondolatolvasó, megjelenik. Nem járt messze. Testileg. A szomszéd szobából lépkedett elő grófi tartással, megfontoltan, mint aki nem veszi tudomásul, hogy oda nem mehet. Nem is megy. Jön. Nincs is kedvem ráripakodni:

- No, csakhogy itt vagy, Pancúr. Hol jártál? Kerestelek! -

- El voltam foglalva. -

- Igazán? Mivel? -

Válasz nincs. Felugrik, nem: felrepül a rekamiéra, és azonnal álomba merül. Tényleg el lehetett foglalva, ha ennyire fáradt. Nézem. Feje a karján, rózsaszín fülei neszre hegyezve, és biztosan azokról a vidám, sárgahasú cinkékről álmodik, akiket meredten szokott bámulni az ablaküvegen át, amint épp a szotyola magokat csipegetik, és elszállnak vele egy közeli hómentes ágra feltörni. Irigyli őket biztosan. Mert azt nem merem hinni, hogy a foga vásik rájuk. El is hessegetem a gondolatot. Zavar. Chrü nem tesz ilyet.

- Napok óta azon töröm a fejem, hol voltál, amikor még nem voltál, Pancúr? Amikor még nem volt macskám? Tudod, ezt akarom régóta megkérdezni. Hm?... -

- Hülye kérdés. Melletted voltam. Nem érzékeltél? -

- Oké-oké, mellettem, hiszen ez a Szellemlény dolga. De milyen alakban? -

Pancúrban felébred a kivagyiság. Még fel is ül, úgy magyaráz.

- Láthatatlanul. Nem kell mindig feltétlenül materializálódni. -

- Mióta? -

- Még hülyébb kérdés. Amióta vagy. A feléd sugárzó szeretetben léteztem. Remekül lubickoltam mindig a rád irányuló érzelmektől felduzzadt energiákban, és még arra is volt lehetőségem, hogy irányítsam a dolgokat. Ott voltam, amikor anyád nehéz melle alól felszabadítottam az orrocskádat, ott, amikor a fogzás kínjaitól fuldokolva elkétkültél, és amíg nagyanyád futva rohant veled a legközelebbi orvoshoz, szellőként burkoltalak, ott voltam, amikor felhorzsolta a térded, minden elesésnél alálad kanyarítottam szellemtenyerem, és enyhítettem

az ütés erejét. Soroljam még? Te is emlékezhetsz. Elég nehéz volt téged megmenteni a kíváncsiságod okozta galibákból... -

Pancúr mosakodni kezdett, ahogy illik egy rendes macskához, én meg tovább szőttem gondolatban a kapcsolatunkat, de megakadtam a felnőtté érésem éveinél, amikor odahagytam a családi közeget. Akkor hogyan oldja meg feladatát egy Szellem-lény?

- Furfangosan. Mindig a szeretetbe kapaszkodtam. Ha találtam valamicske szeretetmagra, azt felturbóztam, mert a szeretet-energiákat használtam fel. A téged szeretők lettek az eszközeim. Váltott szellem-lény-hordozókkal oldottam meg a dolgokat. A barátaiddal például. Soroljam? -

- Hm. Hogy-hogy nem vettelek észre? No persze igencsak valóságba kapaszkodón és szilárdan álltam a lábamon, füttyültem én holmi mendemondákra! Elhessentettem a képzelet meséit, ha felmerültek véletlenül. Hm... Tán az ifjúsággal együtt elszáll az ember magabiztossága, s rájön, mégis szüksége van a valóság goromba közegében lelki támaszra?... -

- Ha kérdezel, miért fogalmazod meg magad a válaszokat? Ha tévedsz, csak a lelkedet sérted, aztán sírsz, hogy fáj! Lett egy macskád, hogy megvédjen az egerektől, és kész. -

- Nono! Tudnál te mesélni, ha akarnál... -

- Hát jó. Emlékszel a lázas szerelemre? Amikor mindent mertél? -

- No igen. Ma éjjel is róla álmodtam. -

- És amikor fotózott? Szerelem kódében, ruhátlanul, felajzva? Persze hogy emlékszel. És arra a megkönnyebbülésre is, amikor kiderült, a szalagon egyetlen kép nincs... Záratlan gépbe beszívárog a fény, hahaha!... -

- Azt is neked köszönhettem, hogy elhagyott a tőle fogant magzat, ugye?... Ha az az élet megmarad, minden de minden megváltozott volna! Szétesett volna a házasságom, ő pedig elhagy, és nem születik meg a fiam... -

- Igaz, beleavatkoztam a sorsodba. Ám ha nem lett volna megírva, nem tudom végrehajtani. Így sem volt könnyű: az a Bogár nagyon akart élni... Neked tisztán kellett a második gyerekedet a világra hoznod. Zabinak nem volt helye az életedben. -

- Miféle bogárról beszélsz, Chrü? -

- A Bogarak félkész, röpke életű lelkek. Áh! Nem lenne szabad veled szóba állnom! Kifaggatsz belőlem minden titkot! -

- Miért lenne titok, ha a lélek a lélekről mindent tudni akar? -

- No persze... Hát figyelj akkor! A szellem-lényekhez tartozik egy lélek az éppen esedékes sorsával együtt. Ennek a sorsnak a megélésében kell segíteniök. -

- Világos. No, és a „röpke élet” is megíratott előre? -

- Naná! Ha a lélek nem eleven testtel születik a Földre, ha már elhal vagy megölik az anyaméhben, vagy megszületik, de rövid életű, akkor az a lélek Bogáréletet él, hiszen nem teljesíthet semmilyen feladatot, csak létezik, ezzel persze alakíthatja egy másik Lélek sorsát. Szóval passzív létező. Angyalkáknak vagy puttóknak, kicsi, bájos égi lényeknek képzelik őket. Hát, képzelni sok mindent lehet... Most lásd magad előtt a Bardot, amint ott nyüzsögnek a sorsnélküliek! Nem, ne kérdezz! Ez így van elrendelve, és nincs semmi sajnálnivaló rajtuk. Egyszer majd megérnek újra, és teljes lélekké válnak. Rajtuk kívül vannak elsorvadt lelkek is, amelyek szépek és teljes sorsúak voltak, de a földi létbe belerokkantak. Ez a mi hibánk is. Részben. De lehet, hogy a sorsukban ezt a szerepet mérte ki nekik a Törvény. Sok szellem-lény igyekszik rajtuk segíteni. Néha magukra vállalják a lélek betegségét. Ilyenkor a szellem-

lény is szenved, olykor károsul, elsorvad. Nem, a szellemlény nem hal meg, azaz nem tűnik el a Mindenség jótékony kódében. Idő múltán felépül. Ám a megöregedett Lélek, akinek ez a sorsa, begubózik, befészkel a Bardoban, és az ilyen csak kis időre költözik a Földre, azaz ezek egy időre Bogarakká válnak, akik csak úgy „elvannak”. Nem halnak meg, ugyan! A Lélek nem hal meg. Ha beteljesítette a dolgát, beleolvad a Mindenség Lelkébe. Ilyenkor Szellemlénye, aki hozzá tartozott, megpróbál teljes lelket építeni a Bogárkából, és vele létezik tovább. Olyan is van, hogy maga a szellemlény is elfárad, és elmerül a Mindenség ölében, hogy új életre töltődjön. Mi sohasem válunk földi emberekké. Legfeljebb átmenetileg megbújunk bennük, de ezt már említettem... -

- Értem. Ezek szerint minden lélek, bár örökéletű, de sérülékeny. Ez a földi formáján is észlelhető? -

- Te is észreveszed, amikor ilyenekkel találkozol. Ezek az aligsorsú vagy éppen sorson kívüli emberek. A szellemlénye velük együtt szenved a sorstalanságát. A véglényekhez hasonlítanak, akik nem lelik meg azt, miért születtek. Vagy annyit gyötrődtek már, hogy igazából minden mindegy, akaratnélküliek, sodródnak. Az ilyenek haláluk után nemigen kíváncsiak többé új sorsot élni a Földön. Igen, ilyen Janó. Nem akart elindulni, és látod, későn érkezett... „Mondd meg Marcsinak, ne búsuljon! Másik Bogár már nem leszek, azt hiszem. Engem ne féltsen: már ismerem itt a dörgést. Amit kell, azt megteszem. Ja! És a berzenkedésem is determinált...” - ezt üzeni Janó, mert nem tud személyesen meglátogatni, bár ígérte, de hát nagyon-nagyon fáradt. Aztán meg... Tudod, ha a lélek visszatér a Mindenség várószobájába, lassan-lassan, de felejt... Olyan is van, aki új létet kezd, és olyankor nem tud vizitálni. A halottak úgynevezett kísértése mese. No, ennyi elég is mára, gondolom. Alhatnék végre... -

Hát elhallgattam. Van mit emésztennem. Szól a rádió, elmerülök a képzelettel elért másvilág színes életében, szellemlények, lelkek és bogarak nyüzsgését lesem meg. És rájövök arra is, hogy Lélek és Szellemlény nem lehet egymás nélkül. Ez most nyilvánvalóvá vált. Chrü épp úgy szükséges nekem, mint én neki. Igen. Ki is bontok mindjárt egy jó, ízes cicakonzervet, mert hiszen földi voltunk igényli a táplálékot, simogatást, puha párnát és langyos tejet.

22. ZSÓR, A SZIBÉRIAI SZANG TÖRZS FIA

Azt kaptam Chrütől a születésnapomra, - az éveim számát tekintve említésre sem érdemes! - hogy képzeletbeli utazásomat érzékivé varázsolta, és elkalauzolt a Bardoba, miközben Kálmán kedvenc Muszorgszkij-zenéje, az Egy kiállítás képei ment a rádióban alaposan belesegítve a belső látásom kiélezésébe. Ráadásul, mondta Chrü, nagy találkozásom lesz ott saját magammal. Ez ugye izgis, és igencsak kíváncsivá tett. Az ajándék nem kevés meglepetéssel zajlott le, de kezdjük az elején!

A Bardo olyan hely, ahol nincs tér, és idő sincs, tehát megjelenése aligha írható le, hiszen csupán lelkileg érzékelhető. Valami olyasmi, mint az álom. A földi, testi képeknek áttetsző, halavány hullámozása, nincs köztes anyag, még felhőszerű derengés sem. Olyan filmre emlékeztet, amit sokszorosan exponáltak, és így a színek és vonalak egymásra vetülve elmosódottan keringenek, mozognak. Egyetlen megfogalmazható dolog van a Bardóban: az állandó mozgás. Mintha az helyettesítené az időt.

Sokat gondoltam én már erre a „helyre”, hiszen oda készülök, meg onnan is jöttem nyilván, ám földi tapasztalásokkal bírva csupán, - mivel mással? - a sajátosságai annyira távoliak és megmagyarázhatatlanok, hogy reménytelen szavakkal megközelíteni... Szóval a dolog semmiképp sem illik semmilyen képbe, és most bizony azon tépelődöm, sikerül-e elmagyaráznom.

Összefoglalva: ha egy lélek elhelyezkedik földi testében, még nem hagyja el a Bardot. A lélek öröktől fogva ott van, még ha százezer földi alakban éli is egymás után a földi életét. Talán emiatt hasonlítható a sokszorosan exponált filmhez. Hiszen épp ez az! A lélek sokszorosan exponálódik, és hát nehéz leolvasni közülük azt, ami összetartozik. Mondják, az álom is e lélek-létezés egyik megjelenése, de nem így van. Az álom ahhoz a földi valakihez tartozik, aki álmodja, és semmi köze a lélek filmszalagszerű létezéséhez.

Chrü ügyesen a Bardo azon részéhez vezetett, ahol az én lelkem tartózkodik. Másképp: belesétáltunk a lelkem terébe, mintha az egy körülhatárolható légies test volna, de ezt csak azért magyarázom így, mert mindössze földi szavak állnak a rendelkezésemre. Ott és akkor teljesen magától értetődő volt minden, csak most érzékelem, mennyire lehetetlen értelmesen visszaadni. No, szóval olyan volt, mintha a saját lelkemen keresztül sétálnék, amelyben szédtően száguldoznak a szétesett képek, gomolygó színek, össze nem tartozó síkok és vonalak. Ott is és most is Gulácsy Lajos képei jutnak az eszembe. Chrü azonban számomra elmesélhetően ki tudta hámozni ebből a csodás kavalkádból az egyes földi létezéseimet, azok történetét. Most nekem volt a dolgom, hogy próbáljam megtenni ugyanezt: összeszedni az együvé tartozó sors-elemeket, és egészzé összerakni. Chrü segített. A lehető legrövidebb sorsot választotta. Megpillantottam egy arcot, illetve egy arcrészt valahol a szemöldök és a homlok táján, és akkor Chrü azt mondta, ez az, csak illesszem tovább, ahogy jön, ahogy érzem, és összeállt egy fiú képe, egy kamasz gyereké, és elébem vetült az élete. Az életem. Az akkori létem. A születéstől kezdve. Végig. Sőt! Még előbbről!

Igen, ott gunnyaszt még a földre ítélt lelkem, és bár tudja, eljött az idő leélni a sorsát, de nem moccan. Chrü ott libeg mellette, és noszogatja: „Menjél már, Zsór, menjél, várnak!” De a lelkem fél. Tudja, hogy az élete rövid és szenvedésekkel teli lesz. Képtelen rászánni magát, hiába a Törvény. De Chrü nem hagyja, és ekkor a lelkemben felülkerekedik jövődő karakterem, és csapkod, és kiabál, és vihart sodor a Bardo lágy terein:

- Nem akarok ölni! Nem akarok ölni! Megint egy testet kinnal halálra szánni! -

Hallom, és magamra ismerek. Úgy látszik, lelkemben az igazságérzet mindig ennyire erős volt, hogy még az Istennel is szembeszállok. Mert Zsór retteg, és hiába ismeri a Törvényt, ellenáll. De eljön a pillanat, Chrü szava megérinti:

- Ezzel anyádat öled. Nem bír a világra hozni, mert nem akarsz a világra jönni. Zsór! Indulj! - És elindulok. Zsór elindul. De a sors megíratott. Az is benne volt, hogy Zsór nem akar világra jönni. Suta kezek segítik őt jajgató anyja méhéből kifelé, és e suta kezek rossz helyen fejtettek ki erőt. A gyerek nyomott koponyával született. A lélek isteni elrendeltetése ellen nem tehet semmit.

Igen, ezt tudomásul kellett végre vennem, és remélem, eszembe jut majd minden alkalommal, ha lázadozni akarnék, vagy remélnék, vagy vágyakoznék. Talán ezért hozott ide Chrü. 68 évesen végre meg kell tanulnom lázadás nélkül élni. Mert mi lehet érdekes még a kőbaltás világban egy nyomott fejű, erőszakos emberek között élő, ványadt fiú életében?

Körül erdő. Mindig erdő. Még nem volt ideje kiirtani az emberiségnek. A mai Szibéria sík mezeit erdő borította, hatalmas szál lombos és tűlevelű erdők, teli vadakkal, zúgó, jéghideg patakokkal, ahol a szelek állandóan vágattak, kicsavarva fákat, és föld alá búvársra készítette az embereket. Hegyek erre nem emelkedtek, a kövek a földfelszín alatt lapultak mindenre alkalmatlanul. Az itt élők az anyaföld mélyében találtak menedékre e mindig hideg, fagyos világban, ahol a nyár is didergős és nedves, ahol a növények erre rendezkedtek be, és a növényyszerű életet élő ember is erre volt kényszerítve. Errefelé erőscsontozatú, világos hajú, cserzett bőrű emberek éltek, talán Ák és Gé kései leszármazottai, akik a jeges tundrákról a fagy csapásai elől kissé délebbre vándoroltak, mert közben bundájuk is odaveszett a nagy emberré válásban.

A történet nem sokkal Púsava halála után játszódott, és lelkem fázott a Gangeszmenti nyarak után a fenyőerdők illatos, de hűvös világában, még hozzá annyira kezdetleges körülmények között. Zsór lelke emlékezett, és magával hozta a Bardo leheletnyi szépségét, nem tudott elszakadni. Még apró csecsszopó volt, amikor a törzs vénei arra ítélték az anyját, akinek Zsór elsőszülött gyermeke volt, hogy fojtsa bele az áradó tavaszi patakba, mert nem teljes épségű. Az emberek között kialakultak már a törvények, főleg a nehezen szerzett élelem igazságos elosztásának törvénye: aki nem hajt hasznót, nem számíthat élelemre. Eltépték az anyától a kölyköt, és Zsór kikötött a jeges vízben. De sorsa ezzel nem zárult le, Zsór a felszínen maradt, mert ösztöne megtanította úszni, és az ár a közeli hódvárosba sodorta. Ekkor lépett közbe Chrü: Karcsú szarvas alakjában a gátnál oltotta szomját, amin a hódok felettébb csodálkoztak is, és riadtan csapkodtak a farkukkal ellenséget szimatolván, de mire a figyelmeztetés a hódársadalom mindegyik tagjához eljutott volna, még ahhoz is, aki épp nagy önfeledten szagolgatta a vízben odaérkező emberpalántát, a szarvas, azaz Chrü, fogai közé kapta lágyan a gyereket, és eliramodott vele. Az avarba beásva megszáritotta, gidái melegével életre melengette, tejével táplálta, és mire a tavasz ténylegesen beköszöntött a rideg szibériai erdőkbe, visszavitte az anyjának a csupasz, kigömbölyödött gyereket, akinek közben hosszú, hullámos szőke haja nőtt a fején, amely nyomottságát némileg eltakarta.

Megírt sorsa tehát nem engedte, hogy megöljék a gyereket, ám Zsór nyomott maradt, hiába mutogatta az anyja épnek tűnő koponyáját, Zsór soha nem tudta jól megértetni magát, nem tanulta meg a szarvaselejtés tudományát, de még egy hódot sem volt képes kirántani a házából, szóval haszontalan élősködőként maradt a törzs terhére.

Felnőtt, sok mindent nem tudott, mégis kiderült róla egy s más. Amikor még csak négykézláb közlekedett, közel a földhöz, megtanult nyomokat olvasni, aztán volt méztolvaj, amikor erdei vándorlásai közepette a méhek odúit meglelte, és azt rebesgették a törzs asszonyai, hogy velük ugyan nem, de szót ért a medvékkel. Ezt akkor kezdték mondogatni, amikor Zsór egyik

hosszúra nyúlt elmaradása után az alkonyatban hatalmas medve nyakában ülve medvegelt a törzs szálláshelyére. És bizony, szót értett a hódokkal is, még inkább a szarvasokkal, és emiatt a törzs majdhogynem éhen veszett, mert a bogyókon kívül nem maradt betevője. Zsór ugyanis sürgősen értesítette a veszélyeztetett, kilőni szándékozott állatokat.

Hogy Zsór mennyire az én lelkem volt, tegnap bizonyosodott be, amikor seprűnyéllel a kezemben rohantam ki az almafámon lopakodó macskák elűzésére, akik Pancúrral egyetemben, (te piszok Chrü!) a madártető körül repkedő cinkékre fenték a fogukat!

Zsór tehát eltévedt az évezredekben: ma ilyenekért senkit nem köveznek meg, de eltévedt a térben is, hiszen éppen ekkoriban kezdték Púsava földjén tisztelni az Életet, mint olyat, és elismerték a lélekvándorlás létezését. De Zsór akkor és ott élt. Mindennek tetejébe, ahogy növekedett, a fejében keletkezett daganat egyre nőtt, és fájdalmai az évek számával növekedtek. Eleinte a hódokhoz futott segítségért. Átmenetileg meg is kapta tőlük illatuk bódító hatását, de idővel ez sem használt. Chrü-szarvas megmutatta neki a gyógyító füvek lelőhelyét, amit Zsór magától is felfedezett volna, de elkövetkezett az idő, amikor az sem használt. Amikor semmi nem használt, és eluralkodott a fájdalom!

Kiskorában Zsór időnként elveszítette az eszméletét vagy a hódféle mósusz-bódulat vagy a fájdalom, de lehet, a kettő együttes hatására. Ilyenkor kapcsolatba tudott lépni az ősök szellemeivel, és néha be is lebegett a Bardo bűvös, éteri terébe. Ha ekkor beteget vittek hozzá, kézrátétellel képes volt mások fájdalmát enyhíteni. A sajátját sosem! Tudott sebeket gyógyítani, tört csontot forrasztani, elveszett gyereket a sűrű erdőben, vagy tűzszerszámot a hamuban megtalálni, és képes volt a vizeknek parancsolni. Beszélni nem tudott, de megértette magát az arca grimaszaival és a keze gesztusaival. Énekelni szokott, ha magára maradt a vadonban kószálva, mert anyja kéréseire a kunyhóban hallgatnia kellett, és ebből arra következtetett, hogy az a dal, ami a torkán kiáramlik, másnak nem jó. De a keze, az jó volt...

Az anyja imádta. Utána nem született több gyereket. Ketten maradtak. Zsór hát az apja helyett is férfi volt a kis családban, és az anyja hallgatott a szavára. A férfitvá érés idejét már csaknem egész önkívületben élte meg, hiába jártak hozzá gyógyításért, szellemidézésért, varázslásért, egyre kevesebbszer vett részt a törzs hasznos életében. Ha tehette, aludt, hiszen rengeteget szenvedett. A fejfájások kezdete óta alig-alig voltak éber pillanatai. Szervezete erős volt, és a szíve egészséges: még sokáig lebeghetett volna a bódulat és a szenvedés között.

Akkor 13 éves lehetett, s ha nem szorította a koponyáját a fájdalom páncélja, feltámaszkodva még képes volt segíteni a betegeken, olykor megkérdezte a szellemektől, hol találni pattintható, hasadó követ, merre bújnak a vérszomjas tigrisek, a téli bundának valók, merre ívnak a halak, szóval még kicsit hasznos tudott lenni, ám a vének úgy döntöttek, nem éri meg a törzsnek. Fiatal és nagyétkű. Megölni, kézzel megfojtani, dárdával leszúrni nem merték, mert szentnek tartották, de az élelem nagyon kevés volt! Ráadásul féltek az ősök haragjától, hogy még kevesebb lesz az eledel, ha vétekbe esnek. Tanácskoztak hát hosszan...

... És egy hajnalon arra kérték Zsórt, áldja meg a patak vizét, adjon nekik halat, rákot, hiszen már közeleg a nyár! Nehezen támolygott Zsór a patakhoz, a víz fölé hajolt, és a vének jókora kövekkel dobálni kezdték. Sokan voltak. A kövek eltalálták védtelen és zakatoló fejét. Zsór belebukott az áradó patakba. Vízáldás közepette. A patak nem tért ki előle. Átölelte a fejét, és nedves haját rátekergette egy laposra csiszolt kőre. Ha Zsór akarta volna, talán fel-felbukhatott volna levegőért. Talán küzdhetett volna az életéért. De nem akarta. Talán. Talán már elég volt. Nem tudni. Én pedig nem emlékszem, de biztosan így tettem volna.

23. MUMMUIKOM-AU, AZ ŐS-ESZKIMÓ

- Istenem, vajon milyen lehet állandóan ilyen fehér, inger- és látványszegény, hideg, havas környezetben élni? Amikor nincs remény sem arra, hogy valaha körülöleljen a zöld, a meleg és az áradó élet? - kértem én, amikor tele optimizmussal alaposan kitakarítom a hodályom gerendáit, eltépem a száradt vadszőlő hajtásokat, leseprem a tavalyi bogyókat, leveleket, az összegyűlt molymacskákat, és benézek minden zugba, nincs-e ott mégis az én Pancúr-macskám, mert nem bírom elhinni, hogy soha többé nem szalad felém, szóval kitakarítok, mert úgy tervezem, ha kivirul az idő, és én a délutáni pihenésemre rakom le a fenekemet, az nem az utca felé tárulkozó verandámon fog megtörténni, hanem a berendezendő majdani hodály-fészkembem. De ez olyan távoli, és a terveim is olyan halványak, mint azok az éjszakák - esetleg nappalok? - amelyeket az én lelkem volt befogadója élt meg kábé 6000 évvel i.e., ahogy a történészek mondanák.

Mintha a szél... mintha az újonnan működő kazánom begyulladó sziszegése... mintha a madárszárny reppenése... egy hang szól valahonnan. Csak nem Chrü ébredt fel? Késő délután? De fő, hogy megint hajlandó kommunikálni velem!...

- Hát igen. Szerencsére lelkednek volt egy olyan élete, amikor nem szomorította el a tél, a fehér, a hó, a jég, hanem örült a ritka napsütötte évszaknak, amikor a szürke ég kissé kékebbre váltott, és eljött a rövid nyár, az egyre kurtább éjszakák, azaz az örömök ideje. Milyen nehezen tudtam akkor mindezt neked elmagyarázni, ajaj!

Hol is kezdjem? Zsór nagyon nehezen tért magához a Bardoban. Csak ült egy saroknak kinevezett szegleten, billegett az emlékezés és a felejtés határán, és nagyon nem akaródzott újból a Földre költöznie. Félt.

- Mitől? - kérdeztem tőle.

- Mindentől. A víztől... a kövektől... a többiektől... és tudom, egyiktől sem menekülhetek, ha újrakezdem. -

Zsór lelke egyre kisebb lett. Nyugtattgattam: új életében nem születik beteg aggyal, ráadásul mivel olyan zsenge lélek, választhat az életterek között.

- Ahol a legkevesebben vannak... messze... messze... -

Így került az északi sark peremére, valahol a ma Grönlandnak nevezett földrész tengermelléki részére, ahol minden csupa fehér és jég, és víz sehol, mert hiszen a jég alatt ugyan ott zúg a tenger, de hát Mummuikom-Au ezt nem tudta. Valahol Ák élettere tájékán született egy olyan jégkunyhóban, amilyenben ma is élnek az északi sarki népek. Szép nagy helyiség, fehér falak, közepén állandóan égő apró tűz, amit csak szükség szerint élesztenek nagyobbra, hiszen tűzrevaló sem igen akad, csak nagyon messzire, a szárazföld belsejében, ahová csak kevesen mennek le, hát spórolni kell a lángokkal. Ebben a nagy, fehér jéghegyben akkoriban is sokan éltek. Mummuikom-Au az anyjával, valahol ott lehetett az apja is, bár soha nem ismerte föl. Nem, nem volt hülye, de azok ott annyira begubóztak meleg gúnyájukba, és zord egyéni világukba, hogy ki sem látszottak. Mummuikom-Au is csak az anyja melléről kapott édes tejének illatáról ismerte meg őt, amelyet hosszú hónapokig, tán évekig szopott, hiszen ez volt a legegyszerűbb élelemforrás. Ám a fiú, csak felcseperedett, és bizony olykor el kellett hagynia a jégkunyhó biztonságos melegét. Ilyenkor a fiú nyüszített, de nem volt menekvés. Neki is meg kellett tanulnia halat fogni, a csapat közé kellett állni, amikor fókára vadászni indultak, sőt, nem volt menekvés az elől, hogy életét kitegye a nagybundájú Fehér Isten erejének: meg kellett tanulni azt is, hogyan dobja el a hegyes végű botot, hogy az az állat szeme közé álljon, mert ha nem, akkor neki vége. Fehér Isten egy pillanat alatt öl!

Hát nem sokáig tartott Mummuikom-Au elfogadható élete. Amint kikerült a kunyhóból, rájött a rettenet. Az ég szürke volt, egyszínű, mintha rá akarna borulni, akár egy nehéz búra, hogy ne kapjon levegőt, és a metsző szél elől hiába bújt ezer rétegű bőrökbe, az arca megfagyott, elzsibbadt, mintha nem az övé lenne, egészen addig, míg vastag réteg nem rakódott rá fagyott hámrétegekből és a piszokból, amit akkor és arrafelé soha nem mostak le. Tessék? Mit nem értesz? -

- Chrü! Mit jelent a nevem? És miért voltam elégedetlen? Honnan tudtam, hogy van szebb világ, ha sosem láttam másmilyet! -

- A neved? Valahogy mindenki megtalálta azt a szót, amire felfigyelt, ha a másik kimondta. Amikor az anyja aggódva kilépett a kunyhóból, és körülnézve nem látta a fiát, akkor elkiáltotta magát két bugyolált kezét a szája elé téve szócsőnek: Mummuikom-Au! Mummuikom-Au! És aki erre a kiáltásra kivált a többiek közül, az volt a fia. Az voltál te. Ilyen egyszerű. A másik kérdés sem olyan bonyolult. Mummuikom-Au-nak volt egy érdekes találmánya. Talán nem is az övé. Minden kisgyerek ismeri. Amikor álombólriad, vagy sírás közben ökölledörgöli a szemét, akkor színek jelennek meg csukott szemhéja mögött. Sokszor ült Mummuikom-Au a kunyhó sarkában, és ezt csinálta. Nyomkodta a szemgolyóját, s így színes fényeket varázsolt magának a nagy sötétségbe és a nagy fehérségbe. Ilyenkor boldog volt.

Egyik esztendőben nagyon nagy volt az éhínség. Meleg áramlatok fújtak arrafelé, a fókák északabbra vándoroltak. Nem volt sem fókahús, sem zsír, amit amúgy élelemnek használtak, égetve pedig világított védelemül a medvék ellen. Ez az esztendő éhhalálra ítélte a kunyhó lakóit. Mummuikom-Au látta, anyja olyan mélyen alszik, hogy hiába ébresztgeti, nem nyitja ki a szemét. Azt is látta, hogy a közös fókabőr hálópályukon az anyja elő-előszedi a feje alatt lévő, szőrből való kicsi tasakot, kivesz belőle valamit, és alszik tovább. Amikor felébred, jobban bírja magát, még halászni is ki tud menni. Mummuikom-Au hiába halászott, mintha a halak elkerülték volna azt a helyet, amit a törzse kijelölt számára. Éhezett, mint a többiek. Egy idő után az anyja nem mozdult többet. Megfosztották ruháitól, és elvonszolták egy távoli lékhez, amelybe beleengedték a testét. Mummuikom-Au felnyalábolta az anyja szőrbundáit, bebugyolálta vele magát, és érezte, kevésbé fázik. Akkor a kezébe került az a kicsi szőrtasak. Hólyagba csomagolt darabka avas kenőcsöt talált benne. Orrához emelte, és előjött az anyja illata. Egyedül kiment messzire, kiszemelt egy távoli jégtablát, csákánnyal új léket vágott rajta, és hatalmas halat fogott! Aznap mindenki jól lakott, és Mummuikom-Au-nak nőtt a tekintélye. A tasakot másnap is kibontotta, megszagolta, arcához szorította. A kenőcs erőt és álmot adott neki: akkor megint kifogta a hatalmas halat! A többiek ekkor már hálátüzet gyújtottak Istennek, a hatalmas Fehérbundájú Jegesmedvének, és nagy tisztelettel néztek a fiúra. Hiába. Annak a halfogás ünnepi elfogyasztása után egyre nehezebb volt a szemhéja, sehogy sem bírta nyitva tartani. Senki nem merte zavarni. Mummuikom-Au pedig álmodott. Ahányszor elővette a kis szőrtasakot, szerencsés vadászat következett, ám utána az illat mindig álomba ringatta: olykor óriási halakat fogott, fókát is hatalmasat, olykor olyan világot látott, mint életében eddig soha: csak ment a havon mindig felfelé, és kitárult előtte a Föld színes szépsége. Nappal vagy éjszaka, amikor csak akarta. Azután, hála az északi sark közelségének, eljött a hosszú, sokhetes sötétség ideje. Nem csak a fiú, az egész kunyhó álomba merült, és öröket állítottak a tüzek mellé. Mummuikom-Au-nak ez volt a legcsodálatosabb időszaka. Alvás közben elhagyta a havas hazáját, másik életet élt, színeset, érdekeset, és boldog volt.

Igen, ám, de egyszer csak eljött a világosság ideje, az északi nyár, és Mummuikom-Au-nak ki kellett vennie a részét abból, ami a legteherbíróbb, legerősebb férfiak dolga volt: hosszú-hosszú gyalogúton napokon át messze délre vándorolni köfegyverekkel, kötelekkel és fókabőr szánkókkal felszerelve, hogy tüzelőfát hozzanak a földrész belsejéből.

Egyre csak meneteltek térdig érő hóban a jégtáblák hátán, éjt nappal követett, és megint éjszákák, és megint a fénytelen nappal, a gyaloglás, előttük a végtelen, nehéz, szürke égbolt, semmi más. Olykor fel-felszikrázott egy-egy hófedte jégtömb mint újabb akadály és megpróbáltatás. Egyszer a fiút vadászni küldték, várták éhesen, de csak estére érkezett. Erős vállain nem hal, nem is jégmadár, nem élelem csüngött, hanem egy fiatal jegesmedve. Túl hatalmas volt, hogy megegyék egyszerre, meg aztán azokra gondoltak, akik otthon maradtak a jégkunyhóba zárva. Elásták a tetem maradékát, helyét megjelölték, hogy majd visszafelé hazaviszik. Másnap mentek tovább, és teltek a napok. Az öregebbek tudták, hogy ahol a Fák állnak, ott majd lesz élelem is, és majd akkor nagyokat esznek, hiszen kell az erő a fairtáshoz, meg a hazafelé tartó hosszú-hosszú úthoz. De a többieknek borzasztó nehéz volt éhesen, napokon át a fagyott mezőkön menetelni. A remény halvány jele nélkül.

Amikor Mummuikom-Au először látta meg a kékes zuzmókat, szíve nagyot dobbant. Olyan volt, mintha álmodna. Hangos kurjantások kíséretében, mint aki megkergült, minden zuzmót megsimogatott, később a tüskés, apró, bozontos bokrokat is, amikor pedig távolról feltűntek az alacsony fenyők, aztán meg a nagy, lombos fák, az erdő az ő tomboló zöldjeivel, végképp nem bírt magával. Őrült és hálás táncot járt a fák körül, üvöltve adott boldogságának hangot, hogy meghallja az ég, meghallja az Isten, mert ő most átélte a csodát! Az öregek ingatták a fejüket, a korabeliek nem értették, mi lelte, ők csak annak örültek, hogy itt van végre előttük a tűzrevaló rengeteg fa, amit majd kidöntenek a kötelekkel, kívágnak a kőfejszékkel, és hazavihetnek a fókabőr szánkókon.

Mummuikom-Au meg akarta akadályozni őket, védte a fákat testével, karjával, de semmire sem ment. A többiek sokan voltak. Mummuikom-Au ekkor hátat fordított törzsének, és otthagytá őket. Elindult az erdőbe, egyre beljebb. Társai tanakodtak, mi lesz, ha nem talál majd vissza. Egy ideig kiáltozták is a nevét, de aztán abbahagyták.

Mummuikom-Au pedig váltig úgy érezte, hogy álmodik, hogy folyton-folyvást álmodik. Csak ment, bámult fel a zöld levelekre, észrevette az állatokat is, a barnaszőrű szarvast, a mézszínű medvét, akit nem bántott a nyilával, láttán csak rikkantott egy nagyot. És látott madarakat. Ezekről végképp a mennybe emelkedett. Felmászott egy szirt tetejére, leült, körötte az ég, és estélig a röptüket leste, aztán másnap megint, és megtanulta a nyelvüket, és velük énekelt, és azok válaszoltak. De a titkot nem árulták el neki: hogyan kell repülni.

Éberén élte az anyja varázskénőcsétől kapott álmait, és boldog volt. Sokáig bolyongott, ám emberfélével nem találkozott. Élvezte az édes és a fanyar bogyókat, az apró állatok kifacsart véré, amikkel táplálkozott. Ha elfáradt, nekivetette a hátát egy tölgynek, és elaludt.

Így érte el a fantáziátlan vég, amit minden Lelkem Háza megkap a sorstól: a fulladás. Alvás közben ellepte a tavaszi ár, anyja szőrből való „álomiszákjának” madzagja a nyakára tekeredett.

Igen. Nekem is ilyen halál jár majd. Nyakamon ott a jel.

Meg kell békülni a vízzel, és meg kell harcolni a fulladással. Ezek nagy betűkkel vannak a sorsomba írva. Igaz, Chrü?

De Chrü hallgat.

24. IBOLYKA, A BOGÁR (1914.)

Itt ül velem szemben dicső macskám, mint aki mondani akar valamit. Akarjon! Eddig hol császarkált? Füttyölök rá!

Pedig tán segíthetne...

.....

- Uhh! Visszalapoztam a Lélek házai-ban, Chrü. -

- Kerestél valamit? És nem találtad? -

- De. Megtaláltam. Sok mindent megtaláltam! -

- Mégis dühös vagy. Valami fájdalmasat találtál? Mi a baj? Hogy zuhog a hó? Hogy kifutott a tej? Mi? Ne hagyd, hogy faggassalak! Ilyen még nem fordult elő, hogy magadtól ne ömlött volna rám a szózuhatagod. -

- Mondd, muszáj nekem betartani a kronológiát? -

- ??? -

- Olyan lesz lassan ez az egész, mint egy áltudományos vezércikk. Mindenki szépen csordogál egymásból! Unalmas! Ennyi kőbaltás, vadász-halász lélekrettenet! A civilizáció nagyon összerázná a dolgokat? -

- Lelkem! Neked valami bajod van, de nem a kronológia, nem a tigrisbőrös őseMBERI lélektanulmányok. Nem! -

- Megtaláltam például Zách Lilit. 1885! És aztán? Beszéljünk erről! -

- Hm. Vele már összejöttél személyesen. Mit akarsz még? -

- Nem ő volt az utolsó! Rájöttem! Sok mindenre rájöttem olvasás közben. Hogy milyen klassz Világmindenséget rajzoltam 2005. március 3-ika óta... és el fog veszni... a semmiben... -

A keserűségtől nem állnak össze a mondataim, érzem. Chrü sem ért igazán, pedig ő röntgenlátó. Honnan jön a fojtogatás, és hová nő ez a bajmolódás, és valahogy én sem értem magamat. Talán ezért kapaszkodom némileg rögeszmésen a kronológiához. Mi van velem? Sejttem, mi fáj, megfogalmazhatatlan, pedig már megszokhattam volna. Évfordulók táján jön elő... Hm... Valami bújik az Idő mélyén... és mintha közeledne... vagy kiderül magától egy csapásra?...

Chrü megszólal. Mellébeszél, világos:

- Gondoltam, a végén úgyis eljutunk hozzá. A sor végén, úgy értem. -

- Hozzájuk! Nyilvánvaló, hogy a kisbaba, az ebben a családban elveszett kisbaba, az is én voltam! -

- Állj! Mi az, hogy „elveszett”? Hogy érted? -

- A nagy hallgatásban vészett el. Mintha soha nem lett volna. Pedig embrióállapotában még látni is! A nagy fényképen a zongora fölött a nagymamám hasában. És ami még szörnyűbb, hogy én is ludas vagyok. Figyelj csak! Ezt írom az Ősanyák-könyvemben: „Nagyanyám szült 4 élő gyereket, elhajtott hármat, maradt felnőni 1 fiú és 2 lány.” De hisz ez mindössze három! Anyámék tényleg hárman voltak testvérek. És a negyedik? A kislány? Aki 1914-ben született másodikként? Róla mindenki megfeledkezett. Lelkem röpke életű háza. Ibolyka. -

- Értelek. De hisz az a csepp nem is eszmélt még! Mit siratod? Hat hetes sem volt! Egyszerű csecsemőhalál. Említésre sem érdemes... -

- Chrü! Utálni foglak! -

Összesűrűsödött bennem a szomorúság. Ennyi egy Bogárlét?

- Emlékszem a jószagú emlékre, a kávéillatra, ami bekúszott az ajtó résein, anyám délutáni félórás pihenéseinek gyönyörűségére. Olyankor bejött hozzám, karjára vett, és gyönyörködött bennem. „Ibolyaszeműm”, így becézett. Emlékszem a fémillatra az üzletben, ahová fonott gyékény kocsiban anyám mellé toltak. Igen. Illatok. És egy hűvös találkozás az égbolttal. Április lehetett, én a bátyám ölében, bizonytalan, imbolygó gyerekcombokon, kemény pólyában, letről néztem a szemét, a csodálkozás abban a szemben, aztán elnéztem felettünk az ágakat, a rügyek bomlottak már, az ágakon a madarakat, és éreztem a széna illatát az udvar végéből. Látod, mi mindenre emlékszem? -

- Különös. A sorsod pedig mindössze egy percnyi volt. -

- De volt! Nagyanyám, azaz az anyám, mindig lelkesedve mesélt arról a babáról. Én már nagyocská lányka voltam, és imádtam nagyanyám törtékeit. „A gyerek olyan gyönyörű volt, hogy megálltak mellette a járókelők, bent a boltban a vásárlók. Attól halt meg Ibolyka. A tekintetüktől. Vagy egyvalaki tekintetétől. Egy békés, koratavaszi délutánon a karomban tartottam, fürtös feje körül csipkés, fehér pólyahuzat. Akkoriban a gyerekeket sokáig feszes pólyába kötözték, hogy ne tudjon mozogni. És akkor hirtelen felült! Egy csoda! Nem evilági erővel bomlott szét a pólyaszalag. Mint egy Kisjézus, széttárta piciny karocskáit, gerince megfeszült, mint aki levegőért küzd. Aztán visszahanyatlott. Nem lélegzett többé. Egy egészséges kisbaba! Hát mi volt, ha nem szemmelverés?” Így. Nagyanyám, azaz az anyám nem tudta felejteni. Vele együtt haltam meg. Nagyanyám magával vitte az emlékeimet. Rettegett az én szépségemtől is. Pici koromban zsebkendővel fedte el az arcomat. Látod, Chrü? Ki más gondolna arra a babára már?... -

- Ezt olvastad ki tegnap? De mit kerestél tulajdonképp? -

- Magamat. -

- A Törvény szerint elillannak az emlékek. Te mégis megőrizted. Gyűjtöd a fájdalmakat. Ez a tehetséged. És a sorsod. -

- És van még valaki, akire ugyan nem emlékszem, de tudom: volt még egy életem Lili után. És Ibolyka után. Valami dereng egy halálról. Egy nem természetes halálról. Nem megfogalmazható, de biztos, hogy nem Lili önkéntes halálára emlékszem... Az a patakparti oféliás látomás nem magyarázat arra az érzésre, ami rám ront, ha a tükörben meglátom a nyakamat... -

25. ZAHORSZKY PÁL (1915-1941)

Volt egyszer egy gyerek, szóke, kékszemű, nagyfülű, Pavlusának hívták, mindenki csak így szólította, pedig magyar volt még az apja is. Valahonnan Lengyelországból vetődhetek erre az ősök, mert a vezetékeve Zahorszky volt, amúgy Pálként jegyezték be az anyakönyvbe. De hát nem is ez az érdekes.

Hát mi?

A lelke.

Merthogy az az én lelkem volt egy darabig, pontosabban 1915. március 2-ikától csaknem 26 éven át.

(Már akkor a 26 év! Pipivel 26 évig voltunk igaz barátságban, s a házasságom is 26 éven át tartott! Ennyit egyelőre...)

Pavlusa magányosságra volt ítélve már gyerekkorától kezdve. Egy lankásan elterülő, hatalmas tábla szőlőföld kellős közepén laktak Nagyfügedtől északkeletre. Körül csak szőlőtőkék, és a hegynek csúfolt emelkedő legtetijén sziklás talajú, isten tudja, milyen erővel-furfanggal vágott hosszú és kanyargós borospince, amelynek árnyas oldalában, a szellőző kéménytől nem messze, a hátát annak nekivetve szívesen tartózkodott Pavlusa valamiféle olvasnivalóval a kezében. Hivalkodott ott még egy hatalmas fészert meg istálló, és volt arra egy vénséges szilvafa is, annak az árnyékában pedig igen jól esett hűsölni. Szóval az egész maga volt a földi paradicsom. Embert apró korában sokáig nem látott mást, csak a szüleit, azok pedig ugyancsak akartak volna társat nemzeni mellé, de vagy elhaltak szegénykék pici korukban, vagy még magzatként komáztak a nemléttel, úgyhogy mire Pavlusának iskolába kellett mennie, szülei feladták a harcot, és hatalmas szeretetükkel csak a kisfiún csüngtek. Ennek aztán az lett a következménye, hogy olyannyira óvták-féltették, sehová el nem engedték, hogy a lovak, a boroshordók és a bogarak társaságában nőtt föl. Magának való volt, és ha nem lett volna eleve az, azzá vált volna amúgy is, ám a dolog egy cseppet sem tette szomorúvá. Mindig megtalálta az elfoglaltságát. Csendes, szófogadó, jól alkalmazkodó emberke lett. Így az iskolába is könnyen beleszokott. Csak ne lett volna az a több kilométernyi távolság, amit odáig, és onnan hazafelé meg kellett tennie persze javarészt egyedül, hiszen a szőlők között nem lakott más, csak ők, és még nagyon nagy távolságban a más uraság más szőlőjében más vincellér, de ezek annyira messze estek egymástól, hogy látogatóba sem jártak át sosem, csak ha kényszer vitte rá őket nagyritkán. Segítségért esetleg átszekereztek a másik portájára.

No, nem csak a magány bélyegezte meg a fiút, hanem a képzelőereje is. Ezért volt olyan jól elviselhető, mit ne mondjak, barátságos dolog a Mindenható részéről, hogy játszópajtás nélkül maradt. Ám ezt bizony megsínylette odabenn az iskolában. A többiek sokszor belekötöttek, lopkodták a radírját vagy a zsebkendőjét, míg ő haragra nem gerjedt, és lettek a nagy verekedések, amik ilyen-olyan sérülésekkel végződtek, de leginkább lelki sérülésekkel, mert hisz nem bánt ő senkit, és mégis belekötnek! Hát hogyan van ez? Volt ideje hazafelé töprengeni rajta. Ráadásul röstellte az anyja előtt, aki nagyobbacska korában is jajgatva kötözgette, babusgatta. Még jó, hogy a társai közül nem látta senki. De hát mégiscsak nehéz ez, és ilyenkor még messzebbre bújta a tőkéik között, és estig nem került elő, hiába szolongatták.

Hazudnék, ha azt mesélném, hogy nem volt barátja. Volt bizony, mégpedig az iskola mögötti kertben lakó plébános, aki sűrűn átjárt ellenőrizni a nebulók előmenetelét, meg a vallásos nevelésben is segédkezett a kisiskolások vénséges tanítójának. Így történt, hogy egy ilyen

ellenőrzés alkalmával meglelte Pavlusa egy versét, amit a számtanfűzet legutolsó lapjára írt. Egyik bánatáról szólt, meg a falánk cinkékről és a vigasztaló piros égáljról. „Ha te ilyesmivel foglalkozol, fiam - mordult rá a Plébános úr - mikor jut időd Istennel foglalkozni?” Mivel Pavlusa nem felelt, maga rögtön hozzátette: „Ha fáj, Isten megvigasztal, igaz? Ha mással nem, a szó dallamával.” És ezzel a zsebébe tette a kitépett lapot. Így esett, hogy Pavlusa a pap jóindulatába keveredett, és nem egyszer elhívta a szép új paplak szép új kertjébe gereblyézni, fákat nyesegetni, bokrokat igazgatni, mikor mit, és ilyenkor sokáig elbeszélgettek. Pavlusa imádta ezeket az alkalmakat, hiszen olyankor olyasmiről is szó esett, ami őt nagyon érdekelte, történetekről, a háború eseményeiről, amelyről apja nem mondott soha egy szót sem, pedig odajárt, és csak sebesülése után maradhatott otthon Eisenlach úr közbenjárására, mert hiszen ilyen jó vincellérre aligha tudott volna szert tenni azokban a megbízhatatlan időkben. Másképp nézett ezután már az apjára, még az eddigieknél is nagyobb tisztelettel, és ráadásul azt is elérte, hogy esténként teljes egy órát égethette a petrólt, és olvashatott, hiszen maga a plébános úr volt a könyvek kölcsönzője, a Zoltán bácsi. Bizony, ő így szólíthatta!

Szívesen terült el nyáron a szünidőben két tőke között az árnyékban, és járatta a fejét, igaz, járt az magától, és figyelte a növényeket, a csodát, ahogyan valami piciből valami nagy lesz, és mindent, amit megsejlelhetett, isteni csodának látott. Igyekezett aztán megtalálni a szavakat, amelyekkel méltóan kifejezhette a csodálatát a világgal, Istennel, emberrel, állattal szemben.

Úgy nézte 1926 nyarán a világot maga körül, mint aki már sose látja azt többet, mert addig beszélt Zoltán bácsi az édesanyja fejével, amíg az rá nem bólintott, hogy elváljon imádott fiacskájától, és elengedje tanulni Gyöngyösre Zoltán bácsi bátyjához, aki ott pedelluskodott a gimnáziumban, és nem egy diák lakott nála. Pavlusának nem csak szokott környezetéből kellett elszakadnia, hanem Zoltán bácsi féltő szemétől is, aki sokszor javítgatta zsengeit, amire bizony nagy szüksége volt. „Nem baj, fiam, majd találsz ott tudósabb tanárokat nálamnál, csak légy bátor, és fordulj hozzájuk, ha problémád adódna ilyesmiben, különben pedig ott az Isten, aki nem engedi el a kezedet. Isten áldjon!” Így búcsúzott, amikor apja a szekérrel Gyöngyösre menet bekanyarodott a faluba a plébánia felé. Közben elszekereztek az épülő új iskola mellett, ahová Pavlusa már csak látogatóba járhat. Ettől is fájt a szíve, mert olyan szép emeletes házat nem látott még, mint az az új iskola volt.

Gyöngyösön persze látott aztán annál szebbeket, különbeket is, de hát az mégis az ő falujának legnagyobb épülete volt. Így van ez mindenkivel, valamire mindig büszke lesz az ember, akármilyen nyomorult helyről is eredt annak idején. Nos, ez hamarost Pavlusa fűzetébe bele is került, és belekerült annyi más minden is! A lelke egy darabkája. Hiszen ebben a közegben még annyi melegséget sem talált, mint falusi iskolájában, és itt a tanárok nem szántak rá külön gondot. Zoltán bácsi figyelő tekintete különösen akkor kezdett hiányozni neki, amikor már tudta, ilyennel soha többé nem találkozik. A plébános nem volt idős ember, nem is élt szertelen életet, hogyan is tehetne volna, mégis elvitte a szél egy téleleji délutánon. Pavlusa el sem búcsúzhathott tőle, a temetésén sem lehetett ott. Apja beteg édesanyját őrizte, és ugyan apján kívül ki szekerezhetett volna vele húsz kilométert oda meg vissza? Szívességből? Mert megfizetni nem volt miből. Zahorszkyéknak egyre nehezebb lett az élet, hiszen a fiú kvártélyra, kosztja, a taníttatása megviselte a gazdaságukat.

Pavlusa anyja épp addig húzta köhögve, legyengülve, többet az ágyban töltve, mint kívülről, amíg a fia lematúrált. A fiú boldogan utazott haza, immár megférőfiasodva, éretten, hóna alatt teleírt paksamétákkal, és azon gondokkal, hogy ha Gyöngyösön nem sikerült értő kritikust lelnie írásainak megbírálására, hát akkor eztán hogyan lesz? De már ezen gondok háttérbe szorultak az aggodalom miatt. Esténként beült a beesett arcú, láztól és imádott fia látásának boldogságától kipirult arcú édesanyja ágyához, és felolvasott neki az írásaiból. Lám-lám, az öreg parasztasszony volt az egyetlen ismerője Pavlusa munkálkodásának, és okoska

- Mégis jobb volna, ha átmennél a bölcsész szakra, azt hiszem. De hogy én ezt tanácsoltam neked, letagadom! -

Akkor felpattant benne az addig feszítő burok, és nekiült Pál, és megírta a „válaszút történetét”. Egy barátság történetét, Jézus és Lázár barátságának történetét, ami régóta izgatta. A barátság mibenlétének rejtélyét kutatta váltig, hiszen ő annyira ezen érzésnek a híjával volt. Pontosabban annyit kereste, és annyit csalódott, hogy úgy vélte, nincs is igazi barátság az emberek között. Ezzel az írásával akarta bebizonyítani, hogy van. Méghozzá csodákra képes. Az íráson át akarta megélni ezt a neki hiányzó érzést.

Igaz, a végére mégis maradt a lelkében annyi kérdőjel, hogy még én is feléreztem a kételyekre: amikor a Megbékélés-t olvastam ugyanerről a témáról, azt hittem, újraolvasom! Pedig először volt a kezemben a Rényi Edit könyve. Vagyis Pál könyve. Vagyis az én könyvem. A barátságról.

Közben eldőlt, mit akar csinálni az életével. Jézus-könyve írásakor már tudta, otthagyja a teológiát. De hogy mint lesz tovább, arról fogalma sem volt. Pedig cudar idők jártak. Alkalmi munkákból tartotta fenn magát. Volt nap, hogy nem evett. Lesoványodott, haja meggyérült, mintha öregedne, olykor egy-egy lapot küldött apjának, meglátogatni sem kedve, sem ideje nem volt. 1937 végét írták már. Pál úgy érezte, elveszett a világban. Naphosszat, sőt napokon át senkihez nem szólt. Nem volt kihez. Aztán felgyorsultak az események. Milyen események ugyan? Nem életmegváltó dolgok, hanem elintézendők. A regény elkészült, és amikor becsukta az utolsó füzetet is, megérkezett a behívó. Menni kellett. A levegőben érződött a háború előszele. Mindenki arról beszélt. Ha az utcán ment, vagy bent a boltban, nem hallgatózott, mégis hallotta a rémült suttogásokat. Megint csak az ő öreg Tanár úrjánál kötött ki. Bejelentkezett, elvitte a munkáját, kapott egy kupica szilvóriumot, de most nem fogott neki az öreg a vaskos paksamétának. Várt. Pál nehezen szólalt meg:

- Istenről szól. A lelkem így egyezkedett. Nincsen elképzelésem a holnapról, sem a holnaputánról. Tudom, most nem az irodalom korát éljük, tudom, semmi esélyem. Talán életben maradhatnék. De itt a behívó. Apám is kapott. Lajstromba veszik, pedig már közel van az ötvenhez. Majd visszajövök Tanár úr. Addigra elolvassa, ugye? -

A kérdés szívszorító volt, halk és aggodalmas. Az öreg bólintott.

Napok múlva megint egymással szemben ültek, és a Tanár úr a paksaméta mellé adott egy papírt. Egy cetlit. Egy orvosi bizonyítványt arról, hogy alkalmatlan. Ez volt a bírálata, a döntés élete és halála fölött. Pál nem tudott eléggé hálás lenni. Suta volt és elfogódott, örült, hogy egyik lábát a másik után tette, s hogy nem botolt meg a szőnyegen, nem gurult le a lépcsőn. Vitte a boldogsága: egyetlen ember tudja, hogy mit tud ő, és ez az egyetlen ember mellette áll! Nem. Valóban nincs ennél nagyobb dolog a világon!

Ez a fiú a 24 évével képes volt valami olyasmire, ami embert próbáló dolog: elbújni a világ elől, és csak a képzeletének, a tehetségének élni, és megélni a világban úgy, mint Isten madarai. Valahogy. Hazautazott a fügedi szőlőkbe, az öreg vincellérházba, ahol apja sírva fogadta. „Exhibicionista rejtőzködő”, így nevezte magát, és meg volt elégedve a világgal.

Az ilyen érzések nem lehettek akkoriban sem tartósak. Az elégedettség érzését valami mindig megrontja. Valami mindig közbejön. De ezzel már nagyon is előreszaladtam. Csak annak élni, amit a legfontosabbnak tartunk, és úgy, hogy ez ráadásul jól esik, és boldogsággal tölt el, nem mindenkinek adatott meg. Az apja is magának való volt, elszöszmötölt ezzel, azzal, nem zavarták egymást. Az öreg sokszor kerekezett be helyette a faluba venni ezt-azt, ami nagyon fontos volt, petrólt meg cernát, a bért negyedévenként kapták, azt is az öreg intézte a kastélyban. Így ment ez vagy három-négy éven át, és akkor megint jött egy összesűrűsödött esztendő: 1940.

Egyszer alkonyattájt maga Stein, a fűszeres zsidó kerekezett föl hozzájuk. Pál szívesen járt hozzájuk, néha levette apja válláról a gondot, bár az meg izgult, hogy hát mi lesz, ha egyszer valakinek szemet szúr, hogy dalia legény létére itt sétáfkál, ahelyett hogy a háborúban menetelne, de ő megnyugtatta, hiszen itt a „menlevél”, a felmentő papír, és egyáltalán, kinek mi köze hozzá. „Nem úgy van az, fiam, a faluban a kerítésnek is füle van, a keréknek meg szája, a parasztnak meg fukarisága”. Jó, de mit irigyelhetnek tőlem? - kérdezte Pál, ám már csak úgy magában, mert a kérdés kitárgyaltatott. Ritkán ment hát be, de szívesen tette mindig. A Tarnóca melletti bokrosban sétálni, aztán átvágva a szőlőkön, át a réteken, betakarózni a gabonaszárazakkal, a gyalogutat megkerülve csak menni két lábon, mert élvezte a világot! Ilyenkor nőtt meg benne igazán a szabadság érzése. Meg aztán a Stein úréknál volt egy leány, a Klári, akivel sűrűn mosolyogtak össze. Ennyi. Nem esett több, de Pálnak, a kút mellett pipázgatván, - amire hogy rászokott! öregszik tán, istenem! - a parázs felizzásában sokszor felrémlített Klárika mosolygós fekete szeme. Hát bizony megdobbant a szíve, amikor Stein urat látta, amint a biciklijét a falnak támasztja. Hogy hát mi is folyhat itt a két öreg között? Nem is ment be mindjárt. Várta, míg hívják. De azt hiába. Már csak elköszönni tudott a kút melletti kispadról, amikor Stein gyors köszönéssel elkarikázott.

- Mit akart itt Jakab? - kérdezte aztán odabenn. Az egész falu csak így szólította, a keresztnévén, hát neki is így állt most rá a szája, pedig ő megadta neki a tiszteletet különben. De nem is ez volt a baj, hanem az apja némasága:

- Elbúcsúzni jött. -

Hogyhogy? Pálban megfordult ezer kérdés. Ennyire jó barátok lennének ő meg az öreg? Elbúcsúzni? És miért? Hová mennek? De nem szólt. Másnap ő ment be, szeg kellett meg jóféle acélból disznóölő kés. Ugyan ezt sem értette, de csak olyan villanásszerűen rémlett föl, hát hogy minek is, hiszen nemigen érdekelte, mi van a ház körül, az az apja dolga volt, bár a szőlőben idején munkák idején beállt ő is, azt az öreg egymaga nem győzte volna. És amúgy is jól esett egy kis hajlongás, szüretkor meg a puttonyozás, olyankor sokan jöttek föl segíteni, lányok, asszonyok. De most nem volt szüretidő. Lement az már. Hát bizony a Jakab boltján félig lehúzott redőny fogadta, mert az is volt rajta, szépen bekenve sárgára, de bent még kiszolgálták. Klári is átjött. Csak nézték egymást, aztán fizetéskor Klári a kezébe nyomott egy darab papírt, az állt rajta, hogy ha a Mindenható úgy igazítja, talán még találkoznak. Ezt már a Tarnóca vize mellett olvasta. És majdnem visszafordult, hogy hát ezt hogyan is, miért is, miért ne jönne vissza? És hát ha ilyen hosszú útra mennek, el kellett volna rendesen búcsúznia, és tán tudtul adnia, mit is érez, de hát abban még ő sem volt annyira biztos. Csak otthon tudta meg az apjától, hogy hát tartanak a zsidók a kitelepítéstől, és igyekeznek még idejében elhajózni békésebb országba. Napok múlva megtudta, hogy Jakab és családja a helyi csendőr őrizete alatt bekísértettek a helyi fogdának nevezett irodába, ahonnan a zsadányi meg vécsi fűszeres zsidókkal együtt Pestre toloncoltattak. Az is kiderült, hogy a szőlő birtokosa is kiüríttette a kastélyt, és egy napon kihajtatott a karácsondi vasútállomásra. Az automobilján a családja ment utána. A két Zahorszky körül végképp elsötétedett a világ, hiszen miből is élnek majd ezután? És hogyan? Nem sokáig aggódhattak sorsuk felett. Karácsony után megjött az öreg behívója. Neki nem volt menlevele. De ha már a negyven év felettieket mozgósítják, nagy baj lehet. Így maradt Pavlusa magában fenn a szőlők között 1941-re virradóan. Már bizony égett a föld, és jobb volt messzebbre nem látni, mint ahogy a Mátra engedte. Nem is akart. Elég volt, ameddig a szemei elláttak, mert ahogy eddig, ezután sem lett egyedül: ekkor már a második regényébe fogott, szaladt is a toll folyamatosan, azok vezették, akiket ismert, vagy félig csak, és a többi hozzáépítette. Igaz, épültek maguktól, és sokszor kapták el egy meglepő fordulóra. Ilyenkor muszáj volt rögzítenie, nehogy elillanjon. Szóval írt. Igen, lelkem az előző testében is ezt tette, és épp úgy meddő maradt a megszólalása, nem volt kinek mutatnia... ugyan kit érdekelt?... különösen amikor égett a világ, jajgatott minden család, és

rettegett minden asszony. Igen, róluk írt, békés és háborús falujáról, róluk. Még a címét is tudom a könyvnek, amiből persze sohasem lett könyv: A Tajgetosz fenekén. Igen, benne a halálra szántak hazájában vergődő félig-emberek sorsa folyt és vérzett a lapokon.

Úgy tűnt el a tél, mint a köd meg az álom. Nem járt sehová, talált egy tanyát, ahol maradék boráért kapott kenyeret, tejet, anyja lekvárjaiból is maradt néhány üveg. Megélt, csak a petróllal spórolt. A szőlőéréskor végképp semmi gond, csak az, ki szüreteli le, de tolvajokban nem volt hiány, alig maradt neki egy kis hordó bornak való. Úgy érezte magát, mint akit elfelejtettek. Hölderlin... tudta, az ő lelkét ápolja ebben a Zahorszky-testben. Sokat gondolt rá. Olykor érezte a háborodás szelét, tán a sorsát is megéli újra? Sietnie kell akkor, hogy ami benne van, kikerüljön. De hogy mi lesz a papírra írottak sorsa, arról fogalma sem volt. Nem is gondolt rá. Inkább arra, hogy 32 éves koráig el kell jutnia a dolgok végéig. Hölderlinnek is annyi esztendő jutott. Az örökkévalósághoz nem kevés! Dolgozott hát, égette a petrólt, mert ide villanyt nem vezettek azóta se, de minek is? És várta a 32-dik születésnapját. Megőrül-e tényleg? Nem lehetetlen itt, ebben a madárseláta magányban... És hogy az milyen lesz?... Színezte is üressé vált pillanataiban a szilvafa árnyékában.

Nyár. Későn alkonyodott, petrólt sem gyújtott. A fa alatti asztalnál ült a papírja fölé görnyedve, amikor egy alak közeledett a tókék között. Pál felneszelt. Tudta, őt nem láthatni onnan, takarják a lombok. Ráeszmélt, soha nem gondolt a félelemre, nem is rendezkedett be, ugyan miért is bántaná bárki? De most elámult, hogy valaki halihó nélkül jöjjön, mintha úgy hinné, üres a tanya. Meg is látszott a képén, amikor Pál ráköszönt. Pedig nem idegen! Fügedi pajtás az! A Lajos, a Bozsik! Jó haver volt az iskolában, mindig megvédte, ha verekedésre került a sor, mert Pavlusa bizony nem volt egy vasgyúró legényke. És most itt lopakodik!

A magyarázkodás eléggé átlátszó volt: Hogy nem akart zajt csapni, hiszen Pali bujkál, vagy mi, hiszen katonaszökevény!

- És te? Nem vagy a harctéren, ha jól látom! -

Összeölelkeztek. A dolgokat aztán tisztázták persze egy kancsó jó bor mellett. Pálban azért motoszkált a tüske, mit akarhatott mégis, így, settenkedőn? Végre napfényre derült, bár a veleje homályos maradt.

Szó esett a háborúról, hogy viszik a férfiakat, végezetlen munkáról, a rettenetről, és szó esett az uraság eltűnéséről, bezzeg! Meg arról, hogy mit hagyott hátra, csak az irháját mentse! Az a fényűzés! Még a falakon is selyem függött!

- Honnan tudsz te ezekről? Neked adta a kulcsot, hogy őrizzed? -

Lajos felröhögött. Annak már az egész falu az őrizője! Minden darabnak, ki-ki maga portáján! Még az üvegházból is kimentették a palántákat! Oldalba bökte könyékkel Pált:

- Gyere, komám! Szép, holdas az éjszaka, tán találunk mi még egyebet is! Valahová csak elásták az aranyakat, ékszereket! Már úgy dolgozzák a kert földjét, ültetni lehet bele! Egy tapodott hely nem maradt mozdíthatlanul. Gyere, Palkóm, talán te a sok eszeddel ráakadsz! -

No, erre Pálban kipattant a gyülekű harag és megvetés:

- A máséra fáj a fogad, Lajos! Ez rablás, tudod-e? -

- Azt mondd, az egész falu zshivány? Hát amikor éhbérér jártunk dolgozni? Rajtunk híztak, belőlünk gazdagodtak, hát ami jár, az jár nekünk! Maradni nem mertek, a hétszentségit a zsidó vérüknek! -

Pál vöröslő arccal állt fel, és megragadta Lajos gallérját:

- No, akkor jóccakát, Lajos! Ide többet ne gyere! - és kilökte az ajtón. Az megtántorodott, volt már jócskán benne a borból, meg aztán az alázás! Botladozva tántorgott el, de a mesgyékről visszafordult az öklét rázva. Pál nézte, amint eltűnt a tőkék árnyékában. Léptei ingadozó nesze elhallatszott még sokáig a csendben, és dühének fújtatása is hallatszott még egy darabig. Befordult, az ajtót sem tette be. Hajnalban is még fent ült a sezlón szélén, és azon tűnődött, mivé lesz az ember, ha a nagy nyomorúságban elszabadul a bosszú ösztöne, és hogy lehet-e ezért haragudni? Megvetni igen, de közösséget, azt nem! Tajgetosz... Végül is végigdőlt a sezlónon. Nem alhatott egy órát sem, amikor felriadt. Mintha közelednének. Körülnézett, védhetné-e magát, de legyintett: régi pajtások, részegek, majd leszereli őket szép szóval. Legfeljebb velük tart, aztán a pataknál a sűrűben kereket old. Ilyesmi járt az eszében, amikor berúgták az ajtót.

Bozsik lépett be elsőnek, színjózan lett addigra, kezében a husáng, mögötte látott még vagy hármat, két kölyök, cigányforma, meg egy ősz hajú. A Juhász bácsi! Lajos vitte a prímet, azok meg csak bólogattak a kéklő napkeltében.

- Rablás, azt mondd? Hát amit te teszel, az mi? A Jakabékból élsz, mindenki tudja! -

- Igen furcsákat mondasz te, Lajos! Na, beszéljünk csak róla! Hozok bort, üljetek le! -

- Nincs mit beszélni! Ide a ládikával! -

- Ládikával? Miről beszélsz? Segítsen már, Juhász bácsi! Mit akar ez az én pajtásom? -

- Pajtásod neked a hóhér! Zsidóbérenc! Hogy nem nyuvasztottak el a többiekkel együtt! Látták, amikor a Jakab idehozta a motyót, mielőtt elvitték! Mindenki tudja, hé! Aztán mi hallgathatunk is! Osztózhatsz is!... -

- Igen, Pavlusa, add csak elő, és felölünk elücsöröghetsz itt, míg világ a világ, míg valaki ki nem akolbólint ebből az urasági jódogából. Vagy tán az Eisenlach ládikáját is te őrzöd? - kérdezte fojtott haraggal Juhász bácsi, és azzal mind beléptek a házba.

Innentől elszabadultak az indulatok. Pál mondhatott már akármit, csak a zsidó aranyakat követelték rajta. Persze, felrémlt előtte az az este, amikor Stein úr idekarikázott, és lehet, hogy van a vádjaikban valami igazság, de ő semmiről nem tud semmit, és ha tudna, akkor sem adná oda nekik azt, ami nem az övék. Mindez átsuhant a fején, amint kikötözve a falnál állt, és minden kérdésnél dorong ütlegek nyomán egy-egy csontja tört. A többi három pedig feldúlta a vályogházat, a földjét is felszaggatták, a fészker falát is szét döntötték, kiásták a szilvafát, ki az alatta álló tönkő asztalt, neki akartak esni már a tízholdas szőlőnek is. Addigra a déli napfény igencsak megizzasztotta mindegyiket. Akkor Lajos kötelet tekert Pál nyakára, és apránként szorított rajta egyet, hogy vallomásra bírja.

Pálnak a fájdalom már régen az eszét vette. Az utolsó pillanat, amit tudatosan észlelt, hogy a kézírata lapjaival alágyújtottak a gerendázatnak, nyoma se maradjon a kincses háznak. Az öreg fa pillanatok alatt lángra kapott. Pál meg ott állt benn a falhoz szegezve két deszkával, a nyakán a kötél két végét a két kölyök húzta, Lajos meg ordítva vezényelt...

... csak a zsarátnokok hullása, bőrének égő szaga, a vibráló levegő a távolban, ahogy megtáncoltatta a tőkék sarjadó rügyeit... csak az omló fal, a megpattanó kövek... hatalmas, áttetsző lángokban áll a ház...

... mintha víztükörben látná összerogyott testét, kifeszített karjait, hátrabicsakló fejét, nyakán a kék duzzanatot a kötél szorítása alatt, lila bőrének egy felismerhetetlen fejen, látja a vérét kiserkenni a bőre alól a felpuffadt arc pórusain...

Ez volt az a kép, amit halála után még lát az ember a ragyogó reggeli napsütésben, és alája zenél az égő csont ropogása.

26. CHRÜ BETEG LETT

I.

Emlékszem, különösen indult az a reggel. Vastag hó esett megint, örültem neki, amikor félrehúztam a függönyt, és fehér, tiszta volt a falu, ameddig elláttam, az út, meg a faágak, meg a háztetők. Felneszeltem a macskanyávogásra. Siettem, bár még hálórúhában, kinyitottam a külső ajtót, hogy Pancúr öméltóságát beengedjem, hisz cudar hideg éjszakát aludt végig a két ajtó között. De híre-hamva sincs, csak a Nagy Szürke Kóbort láttam elosonni, miközben dühös nyávogás nyúlt utána hosszan a verandán végig. Ej, de megemberesedett ez az én cicám! - gondoltam. - Elkergette ezt a behemót kandúrt a háza tájáról! Nemrég még az túrta ki szegényt a saját házikójából! - Örültem nagyon, még akkor is, amikor Pancúr csak nem került elő reggelizni sem. Este láttam utoljára. Korán kikéredzkedett, miután hosszas szépítkezést csapott. Mint aki randira készülődik. Akkor este.

Olvad. A tetőről hirtelen csúsznak le a síkos aljú foszlányok, a kerítések, ágak kopaszok, a növények körül fekete a földtányér, itt-ott még fehér párnácskák ülnek a zsenge gyepon, és a beton is száraz az ablak alatt, csak a szotyolahéjak tonnányi tömege piszkítja, mint a tél maradványa, de lassan, tisztítóan megérkezik a tavasz. Csak Pancúr nincs sehol. Két hete immár...

... Dehogy nincs! Itt ül a verandán, és ahogy nyitom az ajtót, felpillant. Engem néz azzal a mandulavágású sötétkék szemével, és én olyan boldog vagyok, hogy meggondolatlanul elkiáltom magam:

- Hé! Pancúr! Csakhogy megvagy! - és rohanok felé. Minden vágyam, hogy felkapjam, magamhoz szorítsam, eldajkáljam, de nem lehet! Úgy illan előlem, mintha félne. Áj dehogy! Nem fél! Játsszik! Vissza-visszanéz, futok-e még. És nem tűnik fel, hogy kaput sem nyitottam, hogy mezítláb vagyok, hogy tágterű, hatalmas réten futunk, és az sem, mennyire nem fáradok, nem lihegek. Játék. Boldog, hatalmas játék ez az egész! Végül is elkapom a bestét! Hempergőzünk egy nagyot. Én is mintha macska volnék. Afféle. Alattunk Néném zöldkockás takarója. Pancúr kedvenc horkoló helye. Eldől. Olyan, mintha mosolyogna. Mindig is csodálkoztam, amikor elővette ez a grimaszát: egy emberi mosoly. Hát persze, Pancúr nem egy közönséges macska! De épp most miért van ilyen jó kedve? Két hét utáni találkozás, hát persze, nem mondom, nekem is boldogság. Miközben esz a kíváncsiság, hogyan tudott ennyi ideig engem nélkülözni. Meg is kérdezném mindjárt, de hirtelen furcsát érzek. Mert furát látok. Pancúr mintha csak félig volna. Mintha nem lenne háta. Eddig ugyan fel sem tűnt. Pedig előttem futott! Vagy akkor a boldogságtól nem vettem észre?

- Fél macska lettél? Hol jártál, Pancúr? Végre nyilatkozhatnál! -

Puha zöldkockás takarónkon végighevert. Közben a kockákon átütött a sarjadó fű, egyik-másik azt az apró kék virágokat libegtette, amiket úgy imádok, és nem találom a Jávorka-Csapodyban. Cirógatom a rebbenésnél kisebb szirmokat, aztán a cicámra pillantok: kezdi-e már huzamos csavargásának történetét, ám nem cica ül előttem, a fehér bundájú, feketefarkú, fekete tarkófoltos, mandulavágású szemű, gyönyörű cicám, hanem valami tört jószág, kicsit rozsdaszín, kicsit penészzöld, kicsit bozontos, vagy kócos, vagy éppen vattaszerűen pamacska, a szél is elfújja mindjárt, libeg tehetetlenül. Valahol látom benne még a macskaságot, de csak az a két sötétkék mandulaszem villog. Vagy nem is villog? Csillog. A könnyektől csillog.

- Soha többet nem bújok macskabőrbe! Nincs az a Törvény, ami engem ilyesmire rávenne! Soha többet! -

Ezt nem Pancúr mondta. Ez Chrü volt.

- Jesszusom, Pancúr! Miket mondasz? És hol vagy egyáltalán? Hol van Pancúr? Chrü! Tudnod kell! -

- Francba Pancúrral! Nem látod, hogy nem vagyok? -

- De. Pedig az előbb... futkároztunk... Aztán olyan félig lettél... És most sehogyse. Chrü! ... Teljesen összezavarsz...

- Most is olyan félig vagyok, Lelkem. Se macska, se Chrü. Tán nem is vagyok. Egészen kimerültem. -

- Mit tehetek? Hogy segítek? -

Válasz nem érkezett. A rozsdaszín-penészzöld pamacs még kisebb lett a kékvirágos, füvekkel benőtt pléden. Térdeltem fölötte, és tele voltam száналommal. Eszembe jutott az a nem is olyan régi beszélgetés arról, hogy a Szellemként is sérülékenyek. Hogy eltűnhetnek „a Mindenség ölében”. Így mondta akkor Chrü. Csak nem tűnik el mellőlem az én Szellemként? Az én Chrüm? Az én Pancúrom? Akkor aztán tényleg egyedül maradok... El lehet azt viselni?... Eh! A magam siratása helyett inkább ezzel a kis pufival törődnék!

- Chrü... kedves lelkem társa... az imént, amikor a verandán megláttalak, Pancúr voltál, vagy csak imitáltad? Tisztáznunk kéne! Figyelsz? Képes vagy rám figyelni? Chrü! Kérlek! -

- Ha idenyújtánád a kezéd, és adnál egy parányi energiát... mint amikor megcsípi az ujjadat a csapból kifolyó víz elektromossága, csak annyit... tán erőre kapnék... és megpróbálnám... -

Szólt Chrü, és összegömbölyödött. Akkor láttam, hogy csak félig van ő is. És akkor a tenyerebe fogtam a pici gombolyagot, és nagyon igyekeztem energiát adni, legalább a tudatommal. Nőttek a füvek körülöttünk, a pici kék virágokból illatos íriszek lettek, a szellemként kósza testéből eltűnedezték a penészzöld foltok, és már-már bronzcsillogású szikrák reppentek körülötte, és valahogy mintha gömbölyödni, mintha kerekedni kezdene... és egyre jobban akartam, és egyre szebb lett minden körül, akárha kitavaszodott volna már, mintha az ég is kiderült volna, és odafenn a Mindenség is megnyílt mosolyogva, korántsem úgy, mint ami el akarná nyelni ezt a kis gombolyagot. Akkor Chrü rám nézett, és szemében Pancúr kedves ragaszkodását láttam sötétkéken, és azt mondta:

- Édes lelkem! Ami engem a leginkább pihentet, az a Mindenség fekete ürje. Felmegyek egyet megmártózni a Végtelenségben. Ha kipihentem magam, visszajövök, és elmesélem a történetünket. Ne félj! A zene veled marad... -

Így párologott el képzeletem zöldkockás takarójával és a kék éggel együtt Chrü. Most várom. Fura ennyire magamban lenni.

II.

- Tulajdonképp időt akartam nyerni. Olyan nehéz nekifogni... -

- Tudom. Meg sejtek is mindenfélét. Mégis inkább téled akarom hallani. Az a biztos... -

- ... -

Eltelt néhány perc. Az ég egyre sötétedett. Mintha havazni akarna, pedig igencsak a tél vége felé járunk. De hát miért lenne vidám az idő, amikor mindketten szomorúak vagyunk?

- Azt hiszem az egészből csak Szürke Pakknak lehet öröme. Ahogy elnézem, jól járt... Ki sem kell túrni a kis fehér gyávust, még harcba sem kell vele keveredni... pedig mindig ő volt a győztes. Tessék. Abszolút győztes lett. És még harcolni sem kellett érte... -

Chrü bűnbánatosan babrált bíbor szöszmöszeivel, aztán hátra penderült a hátam mögé. Ja, így kicsit egyszerűbb. Ezek szerint magát okolja a dolgokért.

- Persze... Még az űr éjszín feketéje sem nyugtatott meg. Arra gondoltam, mi lesz, ha a Legméltóságosabb Úr maga elé idéz. Ha számon kér. Nincs magyarázatom. Talán csak a szeretet. -

- Törvényt szegtél, Chrü? -

- És most a Törvény büntet. De miért mind a négyünket? Miért nem csak engem? -

Ennek így kellett lennie, különben nem történt volna meg. Nincs mit tenni. Legalább tudnám, mi van? Még mindig semmit nem értek!

- Tudod, Lelkem, évezredek óta melletted élek, látlak, figyellek, és a lelked még nem volt ennyire energikus. De ha a Házra gondolok.... „Miért kell neki megöregednie?” - merült fel bennem, amikor elnéztem a formádat, és ugyanakkor a vitalitásodat. Átveszek valamennyit a tested öregségéből, határoztam el. És megtettem. Lassú és renyhe sejtjeidet magamra vettem. Ó, Teremtőm! Miért is avatkoztam bele a földi dolgokba? Jajaj! -

Így kesergett Chrü a hátam mögött, és jeges szomorúságának fagyos szelét éreztem. Akkor hirtelen megvilágosodott előttem, mi történt. Chrü engem akart még néhány esztendővel megajándékozni. Mivel képessége a lélek határáig terjed, a lelkem csendesítésével tán jobban elérte volna az általa elképzelt hatást, de nem! Chrü valóságos, élő sejtekkel manipulált, amit a saját szellemi testére vett át! És az egésznek Pancúr látta a kárát. Azért lett egyre féltékenyebb, aluszékonyabb, egyre kevésbé macskaszerű. Betegemberszerű lett, amit a falusi macskák nem engedhetnek meg maguknak. Alulmaradt a harcban. Annyira megsebesült, hogy képtelen volt hazavánszorogni. Éhen és elveszve halt meg egy idegen zugban. Valamikor.

- Ajajaj, Chrü. Nem érezted, hogy mekkora öröm volt nekem Pancúr létezése? Most mit kezdek a kapott évekkel, ha még ő sincs? Ráadásul te sem vagy olyan, mint azelőtt... -

- De azért vagyok... - suttogta alig hallhatóan Chrü. - Soha többé nem öltök földi testet! Pláne macskáét nem... - sóhajtott, és úgy tett, mintha még Pancúr lenne. Bevackolt a zöldkockás pléd ráncai közé a rekamié sarkában, és elaludt.

Szert tettem egy büntudatos, gerinchiányos Szellemlényre. Egy öreg és beteg véd-tündérre. Legalább van még egy picike esélyem valakiről gondoskodni... Chrü... te, szegény...

27. GRÓF ALMÁSSY ILONA (1772-1849)

Most 1772. január van. Köröttünk halk neszek, izgatottan sistergő levegő, pára és izzadság, fekete és piros. Akkor jöttem a világra. Nem volt könnyű...

Valamiféle melegen csiklandozó, fénylő szálak mocorgását érzem, átfogják az agyamat, és irányítanak. Nagyon-nagyon messziről. Vajon Crü már ott van? Ilyenkor már onnan sűg? Fura lehet elmerülni az Időben! Folyton próbálgatom, és boldog vagyok a kétszáz éves elcsípett másodperceknek! Vagy kétezer éveseknek? Mikor hogy. Közben ráeszmélek, hogy Chrü itt van, s hogy valóban itt, azt egy Bach-fuga keretében a tudtomra adja, mert végre el kell mesélnem azt a másik történetet is, ami olyan nehezen bújik ki belőlem...

Csak fürdés hangja-illata, és süket csönd van bennem átszőve halk patakzubogással, amint megkerüli azt a kiálló kődarabot, amin állok.

Reggel. Nyár, de még hűvös, hajnali napsütés, éles színek, én az ablakon bebólogató bajnóca virágaiból erőt merítve, ki az ágyból, le a hátsó lépcsőn, fehér ingecském térdemig sem ér, hálisútnak, legalább nem lesz lucskos a harmatos fűtől, és futok halk sikkantásokkal a patak felé, először magamban, aztán hangosan szólítom Zsuzsit, aki már lohol is mögöttem, hiszen tudja, mindent tud, a minden reggeli szökésemet, amit eljátszunk. Karján a fehér gypjú törölköző úgy lebeg utána, mintha szárnyai lennének. A patak partján megállok, hátrafordulok, és úgy várom, mikor repül fel az égbe. De ez sohasem történik meg, hanem átkap, és felemel, megpördül velem, „Kicsi Lola!” - suttogja, és helyette én repülök. Aztán le az ing, mezítelen talpunkkal beállunk a melegvíz csorgóba. Egy kőrákás közül folydogál ki, és szétterülve apró tavacskát alkot, ami jobb, mint a fakád forró vize, és naponta a rendelkezésükre áll. A tavacska végén, ahol az éles levelű sások híznak, ott folyik el, mintha a földbe bújna szégyenlősen a mi titkos medencénk. Persze, csak én gondoltam titkosnak, hiszen Zsuzsi, jöttem rá később visszagondolva ezekre a reggelekre, meg nem merte volna tenni anyám, de még inkább nagyanyám tudta nélkül.

Ezek a reggelek aztán sokszor eszembe jutottak, amikor már csak lovaglásaim némelyikén kocogtam errefelé. De tartott a reggeli meleg víz boldogsága vagy tízéves koromig, amikor elkészült a Bene-Tarnóca szegbéli új kastély.

Még a mérai régi rezidenciánkba nemsokára nagy pakkokkal megrakodva az atyai címeres hintón berobogott Nanette, a francia nőrsz. Nem kivagyiságból említem én, hanem mert annyi kuncogó jókedvet okozott a fura beszédjével, a még furább viselkedésével, s hogy egyáltalán az eszembe jutott, az a melegvíz csurgónak és a reggeli fürdésnek édes emlékének köszönhető. A legszebb eset az volt, amikor Zsuzsival kikísértettük magunkat vele, de igazából lépre csaltuk ám! Meg akartuk fürdetni, terveztem én már korábban, de úgy tiltakozott, mintha kivégzésre invitáltuk volna: Hogy ő megváltja a ruháitól? Ilyen-amolyan gyerkőc lányka meg egy sültparaszt cseléd előtt? No még hogy az erdőben! Kőre állva pacskolni a vizet, amikor ott a majolika fürdőtál, meg a meleg víz, ami benne van a rózsás fürdőkancsóban! Én találtam ki az egérfogót. Zsuzsival magunkkal vittük megmutatni, hiszen olyat sose látott, hogy a földből melegvíz folyjék! No, eddig sikerült. Aztán Zsuzsi eltűnt. Én már a vízben pancsoltam, amikor Nanette keresni kezdte, de sehol! Közben sikkantva megcsúsztam, és elmerültem a víz alatt. Tudtam, valameddig bírom, hisz az egész tócsa nem ért a térdemig sem, pedig akkor már nagylány, tán 9 éves is lehettem. Szóval elmerültem, és a rémült Nanette ruhástól ugrott utánam. Rögtön fenékre is pottyant a csúszós iszapon, én meg kacagva ugrottam a nya-

kába, nehogy kimenekülhessen. Aztán kiderült, ilyen finomat még életében nem tapasztalt. Gyorsan ledobta az amúgy is ázott pongyoláját, és hálóingben, de mégis beleült a csodás forrás vizébe. És akkor jött pozsgás arcán hatalmas vigyorral Zsuzsi két hatalmas gyapjúkendővel. No, ezt a jelenetet soha el nem feledem. Pláne, hogy Nanette nem árult be anyámnál, de még csak nem is haragudott. Végül is megtanított franciául, velünk jött az új kastélyba aztán... A Lola nevet tőle kaptam, Zsuzsi a régimódi Ilona kisasszonyként tisztelt még akkor is, amikor a levegőbe repített. Vagy mégis keverem az emlékeket?

1782 táján lehetett, amikor átköltöztünk az új kastélyba, a három patak szögébe, anyám pocakkal, kisöcsém már ott született. Mindössze két cselédlakást ragasztottak hozzá, de hát a birtok nem is volt olyan nagy, körül csak legelők a Mátra hegye aljáig, és több ezernyi birka legelészett rajtuk, nem sok ember kellett ehhez, de azért csakhamar egész falu települt körénk.

Apám, Almássy Gerzson anno az ő apja kastélyába vitte ifjú feleségét, a gróf Szirmay tótoklakta földjéről annak Tóni nevű leányát, ám hamarost kiderült, nem megy az élés egy fedél alatt, ha mégoly nagy is az a fedél, ám csaknem tíz évbe telt, mire a nem messzire eső másik Almássy-kastély megépült. Szerényebbre, de lakályosabbra sikerült. Sajnos itt már nem csordogált a liget végében melegvizű forrás, és a zubogó, a hegyről lefelé hömpölygő Bene olykor megtréfálta a benne fürdőket. Úgy befordultak, mint egy lyukas hordó, s elmerültek. De másra, például rákászásra remek mulatságot tartogatott a Bene, amikor Nanette felügyelete mellől megszökve a cselédház gyerekeivel csak úgy, mezítlábasan és csupasz kézzel be-nyúltunk a mohos parti kövek alá.

A gyerekkorom boldogságait nem feledtem soha, s ösöregen is vissza-visszamosolyogtam felmerülő jeleneteire. Ezeknek a jeleneteknek a szereplői többnyire a juhászok gyerekei voltak, nem tiltott tőlük senki sem, csak Nanette fintorgott néha, de szívesen vont magához, ha kettesben a spinét mellett a kottákat silabizáltuk. Ezeket atyám hozta vagy hozatta Bécsből. Volt köztük Pleyel, Mozart, de még Scarlatti szonáta is, és bizony örültem szerettem ezeket a kottákat, némelyik a tetején angyalkákkal hivalkodott, mások csodás virágokkal, mint amilyenek anyám könyvtárában sem találhatók, és ami bennük szorongott! Mikor kibontottuk, és kibújtak a hangok a spinétnek nevezett zengzetes hangszerből, hát az maga volt a csoda! A juhászgyerekek ott ültek a köves folyosón, miközben én játszottam, azután együtt énekeltük őket labdajáték közben, vagy csak úgy a Bene partján, vagy a juh-hodályon kívül birkanyírás közben! Ha ezt Mozart tudta volna! No, de más zene is járta ám arrafelé! Olyan ember nem vehette fel a bojtár címét, sem annak öröklött subáját, aki nem tudott legalább egy nótát elfújni. Hogy min? Volt ott maga faragta tilinkó, furulya, s az öreg kanásznak foszlott szőrű dudája! Esténként valami mindig hallatszott, ha másként nem, a szél hozta valamelyik nyáj felől. Mifelénk a tücsköknek nem jutott tér...

Nem sokáig tartott a gyermekkorom. Nagyapám, Szirmay Antal gróf, a bogaras könyvkukac, vagy kukacos könyvbogár, nevezzük akárhogy, fura egy úr volt, de csak annak, aki nem ismerte. Szóval nagyapám olykor el-ellátogatott a hegyeken túlról mihozzánk. Tóni lányát imádta, és olyankor mindig hozott valami csemegét. Így neveztük mi az ebéd utáni kávé pihenés közben az elhangzott, nagyapa által felolvasott csodás versikéket, amelyeket, mint mondta, „úgy talált”. Persze mindenki tudta, hogy a jobbakat maga költötte, a kevésbé sikerülteket másra fogta, de költőjük titok maradt. A két Tóni, apa és lánya igencsak megértették egymást, és mikorra elértem a 11. évemet, érkezettnek találták az idejét, hogy megismerkedjek a tudományokkal. Nekem semmi kifogásom ellene, hisz a könyveket tiszteltem mindig, egyformán a kottákkal, csakhogy megint új ember szállt be a kastély hátsó fertályába, egy végezetlen jurátus, kinek fontosabb volt, még nálamnál is (sérrelmeztem igazán) a pipa, a lányok szeme, meg a versek, mint az igazi tudományok, ám nekem mégis nagy mulatságokat szerzett. Semmit nem vettünk komolyan. Számtan, geográfia, botanika, mind csak versekben ment, miken nagyokat kacagtunk. Füzet mellől kézen fogott, s már futottunk is ki a rétre, le a

patakhöz, és futtunkban mind azokat a nótákat énekeltük, amiket a juhászbojtároktól tanultunk. A spinétet kerülte, ám esténként a szomszéd cselédházban Zsuzsi jóvoltából nagyokat mulatott hideg boroskancsó mellett. Zsuzsi még az ifjurat szoptatta, bár foga mind megvolt már, rágt a mellét kegyetlenül, hogy szegény Zsuzsinak könnyei potyogtak, ám jött Józsi tanító úr, kit tisztos nevére atyám Mátyási mesternek szólított, kikapta az aprót Zsuzsi öléből, és vitte a konyhába túrót enni meg szalonnát. Ha Zsuzsi, miért-miért nem, pártját nem fogja, bizony atyám kipenderíti a sihedert. Tisztelt tanítóm ekkor múltott épp 18 éves. Én meg rajongtam érte.

Atyámat alig láttam. Lóháton járta a vidéket, csak estére tért meg, amikorra teríteni kellett. Bejött az ébennel vagy valami hasonló setét fával burkolt ebédlőbe illatosan, tiszta ingben, házi cipellőben, mint aki lovat se látott. Szavát nem sokat hallottam, inkább mennydörgéseit, mit anyám nehezen viselt. A legmérgezőbb civódást közöttük a könyvek okozták, mikkel nagyapám látta el a leányát és engem.

- Hogy egyszer tűt látnék a kezében, vagy kuktáskodnál a konyhán, még a számadáskönyvet is szívesen elébed teríteném, csak egy kicsit más is érdekelne, mint azok a rémes versek, ebugattát! - morogta atyám, ki szívesen váltotta a német szót magyarra, nyilván, hogy megértesse magát igazán a jobbágyaival, akik viszont imádták. Amint persze anyámat is, aki úgy lebegett az élet, a gazdaság, a kastély, a cselédség, a gyereknevelés és más életes dolgok felett, mint aki a talpával nem is érinti a földet. Úgy is mondhatnám, soha semmire nem figyelt igazán. Jószerivel Zsuzsi nevelt, az ő vidám kedélye terített rám állandó jókedvet, és mivel én sem figyeltem igazán soha a fontos dolgokra, hát életem Józsi tanítóval nem lett nehezebb, hiszen ő is csak a hibáimat mélyítette, ahelyett hogy irtotta volna. Még szerencse, hogy senkiben nem volt annyi józan gonoszság, hogy atyám előtt bárki bárkit elárult volna. Hát így folyt az élet.

Később aztán igazán gabalyodni kezdett. Már elmúltam 13, József úr meg készülődött, hogy visszamegy Debrecenbe, elvégezni a jogot. Haj, faragott is rá egy hosszú vereszetet. Ebből csak néhány sor maradt bennem, ilyenformán, hogy „Főbusz szabad betyárjából / Lettem szegődött szolga, / Kezem pöröket nyalából. / Melynek lanttal volt dolga...”

X X X

Hiában kapáltam, toltam a fűnyírót, permeteztem, fabrikáltam madarakat, bújó lugast díszítettem, csak Almássy Lola járt a fejemben, nem hagyott nyugodni, hiszen az ő élete nyílása, teste érzéki lángjának fellobbanása oly igen a lelkembe vájta magát, - hogy akárha megismétlődne ebben a másik Házamban-életemben, - oly életesen jött eléem az emlékezés.

Atyám zsörtölődött, óg-mógott miatta, léhűtő kamaszos vidámsága és nótás kedve miatt, de igen pártját fogta néki anyám, de főképp nagyatyám, akivel olykor egy-egy kancsó mellett esténként Zsuzsi cselédháza előtt a padkán jókora ideig elverselgettek. Így esett, hogy az én leánnyá érésem idején is még pajtáskodó huncutságaink inkább gyerekes kötődésfélébe vették, a bizalmaskodásokért sem én, sem Józsi meg nem rovattak, s csak jártuk, csatangoltuk a patakparti berkeket, és lopkodtuk a jobbágytelkek fáirol az éretlen gyümölcsöket, pedig nekem akkoriban fura álmaim voltak, és megesett, hogy kerültem Józsit olykor napokig, magam sem tudtam volna számot adni róla, miért, olykor meg veszett hengerződésbe estünk a selymes, nedves tavaszi fűvön, amikor megbotolván valami göröngyben, elvágódtam egy tüskés bokorágba kapaszkodván. Ilyenkor Józsi alaposan megvizsgált, el nem törött-e valamim, és a tüskét is maga szedte ki az ujjam begyéből szájába kapván a beteget, és fogával tépvén ki a bestét. Ilyenkor édes nedvek indultak meg bennem, és eleinte ijedten kaptam fel magam, és rohantam utolérhetetlen kivagyiság által hajtva el, messze a fiútól, ám egyszer, már nyár volt, nem futottam messzire.

Közel a faluhoz a szélső kertben édes körtefa illatozott, darazsak zsongták körül. Rekkenőn tűzött a nap, az aratás már befejezve, lassan őszbe indult az élet körül, amikor a sövénykerítést átugorva a fa alatt termettem, hogy lopjak magunknak egy kötőre valót abból a mézízű édességből, de valahogy én túl kicsire, a fa túl nagyra nőtt. Az aljából kettőt leszakajtottam, de hiába ágaskodtam, Józsi csak nevetett, és nézte az erőlködésemet, meg se moccant.

- Na, ha nem segísz, jámbor, biz egy harapást sem kapsz! - sutyorogtam felé, mert hangoskodni nem mertem, hátha vannak otthon.

- Ha nem, hát nem! - szólt Józsi úr, és átlépett ő is. - Magamnak elérem, az egész akkor az enyém lesz! -

- De te leszel a tolvaj, ha rajtunk ütnek! Én meg elszaladok -

- De nem ám! - kapta el a derekamat Józsi, - Mert a te kezéd lesz a bűnös mégiscsak. A fene dolgozik a szotyos körtéért! Szedd csak te, ha van merszed! - mondta, és felemelt.

Hátsó felem a mellét érte, aztán fél kézzel a kötőmet fogtam a két szem körtével, s már nyúltam volna feljebb, amikor Józsi marka meglazult, és én lassan csúsztam lefelé, beléakadván ágaskodó férfiaságába, és úgy elöntött a gerjelelem, hogy kénytelen megfordultam a karjai közt, hogy szembe találjam az arcát az enyémmel, és már csókolóztunk is vadul, ádázul, harapva, lökve nyelvükkel egymást, és mégis magunkba akarván falni a másikat. A körték összelapultak a hasamon, és végigfolytak kettőnk ruháján, ami persze hatalmas árulás lehetett volna, ha nem igyekeznénk jóvátenni a dolgokat. De ekkor már nem kacagtunk. Rettegő félelemmel rohantunk a patakhoz ruhát mosni. Ehhez persze le is kellett venni, ki is kellett teregetni, és azonmód melléje is kellett hengeredni, hiszen alig bírtunk már magunkkal. Legalábbis a saját felbőszült nemi kívánságimra most is úgy emlékszem, hogy szint megindulna bennem a szerető nedvesség, ha ilyen testi mutatóványokra még képes lennék...

Nagy szeretkezésünket követte aztán a többi. No, nem annyi, mint vágytam volna. József tanító úr őszre Debrecenbe akart érni, és bizony elhagyott, bármint sírtam-ríttam. Ugyan mit is tehetett volna? Életre valóját megkeresni előbb tanulnia kellett, meg aztán nincs olyan mese, nem is volt akkor sem, hogy a tanító instruktor meg a grófkisasszony mindenki előtt egymáséi lehettek volna. De sokáig nem feledtem, annál inkább, mivel a nyoma megéledt bennem. Jaj, ha Zsuzsi nem lett volna!

Hogy mit álltam ki! Lelkem sokáig nem tűrte a mosolyt, hisz öltem, a testem is odalett egészen. Túlvérződtem, és hiába tömött Zsuzsi suttyomban, de fennszóval is, a bánat és a veszteségek igen megsínyelték alakomat. Még jó, hogy Nanette megtanult hallgatni, mert nemigen képzelem, hogy nem látott semmit, nem tudott semmit. Anyám elvult a spinétjével meg a könyveivel, apám a lovaival s juhaival, meg a mesterekkel, akikkel kicsiny templomunk helyébe egy kissé nagyobbbat akart emeltetni, és paplakot is akart építtetni, szóval a nagy elfoglaltságban senki sem vette észre szerencsétlenségemet. Bánatomban öcsémmel kezdtem foglalkozni, játszani, aminek mindenki szerfölkött örült, hisz a kis árva olyan halovány és csendes volt, mint aki nem is e földről való. Hát bizony sokat sétáltunk, és sokat énekeltem neki. Csudás zenék kezdtek járni akkor a fülemben, azokat nótáztam. Sokszor elballagtunk a furulyás juhász nyájáig, hogy a tilinkót halljam. Olykor én is a spinét mellé kerültem, aztán meg atyám hozatott nekem egy húros szerszámot, olyan mandolinfélét, olaszt, azon is elkezdtem a fülemben susogó dallamokat, aztán meg a faluvégről olykor elvetődött, és atyám ha otthon nem volt, egy pohár borra is ott maradt a vályogvető cigány surmó fia a nyirettyűjével. Minden módon azon voltam, hogy versenyre keljek a madarakkal. Be nem teltem a muzsikálással, bármi felől jött is. Esténként Nanettet zsaroltam, hogy tanuljunk kottát, és segítsen leírni az én fülemben játszó nótáimat. Sajnos, Nanettnek botfüle volt, de tele jóakarattal, és órákat húzogatta a vonalakat az atyám szobájából elcsent papírokra, amikre aztán Scarlatti meg Mozart tanulmányozása után lepötytyentettem mindenfélét, aztán

lejátszottam együtt a surmó, Káricsónak csúfolt legénykével, s így csinos duó jött ki. Szóval elvoltam a tudományok nélkül, csak Józsi urat hiányoltam rettenetesen. A muzsika nem kárpótolt a hiányzó csókokért s ölelésekért. Végül is eltelt annyi esztendő, amennyi alatt felépült a templom, és könyörgésemre kicsiny orgonát is hozatott apám, amit a mérai mindentudó legény odaeszkábált a karzatra, de úgy, mintha az nem az a kicsiny szerszám lenne, amit láttam, hanem egy egész zenekar. Igaz is, vásárkor atyám elvitt egy muzsikás házba Gyöngyösre, de ez külön történet, és fordulópontot jelentett az életemben.

Már elmúlt három egész esztendő, amióta Józsi elment, s nem is tudtam meg semmit felőle azóta, bár nem is igen jártam utána. Nem volt miért, sem hogyan, sem segítség. És érdekes, mégsem igényeltem a más férfi testét. Nem maradt bennem egy cseppnyi kívánság sem az után, hogy akkorát vétkeztem a természet és Isten törvénye ellen. Nem a szerelemmel vétkeztem én, tudtam, hanem az elhajtással. Anyám faggatott sokat, miért nem akarok elmenni azokra a bállokra, amelyekre a család hivatalos volna. Be kellene már mutatniok engem, a kor szokása szerint ez szinte kötelező volt, ha a grófkisasszony betöltötte a 16. évét, de én nem hajlottam rá. S mint az eddigiekből látható, hiszen most veszem észre magam is, az én felmenőim meglehetősen szabadszellemű emberek voltak, ha arisztokraták is, sőt és pláne! Nemigen kötelezték engem illemre, gúzsba kötött viselkedésre, sem szabályozott gondolatokra, hát módom volt magam dönteni ilyes dolgokban is, mint bevezetés a társaságba. Jó volt nekem a magam környezete, a természet, és az a néhány ember, akik körülvettek. Elég volt a boldogsághoz. Ami persze József úr nélkül egy ideig csonka volt, de a bánat különösnek tetszően hamar elmúlt.

Nos, egy engedékeny érzelmi periódusomban anyám rávett, látogassuk meg a gyöngyösi családi kastélyt. Nem bál lesz ott, csak kis időre elbeszélgetünk a rokonokkal, körülnézünk a városka életében, és egyáltalán: kimozdulunk a vizek közé épült kicsiny kastélykánkból.

X X X

Gyöngyösön a hatalmas templom közvetlen szomszédságában állt a nagyszabású Almássy-ház. A legnagyobb az egész városban, a legelőkelőbb helyen, kerítés nem volt előtte, minden ablaka egy nagy térre nézett, és amikor a fügedi Almássy-hintó megérkezett, inasok nyitották a hatalmas tölgyfa kaput a kőgirlandokkal díszített bejárat alatt, és begördültünk egy nagy udvarra, amely körül volt véve ablakokkal vagdalt magas falakkal. No, igaz, itt minden előkelő és díszes, de egy szál fa vagy virág, még fű sem nőtt sehol, az udvart fakockák borították, amelyen a hintó lágyan fordult, és arról épp a tárt ajtajú, három lépcsőn megközelíthető palotába léptünk, ahol nappal is gyertyák égtek, hiszen a setét udvarról bizony ide nem áramlott be az Isten szép fényes napja. Odabenn tiszteletteljes két rokon, nagybácsink és nagynénink fogadott merev ceremóniával, akik előtt, kioktattak odahaza, nekem pukedlizni kellett mély fejhajtással, és éreztem, amint lehajol hozzám nénikém, és egy érezhetetlen csókot lehelt a homlokomra, amikor Öcsi, kit amúgy Palkónak hívtunk, elselelt mellettem, kikerülte a mézes csókokat, és kíváncsisága áthajtotta a bácsit és nénit körülvéő, parancsaikra váró szolgák során, átvette magát a felfelé kunkorgó lépcsőt keretező kőkorláton, és eltűnt a hatalmas kastély útvesztőjében. Öt éves volt ekkor, és megfékezhetetlen, maradt is aztán, felnőtt korára is, s ami vadságának mint mindig, most is Nanette itta meg a levét: szaladhatott utána, és utána szó nélkül túrta a minden esti szidalmakat, pedig tán atyám, Nanette szigorú munkaadója is tudta, a fiúnak mindez nem a nevelés hiányából, mint inkább a véréből fakadt. Zabolázhatatlan volt. Így is végezte.

No, de előre futottam magam is, mint Öcsi a kastélyban, én az írásban. A csodás pazar fényen és halk előkelőségen túl szokottá vált a helyzet, és az unalom köszöntött rám. Mezőn futni itt? Hol? Egy úri Almássy-kisasszony lóháton nem hagyhatta el a kastélyt, csak hintóban, családotul, azt sem mindig, csak ha templomba mentünk. Sétakocsizásról szó sem lehetett.

Esténként feszes tartású urak jöttek, ki lovon, ki hintón, de legtöbbször gyalog. Voltak vagy heten, nyolcan. Ilyenkor Almácss bátyám eltűnt velük együtt az emeleti nagy teremben, ahol máskor összejöveteleket, sőt, bált is tartottak, most csak gyertyafénnyel árasztott hatalmas asztal körül folyt a beszéd. Miről? Öcsi hozott néhány szót, amit maga sem értett. Szívesen bújt el a sarokban páváskodó, azaz pávákkal hímezett paraván mögött: Frankhonról volt szó, meg Lipótról, olykor Luizt emlegettek, meg sokszor azt, hogy état, revoluszion, s hol franciául, hol németül folyt a szó, nehogy a magyar szolgák, miközben eléjük hordták a telt serlegeket, megérthessék. Nagy volt hát a titokzatoskodás, és mi csak nagyokat neveltük Palkóval meg Nanettel, én mégis szívből hiányoltam Zsuzsi kacagását, akit nem hoztunk magunkkal, hiszen nem állíthatunk be egész háznépével.

Hogy mit kerestünk mi akkor Gyöngyösön, biz nem tudom. Nagy, ünnepi családi vizit nemigen lehetett. Nem volt rá ok. Aztán meg alig két óra kocsikázással beértünk. A két család nem lakott egymástól oly távol, hogy a látogatás maga nagy eseménynek számított volna, bár ritkán esett, az igaz. Talán az volt benne a dologban, hogy én még nem jártam soha a városban, és meglepetés is készült a számomra? Lehet.

Minden vasárnap gyalogosan, kevés szolgálával átvonultunk a hajnali misére, ahol csodálatosan szólt az orgona. Én ájultan hallgattam az égi muzsikát, amit aztán odahaza, kis vendégszobámban elbújva fennhangon énekelgettem. Egyszer aztán nagy nyüzsgés következett. A kedvemért kinyitották azt a termet, ahol az öreg spinét állott, és hozattak orgonamestert, aki felhangolta az évtizedek óta hallgató hangszert. De ez még hagyján! Egyik délután tisztes, de kopott társaság érkezett. Fekete ruhájuk fényesen jelezte viseltségüket, szerény parókájuk szolidan verdeste a vállukat, és épp annyian voltak, mint a titokzatoskodó nagyurak, és ők is abba a terembe vezettettek. A piano forténak nevezett spinét mellett aztán felállottak, és nyirettyű, - szerintük violin - meg gamba és hasonló húros szerszámok kerültek elő, amilyeneket az otthoni cigányok tán soha még csak nem is láttak, és akkor mi leültünk az egymás mellé hordott székekre. Voltunk páran, néhány vendégasszony is érkezett, akik nagy áhítattal köszöntöttek minket is, a házigazdákat is, és elmerültek aztán abban, amitől én az egekben repdestem: a zenében. Szinte extatikus gyönyör ömlött szét bennem, és ott ültem volna egy életen át a csodás muzsikát hallgatva! A végén nem győztem hálálkodni bácsikámnak, néném meg könnyes szemmel simogatta meg az arcom, és megígérte, hogy másnap megint eljöhetnek a kedvemért ezek a muzsikusok, akik innen-onnan toboroztattak össze alkalmi koncertre akkor, mégis fényesen muzsikáltak.

Így esett, hogy bál helyett a hatalmas terem hirtelenjében jámbor muzsikusok napi látogatóhelye lett, és délutánonként szabad bejárással a nemes asszonyoknak is látogatható volt az Almácss-kastély zenedélutánja. Csak sokára tudtam meg, hogy azelőtt sem, azután sem történt ilyen sem a város, sem a család történetében. Én meg repkedtem. Csodás boldogságban éltem, és amikor egy zene-délután után atyám elébem hozott egy magyaros bajuszú, dolmányos-magyaros ruhájú urat azzal, hogy ő az én vőlegényjelöltem, hát magam mellé intettem az urat, aki szalajkai vitéz Zách Miklósnak nevezte magát, és intettem, hogy hallgasson csak, és élvezze a csodás égi harmóniát. Neki köszönhettem aztán, hogy íródeákjával leíratta nekem a muzsikát mind egy szálig. Évtizedeken át volt emlékező és emlékeztető gyönyörűségem az a ládányi kotta, amivel aztán hazahajtottunk, és a magam kis spinétjén megpróbáltam eljátszani azokat, miközben a fejemben szálldosó emlék-kísérettel egy egész hangszeres koncertet is fel tudtam idézni. Mondanom sem kell, ez a szalajkai Zách úr a kottáival véglegesen a szívembe lopta magát, olyannyira, hogy Józsi tanító urat ki is túrta onnan.

Szóval hamarost megvolt az esküvő.

X X X

... Zách Miklós... Különös ember volt. Ha ketten voltunk, hallgató, társaságban központ. Tisztelték itt, Gyöngyösön is. Azokkal tartott, kik egybegyűlve égették a gyertyákat az udvarra néző emeleti kisebbik teremben hosszú éjszakákon át. Hajnalra csend volt, üres a ház, mintha senki soha ott nem lett volna. A legifjabb volt közülök, meg is akadt a szemem rajta, mert a legmagasabb is. Vállas, nyúlánk, jóképű ember, aki egyszer sem nézett rám, csak én bámultam utána, ha elkaphattam érkezését. Aztán lettek a kis hangversenyek, amelyeken mindig ott találtam, ami nekem megsimogatta a szívemet, hogy hát férfiember, mégis mennyire szívesen hallgatja ezt a menyeyi szépséget! De akkor sem igen beszélt hozzám, legfeljebb elbúcsúzott. Különös érzés kelt olykor bennem, mert nem vett gyerekszamba, mint addig mindenhol mindenki: épp úgy bánt velem, mint a ház asszonyával, kedves nénémmel. Ám amiket mondott, semmit érő, udvarias szavak voltak. Így hát amikor atyám és bátyám-uram elém álltak, hogy vőlegényedet hoztuk, akkor remegtem csak meg, bár azt persze senki sem látta. Örültem is, féltem is. Keveset is tudtam róla, alig ismertem hiszen, meg aztán hogyan is veszem én majd magamra a mirtuszkoszorút, de aztán meg hogyan is veszem azt le? No, ez megijesztett, szóval hogy nemhogy szűzen nem mentem én ebbe a házasságba, ámde még hogyan...

Egyszer csak vége lett a gyöngyösi örömöknek. Zsuzsi akkora boldogsággal fogadott, mint aki évek óta nem látott. Tudtam, benne bízhatok, hát gyorsan elmondtam néki, mi vár rám, méghozzá igen hamar. Nem lesz évekig tartó mátkaság, sem udvarlás, hanem mindjárt házasság, méghozzá el is visz innen, ki tudja, hová? Minden félelmemet Zsuzsi nyakába öntöttem, mit is tehettem volna mást? Ugyan ki értené meg? Ki hallgatna meg? Még ha Nanette jobban is tud már magyarul, mint a tanítványai franciául, de hát lassan ő is elhagyja a házat. Pál úrfi intézetbe megy hamarost, ő meg tán még talál magának egy tisztos francia iparos urat, aki ilyen vénkorában elveszi, hisz lassan 30 is lesz már.

Szóval Zsuzsi bátorított, és azon törtük a fejünket, hogyan szemelt ki engem olyan hamar, és mért is kell az esküvő olyan gyorsan? De akkor nem tudtam meg semmit. Úgy mentem az új templomba az új orgonaszó mellett az esküvőmre, mint aki egy másik világba fog lépni, telve szorongással és kíváncsisággal. Nem volt lagzi sem nagy, kedves nótás juhászaim jöttek csak el esti szerenátát adni furulyával, dudával, hegedűvel, és majdnem olyan nagy zajt csaptak, mint a gyöngyösi muzsikások, csak másképp és mást muzsikáltak, olyat, ami nem kottából folyt, hanem a szívükből.

Másnap Miklós fogatán hajtottunk fel új otthonomba, amiről még csak nem is álmodtam! Mekkora boldog meglepetés lett! Nem, kúriáról nem számolhatok be! Faluközponti kastélyról sem! Meg olyanról sem, ami távol a lakott településtől egy hatalmas park közepén terül el. Nem! Ahogy a hintó vagy inkább útikocsi, szép széles, tetejes, nagy rakterű, szóval ahogy az a két lóval baktatott, még csak balról a hegyek, jobbról a rónaság terült el, Miklós halkan fütyörészett, én hallgattam az ülés sarkába húzódva, félig éberen, félig alva, ám amikor az erdőbe értünk, a fák alatti hűsben igencsak felébredtem. Körül a vadon, szekérnyomnyi út alattunk, az ágak be-bechapódtak oldalt, úgyhogy Miklós mellé kellett húzódnom előlük. Már alkonyodott is, kendőmbe burkolóztam, bár még a nyár nappal forrón lehelt, de itt, itt elvarázsolt őserdőbe érkeztünk. Sokáig caplattak a lovak felfelé. Miklós átkarolható volt, vártam is, hiszen látta, didergek. Meg aztán a joga is megvolt hozzá. De nem. Régi emlék furakodott elő, Józsi, aki bizony már nem fukarkodott volna ilyenkor a csókjaival! A félsz hát egyre nagyobb lett bennem. Hogy-hogy? Hová visz? Itt akár életemet is veheti, soha senki meg nem tudja! Hiszen ketten voltunk, még kocsi sem hozott magával, és Zsuzsimtól is meg kellett válnom! Most ocsúdtam, mi lesz, hol vagyok, mi vár rám? Csupa olyan kérdés, ami eddig eszembe sem jutott. Hiszen édes szüléim tudták, akarták, és tán azt is tudták, amit én nem, és ha mégis odaadtak... Haramia tán ez az ember?

- Nem rabollak el, édes párom, Ilona, ne félj! Csak biz én nem dúskálok úgy az ezüstben, aranyban, mint megszoktad, és a házam is kicsiny, de majd megszokod te ezt is, tudom, hiszen ismerlek. -

- Honnan? Hisz én tán háromszor ha láttam magát a városban! És bizony egy csepp tudományom sincs arról, kiféle-miféle, s ha lenne is, mit számít az én akarásom? -

- De bizony csak az számít, a te akarásod, és meglásd, majd összeemelegszünk. Éljünk csak haza! - és azzal megfogta a kezemet, és megcsókolta épp azzal a légysággal, amivel gyöngyösi búcsúinkkor szokta volt.

És akkor belekezdett egy szép mesébe, amiben én voltam a királykisasszony, ő meg az elvarázsolt herceg, aki titokban le-lejárt lovagolni a Mátra aljai síkra, és akkor ott meglátott engem furulyaszót hallgatni a juhászok között, fürdőzni a Benében, henteregni a pázsiton, és látta ám Józsi is, és mindent tudott. Kiderült, atyám is tudott mindenről, és boldogan adott annak, aki mindazok dacára megkért. Így hát sok mindenre fény derült, de a nagy sietségre még akkor sem. Azt csak én fejtettem fel, tán nem is igaz, csak a logika tünteti fel igaznak, de az a kis tudásom is már csak Miklós halála után lett.

Nagyon előre futottam. Bár tán nem is annyira nagyon. Az ő meséje épp akkor ért véget, amikor befordultunk egy romantikus kis várféle, kastélyféle építmény elé, ami inkább magas volt, mint széles, inkább romantikusan kéttornyú, mint napsütötte lakályos, de így kívülről igen szeretni valóan bájos volt és kecses, és én rögtön meg is szerettem. Bizony, Miklós a karjában vitt be, amikor is két fütyöntésre elő is loholt három szolga, köztük egy asszony-személy, meg hét kutya, és én beléptem egy tündérkastélyba, és azonnal megpillantottam a tágas nappali terem túlsó sarkában, bordó függöny ráncai alatt egy aranyozott piano forte szerszámot, kicsinyt, tetején porcelán táncos leány tartotta a gyertyákat, és mellette már ott állott a ládányi kotta otthorról.

Az első napok felfedezései után otthon éreztem magam, és semmi nem hiányzott. Miklós úgy folytatta az életét, mint nélkülem, véltem, hisz napszámra nem láttam, a dolgai után járt, és én is megtaláltam a magam elfoglaltságait, amelyek sokban különböztek anyám dolgaitól, mert nekem bizony akadt teendőm a konyhában, a kertész mellett, a kutyák körül, de másra nem igen emlékszem. Se szavakra, se ölelésekre, se simogatásokra, csak dologra, meg a nehezen érkező gyerekekre...

Mitől is érkeztek volna? Józsi után kolostori szemérmesség várt rám, de azért lett két gyermekünk, bár Miklós szemmel láthatóan nemigen akarta. Én meg igen, és nem hagytam, hogy ezek is angyalkákká váljanak, mint az az első.

Miklós 12 évvel volt idősebb nálam, de nem ez érződött közöttünk. Valami más. Talán a túlságos magánya, amit magába szívott énelöttem, és nem tudott levetközni. Magának való volt. Ha szalajkai várunkba meg is érkezett valahonnan valamikor, hamarosan eltűnt az emeleti toronyszobák egyikében, és ki sem jött esteli harangszóig, amit valahonnan nagyon messziről hozott fel a szél.

Ahogy én betettem a lábamat Miklós várába, onnan le sem jöttem többet. A soha többet kicsiny túlzás vala, mert azért eljött az az idő is, csak nagyon sokára. Fellátogatott néha a plébános az alanti faluból, a gyerekek mellé jött egy dadus, aztán egy leány, aztán egy tanító, jöttek-mentek, én maradtam. Annyira egyedül... ha nem lettek volna a gyerekek...

X X X

Semmi nem történt, mégis minden megváltozott 5 év alatt. Utólag fedeztem fel, hogy elkezdtem félni Miklóstól. Tudatom mélyén ott volt a hivatkozási alap, Józsi, a bűnöm, és tán akaratlanul felrőtt a tevékenységi lázamat, a felelőtlen kedvemet, a váratlan hangulatrobbanásaimat, én meg fogadtam a feddést, és szépen hideg kővé csiszolódtam. Olyan lettem, mint ő. A helyzetemből adódó felelősségem súlyát nagyon éreztem, meg azt a sok mindent, amit magamba temettem, mert nem ő volt az, akivel a gondolataimat megoszthattam. Mindig kisiklott a lelkizések, az őszinte beszéd elől, nem tudtam meg róla semmit, azaz egyáltalán nem ismertem meg. Csak a tilalomfák sorjáztak előttem egyre tömöttebb sorokban, nem győztem kerülgetni. Nőtt a félsz, és dagadt egy indulat.

Nem bántott sem szóval, sem tettel, csak semmibe vett, ha nem úgy tettem, ahogy neki tetszett volna. „Ne kotorássz a padlás pókhálós régiségei között: az családi múlt, és amúgy is használhatatlanok!” Pedig lett volna pár kedves jószág, mit rendbe hozathattam volna, hogy csinosítsam a házat. „Ha mindenáron kertészkedni akarsz, keríts egy területet magadnak a kastély mögött, mert itten zavarja az összképet!” Pedig túlságig szerettem a virágzó bokrokat, és képes voltam azelőtt megcsókolni az orgona illatos, buja bugáját.

„Nem kell gyerek! Csak felelősség!” Megdöbrentem. Hát ezért az oly makacs önmegtartóztatás! Most már mindig minden így marad? Tilalomfa, de kidöntöm! És lett! Klára lányom, igaz, öt év után fogant. Akkor kicsit olvadt a jég: a gyerek sokat változtatott rajta. De ha már lett, nagy hűhó ne legyen körülötte! „Jó annak az ágy is, amiben én aludtam gyerekkoromban”, és kinyitott egy dohos szobát a páfrányillatú fenyőcsoport közepette, ahová nem talál be a nap. Ó, ha tudta volna, mennyi boldog munkát, tépelődést, tervezgetést jelentett mindez nekem! És hát kellett egy dada, azután egy leány a gyerek mellé, és évek múltával egy tanító is. Megcsobbant az állóvíz, kavargott egyet az élet odafenn. És a vadszőlő már teljesen befutotta a homlokzatot, és néha bús dalokat fabrikáltam a sarokban rám váró spinéten. „Ha lehet, akkor pilinckázzál, kedves, amikor nem vagyok honn! Hisz kibírhatatlan!” És lecsapta a klaviatúra fedelét. Klárika azonban nyűhette. Olyan tanítót keresett mellé, aki a zenét is ismeri. Hát bekerült a leány helyébe egy mókushangulatú, alacsony legény, akinek minden ina mozgott, táncolt, füttyült, énekelt, ha az úr nem volt idehaza, és hatalmasan fergeteges jókedvvel feldobta a házat, a cselédeket, az öreg istállósolgát is, aki elővette feketére barnult furulyáját, és csaptunk nagy dínom-dánomokat, ami a jókedv mellé meghozta azt az érzést is, hogy hiszen én még mindig nő vagyok, igaz a lányom lassan tíz, de én még csak 33!

Hát így esett a második bűnbe esésem.

Olyan volt, mint amikor nagy nyári rekkenőben hirtelen lezúdul az ég, amikor nagy levegőt vesz az ember a forróság lihegése, aléltsága után, mint amikor a tűzre sisteregve záporoz a víz. Olyan, mint az örvény, amelyben tudja az ember, hogy a mélybe ránt, de élvezi a táncoló habok sodrását, a kerengést, a szédülést, jöjjön aztán a feneketlen mélység akár!

Három hónap múlva, nyárvége lehetett, kezdett már pirosodni körül az erdő, amikor a fiú eltűnt.

- Elment. Sürgős levelet kapott, és befogattam neki hajnalban. -

- El se búcsúzott! Tán hamar visszajön? -

- Többé ide nem - szólt Miklós, és többet erről sem esett szó.

Egy éjszakán aztán bejött, gyertyával az arcomba világított, lássa, sírok-e. De hiszen én inkább kiszáradtam, csepp könnyem nem szivárgott aszú szívemből. Miklóstra mosolyogtam, nem értve, miért aggódik, hát hiszen...

- Aggódik kend? Vagy miért jött? Semmi bajom, lelkem. Klárika sírdogált egy keveset, de ő is alszik már. -

- Tudom, megnéztem. Szép az a lány. De olyan nem lesz, mint te. -

Ilyent mondott, és aznap éjjel nagyon szeretett. Kárpótolt? Vagy nem tudott semmit? Rejtély volt, mint annyi minden, ami felőle áradt. De éreztem, akkor megfogantam. Ezt érzi az asszony. És még boldog is voltam! Uramisten! Boldog egy végeszakadt, mámoros szerelem után így, vele? Hát miből vagyok én? - kérdeztem magamban magamtól, de nem akartam töprengeni, inkább élni. Együtt élni az új helyzettel, a boldogsággal. Miklós sokszor bekopogott akkoriban a szál gyertyával.

Én akkor azt gondoltam, észrevett. Ha egy húsz éves ifjú még megkívánt, akkor 33 évesen neki is gusztusa támad rám? A féltékeny kíváncsiság vezérelte? Pedig később, éppen 20 év múlva megtudtam, legalábbis logikusan rávezetődtem az igazságra: a szíve kényszerítette mértéktartásra, és az a tombolásra is, mert ráébredt, milyen rövid az élet, pláne beteg szívvel, és mennyit mulaszt, ha böjtöl, amíg él. Ám a felismerés már későn jött.

Tény, hogy jelentkezett a második gyerek. Én elítéltnek éreztem magam: vajon mégis nem a Fiú gyermeke lesz az? Örülni és szeretni akartam, s ez nem volt könnyű. Miklós is sejthette ezt, és tele volt várakozással, ahogy Klárikánál egy pillanatig sem. Igen: Miklós ezt a gyereket nagyon akarta. Akkor nem gondoltam végig, vajon miért? Csak életem végefelé, a magányos, töprengéssel teli idők hozták a választ. Vagy legalábbis az igazság sejtését.

X X X

Ő adott neki nevet, amikor megszületett. Nem, nem Miklós lett, mint gondoltam a családi tradíciókról valamicskét megtudván, hanem Tivadar. Tivi. Nekem ő lett azután a szerelem, a szeretet, minden fényt neki adtam, Klári meg teljességgel az apja szolgája lett. Amikor Miklós a karjában tartotta az újszülöttet, és a bábaasszony ott állt a fehér gyapjú kendővel meg a mosdótállal az ágy végénél, hogy a legénykét megfürössze, aki akkor hatalmas szájjal kiáltotta a világba a létezését, mint egy mindent elnyelni bíró torok, akkor világosodott meg bennem valami, ami elnézővé és megértővé lett Miklóssal szemben, habár még nem tudtam akkor a lényegét, hogy beteg. Föléje hajolt, alaposan megfürkészte az arcát, a testét, és azt mondta:

- Nem én vagyok hát az utolsó Zách ebből a nemzetségből. Mindenki más, aki Záchnak mondja magát, hazudik! Tivadar, ő a következő. -

És visszaadta a dajkának, akinek a kezében elhallgatott a csöpp, sovány és teljességgel elbizonytalanodott kis jószág, aki kikerült az egyetlen biztonságból, amit az ember megél, az anyaölből.

Én meg, igen, néha azt éreztem, a Fiú folytatódik benne, és hatalmasan szerettem, amikor pedig ránéztem, tudtam, Miklósé ez a gyerek, minden porcikája rávall.

X X X

Chrü segíthetne: mi a fontos, ami az ember életét meghatározza? Mit írjak, milyen történeteket, jeleneteket, mondatokat, érzéseket, amelyek mesélni tudnak akkori rólam? Igaz, nem is emlékszem, csak egy folyamatra, amiből fel-felbukkannak emelkedők, dombocskák vagy süvöltő kráterek. Később kiderül, az emelkedő alatt gejzír tombolt, a kráter csak a felesleges

gőzt pöfögte ki, semmi jelentősége. Mint ahogy annak sem éreztem, amikor Miklós a feltevedt öreg cigányasszonyt két arannyal, meg egy gödölyével eresztette útnak. Sokalltam ugyan az alamizsnát, de nem az én dolgom ezt elbírálni, ahogy semmi bírálat részemről az uramat nem érhetette, még gondolatban sem, hiszen tőle függtem, meg aztán ott volt nekem a két gyerek bíraskodni, és azt sem kötöttem az eseményhez, hogy Miklós építkezni kezdett nem sokkal az után.

Mikor is történt? Hogy is volt? Jaj, hiszen Klárikáról szinte megfeledkeztem! Igen, akkor már nem volt honn, hiszen Bécsben élt a férjével. Hamar férjhez kérték, csak gyerek volt még, Tivi akkor cseperedett kiskamasszá. Igen, Atyám intézte a lánykérést is, még az esküvőt is odalenn a Bécsből hozatott vőlegénnyel, aki testörként szolgált, s most emlékezem, mennyit írt Klárika az egyedüllétéről, a társaság hiányáról, hiszen szenvedett ő is, hiába kábította el a fényes udvari élet... Ilyen furcsán teljesedett be Miklós nagy reménye az udvarhoz s a névhez, amely a családi krónikában akkora tragédiát okozott a Zách nemzetségnek. Sok száz éve Zách Klára becsületét az apja karddal mentette a királyi ármány miatt, bár hiába, Klára is, apja is odalett. Hát a mi Klára lányunkra nem ilyen sors várt, háliszennek, ám leveleiből sok keserves jaj volt kiolvasható, mintha tényleg végzetes lett volna a névadás! Levele épp a kezemben, Napóleonnól ír, meg hogy ura a háborúban, s aggódik, Akkor láttam Miklós úri gesztusát a tarka-barka kócos cigányasszony felé, meg hallottam, hogy csilingelt a kis gödölye nyakába akasztott rézcsengő. Még hallottam sokáig, ahogy baktattak lefelé az erdőn. Emlékszem, olyan furát éreztem. Mintha egy másik világ lényei kápráztatták volna el Miklóst. És tán engemet is.

Hamarosan megelevenedett az addig csendes kastélyka. A vadszölő már a torony magasaig húzódott, és kacérkodott a bádgcifrázatokkal, amik a vizet csorgatták lefelé. Rajta mértem az idő múlását, hiszen a tövet én hoztam mintegy nászajándékkul Fügedről, a mi parkunk avarjából.

Hamarost megérkeztek a szekerek, szürke köveket hoztak a hegyből, építőanyagot a faluból, gerendákat hasítottak az erdőből, pedig az egész csak egy kis kerti laknak készült, ahogy Miklós mondotta.

- Nem bírom már a lépcsőket. Ide fogok elvonulni, ha magam akarok lenni. Majd maga berendezni nekem a családi poros ebből-abból, amit a padláson talál. -

- Most hát szabad a vásár? Rendben, Miklós. Öregszik, látom, kíméli magát a lépcsőktől. -

- Bizony. Tivadarból még embert akarok faragni. -

Világos, gondoltam én, hiszen a vásottra ráfér az atyai szigor. Hát Miklós inkább öregnek érezte magát, semmint elérhetetlennek a toronyszobáiban? Tehát kerti lak. Miklós ezzel felszámolta a fenyvesen túli kis kertecskémet a sárga liliomok meg fehér margaréták erdejével, a kék íriszek vidám koszorújával, szóval oda épült a házacska, amiről hamarosan kiderült, inkább ostromra készülő váracska lett szigorú kötömbjeivel, kicsiny ablakaival, nehéz, vasveretű tölgyfa ajtajával, semmint szellős, vidám nyári lak.

Szívesen tettem legalább belül vidámmá, bár Miklós kérésére a harsány színeket mellőznöm kellett, hát fehér muszlin meg csipke, amire ezüst rávarrás volt a dísz, amit a városból hozattam. Az a régi asszonyság, aki beköltözésemmel fogadott, már régen a föld alatt, mostanában egy fiatal leány lett a segítségemre. Zsuzsi küldte föl, a lánya volt. Reá bízam a bevásárlást, és amikor befogattunk az útra, rendre felírtam mindent, és rábízhattam magam, ha ő a Zsuzsi lánya volt!

Tivi meg befészkelte magát a toronyszobácskák egyikébe, mert a másikat Miklós lezárta, amikor leköltözött kész menedékébe a fenyvesen túlra.

Klári ura meghalt a napóleoni háborúban, szegény leányom ott maradt egyedül. Nem akart hazajönni. Meghalna abban a némaságban, fellelgyárban, ahová madár se repül, írta, de Tivit szívesen fogadja, ha a kadétokhoz jön, hiszen az egész gárdát ismeri jól, és lesz majd, ki

szigorú gondját viseli a fiúnak. Így esett, hogy negyvenedik születésnapomon egészen magamra maradtam. A gyerekek különben, Miklós meg a várában. Sokat szólt akkoriban a spinét, és sűrűn jött fel a legény a faluból kis csomaggal is megrakodva: rendeltem sorra a könyveket, kottákat, és írtam a magam kis dalocskáit. Miklós vára olyan messzire esett, hogy a klimpírozásom nem zavarhatta. Odáig a szél sem járt, nemhogy a hang.

X X X

Volt egyszer egy Buttler János. Vagy két Buttler János volt? Hát ezt bizony soha nem fogom bizonyossággal tudni. A dolog ugyanis rejtélyes, de van még valami ennél rejtélyesebb.

Chrü hiába csóválja a fejét, erről szólni kell!

- Csak el ne szállj, Lelkem! Figyelmezz! -

- Tudod, Chrü, van egy dal, ami a fejemben jár mostanában. Ráadásul tudom, hogy Almássy Loncinak is sokszor járt a fejében, és gyakran dúdolták együtt Klárikával, amikor hátul, a virágoskertben tettek-vettek. Ugyanis földközelen érzi igazán az ember, hogy muszáj eldúdolnia. Müller Marie ükanyám kedves nótája is ez lett idősebb korában, akkor, amikor már Pfalzné volt, és Buttler János, a kedvese, sietve messzire távozott, meg sem állt Bécsig, és onnan a haláláig.

Szóval a délceg magyar insurgens kapitánynak, a napóleoni háborúk hősének, gróf Buttler Jánosnak már volt néhány boldog esztendeje, amelyet az én Marie Müller ükanyámmal töltött, s nemzett néki egy fiút és egy leányt. Az a kisleány pedig, megsúgom, már ölében őrizte a dédanyám lehetőségét. Eddig a gének ős-nyomán. No, ez után a szerelem után, amikor Pfalz úr hitveseként békét és hivatalos köteléket biztosított Marienak, gróf Johann Buttler újfent elment a csatába. Közben Bécsben megállt, ott megismerte és oltár elé vezette, rövid két esztendőre boldoggá is tette az én lelkem házának, Almássy Ilonának Zách Klára nevű leányát.

Nohát, arról a dalról, a Müller Marie nótájáról írt nekem Klárka abban a levelében, amelyben tudtul adja ura, Johann Buttler halálát, aki a harctéren esett el, épp mint a Marie Buttler Jánosa. Hát ugyanaz a kettő? Lehetségesek ilyen találkozások? Mint a mesében. Lelkek és gének bolyongásai... -

- Persze, lelkem. Miért lenne csoda, hogy dédanyádnak és lelked leányának ugyanaz a gróf Buttler Johann lett szerelmes ura? -

- No, Chrü, hát tudod-e, mi az az összekötő nóta, ami bennem járkal, s mit Klárka is említ, hogy beléreszketett a lelkem? Nem tudod? Sejtettem: „Zöld erdő harmatát, piros csizmám nyomát hóval lepi be a tél.” Bujdosó kurucok nótája ... ZÖLD erdő harmatát, PIROS csizmám nyomát HÓVAL lepi be a tél... -

- Ez a trikolórral búsuló ének jelképezi szerinted, hogyan érnek össze a lelkek anélkül, hogy a testek felismernék egymást? -

- Bizony. A dalban sustorgó lélek-mámor... A rokontestek rokonérzéseinek áthallása a másik lélekből... Buttler János pedig csak mellékszereplő. A szükséges génépítő a Nagy Öröklésben. Színezzék a dalban. Ő a fájdalom, aki két asszonytól orozta el a Szerelmet. -

- Ha ugyan ő ugyanaz a Buttler János... - tette hozzá némi malíciával Chrü.

S megállok, mert összekacsint a két ős. Persze, hogy ők - ugyanazok...

X X X

Tán ennél is különösebb, ami az én életem síkságának-csendjének-unalmának békéjéből egyszer csak, mint kráterből a hirtelen láva, kifakadt: Miklós betegsége.

Úgy élt már évek óta várszerű barlangjában, hogy voltak napok, amikor nem is láttam. Olyankor megkérdeztem KisZsuzsit, evett-e az úr, merthogy ebédelni is egyedül ettem a tágas ebédlőben, és közben a gyerekeimre gondoltam, hiszen mindig őrájuk. Megpróbáltam elképzelni, mit csinálhatnak épp, de hát ezt bizony szegényes fantáziám nem győzte. Gyöngyös volt a legnépesebb lakóhely, ahol életemben jártam. Hát milyen lehet Bécs? A koncertek, a színház, a bálók? Fogalmam sem volt. Meg a kis unokámra, igen, feltehetően akkoriban kezdett beszélni.

Nos, egy ilyen magányos sétámon, amikor délutáni ferde fények súrolták a távoli szőlősdombokat, egészen kiballagtam az erdő széléhez, amely kis hegyormunk nyugati felén terült el. Itt, a szőlősdombokon még ragyogott a nap, odalent termettek a jó szalajkai borok, mikkel férjem uram vesződött korábban. Mostanság mindent vincellérjére bízott, és alig mozdult ki a barlangjából, mint tudvalevő, szóval egy ilyen félig napos, félig alkonyodó délutánon rohan felém KisZsuzsi:

- Lonka méltóságos! Lonka méltóságos! Az úr... Jöjjön hamar! -

Futottam, bár már nehezen ment az ilyesmi, lassan kerek évfordulóhoz közeledtem magam is. Lihegve török be az ajtón, félrehúszom a nehéz, halványkék bársonyfüggönyt, amely a belépőt megállásra kényszerítette, mielőtt az egyetlen helyiségbe lépett, amely akkoriban Miklósom lakhelyéül szolgált. Jobbról az ablak tárva, szellő libegtette a csipkét: az egyetlen mozgás odabenn, és Miklós halk lélegzése, ritkásan az ágy felől. Félrehúztam az ágyfüggönyt: Miklós feje fehéren a párnába fúródott, teste magzatpózban kucorodott, homlokáról verejték csorgott hegyes orra nyergén lefelé.

- Mi van, Miklós? Fáj valamid? Mi történt? -

- Hagyj! Semmi. -

- Ne mondd, hiszen látom! - simítottam el nedves haja fehér fürtjét az arcáról, szeméről.

- Fáj, az van. Ennyire még sohasem fájt. Majd elmúlik. Ne csináljatok hajcihőt! Kifelé! -

Zsuzsika kiment, én hátráltam, és csak suttogva mertem újra megszólalni:

- Máskor is fájt már? Mi az, ami fáj? -

- Vízet! -

Kisurrantam. KisZsuzsi ott kuporgott a küszöbön, elrohant friss vízért, hiszen a benti már több napos lehetett. Miklós napok óta kizavarta, nem tudott semmit rendbe tenni, dadogta aztán. Én visszasomfordáltam csendben, ne zavarjam, és hallgattam. Aztán megérkezett a víz, a poharat eléje tartottam, de a fejét sem tudta megemelni. Nekem kellett. Olyan nehéz volt! Akkor arra gondoltam, hogyan lehet ilyen súlyos az ember feje?

- A szívem. Nem tart már soká. -

- Leküldök orvosért. -

- Nem kell. Levegő kell, nyiss ablakot! -

Nyitva volt eddig is. Alkonyodott, az ég sötétibolya színre váltott, és nem tudtam, mitévő legyek. Végül rászántam magam, és hozzá léptem, megfogtam a kezét, az is csuromvíz volt. A mosdótálban megnedvesítettem a törölkendőt, és letöröltem vele az arcát. Hagyta. Ekkor ijedtem meg igazán. Kiosontam, és megkerestem az intézőt. Kedvtelve pipázott a körtefa

alatti padon. Amint meghallotta halk kérésemet, azonnal felkantározott, és levágtatott a faluba. Feljött a hold, mire az öreggel felértek. A régi jó doktor bácsi már nehezen ülte meg a lovat, de fogatot nem mertek elindítani a sötét éjszakai erdei úton.

Miklós akkor sem szólt, amikor az orvos belépett. Talán már minden mindegy volt neki. Akkor sem, amikor kitakartuk. Becsuktam az ablakot a hűvös éjszaka előtt. Az öreg a mellére hajolt, a csuklóját fogta, nagyon sokáig. Amikor felemelkedett, visszahúzta Miklós mellére a takarót, és intett, menjek vele ki.

Nagyon sötét volt, befelhősödött az éjszakai ég, tavaszi szél lobbant fel keletről. Összehúztam a kendőmet. Már odabenn reszketni kezdtem, s a szél most rátett.

- Édes grófné, látja, amit lát, nem vigasztalhatom. Csoda, hogy idáig húzta. Gyerekkori szív baja elhozta a véget. Túl hevesen élt. Ha kíméli magát, még sokáig bírja. Az ilyenek tiltva az igazi élet, a házasság, a felelősség, csak a csend és a béke... -

- Itt csend és béke volt, doktor úr! Köszönöm, hogy felfáradt. Az intézőm majd hazakíséri. -

Mintha az orvos tehetett volna róla, olyan kegyetlen voltam szegény öreghez, de fojtogatott a düh. Miklós 62 éves volt! Én ötven! Egy 62 éves paraszt, ha muszáj, - és muszáj!- hát az eke mögé áll, és ha nincs segítsége, egyedül végzi a dolgát kis földjén, Miklós meg... Hiszen kímélte magát! Mással sem volt dolga, mint saját magával! És bizony ezt a gyermekkori szív baja nem említette soha, mint annyi más sem! Semmit. Mihez igazodhattam volna? Pusztán engedelmeskedtem. És most biztos voltam abban, hogy jogom lett volna tudni! Elvárhattam volna, hogy maga kérjen kíméletet, de mindig kisiklott az őszinte beszélgetések előtt... Hát most... most mit tegyek? Benyitottam. KisZsuzsi állt a fejénél, kis nedves zsebkendővel törölgette az arcát, és kinint adott neki, amit az öreg otthagyt, láttam a papírját. És KisZsuzsi arcát is, amint rózsaszín pofikáján szétfolyt a könny, a nyelvével nyalogatta, hogy ne kelljen a kötőjével megtörölnie, meg ne tudja az úr, hogy siratják.

Megálltam a lábánál, belekapaszkodtam a függönytartó rúdba, és álltam, és néztem, és arra gondoltam, ki ez az ember itt a fehér párnán a fehér függönyök között, a fehér falak között? Kicsiny íróasztal állt kecses, táncos mozdulatú lábaival az egyetlen ablak előtt, azon egyetlen fehér papírlap. Feltűnően fehér papír, rajta két kulcs. Miklós megérezte, hogy látom? Vagy látta? Mert megszólalt alig hallhatóan:

- Lolám! Majd olvasd el, amit az íróasztalon találsz. Majd. Most csak a kezedet add ide. 33 év... Köszönöm ezt a 33 esztendő, Lola! -

Elhallgatott. KisZsuzsi tágra meresztette a szemét, felállt az ágy melletti székről, visszatolta az íróasztal elé, és halkán kiosont a házból. Útja közben a kezembe csúsztatta a nedves, hímzett zsebkendőt.

Odaléptem, megfogtam Miklós kezét. Már nem fogott vissza. Már nem volt nedves. Kemény volt, kérges tapintású a tenyere, keze fején felkéklettek az erek. Akkor föléhajoltam, lesimítottam a haját. Már nem lélegzett. Leültem az íróasztalhoz, a feje mellől elvettem az égő gyertyát, az asztalra tettem, és a két kulcsot félresöpörve, felnyitottam a kétrét papírt. Nehezen rótt ákombákomok voltak rajta. Nemrég írhatta, nehéz kézzel. Olvasni kezdtem, közben hallottam a hangját, mintha ő olvasta volna. Azt hiszem, elájultam. KisZsuzsi hajnalban ott talált a földön fekve, markomban az összegyűrt papír, az úr teste már hideg. Először azt hitte, én sem élek. Sikítva rohant ki. Így halt meg Zách Miklós szalajkai gróf a szalajkai kastély melletti barlangjában. És hogy mi állt a papíron? Utasítás a temetést illetően. Az egyik kulcs a lezárt toronyszobához szólt, a másik a kis ház, a kővár, mint kiderült, a mauzóleum kulcsa volt.

„Eszteendő óta, amikor a cigányasszony az évet is megjósolta, tudtam halálom idejét, és elkezdtem ezt a nyughelyet építeni, ezt, ahol most fekszem, és te olvasod az én kezem utolsó vonásait. Az az igazság, hogy nem kellett ahhoz a jóslat, sejtettem én már ifjú koromban is gyermekkorom betegsége óta, és csak tengettem az életemet. Eltelt. És hogy ilyen szépen, egyenletes boldogságban, azt neked köszönhetem, Lola, mert semmiben nem volt ellenveté- sed, semmi akarásomban nem akadályoztál. Éppen ezért tudom, hogy amit most kérek, az is meglesz. Köszönöm áldott jó lelkedet! Áldott két kezedet! Könyörületes mivoltodat, és köszönöm Istennek, hogy lelkedben minden helyet nekem hagyott, hiába volt az a nagy lángod réges-rég, elcsitult az én oldalamon, és nem bántam meg, amiért éppen téged választottalak, és bízom benne, te sem, bár ezt soha nem mertem megkérdezni tőled. Engedted, hogy így haljak meg, azzal a tudattal, hogy Lolám is boldog volt velem... Most már ne válaszolj, úgy sem hallom, csak tedd a kezed a homlokomra, és olvass tovább. De tán ki is fogy már a gyertyád, hát a fiókban találsz másikat.” És így történt, megsimogattam a homlokát, jéghideg bőrén át éreztem koponyája keménységét, és meggyújtottam a következő gyertyát, bár már halványan derengett odakünn az ég, és átszűrődött a gyér szürkesség a könnyű függönyön. Azután olvastam tovább:

„Édes Lolám! Nem szeretném tőled távol álmodni örök álmomat, ezért ne vitess le a temetőbe! Azt akarom, hogy mostani képem örökre a lelkedbe vésődjön, hát ne is öltöztess át, ne is mosdass meg, hogy kezed érintése örökéiglen rajtam maradjon, ahogy utoljára megsimogattál, hát ne változtass semmit ezen a szobán! Ha elolvastad végső kérésemet, fújd el a gyertyát, zárt be az ablakot, és találsz a falnak támasztva két fatáblát, akaszd az ablak melletti vasakra, ahogy látod. Minden illeszkedni fog, mert kipróbáltam, ezek a táblák légmentesen elzárják az ablakot, és ugyanígy lesz majd az ajtóval is, de ehhez segítséget kell kérned. Bizonyára eljönnek a gyerekeim a búcsúztatásomra, akkor a fiam kötelessége lesz lezárni az ajtót, és többé senki nem zavarhatja álmomat.

Hívjátok fel a plébánost, szentelje be a testemet, szentelje be a nyughelyemet, húzzátok meg a kis harangot, az ebédre hívót, és énekeljétek el a „Kopogtatok ajtódon, én Uram” kezdetű zsoltárt, azután, ha el akartok búcsúzni tőlem, intsetek az ajtóból, és Tivadar zárja rám az Örökkévalóság kapuját! Így legyen! Örökké melletted leszek, és őrzöm az életedet, míg élsz, én kedves Lolám, és őrzöm a véreim életét is. Forrón szerető hitvesed és atyátok,

Szalajkai gróf Zách Miklós,

az Úr 1823-dik évében, Szentgyörgy havának 3-dik napján.”

Ha igaz, akkor ájulhattam el, amikor a zsoltár kezdő szavait olvastam, „Kopogtatok az ajtódon, én Uram!”. Elképzeltem, amint reggelente kopogtatok majd Miklós ajtaján, ami soha többé nem nyílik ki, és csak kopogtatok, kopogtatok, és odabenn Miklós nem felel. Elképzelhetetlen máig a számomra ez a senkit-semmit nem kímélő önzés, amivel Miklós képtelen volt felfogni, hogy mit jelenthet majd nekem együtt élni egy porladóval, egy pusztuló testtel, amelyik nem akar tőlem megválni, és a nap minden pillanatában magamon érezni a halott férjem tekintetét. Igen, ahogy erre gondolk, most is szédülés fog el.

De megtörtént. Minden úgy, ahogyan ő akarta. Postát küldtem Bécsbe, és három nap múlva megérkeztek a gyerekek. Istenem, a lányom háromszoros gyászban, soványan, alig harminc évesen, özvegyen, kicsiny fiát is vesztvén, magában, és imádott apjára borult, amint kinyílt a tölgyfa ajtó, nem tudtam visszatartani. Tivadart sem láttam évek óta. Férfi lett, alig ismertem rá. Mintha Miklós toppant volna elém, és hatalmas komolysággal teljesítette apja akaratát. Odaállt a beszentelt ravatalhoz, meghajolt, azután felemelte a jobbját, és beemelte a vasalt belső táblát, majd becsukta a tölgyfa ajtót, ráfordította a kulcsot, és a kastély felé tartva, egy pillanatra lefejtette a karomat a magáéról, kilépett a lugasba, és a kerti kútba dobta. Igen, ekkor szakadt fel bennem is a veszteség fájdalma, és egymásra borulva sírtunk mind a hár-

man. KisZsuzsi könnyes szemmel húzta meg az ebédhez szóló csengettyűt. Elmosolyodtam: lélekharang ez? vagy asztalhoz hívó invitálás?

Pár nap múlva Klárikáért egy zárt hintó érkezett kocsissal. És tudtam, az ő jövője van abban a hintóban. Megígértem, egyszer ellátogatok hozzájuk, ha hírül adja, hogy megtörtént az esküvő. Derék cseh gazdálkodó birtokos úr kérte meg a kezét. Talán elköltöznék Bécsből, és akkor közelebb lesz hozzám.

Tivadar meg kijelentette: neki elég a katonaságból. Próbáljuk meg összeszedni a kauciót, és inkább hazaköltöznék. A lezárt toronyszobában meg is találtuk a pénzes ládikát. Ha letelik a felmondó esztendő, hazaköltözik.

Az az esztendő maga volt a purgatórium. Ha valaha vétettem valaki ellen, az Egek ellen, bárki ellen, Miklós ellen, igazán megbűnhődtem érte. KisZsuzsi tartotta bennem a lelket. Naponta többször feljött hozzám a toronyszobába, amit Miklós elzárt előlem egy életen át, és ahol most feltárultak a titkai, a múltja, a családja, a neveltetése, a gondolatai, írások, naplók, okmányok, könyvek... ezek között telt az esztendő.

Miklós feltámadt.

Teste ott feküdt a porosodó párnák között, az enyészet lassan a birtokába veszi, ám a papírok közül ő maga nézett rám elevenen, és mesélt, mesélt, mesélt... Egy egészen más, fiatalos, nevető lelkű, bársonyos szeretetű emberrel ismerkedtem meg ott fenn.

X X X

Szervác, Pongrác, Bonifác. Esik. Mint mostanában mindig. Az esőszálak húzzák elő az emlékeimet, meg Geze Jánost is.

1823-ban a Szalajka ormán is esett. Mesebeli várkastélyunk körül ferde vonalakat húzott a milliárd csepp az égről a fákra, onnan meg peregtek lefelé, a fénylő levelekről cseppentek a földre egyenletesen, alattuk nőtt a sár, felettünk egyre szürkült az ég, mintha kapcaronggyal fednék a világot. Az ember belesüppedt a későtavaszi egykedvűségbe. Begyújtattam a földszinti nagy kandallóba. Az ablak előtt ültem, és bámultam ki a semmibe. Fejemben ki és be járkáltak azok, akik az életemet jelentették. Nem voltak sokan. Miklós kettéváltan: egy, aki velem élt nemrég, és a másik, akit elképzeltem a toronyszobai felfedezéseim után. Zuhogott. Arra gondoltam, mind a kettő ott fekszik abban az örökkévalóságnak épített kővárban. Meg arra, miért nem a másikat ismertem, miért nem azzal éltem? A halállal való közelsége, vagy a várhatóságának vélelme tette ilyen merevvé, amilyen számomra volt? Zuhogott. A testére gondoltam. A mostanira. Elképzeltem a pusztulását. Az eső csorgott az ablak üvegén, összemosta a táruzó látványt. Mintha nem az lenne igazi, ami van. Ebben az átfordult, vizes világban egyszer csak felbukkant egy ember az erdő felől. Subája alatt valamit cipelt, lehajtott fején karimás kalapjáról folyamatosan csorgott lefelé a víz. Geze juhász volt, akit azért ismertem, mert hírét hozta a nép, hogy miféle remekiségeket tud faragni.

KisZsuzsi nem akarta ilyen csuromvizesen beengedni. Hallottam, a subás ott toporog a Forszáiban, még a belőle csepegő víz cuppanásait is hallani véltem. Meg Geze morgását:

- Eh! Ezek a bőmégű Fagyosszentek! Jól nekieresztették búcsúkönyveiket! -
- Ki ne mondja kend, attól csak komiszabbak! Adja csak ide, amit hozott, majd beadom. -
- Nem lehet. Személyesen kell. -
- Hát mi az istencsudájának indult el ilyen esőben? Annyira sürgős volt? -

- Akkor még nem volt ilyen cudar idő - topogott tovább Geze. KisZsuzsi összecsapta a kezét:
- Csak nem gyalog cepelte kend idáig? -
- Hát. A falu küldött. No, instállom? -

Kikiabáltam:

- Ereszd be, lelkem! A víz felszárad, neki meg nem ártana egy kupica abból az apám-féle szíverősítóból! Ekkora út! No, jöjjön be kend! -

Az ember nagy félve megállt az ajtóban, messzire ne hordja a sarat, inkább letérdelt a küszöb előtt, bontogatta a csomagját. Egy kupac gyolcs tekeredett a szőnyegre. Akkor hozta Zsuzsi a pálinkát. Ott térdelve felhajtotta, aztán felém tartotta azt a valamit. Egy cifrán faragott, fényesre csiszolt fatábla volt, rajta rózsák, liliomok, levelek, mintha göcsörtös ágakon futnának olyan domborszerűen, akárha élnének. Épp mint a nagykastély faragványai gyerekkoromból. Tán azokat is ennek a Gezének valami atyjafia csinálhatta. Nézem jól, fel is álltam, hogy lássam. Akkor a juhász az ablaknak fordította az egészét, és csakugyan életre keltek a fényben. Körül a virágmező, közötté a betűk:

„ITTEN NYUGSZIK A MI URUNKNAK TESTE,
KIT ÉLTÉBEN GRÓF ZÁCH MIKLÓSNAK HÍTTAK.
ÁLDASSÉK AZ Ő JÓSÁGA HOLTÁBAN IS!
A. DOM. 1823.”

Elsírtam magam, Geze is elérzékenyedett, szipogott. KisZsuzsi töltött neki még eggyel, de az csak a fejét ingatta, hogy nem kell, köszöni, aztán halkán kinyögte:

- Feltenném méltóságos asszonyom, fel, a sírja kapujára. Hoztam szeget is, kifényesítve, ihol e!
- mutatta a belső zsebéből előkotort részszegeket, mert hisz a subának belül van minden rejteke.
- Hogyan dörömbölne ottan, Geze juhász? Zavarná a nyugalját. Mi lenne, ha ezt egy deszkára ácsolná, és úgy döngölné bele a földbe, mint keresztfákat a temetőben? -
- Lehet azt. Igaz, nyugodjék, ha már idefenn akar magában nyugonni. Ha már nem kíváncsi le közénk, pedig az Almássyak sírboltja is ott áll. Hogyne lehetne! Megyek, megcsinálom. Azt gondúta a falu, ne legyen már jeltelen a sírja... Ha valaki tiszteletét akarná tenni, hát tudja, merre keresse... - Azzal kifordult a fejféjával.

Nem engedtem el üres kézzel. Szekér vitte a nyolc zsák gabonát, jusson a tiszteletesnek is lenn. Ő meg ment mellette. A világért sem akart felülni. Gyalog jött, gyalog megy. Az az ő külön búcsújárása. Hiszen ő sem, senki jobbágy nem jött fel a gróf úr végtisztességére. Nem mertek, hiszen senki nem hitte őket. Ballagott a szekér mellett. Kissé enyhült az idő, halvány napfény derítette a világot. Ahogy az ajtóban álltam utána nézvést, kifordultam Miklós felé. Megnézem, mit csinált ez a Geze. Út közben betértem ásóért, metszőért, leástam egy hajtást a kastély falát beborító vadszőlőtőkéről, és odaültettem a fejfa mellé. Ebből is láthatom majd, hogyan múlik az idő, hogyan nő odabent az enyészet. Az ablaka alá plántáltam imádott sárga liliomaimat, lila íriszeimet, fehér margarétáimat. Hadd illatozzanak. Sáros lettem térdig, meg azon is túl, de elégedett. Egy kis időre elszállt a szorongás, amit ezek a termésre is bajt hozó Szervácok csak növeltek a cudar esőjükkel. Meg aztán addig sem gondoltam másra, mint amit a kezem csinált.

Hónapnál is több már, hogy itt fekszik pár lépésre, mégis érinthetetlen zártságában... Tudom, hogy itt van. És nincs pillanat, hogy ne gondolnék rá hol bánattal, hogy dühvel, hol méltatlankodással, hol derűvel, mikor mi jut eszembe közös életünkben, de mindegyik mélyén ott az iszonyat, milyen lehet most? A kép, ahogy utoljára láttam, most is ugyanaz bennem. Csak ő változik odaát! Körötte minden változatlan. Nem akarom, de mégis mindig előjön. És

az esztendő is mikor fog már eltelni? Mikor lesz, hogy nemcsak KisZsuzsi jön be a gyertyával sikongatásaimra, hánykolódásaimra az éjszakában?

Vártam nagyon a fiamat.

X X X

Mióta álmodik az ember? Amióta van. Az állatok is álmodnak. Megmarad az álom nappal is, vagy elfelejtjük? Lehet így is, úgy is. Ha megmarad, egész napra megmarad. Legalábbis nekem. Amilyen az álom, olyan a napom. Ilyen lehettem másik testemben is, akkoron, Almássy Lolaként, nem lehetett másként.

Pontosan visszajönnek azok az átkozott nappalok, amikor bennem kísért az álom, benne még a halott, mint élő... Arra megyek, hogy meglocsoljam a virágokat, megállok az ablak alatt, és hallgatózom. Ugyan mit hallhatnék? Eszemmel tudom, semmit, mégis ott állok szorongva, hiszen az éjszaka megint meglátogatott, és hívott, lakjunk együtt. Én meg rábólintottam, és elkezdtem, mert ilyet nem bízhat másra az ember, kitakarítani. Egyébként is, fura mód, álmomban eszembe jutott, hogy KisZsuzsi férjhez ment, és már aligha számíthatok rá, más meg nem igen alkalmas személyes szolgálatomra, hiszen rajta kívül két férfi maradt a „hegyen”, azaz a Szalajka-kastélyban, a férje, egy fiatal, erős legény a ház körüli dolgokra, meg az öreg, aki véletlenül ittmaradt, és csak szöszmötöl, alig használható bármire, de hová kergesse az ember azt, aki egy életet neki áldozott, neki dolgozott?

Szóval takarítottam. Ő az ágyból dirigált, és amikor a seprűvel az ágy alá nyúltam, és térdeltem előtte, megsimogatta a hátamat. Erre ébredtem. Erre a sosemvolt gyengédségű simításra.

Már nem álmodom rémeket. Mintha az eszem és lelkem megedződött volna arra, hogy egyedül alszom abban az egy személynek hatalmas kastélyban, ami amúgy nem olyan nagy. Késő éjjel bejárom, azután bezárom az ajtót, ami az udvarra nyílik, szemben a fenyők, meg bokrok, egy körtefa, hátrébb dió, szóval amolyan vegyes liget, amögött már lejt a hegyoldala, de járhatatlanul. Az egyetlen út jobbra indul, a falu felé. Idelátszik télen, amikor ritkák a fák, felsejlik az ágak mögül az apám kastélya, az egyszerű, kúriaforma épület. A miénk nem ilyen, Miklós így örökölte, és nem mesélte el, kinek a fantáziája merevült a ház formájában, de gondolom, a nagyapja szelleme emelte ide, az alig emelkedő dombra, körül erdő, és a kút olyan mély, hogy a feneke tán leér a kukoricásig, ami balra húzódik a „hegy” lábánál, meg a sok kis zöldségees kert között, itt-ott gyümölcsös, de már a szomszéd falu határa az. Szóval elég nagyképpen emelkedik itt ez a várnak is beillő mesepalota a két tornyával, a belső csigalépcsőivel. Nem magasak, de mutatósan őrzik a környéket, tetejükben egy-egy torony-szobácska, Miklós két bújó helye. Odalent a nagy Forszál, ahol az átmenő forgalom zajlott, míg éltek itt. Most csak az intézőt fogadom benne, mert vendég nem jár erre, s ha a parasztnak mondandója van, ott várhat, amíg valaki meghallgatja. Onnan balra nyílik egy konyha a belső kamrával és egy külön bejárattal az út felé, arra áll a két cselédház a tölgyek alatt, de ez már megint kívül... Hogy csapong az emlékező képzelet! Nehezen jutok így el a szobáig, ami a jobboldali lakófertályon van. Előbb a Forszálból a nagy, kandallós terem, ma fogadónak mondanák, onnan egy folyosó L-alakban, egy kis ajtón át lehet átmenni, maga a folyosó széles, kővel fedett, onnan nyílnak a hálók, a férfiszoba a könyvtárral, a gyerekszobák, lezárva már, egy vendégszoba, a fürdőház, ami összeköttetésben áll a konyhával, onnan fűthető, és onnan hordják a melegvizet mosdáshoz, mosáshoz. Körben tehát ablakok, amelyeket nehéz függönyök sötétítenek el. Ezt járom be esténként, bár már a folyosóra ráfordított kulcs be is rozsdásodhatna, mert én titokban, és tulajdonképp valami fura elhatározásból a nagy fogadó-terem díványán alszom, és csak hajnalban surranok be a szobámba. Miért? Miért érzem ma-

gam védettebbnek a meglehetősen tágas, árnyékoktól zegzugos teremben? Rájöttem: ablaka a fenyőfákra néz, a szobámból pedig a bokrokon túl a mauzóleum szürke tömbjét láthatom.

Bár soha ne lenne éjszaka!

A nappalok csak elmentek valahogy. Olykor leültem a spinétemhez. Aztán rászoktam, hogy sorra újrjátsszam, újra tanuljam a régi, feledett kottákat. De amikor egyik éjszaka a kandalló melletti díványon vártam az álmod, a sarokban megszólalt a spinét. Csak egyetlen hangot, egy éles pengést adott. Az eszem súgta, hogy a régi hangszeren megpattant egy húr, de tudtam, többet nem ülök mellé. Akkori álmom sem engedte: Miklós lecsapta a klaviatúra fedelét, kezéről mállott le a hús, folyékony bőrétől inge sárgán-véresen maszatos, és a hangja úgy süvített, mint a szél. Éreztem leheletét. Megborzongtam, és igyekeztem felébredni. Hajnalban azonnal a hangszerhez szaladtam: a húr valóban elszakadt, és a fedélen fura, kacskaringós repedés nyomai látszottak. Így nem reped magától a fa. Összeborzongtam, és többé nem mentem a tájékára sem. Igaz, az éjszaka erős szél ingatta kinn a fákat is, és a kandallón süvítve nyivákkolt be a szél.

Már nyár volt, amikor levél jött Klárikától... Sokat kertészkedtem akkoriban. Igaz, olykor belesajdult öreg derekam, de örültem minden szál virágnak, még arra is rávetemedtem KisZsuzsi tanácsára, hogy felásassak magamnak egy ágyást a cselédházak előtt, és zöldséget ültessek. Volt, hogy belecsókoltam a paradicsom illatos sűrűjébe, aranyszín borostás leveleibe. Spinét helyett énekelgettem. Akkor jött a küldönc a lovon a levéllel. Elmosolyodott, amikor átadta a nagy borítékot Bécsből. Messzire hangozhatott az énekem, tán a szél is levitte a jókedvemet. Éreztem a jó hírt előre? Minden esetre ezért a mosolyért is járt a pohár borocska. Beinvitáltam hát, leültettem a Forszáiban, és Zsuzska már szaladt is.

Hm. Hát igen. Ilyet nem tehettem volna Miklós életében. Ő szigorúan tartotta a szükséges és illő távolságot a neki alantasokkal. Én meg akkor arra gondoltam, hogy hátha többször fordul meg a postával nálam, ha hálás vagyok. Mintha ő tehetne róla... Bolondság!...

Klári házasságkötése közeledett, mint írta. Már levetette a gyerek miatti gyászát, s hát mit szólok, hisz apja miatt még nem telt el a gyászszertendő? Azért megesküdjenek? Ha tiltakoznék, elhalasztják, különben elvárnak augusztus tizedikére.

Hamarosan megírtam a gratulációm, azt, nem megyek. Öreg vagyok én már ekkora útra, pláne egyedül. Soha nem voltam Gyöngyösnél messzebb, az is régen volt már, de csak legyenek boldogok. És tán jöhet még nekem unoka, akit de szívesen ölelgetnék! Hát ilyesmit kapartam össze. És elgondolkoztam. Egyedül... Ha Tivi megjön, igaz, nem lézengek itt magamban, de hát nem úgy... Nagyon öreg vagyok én már?

Esténként másféle képek jöttek elalvás előtt. Teleraktam a nagy fogadót virággal. Minden vázát összeszedtem a házban, és teleraktam őket a kertem liliomaival. Úgy ábrándoztam, mint egy bakfis. És eszembe jutott az a két tanító... mindkettő tanító... Vajon most milyenek a tanítók?...

Valahogy megfiatalított volna Klári második esküvője? Mi történt velem? Bennem? Akkoriban újra kipróbáltam, tudok-e még lovagolni? Zsuzska férje felkantározta a szelíd, öreg kancát, és a fekete pejlovon velem tartott aznap, de később már nem. Megnyugodtak, nem lesz semmi baj, ha néha elkószálok lóháton. Szutykos pedig vitt, tán még hálás is volt, hogy nem szekeret kell húznia, hanem engem cepelnie, bár nem híztam el nagyon. És épp akkor fejeződtek be az építkezési fuvarok. Lentről hozták a kész vályogtéglákat Zsuzskáék házához. Toldottak még egy szobát a gyerekeknek. Bár még híre sem volt egynek sem. De hát rábólintottam, legalább gyerekhangok is szálldosnak a várban. Szóval lovagoltam. És igyekeztem kényelmesen eltöprengeni legújabb magamon.

Délután felmentem a toronyszobába. Mit kerestem, nem is tudom, mégis ráakadtam. Kicsiny füzet, Miklós naplója. Nagyon mélyen megbújt a szekreter aljában, ezidáig elkerülte a figyelmemet. Mindez olyan természetes törvényszerűséggel esett meg, mintha aznap mindennek éppen így kellett volna történnie. Lassan alkonyodott, én meg teljesen elmerültem, hiszen rólam volt szó, lelki közlendője nemigen volt magamagával.

„1785. A fruska szélvészként vágtatott ma a hegynek. Nyomába eredtem, segítek, ha baja esnék. Haját ma nem fonta be. Úgy repült utána, mint egy fenyegető, sötét felhő...”

Uramisten! Már 13 éves koromban követett. Figyelt. És mit látott később? Izgatottan lapoztam.

„1788. Most már biztosan tudom, hogy szeretem. A feleségem kell legyen. Isten engem úgy segítjen!”

„1788. A tanító a jövődöbelim szeretője. Miért nem zavar? Meg kellett volna ölnöm, de mégis szenvedélyesen figyeltem a pillanatot, amikor megjelentek a füzesben, és szerettek egymást. Magam is elélveztem ott a vadászrejteken. Enyém kell legyen! A tanító elszelelt, a kedves kedvetlen, csak magában kószál. Egyszer elkapom...”

„1789. Bejelentkeztem az Almássy kastélyban. Fogadtak. Lolka nem jött elő. Nem bántam. Elkvaterkáztunk az öreggel. De hisz nem is olyan öreg. Nem lehetne az apám. Meghívott, nézzek be néha...”

„1790. Még hóviharban is elügettem a fügedi határba. Végül elszántam magam, és betértem. Nem voltak honn... Majd a farsang végével jönnek haza. Kibírom-e addig? Vagy utánuk menjek Gyöngyösre?”

„1790. Kiderült: az apja tudott a viszonyról a tanítóval, s nem kérte számon rajta. Ezt kipuhatolva bátran álltam elé, hogy megkérjem. Ugyan kettőnk között még egy szó el nem hangzott, egy pillantást nem váltottunk. Az öreg kérésemre pipafüstbe burkolózva csak ennyit kérdezett:

- Tudod-e, fiam? -

- Hisz láttam őket! Tudom is! Kérem is!

- Bár nekem lett volna ennyi bátorságom! Vidd! -

- Hát a szerelemhez bátorság kell? -

- Arrafelé így tartják. -

Szerintem kitartás kell, s egy kevés színlelés...”

40 év után ezt olvasom, és ma sem értem. Ezen töröm a fejem: Apám meg Miklós hallgatásán. Nem tudom megfejtani. Csaknem 40 éve, igen, hogy Józseffel szerelemben estünk. Mindketten tudtak róla. Tán Anyám is. És soha nem szóltak érte. Szóba sem került. Ahogy Józsi eltűnt a kastélyból, gyaníhattam atyám sejtését, mégis a bűnömről hatalmas csend volt a házban. Anyámat azóta sem merem faggatni. Úgy merült el az időben az a szerelem, amint a tó fenekére süllyed a holt, ha kő van a nyakában.

Tehát Miklós ennyire szeretett. Mégis félelemtől szólnak azok a rémálmok, amelyekben élém áll. Igaz, az álmok az én álmaim, nekem van gondom a lelkemmel.

Az öreg béres kantározta fel Szutykóst, már őszre járt az idő. Még egyszer ki akartam ballagni... valami készített... és akkor motyogta a fogatlan öreg, csak úgy mintha magának, de persze nekem szánta:

- Istentelen dolog elföldeletlenül hagyni azt a holtat. Kijár, amikor akar. A halottaknak vissza kell térnie az anyaföldre, hogy ott aludjanak. Így persze nem nyugszik meg soha, és nem állhat a Teremtő elébe a bűneivel. Tessen hát a kantár, Méltóságos! - azzal befordult az istállóba, én meg keservesen másztam a ló hátára. Nem volt hajlandó segíteni. Mintha én lennék az oka. De minek az oka? Még hogy kijár!...

Aznap a szőlők közé poroszkált a ló, és átmentünk egy hídon, ott meg elébem tárult egy apró falu. Elöl a patak vidám rétje, a rét közepének kicsiny magasán egy kicsiny templom. Nem hittem, hogy ilyen kicsiny templom létezik. Mint a mesében. Bévül meg telefestve szent történetekkel, és egy pap térdelt az oltár előtt, mint aki miséz, de a padok üresek. És az illat! Szobám lilomillata terjengett. De honnan? A vázában aprólevelű borbolya-ágak. Jól esett térdepelni annyi lovaglás után, és jól esett a béke, ami a falakból áradt. A pap felneszelt, felállt, hátraballagott. Fiatal volt, nagyon fiatal. És nagyon szép. Köszöntött, s megállt előttem:

- Almássy grófnő, nemdebár? Isten hozta Isten kicsiny hajlékában!

Csak bólintottam, nem szóltam.

- Csordultig a lelke asszonyomnak. Mondja fennhangon. Isten is hallja, ha én is hallom. Kettőnk fohásza tán írt hoz majd nyugtalan lelkének. -

Szólt és letérdelt mellém. Közel, hogy hallja a szavam. Válla érintette a vállamat. Meleg járt át. És szűgyen. Igazából a vágyaimról kellett volna beszéljek. De az öreg béres szavai most erősebben foglalkoztattak, hát arról suttogtam. Hogy Miklós kijár. Hogy magam vagyok. Hogy nehezek az éjszakák. Hogy már-már félelem ez... Mintha mindig rajtam lenne a szeme... mint amikor élt...

A pap két kezével átfogta imára kulcsolt két kezemet, felém fordult, lehajtott fejjel hallgatott, lehelete az ujjaimat érte, a hajából lilomillat áradt. Alig hallatszott a szava, pedig senki nem volt a templomban, hát nekem is feléje kellett hajolnom. A nap immár ferdén tűzött be a kicsiny templomajtón mögöttünk. Csupán lehelte a szavakat:

- Ő épp így akarta. Nem akart eltávolodni asszonyától. A szerelme legyőzte a halált, és magát magával vonzolja abba a nemlétező világba, ahol most a lelke bolyong. Nem tud elszakadni. A temetés ceremóniája elvágja a köldökzsinórt az élők és a holtak között. Amikor visszatér a test a földre, amikor szerettünkkel lefelé süllyed a koporsó, amikor hullanak rá a göröngyök, akkor válnak el egészen egymástól. A temetés könnyít. El kellene őt temetni. -

- Az lehetetlen! - suttogtam. - Megbántanánk, ha megbolygatnánk, és ellenére tennénk. Lehetetlen. Nem akarom. Nem! - Majdnem kiabáltam annyira elfogott a félelem. Magam előtt láttam a felnyitott ajtón át az ágyon fekvő, amint tiltakozva felemeli a kezét. Jaj!-

- Akkor hagyja el! -

- Mit tegyek? -

- Higgyen erősen, és tépje el Hymen lánját! -

- Hogyan atyám? Isten törvénye... a hűség...? -

- A halál után? Hát előtte? És közben?... -

- Ön ismer, atyám? -

Mintha semmivé váltam volna. Mintha a világ összeomlott volna körülöttem, és süllyedek... süllyedek... És a pap tovább beszélt:

- Szeressen! Maga nem csak kívül, belül is fiatal még. És megérdemli. -

- Ötven múltam - dadogtam, és rázott a zokogás.

- Egy halott mellett nem lehet élni! - Már ő is kiabált, rám emelte a szemét. Láta, arcomon folynak a könnyek, szám reszket, fehér lehettem, szájalmas. Felállt és felsegített, kivezetett a napra. Szutykos felém fordította a pofáját, mehetnékje lehetett. Talpammal a pap tenyerén emelkedtem fel rá. Csak fogtam a gyeplőt. Nehezen indultunk neki. Visszanéztem. Akkor mondta:

- Máskor is jöjjön el, asszonyom, ha szükségét érzi! Isten Önnel. - Intett, azután befordult a napsütötte kis ajtón.

Valaki fenn járhatott a toronyban, mert megkondult a harang. Egyet. Pedig ideje sem volt. Délutánra hajlott az idő, és szél sem fújt.

Azt kellett volna mondanom, látogasson el néha... Segítsen! De nem mondtam. Ezen tűnődtem végig az úton. A liliomillatú különös érzés járt bennem, magammal hoztam, és eláradt a lelkemben, testemben.

Szutykos lépésben ballagott felfelé. Nem siettünk.

Zsuzska futva jött elém: odabenn vár az intéző úr.

Nem emlékszem a mozdulataimra, ahogy leszálltam, ahogy bementem, arra sem, mit beszélt a fokhagymaszagú, mégis piperkőc Batta Rudolf a faasztal túloldalán. Csak ültem vele szemben a félsötét Forszáiban, valamit alá is írtam, rémlik. Néztam, de nem őt láttam, hallottam, de mást hallottam. Pedig, mint kiderült, nagyon is jó lett volna, ha akkor odafigyelek.

X X X

Arra ébredtem, hogy valami cirógatja az arcomat, egy pamacs az orrom hegyén táncol. Fújtattam egyet, és kinyitottam a szememet. Senki és semmi. Mindjárt sejtettem, hogy Chrü szemtelenkedett, igaz, lassan 9 óra, ideje felkelni. De minek is? Sehol egy árva fény, ami azt jelenti, hogy az idő borús, netán még esik is. Mintha az idén minden felhő könnyülni akarna.

- Mégis kinyíltak a bodzavirágok! Rajta, kifelé! - hallom a nógatóst.

Hát ha muszáj, muszáj. Túl a reggeli cihelődésen elindulok a bodza felé, és elbódulok az illattól. És eszembe jut az a pap a tarnaszentmáriai templomban, meg az, hogy... hogy valami fura könnyedség száll meg... itthon nem ritka ez az érzés... a lélekszabadság könnyűsége...

Bodzavirágok hullanak a fehér vederbe, aztán a lehullott ágak-levelek gereblyézése, aztán megcsodálom a kínai kel sárga virágait, megállok előtte és azon tűnődöm, hogy is lehet ebből fejeket nevelni, aztán legyintek rá, hisz így olyan gyönyörű...! és elfog a táncos könnyedség megint. Odabent tevés-vevés, salátát csinállok a kínai kelből, meg szörpöt a bodzavirágból, citromillat keveredik a virágokkal, és olyan érzésem van, mintha... mintha szerelmes lennék... Talán a zene teszi. A rádióból romantikus dallamok szállnak, énekszó: Traviáta diadalmas felismerése, mit érez igazából, azután Bernstein Mária-dala... Maria!... Szentmária temploma... Lengek az érzéseken, és siklok az időben...

Ugyanígy érzek, igen. A cselédházak előtti konyhakertből húzkodom a zöldséget. Itt az ősz. Mellettem KisZsuzsi az ásóval lazítja a földet, Balázs meg hordja a répákat a pincébe. Elég lesz mindünknek, legalább ezt nem kell a faluból hozni.

- Hogy van anyád? - kérdem. Igazából őt szeretném magam mellett. Nagyokat nevetnénk, és elhessené a mostanában rám szálló különös gondolatokat.

- Nem jól. A köszvénye. Ágyban van szinte egész nap. -

- Felköltözhette hozzám. Mit szólt az ötletemhez? -

- Nem tud ő már költözködni. Meghalna a maga szalmáján. -

- Hm. Beh szerettem... -

Csend borult ránk. Épp a minap kaptam meg a levelet valamiféle kimondhatatlan helyiségből, Csehországból. Jön a gyerek. Elégedett Klárikám. Hát hogy is képzelem, hogy eljönne a téli hónapokra? Így? Várandósan? Ide, ahová a madárnak is sok felrepülnie? Hát nincs, aki megossza velem a bezárkózás hosszú-hosszú hónapjait? No, igen, a csengőt meghosszabbítja Balázs a házukig, de mégis... Nem választhatom szét őket. Most. Hiszen nagyon akarják már az utódot.

Valami várakozásféle maradt bennem. Egyfajta nyugtalansággal együtt. Igen. Végigkószáltam a házat, miután Miklós ablaka alatt téli nyestem az íriszeket, kókadt liliomszárakat, Balázs elgereblyézte a szemetet. Megálltam, és elnéztem. Mekkora szaladt az a vadszőlő! Már feléri az ajtó szemöldökfáját. És odabent ő. És nem szorítja össze a mellemet a szorongás. A közelségének iszonyata. Lehajtom a fejem, hátat fordítok a mauzóleumnak, és beballagok, megigazítom a hasábokat a kandallón, elmegyek mosakodni, tudom, Zsuzska már teletöltötte a fakádat langyos vízzel. Odakészítve a gyolcs, erről minden este eszembe jut a ligetvégi, forrásbeli fürdőzés. A törölközők ugyanazok. Vagy csak ugyanolyanok. Sarkukban a hímzett fehér címerben az A.I. Nem Z.M., ilyen nincs, hálstennek.

Ülök, nézem a testemet. A combom még feszes, a hasam kissé cipószerűen kelt, némileg több a hús a derekamon, a melleim nagyobbak lettek valahogy, egészében véve nem undorodom magamtól. Jó ez a víz... Most jó volna egy békés, félelemmentes éjszaka... A saját ágyamban, s nem a díványon...

A gondolatsor végére érve kialakult bennem a terv. Nekifogok! Még a tél beállta előtt! Másnap Balázs már vágatott is le a faluba, aztán a szomszéd faluba, aztán Gyöngyösre, és hamarost a feje tetejére állt minden. Asszonyt hozattam Zsuzska mellé, és nekiláttunk. Míg ők a könyvtárszobát takarították ki, ahová Miklós halála óta nem lépett be senki, még én sem, megelégedtem a saját könyvecskéimmal, addig én a padlást kutattam fel, immár másodszor a 33 év során. És levitettem néhány érdemes ülóbútort, szekretert, kis kerek asztalt, két fotelt, nem sorolom.

Karácsonyra minden kész lett. Az eredmény egy helyett két vendégszoba, én átköltöztem Klári régi szobájába újjá varázsolt bútorokkal persze, átalakult a fogadó, kifestettük a Forszált, barátságossá varázsoltam némi kárpittal, puha hencserrel, csak a nagy vallató faasztal maradt a helyén a kemény székekkel. Tivi régi szobáját és a könyvtárszobát ajtóval összekötöttem, így bejárható közvetlenül a fürdőházba is.

Sok-sok változás. A piperkőc intézőt alaposan megizgasztottam, mert ezekhez pénz kellett. Általában mindenkit alaposan megizgasztottam. Tele voltam ötletekkel. Közben ugyan megálltam, hogy rájöjjek, mindezt miért? Kit várok? Mit várok? Tivi kedvéért teszem? Igazából nem, bár fennhangon ez volt az indoklás, ha valaki megkérdezte volna, de ugyan ki kérdezett, és kinek volt bármi köze mindehhez? Hát csak magamban akartam volna tisztázni, de végül is legyintettem: minek? A lényeg, hogy van még bennem energia, és íme, feltámadtam.

Tulajdonképp nem a gyászból. A házasságomból. Mindazt megtettem most, amit nem tehettem 33 éven át, amit eltemettem magamban, mint tilosat, és bénává, tehetetlenné váltam. Kiderült, az az énem nem volt az igazi. Az igazi most került napfényre, amikor elkapott a tevékenységi láz.

És nem csak a tárgyak keltek életre, amelyek keresték illetve megtalálták új helyüket, hanem a Szalajka-órom is életre kelt, és odacsábított néhány embert, akik azelőtt nem jártak arrafelé.

Nem, nem a jobbágyok szállingózó párosairól beszélek, akik addig is néha váratlanul fel-felbaktattak uruk sírjához, olykor bebocsátást kértek egy kézcsókra, és a Zsuzskára bíztak egy-egy gödölyét vagy barikát, mintegy ajándékul. Sosem maradtam adósuk. De most másféle ember közeledett legelsőnek a kivájt szekérnyomon felfelé: Öcsém volt az, Pali. Esküvője óta nem láttam, annak immár tíz esztendeje, ha jól számolom. Akkor sem volt már ifjú, de most szinte megöregedett. Tásкас szemek, megkopaszodott haj, enyhe pocak, nehézkes járás, még nehézkesebb beszéd. Úgy láttam, nem hasonlít apánkra. De mi tette a különbséget, bizony nem tudtam megállapítani, mert minden részletben igazi Almássy volt, mégis inkább a tarnai zsidó szatócsra emlékeztetett... Az pedig alkoholista volt a vallása ellenére. Szerencsétlen házassága lökte a hordó mellé. De Pál?

Nem forszíroztam ezt a dolgot, kár volt pedig, mert a beszélgetést legalább határozott vágányra terelte volna, ha kényes téma is. Így azonban csak ültünk némán a kandalló előtt, Pál olykor kortyolt az eléje tett borospohárból, amitől egyre mélyebb és csendesebb lett, akkor hirtelen felpattant, hogy már megy, hazaérjen, mire beesteledik.

- De hát miért jöttél, Pali? -

- Hogy lássalak. -

- A fiadról sem meséltél. Milyen a legény? -

- Anyja neveli. Jószerivel nem ismerem. -

- Egy hatéves fiút? Már igazán lehet vele társalogni, sőt! Hát ki tanítja a férfiak dolgára? -

- Az anyja. -

- Ne menj még, Palkó! Olyan sok mindent nem tudok rólad! Te sem kérdeztél még semmit. Nem vagy kíváncsi? -

- Majd máskor. Ígérem, sűrűbben feljárom majd! -

Ezt már lóháton mondta, aztán keményen a ló nyaka közé suhintott, az megugrott, és már a fák alatt vágottak, az ágak összecsaptak mögöttük, a sár freccsent, én meg a kezemet tördeltem, mikor törik ki a ló bokája ilyen tempóban az úttalan, esővájta úton. Álltam ott, már a dobogásukat sem hallottam. Olyan hirtelen volt az egész. Nem értettem a testvéremet, mi szél hozta, és mi szél vitte el ennyire értelmetlenül?

Másnap az új szobámban az első reggelre ébredtem. A világos és vékony szövet áteresztette a kelő nap sugarait, és ezek a sugarak megcirógatták az arcomat. Erre ébredtem. Egészen újnak éreztem magam, tele voltam tettvágygal, tervekkel aznapra is. Úgy ugrottam ki az ágyból, mint gyerekkoromban.

Tivi jövőendő könyvtárszobájában dolgoztunk. Zsuzska adogatta le a könyveket, én porolgtam, simogattam őket, el-elaváztam felettük, melyik honnan való. A verseket atyám utánam küldte, mind a Szirmay-féle kincstárból való. Miklóstól egy polcnyi természettudományi munka maradt, jobbára németül meg angolul. Elámultam, hiszen nem tudtam, hogy angolul is tudott. Újabb titok... A padlásról lekerült végre az a szép kis márvány mellszobor, egy női arc. Hiába kerestem jelét készítőnek, vagy kié is ez a brüsz, a hátoldalon egy ügyetlenül kikalapált négyzet mutatta, hogy valaki olyat ábrázol, akit el kell felejteni. Remek helyet találtam neki az ablak és Miklós könyvespolca között. Amint rázúdult a fény, életre kelt. Gyönyörködtem a munkánkban, az új színekben, a harmonikus kárpitokban. Tivi biztosan jól érzi majd itt magát! Ekkor dobbant be Balázs:

- Madamot egy pap keresi. -

- Egy pap? - kérdeztem vissza sután, és éreztem, mennyire elpirultam. - Milyen pap? -

- Hát olyan szőke, és igen hasonlít a gróf úrra. -

- Rokon lenne? - kaptam Balázs szaván, és lesimítottam a ruhám, a hajam a főkötő alá rendeztem, s hogy időt nyerjek megnyugodni, elindultam a fürdőház felé kezét mosni. - Várjon a Forszálban, csak megtisztítom a kezeimet - és kifutottam. Tudtam, ő jött. Miért? Mit akarhat? Bakfissá váltam egészen. Széles mosollyal léptem be a Forszálba aztán.

- Jó napot, atyám! Isten ide is felhozta? - Ahogy végignézttem rajta, az őszi saras utak nyomait láttam rajta. - Csak nem gyalog jött? Ugyan üljön már le! Egy pohárka italt hozassak? Lélekmelegítőnek. -

A pap tényleg hasonlított Miklósrá. Csak szebb. Nem mert fiatal, hanem... talán férfiasabb?... Kifinomultabb...? a szemöldöke... és a szemei! Meleg szemek, embert sugárzó. Pedig alig láttam a Forszál félhomályában, hiszen csak az ajtó nyílásán kúszott be némi fény ablakok híján. Rögtön arra gondoltam, ezen is segíteni kellene, ne gyertyával fogadjuk a belépőt. A férfi köhintett, mielőtt megszólalt volna. Érzett az elfogódottsága.

- Hiába vártam, asszonyom. Nem hagyott nyugodni az akkori nyugtalansága. Sokat jártam erre gondolatban, de nem mertem feljönni... Hiszen nem hívott. Kérem, bocsásson meg, hogy most mégis... Látom, nagy munkában van. -

- Rájöttem, vagy Isten sugallta, nem tudom, hogy a lelki bajok ellen jó orvosság a tevékenykedés. Átalakítottam kissé a ház berendezését. Sok odafigyelést igényel. És fárasztó már az én koromban. -

Provokáltam? Kiszaladt.

- Nem is tartom fel, fordulok is menten. Legalább tudom, hogy nem gyötörte meg annyira a gyász, mint sejthető volt még akkor, nyáron. Nem hiába imádkoztam Önért is. -

Fordult volna, de hogy engedjem el? Mennyit gyalogolt, fáradt, és olyan jól esett, hogy eljött!

- Nem engedem el, dehogy engedem! Először is, üljön már le, ide, szembe velem. Gyertyát! Bort! Balázs, Zsuzska! Vendégünk van! És mikor evett? Hát a Szent Mária temploma fél napi járásra van, legalább! -

- Köszönöm. Hálás szívvel. Önnel tartok, ha... -

- Hát persze, hiszen dél közeledik! -

Kettesben ebédeltünk. Már a kandallóban ropogott a tűz, és olyan béke járta át a házat, mint hónapok óta nem. Évek óta nem. Evett. Én is. Jól megnéztem. Néha rám pillantott, mosolygott. A béke meg egyre nőtt bennem.

- Kifaggatom ám, Keszei uram! Először is arra vagyok kíváncsi, hogyan ismert föl, amikor ott térdepeltem? Miről? -

- Nem sok úri hölgy jön hozzám, hozzánk. Feltűnt, és jól megnéztem. -

- Rám volt írva, hogy gróf vagyok? -

- Ez egy különös történet! Nem Önre volt írva, hanem az arcképére. -

Elámultam. Őszintén torkomon akadt a szó.

- Grófnő! A nép között annyi szóbeszéd jár, nem is hiszi. Olyasmikről is beszélnek, amit csak sejtenek, hallottak, de szépen kiszínezik. És az Almássyak a környék birtokosai. Nemhogy a környék, messzi vidék az Önöké. Meg a Záchoké is persze. Hát sok szem figyeli a kastélyukat! -

- Ez még nem magyarázat. A beszéd beszéd, hogy mit, majd azt is elmeséli, ha szépen kérem, de a felismerés nem szóból, hanem a szem által olvas. -

- Így igaz. A sekrestyében ott van az arcképe. Pontosabban az édesanyjáé. A falon. Szénnel. 1767-ből, és alatta a név, meg egy ákombákom, bizonyára a készítő neve. Hát onnan ismertem Önt, asszonyom. -

Hátradőltem, és javasoltam, menjünk beljebb, a fogadóban kényelmesebb lesz. És kezdjen hát bele a históriába. Úgy látszik, ma a csodák napja van. Mert én meg egy tündéri szobrocskát találtam, nagyon ismerős mosollyal a szája sarkában. Zsuzska meg is jegyezte, hogy biztosan rólam készült, de a szava úgy elszállt, mintha nem is hangzott volna el, csak most idézte fel a pap szava, s fogtam fel... Kapcsolódások. No hát, halljuk a sekrestyei portré történetét!

- Úgy mondom, ahogy hallottam. Innen-onnan, végül összeállt egy romantikus történet. Jegyességük idején az Ön édesapja, Almásy Gerzson gróf úr Itáliában járt. Tanulmányúton volt-e, erről nem szólnak a legendák, csak arról, hogy nagyon szerette az ő menyasszonyát, Antónia grófnőt. Hát bizony gyönyörű is volt, és úgy hírlík, szellemes, okos is. Sokan még a zenei talentumáról is csodákat mesélnek... -

- Bizony! Hiányzik is nagyon... A régi muzsikás-verselés esték, különösen, amikor nagyapám is nálunk töltötte az idejét! Egy így eddig mind igaz. Hát aztán? -

- Gerzson gróf összeismerkedett egy olasszal, egy festővel vagy inkább szobrásszal, akit elhozott magával. Kedvelhette a mi régi-régi kis templomunkat, mert a falainak freskófestésével bízta meg. Hogy mily nagyszerűt alkotott, azt Ön is láthatta. Egyszer azzal állt elő az olasz, hogy faragna egy Mária-szobrot. Igen ám, de ragaszkodott ahhoz, hogy az Ön édesanyja legyen hozzá a modell! Alighanem beleszeretett. -

- Gyanúm, hogy Anyám az ő szerénységében nem engedte, hogy róla szobor készüljön. -

- Ám hatott az érv, hogy a Szent Szűz alakjáról van szó, Tóni grófnő viszont kikötötte, hogy a szobor a templomba kerüljön. -

- Különös dolgokat mesél. Ezekről én mit sem tudok. -

- Végül is a szobor elkészült, a gróf úr boldogan gyönyörködött benne, bár még boldogabb lett volna, ha az otthonát díszíti az alkotás. -

- Mindegy is már, azt hiszem. Ám én nem láttam ott szobrot sehol. Festményt és freskókat igen. Vajon mi lett azzal a szoborral? -

- No, az a sekrestyében áll, mert a fejét ellopták. Ez is régi história. -

Ekkor felpattantam, kézen fogtam az én papomat, és bevonszoltam a könyvtárszobába.

- De hiszen ez ön, Grófnő! Épp, mint az a szénrajz a falon! Amiről felismertem! Pedig csak egy emlékeztető skicc lehetett. Fantasztikus! Látja, milyen gyönyörű Ön, asszonyom? - nézett rám lelkendezve a pap, és lehajolt, hogy megcsókolja a kezemet.

De ez már sok volt. Annyira összezavarodtam, és akkora feszültség ült a lelkemre, hogy szólni sem tudtam. Csak éreztem a fiúból felém áramolni valami nagy meleget, és hittem a szavaiban. Ettől viszont egészen elgyengültem. Nem tudtam, hogyan viselkedjek. Legszívesebben megsimogattam volna az arcát, a haját, a szemét, a száját. Nagy-nagy vágyódás és különös szeretet áradt szét bennem, ami nagyon hasonlított ahhoz, amit Józseffel éltem át. Uramisten! Lonka! Vigyázz!

- Mit gondol, meg lesz elégedve a fiam, ha hazajön? Jól érzi majd magát ebben a szobában?

- Itt? Az ő gyönyörű édesanyjával? Mennyei atyám! Ha én láthatnám ezt a mosolyt nap mint nap! Az a hír járja, hogy beutazza az egész világot. Nem fog ebben a kis országban unatkozni? -

A pap arcán fura grimasz futott át. Talán csak én láttam? Mentegetni kezdtem:

- Csak tanul. Nem utazgat. Aztán hazajön végre, és nem nekem kell a birtok ügyeivel is törődnöm. Nemigen értek én ezekhez... -

- Hol tanul? Megkérdezhetem? Istenem, egészen elfeledkezem magamról! De hisz Ön olyan kedves és közvetlen... Bocsánatot kérek! -

- Ugyan! Leidenből jött a legutóbbi levele, amelyben értesít, hogy még november folyamán megérkezik. Végleg! Olyan boldog vagyok! És annyira felszabadít a gondolat, hogy vége lesz a magányosságomnak! De kedves József atya, ha szólíthatom így, családivan, tudja ugye, hogy nem indulhat már vissza? Sötétben nem ballagnak a papok az utakon ebben az időben! Nem engedem! -

Uramisten! Mit teszek?

- Reggel várnak a híveim! -

- Akkor egy lovat? -

- Nem bízom a lóhátban. A szemináriumban nem volt ménes, itt meg... Miből tartsak el egy lovat? -

- Jól van. Akkor itt alszik. Készen az egyik vendégszoba. Majd reggel befogatok. Balázst sem engedhetem éjszaka, ha nincs is Tarna a világ végén. Így lesz. És most rója le a tartozását! A történetnek nincs vége. A tűz mellett elmeséli, hogyan került le anyám feje a templomi Madonna testéről. -

- De honnan tudhatnám? Csak szóbeszéd van... pletykák... sejtések... Értelmetlen szálak bogozódnak értelmetlenül. Asszonyom! Valóban kíváncsi? -

- A legteljesebb mértékben! És ne hallgasson el semmit! -

- Hátborzongató meglepetés volt a számomra, hogy az évek óta őrzött testnek Önnél került elő a hiányzó darabja! Így persze összeállt az a kép, amit a suttogásokból magamnak összeraktam. Most. Hirtelen. És lehet, hogy... belegázolok a lelkébe... de másképp nem történhetett...

... Azt beszélik, hogy az idősb gróf Zách Miklós úr belehabarodott a gyönyörű gróf Szirmay Antóniába. Kislány korától kezdve megpróbált a közelébe férkőzni, annak ellenére, hogy a Szirmayak soha nem elegyedtek még beszédbe sem szívesen a Záchokkal. Valami ősi oka volt, már a népi emlékezet is elfeledte, de tény, hogy az akkor ifjú Zách gróf Antóniát az eperjesi szüreti bál után csak messziről láthatta. Nyaranta a Szirmay család beköltözött a posvári kis kúriára, de hiszen ezt Ön jobban tudja. Tény, hogy az alkalom tolvajt szül és ötletet: az idősb gróf fürkésző szemekkel egész nap a környéket járta, leste a lányt, egyszer el is fogta... Szokása lett követni, ha gombászni indult, vagy fürödni, vagy... -

Hallgattam, és néztem... Krisztus szolgáját... ha nem lenne ez a fekete csuha... behunytam a szemem, és egy fiatal férfi ült velem szemben... Mintha Miklós... Ennyire él bennem? Vagy csak a hasonlóság?... Szólt a szó, kanyarodott a történet... és a hangja olyan helyekre búj, ahová csak a hang fér, és zsibbadásig feszítette az érzéseimet... Rádadásul anyámról folyt az érzelmek históriája:

- Képzelteti, asszonyom! Váratlanul az erdő sűrűjében a bozótól félig fedve elé magasodik egy néma alak csillogó szőrű, fekete lovon! Mi történik ilyenkor egy fiatal lány lelkében? A rémület megbénította, aztán a lovas eltűnt... Máskor szólt is hozzá... Azt beszélik, feleségül

kérte, ott, a tölgyek alatt... Odalent a patak zubogott, fehér sziklákat kerülgetvén, az ösvényről se té, se tova, s a lány, mármint Antónia grófnő előtt egy marcona arc, kire nem is emlékezett, a bál oly régen volt... és meg akarja csókolni... -

- Nagyon színesen mesél, atyám. Szinte magam előtt látom. Folytassa, folytassa! Csak a szemem pihen... - lehunytam, és újra ő:

- Zách urat már-már az elmeháborodásig kétségbe ejtette a hír, hogy Almássy Gerzson megkérte Antóniát, és már meg is tartották a kézfogót. Persze, persze, elmélkedtem a dolgon, hiszen jó volt minél előbb végső sorompót állítani a Zách úrfi elé, és ez nyilván a házasság... Ekkoriban járhatott Gerzson úr Olaszthonban, és a Szirmayak visszaköltöztek Eperjesre. Azután megérkezett a faragó mester. Nyilván ott lakott a templomban. Éjjel-nappal szólt a kalapács, és Antónia már a mérai kastélyból járt modellt állni. Azt mondják, akkor is feltűnt a fekete lovas. A nép is látta. Mindenütt látták. Még itt, az orom környékén is élt a babona. Hát persze, hiszen ebben a várkastélyban lakott. Hazajárt. A szegény grófnéhoz, aki itt sorvadtt el a gyermekkel... -

- Csak nem mondja, hogy mindez az apósom házassága alatt történt? -

- Tény. Amikor Ön született, asszonyom, a kisfiú már tíz éves lehetett... az a kisfiú, aki az Ön férje lett, asszonyom. Több gyermek nem is sarjadt ebből a házasságból... és az asszony nemsokára el is ment... a gyerek is súlyos beteg lett. Csoda, hogy megmaradt. Azt beszélik, az apja fogadalma mentette meg az életét. Hogy többé nem látja azt a lányt. -

- Az Isten ilyen elvetemültek fogadalmát is meghallgatja? -

- Ne ítélj, hogy ne ítéltesse! -

Súlyos csend ült a szobára.

Mindkettőnkben pattant valami. Amikor elszakad egy hangszer húrja. Mi ez a hang? Ha Isten szolgája is, tudom, felettem áll, és joga van meginteni, mégis! Nyugtalanágomban a kandallóhoz mentem, és megigazítottam a hasábokat. Már hűvösödött. A falióra éppen éjfél kongatott. A csend úgy állt, kést lehetett volna belehasítani. A pap szeméből akkor kicsordult egy könnycsepp. Elfehéredtem.

A kísértetek órája. A rendreutasító hang nem ebből az idegen emberből jött. Ez Miklós volt maga. Összefutott előttem szín és forma, azt hittem, elájulok. Megtántorodtam. A férfi riadtan pattant fel, és elébem vetette magát:

- Bocsánat, drága, drága grófnő! A szám az enyém, a szó nem! Akarattalan jött! Hogy merészeltem volna ilyen szavakat... Bocsánat! - és zokogott, a ruhámat csókolta.

- Menjen innen! Ne érintsen! - sikoltottam. - Mit képzelsz? És egyáltalán! Kicsoda maga? -

Ahogy ott térdelt, Miklóst láttam benne. Az arca! Mint egy maszk! Férfizokogás! Ismeretlen. Ki ez az ember? Tudtam, Miklós büntet, eljött számon kérni. De mit? Fehéren roskadtam a karosszékbe, ujjaim fehéren markolták a karfát, legszívesebben csöngettem volna Zsuzsiért. Magam teremtettem ezt a szituációt, amelyet nem ítéltet idegen tekintet, tehát egymagam-ban kellett észretérnem! Uram! Adj erőt! Ezek az indulatok! Hová ragadott el ez az ember? Miklós soha ilyen heves érzelmeket nem váltott ki belőlem. Vagy csak az idő és a tilalomfák elfedték? Most összemosódik a két ember... Valami ugyanaz, és mégis egészen más... Mi az, ami összerakja ezt az embert egyből kettővé?...

... Lehet hogy elájultam...

Ott állt előttem a pap, kezében pohár, felém nyújtotta:

- Az asztalon találtam... Szilvórium az illatából ítélve... Tessék, igya meg, kérem! -

- Töltsön magának is. Megérdemli. -

És ittunk. Ez a kupica visszaadta az eszemet, erőmet, éreztem, a vér visszatér az arcomba. Lassan helyreállt a szívverésem. A férfi ügyefogyottan álldogált, kezében a poharával. Intettem, töltsön újra. Kellett. Lélegzetünk ritmusa betöltötte a szobát. Lassult. Helyet mutattam neki magam mellett:

- Szeretném, ha nem hagyna magamra. Bár a szobája készen áll... Meséljen, kérem. A történetnek, gondolom, vége. Megtörtént a szobor-rombolás, elvitte nyilván a melléhez szorítva azt a fejet, hogy legalább a képmását láthassa... Így volt? -

- Aztán meghalt. Ebben a házban. -

- Egy ilyen régi házban sokan meghalnak... -

Még éreztem a belső, a fizikai remegést, de már eltűntek az örület határát súroló képzelgések. Hideg lett. Összeborzongtam. A fejem is hideg. Sokat elárultam magamról. És kinek? Ki ez az ember? És mi az, amivel ennyire közel tudott férközni hozzám? És mi az, ami miatt nem tudok eltávolodni tőle? Már nem Miklóst vélem látni benne... Nekem kellett újra megszólalnom a sűrűsödő csendben:

- Végül is: miért jött fel ide hozzám? -

Ránéztem választ várva. Ismernem kell!

Nehezen jöttek a szavak:

- Mert odalent ott áll az a női test márványból a sekrestye kicsiny meszelt helyiségében az ablak alatt. Hajnalban épp rásült az első napsugár. Előtte a térdeplőm. Hozzá imádkozom. Öt éve már. Amióta ide helyeztek. -

- A torzó Szűz Máriához? -

- Azután találkoztam Magával. És tudtam, a Záchok végzete az az asszonyi jelenség, akit az a kőszobor képvisel, és aki akkor Magában megelevenedett. Ötödik éve várok e megelevenedésre. Ötödik éve hiszek. -

- Megörült! - suttogtam. - Miket beszél? Pogányság. Amúgy az utolsó Zách napokon belül hazatér. A fiam. -

A pap felugrott, és a márványfejhez rohant, azután visszafordult, felém, onnan kiabálta, szemében eszelős tüzek szikráztak:

- Én is Zách vagyok! Fattyú, de Zách! És viselem a bélyegét, a szenvedélyét, az olthatatlan vágyat, és a végzet idehozott. Ezért jöttem fel, pedig nem tudtam, hogy a test lelke, a szelleme, a fej itt van! - mutatott az arcra. - Igen, Maga! A testéhez imádkoztam minden napfelkeltekor. Igen, eltalálta: mint a pogányok! Mert Zách, az vagyok!... És imádom magát, Anyám! -

Elém zuhant, a lábaimhoz, ölembe fúrta a fejét, két karjával átkulcsolt, és én átkaroltam a vállát, úgy kapaszkodtam a testébe, mint biztos karófába a bab, és a másik kezem belesimult a sűrű, szőke hajba, a fejem hátrahanyatlott a támlára, a szemhéjam lecsukódott, a lelkem felröppent, a testem beleolvadt abba, ami rám folyt, mint a felfutó vadszőlő. Nem mozdultam. Nem mozdultunk. Kővé váltunk. Így köszöntött ránk a hajnal. A gyertyák leégtek, a kandallóban csak hamu, előtte két kőtest, két kihűlt kőtest. Zsibbadtság és kábulat.

Fiam... Atyám... József...

Ám az élet visszatért. Minden tagunk fájt az éledő mozdulatokra.

- Menjen a vendégszobába, és használja az ágyat! Addig befogatok! -

Testünk visszatérő melegét egy öleléssel még átadtuk a másiknak, s én szótlánul mentem ki intézkedni. Útközben magamra kapott köpenyembe véltem elbújni. Zsuzskát nehezen találtam, a pocakja már gömbölyödött, ám amint meglátott, összecsapta a két kezét:

- Asszonyom! A mi papunk biz megszökött! Ágyba sem bújt! Balázs már kantároz, ahogy parancsolta asszonyom. -

- Ne siessen, még felöltözöm... - fordultam befelé.

Tehát elment. Most valahol vannak, akik rémülten látnak egy rohanó fekete alakot a szőlők között. Amint fut, fut kelet felé. És ha Balázs befog, hát akkor nekem kell használnom. Igaz is, régen voltam Anyáméknál. Itt az ideje. Megnézem az igazi márványasszonyt.

X X X

Nagyon erősen jelezte már a jöttét a tél, hirtelen lehűlt a levegő. Súlyos pokrócokkal eresztett útnak Zsuzska, és aggódva nézett utánam. Vajon mit sejtethetett érzékeny, kisanyai jelzőrendszérével?

Jó volt magamba burkolózni. Meg a pokrócokba. Hátrahúzódtam, és azon fáradoztam, hogy megfogalmazzam magamnak, mi is történt tulajdonképpen az éjszaka...? Vagy mikor történt valami, ami megváltoztatott? Hogy a világ más körülöttem, az nyilvánvaló volt, de hogy mi van belül, azt szerettem volna tisztázni. Jó volt erre az út a monotóniájával, meg a készüléssel, hogy hát miként is fogom tálalni? Kell-e egyáltalán? Nem ütközik-e a józan észbe, ami történt, tehát amit mondanék, nem botránkoztatná meg a ... kit is? Szüleim előtt erről nem lehet! Hát Zsuzska? Milyen régen nem beszélgettünk! Vajon megért-e még most is?

Csak Őt éreztem. Az igazát. A szenvedélyét. Azt, hogy valaki igazán elfogad. A szerelmes természetű Záchokról lett némi fogalmam Keszei József elbeszélése nyomán, de hát nekem ott volt Miklós! Az ő szenvedélye. Felemésztette a kór, vagy az agya jó mélyre ásta, nehogy bajt okozzon? Hisz ő is járt utánam, lesett, messziről imádott, és amikor törvénytelen az övé lettem, hová lett az imádata?

Miért olyasmik jutnak az eszembe, amik nem adnak magyarázatot arra, amit érzek: Hogy szívesebben fordulnék le balra, hogy a kistemplomig fusson velem a fogat!... Ötven évem eltűnt, nem is éreztem fontosnak. József sem érezte annak.

Záchok... Hány Zách szaladgál a világban, fattyú? József a fiam. És ki volt az igazi anyja? Miklós szerette-e? El sem tudom képzelni, mikor fogant az én kedves káplánom, nem tudom hány éves, megsaccolni sem. Olyan szőke, lehet 25, lehet 40 is akár. És fontos ez? Annyival lettem okosabb, hogy Miklós ereiben is vér folyt, ha megkívánt valakit. Csak énfelém zárta el a csapokat.

Ilona! Most mit akarsz tisztázni? Miklóst-e vagy Józsefet? Legesleginkább a magad érzelmeit kellene megfejteni! Még van fél órád!

Zötyögött a cséza a kátyús utakon. Bezártam az agyamat, a szívem meg száguldjon, amerre akar.

Jószérivel az fogadott, mint szokott. Miklóssal csak jeles napokon jöttünk, sosem váratlanul. Most a „gyermeki látogatás” etikettje lépett érvénybe: Bejelentkeztem, üzentek, fél óra múlva a nappali kisebbik fogadóban. Addig hátrafutottam Zsuzsihoz. A cselédház ajtaja tárva-nyitva, mintha nyár lenne, odabentről főtt krumpoli szaga tódult ki: nyilván ebédre főztek, és a porban öt vagy hat kisgyerek, őket öt vagy hat nagybacska felügyelte vagy játszottak velük, mindenesetre óriási volt a láрма, csak akkor lett hirtelen püssz, amikor megjelentem. Zsuzsi a

konyhában ült egy deszkával támogatott széken, előtte egy másikon a két dagadt, bebugyolált lába, mellette egy fiatalasszony, tán az egyik menyé, és főznek, Zsuzsi kezében fakanál, és nagy hangon magyaráz, de ő is elhallgat menten, amint az alakom elfedi az ajtóból beáradó fényt, és aztán felismer, és visít, mint a szopós malac, és a székekkel felém küzdi magát, de mondom neki, majd én inkább bemegyek, de ne, még összekormozom a gyönyörű ruhámat, majd odaki, „no ki segít? annak egy körte jár!” Körte... És eszembe jut az a másik József, az a kölyök, az az első...

Már fut egy újabb asszonyka, széket hoz, igazit, és Zsuzsim is kitolatódik a napra, hátára bekecs került, és megfogjuk egymás kezét, Zsuzsi szipákol, én is elérzékenyülök, és elnézem, hogy megy az idő, pedig alig idősebb nálam, tán csak hat évvel, igaz, egy kemény életből hat esztendő több, mint a naptári, és nézem, és látom, hogy azért boldog ő. Ahogy végignézi a pulyákon, a belőle sarjadtakon, és rám néz, és azt kérdi, hát én hogy vagyok a gyermekeimmel?

Fél óra nem sok, ami Zsuzsinak jár, mert aztán méltóságos szüléim várnak. Röviden hát Kláriról, a cseh gazdatiszt férjről, s hogy tavaszra megint gyerek, és ez biztosan megmarad, mert ugye szegény... Hát az özvegység fiatalon keserű lehet még Bécsben is! Meg hogy Tivi jön haza, már lejár az ideje, néhány nap, és itthon lesz, szerintem Miklós-napra biztosan, és végre lesz, aki a gazdaságot igazán intézze, mert nekem ez nem megy, hiszen sose csináltam...

Jut még idő egy kis susmogásra is, hogy hát Pali... No, az a te öcséd kire ütött, nem tudom. 60 éve vagyok a családnál, de nem hallottam, hogy valaha is ilyen lump fráter lett volna az ősök között, Isten bocsássa meg a szót, mit kimondtam, de állom. Azt a szépséges feleségét hogy elüldözte, meg a fiával sem törődik, hát milyen ember az ilyen? A szántóvetők között sincs efféle, pedig a miféleképp között is van kocszmázó rendesen... Ne szólj szám! El ne mondja az öreg méltóságosnak, hogy miket pletykáltam, de hisz úgyis tudja szegény, és még csak nem is sírhat senkinek róla, mert szegény...

No, ezek után hogyan kezdenék bele az én históriámba?... Lám, az Isten megmentett, észt adott: vegyem már észre, hogy a méltóságok között a legfontosabb a látszat. Egy cselédnek ne adja ki magát az ember.

Pedig úgy de úgy szeretem az én nevelő dajkámat, gyerekkori pajtásomat, szívbéli barátnőmet, titkaim tudóját, most azonban mégis jó, hogy a hírek rémsége hallgatásra kényszerít. Leakasztottam a karperecem rubintos függőjét, és a kezébe nyomtam. Lesz mire költeni az árát. Ha kérdeni meri valaki, küldje csak hozzám!

Ahogy távoztam, úgy nőtt bennem a szorongás. Hónapok óta, Miklós temetése óta nem láttam anyámat. Vajon azóta is zenélget? Van-e szeme az olvasáshoz? S ugyan van-e, aki segíti a magányban? Apám egészen bizonyos, hogy nem váltott életmódot, és elkerüli a családi közös helyiségeket, ha teheti. S ahogy távolodom, úgy élénkül meg mögöttem a gyerekzsivaj, és tűnődöm, vajon hogy bírják anyámék a zajt, aztán rájövök, tán nem is hallják már. Apám közel a nyolcvanhoz, anyám még innen a hetvenen, de az azért tisztos kor... És belépek a „kis fogadóba”. Gyerekkorom illata csap meg, és minden ugyanolyan. Ahányszor ide belépek, gyámoltalannak és kicsinek érzem magam. Lassan közeledem anyám felé, kézcsókra, de csak ingatja a fejét: nem tudja megemelni a kezét. Zenélni sem akkor! Uramisten! Apám karosszéke mélyébe süppedve, csak láb és fej. Mögötte valaki áll. Minek ide inas? Kicsit ismerős első pillantásra. Szigorú arc, összevont szemöldök, kemény áll, fontoskodó pillantás, szigorúan keskeny száj, cinkos tekintet. Áh, biztosan az orvos. Tehát atyám állandó felügyeletre szorul. Elébe lépek, és megcsap a betegség savanyú, kellemetlen szaga, amikor nem mozog a test, nem szellőzik, és a nedvek besavanyodnak a ráncok közé, a ruhába, mindenbe, és némi kámfor is vegyül ebbe, meg valami más, édeskés szag... De azért elveszem az ő kezét is, és megcsókolom. A szám érzi a merev, ráncos bőr öregségét, a száraz tenyér élettelenségét.

Uramisten! Csak néhány hónap, és mire jutottak! Vagy a temetés szörnyű körülményei és izgalmai elfedték előlem mindezt? A gyertyák rendesen égtek mind körben, mintha ünnep lett volna. Talán, hogy lássanak. Az érzékszervek szépen sorvadnak.

Leültem velük szemben. Beszámoltam a kastélybeli tevékenységemről, Kláriról, Tiviről, rendesen, ahogy kell, aztán én kérdeztem őket az egészségükről, és ekkor szólalt meg az az úr Atyám háta megett:

- Nem ismer meg, Lonci kisasszony? -

A hangja! Az visszahozta!

- Józsi! Csak nem a tanító úr? -

- Dr. Mátyási József vagyok, édesatyja titkára, asszonyom. Örülök, hogy nem felejtett el. Igen megtisztelő. -

- Hát hogyan feledhetem azt, akitől annyit, de annyit tanultam, hogy máig abból a tudományból élek! - nevettem fel.

Micsoda napokat élek meg? Viharozva sorjáznak az érzelmek, emlékek... József... Másik József... Elmosolyodtam, tán látták. Aztán anyám suttozott:

- Nem öregszel, Lolám! Még mindig mutató vagy. Jót tett neked az özvegység. Egyesek széthíznak bánatukban, mások megasznek, és van, aki megfiatalodik, mert dupla terhet kell a vállára vennie. Jót tett neked az özvegység, istenemre! -

- Hogy mondhat ilyet, Tóni! Még le sem telt a gyászév, és nem látom, hogy Ilona feketében járna! Maguk mindig olyan másfélék voltak! A lányát is olyannak nevelte. -

Igen. Ez igaz. De hát a nevelésembe atyám is beleszólhatott volna, ha érdekli.

- Neveltem Lonkát úgy és olyannak, ami nem szégyen. Gondolna inkább arra, Gerzson, hogyan sikerült a Palkó!... -

- Igazis, anyám, hol van az én édes öcsém? Nemrégien meglátogatott. Olyan fura volt. Alig szólt. Jött és ment. Villámlátogatás. Remélem, minden rendben? -

- Négy éve már, hogy Rozika visszaköltözött Gyöngyösre a kis Palkóval. Most a Zsuzsi cseléd unokahadának örülhetek helyette. Mennyire hiányzik a kis eleven, figyelmes szeretete...! Hajaj, neked sem könnyű! Olyan messzire szakadt a lányod! Nem ismer meg majd az unokád... -

Könnyű szél kerekedett odakinn. Hajladoztak a jegenyék a fasorban, és hatalmas pelyhekben megeredt a hó. November huszadika volt, és már havazott. Az ablakon bámultam ki, a kandallóban megroppant egy ág, anyám sóhajtott, akkor apám küszködve fel akart állni, Józsi mozdult, hogy támogatssa, de lerázta a kezét, ernyedten visszahuppant, köhintett, mint aki mondani akar valamit, kihúzta a derekát, és nagyon nehezen szólt:

- Én Almássy Gerzson gróf... gróf... - kifulladt, levegőért kapott, azután kilehelte: - én... most meghalok. - Összecsuklott, és nem lélegzett többé.

Keresztet vettem nagyhirtelen támadt ijedtemben, anyámhoz siettem támasznak. De csak a kezemet szorította meg, és a fülembe súgta:

- Milyen szerencsés! Még ebben is! Így, ilyen könnyedén elmenni! És ilyen hamis méltósággal. Erre csak apád képes. Ahogy élt, úgy halt. Béke legyen vele! Gyere, Lonka, kísérj a szobámba! A doktor majd mindent elintéz. Ugye? - nézett hátra. Józsi bólintott. Letakarta atyám fejét a hirtelen talált csipkével, és becsöngette az inast...

Ahogy lépdeltünk a folyosó cifra kövén anyám szobájáig, a falakon apró gyertyák égtek, takarékosan, jöttünkre meg-meglibbentek a fények, árnyékaink megsokszorozódtak. Egy egész gyászmenet vonult nesztelen a cifra köveken. A kíséretet anyám papucsának csoszogása adta. Csossz, csossz... én lábujjhegyen mellette. Már kisebb nálam, vékony is, a könyökénél fogva vezettem. És arra gondoltam, egyikünkben sincs egy szemernyi szomorúság sem. Soha nem emlékeztem, hogy atyám valamit jelentett volna nekünk, vagy a családnak. Csak annyi történt, hogy többé nem szól szarkasztikus stílusában valami bántót. A szeretetlenségre gondoltam. Hogy ebben a házban engem talán Zsuzskán kívül ez a Józsi szeretett - a maga módján. Anyám egy másik világban élt. Nyilván kiépítette, ahogy én tettem védekezésből, a másik kizárására. És anyám másik, saját világa, nem tűrt meg senkit. A gyerekeit sem.

Lassan megérkeztünk. Leültünk. Csengetett, hogy mikor lesz ebéd, s hogy ide hozzanak két terítéket. A lány hajában már fekete szalag volt. Aztán csend. A sarokban kinyitva a spinét, de látszott, régen járt kéz a billentyűin.

- Anyám! Kérdezhetek? - bólintott. - Érdekes felfedezést tettem a Szalajka-kastély padlásán. Anyám márványfejére bukkantam -

Felnézett. Ölében megálltak az ujjai, amelyek addig automatikusan matattak a ruha ráncai között, és szemében élet gyúlt.

- Zách Miklós... Nagyon szeretett. -

- Tudta anyám, hogy ennyire? -

- A Záchok nagyon tudnak szeretni. Neked magyarázzam? A fia... -

- A fia nemigen tudott. Önmagát féltette, és a féltésben elfelejtett szeretni. Nem volt rossz férj, azt nem mondom. Most hagyott rám egy fattyút... -

Anyám olyan élesen felkacagott, mint régen, gyerekkoromban, akkor is ritkán.

- Fattyút? Megtalált téged? Zsarol? -

- Nem. A Szent Mária plébánosa, és ő őrzi anyám fejetlen torzóját a sekrestyében. Hát együvé került a szobor, lehet restaurálni. -

Anyám megint felkacagott. Egészen jó kedvre kerekedett:

- Van Gondviselés! És milyen a fattyú? Zách? -

- Zách. És szép férfi. Kár, hogy annyira fiatal. -

- Meg hogy pap. Igaz, Lonka? -

Nem gondoltam volna ilyen beszélgetést anyámmal. Életemben ennyit összesen nem beszélgettünk. Neki is jót tett az özvegység. A félórás özvegysége. Felszabadult. Olyan jó étvággyal ebédeltünk, mint két falánk macska. És sokat nevetgéltek. Anyám egy üveg portóit is kinyitattott, és leküldött belőle egy pohárkával „doktor Mátyásinak”.

De jó lenne mindezt elmesélni valakinek! Ez járt a fejemben, amikor, már erősen sötétedett, és kocogtunk visszafelé a fügedi kastélyból, ahol a cselédség nagy szorgalommal már vonta be a képeket, tükröket fekete bakacsinba, és gyertyák garmada égett szerte a kastélyban. De kinek? A csodák összecsődülését, az élet szépségét elmondani! Kinek?... Igen, atyám halálakor az élet szépségére gondoltam... Ekkor határoztam el, hogy naplót fogok vezetni. És ettől a gondolattól úgy megkönnyebbültem, hogy elaludtam a zötykölődő csészában a pokrócok tömegei alatt. És közben egyfolytában hullt a hó.

„1823. András hava 20-dik napján. Ez napon szántam el magamat napló írására, és ha elszántam, meg is teszem. Ám az időm kevés, így mostan rövid leszek. Tegnap felkeresett Miklós férjem fattyú fia, kiből katolikus pap lett. Sokat beszélgettünk. Nagyon rokonszenves. Még semmi többet nem tudok róla. Majd meghozza azt is a jövő, remélem. Ma pedig meglátogatván édes szüléimet, a vizitálás közepette egészen váratlanul meghalt apám, Almássy Gerzson gróf. Igen különös mód és hirtelen esett. Emiatt holnap intézkednem kell, hogy unokái, Klári és Tivadar értesítést kapjanak temetéséről. Vajon a papot, Keszei Józsefet értesítsem-e, avagy bízzam a sorsra, hogy s miként lesz?

Becsukom a lakatos, veretes kicsi könyvet, amelyet nyilván e célra rejtett el valaki ebben a szekreterben, amelyet a padláson leltem, és rendbe hozattam. A kicsi napló sárgás lapjai töredeznek, így óvatosan kell bánnom vele. Lám, az Isten sugallata mennyire megfogadandó! 33 évvel ezelőtt vágytam már erre a kis bútorocskára, és most lehozván, első haszna eme kis napló megkezdése, olyan események után, melyek maradandó nyomot hagynak az életemben. Mily könnyítést hoz majd leírnom szívem örömeit s bánatait!

1823. András hava 22-dik napján: Hogy összesereglenek az események! Hónapokig semmi, most meg! Ma Doktor Mátyási József tette kondoleáló tiszteletét, és ajánlotta fel segedelmét, hahogy házamba fogadnám, mint családi titkár! Azt hiszem nincs udvari jogászra szükségünk. Nem nagy a forgalom itt fenn az ormon. De Tivi figyelmébe ajánlva elhárítottam a hirtelen és konkrét választ.”

X X X

Már előző bőrömben is a leírt monológot éreztem az egyik legkézenfekvőbb megkönnyülési eszköznek? A metamorfózisok viharában kezembe kaptam ezt a kis könyvecskét, és meleg szeretet éreztem valamikori önmagam iránt. Bizonyára Ilona grófnő ugyanazt érezte, amit én most: boldogságot, hogy megszabadul olyan dilemmáktól, amikről nem lehet beszélni. Pontosan követem a lelkét, és azokat a sugallatokat, amelyek az ő életét irányítják. Micsoda fantasztikus szédület írni, írni, és átélni hosszan, részletesen egy másik életet! Olyan, mintha az egész MOST történe! Ha nem maszkolnám, hanem vállalnám magamat, a magam mostani érzelmi-idegi-hangulati siklásait hegynek föl, völgybe le, és pucéran megírnám, ami tényleg van, bizonyára rettenetesen nevetséges lenne. De így... még könnyebb is! Ó, felszínés 21. század!

- Nyilvánvalóan azt akarod elhitetni, mindez nem veled történik, - így Chrü, az őszinte - hogy te csak krónikás vagy, a múlt krónikása, például Ilonáé. Meg a többieké, akiket meglátsz az Időn át. -

- Mégis fantasztikus éberen a más világot álmodni! -

Egyébként a szellő továbblapozta a szalajka-ormi füzetet, és megállt az egyik oldalon. A dátumra nem emlékszem már:

„„Homokja a szép örömnapiomnak a lehuny, egykor jelenvaló Idő kezén lefolyt. Többé egy irgalomkéz sincs, hogy a lejárt órát megént oda fordítsa vissza meg, de melly örömmel elfelejteném sötét múltom s jelenvalóm, csak ott virítana a Jövő!...” Szintén egy József kezéből. Katona József. Nagypám kis füzetében kézzel írottan találtam a minap, és annyira enyémek ezen gondolatok, hogy kimásoltam ide. Vajon ki ez a költő? Mi jó lehetne levelezni véle! Ha méltatna rá! De hogy keressem? Ha él-e még?...”

- Ilonában a te hangod szól, közös lelketek beszél. Ha híven leírod, önmagadat írod... - kacagott Chrü, és elillant. Most itt szomorkodom, mert igaza van.

Meg atyám elvesztén. Bár mintha nekem nem is lett volna. Alig láttam, alig beszélünk.

Kétszer temettük. Bátyja, Omodé az üzente: ti temessétek el a maradványait, oda én nem megyek. A hantolás siralma legyen nektek! Én állom a tort, hisz hozzátok el nem fér a népes gyászoló família.

Így, amikor testét a családi sírboltba tettük, ott voltunk, csak a legközelebbiek, közben meg futottak szerte a hírvívő lovasok összeszedni az Almássyakat, és Mérára hívni a gyászoló torra. Volt nagy lótás-futás! Én a gyermekeimet vártam, ám az eszem egészen máshol járt...

Havazott akkor is. Igyekeztünk nagyon. Az öreg plébános búcsúztatta, és amikor már a habarcsot vitték fel utána a sírbolt kibontott ajtónyílására, futottak cselédeink kinek-kinek egy-egy pohár forró itallal, droggal, pálinkával. Friss fenyőgallyat tettem a kőkeresztre, és rákötöttem gyerekkori fehér-ezüst szalagomat. Mégis az apám volt. Aztán anyámat karolva ültünk fel a fogatra.

- No, hiába emelt Gerzson templomot a falunak, már abba nem fér a teteme, pedig megérdemelné. Hogy nem akarnának a sírján tapodni, ezzel tért ki családi plébánosunk... Téged is ő keresztelt... - óg-mógott anyám, persze belül mindegy volt neki, azt hiszem. Tán csak azt fájlalta, hogy neki is mellé kell majd kerülnie.

- Nem mindegy már az, édes? Az az 51 év együtt több volt, mint az örökkévalóság... -

- Ha egy boldog percem lett volna...! -

Így, ilyen őszinte gondolatokkal kerültünk most már egymáshoz közel, akár barátnőjének is nézhetett. Etájt már rövidülnek a korkülönbségek.

Aztán megjöttek a gyerekeim. Egyik nap a cseh, Klárikával, pedig állapotát nehezen viselte, ám a férje, kit én csak Jánosnak neveztem, úgy dédelgette, semmiben hiánya nem lehetett. Én meg sűrögtem, és el-elnéztem őket. Örültem a lányomnak, végre igazi fészket talált, ha messze is.

- Madárkám, madárkám, kicsi feleségem... - hízelegte János egy jó szóért, köszönömért, mert Klári Miklósrá hajazott. Nehezen esett neki a gyengédség. Rám egyetlen mosolyra sem futotta.

Este jöttünk össze az asztalnál. Zsuzska többeket felhívott segíteni. Mi gondom sem volt, ráértem elmélázni. Anyámra gondoltam, aki most egyedül maradt abban a nagy kastélyban, bár ugyan eddig is egyedül volt. Aztán arra az emberre ott Kelet felé, abban a kicsiny templomkában az ő torzójával. Hónapokon át magamban a közeli halottammal és kísértetével, most meg... csak a hiányérzet... Távolról Klári hangja vág felém:

- Mi van, Anyám! A füle romlott meg, vagy a memóriája? -

Ilyen kedves hozzám! Még a kanálkáját is a poharához csendíti, hogy halljam a szavát! Másodszorra nem hiába intézi hozzám, felelek:

- Hogy mikor jön meg Tivadar? Csak az ígéretét bírom, a jövőbe nem látok, Klárikám. Mára szólt az üzenet. És még nem telt le a nap. Meg vagy elégedve a válasszal? -

Tán a hangunkban volt az, amire a cseh felfigyelt. Egyikőnkről a másikra nézett, s megfogta Klári kezét egy csókra, a kanalából az abroszra csorgott a lé, de sebj! Igen kedves volt mégis:

- Madarkam, madarkam... Mama jó, nézze kedves...! kicsi fehér keze... -

- Maga ügyetlen! - hárított ismét a leányom. Vajon a gyereket miként fogja szeretni?

- Remélem, alaposan kipenderítette azt a doktort, Anya! Milyen szemeket meresztett magára! Mint aki igézni akarja! -

- Dühös volt. Másodszor jött fel ilyen időben. Tivadarra hárítottam a kérését, és Tivadar sehol. Már én is kezdek aggódni. Ki tudja, arrafelé mekkora a hóvihar? -

No, ezt elkentem. Pedig én is felháborodtam Józsi úr viselkedésén. Még hogy szeretem-e még a körtét? Úgy látja, még szívesen harapnék egy jó ízes gyümölcsbe. Arcomba szökött a vér! Ötven éves vagyok, s így mer... Vagy meglátni rajtam? Fiatalít a vágy? Lehet ötven évesen szerelmesnek lenni? Gondolatban most ejtem ki először ezt a szót. Igen, Mátyási maga volt a fiatalság, a Test. És ugyan Miklós? Ő a Társ, akihez rendeltettem. Ez az Istenszolgája pedig maga az Odaadás és Elfogadás együtt. Ez volna a szerelem?...

- Hé, Anyám! Adja csak a kezét! Érzi? Megmozdult! Most! -

Egy élet lüktetett a tenyerem alatt. Ráhajoltam arra a kis pocakra, és megcsókoltam a kelmén át. Éreznie kellett!

Délután elállt a hó, és kisütött a nap. A fehér és hideg világra. Lesétáltam az istállóba. Körül csend. Odabent pihen a kis család. János bizonyára Klárában a gyermekét is dédelgeti. Idekint meg a tél. És Zsuzsáék is csendben. Ott már nem sok van hátra, hogy megszüljön.

Balázs lépett ki. Elvárta a szavam, és bizony meg voltam elégedve. Télvíz idején ahogy rendbe tették, kimeszelték az istállót! A kisborjú halkán szuszogott anyja tőgye alatt, és megpaskoltam Szutykos pofáját:

- No, menjünk sétálni egy kicsit? -

- Csúszós az út, asszonyom. Szutykos meg vénül már, tán elvéti a kátyút! -

- Kantározd csak! Hamar sötétedik, s visszaélnék addig... Ha Tivadar úr jönne, lementem anyámhoz... -

Már egyedül is fel tudok rá ülni. Először hassal, aztán... Nem megy könnyen. Különösen így, vastag szoknyában, báránybőr bekecsben, a fejemen szörme kalpag, azon kendő, gyapjúsál, metsző hideg van, ha fényes is a délután. Lábam kengyelben, csizmám talpán át érzem a fém hidegét, de sebj! Elkocogtunk. Zsuzska is utánam intett, aztán fejcsóválva tért be a kis házba.

Az erdő szélén félrehúztam a kantárt. Igen, lekanyarodtam Keletnek. Szemközt arany szegéllyel szürkén puffadt az ég alja, akár meg is ijedhettem volna, ám a hátamon éreztem a ferde napsugarak melegét.

Mit akarok ott? Mit keresek ezen az úton? Mit mondok majd neki? Szégyen öntötte el az arcomat, és meleg vér tódult a szívembe, a testembe! Sokallottam nélküle az elmúlt napokat! Hogy minden elébem tódult épp most...! Mind erősebben szorítottam a ló oldalát, az egyre nagyobb vágatába fogott. Pirult arcomat szél mardosta, bőrömbe éles tűk szurkáltak. Ez a fájdalom jól esett! Mint előre fizetett díj a várt percekért. Csak siessünk! És Szutykos még nem volt annyira vén! Remekül érezte a talajt a havon át a csupasz, fekete szőlőtökék között, aztán ösvény nélküli utakra tértünk, végül át a hídon. Elébe toppant már a kicsiny egytornyú templom, körötte a hóban néhány fejfa bóbiskolt imitt-amott, egyetlen fa sem, egyetlen bokor sem, a tágas hó, s mögötte túl házacsákák, alig látszottak ki a földből. És csend. Lekászálódtam, kikötöttem a lovat. Legszívesebben visszafordultam volna. A topogás átnedvezte a csizmácskámat, hát inkább benyitottam. Itt van-e vajon? S ha nem, hol keressem?

Benn szürke homály, a téli délután sötétje, üresség. Ugyan ki jönne ilyenkor ájtatoskodni? A sekrestye ajtajából résnyi fény szűrődött, arrafelé igyekeztem. Lépteim halk neszszel visszhangoztak a csupasz falak között, a padok egymáson, a templom alszik, messze még a vasárnap. Halkan belöktem a sekrestye ajtaját, megálltam, nehogy ráijesszek, lekaptam a kendőm, hátha a kelme suhogása jelzi, hogy valaki van itt. Semmi sem mozdult. Beléptem. Ott térdepelt az ablak előtt, karjára hajtva a fejét. A világosságot elállta a redőzött tógájú, ám a test idomait érzékeltető kőtorzó. Mintha összeolvadtak volna a félsötétben. A szobor és a pap. Tán alszik? Vagy ilyen mély az imája?

- József - sóhajtottam.

József a szoborra emelte a fejét. Hallucinált tán elbódultságában?

- József - ismételtem.

Ekkor fordult hátra. Nem hitte, amit lát, aztán felvillant arcán az öröm. Meghatott öröm. Elmosolyodott, igyekezett felállni a térdeplőről, de bizonyára régóta térdepel ott, elgémberedtek a tagjai. Hozzásiettem.

- Olyan régen láttam! Idekocogtam, de már fordulok is. Csak meg akartam nézni. -

- Anyám! - Felém lépett, megtántorodott, aztán átkarolt, mint akkor éjjel. Éreztem testének súlyát, és azt, hogy ez a mozdulat a vízbefúlóé. A karja egyre súlyosabb lett, mint akinek meglazultak az izmai, mint akit nem bír el a térde. Megijedtem. Az ablakkal szemben egy pad állt, odavezettem. Leültünk. A karja nem fejtődött le a vállamról. Meggyötört, sápadt arc fordult felém. Most láttam meg igazán.

- Nézzen! Nem örülök annak, amit láthat. Gyalázatomból legalját látja most. -

- Baj van, hiszem. Mit tehetek? -

- Adj a kezét! -

Jéghideg kezébe tettem a magamét. Észrevettem a leheletünket a kis szobában, és rájöttem, itt nem fűt senki. Karomról a nagykendőt gyorsan a hátára terítettem, és kezét két kezemmel melengettem.

- Mióta van ebben a hideg helyiségben meleg ruha nélkül? Egészen átfázott! -

- Itt lakom. -

- Télen így? József, ez képtelenség! -

- Korábban kolostorban éltem éveken át. A cellákban sem fűtenek. -

- Ott volt viszont a refektórium. Meleg étellel. És itt? -

- Majd kitavasodik. Maga jó... - és a kezemre hajolt. A csókja égetett. Hangom elakadt, az agyamban vágta a kérdések, mit tehetnék?

- Most kezdődik a tél, József. -

Hirtelen felálltam, nekiindultam, valamit mégis tennem kell!

- Mindjárt visszatérek! - és kifutottam a templomból, kutatni kezdtem a nyereg alatt, Zsuzska biztosan a kápába dugott egy kis lélekmelegítőt. Nem tévedtem. Forró tea!

Olyan mohón itta, féltem, félre fog nyelni.

- Mióta nem evett? -

- Nem tudom. Elmerültem a fohászban. Tán el is aludtam. Vagy elájultam? Magára gondoltam legutoljára. Azt tudom. -

- És hol alszik? Úgy általában? -

- Itt - csapott kézfejével a dikóra, amelyen ültünk.

- Szóval, ha hoz valaki enni, eszik, ha elálmosodik, alszik. Hol itt, hol a térdeplőjén. Ez az élete. Isten mit szól mindehhez? -

- Ne káromolja, Ilona asszony! A maga szeretetét adta nekem! -

- Mit ér azzal?... Istenem, semmit nem tudok magáról... -

- Nem fontos, semmi nem fontos... -

Felpattantam.

- Lehet, még visszajövök! Isten áldja! -

- Mindig várom. Az a fontos... - de ezt már csak hallani véltem, szemeimből könnyek peregtek, forrók, kihűlők, fel a lóra, és neki a falunak. Az első háznál, ahol kéményt füstölni láttam, megálltam. Újból le, gyalog bele a hóba, bementem egy kapu nélküli pitvarba. Kutya sem ugatott, sehol egy jérce vagy macska, csak lábnyomok, jég és hó. Benyitottam a házba, de a füsttől nem láttam semmit. Elkapott a köhögés. Egy öregasszony, vagy tán nem is öreg ebben a félsötétben, a kemence előtt térdelt, fújta a tüzet, a tüztérben kukoricaszárak, még nedvesek, füstölők. Az öreg megijedt, aztán észre tért, és nagy tisztelettel hajlongott. De semmije nem volt. A földekről összekapart répát, krumplit akart főzni, meg kissé melegedni tán, ha a kemencében bízott.

Másutt is hasonló kép fogadott. Mit éltem át ebben a faluban? Mindenhol hideg, füst, bűz és éhínség. Ezekről akarok én a papjuknak ennivalót meg tűzrevalót venni? Ezeket akartam megszidni, hogy így látják el a lelkipásztorukat?

Uramisten! Ötven éven át semmit nem láttam? Mert nem néztem. Nem kényszerültem arra, hogy odanézzek. És József? Ő látja. És mit tehet? És ha ő is ilyen nyomorból jött? És ha tényleg nem ez a fontos neki?

Erősebben fújt a szél, ez már az alkonyi szél. Végül egy istállóból vett pokróccal, egy fél kenyérrel és ujjnyi szalonnával tértem vissza. Tea? Mit gondolok én? - ámultak rám a szemek. Hát van hely, hol nem csak az én plébánosomat kellene ellátni a legszükségesebbekkel? Ennyi pár család volna segítségre szoruló? És másutt? Szerte? Mit ér az én néhány garasocskám, amit széjjelosztottam? Bús voltam nagyon. Szutykos is nehezen poroszkált. József a templomajtóban állt, vállán barna, szép kendőm. Áadtam, amit szereztem, hozzáhajoltam, és homlokon csókoltam, és közben azt kívántam, bárcsak ezzel megoldanék bármit az életében!

Nehezen lódultam neki, pedig már sötétedett, és egészen éjszaka lesz, mire hazaérek, kivált, ha ilyen tempóban haladunk. Szutykos nem erőltette meg magát, tán a szemei is előregedtek már, nekem meg egyáltalán nem akaródzott hazaérni, hiába vacogtatott meg olykor a szél. Láttam magam előtt, amint otthagytam a templomajtóban, és a vállán a kendőt lebegtette a szél. Hol gyújtana tüzet? Ha volna tűz, honnan vehetne vizet? Ételnek-itálnak csak a hó, nyájnak a sírkeresztek, támasznak meg az Isten. Az is igen messze, odafenn. Nézi, hogyan él az ember. A bárányok és a pásztora, nézi, és nem tesz semmit.

Megint megeredt a hó. Most apró dara formájában csapott az arcomba. A kastélyban gyertyák égtek, lenn is, körül is. Vannak otthon. Kerültem Zsuzskáék felé. Zsuzska összecsapta a kezét, ahogy szokta. Meg ahogy az anyja is szokta, ha csudát lát. Hamar tudást cseréltünk. Jó, Tivadar megérkezett. Forspont hozta, meg temérdek ládát. Én meg Balázst kértem, reggelre szedjen össze meleg holmit, ágyneműt, ételt, egy butykos bort, teát, és vigye el a Szent Mária templomába, igen, igen oda, tudja ő, ahol az a megszökött pap él, és ahol nincs semmi, csak a hideg meg a Jóisten.

Szutykos boldog volt az istállónak, meg a leszerszámozásnak. Megveregettem a szügyit. Jó kis lovam, de sok nap telik el, míg újból lekocoghatunk arra!

X X X

Elkövetkezett atyám második temetése, a gyászszertartás az egész rokonság részvételével, és utána a tor. Testvére adta, a mérai gróf Almássy László Omodé, ki néhány esztendővel idősebb volt atyámnál, ám mégis jól tartotta magát. Régóta özvegyen él, Sáska unokaöccsökkal és húgokkal körülvéve, kik váltják egymást, hogy az öregurat szórakoztassák, s maguk is szórakozzanak, nem beszélve a versengésről, ki kaphatja majd a nagyobb juszt.

Mi két hintóval mentünk, Tivadar mellettem, a másikban mögöttünk Klárikáék, és aztán harmadiknak a hegy aljában csatlakozott Anyánk magában. A hintó bakján a cseléd mellett, felismertem, a doktor pironkodott kopott feketéjében. Megálltunk, de Anyám kötötte magát, és nem ült át mihozzánk, ahogy illett volna, ha már Pálék sehol. Jaj!

A három kétlovas ünnepélyesen kocogott az úton. Enyhült kissé a tél, örömömre, tán könnyebb neki Keleten most, gondoltam folyvást, miközben mellettem Tivi dohogott:

- Az Almássyak szeretnek másképp csinálni mindent, mi megszokott és illő. Még a franciák között sincs ilyen elütés, ott csak a művészek és a kurtizánok szereik a kirívást. Most miért nem jött velünk Anyánk, mondd? Az ő élete párja a ravatalon, s ő magában, támasz nélkül... Netán az a hólyag doktor?... És Pali bátyám?... -

Én meg közben nagyon-nagyon megkönnyebbültem, hátha mégsem akar Mátyási doktor a mi „családi doktorunk” lenni. A voltak nagyon elmúltak, s Anyámnak tán jobban elkelne egy régi bútordarab? Hm.

A mérai kastélyt valójában csak a mindenütt kifeszített gyászlepel tartotta össze, meg a fenyőgallyak és szalagdíszek, az ezüst tobozokból font koszorúk, szóval pompázatos és gyászhangulatú volt tökéletesen minden, a fekete libériás inas is a felhajtó mellett, de látszott a vakolat hiánya, a korhadó ablakfák, hát nem is tudom, mi vonzza ide Omodé bácsihoz a sok léhűtő jussra vágyót. De voltunk elegen. És tizenegy órakor megszólalt a kápolna kisharangja. Addig kongott-bongott, amíg mind oda nem érkeztünk, s az asszonyok elfoglalták az ülőhelyeket. Anyám és Klárika közé kerültem, mögöttem Tivadar állt, és nagyon úgy tettünk, mint akik mélyen búsulnak. És arra gondoltam, hogy hát az apám volt, nyilván a nemző édesapám, és anyámra néztem, ki száraz szemmel követte a misét. Az öreg pap celebrált, azután gyerekek énekeltek. Szemközt tavaly óta működött az új iskola. Azt is Omodé bátyám húzatta a jobbágy ifjaknak, és lám, már kórusban énekelni is tudnak latinul. Olyan szépen, mint az angyalok. Majd a pap elbúcsúztatta atyánkat. Mindenki igen várta a végét, a mocorgásokból érezni lehetett: a terített asztal már készen állt a nagy szálában.

És akkor azt mondotta a pap: - Most csendben magunkban imádkozzuk el, ki hogyan tudja, ki milyen nyelven, a Miatyánkot Gerzson gróf lelki üdvéért... és utána egy üdvözlégyet, Antónia grófnő kérésére, legkedvesebb szolgáló leánya, Zsuzsánna lelki üdvéért. - Hátamon borzongás futott végig, hirtelen volt a hír, és erős a fájdalom. Akaratlan hangosan felzokogtam.

- Bezzeg atyád halála hidegen hagyott... - suttogta hozzám hajolva Tivadar, miközben egy feketeszegélyű, finom zsebkendőt nyomott a kezembe. Illatos volt, és olyan könnyű, majd elszállt. Szétolvadt bennem a bánat, és minden-minden eszembe jutott... még az is, mennyire magamra maradok ezután... A tudatomban sem nyugtathatom meg magam: „majd ha lemegyek Anyámhoz...” És hát az én kis Zsuzskám... ő vajon tudja?...

- Fogd vissza magad, Anyám... - kaptam a feddést bal felől is, és biztos tudtam, rájuk lehet számítani, ha tanácsot kell kérnem.

Gyertyák lobogtak odaát is, a falakon meg az asztali gyertyatartókban, és gyertyákkal álltak mögöttünk a fekete inasok, akiknél nem volt gyertya, azok az étkeket és italokat hordták szét. No, volt felhajtás, szomorú kanálcsörgéses halotti tor, míg le nem csúszott az első pohárka aperitif, s a fájdalom kezdett felengedni. Büszkén észleltem, Tivadar az ő 23 évével és világfi galantériájával vezet az ifjúság között. A fiúk méltányolták, a lányok meg akarták hódítani, az idősebbek pedig irigységgel vegyes kíváncsisággal fordultak felé. Már az asztalnál érződött aurája, ám azután egyik kézzel a másikra, egyik csoportosulásból a másikba sodródott, mint egy báli forgatagban. És ő jól érezte magát.

- ... Igen, sokat tanultam a hollandusoktól... meg akarom valósítani, amit itt abból lehet... a parasztot érdekeltté kell tenni... igen, a birtok az én kezem alatt fel fog virágozni... - ilyeneket mondott, és repkedtek az idegen szavak, nevek, szakkifejezések. Büszke voltam, határozottan az. És bíztam abban, okossága jó szívet is takar. A Záchok nagyon tudnak rejtőzködni...

Pali öcsémet persze senki nem kereste, legalábbis fennhangon nem. Tán valami közbejött, örültem, legalább nem kell szégyenkeznem, de nem, a sors nem hagyta a békességet, az észrevétlen megoldásokat. Már jóval túl az étkezésen, az illedelmes ottmaradáson, már Omodé bácsi mélyen elszunnyadt a fotel sarkában, akárha atyámat látnám... Tisztes kor, túl a nyolcvanon, a beszélgetések lehalkultak, az iddögölések a másik terembe vonultak, onnan némi hangfoszlányok mellől átszűrődtek a basszus felröhögések, szóval ment minden a maga útján, mígnem az inas bejelentést kopogtatott. Omodé apó felriadt, és mindenki a kétszárnyú ajtó felé nézett:

- Almássy Pál gróf úr és családja, báró Jósavfői Feőnagy Rozália és ifjabb gróf Almássy Pál - szólt a hang, és szállt széjjel, mint a fenyegetés. Megdermedtem.

Elöl a kisírt szemű, magára már szinte mit sem adó feleség, a valamikori feketehajú szépség, Jósavfői Feőnagy Rozália lépkedett kézen fogva egy ötévesforma gyermeket, szép kicsiny fiút, ki rémült tekintettel nézett szét a sokadalmon, és bátor hangon a fotel felé köszönt: - Szomorú vígasságot, Bácsikám! - és kihúzott derékka ment tovább az anyjába kapaszkodva. Vagy ő a gyermekbe? Mögöttük elhízott, szétesett arcú, félig ittas öcsém jött csaknem tántorogva, mélyen meghajolt Omodé bácsi előtt, már-már egyensúlyát veszítve, félő volt, hogy rázuhan. Az öreg ijedten feltartotta a kezét, amit Pali megkapott, mint mentőövet, és azonmód meg is csókolt. A körülállók halk vihogása kísérte a fonák jelenetet. Tivadar nyájas arccal mentette a helyzetet, Palihoz lépett, átkarolta, megtartani tán:

- Ó, bácsikám! Meg sem ismer már? Tivadar vagyok. Végre itthon! De jó, hogy látom... - és elvonszolta a látványosság helyszínéről. Én Rozálához léptem, megcsókoltam, a gyermeket is kétfelől, és átsétáltunk a szomszéd benyílóba, hadd panaszkodja ki magát. Istenem, minek jöttek? A részegek fékezhetetlen hangereje és mesterkélty nyájassága még átharsant hozzánk:

- Az apád! Tisztára az apád vagy, Tivikém... Gyöngyösre mentem értük. Nem akart jönni, öcsém! A feleségem nem akart! Azért késtünk... Hajaj, mindenről lekésünk... A saját temetésről tán nem fogok... - és felnyerített.

- Hallod... - suttogott Rozál... Palival nem lehet együtt... Mondtam neki, ne jöjjön, magam is idetalálok. De nem. Együtt muszáj! Így. Reggel óta parádében vártuk, a hintó kint, a kocsis a bakon, végre úgy hozták, ölben, olyan... Jaj, de közönséges, istenem! - nyomkodta kendőcskáját a szájába, hogy fel ne zokogjon. Szemei megint tele könnyel, körül felizzott a vörös szemhéj. Nem kendőzte magát, pedig még mindig szép lett volna. Nem faggattam. Mint itt mindenki, én is ismertem Pali viselt dolgait, nemigen kutakodtam utána, de felhozta a hír. Mert ő maga többször nem jött, mint igen, s ha jött, a testvérem volt, a kapott lesi ismer-

teknél több sosem érdekelt. Úgy véltem, tán a nagy korkülönbség miatt, de az már lassanként közeledik egymáshoz. És magaviseletével még inkább távolodik. Viszont a gyermek nagyra viszi még, több esze van, mint az összes Almássynak együttvéve.

- Gyöngyösön élsz, tudom. De rég jártam ott! Milyen az élet arrafelé? - és itt elkezdődött a szabvány társalgás semmitmondó dolgokról. Hisz hogy Pali anyámmal miként él, feleség nélkül, nagyjából köztudott, nem akartam Rozált újból felkavarni. Mindkettőnknek így esett jól. Nem a lelki kinyílás alkalma ez, és különben sem volt lényünkben semmi, ami vonzott volna minket egymáshoz. Most szántam, és nem sejtettem, hogy ez sem marad majd ennyiben.

Hazafelé sugárzott a fiam. Feltöltődött az irigy, sóvár és méltányló szemektől. Rengeteg véleménye volt mindenről, és fantasztikus tervei. Így: „Fanntassztikus!” De részleteket nem mondott. Persze nem lehetett elkerülni a témát Pali öcsémről és viselt dolgairól. Kiderült, olyasmiket is suttoztak, amik miatt Tivadarban felfokozódott a hiteles információk iránti sürgős szükséglet: nyomban felszólt a bakra:

- Balázs! Azonnal kéretem Batta urat! Szóljon az intéző úrnak, hogy elvárom holnap délutánra, még reggel ugrasson be hozzám! Üzenem, mindenről beszámolót kérek, és hozza a papírokat is! Világos? -

Azt a piperkőcöt nem állhattam, de most örültem a jöttének, és idejét éreztem, hogy megkezdjem a közbenjárást az én plébánosom sorsa ügyében, elérkezett az alkalom.

- Édes fiam! Van itt egy kicsiny falu, szegény falu, nem tud a papjának lakást építeni. Nézz utána, hogyan tudnánk mi segíteni a dologban! -

- Több falu van köröskörül, mik tele vannak gonddal. Mindre nem jut! -

- Nekem fontos az, fiam. Hadd legyek szószóló az elsőbbséget illetően! -

- No, melyik falu? -

- Szent Mária. -

- Az nem a mi uradalmunk. Omodé apónak kellett volna szólnod, Anyám. -

- Áh, az öregtől már nem telik ki semmi. Kérném, és egyetlen perc alatt el is feledné. Azért olyan az a falu, amilyen a kastélya, az meg azért olyan, mert olyan az intézője. Neked kéne mégiscsak megtenned, édes fiam, a magunkéból. Csak kitelik! -

- Ez a maga kérése, Anyám? -

- Személyes kívánságom. -

- Hm... -

Tivadar sokáig hallgatott. Nyilván végiggondolta, mi készíthet engem ilyen kérésre, és ilyen csökönyösen. Nem találta a nyitját.

- Paplakot? -

- Öt éve az az ember ott a lelkipásztor. Azóta a sekrestyében él, fűtetlenül, kegyelem ételen olyanoktól, kiknek maguknak sincs. -

- Szívén viseli a dolgot, Anyám. De ni! KisZsuzsa már fut felénk! Valami történt. Anyja gyásza nem riasztja meg így! - s készülődött, hogy leszáll.

- Az a pap a testvéred, Tivadar. Gondoskodnunk kell róla! -

Tivadar megállt, rám nézett, kezében még a pokróc, fél lába a lépőn, figyelme azon volt, mi kergette ide a lányt, amúgy is ezer fele járhatott az esze, ha ilyen sürgősen felkérte az intézőt, mégis megkérdezte:

- Ugyan ki ejtette a családkba? -

Azt hittem megütöm. Megfékezte magát aztán:

- Már bocsáss meg, Anyám. Annyira különösen fontosnak látszik a számodra... -

- Ki más? Az édesapád! -

Zsuzska hangja sírós és ijedt volt, már ott állt mellettünk:

- Tessen már sietni! Az intéző úr igen bosszús! Itt ül már órák óta! Tivadar urat akarja nagyon. Hiába mondtam, hogy temetés, hogy tor meg hogy az a szegény édesapja a hótt... - kapkodott Zsuzska a hideg levegőn fázósan, a nagy pocakjával, meg hát a rémület is, hiszen Batta Rudolf nagy úr, és neki kellett tartania a hátát, ugye. Tivadar már kemény léptekkel a bejárat felé közeledett, nehezen magam is lekászálódtam. KisZsuzska azon nyomban rám borult, és éktelen zokogásba kezdett. Mint kiderült, az a marha részletezte néki az anyja halálát. Átkaroltam, és szorongva ballagtunk befelé, de már senki nem volt a Forszáiban, Tivi nyilván bizalmas beszédre a könyvtárszobába invitálta a piperkőcöt.

Nem ok nélkül fáradt ide ilyenkor az az ember, és különösnek tetszett Tivi nagy beszélhetnékje is vele. Vajon mi van? Magamban csak azért foházkodtam, ne legyen akkora a baj, hogy Tivi fejéből kiverje a szegény pap ügyét.

KisZsuzska nagyon elnehezedett a karomon. Leültünk, és Balázs topogva, havat lerázva állt meg az ajtóban, rendelkezésre várva. Tudta jól, most zajlani kezdenek a dolgok. Mindenek előtt Zsuzskát levéllel Anyámhoz küldtem. Babázzon le ott, a cseléd is több, anyám is hozzáértőbb tán, bár ebben kissé kételkedtem. Mindenesetre várhatóan reggeltől kocsis és szolgáló nélkül maradunk, egyszál vénséges, elbutult öreg istállószoigára hagyatkozva.

És megint egy temetés. Ott leszek. Tán a legfájóbb, mert vele tűnt egy tanú az életemből, akit ráadásul nagyon szerettem.

Az ágyamat már magam vetettem, és tele voltam rossz előérzetekkel. Elhomályosodott bennem plébánosom képe, még az érzelmeim is eltávolodtak kissé, mert benyomult lelkembe a keményen szikrázó valóság még nem körvonalazódott, de érzékelhető rémsége.

X X X

Novemberi tél. Nagy csend és a kiszolgáltatottság meglepő hangulata.

Reggel a konyhaasztal mellett üldögéltem, az eszem lent járt anyám és KisZsuzska körül, meg az én Zsuzsám teteme körül, amit a gyermekét váró kisanyának kell megmosdatnia, felöltöztetnie. Nyilván segítenek. Nem a munka miatt, hanem az élet és a halál találkozásának különös mélasága miatt, amint mozdul a gyermek benned, és te felemeled anyád kihűlt testét, hogy feladd a fehér gyolcsinget, hogy megfésüld, és bent újra mocorg a gyermek, amint a kendőt az arca köré keríted, állánál megkötöd, és aztán meggyújtod a két gyertyát a fejénél a hokedlin, miközben az asztalon fekszik ő, aki a világra hozott... Vajon én is így fekszem majd ezen az asztalon? Ahová könyöklök most, és nézem a hideg rakott kályhát meg a két üres fazekat. Alig pitymallik, hiszen télen későn kel a fehér nap, majd be is süt, épp kelet felé néz az ablak. Szemben az ajtó nyílik, és belép az öreg. Köhint, megáll, vékony csizmájáról csorog az olvadó hólé, toporog, köszönésnek levonná a kalapját, de két keze teli. Az istállóból jött két sajtarka tejjel.

- Jó reggelt, Grega! De korán felkeltél! -

Örülök, hogy eszembe jutott a neve. Sosem szólítottam. Szólította-e valaha valaki a nevén? Lehet már hetvennél több. Amióta itt élek, ilyen öreg és szótlan, senkinek sem kellő volt. Grega nem válaszol. Tán nem is hallotta. Megismétlem, kiabálva, mire feltekint, és belép. Leteszi a sajtárokat, kinyitja a kályha ajtaját, alulról a ládából tűzrevaló venyigét rak belé, és tüzet csíhol, épp úgy, mint a nagyapja meg az ükapja kint a nyájnál vagy az istállóban évszázadokkal ezelőtt, és már lobog a tűz, megpiszkálja, felemeli a sajkát, és teletölti a két fazekat a kályha tetején, és megáll. Nézi. Aztán megint a tüzet igazgatja, nagyobb hasáb is kerülhet rá. Én meg őt nézem. Hányszor hány évtized eltelt, az istállóban aludt, soha senki nem szólította, csak ha parancsot adtak neki, ő meg soha senkit nem szólított, mert ugyan kit? Még a cseléd is lenézte, hogy mert volna ő az úrnak magától mondani valamit? Ha fájt, akkor se. És most itt ülök én, őt nézem, és ettől még szerencsétlenebb. Áll, és a kályhára mered, és bizonyára semmi nem jár a fejében, csak a szorongás a mellében, és menne már, de hát a tejre vigyázni kell.

- Grega! - kiáltom! - üljön le! -

Rám néz, szemében semmi, még csodálkozás sem, csak figyelem.

- Üljön le! És fogjon egy bögrét, reggelizzünk együtt! -

Érti már, dologról van szó. Piszkos kezével benyúl a tásas szekrénybe, kiveszi a bögréket, kenyeret, leteszi az asztalra. Rám néz, hogy jól van-e.

- Három bögrét, Grega. Mindjárt jön az úr is. -

- Azért - mondja, és leteszi a kettőt az asztal két végére, és még mindig nem ül le. Már az egyik fazekat le kell húzni a tűzről, és kezd kellemes meleg lenni idebenn, felállok, leveszem a merőkanalat, és a forró tejből szedek a két bögrébe, aztán kenyeret is szelek, odahúzok egy ülkét, rámutatok, de az öreg csak áll, aztán visszateszi a ruhát a kályha fogójára, már a másik is felforrt, és menne kifelé.

- Gyere ide, öreg! - mondom, és erővel a kezébe nyomom a szelet kenyeret és a meleg bögrét, - Egyél! -

Az öreg meghajol, kezében az ételekkel kihátrál a konyhából. És nem igaz, hogy süket. Bizonyos, hogy a léptek hallatán riadt kifelé. Tivadar toppant be a fürdő felől frissen, ahogy a fiatalok ébrednek, és kezdik a napot. Gregának addigra hűlt helye. Nemsokára kiderül, mekkora szerencse, hogy így esett!

Tivadar leül, kezében a tejes bögre, rám néz kérdően:

- Szóval magunk, ha szolgánk nincsen? Anyám, lesz-e másképp, mit gondol? - és belekortyol a jószagú, meleg édes tejbe. Ettől kissé megnyugszik.

- Kibírjuk pár napig, míg kerítünk lányt, meg Balázs is visszajön hamarost. Nem nagy baj! Vendéget nem várunk. -

Lassan sétál a nap, derült az idő, és megcsillannak a rézüstök a falon. KisZsuzska szépen fényesítette őket ráérő idejében. Nem sok itt a dolog, kettecskén voltunk eddig, és leszünk is még egy darabig, bár nem kérdeztem Tivadart, de ha a gazdaságot akarja felemelni, nemigen ér majd rá udvarolni járni. Sokáig csend ült a konyhában. Grega jól érezte, baljóslatú volt ez a csend.

Tivadar keményen teszi le a bögrét:

- Legalább vaj vagy dzsem, esetleg kolbász, sonka volna még az asztalon, meg terítő, mint szokás. Volt eddig minálunk! És nem a konyhában! De hát így van rendjén, ha már koldusok lettünk. - Tivadar hangja egyre emelkedik. Én meg mit szólnak, hisz tudja, mi a helyzet.

- Hallja, Anyám, amit mondok? Vagy ismétljem meg? -

- Értettem, Tivadar. A kamra mindig nyitva van, vehetsz magadnak. Zsuzskának eljött az ideje. Mit akarsz? Nem bírjuk ki ezt a pár napot? -

- Egy életet, Anyám! Egy egész életet! Elkótyavetyélte a birtokunkat! Alig maradt a nyájából, csak adósság. És maga mindezt így szépen elrendezte! Hogy tehetett ilyet? Milyen megfontolásból? Hallja, amit beszélek? -

Hatalmasat döndült a faasztal, amint a fiam rácsapott, és a feje olyan vörös lett, és a szeme gyilkos tűzben villogott. Azt hittem, megver. Szólni? Mit szólhattam volna? Fel sem fogtam, amiket mondott, csak a dühét éreztem, és nyilván belesápadtam a szavaiba:

- Ezt a stílust kikérem magamnak! Egy fiú nem viselkedik így az édesanyjával. Megértetted? - felálltam, hogy bemegyek a szobámba, de felugrott, és elkapta a karomat.

- Sehová! Miért tette, azt akarom tudni! -

- Nyugodj meg, Tivadar, és eressz el! Netán megvernél? Nem értem, mi van veled. Azt pedig különösképp nem, hogy miket beszélsz. Mit csináltam én? -

Tényleg úgy álltam a konyha közepén, mint egy szélütött. Nem értettem semmit Tivadar szavaiból, dühéből, és nem tudtam, mit kell ilyenkor tennem. Álltam, és arra vártam, bocsánatot kér. De nem. Szinte remegett egész testében, én meg azt éreztem, összeesem, megrogyantak a térdeim. Úgy hittem, elkap Tivadar, nehogy elessek, de csak átfogta a karom, és kivonszolt a konyhából, át a szálán, a folyosókon, be a könyvtárszobába, és durván belelökött épp abba a karszékbe, amelyben akkor... eszembe jutott József, az ő szeretete, és belefúródva a mély kárpitba, elfogott a pánik, és sírva fakadtam. Nem! Zokogtam eszemet veszve. Mi történik velem? Mi történik a fiammal? Mi ez az egész? Tivadar a fiam... Félek tőle!... Ahogy felkapott az íróasztalról egy papírköteget, és az ölembe dobta!

- Tessék! Itt a műve! Most magyarázatot kérek! Aztán csomagolok, és többet be nem teszem ide a lábam! Pontosan tudja miről van szó!, és teszi a hülyét! Az ártatlan nemértemekkel! Anya! Ha nevezhetem így! Kijátszott a birtokból! Engem is, de magamagát is! Tudta, amikor belement az alkuba? -

Csend lett. Csak a lihegését hallottam. Sötét volt előttem minden. Elvesztem. Valahová lezuhantam. A semmibe. Őlemben nyirkosan nyomtak a papírok. De milyen papírok ezek? Valami történt, amiről nem tudok.

- Adj egy pohár vizet, kérlek! -

Tivadar átnyújtotta. Nem szólt. Gyűlölettel nézett. Érezhető volt gyilkos indulata ellenem. Megölt volna, ha nem fékezi magát, tudom. Kezeit ökölben tartotta, tudtam, hogy a körmét a tenyerébe vágja, és azt is, bármit mondok, olaj a tűzre. De végül is meg kell szólalnom. Tudni akarom, mi történik. Igen... Az intező keze lehet a dologban, ez kezdett felmerülni bennem. Hiszen itt járt tegnap! Lassan észhez kellett térnem. Akartam. Letettem a poharat, és két tenyeremet a papírcsomóra fektettem:

- Azt gondolom, ebben a papírkötegetben van az, ami kiborított téged, fiam. Ne kívánd, hogy elolvassam most, nem vagyok abban az állapotban. Tedd meg, hogy elmondod, mi az, ami ennyire ellenem hangolt! Mivel vádolt be Batta? Mert más nem tehetette. -

- Most az egyszer meg kell védenem Battát. Maga ellenében, Anyám - próbált higgadt lenni Tivadar. - Ő lebeszélte a dologról, amikor tisztje szerint tájékoztatnia kellett Pali bácsi ajánlatáról. Ez volt a dolga. De maga oda se hallgatott. Szó nélkül aláírta. A halálos ítéletünket. -

- Mit? Mikor? Én aláírtam volna valamit, ami a kárunkra lenne? -

Ekkor hozzám lépett, elvette a paksamétát, fellapozta, és rámutatott a lapon az én kezem írására. Tényleg ott állt. Tényleg az aláírásom. De mit írtam alá, és mikor? Nagyon bambán bámultam a papírt, mintha álmodnék. Ez az egész nem lehet igaz!

- Elkábítottak. Más nem lehet. Nem emlékszem. Akár elhiszed, akár nem, fogalmam sincs, mikor írhattam alá, és főleg, hogy mit! Mit tartalmaz? Miről van szó? Az istenért! -

Kiderült, Battával paktumot kötött az öcsém, gróf Almássy Pál, hogy megözvegyülvén reá bízom minden birtokom és vagyonom kezelését, és utasítom én, az aláíró, Batta Rudolf volt intézőt, hogy az ő utasításainak megfelelően járjon el. Uramisten! Ez akkor történhetett... a nyáron... amikor az a szegény szerelmes lelkiatyám rám bízta az életét, amikor annyira meg voltam rendülve a rám zúduló érzelmi mámorban és felelősségben, hogy oda sem figyeltem Battára. Igen, kezdtem emlékezni. De csak az írotollra emlékszem, a kezemre, de hogy miről volt szó, képtelen voltam felidézni! Hiszen nem is hallottam! Különben ilyesmit józan ésszel nem írtam volna alá! De hogyan magyarázzam meg ezt most?

- Semmisé kell tenni. Nagykorú vagy, átvetted a birtok irányítását, az én aláírásom már semmit nem ér. Miért vagy annyira feldúlva? Mellesleg valóban nem emlékszem, mit mondott a Batta, amikor az orrom alá tolta a papírt és a pennát. Fogalmam sincs, miként adta elő, hogy végül aláírtam. Nem tudom, bár ez nem mentség. Talán fájt a fejem? Rosszul éreztem magam, és nem akartam elárulni? Minden lehet. Higgy nekem, édes fiam! Csak nem gondolod, hogy a saját fiamat ki akarom játszani? Hiszen te vagy itt most az úr! Soha nem gondoltam másképp, hisz ez a természetes, és rendjén való. Tépd el, és nyugodj meg, Tivadar! Nem érvényes, és kész. Ha akarod, írásba adom, vagy mit tudom én, mit kell ilyenkor csinálni.... - és újra megeredtek a könnyeim.

Tivadar nem szólt. Csak nézett. Ült velem szemben, ahol Keszei József plébános ült, és nézett. Figyelmesen. Azt akarta tán elolvasni, hogy igazat mondok-e, nem tudom. Sokára szólalt:

- Elhiszem, Anyám. Bocsanatot kérek a kirohanásomért! Ha nem mondana igazat, nem kért volna épp engem a Szent Mária plébánosa patronálására. Látom, nyilván semmit sem tud. Kijátszották. Nem tudja, hogy e pár hónapocska alatt Pál bátyám a birtoknak csaknem a 65 százalékát eladatta, az árát elkártyázta, elitta, miután a sajátját már korábban eljátszotta, és a családját koldusbotra, mások kegyelemkenyerére juttatta. Hiába tetetjük semmisé a maga megbízását, Anyám, a birtok java elúszott már. A maradékból épp megélni lehet, gazdálkodni, mint terveztem, nem. -

- És visszaperelni? Nem lehet visszaperelni? -

- Kitől? Mit? Pali bátyámnak fityingje sincs, a fiát rokonok tartják Gyöngyösön. Az eladott földeket, nyájakat bottal üthetjük, itt vannak a hiteles adásvételi papírok. Abban a paksamétában, amit odaadtam. Nem támadhatók. -

- Uramisten! Mit tettem? Elhagyott engem az Isten! Elvette az eszemet! Batta miért nem tartott vissza? Erővel! Ha látta, hogy szavai elszállnak felettem... Érdekel lehetett a dologban. -

- Minden bizonytal. De ki bizonyítja be? Nem tehetünk semmit. -

- Összeütök valami ebédfélét, gyermekem. És nagyon töröm a fejemet, hogyan tarthatnálak mégis itt. Hogy ne légy a világ vándora az én példátlan maflaságom miatt. Az ékszerek...

igen, az is ér valamit. Majd kitaláljuk, édes Tivadarom! - álltam fel, ki akartam menni már innen, hogy megértsem a dolgokat, hogy átgondoljam. 33 éven át Miklós mellett volt, és helyettem mindent elintézett, s most... Körülöttem kontúrталanná váltak a dolgok, és nem tudtam, hová lépjek. Tivadar utánam is szólt:

- Veled menjek, Anya? Ki tudsz menni a tűzhelyig? Beküldöm Grega mindenest segíteni, jó? -

Kinyitottam az ajtót, kitámolyogtam, a folyosó szinte szűk lett. Amikor benyitottam a kandallós fogadóba, ahogy addig neveztük, földbe gyökerezett a lábam. A spinét mellett egy leány állt. Szőke, kócos és nagyon fiatal volt. Mosolygott. És olyan ismerősnek tűnt, de nem tudtam rájönni, honnan. Felém tett egy lépést, pukedlizett, ahogy az úri leánykák szoktak:

- Szép jó napot kívánok méltóságos asszonyomnak. Antónia grófnő küldött ide segítségnek, azaz szolgáló leánynak Zsuzska helyett. A nevem Keszei Krisztina, de szólítson Madam csak Krisznek. Engedelmeivel az ebéd tálalható, ha meg tetszik mondani, hová terítsek. -

Ilyen csodák történtek velem akkoriban is. Pontosan tudom ma már, hogy dehogy anyám küldte, és dehogy Keszei, azt csak azért mondta, hogy a szívembe fogadjam. Meg is kérdeztem később, hogy a Szent Máriai plébános testvére-e, de nem kaptam rá egyértelmű választ. Szóval az te voltál, Chrü, biztosan tudom ma már, de akkor csak éreztem, hogy van, aki vigyáz rám valahol fenn vagy lenn vagy körülöm, s hogy Kriszben bízhatok.

- Tálalni? Nincs még korán, leányom? - kérdeztem, és odaballagtam a feketével leborított spinéhez, s bár nem telt le a gyászév Miklós halála után, levettem a bakacsin posztót, kinyitottam a fedelet, és leültem mellé. Ami az ujjaimból előjött, azt játszottam, és ami a szívemből jött, azt tettem mellé, meg az emlékeimből kiszaladó dallamokat, és ha nem szégyellem, még énekelek is. Csodálatosképpen nagyon jól esett. Visszahozott a földre, visszaadta a létezésem biztonságérzetét. A földre tett.

Persze, amit megtudtam, az igaz volt, és alaposan beleszólt a további életembe, de mégis: életben maradtam! Hála Krisznek és a zenének!

X X X

Másnap nagy mozgásba lendült minden körülöttem, csak én lebegtem a dolgok felett kellő magasságban, mintegy védelmező csónakon, a fejemben azzal az álomképpel, amitől nem tudtam szabadulni napközben sem, minduntalan elébem állt, és láttam a nyári napsütésben Miklós kőháza mellett a nagy diófa alatt Miklóst és a kis Tivit a szőke fejével, vékonycsontú alakját mint öleli magába Miklós, ki féltérden két combja közé fogja a fiát, a gyerek vállán át a melléhez fogja a sörétes szárcsalövő puskát, és löni tanítja úgy, hogy ketten tartják, ketten lesik a célt a keresőn, Miklós a gyerek kicsi ujját a ravaszra szorítja, és ketten sütik el, amitől az íriszerdő egyik feje szétrobban, és lila szirmok lebegnek a földre. Aztán a következőt is eltalálják, és megint, aztán Miklós elengedi a fegyvert, Tivi céloz, érezni feszült kis testén, hogy nehéz a fegyver, de eltalálja, és az íriszek sorra felrobbannak, s míg a többiek megreszketnek a halott virág körül, hull, hull a lila, roncsolt szíromeső. Igen, a látvány idilli, ahogy álmomban nézem őket, mégis valami szorongásféle terjed szét bennem, és nappal is ez az érzés uralkodik rajtam egész nap, különösen, ha élesen megint és megint előjön, és magam előtt látom őket. Közben pedig zajlik fenn, a Szalajka-ormon az élet.

Reggeli előtt kendőt vontam a vállamra, és kísértél Miklós felé, ahol az írisz-csonkok megadták magukat a télnek, körül sár, csak a lerakott köveken átlépdelve lehet járni a csordogáló, megereszkedett hólé között, és Miklós házacskaán keményen kapaszkodnak a vadszőlőindák, mint pókháló, szőtték be a bejárat tölgyfa ajtaját. Miért is mentem arra? Csak

a munka akadt meg miatta. A konyha ajtajában Krisz előttem térdelve tisztította rólam a sarat, miközben a tűzhelyen lábasok illatoztak, és tudtam, odabenn már ropog a tűz a kandallóban, és a Tivi által kedvelt kis kerek asztalkán megterítve vár a reggeli.

Nem álltam meg, hogy meg ne simogassam a kislány kócos fejcskáját, amint a térdem körül lehajtva igyekszik megtisztítani a cipőm a mocsktól. Fel is nézett, hiszen ilyet nem illik tenni, de a szeme mosolygott, és akkor én is elmosolyodtam:

- Ugye te vagy az őrangyalom? Akkor érteztél épp, amikor a legnagyobb szükségem volt a segítségedre... Alig látni, mikor csinálod, mégis minden megszületik a kezed alatt, Krisz. Hogy háláljam meg, nem is tudom. -

- Ó, Madam, szót se többet erről! Végzem a dolgom. És az Ég titkait tilos feszegetni. -

Határozottan emlékszem, hogy ezt mondta. Bár arra a beszélgetésre emlékeznék így, amikor azt a bizonyos papírt aláírtam!

Még a konyhaajtóban álltam, amikor felkanyarodott a fogatunk, rajta Balázs, arcán komolyság és aggodalom.

- Elindultak a szülési fájdalmak, már a bába is ott sűrög, de a gyerek haránt... - szólt halkan, aztán beveszi magát az istállóba, beviszi a fekete lovat, és elő sem bújik onnan aznap, nem lehet vele beszélni, de hamar feledem is, bár kezem tördelem KisZsuzska szenvedéseit elképzelve, de a történetek kimossák a fejemből, csak az álmom lebeg folyvást. Még akkor is, és majdnem elmeséltem, amikor a teát szürcsölve Tivi hátradől a kis karszékben, rám néz, aztán feláll, kezét csókol ezerszer, és azt suttogja ráncos kézfejem felett meleg leheletével, hogy „Bocsánat, Anya, ezerszer bocsáss meg!”, és én akkor úgy megkönnyebbülök, hisz akkor mégis meleg szív és úri vér irányítja a fiam esztét, ha néha el is hagyja, végül is nem vészett dúvad, mint tegnap mutatta. Hogy megijesztett. Átölelem, és arra gondoltam, hogy mit tennék én, ha összeomolna az életem, mint neki most?

Odakint újabb kerékszörgés, és mélyhangú, harsány Hóha! Nagy csiviteléssel lekászálódik férjeura segítségével Klárikám, és utána még két alak. Ugyan kik ezek? Nézem meg jobban.

- Minden rokont meglátogattunk, Anyám, és trófeákat is hoztunk. Édes nagyanyám csókjait küldi, és nagyon-nagyon örül a dédunokának, meg nagyon-nagyon aggódik Zsuzska miatt... -

Mire kidugja a fejét Balázs az istállóajtón, Klárika észreveszi, s odaszól még futtában befelé:

- Még nincs meg a gyereke, de ne izguljon! - és eltűnik az ajtóban.

Én meg elhűlök vendégeink láttán. Ugyan mit akarhat Pali öcsém, tudván a tudottakat, Tivi megöli, és pláne mit a doktor, Mátyási úr, akire Zsuzska mellett szükség volna most? Meg nem állom ezt meg is mondani neki, mire a bábaasszony jelenlétére hivatkozva legyint, mintha a paraszt nem is volna ember. Csak estére tudtam meg, hogy hiában is lett volna ott, Mátyási uram nem orvosdoktor, hanem jogi doktor, ami nagy különbség, és akkor mit keres egészségi ügyekben az édesanyám portáján?

Körülültük a kandallót, Klárika megállás nélkül fecsegett, beszámolt a rokoni látogatásokról, Tivadar még nem jelent meg, nyilván átöltözik a negligésből, ha már ilyen jeles személyek is megjelentek, mint a doktor, ám Pál sem volt még idebenn. Nyilván felrázta a kocsi a nyilván borocskával teli hasát, és hallottam, amint a fának dőlve rókázik rendesen. A konyha felől forralt bor illata terjengett befelé, ám a közérzetemet nem hangolta vidámabbra. Valahogy Pali megjelenése zavart.

- De hogy az a gyerek milyen eszes! Képzeljék, már olvas, és ugyan mit, egy ilyen öt és fél éves fiúcska? Nem hiszik el! Suetoniust! Eredeti latin nyelven! Meglátják, még nagy

politikus lesz belőle! - lelkesedett Klárika, majd felpattant, mert Tivadar belépett az utolsó szavakra, és meg is toldta, mondván:

- A császárok élete engem is érdekelt annak idején, és lám, nem lettem politikus! Isten hozott, édes nővérem! De te csak ámulj, mert az a gyerek valójában megérdemli, hiszen olyan apró még. Ám nem latinul kellene olvasnia, hanem karddal kellene vívnia... -

És hullottak a testvéri csókok, és Klárika nemes egyszerűséggel a hasára vette Tivi tenyerét, mondván:

- Hát ebből vajon mi lesz? Tengerész, mert annyit hintázik, hogy na! - és ezen mindenki jót nevetett, aztán bejött Krisz egy tálcán hatalmas kancsóban gőzölgő forralt borral, meg teával, és körbekínálta a társaságot. Tivadar csak csodálkozva nézett felém, hogy bizony ki ez a kis csinos leányka, aki itt illedelmesen felszolgál? Majd megmagyarázom! - súgtam, nem akarván szégyenkezésre készíteni a gyermeket, amikor nyílt az ajtó, és a Forszál hidegét meg a kinti tél jegét magával hozva belépett Pál. Tivadar hozzá lépett épp köszöntésre, de csak hidegen, főhajtással üdvözölte, míg cseh sógorát hátba veregette, és németül kérdezte, miként érzi magát Magyarországon, ám az én vőm németül sem értett egy kukkot sem, de azért a széles és jóindulatú mosoly le nem hervadt az arcáról. Kíváncsian vártam, Mátyási doktor miképpen fogadtatik a ház ura által, s a jelenet megkacagtató volt, ha nem lett volna számomra rettenetesen kínos.

Mátyási doktor ünneplőben parádézott, és ünnepélyes magatartással ült a szék szélén, hóna alatt valami iratcsomót szorongatva. Amikor Tivadar hozzá lépett, felpattant, fiam kezét hosszan rázta, s el nem engedte, míg végig nem mondta a magáét:

- Üdvözöllek, édes fiam, Tivadar, mint a fiamat, bár igazából nem vagy az, de lehetnél, igaz, akkor már 35 évet is a magadénak mondhatnál, ugye... - és itt rám nézett, én meg, ostoba vén tyúk, elpirultam. - Egy szó mint száz, azért hoztam eme papírokat tisztelt nagybátyád beleegyezésével, hogy bizonyítsam hív szándékomat, ugyanis ezekben a papírosokban van az én boldogságom. Ezek ugyanis svarcaufveisz bizonyítják nem csak nemesember mivoltomat, hanem jövedelmem elégségét is ahhoz, hogy egy asszonyt el tudjak tartani. Erre a pillanatra sok-sok éve készültem! És elértem végre azt a társadalmi nívót, amelyen állva megkérhetem édesanyád, özvegy Zách Miklósné, született gróf Almássy Lola kezét. Hozzád fordulok, édes fiam, mint a ház urához, hogy add áldásodat frigyünkre! - Befejezte, és rám nézett negédesen.

Megállt a légy is a levegőben, és néma volt az egész pereputty, mint a csuka. Mindenki hallgatott és hűledezett. Belőlem azonban azonnal kirobbant valami fékezhetetlen hahota. Hátravettem magam a fotelben, és nem bírtam abbahagyni. Úgy szállt a kacagás fölöttem, mint a madarak, és harsányságom betöltötte a hatalmas szálát.

- De, Anya, fékezze magát! - suttogetta leányom a rend kedvéért, aztán a fiam vont kérdőre, és hát muszáj lett megkomolyodnom:

- Miféle házassági terveket szövöget, Anyám? És egyetlen szót sem szól róla! Ilyen hirtelen kell megtudnom! Hogy is van ez tehát? - nézett rám kérdőn. Mátyási doktor ekkor helyet foglalt ismét a szék szélén, és rám kacintott.

Ezt a kacintást már ismertem. Akkor tán Anyáméknál el is mosolyodtam, de most felháborított ez a cinkosság. Mindennek tetejébe az egész dolog hosszú 35 évre nyúlik vissza! Nem számolt rosszul a doktor úr, de azóta elévült! Hogy gondolta? És milyen alapon ma már? Nos, ezeket mind meg is kérdeztem, amire Mátyási annyit válaszolt szemlesütve 55 éves szemérmességében:

- A szerelem alapján. Nem kevésbé adta tanújelét vonzalmának még kisasszony korában, Lolita grófnő. Azóta, tudom, kénytelen házasságban élt Zách gróf úrral. Akkor én a

tizennyolcat épp betöltvén, sem egzisztenciám, sem vagyonom nem volt. Attól fogva azonban erősen igyekeztem megszerezni a címet a jogi tanulmányok doktorátusával, ha rangot nem is kaptam véle. Évek óta tisztelt szülei szolgálatában állok családi titkárként abban az édes reményben és boldogságban, hogy ha néhány pillanatra is, Lola grófnőt láthatom, sőt élvezhetem a mosolyát, ugyebár, amely a múltra emlékeztet... -

- No, álljon meg, kedves doktor! Semmiféle alapot nem adtam magának az illetén viselkedésre! Hogy merészel a gyermekeim előtt öntudatlan, gyermekes kapcsolatunkra célozni? És erre még építeni is! Nem lennék olyan büszke a maga helyében, hogy elcsábított egy 13 éves kislányt! Most a legszívesebben felpofoznám, és kikergetném a házamból. Tivadar! -

- Értem, Anyám. A dolog fonák. Ugyanis öcséd, az én kedves nagybátyám komoly érvekkel támogatta Mátyási úr szándékát, azaz anyám felhatalmazását felhasználva eladta néki a fügedi nyáját, 1500 darab birkát, ami ugye tekintélyes vagyon. És ha jól ismerem a túlságosan alacsony adásvételi ár indokait, hát javarészt eddigi szolgálatai fejében, azaz szinte ingyen. Jól tudom, uram? Mutassa kérem, az adásvételi szerződést, hiszen emiatt hozta magával, nemde? -

Tivadar elvette a papírt, átfutotta, és rácsapva kézfejjével így szólt:

- A dátum november huszadika. Akkor már itthon voltam. Tehát mint a Zách-uradalom feje ez okból kifolyólag Édesanyám akarattalan felhatalmazása Pál bátyám részére de jure nem érvényes. Tehát ön, kedves Mátyási uram, nem tulajdonosa a fügedi nyájnak. Tisztelt uram? Tisztelt bátyám? -

Mátyási halottfehérre sápadt, de Pál nagyot perdült, és szembe kerülve Tivadarral, az arcába lihegte:

- Majd a Törvény ítéletet hoz! A te uradalmad az én kezelésemben vagyon, és marad is! -

Tivadar egyre nyugodtabb lett, szava egyre halkabb, szinte hallhatatlan:

- Jól ismeri a záradékot, hiszen ön is aláírta, bátyám, miszerint a szerződés érvényét veszti, mielőtt hazatérve személyesen át nem veszem birtokom irányítását. Megtörtént, nemde? -

- Haha! - gúnyolódott Pál öcsém, és ereimben megfagyott a vér. Mi lesz ennek a vége, ahogy Tivadar hevesességét ismerem? - Haha! - kacagott fel másodszor öcsém. - Apád halála után semmiféle örökhagyási eljárás nem tett örökössé, kedves fiam. Míg én élek, addig itt én rendelkezem. S ha úgy tetszik, felszólíthatom édesanyádat, hogy tegye törvényessé azt a frigyét, amelyet megpecsételtek ők ketten 1785 nyarán, és ezt sokan tanúsíthatják. Legyen nyugodt, Mátyási uram, itt mienk a győzelem. -

Úgy éreztem, elájulok. Ekkora impertinenciát nem képzeltem volna sem az öcsémtől, sem attól a valamikori szerelmesemtől, aki így visszaél régi-régi érzelmi viharommal, amit köréje fontam, sajna. Még szerencse, hogy a vőm nem ért a történelemből egy szót sem, és remélem, Klárika visszafogja magát, s ezt nem tárgyalja ki vele. Ez csak az én szégyenem, amit ebben a korban már úgy-ahogy képes vagyok elviselni. Ám az anyagi vonzatok életbevágó mélységgel törték meg az életünket. És Tivadar jövőjét.

Krisz jött be halkan, és hasábokat tett a tűzre. Ideje is volt, már csak néhány vékony ágacska izzott keresztben egymáson. Amikor elment Pál mellett, az megkapta a szoknyáját, magához húzta, és a fülébe súgott valamit, amitől Krisz arca lángvörös lett, és a kandalló rendbetétele tán újabb poharat vitt Pálnak, és fürgén kisietett az öregedő szemek sóvár pillantása elől. Éreztem, Tivadar nehezen türtözteti magát, nehéz lélegzetvétele a visszafojtott indulattól hullámozott. A síri csendben Klárikám szólalt:

- Holnap elutazunk, Anyám. Már be is csomagoltattam. -

Mire Tivadar közbeszólt:

- Ne menjetek még! Néhány nap múlva atyánk nevenapja, Miklós-nap lesz...

... és ekkor robbant be az ajtó. Balázs állt a megrettent társaság előtt teljes magasságában, arcán merev, tisztelettudó semlegesség, de érezni lehetett, mi tombol belül:

- Zsuzska szül, sikoltozása idehallik... El kell mennem, el kell őket temetnem... Isten áldja jószágukat!.. Vissza engedelmmükkel többé nem térek... De izenetet vihetek Antónia méltóságosnak... - várt, s mivel pissenés sem hallatszott, sarkon fordult, kiment, de be sem csukta az ajtót, utána szólt Mátyási:

- Ha lemegy, Balázs fiam, vigyél engemet is! - felállt, általános bókkal elkészönt a társaságtól, és becsukta maguk mögött az ajtót. Pál ottmaradt. Az oroszlankeztrecben.

Zsuzska!... Mit szenvedhetsz, kicsi lányom... Zsuzska... Nem tudtam visszatartani könnyeim. Reméltem, senki nem is vár el tőlem ma már több önuralmat. Elengedtem magam. Krisz jelent meg előttem sugárzó arcával, békét idéző kék szemével, és hideg vizet hozott csillogó üvegpohárban. Varázsitalt. Megittam, és az után már csak mint vízen át, vagy üvegen át, életlenül és alig hallhatóan éreztem a történeteket. Igaz, más különös már nem történt, csak az, hogy Tivadarnak sikerült lebeszélni Klárikát a sietős hazakocsikázásról, remélve tán, hogy az én lelkemet ápolgatja majd, no meg Miklós-napi vadászatra invitálta sógorát, Pált is, és összeír majd még néhány rokont, öccsöt, unokafivért, és felmegyünk mindnyájan a mátra-kereszti vadászházba.

- Hallom, hogy a hegy bércein még medve is jár, de vadkan rengeteg. A népnek sem árt egy kis multság. A fél falut felvisszük hajtónak, néhány róka is belefér. Asszonyokat is viszünk. Fent még szikrázik a hó, s ha van Szent Miklósnak jó szíve, megereszti ránk a havat, lehet szánkázni, csináltatunk jeget is. Anyám, még megvan-e a régi korcsolyája? -

Odajött a kedves, letérdelt, látta ijedelmemet. Igen, kiülhetett az arcomra a már megjelent álomkép... a puszta... íriszek helyett medve...

- És akkor megtarthatjuk a kézfogót is... Az ám! De hová lett a vőlegény? - nevetett. És semmi hamisság nem volt a nevetésében. Felderültem. Annak meg különöst örültem, hogy Klárika kézen fogott, és együtt mentünk kifelé, segített a fürdőben, segített megágyazni, és a hajamat is megfésülte, miközben dúdolt és versikét mondott. Gyerekkori versikéket.

„Diófából koporsó,
Leveliből borító,
Ágaiból legyező,
Gyükeriből hangyázó,
Puszta pajta fedetlen,
Három veréb hat szemmel,
Ajajaj!”

Nagyon sírtunk mind a ketten.

X X X

Ez az írás-dolog itt éppen olyan, mint kisgyermekkoromban volt a nemszívesen evett tejbe-gríz. A feléledt alakok Lelkem Lola körül annyira az életbe akarnak lépni a szomorúságaikkal, érzelmeikkel, csalásaikkal és csalódásaikkal, hogy arra sarkallnak, hagyjam már a más dolgaim, üljek le, és írjam már végre tovább! Ilyen fonák viszonyban voltam én a tejbe-grízzel telt tálkával, amelynek az alján ott sétált virágok között kis kosárájával a karján Piroska, és

mellette, felnézve a kislányra, ott sompolyog az ordas farkas, hát igyekeztem kedvem ellenére gyorsan enni a tejbepapit, nehogy Piroska megfulladjon a papi alatt, de hagytam a farkason mindig annyit, hogy belefutaladhasson!

... és kerget a lelkiismereti kérdés, mi történik kedves hőseimmel ott, ahol hagytam őket...

... és jön, jön a tejbegríz-effektus...

Hatalmas hófúvással köszöntött be a másnap. December 2-ika volt, és megállás nélkül szakadt, másnap befűtta a bejáratú ajtót a két lépcsőjével, felettünk a reménytelen, ónszürke ég, köröttünk a csupasz erdei fák ágai közt sivító szél, az immár járhatatlanná vált egyetlen volt út tudata, a lelkek mélyén az elzártság szorongása az ott ragadt öcsém alkohol-elvonási tüneteivel tetézve levertté tett mindnyájunkat, még ha olykor elterelte a figyelmet a vadászat tervezgetése. Tivadar az udvariassági viselkedés felszínén lebegett, de érezhetően belülről erős gondok nyomták, Pál összeomlása végleg elundorította tőle, csak Klárikámon nem fogott a bű, mert ő életet várt, olyat, amit ő teremtett.

Egész nap a hó vastagságának növekedését figyeltük, mindenki saját magával volt elfoglalva, a kellemetlen helyzet feldolgozásán túl KisZsuzska, Anyám, Balázs jártak a fejünkben, s én néha elrepültem a rideg kövek és festett képek közé a kis templomba. Vajon mi lehet vele?

Harmadnapra kiderült, Krisz nem győzi egymaga, a férfiak, azaz Tivadar és János vőm nekiláttak fát hordani, aprítani a konyha hátsó ajtaján át, mi meg Klárikával a konyhában igyekeztünk hasznossá tenni magunkat. És akkor a küszöbön... Ó, azok a küszöbök! Milyen jelentős helyszínek! Ott meg kell állni, hiszen azért vannak, és a hirtelenjött, sürgős mondanások mindig a küszöbön hangzanak el akár befelé, akár kifelé menet! Most kifelé menet, a nyitott ajtóban megállt Tivadar, és maga elé nézve kérdezte:

- Gregát nem láttam mostanában... Segíthetne! Hol lehet? - azzal kilépett, és becsukta végre maga mögött az ajtót.

- Igaz is, - toldta Krisz - napok óta nem hozott friss tejet. Vajj gondoskodik-e az árva tehénkéről? -

Az istállóban most csak az az árva tehénke állt, lovaink Fügeden, s a tágas térben, az ajtótól balra, a keskenyebbik oldalon egyetlen rácsos, kicsi istállóablakon szűrődött be némi téli, havas, szürke fény. Túloldalon, a padlásfeljáró deszkái alatti sötét lyukban alig lehetett észrevenni a dikót, Grega fekhelyét. Ott ült az öreg, mezítelen lábai a csupasz földön, kezében a kapca rongya, és lefelé bámult fagyos lábaira, vállán a pokróc félig-meddig. Egy szál ingben ült ott ebben a zimankóban, uramisten! Tivadar szólította, hátha nem látta meg beléptekor, bár mögötte szuszogott János is, én is magamra kanyarítottam a kis bundát, és bevitt a kíváncsiság. Grega nem reagált, Tivadar hát megfogta a vállát. Az érintéstől arccal a földre bukott az öreg, és úgy maradt ott ülő helyzetébe dermedve. Nem élt.

Mióta nem? Azelőtt KisZsuzska látta el ezt a szegény félnótást... Jó ég! Mikor is ment le KisZsuzska? Hány nap is telt? Észrevétlen ment el, ahogyan élt, tán maga sem tudta, mi történik vele...

A férfiak feltették a könnyű kis, öreg testet a dikóra, leterítették öreg pokrócával... Alatta domborodott a megfagyott Grega...

- Ilyenkor nincs az az ásó, ami ebbe a kemény földbe beleharapjon. Egyelőre marad. - Fordult ki elsőnek Tivadar. Krisz a tehénke mellé ült a sajtárral, benne meleg vízzel, hogy duzzadó tögyétől megszabadítsa a tehenet, János a jó gazda mozdulatával szénát vetett elé, és megmerítette a vödört a mély hóban.

Megint egy gyász. És elmaradnak a temetések. Még öreg Zsuzskám sem került végső nyughelyére... És eszembe jutottak Grega szavai: „... A halottnak vissza kell térnie az édes anyaföldre, hogy ott nyugodjék. Így persze nem nyugszik meg soha, és nem állhat a Teremtő elébe a bűneivel...” Akkor mondta, mikoron Miklós visszajárt. Most akkor hányan jönnek el meglátogatni az éjszaka csendjében? Hány földeletlen halott?

Szó nem hangzott odabenn sem. Pálnak kinint adtam, és lefektettük az üres vendégszobában, különben ki-ki elvonult. A gondolatok sötéten settenkedtek a házban. Ebben a hóhullásos, halottas, téli estében mindenki azt hihette, már csak a nehéz fellegekkel vagyunk kapcsolatban, ami szorgalmasan küldi ránk apró pelyhekben az áldását, meg talán az Istennel, aki széllal fúvatja meg az erdő ágait, hogy csak úgy sivítanak, s a kerti fenyőkről nagy puffanásokkal sodortatja le a dermedt hótömböket. Kívül, belül csend.

Egyszerre veti fel mindenki a fejét. Kerézkörgést vélünk hallani. De nem! Igazából kocsi az! Nem is egy! A mi csézánk, amit Balázs vitt le! Meg a fedett batár, a Klárikáéké! Ismerős zörgések, ismerős nyerítések, és ismeretlen hangok: Hóhahó!

Az összefüggő hófüggöny eltakarta azt, amit a fülünkkel azonosítottunk. Mindnyájan az ablakhoz nyomtuk az orrunkat. Tivadar vette a bátorságot, hogy kilépjen ebbe az ítéletidőbe. Hát azok végül is ideértek, széllal, hóval, szügyig érő jeges takaróval küzdve! Persze, Anyám nem feledett, s idehajszolta ezt a két ember, kockáztatta a lovak épségét, merthogy a gyerekei meg az unokái... Lehet, odalent tán kevésbé kemény az idő? Bajuszos, pozsgás, középkorú ember ugrott le az első bakról, és lépdelt a ház felé, mögötte egy félig még gyerek vesződött a lekantározással. Betessékeltük mindkettőt a Forszáiba, hová átsurrant a kandalló melege, Krisz meg hozta már a bögréket a forralt borral, én meg elviharzottam a vaskos borítékkal. Anyám küldte. Nekem! Már a fogása is előntött nyugalommal, és gyöngybetűi egyenesen örömmámorba hajszoltak. Ami pedig benne állt!

X X X

Kezemben a súlyos levél. Annyira vágyom elolvasni, kibontását mégis halogatom. Akkor még nem tudtam, miért.

„Drága leányom, Ilonám! Mindenek előtt légy bizalommal e levél vivője eránt. Ő énnám is kocsisom volt. Igen megbízható, szavatartó ember, és amint neve is elmondja, egész családjá kocsikkal s lovakkal foglalkozék, tehát értő ember is: Kocsis Lajosnak hívják. Véle küldém fiát is, alig 16 esztendő, eléggé az anyjára ütött, aprócsontú, de bírja a munkát, s apjára igen hallgat. Amúgy az öreg Lajos özvegy, és bizony elvolna Zsuzska kis házában. Add oda néki jó szívvel, és tartsd úgy, mintha Zsuzsa testvére volna, nem idegen. Mindehhez még hozzáfűzném, édes lányom, hogy onokámnak, Klárikának és hites urának törött kocsiját is megjavítja odafönn, hogy mire ők útra készlenének, el is indulhassanak véle bátran azon rettenetesen hosszú útra, amihez ezennel kívánok sok szerencsét, jó időt, és Isten áldását! Sokezer csókkal! Add által nékiek, szívem Ilonám!

Más mondandómra nem akarék bőven kitérni. Ahogy Isten adta, el is vette sok-sok szenvedés és bajlódás után a mi édes Zsuzska szolgálkat, kit amúgy tisztességgel el is temettünk, bár nagy volt a fagy, és igen reá kellett beszéljem szóval és egyébbel a temető szolgálját, hogy a sírt hamarost kiássa. Akkor még nem tudtam, hogy széleset kellett volna kérjek, hogy melléje letegyék édes egy leányát is, aki hamarost követte. Ám mindez csak gondolatomban fordult elé, hiszen az események egészen másképp alakultak.

Híven próbálom leírni néked, hiszen mind a két Zsuzsánna neked igen szoros szeretteid közé tartoztak. Megérdemled, hogy tudd elmúlásukat. Öreg Zsuzskát aztán nem csak a dereka és

lába, hanem a szíve is hamarost elhagyta, aminek hálát is mondhatnók, ha nem félnénk Isten haragjától, de hát már annyit szenvedte szegény, hogy élete kihunyása csak megváltás volt néki. De nem nekünk, különöst lányának nem, ki még méhében gyermekével lemosdatta szegényt, és ahogy illik, meg adta néki a végtisztességet egész éjszakai virrasztással, és a szomszédasszonyaival együtt való siratással, kántálással, amin magam is kis ideig részt vettem. Nem háladatlanságból kis ideig, hanem magam sem érzem magamat jól. No, de inkább kis Zsuzskáról. Le nem tudom írni az ő szenvedéseit, amely hajnalban elfogá, úgy hogy édesanyját végső útjára kikísérni sem vala képes. Ezen kesergésében nagy fájdalmak törtek reá, és bizony ezen fájdalmak szülési kínokba mentek által, ami eltartott egész éjjel és nappal is még, sőt azon túl, csaknem három napon át. Hiába hívtuk a bábát, az megpróbálta, amit tudása adott, de sokat nem tehetett, az a gyermek csak nem akart a világra jönni, hiszen hogyan is tudott volna, ha nem úgy feküdt az anyja méhében, ahogy kellett volna. A bába hiába próbálta forgatni, bizony nem sikerült, ahogy az csak igen ritkán szokott volt. Az egész környék KisZsuzska kiáltásaitól és átkaitól volt hangos. Nem ezt érdemelte, Uram, bocsásd meg szavaimat, de tényleg jó és rendes lány volt. A szenvedés kiáltásai nem számítanak az Úrnál, remélem, és hiszem, hogy édes jó anyja nem fordult meg a sírjában ezen szörnyű szenvedés hallatán. De biz a gyermek sem! Csak harmadnapra sikerült Kákáné Borisnak úgy nyúlania, hogy a gyermeket kipréselte a rettenetes harapófogó nyíláson által, mitől pediglen Zsuzska egy hatalmas kiáltással kiszenvedett nyomban, amint felsírt a pici. Nem bírta tovább, de meg az a hatalmas barlang sem volt emberi nyílás! Soha ne lássak ilyet! Akkor érkezett Balázs, és rontott bé a házba, s látá a borzalmakat, és esztét veszté nyomban, megfogá piciny fiát, megszorongatta mint anyagyilkost, de úgy, hogy azonnal az is kimúlt a kezei között, hiába kiáltoztak az asszonyok odakünn. Nagy csönd lett ezután. Balázs kifordult az ajtón, bezárta, hogy senki oda be ne mehessen. Az anyja házából épp kivittük a holtat, most két új holt feküdt vérében benne. Azzal Balázs künn a hóban, a kert aljában kitépett kerítés karójából, padnak lépcsőjéből, ebből-abból nekilátott valamit összeeszkábálni. Odasompolygék magam is, mondván, lesz nekiek rendes koporsójuk, már szólottam érte, de mintha nem is hallotta volna, csak tovább kalapált vadul, azután már senki nem mert szólani hozzá, sem Zsuzskát és a kis pogányt senki el nem merte siratni, rendbe tenni a másvilági útra meg különösképpen nem, hát csak hallgatott mindenki körül két teljes napon át. Balázs egy korty italt, egy falat ételt nem vett magához. Másnap alkonyattájt benyitott a hideg házba, és az elkészült talyigára rakta holt családját, szép akkurátusan be is takarta őket nászukra általam adott cifra paplanyba, maga fogta magát a talyiga elébe, és kihúzta a kapun. Egy szót nem szóla, még köszönést sem, és nekiindult az éjszakának a Tisza felé. Senkit nem küldtem utána, semmit nem küldöttem, hiszen láttam, hijába. Hogy hová ment? Isten a tudója, ki segítse őket nagyon! Nem tudom könnyek nélkül írni, mi setét sejtések fordultak meg bennem, s nem hessenthetők el már tán sohasem...

De tovább! Most Mátyásiról beszélnék, illetve kérdeném, felküldhetem-e hozzatok a vadászatra, merthogy nem hívtátok, különösen te nem, Ilonám, mit nemigen értek. Magyarázatul engedékenységemre írom azon gondolatomat, hogy Mátyási nálam ellakása elsősorban öcséd, Pál miatt vala, ki reménylem, nálatok most jól van, és nem okoz gondot. Szegény lézengő Mátyásit is ő bolondította meg. No, nehogy azt hidd, rád akarom tukmálni, a vadászatra való meghívást is ne vedd kérésnek, ha úgy gondolod! Öcséd fölé véltem őt őrizőnek, helyrebillentőnek, s ha te is úgy gondoltad volna, a te vezénylesed alatt. De látod, fordítva sült el a dolog, öcséd kerekedett felül, és azzal a nyáj-vásárlással túlhajtotta a leánykérést, ámbátor ugyan azt hiszem, inkább a saját zsebére hajtott nem keveset, de hát Mátyási annyira beleesett az ügybe, hogy nem keverném megye-szintig a kérdést. Tény az, hogy szegény Mátyási magát biztosítani szeretné hátralevő életére, hiszen tőlem csak kenyeret kap, azt se sokat, abból ugyan hozományra gyűjteni nem tud, de hát nekem is kevés van. De jure meg ugyan már mire használnom? Látod, Pál megfogásában sem vált be. Mindehhez még hozzá kell

fűznöm, hogy tény, gyerekkori hevülésedről tudtam, tán apád is, nem firtattuk egymást közt sem. Én nem állottam közétek, mert saját fiatalságomra emlékezék, mikoron is nagyon megszenvedtem, hogy hűség mián visszafogtam a természetet, és emiatt aztán nem akartam, hogy te is így szenvedd meg az úgynevezett becsületet. A természet ilyen, ám ha kielégül, hamar hamvad, s lám, kiheverted te is, és a mostani felháborodásodból azt olvasom, érzelmeid akkor sem lángoltak feléje annyira, inkább a test, és persze azon sem csodálkozom, hogy már ő számodra egészen a múlt, mit felhevíteni szándékosan nincs, és szerinted is jobb lett volna, ha nem támad föl, hanem csak szép emlék marad.

Mátyásival lehet beszélni, bár ostobának téteti magát, ha úgy látja hasznosnak, és hát beszéltem is vele, hogy ne kapja már el a kisnemesek hóbortja, azaz az arisztokrácia felé irányuló hódolat, és feltétlen odaadás, hiszen jómagam is emberszámba vettem eleddig, és elfogadta a helyzetet, de hát én más szemmel láttatom általa, ez érthető, ugye, leányom? Ha akarnád te is megértethetnéd vele magadat, és erre jó alkalom lehetne a vadászat lázas és mozgalmas tevékenysége. Én a magam részéről nem akarnék megválni tőle, és ezt a felemás helyzetet te elsimíthatnád néhány jó szóval. Gyakorlati szükségem nincs a szolgálataira, de jó néha egy-egy órácskát a tea mellett estelente, gyertyagyújtás előtt elbeszélgetni valakivel. Talán ez érthető részedről, ugye? Ha néha nálam összetalálkoztok, legyen az számotokra nem kellemetlen azon incidens után.

Látod, mennyi mindenről tudnánk mi beszélgetni, ha sűrűbben találkozhatnánk! Klári unokámról például. Úgy látom, okos, mondhatni polgári gondolkodású asszony lett jó gazda férje mellett. Mintha a természete nem lenne sem Almássy, sem Zách. És talán éppen ezért lesz boldog ember. Mit gondolsz? Tartsa meg az urát sokáig mellette a jó Isten, hogy csinálhasson neki sok-sok gyereket!

Azután meg vitatkozgathatnánk Tivadar unokámról is, ha itt ülnél velem szemben. Persze, elfogult vagy, de hiszen én nem csodálkozom ezen, én is így valék Pállal, mint anya a fiával. Te nem fogsz akkorát csalódni, mint én, ám soha nem fogsz engem panaszkodni hallani. Legfeljebb segedelmedet kérem, ha kérem. Tivadar jó gazda lesz, mert kötelességtudó, van benne valami az Almássyakból. Ha le tudja szerelni Pált, ki vívja majd az igazát ügyeskedéseivel szemben, és nem kell hivatalos útra terelni a dolgot. Ezt Mátyási is bizonygatja, bár a nyájról nem szívesen mond le, de állítja, hogy Tivadar a Zách-birtok jogos tulajdonosa, éppen ezért sugallanám neki, legyen a legeslegelső lépése, hogy szerezze meg írásban az örökségi végzést, minél gyorsabban, s ezen dologban a gyöngyösi alispán minden biztonnal készséggel segítene neki. Mármint a sürgősségben. Aj, ám én olyan avíttas vénasszony vagyok, olvashatod, nem értek én az ilyesmihez, mindazonáltal doktor Mátyási József jogászdoktor szavaiból ilyesmit hámoztam ki.

Ami pedig a mostani szív-viharodat illeti, hadd támogassalak meg egy-két gondolattal! Látod-e, mennyi a mondandóm mindenféléről, ami azt is jelenti, éjjel-nappal rajtatok jár az eszem! De ne félj ám, drágalátos lányom, Ilona, majd eme levélnek is a végére jutsz, s remélem, nem teszed le boldogtalanul, hanem jó szívvel. Tanácsolnám legelőbb, hogy alaposan ismerd meg azt az embert! Ha Zách-vér folyik benne, nehezen nyitható. És bár azt mondja a költő, hogy „amit elmulaszt az ember, az soha többé be nem hozható, s ez a hiány fáj halálodig”, mégis vannak olyas esetek, amelyet jobb elkerülni. Szeresd hát, mert szeretned kell ötven évesen is, ám úgy, mint a fiadat! Segíts neki felemás, lemondásokkal teli életében, és olvadj fel ebben az érzésben, és amikor már elég erősnek érzed magad, vedd el! Isten pásztora ő, mégha szeretetre méltó is. Féljed az Urat, Ilonám, szükséged lesz még az elnézésére. Mivel azonban az anyád leánya vagy, igyekeztem megismerni őt: ott jártam néhány paraszttal még a hófúvás előtt, és letétettem alkalmas helyre némi kő és faanyagot egy paplak felépítésére. Tivadar hozzá is kezdethet majd, mikoron kitavasodik. Bizonyos vagyok abban, hogy lelked is meg fog

nyugodni, mikoron testét biztonságban tudod, pediglen az ő lelkének, amint a te lelkednek is, nagy szükségetek lenne egyfajta érzelmi biztonságra. Imádkozom értetek!

Édes lányom, a szóból akkor is sok, ha jóra valók, befejezem hát hosszadalmas leveletem, helyette inkább forgassál verseket, könyveket, járjál nagyapád útján! Kicsiny Szirmay-ivadék vagy te! Látod becézgetlek, mint karon ülő korodban, de hát nagy benned most az érzelmi zűrzavar, mintha csak gyermek lennél. Aztán meg kipróbálhatnád a tolladat: az írás sokat könnyít, ha már valódi támasz nincs a közeledben! Én is elfelé vágyakozom, nem számíthatok rád. Áldjon az Ég! Nagyapád legyen vezető Szellemed! Én is feléje nyújtom a kezem, ha segedelemre van szükségem.

Válaszodat, ha néhány sornyi is, elvárom nagy-nagy szeretettel

Anyád

Gróf Almássy Gerzsonné Szirmay Antónia

Kelt: Fügödön, az 1823-dik esztendő Karácsony havának legelső napján.

X X X

Hát ezért halogattam a vastag levél felbontását. Anyám még soha nem tárulkozott ki előttem ennyire! Semennyire inkább. Elvonult, hallgatott, s ha szólt, olyat, mi elvárható volt. Ám most a rossz előérzetem csak erősödött. Ködös előérzet, és nem tudom, honnan jő, mely sorokból. Hiszen drága Zsuzsám tragédiái szörnyűségükkel teljesen átjárták a szívemet, és elsöpörhettek volna minden mást, és mégis, mégis még mindig, ahányszor Anyám levelére gondolok, kérdőjelek sora ágaskodik bennem. Nem vagyok képes elkapni őket. Legalább a kérdőjelek legyenek konkrétak! Talán Pál veszélyes talentuma az, mi ellen Anyám Mátyásival védekezik? Mégis hiában, mint írja? Tán a kitüremkedő vallomás régi, elfojtott szerelméről, amellyel engem figyelmeztet, véd s aggódik reverendásom iránti érzelmi vonzalmam miatt? Megütött a vallomása, és igen különös, hogy összevág minden! Az Almássyak és a Záchok közötti eleve elrendelt vonzalom, mely Anyám életét aranyozta vagy setétítette, igazából nem tudom egyfelé eldönteni. Jaj! A sok elbogozatlan kérdés! Inkább futottam volna hozzá, leülni pislákoló fahasábokat ölelő kandallója mellé, és beszélgetni, beszélgetni... Semmint idehaza sürögni a vadászat előkészítésével. Ezek már Miklós életében is riasztottak, fárasztottak, a világ végére is elszaladtam volna előlük, s azt hittem, Miklós kőházába zárkózásával egyszer s mindenkorra megszűnik, hiszen fegyverei odabenn csüngenek a falakon, de nem! Tivadar rálelt egy rejtett kamrára, és elhatározta, újra kezdi a nagy életet itt fenn, a Szalajka ormán, ebben a pici kastélyban.

Pihenésem azon percek, amikor elbújok a szobámba pihenés címén, és újra meg újra elolvasom Anyám levelét, és lelkemben elszállok a körakások és farakások felé, ahol József remélheti egy emberibb élet kialakulását. Bár futhatnék el innen oda, ahol ugyan nincs kandalló, de mégis előntene a meleg látásakor.

De nem! Kopognak, Krisz dugja be a fejét, és nekem mennem kell: Szállingózik a nép felfelé, hát hol is legyenek? Hely kell az istállóban a vendég fogatok lovainak, persze hogy eltapossák a tavaszi répa-ágyasomat, meg a kondérokknak is kell a hely. Tivadar lázasan intézkedik, Pál kiszabadulván kétnapos absztinens fogásából boldogan segédkezik, nyitják a fegyver-kamrát, és a Forszáiban gúlákba rakják őket. Kell majd a hajtóknak. Ugyan nem értem. Miklós parasztnak válogatva adott fegyvert, de hát Tivadar mindig valamely külhoni szokásra hivatkozik, és Pál bólogat, törlené feketült lelkéről a foltokat, és akkor lendül igaz tevékenységbe, amikor fel kell gurítani a pálincás hordókat. Lajos, új emberünk és fia ügyes bakokat állít az erdő felőli oldalon ezeknek, minél nehezebben legyenek megközelíthetők, bár én tudom,

hamarost üres lesz mindkettő, hiszen az ujjak gémberegettek, a lábak nedvesek a hideg latyaktól, és a fejünk felett lógó sötétszürke párnás felhők túl komorak ahhoz, hogy hamarost ne zúdítanák a nyakunkba tartalmukat. És lám, ki sem gondoltam, már a fejemre hullott az első pihe, aztán a második, harmadik, és órán belül fehér lesz ott, ahol nem járja le a nép. No, hajnalra, mire megérkeznek az úri vendégek, fehér világ várja őket. Legyen mit bevéreznőik. Az egyik paraszt szerint a nagy hely felől, a Mátrán túlról mackók érkeztek, a bérci nagy tölgyesben látták őket. Istenem! Hiszen ezek fenevadak! Rohanok Anyám betűihez vigaszul, megnyugtatósul, de elszundítok, hiába künn a zaj, rivalgás, és Miklóssal álmodom.

Karom lehanyatlik hasamra a nyitott levéllel, messziről hallom a kinti zsvajt, kopácsolást, hangokat, elszongítanak, szemhéjam nehezül, de riadok, ajtómon halk nesz, mintha a kilincset nyitná valaki, hogy észrevétlen maradjon, vagy ne zavarjon, ha tényleg elszundítanék, hát persze, hiszen Krisz az, s máris húzza vissza az ajtót: most mégsem! Kicsit éberül az agyam, mit akarhat, még fejem is arra fordítom, és érzem, ez nem Krisz. Az illatát ismerem, ez nem az övé. Durva erdei szagok áramlanak felém, felijedek, nem tréfa, érzem, kinyitom a szemem, s az ajtóban egy hatalmas medve áll moccanatlan, és néz. Épp úgy, mint az olyan állat, aki várja a pillanatot a támadásra. Figyel, szinte hipnotizál, nem moccan, hadd higgyem, álmodom. És nem hagyja el sikoly az ajkamat! Néma tátogás, mi telik tőlem, felülnék, de moccani sem tudok a félelemtől. És a medve besétál, közeledik, nem messze az ágyam onnan, kezem görcsösen a papírokba kapaszkodik. Anyám levelei izzadt markomban, én a medvét nézem merőn, ám átváltozik, levedli a bőrét, mancsával leemeli az álarcát, s alatta Miklós, nevetve remek tréfáján. Hallom a harsány és durva röhögést, kínomban visszahanyatlak az ernyedtt félálomba, a félelem elmúlt, helyébe az ijedtség utáni vad kalimpálás, és elkeseredett düh, amiért ennyire rám ijesztett. De már nincs is sehol! Visszament emberei közé, hiszen holnap vadászat, s mint egy ősi szertartáson, felvette holnapi áldozata bőrét. Riadok: De hiszen ez már Tivi vadászata. Miklós ott fekszik az ágyán kőházában! Az egész csak álom! Kinyitom a szemem. Idebenn minden a régi, takarómon gyűrött papírok, kisimogatom, papucsomba bújok, és kinyitom az ajtót. Kláriék szobájába sietek, hogy kinézzek arra, Miklós nyughelye felé... És igen, ahogy gondoltam: az ajtó nyitva, tárva, befújja a havat a szél, látom szinte az ágy takaróját lebegni a téli viharban, és látni vélem, hogy Miklós sehol. Tehát nem álmodtam! Visszajött a másvilágról vadászni, állati életet oltani, löni, hadakozni, férfi módra élvezni az erdő hatalmát.

Homlokom az ablaküvegen. Meleg üvegen. Nem: meleg kéz a homlokomon. Krisz az. Sikoltozásomra jött be. És megerősítette, hogy a repkény Miklós úr ajtaján érintetlen, s hogy medve nincs a közelben, igyam meg ezt az édes tejet, maga fejte, másnak nem is ad, csak Klárikának még, kell a holnapi kalácsba a többi, de ezt igyam, és öltsem a kabátot, jobb, ha kint vagyok, elszáll a félelem az emberek között.

És igen. Most hajtották fel a holnapi ebédre szánt juhokat, vagy tíz békés, fiatal állatot, Klárikám köztük, simogatja őket, János vőm hasára kulcsolt kézzel gyönyörködik a fehér havon poroszkáló hófehér gyapjakban, s mosolya mögött számlálódnak az aranyak, gondolom némi rosszindulattal, aztán az asszonyok közé sietek, mert tudniok kell, hogy a birkapaprikásba, ha várható is őzhús holnap, mégis inkább csombort tegyenek, meg sok borsot a hagyma pirulása közben, mert az úgy jó, és Krisz meg a kemence mellett dirigál, Pál már alaposan belekóstolt a hordók valamelyikébe, és messze, az istálló fala megetté színben Lajos szegezi a batárt, Tivadar meg szétszedi, olajozza a fegyvereket, ideki nem csinál nagy piszkot, s a fiú nézi-nézi, a KisLajos, hordja be, és immár a harmadik gúlába teszi a Forszál padozatán. Sok gyilkos fegyver. Kerülöm, és keresem a dolgomat.

Este már elcsendesül minden, az udvaron hatalmas máglya köré gyűltek a hajtók s asszonyaik, a hóesés elállt, tán kedvez a másnapi eseménynek, én körülsétálok, mint jóra való gazd-asszony, s épp szembekerülök Tivadarral, kezében apja puskája. Eddig Miklós őrizte. Ott volt

a falon, biztosan tudom. Most a kezében. Megreszketek. Jöjjön, Anyám! - karol belém fiam, és tudom, jobb, ha szót fogadok, és nem nézem meg, a kőház ajtaján valóban épek-e a vadszőlő folyondár ágbogai.

X X X

Este mennyi balgaságot elkövetne az ember a képzelet játszadozásai közepette, ha el nem halasztaná a cselekvést reggelre, amikor a napsütés kijózanítja! Ráadásul igencsak ugattak a kutya. Izgatottak voltak tán, vártak a másnapra. Még jól is jött a ramazúri! Amúgy sem szívelem őket, Miklós is, Tivi is igyekeznek távol tartani a jó ebeket, most meg végképp kerülöm vicsorgó, morgó, inafeszült közeledésüket. Így hát ez is visszatartott attól, hogy odalopózzam Tivadar ajtajához, s bekopogjak, arcát megnézzem, hogyan volt képes a halottra nyitni a hónapok óta zárt ajtót? Hogyan volt képes tolvaj módra leakasztani apja kedvenc fegyverét? Mi vitte rá? És honnan szedte az erőt? S ha a holt nyugalma megzavarta, tán a kutya is ezért... Amúgy is rövid az éj, hiszen hajnalhasadás előtt már érkeznek a vadásztársak, hát csak aludjon... Ha tud...

... És képzeld, Chrü! Akkor hajnalban megállt a hó, ami egész éjszaka csendben hullott, és tisztára fedte körül a világot, még kitisztult az ég is, valahol gyenge holdfény terült, amikor meghallottam az első lódobogást, és megmoccorgott az istálló, a két juhász a kést fente a birkapörköltökhöz, az asszonyok a kemencét fűtötték, az asztalon sorban a dagadó veknik, és megmozdultak enyéim is meleg ágyukban, Lajos pedig a kandallóval piszmogott, mert hát cudar a hideg odakünn.

Ki sem dugtam az orrom, ajtórésen át figyeltem, mint jönnek sorban, Lajos mint köti be a lovakat, s merre állítja a fogatokat, bár az nem volt sok, ebben a térdig hóban nemigen mozdultak ki az asszonyok még csevegésre sem, nemhogy vadászatra. Szoknyát alig láttam, női lovaglónadrágot meg csak egyet, de azt jól megnéztem, aki az a merész? A szoknyák besuhantak a Forszál melegébe, igyekeztem hát bemenni közéjük, de előbb a kis merész után fordultam, aki lovát a szemközti fához kötötte, tehát megy a férfiakkal, vállán kicsi női karabély, fején prémes kalpag, csizmája bélelt, kifordul a prém a szélre, az arca piros, ahogy megfújta a szél, tekintete fürge, amint Tivadart keresi. Tehát az ő hálója vagy onnan kivetve. A kis költőnő, Szemere Adalberta, azaz Bertuka, alig 17 éves, mint hírlík, nem nagy a birtok idefenn, Zemlénben.

Krisz már sürgött-forgott a három nőszemély körül, rokonok Mérából, Gyöngyösről is, húgaim. Majd elleszünk ebédig valahogy. Csevegni mindnyájan megtanultunk, ez komoly feladat mifelénk. Odakünn már megkezdődött az ivászat, fázik a paraszt abban a semmi gúnyában, és még előtte a nap, a hajtás fáradtsága, s ki tudja, mivel kell szembenézniök. No, nem mintha bárkiben akárcsak felmerülne is a félelem, hiszen férfidolog ez, s ki reá kiszemeltetett, az még büszke is, s lenézi az otthonmaradottakat. Lehetek vagy húszan, s hogy mikor keveredett közbük Palkó a maga potrohával, nem tudom. Azt hittem, ő itthon marad, de látom, komoly felszerelés csüng a vállán. János vőm csak megjátssza a nagy vadászt, inkább Klárika mellett melegedne, de ott tipeg-topog, nem tudja, mit kell ilyenkor csinálnia, kérdeni sem, nem volt elég ideje a magyarhoz, Klárika meg előzékenyen elsajátította azt a szakramentumos cseh nyelvet, hogy bele nem törik a szavakba, de hát Klárika sok mindenre képes, ha akar. No, hamar kivilágosodott már, megfűváltak a kürtök, és lódobogás verte fel a kis kastély udvarának csendjét, amint kivágtatott a hős sereg, nyomukban az ebek, utánuk meg a hajtók kürtökkel, puskákkal, lábukon vastag rongyok a hideg meg a zaj ellen, de fejükben még a pálinka gőze, szemükben jókedv és elszántság. Hát futottak.

A konyha felől jó illatok, és künn a kondérok körül is jó illatok, messze még a délidő, mire mind csak megjönnek, de üres gyomrokra készülünk. Fel is kötöttem a konyhai kötényt, és körülnéztem a tűzhelyek körül, kiadtam a diót, mákot a béleszekhez, mert azt magam mérem, nehogy eltévedjenek kézen-közön. Hozattam ízes mazsolát, az aszalt gyümölcsöt magam szárítottam, hát lesz mit az asztalra tenni. Igaz, volt már olyan, hogy alkonyatig hajtották, mire meglőtték a vadat, s mi várhattunk, éhes asszonyok, igaz, a jó melegben.

Most nem így esett. Túlágosan hamarost érkeztek az elsők, és túlágos csendességgel. Semmi harsány üdvözlés a medvét legyőzőnek, a szarvast meglövőnek, a vadkant elejtőnek. Kiszaladok hát, csak nincs baj? De bizony van. Nem vadat emeltek a vállukra a hajtók a hosszú rudakon, egy fia fajt sem lóg azokon díszítésül, és a trófea sem leng a fejek felett, mint diadalmi jelvény. A rudakon embertest. Jaj! Mellette Tivadar lépked, fogja a kezét, másik lecsüng túloldalt, s leteszik elém, az ajtó lépcsője elé. Pál az! Alatta még tócsává szivárog a vér, de melle nem emelkedik, és Tivadar elejti a kezét, amelynek már nem pulzál az ere. Öcsém halott. És körül a csend.

Valahogy nem tudok sírva fakadni. Csak nézem, és anyám szenvedéseit látom magam előtt. Hiába védte, nem tudta megvédeni. Mitől is? A rosszasságától? A vadállat karmától? Eltévedt golyótól? És hol volt Mátyási? Körülnézek: hol van ilyenkor? Hiszen felhívtam a gyerekek idejében. Mátyási is ott áll a többiek között nagy némaságban, szemlesütve, mintha bizony tehetne erről? De miről? Ki szólal meg végre? Tivadar lép hozzám:

- Meglőtték. Küldtettem már az Almássy-palotába Gyöngyösre, küldtettem szegény Nagymamámmhoz, és mindjárt megérkeznek a csendőrök is. -

- Csendőrök? Uramisten! Minek csendőr egy vadász-szerencsétlenséghez? -

Elnémulok. Pál tetemére meredek, és nem tudok, csak az esti találkozásra gondolni.

- Az első Miklós-nap Apád nélkül... Tivadar... - dadogok, s nem merek ránézni, eltemetem arcom, félek, elárul. Nem érzek fájdalmat. Ami elborít, az csak olyan csodálkozásféle, mint amikor bekövetkezik az, aminek be kell következnie.

Aztán összeállt az eset. Innen is mondták, onnan is suttogták. Hogy hiszen még vad nem is mutatkozott, kellett volna még felfelé menni jó darabon, ahogy a medvelesők mondták, de épp előfutott egy szarvas. Valami hatalmas aganccsal! Olyat még nem látott senki! De lőni nem akartak, el ne ijesszék a nagy vadat, a medvét, amire igazából mentek, ám Pali csak felemelte a puskát, és lőtt. Rögtön azután másfelől is jöttek lövések. Pali elvétette, másoknak sem sikerült. Úgy látszott, mintha a hajtók is inkább a szarvasra mentek volna, a kutyák meg szorították, de mégse! A vad elszelelt, a kutyákat visszahívta Tivadar, és körülnéztek, ki merre van. Akkor derült ki, hogy Pál nincs közöttük. Vissza a csapásra, ahol utoljára látták, amikor megbeszélés ellenére lőtt, és igen, ott feküdt vérben. Még élt. Még sokáig élt, de beszélni nem tudott, csak nyögött, és Tivadart nézte, akkor is őt, amikor az utolsót rebkent benne a lélegzet. Hát fordultak. Oda a vadászat, oda a medve...

- De Isten a tudója, Anyám, inkább Pali bátyám maradt volna! Mit nekem a medve! Ki lehetett ilyen balkezes? Amikor a legjobbakat válogattam! A legjobb fegyvereket adtam! Tiszta téli délelőtt, jó látási viszonyok közepette! Érthetetlen... - ingatta a fejét a fiam, és ledobta a válláról a fegyvert. Nem az a fegyver volt, tisztán láttam.

A Forszál hamarost ravatallá változott. Az asztalt leterítettük bakacsinnal, körül a gyertyák. Pál teteme mosdatlan, piszkos. Lefogtam még nyitott szemét. A társaság idegesen szedelőzködni kezdett, mögöttem szoknyák suhogtak, igyekeztek kifelé, kinn pedig megállt a kondérokban a kanál, a szél a száradó birkabőröket csapkodta a szérű falához, a hordók érdeklődés nélkül várták, mi következik. A vadászatnak vége.

Lajos lovakat vezetett elő, a fiú a fogatokat igazgatta. Lelki bénaság uralkodott mindenkin, a parasztok egy csoportba verődtek. Vártak. Ekkor robogott be két csendőr hatalmas muraközi lovak hátán. Hamar ideértek, és elállták az utat, türelmet kértek az uraktól, és szép sorjában mindenkit kikérdeztek, mit láttak, hol voltak, és szép csendben minden asszonyt is kifaggattak, de ugyan mit mondhattak ők? Úgy tűnt, senki nem tud semmit. A faggatás közepébe került végül is Mátyási doktor a jártasságával, folyvást a csendőrök nyomában fontoskodott. Jó kliensét veszítette öcsémben. Most aztán Anyám végképp rászorul majd. De tekintetében több volt a riadtság, mint a fölény, segítenem kellene tán, s megindultam felé, hogy kivonjam ebből a kényes ügyből. Amikor elébem lépett egy magas úr, első pillantásra ismeretlen, de arcáról azonnal lerítt, ki ő, és amikor lehajolt kézcsókra, átégette a testemet a meleg vér. Ajka a kézfejemre, lehelete simogatott, amint kicsúsztak a szavak. Nagyon halkan suttozta: „Édes-anya, Tóni grófnő szerető csókjait küldi az ő leányának általam. Csak most tudom átadni.” Kezem a kezében maradt: „Maradjon! Szükségem van magára! Kérem!” - suttoztam én. Az esdeklést nem tudtam visszafogni, rákulcsolódtam kezére, hangom megcsuklott, és most előcsurrantak az első könnycseppek. Nem a gyász cseppei, de erről ki sem tudott. Az örömei. Elsősorban anyám felé szóltak. Nyilván ő rendezte így, s a gondolatra felismertem rajta atyám vadászöltönyét.

Ellépett, és jöttek a szabadon eresztettek búcsúra mind szépen, sorban, félszegen, sietve és némán. Csak minél hamarabb el innen! Tele volt titokkal a levegő, a csendőrök diszkrét, de mégis hivatalos és elkerülhetetlen tevékenysége feszültséget vont köréjük. Láttam, mint zakatolnak a fejeikben a kerekek. Gördültek kifelé a kocsik, suhogtak az ostorok, lovasok ügettek a hóterhes fák között elfele, közben nekifogtak a ház fegyvereinek átvizsgálásához. A parasztok közelebb húzódtak egymáshoz. Ki az asszonyát fogta át, ki a sarat bámulta a lába előtt, ki a hűlő kondér felé pislogott, aztán intésemre Lajos körbeadott egy hordóból töltött butykost. Ekkor lépett közéjük a biztos, és egy fiatal, szőke, bajuszos, asszonyába kapaszkodó fiúra bökött:

- Ez? - nézett a fiamra. A kérdés fagyosan állott a levegőben. Ő bólintott. Akkor kivonta a csendőr a fiút a csoportból, kezét hátravonta, megkötötte, és félrevonszolta. A másik végzett a fegyverekkel, épp Tivadarét emelte, mit az imént eldobott. Ő emelt hangon kiáltott oda:

- Az az enyém! Csak hagyja! - a csendőr tisztelettel visszatette a puskát. - Másokéval foglalkozzon! Mindenkiét látta, kiket elengedett? -

- Igenis, méltóságos úr. -

Azt a félreállított parasztot néztem. Ez volna gyilkos? Ez a nyomorult? S ha mégis? Minek ad fegyvert az ilyen hozzánemértőnek a fiam? És még mindig folyik a kutakodás. Meddig még? Mi történik itt? Legyen már vége! Feltódult bennem a méltatlankodással vegyül düh:

- Minek ez a körülményesség? Vadászaton megesik. Mindenki hallott már ilyen szerencsétlenségről. Én mondom, a testvére! A tulajdon édes öcsémről van szó, mégis azt mondom, vegzálni senkit nem kell! Engedjék el! Azonnal! - éreztem, hangom gyászosan gyenge, bizonytalan és erély nélkül való. Mégis hozzám lépett az idősebb darutollas:

- Igazsága vagyon méltóságos grófnénak. Almássy Pál gróf úr azonban hátulról kapta a golyót. Közelről, ahogy a füst terjedelme mutatja. Nem lehetett véletlen. Meg aztán jó angol puskából való volt a töltény. Párját megleltük a hóban. Ilyen fegyvere csak a megboldogult gróf úrnak volt, az Ön férjének, asszonyom, ami ugye eltemettetett véle, ezt mindenki tudja itt a kastélyban. Meg kell találnunk a másik angol puskát. Az már megvan, akinek a kezében volt. Maga vallotta - szólt, és tisztelgett a csendőr. - Meg kell tudni, hogyan jutott hozzá! - fejezte be, és hátraarccal a lovához indult.

A lélegzet elakadt bennem. Tivadarra néztem. Elfordította a fejét. Ekkor lépett hozzánk József:

- Gróf úr! Én megnézhetem azt a bizonyos fegyvert? - kérdezte rászegezve a tekintetét.

- Ki maga, hogy pofátlanul elém áll? - csattant fel Tivadar, és megvetőn végigmérte a férfit, ám a tekintete megakadt valamin, ami miatt hozzám fordult:

- Mutasson be, Anyám! Ha jól sejtem, rokonnal állok szemben. -

- Így van. Ő a féltestvéred, Keszei József. -

Kezet nyújtottak egymásnak. Keszei nem hajolt mélyebbre, mint a másik. Fogták egymás kezét, és egymás szemébe néztek fürkészőn és keményen. A 22 éves fiú, kibén tombolt a kevélység, és a 40-es éveiben járó pap, aki emberi méltóságát szegezte vele szembe.

- Nos, gróf úr! Megtekinthetném? -

- Természetesen. Egy feltétellel. -

Keszei arcára várakozás ült. De az enyémre is.

- Ha helyére teszed, bátyám, ahová való - mondotta Tivadar, mint aki az életét teszi fel egy lapra.

- Meglesz! - kapta fel a fejét Keszei. - Ám nekem is van egy feltételem... -

- Mi lenne az? Félsz ujjlenyomatot hagyni a fegyveren? -

- Mentess fel azt a nyomorultat! - Intett a fejével arra, amerre a két csendőr közrefogta a legényt. Mátyási mellettük állt, éppen bólintott, és azok nekiindultak. A két csendőr lovon, a megkötözött legény utánuk, futva, mögöttük egy asszony jajveszékelve loholt a hóban hatalmas jajgatással:

- Nem ő volt! Biztos úr! Puskája sem volt! Nem ő! Ne vigyék el! Ajajajaj! A gyerekek! Mi lesz velünk? Uram! - fordult hátra. - Szóljon egy szót a jobbágáért! Az ártatlanért! - és térdre esett, a lucsokban térdén csúszva közeledett felénk az asszony, összetett kezekkel, arcán könnyörgés és kétségbeesés feszült, ám torkán megakadt a jajgatás, amint Tivadar kemény arcába nézett.

Tivadar nem szólt. Megfordult, és bement a házba. Az asszony összeomlott, elfeküdt a hóban. Krisz emelte fel, és magával vitte a cselédházba: -

- Cssss! Minden rendben lesz. Az úr jó, meglátja, szól érte, ha kell. Na, jöjjön! - és becsukódott mögöttük az ajtó.

Keszei remegő kezekkel oldotta el közben a lovát, felpattant a hátára, szó nélkül lova vékonyába vágta a sarkát, és hatalmasakat vágott a tomporába rövid korbácsával. A ló elvágatott vele, mint a szél. Vissza se nézett.

Üres lett az udvar. Ketten maradtunk a színen: Szemere Bertuka meg én. A leány kötőféken vezetve lovát egészen közel jött hozzám. Egyedül volt, egyedül is jött. Bátor és modern leány. Nézttem figyelmesen, s ő meghajolt:

- Szemere Adalberta a nevem, asszonyom. Remélem... -

- Itt csak én remélhetek, leányom. A Záchok igen szenvedélyes nemzetség... Isten Önnel! - és magam is befordultam a házba.

Odakinn nagyon lehűlt a levegő, már leszállt a koraesti bágyadt nap, fagyos és sötét volt már körül minden. És ma még egy falatot sem ettem. A csukott ajtón át hallottam az utolsó vadász, a vadászleány lovának dobogását. Egyre távolodott.

Előttem az asztalon gyertyák lobogtak Pál kihűlt, merev, véres és mocskos teteme körül.

X X X

Le kell zárnom ezt a történetet valahogy. Túl bonyolult, és távoli, mégis komoly fordulatokat hozott.

Az éjszakák, különösen az álmok többnyire meghatározzák a nappalaimat. Ma is fáradtan ébredtem. Nem a fizikai fáradtság tepert le, hanem az aggodalom. Pontosan nem tudom széjjel választani, mi volt igazában, és mit álmodtam. Izgatóak ezek a keveredések: Tivadar, Miklós, a puska és Pali. Tivadar az apja kriptájában. Egy puskáért küzdenek, a halott apa és a fiú. Miklóst olyannak látom, mint fiatalon, házasságunk elején, amint hidegen, megkeményedett arcával mondja ki a halk tiltó szavakat. Kegyetlenül sütött a suttogása. Tivadar most sem félt. Neki a fegyver kellett. Apját visszalökte az ágyra, kezében a fegyver, és üvöltött: „Nem adom!” Fel akartam ébredni, de a beszűrődő kiáltás: „Nem adom!” útját állta az eszmélésnek. A falakon is átszűrődött a gyötrelmes álom kilökte hang, egyre ismétlődően, mint akit kínoznak. Aztán azt a szarvasvadászatot látom: Pali mögött Tivadar a puskával, és a közelben senki. Talán az a szőke parasztgyerek ott, a fa mögött. A szemtanú, aki ha elmondaná, mit látott. A rászegezett váddal el lehet hallgattatni... - futott át még féléber agyamon a hirtelen beállt csendben, és rám zuhant az álom végre, megbocsátás nélkül.

Reggel gyűrött ágyamon üldögélve, kábán sem tudom elválasztani az álmot a valódi kiáltozásoktól, és fáj az elfogulatlan ítéletem. Meg aztán azon is hosszan tűnődöm lábujjam körmére meredve, talán jobban kellett volna szeretnem a fiamat is, az öcsémet is. Pali már kicsi korában sem érdekelt. A korkülönbség évei távolítottak el tőle ennyire? Vagy a természete? A fiús játékaik idegesítettek, bár a parasztgyerekek között is volt kegyetlenkedés, hősködés, de Palinál valahogy nem éreztem igaznak, sem a szavakat, sem a dicsekvéseket, sem a tetteit, mintha az egészszel takargatna valamit. Most tudom: a gyengeségét, és lám, alamuszi tervébe, hogy kisajátítsa a Zách-birtokot, ügyetlenül belebukott, Mátyási végül kellettlenül bár, de visszalépett, Tivadar meg...

Megborzongok. Hideg van, csak az ágymeleg tart vissza még, de hát egyszer fel kell kelnem. Palit senki nem siratta a halála éjszakáján, legalább nappal imádkozzam felette. Talán feljön az öreg plébános... Bújok a papucsomba... Talán Anyám elküld érte... Talán Tivadar intézkedik... Már hallom is, igen! Ismeretlen a fogat, könnyű, nagy kerekeinek zajából ítélve hintó gördül a fagyott, havas úton. Muszáj felkelnem! Egy Almássy-címeres, kétlovas hintó áll meg az udvaron. Rozál lép ki. Egyedül.

- Palkó? -

- Beteg. -

- És te, Rozál? Hogy vagy, édesem? -

Rám néz. Tényleg ostoba kérdés.

- Megnézem. Elbúcsúszom. Hozzák a koporsót. A gyöngyösi kriptába vitetem. - Azzal ellép, leoldja gyapjúkendőjét, és benyit. Az ajtóban megáll, körülnéz. Pál tetemén kívül senki sincs ott, én sem követem. Hátulról kerülve a konyhába igyekszem. A Miklós háza mellett lassítok, s megállok az ajtó előtt. A tekergőző vadszőlőindák ága-bogai közt nincs hézag. Akkor tényleg két nemes fegyver volt idehaza! Hogyan is jutott eszembe az a képtelenség!?

Amikor kerülővel visszajutok a nagy szálába, már a kandallónál melegszik Rozál. Nem volt hosszú a búcsú. Leülök vele szemben. Krisz tálcáján forralt bor gőzölög. Magunk vagyunk. Egy pillanatra Tivadar ittlétét hiányolom, udvariatlanság. Rozál arca megtört. Nem hiszem, hogy a hirtelen gyász tette, de a sötéthajúak hamarabb öregszenek, s lám, megcsillant néhány ősz szál a fekete fürtökben a lámpás fényénél.

- Nincs komoly baja a fiacskádnak, remélem? -

- Tél van, és nem lehet otthon tartani, ha hull a hó. -
- Van elképzelésed a jövőről? Vagy túl korai a kérdésem, édesem? -

Rozál megfagy:

- Pontosan tudom, Lonci néném, hogy a maradék Zách-birtokot minden áron meg kellett őrizni. Pál keze alatt előbb-utóbb a Jósmafőiek és az Almássyak vagyona után úszott volna ez is. De a megoldás meglehetősen drasztikus, nemde? -

- Jézusom, Rozál! Miket beszélsz? -

- Magunk között vagyunk. Lonci néném is tudja, Pál alkoholista volt, kártyázott, és imádta a nőket. Élősködő volt, így igaz. Az én életemet tönkretette, a fiamét nem hagytam. Lonci néném is majd a hálójába került. Mi tagadás, nem volt helye a földön immár. Édesmama az én pártomon állt, de nem hiszem, hogy felmentené az unokája tettét. Nem ember dolga önkényesen más ember felett ítélni! -

- Egy ismeretlen, bátor asszony ül előttem, kit tisztetek, Rozál. Én még végiggondolni sem merném, amit te kimondasz. Ámbár nem is hiszem... -

- A folytonos önvédelemben megkeményedik az asszony, ha támasz nélkül marad. Eddig is e módon álltam meg. És épp tegnap érkezett a levél, hogy a Mátyási segedelmével szerzett svájci idegstanatóriumba elhelyezhették volna! Az az 1500 juh éppen kitette volna az induló járadékot.... De már Pál is oda, meg a juhok is... - ekkor folyt végig egyetlen könnycsepp az arcán. Gyorsan letörölte.

- Jól kitaláltatok... Látom, Mátyási olyan lett a családban, mint egy mindenlébenkanál hátramozdító. Nem mindig sülnek el jól a javaslatok... Nem bíznék benn... -

- Mindegy már. Mátyási, ő van! Ingyér! A gögénének és a múltjának a foglya. Pál viszont elvégeztetett. -

E szavakra lépett be Tivadar. Kézcsókra indult nagynénje felé, aki a fekete gyapjú gyászkosztümjében fenségesen ült a lobogó tűz és a pislogó lámpás kettős fényében. Tivadarban láthatóan megnőtt a tisztelet a szépsége és a keménysége láttán.

- Megállni, Tivadar! - emelte hangját Rozál.

Egy pillanat volt mindössze. Tivadar engedelmeskedett az eltökélt hangnak, mire Rozál a bőujjú kabátkából kicsiny pisztolyt rántott elő, és lött. Tivadar megtántorodott, melléhez kapott, aztán elfehéredett, Rozálra meredt:

- Igazságtétel? -

- Csak egy Zách teheti? -

Ekkor ájulhattam el. Krisz karjai között éledtem ismét. A szála sötétebbnek tűnt, mint máskor, igen, egyetlen kandeláber pislákol a falon. A karszékekben ott ült Rozál gyönyörűen és szigorúan, előtte Tivadar térdelt kezére borulva, és zokogott. Élt! Arcomba felszaladt a vér, és a könnyektől már semmit nem láttam, csak azt, hogy Tivadar él!

- Menj innen, Tivadar! Állj fel! Ennyire félsz az ítélettől? Nagybátyád tegnap még nem feküdt vérében a ravatalon, te segítettél neki elszámolni. Én nem állok be az önkéntes ítélezők közé. Csak rád akartam ijeszteni. Komédiának is megteszi - mondta, és felállt, kiment a szolgákért, akik felemelték a holtat, elhelyezték a hintó e célra kialakított belső terében. Rozál felült mellé, fejére kanyarította gyapjú kendőjét, fejével intett, a kocsis lovak közé csapott, és a hintó lassan megindult lefelé.

- Anyjához viszem a fiát utolsó búcsúra - intett vissza Rozál, és hamarosan eltűnt Pállal a hintó a fák között. Útjukat a magas kocsi által az ágakról levert, porzó hópamacsok jelezték, meg az első fogatos csengője. Kellett is, már leszállt az este. Utánuk bámulva, tán képzeltem, de mintha nagyon messzire, a fák alól egy lovas lépett volna elő fáklyával, és a fogat elé kanyarodott világító útvezetőnek. Lépésben távolodtak Fügöd felé.

Akkor láttam utoljára Rozált. A fiáról csak sokára hallottam, beállt az országos viharba politikusnak. Az egyetlen a családból, akinek a nevét a háza táján túl is ismerték.

X X X

„Drága Édesanyám! Tudom, nincs szó, mely vigaszt nyújthatna Anyámnak, mégis fogadja levelemben csomagolt forró, együtt érző könnyeimet! Ha más nem nyújt kicsiny vigaszt, az talán, hogy van még egy gyereke, aki nagy szeretettel borul most lábai elé. Nem, nem Pali helyett leszek Maga mellett, Anyám, ám hamarosan kisírhatjuk a bánatunkat együtt! Szeretném Karácsony estéjét Anyámmal tölteni, és kérem, ezen a szent napon leküldhessek kényelmes kocsit, hogy felhozza. Még együtt lesz a kis család, és unokái is nagy szeretettel akarják már látni! Próbáljon meg vigasztalódni, kedves-édes Anyácskám!

Levele alig egy hete érkezett, s most keríthettem csak sort a válaszra, hiszen annyi, de annyi minden történt, ami időmnek és rávaló hajlandóságomnak gátat szabott.

Leghamarabb köszönetet szeretnék mondani szerteágazó figyelmes gondoskodásáért. Lajos kitűnő cseléd, okos, hangtalan, és hozzáértő, komoly ember. Úgy látom, fiát a maga képére igyekszik faragni. Köszönet érte! Vele küldöm eme levelet is, és természetesen az elmaradt vadászat falunak is elegendő ételmaradékát, mibe bele sem kóstoltunk. Osszad szét a hajtóknak, meg azoknak is, akik nem voltak idefönn. És egyúttal kérlek, legyen külön gondod arra az asszonyra, akinek a férjét, nevét nem esmérem, börtönbe hurcolták. Tudom, kérésem nélkül már gondoskodtál is róla, talán be is hívtad. Szívből sajnálom, és hiszem, ártatlan ura hamarost kiszabadul. Ó, ha én úgy tudnék beszélni Tivadarral, mint anya az ő fiával, de inkább tartok tőle. Belátom, ez helytelen, nem tehetek róla. Épp olyan, mint Miklós, és konoksága félelmet ébreszt bennem.

Jaj, édes jó Anyám! Nem tudom, mi történt azon a Miklós-napon, csak töröm rajta a fejemet, de semmit nem tudok kitalálni, így inkább elrejttem magamba. De jó is volna alaposan kibeszélgetni magamat veled, hiszen nagyon is érzem szeretetedet! Különösen Keszei plébános felküldetéséért vagyok nagyon-nagyon hálás! Megismerkedett fiammal, és úgy látom, hatással van rá! A Záchok között vannak kemény legények, de vannak még keményebbek. Hála Istennek!

Úgy látom, Mátyási sorsa Édesanyámat igen foglalkoztatja, és szánja azt az embert. Én már feledtem a balgaságokat, amit összehoztak Palival, nem haragszom. Én azon férfiakat szeretem, kik a szemembe néznek bátran, bármit mondanak is, mert az igazat mondják. Mátyási doktornál nem érzem ezt. Szeret körülményeskedni, ezt viszont nehezen állom. De hát nem szükséges nekem együtt lennem vele, ezt belátja Édesanyám.

Rozált szívből sajnálom! Eddig is ügyesen élte a sorsát. Nagyszerű asszony. Jónak tartom, ha Anyám szorosabban tartja majd az özvegyel is a kapcsolatot. Ne vegye tanácsnak, mindössze jelezni szerettem volna, mennyire megváltozott róla a korai és hirtelen véleményem még a házasságkötésük idején. Ej, sok víz folyt le azóta a Tarnán!

Drága Anyám! Bízom egy szép Karácsonyi Ünnepségekben, amikor is itt tarthatom Anyámat néhány napig, s miután elbúcsúztatjuk Klárikáékat, magunkra maradván jóízűeket fogunk beszélgetni. Ránk fér.

Ne sírdogáljon, gondoljon arra, nekem mennyire nagy szükségem van a szeretetére és segítségére!

Ölelem hálás szívvel, és gyermeki szeretettel csókolom kedves kezeit, leánya

Lonci”

X X X

Erre a Karácsonyra jól emlékszem, bár már a Karácsonyok összemosódnak az emlékezetemben, hiszen nem is ültük őket. Tán épp ezért.

A szokásos ajándékcsomagolással üldögéltük körül az asztalt, asszonyok. A szoros cselédeknek kis kendőbe tettünk diót, kalácsot meg egy ezüstpénzt, a többieknek, ha feljöttek, csak a zacskóba nyúltunk a „karácsonygarasért”, a maradékot meg leküldöttem Anyámnak, hogy ossza szét. Ahogy ott csendesen folyt a kezünk alatt a munka, különös zaj csúszott be az ajtó résén. Megnézem már, mi az, s felálltam. Hát Lajos ült a lépcsőn, mint kiderült, hogy a hátára jöjjön bentől egy kis meleg, a fia szemben guggolt, s nézte, amint a bicskával faragja a betűket a keresztre: „Grega István, meghótt az Úr 1823-dik évében”. Amint nyílt az ajtó, felpattant, és rögtön magyarázattal szolgált: „Hát hogy legyen jele annak a szerencsétlennek, most, hogy felmelegedett az idő, hátul, a kriptá kertjében eltemettem, utólagos engedelemmel, meg aztán, ha engedné a méltósága, kérlelt tovább, elmennék alkonyat után az esteli misére, a karácsonyi estelire, már ők ezt az öreg méltóságosnál mindig így csinálták Karácsonykor.”

Bólintottam, hogy persze, menjenek.

- Nem, ne fogjon be a nagyobbik csézába, csak menjenek magukban! - mondtam a kérdésre, és befordultam.

Már nem ült az asztalnál senki, mire visszatértem, csak a nyitott ajtón át melegített a nappaliból a kandalló tüze, a meleg meg tovább sétált, hogy a Lajos hátát melegítse. Lehuppantam a székre töprengeni. Hogy is van ez? Hogy is volt ez? Több mint 30 éve élek idefönn. Nem megmászhatatlan ez a hegytető, tán nem is hegy, a szekérúton megfordult már nem egy fogat, és én mégis, mint Isten tenyerén, csak ülök idefönn, és nemhogy az Úr napját, amint szokás, de az Úr születésnapját sem ünneplem meg azzal, hogy befogassak, és lezötykölődjek a templomba, abba, amit még az atyám építtetett az esküvőm idején, és hálát adjak egy rövid imával az életemért, hogy olyan nagyon nagy baj még nem ért, ami miatt haragja sújtásának érezném az életemet, és ezek meg, ahogy szokták, mondta volt Lajos, a kocsisom-lovasom, elmennek a Szentmisére, ha feljön a csillag, mert így szokás. Hát mi vagyok én? Gyerekkorom tömjénillatára jól emlékszem, arra is, miként fogtam Anyám kezét, miközben az akkor is öreg plébánosunk beszélt, amiből egy szót sem értettem. Igen, igen. Gyöngyösön voltam utoljára szentmisén! Uram, bocsáss meg! Teljesen megfeledkeztem a hitemről! Miklós mellett elszállt belőlem még a kereszténységem is! És ekkor eszembe jutott egy szólása: „Mi, Záchok, Szvatopluk pogány nemzetsége!...” Hát Miklós ebből is kázust csinált... pogány nemzetsége... Végigszántott lelkemen az utóbbi néhány hónap, amióta Miklós bezárkózott... Klárám, aki hamarost hazaindul, s ki tudja, mikor látom megint? Hát bizony, ma már tudom, többé sosem, csak levélkék jönnek, később lapocskák, értesítés, hogy megérkezett a következő csemete. A kis Buttler-fiúcskával együtt, Isten nyugosztalja szegényt, komisz halál a torokgyík, tizennégy emberkét hozott aztán a világra leánykám. Mi lett velük? Igaz, olykor

panaszos sorok is érkeztek apró koporsókról, de nem számláltam. Maradtak elegendően ahhoz, hogy többet Klárika nem mozdulhatott.

Temetések, veszteségek, fájdalmak. A pogány Szvatopluk nemzetsége ma is az: pogány. Mindössze néhány hónap, és csupa halál. Hát igen. Meg aggódalmak. Főképp Tivadar miatt, aki a vadászat óta csak lézeng. Palkó öcsém lelkével viaskodik? Nem merek gondolni sem semmit. Keresem, bár ha idehaza van, vagy a szobájába zárkózik, vagy a toronyszobában keresi az igazságát. Egyszer bement Gyöngyösre, és azt sem mondta, mit intézett. Ha meg egyikfele sem találom, hát nincs. Lajos nyergelt neki, vallja, de ő nem kérheti az urat, hová! Téli idején napokat eltölt valahol. Ki tudja, hol?

Üres és sötét a Forszál, ülök, könyököm az asztalon, tenyeremmel szórakozottan söprögetem a morzsákat, s elrévedek. Akkor nyílik mögöttem az ajtó, hátamra sűrű meleg áramlik, és öröm villan a szememben: Tivadar bújta elő. Arca pihent, útra öltözött, hát megint elmegy: Hóna alatt valami csomagféle. Rám mosolyog, s megáll:

- Tudja-e, Anyám, hogy az Úr születése napját, a Karácsonyt, hogyan ünneplik meg Némethonban? Igaz, ott sem mindenhol, csak északon, ahol olyan fenyők teremnek, amelyek felérnek a hófelhőig, megcsiklandozzák őket a hegyükkel, és azok nevetükben kieresztik a hasukból a hópihéket. Nagy ott a tisztelete a fenyőknek, tán őseiktől hozták a szokást, ki tudja? Este Karácsony ünnepén terméseket aggatnak a fára meg kalácsot, mogyorót, diót, almát, fényes szalagokkal díszítik, és ha feljön az esthajnal csillag, ami ugye az év legrövidebb napjának estéjén jön fel az égre, meggyújtják az ágakra tűzött gyertyákat, megszedik a finomságokat termő fenyőt, énekelnek, és üdvözlük erős hittel Jézust, aki ma született. Mit szólna, Anyám, ha én is ilyen tennék a mi ablakunk alatt örökdő fenyőnkkel idefenn? -

Hát mégiscsak az én fiam! Nem elveszett rabló betyár, haramia, hanem szíves, jó gyerek, és elpottyantottam egy-két könnycseppet, és némán bólogattam. Milyen gyönyörű ez így! Hát csináljunk mi is ajándékot termő fenyőt az Isten kedvére, meg a szeretteink kedvére, és fel is kaptam magam, a kötényemet, meg a madzagos dobozt, Krisz is felneszelt, és immár hárman ügyködtünk a fa körül, Krisz felmadzagolt néhány almát, nekem a szalagos dobozom jutott eszembe, és Tivadar papírangyalkákat szedett elő a zsebéből, amit onnan hozott. Egymásra mosolyogtunk, Tivadar Kriszt nézte, az meg átszellemülten dolgozott, és lassan, amikor már alig láttunk, és Tivadar felügyeskedte az ágakra a gyertyákat, akkorra bújtak elő Klárikáék, fáradtan a sok csomagolástól, meg jött KisLajos meg az öreg Lajos a lovakat elővezetvén, és amikor már világoltak a kicsiny lángok, és elénekeltük a templomból ismert karácsonyi éneket, Tivadar is megfogta a lova kantárját, és Lajosékkal lekocogott az úton. Tivadar kezébe nyomtam egy ládikát Anyámnak, ha már nem jöhet. Olyan ládikát, amibe néhány eddig kitudjahol rejtegetett levélke belefér. Akkor nem erre szántam, nem is tudom, mire, csak szép, berakásos kis ládika volt a padlásról, amit rendbe tettem neki, hadd örüljön.

Szép Karácsony volt. Másnap szikrázva fehérlett a tél, sütött a nap, és olyan tavasziasan kék volt az ég, olvadt aztán a világ! Délre már mindenütt eltakarodtak a hópamacsok, és nekem üresség volt a szívemben. Hajnalban már elbúcsúztam leányomtól és megszeretett, mosolygós, csupaszív vőmtől, Tivadart nem leltem, igaz, nem is kerestem. Elégettem egy karácsonyi gyertyát Miklós küszöbén meg a Grega fejfája előtt, és még mindig hiányzott valami. A templomi áhítat, jöttem rá hamarost, ám nem az a tömjénfüstös, Istenhez közeli áhítat, hanem amit a szeretettől kap az ember. Vagy véle ad? Nem is tudom. Lajos Szutykóst már hozta is, és lekocogtam a szőlőkön át a magam Karácsonyát megünnepelni.

X X X

December délelőttjén ha átvág az ember az öregecske ló hátán kelet felé a dimbes-dombos szőlőknek, nemigen találkozik senkivel. Legfeljebb varjak reppennek fel egy-egy ösvényt szegő tar bokor alól, vagy a távoli vetésben ugrik egyet-egyét az üregi nyúl, néha a fejem felett páros vadgalambok húznak, kik a közeli gyümölcsöst célozzák meg, hátha akad aszalódott alma, bodzamaz, bármi. Csendes körül, de bennem nagy a vágy megosztani valakivel a gondjaimat, azokat, amelyeket senkivel, még Anyámmal sem lehet, mert fájdalmat okoznék. A fiam-atyámnak tán az fáj majd, hogy nekem fáj, de hiszen ő a vállára vette mindenki gondját, a hivatása, majdcsak feloldja magában az enyémet is, tán írt is ád, ha segíti az Isten. Ha segít bennünket az Isten...

A kis templom komikus látványt nyújtott a patak felől, ahonnan átugrattam, mert a hídja beszakadt. Nem is vettem észre nagy bódulásomban, ám a ló a világ legokosabbja, és nem hagyta, hogy belefördüljek a jeges vízbe, ha térdig ér csak, akkor se. Szóval amint az átkelés sikerrel járt, szemügyre vettem az épületet, mi olyan fura rajta? Nos, az Anyám által idehordatott, paplaknak halmozott építési anyag kalyibaként dőlt a templomfalnak, látszott, nem mesterkéz műve, de szolgált, amire kellett, odabenn egy ló ropogtatta a szénát, mit honnan is szerzett ez a jó ember? Mindenesetre volt hová, ha szorosan is, bekötnöm az én jószágomat, kit hálával lapogattam ügyes ideérkezésünkért. De psszt! Odabenn gyér énekszó hallik. Működik az Isten háza, de hiszen a születésnapja van! Csilingelés, halk latin mormolás, aztán padzörgés: vége a misének. Az a néhány tarnaszentmáriai jámbor áhítattal a szívében csoszog kifelé, két-három öregasszony plébánosát köszönti, egy-két jó szó, kicsiny kosárka összedott ez-az, mit átnyújtanak. Rendes népek ezek, csak hát szegények, nagyon szegények, de József atya szemében hála és öröm, ami igazán akkor gyúl meg benne, amikor felpillant, és meglát a szenteltvíztartó oszlop mellett állani, várni. Mosollyal köszönt, és átárad bennem, mint minden egyes alkalommal, a szeretet melege. A vágy melege? Nem akarom meghatározni, csak boldog vagyok, amikor látom.

Kiürül a templomka, ketten maradunk. József atya elfújja a gyertyákat, ne égjenek hiába, azután siet elém, és karon fog.

- No, Anyám, nehéz a lelke? Valami nyomja, hogy idekocogott az a ló? -

- Már ismeri a járást. Dicsértessék, fiam! Dicsértessék a Karácsony, ami nem volt még ilyen szép, utoljára gyerekkoromban. Ám tudja-e, még miért jöttem? Gyónni szeretnék! -

József atya féktelenül felkacagott, alig bírták a falak visszazengeni.

- Gyónni, Anyám? Hozzám? Azt akarja, lelki atyja is legyenek? -

- Segítened kell, fiam! Nehéz magamban! -

Nem szűnt meg a pap vidám kedve, s körülmutatott:

- Hol térdepeljünk le? A nagy fagyokban kénytelen elégettem a juhászom ácsolta gyóntatószéket, helyette a lovamnak kalapált össze egy jászolt. De tán jó lesz, ha a sekrestye ablakára ráakasztjuk a meleg prémsubát, mit a Szalajkai várúrnőtől kaptam, s akkor nem látjuk, csak halljuk egymást. Jó lesz-e? -

Én is felkacagtam, aztán összeügyeskedtük a szabály szerinti választófalat, József széket adott, maga is leült túlra, elmormolta a gyónási szöveget, aztán halkán megszólalt:

- Hallgatlak, Anyám! -

- Tudom, hogy a fiam, Tivadar gyilkos, és nem ítélem el. -

- Anya. És Tivadar bűne nem Anyám bűne. -

- Hallgass végig! Nekem kellene parancsolnom, hogy adja fel magát! Hogy ne más bűnhődjék helyette! De nem tudom megtenni. Segíts, hogyan és miből merítsek erőt, hogy ne csak szánjam! -

- Isten majd ítél! A bűnös lakolni fog, hiszem. Ám honnan tudja oly bizonyossággal, hogy a testvérem a gyilkos? -

- Nem csak abból, amit a csendőr mondott. Ismerem a fiamat. Az apja is ezt tette volna. A Záchok nem tűrik, hogy kihúzzák alóluk az életteret, hogy felülkerekedjen valaki, aki nem ér a cipőtalpáig sem. Ilyet Zách nem enged. -

- Én is Zách vagyok, Anyám. -

- Igen. Lehet, hogy félnem kellene tőled, mintsem hogy szeretlek. -

Elhangzott.

József suttogott. Mintha magának mondaná csak:

- Tivadart is szereti. Azért nem tesz semmit, amit tennie kellene az etikai kódex elvárásai szerint. De Anyám mindezzel nem törődik. Csak szeret. -

- Tivadartól félek is. Miklóstól is félttem. Elébe állni, hogy mit tettél? Egy parasztnak nincs angol Winchestere! Mindenki tudja, hogy vagy a kezébe adták, vagy csak áldozat az a szegény! Azzal mi lesz? -

- Egy az urak számtalan áldozatai közül, grófnő! Értse meg! A megye tudja, amit tud, és hallgat, azután majd ítélkezik. Csak nem gondolja, hogy ha odamegy, és megmondja, ami a szívét mondja, bárki hallgat magára? Bolondnak tartják, és Tivadar beleőrülne. -

Hosszú csend ülte meg a suba két oldalát. És kiszaladt belőlem, igaz, alig hallhatóan, mint a vágy sóhaja:

- Még az is lehet, hogy ártatlan... -

- Lehet. Feloldozom, Anyám. Beszélgessünk nyíltan. Ha akarja, folytassuk enélkül a ceremónia nélkül. Hallgatni fogok, nem kell ígérem, ugye? -

József elrakta a subát, én magamba roskadtam. Nem lett könnyebb. Úgy látszik, a szavak nem teszik könnyebbé a dolgokat. És úgy látszik, József nagyon is okos, ismeri a világot, ha beletörődést javall, s tenni nincs mit. Nagyon, mélyen összetörtem.

- Anyám! Fogadja el! Jézus ajándéka - és átnyújtott egy apró szelencét. Kinyitottam. Benne szentelt ostya, egyetlen darab. - Megérdemlem én? - kérdeztem magamtól.

Aztán átnyújtottam a magam krisztkindlijét. Az én szelencémben nagyapám gyűrűje feküdt.

- Szirmay. Látod a címerből. Belé van rejtve a bölcsessége, a jókedve, a költészet iránti szerelme. Boldogítson téged, fiam! ... Igaz is, miért szólítasz anyádnak? Az igazi nem él? Talán sértened vele, ha élne. Régóta furdal a kérdés. -

- Ha Ilona grófnőnek én a fia vagyok, ha nem is igazából, ő nekem az anyám, ha nem is igazából. Hogy mi van igazából, azt nem tudom - szólt, és kézcsókjait lehelte a kezemre, amittől minden bajom elrepült, azaz elfeledtem, sajnos túl kicsiny időre.

- Majd mesélj róla, kérlek, ha úgy érzed, elmesélheted a gyerekkorodat. Jó? Azt ne is mondd, hogy honnan van lovad? Majd küldök néki abrakot, ha híját érzed. Szóval? -

- Édesmama jó szellemem. Segít. Hogyan mehettem volna el a vadászatra ló nélkül? -

- Meg kalpag meg puska meg prémes mente nélkül. Ilyen anyám van. Egyetlen, de százat ér! -

- Sokszor álmodtam róla is. -

- Szoktál álmodni? -

- Magáról is. Olykor összemosódnak, ki kicsoda, olykor meg anyám arcát látom magában, vagy édesmamában. Pedig már mióta halott! -

Elfordult, és akkor vettem észre a másik csudát, egy kicsiny vaskályha duruzsolt a sekrestye túlfelén. Olyan természetesen, mintha mindig ott lett volna.

- De már ez sok a jóból, József! Anyám elkényeztet! -

- Nem érdemlem, úgy gondolja? - szólt, és egy kis hasáb fát tett még rá. - Fröstökkel is meg tudom ám kínálni! No? -

Ottmaradtam. Kolbászt ettem kemény, barna kenyérrel, jófajta hegyaljai bor is került, és beszélgettünk. Nagyon sokáig. Csak a béborult, szürkülő hóvész állított fel búcsúzásra. Olyan volt, mint az az éjszaka fönn, olyan békét adó, feloldó. Hogy miről folyt a szó, bizony nem tudom. Semmi dolgokról, nehogy megterheljük a lelkünket.

X X X

És amikor Geze János megint megjelent, felcsillant a remény.

1824-et írtunk. Már mentünk kifelé a télből. Krisz nélkül belehaltam volna abba az ürességbe, ami rám köszöntött a Szalajka ormán az elátkozott Zách-kastélyban. Lajos meg a fia valahol messze, az istálló és a kétkezi tennivalók tájékán megbízható odaadással, Miklós a maga enyészetében, még álmaimban is elérhetetlenül, mostanában valahogy nem került elő az éjszakában. Úgy látszik, a szorongásaim áttelepültek Tivadarra, s nem jut hely aggodalmaim között Miklósnak, a hiányának, a képtelen közelségének. Tivadar eltűnései, szótlanúsága teljesen elfedte azt a karácsonyi jelenetet, amikor boldoggá tett. Amikor a szeretet kicsiny szikráját felfedeztem benne. Mintha álmodtam volna. Mintha nem lett volna valóság az az este, annyira nem találom most sehol, pedig de kellene beszélgetnünk! Hiába várom, hogy kinyíljék az anyjának.

- Tetszel Tivadarnak, kicsi Krisz. Látom. -

- Én is észrevettem. Hálistennek úrnak nevelték, s nem ront rám, csak néz. -

- Tehát nem kell félned tőle. -

- Megvan nekem a jó módszerem erre, édes Lonka méltósága! Kerülöm. -

- Nocsak! Végtére nem élünk egymástól olyan messzire! Tényleg! Hol is alszol, lányom? Sosem látlak felkelni! -

- Elvackolok a konyhában, és gyorsan dologhoz látok, már észre sem tetszik venni a hálólhelyemet. -

- Kis ügyes leány! Kitől csöppentél ide? Élnek a szüleid? Hol? -

- Árva vagyok, Tóni méltósága nevelt-tanítgatott, mielőtt ideküldött. Különben nagy művészetem, hogy semmivé válok, ha muszáj! Hát így van az alvóhellyel meg Tivadar méltóságos úrral. Hipp-hopp, eltűnök. Mint a tündérek, úgy ám! - kacagott, és kék szeme csillogott. Nagyon büszke volt a tudományára. Akkor még nem tudtam...

- Kilépsz a történetből, Lelkem, összekuszárod a szálakat, és majd magad sem ismered ki magadat. Persze, hogy nem tudtad. A bölcsességed a 21. századra ért meg. Azazhogy kellett volna. Ám a fecseghetnéked, az nem hagy el valahogy! - így Chrü, kellő szigorral.

- Miért nem árulhatom el a fehér papírnak, hogy Krisz te voltál, tenmagad, Chrü, édes szellemlény? Előbb-utóbb úgyis kiderül. -

- Maradjunk a mesénél, Lelkem. Hipp-hopp eltűnök, ha kell, mint a tündérek, úgy ám... Itt tartottunk. -

- És mondd, Krisz! - Reggeli kávém forró csészéjét két tenyérrel átfogtam, és a leányt figyeltem közben a gőz fölött: - Mit gondolsz, miattad tűnik el hipp-hopp Tivadar is, mint a tündér? Nehogy beléd gabalyodjon? -

- Áh, dehogy! Más valaki varázsolta el. Aki nem tud eltűnni, mint egy tündér, de hasonló a tündérekhez, és magához ragasztotta az ifiúr szívét. Odajár. -

- Ne mondd! Azt is tudod, hová? Kihez? Csak nem Szemere Bertuka a varázslónő? -

- Az csak szeretne lenni. Lejár az ifiúr a faluba. -

Nem mondott többet. Nem volt hajlandó. Én meg rettenetesen szorongtam, még jobban, mint eddig, hogy hát a Záchok átka ismétlődik, és egy végzetes szerelem még mélyebbre süllyeszti az én okos, többre hivatott fiamat. Mert hát így mi lesz a gazdasággal? A nagy tervekkel? Ha elkábítja a szerelem?

Krisz már a forró vízbe rakta a reggeli tányérokat, de éreztem, nem szívesen válna meg tőlem. Talán van még a tarsolyában valami nagy titok, amit megosztana velem? Talán Lajos?...

- Nem vagy te is szerelmes, Krisz? -

- Ugyan! Emberfiába nem is leszek soha! -

- Nem lehet ennek a dolognak parancsolni, de nem ám, kislányom! És itt az a rendes, komoly ember, a Lajos... -

- Lajosnak is van kiszemeltje. Majd csak előáll vele. Az még nem tudja, Ilona méltóságának mekkora vajszíve van. Fél, hogy nem jöhet majd ide az asszony is. Vagy hát akkor inkább én mennék máshová, ha úgy tetszik határozni. Hát bizony azt a szalvétát is ki kellene már mosnom, drága méltósága, ne gyűrje annyira! Vagy beszéljünk inkább Bertuka méltóságos kisasszonyról? No, adja már azt a szép hímzett szájkendőt! -

Kivette a kezemből, és valóban karó nélkül maradtam, és valóban nem a Lajos jövődjén tipródtam, nem is Krisz helyzetén, hanem a Tivadar bonyolult kilátásain. És ebbe bele lehet bolondulni.

Itt tartottunk, én épp mentem volna a szobámba, amikor száncsilingelés adta tudtul, hogy vendég érkezett.

Az ablakhoz futottunk mind a ketten.

- Berta kisasszony az! Nagy benne az akarat. Tivadar úrban is nagy az akarat. Nehezen férnek majd össze. Vajon melyiküké lesz nagyobb? - kérdezte Krisz csak úgy magától, hogy én is halljam, hiszen úgy álltunk ott megkövülve az ablakban, mint két megszeppent gyerek, akik közül a kisebbik volt a nagyobb. Én kicsit rémültem, Krisz pedig már jóslatba is kezdett, lám.

Bertuka sűrű vendég lett minálunk, Tivadar is önáluk minden bizonnyal. Így teltek a hónapok. Én sokszor el-eltűnődtem Krisz kisokos szavain, hogy vajon melyikük akarata lesz a győztes?

És előre sajnáltam Tivadart, mert meg kell majd küzdenie. Ebben szinte biztos voltam, mármint a küzdelemben: Tivadar sohasem adta meg magát könnyen.

Március lehetett már, amikor hírért vettem, hogy elült Pali öcsém halálának ügye, Mátyási kitett magáért, mint kiderült. A dolog végén senki nem maradt sáros. Pál alságos szerződését semmissé tették, így még csak a látszata is feloszlott a gyilkosság indítékának a fiam részéről, ha egyáltalán a fiam neve szóba jöhetett, amit kétlek, bár semmi biztos tudomásom nincs a dologról, csak elkapott foszlányokat rakogattam logikus rendbe. Az angol vadászfegyver tulajdonosa persze gróf Zách Tivadar, nem vitás, felhúзва adta megőrzésre a fiúnak, aki véletlenül elsütötte, s szerencsétlenségére a közvetlen előtte célzáshoz álló mozdulatlan Paliba eresztette a golyót. De hiszen miért kellene egy parasztnak értenie ilyen bonyolult fegyverekhez? Tivadar gondatlan volt, de hát ez nem büntetendő körülmény. Igen, ezt a számomra idegesítő, megoldatlannak tűnő ügyet végül megint Anyám simította el, hiszen ő uszíthatta Mátyásit, tegyen már valamit! Eleget evett a konyháján, ennyit megtehet, gondoltam én. S valahogy így eshetett a csatába küldés riadója, ha nem is ilyen póriasan konkrét megfogalmazásban, de Mátyási okos ember, kevés szóból is ért, és ahogy elméláztam a lehetséges eseteken, helyzeteken, kilincseléseken és instanciázásokon, kunszttal oldotta meg a feladatot. Nos, gyors ügyintézés volt, s én márciusra már más nyugtalanságokon izgulhattam, amelynek főszereplője ugyancsak Tivadar volt, az én drága fiacskám, aki azért beleöregedhetett volna már a férfikorba. Huszonhárom esztendő ifjak már világszenzációkat vittek véghez, Tivadarnak csak a birtok, a megkisebbedett birtok feletti hasznos gazdálkodás volt a dolga. De persze a 23 éves férfi az, aki nehezen tud parancsolni a lángjainak, különösen, ha Zách, és ha két vasat tart egyszerre a tűzben. A szerelem ideköti, a faluba, tán Anyámat kellene megfaggatnom, s a Szemere-birtok a Csereháton meg a Tátra-aljai zempléni hegy-völgyeken ha nem is gazdaságosak igazán, de Tivadar egyszer a hegyekből zuhanva eső patakok vizének erejéről regélt, ki tudja, mik a tervei. Mindenesetre a vadon remek állatokat rejt férfias és véres vadászatokhoz, ami Tivadarnak egyre fontosabb lett. Sokszor tán nem is a falu, meg nem is a Szemere-kastély volt az úti cél, csak a hátára vetett kispuskával nekiindult egy kis szalonkalövöldözésre, nyúlbukfenceztetésre, s ilyenkor magával vitte a kutyákat is.

No, de már nyitottak a rügyek a bokrokon, halványzöldbe borult a világ, amikor Bertuka megint pár napot nálunk töltött. Vadászgattak, élcelődtek, tán borozgattak is. Berta igyekezett fiúpajtása lenni Tivadarnak. Jó lépfogónak érzékelttem ezt a viselkedési változatot. Épp kibukkantak a zsenge ágak alól, már ebédidő közeledett, vállukon kicsi fürjek lógtak. Nemigen voltak vadászó kedvükben? Vagy elfogyott a szerencse? Azért nagyon vidám hahotával fordultak rá az udvarra vezető útra, s már futott a két Lajos a kötőfékekhez. Tivadart régen láttam ilyen fittnek, fürgének, de hát túl az őt is megemésztő gondokon, meg is értem, hogy felszabadultan, mosolygós hunyorítással kapta el Berta derekát, amint leemelte a nyeregből, amire persze nem volt igazán szükség. Én még el is mosolyodtam a függöny árnyékában, mert Bertuka azért csinos, okos és talpraesett leányzó volt. Nem is tudom, képzeltem-e helyébe valakit? S ugyan kit is képzelhettem volna? Valahogy illett a képbe ez a vitalitással túlterített, szőke és vidám leányzó.

Ekkor bújt ki az erdő árnyékából a bocskoros, gyalog Geze János, mert őt azonnal megismertem a járásáról, a hajlott hátáról, meg arról, hogy megint valami irdatlan dolgot cipelt tarka kendőkbe burkolva, s hozta vidám kedvvel gyalog, még tán annak is külön örült, hogy az ifjurat éppen idehaza találja. Tivadar nem vette észre azonnal, Berta lovával volt elfoglalva, mintha valami történt volna, a lábát nézegette, s éppen Lajossal tárgyalt a dologról, amikor Berta összecsapta a kezét, meglátván Geze parasztot meg az ő félig már kibomlott csomagját:

- No, de Tivadar! Nem korai ez a dolog? -

- Instállom, méltóságodat, meghoztam, amit parancsolt. Tessék! - hajolt Geze kalaplevetve Tivadar előtt, s a lábainál kibomlott gyönyörű kis bölcsőre mutatott.

Elállt a szívverésem. Tivadar bölcsőt parancsolt? Kinek? Hová? Tehát unoka érkezik! Hevesen vert a szívem, és bevallom, boldogság töltött el, végig sem gondolva, amit kellett volna. Most csak azt láttam, hogy Tivadar feje céklavörös, a harag elborította az agyát, karját már emelte, és ostorával nagyokat suhintott Geze János fejére, hátára, csak úgy zuhogott a fizetség.

- Én parancsoltam? Hogy ide cepeljed? Te marha! Te világ ökre! Az ilyet gyerekkorában el kellett volna taposni! - üvöltött, és suhant az ostor, Geze nem győzte az arcát védeni, összecsuklott az úr előtt, és Berta volt, aki lefogta Tivadart. Olyan erővel, mint egy férfi.

- Ha parancsoltad, vedd át tisztességesen. Nem ez a fizetség egy ilyen szép munkáért! - és megsimogatta a fényesre csiszolt fabölcső kájáját. - Idehozta hát! Hová kéretted? Megmondtad, hová? -

Tivadar hallgatott. A földre csapta az ostort, nehogy újra táncba lendüljön, és már halkabb hangon odaszólt a földön gömbölyödő öregnek:

- Nehogy többet fizessenek az érdemelnél, azonnal vigye vissza, ahonnan hozta! Ne lássam itt egy pillanatig sem! Alo!-

És az öreg felkapta a nehéz tárgyat, másik kézzel összekapkodta a csomagoló kendőket is, és sietve futott lefelé a fák között, fájdalmában húzott féllábbal, igyekező kerülni utat s ösvényt, csak minél hamarabb el innen.

Berta Tivadarra nézett:

- Ennyire várja! Ennyire szereti! - s azzal felpattant még tajtékos lovára, és elügetett ellenkező irányban, mint amerre Geze, a fafaragó futott a rosszkor hozott műremekével.

Gyorsan visszaültem füzetem s tollam mellé. Mit sem láttam, mit sem hallottam! De kezem ölembe ejtve rossz sejtések szálltak meg. Kezdődő viharcsend ült körül, Tivadar nem jött be. Volt min gondolkoznia neki is. A téma Bertuka lehetett, meg talán az a másik. Be kellett látnom, egy jövődöbeli számára komoly kihívás történt. Aztán a másik felé csapongtam: Vajon miféle az a csepp, akit majd ebbe tesznek? Miféle sors várja? Különösen ha Bertuka veszi kézbe a dolgot? Amolyan második Keszei pap lesz belőle? Jó esetben.

X X X

Most már tudom, ki „az a csepp”! A sorsának végét legalábbis. Ő az a honvéd, aki 1849-ben elesett a tiszai csatában. Ő az a paraszt, akit ura halálra kerestetett. Ez is a Záchokra vall. Ő az a lopott nevű büszke Zách, aki majd nemzi azt a Lilit, akit szeretettel ölelek, ha künn találok az udvaron. A háza udvarán, ami már az enyém, bár ugyan ő építette... de ezt a mesét nem írom újra.

Mit tudhatott róla Ilona, aki rangja, szírtre épült kastélya és életmódja miatt is elzártan élt a lenti világtól?

S mit az a világ? Ej, Geze János! Hát nem volt több eszed? Hiszen tudtad te jól! Mit nem tud a szomszédjáról a falusi ember, hisz egymástól szedik a híreket? Fejedben jár már a szó: ‘Persze fattyú lesz az a gyerek, de az a jó Ifjúr! Már rendelve a bölcső, pedig mikor lesz meg! Ajaj, nyári aratásra! Jó előre hát, akár egy jegykendő! - morfondíroz, s faragja, díszíti boldogan, - Gyönyörű kis jószág lesz! Jól jár az a Sára, hiába! Tán el is tartják.’ Hát néhány tallérka reményében felrohan véle, majd beleszakad, hisz maga is túl a hetvenen... S most szorongatja, futva, legalább ennek baja nem esett! Jó Ifjúr! Ej, Geze János, hogy lehetsz ilyen ostoba?

Ja, ha valaki betéved a Tajgetosz fenekére! Geze János utódai sem lettek okosabbak. Mint ez a Sári. Nem a Tivadar kedvese, hanem a mostani öreg szomszédasszonyom, aki már a nyolcvanadikban az én locsolásomtól félti a házát, netán összeomlik, ha a víz aláássa! A szórófejes spricnitől! Vagy tán irigyli a vizet a kertemtől? A pénzt persze magától is. Éltre rakja másnak, hisz tán nem magának nyolcvanévesen? Még a veteménytől is spórolja, pedig annak de kéne! Ő inkább osztozik Istennel, aki ha nem ad esőt, nem ad, imádkozni lehet esőért, de vizet adni a palántának kész istenverése, annyiba kerül, legfeljebb a rózsáknak, olykor, egy vederrel a hat tőnek, de jut a tujafáknak is a vederből, hisz kis zománcos bögrével méri a vizet, s tán ügyel, nehogy egy csepp is mellé csurogjon haszontalanul. Hát ilyen a butácska, de lelkes Geze paraszt mái utódja.

S ha ez, ahol élek, nem a Tajgetosz feneke volna, a könyvtáros tanárnő olvasna. Ha mégis kezébe vesz egy könyvet, például a Nemerétől egy szifit, elhiszi nagy lelkesen, mint meséli, hogy tudományos könyvet olvas, és lelkendezik a földönkívüliek egyiptomi látogatásától, hisz hogyan épült volna fel az a temérdek nagy piramis máskülönben?

No hát! Ez a Tajgetosz feneke pedig felkúszik a Szalajka ormára is! Végre Lajos előállt azzal, hogy házasodna, azaz asszonyt hozna magának. Nem élet ez így, tesszen megérteni, grófnő. Nem mondom, folytatja az esdeklést, hogy igazi belevaló parasztasszony volna, meg túl is már a virágján, de meglátja, grófnő, lesz belőle haszna, hisz szövéshez, fonáshoz nagyon ért, és mosni gyönyörűen tud. Hogyan akkor, felhozhatom-e? Elfér velünk, ahol a fiammal lakunk, nem ad több gondot, mint egy szájjal több.

Hogy ez a száj mekkora volt, arra a bizonyíték, hogy Krisz messzire futott előle, ha közeledni látta, ráadásul az asszony engem sem átalott megállítani, ha fontos közlendője volt a faluban történt eseményeket illetően. Mindenkinek ismerte a rosszabbik oldalát, és világgá is kürtölte, még hozzá annyi méltatlankodó hangemeléssel, hogy lehallott tán a határba is. Az egész helyzetben leginkább Lajost, s főként a fiát sajnáltam, még arra is gondoltam, hogy ennek a legénykének ugyan elmegy a kedve majd minden asszonyszemélytől, a házasságtól egyáltalán. De nem! Csodálkozva eszméltem, hogy Krisz micsoda kacagással küldi jobb éghajlatra, amikor az az alig serkenő bajuszú, de igen megemberesedett legényke belecsíp a pofijába. Nohát! Az ember olykor nem igazodik el a gusztusokon.

- Nem gondoltam akkor rólad, te leány, hogy lesz, aki majd neked is tetszik. Mármint férfiember, hiszen nagyon tiltakoztál, mikor kérdeztelek - vettem fel egy álmos nyári délután a témát Krisznek.

- Emlékszel, Chrü? -

- Ha minden közeledéstől elzárkózom, édes Lelkem, csinoska emberlány formámban, még betegnek hisznek, netán valaki nagyképzeletűnek az is eszébe jut, hogy nem vagyok igazi. - Ezen mind a ketten jót neveltünk. Így történt, hogy az új mama szolgálatba lépése után egy kis szobát építettünk még ahhoz a cselédházhoz, amibe amúgy is belefogtunk KisZsuzska gyerekvárása idején. Hát most befejeztük. Legyen hol szegény Krisznek, illetve Chrünek, vagy hogyan is mondjam, az én kedves mindeneseimnek és lélekörző szellemlényemnek kedvenc legénykéjével álomra hajtania a fejét. Kisebbik Lajos épp betöltötte a tizenhatodik esztendőket akkor, Krisz pedig az évmilliók sokaságát tudta a háta mögött, de nem látszott rajta. A házszenetlön Tivadar is jelen volt, kibontottunk egy, még nagyapja korabeli aszúboros hordócskát, többen feljöttek a faluból a kézfogóra, hiszen ritkaság az ilyesmi a Szalajka ormán, és akkor beszélgettem a fiammal is egy kevés őszintét. Szóba került a saját menyegzője, nem mutattam álmélkodást, meg regélt a fiáról, aki egészségesen a világra jött „hála Nagyanyámnak”, mondta így Tivi, akit akkor nagyon szerettem ezért a fiára való odafigyelésért, és azért meg különösen, hogy a Szent Mária kis templomában tartanak az esküvőt, és

hát ugye idefenn némi ünnepség is követné az istenáldást, amelyikre persze az „eskető pap” is feljöhetne. „Akár uniformis nélkül”, toldotta meg Tivadar.

Krisznek ágyneműket meg ruhának valót adtam, és reméltem, Geze neki is faraghat majd gyönyörű bölcsőt.

X X X

Persze teljesen nyilvánvaló, hogy azt a másikat szereti. Ezzel meg házasodik!... Vajon ki az unokám anyja? Hát meg merem kérdezni én Tivitől? Mint ahogy azt se, miképp is törődött bele Bertuka, hogy osztozkodnia kell... Mert osztozik, nyilvánvaló, ha hozzámegy Tivihez... Azt nem veheti el, ezt elveheti: ezek meg Tivi sorompói... Tán csak lesz alkalmam Krisz esküvőjén kifaggatni Anyámat! Kinek segített világra hozni az első dédunokát?... Anyám! Ő mindent tud, elintéz, tevékenykedik... Én meg itt ücsörgök, és töröm a fejem, de nem lépek kettőt sem utána. Gyáva vagyok...

Itt tartottam, miközben ballagtam a tűző napon, fejem felett régi lila esernyőm, mögöttem a bevásárló kerekos kocsim zörgött éktelenül, rekkenő volt a hőség, a ruhám már a hátamra tapadt, és a homlokomról csiklandva folydogált lefelé a veríték, épp megálltam letörölközni, és azonnal kiderült, milyen hasonlóak vagyunk két testben egy lélek: gyávák...

Nagyot zuhantam Tivadar szavait fejtő tűnődésemből, s ijedten kaptam arra a fejem, amerről a láрма jött, artikulálatlan ordítás, lábas ütögetése, állati hangok, közben gyereksivítás, kacchanva kitörő röhögések. Hát az én csapatom jött szembe, a nem is tudom mióta ádáz üldözőim, a Dózsa utcai cigánygyerekek, megláttak engem, a prédát, aki eddig még soha nem tudott védekezni, nemhogy visszavágni. A legkisebbek azt ordították, hogy „nyald ki a picsámat”, meg még ilyes rémségeket, miközben a nagyobbak nyelvüket öltögetve mondtak még ehhez hasonlókat. Nem is értettem tisztán, nem is akartam érteni. Hallgattam, igyekeztem szaporán lépkedni, megtanultam, ne szólaljak meg, attól még inkább megvadulnak. Mint amikor egész úton rugdosták a bevásárló kocsimat, és közben szájaltak. Félek tőlük. És sajnálom őket. Nincs emberi gondolatuk, sem értelmük, amire hatni lehetne. Tévedtem, amikor megkíséreltem. És nem tudom, mire képesek még? Volt, hogy bedobáltak a kerítésen át mindenféle követ, kavicsot, amikor nem álltam kötélnek, és nem adtam nekik éretlen gyümölcsöt. Igaz, aztán már érettet sem. Nem éreztem biztonságban magamat, ha pihenésként kiültem a verandára szellőzni, gyönyörködni a szőlőlevelek árnyék-táncában vagy a darazsak zümmögő kórusában, nem, mert közel az utca. Hát ezért alkottam meg hátul a „lugast”. A hangok, igaz odáig is elérnek. Amikor elmennek a kapu előtt, nagyot kurjantanak, mert tudják, ijedős vagyok, mert tudják, gyűlölöm az állatias zsvajt, a kerékpárokkal való sikoltozó fékezést, a dudáló autóságuldásokat, a motorok felbörgését, épp ezért a házam előtt olykor ilyenekkel akarnak bosszantani. Mindig ugyanazok. Ez az én cigánycsapatom, akiktől tartok. És végül is sértettnek érzem magamat, megalázottnak, tehetetlennek, és haragszom magamra, amiért nem tudok közönyös lélekkel keresztül lépni a törtéteken. Vagy tenni valamit. De mit? Ha tudnám, sem lennék képes megtenni. Gyáva vagyok. Félek a megtorlásuktól, amit nem lehet kiszámítani. Gyerekek. A legidősebb tán 16 éves.

Ezek az érzések minduntalan átsuhannak rajtam, ha szembekerülök velük. Sietve igyekszem aztán hazafelé, és védekezésül igyekszem nem gondolni ezekre a méltatlan jelenetekre, ezekre a félig emberi képződményekre, s hazaérve hogy megnyugtassam a lelkemet, és embernek érezsem magam végre, leülök a gép mellé, és előkeresem lelkem zuhanása előtti pillanataiból azt az Ilonát, aki a Szalajka ormán él, a cselédjeimet, akik tisztelnek, a kis Kriszt az ő házasságával, és a közelgő esküvőket.

Tombolt akkor is a nyár. Nem maradt víz a mélységes kútban, mind kilocsoltuk, mégis kiszáradt minden vetemény. Miklós körül csak sárga csonkok meredeztek, az íriszek maradékai, ám a teherbíró vadszőlő valahonnan nagyon mélyről táplálkozik, s onnan a magasba tör. A borzongató kőmauzóleumból nagy, dús és kócos, növénybujaság növekedett. Csak Geze uram kopásnak indult fatáblája hirdette, hogy odabenn a halál rejtőzik.

Ilyen nyárban indultunk útnak a régi plébánia felé, ahol én is esküdtem. Kocsink napernyőkkel felszerelve, öreg Lajos kalapján fehér rózsával ült a bakon, KisLajos és Krisz velem szemben. Egymás kezét fogva nézték a cipőjüket, és nagyokat hallgattak. Én mosolyogtam, s elnéztem Kriszt a rózsaszínű selyematlasz ruhában, fején igazi rózsakoszorúval, élő virágokból maga fonta, nászajándék-ráadásként a nyakába akasztottam lánykori aranyláncomat, vékonyan csillogott sápadt arcocskája alatt. Mint egy princesszin. Még valami fénykoszorú is átfonta egész kis alakját. Nem győztem betelni vele, és magamban nagyon nagy és igazi boldogságot kívántam neki. Lám, a szerelem mi mindenre képes! Hogy egybeforraszt látszólag nem egybeillő embereket! Mint ezt a tündérien légies Kriszt az ő tagbaszakadt, kicsit mamlasz Lajoskájával. Gondolattal innét csak egy ugrás volt Tivadar felé: Vajon ők is így fognak összeilleszkedni? Ekkor ugratott mellém éppen Tivadar fényesszőrű barna lován. Ő már csak így tartott velünk, hogy Anyám is elférjen majd, és kevélyen kijelentette:

- Ezt a Kriszt én is elfogadnám mátkámul! Hogy kicsípte magát! -

Krisz elpirult, KisLajos pedig döfőlő tekintettel meredt Tivadarra, mire az elnevette magát:

- Ne ijedj meg, fiam! - szólt pajtáskodva. - Az én mátkám szebb, mint a tied! - aztán hozzám hajolt: - No, Anyám, érzi? Mint a nyár, úgy pezseg a szerelem a vidékünkön! Hát boldog? -

Bólintottam.

- Legyen is! A lagzit sem Anyám terhére tartjuk, hanem a szóláti pincelabirintus feletti pompás kis Szemere-vadászrakban, amely a fenyvesek ölén bújik meg, mintha épp reánk várna. Lesz dínom-dánom, bújócska meg ökörsütés, költőverseny és Berta bátyja le is fest bennünket ott helyben. Három napra szóló lakodalom, ahogyan azt az én okos Bertukám kitalálta. Cigánybanda húzza a templomból végig az úton, az ám! -

- Jó gondolat. Ifjakkak való gondolat! - helyeseltem. Tivadar bizonyára megértette a célzást, hogy reám ott ne számítson. Lám, megint igazam lett, bólogatott a lelkem nem nagyon elégedetten, inkább kicsit félve. Bertuka nagyon ért a kötőfék húzdmeg-ereszdmeg használatához!

Anyám már a kapuban állt, mellette hű Mátyásija tartotta a napernyőt, felsegítette Anyámat, s visszavonult nagy szerényen. Jól tette. Anyám is sugárzott. Úgy látszott, a szerelem mindenkit bearanyoz, még a vénasszonyokat is. Ámulva csókolta meg Kriszt, s a fiú is kapott, aki büszkén kihúzta magát, mellén pattanásig feszült apja régi zsinóros zekéje, meg is jegyeztük, Lajos milyen karcsú lehetett valaha, s a KisLajos meg hogy megemberesedett! Hja, meggy az idő!

Már szólt az orgona, és engem úgy elfogott a gyönyörűség hallatán, mint gyermekkoromban.

- Nem, nem a sekrestyében, kedves! - szólt Anyám nyájasan az öreg paphoz. - Igazi esküvő ez! - szervezte tovább, és öreg papunk fejet hajtott, meggyújtatott minden gyertyát, szólt a zene, mi besuhogtunk az első padba, hallottam, mögöttünk besettenkedett néhány arra lézengő. A két fiatal az oltárnál térdelt. És egyszer csak mintha megszedültem volna, kissé elsötétült előttem a világ. És úgy maradt. A gyertyák fénye csökkent, csak lobogásuk gyorsult, Krisz körül a boldogság fényes aurája beszippantódott, eltűnt. Lehet, hogy megviselt a hőség, gyanakodtam, és riadtan figyeltem a két alak körül libegő sötét árnyakat. Amikor a pap az ifjú

pár kezeit összekulcsolta, megáldotta fogadalmukat, és azok egymásra néztek, Krisz fehér arcán átsuhant az ismerős fény, és mosolya égivé varázsolta az arcát, azután a sötét árnyak elvitték a világot Lajoska felé, és amikor az első hitvesi csóknál a szájuk összeért, a fény mintha kihunyott volna, templomi homály és köznapi szürkeség foglalta el a teret. És a lelkemet is. Krisz már nem sugárzott, megpecsételte a sorsát holtomiglan-holtodiglan. Ezt akkor nem tudtam megmagyarázni magamnak, képzeletem ostoba játékának könyveltem el, egy pillanatra eszembe jutott, tán féltékeny vagyok, hogy most más is lesz Krisz életében. Megborzongtam, és örültem, amikor kiléptünk a fényre, a melegbe. El akartam mondani az élményt Anyámnak, de nem hagyta a kedvét szegni. Benne ott zsibongott ifjúságának szerelem-emléke. Végül is mi változott? Lehet, hogy az egész káprázat volt, mert az idei nyári szerelemláz engem is elfogott. Igen, amikor Tivadarra pillantottam, már lágy szívvel gondoltam a következő nászra.

Micsoda illatár fogadott, amikor befordultunk a kastély udvarára! Lajoska új mamája vezényletével elkészült az esküvői lakoma. Ott sürgött-forgott vagy tíz leány, és ott léhűtött vagy tíz fiú a lányok sürgés-forgásában gyönyörködve, ám korábban bizonyára kivették a részüket a dologból, a kipirult arcukon láttam. Én meg a mesés szép fehér asztalban gyönyörködtem, amely épp kezdett árnyékba húzódni, mert a nap a tiszteletünkre a fenyőfák mögé bújt, és az északi szél is némi enyhülést hozott a csereháti erdők felől. Krisz az asztal közepén épp olyan tündéri volt, mint mindig, és akkor elszégyelltem magam a fura látomásaim miatt.

- Pedig úgy volt, ahogyan akkor láttad, Lelkem! Kiszálltam Krisz testéből. Újból felöltöttem láthatatlan szellemformámat. Hogy miért? Szelleméletem alatt már megismerkedtem a teljes szerelemmel, és ha azt akartam, hogy azt most háborítatlanul élje át Krisz, el kellett hagynom a testét. Hisz hogyan szolgálhattalak volna téged, hogyan lessem lépteidet, hogyan válaszoljak a gondolataidra, és találjam ki a kívánságaidat, mentselek meg a hülyeségeidtől és így tovább, ezer más feladattal hogy birkózzak meg, ha még a szerelemmel is bíbelődnöm kell? Mi maradt volna szegény Lajosnak akkor belőlem? Kriszből? Hm? - így Chrü most, miközben írom. A szavai itt kopognak a fekete billentyűkön. Ilona azonban még mindezt nem tudhatta.

Chrü „átélte a teljes szerelmet.” Milyen lehetett? Tudom, tudom: csak átélni lehet, mesélni róla lehetetlen. Most egy kicsit irigy vagyok.

X X X

Kiütések, ürügyek a távolmaradáshoz... Orvost nem engedtem hívni, de ágyban maradtam. Tivi sem volt túl aggodalmas, inkább az esküvője miatt izgult. Rám sem hederített... Hazugság nélkül is elmaradtam volna erről a különös és rendhagyó esküvőről, de így kényelmesebb volt.

Jó volt betegnek lenni. Még soha nem feküdtem, még soha nem fogott rajtam semmiféle kórság, hát most kipróbálom. Krisz kényeztetett, a csend elbágyasztott, bár a meleg enyhült kissé, de azért szeptemberben ritkán volt ilyen hőség, mint az idén. Elmúlt az is... Aludtam, olvastam, kakaót ittam kamillatea helyett, és gondolkoztam, illetve jöttek a képek, események, emberek, a családom, mert kik is mások? Társaságom nem volt. A mindenkori szerencsésen hozzám került belső cselédem lett mindenkori barátném...

Aprórózsás függönyös ágyamban hevertem csipkés párnák között, könnyű aprórózsás batisztlepedő alatt, s elnéztem kis szobámat, amit annyira megszerettem, amióta ideköltöztem. A lelkem volt bennük, az aprórózsás korddal húzott kis karosszékeket, a kecseslábú asztalkát, aminél legfeljebb Klárka ült olykor. Most Kriszt nem lehetett rávenni, hogy mellettem

maradjon egy ici-picit beszélgetni. Amióta férjhez ment, rettenetesen sok dolga volt. Igen, itt elüldögélhettem volna a korombéli asszonyokkal teát szürcsölgetve, apró, vaníliás kifliket rágcsálva, olykor egy-egy pohárka ánizslikőrrel szédítve magunkat, de senki soha nem jutott az eszembe, hogy idehívjam. Kit is? Miklóssal nem jártunk a szomszéd családokhoz, sem nem kocsiztunk be csak úgy, egy kis mulatságra a városba, és ha bele is csöppentem valamiféle eseménybe, temetés, keresztelő, ilyesmik, magamra maradtam a gondolataimmal, mert nem tudtam bekapcsolódni a társalgásba. Miért?

Az álbetegségem unalmában jöttem rá az okára. Persze, nem biztos, hogy a szüleimet kell okolnom, de az ő maguknak való elvonultságukban elfelejtették megtanítani azokat a fordulatokat, témákat, semmitmondó szavakat, amelyek egy társalgásnak a lényegét alkotják. Így hát nem kötöttem ismeretségeket, amikből barátságok szövődhetek volna. Üres szavak alá rejteni az unalmat... Vajon hiányzik-e?

Helyette a gyerekek, a gyerekek után Miklós, azután... azután mi is? A kertecském, a füzet, most is ott vár a szekreteren, de a lustaságom nagyon erőt vett ma rajtam, inkább behunyom a szemem, fülemben régi dallamok, igen, olykor leülök még a klaviatúra elé, és játszogatok, de már több keservvel tölt el a muzikális hiányosságom, mintsem sűrűn kíváncsoznék a spinét mellé.

Magamon gondolkozom, pedig itt van Klárka legújabb levele. Csupa vitalitás és munkakedv. Szoptat és boldog, és alig várja, hogy létrehozza a következő csemetét. Legyen neki! Csodálom, és nem tudom magamat a helyébe képzelni. Nem cserélnék vele. Aztán meg Tivadar esküvője is megesett. Eltelt a három nap dínom-dánom, és elutaztak. Manapság divat lett, úgy nevezik: nászút. Elmennek világot látni, holott ilyenkor két szerelmes leginkább egymást akarja látni. Hát menjenek. Hollandia. Tivadar meg akarja mutatni, hol tanult, honnan merítette a terveit, mit akar megvalósítani. Nem hiszem, hogy Bertukát nagyon lekötne az ilyesmi. Haj, megint bántom azt a leányt. Érzem, nem fogunk összeférni, pedig alapvetően rendes, szereti a fiamat, kedvébe is jár. Mit akarok még? Mitől ez az ellenszenv?

És eszembe jut az unokám. Vajon azt a másikat is ennyire mérlegre tenném? Ekkor elhatároztam, hogy amíg Tivadar nincs a közelben, kitudakolom, merre keressem, és meglátogatom.

Az ablakokon meglengette a függönyt a szél. Felkerekedett? Jó hús áramlik át a szobán. Agyam riad: idegen illatot érzek. Ismerős liliomillat jön felém nesztelen. Nem, nem álmodom! Ez való! És felülök, hogy betakarjam magam, hiszen... de már nem lehet. József borul elé, és átölel:

- Mennyire szeretlek, Anyám! Milyen gyönyörű vagy, engedd, hogy megöleljelek! -

- Ölelj! Ölelj! - szorítottam magam is, nyakamon érzem a leheletét, két karja úgy kulcsol, mint azon az éjjelen! Az ágyam előtt térdepelve hajlik már egész testével, s én beszívom illatát, érzem teste minden porcikáját, ölelő, erős izmait, és leheletünk egyre szaporább, és szorításunk egyre bonthatatlanabb, és eldőlök, fejem a párnán, és szememből könny szivárog, és számon érzem puha ajkát, forró, lágyat. Egyetlen pillanatra. Egyetlen pillanatra elvesztem: hagytam. Elveszett: megtette.

Hirtelen bontakoztunk szét. Hatalmas csend borult a szobára. Én mozdulatlanul meredtem takarómra boruló fejére, de ujjaim a haja között járták az önfeledt táncot, s ő mozdulatlanul érzékelt, karját úgy lógatta maga mellett, mint halott szárnyakat, és azt hiszem, az ő szemei is megteltek könnyel.

Mi volt ez a könnycsepp? A boldogság könnye.

Lassan ocsúdtunk. Intettem, üljön le a székre.

- Épp most gondoltam arra, alig volt vendégem, akinek itt helyet kínáltam eddigi életemben. Ülj oda, fiam! Édes fiam... -

- Nem is kérdi, Anyám, miért jöttem? -

- Látni kívántál. Vagy nem? -

- Ó, persze. Leginkább így, előben! Elmesélem, jó? Álmodtam. Meséljem? -

- Ülj oda, ne járkálj, mert akkor nem látom az arcodat! Mesélj! -

- Nehezett kíván, kedvesanyám, olyan nyugtalan a testem, le kell mozognom. Ezért is jöttem gyalog. Reggel óta idevágom, és csak feszült bennem a mondanivaló, és a gyaloglás sem vett el semmit az izgalomból. -

- És ha ide ülsz, mellém? Az ágyam szélére? Megnyugszol tán... -

Egészen messze húzódtam, a lábamhoz, két kezét a térde közé vette, összekulcsolta, háta meggörnyedt, feje lehajlott, az egész ember maga volt a kétségbeesés. Nehezen lélegzett. Éreztem, nem a legjobb a helyzetünk arra, hogy kibontakozzunk ebből a fűtött, forró, vággyal teli helyzetből, pedig kell! Muszáj! Kiugrottam, magamra kaptam köpenyemet, és én ültem a kínált karosszékbe, mellettem az asztalkán kihűlt tea illatozott, töltöttem, és neki nyújtottam a csészémet. Úgy vette el, mint az úrfelmutatásnál a kelyhet, és beleivott. Nagyon lélegzett.

- Ha könnyebb, József, mesélj másról! Ott voltál a lakodalmon? Hát arról... Hm? -

- Épp ez az! Beleláttam a másik fiad lelkébe. Épp olyan tiprott, mint az enyém. A szeme elfelejtett mosolyogni. Duhaj volt, nászra váró férfi, vadra vágyó vadász, evett, ivott, benne volt minden mókában. Abból volt elég, sok is, annyi, hogy megszöktem az első hajnalon. De eleget láttam. Hajszolt ember a másik fiad is, Anyám. Imádkozz érettünk! És Berta elveszett. Nem hiszem, hogy magához tudja hajtani Tivadar. Megtörtént, amit akart, de Tivadar azt a másikat szereti rettenetes szerelemmel. És fogja mindhalálig. -

- Záchok. Nyomorult fajzat! Csak legalább az unokám ne volna Zách! Milyen az a pici? Tudsz róla valamit? Milyen? -

- Ó, kérem, Anyám! Látogassa meg, nézze meg! Szánja rá magát, hogy felvállalja, amit érez! Szereti maga is, tudom. -

- Nem is ismerem. -

- Hát kell az? Van valami láthatatlan vonzás, mint a vaslánc és a mágnes... Én sem ismerem az anyámat, mégis szeretem. Mert vállalt, mert megszült, mert szeretett. -

- Hogy-hogy nem ismered az anyádat? Ki nevelt akkor? -

- Két éves sem voltam, amikor meghalt. Rajtam kívül még két gyereket hagyott nevelő-apámra, épp a következő fia vitte el. Gyermekágyi láz. Ott maradtam felesleges koloncnak, de nemző apám olykor pénzt küldött. Őt magát nem láttam soha. Senkihez nem tartoztam. Juhokat legeltettem, aztán megszöktem. A városban bujkáltam. Loptam. Árokparton aludtam. Árvaházba kerültem. Nem volt menekvés. Onnan is megszöktem. Aztán ki, az életből akartam kiszökni. Erővel életben tartottak és visszavittek. Egyszeriben aztán minden jobb lett. Tán apám megtudta, hol vagyok. Rendes ruhát kaptam, és iskolába küldtek. Jól tanultam, teológiára mentem, be is öltöztem, aztán hazajöttem.

Tarnaszentmária a szülőfalum. Most is arról álmodtam. A házról, ahol születtem, ahol első éveimet éltem. De valahogy más volt. A ház, a konyha, a testvéreim. Tudtam, hogy álmodom, és azért más, szebb minden. Akkor nyílt az ajtó, és bejött három asszony. Az anyám. Mind a három az én anyám volt, és öleltek, és csókoltak, és szerettek, és mind a három olyan volt,

mint az az arc... a kőarc... Kőből voltak, mégis éltek, mégis szerettek, és félttem, összeroppan-
tanak a nagy szeretetükkel, a kőkarjukkal, és fogtam a baltát, és rájuk csaptam, mind a hármat
egymás után szilánkokra törtem... és úgy fájt, de úgy!... Azt hiszem, meghaltam akkor... Így
hal meg az ember... Amikor rátípor az életére... és az életadóját megöli, mert szereti... Egy
ideig forgattam ezt az álmat. Imádkoztam, nagyon akartam Istennel beszélni, adjon hát
választ! De nem tudtam megnyugodni. Most itt vagyok. És örülök, hogy magát, Anyám, csak
álmban öltem, hogy itt van, hogy él, hogy szerethetem... Hogy tartozom valakihez. Ugye?
Tartozom valakihez? -

Végképp összecsuklott. Nem férfi volt, nem is Isten szolgája, hanem egy gyerek. Egy kicsike,
öntudatlan, elhagyott gyerek. Felálltam, és most én térdeltem elé. Két kezét tüzelő arcomra
vontam, két kezemmel a fejét felemeltem, a szemébe akartam nézni, de nem nyitotta ki.
Nehezeket lélegzett, mélyről, mint aki harcol.

- Legyél a fiam! Igazából! Valóságos fiam! Én szeretlek, míg élsz... -

És közben egészen mást gondoltam, és azt is tudtam, hogy József is egészen mást gondol, és
az álma is egészen mást jelent, mint amit hinni akar, de nem tudtunk ezen segíteni. Nem
tehetünk másként, hiába lázadt.

X X X

... Barátság!... Hiába csordulna belőlem a lélek, a szó, a magam megmutatásának vágya, csak
ülök itt egy nyomorult telefoncsörgésre várva, legyen az akárki! Háttha van valakinek ideje
rám, és feltárcsáz! Vagy az úgynevezett barátaimat oly igen lefoglalja a saját köre, dolga,
családja, helye az életben-világban, hogy rám már nem futja az erejükből? Közben rájövök,
fogalomtévesztésben vagyok: összetéveszttem a barátságot az érzelmi értékrenddel. Van,
akinél a barátság nincs első helyen... Hahaha! Mennyivel jobban tudott szót érteni a saját
lelkével Ilona! Nem szorult másokra! Vagy húsz évvel ezelőtt nekem is könnyebb volt?
Nekem tanulnom kell még az elhagyatottság elviselését?

Hát nézzük, Ilona hogyan csinálta!

Még másnap is ágyban maradtam. Arra a boldogságos látogatásra gondoltam, ezerszer
végigjártam a mozdulatait, a szavait, ernyedten feküdtem puha matracon puha párnák között,
könnyű takaró alatt rózsaszínvirágos szobámban, és emlékeztem, és boldog voltam, hogy
érzéseinket ilyen pontosan merjük megfogalmazni, és boldog voltam, hogy képesek vagyunk
megállni a sorompónál, hogy csak a lélegzetünket fojtó érzelmeink ereje dül és tart életben.
Elkábított ez az érzés, és ebben a nyugalomban elsüllyedtem, mint aki már nincs. Éppen hogy
mert nagyon is van. Istenre gondoltam, aki megadta nekem ezt az élményt, hiszen tőle kaptuk,
bárhogy is ellenkezik a törvényeivel. Hiszen nem szerelem ez már. Több. És ez a többlet segít
az isteni Nagy Törvényen belül maradni.

Krisz tálcán hozta be az ebédemet, és megállapította, már sehol nem lát rajtam kiütéseket.

- Gyógyul, asszonyom, hálistennek! Egyék csak jó étvággyal, holnap már együtt esznek
mindhárman. Úgy tudom, lejár a szabadságos idő, érkezik az új asszony. Úgy ám! Más világ
lesz itt bizonyára! - tartott szóval a kedves, míg erőlevesemet kanalaztam, s a lágyan úszkáló
puha tojássárgáját próbáltam elkapni a zsírpöttyös, aranyszín lében. De a szavaktól elment a
jókedvem, ha az étvágyam nem is.

- Már holnap? Jól számolsz, fiam? -

Krisz tányért váltott, vékonyra szelt ürühús ült halom párolt káposztán, mit magam gondoztam, és már új apró burgonya is hengergőzött a kicsi halom körül.

- Finom ebédet hoztál. Ha elviszed a tálcat, gyere vissza, öltözünk, és közben Lajosod kantározza föl a Szutykost! Ja, és keresd meg a napernyőmet! Hosszú útra készülök. -

Anyám tárt karokkal fogadott kint, a lépcső tetején! Régen volt, amikor a fogadó szobába kértek, ha megérkeztem. Karöltve sétáltunk be, közben teáért csöngetett. Nem tudta mire vélni váratlan látogatásomat, és olyan nagy örömmel ölelt megint és megint, mintha száz éve nem látott volna. Kíváncsi érdeklődésére kérdésekkel válaszoltam. Ismeri-e Tivadar kedvesét? Láta-e már a kicsit? Szükségben élnek-e? És voltaképp hol? És ha lehet, azonnal menjünk el hozzájuk, mert még sohasem volt unokám, és vágyom látni! Az új Záchot.

- Itt laknak benn a faluban. Még Almássy uradalom ez, mégis a Záchok uralkodnak benne, hiszen nincs már Almássy-örökös, s míg volt Pali, nem történhetett volna az, ami most történik. Veidték csomagolnak épp. Lejárt a határidő. Még a múlt héten jött egy ember a szoláti Szemere-házból, hogy mire visszajönnek a nászútról, a család költözzön máshová. Minél messzebb. Ezt üzeni az ifjú grófné, méltóságos Zách Tivadarné ö nagysága. Mit tehettem? Omodé bátyónál eljártam, fogadja be őket. Kerített is kis viskót a mérai határban, ha ellátják a maradék nyáját a Tarna partján, élhetnek ott. Küldtettem már egy szekér ezt-azt, hiszen a szántórészt, a kertcskéjüket, a három almafát is persze itt kell hagyni, és hát miből éljenek? Már úgyis csak négyen vannak a picivel együtt, hiszen Margit bátyja a tavaszi áradáskor rákászás közben a Tarnába fúlt valami szerencsétlenül, nem is értem, hiszen értelmes fiú volt, hogy mehetett a vízre ilyen sodrásban? Nem sokkal az után született meg Margit, s maradtak férfikéz nélkül. Ugyan mit is mondok, hiszen Veidt gazda még jól bírja magát, csak fél kezével nehéz, gondolhatod édes lányom. Nem tudhatod? Rázuhant a fa odafönt, úgy eltört a csontja, hogy könyökén lógott a fél karja, a bőrén. Még szerencse, hogy megmaradt. Hetekig nem volt észnél, miután levágták a bőréről a karját, már lilult odafönn vállig, de a jó és ügyes Kákáné Boris, vén füvesasszony, ki mindent tud, megtalálta a módját, és levitte a lázát. Már félrebeszélt. Hát így vannak. Most már tudod. De hiszen meg is érkeztünk, látod, mint sírdogálnak az összekötött batyujukon, s a kicsi hogy szopik, kis mohó, kicsi Zách! Úgy is íratuk be, de ne mond senkinek, hogy Zács, így s-sel, László, Lajos, két névvel, hadd válasszon, ha felnőtt! - kacagott anyám, és hatalmas jókedvvel lépett a portára. Kedélyes napsütésére hamar fel is száradtak a könnyek. A két öreg, akik jóval fiatalabbak lehettek tőlem, de a robot alaposan kiszívta belőlük az erőt, sietve elének igyekeztek, nagy köszöntéssel s hálálkodással fogadtak, míg Margitka hamar kendőt kapott, s a mellére terítette nagy szemérmesen. Alatta a kicsi ütemesen szívta a bimbót, csak a kis fej mozgásából láttuk, milyen erőszakosan táplálkozik. Nem tagadhatja, kire ütött. Székeket oldoztak le a targoncáról, s leültünk az egyik almafa árnyékában, hogy el ne vigyük az álmukat.

Szép volt Margit, szelíd barna szemek, fényes, barna haj, tincsei kikandikáltak a halvány kendő alól, mosolya olyan volt, mint a festett Madonnának a gyöngyösi nagy templomban, nem is láttam máshol ilyen mosolyt, szelíd, mégis okos. Igazat adtam Tivadarnak első látásra. Ez a lány ahogy magát odaadta a fiamnak, mindenét is odaadná, ha kellene, s most számúzve boldogságának helyszínéről, gyermekkori csínjeinek tanújából, régi, igazi otthonát kell elhagynia, mert Bertuka úgy gondolja. Bizonyára reméli, hogy így messzebb lesz Tivadartól, hiszen lóval fél óra se, és itt terem. Habár az én okos anyám nem szerezte őket sokkal messzebb, ráadásul nem a szemek előtt élnek majd, hanem kinn a határban, még a fogadott spionok sem lesik ki, ha odajár. Mert most tudom, oda fog az járni, akármit is csinál Berta.

Margit aztán begombolta ingét, és a legényt pólyástól az ölembe tette:

- Megtiszteltetés volna, ha elvenné egy kicsit az unokáját, drága méltóságos asszony, és elringatná. Szébb lenne az álma, és talán az élete is. -

Úgy néztem erre a leányasszonyra, mint édes gyermekemre, s ha lehetne, magammal is vinném mindjárt föl, a Szalajka ormára. Hogy az az ostoba fiú miért nem kommandálta be hozzám hamarabb? Persze, persze, a Szemere-leány már akkor a küszöbön állt strázsának, amikor még Tivadar meg sem érkezett Hollandiából. Isten akarásait nem lehet kitalálni, bírálni még úgyse, ezt épp én tudom a legjobban, hisz tegnap nagyon is feltárta előttem az emberi tehetetlenséget.

Erősen délutánra fordult a nap, amikor anyám legényei megjelentek a szekérrel, egy ló volt csak befogva, de hát mit is kellett vinniök? Azt a kis ládikát, dikót, bölcsőt, a Geze bölcsőjét, meg a kötött batyukat, szakajtókat, kosárba rakott edényeket. Egy fél ló is elbírt volna. Mellé kapaszkodott Margitka anyja, hallgatag, szelíd asszony, és a félkarú, természetes Veidt uram a szőke fejével. Nevéből ítélve valami német telkesgazda lehetett az őse. Végül Margitka ült a saroglyába, én meg feladtam ölébe a cseppjét, s elindultak. Idegenbe. Száműzöttek. Mi ott álltunk a sövény mellett, a felvert por már el is fedte őket, de anyám még mindig integetett, ami nyilván azt jelentette, hogy eztán is számíthatnak rá.

Hát igen, Anyám jó szívét minden paraszt, juhász, minden falu jobbágya áldotta. Olyan volt, mint Mária, aki a palástja alá veszi a szegényeket, a rászorultakat, mint kotlós az ő csibéit.

X X X

- Isten hozott, Loncikám! Jól áll neked ez a lovagló öltözet, pedig egy kissé megasszonyosodtál derékban! Jó jó, így szeretlek! Meg aztán hogy ilyen sűrűn fordulsz elő anyádnál mostanában, azért külön szeretlek, hisz a magány... ezt neked mondjam? -

Örül, ezért beszél folyamatosan, nehogy kedvét szegjem valami panasszal, gondolom, míg lassan gombolom a számlálhatatlan gombot az új felső kabátomról, mert hát már így lóháton, a csípőssé hűvösödő őszi szélben nem lehet csak úgy pendelyben elindulni hazulról, alig hallik a pata csattogása a vastagodó avaron, ritkul az erdő, átengedi a napfényt, bár így, szüret idején az is laposodik, gyengén melegít. Hát van mit levenni, s közben anyám csak mondja, mintha nem volna néki napszámra kihez szólnia, holott tudom, Mátyási még itt lebzsel, s mintha góthősödne az is, tehát marad, innen viszik ki az ajtón lábbal kifelé, sejtem.

- Jó itt elüldögelni, Anyám. Meg aztán nemigen van fönn maradásom, minduntalan hallgatásra kell fogni a nyelvemet, pedig... Tudom, én lehetek a hibás. Az a Miklós-napi fogadtatás most hozza gyümölcsét. Hát visszajár a nemszeretemség, igaz? -

- Nem igaz! Persze kérsz teát, majd a kályhára is rakni kell már, ide sohasem süt be a nap. Szóval nincs igazad. Te nem lehetsz hibás, legfeljebb velem szemben. A menyednek tisztelni kell benned az ura édesanyját, és el kell feledjen holmi vacak kis tüskéket. Tudom, tudom, mire gondolsz... -

- Nem tudja, édes mama. Szerintem neszét vette, hogy Margitnál jártam. Zokon veszi, hogy az ura félrelépését elfogadom, sőt... -

- Azt hiszem, te a személyedet kizárhatod kettejük viszonya megromlásának okai közül. Most azt kellene inkább eldöntened, simítani akarod-e köztük a súrlódásokat, vagy semleges elviselő leszel a magad házában, vagy bíróként akarsz rendet teremteni. Utóbbit nem ajánlom, az első két lehetőségről beszélgethetünk. Én magamban arra is gondoltam előző látogatásod után, hogy talán csak arról van szó, hogy egy új ember megváltoztathatja önkéntelenül is a régi rendet a magával hozott szokások miatt. Te megszoktad a kedélyes együtt étkezést, már amennyire kedélyes volt. Meg együtt. Ő meg világ életében egyedül költötte el az ebédjét. -

- Ha nincs otthon Tivadar. Különben szó nélkül bekapjuk az ételt, s ki-kí megy a saját kuckójába. Ilyen a mostani úgynevezett együtt étkezés. Megérttette velem, már nem is emlékszem a szavakra, hogy ki-kí a saját életét éli, és úgy, hogy jól érezze magát, és nem a mások függvénye. Ha meg hallaná édes mama, hogyan beszél Krisz-szel! Szájon teremtette volna már nem egyszer. -

- Te pedig ezt is szóvá tetted. -

- Persze. Hogy mifelénk nem ez a hangnem járja a cselédekkel sem. -

- Sem?... Lonci, te elfogult vagy. Figyeled, bírálod, pedig már nem te vagy ott az úrnő. Háttérbe kellene húzódnod, bizony ám! Éld a saját életedet, és ne figyeld az övékét! -

Összeszorult bennem a lélek. Hát már ennyire kifelé megyek én is az életből? Félreállni? Hát Anyám mikor állt félre? És kinek? Én miért nem tudom a tekintélyemet megőrizni, mint ő? Hiányzik belőlem a bölcsessége.

- Mitől lesz az ember vénségére bölcs? Hogyan csináljam, Anya? -

- Empátia. Az egyetlen eszköz. Gondold meg, te mit csináltál volna, ha Miklós másnál éli meg a szerelmet, hogyan viselkednél az anyjával, ha az meglátogatja a másikat? -

- De hisz ott van József! Mennyire szeretem a Miklós fiát! Így is lehet! -

- Ne fényesítsd a glóriádat, Lonci! Miklós már nem élt, amikor te megismerted Józsefet. Együtt élni vele, miközben az valaki mást szeret, és meg akarod mégis tartani, mert mit tehetsz egyebet? Hm? -

- Valószínűleg nem mentem volna hozzá, ha tudom. És Bertuka tudta. Mégis hozzáment. -

- Majd visszakapja, gondolja. Hanem tudod-e, megint elköltöztek Margiték. Látod? Ez a Szemere-lány módszere. Likvidálni a vetélytársat. Egyelőre csak eltüntetni szem elől, egyre messzebb, hogy ne lehessen megtalálni. De lám, Tivadar eddig még megtalálta, és Bertának megint lépnie kell. Vajon most mit lép? -

- Anya! Kibírhatatlan a helyzet odafönn. Pokollá vált a Szalajka-tető! -

Nem tudtam nem elmondani a jelenetet, ami most idezavart Anyám vigasztaló karjaiba, bár kímélni akartam, mégiscsak elmúlt hetven! Amikor Tivadar dúltan leugrott a lóról, és Berta nevét kiáltozta, hogy azonnal jöjjön elő. Esett az eső. Tivadar berúgta az ajtót, miután a kantárt Lajos felé hajította, és ordítva rohant végig a termeken, a folyosón:

- Az Almássy uradalomban maga ne rendelkezzen a jobbágyok felett! Hogy merészelt hajdúkat küldeni ahhoz a családhoz? Milyen joggal tesz törvénysértő dolgokat? Ki védi, mit gondol? Senki! Hová kergette a Veidt családot? Berta! Jöjjön ide! Álljon elé! Mondja, hogy merészeli? -

Mikor Berta halottsápadtan kilépett a szobájából, és keményen, de csendesén ennyit mondott:

- Csak a szeretőjét küldtem kellő távolságra, pereputtyostul. Örüljön, hogy nem tüntettem el végleg a kölykével együtt! -

- Micsoda???? - Tivadarból állati ordítás tört elő. Azt hittem, megüti a feleségét, de csak berohant a szobájába, és becsapta maga mögött az ajtót.

X X X

Megint november. Tivadar egy éve jött haza tele tervvel, energiával. Emlékszem, Atyám temetési torán mint ragyogott, s azóta! Emésztik gyilkos indulatok, apasztó lélekfurdalások, tüzek és robbanások. Viszi a vére, irányítja a heve, és én nem tudok segíteni.

Lajos sűrűn kantározza fel nekem a vén Szutykost, kivel egyre jobban megértjük egymást. Mindig reá hagyom, merre forduljunk. Csak ne legyenek otthon, menjünk lovacskám! S ő vagy Szentmária felé kocog, vagy Anyámhoz vágtat, mert Józsefnek igazából nem tudom kiönteni a szívem. Kenetes tanácsaitól olykor magam is felmérgelek, s aztán legyintek, hiszen férfi, és Zách tulajdonképp, hogy is gondolkozhatna egyenes módon? De a közelsége megnyugtató, az apró bánataimat meghallgatja, mint jó gyóntató, és keze érintése nem szűnően felmelegít.

Szutykos most sietősre fogta a lépteit. Mögöttünk méltatlan kiáltozások haltak el a távolság növekedtével. Tivadar Bertán keresi a fiát. Jó helyen, csak talán rosszul. Szítja az asszony gyűlöletét, és az azért sem engedi el Tivadart. A helyében én már visszamentem volna a szülői házba. Reménytelennek látom a viszonyukat.

Hallottam eddig a halk kopogtatásokat, a nesztelen osonásokat, a suttogásokat, a csukott ajtóra tapadó tenyerek csapkodásait. „Gyereket akarok, kedvesem! Soha többé nem üzöm el, eressz be!” De az ajtó nem nyílik, s az éjszaka egyre idegesebben telik, fel-felriadok, hiába húzom fejemre a párnát, és másnap a fokozódó ridegség, ha összeakadunk a folyosón. Ezzel palástolja szégyenkezését előttem, hisz sejtheti, mi hallik a kastélyban éjjelente, amióta Fügödről elzavarta Tivadar fiát.

Múlnak a hetek, Tivadar egyre zárkózottabb, egyre többször nyargal ki az udvarból egymaga. Olykor csendben hazaoson holdvilágnál, olykor újabb számonkérő csatázások. Ilyenkor, tudom, szegény Margitnak tovább kellett költöznie, mert Bertuka még mindig túl közelinek tartotta a létezését, s Tivadar talán ki is veri belőle, hová kergette a szerencsétleneket. Amikor már lezúdult az Alföldre a hó, amikor már kisarjadt a tavaszi vetés is, amikor már kókadni kezdtek a kerti virágok a rekkenőben, amikor a parasztok izzadva vágták a kaszát a sárga gabonába, és megint őszbe színesedik idefenn a világ... kettejük között semmi nem változott azóta sem.

Anyám Mátyásit állította az ügy élére, s valahányszor eltűnik a család, Mátyási indul a keresésükre.

Szutykos az atyai ház istállójában ropogtat, s olykor türelmetlenül kapál, hallom. Mi Anyámmal a kis kerek asztal melletti apró, vékonylábú karosszékben üldögélve iszogatjuk a szokásos forró teát, most egy kis rummal feldobva, és immár másfél éve is lehet annak, hogy keressük a fiatalok életének megoldását, a segítségünk módját, de csak a Másik felé tudjuk nyújtani a kezünket. Tivadar még egyetlen szóval nem panaszkodott, s ha nem lennék szenvedő tanúja kettejük csatájának, tőle bizony semmit meg nem tudnék. Mint a kirekesztett. Bertuka igyekszik keresztül nézni rajtam, csak akkor suttog egy jónapot-ot, ha belém botlik. Egész lénye kicserélődött. Hol van az a kis pirosnadrágos vadászleány, aki első pillantásait vetette Tivadarra? Megbánta már százszor is tán. De még nem adta fel. Én már régen elmenekültem volna, de Bertuka ezt a szégyent nem vállalja, és azt sem, hogy belenyugodjon abba, hogy van valahol egy első asszony, egy szeretett, és megelégedne a maradékkal. De már azt a maradékot is régen eljátszotta. Akkor, amikor Tivadar először nem találta meg igazinak vélt családját, amikor az a porfelleg eltakarta előlünk az egylovas szekeret velük és a motyójukkal. Aj, azóta hányszor meséltem el Anyámnak a különböző jeleneteket, Tivadar fenyegető számonkéréseit, s az egyre erősödő dörömböléseket az azóta is zárt ajtón. Tivadar felé minden út elzáródott, csak a bosszú él még a szerencsétlen Szemere-leányban, s kergeti a Veidt-családot egyre messzebb.

És megtörtént, hogy Tivadar nem találta meg őket. Töltött fegyverrel hál, és Berta meg sem meri közelíteni Tivadar szobáját, de még őt magát is kerüli. Bezárkózik a szobájába, ha otthon van, ha meg távol tudja, maga is kinyargal a télbe. Vajon hová?

Csörren a csésze a tányérkán, Anyám keze már remeg, amint az ezüst kanálkát igyekszik melléje tenni. Egy új leány jön gyertyát gyújtani, esteledik, megint ittragadok. Már egyre gyakrabban csak reggel felé kocogok haza. Érzem, valami jelentős kívánczik ki Anyámból, hát nem mozdulok, nehogy elriasszam a szándékát.

- Elárulom neked, Lonci, megkerestettem Veidtéket. Szóval még Tivadar sem bukkant rájuk. Hát persze, Mátyási elsőrendű nyomozó, ügyintéző, és karthauzinak is tökéletes. Megbízható és hallgat. Lehet rá számítani, és igazából, ha rólad esik köztünk szó... jó-jó! Nem folytatom, bár nem értelek... De térjek a lényegre, ugye? Megtalálta Veidtéket, és akkor azt mondta, ha ő megtalálta, Berta is meg fogja találni. Engedjem meg, hogy javaslatot tegyen: adjak nekik szabadlevelet, hogy elhagyhassák a megyét. Ő tud olyan uradalmat, ahol meg is védik őket, ha zsuppolni akarja bárki. Nevet neked sem mondok, mert hirtelen vagy. Márpedig az egész család retteg. Margit nem mer egyedül maradni a kunyhóban, ahová legutóbb szorultak, az anyja megöszült, az apja mélakórba esett, Margit a tudattól, hogy Tivadar érte él, még tartja magát, de leginkább a fia miatt, aki egyre szorosabbra köti őket össze Tivadarral, bár néha azt kívánja, hogy bár Tivadart sohase látta volna, mert ez nem élet, és néha még azt is, hogy most már sohase lássa többet inkább, mert belepusztulnak mindnyájan. És hová mehetnének? Hiszen a röghözkötés! Ha akarja Berta, csendőrökkel be is csukathatja őket. Leginkább persze magától az asszonytól fél. Hogy egyszer megjelenik a fekete lován, töltött karabéllyal. Ezek után persze, hogy megírtam a szabados levelüket, és remélem, ér majd annyit, hogy Mátyási, ígéretéhez híven bekommendálhatja őket arra a bizonyos helyre. Ez van, Lonci. Nagyon sajnálom szegényeket, de meg Tivadart is. Hiszen láthatod, jobb szeretem, mint az édes fiamat, aki pedig neki köszönheti a másvilágot, de csitt! Nem volt az erre az életre való. Tivadar még kimászhatna ebből a mélységből. Nagy benne az akarás, az okosság, meg a záchi tűz. De hát Bertával kígyót fogott, és a szerelem szenvedélyes kötelékétől sem tud szabadulni. Talán úgy megnyugszik majd, ha nem találja. Sem Berta, sem ő... -

Mélységes csend ült a homályos, két gyertya-fénylette szalonon. Átsuhant az agyamon, hogy hát Berta ezért nyargal térdig hóban a gyűlölete után! Hogy megtalálja! Mert mindegy már neki! Tivadar elveszett a számára, s marad majd egymaga, mint az ujjam, gyerek nélkül, ha csak nem néz más után... De Berta erre még gondolni sem akar. Teste-lelke nem kíván más embert, csak ezt a bolond Zách-ivadékot, Tivadart. Úgy látszik, a Szemere-család is ki-pottyantja az ő fekete báránkját, a tüzes, öngyilkos csikáját, hisz ezek között eddig csak józan, legfeljebb verseket írogató, rajzolgató, unatkozó ivadékokat lehetett találni. No, szegény, elveszett Lélek. Már igazán sajnállak... - gondolhattam a félsötétben, és én még egyetlen mozdulattal le tudtam tenni a kis kerek asztalkára a csészémet tányérostul, kanalastul. Erre meg elővillant, hogy meddig? Tíz évig még? Tizenkettőig? Sok is az, kevés is.

X X X

Valahogy közös életük második esztendejének vége felé, rekkenő volt akkor is a nyár, mint most, változni kezdett az élet. Az ütések nem kevésbé fájók, csak gyérülnek. Mintha mindkettő megbékélt volna. Tivadar nem találta a fiát, pedig sűrűn bejárt Gyöngyösre, talán a hatóság segítségét követelte, de hát a szabados levél úgy látszik, hatott, és különben is 1826. táján már a jobbágyokat másképp nézték, hisz országos és nemzeti ügy lett a felszabadításukból. Tivadar tehát itt vesztett. Kellott neki a grófi méltóság, mondom én ma, de bele-születni kötelezettségekkel jár! Valóban! Berta sem dörömbölt éjszakánként a férje ajtaján.

Este elment, reggel jött. Lova nem volt fáradt, hát messzire nem mehetett, sokat nem nyargalhatott, hanem időzött valahol. Párjára lelt tán? Hiszen olyan fiatal, éppen hogy húsz esztendő, kijár neki a szerelem. Ám kitudódott az is! Tivadar kapta rajta, amint a Móré vára körül táborozó cigányok között énekelt, táncolt, azok meg a várható ezüstök reményében szítták benne a tüzet, és el is oltogatta egy-egy belevaló fekete gyerek. Ki hozta Tivadarnak a hírt, nem tudom, de amikor ezt meglátta, tán megszánta a szerencsétlent, aki ilyen mélyre süllyedt az ő nagy lobogása miatt, amit persze ő sem tudott oltani, hiszen Margit eltűnt, mint egy angyal, tán felemelkedett a kék égbolt kupolája alá karján a gyermekkel, mint a szentmáriai oltárképen a Szűz.

No, egyik napfényes délelőtt, amikor a parasztok orcájáról már folyt a verejték, és fejükben már a delet várták meg ebédet a közösből, mit Anyám mért az aratóknak a robot fejében ráadásnak, szóval egy délelőtt hazafelé kocogván Szutykossal, nagy békességes csend fogadott. Tán nincs egyik sem idehaza? - kérdeztem magamtól, de hátul, Miklós vadszőlős, buja lugasa előtt az új padon, mit Lajos ácsolt oda nagy buzgalommal, ott ültek ők ketten. Megviseltek voltak, gondozatlanok, mint akik messzi expedícióból érkeztek. Mélyen elmerültek a beszélgetésbe. Én visszahúzódtam, de az ebédnél oldottabb volt mindkettő. Kibékültek volna? Egymásra leltek hát? - örültem végre, és Anyámról meséltem, meg az új leányról meg Szutykos viselt dolgairól, és kérdezősködni is akartam volna, de Tivadar pihenni küldött. Ők is elvonultak, ki-kí a szobájába, és éjszaka, úgy hallottam, mintha megnyílt volna az ajtó. Valamelyikük ajtaja. Olyan boldogan aludtam el, mint régen, nagy megnyugvás után.

Másnap ünnepi ebédet rendeltek. Krisz is fellélegzett, és mindent elvállalt volna, csak béke legyen itthon újra. Még virágot is szedtem az asztalra, magam a Miklós kertjéből, hiszen a kalendáriumban megláttam, mire az ünneplés. No, nem csak a békülésre, hanem Berta nevenapjára is, mit mifelénk meg szoktunk tartani. Az idén ugyan csak Anyám emlékezett meg Ilona-napról finom habos kakaóval, mit gyerekkorom óta imádok, de oly nehezen tesz szert az ember kakaóporra manapság. Hát Anyámnak ez is sikerül...

Már eltelt a délután is. Mindahányan, ki-kí ahol érte az éhség, megebédeltünk, bár az újmama morgolódozt kissé, de nagyobb volt mindönkben az ijedt nyugalanság, mintsem hogy bármi méregbe hozott volna. Ha kihült, hát majd megmelegítik, de hol ez a két gyerek?

Estebédre hallottuk a lópaták dobogását. Egy ló jött. Tivadaré. A hátán két alak sejlett a holdfényben. Tivadar, és combján általvetve Berta élettelen teste. Csupa zúzódás és vér az arca, s ahogy leemelték, olyan volt, mint egy rongybaba. Nem maradt a nyomorultnak egy ép csontja.

- Hagyják csak ott, míg Lajos fel nem hozza az orvost. Lezuhant lovastól az Ilona-vízesésnél. A lovat majd el kéne ásni, Lajos! -

Lajos bólintott, KisLajos kantározott, aztán Tivadar lovát vitte itatni meg csutakolni, elég megviselt volt az is. Én a fiamra néztem:

- Mennyi szerencsétlenség! Átkozott ez a Mátra bérce! -

Tivadar visszanézett:

- Bizonyára, Anyám. Átkozott errefelé még a fűszál is... - és bement.

Azóta nem veszem szavát. A hivatal kérdéseire kurta szavakkal válaszolt. Kérése sincs azóta, s ha kérjük, nincs felelet. Minden áldott nap hajnalban nyergel, és este jön haza. A felesége temetésén sem jelent meg. A szólati sírboltba temették.

Anyámhoz futottam akkor is. Este Mátyási csatlakozott hozzánk. Kiderült, aznap segített KisLajosnak a lezuhant ló eltakarításában.

- A farán szöges korbács nyomai. Alig tudtuk behengergetni az ásott gödörbe. Mindjárt a vízesés mellett. Jókora követ gurítottunk fölé... -

Nagy csend megint, a lelkünk nehéz volt. Csak Mátyásiban volt annyi lélekjelenlét, hogy az Anyám megnyugtatóra szánt eszmefuttatását béfejezze:

- Szerintem az a fekete ló nem Bertától kapta a korbácsütéseket fenn az Ilona-forrás tetején amint épp átugrattak volna a zúgó víz felett. Nem nagy kunszt amúgy, de egy megbokrosodott lóval...! Szóval azzal ott nincs mit kezdeni. Mit gondol, Tóni méltósága?... -

Anyám fuldokolt, préselte a szavait:

- Az Istenhez küldött átkok mikor fogantak vajon?... - s felsírt. - Bocsásd meg a kételyeimet, Uram! - tenyerére borult, válla rázkódott.

Felzokogtam Anyám szenvedésén... vagy inkább Tivadart szántam?...

X X X

Az ablakon kintről hatalmas vörös fény zúdult be, olyannyira, hogy felébredtem. Már a szemhéjamon át villódzott a beszűrődő lobogás. Valami lángol - fogalmazódott meg a látomás, de még azt hittem, álmodom. A mögöttem lévő ablak négyszögéből égő ágak szikrázó pattogását is hallani véltem. Ez tett egészen éberré. Azt is tudtam már, mi ég: az őszi, száraz vadszőlő venyige a mauzóleum falán! Kiugrottam az ágyból, és lélekszakadva rohantam végig a sötét folyosón, ki a házból, aztán a fal mentén vissza Miklós sírháza felé. Közben lassítottam, mert észhez tértem a hidegben, és rámsuhan a félelem. Miért ég? Felgyújtották! Ki? Tivadar. Nem vártam semmi jót, de tovább hajtott a rettegés. Már nem állhattam meg. Lehet, hogy szükség van rám! Odaérve mindennél rettenetesebb volt a jelenség! Alig hittem.

Az éjszaka fekete volt. Rögtön láthattam, hogy a vadszőlő vörös levelei tévesztettek meg: mint apró lángnyelvek lebegtek a szélben. Hát persze, ocsúdtam, még nincs tél. Az ágak élnek, nem száradtak el, hogy lángra kaphassanak! A vörös fény mégis áradt, megvilágította a lombokat, de belülről! Az ablaktáblák nyitva, az üvegen át fáklyák vörös fénye lobogott, megvilágítva körül a vörös levélzuhatagot. Valóban, olyan volt, mintha az egész mauzóleum égne! Rettegve álltam meg az ajtóból kiáradó fényben. Miklós nyughelye nyitva! Az ajtón át kifelé kapkod és nyaldos a fáklyatűz! Mintha maga a pokol égne odabenn! És a lángok közötti ördögi áradatban Tivadar alakját láttam imbolyogni! Nem imbolyogni, ingani! Jaj! Istenem-uram! Tivadar! - kiáltok. De hiszen már kinek? A fiam, az én egyetlen fiam bevégezte önmagát! Odarohanok, sikítva ölelem testét! És akkor érzem: még él! - Uram, még él! - kiáltok, és már kapaszkodom a köveken, indákon, fel a falon, hogy elvágjam kötelét, a kezemben kés, hogy került oda, nem tudom, de már elérem, nyiszálom a vastag zsinórt, és testét karolom, tartom, közben a nevét suttogom. Tivadar... Tivi... fiam... A teste nehéz, szaporán dobog a szívem, és hallom a hangomat: fiam...

Heves szívdobogással ébredek. Körül minden fehér, amint az ablakon beárad a reggeli napfény a behúzott függönyök szövetén keresztül. Az első gondolatom Tivadar. Minden biztonnyal él, alszik a saját szobájában. Régen láttam, ötlük fel még a párnákon heverve, és rájövök, tulajdonképp mindegy hol van, talán az is, él-e vagy nem, hiszen számomra elveszett. Talán önmaga számára is. A világnak mindenképp. Gyorsan és ijedten Istenhez fohászok hirtelen kegyetlen gondolataim miatt. Ennyire elítélem? Csak holttestét ölelve tudom vállalni? Azt is álmomban? Én? Az anyja?

A szél is suttogja, a levelek is susogják, mindenki tudja, csak velem szemben kíméletesen nem éreztetik, hogy a fiam - gyilkos. Megölte Pált, megölte Bertát, tönkretette Margitot, és

nem találja a fiát. Tán őt szereti. Vagy csak a bírvágy hajtja már? Ha megtalálná, Uramisten! Jobb így annak a gyereknek! Keresteti, kutatja, rámegy maga, és rámegy az uradalom maradéka. Amióta felnőtt férfiként külhonból hazajött, egyetlen nap öröme emlékszem: az a bizonyos Karácsony volt, amikor feldíszítettük a fenyőt német módra. Azután jöttek a tragédiák, és most itt él fenn velem, azaz inkább mellettem, egy fedél alatt, kiégve, megöregedve úgy, hogy még csak nem is köszön, ha véletlenül találkozunk, pedig nem nagy ez a kastély. Nem mondom, hogy bujkál előlem, dehogy! Csak nem vesz észre.

És hónapok telnek, és naponta lóra kap, eltűnik, és valamikor, ki tudja, mikor, váratlanul visszatér, csapzottan, leverten, egyre sápadtabban, és egyre öregebbek a vonásai. Nemrég múlt 24 éves!

Hallani, sokszor látták a szőlői sír közelében. Azt is, hogy a családi sírbolt bejáratán dörömböl, és ordít: „Hová kergetted? Add vissza a fiamat!” Ilyesmit mesélnek a hátam mögött, eljut hozzám, és én arra gondolok, ilyen csak részegen csinál az ember. Vagy kétségbeesésében. Vagy örült. Krisz szerint nem iszik.

Krisz. Elém állt egyik nap. Már befelé fordultunk a télbe, én ritkábban lovagoltam anyámhoz, Józsefhez még kevésbé. Otthon üldögéltem fásultan, ölembe ejtett kézzel és üres fejjel, fáradtan, mintha Tivadart magam vinném a hátamon kísértet-útfaira, amikről körülöttem sutognak. Krisz kopogott az ajtón. Leültettem, mert láttam rajta, nehéz a mondandója. Nagyon reméltem, nem másról, mint jövődő gyermekéről fog értesíteni. De nem.

Azzal kezdte, hogy észrevettem-e?

- Mit?

- Hát a változást.

- ?

Napokkal ezelőtt, azon a bizonyos fergeteges hófúvás után az úr nagyon gyötrötten érkezett haza, pedig fényes nappal volt, koradélután, és azóta nem mozdult ki még a szobájából sem. Krisz szerint nem beteg. Csak feladta. Nem, egyáltalán nem beteg. Ezért is kéretőzött most be hozzám. Nem tudja, mitévő legyen. Így mondta, ilyen kellemes irodalmisággal: „mitévő!” Mert olyan dolgok történnek, amelyek... szóval úgy érzi, el kell mondania töviről hegyire, talán segíteni tudok.

Az úr azóta bekéri a reggelit. Szeret lustálkodni, ez érthető annyi hónap hajszája után. Bevittem rendesen, ám egyszer már nem az ágyban találtam. Fenn üldögélt, köpenyben, borostásan, pipázott, és így fogott neki a reggelinek. Hideg csirkecomb volt, emlékszem, és megkért, ne menjek el, míg be nem fejezi.

Az úr kérése parancs. Nézem, mint falatozik, vártam az üres tányérokra, végül nem bírtam a tétlen topogást, beágyaztam, tettem-vettem körülötte, a szétszórt felöltők, ingek ugye, minden, és közben magamon éreztem a szemét. Tekintete követett a szobában. Végezett, már a szájkendőt is a tálcára ejtette, s felállt:

- No, fiacskám, engedelmes voltál. Ajánlom, maradj is az! Legelőször is adj tüzet a kályhából, rágyújtánék! Így! Ha nem jössz közelebb a gyújtóssal, nem tudom megszíni, és nem kap lángra, érted-e? No, gyere közelebb, fiam! -

Álltam előtte, kezemben az égő szálka bizony remegett. Éreztem a leheletét, és erősen láttam az arcán a ráncokat, feszülő bőrét, alatta a kopott csontokat. Az arcát, asszonyom. Igyekeztem mosolyogni, ne lássa hát, mit látok. De megérezte! A szemembe nézett, és hirtelen megcsípte az arcomat, azután a nyakamra ölelte a tenyerét, magához vont, közben az arcomba fújta a pipafüstöt. Ettől könny szökött a szemembe, és ő akkor azt le akarta csókolni. Rám hajolt, és

igen, hiába húzódtam, sikerült leszippantania a keserű cseppeket az arcomról. És még azt mondta:

- Helyre kis menyecske lettél, Krisztina! Ki is gömbölyödtél. De hol az a gyerek? Mi? Hol az a gyerek már? -

Odatapogatott a hasam felé, én hátráltam, az úr követett, közben az arcomat törölgettem a kötőmmel, szólni nem tudtam, mit is mondhattam volna? Valahogy olyan fura volt az egész, és az úr olyan szájalomra méltó, de csak azon voltam, hogy ki onnan, ha az edényt is odahagyom, ám az úr jött utánam, és kiabált:

- Hol az a gyerek? Hát ti nem háltok együtt? Mi lesz? Válaszolj, te pulya! -

Ilona méltóságos! Ajajaj! Én úgy megijedtem, és másnap már úgy mentem be hozzá, mint aki várja is meg féli is, mi fog történni. Érti, ugye, asszonyom? Egy cselédnek csak megdobban a szíve, ha egy gróf ilyen indulattal van iránta! Margitra gondoltam folyvást, arra a szegény leányra, hogy most már mégis miért fut előre? Özvegy a gróf úr, igaz, ideges ember, nehéz ember, de hát mi mást akar az úr, mint szeretetet? Hát hozza el neki a fiát, ha ennyire akarja! Igen, ez járt a fejemben ezekben a napokban, és nem haragudtam rá igazán, de féltem, meg aztán valahogy nem akartam én azt igazán. Azt, érti, asszonyom, hát biz ott a hites uram... Annál az ebédnél is... Tegnap már azt is bekérte, tán emlékezik méltóságod. Megint a gyereket kérte számon rajtam, már majdnem megütött, annyira feldühödött. Hanem most nem eresztett ki, hanem derékon ragadott, és lelökött az ágyára:

- Majd én csinálok neked gyereket, ha az urad nem tud! Az a mi gyerekünk lesz! Az ám, kis szajha! - lihegett, és rám tapadt.

Eléggé gyenge már az úr testileg, inaiban nincs erő, aminthogy a fejében olyan nagyon van, hát nem volt nehéz eltaszajtanom, és sikerült kirohanni. Sírva futottam Lajosomhoz, az meg fejszét ragadott, hogy agyonverni. Csillapítottam akkor. De ha egyszer nem tudom megfékezni? Itt vér fog folyni! Mi lesz ebből? Segítsen asszonyom!

És a kis szöszi Krisz ott fakadt sírva.

Hallgattam. Néztam ezt a lányt, akiben nem volt egy csepp harag, és a megaláztatását sem érezte igazán. Nem tudtam Tivadart megérteni. Az nyilvánvaló volt, hogy a fiam valahol nem normális. Nem azért, mert ráveti magát csinos jobbágyasszonyokra, más urak is teszik! Hanem hogy mily könnyedén áthág emberi törvényeken! Iszonyodtam, hallva a módját, és ámultam a leány szalonképes beszédmodorán, amint ezek a szörnyűségek kifakadtak ebből az ártatlan lélekből. Tulajdonképp nem tudtam eldönteni, mi legyen a válaszom. Panasz-e, amit hallok? Mitől tart Krisz valójában? Tivadar féltelenségétől vagy Lajosa haragjától? Mindkét oldalról meglehetősen veszély fenyegeti, amit tán el is tudna hárítani, de ugyan szeretné tudni, én mit szólok az egészhez. Bizony nem tudtam még, és odébb löktem a kérdést:

- Te könyvet forgatsz, leányom? -

Azonnal éreztem, Krisz nem várta ezt a reakciót. De nyomban válaszolt:

- Igen. Mátyási úr könyvét. Tőle kaptam régen. Nagyon tetszik. Más lányok is ismerik, a fonóban szokta valamék betűismerő fennhangon olvasni mindönknek, és így még nótát is szerzünk némelyikre. Baj, Ilona asszony? -

- Dehogy-dehogy! Sőt! Örülök az okos elfoglaltságnak. Lejársz a fonóba is? Pedig az messze esik! -

- Á, most már nem járok. Azelőtt, míg itt kevesebb volt a dolog, meg Lajos sem ereszt. -

- Igen-igen, értem én... Szóval tőlem vársz tanácsot? -

- Inkább segítséget! -

Most elakadtam. Hogyan tegyem? Tivadarral nem lehet beszélni. Ahogy Krisz szavaiból is bizonyoságos, egészen elszabadult az agya, elferdült a gondolkodása, s fékét veszítették az indulatai, amin egy cseppet sem csodálkozom, volt mitől a tetteit és természetét ismerve! Annál inkább azon, hogy amit álmodtam, nem volt valóság, holott... lehetett volna, ha van Törvény. Uramisten! Megint milyen kegyetlenül ítélkezem felette! De hiszen ezt a lányt is tönkre akarja tenni!

- Egy módja van annak, hogy többé ne légy kitéve az úr szeszélyeinek, ha elköltöztök innen. Egy olyan alkalommal, amikor nincs itthon. -

- Kerestet majd! Mint azt a másikat! -

- Ne félj ettől! Ha nem lát, elfelejt. Okos vagy, jól tudod, nem a szerelem vitte rá, hogy neked támadjon. -

Krisz félmosollyal hajtotta le a fejét. Tán kicsit csalódottan.

- Reggel öreg Lajos menjen le Batta intéző úrért, beszéljek vele, helyezzen el titeket valami jó helyre. -

Így történt. Kiürült a kastély. Magamra maradtam néma és félőrrült fiammal. Öreg Lajos és mámiája épp elegendő volt a teendők ellátására. Gondoltam ezt akkor előre, és könnyű szívvel bocsájtottam el Kriszt. Batta magához vette őket, és beültette a régi, mérai kihalt kastély egyik düledező cselédházába, és saját személyes szolgálatára kötelezte őket, nem az uradalom hasznos jobbágyaiként robotra-dézmára. Így jól is jártak, meg nem is. Battától szöktek a cselédei, Krisznek azonban hálából zokszó nélkül szolgálnia kellett. Mindenesetre Tivadar elől eltűntek, és valóban nem kereste Kriszt, tőlem sem kérdezte, tán észre sem vette, hogy nincs. Csak nekem hiányzott kedves mosolya, szépsége, készsége, beszédes humora, okos csevegése. Többé nem találkoztam vele, de hát ezt Chrü-vel is tisztáztuk.

És Tivadar?

Amíg tombolt a tél, behúzódott a szobájába, és ott is maradt. De egyszer eljön a tavasz Szalajka ormára is...

X X X

Klárikámról a hírek oly sommásak, hogy el sem tudom képzelni. Nem bírom magam elé idézni sem őt, sem a környezetét. Rettentően messze esett. Tivadar pedig mérhető távolságban ugyan, de szintén láthatatlanul létezik velem egy fedél alatt, s ez azért nagyjából megnyugtató számomra, szinte boldoggá tesz, mert nem kell féltennem, merre száguld örült fejjel, nem esik-e baja, hisz talán már a védangyala is elundorodott tőle, és magára hagyta. Szóval mindez már hetek óta nem búsít, s ha nincs sírhatnék, már örülhetnékem nagyon.

A tavasz hozza a természetben, az emberben is a legnagyobb változást. A hatalmas energiákat igénylő megújulást. Honnan is vesszük az erőt? Honnan veszi a pici rügy, hogy majd lombbá terebélyesedjék? Talán ezért hálnak meg az öregek inkább tavasszal? Nem győzik az életüket feltölteni, gyengék már az újrakezdéshez. Tivadar bizony a huszonötödik esztendejébe lépett. Pezseg is már benne a tevékenykedhetnék, s tudom, maholnap megint lóra kap. Kipihent, férfivággal telt, boldogságra vágyik. Hiszen értem én. A lelkét is kifárasztotta talán a tél, és a teher is könnyült rajta, életontó bűneinek terhe. Csakis a természetén áll a bűnhődés, hiszen manapság idelelni, a Mátra alatt, ahol alig fészkel a madár is, gyéren jár ember, juh, ló, kihalt

a vidék, ezen idő tájt nem illett bűnöst keresni az urak között. Jobbágyok között sem sokáig. El lehetett bujdosni, ahogy azt Margit is tette.

Ugyan? Eszébe jut-e régi szerelme a fiamnak? Vagy az is elszállt a sötétszürke, hóval telt fellegekkel együtt? Olyan ragyogó kék az ég, mintha aláfestették volna a milljom ágacskának háttérül a bimbózáshoz. Áttetsző az erdő, a madár mégis bátran énekel. Az sem tart büntetés-től, fészket rak, fűszálak hervadt szálait keresgéli, s lám, már az almafákon is megültek, errefelé, ahol már csak magam nyesegetem az ifjonc hajtásokat Miklós gyászhalma körül, sepregetem a vadszőlő hullott száraz bugácskáit, megfakult levélkéit, egyengetem a majdani buja kertet, az íriszerdő kertjét. Egyedül hajlongok, s ha Mámi ki is néz olykor az istálló mögül, alázattal odaköszön, s visszabújik. Szót váltani nincs kivel. Krisz hiányzik nagyon, és tudom, hiába várom, hogy Tivadar megszólítson. Mintha bizony azzal, hogy a világra hoztam, rázúdítottam volna a világ minden szenvedését is, és én volnék a felelős érette. De nem. Jön már! Nem hozzám, az istálló felé. Füttyent, és Lajos már ki is nézett az ajtón, bújik a bekecsébe, hiszen van még foga árnyékban a szélnek, csak a nap hiteti el velünk, hogy már melegít. Március.

Szóval megint elmegy.

Igen. Napokon át megint a régi módi. Tivadar ment, s jött leverve, ám kedve nem szegődött olyan mélyre, néha még köszöntött is. Aztán meg füttyölt, és másnap reggel kiadta máminak a parancsot fürdőre, két dézsára. Uramisten! Mire készül? Délután, amikor renyhül az ember tevőkedve, felkapom a fejem a lópata dobogására. Másképp lép, mint szokott, hallom. Szintúgy, mint amikor Berta halott testét hozta. Kilesek jó öregasszonyos újdonságom szerint a függönyrésen át, és bizony! Tivadar combján egy leány, de nem halott, nagyon is élő, nyakába csimposzkodva, vihogva.

Raticka, a cigánylány, akit tán a Mórévár körüli cigánytanyáról hozott fel fürdeni, és aki szépen itt is maradt. Tivadar számára a tavaszt jelentette, nekem aznap még csak nevéből a vér. Megint a vér...

Ugyan, mit ijedezek? Raticka csak nem lesz végleges vendég a Szalajka ormán? Mégiscsak cigány! Nem közénk való. Mit szól az atyafiság? Bár mit törődöm én azokkal, s pláne mit törődik Tivadar? Hiszen ezek a vándor csapatok nem maradnak egy helyt, tán Raticka is megy egyszer. Mintha előre láttam volna, hogy dehogy megy! Igaz, a vére jótermészetű nép vére. Nem szív az mellre semmit, ha volna is mit, kidalolja: „Volt szép szoknyám, tűzvirágos, selyemruhám, mind kivágott, fekete hajam hullámszerű, szerelmes lett, aki látott.” Persze másként hangzott a kis tornyos kastély udvarán fürdés után a fák alá heveredve, kezében a korsónyi itókával: „Sas man coxi luludyale, Mure gada sa phanrune, Lungi sas mure bal, kale, Dikhnas palama vel gazhe.” És lám, ha gondol bajjal, leissza, fejébe és gyomrába tolja, ha meg bús, kitáncolja, ha muszáj, felejt, s ha nincs mit, nem eszik, mezítelen jár, ha van zsozsója, jókedvére költi, nem mulandó szükségesre, és nagynéha Devlához fohászkodik, hátha az ad, és örömeiben, hogy majd lesz, előveszi a szárazfát, köcsögöt, bőrdudát, csilingelő vaskanalat, tilinkót.

Szívesen hallgatom Raticka csengő hangját, és beletörődök. Ez van.

Csak a folytatás hozta változásokat nehéz volt észre és tudomásul venni. Ratickához először feljött a bátyja látogatóba, másnap az öccse, hónuk alatt valami muzsikás szerszámmal. Mindjárt vidámabban szállt a nóta. Aztán megint egy rokon, újabbak, nap mint nap megint, egyre többen. Állt a bál a Szalajka ormán. Már benn, az oldalbéli tisztáson, hová nyárelőn számócaért jártam ifjabb koromban, tarka, rongyos sátor meredezett. Egész nap és éjszaka zengett a nóta, járta a bokaverős tánc, a hejehujás, illegetős, kendős, csábos, perdülős,

vállreszketős. Eleinte mosolyogtam. Még örültem is. Muzsika, jókedv. Mikor volt itt ilyen? És hetek teltek a nagy vígasságban.

De hát egyszer észre kellettennem, ha kicsit széjjel néztem, mennyire ijesztően megváltozott körül minden. Az udvar csupa mocsok, a falon duhaj nyomok, üvegszilánkok, italfolyások, hátul megszenségtelenítve Miklós sírja, odajártak szükségre, virágaim letaposva, bűz és siralom arra. És nincs, aki szóljon. Tivadar egyfolytában részeg, és Raticka rendületlenül a nyakán lóg. Útjukban is voltam, behúzódtam, de a hang utánam jött, és onnan bentről is láttam, ahogyan a kastély pusztul. Hetek alatt. A spinétem oda, úgy verték, hátha hangosabb lesz, hiszen finom, halk pianója nem ad akkora hangot, ami hozzáillett volna a köcsögduda ritmusverő, éktelen zajához. Szilánkokra hasadtak a székek a kopogós, ülve járta körtáncban, felhasadtak a kárpitok a szófán, a falakon. Semmi nem maradt érintetlen, az ajtók tárva, csak az nem tűnt el, ami oda volt szögezve. Végül Lajos is eltűnt mámiájával együtt. Hetek óta nem aludtam, csak olykor, ha tökéletes részegségük egy-egy néma órájában elnyomott a kimerültség. Nem volt gondolatom, elzsibbadtam, nem eszméltem, hogy segítség után nézzek. Amikor néhány pillanatra ocsúdtam az ágyam mélyén a zárt ajtók és a behúzott ablaktáblák mögött a fosztott kamra maradékain éldegélve, el sem tudtam képzelni, hogyan lehetne valamit tenni itt egyáltalán. Mintha elátkoztak volna, elveszettnek éreztem magam, és Tivadar egyre tobzódott, a muzsika egyre hangosodott, a hangok egyre szaporodtak, mintha odakinn egy tömeg vigadott volna.

Idebenn meg az omladozó fal repedéseinek ropogását hallgattam. Megadtam magam.

X X X

1826 Húsvétja úgy múlt el a Szalajka ormán, mintha nem is itthon lennék, Magyarországon, hanem egy távoli, barbár szigeten, ahol a tam-tam éjjel-nappal szól, és az erjesztett italoktól ittas, mezítelen feketebőrűek ropják pihenés nélkül. Ha idegen toppan be, a népség indulatától, pillanatnyi fűtöttségtől függően vagy megölik, vagy maguk közé vonják akarva-akaratlanul, ha tetszik az idegennek, ha nem. Ha felbukkant, eltűnni már nem lehet!

Sokára tudtam meg, így járt József Húsvét ünnepén, bár már messziről hallatszott a zshivaj, bízott a józan észben, s ugyan tudott Tivadar vendégseregéről, de el nem képzelhette, hová fajult ez a vendégség. József nem lóháton jött, gyalog sétált a megújult langyos tavaszban felfelé, éppen kibukkant a fák közül, amikor körülvették, s útját állták. Tivadar „Szervusz, Testvér!” részeg kurjantására tudomásul vették, hogy a jövevény sérthetetlen, így csak kupát nyomtak a kezébe, s amikor a jámbor pap szelíden eltolta magától, akkor kezdődött az erőszak. Úgy itatták, kifeszített száján át, miközben egyik a gyomrán térdepelt a kupával, a többiek testükkel a földhöz szegezték. Csoda, hogy meg nem fulladt. Mikor teli lett, mint a duda, felülni sem tudott volna, ha hagyják sem, útjára indították egy újabb „Szervusz, Testvér!” ordítás kíséretében, azaz lehengettek az erdön át, szikla hiába állta útjukat, könnyűszerrel átgurították rajta, és eleresztették. József teste horpadásokon, bokrokon, göröngyökön hengergőzött lefelé, ahogy a súlya húzta a lejtőn, míg fel nem akadt egy tövisbokr bozótjában. Vérző sebekkel, bódult aggyal, fájdalomban estelig birkózott az erejével. El akart kúszni valameddig, remélte, tán emberre akad, és imádkozott, hátha az ő keresztre feszítése megindítja az Urat, és eléje vet valakit. Mátyási volt az másnap reggel, aki épp hozzám igyekezett volna.

- Igen, Lonka méltósága, sikerült lovamra emelnem, és levittem az édesanyjához, rábíztam Krummára, mert Tóni méltósága nincs olyan helyzetben, hogy ápolgassa szegényt. Úgy néz ki, drága Lonci asszony, hogy egyes-egyedül én vagyok talpon a józanok között, és úr a rászorultak között, így hát kegyed is rám támaszkodhat. - Fejezte be történetét Mátyási, aki

mint egy mentőangyal állott előttem, s a mozdulatra, hogy üljön már le, csak legyintett, az ablakhoz sétált, hogy kikukucskáljon.

- Ugyan, kedves doktor, hogy jutott maga ezek után ide ép bőrrel? -

- Haj! Én nem vagyok csuhás, sem oly ifjonc, hogy lábon jöjjenek fel. Lovam tán még megvan ott, ahová kikötöttem, de a bikacsők és a duplacsövű vadászpuskám itt van nálam - azzal megcsörrentette a vállán csüngő fegyvert, öregedő arcáról nem tűnt el a mosoly. Bizonyára élvezte, hogy ő most több ember felett az őriző, vállán végre istenes felelősség, és előtte egy megoldandó komoly feladat van, az én helyzetem.

- Nem hiszi el Kegyed, kivel futottam össze idefelé! Azt hittem, nekem ugrat, de sikerült félrekapnom a kantárt. Batta intéző úr volt az. Ő is megfordult itt, de amikor feltűnt az ifjúrak, Tivadar egy intéssel visszafordította, és akkorát cserdített ostorával utána, hogy a ló megvadult. Azóta vágtázik a lova bozóton, ösvényeken át. Remélem, ép bőrrel megússza. Ezek után jónak láttam időben még, az erdő takarásából hatalmasat dörrenteni a levegőbe. Szét is fröccsentek a бүдösők, csak néhány félelmet nem ismerő purdú kapaszkodott a kantáromba, míg nem kaptak a kezükre! Tivadar úgy lépett elé, mintha mi sem történt volna.

- Nagymamám jól van, Mátyási uram? - kezdte, mint akinél minden a legnagyobb rendben.

- És az édesanyja hogy van, Tivadar? - kérdeztem vissza nem túl udvariasan, remélem, megbocsájtotta.

- Megvan. -

- Hát én hozzá jöttem. -

Nem hagytam a lovam senkire, az ajtó melletti doronghoz kötöttem, igaz, kissé aggódom, de majd csak lesz valahogy.

- Hát Lajos? Nem mert előjönni? -

- Nem tudja kigyelmed? Lajosék megszöktek. Mióta már! -

- Édes Istenem, de jó, hogy itt van! Hát édesanyám? -

- Várta a lányát Húsvétra. Nem tudja eltalálni, miért nem kapott lóra, mert hiszen hallotta, mi van itt. Már alig tud járni, mégsem marad ülve, folyvást a nyárfasoron lesi, mikor tűnik fel a kese Szutykos, és az ő leánya, maga, Lonci méltósága. Bizony! -

- Látja, mi van itt! Mátyási, maga okos és ügyes ember. Kihez kell fordulni ilyenkor? Hatóság, csendőrség? Ki kergeti szét ezt a népet innen? Segítsen kérem, legalább jó tanáccsal! -

- Senkihez sem kell fordulnia, Lonci kedves, nem is tud kihez! Ha a fia, Tivadar úr nem változtat a helyzeten, más nem teheti. Az ő uradalma, az ő kastélya, azt csinál, amit akar. Ezt akarja. Úgy látszik, megbabonázta az az ördög Raticka. Berta méltóságost is ezek babonázták meg, béke poraira. Az az átkozott szerelem... Az ifiúr, most már az özvegy magányos... Tivadarnak most ez az élet, ez a szerelem, a felejtés. -

- Mi lesz így ezzel a gyerekkel? És mi lesz velem? -

- Azért jöttem. Elviszem kegyelmedet, ha ezrek állnának is az utam. Tóni méltóságával meghánytuk töviről hegyire a helyzetet. Pakoljon, Lonci nagysád. Úgyis csak az maradt, ami itt van maga körül. Azt a néhány ruhát elpakoltathatja velem, nem esik le a gyűrű az ujjamról! -

- És mi lesz Tivadarral? Kifosztják. -

- Battával is majd beszél Lonci méltósága odalenn, és meglátja, miből tud megélni. Tivadart meg feledje kegyelmed. Az a legjobb. Feledje. -

- Két gyerekem volt. Egy sem maradt. -

Bizony nem lett nagy a pakk, amit magunkkal vihettünk. Hajnalig rakogattunk, beszélgettünk, Mátyásiban derék embert ismertem meg. Meglehet, elfogult szemmel néztem eddig. Előhozta aztán az erre-arra elterült, hortyogó alvók közül a tényleg „szutykos” lovamat csendben. Nemhogy zabot, de vizet sem kapott napok óta, úgy láttam. Felraktuk a málhát, aztán felsegített engem is a hátára, és lekocogtunk. Az udvaron mindenki ott aludt, ahol épp elfogta az álom. Fel sem neszeltek a lódobogásra. Az útra tértünk. Visszanéztem. A két torony még állt, s körül a fák apró leveleket sarjadtak már. Mögülok kelt a nap, de még csak világának reményét küldte előre. A széjjel heverő testek között ott állt Tivadar feketén a hajnali ég hátterében. Inogva, de állt. Raticákra támaszkodott, integetett.

Most látom utoljára... szorult a szívem, amint néztem, és csak csorogtak a könnyeim némán, hidegen, miközben kocogtam elfelé. Mögöttem az életem.

Azóta a kastély is eltűnt. Mára nyoma sincs. A helyét az itteniek Hangác tetőnek hívják. Jó lenne tudni, mit regél a nép a helyről, mire emlékszik, és hogy miért épp annak nevezték el, aminek! Tán van valami magyarázata. Csak nem emberöltőn át húzták ott a cigányok a talpalávalót a fiamnak és buja szeretőjének? Talán még akkor is, amikor lassan leomlottak a falak, és felettük kinőtt a fű? A gróf Zách család lakhelyén. A helyén. Egyszer elsétálok arra. Nincs több 30 kilométernél a turistatérkép szerint.

X X X

Nagyon nehéz hozzáfogni az írás folytatásához épp abban az az életrészben, amit mostan magam is élek! Halogatom, de hát muszáj...

Kosztolányi esztétikai írásait olvasom, tán segít. Ő elveti a valóságélményt mint táplálékot, amelyből a mű foganhat. Szerinte az alkotásnak semmi köze a külső világhoz, a mű születése belülről történő csoda, tudatalatti esemény, amit elemezni se, érteni se lehet, csak legfeljebb érezni. De hát nekem úgy elem tolakszik a külső valóság: enmagam! Csábos erővel kell előcsalogatnom belső kontrollomat, hogy össze ne keverjem magunkat! El kell felejtsem a mostanit, hogy a másikat érezzem át, ügyelnem kell, hogy pontosan lássak mégis, s észrevegyem a nüansznyai másságot egyazon lélek két testében. Ez az egész írás itt rólam szól, és Ilona sorsa most épp idáig ér. Jelenlegi lelkem jelenlegi állapotáig. Ilona jövődjéje az én jelenem, meg hát ugyebár - a múltam is.

Szótlanul bandukoltunk a tavaszban. Reméltem: nem! de tudtam: igen! Új életet kell kezdenem 54 évesen! Persze, van bennem elszánás, de félelem is, csak még megfogalmazatlanul. Valami szeméremféle hallgatásra kényszerít: az én életem, az én dolgom. Félrevetem az udvariasságot, pedig ez a jó ember tulajdonképp megmentett, sőt, most is épp támogat valami felé, de mindenképp valami veszedelem felől. És a megfogalmazatlan érzéshalmazból felbukkannak a kérdések: Miért történt így? Mi lesz ezután? Erre-arra kószálva a homályban úszkáló agyam érintget is holmi válaszokat, de kielégületlenül és kissé ingerültem el is dobom azokat. Csend belül, rövid időre, mert megint megkérdem a világot, magamat, (ugyan kit is?) hogy Miért? és Hogyan tovább?... Végül rájövök, elég, ha tudomásul veszem, hogy ez van, és ha pedáns akarok lenni, egyszer, ha elül a felkavart vízben az iszap, rögzíthetem majd az illatos lapokon a régi, kopott, sötétzöld bársony könyvecskémbe...

Most azonban még igen közel a Szalajka orma, bár mögöttem a Csend, mégis hallom, ami belevésődött az agyamba, a ricsajt, az eszeveszett dorbézolást, és összevész a kinti a bentivel, az emlék zaja a valóság rémisztő csendjével, és elkap egy érzés, az elválásé, és beletorkoll

egy visszafoghatatlan zokogásba. Hiába körül a langyos szellő, a fák felől az életnedvek illata, lovam megértő, óvatos izomjárása, semmi nem jut az agyamig, végül megállíthatatlanul, aztán a szégyentől egyre hevesebben ráz a sírás. Érzem Mátyási óvatosan figyelő szemét, azután, percek múlva meghallom halk szavait:

- Megálljunk, Ilona asszony? -

Mivel nem kap választ, előhúzza a kápából egy kicsiny butéliát, nyilván útravalónak, szíverősítőnek hozta magával, mit lehet tudni, de most átnyújtja:

- Igyék egy kortyot! Úgy van, úgy! Erős, ugye? A gyengét jól megrázza. Ez a hatása. No, grófnő drága, nem olyan nagy dolog ám ez az egész! Épp itt az ideje, hogy új életet kezdjen! Halogatva már késő volna. -

Torkom, gyomrom az égető bizsergést élvezi, nem érek rá a rívásra. Új életet kezdeni? Innen is lehet nézni a történeteket. Milyen igaza van ennek az embernek!

- Nem is az a baj, kedves Mátyási doktor, hanem hogy látom romba dőlni a régit. -

- Annyira szép volt, hogy ennyire fáj? -

- Nem. Nem volt olyan szép, de az enyém volt. Én építettem. Ami most mögöttünk van, s távolodik, az az én életem helyszíne. De mit is beszélek itt magának... Persze, hiszen rettenően régóta ismerjük egymást... megérdemli a bizalmat... meg hát kinek másnak, ha Maga van mellettem?... -

- Ilona asszony boldog asszony volt. Értem... -

- A fiam viszont nagyon boldogtalan. Miért ilyen szertelenek azok, akikben Zách-vér folyik? Mátyási doktor, maga tanult is, okos is... Lehet felfogni ezt? Ennyire különbözünk? -

- Szólítson méltóságod úgy, mint akkor, régen! Olyan jól esne... -

Hallgatásom hosszan elnyúlt kettőnk között. Érzéseim megint visszafelé ácsingóztak, tudomást is alig vettem Mátyásiról, én hálátlan. Pedig őt valami eltemetett, vagy el nem temetett emlékek mozgatták:

- Úgy érezném, egy barátság születik itt most, mi igen sok esztendeje élni kívánna. Lássá, grófnő, mégiscsak új életet kell majdan kezdenie... -

Féltem valami célzástól, ami a nem is oly régi házassági ötletére emlékeztetne, hát elébe akartam vágni, mielőtt sértene:

- Maga meg csak ül a régiben. Maga is itt élte le az életét, ezen a kietlen helyen, meg sem nősült, és maga beszél új életről? Bizonyára körüludvarolta az egész vármegyét. Hát Hevesben nincsen olyan lány, ki magát kiérdemelte volna? -

- Más szerettem. -

- Csak nem a szerelem bénította meg? Ne is mondja! Inkább az üres zsebe! -

- Maga. Ne féljen, Ilona asszony, mindig is tudtam, hogy belől velem szemben maga olyan üres, érzelem nélküli, és nem csupán ezért nyilván, hanem nagy és mély különbözőségünk miatt sem gondolhattam magára másképp, mint egy gyermekálomra, és amikor ráeszméltem érzéseimre, rettegve rejtegettem. Magam előtt is, és mégis! Te jó Isten! Hogyan vethettem szemet Önre!... Bolond gyerek voltam, és bolond is maradtam... Csak közben megvénültem, meg is aszalódtam, és Pál úrfinak nem volt nehéz dolga... Esedezem, felejtse el, drága grófnő! -

- Tudja, Mátyási uram, az azért jó, ha az ember úgy kezd új életet, hogy van egy barátja! Meg egy bölcs, drága Édesanyja... -

Megteltem emlékekkel, előjött a gyermekkorom, ahová most épp igyekszem, és ledőltek a gátlások, és enyhült a fájdalom, és szép jövődő terveim mind sorra felépültek, és mondtam, mondtam... és talán Mátyási egy kicsit boldog volt. Észre sem vettem az út hosszát, ahogy ömlött belőlem a szó. Már megpillantottam hosszú zsindegyűnk... Azelőtt milyen végtelen volt az út, magamban, s most meg, tessék, elszállt!... Lehet ebben a Mátyásiban holmi pedagógiai érzék is a szeretete mellett?... Ha igaz... És azonnal felrémlt előttem Józsefem alakja, kiről szó sem esett, holott vérében fekszik valamelyik vendégszobában...

A nyárfasorba értünk, és hangosan szaladt ki belőlem a végszó:

- Végül is nem élek majd olyan messze, hogy Tivadar le ne látogasson olykor hozzám, és ha akarja, ha hív, hát vissza is mehetek... Esetleg csak látogatóba... Az úton nincs sorompó, úgy látom. Igaz, Mátyási doktor? -

Az ajtóban nem áll Anyám, csak egy kislány, helyes, komoly pofikával, meg egy öreg-öreg istállósolga szélről, hogy segítsen. Egyikőjüket sem láttam itt soha azelőtt. Új emberek. No, lesz dolgom, nem unatkozom majd... és futottam a betegekhez. Már amennyire a többórás lovaglás után a zsinbadó tomporommal szaladni tudtam.

X X X

Anyám! Amint beléptem lihegve félhomályos szobájába, megcsapott az ismeretlen szag. Olyan öregszag, meg némi orvosság illata keveredhetett belé, és az éjszakai maradék a nem jól kimosott serbliben. Vagy nappal is használja? Felpillantottam rá, és megtorpantam. Bizonyára észrevette, mert azonnal mentegetőzésbe fogott, hogy nem öltözött át, mint szokott, csak így, erre a régi-régi pongyolára egy lábtakarót terített mindössze, lám, máris észrevettem, bizonyára megismerem ezt a sláfrókkot, hiszen gyermekkoromban az ő kedvenc, kényelmes házi öltözéke volt, és még mindig megvan még várandós korából, „amikor titeket őrizgettelek a növekvő pocakomban”, mondta, mondta szelíd, de most valami testi gyengeséggel is párosult halk hangján. És én néztem.

Az ablak előtt ült, háttal a gyengén beáramló fénynek, az arca világított csak, ami megdöbbszentően azonosnak látszott az enyémmel, amit reggelente a tükörben szoktam látni, s most émelgés fogott el, amint magamra ismertem ebben az arcban. És amint közeledtem felé, hogy átöllejem, hogy az érkező boldog csókját leheljem rá, egyre távolodott az ismerőség, egyre fehérebb, csontosabb, merevebb lett, mint egy faragott fa, és a szemében sem láttam az öröm fényeit. Fakó, szürke szempár nézett rám, és éreztem, nagyon igyekszik élőnek látszani. Nehéz volt megcsókolnom, a még aránylag feszülő bőrömben érezni összecsomósodott ajkait, a szárazakat és nyúlósan puhákat, ráadásul tudtam, Anyám mindezt pontosan érzékeli, mert ő már mindent tud:

- A jövődet vizsgálod? Meg lehet ám szokni. A legegyszerűbb, ha nem törödsz vele. Kidobni minden tükröt, és jól megmarkolni a meggyfabotot! - Felnevetett, ami köhögésbe fűlt, mint aki félrenyelt. Erre elevenedett meg köröttünk a visszatérő valóság. Kissé felengedett a szorongásom, megmelegedett a testem is, és odakünn egy utolsó nagy akarással alkony előtt eltakarodtak a felhők a nap elől, felvilágosodott a szoba. Akkor észlelhette Anyám, hogy rajtunk kívül még van valaki idebenn:

- Jaj! Magáról, én hálátlan, teljesen megfélekeztem, pedig magának köszönhetem ezt is, mint mindent, édes Mátyási! Hát üdvözlés helyett gyorsan üljön ide, szembe velem, és mondjon el mindent, te meg, Ilona mintha itthon lennél, - kaccantott megint, simát és édes-megszokottat - ugyan vedd le már a kabátot! A cipődet is ledobhatod, mindjárt tétetek a kályhára, egy kis tea is jól esne, ugye? Csak megtalálnám ezt a vacakot itt. Ezt is a doktorkám hozta, csak rá kell

csapni... Ha a kezem ügyébe esne, ahogy kell! Akkor aztán csöng rémesen, hogy odakinn összerezzenek a tányérok, meg az a szegény kislány... de nem lelem!... -

Míg Anyám vékony ujjával, mint a vak, matatott az asztalkán, s félő volt, hogy leveri a gyertyatartót is, már nyílt az ajtó, és az a komolyarcocskájú, feketehajú kislány, tán tizenkét éves lehetett, tálcát hozott, rajta a szokásos hazai csészékkel és a tányérka száraz süteménnyel. Minden olyan meghitt volt megint.

- Kislányom, látod, ez a szép fiatal hölgy itt a jövődő úrnőd. A lányom, Ilona asszony. Csak szólítsd ilyen egyszerűen. Milyen szépen tudsz meghajolni, olyan szívesen nézem! Elmehetsz, leánykám! -

Az ajtó becsukódott a gyerek mögött.

- Krummának hívják, ne csodálkozz, hiszen láthatni a hajlott tartásán, mint rejtegeti púpocskáját. Dicsérgesd majd te is! Nemrég költözött ide az apja, boltot nyitott, de a sok gyereket így sem tudja eltartani, hát idevettem egyet. Úgy látszik, az izraeliták istene sem bőkezűbb, kivéve ha gyerekáldásról van szó. De soká érkeztél, édesem! Már azt hittem, elnyelt a Szalajka benneteket... -

Mátyási fészkelődött apró karosszékeben, amelyben úgy húzódott össze, mint egy ugrásra kész szöcske, köhintett is, Anyám értette, s elhallgatott.

- Drága Tóni asszony! És mennék a családi mese-este előtt, ám volna piciny mondandóm, ha megengedi. - Anyám intésére folytatta. - Igen. Szóval elment a levél az egri püspök öméltóságához, sikerült elkapnom a forspontot, azon kívül Klettenbarth doktor ma idejön József atyához. Ilona asszony mit sem tud, most csodálkozik, de majd megtud Kegyedtől mindent, ugye? Mennék is. Utána nézek, az atya mint van, és elviszem Ilona asszony üdvözlését is. Jól teszem? -

S már mögötte csukódott is az ajtó. Anyám arcán jól kivehető csodálkozás ült.

- Hát akkor miről folyt a szó a kétórás trappolás alatt? Csak nem végigsírtad az utat? Kétségbe ejtetted ezt a jó doktort a lelki bajaiddal, ugye? Ugyan mit sajnáltál? Amit otthagytál? Már régen ott kellett volna hagynod, de hát hiába mondtam már korábban... Ámbár a legjobbkor hozott ide a sors, legalább azt a fiút lesz kinek ápolnia... Hisz látod, mire jutottam... -

Anyám lélegzetvételével elkaptam a szót:

- Mit akar Anyám az egri püspöktől? Csak nem Keszeiről van szó? -

- El is mesélhette volna ez a vén lúdtollforgató, elég soká jöttetek! Mintha nem akarnál ideérni. Meg-megálltatok, igaz? -

- Az a ló sem fiatal már, egyvégtiben ennyi utat! -

- Ne védekezz! Az mindig gyanús! Szóval elsírtad a szalajkai életedet... Meg az unokámat... A Záchokat... Ezt a fattyú Záchot a másik annyira tönkretette, hogy aligha épül fel hamar, s igencsak megsínyli az egyházi gyülekezete, szóval Szent Mária temploma pap nélkül marad jó ideig. Meg aztán mit küszködjön ott? Lépjen ki a szolgálatból! Eléledgélhet itt, ahogy Mátyási is eléledgél majd négy évtizeden át. Van-e hozzá mit mondanod? -

- Annyira beteg? Jaj, de meglátogatnám...! - szavaimban elég volt a félsz ahhoz, hogy Anyám megnyugtasson, marasztaljon:

- Hiszen az az általad Keszeinek nevezett férfi alig-alig van eszméletén, minek zavarnád! - kezdte, hogy ne siránkozzak tovább, hanem szép kényelmesen beszéljük meg a múltat s jövődöt.

Volt is egymásnak mit mondanunk, bár inkább én háborogtam, és bizonytalankodtam. Anyám nem csak bölcs volt, hanem fáradékony is. Igaz, váltig dicsérte Mátyásit, milyen megbízható és nélkülözhetetlen, majd meglátom, én hallgattam útközbeni intimitásairól. Minek? Hiszen szerintem ezt is pontosan tudja, s hogy milyen élet járta odafönn, azt sem részleteztük, hiszen híre szétterjedt még a megyén túl is, és kellőképp sajnált, mi mindent kellett átélnem, s a Záchok, - mindig így, csak olykor-olykor más-más hangszínnel, mikor kiről esett szó,- szóval a Záchok minduntalan ítélet alá estek, hogy mind ilyen szertelen és eljegyzettek a halállal, csak hívják, csalogatják, ám ha eljön, lármával akarják elűzni.

- Most mondd! - suttogta - egyik Zách öli a másikat, ok nélkül... Ugyan, lányom, mit cipelnék ezek a vérükben? -

Egészen sötét lett idebenn is, már nem látszott az ablak, világot kell ilyenkor már gyújtani, de mi jól elvultunk a magunk látomásaival, nem kellett ahhoz fényesség. Anyám pillája lelecsukódott, csuklója nehezült, és a csészealj, benne a két semmi kis keksz csúszott lefelé az egyre ferdülő tányérkán, végül is nem történt pottyanás, ilyenkor mintha lélek tartotta volna, Anyám felrezzent, s a tányér egyenesbe lendült. A kérdés válasz nélkül maradt. Majd máskor. Elvettem a kezéből a tányérkát, s kiosontam. Rám is fért a pihenés, és ugyan még néhány szóval Krummát is el kellett igazítanom. Ott borult a hűlő rakott kályha peremén, csonkján pislogó gyertyácska mellett, szinte szántam felébreszteni.

- Elzsibbadsz így, kislányom! Usgyi az ágyba! Holnap ne kelts! Majd én mindent magam elintézek. Jójszakát! - suttogtam, és elfújtam a gyertyát. Még visszaneéztem, Krumma mint bújik holtfáradtan ruhástól a szalmára a hűlt kályha melletti sutban.

X X X

- Igen. Becsukod anyád szobájának az ajtaját, kilépsz a hideg és sötét folyosóra, elballagsz végestelen-végig a köves- kopogós úton a konyháig, ott ágyba parancsolod Krummát, aztán végképp magadra maradsz visszafelé a hideg és sötét folyosón az utolsó ajtóig, ami a te szobádba nyílik. Olyan hosszú volt akkor az a folyosó, hogy belefért az egész addigi életed - kezdte Chrü.

Elhagytam a konyhát, a téglalakú kastély hosszanti végét, ahol a kamrák, a fürdőház állt a kemencével, meg a hátsó kijáratú ajtó a cselédházak felé, amelyek most ott gubbasztottak üresen. Teremtett lélek nincs a szolgálatra. Az a vénséges vén lovász is bizonyára a jó meleg istállóban alszik. Jobbra hagytam egy vigyázó szemet, tán az is álomban már, Mátyási apartmanját, amelynek ablaka a hátsó frontra szolgál a fürdő-mosoda szomszédságában. Szemben egyik üres vendégszobánk, aztán a nagy fogadó meg a nagy ebédlő, a falu felé a keskeny Forszál, amelyhez az oszlopos előtér vezet néhány lépcsővel. Ide paraszt a lábát be nem tehette apám életében, Battát pedig megtisztelte, ha a nagy fogadóban ültette le, amely épp olyan, mint volt, csak színét vesztette. Emlékezem, és a felidéződött megszokás vezeti lépteimet. Érzem, megint a folyosó márványmozaik padlóján lépegetek lábujjhegyen, fel ne zavarjam a nagybeteg József atyát, aki itt lélegzik valahol, s kit igen láthatnék már, de türelem! Az egri püspök engedélyével lesz módom véle eleget lenni, hisz nem halálos az a baleset. Összehúszom magamon a könnyű gypjú sálamat, s a hidegre fogom a félelem vacogását. A félelem nem idevaló dolog! Ez a ház nem csak a gyermekkor biztonságát jelenti! Felfigyelek lélegzetvételem a könnyülésére! Hogy itt vagyok! Anyám a szélső szobában tán el is bóbiskolt a karosszékekben. Majd csak betalál az ágyba! És istenem! Itt az én fakófüggönyű, tágas szobám, a falu felé néző köríves, nagy ablakaival, amelyen át ki s be jár a hideg, de most Krumma jóvoltából a rakott cserépkályhám tüzes, ontja a meleget, és ni, a sarokban még él az apróka pianóm, kit csak Karinak becéztem, lábai mint az őzeké, díszei mint az

elefántcsont násfámé, halványlila takarójának bársonya olyan kopott, mintha az maga lenne az éke is, és lehozatom holnap, igen, a kottáimat, gondoltam, miközben gombolgattam kifelé a derékomat, és a papucs a kályha mellett melegen várt, és az ágyam fehéren hívogatott a lilaíriszes muszlin függöny mögött. Gyerekkorom... Íriszek... Miklós sírja köré tán emiatt ültettem ezeket a kevély virágokat... Miklós.... Nincs itt... Nincs szorongás... Messze fenn hagytam a fia gondjaira... Istenem! Adj békét Tivadar lelkének! Adj békét Margitnak és a kicsinek! Adj boldogságot és kevés dolgot szorgos leánykámnak, és add, hogy ne váljon cseh honleánnyá a messzi idegenben!... És add, hogy József felépüljön, és Anyám sokáig velem legyen, mert nagy-nagy szükségem van rá... És adj Zsuzskának békeséget... és a kis Krummának... mit is?... Vedd el a púpját, és adj majd neki göndörhajú vőlegényt...!

Magamra húztam a takarót... vagy csak akartam?... Kondult valahol egy falióra... messziről jelezte az időt... az alvását... Meg az új élet kezdetét... És már álmodtam... melegvízű forrást, zöld, fényes fűszálakat, csermely habos zubogását... és kacagást... Zsuzska kacagását...

- Ha mosolyogsz, Krumma visszamosolyog rád. Melletted vagyok, Lelkem, hiszen érzed. Abban a kislányban őrizlek... életed végéig. Szép álmokat!... - hallottam egy tündéri suttogást a hámló kérgű platán mögül, és hajának ezüst fénye megcsillant a levelek fonákján. Chrü volt az.

X X X

„1827. április. 29.

Hamar kialakult a napi rítus. Mindössze egy hete vagyok itthon. Annyira itthon, hogy esténként újra elővettelek, kis naplóm, meg-megsimogatom zöld bársony testecskédet, és beszívom fiókom levendulaillatát lapjaidról. Tudd meg, boldog vagyok. Jól tudom, ezt a két szót még soha le nem írtam, és ezt azért furcsállom, mert a 15. születésnapomra kaptalak Anyámtól. Eltelt az életem, mire megismertem, mi a boldogság. Először is, hogy nem vagyok egyedül, hogy megoszthatom gondolataimat Anyámmal, mit gyermekkoromban nem tehettem, hiszen annyira zárkózott volt. Egymáshoz öregedtünk talán? Még alkalmazkodni is jó az itteni rendhez. Igyekszem Anyám szobájába, hogy együtt étkezzünk, az étel is jobban esik így! Meg azok az alkonyba hajló délutánok a csörgő teáskanalak halk kísérezésével! Mi mindenről esik szó! Néha azt érzem, csak az én gondjaimról, és hálásan teszem el emlékezetem mélyére a megszívlelendő, okos szavakat, az intelmeket, melyek 55. évemben is elférnek a nehezen szerzett tapasztalatok és a hebehurgia érzelmi viharaim kosarában. Szóval itthon vagyok, és ezt a nap minden percében tudom, reggeli utáni sétáimon a testemben érzem, nem csak a szívemben, hogy visszavárnak. Ezek az érzések gyerekké tesznek, hiszen azóta nem kényeztetett senki. Legalábbis nem adta tudtomra, hogy hiányzom. Miklós sem, és a gyerekek sem. Nem szemrehányás ez már. Ténymegállapítás. És hálát adok az Istennek, hogy így rendezte az eseményeket! Mert van dolgom a létezésen kívül is ám! Krumma, az a kis komoly leányka, hálás szemekkel honorálta, hogy felmentettem József ápolása alól, akit naponta kötni, mosdatni kell, s néha olyan éberségre szólogatni, hogy lenyeljen néhány korty italt. Mert alszik, vagy ájult azóta, hogy idehozta doktor Mátyási, akinek a Gondviselés mellett a leginkább hálás vagyok.

Leteszem a tollat, nyitva hagyok, kis naplóm, hadd száradjon a lila ténta, megmosom kezeimet az íriszekkel zománcozott fajansz lavórban, eloltom a gyertyát, s a hold függönyön átsugárzó, mámorító fényénél levetkőzőm, és amikor majd magamra húzom hús takarómat, rám tör megint, mint minden este, a boldogság érzetének tudata. Így alszom el, és ezért álmodok mindig szépeket... Ágyó!”

Milyen álnokul hazug vagy, Ilona! Vagy inkább csaló! Mert a leírott szavaid igazak, csak nem írod le mindazt, ami az akkori életed értelmét adta. Nem a rád háruló feladatok, nem! Nemcsak hogy Anyádnak társa lettél élete alkonyán, és kimeríthetetlen tárházú történetbugyrának hív hallgatója szegény Mátyási megkönnyülésére, ki naponta kérte, csak teázzunk nélküle, maradjon a délután a kettőnk intimitása, neki úgyis rettentően sok dolga van, s ilyenkor kilovagolt a falu felé. Azt gyanítom, valami csinos menyecske kerítéséhez kötötte a pejt. Jól teszi, ha még bírja túl a hatvanon. „Nem csak ez, nem csak az...!” Mily ferde kifejezése annak, hogy senki más nem járt az eszemben, képzeletemben, vágyaimban, aggodalmas lelkemben, mint József. Csak ő létezett számomra, a többi ráadás vagy szükséges háttér volt ebben az önfeladó, mámorító feladatban: Életben tartani!

Múltak a hetek, már lemondtuk Klettenbarth doktor napi látogatását a piócaival, érvágásaival, hiszen semmi sem marad belőle, ha így megy tovább! Egyikőnk sem tudta, mitévők legyünk. Rányitottam naponta többször, és ugyanúgy feküdt szép feje a párnákon, mozdulatlanul, mint egy viasz szobor, mint akit egyre mélyebbre húz a tűnő tudat. Igen, sebei szépen gyógyultak, s amikor Krumma segítségével mosdattam, friss kötést tekertem zúzott mellére, a fájdalomnak semmi jele sem arcán, sem testén. Az aggodalom ezerszer kérte, vajon mit tettek vele odafönn? Mi okozza ezt az állapotot? Mi az, ami nem hagyja felébredni? Mi az, ami a tudata elé áll? Méreg? Idegláz? Átok?

Naponta feltámasztottam felsőtestét, alája nyúltam, s hátát mellemre vontam, fejét vállamra, s alvása közben halk susogással, késztetéssel néhány korty édes, meleg tejet belé tudtam erőszakolni. Egyszer azt éreztem, mintha szaporábban lélegzett volna! Így maradtunk azután, és figyelni kezdtem. Csakhogy ez után hirtelen felszökött a láza, s amikor párnájára visszaeresztettem, vacogni kezdett. Az első életjel! A láz! Amikor a szervezet védekezik! Ezt mondta a doktor nem túl meggyőző hangsúllyal, de én ettől bizakodni kezdtem. Borogatni! Borogatni, ajánlotta az orvos, s én eltűnődtem, temérdek sebe mellett hol fér el szegény Józsefen a vizes gyolcs?

Esténként lábait s karját bugyoláltam, mint múmiát, ecetes ruhába, s a vacogó test mellé bújtam magam is, hogy melengessem, mint a gyereket, ringattam, szolongattam, csucsujgattam, míg magam is el nem aludtam.

Napközben egyre többet gondoltam az estére. A csodát vártam, tudom. A szobája homályában karomban a kedves test, lábam a lábához simult, s lázát érezve magam is lázban, és halkán meséltem neki. Ami az eszembe jutott. Hangosan töprengtem, és reméltem, elér hozzá. Arról tűnődtem, vajon ez a szerelem? Isten mivel büntet majd, hogy szolgáját ily módon ölelem? S hogy ölelném szívesen kéjvággyal is! És ezt azóta tudom, amióta megszólított abban a kicsiny templomban. Eltűnődtem közös vallásunk tilalmain. Vajon azok tényleg tilalmak-é? Vajon a világtól elvonult szerzetesek extázisa nem azonos-e a szerelemmel, amit a Szűz iránt éreznek? Vajon a kolostorban élő nők nem Jézus mennyasszonyainak vallják-e magukat? Tulajdonképp ebben a mi közös vallásunkban nem hiányzik az erotika a rituáléból sem, hiszen az Úr testét veszed magadhoz, a szádban a kéj, amikor az áldozati ostyát nyelveden melengeted! Riadtan gondoltam végig mindezt, és mint aki vétkezik, bűnösnek éreztem ezeket a gondolatokat. Hiába tudtam, hogy mi, Almássyak nem voltunk túlságosan vallásosak, ám a Záchok még kevésbé. Meg is számlálhatnám, ha akarnám, hányszor voltunk templomban különösebb alkalom nélkül. Nem, nem a hit vonzott engem ehhez az emberhez, az biztos! De nem is valami sötét kéjvágy. Nem! A Természet taszított minket együvé. A Záchok tüzeit érzem benne, azt, amit Miklósban nem tudtam felszítani, bár tudtam, hogy belül lángolt, csak valami démoni félelem erősebb volt benne. De most ezt a Zách-tüzet felrobbanthatom... Vajon? Kérdeztem a néma férfitől, ki édesen aludt a karomban, egyenletesen lélegzett, és éreztem szívverése szaporaságát, és csak szorítottam vénülő testemhez, és örültem ezeknek az óráknak, mert bizonyos, hogy józan ésszel elűzne innen a szégyen, ha netán felébredne, és tudtam,

hogy nem a karjaiban fog felébredni, hanem egy napsugaras reggelen, amikor kezemben a csésze forró, édes tejjel benyitok hozzá.

Igen, a vallási extázis és a szerelem milyen közel állnak egymáshoz! Vajon hát akkor ki tilthatja meg, hogy szeressem? Hogy elégjek egyoldalúan a tűzben, mit magam szítottam ilyen halálosra. Napok múltával egyre nehezebben tépődtem el tőle. Csak feküdtem mellette, teste forró volt, egyre forróbb, naponta égetőbb a bőre, még nem tért magához, de a láz iszonyúan felcsapott nappal is, éjszaka is. Ott remegett a karomban, s én hiába csitígtam, a láz előntötte forrón, és száraz ajkára nedves ajkammal vittem életet. Amikor először nyalta körül megnedvesített ajkát, tudtam, győztem. Megmarad. Nekem! Úgy feküdtem, mellette, mint egy ígélet öleiben, és olyan nyitott volt a testem, mint egy pulzáló barlang, és úgy kívántam, úgy szívtam volna magamba teljes egészében, mintha el akarnám nyelni, hogy újra szülhessem, és hallgassam majd megint a hangját: „Anyám!”. A vágy és a testi közelség, a fantáziám és a 40 fokos pokol extázisba hajtott. Alig tudtam leválni róla, hogy a szobámba térjek. Már hajnalodott, arcán már nem csillogott a verejték, lélegzete egyenletesen emelte a takarót, és én, mint aki átvette a lázát, betegségét, úgy keltem ki mellőle, mintegy testi mámorban, és alig vártam, hogy hús ágyamba vessem magam, s magamhoz nyúljak, mert le kellett csillapítanom ezt az örült vágyat, hogy aztán elalhassak végre! Mert másnap újra kezdődik!

Anyám aggódva nézett, mikor leültem szemben vele a reggelihez, nem értette, mitől karikás a szemem, mitől tört össze az arcom, mint aki éveket öregedett egy hónap alatt.

- Látod, Anyám, Tivadarnak eszébe sem jutok. Nem keres, nem küldött még utánam senkit. Épp úgy eltemette magát, mint az apja. Csak az agónia hosszabb és hangosabb. Talán. -

- Mátyási tegnap óvatosan megközelítette az ormot, és mindenkit rendjén talált, elsősorban Tivadart, akibe majdnem belebotlott. Ott aludt az út mellett, fejealja egy rongyos, tarka szoknya, takarója Raticka maga, de hát ilyen a szerelem, lányom. -

- Gondolod, hogy ez az? Nem nemesebb érzés-e, mint ez a duhaj testiség? -

- Lényegében ugyanaz, csak a féken tartó intelligencia mértéke más. -

- És melyik az igaz? Melyik a hazug? -

- Az igazság az egyensúlyban van, lányom. Mindent az tart fenn. Az egyensúly, az arány, a harmónia az alapja minden érzésnek. -

Ó, bölcs Édesanyám! Ha tudnád! Én ezt a harmóniát zilálom szét, ezt az egyensúlyt szentségtelenítem meg éjszakánként, és nem tudom, miért imádkozzam forróbban Istenhez, hogy adja vissza az egészségét, vagy hogy tartsa egy életen át ebben a kómában nekem, csak nekem! Uramisten, önzésem és egyoldalú szerelmem eszközül használ egy vétlen, szent embert! Abnormális módon eláraszt a vétek! Bűnbe sodrom őt! De mit sem tehettem ellene. És lassan megértettem Tivadart, amiért üldözni kezdte Margitot, amiért meg akarta kaparintani a fiát, amiért beleugrott egy féktelen, vad erotikába ezekkel a tüzesvérű némberekkel. Megértettem, és megbocsájtottam, és nem vártam, hogy megkeressen, hogy eszébe jussak, hiszen azzal felborítaná ezt a vérben-szenyben, borban, gyilkosságokban bontakozó énjét, és lelke úgy torzulna, mint az apjáé. Méghozzá ez a vér az enyém is. Én is benne vagyok. Lehet, hogy ilyen vagyok? Ilyen voltam? Csak most ébredtem igaz lényegemre?

Száguldva cikáztak a gondolatok nappal, magányos sétáimon, és délután Anyám történeteit hallgatva, és éjszaka... Éjszaka mindezt József fejénél suttoztam el, miközben karomban szorítottam, és simogattam, és itattam, és csókoltam.

Már-már belehaltam ebbe az iszonyú kalandba, amikor József keze megmozdult mellettem. Nem, a szemét nem nyitotta ki. A lélegzetemet visszafogtam, bár a rémület is megdermesztett: itt fekszem mellette! Már el sem futhatok eszmélő ébredése elől! Uram, segíts! Nem moccantam, hátha újból ájulatba esik. De akkor melegen és érthetően sutogni kezdett, lehelete az arcomba ért, s bőrömon végigfutott a borzongás:

- Köszönöm, Anyám, hogy életben tartottál tested melegével. Ma reggel, amikor fejem fölül az ablakon besütött a kelő nap, az ajtóra vetette sárga fénypázmáját, akkor te beléptél, mint egy lángoló tünemény, kezeden egy kis tálcával, te fényes angyal, te megváltó csoda-asszony! Végig akartam gondolni, amit átéltem, hirtelen feltolult a tudatomba mindaz, ami körülöttem lejátszódott. Különös volt, és kezdetben megfelfejthetetlen. Azután, igen, Anyám, összeállt a sorsunk. Mindennek így kellett történnie. Mint álomban futott előttem a színjáték, módomban volt összerakni a mozaikokat, és akkor tudtam már, hogy majd éjszaka, amikor bejössz gyógyítani lázas testemet, amikor kiszorítod belőlem a miazmákat, a lázzal együtt az ördögöt, amikor majd idehozod az ágyamba Istent, akkor elmondhatom neked, Anyám, hogy igen, ez a harmónia, ez a szerelem. Bennem épp úgy ég, mint tebenned, és immár nem vagyok más, csak egy férfi, aki csakis egyedül téged akar szolgálni, neked akar élni, mert többé nem veszem magamra Isten szolgájának gúnyját, hanem itt várlak majd minden éjszaka, történjen bármi, omoljanak össze a falak, jöjjön a vízözön, jöjjenek János evangélista kerubjai, és állítsanak ítélőszék elé, és vessen az Úr a Gyehennára, történjen bármi, akkor is itt várlak, és te bejössz hozzám, idebújsz és átölelsz. Eztán mindig, mindig, Amen! -

A drága! Olyan legyengült volt, hogy a másik oldalára nem tudott fordulni, de hangja szép zengéssel fogadott nekem örök mellettem maradást. Napokon át támogattam még az asztalhoz, aztán már a fürdőbe, aztán nagyokat sétáltunk a parkban, már elértük a Tarnóca sekély sodrású vizét, már a haja visszakapta fényét, az arcát a nap megszínezte, már a karja erősen karolt, már a lovat is megülte, és közben elmondtam néki Anyám intézkedését az egri püspökségnél, hogy már ne ölelje a hideg márványasszonyt, már itt van egy forró, ha öregecske is, mire megcsókolt ott, a fűzfák alatt, Isten szeme előtt, és boldog volt, hogy velem lehet itt egy életen át, és hogy kiléphet a szolgálatból, bár a papi fogadalmát meg kellene tartania, de... és újra megcsókolt, és Anyám ijedten nézett ránk, amint összekarolva jártuk az utunkat.

Hát mégis jutott nekem a csodából rengeteg! Hát mégis boldog lettem, és pontosan tudtam minden percben, hogy boldog vagyok, és hogy ezt megérdemeltem, s hogy József sem fog elkárhozni, hiszem szellemlényekké váltunk ebben a nagy, mindentadó érzésben, és azokat az éjeket nem feledem soha semmikor, még a halálomban is velem lesz...

X X X

Amint az agyamból a képeket a papírnak adom, úgy adom testemet Józsefnek azon a májusi éjszakán, amikor kérte. Mert azután, hogy önálló lett, már nem nyitottam rá az ajtót hívatlanul. Olykor vele étkeztem, olykor kettesben teáztunk, testünk között a villamos szikrák ide-oda cikáztak, olykor nem bírtuk tovább, s valamelyikünk átölelte a másikat, testünk mint présben akart eggyé lenni, de az a végső, az nem akart megtörténni. Visszafogta valami erős lelki gát: a bűntudat. Az ő másfelé szóló esküje nem tudott felszívódni még ebben a hatalmas tűzben sem. De egyszer meg kellett történnie. Amikor szellemlényekké válunk egy fehér-ezüst, tört kővel borított utcán, s amikor kincseinket nem őrizzük tovább egy eszményi hitben. Ezek a kincsek a képességeink. Amelyekkel örömet nyújtunk a másinak, vagy a többieknek ott, a széksorok között, tehetség a boldogságadásra. Játszva, muzsikálva, írásban, vagy a szerelemben. Így teremtettséggel szépséget az ember, hogy megszülessen a harmónia, és ne legyen a tehetség fontosabb a szépségnél, ne legyen tükör egy torz világra, hanem

örömmélmény, a másnak élés öröme. Teremtés, ahogy teremtés a művészet. Egy másik világ megalkotása. Épp, mint a szerelem. Extázis. Mindkettő velejárója az átizzott légkör, amiben a történés megszületik.

Nem írom meg. Egyetlen részletét sem. Az enyém! Olyan intimitás, amitől ha megválnak, megsemmisül. Mint a halál. A ceremónia leírása maradjon meg másoknak, mint esetleg a Nádas Péternek, kit ugyan szeretek, de a tömény kitarulkozása elriasztott, meg a Halász Péternek, aki köp a Halál misztériumára, nyugodjék a lelke, és szülessen újra, de rejtőzködjebbnek.

Józsefet meg nem hasonlítom senkihez, mert egyetlen, és nincs hozzá közelítő sem az általam ismertek között.

Többé nem szólított „Anyám”-nak. Egyszer mégis ellovagoltunk a kicsiny Szent Mária templomba. Látni akartuk a didergő asszonyt, a márványtestet, de már nem volt a sekrestyében. Egy nagyon fiatal pap térdepelt az oltár előtt, nem kérdeztük, hová tette, nem akartuk zavarni az áhítatában. Ám megtaláltuk az új, vályogból emelt, még be nem tapasztott kis paplakot, amit körüljárva, mintha a falába építették volna, egy asszonytest sárral tapasztott domborulatát véltük felsejleni, de ebben egyikünk sem volt biztos, kutakodni meg nem akartunk.

Ám folytattuk múltunk gyönyörűségeiben való mártózásunkat.

Nagy bátran, már erősen az őszben jártunk, fellovagoltunk a Szalajka ormára. Tivadarért aggódtam, meg hívni akartam szenvedő nagyanyjához, ki tudja, meddig láthatja még. De a kastély tárva, üresen, kihaltan és kifosztottan állt. Lovainkat a szélső fenyőhöz kötöttük, közel legyen esetleges menekülésünk esetére, és besettenkedtünk a sötét Forszálba, aztán lábujjhegyen egyre tovább, tovább. Ha nem fog József, nem bírják a térdeim a testemet, amelyet a zokogás rázott. Minden oda. Minden, ami volt. Régi életemnek egyetlen, piciny nyomát sem találtuk. Miklós sírja, ajtaja érintetlen. Ott megálltam, aztán mintegy hipnotikus kábulatban megfordultam, és a szobám ablakára esett a pillantásom. Az üvegen alvadt vér folyt le. Odaszáradva mementónak. Vajon mi történhetett? József arrébb vitt, és hóna alatt ismerős rongyos terítőbe csavarva valamit szorongatott. Nem szólt, csak vezetett.

- Vegyél utolsó búcsút ettől a helytől. Akármilyen volt itt, már nincs. Semmi nem köt ide. Menjünk, Édesanyádnak szüksége van ránk... -

Lóra kaptunk. Lekocogtunk. Nagy erőmbe telt, hogy ne nézzek vissza. Mögöttünk halotti csend. A pataknál megálltunk itatni. Még vagy fél óra lovaglás várt ránk. Akkor József kibontotta a kendőt, és a fűre tette a márványfejet. Az hát nem kellett senkinek. Anyám mosolygott rám a tüzes ég alatt, a toporzékoló lovak mellett, s vállamon József meleg karja, amint átölel. Mennyire ugyanazt éreztük!

Fél óra múlva felsejlett kis kastélyunk hosszúkás fedele, és hamarost a kapuhoz értünk. Krumma állt ott a félfának támaszkodva, és arcát a kötényébe rejtve. Sírt.

Az nem lehet! Hónapok óta egyre rosszabb az állapota, de nem annyira, hogy a közeli végre gondolhattam volna.

- Anyám? - néztem a kislányra.

Bólogatott.

- Egyedül vagy itthon? Vele voltál? Menj, mosd meg az arcod, aztán szaladj a konyhába, és készíts nekünk valami harapnivalót! -

Nem hittem a gyerekeknek. Talán csak mélyen elaludt? Az ópiumtól előfordul. Halkan nyitottam a kilincset, a másik kezemet József fogta, nem fogta: szorította, hogy érezzem, nem vagyok magam. De hiszen itt van Anyám! Úgy fekszik az ágyban, mint máskor. Mégis megtorpantunk. Feltűnt a megfogható csend. Nem olyan ez a csönd, mint ha alig hallható a lélegzet.

Ez a Halál csendje. Amikor levegő sem rezdül. Már tudtam, hogy igaz. Hogy Krumma könnyei nem vezettek félre. Anyám körül az a titokzatos semmi ült, ami a halottakat körülveszi.

Az ablakon berezdülő nyárfa árnyékától megvillant valami a kezében. Egy papírlap. Azonnal Miklós halála jutott eszembe. Hát Anya is levelez velem a túlvilágról? Nem elég a távozása? A lesi tett, amikor nem vagyunk idehaza! A hirtelen kilépése az én most kezdődött életemből! Ha élne, szemrehányást tennék neki!

Sokat leveleztünk az utóbbi időkben, hiszen beszélni már régóta nem tudott. Nyelni sem. Nehezen, néhány kortyot, nagy fájdalommal, hogy a morfiumot be tudja venni. Fogyott, aszott, de a szemeiben olvasni lehetett! Éltek! És én az életet olvastam ki belőlük. Levélkéiben utasítások Krummának a teendőkről, mit főzzön, mit ne felejtünk el meglocsolni, mit mondott Mátyási József ügyéről, mit olvasott. Az aláhúzott sorokat nekem szánta, néha kért, játsszak neki valami vidámat. József behozta a kicsiny, négyszögű pianót. Még énekeltünk is neki. De jajszó? Nem. Pedig nagy fájdalmai lehettek. Gégéjén hatalmas gumó ült, mesélte izgatottan Klettenbarth, mint aki ilyet sose látott, s most örül a szakmai újdonságnak, és szó nélkül hozta a tasakokat az ópiumporral. Ő pontosan tudhatta, miért ilyen nagylelkű.

Ott álltam mellette, és néztem. Nem őt, hanem a körülötte lévő tárgyakat, olyanok, mint azelőtt voltak. Ezek nem változtak, csak az ágya melletti kicsiny asztal. Az vihar jeleit őrizte a nyitott, morfiumporos papírtasakokkal, a félig ivott pohárral, a ceruzacsonkkal, egy imakönyvvel mindezek alatt, mit sohasem láttam a kezében. Tehát elege lett. A fájdalomból, a kiszolgáltatottságból, hitetlen Istenéből. Nem! Mégsem tennék szemrehányást neki! Én? Az én végem vajon milyen lesz? Néztem az ágyat, gyüretlen takaróját, a búzavirágképek függöny rojtjait, a párna csipkáját, fodrait, csak az arcát kerülte a szemem. Félttem az üzenettől. Most József a nyitott és kiszippantott tasakokra tette a márványfejet, aki annyira gyönyörűnek látszott most, hogy kénytelen meggyötört arcára kellett néznem. Nem hasonlított önmagára már, nem csak a szenvedés, az idő is torzított rajta. A szája körül a megkövült megkönnyebülés félmosolya, igen, az olyan, mint a kőbe vésett. Ez az örökkévalóságé.

Mindez nem ott jutott az eszembe, csak az érzés áradt bennem fagyosan, a gondolatok megálltak. Mint minden, tompa és érzékelhetetlen lett a számomra. Nem tudom, meddig tartott az első döbbenet, aminek semmi köze nem volt a fájdalomhoz, nem érzékeltem, hogy most elveszítettem a legfontosabbat az életemben, nem is fájt semmi, csak egy idő után. Hogy mennyi idő telhetett el, nem tudom. A csípőmben éreztem a zsibbadást, a moccanatlan test jelentkezett. Csak ez késztetett cselekvésre. Nem, nem borultam a kezére, riadtam teste kihűlt érzetétől, attól, ami már nem ő. S ez a borzadály, ez a riadás egyre nőtt bennem, és egyfajta dühvel keveredett, ami a torkomba emelkedett, és ordítás helyett kifutottam, át a szemben lévő saját szobámba, ledobtam a pianínó takaróját, és veszett, duhaj, juhászoktól hajdan ellesett nótákat püföltem ki belőle, és csak ekkor, az egyik mélabús dallamra kezdtek el kiperdülni a könnyek, aztán zubogva törtek elő, hogy elvették látásomat, csak a víz és a bánat ömlött egyre, és a sötétségre riadtam, a hidegre, amit az alkony hozott a nyitott ablakon. Lecsendesedtem. Mintha egy kéz melegítette volna a vállam. Csakis Anyám érintése lehetett. Könnyű volt, mint az álom lehelete, és ez a nyugtató érintés eszembe juttatta, mennyire nem törődtem vele, amióta lejöttem az Oromról. Csak József volt számomra. Felvillant, hogy étkezéskor milyen sokszor fogta el a köhögés, még bosszantott is, hogy nem tudom befejezni a mondókámat. A jelek nem jutottak a tudatomig. A szívemig. Anyám, mint az éltető levegő, a megszokott támasz, társ az öregedésben, és aki elől titkoltam Józsefet, az érzéseimet, és nem faggatott, pedig látta. Tudtam, hogy látja, és úgy hallgattunk mind a ketten, mint akik meg-egyeztek ebben. Anya! El kellett volna mondanom! Talán velem merülhettél volna el a boldogságomban! Már kivel osztom meg? 'Ami nem megosztható, csak átélhető, - mondaná József. - Ő küldött fel a fiadhoz. Ő akarta, hogy lehozzuk, ami belőle megmaradt, a földi

halandóságot ellensúlyozandó, a márványfejet, az arcát, a mosolyát, a maradékot, ami az egykori szerelemről árulkodott, ő rendezte így, Ilona!’ - mondaná József, ha meg akarná sérteni ezeket a percek, az utolsókat, amelyeket kettesben töltök vele. Ő a testétől kicsit messzebb, de még itt van! Azután csak az emlékezet lesz velem.

Így telt az éj. Később gyertyákat vittem hozzá, letettem a márványfej mellé az asztalkára, a másikat a kezembe fogtam, és leültem mellé, hátha még mond valamit a gyertya villogó, élő lobogásában, hátha megmozdul a sötétség, de nem. A halottak mély csendje vett körül mindaddig, amíg az első halvány fénycsík be nem óvakodott az ablaktábla résein, és odakint feltámadt a nyárvégi szellő.

Akkor elfújtam a gyertyákat, és ki akartam venni a kezéből a nekem szánt levelet. Nem tudtam. Úgy szorította, mintha az utolsó pillanatban össze akarta volna gyűrni. Ujjai belemélyedtek a papír ráncaiba, és a hűlő test erejével magánál tartotta. József nyitotta ki kezét reggel, hogy kiszabadítsa az üzenetet.

Döbbenettel olvastam a címzést a hajtogatott papírlapon: „Gyermekeimnek” Mellelhez szorítottam, és megint elfogott a sírás. Kinek írtad, Anya? Pali évek óta halott! Vagy olyan régi ez az írás? De nem! Az alján fáradó kézzel, igyekvő betűkkel még dátumozta a levelét: 1827. Október 5.

X X X

„Almássy Ilona és Keszei József Édes Gyermekeimnek! Vegyétek utolsó levelem megértő jóindulattal, mit írek néktek halálomnak napján, mert nem tudok lelkemben ezzel a mélységes titokkal meghalni sehogy. Ha meggyűlölitek az emlékemet is, olvassátok!

Régóta gyűjtöm az erőt ehhez a vallomáshoz és az elmúláshoz. Az utóbbit megkönnyíti, hogy utána már nem szenvedek, az előbbi megnehezíti, hogy nem tudom, nyerek-e tőletek megbocsájtást. Már mindegy. Bűn volt hallgatnom? Vagy most követek el bűnt? Ám látom, mint összefűz benneteket egy fel nem ismert szeretet, ezért reménykedem mégis, talán ez fog átsegíteni benneteket a megrázkódtatáson. Támaszkodjatok egymásra! Isten irgalmas.

Szerelmemet vállalom Isten előtt is, ha majd ottan állok ítélőszéke előtt, nem ez a halálos vétkem, hiszen ez a szerelem végtelen boldogságot adott nékem, amíg éltem, utána pedig az emléke boldogított. A vétek, mi lelkemet nyomja, az e szerelem gyümölcse, és nékije a sorsa. Rólad gondolkodom most, édes fiam, József, kinek Édesapja idősb Zách Miklós volt. Véle szótalán, és gyilkosan égető tűzben szerettük egymást szemeinkkel, anélkül, hogy érintettük volna a másikat, azonban a vágyat nem lehet a végtelenségig feszíteni, különösen, hogy szomszédok voltunk, sűrűn találkoztunk társaságban, s gyanítom, uram sejtette, mi lobog közöttünk, s bizonyára ez közrejátszott abban, hogy ide, Fügödre építkeztünk. Mentünk volna bár a Világ végére, az sem segített volna. Valamikor felpattantak a gátak, és mi elmerültünk.

Almássy Gerzson nem vert ki várandósan, megszültelek még Mérán. Talán mert szeretett? Talán mert neked, kicsiny leány, anya kellett? Eskümet vette, hogy többé nem találkozunk. A gyerekét, téged, édes szép fiam, ő elkommandálja, hogy hová, ne kérdezzem. Bele kellett egyeznem. Azóta a 45 év alatt gondoltam ezer jobb, más megoldásra is, de akkor ez volt a legelfogadhatóbb. El kellett válnom tőled, fiam, és meg kellett tagadjalak. Még egy ideig Miklós segített. Titokban találkoztunk miattad, Józsefem, hogy tudjak rólad, hogy járjon utánad, hogy gondoskodjon az életedről. Nem sokáig lehetett. Találkáinknak uram neszét vette. Miklóst akkor párbajra hívta, és a párbajban meg is ölte. Még azonmód, a szörnyű tettétől részegen, hazalovagolva habos lován, berontott hozzám, és fékezhetetlen vággyal a magáévá tett. Utoljára hosszú, közös életünkben. Akkor fogant Pál öcsétek. Atyja soha nem

hitte, hogy az övé, nem törődött vele, mintha nem is lenne. Olyan is lett szegény életében, holtában, a Záchok átka kísérte, és hozzá még az édesatyjáé. Nyugodjon békében!

Ha újra itt állana mellettem Zách Miklós, újra a karjaiba vetném magam. Ő volt az igaz hitvesem, és te igaz fiam. Felleltelek végre! Ha magamat nem is fedtem fel előtted. Félttem, a véred megbosszulja kéretlen születésedet, és bujdokló életedet. Igen, félttem. Ugyan támogatlak élteden végestelen-végig, amiben tudtalak, ám ezen dolog nem ment fel, tudom. Hidd el egy haldoklónak, József, éltemben egyetlen pillanatot ha kapnék: Ha úgy néznél rám, mint Édesanyádra! Már késő. Bennem a halált hozó méreg, s te ki tudja, hol jársz.

Talán mégis magammal kellett volna vinnem a titkot?

Bocsáss meg, fiam! Utolsó tollvonásommal áldásom küldöm feléd és Ilonámnak! Legyetek egymás támaszai ebben az elátkozott házban! Anyai szerelmem éltetek végéig veletek marad. Ámen.

Az Úrnak 1827-dik esztendejében, október hó 5-dik napján

Szirmay Antónia”

Csend lett. József hideg, szenvtelen hangja elhallgatott. A levelet az asztalra tette, akkor megsimítottam a karját, hogy ébredjen, én itt vagyok! Nem reagált. Lassan megfordult, és halk, lassú léptekkel kiment, vissza sem nézve behúzta maga mögött az ajtót. Halkan csikordult a kilincs, azután semmi. Elborított a csend. Süket, gondolatot gyilkoló, szorongással szorító csend. Az ágyon Anyám kihűlt teste. Nagyon akartam érezni, szerető lelke mint borít be vigasszal...

X X X

Első gondolatom az volt, hogy Józsefet elveszítettem. Hogy ezzel a levéllel eltűnt a szerelem. Anyám élte meg helyettem boldogságban, nekem a vágy maradt.

Kialvatlanul és bódultan üldögéltem ágyam szélén. Nem volt erőm semmihez. Anyám halála csak a tudatomig ért el, József hiánya egész valómat átjárta. Lódobogásra ébredtem. Alig pirkadt még. Őt láttam kilovagolni fekete papöltönyében, könnyű, fekete felleghajtóval a vállán, s papi kalapja fejébe nyomva. A ló nyakára hajolt erősen. Szemből fújt az őszi szél. Nem tudtam, látom-e valaha, és fáj, hogy csak így el tudott menni, egyetlen szó nélkül. Szerettem volna jó szóval könnyebbséget adni, meleg szeretetet az anyai helyett, amire mindig vágyott. És az álmára gondoltam. Nem ő, maga az Isten törte szét mind az anyákat, kik nem óvták, szerették, hideg kövek maradtak. Uram! Hogy megérezte a taszító erőt, hiszen valójában anyám lökte őt a szeretetlen világba segítő kéz tudata nélkül. Ilyen kegyetlen volt az én Anyám? A mi anyánk? Nehezen fogadtam ezt el, és kerestem az okát. Járt a fejemben ezerfelől érkező kérdés és gondolat, csak arra nem tudtam rávenni magam, hogy felöltözzek. Halk kopogásra rezzentem. De rögtön tudtam, nem lehet József, hiszen láttam a szélllel küzdeni az úton. Krumma jött be nagy óvatosan, hátha még alszom. Vékony gyerektestét még vékonyabbá sorvasztotta a fekete gyászruha. Felém billent a kakaó illata, és a friss kalácsé. A tálcán még a kanalak mellett kicsi csészében méz is aranylott. Azonnal nekiültem. Hiszen tegnap reggel óta nem ettem! - villant elém, s hogy Anyám a szemközti szobában fekszik, s hogy nem bírtam ki mellette a virrasztást, hiába, elcsüggedtem nagyon. Hármát kongatott a falióra, amikor Krumma gyengéden felállított, és leült a helyemre. S most itt engem szolgál. Csodálattal néztem rá. Gyermekek még, és mennyi erő lakozik benne!

- Neked nem kell gyászolnod, lelkem! -

Ámulva nézett rám:

- De hiszen a házhoz tartozom! Különben is, Tóni méltóságát szeretem, és sokat köszönhetek neki. -

Elém csúsztatta a tálcát, én nekifogtam, éreztem, mennyire jól esik, közben Krumma sürgés-forgását figyeltem, amint a fekete kendővel leterítette a tükröt, anyám miniatúráját a fejemnél a falon, és még az éjjeli asztalkán lévő kézi tükröcskémet is lefelé fordította. Azután megállt, és nézte, mint eszem.

- Elfáradtam, Madam. Leülhetek ide, szembe, a szőnyegre? -

- Foglalj helyet nálam, ott a karszék! Nagyon jó, hogy nem reggelizek magamban. Hiszen eddig Anyámmal... -

- Máskor is itt maradhatok, ha úgy tetszik Önnek, Madam! Egy kicsiny vigasz lehetnék. Talán. -

- Segítesz? De hiszen ki más segítene? Anyám testét elő kellene készíteni a temetésre! Forr már a víz, gyermekem? -

- Már lemosdattam. Tóni Nagyasszonyom maga kérte, hogy tegyem meg, mert érzi a vég közeledtét. Utasításai szerint megtettem, fel is öltöztettem. Nem engedte a fehér ruhát, nem akarta a menyasszonyit egy örökkévalóságon át viselni. Másikat, a vajszín selymet adtam rá. Ezzel Madamnak nincs gondja. Ízlik a kalács? Most sült ki! Elég ropogós? -

- Egy tündér vagy, gyermekem! El kellene küldeni Batta intéző úráért. Az öreg itthon van? -

- Mátyási doktor már elintézett mindent. Batta úr délután teszi tiszteletét a végrendelkezés végett, a temetés délelőtt 11 órakor lesz. Azt vélem, kissé igyekezni kellene Madamnak, hogy elkészüljön. Bocsnatot kérek, ha valamiképp rosszul fogalmaztam! -

Rámosolyogtam. És belém szállt a megnyugvás. Ki ez a gyerek? Honnan tud mindent? Alig élt még!

- Honnan tudod te mindezeket? Hogy mit kell tenni? -

Először láttam mosolyt az arcán. Egyszeriben Kriszre emlékeztetett.

- Így szokás Minálunk is, ha haláleset történik. Az egyik fogja a másik kezét. -

- De hiszen te izraelita vagy! Mégis úgy viselkedsz, mint egy keresztény! -

Krumma felállt. Elvette a tálcát, és az ajtóban megállt:

- Ha bármiben még segíthetek, csak csengessen. Áthoztam Tóni Nagyasszony csengettyűjét. Ott van a kis asztalon. -

Kiment, és halkan, magától, mintha szellemek járnának mögötte, becsukódott az ajtó.

Köpenyt kaptam magamra, és bementem Anyámhoz. Most képes voltam arra, amire tegnap óta készültem, hogy megcsókoljam hideg kezét. Ott maradtam homlokommal a takaróján egy Miatyánkra, azután felvettem a levelét a kis asztalról, és visszasiettem a szobámba. Nekifogtam temetési öltözékemhez, és elképzeltem ezer változatban, mint nézek majd szembe testvéremmel a koporsó fölött, amíg majd szól a lélekharang, és vénséges plébánosunk levezeti a ceremóniát a kicsiny gyászoló gyülekezet előtt.

X X X

Kintről távolian, de édesen az én spinétem hangja hallatszott. Ki játszhat? - tűnődtem. És mi hangszeren, hiszen azt odafönn összetörték? Körülöttem lebegett a félhomály, semmit nem láttam tisztán, s ettől mintha fel is emelkedtek volna a bútorok. A letakart tüköröm nem moccant, mégis hirtelen leesett róla a bakacsin, s én felugrottam, hogy becsukjam az ablakot, mert nyilván a szél surrant be. Akkor vettem észre, hogy a másik karszékben ül valaki.

- József! - kiáltottam fel, mire felemelte a fejét, rám mosolygott.

- Nagyon megijesztettél, tudod-e? Napok óta várlak, s most hirtelen, csak úgy... szó nélkül... mint egy szellem... nem is tudom, mit mondjak... Igaz is, merre jártál, hogy még Édesanyád temetésére sem tudtál hazajönni? -

Meg akartam csókolni, már hajoltam felé, de ő felemelte a kezét, s én meghátráltam:

- Igen értem. Egy testvéri csókért is kárhozat jár. -

- A püspöknél voltam, közbenjárását kértem, hogy visszatérhessek azok közé, akikhez tartozom. Valahová tartoznia kell az embernek. -

- Tehát nem maradsz itt, ahogy Édesanyád remélte? Meg én is! Visszamész Szent Mária plébániájára? -

- Nem. Nyitrán van egy kolostor. Karthauzi. Már össze csomagoltam. Nincs olyan sok elvinnivalóm. -

Kint a zeneszó újra felhangzott a kettőnk között beállt nagy csendben.

Ez ugyanaz az ember? Vagy a Záchok egy ördögi mása?

- Miért? Holtában legalább megletted Anyádat! Aki szeretett, ez nyilvánvaló! Egész életemden át. Most helyette én szeretlek... Mindent összetörsz magad körül. Mint álmodban. Nem fáj? -

- Minden fáj. Istennel való közelségemben megtanultam, előbb szeress, hogy elvárhasd, viszontszeressenek. Igyekeztem. Adtam és adtam, és nem derült rá fény, ki az, akitől elvárhatom a viszonzást. -

- Teát nem elég, ha én szeretlek? Másképp, mintha tudtam volna, ki vagy, de végzetlenül! Így is, úgy is, nagyon! József, József! Ne hagyj itt! -

Rázott a zokogás, és nagyon fájt a hidegsége. Arcom könnyben ázott, már nem láttam semmit se, József is eltűnt a könnyek mögött, csak a kezének érintésére nyugodtam meg.

Krumma állt előttem:

- Ne sírjon, Madam! Drága Madam! A könnyek nem könnyítenek. Igaz, visszafogni sem lehet őket. Álmodott. -

Kiment. Megint úgy, mintha szolgák követnék kis púpját és lépteit, és becsuknák mögötte az ajtót. Mégis megállt, s visszaszólt:

- Az úr szobájában leszek. Össze kell csomagolnom a holmiját. Nem sok, mindjárt végzek. Nyitva hagyom az ajtót, és énekelek Madamnak. -

Megszólint kicsiny hangja: „A mélyből fohászkodom hozzád, Uram...” Vigaszt keresően szállt felém szelíden a zoltár.

Az úr holmiját csomagolja, persze... Az álom folytatódik... „A mélységből fohászkodom...” Anyám az Ítélszék előtt. A tükör öbléből kétségbeesetten nyújtja a karját felfelé, a fiát keresi. Rám néz vakult, fehér szemével, de én nem tudom a választ, hol lehet. Gyötör a tehetetlenség.

Fáj az erőfeszítése, hogy kiemelkedjék a sötétségből. Arca aszott, mint a gyertyák között, vajszín selyem ruhájában viselős pocakja domborodik. Józseffel terhes.

De hiszen nem emlékszem arra, hogy Anyám terhes lett volna! Sem semmiféle újszülöttre! Hiába erőlködöm, nem látom! Nem jön elő az a kép! Csak az, amikor Palkót várta, miközben költözködtünk. Volt-e egyáltalán az a terhesség? Igaz-e az egész? A levél! Hol az a levél? Minden alá alánézek, minden fiókot feltúrok, minden dobozt felborítok, letérdelek, tenyeremmel szőnyegen tapogatok, ujjaimmal matatok. Nincs!

„Végül is,” - jövök rá Anyám előtt térdelve: - „a vér megérzi az együvé tartozást...” Olyan harmonikusnak éreztem hármónkat itt, Fügödön, és ugyanúgy ezt éreztem magammal és a gyermekeimmel réges-rég...

De hiszen nem testvérként válaszolt a testem Józsefre! A kicsiny templomban látom, amint megszólít. Szép, mint egy hindu istenfi, és akkor megmozdult bennem valami. Bizony! A szerelem! Még most is érzem, itt van! A hasamban, melleimben, térdemben, combjaimban, karomban és nyakam tövén. Egy öregedő nő egyetlen és hatalmas szerelme.

Mit is mondott? „Előbb te szeress, hogy viszontszerethessenek!”. S most elmenekült. Uram-isten! Valóban a testvérem-e? Ami eltaszítja tőlem! Istenem, ne hagyj magamra!

Állok a szobában. Valahová indultam. Szemeimből könny szivárog, csendesen, lefelé, két oldalt, és köröttem minden olyan sötét. Valamit akartam. Állok, és nézem az előtoluló képeket. Nem tudok megbirkózni velük egymagam. Segítsen valaki!

Hűvösödik. Pedig a dél közelg.

Egyedül maradtam hát... Egyedül, édes Ilonám, Lelkem régvolt háza, egyedül...

- Nem szép a hamisságból szőtt önsajnálát!-

- Chrü! - szakadt ki belőlem a felismerés! - Hát persze! Dehogyan vagyok egyedül! De sok a két halál egyszerre! Nehéz, hisz tudod... -

- És Krumma? -

- Csupa jóakarát és szelídség... Chrü! Tudom, általa vagy velem! -

- Hálátlan vagy ám! Mátyási is ott szuszog a kastély hátsó fertályában neked áldozva az életét, és szóra sem méltatod! Mások szomorúsága neked nem érzékelhető? Nem kellene egy kicsit oldódni és áldozni? Könnyít, nekem elhiheted.

Egyelőre tehát nem maradtál egyedül. Majd fogsz. De akkor már nem Ilonának neveznek. S így leszen egészen addig, amíg észre sem veszed a magányt, annyira érdektelen lesz a számodra, egyedül vagy-e vagy sem, rátalálsz annak ezer jó oldalára, azokat értékeled. Egyszer. Majd. De most még tanulnod kell. -

S huss! - a szónoklat után eltűnt. Éreztem nemlétét.

Aztán halkán nyílt az ajtó. Krumma feje jelent meg.

- Kopogtam, Asszonyom. Nem hallotta talán... Behozzam az ebédet? Vagy a nagy asztalnál Mátyási doktorral étkezik? Izeni, szívesen csevegne Asszonyommal egy keveset. -

X X X

- Csevegne? Nem, nem! Ments ki, édes Krummám! Nincs kedvem öltözködni, fészülködni, viselkedni! Nem, nem... -

Bámultam ki az ablakon, az ágakon ujjnyi hópárna. Két szemtelen veréb veszekedés közben szétszórta a pelyheket, úgy hullottak, mint szakadt cihából, és nagy volt a csivitelés. Édesen muzsikált a fülemben. Hallgattam, Krumma is rájuk figyelt.

- De édes Madam! Már hónapok óta ezt mondja. Olyan nagyon nehéz továbbítani az üzenetét, mindig mélységesen szomorú lesz az úr, és csak turkál az ételben... -

- Turkál. De megeszi, nem? Azt mondod, miattam lett ilyen csontsovány? Mert nem cseveghet velem ebéd közben? -

- Szabad egy gyermeki véleményt mondanom, Madam? -

- Mondd, szívem! -

- Mátyási doktor megszolgált azért az ebédért. Amúgy nem is tudom, kiről tetszik beszélni, hiszen a doktor elég jó húspanban van, már elnézést a kifejezésért. Régen nem találkoztak.... -

- Lehet. Hó ül az ágakon! Most veszem észre, hogy tél van. Elment az idő. Anyámra gondolok, és József atyát várom. -

- Tessen felébredni, immár itt volna az ideje! Még berozsdásodik. Így mondják mifelénk, aki keveset beszél. -

Így került sor az együtt étkezésre. Szemben velem valóban egy kissé köpcös, fehérbajú úr ült, alig ismertem rá. Többnyire suhancként jött elém, ha elém jött a képe, s most tessék! Lehet vagy hatvan éves! Eljár az idő. A levest mertem, amikor Mátyási megszólalt:

- Köszönöm a megtiszteltetést, Ilona asszony! Nagyon szál maga maradt. Nem jó begubózni a fájdalomba. Meg aztán azt hittem, tán megvet, hogy szóba sem áll velem. Tóni Nagyasszony idejében még vidáman ültük együtt körül az asztalt. -

- Volt miről beszélgetni. -

Megint megakadtunk. Talán túl távol kerültem tőle. Mint mindentől. Mint a hernyó teszi, mielőtt kikel, s lesz belőle gyönyörű pillangó. Hát belőlem már semmi nem lesz, hiába gubóztam be. Meg kellene őrizni hernyóságomat, és meghallgatni ezt az embert.

- Mi történt, mialatt nem váltottunk szót, kedves doktor? Meséljen! Hiszen maga itt él, mint egy hűséges családtag. Nyilván mindenféle mendemonda eljut magához... No? -

- Hűséges! Ugyan mihez? Kihez? És igazából nem is vagyok hűséges természetű. Úgy lehetne mondani reám, inkább kényelmes parazita, akinek itt jó Tóni Nagyasszony jóvoltából. Mindenem megvan, és olyan szabad vagyok, mint a madár. -

- Ágról ágra röpköd, miközben lesepri a szikrázó havat róluk. Bejár a faluba még szép lányok után? Jaj! Ilyesmit nem illik megkérdezni! -

- Mit illem! Elmúltam hatvan! Már csak röpködnék. No, egy kissé persze sütkérezem is régi fényemben, de inkább komoly dolgokkal foglalkozom. -

- Még mindig ír? Ismertem olyanokat, akik kedvelték a verseit, és nótáztak rájuk a fonóban! -

- Ugye, hogy emlékezik, Ilona asszony! Mily boldog vagyok azért, amit mondott! De az írás nem komoly dolog. Hálámat szeretném leróni, ha már nem tehetem a Nagyasszonynak, hát Magának, drága Ilona: Eljárogatok a birtok fenntartása ügyében, néha elnézek a Szalajka ormára, teszem, amit tehetek, de a Maga jóváhagyása nélkül nem jutok sokra. Mert itt van ez

a Batta, az intéző. Java korban totyog már, átadná a tisztséget a fiának, de hogy tehetné, míg magával nem beszél?... -

Folyt a szó, és elintéztük a fontos elintézendőket, miközben a káposztás húsról szopogattuk a csontot. Beszéltünk Klárikáról, kitől rég nem jött levél, biztosan az ikrek nagyon lefoglalják, hát igen, mennyi gyermeknek adott már életet! Az én leánykám... Aztán szó esett Tivadarról, a Szalajka ormán csak félig áll már a kastély, pusztul, olykor hetekig folyik a dáridó, és olykor eltűnik megint. És végül, vártam már nagyon, elmélkedett Józsefről is, kit nem ért egyáltalán, hiszen a végrendeletben Tóni Nagyasszony szépen gondoskodott róla azzal az áldott jó szívével, meg sem érdemelte, de azt a Nagyasszony nem tudhatta, hogy itthagyt mindent, nyáját, birtokot, mit férfi módra neki kellene igazgatni, és elment a szál fekete gúnyájában, ahogy jött, mint egy koldus pap, és világgá ment valami kolostorba, bár nehogy igaz legyen, amit legutóbb látni véltem, mintha ott tivornyázott volna a cigányokkal a Szalajka ormán, de lehet, hogy tévedek, hiszen az lehetetlen! Egy istenfélő, jámboréletű katolikus pap!

Mire Mátyási tirádája végére ért, már nem voltam az ebédlőben. Szó nélkül rohantam át a fogadótermen, Krumma épp a tüzet rakta, híven, hogy itt teázunk majd délután, hát befűtött a régóta kihűlt kandallóba, s úgy nézett rám, mint egy kísértetre. Az is voltam.

József! Mi van Józseffel? A sok hetes kábulat után nagyot, ébresztőt suhintott rám a hír. Még ha feltételezés, akkor is felvert, kiborított. Eddig semmit nem tudtam róla, csak az álmaim meséltek. Most egészen felébredtem, és elszántam magam, utánajárok.

Percek múlva már nem voltam biztos abban, megteszem-e? Nem jobb-e így? Ismeretek nélkül, a hitembe kapaszkodva csak várni?

X X X

„1827. december havának 23-dik napján, Szent Karácsony előtt. Várom. Talán az Ünnepe idehozza. Délelőtt Mátyásival fogadtuk a falu népét, kik évtizedes szokás szerint beálltak a fasorba, és karácsonyi dalokat énekeltek, aztán egyenként kézcsókra járultak, de én nem engedtem. Mátyási szólt hozzájuk Krisztus irgalmát emlegetvén, mire kigördült néhány csepp a szemeimből, erre aztán mélységes megilletődöttség áradt szét rajtuk, és nagy hálával fogadták Mátyási kezéből a nekik szánt évi ezüstgaraskákat.

1827. december hó 24-dik napján, Szent Karácsony napján. Ünneplőbe öltöztem, és Krummát is az asztalhoz ültettem. Ketten szolgáltunk fel. Rengeteg halat hoztak tegnap a népek, Bene patakról foghatták, hát azt süttöttük Krummával, ki az istállószolgának is vitt nagy tállal. Négy személyre terítettem, hátha Tivadar is lejön. S József? De csak magunk maradtunk.

1827. december 25. Szent Karácsony ünnepe. A templomban voltam Mátyási karján, ki nagy büszkén, behúzott pocakkal lépegetett mellettem. Körülnéztem a fejeket lesván, de senki szeretett nem jött még oda sem. Otthon aztán kitakartam kicsiny pianómat, mely alig is szól már, de azért ebédig játszogattam magamnak, s folyt megint a könnyem. Sírós öregasszony lettem. Ebédnél szó esett a hálátlanokról, s Mátyási mondotta, hogy utoljára Tóni Nagyasszony temetésén látta József atyát. Mire én nem emlékezem, s azóta is hijába töröm a fejem, nem jön elém az alakja.”

Ledobtam a tollat, kirohantam Krummához, almát s gyertyát meg tűzszerszámot kértem, felkaptam téli bekecskémet, csizmámat, az istállóban topogva vártam, míg szegény öreg szolgám a szegény öreg lovamat felkantározza, s még a régi elánnal pattantam fel a nyeregbe, de meg is húztam a derekamat rendesen, ám püss sem hangzott, nemhogy jajszó, és kivágtattam a kapun. Korán esteledik, hát siettem, Szutykos is igyekezett a jól ismert úton Szalajka orma

felé. Ugyanilyen hólepte tél volt... Hány éve is annak? Fagyos karokkal ölelte a Mária szobrot, és térdepelve fohászkodott a hideg templomban, talán szeretetért... Talán tényleg az anyjához ragaszkodott abban a márványalakban? Még álmában is, ha szétverte is, fájdalmában rátalált benne... Lehet, a szénrajz után... a hasonlóság miatt... aztán meg a fej a kastélyban... Még emlékezhetett is rá! Anyám megkereshette kicsiny korában! Ahogy Anyámat ismerem, nem kizárt... Bennem is az anyját kereste, hiszen úgy is szólított. Egek! És mi lett belőlünk végül?

Mintha valaki állana az erdőszélen! Ó! Valakit vár! Elébem jött! Megérezte a jöttömet! Siess, Szutykos, vágtam korbáccsal a ló farára.

Közelről kiderült, egy öreg fatörzs. A tájba meredt a havas síkságot bámulva. Csend volt körül, mint akkor, a legutolsó közös látogatásunkkor az ormon. Akkor is azt a fejet karolta a hóna alatt. A zajok előőrsét vártam. Vajon Karácsonykor mi történik idefenn? Vártam is, szorongtam is, és bíztam abban, hogy békésebb lesz a találkozás, mint annak idején József számára. Ha körülvesznek, használom az ostoromat. És ha sokan vesznek körül? De hisz ott a fiam, megvéd. Józsefet megvédte-e? Már mindegy! Vissza nem fordulhatok. Ha akartak, már észrevehettek volna, nem olyan magas ez a hegytető!

Békésen bekocogtam az udvarba. Senki nem jött elő. Vártam fenn a nyeregben, aztán hátrafelé kocogtam, túl az ajtón, az ablakok felé. Hadd lássanak, akik bent vannak. Csend volt, de nem az a kihalt, kihűlt csend. Talán az istállóban. Odavezettem Szutykóst, már gyalogosan, erre szűk a hely, jobbról Miklós háza. Megálltam előtte köszönteni, és hátrahőköltem a kantárban kapaszkodva, mintha ugyan megvédett volna: Egy alak emelkedett ki a mauzóleum mögül, hátán puska, fején karimás kucsma, szakálla havas, csak a hangjáról ismertem meg:

- Anyám! -

Aztán megint egy kiáltás, mögüle, a másik havas vadász torkából:

- Anyám! -

- Mindketten itt? Karácsonyozni jöttem, édes fiaim! Jól vagytok? Fogjátok a lovat, hadd öleljelek! Tivadar! József! - Rázott a zokogás a keblükre borulva, még ha csípett is a ráfagyott zúzmara, meleg könnyem megolvasztotta.

- Hoztam ám almát is, gyertyát is, madzagot is, Tivi, drága! Csináljunk ünnepi fenyőt, mint akkor régen, amikor hazajöttél! -

És nekiláttunk. József madzagolt, Tivi a gyertyát drótozta, aztán éles füttyel valamelyik melegítő italt rendelt, és egy asszony már hozta is a gőzölgő teát, éreztem, pálinka is volt benne, de jól esett! Meggyújtottuk a gyertyákat, volt vagy húsz, de hisz nem is hoztam annyit, tán Tivi zsebeiben voltak elrejtve! Istenem, de szép ez az ünnep! Anyám ha látná, meg Klárikám és a kicsinyek! Hogy tapsikolnának! Ám hiába a kevert ital, megborzongtam.

Lenn álltam még mindig az öreg tölgy odvas, villámsújtotta törzse előtt, és a fantom fenyőágon ott táncoltak a vidám gyertyalángok, és az arcomra ráfagyott a könny. Szutykos lehajtott fejjel egy kikandikáló fűszálért nyújtózott, én meg felfelé füleltem: Lesiklik-e valami hang, dárídó vagy ünneplés karácsonyi hangjai, de csak a csend. Nem mertem nekivágni. Megfordítottam a lovam, hatalmasat vágtam szegényre az ostorommal, vékonyába szorítottam gyenge csizmám orrát, és háttal a Szalajka ormának száguldva távolodtunk visszafelé. Mi várt volna odafenn? Akárhogy is, akármilyen is: csalódás.

„1827. februárius 9. Csütörtök van, ahogy számlálom. Klárikámnak közeledik a születésnapja, s immár azt is erősen számlálni kell. 33 esztendő lesz! Uramisten! Fel is sóhajtottam, mire Krumma rám nézett. A tüzecskét piszkálgatta épp a szobámban, s marasztaltam egy kevés

beszélgetésre, megkérdezte, olyan bonyodalmas dolog-e az a harisnyakötés, mert ő is szívesen megtanulná. Így taníttatni kezdtem, és megszámláltuk, mennyi van készen. Mondám, hogy az unokáimnak készül ajándéknak, majd csomagban elküldöm nekik, talán télire jó lesz. Igaz, már inkább a tavasz jön, de aztán megint csak lesz egy tél. Jókat beszélgettünk. Úgy látom, ez a kislány is a szívembe férkőzik, mint Zsuzska. Az is mióta elment, én jó Istenem!”

Mit tehet az ember télvíz idején, így, magában? Kötöget, kibámul az ablakon, lesi az utat, ha erre találna jönni valaki, de senki. Lányomra gondolok. Mennyi vidámság lakozott benne! És milyen ügyesen fogta a tűt, és micsoda kacskaringós, szép hímeket tudott kivarni, csak csodáltuk. Vajon most is csinál ilyeneket? Vagy majd ha öreg lesz és magányos, és a gyerekei felnőnek? Bizonyára. Szorongva kötögetem a piciny lábbeliket, hogy szó ne érje, legyenek hibátlanok, és örüljenek nekik. Krumma tegnap azt is megkérdezte, hogy annak az egyszál, kivetett unokámnak is kötök-e ilyesmit. Ha tudnám, hol keressem! Hát annak is már elég hosszú kell! Lassan 4 lesz. Vagy már öt? No, úgy látszik, mára a számolgatás van soron. Vele együtt már 7 unokám van, nem kevés, de ni! Egy cséza fordul be az úton! Nem! Még egy! Felkapom a kabátkát, kendőt, futok kifelé! Csak gondolni kell rájuk, s máris megérkeznek! Így kellene idézni másokat is. Józsefre gondolok, de hess! Most Csehországból jött váratlan csapat. Állok az ajtóban, mögöttem Krumma töri a kezét, mit is találjon nekik, még ha Krisztus itt lenne a halakkal és a kenyerekkel, én meg nézek rá hirtelen, de hiszen ez az Újtestamentum! Aztán ölelem édes lányomat, és számlálom, hány kicsi csizma is bújik elő a fedeles kocsikból. Annyi az! Hat pár! No, legalább nincs gondom forspontra, helybe jöttek az ajándékért. De sok esélyem nincs a gondolkodásra. Toporgás, hólekotrás a csizmácskákról, egyik még vőm uram karján, sívít az is, mint a többiek, szavukat sem értem. Mondom is: „Csak halkan, mert megsüketülök!”, de mintha a falaknak, nem ér a szavam egy pitykét sem. De Anya! Sajnos ezek cseh gyerekek, és nem értik a maga szavát! Megrökönyödöm:

- Hát nem tanítod őket az anyanyelvedre? -

- Minek, drága Anyám? Hiszen ott élnek! Körülöttük csak én vagyok magyar. Mit kezdjenek ezzel a nyelvvel? -

Igazat adok neki, és fáj nagyon, hogy nem tudok velük beszélgetni.

- Majd fordítom, jó? Anya, ne búsulj! Nem is lesz alkalmad beszélgetni. Szétszélednek, mindent megnéznék, aztán az inas behozza majd azt a nagy ládát, benne játékok, és ellesznek a szobájukban. -

- Jó ég! Hol is alszanak majd! Szoba van, de ágy? -

- Majd összebújnak... Nem terhedre jöttünk, örömdre. És sajnálom, ha nem kaptad volna meg a leveletem. Megírtam ám a jövetelünket! Tényleg nem? - nézett rám, mire én csak ingattam a fejemet.

- De annál nagyobb az öröm, minél nagyobb a meglepetés - mondtam én a magam vigasztalására is, de azt már Klára nem hallotta.

- Segíts, Anya, fogd! Vlad nem győzi mindet, és a nevelőnőt nem akartuk a nyakadra hozni. Majd keresünk itt egy jóra való kislányt segítségül. -

Uramisten! Mennyi időre jöttek vajon, hogy még személyzetet is kell fogadni hozzájuk? De ezt csak gondoltam, hiszen úgy sem jutok én már szóhoz.

És csak bámulok ki az ablakon. Megered a hó, belepi az utat megint jó vastagon. Képzeletem batárjainak nyomát is. Felállok, felemelem Klárika tegnap érkezett levelét, újraolvasom. Szó sincs benne látogatásról, csak a temérdek munkáról, tennivalóról, elintézendőről, és arról,

milyen jó házasságot kötött mindennek ellenére, Vlad nagyon segítőkész és szeretetreméltó, habár az utóbbi időkben sokat hízott, s ez nem tesz jót a szívének.

Istenem, csak nem fogja magát nagyon kímélőre! Mint Miklós... Amikor azt hittem, kialudt a házasságunk tüze... Testem fagyoskodott, és jól jött az a víg kedélyű fiú, aki tanítónak szegődött Szalajka ormára, és aki meghódított... vagy én hódítottam meg őt? Tizenévvvel volt fiatalabb nálam... No, nem sokáig tartott a félrelépésem története... nem is emlékszem már az arcára. Elmosódott bennem a viharos évek alatt, elvitte a másfelől rám zúduló áradat. De valamit azért tanultunk belőle. Miklós is, én is: az élet előbbre való, és tovább kell vinni minden áron. Jóvátétel. Ez volt Tivadar. Jóvátételnek fogant. Miklós rájött, hogy az erotika egy harmincas éveiben járó nő számára fontos, és nemzette a fiút, az igazi Záchot. Ezért éledt hát a nagy szerelem, miután kitette a „bitorló” szűrét. Úriember nem csinál patáliát, hát egy szó sem esett azután erről közöttünk.

Jövök, megyek, ülök, olvasok, zenélek, teszek-veszek, közben bennem lejátszódnak újra és újra a drámák és komédiák, jelenetek, párbeszédek. Színház. Ilyen lehet a színház, amiről Tivadar annyit mesélt nekem hazatérése után. Olyan, mint a télűző maszkjáték a pusztán, ami már beköltözött a faluba, és a templom előtti téren Krisztust sirató játékokkal köszönti a nép a tavaszt. Igen, ilyesmi történik az én fejemben is, amióta nem kavarog köröttem az élet. És látom, ami volt, a történeteket, amelyeket olyan sokszor fogadtam értetlenül. Volt, hogy eltűnődtem rajtuk, a miérteken, az érzelmeimen, amit kiváltottak belőlem, de többnyire nem találtam rájuk magyarázatot. Így teremtette meg az Isten az Öregség Idejét, a Magány Szféráját, hogy akkor és abban végigpergetve ezeket a Lezáratlan kérdéseket, megtaláljuk rájuk a válaszokat.

„1828. április havának 3-dik napján mégiscsak felmentem a Szalajka-ormi volt kastélyunkba. 5 éve halt meg és fekszik ott azóta Miklós, kivel leéltem több, mint harminc esztendőt. Senki nem fogadott. Egy ablak függönyét mozdulni láttam. Mécsest gyújtottam a háza ajtajában, imádkoztam érette, s magamért, de legfőképpen Tivadarért, megigazgattam az egyre dúsabbban egymásba gabalyodó gumókból kihajtó kardos levélkék közötti réseket, kitisztogattam közülük a téli avart, és azonmód hazaballagtam Szutykos hátán. Nem tudom, meddig bír még ez a lovacska hordozni engem. Holnap állatorvost hívok. Vagy az öregséget nem lehet gyógyítani?”

X X X

„1828. április 25. Ma megérkezett Gyöngyösről az új spinétem. Alig fért be. Átrendeztem a szomszéd szobát, s most ott áll a régi szekreter helyén. Ha leülök mellé, s balra fordulok, kilátok épp az ablakon. Belső és külső világ egyszerre az enyém! Piano forténak hívják hivatalosan, de nekem spinét marad, amelyre új selyem terítőt fogok hímezni Krummával az unalmas estéken, vagy alkonyodó délutánokon, amíg még látunk gyertyafény nélkül. Ámbár egyre romlik a szemem. Mi lesz, ha elhagy? Teremtőm! Még nem vagyok annyira vén, hogy rám boruljon a végső sötétség!

1828. április 27. A szemem világa még nem hagyott el, bár romlik, erősen érzem, de tegnap kihullott a harmadik fogam, ráadásul ez most előlről. Nem szabad tükörbe néznem, nem szabad mosolyognom, nevetnem még úgyse, és nem szabad szerelmesnek lennem. Hogy állom meg, Istenem?”

Le kell árnyékolnom az agyamat! Boldogan ülök le, s órákat töltök a spinétem mellett. Gyönyörű a hangja, zeng és betölti a szobát, de még a csukott ablakon át is kihallik, mondja Krumma, és azt is, szívesen hallgatja. Ez azt jelenti, hogy már nem is mennek olyan rosszul a

régi darabok. Igaz, játszom naphosszat, és olykor a mennyekben vagyok. Valahonnan ilyenkor előjönnek a szépséges képek, pontosan úgy, mint akkor voltak, és pontosan annyira megráznak, előntenek, átlényegítenek.

Mozart D moll fantázia, ez a legújabb kedvencem. Nehéz futamok vannak benne, de már nem erre gondolok játék közben, hanem semmire. Figyelem a hangokat, s egyre élesebb József arca. Valahányszor eljátszom, leül a hátam mögé, és hallgatja. Én meg átszellemült arcában gyönyörködöm. Mennyire érti a zenét! Pihentetőül más szonatinákra térek rá, és hátra sem fordulva megkérdem:

- Te is örülsz, ha játszom? Tudom, néhányan hallgatóznak az ablak alatt. Gyerekek a faluból. Míg Krumma el nem zavarja őket. Mondtam már neki, ne tegye, hisz mi kárt tesznek ezzel? Csak szárnyaljon velem a lelkük a zene szárnyán! -

- Én szárnyalok veled, kedvesem. Olyan ez, mint a szerelem. -

- Te is ezt gondolod? -

- Ne fordulj hátra! Játssz, és közben hallgass meg! Anyád levelét ne keresd! Nálam van. Elloptam. Talán hogy ne legyen tanúbizonyság. Elégettem. -

- Elégetted vagy nálad van? -

- Nem akarok tudomást venni róla! Akkor meg mindegy, mi történt vele! -

- Először is, drágám, az én anyám a tiéd is, ez már kétségtelen. Másodszor, én neked megmaradok, míg élek, Szerelemben! Testvéri szerelemben vagy a nagybetűs érzelmviharban. Mindegy! Annak a levélnek semmi jelentősége nincsen. És most boldog vagyok, hogy megmondhattam. Hogy te ezt tudod. És kérlek, fogadj el! Ne hagyj itt többé! -

- Játssz még egyszer a D moll fantáziát! Ilonám, adj még egy kis időt! A lelkemnek, hogy ne tiltakozzék Istennek tett fogadalmam miatt, hogy elfogadja az áldozatomat érerted. És még egy kis időt, mert odafönn, Tivadar sem tud róla, erősen keresem a bizonyítékot apai részről. Kell legyen létezéséről másik bizonyíték is! A származásomról! Így nem élhetek itt! -

- És van reményed? -

Abbahagytam a zenélést. Nem fordultam meg, mert pontosan tudtam, hogy képzelet az egész, s hogy magam vagyok. A zene mindig elkószál a szellememmel. És ebben a pillanatban az eszembe jutott Méra. Az ottani plébánia. Ha ott keresztelték, nyoma kell legyen. Megint volt egy ösztöke, hogy kilódtson a nyugalamból. Tavaszi langy idő. Itt az ideje lovagolni egy kicsit.

A lovamat már nem lehetett vágára bírni. Kocogtunk szép komótosan, behajoltam a sörényébe, hátulról fújt a szél, ahogyan már itt szokott a Mátra felől, és úgy éreztem, nem is állat hátán, hanem illatos lég hátán utazom. Lassan maradoztak el a sarjadó vetések, a nedves földszagú vizesárvák, és üres volt a fejem, tele a lét boldogságával. Van ilyen. Örök Lelkem specialitása, ok nélkül, épp csak beleszagolva a légbe felfogni a boldogság lényegét: hogy élek. Ráadás képp örömmel töltött a cselekvésem, amely tán visszaszerzi az egyetlen fontos személyt, Józsefet. Tudom, merre van a templom, a plébánia, s ha minden igaz, még az öreget is ismerem. Persze rengeteg idő telt el Atyám temetése óta. Előszedi nekem az anyakönyveit biztosan. Ekkor megálltam. Már a régi hídon túl, a Nepomuki János szobránál jutott az eszembe, hogy nem tudom, mikor született! Hogyan keressem hát? Mégis mit mondjak? Se név, se dátum? Hát kit is keresek akkor én?

Egy fantomot. Mintha Nepomuki János előtt tisztelegtem volna, megfordultam Szutykossal, visszafelé. És végigszármoltam az utat. Hiszen először úgy volt, hogy ő annak a Zách Miklós-nak a fia, aki az uram volt. Hogy a fiam lehetne! Nem is nézett ki többnek jó harmincasnál a

szőke fürtjeivel, a ragyogó szemeivel. Persze, ha az uram legénykori fickándozásainak eredménye volna. Tivadar a testvérének hiszi maiglan. Ha pedig Anyám története igaz, akkor jó negyvenes, kábé nyolc évvel fiatalabb nálam. A kettő között tíz-tizenöt év! Ennyi esztendő anyakönyveit végigböngészni! Bolondnak néz az a pap. Ha van egyáltalán olyan írás, amit el lehet olvasni. Éjszakába folyna otlétem. Ami képtelenség. Van-e ez az ember egyáltalán?

Ha az apja idősb Zách Miklós volt, és beírta, mint szeretett fiát, családon kívüli leszámazottját, a Bibliájába, hát az bizony Miklós mellett porlik a kis asztalon a Kőházban. A titok eltemetve örökétiglen. Csak Anyám vallomása, amit nem találok azóta sem, az egyetlen bizonyíték arra, hogy van még kire várnom. A gyerekeimen kívül. Klára tán sohasem tér haza a Világ másik végéről, Tivadar pedig kivetette magát a család kötelékéből, pedig már csak én vagyok neki, aki vér a vérből.

Magam kötöttem be Szutykóst, szalmát is vetettem elé, és az öreg már hozta a veder friss vizet. Megveregettem izzadt hátát, bár igazán nem ügettünk, de ez már sok neki. Új ló után kellene nézmem? Vagy ez is egy jel: mit mászkálsz te buta gondolatok után? Maradj békén! A te korodban!

Mátyásiba botlottam. Ő kifelé, én befelé. Alkonyodott. Szép április végi enyhe, lila alkony. Ilyenkor mennek a legények szépet tenni a kertek alá. Mondtam is néki! Meg hogy másnap szívesen társulnék a közös étkezéshez. Kicsi segítségét venném. Meghajolt. Mélyen. S ki-ki ment a maga útjára.

Szobámban már gyertya kellett, hogy észrevegyem fantomlátogatóimat. Anyám nézett be hozzám. Fehér haja fénylett a holdfényben.

X X X

„Csak egy madárszárny bevillanása az ablakon. A tollak visszaverődése. Ezüst hajad csak látni vélem, de a melegedet érzem, Anyám.” Megkerestem a vágatlan kanócú gyertyát, meggyújtottam, és átmentem Anyámhoz. Az üres ágy fejbekölintő valósággal fogadott, de mellette a fej, még József tette oda, kirajzolódott az asztalkán, és közelebb érve a gyertya élő lángja megelevenítette. Mosolygott.

- Ne hajszold! Higgy nekem, Ilonám! Okosabb volna felejtetni. Igaz, nem lehet. Bizonyos, hogy nem haltam volna meg, ha az én Miklósom teste melegít. A magány gyorsan szárguld velünk. -

- Igen, Anya, így van. Örökké este van, és minden nap hétfő, egy pillanat, s máris misére harangoznak, és gyűlnek a vasárnapi népek, kiknek egy hosszú hét fáradtsága gyűlt össze. Van mit megköszönniük Istennek. És nekem? -

- Hogy lélegzel, hogy agyadban százszor újra élheted kedves pillanataidat, hogy itt, most velem beszélgetsz, s lám, még felelek is, holott már bizony férgek rágják a számat. Azt köszönd meg, hogy neked nem tét a halál, hogy jól ismered, s nincs félnivalód. -

- Ha itt lenne... -

- Képzeld el, hogy itt van! -

- De hisz azt teszem. -

Felemeltem a fejet. Nem is volt olyan nehéz, és nem is volt akkora, mint emlékeztem, de melegen simogatott a vértelen ásvány, a faragó kéz melege áradt belőle. Mellemlre szorítottam, s a fej mellett a lobogó gyertyafénnyel átvonultam az én szobámba. Valaki legyen mellettem, s erre a legnagyobb szerűbb, ha az a valaki az Anyám.

Krumma jött be a kancsó forró vízzel mosakodáshoz, s megállt az ajtóban.

- Már le is feküdt, Madám? Akkor csak ide teszem... - és felsikkantott, amint meglátott engem a mosdóállvány mellett. Akkor kapcsoltam:

- A fejtől ijedtél meg? Áthoztam, de még nem találtam helyet neki. Mit gondolsz, hová tegyük? -

- A párnáján semmi esetre nincs jó helye - mosolyodott el, és kiöntötte az íriszes fajansz mosdótálba a gőzölgő vizet.

Így sokasodtak a kalandjaim, anélkül, hogy kimozdultam volna szokott helyeimről, házbéli útvonalaimról, mert szót fogadtam anyámnak, és felhagytam azzal, hogy a dolgok után szaladjak. És valóban! Minden megtalált, aminek találkoznia kellett velem. Lassan felhagytam az akarásokkal.

Ó, már nagyon nyár volt. Kifelé bámultam az ablakon. Volt mit nézmem! Nagy nyüzsgéssel pakoltak befelé egy ponyvatetejű, négylovas batárba, olyanba, amilyennel Klárikámék jöttek a minap, de most itt inkább elfele költözésről lehet szó, mert a házból cipelnek ládákat, kosárkákat, batyut s egyebet. Két legény sűrög, Krumma, mint látom, csak áll és nézi, aztán kopogás az ajtómon, hálisitenek, már túl vagyok a reggeli toalettemen, és Krumma dugja be a fejét azzal, hogy hát a doktor úr elköszönne.

- De hisz megbeszéltük, hogy a segítségét kérem. Ja, persze arra nem került sor, csak nem sértődött meg? -

Mire máris Krumma felett Mátyási ősz feje kandikál befelé:

- Drága Ilonám! Maga felett úgy suhannak a napok, mint jó időben a fecskék a határban, észre sem veszi! Megbeszéltük a segítségét, azt, hogy maga már meggondolta, mégsem kéri, és ennek immár semmi értelme nincsen. Említettem, - nyomakodik be a doktor úti kabátban, flanell nadrágban, fehér cipellőben, kezében egy piperkőc szalmakalapot forgatva, - hogy Teleki gróf úr elvár némi titkári teendőkre, meg aztán ő szívesen hallgatná nyugalmas délutánjain a költeményeimet, szóval, eztán nála élem majd napjaimat, amennyi még hátra van. Ezennel hát elbúcsúznék magától, drága Ilonám, kit soha, de soha nem feledek... -

S mondta volna, de én csak legyintettem:

- Majd megszokom ezt is. Fél évszázada ismerem az arcát, a hangját, talán még ki is találom a következő gondolatát, annyira ismerjük egymást, hogy most már tényleg elég! Menjen hát, Isten legyen Magával, vezérelje tetteit és tollát a legjobb irányban Teleki gróf megalégedésére! -

Jöhet a kézcsók, gondoltam, és jött. Hajlott halványkék hát, illatfelhő, s a kézcsók lágy nedvessége a kezem fejn, s ami meglepett, az a ki tudja, honnan szedett, valahol árnyékban még élve maradt egy szál imádott írisz, amit hajoltában a válla felett felém nyújtott. Igazán meghatódtam.

Akkor különösen, amikor ténylegesen kihajtott a batár, s a ponyva eltakarta nem csak a csomagokat, hanem Mátyási József valamikori instruktorom képét is. Aminek csak örülhettem volna, hiszen csak az emlékek préseltek könnyeket a szemembe már. Ám a port bámultam még sokáig, amit felvert a nyárfasorban, és a porban a régi fiú svihák, ragyogó képe rajzolódott ki, amittől igazán megindultak a könnyeim. Eggyel megint kevesebb, akik szerettek. Vagy nem: inkább az utolsó! És most itthagytam. Nagyon-nagyon sajnáltam magamat. Jól esett, amikor Krumma a hátam mögé óvakodott, megérintette a vállamat, és suttogetta:

- Én maradok, Madam. Majd igyekszem duplán szeretni magát. -

- Az nem elég, Krumma. Azt a szeretetet meg kell sokszorozni ám! -

És már kiderült az ég, elült a por is odakünn, bennem meg a megnyugvás abban, hogy a dolgokat nem lehet megállítani.

Néha úgy érzem, Ilonának jobban megy ez a kocogás az öregségben. Én meg fennakadok megszokhatatlannak ítélt dolgokon. Mint a vásárnapok itt, Fügeden, amikor az abszolút egyedüllet van, mert mindenkinek van családja, valakije, mása, akivel a vásárnapokat tölti, s én akkor félre vagyok téve. Szóval holtbiztos, hogy nem csörög aznap a telefonom: hivatal nincs, a barátok a családdal, a gyerekeim szintén, s én kívül maradtam mindenén és mindenkin. Olyankor az úrben való őskori lebegésemet veszem elő. Hűvös és biztonságos közeg. Ott senki nem zavar.

Ám Ilona sem kövült bele a dolgok megállíthatatlanságába. Mégiscsak el akart menni Szent Mária kis templomába.

Miért? Mit keres ott?

Olyan október, mint itt most. Eső utáni bágyadt napfény, amikor csak délidőben melegít már. Arra a vacogtató hideg sekrestyére emlékezem, és elindulok Szutykost felnyergeltetni. Az istállósolgával baktatnak az úton elfelé. Kötél és kötőfék, ostor sem kell, és ballagnak a faluba. Majd letaglózzák, kimérik a kevéske húsát, aztán elhantolják. Az Öreg zsebében néhány tallér fizetségnek.

És már látom is, amint a kötőfék kötelét maga után húzva ballag visszafelé. Egyedül. A fájdalom mereven ül az Öreg arcon, mert magát látja a vén négy láb helyén. Én meg őrajta a saját halálomat.

Szóval nincs hátas. Elmarad a kirándulás. Már minden kirándulás elmarad. Nem kell másik, hiszen a derekam hetek óta... Szóval hogyan is másznék fel rá, s hogyan le? Segítség nélkül?

Leülök a körtefa árnyékába hátul, s elképzelem.

Milyen nehezen megy! Liliomillat, arra emlékezem, s egy térdelő alakra az oltár közvetlen közelében. Most is ott fohászkodik valaki. Könnyű szolgálatért? Tiszta lélekért? Engedelmes testért? Vagy valakiért, akit szeret? Vagy csak úgy? Istenközelségben? Felemeli a fejét lépteimre. Megdobban a szívem, tán el is áll: épp olyan. Ő az! József! Becsukom a szememet, térdemben a zsibbadás, felállni képtelenség, csak jöjjön! Még közelebb! Érezem illatát, halljam suttogását!

Ugyanúgy, mint akkor! Még úgyabbul érzem őt. Hát szükséges-e a fáradozás? Lovagolni? Rettegni a valóságtól, hátha mégsem ő? Mindezt megkerülve itt, a körtefa árnyékában megélem. Hát nem elég?

Távolból gyerekhangok. A park túlfelén a közös legelő. A község tehenei, disznai híznak rajta, s az őriző gyerekek, kik délután kirajzanak hazaterelni a jószágot. Közben futóverseny, birkózás, almalopás a kertek szélső fáiról, kacagás.

- Gyí te! Gyorsan! Gyí paripa! - hallom.

A fűben fehér harisnyájában Klárika térdepel, s hátán kicsi ostorral lovagol a pici Tivi, Klárika nem tud olyan gyorsan mászni, ahogy a gyerek szeretné, hát csattan a gyenge ostor. Klárika nagyon okosan ledobta lovasát, és úgy csinált, mintha sírna.

- Mert nem vágattál úgy, mint az Apu paripája! Rossz lány vagy! És lusta! - vágott még mindig Tivi Klárikára, mire az felállt, és otthagya. Tivi lehetett három éves, Klárika közel a

tízhez. Csinos kis szőszke lányka, szelíd és okos. Már akkor anyuka volt, és Tivadar már akkor erőszakos.

Elhalt a kacagás. Beballagtam a házba. Ősz vége lassan. Bent is ridegek a nagy termek. Már nem fűtünk évek óta. Minek? a szobák is zárva. Krumma jól érzi magát a konyhában, és mosáskor a fürdőházban az átláthatatlan, mennyei felhők gőzében. Csak nálam pattog a tűz. Még nincs sötét, kezembe veszem a piano forte óriási, zöld nehézselyem terítőt. Klárikára gondolok, aki milyen sűrű, szép kacskaringókat, liliomokat, gránátalmákat hímezne rájuk, de azért így is szép lesz, varázslatot idéző aranyszálú bojtocskákkal körben. Ez a terítő maga Klárika, ha kezembe veszem, mintha őt érezném.

Hányadik éve görnyedünk is felette?

„1831. Karácsony. Ketten vagyunk ezen az ünnepen is. Már mióta! Krumma szinte gyermekemmé lett. Vagy még inkább baráttá. Nélkülözhetetlen, s ha meg kellene válnom tőle, jaj, nem tudnám elviselni! Azt hiszem. Kicsiny, vékony testével, amint beóvakodik reggelente, hogy ébresszen a friss kakaóval! Honnan tesz szert rá, amikor Édes jó Anyámnak is mennyi levelezésébe került beszereznie? És elnézem frissen fésült, ragyogó, fekete hajkoronáját, amit befonva visel, s a feje köré tűzi koszorúnak. Arcocskája mellett a rakoncátlan göndör fürtök nagyon jól állnak neki. És olyan fekete szeme van, ami nem szúr, hanem meleg, simogató. Hány éve is került hozzánk? Már Anyám halálakor, sőt, már leköltözésemtől itt volt. Gyerek, mint akkor. Nem kértem, hány éves, nem sértem. Néha hazalátogat az apai házhoz, és tartja az izraelita szokásokat, estéként imádságot olvas egy fordítva lapozható kicsiny imakönyvből. Ha betoppanak, becsukja, és figyelmesen vár, mit akarok tőle. Le kellett ezt írnom, hogy elhiggyem. Néha annyira furcsa őt látnom, magam mellett tudnom, és nem érzem mellette az idő múlását. Arcán sem, gondolkodásán sem, alakján sem fog az idő. Időtlen, mint az angyalok.”

X X X

Valami ráült a klaviatúrára? Mi van, hogy nem tudok tovább lépni? A „valóság” tódult be a napfénnel együtt az őszi súroló fényen lovagolva, és így szól: Vagy írás, vagy élet. Ha kívülről dörög a világ, nem indul meg bent a lélek, a fantázia, a továbbképzelés. Márpedig több köbméter hasábfá döndült be a szomszéd udvarra. Csattog a fejsze, hasad a fa, remeg a fal, és bizony eszembe jut Ilona is, ki épp ily módon húzódott befele a dörömbölő követelések elől, s mert nem sikerült, hát csak nyelte a mérgét, kiadni másnak nem tudván, mint szegény Krummának, ha kéznél volt, s ha nem, hát a papírt mélyen szántó, dühös tollvonásokkal véste be naplójába a történeteket.

„1832. februárius. No, ez már sok! Ifjabb Batta úr épp most viharzott el csinos kese lován, mit irigylek nagyon. A lovát is, meg hogy képes még viharzani. Nekem csak a lelkem hányja-veti magát. Valahogy az élet mostanság egyre veszedelmesebb. Tavaly a kolera. Ispotálynak adtam az összes cselédházamat. Volt sürgés és halottak elszállítása, kertem feldúlva, nyugalom szintén, félelem és sajnálat között hányódtam. Tegnap, miután nagy nehezen megtaláltam atyám meggyfa botját, gyalogszerrel kísértálmam a temetőbe. Nem is tett rosszat a séta, nem mondom, ám szívem szorult, ahogy elnéztem, mennyire kiterébélyesedett a temetőnk, s mennyi fejfa dülöngél benne, hiszen gondozóit is elvitte a halál. Elsétáltam a közkút mellett, mit ásattam. A doktorral karöltve találtuk helyét, annak idején, hogy közel legyen minden házhoz. Hogyan lehetne rávenni az embereket, hogy ásott kutakat csináljanak az udvarukba? Hisz nem is olyan nagy dolog errefelé, hol olyan magasan áll a víz az agyagréteg alatt, alig kell embernél melyebbre menni! Sok baj történik manapság odakinn! Hát még, ami be is szivárog engem érintvén! Mint ez a szemtelenség, amit Batta továbbított nekem, s még csitít, hogy nem lennék ilyen szál egymagam ebben a nagy házban, ahol nyolc szoba áll zárva

üresen. Hát kinek mi köze ehhez? Az enyém! Mert az Almássy rokonság, kiket nem is esmérek, ideköltöznének? Nem férnek Gyöngyösön? Vagy drága nekik a mérai kastélyt rendbe hozni? De legfőképp, hogy izenik! Nem tudják, úgy illik, legalább személyesen idefáradnának a kívánságukkal, és szemtől szembe fogadnák az elutasításomat? Pereputty, gyerek, cókók, állatok, ha ideiglenesen is! Merthogy amíg felépül a kastély a ludasi út mentén! És az én békességem? Nyugalmam? Hogy ez a kastély az Almássyaké. Hát én? Csak az uram volt Zách!

Ezért pöfögök én itt! Le kellett írnom, különben megesz a nemtelen indulat! És milyen jól tevém! A lapok közül, mint gyógyír, árad felém a beléivódott levendulaillat, s a papír zizegése is megnyugtató. Nem hiába ragadtam tollat! És most, hogy újraolvasom, egészen lehiggadtam, s már nincs is mitől tartanom, Batta tudja az álláspontomat, és punktum!

Viszont igaz nagyon, hogy mindenben van valami, ami előbbre visz. Ez pediglen az írás. A gondolatok célirányos megformálása tompítja az ember indulatát, mert az elme kerül előtérbe, s hátraszorul a hég, imígy feloldva minden szorongást! Tollat kell ragadni, ennyi az egész! És ezt megfogadom. Ámen.”

Jól belevésődött ez a felismerés a lelkembe. Ma is ebbe kapaszkodom.

Igen ám! De az Istennek kegyetlen tréfái vannak az emberrel. Felismertet véle valami használható, valami életjobbító, azután hamarosan lehetetlenné teszi a véghezvitelét. Ez akkor vált nyilvánvalóvá, amikor végre hosszú évek után rászántam magam, hogy bemenjek József szobájába. Tudni akartam végre, volt-e egyáltalán a világon? És ha igen, ha nem, mit érek, amikor belépek? Hátrahagyott-e valamit az énjéből, a teste illatából, elem jönnek-e a réges-régen lejátszódott ölelések, a csókok melege, az alakja képe? Hogy egyáltalán: mi történik bennem? Hiszen, számolhatnám, de minek, van annak tán nyolc éve is...

Nem mertem az esteli árnyékokat kockáztatni. Napfényes kora tavaszi reggel történt. Ilyenkor beárad a világosság, berezegnek a nyárfák apró levélkéi, és bent minden fényes lesz. Liliomillat csapott meg, amint beléptem. Ez igen, ez bizonyíték. Ő létezett, és itt járt, és ebben a szobában élt, itt ápolta, míg beteg volt, ebben az ágyban bújtam hozzá, hogy életet lehelyek belé, hogy testem energiáival felébresszem benne az életnedveket, és keringjen ereiben, hogy gyógyítsa. Gyógyítsa nekem! A boldog bódult, hangtalan éjszakák! És aztán a bódultak és hangosak, ritmikus lélegzetvételünk és ütemes sóhajaink, és egyszerre elszálló eszméletvesztéseink halk kis sikolyai, igen. Volt. És nincs. Olyan istenverte csend és élettelenység honolt minden sarokban, minden bútoron, amelyeken még a pornak sem volt kedve megülni. Hermetikus élettér. Így zárkózott el Miklós a maga várában odafenn. Az én boldogságom pedig így van ide bezárva. Miért? Álltam a szobában, és néztem lassú keringéssel körbe-körbe, hátha feleletet találok. Hirtelen megdermedtem, nehogy észrevegyenek. Valaki elhaladt az ablak előtt. Tudtam, csak akkor láthat meg, ha megáll, és erre fordul, de csak ment tovább. Hallgatóztam: mindjárt bekopog, és Krumma kifut, de nem történt semmi. Az ablakhoz osontam. Onnan beláthattam a feljáró lépcsősort, és azt, ha valaki a bejárat előtt áll. De senki. Sehol senki. Épp olyan volt a jelenség, mint amikor Mátyási még itt lakott, és hazafelé nem a hátsó ajtón jött meg, hanem elballagott a főbejáratig. Az ő fejét láttam számtalanszor így elbillegni az ablakom előtt. De már mióta elutazott, és Erdélyország messze van!

Kiszaladtam a konyhába. Krummának mondtam, valaki elment az ablak alatt, de nincs sehol, felszívódott az ajtó előtt. Ketten mentünk ki, óvatosan nyitottuk az ajtót, de senki. Aztán körülsétáltuk a kastélyt, benéztünk az istállóba is. Akkor vette észre Krumma a szürke kandúrt. Csakis az lehetett. Az ablakpárkányon osont. Szívesen leskel onnan a nyárfára madarak után. Egyszer el is kapott egyet, azóta nem áll meg Krumma előtt. Most is elzavarta. És elgondolkoztam. Lehet, de akkor vagy a fejemmel, vagy a szememmel van valami baj.

Számtalan hasonló tévesztés esett meg velem. Már megszoktam. Krummát sem riasztottam. Megálltam, és megpróbáltam megfejtetni. Mert ezek igenis különböztek azoktól, amiket a lelkem idéz elő emlékezvén, vagy képzelődvén. Ezek a létező valóság ferdült érzékletei voltak.

Igen, láttam Mátyásit hazafelé baktatni az ablakom előtt, de az csak a képzelet volt. Láttam anyámat a konyhai tálas előtt a rejtegetett mazsoláit csipegetni. Láttam Józsefet kötéssel a mellén felém mosolyogni. Olykor Miklóst is, ha nagyritkán benéztem a fogadóba, hiszen anyámék ott fogadtak bennünket, ha jeles napokon lejöttek hozzájuk. Rég. Haj, de rég! És tudtam, mindez a másik világ játéka.

De az már igen zavart, amikor valaki tényleg közeledett az allén át felénk, és képtelen voltam rájönni, ember-e vagy egy medveszerű állat. Mint a mesében. A járása cammogó, a teste barna cafrangokban billegett minden lépésére. Két lábon jött, de a háta hajlott, mintha a két mellső lábát is használná egyensúlyozás végett. No, persze, kiderült, amikor már az ajtón dörömbölt, hogy ember az. Méghozzá asszony. Egy vénséges cigányasszony. Azonnal Tivadarra gondoltam, és összeszorult a szívem: talán üzenet, talán baj van. Aztán Miklóst láttam, amint egy ilyen vénséggel tárgyal, és úgy, mintha maga a püspök lett volna, még meg is jutalmazta egy gidával, ha jól emlékszem. Vajon ez most mit akar? Kenyeret, persze. Vagy valami levetett ruhát. Hát kivitem neki, amit hirtelen összeszedtem, és mellé egy kis ezüstpénzt is, karácsonyi garaskát, pedig még messze volt a tél. Hálából elkapta a kezemet, és belenézett a tenyerembe. Becsuktam gyorsan. Nem akarom tudni a jövőt!

- Nincs abban semmi rossz, legméltóságosabb asszonyság! Csupa jó, béke és nyugalom. És hosszú élet! Azon egy napon hal meg, amikor az unokája! Olyan soká, bizony. Áldja meg az ég a jó szívéért. Az ura is jószívű és szép férfiú volt. -

Lassan csoszogott, mint egy vén medve, elfelé, de nem a nyárfasoron, ahol jött. Levágott jobbra a falu felé, s olyan hirtelen tűnt el a bokrok takarásában, mint egy jelenés.

Az eset több napon át tartó töprengésre adott okot. Vajon ez ugyanaz a cigányasszony volt, aki Miklósnak is fülébe súgta a halálának napját? S mi jól emlékezett reá! És ha ez az emlék hozta ide? Talán nekem hazudott azzal a hosszú élettel! Miklós is a látogatása után kezdett készülni az elmúlásra az építkezéssel. Tehát én is kezdek készülni? És ugyan hogyan tudom meg, beteg-e épp valamelyik kisunokám abban a messzi Csehországban? Micsoda tákolt ostobaság!

Különben igazat jósolt: későbbi életemben nem volt más, mindig csak béke és nyugalom. Ami ezt a sima lélekállapotot megzavarta, egyedül csak, ha eszembe jutott József. Az alakja. És a miértje, amit megfejtetlenül hátrahagyott. Olyankor befordultam, és kerestem a választ, de azóta sem találtam.

Már úgy ültem le nagy ritkán a soha el nem készülő terítő mellé, hogy csak felemeltem a szélit, de tűt már nem fogtam, hiszen alig sejtettem, hová is öltsek. De Krumma leült mellém a fonalas kosárával a gobelines zsámolykára, és mesélt. Kiderült, mindig történik valami a faluban, amit egy szatócs nyilván elsőnek tud meg. Amikor a szüleihez megy látogatóba és vásárolgatni is ezt-azt, mindig hozza ezeket a történeteket. Így oszon be hozzám a külvilág, eléggé érintőlegesen.

A szekretert is csak néhanapján nyitottam ki, s egyre kisebb kedvvel. Valahogy nehéz volt már vakoskodva írni. Hiszen ahogy akkor azt a macskát Mátyásinak néztem, később mást is elnéztem, sőt, a világ is elkezdett sötétedni. Az életlenedést mulatságnak vettem, mint egy találós mesét, amikor a tárgyak a tapintásom segítségével mutatják meg igazi mivoltunkat, de a sötétedés rám ijesztett. Már csak ilyesmik teltek tőlem:

„1839. július. Nagy a hőség. Régóta semmi különös nem történt. Nagyon hasogat a vállam.”

„1842. március havának utolsó napja. Tivadar járt itt. Elhozta az unokámat, akiről még csak nem is tudtam. Egészséges, ötéves forma kis lurkó. Fekete, mint az anyja, és Amarinonak hívják.”

Azt hittem, hogy nem látom többet az én fiamat. Ebben éltem a mai napig, több, mint tizenöt éven át, amióta lejöttem a Szalajka ormáról. Nem ismertem rá! Öregebb Miklósnál, pedig csak negyven esztendő!

A lovat a szélső nyárfához kötötte, s mellette hagyta az asszonyt. Raticka volt. Fiát kézen fogva állt előttem a nyitott ajtóban.

- Az asszonyt is behozhatod. -

- Csak a fiamat akartam megmutatni Anyámnak. Ő Amarino. Öt éves. Mit szól hozzá, Anyám? -

- Kerüljetek beljebb! Krumma, tudod... - és botommal már előre kocogtam, egy pillanatra tétozva, hová is, de végül csak kinyitottam a fogadót, nem adva meg a látogatásnak az ő intimitását, amit persze, nem is érdemelt meg, bár én is ott ültem a szüleimmel annak idején, amikor hazavetődtem. Anyám megértette ritka látogatásomat. A fiataloknak új és más az életük ritmusa. A neked hosszú idő nekik egy pillanat. És lám, én is így vagyok már. Nem, szemrehányást egy szóval sem! Inkább a gyerek, az örömet okozna néki. Valóban szép fiúcska volt, és Raticka is felöltözött úri módon.

- Mi van a Szalajka ormán? Áll még apád hajléka? Rendben az épület? -

- Nem ott élünk, Anyám. Rommá lett az, a Kolompár családnak adtam, mi meg leköltöztünk Tarnaszentmáriára. Elvégre már az is Zách-birtok. -

- Új kúriát húzattál, fiam? -

- Felújítottam. -

- És miért oda épp? -

- József testvérem javaslatára. Tudja ugye, velünk élt a kastélyban jónehány esztendeig... Aztán bevonult egy kolostorba, ahogy tervezte. Sokat köszönhetek néki. Az egész életemet, a fiamat. Új világot nyitott nekem a példájával, türelmével. Jó testvér volt. Ezerszer meg is köszöntem Atyámnak, valahányszor meglátogattam a tetőn. -

- Haragszol rám, fiam? -

- Miért tenném? Köszönöm az életemet magának, Anyám. Nem becsültem meg eléggé, de eztán másként lesz! Az életem is más, és a szeretetem is érezhető lesz. Köszönöm, hogy nem taszított el, pedig arra számítottam. Hiszen a fiúnak akár a világ végéről is néha meg kellene kérdeznie magányos édesanyját, hogy s mint van, és mit segíthet néki? Én most mégis fordítva teszem, én hálátlan! Én a maga segítségét kérem! -

- Ugyan mit tehetek én érted? -

- Kerestesse meg a nagyfiamat! Lassan nagykorú. Viharos világot élünk, és félttem. Ha a nevemet viselné, tán nem vinnék el katonáskodni! Tegye meg, kérem! -

- Nincs énnekem erre semmiféle eszközöm. Senki sem tud eljárni helyettem. -

- Elég, ha a nevét adja! Én már besározódtam, és nem hisz nekem az a család. Pedig a javukat akarom. Maga kerestesse, kérem! -

- Ezért kár volt idefáradnod. Semmit nem teszek. Vállald magad! És bízz ebben a gyermekben! Ő majd továbbviszi a véredet. A fiad! Még sokat formálhatsz rajta, ha kell. Úgy látom, jó vér folyik benne. -

- Ez nem Zách! Ez Kolompár. -

- Semmit nem változtál, Tivadar. Előtted nincs, ami szent volna! Azt hiszem, nincs értelme tovább erőltetni ezt a kapcsolatot, amelyen nyoma sincs a vér kötelékének. Maradjunk abban - álltam fel, - hogy a következő tizenöt évben sem teszed meg azt a harminc kilométert, ami elválaszt minket egymástól! -

Krumma ekkor hozta be a tálcát, de már nem volt kinek. Tivadar pontosan értette a szavaimat. Raticának hangját sem hallottam, csak észrevétlen kézcsókját éreztem, amint suttyomban elkapta a kezem. Amarinohoz lehajoltam, egy pusztit akartam adni az orcájára, de Tivadar elkapta előlem.

- Van egy nagymamád, Amarino, vésd jól az eszedbe, és ne feledd! - szóltam utána. Talán meghallotta, talán megértette. Sietve futottak át a gyepen, s hamarost nyomuk sem maradt, a por sem verődött fel, hiszen még nedves volt az út a hajnali esőtől.

Álltam az ajtóban, s a két oszlop közötti kivágatot néztem, amelyben immár valóban örökre eltűnt a fiam. Miért? Mi teszi valakiben, hogy ennyire távol érzi magát az anyjától? És beugrott József is, hogy velük élt éveken át, és nem küldött hírt, jelet! Hogy ennyire el tudott hagyni. Milyenek ezek az emberek? Ők, akiket nagyon szerettem, ennyire nem tudtak viszonzni semennyit. Vannak-e? Voltak-e? Vagyok-e?

Estére, az ágyamban már abban sem hittem, hogy mindez megtörtént. Hogy Tivadar itt járt. Ez is csak a képzelet játéka. Aminthogy József is az. Mi hát az igaz? Mi az, ami van?

Krumma. Ha ő sem volna, elmerülnék a magány vákuumába, és elsüllyednék egész a tébolyig.

Jobboldalamra fordultam, vártam az elalvást, az álmodat, amely átlendít egy másik, épp ennyire valóságos világba.

X X X

Amikor semmiféle hangot nem hallani. A kerekek mintha a föld felett gurulnának, vagy mintha felhőszőnyegen, esetleg vastag hópárna suhanna a kerekek alatt, nesztelenül gördül a batár, vagy utazókocsi, ma minek is nevezik már ezeket, nem is tudom, szóval olyan jármű, amelyikbe több ember belefér, ilyesmi áll meg a nyárfasor előtt mindjárt a kocsifeljárónál, két alak ugrik le róla, s szaladnak fel a lépcsőn. Két leányka, fürgék, ruganyosak, kacagásukat idáig hallom, és eltűnődöm, kezem még a klaviatúrán. Ám abbahagyom ezt a kis magam szerzette dallamot, mert a kottákat már nem látom, hát ami eszembe jut, eszembe jut, a többit hozzáköltöm, és épp három fekete billentyűn álltak meg az ujjaim, amikor eltűnődöm, mennyire hasonlít a kisebbik Klárikára. És ekkor vége az álomnak. Krumma nyit be, és kiáltva hozza az örömhírt, hogy Klárka megérkezett, ahogyan írta, a sógornőjével látogatóba, hogy együtt ünnepeljenek! Bizony! - mondta Krumma, vagy inkább kiabálta, mert muszáj neki, hiszen különben nem hallanám, biztosan a falu is hallotta, de én csak legyintettem, és a spinét felé fordultam, hiszen hát álmodom ezt az egészet, és jobb lenne folytatni a muzsikát inkább, mert igen élvezetesen elmerültem benne.

De mégiscsak előkotortam székem mögül a jó, öreg meggyfabotot, és kiballagtam a Forszába, ahol már ott topogott a két leány, már inkább nő, és a kisebbik még mindig

Kláríkára hasonlított, és hát neki is kellett lennie, hiszen a nyakamba borult, és elárasztott azokkal a kedves kis alig érintős puszikkal, amivel kislánykorában elárasztott, ha nagyon jó kedve volt, vagy ha sütit kapott a kijáró adagon felül suttyomban, hogy apja ne vegye észre.

Hát itt van! És jár a szája, látom, és a másik nő, kis, pirospozsgás szőke asszonyság, csak mosolyog, és már egy legény hordja be a ládákat, csomagokat, és már nyüzsög az egész ház, és olyan boldog vagyok, és nagyon nem szeretnék felébredni.

Pedig igaz lehetett, mert több napon át tartott ez a viharzás, ez az öröm, és jókedv.

- Már úgy hiányzott a család! Hát azt hol hagytátok? - kérdeztem.

- Tizenegy gyereket meg a vődet, a dadusokat és nevelőket, a kocsist és a szobalányt? Anya! Hiszen ehhez nem három, hat szekér kellene, nem számítva csomagokat. -

- Tizenegy gyerek? Honnan van ennyi? -

Mire a kacagás majd feldöntötte a falakat. Még a kísérő asszonyság, kit Linának nevezhettem, és aki azért volt olyan ismerős, mert a vőm húga, szóval az is úgy nevetett, hogy megszámlálhattam volna a fogait, amelyek tényleg oly kevesen voltak már, hogy megszámlálhatók lettek ekkora hahota következtében.

- Hát az én gyermekeim, Anya! A te unokáid! Mindig megírtam róluk minden fontos tudnivalót a születésüktől kezdve! Hát ismerned kellene őket, az ám! -

- Ki tudja számon tartani levél útján az unokákat? Nekem nem megy. Hoztad volna el őket! Juj, de megsimogatnám a szőszke fejüket, milyen lágy hajacskák, milyen puha állak, milyen nedves puszik, istenem! -

- Az ám! A legidősebb most készül nősülni! Anya! Eltelt egy élet! -

Így folyt a beszélgetés. Hol hallottam, hol nem, hol észrevettem az érdekes eseményeket, hol elméláztam távoli dolgokon, de senki nem vette zokon, és Krumma állta a sarat rendesen, igaz, Lina is beállt mellé, és Klárika sem volt rest, ha konyháról volt szó. Beültem hozzájuk, aztán magamhoz vontam a kicsi lányt, és megsimogattam derekát, hátát, őszbe forduló, de még ragyogóan szőke haját, aztán a pocakjára tévedt a tenyerem:

- Te lány! Csak nem jön a tizenkettedik? -

A harsány hahota megint fülrepesztő volt, még Krumma is letette a habverőt, és Klárika hatalmasat puszilt az arcomra:

- De Anya! Ötven évesen? A legkisebb is már elmúlt hét esztendő, az eltévedt, kései magzat! Van fogalmad arról, hogy te meg elmúltál a télen hetvenhárom? -

Hetvenhárom? Ilyen fiatal volnék? És már ennyire öreg? Elhagytak az érzékszerveim, el a memóriám, csak tán olykor az eszem villan éleset, de eléggé rapszodikusan. Többnyire valami fura, álomszerű világban létezem, ami nagyon, de nagyon jó és kényelmes. Felment az illem és a gondolkodás kényszere alól. De azért, amikor előjön valaki a régvolt életemből, az agyam nyikorgó kerekei is beindulnak.

Tivadar, aki fiát vesztette, amint én a fiamat öbenne. Már rálegyintek: Isten igazságos rendezése.

József? Maga a mérhetetlen szerelem. Kapta és adtam, adta és kaptam. A teljesség volt. Mégis megfutott. Isten igazságtalan ítélete.

Anyám? Ki vádolhat fiadért? Én is felmentem mindkettőt. A fiainkat.

Miklós is megfutott. Magára húzta a megközelíthetlenség hideg védfalát, hogy védekezzen a saját tüze ellen.

Áh, csak ezek a visszatérő árnyak hagynának nyugodni már!

Az élők? Miattuk be kell csuknom a szememet, hogy kihegyezzem érzéseimet, és felfogjam őket, mint a pók a legyeket az őszi hálóiival, amelyekbe folyvást belegabalyodik az ember a kertet járván. Igen, érzem őket, ha körülöttem vannak. Klárikáék elmentek persze. Aztán új illatokba botlok. No, kacagok magamban, ez az egyetlen épségben maradt érzékszervem, ami távolról is tájékoztat. Különben az érintkezéshez közel kell kerülnöm az ismeretlenhez. Elég veszélyes játék, de ha annyira kíváncsi vagyok! Krumma nélkül ki sem mozdulhatnék a szobámból. A zenélgetésről is lemondtam. Nem az itt-ott megjelenő és elsuhanó lények miatt, tán emberek vagy fantomok, ki tudja, hanem mert azt, amit a klaviatúrával művelek, csak az én süket fülem tudja elviselni. És különben is: ha nem hallom, csak hiszem, hogy hallom, akkor bárhol felidézhetem a kedvenc dallamaimat, nem kell ahhoz világgá kürtölnöm, mennyire nem megy a muzsikálás már.

Olykor a bűvárharangomban, ahogy nevezem süket közegemet, mert ilyen lehet, ha a tenger mélyére lemerülnek a bűvárok elzárva hangtól, világtól, szóval ebben a harangban olykor kísértalok egymagam a kertbe a botommal előre kotorászva, mint csiga a csápjaival, olykor nekem döng egy labda, vagy ölembe szalad egy kutya, hát szembesülök a kinti világgal, és érzékelem, hogy vannak itt rajtam és Krummán kívül még emberek. Persze! Hiszen bejöttek hódolni, és nyilván engedelmet kérni. Rémlik. Honnan tudtam meg, Uramisten, mi úton jutott el hozzám, hogy ezek az Almássy unokaöcsém családja, kik mégis beköltöztek a ház túloldalába, nyilván ott kívánni a kastély felépültét vagy megüresedését? Már nem is igazodom el, mit is várnak, szóval egy fiatal pár meg két fiúcska. Hozta Isten őket! Legalább lekerült Krumma válláról az egész ház gondja, és talán más gondok is, birtok, nyáj, egyebek. Mintha az ifjú intéző is járt volna nálam, nyilván ez ügyben, és alávésettek velem holmi írásokat, meg a végrendeletemet is lediktáltam, amikor eljött a közjegyző, szóval zajlott az élet, aztán elcsitult, mert belelendült a maga kerékvágásába. Ilyen, ha rend lesz, ha minden és mindenki megtalálja a helyét és a feladatát, akkor már nyugodtabb az élet, folyik rendesen, mint a Bene a maga medrében, ha túl van a tavaszi áradáson, amikor gallyakat, döglött tetemeiket sodor magával, s lezúdulva tengerré teríti Fügöd környékét. Szóval ilyesmi történt az után is, hogy az Almássy kastélyt már nem csak egy vén Záchné lakja. Jól van ez így.

De ez akkor volt. Hogy mikor? Ki tudja? Azt sem lehet megtenni, hogy az ember sorba rakja az életét. Folyvást minden összekuszálódik, mert belép a felidézett történetbe egy olyan szál, ami nem illik bele, és akkor azt kell megint a helyére tenni, miközben a másik elúszik. Ilyenkor jut eszembe, milyen nehéz lehet annak, aki a szövőszék előtt ül, mégis mily csodás dolgokat tudnak a rengeteg szálból elővarázsolni!

No, így, kuszán és összevissza jár az agyamban múlt és jelen. Mert oda akartam volt ki-lyukadni, hogy ugye az Almássy család egynéhány tagja nem csinálhat akkora feneketlen sarat, mint aminő lett legújabbán az udvarnak kinevezett néhai előkertben, hogy már a főbejáratot nem is használjuk, ha Krumma nagy nehezen rávesz, sétáljunk odakinn egy kicsit a szabad levegőn. De hát mitől ez? - kérdeztem, s Krumma nehezen adta a magyarázatot. Tán tartott egy kissé a neheztelésemtől, hogy méregbe gurulok, és az veszélyes az én koromban az új ifjonc doktorka szerint, szóval azért megtudtam, hogy valami ribillió van az országban, s hogy az én unokaöcsém is katonának állt, meg sokan a faluból, s hogy ez a kastély itt elég nagy ahhoz, hogy mindenféle irodának, sorozó bizottság szállásának, meg a hadi lovak tárolásának, és egyéb, fegyverféle dolgok itteni rejtésének helyet adjon, ami ugye nagy jövedelméssel jár, s még szerencse, hogy a hadszíntér meglehetősen távol van, merthogy a ribillió

háborúvá nőtt. Erre föl, mint más nagylelkű honleányok, a kastélykám előnyein felül némi pénzzel is hozzájárultam a hadakozás sikeréhez, nem mintha nekem nem lett volna édes-mindegy, hogy van-e király valahol a messzi trónon, vagy nincs, s hogy országunk milyen fennhatóság alatt működik, fő, hogy működjön, tehát én elfordultam a számomra egészen érthetetlen, de nekik fontos dolgoktól, és hagytam, menjenek a dolgok a maguk útján, én nem mérgelek ezen, mert mi közöm hozzája. Krumma ebbe bele is törődött. Néha ugyan láttam-éreztem, eszi a méreg, legfőképp a szatócsbolt kifosztása miatt, de megszorítottam a karját, zsebébe dugtam anyám régi fülönfüggőjét, és hálás kézcsók lett a válasz. De hiszen ki másban is bízhatnék már én, mint ebben a kislányban?

Isten szeret. Megkímél a külső világ otrombaságaitól, eltakarja előlem. És szeret, mert nem hagy egészen egyedül. Velem a képzeletem és velem Krumma.

Akkor is beléje kapaszkodtam, amikor elestem. Miképp, már nem tudom. Megesett ilyes zuhanás mostanában nem egy. Felrémltet előttem Atyám, kit nagy lila foltokkal kent össze az első agyvérzése, s mégis milyen fenségesen távozott tőlünk annak idején, mikor épp a szíve állt meg! Én ilyen végért fohászkodtam. Már azt sem bántam, hogy semmiféle jelzést nem tudok adni arról, hogy még létezem, hogy még érzem a rettentő fájdalmat a fejemben, hogy innék, mert a szám tapló, és fáj a szomjúság, de csak fekszem mozdulatlan, mint akinek már jó, és várom, hogy elkövetkezzék az a pont, amikor már tényleg jó.

Krumma arca fölöttem. Látom. Élesen, mint a virágszirmot annak idején a tenyeremben. Azt is látom, amint tündéri fénnel azzá változik, ami lényege, angyali tüneményé...

... fogalmaztam volna magamban akkor, ha képes lettem volna, de csak annyit tudtam, másik világba értem, és te, Chrü, velem voltál. És ez olyan nagyon megnyugtató! Még arra is képes voltam, hogy kiszálljak az ágyamból, és kinyissam az ablakot, ahol beáradt a hajnali nap fehér fénye, szinte vakított. Akkor te, Chrü, megfogtad a kezemet, megszorítottad, és suttoztad: „Csak bátran, Lelkem. Új test, új ember készül erre a világra, és a te lelkedet várja, hogy egész legyen!”

Repültünk. Azután magamra maradtam, és folytattam az utam. Kék légen, csillagos égen át, élő húsban, nyálkában, milliárd ürge spermában, mint a Tejúton, rohantam velük a beteljesülés felé, és beléfúródtam a pihegő életbe. Nekem kell majd őt hordoznom, mert én leszek Istentől küldött mozgatója, ébresztője, lelke, ő meg felépíti majd lassan Lelkemnek Házát.

Így készülődött a Világra Zács Lajos nemzete, Zsellér Julianna szülte Zács Lili itt az Andrassy kastély istállójában 1849. Karácsonyára.

Még hallottam az éteri hangot. Chrü kiáltott utánam:

„Vigyázz Lilire, Lelkem! Add át néki égi tudásod és földi tapasztalatod! Igyekezz emlékezni! Az ítélet az Égi Bölcsesség Tükre: Fiadnak, Tivadarnak unokája lettél...”

X X X

Loncikám! Nagyon hiányzol! Vajon még kinek? Unokaöcsédék elhantoltak tisztességgel, és elfoglalták a felszabadult két szobát is. Így van rendjén. Egyszer körülnéztek, hová lett az a kislány, aki szolgált, aztán egy vállrándítással azt is eligazították: nyilván visszament a családjához. Klárika? A Távolban néha ejt egy-egy könnycseppet, pedig már alig emlékszik másra, csak a törődött arcodra. A gyerekkorára nem ér rá emlékezni. Tivadar? Az emlékezetét is eldorbézolta, bambán mered a világba a borgőzön át, de az már-már áthatolhatatlanul elzár előle mindent. Ratickát elveri és használja néha, a tőle való fiát nem keresi, a másikat sem már. Mátyási nagyon elfoglalt lett, kopott emlékeit félrevetette, s szolgál. Hát József? Imád-

kozik, vezekel, és hallgat. Állandó lelkiismeret fúrja magát benne, és az a lelkiismeret rád hasonlít, Loncikám, hát nagyon szeretne szabadulni. Nemigen megy. Pedig volt rá ideje. A feledésre.

Már csak én gondolok rád, mint magam magamra. Tudatom még, olykor összefutok Lilikével. Nyilván azért kedveltem meg, mert nemcsak lélek a lelkünkben, vér is a véredből.

Te voltál a legszebb életem...

2005. március - 2010. október

ELODÁZOTT AGÓNIA

(elbeszélés)

Anyám a szemközti, sokéves cigarettafüsttől megsárgult, valaha tán vajszínű, piszkos, üres falat bámulta, de nem látta, csak úgy belenézett, miközben a félig üres kávéspoharat öblögette félkézzel, de nem ivott bele, csak úgy forgatta, közben hallotta a pasas monoton beszédét, a diszkrétre, suttogóra fogott há-kat, mintha huhogna, de nem figyelt oda, néha megérintette a kérdések bántóan felkunkorodó éle, olyankor felnézett, pontosabban a pasasra nézett, aztán visszamélyedt a fal tanulmányozásába, látszott a dolog így, kívülről, de Anyám semmire nem figyelt igazán, sem a véletlenekről szóló fejtegetésekre, sem Plotinosz bölcsességére, sem az összhangzó belső rend elméletére, mert erre kellett volna figyelnie, néha bólogatott, amikor felfogta végre a férfi felől sziszegő kérdést: „Hát nem figyelsz te ide?” vagy: „Neked magyarázom. Szólj valamit!” Anyám ezek után is vissza-visszasüppedt magába, és szerette volna elkapni a gondolatot, ami ennek az úrnek a helyébe akaródzott volna beférkőzni, de nem sikerült. Anyámnak csak kósza foszlányok locsogtak a fejében, ilyenek, hogy: „...nem tudok tovább szerepjátszani... elég volt!... valahogy ki kellene másznom ebből a helyzetből... ki kellene ismernem magam... de mi van? ... otthon a két gyerek... a lány, aki már majdnem felnőtt, igen... imádta az apját... mégis minden este bekapcsolja a magnót ezerrel...” és fennhangon, bele a közepébe, mintha magának...

Érted? Ezerrel bömböl a zene, és csöngetnek, és jönnek, fiúk, lányok, nevetgélnek, vihorásznak, mintha mi sem történt volna, aztán hallom, dübörög a padló, csak nem? de igen! Táncolnak abban a csöpp szobában, és döng a bútor, ahogy nekimennek lábbal, könyékkal, és felsrófolják a kedvüket a magas égit, és amikor már a lány...

...amikor Anyám lánya, ugye a nővérem, kikente-kifente magát az egy órán keresztül tartó procedúrával, akkor felkerekednek, és elviharzanak, hogy zeng a ház. Hát órá Anyám nem támaszkodhat, az szent, és bezzeg jár az agyában, hogy bennem sem, hogy ott van a halott férje szobája, már hetek óta ott úgy, ahogy az hagyta, még a szaga is benn van, és az ágy is, ahogy a hullaszállítók kihúzták belőle Apámat lepedőstül, és minden változatlan, és mégis valahogy egészen más. Üres és értelmetlen, legalábbis nem találja Anyám a hogyan továbbat. Igen, ilyesmiket gondol az Anyám ott, a presszóban, miközben azt a mocskos falat bámulja, és a könyökét csúsztatgatja ide-oda a hús márványutánzaton, és egyik cigit a másik után, amit a pasas utál, persze, de mit tehet, enélkül az Anyámat nem kaphatja meg, hát büdösítse magát, a ruháját, a száját, és Anyám meg tudja, hogy ez a pasas vagy senki az ötven éves, elhasznált és lötyyedni kezdő testével, és hogy mennyire utál hazamenni, hát inkább... Ahol mindenki megvan magával, a fia elbújik, becsapódik mögötte az ajtó, és nem kerül elő, csak a süket csönd, ami a halott szobájából árad, szétül az egész lakáson... és hallja most ezt a pasast, akinek, mindig tudta, szivacs van a szíve helyén:

- De hiszen most mit siratsz? Pokol volt az életedek. Eddig azon sírtál. Mintha te csak sírni tudnál. Magadat sajnálni. -

- Imádom, amikor megértesz. Nem tudom, hogyan oldom meg a dolgokat. Egyedül. Te segítesz? Ne is válaszolj! Tudom, hogy nem. Mi közöd van neked ehhez az egészhez? Igaz? -

- Az kéne neked, kedves, hogy egy jót szeretkezzünk, és minden sokkal könnyebb lenne. -

- Hülye! - vágja oda Anyám teljesen indokoltan. - Ez nem a libidó macerája! - és ráemeli Anyám a szemét a pasas szenvtelen pofájára, és undorodva majdnem kiabálja: - Neked kellett volna meghalnod helyette! - és végül elbőgi magát Anyám, arra gondolva, hogy ami a korukat illeti, a szeretője jóval túlhaladta a férje korát...

...és most jut az eszébe, hogy a fia, azaz én, nemrég beszéltem vele telefonon, és kértem, jöjjön haza, itt ez a rohadt bizonyítvány, és tényleg egy szar alak vagyok, és szeretném, ha hazajönné, mert rohadt elviselni magamat így egyedül. Most jut ez az Anyám eszébe.

- Olyan furi volt a hangja... - mondja ki Anyám mélázva fennhangon. Észre sem vette, hogy közben nagy csönd tartott ki percekig az asztal túloldalán. Nagyon magával volt elfoglalva, tényleg, és akkor elmeséli azt a telefont a pasasnak, akinek persze semmi köze hozzá. Szerintem. És ő szerinte is. De Anyám mondja, mert valakinek el kell mondania, és most épp ez a pasas van ott vele, akivel már régóta szakítani akart, de csak most ért meg benne az elhatározás.

Úgy látszik, ma az elhatározások és végrehajtások napja van. Igazán. Fényes nyár. Június. Holnap Apám születésnapja, az első születésnapja, amin nincs jelen. Hogy fordul a világ, figyelj Anyám, mert neki is az eszébe jut a holnapi dátum, és megint felsóhajt a pasas szövege közepén:

- Nehéz dolog önmagával szembesülni egy kamaszunk, akinek eltűnt az apja, olyan, amilyen, de volt. Eddig. És eltűnt... -

- Drámázol, kedves. Csak nem gondolod, hogy az évfőzőn a fiadat olyan nagy meglepetés érte? Tudta, hogy elvágják. Te is, ő is. Mit rágód magad? Innál egy konyakot? -

Anyám a fejét rázta. Dehogya is, még az kéne, amikor úgyis minden a feje tetején van benne, meg rajta kívül is. Csak azt a mocskos falat bámulja, és néha beugrik egy-egy szó a nagy ürességbe: Szembesülés, igen, az megrendítő lehet, ő csak tudja, ő is volt ilyen megvilágosodás-helyzetben nagylány korában, és ő akkor a Szevenált szépen... még jó, hogy senki nem idegeskedett, hagyták aludni három nap, és túl volt rajta. Nem! Épp erre nem gondolhat! Megrázta Anyám a fejét, s mintegy suttogta elterelőleg, de nem terelődött el:

- Fenyegetőzött. Mintha... Kicsit furi volt... Jaj, ezt már mondtam. Ha most rögtön nem jössz haza, ha nem, hát nem, de akkor... mondta... és... -

Hallotta Anyám a saját hangját most a presszóban, miközben lenyelte a maradék kávé, az asztalra tette a poharat, és hallotta azt a hangját is, amit a telefonba mondott nekem, hogy „nem érek rá”, mire én azt válaszoltam, inkább kérdeztem, még inkább kértem: „szóval nem?”. És Anyám megismételte: „Nem.” És akkor én azt gondoltam: „Isten áldjon!”, és letettem a kagylót.

Ekkor Anyám felállt, fogta a táskáját, a vállára dobta:

- Mennem kell. Szia! - mondta, azzal megfordult, és kitántorgott az ajtón, mint a részeg, pedig nem ivott annál a kávénál többet, se mást. Kint megszédült a rázuhanó rettenetes hőségtől, aztán nagy levegőt vett, és nekilódult a villamosmegállónak.

- Gyere már! Siess! Siess! Ne mássz már! - toporgott, és mondogatta a közeledő hatosnak, az beállt végre, ő meg nagy nehezen felnyomakodott, ökölbe szorított kezébe vágta a körmét, és hajtogatta a varázsigéit: - Szálljatok már, tetvek! Na, csöngess picinyem! Drága vezető néni, indíts már! Siessünk! -

Három hosszú megálló. A végtelenség. Ment volna inkább gyalog! A futás a haladás érzetét kelti, a mozgás a távolság leküzdésének reményét, de józanul tudta, így mégis gyorsabb. Aztán a három megálló is eltűnt mögötte, leszállt, és most már igazából futni kezdett.

Anyám fia meg csak ült a vackán a szobájában, és jártak a fejében idióta gondolatok... Anyám a szeretőjével, bizonyára, hiába könyörögtem. Ha bajban van az ember, akkor kellene valaki, ugyebár. Az Apám szép komótosan kislisszolt az életünkből, a hisztis Anyám meg rongynak néz, akit arrébb lehet pöckölni, pláne ha macerás a kölyök, mert persze hogy macerás, még magam is tudom, mennyire semmit érő alak vagyok, hogy azt a szar kettést nem tudtam megszerezni, hogy nem adta meg a dög, mert utál, aztán most egész nyáron magolhatnak, de minek? Attól nem leszek acélosabb, hisz így megy ez már ötödik éve, vagy hányadik, ki

tudja? Képtelen vagyok azt csinálni, amit utálok, ha nem megy, hát nem megy, le kell tenni, és ha nem jön haza, hogy ne legyek egyedül a bajommal, ha lesz, mert neki is a saját jódolga a fontosabb, ha már ittmaradtam egy szál, hát akkor minek az egész? Régóta tudom már, hogyan csinálnám, hát most megcsinálom. Dilis Anyámnak tele van a doboza, most volt a patikában, hát az épp elég lesz... és Anyám fia kibócorgott a konyhába, megállt a nyitott ajtóban, és belebámult a sárga csempékbe.

Anyám! Milyen irtózatosan nehéz bábornak lenni! Félek! Félek! De ha nem megy, akkor sehogy se megy ez a kurva élet... Hát akkor?...

És Anyám fia leült a hokedlire, maga elé vette a három doboz Xanaxot meg egy pohár vizet, és kipöccintette a sztaniolból a kis, rózsaszín tablettákat, a kis, helyes gyöngyszemeket az asztallapra, egyenként... kezébe vette az elsőt, forgatta, és? Mit csináljon ezzel a maroknyi gyógyszerrel, ha mégsem? Szégyen! Irtózatos szégyen és patália, és Anyám bögése, és... Ha meg kidobom, keresi, mint a bolond, és piszkál, és nem hagy békén, hogy nem láttam-e, és kitör a vihar, mindenképp kitör, és mindenképp én leszek a szar, az utolsó, a semmit nem érő, az akaratgyenge... Akaratgyenge... De hiszen tényleg az vagyok!

Az Anyám fiának ezek voltak az utolsó épelméjűnek vélhető gondolatai. Aztán szépen, sorban a szájába vette, vizet rá, és lenyelte, és aztán ki, az előszobába, megnyitotta a bejárati ajtót, résre hagyta, ki tudja, miért, valami azt súgta, jobb lesz, hamarabb találunk így rá, ilyen gyáván gondolt ilyesmiket, és még a szobaajtót is kitárta, és betántorgott, mintha már nem ő, a szokás vitte volna, lefeküdt a soha be nem ágyazott heverőjére, az összevissza tekerőző plédjére, a gyűrött párnára, és a nyitott ajtót nézte, sokáig, aztán a plafon felé fordult, olyan forsriftosan, és várta a halált. De az nem jött. Csak az álom súlyosodott egyre nehezebben a szemére. Nyitva akarta tartani, hogy tudja, érezze, hogyan történik mindez, ami most vele, de nem ment. Aztán nagyon messziről kulcs csörgését hallotta, mintha, meg az Anyja kiáltozását, hogy megérkezett, és a hangjában volt valami vibráló, érzékelte akkor.

Igen, az Anyám hangja ébresztett fel, mintha az öröm is jött volna, mintha fel is akarnék tápázkodni, hogy elébe menjek, ahogy szoktam, nehogy bejöjjön ebbe a szobába, az enyimbe, amit egyszerűen disznóólnak szokott nevezni, és akkor megint rázendít, hogy te lusta dög, hát menne ő kifelé, de mozdulni sem tud...

... és akkor már érzem, hogy Anyám rámhajol, hogy ráz, hogy cibál, hogy lecibál, le a földre, de nem bír velem, mert még egyszer olyan nehéz vagyok, mint ő, és nagyon zavar a sikoltozása, annyira, hogy kicsit fel is ébredek tőle, legalábbis látom Anyám arcán a lecsorgó könnyeket, meg hallom, hogy szívja az orrát, és ettől, az undortól, képes vagyok segíteni neki, felülök, rádőlök, és megyünk, és alig férünk ki az ajtón így, egymásba gabalyodva, és a szemem csukódik, és alszom már megint, a földön fekszem, és Anyám mellettem térdel, és kiabál, és pofoz, már fáj, annyira pofoz, aztán még a gyomromat is öklözi, az még jobban fáj, érzem... de hát akkor élek... és kicsorog a nyál a számból, és felnézek megint, keresem, de már nincs arca, és egy ismeretlen hang, mint a hülyegyerekek a kisegítőből a téren, egy olyan idétlen hang, belőlem, ordítja: „Segíts, Anya!” És hallom a hangját, amint mondja, hogy melegszik a víz, és látta a konyhában a rengeteg dobozt. Akkor otthagytam, én sírtam, éreztem a könnyeim ízét a számban, de visszajött, egy bögrét hozott, hogy igyam, de nem ment. Tartotta az orrom alatt, de nem ment, csak csorgott, és nem tudtam lenyelni, és csorgott kifelé a számból a nyakamra, az ingemre, már csurom víz lett minden, akkor azt kiabálta, hogy dugjam le az ujjam, hogy annak a sok szarnak, amit bevettem, ki kell jönni, különben megdöglök, és ugye, én magam is ezt akartam? Kiabált, lökdösött Anyám, és most tényleg segíteni akartam a kiborult Anyámon, és ledugtam az ujjam... vagy hogy nem, csak álmodtam, képzeltem, és éreztem, hogy anyám feszíti a számát, hogy majd ő ledugja, de nem megy, neki sem megy, én meg... már olyan messze vagyok, alig hallom, csak sejtem, hogy otthagytam

megint, mert végre csend lett, és nem érzem az Anyám szagát se, testét se, a melegét se, pedig fázom, de csak csúsznak felém, mintha testük lenne, a hangok, Anyám hangja: „Ne aludj az Istenért! Hé, te szerencsétlen!” De csak a fejem csúszik le a falról, ahová Anyám támasztott, és csúszik, mint száradó, szőrös, aszott nyelén az érett dinnye.

Anyám közben felkapta a gyógyszeres dobozokat, és kezében a telefonkagylóval azon töri a fejét, hogy mi a mentők száma, és nem jut az eszébe. Az istennek se. Nézi a telefonkönyvet, lapozza, mert tudja, rémlik, hogy valahol az első oldalakon vannak a Legfontosabb Hívószámok, de nem látja, remeg a keze, és közben ordítja a nevemet, hogy el ne aludjak, hogy üljek csak szépen, aztán leejti a kagylót, mert eszébe jut, hogy ha befogja az orromat, akkor kinyitom a számat, és ez az életöszön, és berohan hozzám, és idáig hallok, a kagylóban zúg a vonal, és Anyám letérdel elé, felemeli a fejemet, nekitámasztja a falnak, és befogja az orromat, én kapkodva kinyitom a számat, és beledugja az ujját, le, egészen mélyre, és akkor megugrik a felsőtestem, mert a gyomromig ért az inger, de már megbénulhattak a zsigeri izmok, minden bizonnyal, mert nem jön ki semmi, és akkor az Anyám megint befogja, és ez így megy egészen addig, míg végre abbahagyja, és alhatok - átcusszanván a Másvilágra. Meghaltam. Egy halott kamaszt vittek el a mentők már, és Anyám, hát ő bizony magába csuklott, ott maradt az előszoba parkettjén, a földön ülve, és a feje a térdére hajlott, mintha nem is élne már ő sem.

Anyám fia meg ott rázkódik egy mentőkocsiban, és érzi, hogy nincs mellette az Anyja, mert a hullák mellé nem veszi fel a mentős a hozzátartozót, ugye, és Anyám fia erre nagyon elkezdett fázni, a holtak hűlő hidegétől borzongott a teste, és erre mintha felijedt volna az Anyám fia, és nyitná a szemét, de nem ment. Akkor megpróbált felülni, csukott szemmel, csak úgy, körül az éjfeketeség, ő meg összegörnyedve az ágya szélén, töküres fejjel, s még az sem esett le Anyám hülye fiának, hogy az ágya szélén! Csak elkezdett nagyon félni, még vacogott is, aztán rájött, hogy nagyon kell pisilnie. Valahogy felállt, csukott szemmel, szédelegve, és nekiindult, és megtalálta a vécét, és csurgatott egy jó nagyot, olyan volt, mintha élne, olyan volt, olyan jóleső életjelenség, meleg, és sírva fakadt, mert rájött, dehogy akar ő meghalni, és milyen irtó ciki lesz, ha az Anyja most betoppan, véletlenül, bár azt mondta, nem jön, de hátha mégis, és akkor itt van egy helyzet.

Anyám gyáva fia aztán, még mindig csukott szemmel, botorkálva kúszott a résnyire hagyott bejárati ajtó felé, de szerencse, hogy így hagyta! Pedig máskor, juj, de bezárta hét lakattal, ha egyedül volt, de most a gyávábbnál is gyávább lett. Kinyomta magát a folyosóra, megállt, nagyot erőlködött, sikerült kinyitnia a szemét, mind a kettőt, és áttántorgott a szomszédba a korlát mentén. Azokhoz igyekezett, a fiatal házaspárhoz, akikhez sűrűn eljárt, azaz viszonylag sűrűn, még az Apja idejében is, mert azok szívesen fogadták, látták, milyen magánakvaló és ettől magányos is, hát most becsöngetett, és szerencsére otthon voltak. Az Anyám hülye fia akkor azt mondta, megbánta.

- Mit? -

- A Xanaxokat. -

- Csak nem vettél be ilyen erős gyógyszert? -

- De. Az egészet. -

- Uramisten! Miska! Melegíts vizet! Mégse! Jó a bojlerből is! Te meg ne ülj le, a világért sem, csak mondd meg, milyen színt és mennyit vettél be? -

- Rózsaszínűt, szép rózsaszínűt. -

És már megint álmodott is, de hatalmas pofonok ébresztették, és Miska az orra alá tartott egy zománcos bögrét. Igen, Anyám fia nagyon emlékszik a pillangó után szaladó kislányra azon a

zománcos bögrén, és a bűdös vízre, amit meg kellett innia. Lili nem hagyta, fogta a fejét, a hajánál fogva fogta, ő meg állt, nekitámaszkodott a budiajtónak, és Miska toltá belé a vizet, a meleg, sós vizet, amitől felfordult a gyomra, és eltámolyogva az ajtótól, szemközt, ott, azonnal a kagylóba öklendezett, de alig jött belőle, és akkor már a kezébe nyomta Miska a bögrét, és elrohant telefonálni, aztán nem emlékszik Anyám fia semmire, arra sem, hogyan került egy pont olyan mentőautóba, mint amilyenben a tetemét vitték, de ott feküdt hason, és hatalmas csövet dugtak le a torkán, és jött belőle a Lili meleg, sós vize meg minden... és aztán nyilván felkapták, mert imbolygott vele az ágy, és ő azon, hason, és cső lóg a gyomrából kifelé, mint ami hozzá tartozik, belőle nőtt, és nyög, és az Anyjára gondol, hogy dögöljön meg, miért nem jött haza, olyan szépen kérte, és tulajdonképp mi van, ha hazajön? Akkor nincs bukás? Nincs jövőtlenség, nincs tovább suli, de minek is, hiszen egy szaralak vagyok! És akkor nem az? és nincs szégyen és gyalázat? Akkor meg minek gondol illet az Anyjára, akinek van elég, mert neki ugyan az Apja halt meg nemrég, de Anyának a férje, az Isten verje meg! És lóg az a kábel belőle, aztán, ki emlékszik mindenre? Egyszer csak kihúzták, és ő végre alhatott.

Aludt, és azt álmodta, hogy... hogy akkor, már későre járt, benne jól a délutánban, amikor Anyám felpattant a pasas mellől, még szerencse, hogy későn, mert mi lett volna, ha korábban, még mielőtt ő átbattyoghatott volna a szomszédba, és akkor Anyám ugye, feltehetően ügyetlenül, hisztisen nekiáll sápítozni, hogy „Kisfiam, miért tetted?” És megpróbálta volna tán ő is hánytatni, de neki, egyedül, nem sikerült volna, meg aztán az Anyám nemigen tudta volna, hogy melegvíz meg só meg ilyesmi - álmodta akkor az Anyám fia az öngyilkosok kórházi ágyán - és akkor ő meghalt volna. Az Anyja pontosan tudta, mikor kell hazamenni, ha egyszer azt mondta: „Nem.”

És látta a fiú a kórházi ágyon a bűdösben, mert olyan szaga volt a kórteremnek, mint egy huszadrangú kocsmának és klozettnak együttvéve, hogy Anyám hazaér rohanva, mert azért feltámadt benne valami gyanú, meg az anyai szív is dobogott, hogy siess már, a fiaddal baj van! Hát rohant, még a közértbe se ment be, és megdöbbenve fékezett le Lilike előtt a folyosón, aki úgy állt ott, mint aki épp rá vár, komoly arccal:

- Szia. Ne ijedj meg, nincs már baj. Tessék, itt a lakáskulcs, a fiad meg a kórházban. Mondom, ne ijedj meg, de bevitték. Egy kicsit több altatót vett be a kelletnél. -

Anyám ekkor megörült. Egy pillanatra elveszítette az ítélőképességét, és semmit nem tudott mondani, mert mit mondhatott volna? És kérdezni is mit? Kikapta a kulcsot Lilike kezéből, kinyitotta a lakást, ami mindennél nagyobb csöndet árasztott magából, meg hideget is, ha lehetséges ebben a kánikulás nyári késődélutánban, bevágta a szatyrát, megmosta az arcát, nagy levegőt vett, és kirohant. Futva tette meg a nem hosszú, mégis végtelennek tetsző utat a kórházig. Ide jár ő rendszeresen a pszichológiai terápiára, meg aztán a férjét is idehozták a szívattakjával anno, amikor még segíteni tudtak volna rajta, ha ő is úgy akarja, de nem, ő meg akart halni, és tessék, most itt van a fia is.

Nehezen engedték be. Nincs már látogatási idő. Este van.

- De hát nemrég hozták be. A gyerekem. 14 éves! -

- Bizonyítványosztásos bánat, igaz? - tréfált az idióta portás.

- Igen, az - suttogta Anyám, és kinyitotta a pénztárcáját.

- Én itt sem voltam - mondta a portás. - Az utat tetszik ismerni? Az udvaron jobbra... -

Az ápoló a gyengén világított folyosón lekapcsolta a derekáról a kulcscsomót, és kinyitott egy ajtót. Anyám belépett a kórtermembe. Mindjárt ott feküdt a fiú, Anyám hülye fia. Csak pótágyon kapott már helyet, az ajtóval szemközt. Még jó, hogy folyvást aludtam, és nem érzékel-

tem az állandó kopogtatást, a kulcscsörgéseket, a ki-bejáráásokat, mert még a klotyóra is kikísérték itt az embert, akár a dutyiban, és voltunk a szobában vagy tizenketten, ahogy később összeszámláltam a nyomorult, életüket unt fazonokat az ágyaikban.

Egyszer csak azt érzem, valaki gyengéden rázza a vállamat. Hát az Anyám!

Megjött az Anyám! Pislogok, fél tudattal, látom, hogy ő, de azt hiszem, még mindig álmodom. De nem, ott ül mellettem, alig fér el tőlem, de hát hova húzódjak, ez egy ideiglenes, keskeny, nem is ágy, de ott ül, és csorog a könnye, és simogat, és kérdi a szokásost, én meg bólogatok, a nyelvem dagadt és száraz, nem tudom, miért, tán mert régen ittam, különben is közben el-elszundítok, és akkor Anyám megint felráz, de nem tudok beszélni, a nyelvemet nem tudom mozgatni, csak úgy döcögnek elő a szavak a torkomból, mint a hülyegyerekeknek a kisegítőből, akik a téren szoktak játszani, és már alszom megint, de aztán csak kinyögöm nagy nehezen, hogy a torkom fáj, felsértették biztosan a bazi nagy csövükkel.

- Ugye, mert hülye voltál megint, édes fiam - szögezi le Anyám ilyen egyszerűen, de nem kiabál, mást nem is igen mond, csak néz maga elé, és fogja a kezemet, én meg érzem a keze remegésén, mennyire aggódik, és én is sírva fakadnék legszívesebben, de csak egy könny-cseppet hagyok kicsurranni a szemhéjam alatt, lehet, az is véletlen, tán nem is veszi észre.

Csoda egy marha vagy te, Anyám hülye fia, motyogom magamnak, aztán az ápoló, behemót pasi fehéres köpenyben, nagy kulcscsörgetések közepette kitessékeli Anyámat a kórteremből, hiszen késő este van már.

Most az egyszer nem haltam meg. És örülök, hogy én vagyok az Anyám hülye fia. Tény.

2011. január 4.

A TAJGETOSZ FENEKÉN

... ahol élek

1. AZ UTCÁNK

Mondom mégis, hiába emeltek falat körém, ezen a talpalatnyi tapodoton jó állni, és kibámulni hol az egyik, hol a másik ablakon, mert talpam alatt a vadkörte halódó gyökérzete segít.

Ha kiállnék a ház elé, a szekérekerekek szabdalta útmentén a házak sorát láthatnám. A falak nem az úttal párhuzamosak, hanem kicsit ferdén állnak a Mátrából fújó szél útjába, s az út nem a széllel megy egy irányba, hanem a Bene medrét követi, az árterét, ameddig még nem jön el a tavaszi víz. Igaz, olykor eljön, de ezt az itteniek bekalkulálták. Mert a lényeg a víz, amely inni is ad embernek, állatnak. Csak átmegyen az ember az úton, s túl már a rét, a kaszáló, a dústerű süppedős mélyföld, és már ott a csobogó víz, benne halak, rákok nyüzsgönek, és alján a kavics tisztára szűri a Mátra vizét.

Ha nem én álltam itt az ablaknál, valaki előttem minden bizonnyal. Bejött letörölgetni a port, megágyazni, feltapasztani a földpadlót, vagy csak leemelni egy almát a gyerekeknek. Igen, arra még a rét, és az úton egy taligát tol a szomszéd. Még azt is látom, hogy a taligában jó agyagföld van, biztosan a Tócséről jött. És már tudom is, hogy szemközt túl, kissé fentebb épül az első ház. Hamarost olyan lesz itt, mintha utca volna. Két soron a házak.

Aztán meg ahogy felpillant az a valaki, szinte vakul, mert bezúdul az ablakon a lemenő nap vöröse, és ragyog az ég, meg felragyog az emberi lélek is. Hát megint szalad ott valaki, tán egy gyerek. Ni, bábáért siet bizonyára, hisz az új házból fordult ki! De már nem látom, mit lóbál a kezében, tán kannát, hogy az új kútra is betérjen visszafele, hisz ha bába, akkor kell a víz is, a forró, s ez már nem a Benéből, hanem az új kútról lesz. És persze hogy nem látom, hiszen már került lécs kerítésnek, gátnak, ahogy ipam mondja. Pedig nem magas a gát, épp csak jelzés, de mégis, ahhoz elég sűrű, hogy ne lásson az ember a mások lábára.

Be kellett jönni, csikorog az ajtó, ötlük fel, meg kéne kenni, meg az ablakot is be kéne csukni, és beszedni a szellőző dunyhákat, hiszen alaposan megeredt. Jön is a gyerek, fején a kötője, úgy szalad, s megáll a tornácon a sáros lábával, topogja, s mondja:

- Nem hinné az ember lánya, hogy abból a csepp Kékesből, ami alig látszik ki a földből itt az utca végén, mekkora víz zúdul! Nem hiába mondta maga, hogy igyekezzünk, már tőgyel a Mátra, lesz itt haddelhadd! És tényleg lett! Nahát! -

Csak elszomorodom minduntalan, ahányszor a tapodatra lépek, mert nem látom már a vén fűzfát. Csak tudom, hogy ott van még, gyökerét mossa a patak, és körül hajladoznak a sásfüvek. Mert idelett ez a ház. Túlhan. Szép, és egész falu lett itt már, de hogy beszűkül a világ, ahogy terjeszkedünk! Úgy látni, mintha nőne a terünk, beleépítünk a rétbe, pedig csak szűkül a tér, nem látni végig az eget.

Elszomorodott az asszony itt, lehetett tán 90-100 évvel ezelőtt. Pedig a láthatár még mindig végtelen, és az alkonyi vérszínű ég is csodás, meg a súroló fények, amint a függönyeimet fürdetik az immár egyetlen háromosztatú ablakon, amit, gondolom, 50 éve vágtak ide elődeim, akiknek a sorát már nagyjából tudom. Mesélik az itteniek.

És én is elszomorodom, és megállok tevé-vevéseim közepette, hogy kinézzek. Ugyan mit látok? Ugyan minek? Csak. Arravaló az ablak. És megállok, mert látom azt a szegény embert bicegve jönni ölében ölnyi fával. 4 óra. Most kezd majd begyűjtani. De mit csinált addig? Őrzi a tegnapi meleget? És egyáltalán, a szélütötte béna szerencsétlen, most lehet tán 60. Megúsza ezzel a bénasággal, és az agya működik valamelyest, ki tudja mennyire, hiszen nem beszél. Nyög. És mosolyog. Reggel áll a kiskapu mögött, csak a nyakát és a fejét látni, amit teker jobbra-balra: szemrevételezi az utcát, aztán befordul, bebiceg. Legközelebb akkor veszem észre, ha kimegyek, és átkiabál idétlen hangon: Néne! Néne! Ez nekem szól, már

megtanultam. Ilyenkor integetek, mosolyogva megállok egy percre. Ha közel van, átszólok egy-két szót, kérdezek is rendületlenül, de nem felel, csak int. A mozdulatai sem árulnak el semmit, mindig egyformák, vagyis majdnem, mert a tagadást és az igent meg lehet különböztetni. És örül. Látom rajta. Mert ugyan ki szól még hozzá a testvérén kívül, aki napjában hozza neki az ebédet, eltölt nála vagy negyed órát, és továbbiciklizik? Nyáron az erre tekerő szomszédok be-beszólnak neki, köszöntik, kérdik, hogy van. De a választ nem várják meg. Nincs is válasz. És egyre kevesebbszer köszönnek, leszoktak a pillanatnyi lassításról is. Magában maradt az ember. Vajon hogyan viseli? Tudja-e egyáltalán? Vagy csak éli, amit kiszabtak rá? Öntudatlanul? Olykor mintha tévézne, a rossz szememmel látom a kék fényeit. Megkérdezni hiába kérdeném.

Ilyen a tapodat itt. Nincs könyöklő, az a köldökömig ér, úgy szabták. Vagy a felteregetett beton emelte meg a szobát? De tudom, hogy alatta szerteágazik a vadkörte göcsös gyökérzete. Néha úgy rémlik, az ablak alatti kiskertben az erőszakos orgonahajtások mellett nem csak az útszéli szilva hajtásai nyúlnak fel, hanem körteágacskákat is kitepek, hogy rendet tartsak.

Száz év múlva, ha állna a ház, ezt a tapodatot bárki szeretné itt.

2. GÁBORKA

- Sárika! - dalolom a kerítés fölött, de nem jön, csak a fiú bóklászik értelmetlenül le s fel a két oszlop között. Rám sunyít.

- Jaj, Gábor, szólj már a Nagyinak! -

- Marika, Marika! Itt voltál, és nem hoztál nekem semmit. Semmit! - hallom méltatlankodását dörmögő hangján.

Jesszus! Ez a debil gyerek beszél! Négy éve ismerem, és még egy ép mondatot nem hallottam tőle!... Csikar a lelkifurdalás is, hogy amekkora, s én balga, felnőttnek néztem, holott gyerek még, megmaradt a háromévesek szintjén, hát persze, hogy várja az ajándékot! Ajajaj! Milyen bunkó vagyok! Majd legközelebb...

Nagy tábla csokoládéval állítok be legközelebb. Kikapja sebtiben a kezemből a nagy lakli széles vigyorral, és ha a nagyanyja nem adagolná a szájába, papirossal együtt tömné magába.

Folyik a szó, a gyerek egyszer csak izgatottan felugrik, a kezeit tördeli, s járkalni kezd. Egyet balra, kettőt jobbra az apró konyhában, a nagyanyját lesi, falatját is elfelejti, csorog a barna lé két oldalt. Hát persze, az utcán megállt egy autó! Attól lett ilyen. Nagyanyja pattan a fájós lábával ahogy tud, odabiceg, duruzsol, hogy „nyeld le, szépen, kisfiam!” és megtörli neki, aztán kinéz.

- Nicsak, Gábor! Anyád jött! - mondja Sári, és a fiú két lábon ugrál, tapsikol, hörög, s bömböli: „Mama, Mama, Mama!”

Sietek elfele, ne legyek itt holmi családi jelenetnél. Ahogy elhúzóok a gyerek mellett, érzékelem, tán magasabb is, mint a fiam, egykorúak, csak Gáborka végtelenül sovány. Még odaszólok neki a remény nélkül, hogy meghallja-e a nagy izgatottságában:

- Most elmész Anyuval? -

A hátam mögött nehezen formált mélyzengésű szavak:

- Áááá... Nem azért jött. Nem hozzám jött... Elmegy. Itt hagy... -

Visszafordulok, mert nem hiszem el, hogy belőle jöttek ezek a szaggatott, de mégiscsak értelmes mondatok.

... Vajon mi játszik le ebben a fejletlen agyú emberkében? Vajon az érzelmi élete mennyire ép? Hol kezdődik és hol végződik benne az ember?... - Ilyeneken morfondírozok, miközben a friss borsómat fejtem a veranda asztalánál. Autó ajtaja csapódik. Nem emelem fel a fejem, tudom, az anyja megy el. Emelt hangok, mintha búcsúzás... Máris?

No, gondolom, hét végére tán elviszik Gábort... Biztosan nagyon boldog most... Pedig jó neki itt is, szép, csendes békességben a nagyanyjával. Csendes, igaz, hisz napszámra a hangjukat sem hallom. Egyáltalán nem beszélgetnek. Igaz is, miről lehetne ezzel a szerencsétlennel?

Ojjé, hogy elmerültem a gondolataimban, hogy már semmit nem veszek észre ilyenkor? Hiszen itt ül ez a gyerek az asztalnál! Háta görbedt, feje előre lóg, a keze rövid nadrágja szárán matat, mered valahová, rám nem néz, sem a borsószemekre. Vajon mire gondol ilyenkor? Kérdéném is, amikor megszólal:

- Marika, Marika... Bejöttem... Elment. Mama elment. A Mama is elment. Egyedül maradtam... egyedül... -

- Gábor! A nagyanyád hozott ide? -

Rázza a fejét.

- Anyád ment el. Az autóval. És nagyanyád? -

Hevesen bólogat:

- Igen, igen! Elment... elment... -

Bólogat, vele ing egész felsőteste, a keze szaporán matatja a levegőt, a nyála csorran. Adok neki papírzsepit, a kezébe nyomom:

- Töröld meg a szád! Kifolyik, ha nem nyeled le a nyálad! -

Hiábavalónak vélem a dolgot, hiszen eddig soha nem törölte le, csak eltúrte, hogy a nagyanyja megtegye, kétpercenként. Most mégis. Ügyetlenül, de elhúzza a szája előtt, s most azt gyűrögeti, nem néz rám. Azt hiszem, sehova sem néz. Vajon ott benn, az agyában és a szívében mi lehet?

- Víz. Jó. Szeretem - mondja.

- Szomjas vagy? Innál? Hozzak? -

Én hülye, minek kérdezem, hisz fogalma sincs, mit akar. Képes akarni egyáltalán? Vagy elfogadja a dolgokat olyannak, amilyenek?

- Víz. Jó. Hideg - hallom amint eléteszem a poharat. Nézi.

- Iszik - rebegi.

Értem: itassam meg. Odamegyek, a szája elé tartom a poharat. Akkorát taszít a kezemen, hogy a víz kiloccsan, de a pohár a markomban marad szerencsére. Hátralépek. Mi ez?

- Nem kell! Nem iszik!... Marika, Marika... nem érted Gábort... -

Jól értettem? Vagy félreértettem a hadri-hadri artikulációját? Újra hallgatom belülről, igyekszem összerakni a szavakat, de nem megy. Nem lelem a logikáját!

Ülünk csendben. Kezdem érteni Sárít, hogy nem beszél hozzá. Fárasztó. Nem tudja az ember, meghallotta-e, felfogta-e. Sári letett róla, gondolta, nincs értelme. De én forszírozom. Még van türelmem, és tudni akarom, hogy került ide. Sári tudja-e, hol van? Haza kell-e vinnem? Kérdek hát egyre:

- Nagyanyád? Alszik? -

Szinte azonnal érkezik a válasz:

- Mondom, elment. Elment - már kiáltja: - Elment! -

- Erzsi nénihez? -

- Ja. Ja, ja, ja - énekli, magának tízszer is: - Ja, ja... -

- Elmegyek, megnézem. Jó? Vársz itt? -

Nem szól, én továbbpergetem: Hátha magammal kellene vinni? Hátha nem hagyhatom magára? Hülye szitu. Újra próbálom:

- Gábor! Gyere velem, jó? Állj fel és gyere! -

- Nem. Maradok... Mama szól: Maradj, Gábor! -

- Nálam? -

Nem szól, és újra pereg: Sári nekem is szólt volna, ha itt akarta hagyni. De lehetetlen, nem bízza másra! Így pláne nem, szó nélkül... Vagy azt sem vettem észre, mint a fiú megjelenését?

- Jó. Maradj. De ne mozdulj! -

- A madarak nem csípnek? Marika! Itt nem csípnek a madarak? - kérdi remegve.

Hát így ijesztgetik?

Felugrik, izgatottan kezd járni le és fel az itteni két oszlop között, és mondigálja:

- Szeret... madár... szeret... víz szeret... hideg víz... madarak csípik... Mama, Mama! ... csípnek!...

Istenem! Mit csináljak? Sem itt hagyni, sem itt tartani nincs erőm, készségem. Mit kell tenni? Ha rájön valami, akkor mit kell tenni? Jaj!... Békés, mondja Sári, persze, soha nem halottam semmi hajmeresztőt felőle... Amikor együtt üldögéltünk, csendes volt, szót fogadott... De most!?... Idegenben van... És ha akarja, nagy ereje lehet... Félrelök egy ujjal, ha akarja...

- Gábor erős... Gábor nagy fiú... Haaa!... Haaa! -

Mintha hallotta volna! Tudom, szoktam magamban beszélni, de ez most nem az a szitu... Bár jönne erre valaki!... Ha átkiabálnék Erzsihez?... A kerítésnél... néhány lépés...

- Szóljál, Marika! Szóljál... Itt a gyerek... a Gábor... Haaa!... Haaa! -

Te jó ég! Tényleg hallja... és ez a nevetésféle!... hátborzongató. Egész mélyről jön, mint egy óriási hangos lehelet, s amikor elhal, még nyitva marad a szája!

- De akkor maradj nyugton! Jó? Ülj le szépen! -

Ám hiába kiabálok át a gyöngyvirágok és a kerítés felett, senki. Már ordítok. Ezt meg kell hallaniok. Az egész falu hallja. Abbahagyom s figyelek, neszez-e Gábor a verandán, de csend van. Biztosan ül és vár. Végül is elunom. Muszáj lesz becsengetni. De viszem magammal a gyereket. Még ki sem értem a fal mögül, már mondom:

- Gyere, Gábor! Megyünk! -

- Jó. Megyünk - mondja. A verandán nincs, a kút mellett áll, a kútfedő oldalt támasztva, ahogy kell, és azt látom, hogy fél lábbal átlép a káván, ül rajta lovagló ülésben, ujjai fehérek a kapaszkodástól, maga elé néz, és én állok bénán. Nem merek szólani, még beleesik. Eszembe jut a tízhónapos öcsém az emeleti folyosó rácsának tetején. Az anyja lélegzetviasszafojtva lopózott mögé, és úgy kapta el. Ha akkor megszólal, a gyerek ráfigyel, egyensúlyát veszti és lezuhan. A szitu most ugyanaz. De Gábor már emeli a másik lábát is. Ül a betongyűrű keskeny peremén, nekem háttal, és két lábát a mélységbe lógatja. Halálos csend. Megtöri nehezen buggyanó szavaival:

- Gábor szereti... Víííz.. Betömte a kutat Mama... a víz jó... hideg... ölel... tudja mama, ezért nincs neki víz... neked van... Gábor elmegy... majd sír Mama... mindig elmegy... most én megyek el... Sírjon csak!... Marika, Marika, nevet a víz a kutadban, nézd! -

Belehajol és belenevet a kútba. Aztán elereszti a peremet, és csak a loccsanást hallom. Valószínűleg függőlegesen zuhant a vízbe.

Halántékomon csorog az izzadság, inam nem mozdul, agyam begörccsölt. Állok és bámulom a kutat. Egyszerre Sári hangja melletttem:

- Mi van, Marika? Ördögöt látsz?

Alig ocsúdok, hogy megszólaljak:

- Gábor?... Úristen, Sári! Hogy tudtad elengedni? -

- Elvitte Ilonka, hétfőn visszahozza. Így hát tudunk egy kicsit beszélgetni Gábor nélkül. Azért jöttem... De mi van? -

- Gyere csak! Ül le! Mondd, Sári, Gábor képes volna egyedül átjönni ide? Megtenné? -
- Nem tudom. Nagyon boldog volt, hogy az anyja elvitte... Imádja az anyját, rajongva... Nekem is könnyebb így egy kicsit. Úgyis itt lesz egész nyáron... Hoztam egy kis görhét. Szereted, tudom... - leteszi, és felnevet...
- Jó ég! Már megint történt valami, ami nem is történt. Hálistennek.

3. HÁZSZENTELŐ.

2004. augusztusa

Nagy csokor virággal jöttek a szomszédaim a meghívásomra egyszerre mind a hárman házszenelőre.

- Házszenelő! Ilyesmi nem ismert erre felé. Mit is csinálnak ilyenkor, ahol ez a szokás? Hogy is, hogy meglegyen, kényszeredett se legyen? Hiszen kedves tőle, hogy hívott a pesti asszony. Mennyire másféle! Házszenelőt akar. Jó-jó, de miről folyhat a szó olyankor? - Gondolom, így studíroztak, tán beszéltek is egymás közt, megegyeztek, mi legyen, vagy csak úgy jött magától? Az is lehet.

Négyen ülünk a szobában. Nyár van, de ajtó ablak csukva, ők kérték a zárkózást. Csorogrólunk a víz. Középen az asztal, rajta a hatalmas csokor virág celofánban, vázában, mellette nyitott pezsgősüveg, kistányérokon sós és édes apró, poharak, töltve. Csak én iszom olykor egy-egy kortyot, a kínálás, már kiderült, hiábavaló. Nagy a szemérem!

Egy-másfél óra, a poharak szinte ugyanúgy, ám a székeken egyre lazább az ülés, a szemek csillognak, nem a pezsgőtől, hanem a nótáktól. Mert dűnnyögőn kezdve, de aztán egyre kerekebben száll ám az ének! „Hát azt tudod-e, hogy...” „De már a másik strófa nem jön az eszembe!...” „Nem baj, kihagyjuk, a harmadik pedig úgy szól, hogy...”

Ők hárman, talán mint a fonóban régen, ahogy a folklór tartja, énekelnek. Nehezen jöttek bele. Eleinte mintha erős elhatározásból tennék, összenéztek, és kezdték: „Melyiket is?” „Marika, mi a kedvenc nótád?” „Hát azt ismered-e, hogy...”

Belekapcsolódhattam volna, el is várták volna, nógattak, de ismeretlen volt majd mindegyik. No, meg a botfülem, ha hallanák! Hát csak mosolyogtam, kínáltam, és inkább én ittam, és meg voltam hatva.

Itt voltak tán vagy két órásckát, s amíg itt voltak, mind csak énekeltek. Végül nagy zavarodottan, ahogy jöttek, elmentek. Nyithattam az ablakot a kánikulában, már nincs mit meghallani a szomszédoknak. Szerintem ugyan kinek mi köze ahhoz, itt mi folyt! Házszenelés...

4. ALKU KOPÓVAL

Kikukkantok a csöngetésre.

- Beszízgetni gyöttem. - Áll a gyerek illedelmesen a fehér léckapu mögött.

- No, gyere be! - s viszem a kulcsot. - Milyen havas a csizmád! - nézem. - Hol jártál? - kérdem.

A gyerek áll előre hajolva, nézi-nézi a piros gumicsizmát, aminek az orrán ül a hó.

- Hát esett. - Fordul rám a tekintete csodálkozva. Azt hiszi tán, nem látom, hogy köröskörül minden fehér?

- Esett hát, de a járda száraz. Hol jöttél? Nem a járdán? -

- Az úton. -

Hát persze, előttük nincs járda már, annyira a falu széle. Tessékelem beljebb a gyereket a hátánál böködvé. Nagyon tipor a lábtörlőn, de a hókupac fenn marad a csizmán, végül letörlöm egy ronggyal.

- Most már bemehetsz. De csak ide ülj, amíg le nem szárad!-

Engedelmesen veti a kabátját, a kötött sapkáját, a csurom kesztyűjét, amit kiteszek száradni a radiátorra. Kérdek is, tudod-e a nevét? Tudta: radiátor.

Titkon átsuhant bennem némi öröm, hogy amikor idejöttem, a nővérei még nem hordtak kesztyűt, én vettem nekik, s lám, ennek már van.

Ül a hokedlin a vendégem, Mága István, a cigánynevének alias Kopó, amit az anyja adott neki pici korában. Nyolc éves immár, de négynél nem néz ki többnek. Problémásan született, sok baj volt vele csecsemőkorában is, most meg nem akar nőni. Az értelme a 8 éves falusi cigánygyereké, a szeme csodálatosan nagy, fényes, fekete, és a haja is, a bőre is abszolúte cigány, sötétbarna. Elüt a testvéreitől, akik világosabbak, s inkább az anyjukat formázzák.

- Szép a háza - mondja aztán Kopó, s néz körül okosan. - Mennyit ér? -

- Hogyhogy mennyit? -

- Mennyiért vette? -

- Nem kötöm az orrodra - mondom én. - De annál már sokkal többet ér, mint amennyiért vettem. -

És elkezdtem részletezni a festést, a mázolást, a fűtést, a kertet, amit én csináltam itt.

- Sokat kellett dolgozni, amíg ilyen lett - summázom.

- Azt is megvette?- bök az asztal felé.

- A házzal együtt, úgy érted? -

- A házzal együtt - bólint.

- A bútorokat Pestről hoztam. -

- Aha - nyögi nagy csend után. - Mi is takarítottunk, átrendeztük a szobát, mindent, de nem lett ilyen. -

- Anyának kevés a pénze. Sokan vagytok. -

- Most, hogy meglett a kisgyerek, több a pénz. Másik házat veszünk. Nagyobbat, fürdőszobásat. -

- Nem hiszem, hogy elég pénzetek van egy házra - kételkedem fennhangon.

- Ötvenezer! - emeli a hangját, de hogy nem szólok, maga elé néz, a csizmáját lesi.

Tudom, azért lett a hatodik gyerek, hogy másik házuk legyen. Az anyja is mondta. Nem értem, hogyan képzelik? Szocpol, meg valami a falutól? Nem tudom. Már kinéztek az utcában egy másikat, de a tulajdonosa nem halt meg, hazajött a kórházból, és most hoppon vannak. Ezt is úgy kapták az árvíz után, rendbe is hozta az asszony és az élettársa, a gyerekek apja, ha épp nem volt börtönben, elkezdte a kertet is felásni, beültetni, örült az asszony nyáron, hogy adhat paradicsomot a gyerekeknek.

- Majd ha mindnyájan dolgoztok, te is, akkor több lesz a pénz, lehet házat venni. Azért tanulj, hogy jó munkát kapj, ha felnőtt leszel! -

- Tanulok én. Kapok piros pontokat, és meglesz ám a ház! -

- A piros pontokból? - nézek rá megint értetlenül.

- Mama minden piros pontért ad pénzt, és gyűjtöm. Most is adott kétszáz forintot... -

- Mire gyűjtesz? - kérdem, és azt hiszem, rafinált vagyok, majd valami butasággal fog kirukkolni, mint a bátyja. Az mindig elköltötte himihumira a tőlem kapott keresetét, a Pici, az Erzsi meg az anyjának adta. De egyik feltevés sem jött be:

- Anya születésnapjára. Ajándékot veszek neki. -

- Derék fiú vagy, Kopó! - mondom.

- Igen. Az iskolában is dícsérnek... - és meséli, mi mindent segít a tanító néninek, meg hogy összeszedi a szemetet, amit mások eldobtak. Tudja, ezért tőlem jár a dicséret, hiszen én szedtem velük össze nyáron az utcában is a szemetet csokiért, pénzért, még kesztyűt is vettem nekik. Szóval megkérdi, hogy ne söpörje-e el a havat.

- De hisz nem esett újabb! Mit söpörnél? -

Vállat von: - Söpörnék... - mondja, és tudom, azt várja, hogy pénzt adjak neki a gyűjteményébe az anyja ajándékára, hiszen tegnapelőtt is segített járdát takarítani, én eltoltam a lapáttal, ő lesöpörte a maradékot. Kapott is érte egy tábla csokit. De most nincs csokim. Mondom is, hogy ma nem tudok neki semmit sem adni, nincs.

- Nem azért gyűttem - mondja felnőtteken. - Csak úgy, beszígetni. -

Megint csend, kérdezek aztán a testvérekről, a kicsiről. Mérgesen szidja a két rossz testvérét, és elmondja, a Pici nem ér rá, mert mindig az anyjának kell segíteni, a Bilgóval törődni, azután megint körülnéz, hátra is tekeredik, hogy bekukkantson a belső szobák felé.

- Szép. Nagyon szép... És hárommillió - mondja halkan.

- Micsoda? - kérdem én.

- Hárommillióért eladná ezt a házat? - kérdi egészen halkan, mintha ki sem mondaná.

- Nem. Annyiért sem. Nem eladó - mondom, azután idejét érzem, hogy hazamenjen. Mondom is, hogy biztos várják már odahaza, hát menjen, mindjárt besötétedik. Míg adom a kabátját, öltözik, hozzáteszem:

- Annyi pénz nagyon sok ám! Hárommillió!... -

- Már van háromszáz. Gyűjtöm. Mondtam. -

- Ajándékra. Mondtad. -

- Igen, arra. Anya nagyon akar egy másik, nagyobb házat. -

Akkor esik le, hogy ez a gyerek háznézőbe jött, mert meg akarja lepni az anyját születésnapjára. Elképedek: hogyan tud egy gyerek ennyire racionálisan ábrándozni! Adom a sapkáját. Azt érzem, még volna mondandója, de nem hagyom, megint a házról beszélne, és nekem nagyon fura, hogy ezek a gyerekek mindig ezzel jönnek. Már ismeretségünk elején is, akkor, amikor megvettem. Mintha kinézték volna maguknak. Épp ezt. És nem arra törekszenek, hogy ilyet csináljanak a sajátjukból, hanem valamilyen úton-módon ezt akarják megszerezni, és beugrik, uramisten, már hányszor megkérdezte a kislány, hogy mi lesz a házzal, ha meghalok. Téma volt. Voltaképp nem tudom felfogni, hogyan gondolják ezt... Volt már, hogy ilyenkor elfogott a pulykaméreg. Gyerekek, tudom, de nem maguktól találják ki az ilyeneket, azt is tudom. Fogadkozott már nekem az anyja, hogy másik házat fog szerezni, ahol a gyerekei elférnek.

- No, Kopó-Pista, itt a kesztyűd is. Látod, megszáradt. Már ne fogdosd vele a havat, nehogy vizes legyen! Ha vizes, fázik benne a kezed. -

- Igen, igen - válaszol szórakozottan, és tudom, az esze máshol jár.

Kikísérem, hogy bezárjam utána a kaput. Megint egyezkedünk a köszönés felől, végül is mindent mond a jónapottól a viszontlátásig, és elfut. Szemben, a legközelebbi cigány házban egy gyereklány áll a kapuban, már fordulok vissza, amikor hallom, amint Kopó odakiáltja neki futtában:

- Nem adott! Nem adott! -

Mint akik megegyeztek a várható történetekben. Csak arra nem jöttem rá mostanáig sem, mit nem adtam: csokit, pénzt vagy a házamat?

5. MANCI NÉNI

Becsönget, hogy „Hát csak egy fél órára jönnék, mert hiába mentem Sárihoz, nincs otthon, biztosan elment a templomba, onnan meg valakihez beszélgetni, hát jól is teszi, de nincs persze elé. No, csak egy fél órára. Zárja csak be a kaput, idekinn hagyom a botomat, el ne vigye valaki, mert akkor jaj-jaj!”

Tipegünk a verandán, befelé, vastag, fájós lábait vonszolja, kapaszkodik, végre bejön, és megáll az ajtó előtt mindjárt, néz jobbra, néz balra:

„Hová ülhetek? Zárja már el a rádiót, hadd mondjam! Nem sok, csak egy fél órácska, állva is mondhatom!”

Hellyel kínálom, csendet csinállok, feneke félig a levegőben, így félültében nekifog, mint akinek a szó szájából már készül kibújni, s egyszuszra:

„Utánam kiabált a Miskáné, hogy ‘Keresték! Ellenőr a gázosoktól, de maga mindig csak csukakodik, és látja, most hiába keresték! Menjen utána, nem járhat messze!’ Hát úgy megijedtem, elkezdett a szívem is kalimpálni /teszi a kezét a mellére, s hápog/, veszem a kabátomat, és igyekszem, ahogy tudok, tán utolérem. S hát ahogy megyek, kinn áll a Sári a kapuban, mondanám neki, de éppen a Gyurival beszélgetett, hogy azt mondja a Gyuri, az az ember nálam is járt, elvitte ötezer forintomat, azt mondja, kötelező a füstriasztó, és hogy neki csak húszezer forint, mert özvegy, különben 40 ezer volna, hát ő odaadta a pénzt. No, de ilyen! Igaz-e, hogy odaadta? Maga odaadta, Marika?”

Mondtam: - Be sem engedtem, mert... - de belevágott rögtön:

„Nagyon okos! Nagyon. Szóval akkor hallottam tőlük, hogy az biztos egy csaló, és hát látja, ilyen egy szomszédok vannak! Hogy engem így megijeszt, meg hazudozik, még hogy ellenőr! Jaj, meg is veri ötöt az Isten! Mert én katolikus vagyok, tele a szobám szentképekkel, nem azért, hogy dicsekedjek, de most meg is mentett engem az Isten. Mondtam is a Miskánénak /félreolja a fejét, szemét behunyja, mintha ott állna, akinek mondja:/ ‘Majd leszel te is ilyen öreg, és majd fogsz te is félni, és becsukódol, és senkit be nem fogsz engedni!’ Jól megmondtam, ugye?”

És visszafordul felém egy lélegzetvétellel, még el is mosolyodik, amint az eszébe jut:

„Ez a Gyuri, ez jól ráfázott. Isten megbocsátja, de el is nevettem magam az este, ahogy rajta gondolkoztam, mert nem ad ő az egyháznak sose, se Karácsonyra, se Húsvétra, hát most elvette az Isten az ötezer forintját! De hogy így rám ijesszen! A Miskáné! A múltkor is mondja, hogy vegyek tőle tojást. Dehogy kell nekem a tojása, milyen drágán adja! No, hogy meg ne sértsem, mondom neki, adjon már egy kis lekvárt. Adok én, mondja, fél kiló elég lesz? Ebbe a pohárba annyi fér. Dehogy kell nekem több! Hát otthon ahogy belenyaltam, nincs abba egy csepp cukor sem! Csak megfőzi, és adja kilóját négyezrért! Hát szabad ezt? Felidegesít. Mindig felidegesít. Gonosz egy asszony! Amikor tudja, nagyon jól tudja, hogy én olyan szerencsétlen magányos, meg süket is vagyok, lábfájós is, mindig le kell ülni, mert gyötör az érzékeség és csak sírok, pedig voltam én jókedvű, míg fiatal voltam, dolgoztam én a temetőben, a halottakat igazgattam a ravatalon, és olyan vidám voltam. Mert dolgoztam én, hiába mondják, hogy az a nyugdíj, amit kapok, nem is járna! Pedig az uram 42 évet húzott le a vasutasoknál! Mutasson valaki még olyan embert, aki ennyit dolgozott volna, hát az után kapom, meg Pesten is volt munkám egy ideig, meg hát emelik is, ugye! Azt a 70 ezret sajnálják. Az Annuska is mindig odaállt, ha jött a postás. De én csak intettem a szememmel, hogy ne fizessen, csak ha elmegy, mert azért állt oda, hogy azt nézze, mennyit kapok. Mondtam neki, Annus, menj innen, mit leskelődsz! De az csak gúnyosan mondta, hogy ‘hát

azért szenteskedsz, hogy ennyi sok nyugdíjat kapjál, no, meghallgatott az Isten, ugye’. Én meg mondtam, ‘Annus, az én uram 42 évet dolgozott, és nem a börtönben ült, mint egyesek’. Mert ugye mindenki tudja, hogy az Annus börtönben ült. 56-os, azt mondja, hát bánom is én, akár százötvenhatos is lehet, mégiscsak börtön az, hát ne irigyelje a más pénzét! Mert azt is mondta ám a Sári, hogy az Annus a Miskánénak elpanaszolta, hogy az az asszony, aki nála havi 20 ezerért takarított, egyszer csak belerakta a nejlonzacskóba a vázában őrzött 75 ezer forintját, a többi ezzel-azzal együtt, amit ugye az ember belerak egy ilyen vázába, elvitte haza, de nem hozta vissza, mert az a nő egy tolvaj. Bár énnekem az az asszony bevásárol havi ötezerért, de soha nem hiányzott egy fillér sem, sem egy ollót vagy zsebkendőt, amit kinn hagyok, el nem vitt volna. Mondta nekem Sári, hogy hát mondjak fel neki, hiszen az Annusnak elvitte a 75 ezer forintját, de elmondtam egy asszonynak a templomban is a dolgot, és ő is azt mondta, ne mondjak fel, ‘hiszen több mint egy éve vásárol magának, és semmit el nem vitt, mindig pontosan elszámolt.’”

Mire én: - Az én apukám is a pénzét kereste 85 éves korában, mert eldugta, de aztán megtaláltuk. Ilyen korban az ember már feledékeny. Lehet, hogy az Annus véletlenül kidobta vagy ilyesmi. -

„Na ugye! De jó, hogy elmondtam! Az ember úgy megkönnyebbül. De jó, hogy elmondtam magának, Marika, és megnyugtató. Mert lássa, itt ez olyan fertály, hogy csak ijesztgetik az embert a szomszédok, meg minden rosszat mondanak rá, hogy így fél, meg úgy fél, hát ugye kell is, mert úgy járhatok, mint a Gyuri, a Somogyi, tudja.”

És kezdtük előlről, újra meg újra, járt körbe az öregasszony:

„De hát én már hányadszor mondom magának, de hát el kell mondja az ember, hogy megnyugodjék. Most már ugye szegény Laci is hányadán. Mert voltak a haverok, jött a nyugdíj, hát volt az asztalon minden, bor is, sör is, és ittak. Nálam is dolgoztatott néha. Mondtam neki, hát az a kerítés is ki fog dűlni. Nem nekifogott? Meg is csinálta rendesen, mert dolgozni tudott azért. És hát mondja, hogy egy kis bort is kérne, de mondom, nekem nincs, akkor ő hazamegy, mondja, és ment is. Igyon otthon, mondom magamban, ne itt! Aztán azért vissza is jött, megcsinálta. Adtam neki 2000 forintot, hát ugye az régen volt, tán 3 éve is már, meg adtam ebédet, süteményt, és egy üveg bort is. Elláttam mindennel, és akkor issza ott, és elkezd nyúlkalni. Istenem, miket el nem mondok! Jaj, ne haragudjon! De menek is már, sötétedik, jaj, istenem, miket nem mondok! Hát ugye jól mondtam, hogy ugyan menjen már, hová is képzeli, az anyja lehetnék, de hát elmentek neki, süsü volt már akkor az italtól. Jaj, miket beszélek! De ugye jó, ha az ember kibeszélheti magából a dolgokat, igaz? Na, isten áldja! Ne haragudjék!”

- Nem, dehogy! Jöjjön máskor is, Mancini néni! -

„Jól van, köszönöm, de jöjjön maga is egyszer...”

Nem többet, tényleg fél órácskát maradt. Minden baját kibeszélte magából. A Mancini néni. 83 éves. Férjét régen eltemette, egyetlen fia Szlovákiába nősült.

6. SZABÓ LACI AGYVÉRZÉSE

KÓRISME

Egy test a kórházi ágyon. Fehér, mint az ágynemű. Gyér haja világos kóc, álla borostás, de csak közelről, mert szőke. Arcán veres erek futnak, a bőre viaszszín. Ennyi látszik belőle, a feje meg a fél karja, amire rákötötték az infúziót. Mozdulatlan. Talán nem is él. Nagyon erősen kell nézni a takarót a mellkas táján, emelkedik-e. Sokára észlelhető valami aligmozdulás. A műanyag csőből csepeg a folyadék. Ennyi az összes életjel ebből a fehér ágyból. Meg kint, a kórház parkjának fáiról felröppenő galamb árnyéka, amint a napsütésben átvillan a takarón.

És zajok sincsenek. Tökéletes némaság a szobában, ahol rajta kívül még hatan fekszenek. Nem hallik hozzá sem a beszélgetés, sem a székek zörgése, sem a begördülő tálalókocsi surrogása, sem az evőeszközök csengése, sem a horkolások, sem a hajnali takarítás földre paccsoló, csorgó rongyának susogása a linóleumon, sem az újságok zizzenése, semmi, semmi, a halk jajgatás sem a szomszéd ágyról, ahol szintén áll egy készülék, üvegében a színtelen lével, és ott is csöpgög tegnap óta.

Már második hete semmi nem utal arra, hogy a kezelés hatékony lenne. Innen, kívülről nézve. Elhatároztam hát, hogy beköltöztem a fejébe, elfészkelem magam az észlelést hozó inger-áramok között, és vevőkészülékemet rákötöm a reakciókat komponáló agysejtekre, a kábelt meg rácsatlakoztatom egyenesen az írógépemre. Igen, ez jó ötlet! Bár még sosem csináltam. Egyenesen a klaviatúrán jelennek majd meg az ingerek és a válaszok! Csak a papír-cserét kell még megumbuldálnom. Áh! Az is megvan. És máris bent vagyok! Most jön az átállás: átvenni az illető énjét, és ugyanakkor megőrizni magam. Ez nem könnyű, ráadásul rizikós, és állítólag annyira megterhelő, hogy bizonyos idő után nem biztos, hogy sikerül a szétválás. Nekem eddig még mindig összejött. Nem tudom pontosan megmagyarázni, miért. Talán mert mindig adódott valami a másik személyiségében, ami taszított, amit nem tudtam teljesen a magamévá tenni. Igen, ez lehet a nyitja. Majd egyszer végiggondolom. De most figyelek.

HELYZETJELENTÉS.

1.

Egyelőre nem találom az illető személyiségét. Férfi, 61 éves, alkoholista. Agyvérzés, amely erős bénulást okozott mindkét agytekéében. De él. Igaz, majdnem a halál állapota ez, hiszen nem érzek semmit, nem érzek, csak lélegzik, és a vér áramlik az ereiben, a beáramló gyógyanyag mellett a táplálékot is hordja-viszi, hát működteti a legfontosabb szerveket. Kivéve az agyat. Itt örült csend van, és mozdulatlanság. Nincsenek jelek az idegpályákon. Semmiféle jel. Ha beljebb nyúlok, a sejtekig, ott sincs. Az agy majdnem halott. Csak némi anyagcsere folyik, de az is lassan, lassan, egyre lassabban. Hogy-hogy élet ez még? És mikor adják fel odakint? Mitől reménykednek? Jó volna tudni.

Ha még két napig nem történik valami, feladom. Nem szeretnék itt ragadni a totális halál beálltával. A halott ágyból még senki nem tudott lekapszolódni...

Most a fontos: figyelni, figyelni! Minden jel értékes, hogy az utolsó előtti pillanatban kiugorhassak!

Na! Mintha egy fájdalom-inger érkezett kintről. A szerencsétlen flótás fekélyes lábai! Tartós a fájdalom, tehát épp kezelik. Nyilván. És nincs válasz. De nem! De igen! El akarná húzni a lábát? Nem megy. Az izmok nem engedelmessé válnak egy ilyen reflex-szerű ingernek sem. Jaj! A fájdalom sárga izzása árad szét a sejtekben. Most végeztek a kötözéssel, hálístennek! De ez azért már volt valami jel: életjel.

Hát akkor maradok.

2.

A kitartást jutalom koronázza - ősi közhely, de engem végül is eredményhez juttatott ez a napok óta megújuló, délelőtti köztéri fájdalom, a sebek kezelése. Ez stimulálhatta a sejteket.

Ma megérkezett az első nemfájdalom érzékelése: egy szag. Fokhagymaszag. Halvány nyomok valahonnan? Mint aki egy pillanatra levegőhöz jut, nagyot szippant, aztán újra visszamerül a nehéz, fojtó bezártságba. Így ingerlett fel a fokhagymaszag egy pillanatra: a létezés érzékelése. Azután megint leálltak a sejtek figyelőállásai. De mintha nem süllyednének annyira mély apátiába. Mintha az élet szintjéhez kicsit közelebb lebegnének most.

Újabb és újabb felmerülések következnek, beérkeznek az ingerek, a létezés dörömböl. Csak épp reakció nincs. Az inger megállt a küszöbön, a fájdalom, az illat, egy hang, fény. Megtorpannak egy kis időre, aztán semmi. Türelmesen várok.

... és a napok hetekbe fordultak...

3.

Az ingerület hosszabb időre rátapad az érző, feldolgozó agysejtekre. Akár néhány másodperc is. És akkor képpé formálódik. Azután elúszik a semmibe. Egyre rövidebb ideig uralkodik a semmi, és egyre gyakrabban merülnek fel ezek az ízék, amiket képeknek nevezek. Olyasmik. Olykor megállnak, és kitöltik a test életének akár egy egész percét is.

Különös: megint a fokhagymaillat az az erős érzékelés, ami megállt az idegpályán. Feltehetően a szomszéd ágyhoz látogatók jöttek, és kicsomagoltak. Az én képzeletemben is egy szép szárazkolbász képe jelent meg. És az övében? Egy vájt teknőben piros massa: darált hús. Disznóölés. Emlék. Hamar el is süllyedt.

Valaki az ágy mellett az suttogja? „Laci! Laci! Öcskös!” Aztán fennhangon: „Nem hall. Megsüketült?” A többire nem figyelek, mert a hangra az agyban lassan összeáll egy kép. Egy öregemberé. Ráncos arc, párnán, suttog: „Laci! Laci! Öcskös!” Logikámban a külvilág valódi hangja nem passzol az agyban felmerült képhez. Nyilván szólítják, nyilván a fivére a kórházi ágy mellett, az agyában felmerült kép pedig bizonyára emlékkép: az apja. Aki pontosan így fekszik a párnán, mint ő, útban a halál felé. Fantasztikus az agy tudománya! Vagy a léleké? Az asszociáció egyben helyzetjelentés és vigasz. Vagy helyzetjelentés és válaszút elé állítás? A félhalott, agysérült, meglelt férfi minden bizonnyal utolsó találkozása az apjával - annak a halálos ágyán. Talán kisfiú volt akkor... Néhány töredék másodperc, utána megint vissza, a mélybe. A tökéletes semmi.

Biztató jelek ezek? Vagy a sejtek birkózása a léttel?

4.

Felnyitotta a szemét! Akkor azt is érzékelte, hogy létezik, hogy van, és hogy ő az, aki van. Fényt és fehéret látott, és ebben a fényben és fehérben, mint a semmiben, felébredt az éntudata. De ehhez látnia kellett. Fényt és arcot érzékelt aztán. Az arc fölője hajolt. És láttam

az arcot Laci, most már nevén nevezhető kliensem recehártyáján: egy fiatal, szürke, női szempárt, kicsit közönyöset, kicsit kedveset. Minden bizonnyal hivatalból kedves. Egy nővére, aki naponta többször tette tisztába a testét, vitte el a bűzös, összemocskolt ágyneműt, a gennyes kötéseket a fekély tisztítása után, hát mitől szeretné? Vissza kell szólítania a világba. Ez a kötelessége.

És ezzel meg is történt a hatalmas lépés. A majdnem minden.

Akkor én már tudtam, hogy elég sokáig fogok itt tartózkodni, ebben a fejben, mert most már van esély végigjárni az útját. Az övét. Persze, hogy az övét! Ki gondol másra?...

5.

Elhatározásom bölcs volt, érdemes itt maradnom. Ilyen tapasztalatokat és élményeket másutt nem szerezhetnék. Önző szempontnak látszik, ám mindamellet és végül is hírt adhatok egy olyan folyamatról, amiről az, aki részt vesz benne, aligha tud hírt adni. S amiről ilyen közelségből még aligha adatott bárki is.

A látvány hetek óta változatlan: egy ágy a kórterem túlsó végben az ablak alatt, a test körvonalai kirajzolódnak a takarón, gyér világos haja kócosan a párnán, arcán a vörös erecskék hálózák a csontszínű bőrt. A mozdulatlansága, a rákötött infúzió, minden a régi - így első ránézésre -, csak az arcborítón kissé életesebb a szín, már nem viaszos, mint a halottaké, és a szemhéjak olykor felnyílnak. „Lacika!” - erre a hangorra majdnem mindig reagál. Látja is a nevén nevezőt, ha az egészen föléje hajol úgy, hogy az arca belekerüljön a látómezejébe.

És bent, mellettem, az agytekervények sűrűjében szorgalmasan áradnak az ingerületek, de az agyongyötört agy, megtömve a kábító orvosságokkal, amelyeket az ereken át csordogáló véráram hoz, nem enged sokkal többet. De mégis! Mintha! Mintha lefelé folyna a fájdalom. Mintha a rémesen kegyetlen szorítás valamit engedne a koponya falain. Mintha zsibbadás-szerűen oldódna a prés. Ilyenkor elindul az információk és benyomások áradata az agysejtek között... és egy gondolatféle alakul ki, amely nem szavakat formáz, inkább érzés. Ilyenféle lehet az életet megismerő csecsemő fejében: benyomásokra alakuló válasz. Nem tudni, honnan és hogyan alakul. Van, aki a tudat magasrendűségének véli a folyamatot, van, aki az előző életünk tapasztalataiból magunkkal hozott tudásnak. Laci fejében is vánszorognak már az áramok. Az emlékezet még nem működik. Talán felmerül ez: „vagyok”. Aztán: „élek”. Persze nem így, fogalmakban, de egyfajta sejtelemként az agy válaszol a külső ingerekre, a fényre, a hangokra, a szagokra a létezés felismerésével. Más nincs. Az izmok nem működnek, csak a szemhéjak. Még a nyála is kicsorog két oldalt, ami jó jel: a szervekben megindultak a belső elválasztású folyamatok, és az agy bizonyos területei nehézkesen, de működésbe kezdtek. Mint egy gőzmozdony, amikor befűtik a kazánt, és lassan, erőlködve nekiindulnak a karok és az áttétek, hogy megmozgassák tengelye körül a kerekeket. Szinte hallani lehet a gép nyögését. Hát így valahogy.

6.

Oldódnak a bénult szférák. Túljut a „vagyok - élek” képzetén. Már tudja, hogy aki szól hozzá, ahhoz egy arc tartozik, látja a száj mozgását. Akkor megmozdult a saját szája is. Először csak mint mikor egy öregember öntudatlanul mozgatja összezárt ajkait, aztán szétnyílik a cserepes száj. És érzékeli az arcizmai mozgását. Persze a tudatig ez nem jut el: ösztön. S a résnyire nyílt száj élesen hoz új felismerést: érzékeli a száj szárazságát is, hiszen hetek óta csak az infúzió áldása látja el szervezetét folyadékkal. Ép elmével most a szájában végigcsorgó hús

italra vágyna, de ő csak azt érzékeli, hogy valami hiányzik, hogy valami nem jó. Kinyitja becsukja ajkait, hát azt is érzékeli, hogy a szája olyan, amilyennek nem kellene lennie.

Áll mellette a nővér, és nézi, közben kötelességszerűen megigazítja a csövecskét, jár a keze, megvizsgálja a csöpögés ütemét, ereszt rajta, hadd fusson. Idáig a rutin. Közben azon tépelődik, próbálja-e megitatni ezt az embert? Le tudja-e nyelni? Nem fojtja-e meg a belső csövekben irányítatlanul tévelygő folyadék? Megfordul, megy, megkérdezi az orvost.

Lacika persze mindezt nem tudja, ám amikor az arc föléje hajol, amint látja, hogy abban a szemben valami kedvesség csillan, a jót érzi maga felé áramolni, és az ösztönök arra indítják, hogy válaszoljon.

A csecsemő gügyög, úgy kommunikál a világgal. És ez az ember? Ember-roncs. Kommunikál! Idétlen, artikulálatlan nyöszörgést hallat. Idebenn az áramkörök cikáznak, olykor kisülnek, elhamvadnak, megperzselik a körülöttük lévő sejteket! Valami történik már! Ez szenzációs! Nem csak nekem. Minden bizonnyal a nővérnek és az orvosoknak is. Talán, hiszen emberek. Valaki elindult az életben maradás útján. Fáradtságuk nem volt hiába.

És a nővér okos, egészséges agyán átvillan, hogy igen, megpróbálja megitatni. Egy-két csepp legurul a kanálról. És jó! És Lacika hálás! Idebent tombol az öröm, mert megint letörött egy picike szenvedés. A béna sejtek körül táncot járnak az ingerbe kapaszkodó érzékelő sejtek, és válasza noszogatják a többit. Hajrá! Hajrá!

Lacika nyel.

És ezek után a hozzáértők itt a kórházban, ha nem is találják a helyzetet túl biztatónak, de kiolvassák a jelekből, hogy ez az ember előbb-utóbb enni és kakálni fog, ha többet nem, de ennyit talán...

És gondolkodni? Ki tudja? Szerintem most jönnek az igazi csodák! Dörzsölöm kezeimet, és elhelyezkedem a vidám tömegben idebent, közel az agyhoz. Maradok.

7.

Ha a pillanatot, amikor először érzékelt a külvilágot, születésnek nevezzük, akkor ez most újjászületés, és az újjászülött ösztöneinek virágzását éljük. Éli - ez a férfi. Táplálkozik, mint minden élőlény, etetik, itatják, emészt, salakot képez, tisztába teszik, de él! Ám az élet tudja, ennyi nem elég, hiszen ember.

Lassanként képes megkülönböztetni a jelenségeket, összerakni a dolgokat, ha primitív szinten is.

Szomjas, és ez kínzóbb az éhségnél. Annyira, hogy erőlködik azért, hogy elmulassza. A nyögésnek már mestere, de hiába nyög bele a világba, nyilvánvaló lesz, hogy akkor ér el valamit, ha az arc föléje hajol. Mert akkor a nővér tudja, hogy inni akar. Mi mást akarhatna? Mi másért nyöghetne? A legelemibb kívánsága miatt.

Az agysejtek egy csoportja hatalmas összefogott akcióba fog: meg kell tanítani a bénákat a működésre. A szomjúság érzete rettentő erővel nógatja a mozgást irányító hadsereget.

Hát! Végtelenül lassú, de szívós regenerálódásnak vagyok a tanúja idebenn. Ha nem is látom olykor, de a nyüzsgésből tudom, pontosan tudom például, hogy ez az ember megmozdította az ujját a bal kezén! Iszonyatos akarással aztán a másikat is. Az ujjak szép sorban, lassan felemelkednek a lepedőről. Egy, kettő, három, négy, öt.

8.

Ujjak... De csak a bal oldal mozdul. No, igen: féloldali bénulás. Mit tud az ember kezdeni az egyik felével? Enni, inni, igen, idővel a fél karját képes lesz mozgatni. A mimikai izmok feloldódásával eltorzul az arc: az egyik fele ép, őrzi a régi vonásokat, a másik mozdulatlan, az meg kimerevíti. Aszinkron. Ez legyen ám a legkevesebb! De fél lábbal járni? Képtelenség!

Tanúja voltam a győzelem eme csodájának! Amikor az egyik sejt átadta a tudományát a másiknak, az továbbadta, és hetek, hónapok munkájával és az akarásnak nevezett katalizátor segítségével, amelynek senki nem tudja, mi a mozgatója, miből van, hogy lesz, de van, létezik, és az emberben található, szóval ezzel az akarással ez az ember, túl a hatvanon, család nélkül, a puszta élet kedvéért megtanította magának, hogyan használja mind a két oldalát. Nem tökéletesen, á, dehogy! Bizonyos izmok nem engedelmeskednek, de azért ez az ember már sok mindenre képes.

Az eltelt hónapok és jövőendő néhány hét múltán akár haza is mehet.

9.

Ütközet. Újabb ütközet a világgal. Pontosabban azzal, ami számára megtestesíti a világot: önmagával. Ez az ütközet nem az izmok harca csupán, hanem az akarásé, és az akarását nem az izmok mozgatására használja már, hanem gondolatok felépítésére és közlésére. Miközben enni, járni, mozogni tanította magát, és egyik sejt idebenn tanította a másikat, a gondolatok is életre keltek. Elindultak kiteljesíteni a létezést: emberformán, és hatalmas utat tettek meg a kórterem fehér plafonjának alapos megismerésétől, a szomszúság leküzdésétől, a mozdulatok megformálásától, bizonyos konkrét fogalmak felfedezésétől a vágyig. Tehát az emlékképeket raktározó sejtek robbanásszerűen felszabadultak.

Egyik éjszaka, amikor mélyen aludt a temérdek nyugtatótól és gyógyszertől, a házról álmodott, ahol született, ahol gyerek volt, és ahol annyi minden történt vele 61 év alatt, és ő annyi mindent tett azzal a házzal. Álmában is épp vakolta újra kívülről. Hát hiszen rá is fért már, tudta, és álmában is tudta, és nekiállt. A faládában meszet meg szitált homokot kavart hosszú nyelű lapáttal: habarcsot készített, és boldog volt a munkának, a mozgásnak, hogy képes rá, és annak, hogy a házát csinosítja, közben látta azt is, hogy a kertben zöldell a saláta, pirosodik a meggy, és még a krizantémok is szépen nyitogatják bimbóikat. Ezt álmodta.

Másnap a fivére bejött a kórházba, mert közeledett az idő, hogy itthagyhassa az orvosokat. Ám mivel beteg és béna, a fivére mondta így, innen egy otthonba viszi majd, ahol ellátják, és ahol vigyáznak rá.

Ekkor Lacika, a csendes, néma, lassúmozgású, beteg Lacika üvöltözni kezdett. Artikulálatlan hangjai nekiütődtek a falaknak és megrezgették az ablakokat. Rohant az orvos, a nővér lefogni, hisz a kezét, lábát hajigálta, a mankó messzire repült, irányítatlanul, az éjjeli szekrénykéről sikítva-csörömpölve repültek poharak, tányérok, kanál, minden. Lefogták, injekció, lefektették, és megkérdezték a fivértől, hogy mi történt.

„Nem szabad ingerelni. Könnyen dühös lesz. Olyan, mint egy gyerek. Vigyázni kell! Egy második agyvérzés elviheti. Ha egy kicsit szereti, hát ne beszéljen neki olyan dolgokról, amelyek feldühítik!” - Ezt mondták a fivérnek.

Így történt, hogy Lacika sok hónapos kórházi kezelés után visszaköltözött abba a házba, ahol született, és ahol leélt 61 esztendőt.

10.

Hónapok óta kucorgok kényszeres kíváncsiságomtól vezérelve a férfi koponyájában, és egyetlen olyan kapcsolódást, reakciót nem észleltem, ami valamiféle szellemi agyműködést jelentett volna. Ami van, reflexek és ösztönök. A legnagyobb eredmény, ami az utóbbi hetekben bekövetkezett, hogy a létfenntartáshoz szükséges instrukciókat felfogta, és engedelmeskedett. Neki viszont nem voltak önálló elképzelései még a következő pillanatról sem. És most egyedül él majd egy falusi házban, több méteres hallótávolságban a szomszédoktól, elkerítve, magára utalva. Mégis, mire számítanak, akik a beteg „döntését” akceptálták?

Akkor kelt ki az ágyból, ha ráparancsoltak, hogy sétálni kell. Két mankóval a hóna alatt, egyik lábát bénán maga után húzva addig ment, ameddig a gyógytornász elvitte, oda-vissza kábé húsz lépés. Addig rőtta a betegek, látogatók, futó nővérek, sietős orvosok között a megrögzött útját, ameddig nem szóltak, hogy „Lacika, itt a vacsora!” vagy „le kell menni a röntgenre!”. A „vacsora” szó elindította benne a pavlovi reflexeket, a röntgenre pedig kísérő vitte.

Az ételt eléje tették, hát evett. Az agyáig az étel illata, látványa jutott el: az emésztőrendszer működött. Mint egy bölcst, meg kellett tanítani, hogy ha kell, menjen ki, hiszen már tud járni. Az ápolók türelmének köszönhetően Lacika szobatiszta lett, eleinte ugyan megerőltetően hosszúnak tűnt az a pár méter is, de képes volt egyre rutinosabban megtenni galiba nélkül.

A bénult fél oldalba tehát nehezen, de visszatért az élet. A járása bicegő és bizonytalan, a fél keze a másik segítségével használható, de kiügyeskedett néhány fogást, amikkel boldogult. Az arc emóciót nem tudott kifejezni, talán csak a szemei, de mindez senkit nem zavart a gyógyító személyzet között. A legfontosabb az új helyzet véglegesítése. Egyelőre ennyi. Ez sem kevés!

Talán fel kellett volna figyelnie valakinek arra a konfliktusos jelenetre, ami közte és fivére között játszódott le: A jó testvér hetente kétszer megjelent, üdítőket hozott meg tiszta ruhát. Letette, leült pár percre, beszélt hozzá, Laci egykedvűen hallgatta. Miről? Hát, ami a faluban történt, meg hogy mi van a cicával, hogy a kiskutya eltűnt, de aztán meglett, hogy a füvet lekaszáltatta, ilyesmiket. Szó esett a fészlő pizsamákról is, hogy kéne új, mit szólna hozzá? Nem várt választ, csak úgy megkérdezte. Megszokta, hogy reakció sosincs. De most volt! Laci hevesen bólogatott, gesztikulált, nyögdécselt, mintha mondani akarna valamit, és közben rángatta magán a köpenyt. A bátyja nem értette: „Mit akarsz?” kérdezte vagy tízszer, és mindannyiszor ugyanazok a mozdulatok, nyögések, ruharángatások. Szóval, látszott, hogy valamit akar. De a „jelrendszere” kevésnek bizonyult a megértéshez. Legalábbis a bátyja nem értette, és a dolog annyiban maradt. Bevitte neki legközelebb az új pizsamát, Laci megnézte, és amikor a nővér átöltöztette az aktuális mosdatás után, semmiféle érdeklődést nem mutatott: sem helyben nem hagyta, sem el nem utasította.

Jesszusom! Mi lesz, ha valami tényleg fontos dolgot kell a bátynak vagy valaki másnak megértenie? Még akkor is, ha a környezete is tudja, Laci sosem volt beszédes, és sosem volt követelőző. Olyan belenyugvó természet, amilyennek most is mutatja magát. Különösebben nem sértik fel a kívülág szurkálásai.

No, nekem odabenn úgy tűnt, hogy Lacika nem tud majd egyedül létezni, ha meg is szervezik neki az életét: a bevásárlást, az ételhordást, a takarítást, mosást, mindent, amivel a jóságos fivér törődhetett. Aki teljesítette, amit az öccse akart: hazavitte.

Egy szép napon megérkeztek. Nyár volt. Én a koponyán belül mit sem élveztem ebből. Legutoljára a késő ősz lucskos hidegét érezkelhettem. Elhatároztam, még egy kicsit kibírom, ha már eddig kibírtam, hiszen van esély, hogy helyreáll a normális működés az agyban,

legalábbis kis hiányosságokkal, elviselhető sérülésekkel, és akkor én majd angolosan távozok. De még sok minden történhet. Új helyzet a beteg számára, megoldandó feladatok, még szellemi tevékenységre is rá kényszerülhet!

És hát más dolgom nemigen sürget engem a kinti világban...

11.

Tökéletesen kitakarított, kimeszelt, felfrissített függönyökkel illatozó, jó szagú házba lépett be. Érzékelhetően felszökött az adrenalin szintje. A boldogságtól, azt hittem. A jó testvér a frissen húzott ágyra tette a tiszta kórházi cuccokat, megjelent a sógorasszony is az éthordóval. A macska mindjárt a lábához dörgölődött. Ez is jól esett neki, éreztem. Elmagyarázták, hogy mi minden van a kamrában, hogy friss a kenyér a kosárban, és hogy minden nap hozzák majd neki az ebédet azzal az önkormányzati autóval. „Hiszen tudod, a Gyuri hozza majd egy óra felé, és akkor nyisd ki neki a kaput!” mondta a fivér, és hozzátette még: „Minden nap jövök, és vásárolok, ami kell. Te csak ne törődj egyelőre semmivel! Majd ha egészen meggyógyulsz és felerősödsz...” Így fejezte be, és sietve távozott az asszonnyal együtt. Laci magára maradt.

Késő estig úgy ült ott a széken a viaszosvászonnal borított asztal mellett, ahogy a fivére hagyta. Idebent is végig teljes volt a némaság: nem gondolt semmit, nem emlékezett semmire. Csend és sötétség. Ahogy a kórházban szokott az ágya szélén. Nézett maga elé, nem szólt, feje a mellén, ha szóltak hozzá úgy, hogy odamentek, olykor felemelte a fejét, morrantott egyet, és rögtön visszasüllyedt magába. A betegtársak hamar leszoktak róla. Itt meg? Ha akarna is, kihez fordulna? Hát rásötétedett. Akkor kiment szükségre a budiba, visszafelé megállt a verandán, állt ott egy darabig, belebámult a szűrkeségbe. A kis vörös kutya melléje ült, és együtt nézték az estét. Lassan megfordult aztán, és bicegve beballagott. Hajlott háta imbolygott a sötét szobában, amíg rá nem eszmélt, hogy villanyt kell gyújtani. A körte az asztal fölé lógott, a falnál a komódon a kenyér, meg tányéron egy darab szalonna, zöldpaprikák, megtalálta a csorba bögrét is a sóval, aztán nekifogott a kenyérszelésnek. Letette a cipőt az asztalra, ránehezedett a rossz kezével, a másikkal a kést fogta. Sikerült. Valahogy a beidegződött, a 61 év alatt rögzült mozdulatok visszajöttek.

Mostantól senki nem mondta neki, mit csináljon. És mégis! Zakatoltak az agysejtek, energikus munka folyt, de zenéjük monoton maradt, semmi sem változott. Kényszerítenem kellett magamat, hogy várjak még, meg ne futamodjak. Meg akartam fejteni ezt a létformát! És hirtelen nyilvánvalóvá vált előttem, hogy otthonában, itthon, az emóciókkal kevert automatizmusok segítik a mindennapok létezésében. Testvérek között is csaknem 23 ezerszer csinálta ugyanezeket ugyanezekkel a mozdulatokkal! Lassan lehúzkodta magáról a felső ruhákat, eloltotta a villanyt az ajtó mellett, és a sötétben épp úgy odatalált az ágyhoz, mint régen, egészségesen. Igaz, a bátyó által még délelőtt rápakolt holmik legurultak, de mintha nem történt volna semmi, ott is maradtak a földön.

A szokott hajnali időben felébredt, felkelt, magára húzta valahogy a nadrágot, kibicegett a budiba, visszafelé megállt a verandán, megállt a két oszlop között, és nézte a kertet. Mellészegődött a kis vörös kutya is, halkan vakkantott örömeiben, és együtt nézték a reggelt. A gaz borította ágyásokat, amelyeket nem vetett be senki, a kócos fákat, nem gondozta senki, csak az évek óta töről sarjadó őszirózsák friss zöldje virított étellel telten. Sokáig állt félig öltözötten, azután az emócióval duzzasztott automatizmusok egész során át leélte első napját abban a házban, amit megszokott, ami az otthon biztonságát nyújtotta.

Napokon át újraélte a szokásokat, de nem ment túl a budin és verandán. Enni adott kutyának, macskának, és időben, bár nem nézett órát, s ha nézett volna is!, kiállt a kiskapuba és várta a

kocsit az ebéddel. Ha megérkezett, a kerítés felett vette át az éthordót, és adta ki a másikat másnapra. Ahogy Jóska elmagyarázta neki. Morgott valamit a kérdésre: „Hogy vagy?”, és széttárta a fél karját, a másikban az éthordóra vigyázott, felhúzta a vállát, nézte őket pár másodpercig, aztán hátat fordított Gyurinak, kocsinak, kapunak, és becsoszogott. Sietve, amennyire tőle telt, nekilátott a lábasoknak. Mire szétszerelte az edényeket, a leves jó része a viaszosvászonon úszkált, és az egész nem kívánta már, sőt! Érzékeltem az adrenalin szint egészségtelen és hirtelen felszaladását, attól tartottam, repül a lábas, de csak egy jól kivethető, fogai között kicsusszanó „basszameg!” szállt el a levegőbe. Nem hittem a fülemnek! Tehát képes artikulálni! Hát akkor miért ragaszkodik a némasághoz? Vagy ez csak az első próba volt? Mindenesetre lehültek a felkurblizott belső düh-motorok, enyhén remegő kézzel képes volt a butángázt is meggyújtani a kiskonyhában vízmelegítéshez. A maradékot nagy ügyel-bajjal kikotorta az állatok lábaskájába, erősen koncentrált, a hőfokon érzékeltem idebenn: hatalmas energiák égtek el a feladat megoldása közben, de sikerült. Mindenesetre a kutya és a macska mostanában igen jól élnek, az önkormányzati ebédek többnyire az ő hasukba kerülnek, míg nem a jó testvér meg nem sokallja, és már az első hetek egyikétől naponta ő hozza a házi kosztot ugyanabban az éthordóban, a használtat el is mosogatja, összeszedi a szennyest, és bepakol a szatyorba, majd elkarikázik, hogy mindezt megismételje másnap, harmadnap, sokáig. Lassan a fivér is elfelejt beszélni, bár az ételtől tocsogó asztal láttán nem egyszer szóvá teszi a dolgot, meg azt is, igyekezhetne ember módra táplálkozni, sok ez a takarítás neki, nem személyes alkalmazott itt, hát igyekezzen vigyázni a környezetére! Laci előtt itt a feladat, ami nem kevés ügyességet igényel, és igyekszik is Laci, ne adjon újabb alkalmat a korholásra. És pontosan fel tudja mérni, mikor mivel okoz bajt! S ha nekigyürkőzései ellenére a dolog nem úgy megy, ahogyan kell, kiszalad a száján a „basszameg!”. A dolog automatikusan elhangzik. Tudat alatt titkolja artikulációs készségét? Mert embertársait nem örvendeztette még meg egyetlen szóval sem! Mint aki titkot őriz.

12.

Az első napokban mindjárt jöttek a régi haverok, az ivócimborák. Nem hívásra, nem is fizetésre: látogatóba, egyenként. Leültek a viaszosvászonnal borított asztal mellé, kérdezték, hogy van, mint van, hogy volt odabe, mi lesz ezután... De válasz csak körülményes nyögések sorozata volt. Az asztal is üres, sehol egy üveg vagy pohár, kínálás nincs. Nem kísérleteztek sokat, felmérték a várhatóakat, és hamar szedelőzködtek, mentek. Egyiknek sem volt türelme kiszedni belőle azt, amit talán el tudott volna magyarázni, amit mondani akarhatott volna. Aztán néha még be-benézett hozzá a régi, az igazi haver, de beljebb már nem ment, körülnézett az udvaron. Később be-bekiabáltak hozzá nagyon kedvesen, ha errefelé karikáztak. Olykor még megállították a biciklit egy mondat erejéig, aztán már azt sem. Egyszer az egyik tréfásan utánozva nyögdécselt saját szellemes „hogy vagy, Lacika, látom dolgozhatsz”-kérdésére, de Lacika nem sértődött meg, csak széttárta a karját, mint aki azt mondja, „hát látod, így vagyok”. Ilyesformán ki is merült nála a beszélgetés, hát nem csoda, ha a haverok elmaradtak, és a szomszédok sem álltak már meg az út közepén, hanem csak futtában bekiabáltak neki a jónapotot vagy a szerbusz-t.

Pedig sikerült beidomítania az arcát, és a visszanyögések mellé félmosolyt kreálnia. Ha nem értették meg, mit akar, nem vette a fáradságot, hogy kimesterkedje, valamiképp megértesse magát. Itt megállt a tudománya. Érzelem-mentesség? Közömbösség? Megfigyeltem a belső reakciókat: tele volt hálával ez az ember egy-egy jó szóért. És pontosan tudta, mit kap a többiektől. Ehhez mérten reagált. Csak a környezete az egészséges emberek mércéjével mérte, és amit ő tudott adni, észre sem vették, nem mérlegelték. Pedig az akarásai erről szóltak.

Kezdtém volna végleg felszedelőzködni, hogy visszatérjek a külvilágba, mert én is úgy véltem, a működésben már változás nem áll be. A férfi marad, amilyen, addig ameddig. De

egyszer gőzkazán-energiák szabadultak fel, és kötődtek le. Laci rájött arra, hogy meg kell oldania egy bizonyos problémát, és rájött arra is, hogyan.

A kiskapuhoz nem vezetett áthidalás az árkon keresztül. Amikor hozták az ebédet, többnyire az asszonynak végig kellett gyalogolnia a telek hosszán, onnan a járdán vissza, akárhol állt meg az autó, mert híd csak a szekérbejáróhoz szolgált a telek túlsó végén, úgy, hogy néha segítségként Gyuri szállt ki a volán mellől, és átugrotta az árkot a teli éthordóval, hogy a kiskapu felett kinyújtott kézbe belerakja az esedékes ebédet. Laci rájött, hogy nem jól van ez így. Napokon át töprengett, azután keresni kezdte a nemtudnihonnan származó hatalmas átmérőjű nehéz vascsődarabot, amit kiszemelt megoldásnak. Hosszú órák megfeszült figyelemével és kemény fizikai munkával, kézzel-lábbal ügyeskedve végiggurította a csődarabot a kerten, át a kiskapun, és beirányozta az árokba, hogy a víz keresztül tudjon folyni rajta. Hatalmas robajjal ért helyére a gyűrű, többen rémülten kiszaladtak, mi történt Lacival? És a munka java még ez után következett: napokon át, fél kezében bízva csak, egyetlen vödörrel hordta a földet a csőre, végül jól ledöngölte egy farúddal. Elkészült az új áthidalás. Erőn felüli feladat volt. Miért tette? Csupán bizonyításul, hogy már mire képes? Az emóciók kisülésének zöld útján végigtöprengve arra jutottam, hogy fizetségül a gondoskodásért, hogy ő is tegyen valamit a másikért, annyit amennyit.

13.

Ez a történet ugye már az önkifejezésről szól, az emberekkel való kommunikációról. Az igyekezete tetteiben nyilvánul meg. És hiába rostokoltam annyi ideig a sötét agyában, igyekezete végképp nem irányult afelé, hogy újból elsajátítsa a beszédet. Miért? Vajon miért?

Egyik nap délfelé kiderült, elfogyott a gyufája. Ilyenkor bolt nincs nyitva, ezt tudta. Egy ideje már oda is el-eljárt, hiszen kézenfekvő volt ez ügyben is önállósodni, pláne hogy az üzlet önkiszolgáló, csak leemeli amit akar, beszélnie nem kell, a pénztárcáját meg a gép elé csapva Zsuzsika kiszámolja a szükséges összeget. Nem egyszer ballagott a szatyrát lóbálva a boltba. Ez már jelentős teljesítmény volt, hiszen az út oda-vissza meghaladja a másfél kilométert, a botját rég elvetette, de rendesen bicegett azért. Mindenesetre gyönyörűen épült felfele!

De hát a gyufa-sztorit akartam elmesélni. Bolt nincs, mit tegyen? Átballagott túlhan a szomszédasszonyhoz. Becsöngetett, és artikulátlan hangjait nyögve tudtul adta, hogy akar valamit. Hogy mit, azt a szomszédasszony hiába kérdezte, végül behívta a házba: „Hát legalább meg tudja mutatni, mi kell, ha látja. Igaz, Laci?” Az meg bólogatott rendesen. A konyhában aztán körülnézett. Nem láthatta, amit keresett, hát elkezdte a gáztűzhelyen a gombokat csavargatni. Ő arra gondolhatott, „ezt itt be kéne gyújtani”, de Sári néni a csavargatásból nem értette, mit akar. Laci meg továbbra is csak rázta, ütögette a tűzhelyt, hogy csak úgy zörgött, Sári néni meg nagyon megijedt, hogy még fel is robbanhat az a masina, ez az ember tán valami rosszat csinál, hiszen az ereje megvan hozzá. Ijedtében, és nagyon bölcsen az öregasszony mutatott lábast, fakanalat, bögrét, végül gyufát is. Amikor meg is rázta, Laciban felgyulladt az öröm! Kikapta Sári néni kezéből a dobozt, hátat fordított, és szó nélkül, szaporázva kisántikált. „Elhatároztam, hogy többet biz én be nem engedem a házba!”, mondogatta mindenkinek az öregasszony, „Isten bizony félttem tüle...”

Tehát itt Laci agyában valami megakadt volna? De mi?

Újrapergetem idebenn magamnak a történetet, és észlelem, Laci is újrapergeti, de a képek mellett érzelmi kisülések zűrzavara! Mintha szorongás volna, de nevezhetném szégyennek is. A fejében mindenesetre felidéződött a tűzhely, aztán a láng hiányának, majd a gyufának a képe - szépen összekötve. De hogyan jut el idáig? A tervben hiányzik egy láncszem, pedig még a kicsi gyereknél is, hogy akaratát kifejezze első lépés a mutogatás. Ráadásul nem a

tűzhelyet kellett volna „büntetnie”, hanem ami annak működtetéséhez kell, azt elmutogatni. Itt volt a baj, a logikai menetben!

Ehhez még hozzájött, hogy az indulat eluralkodik rajta, miközben látja az öregasszony ijedt arcát, és ettől még idegesebb lesz. Ebben a zűrzavarban pedig megreked benne a gondolat útja, se té, se tova: rövidzárlat.

Tehát Laci tudja, mit akar, csak a közlés járható útját nem ismeri. Erre kellene valakinek rávezetnie, ha már nem adja a fejét a beszéd újratanulására.

14.

Tavaly ez a hajlott alak nem egyszer tűnt fel az utca kanyarjában: sétált. Megfésülködve, tiszta, rendes ruhában a sarokig és vissza. Ha megszólították, megállt, hallgatta, amit mondanak neki. Idebenn, az agyban szabályos kapcsolódások igyekvő sora, azaz a hallott szavak tökéletesen leképeződtek. Laci mindent értett. Válaszul dűnnyögött valamit, vállait a nyakába húzta, karjait széttárta, szóval, ahogy szokta. - Egyre kevesebben állították meg. Aztán leszokott a sétáról.

Tavaly a tűzifahalmot, amit a szekérbejárónál dobtak le az udvarra, szép lassan taligára rakva behordta a fészerbe, igaz, több napon át. Az idén is odadobták, de hagyta, hadd ázzon. Délutánonként kicsoszogott, és egy-egy öllel bevitt a házba. Annyi volt a meleg, amennyit adott. El-elnéztem széles, hajlott hátát, amint meg-megbiccenve halad, lehajtott fejjel, karjában a hasábokkal. A fivére hozott mestert is, hogy bevezesse a gázt, de Laci tiltakozott, s a dolog abbamaradt.

Tavaly az öccse által lekaszált füvet a kertben is, az utcán is szépen halmokba gereblyézte, és kosárba szedve vitte a kazalra. Az idén ott rohad a széna, ahol lehullt.

Időnként, reggel, este, délután a kerítés felett, a kiskapuban lehetett látni a fejét, amint erre-arra tekingetett. Leste az utcát, akkor is, amikor nem az ételhordó autót várta. Később a báty hozta a jó hazait, de őt már nem leste. Mostanában inkább megállt a verandán, látott, amennyit látott, azután behúzódott megint.

Mit csinált odabenn? Mit egész nap? Mit, amikor már hűvösre fordult az idő? Amikor esett? Amikor viharos szelek fújtak, és ha akart volna, sem lehetett kijönni? Nem tudom. Ekkor már kívül éltem a koponyáján.

Rossz testével csak a legszükségesebbet végezte el. Se a kert, se a ház körüli apró dolgok-javítások nem foglalták le. Korábban, amikor a tárgyakkal vesződött, és elkapta a tehetetlenség indulata, olykor odavágta, vagy kiszaladt a száján a „basszameg!”, megnyugodott, és tette tovább, kitartóan. De most? Valamikor rájött talán, hogy minek? Jobb, ha abbahagyja? Mit is? Azt, ami nem feltétlenül szükséges? Vagy mást is? Mindent? Elfáradt? Kihunyt az érdeklődése a tőle messze eső dolgok iránt? Azután már a közelebbi sem érdekelt? Se tárgy, se ember, se saját maga? Igen. Többnyire a közöny lett az uralkodó érzelem. Vagy csak annak látszott?

Ült egész nap a hokedlin, nézett maga elé, két keze lelógott a combja mellett. Délutánonként, miután adott az állatkáinak, elment fáért, aztán begyújtott. Ez alatt rá is sötétedett. Akkor rádőlt az ágyára, bekapcsolta a tévét, és az ment, majdnem némán. Hol nézte, hol elaludt előtte.

A feje üres, a ház is, a világ is körülötte. Inna? Néha felötlött, tán jól is esne, de emlékezett: „Akár egy poháryi is, arra az élete megy rá! - mondta az orvos a kórházi búcsúztató viziten. - Ami most történt magával, azt mind a bornak köszönheti!” Hatalmas nyomott hagyott

Laciban, a bátyjától is hallhatta eleget, hát kerülte még a szagát is. Amikor egy haver beállítva akarta meglátogatni, szabályosan kilökte a kapun.

Közben a falu tudomásul vette, hogy vele már nincs mit kezdeni.

Én is leszoktam arról, hogy megálljak hosszabb szövegre. Átkiáltottam? „Hogy van?“, és mentem a dolgomra. Kezdetben még hívtam, jöjjön át, megtanulunk együtt beszélni. Nem jött. Nem erőltettem. Tán még meg is könnyebbültem. Pedig ha meglátott, átkiabált: „Néne!“, „Néne!“, azon a hangon, amivel az állatait szokta hívni, megálltam, megkerestem a szememmel, honnan szól, és váltottunk egy-két mondatot. Már hogy én mondtam, ő meg a szokásos „harci jeleit“ játszotta el.

Legutóbb a veranda előtt hajlongott. Tán talált ott valamit? Nem tudom, még nem a kerti munkák ideje volt, február elején jártunk. Amikor felemelkedett, átszóltam: „Mit dolgozik? Oké, csak munkálkodjon, kell az a testmozgás! Figyelem, mit csinál, figyelem ám!” - és nyomatékul felemeltem az ujjam tréfás intés gyanánt. Akkor megláttam az arcán a lehervadó mosoly helyébe lépő komoly döbbenetet. Legyintettem magamban: Áh, miért értené félre a tréfám? Becsuktam magam mögött az ajtót azzal, hogy majd legközelebb...

15.

Nem volt legközelebb. A szóbeszédből tudtam meg, hogy megint megütötte a guta.

Kint álldogált a veranda előtt a bátyja, a sógorasszony, meg az ifjak. Vártak és cigarettáztak. Orvosra vártak, azután mentőre vártak.

A képzeletem átlibbent megnézni, mi történt. A földön feküdt, feje az asztal lábához támaszkodott. Mellőle már elrakták a borosüveget, de szájából rózsaszínű lé csorgott kifelé. Nem vér. Nyál. Alig-alig lélegzett. Arcán a fájdalom iszonyú görcse torzult grimaszt vésett a petyhüdt izmokba, ajka kifordult, szeme lezárva, homlokán feszült a pergamen bőr.

A kórházban néhány nap alatt elment.

Jobb így - mondta mindenki. Még lelkifurdalás sem maradt senkiben utána. Miért? - csavart a lelkemen a kérdés.

- Ugyan! Az ilyennel már nincs mit kezdeni. Csak teher - jött a válasz a csukott szájakból, a közönyös arcokból, a levegőből, az utca szeles huzatjából. Süvített.

Igen? Falun ez ilyen egyszerű?

Igen. Itt falun, földköznelben az, ami a földön, a földben történik, magától értetődően egyszerű. Hozzá tartozik az élethez, mint a lélegzetvétel, mint a szántás, ásás, vetés, kapálás, betegség, születés, halál. Minek ügyet csinálni belőle? Engem is helyre tettek: Minek álmélkodom azon a családi jeleneten? Azon a közömbös tébláboláson a mentőt várva, mintha már nem lenne. Folyt a csevej a verandán, olykor kipillantottak az útra, jön-e a kocsi? Rá nem néztek, kell-e neki valami esetleg. Él-e még. Sajnálni? Ugyan! Hisz hogyan élt! Ez a következménye az ivásnak! Mi lesz a házzal? Eladják.

Laci szerette. Ott született. Tán a vályogot kéne megkérdezni...

A temetésen egy könny el nem cseppent. Ugyan kitől? A bátyjának is megváltás már, hogy nem kell naponta eljárni, gondozni. Mentünk az urna után némán, részvétlenül.

7. A LENGYEL SZABADSÁGHARCOSOK ÚTJA

Ez nem volt mindig a Tajgetosz Feneke. Erre országút is volt, és az országút mellett legelők, szántók, nem is olyan távolban a Mátra, aljában szőlőskertek, aztán az idetelepedett Almássy gróf ki tudja hányadik kastélya a templom mellett, körül liget, két patak és a mocsaras tó tele békákkal, szúnyogokkal, halakkal. A tó tükre, és körötte a nádas egyre nőtt. Innen nagyszerű vályognak valót lehetett elhordani a juhászok, cselédek, napszámosok házaikhoz. Így nevekedett egyre a falu az értelmes, egyszerű parasztnéppel. A lankákon szőlőt műveltek, a réteken juhot legeltettek, a patakról fűzvesszőt vágtak a téli kosárfonáshoz, a szántókon a gabona közt pipacs virított, a sáros utakon szekerek zötyögtek Gyöngyös felé, megrakva piaci áruval, visszafelé vidáman, a jó vásár utáni áldomásgőzével a hajtók fejében. A két patak körülöleléséről aztán elnevezték a falut szögnek, régiesen szögednek (lásd a Tisza-Maros szögletében Szegedet!), még régiesebben azaz mintegy selypítve figednek, „szegrőlkapott” etimológiával végül így lett a falu neve Füged, illetve Nagyfüged, ki tudja, miért, hiszen Kisfüged nincsen, talán nem is volt.

1830-at írtunk. Késő őszi napok jártak a hegyek alján. Folyt a szüret, a gyümölcsfák is letarolva. Még melegen sütött a nap, az ekék kint jártak a földeken, de esténként a nagyobb házaknál már összegyűltek az asszonyok, lányok fonni, beszélgetni, kukoricát morzsolni, hallgatni a csendet, vagy énekelni, és megtárgyalni az ennél-annál megesett dolgokat.

A faluban még debil gyerek alig született, az az egy-kettő elég is volt falubolondjának. A cigányok a faluvégen vertek tanyát, és csak nagyritkán kellett a kutyákat rájuk eresztetni, amikor tolvaj járta a baromfiudvar környékét.

Persze a népek között, a fonóháznál, vagy a kocsmában nemigen esett szó arról, mi van a világban. Messze van, nem érzik, minek érdekelné őket, messzi a szemüknek, bőrüknek, így arról sem tudtak, mi történik északon, a lengyelek országában. Azahogy nem egészen jól mondom, mert az ország, ahol a lengyelek éltek, nem volt a lengyeleké, hanem a poroszok és az oroszok osztottak rajtuk. Hát épp ez az, e miatt tört ki a ribillió már megint, de most aztán igazán és véresen komolyan. A harcban hozzájuk szegődtek magyarok, szlovákok, csehek, s még más európai tájakról is beálltak közéjük vérmes hadfiak, de hiába! A szabadságharc, mint minden szabadságharc, leveretett, és a lengyelek futhattak ki a földjükről, mint később a magyarok, száműzetésbe.

Sokan délnek indultak bujdokolni. Ám ott is találkozhattak az osztrák csendőrséggel: a Monarchia terült el arra is, kebelében más szláv és magyar népekkel, kik szintén elégedetlenkedtek. Ez adott biztonságot a bujdosó polák tiszteknek, hogy délfelé meneteljenek az életükért.

Hat fiatal, nyalka tiszt vágott neki az ismeretlennek, hagyva házat, birtokot, családot, mindent, különben bitófa várt volna rájuk, jó esetben ólomgolyó. Átvágtak a Kárpátok északi hegyláncain. Még akkor nyár volt. A pénzük, ezüstgombjaik, rejtegetett kis kincseik után a lovaik is lassan elemózsiává cserélődtek a tót falvakban. Mire leértek Szepesbe, a csizmájukat kellett koptatni. Nem igen volt ez ínyére némelyiküknek, ráadásul a virító kék leányszemek is bizsergették a vért. Ketten aztán Kassát végleges szállásnak ítélték, és lemaradtak nősülni, szántani vagy tanítóskodni, azaz tóttá lenni.

Négyen folytatták az utat. Bekeveredtek a zempléni szurdékok közé. No, itt a fenyvesek bozóttalan erdeiben nemigen lehetett észrevétlen bandukolni négy nyalka huszárnak, még ha gyalogosok is! Hegyi betyárok törtek rájuk az alkonyi szürkességben. Akármilyen ügyesen forgott kezükben a kard, az útonállóknak többen voltak, kezükben bikacsök, messzire ható ostor,

és leginkább a jólfogó, rablott karabély. Egyikük, kis szőke lengyel hadnagy kopjafája már rég elporladhatott valamelyik patakkísérte csapás mentén a fenyvesek aljában.

Hárman jutottak el a hevesi síkra. Alkonyattájt már túl baktattak a Bükk-alján, remélve, hogy bátorsággal megalhatnak majd valamelyik kazalban, s imhol még patak is! Tisztálkodni, inni is lehet! Igaz, gyomorbavalót honnan szerezhetnének, még nem tudták, és azt sem akkor még, hogy másnap hajnalban hatalmas nyájra akadnak, meg annak terelő juhászára, aki az Almássy gróf juhait őrizte. Ő volt, aki sugalmazta nekik, keressék meg a grófot, ad az nekik munkát bizonyosan, hiszen ilyen legényekre mindig nagy szükség van ekkora hatalmas birtokon.

Hogyan is mondta el mindezt a juhász meg az ő szigorú komondor kuttyája, bizony nem tudom, hogy a jó lengyelek megértsék. A juhász anyja, igaz, tót volt, valamicskét gagyogott hát valamiféle szláv nyelven, meg azért van keze-lába az embernek, hogy amit nem tud a szájával, azt tudja a karjával. Tény, hogy aztán a három fess, kissé ugyan nyűtt huszár bekopogott ugyan nem a gróf kastélyába, dehogyan is merték volna, hanem a cselédházak legcsinosabbikába. Épp lányok keverték a lekváros üstöt az udvaron, odabenn meg szólt a nóta három szövőszék mellett, amelyen készült a kelengye a gróf jóvoltából, aki a szövőszéket hozatta nekik Linzből egyenest. Nos, megakadt a szemük egymáson.

Jávorszky Andrásé, már így magyarosította a nevét aztán, a szép Juhász Katán, Prezenszky Boldizsáré Nagy Erzsébeten. Kranciczky Jenő korábban, Mérán találta magának a Kiss Julcsát. A nagyfügedi illetőségű Bakos-lányt majd a dédunokája fogja feleségül kérni Nagyfügeden 120 évvel később!

No, mindezt a temetőben járkálván tudtam meg a sírhalmok között. A jó lengyel nevek mesélték el. Gazdáik nem másképp, csakis így kerülhettek élni és halni erre a vidékre.

8. KINYÍLIK A TAJGETOSZ?

Valami megváltozott. Vagy változik. Mintha köröttem sok szállal szőtt páncélom, a selyemgubó itt-ott megritkult volna.

Hogy mikor kezdődött, nem tudom, és mi változott meg, még annyira nem. Valami azt súgja, hogy érzékelnem kezdem azt, ahol vagyok. Szúrják a talpamat a Tajgetosz fenekének éles kövecsei, és őriző kis szellemlényem, Chrü bágyadó fél-lényével nem tud segíteni. Az ötletei is nehezen áramolnak felém.

Majd segítenek az álmok. Figyelni fogok.

Bújtatva vagy nyíltan, így vagy úgy, a Lelkemről írok lágy, avult szemlélettel, de hát ez a célom. A Lelkem az érdekes, nem a Ház, amiben él. A Ház a legkevésbé. Az itt csücsül a Tajgetosz fenekén, kipislog belőle, ám inkább becsukja a szemét, hogy ne lásson. No, erről szól a Saját Agónia. Saját, mert az enyém, Agónia, mert életem utolsó szakaszában íródik. Amúgy Nádas Péter után szabadon, lásd: „Saját Halál!”

Hogy hol az ellentmondás? Mindenütt. Csak a Háznak, a testemnek életem az „agóniáját”, a Lelkem befészkelte magát az Öröklét tudatába, mint selyemgubóba, és onnan tekintget szét a valós világba, az u.n. közvetlen környezetébe, amelynek egyre erősebben érzem a betolakodását, és egyre több energiám megy el a hárításra. Ezt érezném változásnak?

Nem a múlt életem türemlik befelé: új, másféle dolgok, és még nem tudom, hová vezetnek? Zavaró-e, azt sem érzem. Teljes a bizonytalanság és a lebegés.

Egyelőre ennyi. Ténymegállapítás.

9. ERRE VAN A „CIGÁNYSOR”...

Tegnap nekifogtam levágni imádott almafám bogaras és feleslegessé vált ágait. A leg-hosszabb ágon, néhai Pancúr macskám volt sétányán kis csomó fehér szőrpamacsot találtam. Megcsikordult idebenn az emlék, ujjaim közé csippentettem, és elengedtem a szélnek, vigye utána. Odavitte, ahol sejtem őt, a szomszédos, elhanyagolt, szemetes, kopár juhlegelőre...

- Igen, Chrü, sajnos nem tudok Pancúr nélkül olyan igazán jól beszélgetni veled. Nem tudlak elképzelni, pedig kettőnk között a helyzet változatlan.

Megsérültél miattam, hogy erőt adj, és látod, kidöntöttem a bodzafát, naphosszat fűrészeltem a túlbujránzott almafát! Erőt adtál. Fizikait. És eltűnődöm a jelentésén. Át akarsz vezetni a belsőm meséiből, az érzelgősségekből, a hiányt nyalogató fájdalommasságokból egy másik világ meséibe, ami odakint van a „selyemgubón” túl, a Tajgetosz fenekén? Még magyarázatnak is beillik mostani sejtéseimbe, abba, hogy „valami megváltozott”. Hm? -

- Kedves, hogy törödsz velem... - hallom a vállam fölött.

Kipislantok a napsütésbe, a levágott ágak bozontjára a fűvön. Onnan szól-e?

- Mindössze az energiakészletem felét adtam neked. Szellemlényem lényege sértetlen, ne aggódj! Kevesebb történetet tudok felhozni a múltból, de a közelmúltra jól emlékszem. -

- Fejtsük fel akkor együtt ezt a közelt, ha már itt ülünk mindketten a Tajgetosz fenekén! -

- Tudom, mi foglalkoztat, igen. A cigányok. -

- Persze! Hiszen a falunak ezen a fertályán sok cigány él. Mondhatni, egyre többen. Beköltözködnek a kihalt házakba, az öreg magyarok helyére. A gyermekáldás pedig bő, egyre többen vannak. Olyan itt a gyerek, mint a jószág: van, hogy megélhetést adjon. Némelyikkel törődnek, olyikkal nem. Emlékszel az asszonyra, aki elment szomszédolni, egyéves kisfiát otthagyta felügyelet nélkül a kút fedetlen kávéja mellett? Egyszer csak a testvérek keresni kezdték a kicsit. A kútban találták meg. Rendőrség, kihallgatás, és amikor a felelősségről beszéltek, a nő vállat vont: „Lesz helyette másik.” A következőt már a hasában hordta. -

- Kicsi bogár volt a lelke. Az anyjának azóta meglett az újabb gyereke. Van már vagy hat. Vajon egyiket sem szereti? -

- Az én újfajta sajgásaim másikat az a hosszú, vékony, folyton szaladó, ideges fiatal cigányember okozza... -

- Tudom. A Zsolt. Azóta tart mint lelkifurdalás, amióta hiába kért tőled kamillateát a gyereke begyulladt szemére... -

Bizony. Amikor megtaláltam a zacskót, már késő volt. Nem kerestem eléggé lelkesen. Pedig mióta ismerem! Amióta a házamat megvettem. Vele ásattam meg az első ágyásokat az eper alá. Segített neki Piroska is. Nem a felesége, nem. Ilyet errefelé nem ismernek. Együtt élnek, gyerekeket nemzenek. Náluk is van már kettő. Gyengeeszüek gyengeeszű gyerekei. A szomszédok ráadásul nem tartják őket egyenesnek. Tolvajok, azt mondják. Milyen sora lesz vajon a gyerekeiknek?

Nagy tél volt az idén, kellett a tüzelő. A szemközti fiatalok kivágták a házam előtt az utcán a vihar törte szilvafát, és elvitték. Erre jött Zsolt, hogy a másik szilvafán is van még törött ág, az ő két gyereke is fázik, az egyik otthon van még, a másik háliszennek az óvodában, de ha hazajön... Térdig ért a hó, összeszedtem, ami felesleges fahulladék volt a kamrában, és

megígértem, ha majd jön a nyesések ideje, lesz több is, és azt mind elviheti. Végre kivirult az idő, neki lehetett látni. Kivágtam a bodza harmadik ágát, és hívtam Zsoltot. Futott, már itt várt a kapuban, mire megérkeztem a boltból. A nagy ág kazalnyi gallyával hamarost az utcán volt, én meg boldog, hogy megszabadultam tőle. „Tessék vigyázni, nehogy elvigyék!” - kért, amikor fűrészt szaladt. És tényleg! Csak úgy seregelték az utcából a suttyók! Nyomorult, fázós cigányok. Ám amikor megtudták, hogy az a Zsolté, elballagtak, pedig igencsak örültek volna neki. Zsolt hálás volt, hát még amikor spárgát is kapott, hogy az apraját összekötözhesse. „A kicsi is melegít.” - mondta, és nagyon igyekezett. Sovány, hosszú, mindig esdeklő tekintetű. Rá várt az almafa is. Igaz, ami igaz, amikor behívtam a hodályba az összegyűjtött gallyakhoz, s én a magam dolga után néztem, minden fából való dolgot felkapott, csak azt nem, ami oda volt szögelve. Vajon ezért nem dolgozik már a szemeteseknél? Olyan gyámoltalannak látszik. Ügyetlen kis tolvaj. Egyike Tajgetosz lakóinak...

Hát igen. A háború előtt a cigányok még a falu szélén éltek földbe vájt kunyhókban, nyomorultan. Úgy, ahogyan azt ma már csak az irodalomból ismerjük. Én ugyan gyerekkoromban személyesen is jártam ilyen putriban Erzsébeten. Tiszta konyhába léptem akkor, csak a füst és a korom szaga vallott a nagy nyomorúságról. Orosz Erzsi, aranyszőke hajú cigánylány volt az osztálytársam, hozzá mentem valamiféle tanári megbízásból Anyám legnagyobb riadalma ellenére. Egy bokorban éltek a Juta domb aljában. Miből? Ki tudja. 1950-et írtak. Akkor még nem fogtak hozzá a beillesztésükhöz. Sári néni szerint itt is így éltek régen. „Az volt a jó. Nem vegyültek a magyarok közé”, mondja Sári néni nem csak mint a saját nézetét. Ami persze nem biztos, hogy jó volt, de az sem biztos, hogy így jó, vegyesen, a mindig itt élt régiek kárára.

- Azt hiszem, ennyi kileskelés a gubó békés selyemfényéből egyelőre elég. Vár az almafád! - mondja halkán Chrü, és érzem, bekucorog a napfény melengette virágos cserepek közé az ablakpárkányra. Ott libeg kék és bíborszíkrás apró lény a napfényben. Melegfürdőzik. Óvja megmaradt energiáit, mert én ha most kimegyek, újabb fűrészeléssel gyengítem a segélykészletét.

10. A TERMÉSZETES SZADIZMUS

- Jaj, Chrü! Hogyan voltál képes így elhagyni a testedet? Miért nem vetted be valamiféle varázslatot? Látod, mennyire hiányzik a cicám, a sötétkékszemű, fehér Pancúr? Látod? Hát akkor? - sírtam egy elképzelt szellemlény fülébe, aki tette a süketet.

Éreztem, itt zizeg, tán tanácstalanul és talán szomorúan, mindenképpen betegen, én most mégis nagyon-nagyon haragszom rá.

- Tudom, Lelkem gazdija, tudom. Nem tudtam megtestesült testemen segíteni. Emberrel szemben tehetetlen vagyok. Az agresszív lelkek akaratát nem tudom semlegesíteni. És az egy nagyon agresszív lélek. De hiszen ismered! -

- Úristen, Chrü! Ismerem Pancúr gyilkosát? -

- Messziről. Nem nagyon messziről. A szomszédból. A birkalegelőről. -

- Chrü! Össze-vissza beszélsz! Messze, nem messze, szomszéd, ismerem, nem ismerem. Te tudsz valamit! Szerintem még bűnös is vagy a dologban! -

- Nem! Az nem, hiszen az én bőrömről volt szó, ha elfeledted volna! Kötéllel csapott utánam, amitől elterültem, a gerincem roppant, fel sem tudtam tápázkodni. És iszonyúan fájt. Tudod, Lelkem, nagyon rossz macskának lenni! Nagyon tud fájni egy kicsi tüske is a talpamban, emlékszel, te szedted ki, hát egy szöges deszka! -

- Miért, Úristen, miért? Útjában voltál? Miért keveredted a lába alá? Mindig mondtam, engem is kerülj ki, hisz én is nem egyszer majdnem hasra estem miattad! Emlékszel, nem? -

- Persze. De az más. Benned a szeretet lesimította a pillanatnyi felháborodást. Abban azonban a düh tombolt. Egy vadállatszerű férfi dühe. Akiben nincs erő a düh visszatartására. Nincs önfegyelme. Néhány korsó sör után meg pláne! Késő este volt. Pisálni ment ki. Tudod, ezek ott szeretik elintézni, ahol éppen megállnak. Én meg éppen arra kódorogtam. Rosszkor, rossz helyen, rossz ember közelében. Akkor történt... -

- A kötél, deszka... Nyilván ott heverték a lábainál. Olyan rendetlen az az udvar, akár egy szemétdomb! Minden széjjel! Felkapta, és...! De miért?! -

- Az a pasas gonosz és kegyetlen, mégsem akarom hogy félj tőle! -

- Egy állat! -

- Ne ítéld ilyen gyűlölettel! -

- Nem gyűlölöm, csak épp nem tartom embernek. -

- Ezt meg ne lássa a szemedben! Ezt a megvetést! Akkor félhetsz! -

- Tudod, túlságosan keserű, mennyire a Tajgetosz mélyére kerültem. Mintha be lennék kerítve... -

- Nem mindenki ilyen. Ne légy elfogult! -

- Nagyon emlékezem a Záhorszky Pál-féle lelke házára. A halálára. Meg hogy ő is a Tajgetosz mélyén érezte magát... Meg is írta... Veleégett... -

- Kotorj mélyebbre a múltban! Felsejlik a szép is, csak nézz távolabbra! És szólj, ha segíthetek! - szólta Chrü. Aztán éreztem, amint távolodik. Mintha magamra akarna hagyni...

11. A FURFANGGAL SZERZETT VÖDÖR VÍZ

Az ég egyre jobban beborult, a falu is szürkébe burkolózott, mintha aludni készülne, pedig alig hagyta el az óra a delet. Épp ebédelni készült, amikor véletlenül meglátta Mari nénit az utca túloldalán színét vesztett, kinyúlt, tán meleget már nem is adó, valamikor hússzínű kardigánjában, lábán vastag barna harisnya harmonikázott a posztó matyuszra, amely a hóban lassan feketére nedvesedett, de így van ez már túl a nyolcvanon. Kezében a botja, és mereven lefelé szegezett fejjel óvatosan lépegetett. Idefelé! Ajaj! Látni a tartásán, mennyire ide igyekszik. Csak úgy duzzad a mondanivalótól.

Elzárta hát a gázt, sejtven a bekövetkezendőket. Abban a pillanatban már csöngettek is. Befelé csoszogás közben azonnal elindult a szöveg, folyt a szó, hogy hát nem akarna ő zavarni, dehogyis, de nagy mondandója vagy, meg kérése is, ugye, nem haragszik, csak egy percre jött, épp hogy elsírja, meg hát talán segíteni is tud. Behuppant a fotelbe, rá-támaszkodott a botjára, a macskám közben ijedten kiosont, mert utálja az idegeneket, bár lehet, inkább fél tőlük.

- Helyes kis cica - sutogta Mari néni - nekem is ilyesmi van, csak hát, épp ez a baj, kedves, hát hallott már valaha ilyet, hogy februárban megfial? Mert megfialt, ötöt ráadásul. Ilyet még nem látott a világ, a macskák nem szoktak télen. Át is mentem Sárkához, hogy ugyan mit is tegyek, merthogy az ajtóim elé hordta mindet, aztán rájuk feküdt, nyilván a fagytól védte őket, de hát hogy letisztogassa a kicsiket, azt már nem tudta a hideg miatt, hiszen ordas tél van, ugye, ő meg azt mondta, a Sári, hogy amit mindig tettél Mariskám. Hát te is vízbe szoktad ölni őket, nem? Úgy csinálsz, mondta nekem ez a Sári, mintha sose lett volna macskád. De hát kérdem én, honnan vegyek ilyenkor egy egész vödör vizet? És lehet nem is elég egy! Meg aztán hogyan is ássam el ebben a fagyos földben? -

Vártam, mit akar.

- Miben tudok én segíteni itt? Ugye én meg nem ölök egyetlen kicsi cicát sem, hiszen épp az a tervem, hogy a sajátomat is orvoshoz viszem, megmúttatom, hogy ne legyen kismacskája, mert én állatot meg nem tudnék ölni, még egy legyet se! -

Mari néni a szája elé kapta a kezét:

- Hogy hát pénzt adni ilyesmiért! Hiszen nem olyan nagy dolog az! Még nem is látnak azok, csak bele kell dobni a vödörbe, aztán megfulladnak, és el lehet őket ásni. Minek az a nagy fáradozás, meg pénzkidobás? Hiszen a fűtés is olyan drága, és ez a macska is hogy melegszik itt, ez a magáé, ilyen jó melegben. Az én macskám, meg kinn a kölykeim, ki sem tudom szedni őket alóla, mert belém mar. -

- Nehogy azt higgye, Mari néni, hogy én hozzájuk nyúlok! Még csak látni sem akarom a szegény kis halálraítélteket! - mondtam riadtan.

- Nem is akarok én ilyet, ugyan, dehogy, kedves! Tudom én, hogy maga milyen finnyás, meg hogy milyen jól tartja itt ezt a cicát is, hanem csak azt kérem, hogy adjon már egy vödör vizet, befagyott a kerti kutam, csak egy kis vödörrel, hogy elparentáljam én azokat. Nem másért jöttem én, csak ezért. -

Így hát átballagtunk, miközben a gyomrom korgott.

- És miből főz? Meg a mosás, mosdás, ha befagy odakint? -

- A szomszéd gyerekek hoznak az artéziról egy-egy vödörrel olykor. Én meg adom nekik érte a cukrot, a pénzt, ezt azt. Nehéz ám az élet! Magának is meghálálom majd ezt a vödört, ugye,

de már emiatt nem szóltam a cigányoknak, ők nem pusztítják a kölyköket, hagyják, majd csak találunk enni, ezért itt annyi a kóbor állat, tetszik látni. -

Nem akartam szétnézni, a macskáit látni végképp nem. Átvettem a koszos műanyag vödört, hazaballagtam, teletöltöttem, visszavitettem az öregasszonynak, szabadkoztam a nápolyija ellen, s futottam volna már, ám amikor kiléptem végre a házból, Sári néni ácsorgott túloldalt a kapujában, mint aki neszét vette valami újdonságnak, én meg keresztet vetettem magamban az ebédemnek, mert meg kellett állni, sőt, odamenni, hadd mondja. Így hát mondta:

- No, sokallja a macskáját a Mariska? Mi? -

- Dehogy. A kiscicák elmismásolásáról esett szó. Vízet kért, mert neki elfogyott a kerti csapja. -

- A fenét! Nem merete megmondani, hogy a macskáját akarja elpusztítani. Ahhoz kell neki a vödör víz. Milyen egy hazudós ez az öregasszony! Már hogy lennének kismacskák ilyenkor? Folyton azon panaszodik, hogy hiába jó egérfogó, de csak eszik az a macska rendesen, nem győzi kenyérrel, meg hogy bemegy a konyhába melegedni, oszt ki-be járkal, neki meg ugye nem könnyű felkászálódni a dikóról, ahová bebújik a sok takaró alá, mert a konvektort akkor nem kell begyújtani, csak estére, és azt a kis meleget is kiviszi a sok ajtónyitás, hát terhére van neki az állat, egérfogás ide vagy oda. -

- De mégis, mit akart tőlem? Pont tőlem? - kérdeztem megremegve a hidegtől. Összehúztam magamon a kiskabátot, már igencsak mentem volna, de Sári néni nem hagyott válasz nélkül:

- Csak úgy el akarta panaszkodni a dolgokat. -

- Hisz nem is arról beszélt, egyáltalán! -

- Nem hát. Szégyellte, úgy látszik. Meg aztán az a vödör víz amúgy is kellett. -

Egyszer aztán kiderült, hogy a Mari néni macskáját, hogyan-hogyan-nem, széttépték az utcabeli cigánykutyák, akik olyan éhesek, hogy nemsokára majd az embernek is nekiugranak, mesélte Mari néni, miközben sírdogált egy sort, de Sári néni csak ingatta a fejét. Még hogy a kutyák...

12. A NÉGY ÖREGASSZONY

Pedig ez egy átlagos magyar falu. Igaz, nem egészen olyan, mint kellene lennie, vagy pláne nem, mint volt azelőtt. Nincs itt más, csak kapálgatni való kiskert, krumpli meg borsó terem benne, mást nemigen szoktak vetni errefelé, még némi zöldséget, uborkát, nagyritkán tököt, de hát úgyis csak időtöltésnek jó, mert mi hasznot hoz? Állatok pláne nincsenek, tehát az a jó istállóság sincs, a réten nem legelnek jószágok, amelyek a régi szép időkben kolompszóval ballagtak hazafelé napnyugta előtt egymás nyomában, és felverték az utca porát, és persze istálló sehol, az udvar is kopár, tyúkok csak imitt-amott kapirgálnak, ha ugyan nem épp hét lakattal vannak bezárva a tolvajok elől, nem látni sem boglyákat, mert nincs kinek kaszálni, sem lovakat, mert minek, ha nincs dolguk? Nyilvánvaló, hogy tehenek sincsenek. A tejet a boltból hozzák az itteniek, vagy a tejesautó jár házhoz, amíg a higiéniai törvények be nem tiltják: európai meg nem inná, amit itt kimérnek a koszos kezükkel. De azért veszik, mert olcsó, és itt bizony meg kell nézni minden forintot.

Lakik itt az utcában egy csomóban négy öregasszony, négy magányos magyar vénység. A többi a kisebbség, ahogy ma mondják, cigányok, akiknek tejjre sem telik. A négy öregasszony meg ott találkozik hetente háromszor a tejesautónál, mint régen a kútnál, kezükben a flakonokkal, zsebükben a forintokkal lesik az utca végét, jön-e már a kocsi, és közben megbeszélik a fontos dolgokat.

A falu körül a szántók nem tarkán szabdaltak, mint nagyon régen, nem is téeszföldek, mint azelőtt, hanem vagy ugaron maradt gazos senkiföldje, amerre a szem ellát, vagy modern nagygazdaságok, hátukon gépek dünyögnek. Azelőtt az ember elindult gyalog a szántók mentén, csak ment, mendegélt, szaporodtak a léptek, és a távolság mégsem zsugorodott, pedig a léptek méterekkel mérhetők. A méterek aztán kilométerekké szaporodtak, és az összenyomottnak látott távolság végre kihúzta magát, és végtelen lett belőle. Olyan, volt a tér, mint az idő, végtelen, ahová soha nem lehet igazán eljutni.

A négy öregasszonynak mindez eltűnt. Az éjszaka feketéjének tágas végtelenségéből nyomorult álmatlanság lett, a teret megszabják a dagadt lábak, a botorkáló botok. Eltűnt, amit életnek neveztek. Ahogy a férfiak is eltűntek. Sorvadásban a bányában való vakondmunkától, vagy a semmittevés miatt a föld nélküli öregség idején, vagy bánatukban a gerincet görnyesztő muszáj-dolgaik hiánya miatt. Mind elmentek már. Csak az öregasszonyok tengetik errefelé, meg a cigányok és a kóbor állatok. És mindannyian Isten tenyeréből élnek, mert mi másból?

Ez a Tajgetosz feneke. És nem attól az, mert a Tajgetosz hegyének ez egy mély szakadéka, ilyen sok van, mint ahogy ilyen falu is sok van szerte Magyarországon, hanem attól, hogy kik lakják. Igen, a monda szerint ide dobták a spártaiak az életképtelennek ítélt csecsemőket, akiknek nem érdemes felnőni, csak a drága ételt fogyasztják a többiek kárára. Ki ítélkezik itt afelett, melyik érdemes arra, hogy felnőjön, és megélje az életét? Nem tudni. Ezek itt, ebben az utcában felnőttek, sőt, meg is öregedtek.

Mariska néni egész nap imádkozik, és fél. Félévente meglátogatja a fia. Tőle is fél. Hogy otthonba dugja. Pedig még el tudja képzelni, hogy férfit engedjen magához. Jóval túl a nyolcvanon. Szerencsére süket, és nem hallja a szomszéd cigánycsalád eget-földet rengető zenebonáját. Mert ide, a Tajgetosz fenekére a cigányok sem véletlenül kerültek ide. Nincs mit enniök, tehát lopnak, mert amióta világ a világ, a cigányok lopnak, ám nem volt mindig segély, amiből hifi-tornyot vehetnek maguknak, és az szól hétköz- és ünnepnapon. Ez az örökös daj-daj éjjel-nappal döngeti a falakat, mert hevíti őket a jókedv dübörgő ördöge, miközben éhesen élélveznek sűrű szeretkezéseik közepette. Mert mihez is foghatnának ezen

kívül? Így újabb meg újabb cigánygyerekek jönnek a világra. No, mindezt Mariska néni nem hallja.

De hallja Bözse néni. Ordít is eleget, hogy csend legyen végre, mert reggel a düm-dümre ébred, mert délután a pihenés helyett a szíve zakatol a dobok riadójára, mert éjszaka meg inkább aludni kéne. Hiába. Ha csöngetnek, azért kimegy nekik. Letotyog a négy lépcsőn, amit hivalkodásból még fiatal korában építettek a férjével a hivalkodóan nagy, kétszintes házukra. Az ám, de özvegyen nem olyan egyszerű. Le kell botorkálni, és adni, amit kérnek a cigányok. Megadják majd, egyszer meg, ő meg krumplit, borsót kapál, almát szeletel, mélyhűti a málnát, befőzi a paprikát lecsónak, és árulja. Persze majd megadják, s ha kell, egy tyúk fejében lebetonozzák a szomszéd felé eső kerítést, mert ott meg a kecske akarja a mákját lerágni, hogy a fene üssön a szarva közé! És Bözse néni ugyan még hetven sincs, de a guta fogja elvinni. Nem csak a mindennapi cigány dárídó miatt, hanem mert ennek is több a pénze, meg annak is van, telik neki, de miből? Ez meg veri az anyját, az meg eteti a hülye gyereket ahelyett, hogy intézetbe dugná, és mondja és szidja, és mindent jobban tud, mert mindent lát, mintha naphosszat az ablakban lesne. Szóval számára ebben az utcában élők olyanok, akik nem érdemlik meg a levegőt sem ezért meg azért, és véleménye azonnal van, azonnal ítélt, sőt elítél. Aki épp nincs jelen, az kurva, és a másikról emennek ugyanezt sziszegi. Ilyen, de a szíve vajból van, ha valaki rászorul, számíthat rá. Persze zsebreteszi a hálapénzt.

A harmadik öregasszony, a nyolcvanas Sári néni járószékkel közlekedik a kerítésen belül, kívül csak akkor, ha a „gát tövit” gyomtalanítja. Különben ő a legedzettebb. Higgadt, mint egy valamikori nagyasszony, véleménye megfellebbezhetetlen, abban is, hogy a villanyt csak akkor kell „felcsukni”, ha már olyan sötét van „idebe”, hogy nem látni az ablakot, meg abban is, hogy ami megvan, azt meg kell becsülni, és amiért pénzt adunk, az más, mint amit a föld ad, s ha kap egy szelet csokit a pesti öregasszonytól, azonnal viszonznia kell egy fél szatyor dióval, és törvénynek tartja minden krumpliszedéskor a szomszédnak a kijáró vödörnyi termésadományt. Mert így van rendjén. Semmiben nem másabb a nem tajgetoszi öregasszonyoknál, csak a pénzt ne verné a fogához annyira, hogy félő, egyszer kicsorbul a sora! Ezért nem tart csirkét, hiszen úgyis ellopják, ő meg minek etesse akkor a drága kukoricával? Másnak? Nem, inkább lekaszáltatja a baromfiudvar fűvét, még ha azért a munkáért a dupláját fizeti. Hogy is jön ez össze? Legyint: Így van rendjén. És ez mindenre ülő válasz. Világos mindebből az is, hogy örökké akar élni. Annyi sok időre azt a kis nyugdíjat pedig be kell osztani, emiatt hát bizony kuporgatni kell.

A negyedik a csokorból a pesti öregasszony. Nemrég jött ide, csodálták is kezdetben, mint égből pottyant csodabogarat, mert mindent másképp csinált, mint szokott volt errefelé. Nem is értették, mit akar. Férjhez menni: ez volt az első és legkézenfekvőbb magyarázat. De pont itt? Nem gondolhatták komolyan, vélte a pesti. Nagyon igyekezett mindenben olyannak lenni, ahogy itt szokás, de még azon is mesterkedett, hogy a saját gusztusával összeegyeztesse, a szerint igazítsa a dolgokat, legalább látszatra. Mert hogyan lehet olyannak lenni, amit elvárnak itt tőle, ha már 60 kerek esztendő a fővárosban töltött eddig? A többiek, mármint az öregasszonyok, valamelyest persze elfogadták, legalább látszatra, de hát a cigány szomszédság, azok közül is az ifjabbak, nehezen értették a mániáit, a fura zenéjét, ami a nyávogó rádiójából kiáradt, ha épp elhaladtak a kapu előtt, meg a munkálkodását, ami teljesen érthetetlen a kisebbség számára: minek dolgozik, aki nem szorul rá? Hisz azt a borsót megveheti a boltban is, meg az eper sem megfizethetetlen az ilyennek. Végül lenyelték, sőt, a gyerekek rájöttek, hogy kunyerálni tőle lehet igazán, mert nincs szíve nemet mondani. Aztán az öregasszony a maga kárából megtanulta, hogy csak egyszer adj, és mindig kérnek, és adnod kell aztán. Ha végül elege lett az adományozásból meg a jó szóból, és fellobbant az indulat, hát jött a viszonzás: kődobálás, kerítésrugdosás, csengőnyomkodás, azaz kezdődött a harc a cigánygyerekek és a pesti öregasszony között. Egyelőre döntetlen az állás. Az öregasszonynak ez

nemigen tetszett, jobbnak látta magára csukni a tajgetoszi világot, és azóta jó hangosra tekeri a rádióját. A zene hangfüggőnye azonban nem nyomja el a túrázó motorok búgását, a gázpalackos, tejes, pékárus, tollfelvásárló és fagyis autók szirénázását, a munkagépek földet rengető dübörgését, a vásárnapokon felzúgó, mosógépből tákolt fűnyírók visítását, a váratlanul fellobbanó tüzek szagát, amelyekből nem Ábel füstje száll, hanem orrfacsaró műanyag flakonok égne, ha épp nem a lopott rézkábelekről olvasztják le a borítást, a pernye megszerteárad és ráragad a házfalra. Hát igen, ez a Tajgetosz feneke, gondolja az öregasszony, ide ítéltettem, a véletlennek csúfolt felsőbb ítélet ide száműzött. Jó-jó, magam választottam. De tudhatta azt akkor az ember? - törődik bele az öregasszony. A csendbe és békébe való menekülés palástja alatt ez a döntés reménnyel kecsegtetett ahhoz, hogy hátat fordíthat fájó emberi kapcsolatainak, és idejét a betűk szaporítására és kertje művelésére használhatja.

Beszélgetőtársa nem lévén, kellett valaki, akinek füle van a monológok meghallgatására anélkül, hogy szellemileg és érzelmileg zavarná a monológok panaszáradata. Ez pedig egy macska volt. Egerek miatt, szólt az alibi, és befogadta azt a bizonyost, aki bebocsáttatást kért annak idején, s akiről már annyi szó esett.

A pesti öregasszony tehát mindent elkövetett, hogy beleilleszkedjen a képbe. Ettől függ, életben marad-e, mint a Tajgetosz fenekére lehajított nyomoroncok egyike.

2004-2011

SAJÁT AGÓNIA

Reflexiók és víziók

**Háznéző egy szegény faluban.
Az öreg lakó kihalt belőle.
Körül csupasz falak. Üresség.
Egy nagy köteg kézirat a sarokban.
Hátoldalakra gépelt sorok.
Nekiültem, elolvastam, továbbadom.
Lehet tünődni rajta, felőle.**

(2012. Kanóc)

Gyerekkorom óta folyvást él bennem a rögzítés kényszere. Életemet kézzel írott feljegyzések, firkák, cetlik kísérik:

.....

1975. július

Velence. Maga a szerelem, a pezsgő élet, a kövekbe dermedt tarka világ, a felcicomázott, kivilágított történelem, ember alkotta szépség. Nem valóság: megdermedt fantázia.

Lebegek a városban, vegetálok a kövek között, kívül rekedek a tömegben, a turistákon, az embereken. Beszívom a Várost, reménytelen, vágyódó szerelemmel csüggök a fehér márványokon, az égő színű ásványokból rakott virágokon, az ezerfényű vizeken, a ragyogásokon, amelyek előre festik a mállott vakolatú, régi házakat, és kirakatják velem agyam tekervényein az évszázadok életét. A San Marco mozaikjai felmutatják a régvolt embereket, a mozgásukat, a tevékenységeiket, az álmaikat, a szerelmeiket. Benépesítem az utcákat szentekkel és puttókkal, nőkkel és férfiakkal, akik ott éltek, dolgoztak, henyéltek annak idején, és ma kőbe, vászonba, mozaikba merevedve emlékeztetnek önmagukra.

.....

Ha a főbejáraton belépek a Frariba, hatalmas, homályos, gótikus templombelső fogad. Első pillantásra nem fog el a káprázat ámulata, mint egy barokk templom ezer-festményű, aranycsillogású belsejében. Itt szürke és hatalmas a tér, az oldalak mentén, az oszlopsoron kívül ugyancsak szürke, hatalmas, kiemelkedő síremlékek, mint Canováé vagy Tizianoé és még másoké. Azután az oltár felé siklik a tekintet. Hagyd, hogy a beáramló fényözön irányítson! Beljebb kell menni, a fény felé! Előbb álljon meg a tekinteted a barátok karzatát lezáró szürke márványfalon, amely szinte eltakarja az oltárt, külön templomot alkot a templom távolabbi apszisában álló oltárral. Ez a szürke fal csupa dombormű, és még mindig nem éred el az igazi élményt. Ha felsiklik a szemed a domborműveken, meglátod felettük a szürke szoborapostolokat. A szemközti gótikus, színes ablakkockákon beömlő fény szikrázó körvonalakat rajzol köréjük. Ebben a szentekkel rakott falban reneszánsz félköríves faragott nyílás van: egy kapu. A barátok faragott padsoraihoz vezet. Ha megállsz a kapu előtt, beljebb ugyanaz a köríves forma fogad: az oltárkép faragott márvány kerete. Oda özönlük minden fény az ablakok felől, pedig olyan, mintha a képből áradna feléd, Tiziano képéből: Mária mennybemenetelének ragyogó egéből.

Nem bírok elszakadni a látványtól. Úgy érzem, óriás vagyok, emelkedem felfelé én is a sárgán aranyló mennybolthoz, ahonnan alig láthatóan, sejtelmesen maga Isten nyújt kezét. Mária odaadó, alázatos megistenülése elszédít, s a vörös izzás érzéken magával ragad. Pár pillanatra elfog a Semmi érzete a hatalmas csarnokban az emberi tehetség csodája előtt. Megfojt az élmény: sírok. S a könnyeken át még sejtelmesebb, még magával ragadóbb a látvány. Honnan jön ennyi fény? Hátrálok a barátok kapujáig. Onnan nézem a márvány keretben, mint a szentély keretében a lángoló képet. Tovább hátrálok. Messziről épp úgy vonz, mint közlőről. Míg ráragad a szemem, az égvilágon semmire sem gondolok, csak befogadom, beszívom a csodát. Kényszerítő magamra eszmélésnek kell elszakítania onnan valamikor, tán félóra múlva. Elragadtatás? Extázis? Nem tudom. Ez is csak a képzelet hatalma volna? Nem, nem! Ez valóság!

.....

Torcello. Visz a hajó. Fehér habok mossák az oldalát. Távolabb sűrű és zöld a víz, akár járhatnék is rajta. Az égen Tizian felhői ragyognak, közöttük Mária palástját idézően kék az ég. Talán már istenhívő lettem? Mellettünk apró szigetek úsznak el. És ott közeledik az ÉN szigetem! Két lombos kicsi földrész egy klastrom romjaival, közöttük régvolt híd maradványai. Azonnal beköltöztem, felépítettem a széthányt kövekből a házamat, kijavítottam a volt hidat, beültettem a kertet, megnyestem a fákat, aztán berendeztem a szobákat, és percre elképzeltem a napjaimat. Enyém itt ez a két sziget, ahonnan csónakon bármikor átjárhatok majd a Városba. Azóta is játszom a gondolattal, építek a szigetekken, rendezkedem, és élek...

.....

1977. augusztus 25.

„Szívesen élnék itt. Ez a város a képzelet városa. Most már biztosan tudom, hogy csak a képzelet ereje és az érzelmek képzelete tartja fenn az embert.

Mi a valóság egyáltalán? Ebben a Városban kezd elmosódni, mert tökéletesen összenőtt a képzelettel. Ha hazamegyünk, akkor hogyan tudom majd szétválasztani a kettőt? Pedig Bandi szemén keresztül kontrollként jár mellettem a realitás. Szentségtörő szavai hidegvízes zuhannyal ébresztenek. De bennem erősen és hatalmas gyökerekkel védekezik a képzelet. Álmaimat a Város köré szőttem, és a Város körülfont téphetetlen indákkal.

Baj, hogy nem tudom megértetni magam! Nem tudom Bandit magammal rántani! Dühös vagyok és követelőző. Nem hiszem, hogy csak az én recehártyámon tündöklök egyedülvalóan az élmény! Tehetetlen és reménytelen harcot folytatok. Be kellene látnom, hogy képtelenség bárkit a magam képére formálni! Velőnkig sértettem szegényt, pedig a kedvemért olykor próbált kibújni magából. A Város nem tűr meg bennem vetélytársakat. A Város csak olyan maradt, amilyennek én látom. Titkos szövetség, mint a szerelem. S ha a barát ki akar józanítani, a barát a gonosz, mert a valóság nem akar valósággá válni. Így jártam én és Bandi. Tehát akkor igaz, hogy MAGAMAT CSAK MAGAM TUDOM ELVISELNI.

Olyan sokat kívánok másoktól? Egyedül vagyok tényleg önmagammal?

Velence felhozta ezeket a kérdéseket. Átgondolni nem tudtam, csak átérezni. Talán egy kicsit mégis megfejtettem valamit önmagamból, és ebben a bizonyosságban hagytam magamban kettéválni a világot: igazira és álmodottra. És eltűntek a zord felhők. Bandi mellettem lépkedett, beszélt, én elúsztam messzire tőle, fel az égig vagy a faragott kövekig, a sötét sikátorokig, az álmodott és újra élő csodálatos, színes Városig. Álmodtam. Egyedül. Csaknem tíz napon át.

.....

1977. december 6.

A sok élmény mellett, amelyek írásra kíváncsoznak belőlem, most csak Rólad, Piros. Épp 17 éve vagyunk barátok. Nem fontos befejezni a mondatot, a másik továbbviszi és megérti. Soha még ilyen teljességet! Ilyen igazi érzést, ilyen tiszta szeretetet senki iránt nem éreztem, és nem is fogok.

Olyan bután hangzanak a szavak, pedig a barátságunk átvészelt néhány katasztrófát, s még mindig ugyanaz vonz hozzád, mint évekkel ezelőtt. Hosszú négy évig nem találkoztunk, mert hozzámentem a te volt szerelmedhez. Akit szeretnél, aki meggyötört, aki szakított veled. Te már

leselejtezted a múltat, én még nem, te túlléptél rajta, és csak magamért jöttél, amikor életem legmélyebb pontján felemeltem a kagylót azzal, hogy hiányzol, azzal, hogy menedéket keresek nálad. Szó nélkül jöttél, és folytattuk ugyanott, ahol abbamaradt. Mert mindennél erősebb kötelék fűz hozzád.

Csodálom az erődet. Minden lépésed sziklákon visz keresztül, szakadékok fölött biztos öntudattal átlépsz. És kívülről tudod, mit mondanék, bár segíteni nem tudsz rajtam, csak ha újból formálnál, mint Isten Ádámot, előlről, a sárból. De erre még te sem vagy képes. Csak elsírom neked, hogy nem vagyok több, mint emberi formába hajlított állat. Tettre sarkalló erő bennem csak a Szerelem megszerzésére van, s ha elmúlik, ahogy elmúlt, semmivé válok, ronggyá, amelyet arra fúj a szél, amerre akar. Óriási füstgomolyagként magasodik elém a gyengeségem, ha melletted vagyok.

Csodálom az erődet, azt a szemléleti talajt, amelyen állsz, s ahonnan mint erődből véded a magad igazát! Kitölt a munkád, a tanítás, kitölt a hivatásod, a célod: megírni azt a világot, amit te látsz. Honnan merítet az erőt? Minek tolakszom be ebbe a zárt és egészséges világba, milyen jogon a magam kisszerű kesergéseivel, ha adni nem tudok, csak szépen és köszönés nélkül elfogadni tőled a derűt, amivel eljövök tőled, az erőt, amit néhány napra meríték belőled, a hitet, hogy van hová szaladjak a hátamon cipelt gyengeségemmel...

Mindezt el sem merem mondani neked, csak hallgatok, csodállak, kiszívom belőled, ami számomra hasznos, és elfogultan ücsörgök a megnyugtató örömben, hogy a barátod vagyok.

Tudod, Piros, te vagy az egyetlen bizonyítékom ahhoz, hogy nem egészen magányos az ember az után, hogy megtanult a saját lábán járni másfél éves korában. S talán karó nélkül nekem is megy majd...

Ha visszajöttem az operáció után, és egészséges idegekkel rendbe rakom az érzéseimet, akkor folytatom majd a magam analízisét az emlékeimen keresztül, és akkor talán ezen az úton megtalálom magamat, és magamban azt a pontot, amelyből kiindulva érdemes lesz megkapaszkodni a jövőben. Egy belülről jövő pontot, valamiféle erőt, amely magamból, belőlem jön. És akkor kevésbé lehajtott fejjel fogadhatom majd el a barátságodat.

.....

1979. március

Milyen-milyen régen nem írtam! Csaknem naponta átfutó emlékek és gondolatok felejtődnek el, mert sem időm, sem energiám nem maradt a magam boncolgatására.

A szobám már csaknem elkészült. Meleg búvóhely, és nyugodt dolgozó-gondolkodó-olvasó kuckó. Otthonos. A magam képére formáltam. Jó itt! Az utóbbi időben csak dolgoztam benne. Kész kell lennem határidőre a kiállításal, és szeretnék befejezni, vagy majdnem befejezni mindent, mielőtt a kórházba megyek.

Igen, mostanában a rogyant testem uralkodik felettem. Fáradt vagyok, és olyan, mint a hosszútávfutó lehet az utolsó méterek előtt. Egy rossz hosszútávfutó, aki ahelyett, hogy a cél előtt összeszedné minden erejét a győzelemhez, belefáradva az addigi rohanásba, erejének a végét érzi, bár tudja, hogy el kell érnie a célt. És már nem a győzelemért fut. Csak azért, hogy a futás után leülhessen végre kiszuszognia magát. Szóval többéves futásom talán befejeződik: megoperálnak. Kiszedik a nyakamból az átkozott gumót, és talán feléledek újra megint néhány esztendőre. Félek a műtétől? Egy kicsit. De nagyobb a vágyam, hogy már a műtőben legyek, s legyen vége ennek a kínos, félelemmel teli, szívdobogós, fáradt közérzetnek. Legyek ismét

munkabíró, friss! És talán új gondolatokat, új érzéseket is fellelek magamban, feledvén az öregedés fullasztó rohanását: Még ezt is, még ezt is...

Mielőtt végképp megöregszem!...

.....

1982.

Valamikor vallásosnak neveltek. Már akkor ebbe is teljes érzelmi magamat beledobtam. Emlékszem a hitre és bizalomra, amely felmentett a lelkifurdalások alól. Anyámat bántó rosszkódásaim után engesztelő imádságokat mondtam este az ágyban, és nyugodtan aludtam el.

Beleéltem magam Isten elképzelésébe és szeretetébe a tömjénzagú kápolnában. Meghatott és kábított a mise ceremóniája, az énekek hite és dallama. Áldozás után valóságos áhítattal fogadkoztam a jóra. Misére mentem, és őrsvezetőként lelkesen kivonultam május elsején. Tudtam hinni mind a kettőben - öntudatlanul. Gyerekes hittel vettem magam az ellenétes ideákba. Megfért még akkor bennem mind a kettő.

14 éves lehettem, amikor Katával bejutottunk egy református nyári táborba Sári segítségével.

Sári osztálytársunk volt, csodáltam, mint mindenki. Ő volt a zenei zseni az osztályban, olyanokat tudott, amelyekről senkinek fogalma sem volt, pedig akkor már én is évek óta zenét tanultam. Énekórákon harmóniumon remekelt, játszott a hangnemekkel, komponált. Később elvégezte a főiskolát, férjhez ment, szült egy idióta gyereket, és 23 évesen öngyilkos lett.

A tábor egy Tahitótfalu környéki erdőben volt, és remekül éreztük magunkat. Fegyelmezett rend, játékos megterhelések. Minket Katával elengedtek vasárnap a katolikus templomba misére. Fehérre meszelt templom volt túl a hídon a faluban. Sokszoknyás asszonyok kántáltak a fehér falak, a sötét, öreg padok és a virító bordó-vörös pünkösdi rózsák között. Eszményien tiszta, mámort adó mise volt. Katával hazafelé alig szóltunk egymáshoz, pedig hosszú volt az út a táborig a dombok közötti erdőben. Már készen volt az ebéd. Maguk főzték a gyerekek a lelkipásztorral és a családjával. Bennünket soha nem kértek meg, hogy segítsünk. Egy alkalommal részt vettünk az istentiszteletükön. Ésszel felfogható, komolyan vett, szép áhítat ült a teremben. Megragadott a puritánság, ahogyan közvetlenül az Istenhez szóltak. Tömjén és ceremónia nélkül.

Sokat esett az eső, hideg volt. Éjszaka fáztam, Kata nem engedett álnokul megszerzett takarói alá. Dideregtem. Harisnyám nem tudott kiszáradni, szandálomban lucsogott a víz napokon át. Otthon ágynak estem. Mellhártyagyulladásom volt és magas lázam. Anyám mesélte később, hogy eszméletlenségemben azt hajtogattam, 'ki akarok télni, református akarok lenni, közelebb akarok kerülni Istenhez!'. Még utána is sokáig bennem élt ez a vágy, de akkor már szégyelltem beszélni róla. Később kihevertem.

Végül mégis elhagytam Istent, és azóta tudom, mi az saját lábon állni. Azóta próbálom megteremteni a talajt magam alatt. Sikertelenül.

.....

1996.

A REMETETYÚK

Ő - No, Mariska, megint nagy fába vágod a fejszédet. Nagyobba, mint megbirkózhatnál vele. Kínlódsz a göcsörtökkel, izzik a tenyered, fáj a vén derekad, a baltát sem bírod rendesen felemelni, de vágod, vágod. Nem hagyod a fenébe. Nem. Imádod a nagy kihívásokat. Valami lesz belőle, biztosan. Nem fahasábok, még tűzifa sem, talán fogpiszkálónak elmegy. Egy halom fogpiszkáló. Amikor már csak szépen kiemeled a fogsort, és megmosod a csap alatt. Tehát abszolúte felesleges. Akkor minek az a nagy nekigyürkőzés?

ÉN - Már nehogy bízzak egy kicsit magamban! Csak mondd!

Ő - Tudom, nem hagyod abba. Feltettél valamit. Pedig mintha már lehiggadtál volna. Egész szépen elfoglalod magad. Szeretsz ügyködni, az miért nem elég? Meg a srácok?

ÉN -

Ő - Szóval mégis. A világért sem akarok beleszólni. Ez csak amolyan tárgyilagossnak tűnő észrevétel volt.

ÉN - Az én érdekemben persze, hátha még le találnám vágni az ujjam azzal a baszott nagy fejszével. Te megmondtad. De nem erről van szó. Tudom, miről van szó. Rólad. Esetleg rátapintok valami igazságra. Meg aztán ne teregesse ki az ember a szennyését. De hát én nem kiabálok, az istenért! Én csak gondolkodom!

Ő - És ami abban a madárfejedben megfordul, azt már le kell írni? Minek? Kit érdekel?

ÉN - Engem érdekel. Másképp nem tudok a végére járni. Amikor csak töprengek, mindig elveszítem a fonalat, és soha nem fejtem meg. Mit zavar az már téged, ha leírom? Inkább segíts! Jót röhögsz odafenn, mert megint csak elkezdni tudtam valamit, a folytatás meg nyomaszt, mindenféle alibit kitalálok, hogy mégse. Mint most. Mert szombat délután 4 óra van, és akkor semmi mást nem szabad csinálni, mint a rádiót hallgatni egészen fél hatig. Ez máig törvény. A tied. Már megszegem olykor, de ma nem. Inkább nem írok. Hallgatom a Tizenhat órát a Kossuthon.

Ő - Ezt jól kitaláltad. Hát csak írd, írogass!

ÉN - Már szól a szignál, én ott állok talpig feketében, te is, de inkább még leülsz, a kiabálásom elől a készülékhez tapadsz, egy szó el ne vesszen: „... a rádió politikai hetilapja. Először hallgassák meg híreinket...” Én üvöltenék, de valahogy nem megy. Olyan a szituáció. Csak suttogom:

- Én menjek csak? Te nem jössz? Az apád temetésére?

Ő - Te intézted pont szombat délutánra. Amikor senki másnak nincs temetése, mert bezár a halottasház, és szombat délután soha sehol nem volt temetés. Csak nekünk! /Halkít:/ Na, indulj már, mert elkésel!

ÉN - Megyek. És arra gondolok majd a taxiban, miközben a virágos elé kanyarodunk...

Nem! Ezt most gondolom. Akkor még nem gondolhattam, 27 éve! Akkor még nem volt vókmén, hogy a földre tapasztva, de eljöjjön. Hiszen a saját apja... Akit úgy siratott hozzám bújva egy idegen szoba sötétjében, mint egy gyerek. Remegett a teste a nagydarab férfinak. Soha azóta nem láttam ilyennek. Igaz, azt az egy apját veszítette el.

Végül eljött persze. Beesett. Azután is, bár megtanulhattam volna, sokszor elfelejtettem, hogy azokon a kurva szombat délutánokon nincs program.

Negyed öt. Már unnád. Nem az igazi. Én is csak megszokásból. Számontartom, mert számontartanád. Fontos lett egy csomó dologgal együtt, ami akkor nekem lényegtelen volt, és nem értettem, neked miért fontos. Most nekem fontos, bár még mindig nem tudom, miért.

ÉN - Hát ezért fogtam íráshoz.

Ő - Csörög a telefon.

ÉN - Ne kérdezd, kit vettem rá, hogy ilyenkor telefonáljon, a Tizenhat óra közben!

Ő - Nem szólt bele senki. Rafinált jelzés!... De nem! Újra csöng! Most te vedd fel!

ÉN - Halló! Nóra? Japánból?

Ő - Baj van? Inkább kikapcsolom a Tizenhat órát...

.....

ÉN - Rájöttem: nem akarod, hogy rólad írjak. Ezért a telefon, az izgalom, a felfordulás az agyamban a lányod miatt. Így nem tudok. Elérted, nem írok. Oké. Pedig azt hittem, ha együtt írjuk, kikerekedik belőle valami. Egy válasz.

Ő - Ne fáraszd magad az agytöréssel! Én már tudom, mennyire felesleges.

ÉN - De én még nem tudom. Van egy csomó kérdőjelem megfektetlenül. Nem bírom a tisztázatlan dolgokat.

Ő - Rigolyás lettél vénségedre.

ÉN - Hajaj, de mennyire! És tudod milyen fárasztó?

Ő - Másnak is. Számolsz vele?

És csak vitázunk. Kifogyhatatlanul, és nincs döntő. Nem áll le a meccs. Újra kezdjük, és újra, nekikeseredve. Az egyik odalenn, a másik idefenn. Vagy fordítva: idelenn és odafenn. Hiszen oly mindegy.

Színjáték, amibe nem lehet belehalni. A szerepek időtlenek.

.....

Jó, nem írok. Az a telefon kiborított. A lányom innen tízezer kilométerre bajban van. Talán hazajönni sem tud. Elindult millió tarka kép, a rémek, én fel-alá, és tipródok, mit tehetek érte, értük. Három huszoneves Japánban pénz nélkül! Igen, felhívom ezt, meg felhívom azt, elmegyek a Külügybe, meg... Bandi, segíts! - sutogom, aztán eszembe jut, olyan illedelmes úrifiú, aligha számíthatok rá, hát csak magamra, és felhívom azt a valakit, és pofátlan leszek, és félek, persze, mert érzem, mennyire pofátlan leszek, de muszáj! És iszom, és a cigi egyik a másik után, és akkor a szívem megint félrever. Kész. Ahogy ott elnyúlok, mert nincs tovább, akkor a csodaszép Kisisten a vállamra száll, és mesélni kezd:

„Amikor úgy szeretkeztetek, emlékszel, hogy halott apósod az ágyatoknál térdelt, és nem bírtad nem látni az arcát, mert téged nézett, és nem bírtad nem tudni, hogy ott van, beléd bújt a csakazértis, és már nem a testére vágytál, hanem hogy most, most tedd meg, és lehúztad az óvszert, és csodálkoztál, hogy nem tiltakozik, és akkor az olyan szeretkezés volt, és tudtad, hogy megfogantál. Egyike volt azon pillanatoknak, amikor tudtad, hogy most, MOST BOLDOG vagy.”

.....

ÉN - Gyerekünk lesz.

Ő - Biztos vagy benne?

ÉN - Igen.

Ő - Minek csináltad? Most mehetsz küretre.

ÉN - Megtartom.

Ő - Szóval átráztál.

ÉN - Nem hittem el, komolyan gondolhatja valaki, hogy ne legyen utódja!

Ő - Hiszen megegyeztünk! Az egyetlen kérésem volt, amikor összeházasodtunk!

ÉN - Emlékszem. Nem tudom a szavamat állni. Megtartom. Ne fordíts hátat!

Ő - Szemét húzás volt. Mit akarsz még?

.....

NÓRA - Ring velem a sűrű, sötét és meleg burok. Folyton ring, remeg, rázkódik, és vele ringok, remegek és rázkódom. Ez volna a biztonság? A küzdelem értem-ellenem? Nem miattam folyik a harc. Egyikük győzelméért. Leszek, hogy anyámnak igaza legyen: 'Gyerek nélkül mi egy nő élete?' Leszek, de apámnak feleslegesen. Szerinte nem kellene lennem. Aztán valami átmeneti nyugalom. Akkor én kezdek harcba. A szeretetért.

A kicsi csodaszép Istenke hangja a vállamon már a lányomé. Aki most is az életéért küzd Japánban. Pedig valahol a tudata mélyén feladta. Amikor született, nem sírt fel. Nem azért, mert nem érkezett meg idejében az orvos, és vissza kellett tartanom, azért sem, mert a feje a tüdejére ment, ahogy suttogták. Nem. Ez volt az utolsó esélye, hogy ne legyen. Azután nem akart szopni. Még mindig küzdött a létezése ellen. Az apja pártjára állt. Mint később is, azután is mindig. Én meg vívtam érte...

.....

És minden megfordult. Szültem egy gyereket, aki kisajátította az apját, és minden gyengeségét elszedte tőlem. Most, 21 év után még mindig a létezése jogosságáért küzd. Hogy kivívja az apja elismerését. Mindenben ez vezérelte. És elszakadni sem tud tőle, visszatartja a halálán túl is.

ÉN - Nagyon egy húron pendültök. Te irányítottad azt a telefont, hogy ne tudjam mindezt leírni. Sajnálom! Igyekszem fair módon játszani a végső meccset, mert meg kell értenem ezt az egészet. Látod, vádat emelek magam ellen, vállalom, amit soha nem akartam: a szembenézést, és félresikerült lázadásaimat is beismerem.

A Kisisten hallgat a vállamon. Hogy itt van, az mi más, mint bátorítás?

A hétköznapi beszűkítő örületei! Hogy mindig csinálni kell valami nagyon fontosat, annyira fontosat, amely már csak a jelentéktelen gondolatokat hagyja élni, a következő pillanat feladatának fontolgatásait, a „jaj, el ne felejtsem!” ijedelmeit, azt, ha most ezt megteszem, utána mit is kell? Igen: utána azt, aztán meg amazz, és így tovább.

MOST van egy vákuum ebben a forgatagban. Megint írok. A MOST-ról, az agyonkoptatott szóról, amelyet kiejtünk unos-untalan, és az értelmét végül 54 éves korában fejt meg az ember, és ilyenkor nagyritkán már át is tudja élni. A MOST az a máris eltűnt pillanat, amely szüli a következőt, tehát súlya van, és így fonják szépen az életet, és adják okát a következőnek, és ezt az egészet megélni hatalmas erőfeszítés.

... Közben rájövök arra, hogy a felbukkanó és újra átélt VOLT pillanatok, amelyek valamikor MOST-ok voltak, mennyivel határozottabban felmutatják a bennük rejlő jövőt, ami már szintén VOLT lett. Olyan, mintha most történnének, pedig MOST csak az történik hogy felidézem őket, leírom, és ki tudja, mint hat mindez a következő MOST-ok alakulására...

Itt tartok. Holott azzal akartam kezdeni, hogy leírom a szobádat. Vajon emlékszem-e, hogy AKKOR milyen volt? 4 éve. Amikor meghaltál.

Mérete kb. 6x3,5 méter. A rövidebbik falat egy ablak töri meg az utcára. Koszos, függöny nélküli ablak. Az évek óta megvett függöny a szekrényben az engedélyedet várja, hogy feltegyük. A fal az ablakkeret körül nincs befejezve, vakolat híján virít, néhol a téglák is látszanak. Előtte a gyalulatlan munkaasztal, amelytől alig lehet az ablakhoz férni. Mindenféle holmik vannak rajta felhalmozva, mint minden vízszintes felületen, de hogy mik, már nem emlékszem. Letett, tán fontos dolgok, papírneműk, műsorok, újságok, cetlik feljegyzésekkel, és mindez centis porral fedve. Az utóbbi hónapokban már nem nyúltál semmihez.

Haladjunk tovább! Az ablaktól balra a hosszanti falon a régi konyhakredenc, amelyet még az elődök hagytak itt, s amelyet évek alatt sikerült kipenderítenem a konyhából. A tetején papírdobozok és négy általam pirosra festett szék a szülői házadból, meg két valamikori fotelünk, amit én hoztam a háztartásba, valamikor szintén pirosak voltak, de már töröttek, és a kárpit szakadt, kilóg a szivacs. A kredenc felső részéről hiányzik az üveglap. Ott tartod a Magyar Nemzet kiolvasott számaid évekre visszamenőleg, alatta lenyitható ajtó riglivel zárva, legalul a kétajtós edénytartó rész. Ide tilos volt belenézni, bár nem is érdekelt. Már felhagytam azzal, hogy takarítsak nálad. Az előző lakók által itthagytott, olajszagú, vedlett, általam időként átfestett, tapétázott konyhaszekrényt félbevágtad valamikor, az álló polcos rész most derékszögben áll a maradék szekrényhez támasztva. Abban találtam meg a római tálat, a baráti adományból származó 12 személyes étkészletet, s még ki tudja, mit, tisztán csak a száznál is több üres vodkás üvegre emlékszem, amivel tele volt a szekrény, a szobasarkok, és egyéb dughelyek. De mindez később derült ki, akkor, amikor már nem voltál.

A konyhaszekrény után a nagyszobába nyíló kétszárnyas ajtó következett, amelynek az egyik szárnyában állt a fotel, azon az almazöld pléded, újságok. Leülni ritkán lehetett oda. Te nem is használtad.

Az ablak másik oldalán, a szoba másik hosszanti falán az előző lakóktól itthagytott konyhaasztalon ládából tákoltt állvány a rádiónak és a magnónak. A sarokban, szintén az általad gyártott régi sarokhangfalon állt a sztereo készülék egyik hangfala. A konyhaasztal mellett következett a fekhelyed, egy kétszemélyes rekamié, amelyet hat fotellel együtt az én terveim szerint együtt csináltattunk még akkor, amikor átalakítottuk a lakást, cirka húsz évvel azelőtt, aztán akkor, amikor kórházban voltál, 8 évvel a halálod előtt, betettem a szobádba, én meg kiköltöztem a volt cselédszobába. Szóval ágytól különváltunk akkor, de ez hosszú történet. Szóval a fekhely. Egy idő után nem csuktad össze már reggelenként. Az egyik felén újságok, hamutartó, cigaretták, zsebkendők, a másikon az ágyneműd. Itt aludtál. A rekamié másik oldalán állt egy másik konyhaasztal. Ez a szülői házból eredt, bádorgborítással, amit egy tettekkész héten, amikor nem voltál itthon, pirosra festettem. Ezen is papírdoboz állt, azon a másik hangfal, és papírok, ceruzák, hatalmas mennyiségű dohánypor, hamu, aprópénz, a lakáskulcsod, a bérleted, cetlik és lomok, meg a centis por itt is, mint mindenben. Az asztal előtt egy régi hokedli, elődeink maradéka, viaszos vászonnal borítottam anno, azon ültél napszámra, az újság nyitva az ágyon, fölé hajoltál, úgy olvastál. És mindig olvastál, közben szólt a rádió. A hokedli felett a szoba nagyobbik felét dróton függő villanykörte világította meg, ellenző tányérja fél filmes doboz. És mögötted, ha szemben ültél az ágyaddal, házas-

ságunk kezdetén a Mariska néni hagyatékából hónapokon át ácsolt, plafonig érő szerszámos szekrény háta. Egy óriási nyíkló és térelválasztó állat. Hogy elviselhető legyen a látvány, régi naptárlapokkal ragasztottam tele, és a közöttük keresztbe futó gyalulatlan léceket pirosra festettem. De akkorára a naptárlapok már leváltak, eleresztette sarkaikat a cellux, kihullottak a rajzszögek, a sarkak bánatosan lengedeztek.

A polcokhoz nehezen lehetett hozzáférni a másik oldalról, annyira teleraktad azt a kis teret, amit ez a böhönc létrehozott. Ebben a kuckóban a falnál állt egy stelázsi az előző lakók spájzából. A spájzot az 1974-es lakás átalakításkor megszüntettünk: konyha lett belőle. De ez megint egy hosszú és zűrzavaros történet. Itt, ebben a lyukban még a kidobhatatlan gyerek fürdőkád, mosófazék, a javításra várakozó kis fürdőszobai szekrényke, a lányod háromkerekű biciklije, lécek, fadarabok, lemezek, a polcokon pedig a fűrésztől gyalupadig ezernyi szerszám barkácsoláshoz, valamint szögek, csavarok, és sok minden más a piszoknak, pornak kitéve, és ahol csak te ismerted ki magad. Ha egy rajzszögre volt szükségem, tőled kellett kérni.

No, ebből a lyukból egy kis ajtó vezetett a fürdőszoba felé nyíló folyosóra. Az ajtószárny mögött lécek, az ajtó másik oldalán egy tekergő drót végén csupasz körte lógott, kapcsolója a zsinórra szerelve, a körte alatt egy bizonyos ikszedik, fadarabokkal teli ládában tartottad a szennyesedet. Aztán gerendák sora következett a mennyezetig, amelyek újabb polcokat tartottak, azokon papírdobozok, tele az isten tudja mi mindennel. Itt állt, a gerendák által közbeékelve Mariska néni kétajtós hálószoza szekrénye: a titkok titkainak őrzőhelye. Zárja nem volt, de soha senki nem merte kinyitni. A hálószozaszekrény oldalába vert krisztusszögön lógott a viselt otthoni inged és nadrágod. Azután megint faládák a keskenyebbik oldalukra állítva, mi által úgy nyíltak, mint szekrényajtók. Ebben a fotózásod idejéből vegyszerek, üvegcsék. No, és itt következett a két szoba közötti ajtóban álló fotel, amelybe senki nem tudott a rajta lévő cuccoktól beleülni.

A hálószozaszekrénnel szemben, a böhönc polcos kreációd oldalába vert szögeken villanyzsinórok lógtak. Ott egy darabig megtűrtél egy ócska futószőnyeget, ami később a szekrény alá került. A kétszárnyas üveges ajtóhoz spárgára erősített fekete klott anyagot biggyesztettél, amit felakasztottál esténként, hogy a tőled áramló fény ne bántson, ha a másik szobában tartózkodnék.

Így éltél 8 évig, miután kijöttél a kórházból. Korábban sem volt különb a helyzet, csak a nyitott rekamié hiányzott, amelyen meghaltál, miközben halkan szólt a rádió.

Nem! Most arról nem tudnék írni! Ezt sem volt könnyű összeszedni! Évek óta halogatom. Csak most, hogy tudom, magamnak írok, mert tisztázni akarom a sok elmúlt pillanatból összetákolódott életünket, a tiédet és vele az enyémet, csak most voltam képes erre a leltárra. Vázlat, mert felsorolni képtelenség. Hetekbe telt, míg minden kézbe került - akkor már, amikor rászántam magam, hogy eltüntessem a nyomodat abban a szobában. Az egész lakásban.

.....

Mit gondolsz, a Pisti néni faliórája jó helyen lesz a nagy ablak melletti falon? - kérdezem tőled, ahogy másokat is megszólítok, amióta nem vagy, csak úgy, magamban. És megállok a gondolat rémségétől: Hiszen honnan tudnád? Ezt a lakást nem ismered. Ez a lakás azóta alakult. Kifesttettem, mázoltattam, takarítottam, vásároltam, varázsoltam, hogy 27 év zűrzavara után végre igazi lakásban éljek. Szóval fogalmad sincs, milyen. Vagy mégis? Itt vagy, és látod? De hiszen akkor nagyon szomorú vagy, mert kihagytalak belőle. Azaz kihagytad magad belőle. De hogyan tehettem volna meg mindezt veled?

Ha itt vagy, azt is látnod kell, hogy számodra nincs benne hely. Kiiktattalak. Tudomásul vettem a nemlétezésed. Holott folyvást a még mindig jelen lévő létezéseddel küzdök. Holott a jelenlétedet hiányolom.

Ő - Közben kiárusítasz. Hogy kiárusíthatd magad. Nem érted, látom. Megmagyarázom. Mint a csarnok előtt a placcon délután, amikor már elmentek a virágosok, amikor a vecsési nénikének is már elfogyott a petrezselyme, a párszem csicsókája, a törökszegfű ványadt csokrai, szóval, úgy fájront közeledtén, amikor előjönnek azok, akik eladják azt, amit nélkülözni tudnak, a lyukastalpú cipőket, a foszlottnyakú fakult ingeket, agyonolvasott könyveket, rozsdás kacatokat, műanyag flakonokat, az is lehet persze, hogy ezeket a kukákból szedték össze. Pontosan így csinálsz.

ÉN -?

Ő - Mint aki kiárusítja az elsőáldozó imakönyvét. A lelki kacatjait. Azt hiszed még mindig, hogy író vagy. Ám csupán exhibicionista.

ÉN - Sohasem tudtál csak akkorát visszaütni, mint amennyire én bántottalak. Tudom, hogy ami kikívánczik belőlem, szigorúan vett magánügy. De abban nem vagyok biztos, hogy exhibicionizmus, ha a magánügyeit papírra veti az ember.

.....

Sok idő eltelt, amíg abba a szobába úgy tudtam bemenni, hogy változtassak rajta. Akkor sem mertem egyedül. Pedig úgy kellett volna. Hónapokon át egyedül válogatni a „kacatjaid” között, végigélni a jelenlétedben történhető selejtezést, hallani, mit mondasz, amikor valamit kidobok. Kevesebb görcs maradt volna bennem, ami máig csikar.

Nórával fogtunk hozzá. Azzal a szekrénnel kezdtük, amelynek a tartalma annyira titkos volt a számunkra. Közben rólad beszélünk. Hogy miért nem vagy? Én meg voltam győződve, hogy így akartad. Hogy szabad akaratból hagytad abba az életet. Nóra nem hitt ebben. Annál jobban szeretted őt. És kezünkbe kerültek a tárgyak. Szégyenkezve, mint akiket nem illet, de mégis, még a kezed nyomát érezve, megilletődötten, és beszélünk, beszélünk mintegy engesztelésképp, és a félelemmel szembeszállva. Talán féltünk volna a csendben. Az egész olyan kegyetlen volt, pedig csak akkor kezdtük.

Talán, nem kellett volna elkezdni. De nem is lehetett nem elkezdni.

Elkezdem hát.

2004. október 9.

Tudom, nem kapok már soha választ egyetlen kérdésemre sem. Az egész kínlódás a betűkkel mindössze a kimondás megkönnyebbülését hozza. 'Feltelepszem a Muszáj-óceán közepén a klaviatúra-szigetre, ellejtem kotyogós bánat-táncomat a csöppnyi menedéken, néha a csőrömmel leütök egy-egy billentyűt. Olykor segélykérőn zsebkendőt lobogtatok a láthatáron feltűnő csónaknak vagy gőzhajónak, amelyek pillantásra sem méltatva elhúznak mellettem valahová, a végtelen felé.'

Maradok magamban továbbra is:

Remetetyűk.

A dolgok már nem velem történnek,
hanem bennem.

SAJÁT AGÓNIA

2005.

2005. március 2.

Be kellene menni a városba. Ahogy elnézem, ma sem lehet. Amarról cudar sötét az ég, és a levegő szaga hóterhes, metsző. Márciusban! Tudtam én, olyan november után hosszú tél jön, s még jó lesz, ha csak márciusban havazik! Mert ugyan mikor lehet veteményezni? „Veteményezni”. Jó szó. Így mondja Sárika. Vetni: nekem így egyszerűbb. Bár engem inkább a vénséges és beteges almafám izgat. Le kellene már vágni a fölös ágait! Lassan kívülről tudom, melyeket, meg se kell majd nézni!

Ahogy itt ülök az ablak alatt az íróasztalomnál, rágom a reggeli édes-piros-leveses almát (igaz, a boltból való, az én termésem, ezé a fáé itt már elfogyott nem is olyan régen. Mondhatom, jól kitartott!), hát számlálom a fénylő, levágandó ágakat, és elképzelem, zubog már az élet a bőrük alatt! Hogy akarják már, bár ne lennének fagyok! Elcsúsztunk Szibériába.

Mert mi van, ha holnapra beállít a tavasz? Nem tudok metszeni, nincs sebtapaszom, hozni kellene, meg még annyi mindent! De hát nyugaton azok a sötét felhők! Egy szó mint száz: nem mehetek ma se, hacsak...

2005. március 3.

... Nincs hacsak. Egész nap úgy zuhogott a hó, olyan tisztességesen, mintha december volna. Itthon maradtam persze. Nem nagy dolog, és biztosan oka van, hogy maradok. Baba nem dönt vaktában. Lehet, indoka talán csak annyi, hogy nem volna, aki eltakarítsa ezt a gyönyörű, felesleges havat a járdáról. Még a kamrába sem tudok kimenni hagymáért, amíg el nem söpörtem. De milyen szép és puha! Elő kellett hoznom megint a csodás kis hószerszámot: egy ősi kenyérsütő lapát finoman faragva, s rááll a kezemre. Laci szomszédal cseréltem tavaly az én régi pléhlapátomért, amit örököltam, s amit jószerivel alig tudtam megemelni. A hátoldalára az volt mázolva, hogy „EZ A HÁZ ELADÓ”. Ezt a lapátot láttam először, amikor erre jártam háznézőbe hajdanán. Hm...

Nem nézi tovább az egyre konkrétabb hótakarót, becsukja az ablakot, nekifog az ágyazásnak.

- Rendnek kell lennie! Hátha jön valaki... - fennhangon most épp, máskor magában, így-úgy, ki tudja, mikor miért úgy éppen.

- Hátha! - csóválja a fejét a saját hülyeségén. - No, persze! Miért ne? Valamiért csak itthon maradtam. No, Baba? -

Idáig jut, és tényleg! Mintha csengetnének. Kinézzen? Ne? Csak ellenőrzésképp, megint hallucinált. Hm? Felteszi a párnákat és a plédet a kész ágyra, megigazítja a fehér műszőrtakaró lágyan leomló sarkait a kék szőnyegen, tesz-vesz, húzza az időt, és tudja, úgyis kinéz mindjárt.

Mint a hajnali telefon, bele a fülembe a paplanon át, élesen. Felülve rájöttem, be sincs kapcsolva. Kora van még! Megy ez...

- Nos, uraim, sárgamellényesek! Ne csak az etetőt röpködjétek körül! Hagynátok élni a rest kukacokat a kéreg alatt? Tessék! Itt kucorodnak. Itt meg itt, böködöm az apró odvakat az ecsetemmel, másik kezemben a flakon a mandulaszagú méreggel. Nagyon koncentrálok, ki ne hagyjam a kiszemelt ágakat. Mégis valami fura érzés... Aha! Egy autó lassít. Megáll a ház

előtt. Persze hogy a szomszédhoz jön, de azért a kapu felé fordulok. S richtig! Valaki áll ott, és befelé néz. Tán mosolyog is. Hát látok én odáig? Ez nem az a szemüveg az orromon. A hang ismerős:

- Kezeit csókolom! Itt lakik a világszép Mária? -

Jaj, de hiszen...

- Jesszusom! - szalad ki, mert mi az ember első reakciója, ha egy régi-régi ismerőst lát a kertkapuban, még hozzá váratlanul, amit nemigen szeret.

- Nahát! - csusszan még ki a számon, s tudom, nem csak álmélkodások, de sztereotípiák is jönnek még ezerszám, hát nem szégyellem, mert mit mondhat az ember egy olyan valakinek, akit ötévenként lát, s aki még tavaly ígérte, eljön, s most itt van váratlanul, pedig ha tudná, amit nem fog, tavaly hányszor néztem ki a lassító autókra. Szóval mégis tudni akarja. Mit is? Hogy tényleg egyedül élek itt? Á, utána nézett ő annak, nem kockáztat, mert hátha mégse... - jár a fejében, miközben szépen lerakom a szerszámokat, megtörlöm a kezemet, elballagok a kapukulcsért, és igyekszem nem sietni, nehogy azt higgye, kezem-lábam töröm, hogy végre megtalált, de azért örülök, persze, mert ez mégiscsak valami. Több annál, mintha egyáltalán nem keresett volna, úgyis azon érem magam fúrton-fúrt naponta többször, hogy várok valakit. De kit? Károlyt is, igen. Mosogatáskor szinte törvényszerűen az eszembe jut. Nem képzelte volna, hogy fehér kacsóim... A mostanitól egészen elütő kép alakult ki benne rólam még ifjú koromból, amikor azt hitte, és egy rémes éjszakán a szemembe is vágta, hogy kurva leszek a nagy színházimádatommal, a színésznői ambíciómmal. Aztán hogy le is feküdtem vele egyetemista korban, meg hogy el akartam vetetni magam, amikor menekültem a lehetetlen és holt kapcsolatomból...

Mik járnak az ember fejében, míg kinyitja a kaput! Még az is, hogy vajon mit gondolt, amikor meglátott lomposan, öregén, kövéren, amúgy falusi módra? Erre jön a szokásos lelki vállvonás és a kitérdekel címzetű bájosmosoly, és már tessékelem be, de elkap s megölel. Úgy szorít, hogy nem kapok levegőt, pedig neki is megvan az újonnan növesztett pocakja, a fehér haja, de a kocsija égő piros, persze, hogy is gondolhattam másképp! Hadd lássák! A mátrai doktor úrnak! A Mátra középi úri remetének! Remete! A nőfaló...

Bajos kibogozni magamat, hisz olyan kicsi a kapum nyílása, így ketten majd felborulunk a lépcsőn, és belékapasztkodom bizonytalan pozitúrámban, ő meg úgy szorít, mit egy abroncs. Honnan még az ereje közel a hetvenhez? A fenyőültetéstől, amivel teletelepíti a Mátrát meg a kertjét? De hát a pészmeke... Kényszeredetten kérdelem, kínomban, ahogy kibújok a hóna alól, hogy hát iszik-e kávé, vagy mivel kínálhatom?

- Semmivel. Csak beugrottam. Épp Hevesen jártam bevásárolni. -

- Gyöngyös már nem is jó neked? Szülő pátriád! -

- No, persze... De akkor most nem látnálak. Hogy milyen jól nézel ki! -

- Kikerekedtem ebben a csendes öregségben. És a te pótszíved? -

- Ez már a kettes számú. Májusban újították. Azért nem jelentkeztem. -

- Ajaj! Megkopott? -

- Szóval ez a birtok. És mégis: mit csinálsz itt? -

- Nem fenyőket ültetek, hanem borsót, paradicsomot. Vagyok. Azt csinálom, amit szeretek. Jószerivel csak a növények dirigálnak. Megérdemelt szabadság. -

- El sem hiszem! Ugye tudod? -

- És hogyan élsz te? Nem vagy remetetípus. Mesélj! -

Leülünk a verandán, gyorsan hozok egy terítőt, mert hisz olyan gyönyörűen süt a kora márciusi nap, hogy egy szál blúzban vagyok, Károlyon is csak egy mellény a fehér inge fölött.

És beszélgetünk. A verandán persze. Majd tán belül is. Folyik a szó. Hogy miről? Nem tudom. Miről lehetne? Nem tudom elképzelni. Azt sem, hogyan végződne...

Esteledik.

Behúzza a sötétítőket az ablakban. Sárka portája elől épp kihúz a lánya Trabantja. Voltak nála. Azért nem láttam egész nap.

2005. március 6.

Felriadt. Majd kiugrott a szíve. Nem mert mozdulni sem. Lassan csordogált belé az éberség, lassan észrevette a sötétkék függönyön átragyogó napot. Igen, a kis ablak felől jött a dübörgés. Végre feltápáskodott, és eltámolygott odáig. A falnak támaszkodott, még mindig zakatolt a szíve. Sokára szánta el magát, hogy kikukucskáljon egy szalmaszálnyi résen.

... Még most is itt vannak!... Nálam!... Kik ezek? Jaj! Ott az a csuklyás a hóhér! A kezében a kard, emeli, villan, suhint... sss-szssz, hallom!... A puffanást is... A fej! Lenn gurul a földön! Szőke, bajszos, ismeretlen. És beszél! Hallom, ahogy beszél! Asszonyhangok válaszolnak. Mi van itt? Az asztal körül ülnek, sokan, kezükben olló. Fényképeket vagdosnak, fejeket vágnak körül. Egy halom kivágott fej az asztalon. Turkálok a fejek között, kezemben ecset. Kiterített hatalmas fehér csomagolópapírra ragasztom a fejeket. Rengeteg fej összevissza. A végén fehér tüllfátyol kerül rá. Tudom, hogy ez lesz a varázsos csomagolópapír, ajándéknak. Szomjas vagyok, és ráadásul valami csiklandozza a bőröm. Arrébb rúgnám, de nem tudom. Mintha oda lenne ragasztva a betonhoz. Az asszonyok nevetnek. Persze, látom már, a fej folytatódik a betonban. A szőke hóhér beöntve! Élve! A betonban! Trükk volt a kardsuhintás? Cirkusz? Félek...

Mire visszafordulok, hatalmas csomag az asztalon. Csillog a celofán a fényben, belül egy darab Párizs. Utcák és házak életnagyságban a celofánban. Felül a kék ég átragyog a csomagoláson, és a tetején óriási piros masnit libegtet a szél. Mintha mégsem Párizs! De hiszen ez a Város! Gyöngyös! Süt a nap, a Főtér feldúlt. Olyan más. Szorongok. Körül mindenhol feltúrt kövek, árkok mélyednek, belőlük puskacsövek merednek kifelé. A célpont egy csobogó szobor, a fehér Embrió. Praprapra... sortűz... Jaj! Látom a hangokat, barna golyók pattognak rugalmasan a földön. Beterítik a teret. Az embrió felsír a hirtelen támadt csendben. Körül a fehér fény ragyog. Az embrió halott.

Felriadt. Majd kiugrott a szíve. Nem mert mozdulni sem. Lassan csordogált belé az éberség, lassan észrevette a sötétkék függönyön átragyogó napot. Puskaropogás kintről. Jaj, na persze! A szemeteskocsi!

Hát ha Baba ilyen csodás időt ajándékozott nekem, csakis nekem!, akkor ma bemegyek a Városba. Nem emlékszem, lett volna ott egy Embrió-csobogó?

- Nincs. Persze hogy nincs! Mármint Embrió-csobogó. Szőlőfűrt, Hold, Nap van, de Embrió? -

Áll a Főtéren, és töri a fejét. Hiába. Át kell lépni az álmokon! Itt a sleifni az összeírt vásárolnivalók listájával. Még az útvonalat is megtervezte: 1, 2, 3, ahogyan a leggazdaságosabb a lábainak, szóval hogy ne kelljen kétszer vagy többször ugyanarra mennie. Jószerivel mást

nem is ismer a Városból, mint a bevásároló körútjának színhelyeit. A belvárost. Hát ennyi elég is. Igaz, Károly itt született, és mindig eszébe jut, vajon melyik házban? Még mindig kíváncsi, holott egy híján 50 éve ismeri, ebből egy hét nem sok, annyit nem töltött vele egy fedél alatt, ráadásul még húsz éves sem volt akkor! A kapcsolatuk múmiává aszalódott, és mégis. A táj teszi? A közelsége? Mátraközép. Pesten ennél mindenki sokkal közelebb volt - kilométerekben. Haj, persze, ha az eszed nincs itt, a szemed magában nem ér semmit, mert ugye most a jószagú papírboltot hagytad a hátad mögött, és ha nem lenne veled mindig Baba, most nem botlanál egy másik papírboltba.

Mit akarhatott Baba a mai napsütéssel? Talán itt találkozom Károllyal? Bejött ő is vásárolni? A piros kocsiában a forgalom suhanásában mért nézné a gyalogosokat? Én sem nézem az úrvezetőket. Ha mégis észrevenne, sem kiabálna rám. Szégyellne ebben a gúnyában. Ahogy akkor is szégyellt, amikor váratlanul elém jött este. Leszálltam a buszról, amivel a 70 kilométerre lévő iskolából hazahoztak. Tél volt, én a kopott csizmámban és a még kopottabb kabátomban. A tanárnéni. Láttam, neki is kínos volt. Akkor most minek állna meg egy falusi, tollkabátos vénasszony előtt, akinek a hátán tömött zsák feszül?

- Ha nem figyelsz a feladatra, elvéted! - félhangosan az utcán. Magának. Olykor így. Most sem zavarja. Elő a sleifnit, és megállni! Most merre? Cél a piac. Oké!

Átvág a téren a posta előtt, megáll az egyik padnál. Le akarna ülni. Koszosak! Csak a hátizsákot teszi rá könnyítésül. Álldigál, pihen.

...Már megint. Ha elfordítanám a fejemet, akkor látnám? Olykor hátulról a szemembe villan valami fehér. Valaki áll mellettem? Nem. Fénytörés? Nem. Most is látom? Igen. Igen! A szárnyam! Kösz, Baba! Fura volna, ha felemelkednék. Bár igencsak fáj már a derekam a jövésmenésben. Óvatosan újra lesek: szép fehér, itt-ott szürkés tollak. Hm... nem érzem. Súly lehet ekkora tollhalmaznak, éreznem kéne. Persze, a kezem súlyát sem érzem, a lábamét sem, csak ha fájnak. Hogy fájna az ember szárnya? Mitől? Hiszen nem fáradt, nem zsibbadt, még csak ki sem próbáltam! Az ég odafenn veszettül kék. Irtózatossággal van repülni! Felemelkedni, és fáradság nélkül elúszni a piacra.

- Gyere, Marcsika! Majd segíték! -

A hang nekem szól, kedves, jókedvű és ismerős, de a viselőjét nem látom, hiába tekergek. A nevetés fentről hallatszik. Nem hiszem! Az állatkereskedés felett egy kék propellerrel a hátán lassan ereszkedik Miku. Még mindig odafenn úszva előhúzza a zsebéből egy ugyanolyan propellert - zöldben. Nyitja, mint egy ernyőt.

- Nézd, neked hoztam! Most látom, kár volt, hiszen neked van szárnyad! Na, gyere! Velem egyszerűbb lesz, meglásd! -

Megfogja a kezemet, felhúzza, és már kéz a kézben repülünk-úszunk a Város felett. Alattunk háztetők. És beszélgetünk. Még a zsákomat is átvette nagy udvariasan! Egy lovag ez a Miku. Na, legalább gond nélkül megkereshetem az Embriót. Mondom is neki, Miku feljajdul:

- Hát az itt van? Mennyit kerestem! Nagyapa utolsó munkája volt! Ha látod, szólj, lefényképezem! -

Repülünk, és látom, persze ott van, közel az OTP-hez, ahol amúgy is dolgom van. Leszállunk. A fene! Innen már nem látom! A Szent István szobor megvan. Pedig itt volt! Tib-lábolok, keresem, hiába. Miku lekiált:

- Hagyd a csudába, Marcsi! Majd legközelebb! Nekem már mennem kell. Sajnálom, hogy nem kísérhetlek haza, pedig rém kíváncsi vagyok a rezidenciára! Majd legközelebb. -

Eltűnik lassan az égbolton, és a hangja is úgy hal el, mint egy madaré a háztetők felett.

...Hoppon maradtam. Persze, Miku sokat segített. Nem az a néhány száz méter könnyebbség, hanem hogy megpróbáltam! Egyedül nem mertem volna. Mennyivel egyszerűbb! Az autókra sem kell ügyelni, csak huss, átszeled a levegőt, ahol csak akarsz. Néha a kéményeknél kell kissé vigyázni, de hát mi az? A pocolyát is kikerülsz a lábad alatt, ha esik az eső! És hát most hétágra süt, ahogy ígérted, Baba! Hát ezért vezéreltél a Városba! Fogadni mernék, hogy holnap még hó is esik majd...

Még elérte a korábbi buszt, ugyan az tele iskolás gyerekekkel. Bepréselődött, és igen sajnálta, hogy Mikunak épp most akadt dolga. Milyen jól végigdumálhatták volna az utat odafenn Fügedig! Csak a szél simogatná az arcukat, míg itt ez a sok gyerek, izzadságszagúak és hangosak! Hátán a teli zsák húzza a vállát, kapaszkodik, mégis majd eldől a kanyaroknál.

- Óm, bur buvaszvaham/ Tat szavitur varinnyom/ Bargo dévaszja démahi/ Diojo nah pracso-dajat... - dúdolja. Így könnyebb.

Most is megvillan! A napfény az ablaküvegen? Túl a tar szőlőtőkék húznak el, nem látja tisztán. A háta mögött az a fehér mégsem annak a lánynak a dzsekije? Óm, bur buvaszvaham... Még nem láttam soha tükörből... Igen, a szárnyai! Már akarnia sem kell, felemelkedik. Először a talpa hagyja el a busz padlatát, teste két gyerek közé szorult, de kipréselődik közülük felfelé, cuppp, mint a dugó a palackból. A Micimackó! Majdnem elneveti magát. A tetőt elérni, igen, hogy kibillenjen. De jaj, a hátizsákkal kerül némi gond, kicsit beszorult most, de fordul-térül-ügyeskedik, s végül kicsusszan! Cupppp... Áll a levegőben, mint egy kolibri, hagyja, hadd pöfögjön el alatta a busz. Ez már Karácsond. Átvág a téli mezőkön. Van vagy 2 kilométer. A megállótól gyalog is annyi lenne. Spórolt megint, hála Babának!

A kapu előtt halássza a kulcsokat. Már alig várja, hogy benn legyen, és berohanjon a vécébe. Megint bekapta reggel a vízhajtóját, a fenébe! De amint belép, átöml rajta valami jóféle érzés, a boldogság, s feledve baj, szükség, levágja a zsákot a hokedlira, a kabátot az ágyra, és szól fennhangon, ahogy szokta:

- Sziasztok! Megjöttem! Minden rendben? Ajaj, érzem, a fűtés is ment rendesen. De jó idehaza! -

Így érkezik mindig. Árad benne az öröm, azután a szemével megsimogatja a házat belülről is. Annak szól a köszönés. És visszaköszönnek minden alkalommal.

2005. március 11.

- Jaj, Apu! Tudom, tudom, már megint beletelefonáltam a meteorológiába! Bocsi, drága! Felhívlak később, csak hallgasd! -

Brrr! Hogy mindig kerek órákor hívom, pedig tudhatnám, a nap 24 órájából neki az az egy perc a fontos. Igaz, nem megy már sehová, csak ha kinéz az ablakon, tudnia kell, hogy igen, ahogy jósolták, megint esik az eső, és az a szegény lány ázik most abban a nagy messzeségben...

- Jaj, Apu! Értelek ám már! Bár én jobban bízom Baba jóindulatában, de azért a meteorológia is fontos, persze - mondanám, ha volnál, meg még azt is, milyen fantasztikus volt a télben az az egyetlen tavaszi nap Gyöngyösön, meg hogy másnap persze esett a hó, és azóta is szürke és didergős a világ. Ma bágyadtan kióvakodott a Nap reggel, kinn is maradt. Már mindjárt eltűnik a szemközti ház mögött, de még meleg. Aláültem, arcom a Nap alatt melegszik, mi több, sercegetve piroslik a bőröm.

Jó ez a kerti szék. A nyakamat gallérommal betakarom, pulcsimat húzkodom lefelé, mert a térdem táján is hűvösödik. Fel kéne állni, be kéne menni, fádom... Sőt: muszáj felállni, s a padlásra menni azokért az üvegekért, ott táblában állnak. A döglött madaramnak törött üveg kéne horgolt testét ráragasztani. Döglött, vagy még él? Szívében a nyíl vesszővel hullik alá... Ez a kamra mindig hűvös és sötét, holott odakinn ragyog a délután. Fádom... Persze, ha hálóingben mászkálok! Azt hittem, ez a rózsaszínű lenge ing Pesten maradt. Hogy libben a lépcsőn! Libegése álám kergeti a hideget, borzongok. Körülem üresség tátong, mintha egy harangban volnék. Vagy bűgőcsiga belsejében. Mély hang szól halkán: „Gyere velem!” Egy meleg kéz a vállamon ölel. Nem szorít, csak nem enged lépni. Az ingem alja, az lehet. Valamiben fennakadt, és húz lefelé. Visszatartanám: a gerincem görbül, a csípőm feszül. A betonba szorult az ingem! Lassan szív, szív befelé! Meddig bírok még ellenállni? Segít valaki? „Segítség...” Hallom a nyöszörgésemet. Menekülni! Ébredni!

Itt terülök a nyugszékben. Nem múlik a félelem, lábam zsibbadt. Megint a beton! Fádom. A szél kócol. A nap lila felhőt hagyott maga után. Mit jelent álmaimban mindig a beton? De legalább nem utazom örökké és reménytelenül anélkül, hogy megérkeznék, mint azelőtt Pesten.

A szomszédasszony felől szürke hullámpala határolja a kertet. Arra fordulok. A közelség tudata biztonságot ad. És elmosolyintom magam. A kerítés felett két arc néz rám odaátról. Azután egymásra. Anya keze most Apa karjára fonódik.

- Nézd, Apa! Napozik. És nincs rajta a meleg kabát! Márciusban! -

- Hagyd, hadd pihenjen. Még süt a napocska! -

Rájuk mosolygok. Felhőbe tűnnek. De jó, hogy vannak, akik vigyáznak rám!

Odabenn működött a cirkó. A nap ferde, szögletes pászmákat rajzolt a kék szőnyegpadlóra. Ragyogtak a színek.

Nekiült a madárnak. Jó a törött üveg, ügyesen hasadt, fel lehet majd akasztani a többi közé. Épp a tizenegyedik. Igaz, szíven nyilazott, döglötten hulló. Az üvegre ragasztva itt imbolyog majd. Figyelmeztet. Mire? Nóra jut eszembe róla, nem tudom, miért...

Tizenegy madár röpköd már idebenn. Madarak. Az én háromdimenziós műfajom. Mikué a kétdimenziós. Azt mondja, már nem rajzol madarakat. Túl van a hatezrediken. Ha látná ezeket, vajon megmondaná-e, mifélék? Van ezeknek nemük, fajuk és nevük, csak én nem tudom? Flakonmadarak. Apu ragasztója remekül működik. Mindent ragaszt. A K-2 ígérte meg a céljaimat.

Elöl Apa, mögötte kicsit lemaradva én. Mindig sietett. Amikor kislánykoromban együtt jártunk a zenekarba, onnan gyalog haza, spórolva a villamospénzt, amit a próbáért kaptunk, alig győztem irammal. Most is...

- „Megmutatom. Gyere!” - mondja a Szentkirályi utcában. Megállunk egy kapunál. Nem hivalkodó, nehéz fakapu két féloszlop között. Épp nyílik. Kilép rajta egy öregasszony, kicsi, fehérhajú, törött arcú, félénk. Flanelruhája felett szürke kötött kardigán. Kezet nyújt... - „Ő az” - suttozja Apu. Nem látok rajta semmi különöset. Az asszony rámnéz, vár, aztán elfordul, és besiet a kapun, az becsukódik mögötte. - „Na, hogy tetszik?” - kérdezi Apu. - „Nem ismerős?” Választ nem vár, továbbsietünk előkészíteni az esküvőt. Hosszú, fehér asztal körül segítenek többen, a gyerekek is. Nagy az izgalom.

- Uramisten! Hát persze! Az a kis öregasszony az Anyám! Megöregedett és megváltozott. 32 év alatt ilyen lett. Hát összeházasodnak megint... A „Kapu” mögött... -

A keze megállt a törött üveggel. Izgatott lett a felismeréstől, hogy az álmok... Felkelt, hogy összeállítsa az ebédet, kötényt kötött, szolt a rádió, és nem hitte el, hogy nincsenek. Hogy nem tudná felhívni őket telefonon. Hogy az egész képzelődés. Mindig őket fogja látni, ha a szomszéd kerítése felé néz...

Ha elmennék a Traumatológiára? Az a magas zöld kockaépület a temetőnél. Előtte az imbolygó lépcsősor-piramis. Míg felér az ember, már mindent tud, mindent pontosan elképzelhet, van rá ideje. Az ötödiken homályba vesző, hosszú kórházfolyosó.

- Kit keres, néni? -

- Az apámat. -

Távol fehér köpeny, arctalan, közeledik.

- Mikor jött be? -

- Lehet úgy egy éve. -

- Várjon! -

A köpeny magára húzza a nővérszoba ajtaját, de hamarost bentről:

- Az 515-ösben... -

Tudtam! Csak be kellett jönnöm! Minek tökölődtem annyit?

- ... az 515-ösben volt. Meghalt áprilisban. -

A fehér köpeny lebegve felemelkedik, mint egy levitáló vászonrúd. Mintha kizuhannék a tudatomból. Mintha nem én lennék.

- Láthatnám? - A hangomat akár kézzel is elkaphatnám: súlyos.

- Jöjjön utánam! -

Az egyetlen mód, hogy megbizonyosodjak: tényleg NINCS, vagy még mindig ott ül a fehér bőrfotelban a két ablak között az ajtóra függesztett szemmel, jövök-e már. És NEM mentem! Beletörődtem, hogy meghalt. Mert mondták. Meg a gyászjelentés. És eltemettük hamvait egy rézedényben az anyám porcelán urnája mellé. De hogy tényleg ő-e, akit gyászolok, erről eddig nem volt bizonyítékom.

Az alagsorban csövek kötegei között zöld lámpák. Egy fehér ajtó. A köpeny kitarja előttem. Belépek.

A levegő friss, zümmög a légkondicionáló, viaszosvászon hordágyak, zöld lepedők, csillogó boncasztalok, tisztaság és klórszag.

- A nevét! - szól a köpeny.

- Stráhl József -

A fény egyre zöldebb. Mint egy akváriumban. Mintha álmodnék.

A köpeny a falak előtt egy mozdulattal elhúzza a zöld lepedő-függönyöket. Minden oldalon fiókok, kb. 40x60 cm-esek, a földtől a plafonig. Több száz. A gombokon cédulák, ábécében.

Egy gombnyomás megint, a mennyezet alól kigurul egy fiók, és lassan, hangtalanul leereszkedik. Elém. A köpeny visszahajtja a zöld lepedőt.

- Apu! Apu! - suttogom. Legszívesebben ráborulnék, sírok és nevetek egyszerre. Félve meg-simogatom ősz fejét, a gyér haját, érzem a koponyát a tenyerem alatt. Nem is hideg!

Ekkor kinyitja a szemét, rám mosolyog azzal a jól ismert szelíd jósággal, amivel helyre-simította mindig az élet kellemetlen kinövéseit, lecsillapította a düheimet, amivel helyre tette a rendezetlen dolgokat. Most a hátam mögé pillant, és a szája elé emeli az ujját, int. Fölé hajlok, hogy halljam:

- Palinak el ne mondd! Szegény hadd nyugodjon meg, hogy nincs már velem gondja! -

- Jaj! - nyögök fel, és csókot lehelek a homlokára, ahogy szoktam.

- Apu! - dünnyögök a könnyeim között, szipogok, folyik a meleg lé az arcomon, és csak belül mondom, de hisz hallja, ha akarja, hogy jöjjön már haza! Hogy hová? Nincs helyed? Hát mondjuk nálam. Jó? Amúgy jól vagy? Hülye egy kérdés. Elmosolyodom, ő is elhúzza a száját. Ott állok bután és tehetetlenül. Még simogatnám, meg mondanám, hogy majd jövök megint, és hogy mit hozzak. De hallgatunk.

Akkor megfakul a fény. Apu arca visszacsukódik magába, olyan most, mint amikor lekerült róla a lepel. Csak a szája körül maradt az ismert, elnéző, jóságos mosoly. Ha tudnám, meg-mintáznám, gondolom akkor, de már nem mondok semmit, és nem történik semmi.

A köpenyes megfogja a karomat, és hátravon. Gombok, kattanás, és Apu halk szisszenéssel felemelkedik, megáll, majd a helyére siklik. Automata. Katt, szól a halk zár a falban. Már nincs sehol.

Egy ugrással kinn termett, hogy felerősítse a rádiót: híreket mondanak, meg „meteorológiát”. A leves már fő, a galuska készen. Elővette hát a sárga terítőt, kirakta a tányérokat, töltött a poharába a vörösborból. Ebből a flakonból zöld madár lesz, tervezte. A nappali szobában még nincs egy se.

2005. április 8.

Ketten egy homályos szobában. Váratlan vendég: a lányom. Ideszaladt magában. Hallom, pedig nem akarom hallani.

ÉN - Látod, hogy keresi a fészkét? Ni! Minden gerenda alá bekukkant. Milyen kétségbeesett lehet! Hova rakja most a tojáskáit? -

Nem azért jött, hogy a fecskékről fecsegjünk.

Ő - A műtét háromesélyes, hogy aztán gyerelem lehessen. Mindent elkövet. Rendes doki. Csak az egyik petefészket kell eltávolítani. Ha nem rákos, -

ÉN - Honnan tudná, hogy nem én bántam el a fészkével? Engem lát a közelben. Most biztosan rám haragszik. -

Ő - Akkor jöhet a hormonkezelés. Rémes lesz! Rosszul leszek, hányok, fáj mindenem. Volt már ilyen, akkor is szenvedtem, csak akkor hiába. Most kiveszi a megkisebbedett miómát, akkor talán... -

ÉN - Hontalan madárcák. Tán nem is fecskék? Rozsdafarkúak. Tényleg! Rovarokra vadásznak a zugokban. -

Ő - Ha pedig mégis, akkor kivesznek mindent. Hátha megmaradok. De gyerelem nem lesz. Érted? -

Mondja, mondja, hallom, de nem látom! Ott gubbaszt a rekamién, a sarokban, félsötétben. A szeme árokban ül, a szája mozog, az arca fehér. Az egész olyan nem evilági. Szorongató. Másutt vannak tán az árnyékok, mint kellene? Ez nem a lányom! Ez egy ismeretlen, sejtelmes és ijesztő figura. Mögötte a falra rajzolt zöld fejek himbálóznak, mintha táncba kezdenének. Fejtánc-körtánc.

Én a másik sarokban, átellenben nézem őt és hallgatom. Riadtan fut az agyam a rossz sejtéstől a még rosszabb felé.

Az éjszakai álomom böffen elő, és eltakarja el ezt az arcot! A vonatot látom a sok utassal, a tájat nem, azt csupasz, sárga, égig érő löszfal takarja átláthatatlanul. Hülyeség! Nem vonat ez, villamoson ülünk Nórával. Hirtelen megáll. Elfogyott a sín. Felszedték. A Körút háborús földhányásokkal teli. Egy másik villamosra várunk a járdaszigeten. Sín nélkül? A romos városban villamos? Képtelenség. Ácsorgunk értelmetlenül. Fáj a lábam. Hosszú gyaloglás után egy kifőzdébe fordulunk, koszos és bűdös kis csehó, nem vagyok éhes, undorodom. Viaszosvászon asztalok, nyikorgó székek, füst. Nóri eszik, én valamit varrok fekete cérnával. Kinézek a kirakatoméretű ablakon: szemben hangtalanul épp ledől a ház. A tetőn át füst tódul, aztán lángnyelvek csapnak fel, téglák és törmelék hullik, az ablakokból tűz vörös fénye árad. Nézem, és nem félek. Hulló törmelék kopog a kifőzde kirakatüvegén. Veszélyes ittmaradni, fogom hát Nóra kezét, és kirohanunk.

A hangja az övé, csak az arca nem:

Ő - Ha pedig mégis, akkor kivesznek mindent. Hátha megmaradok. De gyerekelem nem lesz. Érted? -

2005. április 9.

Ma már minden a régi, a megszokott. Az álmok sem gyötörtek céltalan és szorongató utazással. Az az arc a sarokban, csak az kísért ébredésem óta. És a szavak.

Mit mond a Ji King?

Jajj!: „Erdész nélkül hajtja a szarvast” Csak a vágy hajtja, de az nem megalapozott, a cselekvés így kudarchoz vezet. Jajj!: „Véres könnyek hullanak.” Felül kell kerekedni, új utat kell keresni, más irányok felé kell fordulni, mert a vér és a könny nem viselhető el sokáig. Jajj!!

Óm, bur buvaszvaham/ Tat szavitur varinnyom... - dúdoló magamban... „Átvenném a bajt, ha adnád, Uram!”

„Tessék, téged illet!” - hallom, és máris tépi a gyomromat az étel, kerengeti a nedvtelen tömlőt.

Akkor most valóban átvettem volna? Hiszem!

És bizonyít a mosoly, amelyet arcomra csalt reggeli 40 lépéses sétámon a kert: áthatóan és erőszakosan virít a gyöngyike, lila fürtöcskék bókolnak, haragosan zöld borostyánlevelek kúsznak köré, tavaszi zöld húsos cikkcakkok közepén napsárga láncfűkoszorú. Mint egy megtervezett ikebana. A kút körül így köszönt a reggel.

Átvettem volna? Tényleg? Óm, bur buvaszvaham... A kerti szék a verandán, hasamon a könyv egész nap, olvashatok! Nem kell rohanni sehová. Néha leteszem, hogy kikászálódjak a fura meséből, azután megint vissza, lapozok. Széles öröm fog el ettől a fene nagy szabadságtól. Ebbe aztán a betegség bőven belefér. „Csak őt kíméld már, Baba! Legyen egy kicsit boldog!”

Az almafa alatt a fodormenta friss, pozsgás új levelei harsognak. Megtépem. Gőzölög a teavíz. Az édeske és a citromlé után három zsenge mentaág a hasas kannába. Ez az illat! Behunyom a szemem, és szétárad bennem megint az öröm. Ma már harmadszor. Megérdemlem, hogy szeretsz, Baba! Add hát még nekem a szenvedést! Túl boldog vagyok itt.

2005. április 25.

Hét nap Pesten. Hétszer 24 óra zűrzavar. Feladatok percnyi magány nélkül, reggeltől estig tartó rohanások. És hogy belejött! Ösztönösen felgyorsította a tempót, nem maradt használatlan perc, megszűnt a spontán tétovaság, a magába felejtkező tünődés két mozdulat között. Pest.

Pest alatt, a topográfiai helyen, természetes zaján, sebességén, szagán, vibrálásán kívül a „csatlósokat” is érteni kell. Mindazokat, akikhez tartozik még, bár egyre fogynak. A gyerekei és barátai. A rokonok mind eltemetve. Akik elvileg rokonok lehetnek még, nem számítanak. Sic.

Most aztán már idehaza sem tud mit kezdeni magával. Ráadásul esik. Minden nedves.

Mintha elhagyták volna, mint feleslegeset.

Mintha elhagytak volna, mint feleslegeset... A fű és közöttte a gaz térdig ér. Oly életdús, hogy már csak a napfény hiányzik a tökéletes szépséghez. Ezer pitypang sárga virága virít, pótolni akar. Azt mondja Maria Treben, mosva rágd el a szárát. Keserű. Hányat is? Nyolcat, az tesz jót az epének. Tépem, s taposom a füvet, mint a Balaton vizét, gázló nekiveselkedéssel. Két összemarék pitypang virága melegszik a tenyeremben. Szirupnak a pitypang-méz Kata szteroiddal gyilkolt májára jó lesz.

Kár, hogy Nórának teljesen érdektelen, mit tud a természet.

- „persze-persze” - bólogatna, és közben bevonul a kés alá.

Állok lelkem őse, Zács Lili kispadja mellett, és a kiszáradt almafa törzsét bámulom. Tavaly barnára festettem. Csillog, mint egy bútor. Csak az ágai emlékeztetnek arra, hogy valaha almafa volt. Ide, a halott almafára szokott ülni a Gerle, ha erre jár délutánonként. Ma ő sem jön, hisz megint pereg az eső. Bemennék. A nyitott ablakon át Solvejg dala a rádióból. Fülelek, elmosolyodom. Baba! Hát persze! Érzem, oldalról meg-megrezzen az ág. Mintha madár. Odakapom a fejem. És igen! Itt ül az orrom előtt az élő almafa apróleveles éledő, tavaszi ágán bizonytalanul. Nehéz az ágnak egy gerle, de nem zavarja. Rám néz, és ázik.

Először 13 éve a petúniával teli virágládára ült az ablakban Pesten. Hiába, hogy az utca forgatagán túl, a téren milljom zöld ág várta, hiába, ideült, és befelé pislogott. Óvatosan félrehúztam a függönyt, rám nézett, és nem repült el.

Régen Bandi beszélt nekem a galamszürke, feketegalléros városi gerlékről nagy szeretettel. Hát eljött elmondani, hogy most már ő a Gerle. Azóta eljár Pesten az ablakba.

Ide meg az almafa ágára.

Ötször mosott pitypangvirágaim áznak, s ő még mindig ott ül. A nap bágyadtan vigasztal a súlyos felhőkön át, aztán mégis elbújik. Hallom, odakinn a zöld hullámpalán pereg az eső. Kinézek, és hallom is már:

Ő - Mondok, megnézem már azt, aki földöntúli mosollyal a szája szegletében járkál a kertjében, meg odabenn a szobában a kék madarai között. -

ÉN - Rámfér már egy kis gyengédség. Még nem hevertem ki Pestet. -

Ő - Ott is rád-rád néztem, de észre sem vettél. -

ÉN - Nem tudtam kiemelni a lelkem a feladatözönből, pedig máskor mindig érzem, ha a hátamra teszed a tenyeredet. Azelőtt ez nem volt szokásod. -

Ő - „Rajtam ragadt a gesztenyehéj” -

ÉN - Aha. Szóval most csupasz vagy és tüskétlen. -

Ő - Valahogy jeleznem KELL a lelkem jelenlétét. Nincs materializálás, bármit hallasz efelől. Tévhit! -

ÉN - Baba másként gondolja. Meg aztán ott vannak az álmok. Például az, tudod, amikor elalvás előtt, még Pesten a kicsi szobám plafonját bámultam... -

Ő - Te cellamániás! Itt mégis három szobát laksz! -

ÉN - Sőt! Kiterjesztettem a cellám falát a látóhatárig. Belül meg összebb húztam. Itt lakályos és meleg, és „tilos az Á!” -

Ő - Szóval, nyitott szemmel bámultad az abszolút sötétséget, és egyszer csak megjelent a plafonon egy csillag... -

ÉN - Ja. Az a legfényesebb ott, a Holdhoz közel. Ragyog és gyönyörű. Azután átváltozik egy gömbalakú, négypropelleres űrjárművé. És lebeg a falon. De hiszen az már az árnyéka! Meredten figyelem: Nem mozog! Az árnyék ráégett a falra! Segítség!... -

Ő - Nyöszörögsz, félsz, rád nyitok, és nem értem, mi a baj. Akkor meglátom a falon. És én is félek. -

ÉN - Bebújtál mellém. -

Ő - Simogattad a koponyámat. -

ÉN - Meg a hasadat. Olyan hideg volt, amilyen szokott lenni. -

Ő - Átöleltél. -

ÉN - Boldog voltam. -

Ő - És el kellett mennem. -

ÉN - Arra ébredtem. Rájöttem, a karom a paplant karolja. Se űrjárgány, se csillag, se te. És nem találtam a villanykapcsolót. -

Ő - Sírtál. -

ÉN - Reggel nedves folt jelezte a kispárnámon. -

Hirtelen röppent fel a Gerle. Tolla suhogása nagyon igazi volt. Utánanéztem. Egy foltos macskát láttam ballagni túl, a nagy fehér fal előtt.

2005. április 26.

Nóri még kislány, Kálmus még kisebb. Ülünk egy szoba-konyhás lakás konyhájában. Mintha otthon volnánk. Egy fénykép a falon: rajta a két gyerek piros ruhában piros háromkerekű biciklivel, Kálmus félig lemaradt szélről.

- Látjátok? Nem jön - nyafog a kicsi.

- Dehogynem. Légy türelmes! -

A falon át lépcsőn felsiető cipősarkak.

- Hallod, anya? - derül fel Nóri.

Azonnal kopognak is az ajtón. Kinyitom. És ott áll a várva várt! Szeghy Sanyi a házból. Fiatal, mint amikor ismertem. Mégis mennyire megváltozott! A szerény, érettségre készülő fiúból harsány vagány lett. Vagy inkább bohóc? A fején rózsaszínű keménykalap, csőnadrágja is rózsaszínű, felette kinőtt csau zakó a harmincas évekből, karja sután lóg ki mandzsetta nélkül, alatta sárga-fehér nagykockás ing, felette piroscsíkos kötött mellény. Ejha! Meglepődöm és örülök neki. Átölel, én is átölelem a nyitott ajtóban. Nem jön be, csak értem szaladt fel, és megyünk. Nem tudni, hová.

Megyünk, bújok hozzá, érzem a csau gyapjú-bolyhos puhaságát és a meleget.

- De jó, hogy átölelsz. Biztonságos. -

- Na látod! Ezért jöttem. -

Miért pont a Sanyi a házból? Húsz éve, hogy egyáltalán az eszembe jutott.

A fűnyírón kereket cserélek, rövidebbre kell vágni a télről száradt, lappadt fűcsomókat. A hodály betonján guzsorgok, a piros műbőr hokedlimaradványon.

Na, persze akkoriban mindig a konyhában történt minden. Anyám ott főzött, ott írtam a leckémet a hokedlin, ott tanultam, ott pletykáltak a szomszédasszonyok, ott szólt a rádió, ott ült Sanyi a rémes lábszagával, olykor utáltam, olykor jó volt, hogy jött, ott írta helyettem a fizika leckémet, mert ő reális volt, technikumba járt. Hát innen a konyha.

Ásó is kell, hogy nagyobb tányérokat csináljak a bokrok és a fák alá. „Precíz Mariska” - mondaná Heci. Tán épp most olvassa az ősanyáimról szóló történeteket. Lehet, épp az utolsó, a tatárjárásban áldozatul esett ősömet, aki visszafelé a 24. Errefelé volt a birtok, a Bene patak szegében, a Szegben. Ott élt a Szegi-család. Meneküléskor erre az ősanyámra maradt a ház, a cselédség, a vagyon gondja, a szekérre pakolás, a lovak. Utolsónak indult ki a kapun a Mátra erdeje felé. Elkapta egy tatár előőrs, meggyaláztak, megkínózták, megölték... Szegi Sarolta, az utolsó megírt Anyám.

Ezért jött elő álmomban Szeghy Sanyi. Beugrott egy régen eltemetett név a kamaszkoromból. Jó pajtás volt, egy házban laktunk.

2005. május 2.

Rendben akartam hagyni a kertet, a házat, mielőtt újból Pestre megyek. Nórit műtik. Ott akarok lenni. A játék többesélyes. Kiizgulom a legkedvezőbb fordulatot a kórház folyosóján.

Ha van a holtaknak erejük beleszólni a kiválasztottjuk dolgába a másvilágról, úgy Pisti néni latba vetette még a hamvait szóró víz permetjét is, hogy akkorára nőjön itt a fű, belegebedjek a lenyírásba. Utálta Fügedet, utálta, hogy itt vagyok, hát fussak gyorsan Pestre. Mindegy, miért. Pestre, ahol odahagytam a gyerekeimet. Szerinte.

Fehér kórházi fény, fehér modern kórházi magasított vaságy. Föléhajol az orvos, kezében pravaszh villog. Élettelen és aszott kar lóg ki a takaró alól. Beledöfi a tűt. Háromszor szúr. „Így biztos” - mondja. Megtörtént a halálba injekciózás fehér fényű misztériuma. Ott kavarg az egész Perényi-rokonság, jajveszékelnek. Én is szorongok. Közben tudom, hogy már el is temettük. Félek. Felébredek.

Folytatom a feladatot. Mint Isten a világot, 6 nap alatt nekem is sikerült rendbe hozni a kertet, még a fák is megkapták a tavaszi permetet. Utána a lakás nagytakarítása. Kész. Indulhatsz.

Ekkor egy telefon: „Anyá! A műtét elmarad. A kritikus sejtekkel telt ciszta eltávozott. Minden oké, jöhet a baba! Tamás sírva fakadt a boldogságtól.”

A szerződést elfogadták odafenn. Vajon hogyan tovább?

2005. május 14.

Lolinál vagyok, tudom. A lakás szobakonyhás és ismeretlen, mint az a nő is, aki még ott ül mellettem a szoba ajtajában. Alacsony sámli guzsorgunk, kukoricát morzsolunk, és nagyon jóízűeket nevetünk. Jókedvünk minduntalan viháncos kacagásokba fullad.

- Nagyon jó! - mondja fékentartott mosolygással Loli.

Velem szemben álldogál a délutáni, félsötét konyhában, aztán felnevet, mintha egy vicc végén volnánk.

- Örölsz most, ugye? - kérdem.

- Természetesen! - válaszol a szavajárásával. - Nagyon! -

Gyanúsan túloz, nem szokása. Felnézek. Loli arca sárga, és csorog rajta a veríték. Megijedek, de palástolom.

- Tényleg örölsz? - ismétlem zavartan.

- Persze! - kiáltja, karjait ölelésre tárja, felém lép, és tényleg átkarol, a feje a vállamra csuklik. Rögtön tudom, meghalt. Felemelem. Nagyon könnyűnek érzem, a szobába viszem. Szemben a párnákkal feltornyozott ágy régimódi csipkével leterítve. Ráfektetem, és megigazítom a fejét, hogy le ne guruljon.

- Szólj az ügyeletnek! - mondom annak a másiknak. Közben tudom, már csak a halált megállapítani jöhetnek.

Lihegek, dobol a szívem. Csak nem Loli súlyától, hiszen az mintha már légnemű lett volna.

Felriadok. Az iszonyat? A félelem? Nem. A szívem rendetlenkedik, az invitálta ezt az álmod palástnak. Meg kell nyugodnom. Felkelek, félrehúszom az ablakon a függönyt, mint máskor, ha gyanúsan világos a szoba. Most is benéz a kerek Hold, és az ablak alatt az almafám újra felvette Jóságos Öregapó dús, zöld köntösét, vigyáz rám, és bólogat:

- Menj csak vissza aludni! Holnap megint Pestre utazol, és még annyi a dolgod! -
- Ne mondd! Szerinted vissza tudok aludni? Lolin fog járni az agyam. Nevetve meghalni... -
- Pihenj! - susogja félálomban az almafám, és búbjára húzza hálósipkának a fényes teliholdat. Nevetve meghalni... Hm... Ballagok vissza. Az agyam még meleg...

2005. május 20.

Két és fél órája húzza a hátát a hátizsák, ráadásul végig állt a zsúfolt buszban. Mosolyogni sincs kedve, pedig úgy szokta üdvözölni a házat, ha belép. Csak elnyúlni! Pár percre csupán! Teli a veranda rozsdás orgonaszirmmal, meg szárazak a virágcserepek, meg kipakolni, meg...

Majd, majd... és oldom a vállamról a zsákom, és az már mint a Nagy Lila Búgócsiga landol a hokedlin. Azt a Nagy Lila Búgócsigát a tüdőgondozóban kaptam. Azt hittem még az úton is, hogy mire hazaérek, elveszítem. Szerettem volna, de nem. Itt van.

A tüdőgondozó várótermében pördült elém a kintről szürke verőfényt árasztó homályban, a hideg közönyben. Pörgött és bűgött, pörgött és bűgött. Mindig ugyanazt: „daganat,... daganat,... daganat...”

Itt ugyanúgy pörög, mint másutt. Még felkészületlen vagyok, hogy leállítsam. A bölcs Buddha szerint az emberi gondolatok olyanok, mint az ide-oda ugráló, megkergült majmocsák. Hol erre gondol az ember, aztán meg arra, ahelyett hogy megfékezne a majmokat, és a lelkére koncentrálna. Akkor eljönne a nyugalom. Én most mégis azt mondom, csak hadd ugráljanak azok a majmok! Még mindig jobb, mint ez a monoton susmorgás, ahogy riadtan és csöndben, szorongva egy sarokban ülnek a majmok, mert megjelent a Nagy Lila Búgócsiga. Eltűntek a jó kis cikk-cakkos gondolatok, és maradt a rögeszme: a Nagy Lila Búgócsiga.

Éppen most, amikor végre élvezhetném itt a fényeket, a levegőt, a madarakat, a Boldogságot!

- Ezt jól kicsináltad, Pistike! -

- Mindig ezt mondogatod, Marcsikám. Már ez is olyan, mint egy rögeszme. Szerinted én volnék az a bizonyos Nagy Lila? -

- No nem! De összetartoznak, azt hiszem... -

- ...hiszem ... hiszem ... sssz... -

A hátam mögül zümmög a hang, mint egy szúnyog. Nem figyelek rá. Majd ha végeztem, kinyírom, meg ne csípjén idebenn! De mégsem szúnyog az...

- Persze, hogy nem. Pisti néni vagyok. Folyton gondolsz rám gonosz feltételezésekkel. Nem eresztesz. Meg kell beszélünk... -

- Érdekes! Én meg azt érzem, Pisti néni gondoskodik rólam gonosz indulatokkal. Jól kiszámítottan irányítja a dolgaimat. -

- Tudom, mit gondolsz. Ezért jöttem. Ne képzeld, hogy hatalmam van bármit is irányítani! -

- Hatalom? Szándék! Ha Babához nem fordulhatnék, rettegnék. Egyfajta lelki együttélés, mint a kullancs a bőrben, Pisti néni itt van velem. Rám ragadt. -

- Jól tudod, hogy azért vagyok itt, mert folyton rám gondolsz. Nem szabad akaratomból jöttem. Te kényszerítesz. -

- Ez a Lila Búgócsiga időzített bomba! Pisti néni átka! Folyton Pestre rendel majd, pedig véglegesen fügedi szeretnék lenni! -

- Mindig visszajössz ide, hát mi a baj? Vár a házacskád, Marcsikám. -

Odakinn süt a nap, idebenn meg a hangok. Már nem csak szúnyogzümmögés, hanem padlórecsegés is, szű pattogása és tányérok repedése, egérsurranás, léptek nesze, és a suttogás. Ha nem szólnának a magnón a Sai-badzsánok, a jelek tán szét is feszítenék a falakat. Felkiáltok:

- El kell tűnnie végre! -

- Nem létezem. Szétszóródtam a vízszugár hátán. Hová tűnnek még, hogy ne zavarjam köreidet? -

- Egy hónapja temettük, és pontosan a hófordulón derült ki, hogy a tudómön daganat van. Véletlen? Nem. Minden összefonódik a még mindig áradó ellenszenvével. Élő kisugárzás. -

- Hónapok óta vártad a halálomat. El sem búcsúztál. Kotoltál falun. -

- Igen. Sajnálom. Talán el kellett volna búcsúzni... -

- Amit rólam feltételezel, mind benned van. Nagyon jól ismered te a lelkek összjátékát. Bandival is ezt csinálod. Vajon miért? -

- Honnan tudja ezt Pisti néni? No, persze, miért ne tudná. De Bandival legalább még mindig jó beszélgetni. -

- Mint a más halottaiddal. -

- Ők nem szólnak bele a még élő életembe. -

- Nekik nem voltál elkötelezve. -

- Mint ugye Pisti néninek. -

- Voltál! -

- Nem szegtem ígéretet. -

- Dehogynem. Végleg ideköltöztél. -

- De hát mindent megkapott! -

- Az betegápolás volt? Mint a rongyot, hurcoltatok egyik kórházból a másikba. Tehetetlenség, kiszolgáltatottság és félelem. -

- A halálfélelemtől senki nem menthette volna meg! -

- Te itt élvezted a megvalósult álmaidat, mint egy intellektuális kéjenc, én meg egyedül, segítség nélkül, vakon, bénán, fájdalmak között... -

- Mindezekért engem okolt, és gyűlölt. -

- Be sem jöttél az utolsó két hónapban. Te gyűlöltél igazán, keményen. -

- Csalódottság volt bennem. Elveszítettem azt a Pisti nénit, aki valamikor egészen más volt. Aztán a csalódottságból közöny lett. Gondoltam, ahányszor meglát, tovább nő a gyűlölete. Ha nem lát, az eszméletvesztések szépen megkoptatják a képemet, a haragját, és békén elmegy. -

- De nem feledtelek. -

Könny tekeri az orrom tövét, de a szám szélét megkeményíti a vád, hogy mindez Pisti néni ítélete. Hogy része van a sorsomban. Végül tombolni volna kedvem, mint álmatlan éjszakai mon, amikor izzadok, amikor futhatnék támad, és csak karom-lábam fárasztásával tudom megfékezni az ideges remegéseket, akkor felkelek, és teszek-veszek értelmetlenül.

Kibámulok, kezem ökölben. A házfal lila lett, alkonyodik, elszürkülnek a színek, a hangok zúgó csenddé erősödnek. Ebből a hosszan nyúló csendből támad mögöttem Pisti néni szuszogása, ruhájának suhogása, és koponyámban lassul a vér rohanása.

- Évtizedeken át megjátszotta a bűbáj nagynénit, aki mindent lenyel, s még mosolyog is hozzá. -

- Vállaltad az ápolásomat! Nem álltad a szavad! -

- Semmi megoldásba nem ment bele! Mit akart tulajdonképpen? -

- A te dolgod volt megtalálni! Szeretettel sikerült volna. Ami hiányzott belőled. Belőletek. -

- Nőrit ki kéne hagyni a bosszúhadjáratból! -

- Nem járok haza a volt lakásomba azt a lányt kísérteni. Ajaj, Marcsikám, egy intelligens, felnőtt nő, és tele babonával! -

- Nem-e? Álmodok és idegeket öl. Drágán fizetünk azért a rohadt lakásért! Megrontja, amit lehet még. -

- Micsoda gonoszság lakik benned, Marcsikám! Mindig éreztem, még féltem is tőled. Anyagiasságod kiölte belőled az emberi irgalmat. -

- Újabb elevenbe hatoló szúrás. Nincs erőm vitatkozni, hisz erre józan, logikus érv nem is létezik! Azt hiszem, mégsem vagyok elég gonosz ehhez az egészhez. -

Szétfeszít a levegővel való hadakozás. Élőkkel könnyebb. Ráadásul sajnálom. És meggyőzhetetlen.

Felállok, bekapcsolom a rádiót. Tűnjön el végre! Végleg!

Jaj, Baba, milyen gyönyörűen tudsz segíteni! Dvořák muzsikája. Mindenből kilépve hallgatom. Ám a pianónál újra felszisszen a nesz.

- Jól kibeszélgetjük magunkat, Marcsikám. -

- Végre bevalljuk, amit gondoltunk egymásról. -

- Négy évvel ezelőtt kellett volna másképp döntened. -

- Amikor a házat vettem? Hát erről van szó? Megint csak erről? -

- Hátrahagytál mindent, kötelességet, felelősséget, és elmentél falura, méltatlan környezetbe állítólag boldogságot keresni. -

- És találtam! Itt a baj! -

- A felelőtlenységben a baj. -

- Hát persze! Először 2001 áprilisában, éppen négy éve hívtak be a tüdőgondozóba. Akkor kiderült, semmi vész, valamit elnéztek. Szóval az volt a figyelmeztetés? Hogy jó lesz meggondolni azt a házvásárlást, ugye? -

Már rikácsolok. Attól félek, kicsinál az öregasszony így, holtában is.

- A lelkiismereted, az csinál ki! Sokunkat tönkre tettél már magad körül! -

- Úristen! -

- Elhatároztad, hogy 2004-ben mindhármunknak meg kell halnunk, mert te akkor leköltözől végleg. Nénéd és Apád igyekezett is. Velem nem volt olyan könnyű. De azért megoldottad, Nóra vállára raktál, és huss!... Ott húztad ki az utolsó hónapokat, amíg végre elpatkoltam illedelmesen. Nóra ki sem várta, beköltözött a lakásomba! -

- Ennyi sérelem hogy fér meg egy átlátszó öregasszonyban? -

- Tévedsz. Nem visszavágás, nem megtorlás, csak azt akarom, hogy felfigyelj. -

- Belekeverní a békémbe. A mélyre fúródott nyílvevűők sajognak, némelyik el is mérgeđ. Most jó? -

- Nem én intéztem el a daganatodat, hogy tudd. De nem lesz többé felhőtlen az életed, tele a kísértő gondolatokkal! -

Az ajtóban álldogál és vár. Szemrehányással telt a tekintete. Mintha folytatni akarná.

- Ha a gépeden beragad egy billentyű, már rám gyanakodsz, tegnap kettérepedt egy tányér, rám gondoltál vádlón. Sok gyűlik a rovásomon, mert gonosz jeleket látsz minden apró történésben. -

- Nincsenek véletlenek. Ósdi közhely, de olyan borzasztóan igaz, muszáj hinni benne. -

- Sosem bántottalak életemben. Csúnyán fordult. -

- Meg kell találnom az okokat. Talán nem lett volna szabad vakon hinnem, hogy Baba tenyerén ülök. Hogy örökre itt maradhatok. Túl szép volt minden. -

- Ha körülöttesd sűrűn csapkod a mennykő, az egyik előbb-utóbb téged is eltalál, ezt gondoltad, igaz? De a mennyköveket nem én hajigálok! -

- Valami átokféle mégis van a dologban. Épp élvezhetném ennek a milliónek a szellemét és szépségét, erre tessék, kezébe kaparint az egészségügy. Ha hagyom, többé nem menekülhetek. Ezt ugye érti, Pisti néni? -

- Szedd meg a bodzafát, bújj az illatos ágak közé, és rúgd félre azt a Nagy Lila Búgócsigát! - Felnevetek.

Már csak a fridsider zümmög mögöttem. És a Búgócsiga pörög folyvást. Teljesen le kell kopasztanom minden rétegét, mint egy hagymának, (Ó Peer Gynt-i közhely, milyen igaz vagy!) amíg elő nem áll csupaszon a terv, hogy mit lehet egy ilyen daganatos helyzetben tenni.

- Mosolyra fel! - hallom az ismerős hangot, s érzem egy kéz melegét a vállamon. Közben felerősödik a zene a rádióban, mint egy bizonyíték: Mozart Üvegharmonika kvintettje! Bandi „Lapos sztori”-jának a kísérőzenéje! A Rondó! La-lala-la...

- Hát itt vagy, Bandus? -

Cseng-bong a muzsika, látom a lapos figurákat az első filmből, ami házasságunk első esztendejében készült.

- Hát Pisti néni? Eltűnt? -

- Felteszem, a bodzafa alatt vár. Nem csípi a komolyzenét. -

2005. június 2.

- Déjà vu - gondolta.

Már dúlt a Lila Búgócsiga-korszak.

Ült a piros műbőr hokedlimaradványon a hodály betonján, ahogy szokott, és a kertet bámulta. Kifelé bamba fapofa, belül a majmok, akik közben a Lila Búgócsiga engedelmes szószólói lettek: doboltak az agyán mint kényszeres gondolatok... „mene-mene-mene-külés” ... Hogy miképpen lehet megmenekülni a kínok és a kiszolgáltatottság elől, hogy ezt a kertbeambulást még csinálhassa egy darabig. Minden esetre tovább, mint azt az Egészségügy akarná.

- Ez már volt. Déjà vu - gondolta. És felrémllett egy színpadi jelenet.

Igen! Ő ezt megírta! 1990-ben, hajderég! Egyszer véletlenül megtalálta: féligkész dráma. Még tavaly is tett hozzá. Most aztán igazán be kéne fejezni! Egy truváj volna! Mint ahogy a Lila Búgócsiga-korszakban annyiszor, hirtelen más lett, hirtelen eláradt benne valami bágyadt-szomorú belenyugvás-féle. Bámult kifelé.

- Ha megírta, akkor már csak meg kell élni! A Halált... -

... Azt, akit a falra rajzolt, és amikor kész volt, akkor vette észre, hogy hiába csinálta az eredetit a Gross, ez mégiscsak az ő teremtménye, merthogy épp az az álombéli, aki eljött érte egyszer, régen. De akkor valaki leterítette. Megmenekült.

A koraesti erdő lila útján ballagok, a ritkalevelű fák sziluettje fölött ibolyaszínbe hajlik az ég, ferde fények rezegnek a levegőben, lenn az úton, a fatörzsek tövénél arany pászmák: búcsúzik a nap. Csend. Váratlanul felbukkan az ösvényen egy hatalmas árnyék, közeledik, már-már elér, és magába ölelne. Akkor meglátom őt magát, feje felbukkan a koronák magasságában, fekete gombszeme fénylik, mint fekete gyöngy, csúfondáros mosollyal és merőn néz. A fülei óriási, kerek egérfülek, lépésenként bókolnak. A két szem között vastag, acélos fényű varjúcsőr ing. A vékony világoskék nyak a robosztus fejet nehezen tudja tartani, lépésenként az is lendül, és vele az egész test. Kecsesen fordul a fej, rugózik az enyhén görbülő csőr, a tojásdad óriási test acélkéken csillogó, apró tollakkal fedett. Az eget már elfedő, közeli alak tánclépésben billeg felém halk rokokó zenére. A vékony madárlábak menüett-léptekkel közelednek, karjáról acélké, strucctollpuhaságú rojtok, hatalmas pihés szárnyak lebegnek ütemre és lágyan, Szárnya van, és lábon jár! No, persze, az ezüsthéjú kecskekörmök, mint apró paták ritmusra szökkennek, alig érintik a földet, mintha képtelen volna megállni ezeken a könnyed hegycéskéken, folyvást lebben, s közeledik. Az én káprázatom mosolyog és gyönyörű.

Hirtelen bizonyossá válik, ő maga a Halál.

Nem félek, mert túl szép. Egy elragadó látomás.

Mégis Babához fordulok fohással már félig ébren, s a Halál azonnal meghal. A lábaimnál hever hatalmas szárnyforgója, akkora, hogy elfedi az erdőt, csak a hatalmas forgót mered előttem. Az apró tollak mint pihék, bőre acélkéken húzódik-borzong. Túl csak sejtem a testet. Oldalt pedig az összetört csőr hever. Szarucsonkjai egymásra csúszva. Ezüst fények csillannak a metálós, liláskék roncsokon.

Mély lélegzetet veszek félig még álmomban, és tudom, hogy ez egy OLYAN találkozás volt. Még jelzés csupán. Emlékezni fogok rá a valódi utolsó pillanatokban.

2005. június 5.

- Nézd, Papi, bogarat hoztam! - mutatja Boróka a két ujja közé csippentett darazsat.

- Muti! Jé! - mondja Péter a gyerekeknek, megfogja a csuklóját, és komolyan ránéz: - Most lassan, óvatosan nyisd szét a két ujjadat. Jó! -

A darázs kábultan mászik a gyerek ujjá bögyén, Péter oldalról ráfúj, mire elszáll. Hatalmas sóhajtással nyugtázzuk, hogy a gyerek megmenekült egy csípéstől, mi meg a hajcihőtől, ami vele jár.

- Ne fogd meg a bogarat, kérlek! Jó? -
- Mér? - kérdi a hároméves. - Szeretem a bogarat. -
- Rendben, épp azért. Neki fáj, ha te megfogod. -
- Nekem nem fáj, ha te megfogsz, Papi. -
- Mert nem vagy bogár, Boróka. -

A gyerek lecsúszik a nagyapja öléből, megint a föbe szalad. Péter arcán általam soha nem látott gyengédség ül.

- Nagyon szereted. Jól leköröztél, Péter ezzel az unokával. -
- Némi furfanggal, persze. Hat éve még lányom se volt. -
- Irtó jó, hogy eljöttetek! - mondom.

A veranda a még fiatal szőlőlevelek rebbenéseitől vibrál, az asztalon hús bodzaszörp és eper, a kapu előtt ápoló, régi típusú autó, Péter pedantériáját látom ezen is, a falon bókolnak Gross tizenhatszorosa nagyított figurái, és minden nagyon békés. A lélek is.

- Hogy jutott eszedbe a gyerekkel meglátogatni? Nem macerás? Hisz nincs nagy gyakorlatod a kicsikkel. -
- Nem megyek nélküle sehová. Ennyire ... szóval nagyon. Nem tudom, miért, és nem is töröm ezen a fejem. Minek mindent bonyolítani? Nekem jó, és leveszem a terhet a szülők válláról. -

... Ha el nem vetélek, akkor ilyen Boróka-unoka már nekünk, nekem is lehetne... Csak nem azt a nemletet szereti ebben a csöppségben? Meghökölök. S most minden rámszakad, a három hónapig tartó gyönyörű múlt...

- Az külön érdekelne, hogy én hogyan jutottam az eszedbe! -
- Mindenkinek felteszed a kérdést, aki meglátogat? -
- Nem kell túl sokszor. Tehát tudod, hogy beteg vagyok. -
- Valami eljutott hozzám is. Végül is, mi bajod? -
- Péter! Nem tudsz te olyan jól játszani! -
- No, igen... -
- Ne légy már zavarban! Nem baj, ha törödsz velem, ha búcsúzónak is szántad. Nem tudhattad, hogy tréfa az egész! -
- Egyszer rendeztél egy nagyjelenetet. Most is arra készülsz? -
- Jaj, nem. Inkább válaszolok. Valami nem odavaló van a tudómban. És csak én tudom, hogy mi! Képzeld, Boróka... - megfogom a kislány kezét, az ösztönösen elhúzza, nagyapja térdéhez simul, és nagyon néz. - Általában nagyon takarosan mezőgazdászokodom itt, amibe jól ki lehet fáradni, és jó nagyokat lehet szuszogni. No, egy ilyen alkalommal tátott szájjal szuszogtam épp, hát nem beszippantottam egy muslicát? Köhögtem, köhögtem, de nem jött ki. Gondoltam, hát ha visszaút már nincs neki, tán majd berendezkedik egy hílusban. Kénytelen rá. Magára húz néhány hólyagot, és máris otthon érzi magát. Feltehetően így történt. Én meg

észre sem vettem volna, ha nem deríti ki a röntgen. Mert ha nagy ritkán a tükörbe nézek, nem látok magamon semmi változást. Te igen, Péter? Mit gondolsz, mennyi van nekem hátra? -

Boróka a hangulat elől kihátrál nagyapja térde közül, s mint akit kergetnek, hátrafut. Egy szót sem érthetett, de talán a hangsúly. Most meg az a hülye természetem, hogy nem tudom fékezni a könnyeimet.

- Ne mard magad! Próbáld meg örülni, ha örülsz, hogy itt vagyunk. Azt reméltem, örömet okozok az ötletemmel, és tessék! -

- Oké. Nem rontom el. Látod, még keríthetnél sort néhány látogatásra, futná az időből. Teljesen jól érzem magam, és egyre gyakrabban nem hiszem el. -

- Lehet, hogy tényleg valami fatális tévedés. Nem? -

- Emőke búcsú nélkül ment el. Erre jó a hirtelen halál. -

- Meg az alkohol. Tudod, ugye? -

... Tényleg hülye vagy, öregem. Minek elrontani, ami boldoggá is tehetne. Mosd meg az arcod, vegyél egy nagy levegőt, és kezd előlről hátsó gondolatok nélkül! Már az is szép, hogy eljött. Senki nem kérné számon, ha elfelejtett. Ő is tudja, mit jelentett nekem. Mindig tisztességes volt, bár soha nem szeretett. Mosollyal lépek ki újra:

- Hoztam egy kis sütit. Boróka eheti? -

- Tényleg! Hol az a gyerek? - Péter fura hangsúllyal megemelte a hangját, valami cinkos jel lehet ez, mert a kislány pillanatok múlva megjelent. Addig is láttuk: ott guggolt a mangold-levelek mellett. Most Péter felé nyújtott karral, tenyerével felfelé egyensúlyoz egy kicsi tojást.

- Neked találtam, Papi! - és édes hangocskán kacarász.

- Jé! Nálad tojásokat is lehet lelni? -

- Honnan hoztad, Boróka? -

- A fűben volt. Ott. -

- Vajon ki tojta, hisz nem tyúktojás! És épp ide! Látod, Péter, itt csodák történnek. -

Péter megsimogatja a kislány fejét, a kezébe nyom egy sütit, és egy halvány lökéssel - megint egy összeszokott jelbeszéd - elküldi. Ekkor Péter odajön, megtámaszkodik kék nyugszékem támlájába, lehajol, és pusztit lehel a hajamra, sután megsimogatja a karom.

- Nem hiszed, de veled álmodtam. Gyönyörű öböl valahol, olyan népes üdülőhely, mint a Balaton-part, távol hegyek, a víz sötétkék, akár egy svájci mélyvizű hegyi tó. Mintha pincér lettem volna, egy hegyoldalban álló házban sűrögtem-forogtam, te meg mintha odaszállítottál volna valamit, együtt rakodtunk, azután te kiléptél a verandára, tágas volt, sárga, oszlopos, körül fehér vasráccsal. Erős fénnnyel tűzött a nap, odalenn tele a part napozó alakokkal. A verandán te ráültél valamire, ami felemelkedett, és elsuhantál rajta. Utánad kiáltottam, erre visszafordultál, és rámutattál valami párnaféleségre, hogy azt nekem hoztad, ha veled akarok tartani, üljek rá. És tényleg! Lovagló ülésben kellett a kemény párnát megülni, a combunkkal meg összeszorítani, hogy kijöjjön hátul a levegő, attól felemelkedett, a combunk ereje szerint gyorsult, lassult, és testünk dőlésével lehetett irányt változtatni. Rém egyszerű volt, és hatalmas örömet okozott, amint ott, a magasban veled repülhettem. Csodálkoztam, hogy alattunk a nyaralók meg sem lepődnek a mi égbeli közlekedésünkön. Tán te szoktattad a látványhoz őket, gondoltam, ha repkedve el-suhansz, már fel sem pillantanak. No? -

- Ejha, Péter! Sokjelentésű. Csak késő. -

- Ja, Mariska. Talán. -
- Kicsit megváltozott az emlékem a szemedben. -
- Úgy tűnik, igen. -
- És hol álmodtad? A feleséged mellett az ágyban? -
- Nagyon értesz ahhoz, hogy elrontsd a jó dolgokat. -

Nemsokára szedelőzködtek. Utánuk néztem.

Ennyi. Itt a történet vége. Már soha, de soha többé nem látom.

Nagyon szerettem. Elfeledtem. 30 év alatt sikerült. Most mégis felszakadt, de ezt is elfeledem majd. Ha lesz rá időm.

Te nem tudtál feledni, Zács Lili, lelkem őse! Mert fiatal voltál még, jogod volt a reménykedésre, a szerelemre. Épp annyi idős, mint akkor én. Fura egybeesés. Vajon mi fog történni velem novemberben? Te a Bene patakba fúltál. Hm. Mindig utáltam azt a hónapot.

2005. június 9.

(Ad libitum:)

Milyen sokan járnak erre! Sosem hittem volna! Tablót csinálnak az életemből, a kedvesek! Utánuk mégis sokszor szomorú vagyok. Olykor boldog. Ki mit hoz ajándékba. Még meg is gyötör némelyik.

(Utóirat: Persze nem Péter, csak a könyve jött áprilisban. Örültem nagyon annak is. Boróka meg mindössze két hónapos.)

Találtam egy cetlit mint könyvjelzőt, rajta egy vers piszkózata. 2000-ben írhattam, még a házam vétele előtt Pesten:

Sorsomnak eddig ellenében jártam,
 Hadakoztam homokba süppedt lábnyomokkal,
 Száraz ágról gyümölcsöt szakajtottam,
 Leheletem melegével érleltem - hiába.
 Fanyar méreg ereimben.
 Szívverésem szinkópáira bolondcsengőt ráztam.
 Jégcsappal a Napba varázsjeleket karcoltam,
 Vízesés szivárványába tollamat mártottam,
 Embriót éterben asztalomon őriztem,
 Koponyám fekete üregéből szikrát csiholtam - hiába.
 A kiköpött szavak konganak a porban.
 Felszedegetem, s ujjaim közt a semmi perreg.

Miért indulok most újra? S merre?
 Istenujjak - fekete madarak - rámnevetnek - - -

2005. június 13.

Percek akrobatikája. Tabló-vázlat egy napról.

Álmomban Béci ül mellettem sötét ruhában, ázott szövetszag árad belőle. Szorosan vagyunk egy másfél-személyes ülésen. Ránézek: nem Béci, hanem Janó vigyorog rám. (Kérdezte is Janó, mi lehet Bécivel? Tudok-e róla?)

A rádióból zongoraszó: Schubert Ász-dur empromptu. Játsoztam régen. Vagy Bodnár Laci? (Reá sem gondoltam már évek óta. Most miért?)

A busz ablakából friss nyári táj. Mi lenne, ha egyszer csak elindulnának a fák? (Gondolkodás közhelyekben) A kertemből hová sétálna az olajfa - illatostul? (Vajon az a gödi olajfa nagyon megöregedett?)

A cukkinim hatalmas sárga virágai virítanak, alattuk már van gyümölcs is. Fényesek, haragos-zöldek. Kata imádja, tán viszek neki.

Sárga vidámság a sarkantyú-bokrok felett. Sárga-piros petárdacsillagok mosolyognak a kerítés aljában. Eszembe villan Nagyanyám kertészkedése, bölcsessége, s hogy lám, végre nekem is sikerült!

A házban békés pakolgatás. Kálmán és a haibanék. A különös keleti emberközi formák, amelyek olyan érzékenyek, mint a tojáshéj.

Csöng a telefon: Zoli érdeklődik.

Aztán Nóri.

Emlékek gubancai fejlődnek-kapcsolódnak villám-sebesen, egymásba és egymás után. Ki győzi?

Szomszédolásban másfél jó órára oda: Sárika és az apácás szégyenlősségű Mancsi néni. Bele kell törődnöm, igaz, Zách Lili? Te csak tudod.

Aztán ribizlibokrom tépett roncsai. Erzsi szomszéd kellemetlen voltán rágódom, közben mindjárt Gáborba botlom, aki dörmögve tesz szemrehányást, amiért nem vittem neki semmit.

Itthon az ajtóban Anya jön elé. De felhívnám! Naponta többször hiányzik.

Mégiscsak nekilódulok, és verem Wellmann Nóra írógépét. Íme.

Közben Benny Goodman szól az éjszakai műsorban. De jó! Elszállok vele a Régebe. Jóska jön elő, hiszen együtt hallgattuk ott, túl az Óperencián hajderég! Anyám a lemezét elajándékozta az orvosának.

Beteg vagyok én is? Ki segít tanáccsal? Kúti Erzsi. Levélben ő is a muslica hílufészékére gyanakszik.

Bandi az asztalon plasztilinben. Mosolya az a visszafogott Perényi-mosoly. Jé! A gyerekeim nem örökölték! Talán az unokáim fogják.

Hogy összejönnek. Sokan.

... és a másodpercek morzsáit, mint könnyű lényegteleneket, félresöpörtem...

... az a Játékidő c. dráma is... Be kell fejezni végre... most, hogy igazán aktuális lett. Míg írom, újraélem majd a „volt”-ot velük. Ahogy az Agóniában is ők jönnek. Velük élelem a „mát”. A szereplők ugyanazok, nézem őket, s ők átalakítanak. A voltból jelen lesz, a tér kiterjed az időben, és a történetek átemelődnek a dimenziókra...

No, vissza a fűnyíró mellé! Fogd erősen! Figyelj! Ne kaszáld le a gyógynövényeidet! Estére a kertem ápolt lesz, én boldog és fáradt. Hűs ágyam átölel villanyoltás után, és hallgatom a badzsanok zsolozsmáját. Álmat kérek, Baba!

2005. június 15.

Már akkor szöveget ütött a fejembe: miért nálunk mos Klári? De válasz csak ébredés után jött.

Rengeteg gyerekruha került ki a gépből, fel a fregolira, néhány bugyogó még a teli kádban úszott. Kláriból hiányzott a rá jellemző harsány jókedv: gondterhelt volt, szótlán, és sietett. El akarta vinni a tisztákat. Hogyan? Ennyi ruhát? Csodálkoztam a pofonegyszerű megoldáson: leakasztotta a fregolit ruhástól, és Pali gyerek kezébe nyomta, aztán felszálltak a trolira. Újabb csodálkozás részemről: hogyhogy nem koszolódik be a tiszta holmi? És ha mégis, Klári miért nem törődik vele?

Nappal is foglalkoztat az álom és a kérdés: miért nálunk mosott Klári? Valahogy nyomaszt. Teszek-veszek s tűnődöm. Akkor a hírekre felkapom a fejem: A Kozma utcai zsidó temetőt meggyalázták. Vagy 130 sírt tönkre tettek!

Jaj! Fáj a szentségtelen pusztítás, a halottak békéjének feldúlása, fáj a gyűlölködés! Jaj! Biztosan Klárit sem hagyták nyugodni! Ide meg hiába jött panaszkodni azokkal a szennyes ruhákkal! Jaj! És ettől még nyomorultabbul érzem magam.

2005. június 26.

Itt nem beesteledik, csak úgy! Itt segíteni kell neki!

Mielőtt az alkony jelezte volna jöttét, egy végsőt tombolt az ég. Olyan valószínűtlenül kék volt, mint Csók István képein a fehér árnyéka. A szomszéd Sárika meszelt, fehér házfalán a terület árnyék is tökéletesen utánozza az eget. Odafele a láthatatlan levegő azúrrá tömörült, s mutatja, lám, ilyen a távolság, a felfoghatatlan és megfeythetetlen végtelenség. Pillants mögé! Erre a kék burokra szorosan rásimulva, ijesztőn és sötéten mered az úr. Ide, ebbe a kék burokba vagyunk bezárva. Ha eltűnne, elvesznénk. Nekünk van kitalálva ez a fantasztikus védelem.

A hűvösödő szellő, a szürkülő színek, a szemtelenedő szűnyogok - jelek, amelyek felhívják az ember figyelmét, és akkor már tudja, jön az este. Nekilát, behúzza a sötétítő függönyöket, mielőtt villanyt gyújt, ne bámuljanak a magánéletére, így készíti elő az ember az esteli kuckóját. Befogadja az éjt, és kizárja a sötétséggel együtt a külvilágot, az ajtókat is kulcsra zárja, de előbb kinéz, nem maradt-e a verandán valami, azután bent is körülnéz, helyi fényeket ébreszt, és levackol valahol olvasni.

E belső séta közben keveredik a középső, vagyis a „dolgozó” szobája asztalához. Azon néz vissza rá a fél marék plasztin, immár nagyjából kiformázva: Bandi. És már a bőr melegét is érzi, miközben megsimítja az élettelen anyagot. Köszönti, hiszen már nem élettelen többé!

Apa! Hogy előjöttél a kezem alatt viszonylag hamar és mosolyogva, elnézőn, mint voltál mindig, holott egészen kicsi lettél. „Zanzásított” - mondaná Bandi. Mindössze egy féltényérnyi.

És a plasztilin első misztériuma után jött a második:

Amikor már a gipsz negatívban benne van a gipsz pozitív, egymásban egymást formálón a Titok, akkor jön a várakozás, a remegés s az imádság: „Add, Uram, hogy sértetlenül szét-válasszam őket!”

Látom a festékekkel halványan jelzett határt az öntőforma és a Fej között. Először lekapirgálja az ember a felesleges túlcsondulás lemezeit, azután a kis vésővel megpróbálja a határok mentén lepattintani a negatív részecskéit. Ilyenkor feladja, hogy a negatívot megmenthetné. Vessen! Fontosabb a Fej! Előkerül a könnyű kis kalapács, az asztal üveglapján ezerszeresen vigyázva, félve nekiáll vésni. Apró kopogások. És egyszerre a pont! Eltaláltam a pontot! Ahol felszakad a zár! Az ütések ütemén kezd kiemelkedni a Fej. A milliméter töredékei apránként elengedik egymást. Érzem, a tapadás minden pontján beszüremlik a levegő a fej és az öntőforma közé, s a véső kis rázásai meg az akarat emelik kifelé, lassan, ami eddig egymásba zárva volt. Apa születése ez! És az arcomon végigcsorog a boldog sírás. Látom a Keletkezést! A nagy misztériumot! Én vagyok a Teremtő maga!

Sztratoszféra és plasztilin: teremtés és megsemmisülés. Mi az összefüggés? Az ég rádöbrent: Ez. A plasztilin kézen fog, és megmagyarázza: Ez.

Nálad is erre a pillanatra áhítok, Bandi. De ez még messze. Majd amikor álmos szemmel szemüveg nélkül lefekvéshez csoszogva megállok az asztalnál, és a fejed fölött meggyújtom a fényt, és felismerlek az elmosódott körvonalakban, te meg visszamosolyogsz, akkor leszel. Utána már csak a finomítások, lefaragni a munkálás kínjainak durvaságait.

Fél marék plasztilin az asztalon meggyötörten a formázófáktól, az ujjaktól. Valaki lesz a valami, vagy valami lesz valaki, Apa, Bandi, Fej. A keresés izgalma nem más, mint az emlékek vezette tapintással megtalálni a hajlatokat. A koponya mentén halad az ujjbegy, lesimítod a felesleges anyagot, felmelegszik a bőröd alatt a bőr, visszasimít a száj, rád mosolyog a szem, előjön az élő valaki.

Ahogy az évtizedek óta őrzött mozgás az ujjaimban a zongorán előhozta az elfeledettnék hitt Dvořák-keringő hangját, úgy jön elő az ujjakban őrzött Volt. A mozgás a billentyűkön, és a cirógatás a bőrön. A csoda története.

És nemigen lennék meglepődve, ha egy cinkos kacsintással mindezt a tudtomra adnád lenn, az asztallapon.

Éltessen az Úr ma, a 65. születésnapodon, Bandi!

2005. július 6.

Van cím is:

A kukacok és a Végzet

Hogy ezen a meggyfán mennyi a levél! És mind az ember arcát csiklandozza, amikor nyomorultul fenn imbolyog a létrán, nehogy lássa ám tőlük, melyik szemért kell nyúlni, aztán melléfog, és már ott villog, ni a fűben! De jó, hogy lenyírtam épp emiatt! Hát persze azóta, hogy ritkább a fű, ezek a rozsdafarkúak idejárnak piknikelni. A földön komótosabban jutnak hozzá a meggyhez, vagy mi.

Végre ülök a sámlin, előttem a vödör tele meggyel, és magozok. Balra a mag, jobbra a meggy, balra a mag, jobbra a meggy, balra... Ezerszer ugyanaz a mozdulat. A rohadt életbe! Mikor lesz már vége? Nem is hittem, hogy ennyi másfél vödör meggy! Ki kell magozni, mert holt biztos, kukac lakik épp abban, amelyiket le akarod nyelni! Ha nem látod, hagyjád, de ha úszkálnak a tejfölös levesben? Jaj!

Ülök hát a sámlin a fogyhatatlan vödör fölé hajolva, és zsibbadok, és unom, végzetlenül unom. Ha nem volnának a madarak, még jobban unnám. De hogy ezek mennyit veszezszenek! Vajon min? Melyiknek drukkoljak? Egyelőre csak hallgatom.

No lám! Már 6 óra. Ilyenkor jönnek a verandám randa zöld tetejére cselsztonozni, ahogy Bandi mondaná. Pik-pak, pa-pa-pa. Csak óvatosan, madárkák, még beszakad! De hiába mondom. Dobb-dobb-pa-pa-pa - járják a szinkópás óbereket, foxtrottot, cselsztont. Járják.

Nézd jól a kezedet, nehogy egyetlen kukac megmeneküljön! Á, ez itt egész testével a meggy-magra tapad, mint egy szabadsághős. - Nem adom! - mondja, és maggal együtt lendül a szemébe. No, nézd a bestét! Hogy igyekszik kifelé! Amíg a vízben áztak a szemek, biztosan fuldokoltak a bentlakók. Ez meg itt bennszorult. Eleje kinn, hátulja benn. Vagy fordítva? Cirkuszi mutatvány, a félbevágott testű nő. Kukacnő. Ezeknek nem volt idejük a menekülésre, ítéltettek hát a vízbefúlásos halálra. Ez meg milyen szép kövér, és hogy elbújt! Pedig nagy fehér testét könnyen észrevenni a meggyes színű gyümölcs húsában! Hogy igyekszik a kocsonyás szirtek között! És milyen gondosan maga köré szedte azt a két aprót! Netán az utódok? Én kegyetlen!

Szüreti katasztrófa. Egy egész kukactársadalom, nem!: kukacföldrészt tragédiája ez a szüret! Hány kukac lehetett? Minimum azonos számban a meggyes szemek számával, azaz sokan. Oda az életterük. Még gyilkos ujjamon is megkapaszkodtak, ha nem vettem észre, vagy a levelek víz felett kibukkanó peremén, mint a fuldoklók a szalmaszálban.

Hűvösödik. Az eső is elkezdett szemerkélni. Két és fél órán át szedtem a fát, azután ebéd főzés, és most már negyedik órája választom le az élni akarókat a házukról. Sipirc! Kifelé, mert be akarom kapni, el akarom fogyasztani, de nélkületek! És a kukac halott. Már nem kapaszkodik. Lebeg a vízben, végül alásüllyed. Ez a sorsa. Mi volna a sorsa, ha nem szeretném a meggyet?

Hűvösödik, megborzongok. Irtóra elfáradtam. És furán megnyom egy buborék, egy lélegzetnyi szusz jobboldalt. Lehet, hogy mégis van ott valami, aminek nem kéne?

- Sipirc! Ki a házadból, nem kellesz! Az emberhúst kukacok nélkül szeretem! - mondja valaki odafönn, és beleráz a fuldoklásba.

Attól függ, honnan nézzük.

(Dörmi ma lenne 90 éves, ha nem fullad meg 14 évvel ezelőtt.)

2005. július 21.

Gyűlnek körülöttem az árnyak. Nem azért, mert alkonyodik, hanem mert sorra meghalnak. Velük már nem gyarapszik semmi, róluk már csak emlékezni tudok.

Hernádi ma ment el! A nekrológom írója. Amit persze hogy én írtam az ő stílusában - Czímer-papa szerint remekül. A Játékidő kezdő jelenetében a Szerető mondja el a temetésemen. Micsoda kurfli! Most én mondhatnám el felette! Ám sosem volt a szeretőm.

Játékidő. Nem inspirált az alakja írás közben, hiszen alig volt közöm hozzá. Ha ötször találkoztunk, és javarészt az írásaimról esett szó, mi másról? Mégis megkísértettem.

Katával Gergelyi-Ugornán nyaraltunk abban a házban, ahol Göncz papa szokott, amikor még író volt. (Akkoriban ki gondolta volna, mi minden történik 1988 után?) Eluralkodott bennem egy Hernádi-kaland terve, merthogy akkoriban adta át az általa írott előszót a drámámhoz. Bizony az azért jelent meg! Senki rajtam kívül nem vette észre, hogy nem ajánlás az! Átvert, hitte, engem is, a szerkesztőséget is. Megköszöntem, és úgy tettem, mintha meghatódtam volna. A lapnál pedig hatott a szöveg - vagy a neve. Elragadt hát egy kihívás terve, játszani az ő játékszabályai szerint. Kata sem tudott lebeszélni róla.

A Gellért presszójában találkoztunk. „Én bizony magába szerettem” - mondtam neki. Persze ijedten meghökkent. „Nincs szabad vegyértékem” - válaszolta. És én már abban a pillanatban, amikor kimondtam, bántam a játékot! Szégyelltem is, hiszen nem igaz! Pusztán a kíváncsiságom ösztökélt: Vajon hogyan reagál?

Még most is azt képzelem, az agysejtjeiben azzal az elégedett tudattal halt meg, hogy volt egy bolond nő, akit visszautasított. Ha még sajnálta volna egy kicsit!

2005. július 23.

Éjszaka felkel, villanyt gyújt. Először csak azért, hogy azt az árva, dűnnyögő szúnyogot elkapja. Másodszori félálmból azért, hogy leírja a fejében megállíthatatlanul körkörösén forgó misztikumhalmazt. Hátha akkor elalszik. Találkozások a halál körül...

És nem képes elaludni! Különös hangok körül, sűrűsödnek a metamorfózisok, s egy féljózan pillanatra igazolják a fantáziáját. A Ravasz Süketülés mozzanatai ezek. Dermerten fülel. Meg kell találnia a hangok eredetét, hogy nyugtot leljen tőlük!

Elsősorban éjszaka áradnak. Olykor már ismerősökként köszönti őket.

Valaki jár a szobában. Lehetetlen. Hallottam volna, ha bejön. Mégis hallja a lépteket! Felül, s kitérül a takaró hangszigetelő védelme alól teste gyatra fortyogása. Naná, hogy a belei! Naná, hogy a gyomra!

Macska nyávog az ablak alatt. És megint! Egyre inkább bosszant! Visszafojtott lélegzettel fülel. Most semmi. Szeméből már elillant az álom. Felsóhajt. Naná, hogy az agyonbagózott tüdeje sípol!

Éjszaka. Végre hazatalált a gyerek a buliról!... Mmmm... Ssss... - leng az ajtó a lépcsőházban. Féléberré ébredek, fordulok egyet az ágyban. Naná, hogy a hálóingem súrlódik a lepedőn!

Robi papagáj élesíti a csőrét a kalitka rácsain. Peng... peng... Bandi után halt meg annak idején. Ébredek, és éberen is hallom: peng... peng... Naná, hogy az ágyam rugói szenvednek a súlyom alatt!

Nappal sem különb. Csak egy kicsit el kell merülni abban, ami a fejemben körkörös.

Valaki oson mögöttem. Ki lehet, amikor egyedül vagyok! Egy pillanatra megállok. Ő is megáll. Indulok tovább. Megint hallom. És akkor felsóhajtok: a papucsom csosszan a betonon.

Esik már megint? Nem, apró lábak táncolnak a veranda műanyag tetején.

Süketülés. Ez tény. De amikor ténnyé válik a valószínűtlen!

2005. július 25.

Az Idő szűk, néhány napnyi szeletében egyszerre minden megtörténik. Kimondatik az Ámen az Ítéletre. Konkrét képek felé húz a képzelet, erősíti bennem a riadalmat. Megint Pisti nénire acsargok. Biztosan ő uszítja rám a Rémet!

Szerelmes keresztfia, Attilácska is ebben halt meg alig 50 évesen egy szerencsétlenül botladozó, értelmetlen élet után, sok-sok szenvedés közepette. Pisti néni érzékletes meséi támadnak, pedig nem akarok a konkrétumokra gondolni!

Arra a találkozásra sem! Pisti néni hozott össze bennünket, hogy beszéljem le Attilát a cigizésről. Attila már beteg volt, túl egy műtéten. Én nem régen, 1998-ban szoktam le. Magunkra hagyott a szobában. Gyanakodtam. Csak azért vett rá az Attilával való találkozásra, hogy jótékonykodjak, vagy mást is elképzelt? Ugyan mit? Mire föl? Mindegy már! Attila most nekem a biztos konkrétumot, a dolgok lefolyását jelenti. Amit nem akarok elképzelni sem! Még nem!

Váltsunk könnyedébb hangnemre! Új témát keresek.

Ülök az ágy szélén, ölemben papír. Keresem a témát, és szemem Apára siklik, a csöpp gipsz-arcára, amelyről lemosolyog rám. Olyan, hogy vissza kell mosolyogni. Ki vezeti a kezemet, hogy ennyire fantasztikusan olyanra sikerült, amilyen volt? Nem tudok én így formázni! Nem tudok én így rajzolni! Valaki segít!

A Hecitől kapott csudaszép kis könyvecske is célt kapott. Finom, fehér papírja megihletett: olykor rajzolok bele. Gyerekkoromból maradt színes ceruzáim a még mind a rendelkezésemre állnak, s hozzá modellnek a kertem. Növények. Vadócok. Eleinte gyűjtöttem, és leprésem. Színükvesztett szálnalmas múmiák lettek. Most életre kelnek a kis, színes rajzokon.

A lapok között ott a Halál, az álombéli, amint felém táncol. Fázisaiban, ahogy eszembe villan még mindig, lerajzolom. Halottas könyv.

Az Időben ez után jött dr. Kas József, a budai mágus, akivel megegyeztem a haladékbán. Hogy mennyire megnyert a személyisége, azt bizonyítják az álmaim. Mindenhol ott van. Férfi. Ma próbára tett. Fantasztikus küzdelek, mint a Varázsfuvolásban, mellőlem már többen kidőlték, ám rajtam még az Éj Királynője jelmeze, szorít, mintha műbőrből volna, szürke és kék, mint álomban a Halál. Felajánlom magam, s ez megnyeri a Doktort. Füstpázmák, körhinta, üvegfalú fürdőszoba, fémes csillogások...

Miért, hogy a kezek melege belém ég életem végéig? Miért hogy Miklós hátamat simító tenyere ölelésre sarkallt? Miért hogy a Doktor vállamat simító ajánlkozása, hogy keressem meg, ha szükségét érzem, még most is elkülönülten izzik a jobboldalamon?

Doktor Kas kíséri a történeteket a betegséggel vívott párbajban. Álmaimban csak a tudatmélyén férfi, valójában Kerub, aki rábólint a haladékra: még nem kell belépnem a betegek táborába. Mégis napjaim alaphangja, hogy van egy halálos daganatom. „Betegség-hordozó daganatom” - javít ki. - Nem mindegy? - kérdeném, ha nem volna frivol ebben a helyzetben. Dr. Kas, a Kerub...

Ő volt-e vagy más, nem emlékszem, pedig tisztán hallottam a hangot. Olyannyira, hogy éjszaka közepén felébredtem, tollat s papírt kaptam elő, míg még fülemben cseng a szöveg: „Folyton csak viaskodik a Halállal, érte és ellene!” Mondja-mondja, mintha ember volna: „Harcol és beszél - érette s ellene.”

Így igaz. Megszemélyesítem, hogy harcra kényszerítsem. Ahogy minden ősi hit harcra hívja azt, amitől fél. Belépőt nyertem a misztikusok táborába.

A Szépség, az Isten teremtette flóra hihetetlenül kidolgozott, megtervezett csodái nem elegendők a bizonyosság elől való menekülésben. Fel-felüti fejét a kecskekörmökön menüettező Halál, s befészkezi magát a Kertembe.

Kezemben a toll és papír mellé 3 érme: kidobom, mit javall a Ji-King ebben az Idő-szeletben?

A házasodó leány örve alatt közli, hogy a jegy az élet körforgását jelenti: a születés és a halál váltakozását.

Nórinak gyereke lesz? - kérdem elsőre, mint minden életigenlő halandó. - És beállít házukba a halál is? - teszem rá habnak. A Ji-King szerint a dolgom nem más, mint a végső örökkévalóság fényében felismerni a múlandót. Közel a vég, az ősz gyilkos hatalmát jelképezi a magjel: mennydörgés a tó fölött. Az ember végül eljut abba a régióba, amely túl van születésen és halálon. „Őrizd a magányodat, ember, és légy állhatatos!” Ez az összes, amit tehetsz. De van-e mit tenni? Nincs más, mint okos döntéseket hozni. Ha lehet, nem az örökkévalóság, hanem az önzés jegyében.

És Istenhez fordulni, mint tettem eddig. Csodálni a jeleket, amelyeket küld. Mint a mostani utolsót, a Pesten találomra előszedett könyvet: Updike Így látja Roger címűt. Miért pont ezt? Ki olvasta? Kit érdekelt az, amit én vallok nem olyan nagyon rég: Isten létezésének bizonyítéka a Kozmosz csodáiban rejlik. A makro- és mikrokozmoszban. A kerti gaz formájában, és a galaktikák elemi összetevőiben, a Nap és a Föld hajszára kiszámított, egymást feltételező működésében, amellyel létrehozta végső célját, az embert.

Az eszemnek boldogító olvasmány, megerősítő bizonyíték: „másnak ugyanez jutott az eszébe!” A szívemnek nem elég. A Szeretethez és Babához fordulok, ha baj van. A mérnöki Teremtő most csak diadal, nem menedék.

2005. augusztus 5.

Kata hazament.

Mialatt itt volt, kiürült körülöttem a világ. Mindig egyfelé fordultam, Kata felé, mert épp mellettem volt, és ezzel elűztem az aurámat betöltő szellemvilágot.

...Értelemvilág, szellemvilág, gondolatvilág, szeretetvilág...

Amikor a fények megállítanak, amikor a hangok fülelésre készítenek, amikor megáll minden, akkor előáll a boldogság-állapot, a fügedi létállapot. Egy nap telt el magamramaradásom óta, és mindez visszatért!

2005. augusztus. 6.

Beteljesedett a fenyegetés! Nem hittem, hogy ilyen megeshet!

Délelőtt megszedtem a bodzafát, ameddig elértem. Lett egy vödörnyi feketebogyós fürt. Leültem mellé nagy elszánással, hogy lepergetem a bogyókat, és csinállok egy próbafőzetet. Mert hogy milyen is lehet a bodzalekvár? Hát a kíváncsiság.

A csap előtt én a kis sámlin a vödör a vízben ázó bodzával, még egy vödör a szemétnék, egy harmadik vájdling lemosni, egy tálka a tésztaszűrőnek, abban gyűlnek a szemek, egy másik tál a tisztított bodzának.

Görnyedek, a kezem már lila, a szemét rátapad az apró bogyókra, mosom, verem le a vízzel, válogatom, piszkálom, már vízben áll a lábam, felettem is esőfelhők gyűlnek, hát nézem, fogy-e? Szaporátlan. Mérgelődök, mert csak a sok víz folyik elfele, és mennyi lesz belőle? Vajon?

Egyszerre csácsározó keringés a fejem felett. Egyre többen, egyre fenyegetőbbben. Egészen közel. Felállok, megnézem már: a levegőben vagy tízen. Engem néznek, ide figyelnek.

Ha valaki nem hitte a Hitchcock-filmet, én voltam! De ez most valóság! És itt van! Megszálltak!

A döbbenet után jött a félelem.

Zúúúú... zúúúú... Mintha a szelők is idevágna. De én vagyok a nagyobb! Úgy teszek, mintha nem látnék semmit. Mintha nem történe semmi. Bogyók, víz, piszkálgatás.

„Egyétek a vadszőlőt, az is jó!” - morgok magamban.

„Még éretlen.” - hallom fentről.

„Maradt még a bodzafán is, a magasán.” - állok neki vitatkozni.

Egyik kezemben megáll a fürt, a másikon folyik a piros lé, ülök a fehér széken, és védekezésből nem merek felpillantani. Sárka fehér falára meredek.

„A fél fát letaroltad! Számítottunk az egészre!”

„Én gondozom, jár nekem annyi!”

„Eddig bezzeg nem kellett!”

„Csak megkóstolnám.”

Így.

Amelyiknek mondanivalója volt, kivált a rajból, lendületből felém csapott felém, úgy rikácsolta a szövegét. A többiek hallgattak, csak helyben repülésük nyiszorgó berregése hallatszott. Amint a szószóló visszarepült közéjük, befogták, és védőn körülfogták, aztán egyszerre és némán közelítve süllyedtek. Tollaik susogó neszrel kavarták a szelet a fejem körül.

Így.

A jelenet után tovább szálltak. Amit akartak, tudatták velem. Én mozdulatlan maradtam, de megkönnyebbültem. Letettem a munkát. Amúgy is megéheztem. Felálltam, hogy bejövök ebédelni. A tálakat elmostam, és mindent otthagytam, hogy folytatni lehessen.

Már az ajtóból hallottam néma zuhanórepülésüket. Aztán „viiii!” - kiáltották, és egyenként lecsaptak a tálra, a megtisztított bogyókra. Egész addigi, másfél órányi munkám két pillanat alatt eltűnt.

Tízszer annyian lehettek, mint a korábbi küldöttség.

Nem hittem, hogy mindez igaz volt, mégis féltem visszamenni.

Rájöttem, velük sem lehet igazán észérvekkel tárgyalni. Madarak.

2005. augusztus 10.

Befejezte a pesti lakás takarítását, és a végén, mintegy májusfaként, búcsúzóul friss ágat akart tenni a vázába, ahogy megszokta immár ötödik nyara odalenn, a házában. Kezében a váza, benne a poros selyemvirág és néhány szál levendula. Jó volna még valami! De itt? Kert nincs, park van, de tilos a tépdésés. Marad a méregdrága virágüzlet. Mindenképp le kell menni a lépcsőn, és naná, hogy fel kell öltözni ember módra, szóval: program. Odahaza? Csak kilép, körülnéz, ha nem talál mindjárt, sétál három-négy lépést, és már megvan épp az a szál ág vagy virág, ami oda illik.

Minden, még ez is azt bizonyítgatja, hogy jól tette, amit tett. Hogy fordult egy nagyot, és új világot választott. Pedig ez is szép itt Pesten. Acélkék bársonyok, lágyezüst drapériák, kobaltkék üvegváza, indigókék kerámia bonbonier, barna fabútoron arany szegély, az üvegen túl a könyvek, tűz rájuk a nap, és dől át a fény a fehér fátolyfüggönyön.

... A könyveimet Béla cipelte, amikor anyámtól elköltöztem. Rémesen szomorú volt az egész. Fájt is. „De ha választottam, végigmegyek rajta!” A történetek így kezdődtek mindig. Az elszánt vállalással, hogy végigcsinálom. Nemigen lepődtem meg azután, csak összeszorítottam a számat, mert többnyire rossz utat választottam.

S most?

Reggeli tornám az ablak előtt a kék szobában: dervis-forgás. 21-szer. Pillantás az ablakra, az ablakon túlra, 21 gondolat Babára, az új napra, a felébredésre... 16, 17... egy narancs villanás... 18, 19... egy mosoly fekete bokornyai haj alól... 20, 21... Ő az! Baba ellátogatott hozzám! Megállok, hátha még elkapom ruhája szegélyét. Ahogy Kálmusnak hazudtam kiskorában, amint a lépcsőházat bámultuk, hogy ő is lássa: „Nézd, ott villan a Mikulás piros kabátja! Ott, a lépcsőfordulóban! Nem látod? Nahát! Persze, máshová is jár, nem csak hozzánk.” Aztán megtudtam, évekig sajgott a szíve, hogy akkor elmulasztotta észrevenni a Mikulást.

Nahát, én most észrevettem Babát. Hiába bámulom továbbra is veszettül az ablakot, AZ a villanás nem fog megismétlődni. Viszont jel. Mire? Hogy jó napom lesz?

Somi hívott fel. A második hívása az idén. Milljom gondolat jutott az eszembe, de egyiket sem említettem neki. Heciről beszéltünk. Baba ezt jött bejelenteni? Miért ugyan? Majd fény derül erre is valamikor.

Vagy hogy Bartók úrral találkoztam délelőtt, hazafelé a boltból? Ő tette lakhatóvá nekem ezt a házat. Többszörös bizonyíték, hogy itt a helyem? De hisz tudom a boldogságfokokról.

Nem hagy nyugodni a Pestre gondolás. Beletörődni való szomorúság. Sajnálom azt a lakást. Teremtényeim egyike. 35 évet töltöttem benne. Igaz, nem én találtam, amikor lakást kerestünk a kicsi, szűk panel helyett, de a képzeletemet felgyújtotta. Megvalósítani csak Bandi halála után lehetett. Addig? 22 év nyűglődés és harc.

Nem leírni, Remetetyúk! Elfelejtteni!

„- De hát mi a bajod, Bandi? Szép lett, nem? Lakható és tiszta. -

- Kivetted a kezemből, nehogy én csinálhassam meg. Már nem az enyém. Idegen vagyok benne. Ráadásul számúztél. -

- Gondoltam, így kevésbé irritállak, mintha együtt aludnánk. -

- Megértettem. Velem, de külön. Különben meg kell köszönnöm, hogy visszavontad a válópert. -”

És ült továbbra is abban a fotelban a szobája ajtajában. Vagy bent a hokedlin. Hetekig. Szótlanul. És nem csinált semmit. Letaglóztta, hogy míg ő kórházban gyógyult, két hét alatt kifesttettem, mázoltattam. Tíz évig hiába vártam, hogy megszűnjön a féligkész állapot, az ideiglenesség. Az ő szobája most is változatlan maradt. Az a felfordulás mozdíthatatlan. Be sem tettem oda a lábam utóbb már takarítani sem. Elképesztő mocskokban halt meg.

Baba! Kegyetlen voltam, ugye? Mint akkor, amikor Apámékhoz költöztem, és elhordtam a könyveimet Anyámtól. Önvédelemből muszáj másokat gyógyíthatatlan sebekkel sebezni?

Hát igen. Most már szép az a pesti lakás. De kinek? Már nem az enyém. Csak papíron. Nóra évek óta másutt, Kálmán is elhúzta a csíkot Angliába jó időre. Egy idegen őrzi. Én meg itt. És ez is felesleges lesz egyszer.

Hess, emlékek rémes raja! Kifele!

Befejezte itt is a takarítást. Hát kimegy és tör egy levelet a ricinusról, lilát, fényeset, kékbe játszó, és a vékony nyakú üvegvázába teszi a Picitől kapott rózsaszínű selyemszegfű mellé. Ami odakint, a bokron előkelő, és büszkén, hivalkodón gyönyörű volt, az idebent a társai nélkül, egyedül, szemérmesen szép.

2005. szeptember 1.

„Le kéne vetni a fiadat!” - mondom az egyik felemnek, akinek a hátára úgy rá van ragasztva az a nagy melák, mint huszárra a mente. Viszi magával mindenhová, a kertbe, a kamrába, a vájdling mellé a konyhába, még a fürdőszobába is, és mondják-mondják egymásnak a magukét. Már-már úgy néz ki, ránő az a gyerek, és nemigen lehet tudni, jó lesz-e ez, vagy sem. Az egyik felemnek jó volna nagyon, hisz akkor nem kéne megválni tőle soha, de a másik felem arra gondolt, ha így megy, a gyerek mente marad élete végéig, aztán lehet róla gondoskodni feszt. Pedig ott az az almafa...

Mondom is mindjárt: „Ott az az almafa! Csak hullajtja a gyönyörű gyümölcsöket, vágódnak a betonra, hát nyomban megnyomorodnak, megrohadnak, el is pusztulnak gyorsan, ha meg nem eszem. Mégiscsak tenni kéne valamit! Permet, almafogó háló vagy mittudomén!”

„Ha rohadni akar, hadd rohadjon! Nincs az a permet, ami visszatartaná!” - mondjuk teljes meggyőződéssel mi, azaz az egyik én, és a másik én. Persze, könnyedén mondja az egyik, hogy „hadd rohadjon!”, mert tudja, nem ilyen egyszerű, a másiknak meg a szíve fáj erre a szövegre. No! És az almafa nem tud elmenni, marad, legfeljebb bosszantani tud a lehullott csodaszép almáival, és benne a láthatatlan férgeivel, amiért nem érnek meg soha olyanná, amilyenné kellene. Legjobb esetben teljesen reménytelenül elkezdjük a beteg ágakat nyesegetni. De akkor az almafa visszacsap. A pofánkon! Tehát élvezni nem, csak pátyolgatni lehet

ezt az almafát. „Ugye!” - mondja az egyik, s ránt egyet a vállán, a másik én meg közben arra figyel, amit a hátamra csomózott fiú rebesget a fülébe, az érdekességeket Angliáról, közben azért csak fogjuk azt a rohadt permetlét, és megpróbáljuk az ágakra lötykölni.

Tudja, hogy ez nem elég, hogy valami mást is kéne csinálni, de nem jön rá, hogy mit. Az a kölyök meg csak duruzsol, és ő meg csak élvezi, hogy milyen jókat mond a kedves, a szemivel meg közben nézi-nézi suttyomban az ő almafáját is.

És egyszeriben felvilágol a levelek között a nap! És látja, hogy ez nem Az az almafa. Ez nem az övé! Ez egy teljesen idegen almafa!

„Mondom, hogy nem kell vele törődni! Nem tud elmenni, hát maradhat, nem bánom, de hiszen látod, hogy ez nem a mi almafánk. Eridj hát dologra! Mosd le a kezedről a permetet, és végtére főzz ebédet, mert hisz nincs más, aki főzzön!”

Amit leírtam, az három héten át történt, gyúrt, gyúrt, kavargott, tépett, vonszolt egyvégtében folyamatosan, szinte állapotá vált. És hát, ugye, közben volt egy évforduló bele az állapotba. Egy házassági. Föztem Bandi kedvencét, a babos-paradicsomos káposztát, nosztalgiából az eltelt 39 évre. Kavarom, tűnődöm, és eszembe jut az a történet a babos-paradicsomos káposztáról:

Volt egyszer egy öregasszony. Saccom szerint annyi idős lehetett, mint én most, amikor halni készült. No, de nem halt meg, mert felkelt a halottas ágyáról, kiment a konyhába, és főzött magának egy lábas babos-paradicsomos káposztát. Megette, és meggyógyult tőle. Az unokája, az én néhai férjem, Bandi, imádta a babos-paradicsomos káposztát, de utálta az öreganyját. (Látom magam előtt házasságunk első hónapjainak valamelyikében, amint reggel kiöltözik, hivatalos öltönyébe, és tipródik, és ideges, és kiderül, az addig még csak nem is említett nagyanyja hagyatéki tárgyalására muszáj mennie. Soha nem mondta, hogy van valahol egy nagyanyja. Azután sem beszélt róla.)

Benkéné Mariska néni (így-e?) alakja felködlik a babos-paradicsomos káposzta gőzében. A megdöbbenő, hogy eddig nem jutott eszembe, hogy volt egyáltalán. De most épp miért ennyire, hogy még sajogjon is? Ez nem a babos-paradicsomos káposzta csupán!

Benkéné Mariska néni (így-e?) az 1920-as években még eléggé fiatal lehetett, amikor Nagykanizsáról a nyomor felüzte Pestre a három gyerekével a Nefelejts utcába. Kiskundorozsmáról üzött Nagyanyám is arrafelé lakott akkoriban egy cselédszobában a három gyerekével. Tán találkoztak is olykor, például a fűszeresnél.

Benkéné Mariska néni legelőször a legkisebb gyermekét veszítette el. Feri 26 éves korában, miért-miért-nem, kiugrott a Kanizsa felé robogó vonatból. Szörnyethalt. A középső lányát, a tüdőbajos Jucit, sikerült egy falusi rőföshöz férjhez adnia, ám közbejött 56: a férj disszidált, Juci meghalt Törökbálinton a szanatóriumban, s maradt utána egy apró fiúcska, Jenci.

Benkéné Mariska néni ekkor legidősebb lányához költözött, akit a háború visszaüzött Kanizsára, és magával vitte árva unokáját is, a Jencit. Bandi családja immár öt főre szaporodott, és volt hozzá egyetlen apai kereset. A nyomor csak nem tágított az öregasszony mellől, ráadásul ott volt az a szerencsétlen árva, aki persze hogy jobban a szívéhez nőtt, mint a másik. A dugi fagyik és csokik irigységből utálattá és kegyetlen üldözési hóborttá növekedtek a másik gyereken, a Bandiban, aminek leginkább a kis árva itta meg a levét.

Benkéné Mariska néni 1960-ban eltemette utolsó gyermekét is, Bandi anyját, aki mellrákban halt meg. A családban semmije sem maradt, csak kihült helye: szeretetotthonba vonult. Jenci mihelyst tehette, az apja után disszidált. Maradt volna Mariska néninek még egy unokája, a

Bandi, de Bandi sérelmei nem hegedtek még felnőtt korában sem. Tudomásom szerint soha nem látogatta.

Volt egyszer egy öregasszony, aki végül is, saccom szerint, közel a nyolcvanhoz, 1965-ben úgy halt meg, hogy senkinek nem volt szüksége rá, annyira sem, hogy ránézzenek, annyira sem, hogy valaki eltemesse. Még csak egy képet sem láttam róla soha a családi fénykép-halmazban.

Most a babos-paradicsomos káposzta isteni illatában nagyon erősen gondolok rá. Ő vajon hogyan csinálta? Hogyan bírta ki? Egyszer csak rájött, hogy milyen jó aludni, és megnyúltak az éjszakái? A reggelek is éjszakák lettek? Azután a délelőttök is? Végül minden éjszaka lett? Így?

Vagy nem vette be a gyógyszereit? Először csak egy kicsit hagyott el belőlük? Azután mindig többet? Amíg már nem volt szükség rájuk?

Vagy csak nem evett? Mindig csak egy kicsivel kevesebbet, hogy észre ne vegyék? Tán maga se vette észre? Ha ott volt az ideje, a szájához vette a kanalat, azután már nem tudta felemelni sem? Nem tudta kinyitni a száját? Nem gondolt rá, hogy kinyissa? Nem is gondolt már semmire? Nem tudott gondolni? Érzékelni is alig? Csak ha közelről és hangosan? De nem volt senki, aki valamit nagyon akart volna közölni vele. Jobbnak látta befejezni. Mintha csak elszánás kérdése lenne az egész. Vagy közöny. Csendes közöny mindennel szemben, ahogy minden közönnyel volt vele szemben. Így? Mint a Nénu?

Vagy kórházba vitték, hogy egyen? Hogy beadhassák a gyógyszereket? Mondjuk vénásan? És azután egyszer csak szép csendben kihúzta a tűt a keze fejéből, és állt a tócsa az ágya körül. Azután talán meggondolta, de nem találta a csengőt. Valahogy kikecmergett az ágyból, és felrúgta az állványt. Ült a tócsa közepén egyedül egy homályló hétvégi délutánon egy üres kórteremben? Mint az Apu?

Vagy hogyan? Mindent rendesen végigcsinált, bár már semmi, de semmi értelme nem volt. Csak azért, mert végig szokták csinálni?

Annyit töprengek rajta mostanában, hogy lassan már nem tudom, velem történnek-e ezek? Vagy azzal, akit Mariska néninek szólítottak, amíg volt, aki megszólítsa. Vagy Benke mama? Hogy is? Egyszer csak mindenki elveszíti a nevét is? Mama, Papa, fehér köpeny, nyikorgó ajtó, vízcseppek monoton hullása egy zománcavesztett mosdókagylóba. Mozdulatlanság. Már semmit nem tud irányítani. Az inait sem. A hangszalagjait sem. Néha eszébe jut a gyerek. De melyik is? Azután már... azután... azután egy lélegzet. Ennyi.

Huszonévesen az ember nem bocsájt meg?

2005. szeptember 4.

Az augusztusi fények szeptemberivé fordultak. Leereszkedik már hozzánk a Nap, aztán játékosan elbújik az árnyékok mögé, megnyújtja a kerítés léceit, a szőlő ujjas leveleit, oldalról a veranda alá kukkant, és hetykén párbajra hív, nyárvégi búcsúzó küzdelemre: morzsolod-e kezekben a zsugorodott, hullt lombot? Levágod-e a névnapodra nyitott Máriavirág lankadt szirmait? Megnyesed-e májusi újjáéledésre az írisz rozsdált pengéit? Nincs kedvem őszi viaskodásra. Megegyeztünk a Nap meg én. Szálljon csak alább, és még alább! Én várom az őszt. Nem a jelzéseit, hanem a szeleit, az esőit, a hidegét. Még ezt az őszt tán.

Éjszaka más. A sötétségnek nincsen évszaka. Az éjszakák ugyanazt a feketébe ágyazott, halványfényű gomolygást hozzák, csak nyisd ki a szemed! Éltem meg vaksötét éjszakákat, éltem meg teliholdas fényűt, és ilyen eleveneket is:

A függönyök szélein éles fénycsík választja el a kinti homályt a benti éjszakától. Ez a keret. A sötétkéék függönyön át bedereng az utca, amelyet gyér lámpafény derít. Aztán az egész szobában elterpeszkedik a lélek-látomás, gomolyog, mörög, inog, leng egyik faltól a másikig. A világ mintha víz alatti volna, csak fekete-szürkében. Látom, a fénypamacsok, mint felhők a nappali égen, vándorolnak, alakot váltanak, tán még suttognak is. Kár, hogy rossz fülem mögött a vérerek zúgása elfed minden más éteri hangot! Csak látom hát, és figyelek.

A szoba megtelik, élnek benne, mint amikor még három dimenzióban tették, lélekkel és meleg vérrel. Csupán fizika, gondolom, a falakból kiárad a nappal felvett meleg, az megmozgatja a levegőt, és benne a milliárd rakoncátlan fotont. De hisz ezek a vályogtégglák legalább félméter vastagok, nem adják-veszik csak úgy, könnyedén a hőt! Nem! Ebben a vályogban eleve beletárolt meleg van! A téglákat formáló kezek melege táncoltatja meg a fénygomolyba öltözött lelkeket! Megmutatják magukat, hisz az ő otthonuk ez, ahová befogadtak. Befogadott Zács Lili, lelkem egyik előző élete. Kinn a növényeken át üzen, ők hozzák fel nekem lába nyomának üzenetét, idebenn pedig éjszakánként keze nyomának melege üzen. Hogy ne érezzem magam egyedül. HÁT EZÉRT NEM ÉRZEM MAGAM ITT SOHA EGYEDÜL!

2005. szeptember 6.

Tavaly novemberben vettem papírra: „Félek elengedni magamat annyira, hogy kapcsolatot teremthessek a másik világgal. Félek az élmény súlyától. Ahogyan a meditációtól is félek. Pedig bizonyára gyönyörű volna megélni, csak egy csepp mersz kellene belépni Oda. De nem akarom bezárni sem a kaput. Ha megismerném létem igazi formáját, a csupasz lelket, könnyebb volna megbarátkozni a testből való kilépés tényével. Szilárdan és hittel kell tudni, hogy az a lét az igazi, hogy a földi lét egy, a lélektől idegen törvényhalmaz, amelyhez igazodni kell. Ebben volna elrejtve a lecke?

Félek, és talán ezért nem jönnek felém az Odaát tanúi. Csak képzelem őket, és álmodom.”

Fügedi kertem felásott ágyásainál lépkedünk anyám meg én. A vadszőlő fölénk magasodó lombokkal már eltakarja a szomszéd kerítését. Alatta barnán és éhesen terül a friss, rögös föld. Anyám hanyagul veti a földbe a magokat, a palántákat, amelyek azon nyomban kihajtanak! Zsenge, ezüstös levélkék ülnek a barna talajon, és szemlátomást nőnek, nőnek. Közben Nagyanyám hangját hallom: „Nem elég a mag! Tudás és lélek is kell hozzá!”

Már minden zöld, buja körül. Állok felettük csodálva és csodálkozva. Míg hátamon egy lágy édesanya-kéz megtaszajt. Hát igen! Mit bámészkodom itt? Nekem dolgom van, tudom én! Előrefutok, és mögöttem a hang:

- Mit álldogáltál ott? Valamit láttál?

Csak rád gondoltam, Anya! A kezedre a hátamon.

Mit akar az én lelkem? Hát nem kaptam már épp elég szeretetet?

2005. szeptember 18.

- Brekk-brekk-brekk! - bömböli bödönhangján albérlöm, a Béka, aki a névnapomon beköltözött a verandán a fali virágcserepbe, és azóta ott lakik. Időnként fel-felharsog, és a társaival kezd fontos eszmecserebe, olyankor körülöttem zeng a békafiak kórusa. Időnként hozzám is vet néhány szót nagykegyesen. Amikor meglátta a hurcolkodást Nóriék részéről, gyorsan elbrekegte, látja, Pisti néni végül is megadta magát, és beköltözik hozzám. - Brekk-brekk-brekk, idejön már a hintaszéke is, brekk-brekk-brekk! -

A Telihold már behasalt a szobámba olyan alacsonyról, hogy a mennyezet gerendáit alulról vont a sápadt kékje. Félálomban felijedtem az üveghangú zörrenésre: sugárpattogással bekopogott, s mint akinek társalogni van kedve, éberré tett, hogy figyeljek rá. Fehér folttal rátenyerelt a toalett-tükör fiókjára, s lassan, ahogy a Föld forog, végigsimította lágyan. Már újraaludtam volna, de ökelme nem hagyott. Miután megsimogatta gyöngyös fiókomat, fénykeze aláhullt a feketeségbe, s lassan, ahogy a Föld forog, olyan lassan kiköltözött a szobámból, végül egy morranással elbúcsúzott. Végre alhatom békén - gondoltam. És akkor jött Pisti néni.

A kisablak előtt a tőle örökölt hintaszékem fehérén ring, rávetve delfines kék plédem, s legfelül, mint fénykóc, fehér búb ring együtt a székkal.

- Ring? Ha ül benne valaki, könnyen előfordulhat. De kicsoda? -

Persze hogy! Pisti néni most próbálja, milyen ülés esik benne nálam? Nocsak! Most felkel, és jön. Ölében kicsilány halott Nórát hozza. A feje lóg, szeme helyén két fehér folt. Jaj! És Pisti néni arcán az a műmosoly, az affektált, a negédes, és szemében a sanda bűnbánat!

- Nézd, mit csinált! Nézd! - kiáltom Bandinak. Bandi törött arca plasztilinarc, rezzenéstelen. Kinyújtja bal karját, keze fiókban matat, megmarkolja, felemeli, és fektéből szúrja a kést az öregasszony mellébe. Már csak Bandit látom, a szenvtelen arcát, a feloldozót, a békéltetőt.

Felriadok. Az éjszaka már holdtalan, közeledik a hajnal. Fehéren homályló folt az asztalon a kikészített boríték Kálmánnak születésnapjára. Fejem a hűvös párnán újra. Madárszárny hozza az álmot, hóna alatt meg a borítékot. Az minduntalan ki-kicsúszik a tollak közül. Igazgatom, visszatolom, végül felnyílik. A résen át fényesség ömlik ki belőle, és a fényes négyszögben, mint a Mennysorság nyitott ajtajában Pisti néni áll hófehérben, felémtárt karokkal, és mosolyog. Mint picire zsugorodott küldemény.

Reggelre eltűnt bennem az ellenszenv iránta. Miért?

Tegnap volt hét hónapja, hogy elment. Még fel-felsajog bennem a sértettség, az érzelmeim azonban megint a régié. Még fényes nappal is. Ezután már mindig?

2005. szeptember 26.

Délután fél kettő. Persze, hogy nem jár már a postás ilyenkor. Rég elment felfelé. A fiam angliai ezüst borítékja csak nem akar megérkezni. A postaládám napok óta üres. Azért csak megnézem, hátha! És igen! Ma hatalmas A/4-es paksaméta nyomorog benne. A feladó Heilanstalt und Sanatorium St. Katharina, Weinfelden, Schweiz. Forgatom a kezemben. Épp olyan hivatalos és vaskos, mint az amerikai hagyatéki iratok voltak keresztanyám után, akiről azt sem tudtam, hogy meghalt, és a posta csodát hozott, örökség hírt, a házam ígétét. Ez itt

milyen fájdalmat vagy milyen csodát hoz vajon? Belenézek az őszi napsütésbe, a vibráló árnyékokba, elsóhajtom a Sai Ram-ot, és kibontom.

Paksaméta számítógépes nyomtatott szöveg magyarul, ez a zöm. Azután egy cégjelzéses papíron hivatalos németnyelvű szöveg. De nem! Van itt magyar kézírás is, meg egy ismerős, vonalas papír. Csak nem? Jóska! Igen, Jóska eská írása. Egy levél - nekem!

Ugye, vannak csodák? Nem leszek rest, hát ideírom az egészet, ahogy érkezett! Először a Jóskaét:

„Kedves Marika! Remélem, levelem jó egészségben talál. Tudatom, már én is jól vagyok, pedig sok mindenen mentem át! Most itt ápolnak a svájci hegyek között, de nagyon vágyok már haza. Ígérték, amint meggyógyulok, segítenek Magyarországra menni. Hogy mikor lesz ez, még nem tudom, de akkor biztosan felkereslek. Remélem, örülsz majd, mert úgy hallottam, hogy kerestél. Ugyanis egy magyar fiú van itt Franciaországból, ő is beteg volt, és ismer téged. Nekem is ismerős, de nem emlékszem mindenre. Majd az is megtörténik, mire hazamegyek! Ez a gyerek mondta nekem, hogy a fiad interneten kerestet engem. Ezért merek most jelentkezni, és elküldeni neked tragédiám hiteles történetét, hogy segíts a honosításban, ill. a hazai papírok megszerzésében. Ugyanis itt is feljelentést akarok tenni, meg a bostoni társadalombiztosítónak is keresetet nyújtok be, hiszen évek óta zárolják a nyugdíjamat. Előre köszönöm, amit majd miattam szaladgálsz. Apád címét nem találtuk. Hogy van? Mi lett velük? Add át Klárikának és Jóska bátyámnak is szerető üdvözetemet addig, amíg a címüket megküldöd, mert akkor nekik is írok. Ha már ilyen jól tudom a kezemet és a fejemet újból használni. Most zárom leveletem. Örülök nagyon, hogy kerestél! És Lajos is üdvözl.

Most már tényleg zárom soraimat, szeretettel ölel

Jóska”

Némi szótárazással a német nyelvű hivatalos papírt is megértettem. Kábé így szól:

„T. Maria Kandel!

Mellékelten elküldjük amnéziából gyógyuló betegünk, Joseph E. Horvath emlékezését arról, mi módon veszítette el egészségét és emlékezetét.

Kérjük, segítsen magyarországi tartózkodásának emlékeit is összeállítani, és ezzel betegünk személyi azonosítását igazolni. A további hivatalos eljárásokat a magyarországi és USA-beli illetékes szerveknél is elindítottunk: Önnek írott levelünkkel egy időben a magyar belügyi hatósághoz és a bostoni társadalombiztosítási hivatalhoz is küldünk egy-egy példányt a memoárból, ill. megkeresésünket a nyugdíj elismertetés érdekében.

Összefoglalva: Joseph. E. Horvath 1992. ápr. 19. óta tartózkodik intézményünkben, 2004. augusztusában kezdte visszanyerni emlékezetét, így nem sokkal ez után kezdtünk kilétének nyomozásához, mivel az innsbrucki traumatológiáról, ahol 1989. nov. 21-től 1992. ápr. 18-ig kezelték, papírok nélkül került hozzánk.

Fáradozását köszönve maradunk tisztelettel:

Victor Subjak
Stiftung-Direktor

Dr. Stephan Papp
Haupt-Arzt

2005. augusztus 29.”

A legfurcsább, hogy a hivatalos papírhoz tűzve az alábbi, kézzel írt sorokat találtam:

„Kedves Marika!

Bizonyos vagyok benne, hogy te vagy az a Kandel Marika, akivel egy házban nőttem fel a VIII. kerületi Kálvária téren. Közös szülőházunkra tekintettel vettem a bátorságot, hogy megszólítsalak. Amúgy is te vagy az egyetlen szál, akit azóta találtunk, amióta Horváth E. József kilétének és kapcsolatainak nyomát keressük. Feltehetően a rokonai már meghaltak Magyarországon, te viszont, nagy örömünkre, apukád miatt a fiad által hosszú ideig kerestetted őt az interneten. A csodával határos: mi valakit kerestünk, akinél tudakozódhatunk róla, és téged találtunk, aki meg őt kerested.

Hogy ne legyen nagyon különös számodra a történet, tudnod kell néhány apróságot. Ezt a rehabilitációs otthont én tartom fenn, mint tulajdonos és alapítványi igazgató. Még mindig többnyire Kanadában élek, ám Svájc ma már nincs olyan messze Kanadától. Hogy a Horváth-ügy kapcsán olyan sok magyar névvel találkozol, nem véletlen: honfitársaim előnyt és kedvezményt élveznek. Ez az intézmény inkább szanatórium, mint kórház, és minden lábadozót befogadunk, kivált, ha magyar születésű. Emiatt aztán a magyarok között az egész világon már híre van, hálstennek.

Arra kérlek, Horváth úr ügyében segíts nekünk, ha mást nem, tartani benne a lelkierőt, és a szándékot, hogy hazatérhet!

Sokat mesélt rólad, és a többiek is, nevezetesen Bozsó Lajos, aki az interneten felfedezte a nevedet, és Papp Pista doktor úr is, aki külön a kézcsókját küldi.

Milyen lehetsz igazából, ez a kíváncsiság tán hazavisz egyszer. Szüleim halála óta nem léptem át a határt, és ennek már csaknem két évtizede. Ha válaszolsz, megköszönöm! A régi pajtási emlékek felelevenedtek, ezért külön hálás köszönet

és szerető üdvözlét:

Viki”

NEM HISZEM EL!

Van valahol Svájcban egy szanatórium a hófedte hegyek között a Bódeni tó partján, amelyben magyar tulajdonú és vezetésű rehabilitációs intézmény működik, nyilván jópénzüeknek. Itt fekszik Jóska, mert magyar - minden papír nélkül, és itt edzi rogyant testét Bozsó Lajos, a kispénzü francia állampolgár, és itt a főtulaj és fődirektor Subják Viki és a főorvos a Papp Pista!

Ülök a papírok fölött, mintha magyarázatot várnék, mert nincs az a regény a nagy magyar romantikából, amelyik ilyesmit ki merne találni, és le merne írni! Ez maga a valószínűtlenség!

Tétova gondolatfélék rátalálnak 56-ra, mint közös nevezőre. Igen, mindegyikük akkor távozott Nyugatnak, kivéve Pistát, de ő meg a pincében töltötte velem együtt a lövöldözős napokat, aztán sebész lett, meg is nősült, itt lett orvos a Honvéd Kórházban. Édesanyja a közelünkben lakott a VII. kerületben, néha találkoztam vele. Tőle tudtam, hogy Pista válik, de arról nem beszélt, hogy külföldön próbál szerencsét.

Viki, a házmesterfiú volt az egyik legkedvesebb pajtásom. Kövér és mindig mosolygó, jókedvű gyerek, akit 56-ban nővére, a 6 évvel idősebb Ágnes kézen fogott, és kivitte magával. Viki ezzel eltűnt az életemből. Később hallottam, hogy kerékpárüzem-tulajdonos és milliomos Kanadában.

Bozsó Lali a polgárdibeli pajtás. 56 után ő sem maradt itthon. Sokáig leveleztünk, a 16. születésnapomra hatalmas kosár vörös rózsát küldött Franciaországból. Hm. Nemrégén Pesten járt, megkeresett, és furán váltunk el, akkor tudtam meg, hogy operálni kell.

A Jóska meg a Jóska. Akkor kezdtem el keresni, amikor ezt a házat vettem. Tudom, hogy nagyon szeretett, és azt hittem egy darabig, hogy ő az, akivel meg tudnám osztani a magányomat. Nem hiszem el, hogy megvan! Négy éve keresem égen és földön, és most így, ilyen váratlanul és különös módon került elő! Ez az egész óriási boríték nem létezik itt előttem az íróasztalomon! Semmi sem hiteti el velem! Ülök felette bambán, és megerednek a könnyeim. Amikor valóra válik egy hosszú és keserves igyekezet. Véletlenül az öledbe pottyán.

Ülök, és merengek. Hogyan is lesz tovább? Estére már szorongani kezdtem. Huszadszor forgatom át a papírokat, hogy elhiggyem, és riadtan veszem észre, nem vagyok boldog! Jól megijedtem a feladattól, a felelősségtől, egy beteg ember kiszolgáltatásától, kiszolgáltatottságától, s hogy ehhez már fáradt vagyok. Természetesen, ha tudok, segítek. Ki tudja? Végig kell gondolni alaposan.

Itt ez a hatalmas íráshalmaz! 12 oldal! Jesszusom! Ezt mind el is kell olvasni!

2005. október 13.

Eloolvastam persze, és egyre nagyobb lett bennem a szorongás és a rémület, hogy olyan, mintha én képzeltem volna. Valami ilyesféle történetet gondoltam váltig, amíg Jóskát kerestem. Azt végképp nem hittem, amit Apu állított, hogy meghalt. Mégis teljesen összekuszálód-
nak bennem a dolgok.

Egy rövid, örvendező levél elment, és kíváncsi vagyok a folytatásra. Azt ugyan nem tudom, mit tehetnék én, hiszen a dolgoknak megvan a maguk hivatalos rendje és formája. Hacsak nem azt várják, hogy ápolást és lakást kínálok fel. Ha visszakapja a nyugdíját, meg tudná oldani az életét maga is. Majd kialakul.

Azt várom, Baba majd elintézi. Mert ahogy régebben, annyira már nincs bennem az a vág. Én embert képzeltem, és nem valakit, akit ápolni kell.

Istenem! Mennyire önző vagyok! Hazudozok magamnak, és észre sem veszem? Pedig már nincs sok időm megtalálni az igazságot. Jóska életét mihamarább meg kell oldani! De nem csak nekem, egyedül!!!

Előveszem a régi, rongyos kis atlaszomat, olvasom a történetet, s végigböngésem, mi hol történt: Szóval 1989. novembere. Épp beállt a tél. Akkor indult útnak. Aputól elbúcsúzott. Ő mondta nekem még annak idején, hogy Svájcba készült. Ott akarta eladni az amerikai kocsit, amit még 1983-ban áthozatott, és összeszedni a repülőre valót, hogy visszatérjen Amerikába. Mindezt Aputól tudom, aki homályló emlékezettel próbálta felidézni a több, mint tíz év előtt történeteket. De miért akart visszamenni Amerikába, ahol senki nem várhatta. A fia sem. Hová lett a fia? Most sem találják. Bár említette még 83-ban, hogy nemigen kötődnek egymáshoz. A gyerek akkor volt 14-15 éves, 89-ben már cirka húsz. És a felesége? Férjhez ment biztosan ahhoz, aki miatt elváltak. Új névvel nem találták, hiába az amerikai akkurátus nyilvántartás! Miért akart visszamenni? Miben reménykedett?

Azt írja itt, egyedül ült a Plymouthjában Szentgotthárdnál, ahol átlépte a határt 1989. november 18-án. Grazban töltött egy napot, onnan indult tovább másnap a hófödte hegy-csúcsok, a közkedvelt síparadicsom felé. Még aznap át akart érní Svájcba. Miért? Ha sietett, miért a nehezebb utat választotta? Télen az Alpok útjain egy nem e célra épített, hatalmas,

hajónyi, széles kocsin? Miért nem a kényelmesebb északi-ausztriai utat választotta? Mert ez rövidebb? De a serpentinén időben nem sokat nyerhetett - gondolom én.

Már a Winklern orma alatt vette észre, hogy követik.

Hogyan lehet észrevenni, ha követnek valakit? Lehet, hogy csak egy az útjuk, nem? Mások is járnak a világot.

Hamarosan megállt egy fogadónál a Dráva mentén még Ausztriában. Le akarta rázni őket, és egyben megebédelni. Ha azok is bemennek az étterembe, még meg is szólíthatja őket, hiszen a rendszám szerint honfitársak. De nem mentek. Akkor még jobb, gondolta Jóska, biztos továbbhajtottak. Lerázta őket. De amikor elindult, észrevette, hogy bevárták. Utána kanyarodtak a parkolóból! Miért? Magyarok, hát elintézhették volna a dolgot még Magyarországon. Ez nem jutott Jóska eszébe. Az sem, hogy a helyzet veszélyesnek látszik? S hogy inkább forduljon vissza? Ha megszállt volna a panzióban, még segítséget is kérhetett volna. Hová hajtotta a siethetnékje? Erre számomra végig nem derült fény.

Ráadásul az út Olaszországba vitt: át kellett szelnie Itália egy csücskét, hogy a hegyek megkerülésével visszajusson a Brenner hágóig. A kis határállomáson persze senkinek nem tűnt fel a helyzet. Közben az idő kitisztult, a táj mesés, a kanyargós serpentineken sokat fékezett, közben élvezte a tájat, és ahelyett, hogy igyekezett volna, lassított, sőt megállt! Mintha nem látta volna maga mögött a dzsipeket! Hát persze, néha eltűntek a kanyarban a sziklák takarásában. No, meg ha valaki a vidéket nézi! Nem félt? Mert nem volt félnivalója. Kiszállt, megivott egy kávét, sétált, fényképezett, már tudta, még alkony előtt eléri Innsbruckot, sőt, ha igyekszik, azt a 200 km-t Svájcig még aznap megteheti, bár korán sötétedik.

Könnyű kedvvel ment a kocsijához. A pihenőn épp mellette megpillantotta az egyik dzsipet. A másik kocsi? Nem érdekelte. Vállat vont, ahelyett hogy alaposan megnézte volna a sofőrt! Kikanyarodott, és percek alatt megint a határhoz ért a hágó túlfelén.

És akkor kezdődött a hajsza!

Nekem valami furcsa. Ahogy a térképet nézem, túl sűrűn állt meg. Egy olyan rutinos vezető, mint Jóska, nem fárad el ennyi vezetéstől! Megebédel, kb. 100 km-t megtesz olasz földön, utána újból pihen, tájat néz, sétál. Csak nem akart egy szikla takarásában, a látóhatáron kívül találkozni velük? Ez jutott az eszembe. Mert ha igen, tudnia kellett, mit akarthattak tőle. Ha a magányossága hívta fel rá a figyelmüket, és a kocsi csábította őket? Gazdag amerikainak látszott, de emberközelen egy vénülő, 60 éves magányos valaki. És miért két kocsival követték? Mintha szervezett buli lett volna az egész. És Jóska adta alájuk a lovat a meg-megállásokkal. Nem értem! A végét még annyira sem!

Szóval, ahogy kiért a hágóból, hirtelen elszürkült az ég, hűvösödött az idő, igazi zimankós, téleleji délután. Jóska már beletaposott a gázba, tépte a kanyarokat, hogy a városba érjen. Rosszul érezte magát ebben a ziháló hajszában. Olyan igazi, filmes, autós száguldás lehetett. Az egyirányú sávban hirtelen megjelent a másik kocsi! Vele szemben! Kanyar jobbra, balra szakadék, szemben és mögötte az üldözők. Az utolsó másodpercben félrerántotta a kormányt. Több száz méternyi mélységben állt meg, mint másnap kiderült. Mert ő már a zuhanáskor sem emlékezett semmire, csak a mélységes csendre, azután már arra sem.

Mikor kezdett annyira felépülni, hogy hitelesen összeállíthatta a történeteket? Majd 15 év kábulat után? 2004. augusztusában éledezett, írja Viki. Tehát hónapokon át memória-tréning, és az intézmény is nyomoztatni kezdett. Ennyi idő után mi derülhet ki?

Annyi egyelőre, hogy a lezuhant és fel nem robbant kocsit másnap hajnalban véletlenül találták meg. Túl mélyre zuhant, az útról nem látni, csak az átszakadt korlátot. Mellette feküdt

Jóska, hanyatt, mint aki kiesett. A kocsiajtók nyitottak, és belül tökéletesen üres! Mintha alaposan kitakarították volna! Egyetlen szál papír, rongydarab, pénzérme, semmi! Mit találhattak? Jóska szerint semmi értéket, legalábbis ami miatt ezt a többszáz kilométeres utat megtették a svájci havasokig, és ami miatt megöltek egy embert. Mert nem hihették, hogy életben marad! Kikutatták a zsebeit is, csak a vékony láncát nem vették észre a nyakában. Jóska szerint az mentette meg. Még az apjától kapta érettségire.

Tehát valami miatt ki akarták fosztani, vagy el akarták tenni láb alól, és a kifosztás volt az alibi. De miért? Voltak odahaza ellenségei? Nem írja. De majd én megtudom. Valami nem stimmel.

Például az, hogy miért akar most visszajönni Magyarországra, amikor 16 évvel ezelőtt Amerikába indult?

A szerencsétlent ezer helyen összetörve, belső vérzésekkel szállították az innsbrucki kórházba, onnan a traumatológiára, ahol összefoltozták, gyógyították 2 és fél éven át minden ellenszolgáltatás nélkül, hiszen nem tudták, kicsoda, hol van biztosítva, milyen állampolgár, annyit tudtak csak, amennyit következtetni lehetett: viszonylag jómódú, idős, feltehetően nyugdíjas, feltehetően amerikai állampolgár egy amerikai rendszámú, jó minőségű, de régi kocsival. A kocsit a roncstelepen még akkor átvizsgálták, a jegyzőkönyvben semmi, ami erőszakos cselekedetre engedne következtetni. Hogy kifosztották? Országúti csavargók is lehettek. Megtalálták, összeszedték, ami volt, jelezték a balesetet, hiszen valaki ráakadt odalenn. Vagy csak a korlát hívta fel a figyelmét valakinek? Szóval semmi bűntény. A tengely, a fék, az áttétel, minden rendben volt. Jóska ruhája az egyetlen áruló nyom: az ing és a nadrág magyar gyártmányú, a nyakában aranylánc, de a karjáról láthatóan hiányzott az óra, a cipő olasz, az alsónemű amerikai. Mindez nem mond semmit. A magyar védjegyű felsőruhák miatt került Jóska végül Viki intézetébe, ahol életben tartották - felébredéséig.

Ennyi a lényeg, de semmi megbízható adat. Semmi, amin bünvádi eljárást lehetne indítani. Pedig a história nem rossz: kitervelt bűntény, számítva az ellenfél ösztönös reakciójára, ha szemből rohanó kocsit lát közeledni, tuti, félrerántja a kormányt! De ki indul el egy 16 éve kómában alvó ember réveteg emlékezte után?

2005. október 16.

Vasárnap. Délutáni lustálkodás a zöld rekamién, kibámulok. Nyugat felől ferdén süt még a nap, átvilágítja a leveleket. Csak ahol a szőlő és az alma lombja találkozik a kerti vízcsap felett, ott van aranyló homály, még hozzá négyszögletű. Mintha a levelekből láthatatlan kéz kuckót épített volna, s azt belülről sütné be a nap! Egy belső nap. Szögletes mennybolt ablaka az almafám alatt. Felülök, hogy jobban lássam, tán téved a szemem. Nem: A kuckóban aprócska leány ül és sír.

- Fényleány, miért sírsz?

- Elvesztettem a papucsomat, és fázik a lábam.

- Gyere be hozzám, fény leánya, nálam meleg van, fűtök.

- Meg kell találnom a piros pillangós papucsomat, mert anyámtól kikapok. Jaj, jaj!

Kimentem, és nekiláttam én is a keresésnek. S ahogy ott térdelek a fénykockában, szemembe szikrázik az izzó-vörös napkorong, és a felhők szélén a nap éles búcsúfénye. A kicsi piros papucs meg, mint fűge, aludni siető őszi bodobács, ott pihegett a tenyeremben. A fényleány felkapta, s eltűnt. Bambán néztem utána, de az eszem máshol járt.

Kis piros papucs, apró, a fényleány lábáról... Kálmus képzelt fényleányai regényéből, a Csonthalmokból... Ma olvastam újra, mint családi lektor... És a levél Svájcból... Hát nem csudás véletlenek? Baba nagy rendezései...

Anatole France írja a Thaisz című regényében, ami különben a nagy szenvedélyekről, nagy szerelmekről - és nagy elfojtásokról beszél: „... aki elmenekül az emberektől, bizonyos, hogy szellemekkel találkozik...”

2005. október 18.

Balról az ablak, mögötte az almafám, szemközt az ajtó még nyitva, onnan bevöröslük az ágak között az alkonyi nap. Délután. A rádióban Puccini érzelmes melódiája. Az agyamra nem sok szükségem van, így teljes az egész. Érzem, ahogy pattogzik lefelé a külvilág, mint ócska lábosról a máz. Tán a hazugságaim is így peregnek lefelé? Igyekvések, erőlködések, hogy másnak-többnek látszak. Mi végre?

A postaládám ma is üres volt. Se Kálmán, se Jóska...

Holnap? Anyám 32. halálfordulója. Anya. Neki nagyon tetszene itt. Bólogat az almafám, a mindenes jelkép. Kicsit mozog a szél, s a fa már válaszol, csak fel kell tenni a kérdést. Ágai közt sok-sok emlék. Ezért nem akarja eleresztetni a leveleit. Őrzi nagyon, pedig a cseresznye már tar, és a meggy is csatlakozott a bodzához, versenyt kopaszodnak. Almafám elsősorban az emlékeimet őrzi. Mintha én nem tudnám! És a madarak besegítenek. Miközben a bundás-almát sütöttem uzsira, egyikük majdnem berepült az ajtón. De rajta még a szűnyogháló, hát éles kanyarral meggondolta magát.

És még más csodák. Laci, a szemközti részeges kőműves szomszéd tavasszal agyvérzést kapott, azóta kórházban. Tán rámegegy, féltettük mi, szomszédasszonyok, pedig még fiatal, nincs hatvan se. De hazajött! Három hete lehet. A minap azt látom, hogy behordja villával a szénát az árokról. Ma meg... Na, hiszen arra ébredtem! Vaslemez döngésére. Sokáig dübögött, már mentem megnézni, nem esett-e Laci a vízaknába, amikor épp az árokba gurult egy jókora vascső. Hát nem a hidat építi? Egyszer régen emlegettem neki, hogy micsoda kerülővel lehet őt megközelíteni, hiszen a hídja a kertje végénél van, a kocsibejárónál, a kiskapunál meg csak árkot ugrani lehet. Hát most szép lassan hordja rá a földet. Csinálja! Beszélni nem tud, a járása bizonytalan, de a szerszám a kezében! Ilyen csodák vannak.

2005. október 22.

Furtonfurt azon kapom magam, hogy megint elmerültem a nagy kérdőjel kiszínezésében: milyen is volna, ha itt volna Jóska velem állandóra?

Persze megjött a levél is! Azt írja legelőbb, most igen magányos lett, Lajos hazament, és a direktor úr is visszarepült Kanadába. Nagyon szívesen jönne már haza ő is (így: haza!), de meg kell várnia a biztosítási ügyek kimenetelét, hogy a 16 évnyi adósságát kifizesse. No, nem tudom, az ilyesmi mennyi időt vesz ott igénybe. Tán a telet is tervezgetéssel töltöm majd. Az alatt legalább el tudom dönteni, hogy mit is akarok igazán. Tán mégis idejöhetne?

Még azt is írja Jóska, hogy nagyon boldog és izgatott. „Remélem, most nem értem félre a so-raidat, Marika, mint a 41 évvel ezelőttiüket?” Jaj! Mit ígérhettem most? A 41 évvel ezelőttiük-re emlékszem, akkor se ígértem semmi biztosat. „Jó szívvel gondolkodok rád, és számíthatsz

rám...” - most valami ilyesféle volt a válaszom. No, igen: egy küszködő embernek ez már ígéret lehet.

Azt írja, sokat javult az erőnléte. Így: erőnléte! Tornázik, és egy év alatt majdnem visszanyerte a mozgékonyágát. Csak hát, ugye, az évek eltelték. 76 éves. Persze fura, amíg ő „aludt”, én a strapába-életbe beleöregedtem. Vajon egy kómás öregszik-e? Mennyire használódik? Tán fiatalabb, mint én?

Jaj! Ha valamelyik gyerekemmel meg tudnám beszélni! De egyik ott, a másik meg amott, és mind tele a saját bajával. Nóra biztosan rábeszélne, hisz akkor neki egy gonddal kevesebb lenne, Kálmán meg rám bízna a döntést, mert ő egy gentleman. Sokra mennék velük. És Katának sem merem előadni. Az új Katának sem!

.....

KATA-MESE

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy kislány. Hiába próbált derűt festeni magára, csak néhány órára sikerült, azután megint visszaszürkült. Már nem ment az erdőbe sétálni, pedig nagyon szerette a fákat, a madarakat, amikor még AZOK nem éltek ott. Hogy kik azok az AZOK? Két nagyon öreg manó-házaspár. Először azt hitte, hogy jóságos törpék, és szívesen leült náluk egy habos kávéra, meg beszélgetni egy kicsit, később azonban rájött, hogy inkább mellőzni kellene őket.

Mert AZOK egyszer csak rákezdték, hogy a kislány milyen szürke, milyen apró és erőtlen, és milyen ügyefogyott. A kislány nem szívesen hallgatta ezt, azért mégis be-betért hozzájuk. Útjába esett, és úgy is volt rendjén. Ebben a Birodalomban őket választotta, és már nem volt mit tenni. A Törvény szerint, ha egyszer a szívébe fogadta, akkor ápolni kell őket örökre. Azt sem tudta, hogy ebben a Birodalomban sok a muszáj, sok az elvárás, és nagyon nehéz eleget tenni. Meg sok a Bíró is. Ráadásul bizonyos idő elteltével mindenki Bíró lesz, és magát is, meg másokat is bírálnia kell majd, ha akarja, ha nem.

A kislány a habos-kávés uzsonnák után rendre furcsán érezte magát. Ezen elgondolkozott, és este, amikor hazaért, alaposan megvizsgálta magát a tükörben. Semmi változást nem talált, de továbbra is gyanakodott, és a sejtései bizony valóra váltak. Egyszeriben azt látta, hogy kicsit szürkébb és kisebb lett. Tudta, hogy AZOK tették ezt vele, mégsem hagyott fel a látogatásukkal. Amikor a tükör egy egészen szürke, apró, erőtlen és ügyefogyott kislányt mutatott, megijedt. A fejére kendőt kötött, hogy eltakarja csúf szürkességét, a lábaira gólyalábakat erősített, hogy magasabb legyen, azzal meg minduntalan elesett, így aztán tényleg ügyefogyott lett, az ügyefogyottsága miatt meg félénk, félénksége miatt meg inkább eldobta a gólyalábakat, meggörnyesztette a hátát, hogy észre se lehessen venni! Minél kisebbnek látsszon! Végül egészen összezsugorodott.

Tulajdonképpen az volt az igazság, hogy rossz helyre keveredett. A manók nem az ő manói voltak, és a Birodalom nem az ő Birodalma. És ezt ő nem tudta.

A szürke kislány egészen Szürke Kislánnyá változott, és boldogtalan volt. Semmiben nem találta örömét, a királyfiban sem, akibe beleszeretett, és hozzáment feleségül. A királyfi is elkezdte csúfolni, mintha a manóktól tanulta volna, hogyan lehet elszomorítani őt.

No, meg a Birodalom lakói, a szolgák és ügyeletes zsenik, a rászoruló és a ráérősek is kerülték, mert nem telt benne semmi öröme: a Kislány mindig csak szidalmazta és bírálta őket. De hát a Bírók erre oktatták, és így tettek a manók, meg a királyfi is. Azt hitte, ez a dolgok rendje, és ő meg akart felelni a feladatának.

Élete lassan és szomorúan folydogált, amikor egyszer csak megbetegedett. És akkor csoda történt! Persze senki nem törődött vele, ráadásul már annyira megszürkült, hogy észre sem lehetett venni. Mindenki azt hitte, már nincs is. Még a királyfi is! Csak a szürke port látták az ablak-deszkán.

Hát tulajdonképpen szinte nem is volt. Mivel megfélekeztek róla, egészen magába roskadt. És akkor, a betegségében sínylődve egy hosszúra nyúlt éjszakán felfedezte, hogy a belsejében van valami. Valami, ami nem szürke! Éppen hogy eleven szín és fényes. Örömmel nézegette ezt az újdonságot magában, simogatta, nevelgette, és az nőtt, terebélyesedett. Akkora lett, hogy már segíteni tudott a kislánynak. Először abban, hogy meggyógyuljon, azután abban, hogy ne törődjön többé a Bírakkal, a Birodalom lakóinak a véleményével, még a királyfival sem! A manókat pedig soha többé nem látogatta meg! Ez az elhatározása hozta az igazi fordulatot az életében.

Az eleven szín fény egyre nőtt benne, egyre erősödött, már bevilágította egész testét, egész lelkét. Úgy járkált a Birodalomban, mint egy elvarázsolt királylány, és mindenkinek segített megtalálni a belsejüken élő fényt. Már aki kérte. Lassan az egész Birodalom kezdett átalakulni! Őt pedig elnevezték Fényleánynak. Pedig közben már öregecske lett, és a termete még apróbb, de a színe rózsás és fényes, az ügyefogyottsága pedig a kora ellenére ugrándos, jókedvű varázserővé változott.

Én is élvezem a hatást, most is, miközben ezt írom! Jó tudni, hogy a Fényleány néha majd idelátogat, ha meg nem tud jönni, akkor felhív, és tanácsot ad, szóval előveszi a festékes palettáját, és felragyogtatja körülöttem a színeket. Így történt, hogy az almafa bokrában, a fénybokorban elrejtett a minap, mert beszélgetni jött egy kicsit, de valahogy - tán egy béka ijesztette meg, mint gyerekkorában Parádsasváron, ahol a patak kövein ugrándozva ijedtében belecsücscent a hideg vízbe - elveszítette a piros pillangós papucsát. Még arra is hivatkozott, hogy meg kell találnia, különben kikap az anyukájától, ami persze füllentés volt, hiszen már nem is él az anyukája. Tény, hogy akkor nagyon elszontyolodott, és nekem meg elpárolgott a merszem, hogy beszélgessek vele arról, mi legyen Jóskával...

.....

Nem szabad az én Fényleányomat összetéveszteni Kálmus lailingjeivel. No, de ehhez ismerni kellene azt a regényt, amit Kálmus írt. Csak épp eszembe jutott, hiszen sokszor jut eszembe Edont világa a Csonthalmokból!

.....

Meg Zács Lilivel sem szabad összetéveszteni. Ezek a Fényleányok itt jönnek-mennek, és néha ezek, néha meg amazok. A fő, hogy elő-előfordulnak vidámságot hozni a kertembe és a szívembe.

2005. október 24.

Az írja Dosztojevszkij a Kamasz-ban: „törvénnyé kellene tenni minden jóézésű embernek, hogy az élete során legalább egy valakit boldoggá tegyen, mégpedig gyakorlatilag...!”

2005. október 25.

Ki sem lehetne találni beszédesebb környezetet, mint amelyet Hedvig barátnőmnek álmodtam, aki tényleg olyan, mint egy századeleji Király utcai cukrászda tulajdonosnője. A pulton mindenféle illatos sütemények, sötét csempeburkolat, olívzöld asztalkák és tonett székek. Ha

tarka virágos függönyét megemelinti, a pult mögött nyíló alkóvjából épp rálát apró boltjára a puha-párnás, széles heverőjéről. Fehér, mosolygós, kövérkés arca milljom párnácska között pihen. „Egyél, Mariskám, ott a tányér, villa. Minden finom, magam készítettem!” - kínál kifele kiáltva, de szabadkozom, mert sietek. „A parkban, tudod, a Royal Szálló mögött, ott vár Bandi a hársfa alatti padon. Beszélnem kell vele. Kettőre megy a tévébe, és már egy óra van!” Azután még magyarázom, hol is az a park, pedig magától értetődő, mindenki tudja, közel az Almássy térhez. És egészen egyértelmű, hogy épp ott van a szálló mögött.

Ébren az ágy szélén még eltűnődöm, hogy valóban egyértelmű dolog volna ott egy park a közelben. Meg az is, ha Bandi élne. Meg ha Hedvighez csak úgy be lehetne ugrani. De hát soha nem is volt ott park, Bandi sem él már 13 éve, és Hedvig is messze van. A halál szélén.

Így rebbenek össze-vissza térben, időben, barátságban. Ráadásul nem érthető már magamnak sem ez a történet, sok a hía. Ki kellene hámoznom valahonnan mélyről...

Anya ma lenne 88 éves. De ő egészen más lélek-térhez kapcsolódik. Egy másik szférába. Vagy Anya is ide tartozik? Hedvignél megveszem a születési tortáját a 88 gyertyával, és Bandival a hársak alatt elindulunk hozzá, együtt, karonfogva, hogy megünnepeljük.

2005. október 27.

Az égbe vivő út lehet ilyen opálfényű puha derengéssel kövezve, mint amilyen alkonyi rózsaszín fényben lebeg a verandám sima, kerámiakockás padmalya. Félálomban sétálok rajta felfelé. Nyugszékem kényelmében a majdnem álmat, a nemlét könnyűségét élvezem. Már-már elaludnék az őszi napsütés lanyha boldogságában, amikor szárnyak pergőtüzére riadok.

„Hitchcock madarai? - ébredek. - Már megint a madarak!”

És jönnek. Húszasával. De nem a meggymagozás támadása ez most, hanem a seregélyek éhes mohósága: egy helyben berregnek a vadszőlő vörös levéláradatával borított fal előtt, tépnek egy bogyt, olykor száraztól egész fürtöt, és sietve suhannak vissza a levegőbe párosával, zajtalanul. Almafám a megfigyelő állásuk, s ha elindulnék, hatalmas robajjal rebbennének tova, olyan pergőtűzszerű harsogással, mint amire ébredtem, és szárnyverdesésükkel nagy adag vörös-sárga, kecsesen keskeny vadszőlőlevelet lebbentenének le a száraikról, beterítve a járdát arrafelé csudás lángoló avarral.

„Tehát csak táplálkoznak” - nyugszom meg, és megint a nemlét könnyűsége ragad magával az őszi napsütés lanyha boldogságában az opálfényű kerámiakockás égbevivő úton sétálva felfelé, egyre felfelé.

Körülem csend, mozdulatlanság, béke. A madarak a közelben tovább csemegéznek, cserregésüket hallom, de ez már beszámíttatik a csendbe. Olykor egyik-egyik nekibátorodva a veranda fedele alá suhan, s a fejem felett húz el ügyesen. Nem bánom. Ők az ég irigyelt bajnokai. Szeretem őket. Örülök, ha a közelemben merészkednek, annak, hogy itt vannak. Csukott szemem körül az arcomra ül a mosoly, mint amikor az ablakom mögül a cinkéket nézem az etetőn.

„Nem félsz, hogy megfertőznek? Tudod, a madárinfluenza...” - hallok a szomszédasszonyom hangját.

„Nem félek. Látott már valaki a faluban madártetemet?”

„A Tócsé nádasában lehetnek.”

„Lehetnek,” - nyugtázom - „de nincsenek.”

„Pedig körülöttünk mindenütt előfordult már!” - riogat természete szerint.

„De nálunk nincs! Ez egy védett ország!” - mondom, és már látom is odafentről, mint egy térképet, mert messzire eljutottam már a nemléteben való sétám során, egészen a légkör széléig.

„Ez itt Magyarország - mutatom odafentről. - Évszázadok óta folyvást viharok söpörték, latin légiók, barbár hordák, jött aztán tatár, török, német, mint megannyi csipkedő, halált hozó. Magyarország vakarózott, de igazából nemigen sikerült leráznia magáról a tetveket. Hol itt volt véres, hol ott. Aztán már nemcsak fegyveres emberek rohagáltak végig rajta egymást gyilkolva, hanem ágyúk, tankok, rakéták, bombák vágtak hatalmas sebeket. Magyarország meg-megrázkódott, hulltak a férgek. Ma már csak saját ivadékai eszik egymást. Az oroszok után most az önmarcangolás demokratikus „szabadságharca” folyik.

És most itt ez a vész a madarakkal...

Nem tudjátok? Magyarországgal csoda történt! Budapest táján valamiféle dudor képződött, az nőtt, nőtt, és lett belőle egy madárfej! Magyarország-madár akkor megbillegette a szárnyait, az egyik a Dunántúl, a másik a Tiszántúl, csőrével megigazította a tollait kábé a Duna-Tisza közén, azután rugaszkodott egyet, és elszakította magát a térképről. Repedt a papír, a határok felpiroslottak a szárnyak szegélyénél, a földgolyóból meg sokszáz méter magas, véres sziklafal hasadt, mint Helsingörnél Dánia falai, vagy mint a földcsuszamlás éle a földtörténet korábbi évtízezredei idején: Magyarország-madár vastagon emelkedett ki a kéregből. Utána porzott a Föld! No, egy országnyi rész már nem tartozik a Glóbuszhoz! Nem, ő nem hagyja a madárkört a testén! Elég volt!

És repül, repül, kirepül a sztratoszférába. Ott találkoztunk. Kérdésemre, mivégre ez a nagy rebellió, azt feleli, új helyet keres. Először Dél-Amerika felé vette az útját, de hamar továbbállt: nagyon viharos arrafelé. Afrika túl sivár és nyomorult, Ázsia különösen ideges, a jóviselű Kínában már nem fér, Óceánia szokatlanul vizes, Európa dugig, és Észak-Amerika egyszerűen kilökte, mint idegent. Sehol egy hely, ahol megtelepedhetne. Magyarország verdes a sztratoszféra peremén, kereng a Föld körül, egyre kereng, és egyre bánatosabb, miközben törí a fejét, hogy hát most már mi légyen? Ha visszamegy, rátör a nyavalya, ha nem... Mi van akkor, ha nem? Fenn marad. Netán bolygóvá szelídülve beállna egy ellipszisre az űrben. Csillaggá válna. Visszanéz hűlt helyére, ahol átsejlik a Föld izzó magmája vörösen és vészjóslón, azt is riadtan veszi észre, hogy tátongó helyére már szivárognak innen-onnan ordas, haszonleső szomszédok.

Kereng. Tollait szél borzolja, amit szárnyalása kavart a sztratoszféra légköri rétegekben, de a tollak között béke van! Igen, ittmaradni... Nem lenne rossz!... De a hátán az a rémült tízmillió!... Még ha vírus, akkor is...”

A nyugszék kényelme lassan elgémberíti tagjaim, no, meg a hűvösödő alkonyi lég. Ébredek. Jé! Tele a verandám seregéllyel! Százával ülnek a kopasz ágakon, meg a rozsdás szőlőleveleken, s azok meg se hajlanak alattuk. Mintha súlyuk sem volna! És a csend! Őrzik az álmomat? Fejük a begyüket veri, álmos a tekintetük, olykor meg-meginognak. Moccanok, mennék befelé, és akkor felreppennek. Semmi zaj! Szárnyverdesésük néma! De ni! Még fehér kerítésemen innen egy megperdül a levegőben, s lehull. Megint egy. Aztán másik. És még!

Teli zöld füvem madártetemekkel! Felugrom, szaladok be, fellapozom az atlaszt: igen, igen, Magyarország itt van a helyén. Visszajött.

És távollétében a vírusok...

Hiába... Hiába...

Brrr, de hideg lett! Októberben már nem illik elaludni a verandán! Hamar itt a sötét is! Kikandikál az este a vörösen hanyatló napkorong mögül Laci háza felett.

2005. október 28.

Ma műtötték Nórit.

2005. november 1.

Szép-szép a Naptól, amint igyekszik, de már ereje alig van, fázósak a sugarak is, cihelődöm hát befele. Megállok. Új szokásom, hogy még álldigálok bámulva, mint kisgyerekkoromban az idegeneket. Bámulom az utcát. Kihalt persze így vasárnap délután. Csak egy ember igyekszik magában dúdolva az út közepén a hűvösödő ég alatt, barna válla fénylik, fején sapka, alatta fekete kóc, gatyája felett mindössze egy kék atléta. Brrr! Hogy meg nem fagy! Én már a bélést belecipzárastam a ballonomba! Eltűnődöm, aztán kapom magam, becsukom a széket. Hogy ezeknek nem árt a hideg! Tegnap a Csík-gyerek vágatott mezítelen felsőtesttel a túloldalon.

Ekkor begördül halkan, mintha felhőn járna, egy ezüstszürke elegáns autó, és lassít. Mintha keresne valakit. Leáll, nyílik az ajtó, mosolyogva köszönésfélét int felém egy idős úr. Bámulok tovább. Úgy látszik, kifogyhatatlan a néznivaló ezen az őszi délutánon itt a Bocskai utcában. Várom, mi történik, de az ott megint csak integet. Én átcserélem a szemüvegem, az is idő, amíg kihalászom a kabát mélyen ülő zsebéből (Bandi 30 centivel magasabb alakjára valaha illett kabát ez, kérem!), de akkor sem tudom, ez az ember mit akar, hiába látom jobban. Nem száll ki, csak az arckifejezése vált határozatlanra, a szava meg olyan kitekert, idegen:

- Jó napot! Keresem Kandel Máriát. -

Szemem a rendszámra téved: svájci! Akkor villan az eszem is. Csak nem? Ez a mosolygós, elegáns öregúr a Viki! Kizárásos alapon.

- Subják Viki! - kiáltom. - Ugye? Na, várj! Hozom a kulcsot! Nahát! -

És még odabenn is mondom-mondom, hogy hát ez nem lehet igaz. Egész izgatott lettem. Tényleg ő az!... A szemei!... Futok, invitálok szívesen, mert hisz... Édes jó Istenem!...

- Hát itt élsz, Marika? -

- Már második éve. -

Jön utánam, leülünk benn, néz nagyon, ingatja a fejét, és mosolyog. Most már biztos, hogy ő, ezt a gesztusát ismerem.

- Tudom, tudom, a Bozsó Lali is mondta, nem gondozzuk magunkat eléggé, itt öregebbek, elviseltebbek a nők! -

- Ajaja! Nem igaz! Csak hát tényleg nem láttalak... Mikor is?... Szóval kimaradt az életünkből... -

- Ötven év - mondom, - Nagy idő ám! Te apádra ütsz, egészen olyan vagy, csak nem annyira... - mutatom, hogy testes.

Tényleg slank, kopaszodó, simaarcú, jóvágású úr. Néhány hónappal idősebb nálam. Tehát férfiban még fiatal.

- Tudod-e, én mindig azt gondoltam rólad, hogy egy elvarázsolt hercegnő vagy? -

- Pedig egy paraszt értelmiségi. Látod! -

- Hogy is van ez most? Anyám azt írta... -

- Teszek fel egy kávé, mellé hozok sütit is, mindjárt, no... -

Hozom, teszem, nyüzsgök. Látszik, hogy izgatott vagyok.

- Ennyi év történetét nem lehet csak úgy elmesélni! - kiáltom.

- Jó-jó! Tudod mit, addig körülnézek. -

És már megy, veti a cipőjét, no, gondolom, jól van nevelve. És belehuppan a szép hinta-székembe, onnan kiabál, és beszélünk, mondjuk, hol ő, hol én. Megütközik, hogy gyerekeim vannak.

- De hát Lajos nem mondta? És Jóska sem? -

- Mintha anyám írta volna, tényleg. -

Kiderült, nem beszélgettek, csak a hivatalosat. Hogy miért? Tán mert annyira elfoglalt, folyton siet, szalad, hol Kanada, hol Weinfelden. És ha beszélnek, az egészség, a kezelés, a jövő. De a múlt, a múltra nincs idő.

- Hm. Most mégis itt vagy! - kiáltom, de nem hallom a választ már, csakhogy rágyújthat-e, kérdi.

- Hát persze! A gyerekeim is füstölnek. -

Gyertyát gyújtok, vigye a füstöt, hozza a hangulatot, már a kávé is megvan. Kavar, majszol, látom, nézdegél, elnézi a kék-fehér szobát, és a tükörből figyel.

- Tudod, Marika, abban a hercegnő-dologban lehet valami. -

Felnevetek. Jól esik ez a múltidézés!

- Ne neved! Nem lehet mindent a véletlenre fogni! Papp doktor a nyolcadik kerületből, Lajos Franciaországból, korábban Polgárdiból, Józsi Marcaliból illetve Bostonból. Hárman ismernek téged. Én vagyok a negyedik. A többi magyar, szám szerint tizennyolc nem, ők nem!

Hahota, majd kilöttyen a kávé. Magam alá húzom a lábam.

- Svájcban. Te jártál már Svájcban? -

- Nem. De annyi csodát megértem már, ez is belefér! -

- Ugyanabban a szanatóriumban, Hercegnő... -

Én tudtam, Baba mindenre képes, de nem mondtam ki fennhangon, inkább rákérdeztem Kanadára, Ágira. Meghalt már régen rákban. Viki Őrsre kérdezett meg Szeghy Sanyira, a fiúkra a házból.

- Legfeljebb álmodom róluk - mondom. - Nagyon elkanyarodtak az útjaink. -

- Anyám adott egy címet, a Sanyiét. Anyám 19 éve halt meg. Lehet, hogy elindulok a nyomon. Velem tartasz? -

Csak ránéztem. Nem válaszoltam. Azután folytattuk, amíg ki nem szaladtam, megterítettem, a serpenyőbe egy-két tojást: gyors vacsi, egy pohár bort is elfogadott. Közben egészen sötét lett. De még a sütőbe dugtam egy helyes kis sütőtököt.

Neki is van két fia. Alig tudnak magyarul. Akkor jártak itthon, amikor a nagymama még élt. Kamaszok voltak.

Aztán szedelőzködött.

- Pedig még meg akartam nézni a gazdaságot! -

- Hát gyere! -

Háztűznéző, gondoltam. De nem. Jóféle kíváncsiság volt.

- Tényleg egészen egyedül? Bölcsész diplomával? - és átölelte a vállam.

Nekiszánta magát az indulásra. Pesten foglalt szállást, és hát oda is kell érnei. Már bizony tíz is elmúlt. Nem marasztaltam. Vele jött az egész gyerekkorom. És emlékezett a fehér orgonára is, amit a 14. születésnapomra hozott januárban! Az első virág, amit fiútól kaptam. Emlékezett az operai estére, a három fiú a házból meg én. A cipőm elgurulására is a nézőtéri széksorok alatt, emlékezett a sértődéseimre, amelyekre persze én nem emlékeztem. Fura volt az egész! Amikor kilépett, azt mondta, eljön még biztosan. Ránéztem, és hozzátette, hogy legközelebb talán Jóskával együtt.

- Aztán itthagysz nekem. Így gondoltad? -

- Az ő sorsa. Meg a tiéd. Nektek kell tudni. -

- Nem tudom, mi legyen. Jó, ha valaki szereti az embert. -

- Ő is meg fog lepődni ezen a miliőn, az életmódodon. -

- Meséld el neki, kérlek! Azt hiszem, jobb, ha nem lepődik meg, és akkor dönt, ha már nincs meglepődnievaló. -

- Nagyjából nincs. -

Nevettünk.

- Nagyjából... -

Azután beindult a motor, és Viki elsuhant az éjszakában.

2005. november 2.

A fagyott sarkantyúka ágas-leveles dzsungelébe esett a darázs és a pók. Már összeakaszkodva repültek arra. Hogy melyik kívánta megenni a másikat, nem tudom, de nagy volt az élethalálharc. Azután beleestek a mélybe, a levelek és füvek közé. Néhány másodperc múlva a darázs elrepült. Hogy boldog volt-e már ekkor, vagy kárvallott, ezt sem tudom.

A jeleneten tűnődöm. Mert lehet másképp is elkapni valakit, más szándékkal, nem a leküzdés csatájával. Mondjuk, szeretetből. Ha valaki megkívánja a másikat, elkapja, megcsókolja. „Elkapni” - ízlelem a szót.

A házasságomban engem soha nem kapott el a párom. Egyetlen egyszer simogatott meg, tán önkéntelenül, amikor beültetett a még újdonságnak számító sztereó hangfal elé a hokedlire, hogy nekem is legyen benne örömöm, és feltette Wagnertől Izolda szerelmi halálát.

Az is felötlik most, hogy az ágyban sem kapott el soha, nem kívánt meg. Hogy gyerekeink is lettek, az kizárólag nekem köszönhető.

Most, ebben a pillanatban gyűlölöm.

2005. november 3.

Zács Lili, született 1849. december 24-én a fügedi Majzik-tanyán, ami később Eisenlach nagybirtokosé lett. A Bene patakon túl Karácsond felé kezdődik a birtok határa, a ludasi út megy neki. Apja Zács Lajos zsellér, 1849 tavasza óta honvéd, elesett a tiszai hídállás védelmében 1849. április 22-én. Anyja Zsellér Julianna, szintén zsellér Szabolcsból.

Zács Lili két és fél éves kora óta élt anyjával a Bozsikék fölöslegessé vált istállójában, amit később maguknak házzá építettek. Ma a Bocskai u. 36. számot viseli a telek. Férjhez ment Bozsik Józsefhez 1866 őszén, született tőle 1867-ben Bozsik Lili, 1870-ben Bozsik Bellus, 1872-ben Bozsik Veronika, 1875-ben Bozsik Lajos. 1877-ben aratáskor meghalt Bozsik József. A telek és a ház a gyerekek révén Bozsik néven maradt, Lili és az anyja benne lakhatott aztán is.

1884-ben, késő tavasszal esett Zács Lili szerelembe a karácsondi illetőségű Vilmossal, aki nem vette el az özvegyet. Zács Lili 1885 télelején a Bene patakba fúlt, elkapta az ár. 36 éves volt.

Lelke az elkövetkező 57 évben talált még három sorsot. Megélte. A mostani sorsában 59 éven át sem talált vissza Fügedre. De akkor véletlenül igen.

Az egészet a Zács Lili lelkével csinálta, egyedül nem győzte volna. Öt év alatt el is készült minden. Módszeresen tervezett, javított, alakított, tisztogatott, ecsetet fogott vagy felmosórongyot, mesterek után rohangált vagy üzletekbe, és cipelt a hátán, vagy a kerek kocsit húzva mindenfélét kertészetből, festékboltból, vödört, csempét, lábast, szárítót... Megszámolni, ha valakinek volna türelme s kedve, sem lehetne.

És az volt a furcsa az egészben, hogy még valakinek is csinálta. Mintha valaki még számítana. De helyet, azt nem hagyott neki. Olyan legyen az egész, amilyenek ő magamagának elképzelte! De olyan mégis, hogy ha valaki látja majd, gyönyörködjön el, érezze jól magát benne, élvezze, mintha épp neki készült volna.

Így persze teljességgel értelmetlen! Valakinek is, meg nem is? Pedig valahogy így.

Készült és készen lett az egyszemélyes királyság!

Most már öt év után itt a készen levés ideje. Amikor már csak élvezni lehet az életet ebben a csuda kis birodalomban: a kertet, a gyümölcsseit, a házat, a kékséget, a hangulatát, a fényeit, a mesevöltét, a varázslatát, hogy nem lehet mosoly plusz boldogság nélkül meglenni ebben a birodalomban! A valamikori, cirka 150 éves ház egy valahai juhistaállóval. S most tessék: az ő tündérpalotája.

Meg még valakié.

Ez van a dolgok mögött. Minden tevékenység mögött. Hát elkezdjük, és most folytatjuk a várakozást. Ha valaki belép, legyen hely a fogason! Ha valaki kezét most, legyen tiszta törölköző! Ha valaki éhes, legyen mit ennie, legyen itthon kávé, sütemény, gyümölcs! Ha valaki jön.

És telik az idő. Eljött a várakozás időszaka. Egy új és utolsó etap... Egyszer csak megérkezik! Lehet, hogy már itt is van. Vagy készülődik, de még nem mer becsöngetni. Hogy mikor fog, arra nem merek gondolni.

2005. november 4.

Figyeljete ide! Ne essék meg veletek, ami velem, hogy szívvelenségből, hideg féltékenységből, taszító gyávaságba estek! A szeretetnek megvannak a gesztusai, hát használjátok ezeket! Magzataitokat öleljétek a melletekre azonnal, mielőtt megszületett, ne érezze a kizártságot féltelmét! Haldokló gyámolítottaknak fogjátok meg a kezét az utolsó pillanatokban, hogy ne féljen az átlépéstől! Ne szaladjatok el iszonyodva a haldoklótól! És ne a gyenge pólyában kezdjétek el a kemény életre nevelést!

Máig fájnak jóvátehetetlen mulasztásaim, jaj!

2005. november 15.

Ó, szent szinkronicitás! Újra kellett olvasnom Redfieldet!

Éreztem, valami mélységes mélyen vagyok a valóság kérges iszapjában. Valahogy ki kell ebből keverednem. Miért is mondogatom hónapok óta boldog együgyűséggel, ha elégedetlen vagyok, hogy „gollam-gollam”? Tán Szméagol bájosan csúf alakja annyira megfogott, hogy nem tudom feledni, s idézem egyre? Áh!

Akkor még szörcsögött a talpam alatt a sár, sűrűn meg kellett ráznom a fejem, hogy kihulljon az agyamba tapadt félelem, hogy lehulljon a fületem eltömő ragadék, és beengedjem az édes dallamokat. Amikor még Szméagolhoz hasonlóan üledék és iszap között éltem. Amikor még a lelkem küzdött a rárakódott kolonccal: a daganat tudatával. Amikor még rémült igyekezettel ellenálltam: teákkal, kézrátétellel, gyógyfüvekkel és imádságokkal hessentettem a rémet és a tudatot, hogy együtt kell élni s halni vele. Akkor még, épp 7 hónapon át, csak mímeltem a boldogságot. Voltak azért igazi, boldog időszakok is, és ha örültem, igazán örültem. Mert hittem, hogy vagy megszabadulok tőle, vagy sikerül elfogadni az elkerülhetetlent, bár arról még fogalmam sem volt, a szenvedésektől miképp menekülök. „Majd... - mondtam magamban - majd Baba segít.”

Szméagolnak lenni nem könnyű. Viseli az átkát, a csúfságát, amivel elriasztja a jószándékúakat, mégis a hatalmában őket, akik messzire menekülnének tőle, de rá vannak utalva. „Mert én, Szméagol, gollam-gollam, tudok valamit, amit ti nem, Jóemberek! Előre látok, és ti minden lépéseteknél az én jóstehetségemre vagytok utalva, ha nem is fogadjátok meg egyből és vakon. De mert nálatok van az életem értelme, hát szolgálak titeket, bár azért van nálatok, mert elloptátok tőlem! De hát mégiscsak nálatok van, és az az, ami ti el akartok pusztítani! Hatalom? Felnőtté válás? A levés kínja? Nevezzétek, aminek akarjátok! Pusztítsátok, s ha kell, én még segítek is nektek benne. Úgy tesztek. És ti pontosan tudjátok, hogy ravaszul félrevezetek titeket, hogy nem veszélytelen velem szövetséget kötni, de persze muszáj, mert bármelyik pillanatban - ha közel érzem a célt - gyilkossá válok hirtelen, és nem biztos, hogy azt a pillanatot észre fogjátok venni, de jöttök velem! Eleve elrendelés szülő és gyerek, barát és barát között. Félték és kihasználtak. Így van ez... gollam, gollam...!” (A Gyűrűk urából idézek persze.)

Ilyenfajta Szméagolként bolyongtam földalatti sötét birodalmam és félelmeim fekete, sűrű iszapjában, és velem bolyongtak, akik szerettek, mert meg akartak menteni. És a mentőakciók egyre mélyebbre taszítottak a kétségbeesésbe, mert a kegyetlen gyűrű-tumor ott volt, csak nem akartam tudomást venni róla, de valahányszor együttérzéssel sejtetni engedték az aggodalmukat, mindig újra és újra előmászott, mint a Rém, és szólt: Itt vagyok! Hogy megmenekedjek, egyre mélyebbre kellett ásnom magamat az ingoványba, hogy ne halljak, ne lássak. Már-már kész voltam végleg eltűnni.

És egyszerre jelek jelentek meg odafenn.

Nem tudtam, mitől vagyok felszabadult és jókedvű Pesten? Kálmán felvillanása? Nóriék és a Ház? Az ír-kávédobott fel? Wagner? Vagy Zoli és a vörösbor a pizzériában? Ó! Mindez külön-külön is nagyszerű lehet egy kiegyensúlyozott embernek! De nem nekem.

Mintha eltávolodtam volna Sai Babától. Összetörtek, eltűntek, messze távolodtak a szavai, a gondolatai, a logikája, a hite, az eufóriája. Akkor elővettem a könyvét és olvastam, olvastam, és egyre „könnyebb lettem”. Erről meg eszembe jutottak Redfield próféciai, és odaballagtam

a polchoz, hogy tényleg „könnyít-e”, és leemeltem a könyvet, és olvastam, olvastam, és feltárult a Nagy Megvilágosodás.

Az első jel, amikor Forrai doktornő elővette a nagyítóját, és nézte-nézte a lepedőnyi tüdőfelvételemet az átvilágító készüléken, nem vettem észre a hangsúlyában a csalódást, meg hogy mennyire hamis a hangja: „Nem nőtt? Nem, nem nőtt. Hálistennek! Hm...” Mert igazából azt kellett volna mondania, hogy „Nem látom! Egyáltalán nincs ott!” Amivel bevallotta volna, hogy a tudománya csődöt mondott. Hát nem rám, hanem önmagára volt dühös!

Azután jött a második jel: Réhm doktornő nem talált a véremben tumor-ellentesteket. Mert ha nincs védekezés, támadás sincs! Mintha mondta volna ezt napokkal ezelőtt, de most fogtam fel igazán. Ma!

Ma. És akkor sutty!, kiugrottam a szméagoli lápból! Körülnézek, és újra kedves a Nap! A Nap, amely igaz, mélyen elbújt az őszi felhők mögé, a növények zöldje is sárgára, veresre, bordóra és barnára váltott, még a szél is fúj piszkosul, és sűrűn gyullad be a kazán, hogy idebenn meleget árásszon, mert itt van a november. A hónap, amelyiktől mindig félttem. És nem vettem észre, hogy a tizenegyes szám nem az átkom, hanem a kabalám!

Persze, nem tudom igazán eldönteni, így-e a jobb. Nem-e az, ha két esély volna: vagy a gyógyulással járó tevé-vevés fáradalma, vagy a szép, csendes, őszi, hirtelen halál?

2005. november 16.

Citromsárga, csónakká zsugorodott almalevél hull elém, benne utas, kíváncsian pillog kifelé a reá párnázott ködpamacs alól. Pici tündér? Vagy csak egy fényfolt, ólomfelhőből aláeső? Vagy a levél sejtjeiből sugárzó, gyertyalángnyi lenge élet? Vagy gondolat csupán, létező? Vagy vágy, életrehajtó? Látom, hát van: apró, élénk és fecsegő.

- Te vagy biztos, akit keresek, ugye? -

Bólintok, mondanám is, ki vagyok, s kérdezném, őt mi szél hozta erre, de nem jutok szóhoz.

- Szóval jó helyre sodort a szél. Merthogy végignézttem ám a sorsom, és bizony te alaposan benne vagy, tudod. -

- Hogy érted ezt? - vágok közbe.

- Mert, szóval, te is mindenbe beleavatkozol. Ilyen vagy persze. Kicsit félek is, de hát... -

Aha, most már tudom, ki vagy - gondolom, s már kiszalad:

- Majd csak elviseled valahogy. -

Felnevet. Kis arca gödröcskéjén most látom apja vonásait. Én is felnevetek, s mintha olvasna bennem:

- Igen, a cserfességem... Hát bizony, anyám... hoppá! leendő anyám génjei, meg a te génjeid... Majd meglátod még hetedíziglen! -

- Persze, hiszen örökké élek, és mindent-de-mindent meglátok majd. Nagy erő van ezekben a kromoszómákban: mindentudók. -

- Te viccelődsz, pedig az álmaidat is láttam ám! -

- Nehogy kimondd, még varázserejük vész! -

- Ujuj! - kapja kis kezét a szája elé. - Már majdnem kiszaladt, hogy ott lennél még az esküvőmön is. Hajaj! - görbül le a szája, mert tényleg kiszaladt, s most már aligha leszek ott, és ezt tudja is.

- Helyes kis házad van, nagy!... - s rám pillog, megbocsájtom-e, hogy kifecsegett jó néhány esztendő az életemből.

Felnevetek:

- Jó lesz majd itt velem sok nyáron át, igaz? És még mit tudsz, kisangyalom? -

- Hujuj, titok! Igazából semmit sem tudok. -

Elhallgat, csend lesz, enyhe bánat libben át közöttünk. A csónak meging, mint egy intelem, ő megkapaszkodik, szemét szorosan lezárja, mint aki nem akar látni, vagy hogy őt ne lássák, nagy levegőt vesz, és suttogva szól:

- Nem mondtam semmit, nem is hallottál semmit, ugye? -

- Nem, öregem! Csak nézlek, és a szívem nagyon boldog. -

Már hűvösödik, az aprócska fény rezg, tán didereg, aztán ijedten felkiált:

- Ó, jaj, te szél! Kapj fel, vigyél! Jaj, szaporán! -

- Mi ilyen sürgős? Maradj még! -

Haragszik, toppant, csak úgy szökken apró hajója, és kiabál:

- Mert nem jut eszedbe! Mert nem tudod, hová indultál és miért! Jaj, szedd össze magad! Elfelejtetted, hogy ott kell lennem, amikor?... Eh! Hát nem késhetem le a foganásom pillanatát! - s már libben, fordul, és száll nyugatnak, amerre a Nap alábukna, de még megcsillogtatja levélkém kedves kis élefoдрát az alkonyi pírban. Órára nézek: 4 óra van délután. Minek siet ilyenkor ez a parányi Lélek? Ő tudja, persze. A kandallóban csiklandós lángocskákkal lobog a tűz, és ők ketten épp csodaalmafám hatalmas csodaalmáját harapják, az életadót.

Fázósan húzom össze magamon a kabátomat, fordulok befelé, még elkapom almafám jósló-igenlő sóhaját, bólintása nyomán újabb vödörnyi avar hull a járdára, apró csónakok, sárgák, barnák, vörösek, kicsik, nagyok, tarkák és cifrák, rongyosak és pettyesek. Halott levelek, élethozók.

Reggel lesz mit összesöpörni megint.

2005. november 21.

Minden citromsárga levélkét gondosan felemelek, hátha. Simogatom, tartom az égnek, felfénylik-e? Utasát máris szeretem. Hol lehet most, tűnődöm, és sóhajtok miközben sepregetek, és a sóhaj a hátam megett visszhangzik. Hát itt van megint! A lábát lógatja egy kopasz ágon! Hogy meg nem fagy a pendelyében!

Rajzolhattam volna melegebb gúnyát is rá - gondolom magamban - a fene a konvenciókat!

Rémesen bánatos, szemében könny csillan, s a könnycsepp mögül tört szemmel néz rám segélykérően.

- Nem mondd, hogy miattam késtél le? - kérdezem csöndesen.

- Nem késtem el, nagy! Nem! - s már zokog. - Nem kellek én nekik! Eltaszított. Nem szeret. Csak egy Babát szeretne, akármilyet, nem engem! -

Ölelném, de hogyan ilyen csepp lelket? Csak fény, meg is fojtánám tán? Hát mosolyommal melengetem.

- Ez most butaság. Sorsodban benne vannak, tudod, hisz hogyan kerülnél másképp hozzám? Kis csacsi! -

- Nem csinálom jól talán - szipog. - Álmai útját nem lelem, s a képzeletébe nem férek bele, annyira tele van mással! -

- Bánatelterelésre beszélgezzünk, jó? Ha testbe bújsz, nagyon sokáig nem tudunk beszélgetni majd. -

- Ilyenformán mindig tudunk. Lélek a lélekkel. Vele is szeretnék, de nem hagyja. Nem is gondol rám, nagy! -

Ó, a csepp! Már boldogtalan!

- No, csipisz, mit láttál a sorsod tükrében, mikor jössz a földre apró sejtként? Meglásd, az után már minden rendben lesz! -

- Minden fehér és kopár, minden hideg, amikor meleg fészkeembe, a testébe surranok majd. -

Megáll, töpreng, tétova. - Vajon, nagy! honnan vettem a minap a csónakomat? -

- Az almafámról. Még tele van levéllel. -

- Hujjé! És hó sincs még sehol! Elsiettem! Tudtam, hogy én vagyok a hibás! Elsiettem! - s már repülne - Kösz, nagy! Világos! -

- Na ugye! Amikor az ágak dermedten kopaszak és hóterhesek lesznek,... - mondanám, de már perdül, mint a csillagszóró szikrája.

- Hujjé! - kiált, és eltűnik a nap kósza sugarában, csak apró kacarászását hallok még messziről.

Ilyen nap ez a mai. Ráadásul a postás néni levelet hozott Svájcból! Bontom is hamar! Jóska ígéri látogatását. Viktor meséjén biztosan felbuzdult. Jön háztűznézni! Készülődjünk hát! Sokasodnak az események.

2005. november 27.

Hogy mikor járt ott először, már nem is tudja. Tán gyerekkorában. Akkor is álom volt. A mozdulatra emlékszik, ahogy becsukja maga mögött a fehérre festett, cifra rácsos kis kerti kaput, és lefelé szalad az utcán, az itt-ott hiányosan felrakott lépcsőkön fékezve futását. Ahogy halad, úgy nyílik ki a lenti táj, amelynek a végén hatalmas kráter ásít. Nem látni, de tudja, lenyúlik mélyen. A kráter túloldalán sziklaoromból rakott hegyoldal árnyékolja az amúgy is mély gödröt, a közepéből hatalmas, fekete fészület ágaskodik, talapzata a végtelen mélységben lenn, a kráter fenekén, alakja felnyúlik a táj fölé ijesztőn, magasztosan, a túloldali hegyormon is felül. Az égbe ér. Senki soha meg nem közelítheti. Ahányszor megpillantja, mély áhítat fogja el, gyönyörűség és félelem. Balra a falu terül a kráter felé sugárszerűen futó utcáival. Járt már más utcákban is, s azok is mind olyanok, mint az, ahonnan ő szokott lejönni: rendezettek, tiszták, középen lankás lépcsőszakaszok. Különös, mindig épp olyan könnyedén teszi meg az utat felfelé, mint lefelé. Néha pedig az az érzése támad, mintha eltévedt volna.

Volt, hogy messziről érkezett a faluba. Olyankor mindig útjának célja, az óriási fekete kereszt járt az eszébe. A falut kétfelől lehet megközelíteni, ismeri is mind a kettőt, de az egyiket mintha soha nem járt volna. A lankás, sziklás, házakkal szórt hegyoldalból egy kisebb domb emelkedik ki, az is tele hatalmas kövekkel. A kiemelkedő domb nem más, mint a keresztet rejtő kráter oldala, de arról csak a sziklákat látni. Az út, amit többször megjárta, nem kikaposott, semmiféle ösvény nem szabja a cserjét. Tán tilos arrafelé menni, de ismeri a járását a szűrős bokrok között. Amikor aztán kiér a domb alá, ragyogó tisztán felszikrázik a déli napsütés. Onnan serpentin indul felfelé. Már kicsit fáradt ilyenkor, és tudja, előtte még a meredek, kanyargós út, ám amikor rálép, kiderül, nem meredek, és pillanatok alatt fent van. Igen, látja már a fehér kerítést, a rácsos kaput. Megáll, hogy a kráter szélén körbefutó ösvényről lenézzen a mélységbe. Tekintetével átfogja a fészületet, amelyen nincs korpusz! Mintha vonzaná. Irdatlan mélységből nő ki, lenézni is szédület, és a föld peremén túli magasságba mered fel. Ember ilyet nem alkothatt! És a mélység egyik fele mindig árnyékban van. Mindig.

Az odavezető másik út nagyon egyszerű, csak hihetetlenül hosszú. Egy széles, árnyas erdei út indul tágterű mező mentén. Egyik oldalon szőlő és kukoricás kandikál be a bokrok mögül. Egyszer ő és Bandi megálltak ott az autóval. Gyalog akartak felmenni, de megrémültek az út hosszától, és neki sem indultak. Leheveredtek az árnyékba. Nagyon jó volt bámulni az eget. Majdnem olyan felemelő érzés volt, mint amikor megpillantja a fészületet. Végül elindult felfelé egyedül. Nem az úton, hanem mellette, a szántón. Akkora a volt sár, alig bírta emelni a lábát, körötte késő délutáni félsötét, fenyegető. Mintha tankok dübörögnének messziről. Fél és iparkodik. Azután felébred, mielőtt elérte volna.

Ma nem járt arra, csak akart.

Egy tornatermi öltözőben van. Bemutató lesz, nagy a nyüzsgés, gyerekek és tanárok készülődnek, ő is fellép, izgul, keresi a kosztümjét, nem találja. Közben asszonyok hívják, igyanak meg előbb egy kávét. Velük tart. A kávéház zárva. Tanácstalanul állnak a fekete márványlapokkal fedett portál előtt, amelyen arany betűk, cifra girlandok csillognak, oldalt a tüllfüggönyös kirakatokon át belátni az előkelő, üres termekbe. Csalódottak. Javasolja, menjenek a fészülethez, majd ott kávéznak. Akkor ránéz az órájára: már fél 3! Ilyen későn nem érdekes. Kicsit szomorú, és maga elé képzei a tájat, a keresztet, az utat, amit annyira ismer és szeret. Felébred.

Ezzel nincs vége az álomnak, bennmaradt a csalódás hangulata, féléberén még tűnődik rajta. Igen! Az a csudás kávéház Prágában van! Prága! Ott volt először aritmiás rosszulléte 1976 januárjában!

Hirtelen rájön, ezek az álmok együtt megfejthetők! Pontos körvonalat nyer minden, és minden tökéletesen összefügg. Benedek István Aranyketrece olvastán nem nehéz megfejteni a szimbólumokat.

1976 a házassága tizedik éve. Prága az első kiborulás helye. El akar indulni a kereszthez, amely a női nemi szerv jelképe. Az innen domb, onnan mély kráter formálta irdatlan fekete elérhetetlenség egyszerre vonzó és félelmetes, és mindig a tilosból közelíthető meg. A szabályos úton el sem indul a férjével, inkább egyedül vág neki, de elérnie nehéz és reménytelen.

Prágában először kívánt meg egy idegen férfit. Inkább nemi vágy volt, mint emberi érzés, amikor rájön, nem kínálja magát, inkább rosszul lesz.

Egyik emlék hozza a másikat már éberén. S felfejtődik a diagnózis. A nemi kielégületlenség nehezen visszafojtható, tudattalan szorongássá változott. Aztán csak azt vette észre, hogy

szemérmesen és féltudatosan fel-felkínálta magát. Szégyellte, mégsem tudott ellenállni, újra és újra megpróbálta, ha jött a kényszerű késztetés. A saját ámulatára! Végül a nagy kaland a Fiúval körmönfontan, ravaszul, szende szégyenkezéssel, hisztériákkal - és szerelemmel. Nem mérlegelt, csak szeretett. Ostobaságok sora következett. A Fiú csak a kívánsást érezte, ezért a kapcsolat megalázó volt. A vége szakítás. És folytatódott a neuraszténiás rosszsullétek sora. A struma-műtét sem segített, a rohamok nem organikus eredetűek voltak. Azzal vezette le a feszültségét.

Hosszú a sora a kínlódásoknak, néhány u.n. félrelépés, csak szégyennel, örömök nélkül. Az évek, az idő kicsit csillapított. Amikor egyedül maradt, a kielégületlenség már nem feszítette. Más küzdelmek léptek a helyére. Azért persze nem véletlen, hogy kire áhítózik fűgedi magányát feloldandó? Az egyetlen férfit, aki testileg tökéletesen kielégítette. (Elég az?...)

A táj, amiről álmodott viszont MÁR nem elérhető. Késő van.

Ez a megvilágosodás reggele.

2005. november 28.

Tehát már tudom, mit jelent számomra az az ember, akiről döntenem kell hamarost: jöjjön vagy ne jöjjön.

2005. december 2.

Kicsi lélek után repülök felfoghatatlan sebességgel visszafelé a fényben és az időben. Jövendő lélek volt lelket kísér. Körül a fényes űr szírványzsinórokban. Jó benne, ismerős közeg.

- Emlékezel? - kérdi visszafordulva a kicsi lélek, az almalevélen utazó.

- Igen. 1941. április huszadika volt. Emlékezem. -

Gomolyog a fényköd, és benne a sorsunk. A kezdetektől ismert, avult film pereg. Ha majd megszületnek, az a szőke kislány odalenn én leszek.

A Hang hozzám simul melegen, s mondja, mint 65 éve, rég:

- Légy üdvözülve újra itt! Vállalod-e? Gondold meg, hisz a végét még most sem ismered. -

- Igen, legyenek még közöttük, akiket szeretek! -

- Hajszolódni fogsz továbbra is, feladatod lesz temérdek, versenyezhet az idővel, és hozzá egy kevéske szeretet. Beéred-e?

- Beosztom majd. -

- Az elégedetlenséget szó nélkül bírod-e? -

- Tűrni nehezen fogok, de próbálom, legyen! -

- Sorsod a munka lesz, a tűrés csupán feladat, mit meg kell tanulnod odalenn. És folyvást hallod majd a késztetést: „Siess, ember! Siess, siess! Az idő halad, és a dolgod rengeteg! Fuss, rohanj! Siess, ember! Siess, siess!” -

Most már tudom, miért, hogy gyerekkoromban, még bakfis lánykaként is képtelen voltam járni úgy, mint mások, komótosan, egyenletesen. Ha kikerültem az utcára, bárhová igyekeztem, boltba, iskolába, játszani a térre, mindig a kényszeres futás. Így mutatkozott meg bennem

az engedelmes igyekezet. Később a készítés belülről került. Már nem a lábaim szaladtak önkéntelen, hanem a feladatok ostromcsapásai biztattak örökös versenyre az idővel.

A sötétség helyébe reggeli fény kúszik. Az ágyamon fekszem. Ébredzek és emlékezem. A gyermek azt hallotta: „Siess, emberke, siess, siess!”, és engedelmeskedett. Most 2005. december 2. van. Hát talpra, fel, öreglány! Feladatod temérdek, siess!

2005. december 5.

Miféle rejtett szeretet-erek szövök át meg át az ember lelkét, hogy így felfakadva alig tud elapadni a szomorúság? Nem tudtam eddig, hogy Sanyi bátyám ekkora erővel él bennem. Miért? Hisz eszembe sem jutott mostanáig!

Most, hogy reggel óta nincs, latolom, miért fáj, hogy nincs? Évtizedek óta csak tudom, hogy van: alig találkoztunk, azt is percekre mérhettük. Tán hogy vele olyan korszak tűnt ki az életemből, amelyet elsősorban Apám fémjelzett a bohémiájával, az öleléseivel, a szeretetét bizonyító gesztusaival, amit aztán a fiaiba nevelt, még Sanyiba is, kivel génjeik idegenek voltak? Az fáj, hogy már senki olyan gyengéd-erős, férfias öleléssel nem fogja át a vállamat, mint utóbb már csak Sanyi tette/tehetett, ha cirka kétvétenként az utcán véletlenül összeakadtunk. Apám s Öcsém rég halottak. Belőlük, s még Sanyiból is valami könnyed vidámság, valami presszószagos nemtörődömség, valami füttyös-erotikus éberség áradt, ami hangulatában átragadt rám is, ha a közelükben voltam. Utánuk maradt a szabályos szürkesség. Senkiben nem találhatom meg immár!

Most itt bögök. Gyertyát is gyújtottam: ég.

A szomorú hír után, ballagva a szemerkés fügedi utcán, Sanyitól kérdeztem: „Mondd, melyik gyertyát gyújtsam meg neked?” „A barnát” - hallottam a hangját. És megálltam már itthon tétován, hogy még most is hülyéskedik, nincs is barna gyertyám. Kószáltam a szobákban, mégis melyikkel emlékezzem, és beugrott hirtelen: a fiókban az a bordóbarnás, illatos! Van. Ő tudta. Én nem.

Érette ég. Mit segít már ez? Túl van az őrlítő szenvedésen, túl a kegyetlen agónián: totális tehetetlen bénultság tökéletes tudattal két héten át! Iszonyú! Istenem, miért? Mit tett, hogy így múlt el?

2005. december 8.

A háztetőn ül a nap, szikrázik, és engem néz. Arcomon, érzem, almafám gyér ágai s a megmaradt néhány levél árnyéka rezg. Most is, mint annyiszor, valami ismeretlen okból - meglelni nem tudom, pedig töröm a fejem rajta rég! - lelkemben duzzadni kezd a boldogság, és olyan eufória leng át meg át, mintha fel akarna emelni, hiszen magamtól szállni nem tudok. Vagy igen?

És akkor lassan felemelkedem székestől, írógépestől, mint egy vetítövászónra égett mozduatlan kép, a háttérben a házam belseje kereng, amint körbeutazom. Háttérzaj új mélyhűtő kongása-surrogása, és már alakul a terv is, mint álomkép a vetítövászón túllüggönyén túl: hogyan lesz majd végleges a látvány itt, az első állomáson, a nappaliban. Azután beemel a képzelet székestől-gépestől a középső kicsiny dolgozóba, ahol rám nevet új ezüst ufóm, alias magnóm a kékcsíkos dobogón, és ott látom már majdani fehér könyvszekrényemet, és azután tovább, a hálóba, ahol a fekhelyem felett a tántitól örökölt hímzett árnykép ül a falon a helyén,

s tánti megfehéredett hintaszéke előtt az új szőnyeg is tengerkéken ragyog, bár máshová vettem, de ott sem nekem, sem neki nem tetszett, s így, mint eddig minden itt, megtalálta jó helyét. Megyek tovább körbe-körbe, már nem tudom, székem-gépem visz-e vagy a lábam? Odakinn már máshonnan ragyog a nap: hát mégis múlik az idő? És tűnődöm közben meg-megállva: vajon miért látszik minden olyan valószerűtlenül valóságosnak? Miért, hogy minden olyan ismerős? Hát persze, hogy ismerős, hisz én alakítom öt éve már! De a szó mint-ha valami mást is rejtene: „ismerős”. Másvalahonnan az! Olyan, mintha láttam volna ezeket a szobákat már, éltem is bennük, és emlékezetem eme tájáról emelném be mostani valóságomba darabonként a részleteket, és teszem őket szokott rend és törvény szerinti helyükre. Mint ahogy a nap jár az égen, úgy illenek a tárgyak ide rendelésük szerint. Hát így valahogy. Így ismerős az egész és a részletek is: mikor mi kerül szemem és örömem fókuszába. És így lesz a varázslat egyre kerekesebb és hitelesebb.

2005. december 12.

Nem, egy cseppet sem mondhatni, hogy diszkrétén érkeztek volna, mégis a várhatónál illedelmesebben: se duda, de hejehuja, se pántlika. Egy éles kanyar a sárga, valahai Wartburggal a kapubejáró hídra, ablak le, s egy gyűrött arcból:

- Hujjé! Marcsiii! Marcsiii! -

- Nyitom már! - kiáltok vissza, s futok papucsban a dérlapte fűvön, de már nem maradt időm, csak félreugrani. Mert miközben öcsém újabb csatakiáltással a tudtomra hozta, hogy ő vezetett egészen idáig minden baj nélkül, most örömeiben beletaposott a gázba, és egy ugrással benn termett a kertben át a kerítésen, és fékezett a kerti vízcsappal a sárhányójában.

- Megjöttünk! - kiáltott bentről Apám hahotázva, s ahogy nyitja a kocsiajtót, pontosabban ahogy kivágja, lesodorja a szilvacsemetét. Annyi! Kiszálltában a gyenge szőlőszár fagyos ágába kapaszkodik, annak is annyi: letört. Tán kisarjad tavasszal, gondoltam, és eszembe se jutott mérgelődni. Vajon miért? A ‘miért’ fennhangon furábbra fordult:

- Miért ide jöttetek, hiszen Sanyit Szentmártonkátán temetik! -

- Ne mondd! - Egy hang. De ismerős!

- Sanyi! - kiáltom. S most látom személyében is, ahogy kiszedi magát a túloldalon, remélem, Sári néni házfalában nem tesz semmi kárt, de már mintha csihadna az elánjuk, mire a verandára érnek. Én bambán állok, kezemben az értelmetlen kulcscsomóval, csak a melegüket érzem, ahogy mind a hárman egyszerre rám borulnak, és vége-hossza nincs az ölekezésnek, én meg tenyeremmel végigsimogatom, végigtapogatom az arcukat, hogy megbizonyosodjak, tényleg ők, tényleg itt, tényleg a túlvilágról eljöttek látogatóba.

Sanyi arca frissen beretvált, illatos:

- A fene! Öregem, nagy ötlet volt! De jó itt! És nem kell végignézni a sajtolat könnyeket! Szia, hugi! - kiált felém, és újból meglapogat.

- Adhatsz egy kortyot erre a nagy ijedségre! - Ez persze Apám, aki már a zsebében kotor cigi után.

- Gyertek be! Mindjárt kisül a narancsos süti. Mintha vártalak volna. Innivaló is akad valamennyi. Viszont sör, az nincs, Lackóm... -

- Hoztam magamnak - lóbálja meg Lackó a nejlonszatyrot, lehet benne tán két üveg.

- Ennyivel akarod itt az időt tölteni? - kérdem a gyér hozatalra mutatva, s fordulok, mert érzem az illatokat. - Megfagytok, gyertek már be! -

De már senkinek sem szól a szavam: ezek szerint letelepedtek odakinn. Brrr! Gondolom, még mindig nem engedett fel a dér, fehérek a fűszálak, hogy bírják egy szál zakóban? És rakom a tálcára a poharakat, konyakot, a frigóból a pogit a forró sütőbe. Csak nem maradok székben, vélem, s mosolyogva vonulok a tálcával kifelé.

Hétágra süt a nap, a szőlőindákon rügy fakad, s a sárga Wartburg mögött épségben a zárt kapu, a fű zöld, az almafa virágban, s a virágok között piros almák gömbölyödnek, a levegőben menta illata verseng a kakukkfűével, és tényleg, mintha a hideg is eliszkolt volna ennyi jókedvű, harsány férfiú elől! Tavasz van, csudás tavasz!

- Kis hía, hogy nem taláztatok itthon. Nagyon el akartam ám menni Kátára, Sanyi. Vagy hatvanszor hívtam a Volánt, hogy odajussak. Rosszkor van az a banzáj! Gyalog meg nem tudok - magyarázom, s töltök.

- Hagyd el, öreglány! Inkább fésülködj meg a kedvemért! És tudod mit, mutasd meg a házat! - s lehajtja. Én legyintek, mindig a szépségemmel van baja.

- Ne hülyéskedj, tisztelt bátyám! Úgy teszel, mintha nem láttad volna már odafentről! -

- Nem hülyéskedek, édes hugám. Nekem nem volt tizennégy évem szemlélődni! Egy hete még a kórházban agonizáltam. Szar volt. Épp hogy kihevertem ideát. Vagy odaát? -

- Sok a duma, srácok. Gyerünk, és hozzunk ki néhány kényelmes fotelt, mert az aranyerem nem bírja ezeket a paraszt hokedliket! - emelkedik Apu öregesen, s már kacsázik befele. Onnan kiabál:

- Ez igen, Marcsus! Ez a kékség! Mondogatom is Máriának, milyen jól költötted el a pénzét, de nem hiszi. Elküldöm ide, lássa maga! He? -

- Oké, persze! - kiáltom, s hozzátennem, ha lehet, a cipőtöket vegyétek le, de akkor látom, hogy már mind meztéláb. Mama jó nevelései, s mintha múzeumban lennének, ki-ki lehorgonyzott erre-arra. Lackó az Anyaságba merül merőn, vajon miért? Apám Bandi portréján mereng, nem szól, csak a fogát szívja szaporán, Sanyi a madarakat bírja táncra, két pofára fújja őket, és lebbsennek is a plafon alatt odafenn. Mindenesetre nagy a csend. Nézem őket, és élvezem. Eljöttek látogatni, nahát! Így egyszerre. Nem is idéztelek benneteket, mégis milyen jól sikerült - révedek. De az áhítat nem tart soká.

- Hóóóó! Kifelé! - üvölt fel Apu rettenetes szokása szerint, bele a csendbe, hogy össze-rezzenek.

- Csak menjetek! Viszek némi harapnivalót - ocsúdok, s lellem hatalmasat nevet a sütő nyitott ajtaja felett. Aztán az ajtóban megtorpanok a tányérral, s a gőzölgő pogikkal, mert a verandán senki, az asztal üres, az üveg a poharakkal eltűnt tálcástól. De máris hallom a harsány röhögő kórust a kert felől, Apu biztosan viccet mesél. Már hússzor is hallották tán, de úgy mondja, muszáj röhögni, nemcsak illemből.

- Szóval ott vagytok - mormogom elégedetten, és még elégedettebb leszek, amint látom, a hodály vadszölős keretében a bentről vitt foteleken elterülve bagózik a három „fiú”, kezükben stampedli, Lackó csak úgy, üvegből, és szemükben az ismert huncut jókedv. Ezek agyonüthetetlenek - gondolom vidáman, és még az sem jut eszembe, hogy a többiekre odaátról rákérdezzek. Minek? Ők jöttek hozzám, nem a többiek.

- Nehogy odagondolj, te lány! Mert megbillentelek! - szól Sanyi, s a nikotinsárga ujjával megfenyeget.

- Gyere! Ülj már le mellénk, és mesélj! - kapja át Apu a derekamat, és térdére von. Átölelem.

- Mit meséljek, az istenért, Apa? Mindent tudok, még többet is, mint kellene! -

- Mindig tiszteltelek, Marcsa, azért is maradtam el. Egy részeges öcs, szégyelltél volna. De így, csapatban! Ez a kégli csuda klassz! Ellaknék benne, és nekem sem hiányozna már semmi sem. -

- Lackó, drága! Évek óta furdal a lelkiismeret. Hm. Már késő... -

- Ej, minek!? A fiamat én is sorsára hagytam. Meg a picit, a gyereket - sóhajt, és meghúzza az üveget.

- Mama teljes anyaságával csak mellettetek volt! Ne sírdogálj itt nekem! A fiad elvette tőlem Anyát. És mindenkitől! A szentségit! - Már-már sírva fakad hatalmas, őszhajú bátyám.

- De gyerekek! Csak nem fogtok litániázni? - szól közbe Apa, s köhint, amint rágyújt. - Már tehetem. -

Sanyi feláll, rugózik, ahogy Apától látta: lazít, majd kihúzza magát:

- Egyébként is! Ma értem szól a harang. Csak értem! -

Kicsi csönd lesz. Nagyon visszajöttek ide, érzem, még nem vetették le igazán a televény vonzását. Vagy csak Sanyi húzza őket? Hiszen Apa is, Lackó is már tizenötödik éve. Lackó fogalmazza meg:

- Ki a fene tiszteli az élőt, míg él? Kitér, mihelyst lehet. Holtában kerül mindenki a másikhoz közelebb. Szabad az őszinteség, tessék, tessék!

- Azért, mert most Marcsinál vagyunk épp? Mehetnél a fiadhoz is, ha hívna. - Sanyi mindig mindenkit helyre tesz, s Lackó újfent meghúzza az üveget. - Nem hív. Ugye? -

Apu holtában sem szereti a kényes helyzeteket, hát elkeni:

- Szerintetek értelmes ezeken rágódni? Nem jobb egyszerűen átölelni, akit szeretsz? Például mi volna, ha táncolnánk egyet? Mit szól az angolkeringőhöz, kisasszony? - hajol felém, én felnevetek:

- Kisasszony! - s a tréninggatyámat a pocakomra simítom: - Mehet, Apa! -

És felcsendül egy régi dal. Honnan? Nem is tudom. És én újra húszévesen, mint azon a bizonyos áprilisi napon. Ugyanígy keringtünk Apával, élveztük a nagy, hosszú lépéseket, s hogy megtartott erősen. Utána Sanyi tanította meg, mi az a rockandroll. Lackó kamasz volt akkor, fénylő szemekkel figyelt, végül leküldtük konyakért a Babkávába. Istenem! Mama meg aludt a kinti cselédszobában. És folyt a mulatság! Már hajnalodott. És én többé nem mentem haza Anyámhoz.

- Azt hitted, nálunk mindig bál van, igaz? Én is azt, pedig csak becsuktam a szememet. Egy életem át tartottam szorosan bezárva, ne lássak. -

Apám szorítja a vállamat, magához ölel, és suhanunk a rücskös betonon.

Lackó néz, néz, és rám hunyorít cinkosan, ha perdültömben elfoghatja a tekintetem:

- Kis családukban az ember azt hitte olykor, hogy mindent megtehet, igaz? Aztán mégis a pia győz mindenek felett, főleg Anyám örült rikácsai felett. És a delíriummal szemben mit tehetsz? -

Sanyi a falnak dől, a virágzó kertbe bámul. Fehér lófarok frizurájába kapaszkodnak a vadszőlő fekete bogyói. Vén Bacchus! Messze néz, s amikor megszólal, a zene abbamarad hirt-

len, tán a madár is megáll az égen, abbamarad a fű növése, szél rezzenése. Erős a hangja, mégis távoli:

- Most én mégis elmegyek. Mindjárt harangoznak. Végül is ott a helyem. A fiam nemsokára harminc, s a kicsi... Meglesznek nélkülem. De azért most ott a helyem. -

- Eredj, fiam! Egy szentjánost azért koccints velem! Nem minden nap van az embernek temetése! - röhint Apám, de azért karcos a hangja, és nyel nagyot, ahogy szokott, hogy leplezze a lelkét. - Mi még megbeszélünk ezt-azt, igaz, Lackó? Hát csak eredj! -

És Sanyi úgy vált köddé, mint a mesében. Lehajtotta a konyakot, de a pohár már nélküle táncolt vissza a tálcára.

2 óra. Szentmártonkátán harangoznak temetésre. Ott álltunk, amíg az utolsó kongás is elhalt. Lackó nagyon sokára szólalt meg:

- Nem tudtam megfelelni. Senkinek, semminek nem tudtam megfelelni. Kár volt születnem. Minden egészen más lehetett volna. De ki tud a gondviselésbe beleszólni? Bocsásd meg nekem, Marika, mindent bocsáss meg, és legyél igazán a testvérem! Igazán... - könnycseppek ülnek a szemében.

- Sokat iszol, fiam, és a szemedén csorog ki! Ha sírni akarsz, Kátán a helyed! Most harangoztak, eredj! -

- Ne küldd el, Apa! Maradj itt, Lackó! Maradj velem! -

- Úgy elszontyolodott a kedvetek, látni sem bírom! - szólt Apa, és felállt. Még intett:

- Csak beszélgetsetek! Benézek Kátára... - hallottuk még, s kibillant a vadszőlő piros levelei között. Vagy képzeltük? Utána bámultunk.

Kacsásan billegve emelkedett, s elvonult a csonka szilvafám felett délnek.

A nap már vörösleni kezdett a Bene felől, és hűvös szél is lebbent, felzizzentek a vadszőlő-bogyók. A temetésre siet, gondoltuk mind a ketten. Aztán én azt: De jó, hogy eljöttetek! Öcsém meg azt: Itt maradok mindörökre veled. Össze kell szokjunk. Amíg lehet.

2005. december 15.

A dolgok sokkal többet jelentenek, mint amennyit észreveszünk belőlük, akár a külsejükről van szó, - de akkor annyira oda kellene figyelniük, mint amennyire Nádas Péter „pointillizálja” a tárgyakat, - akár a jelképiségükről, az események miértjéről, a gondolatok milljom rétegéről, az érzelmek változatairól, születéséről, életéről és elhalásáról van szó.

A zene, amelyet a rádió ont felém napszám, ne csak gyönyörködtessen! Meg kellene élnünk, a zeneköltő szülőfájdalmait! Ahogyan az isteni muzsika létrejött! Még akkor sem értenénk igazán!

József Attila életéről a spektrumokat feltárni igyekvő dokumentum-sorozat eljuttathatna a költő lelkivilágának, érzéseinek még közvetlenebb átéléséig. De nem, csak a felszínen tapogatózik.

Akármi van előttünk, nem hatolunk eléggé a mélyére. Csak súroljuk a dolgokat, és a lényeg elérhetetlenné távolodik.

Idő kérdése csupán? Ha volna idő, ha lelassítanánk a múló lét sebességét, képesek volnánk átadni magunkat a dolgok keltette asszociációknak, s a kérdésekre adódnának feleletek? Az isteni lényegig hatolhatnánk?

2005. december 17.

Olyan valaki hiányzik, aki - ha beszélek neki, ugyanazon dolgokra gondol, tehát nem kell részletezni, magyarázni, mert ugyanúgy van beprogramozva, mint én. Ha például azt mondom: „madeleine”, arra a Proust-féle süteményre gondol, nem másra!

De ilyen már nincs a körülöttem élők között.

Igazából mindenről lekéstem.

2005. december 20.

Nem elég az átlátszó üveg pohár, amivel csapdába ejtettem a bogarakat, és elnézem rab életük reflexeit, testük csodás aprólékossággal kidolgozott szépségeit! Üveg pohár alá tenni az embereket? Nem elég! Kíváncsiságom tovább taszít.

Ugyan hová? Milyen mélységekig? Ez a vágy valójában lehetetlen, hiszen Bandit sem, a gyerekeimet sem ismerem.

2005. december 21.

Reggel feltámadt a szél. A szilvafa az utcán vékony ágaival szerényen bókol. Nézem, miközben a szőnyegen ülök két tornagyakorlat között. Nézem, és hirtelen TUDOM, hogy a Mindenség Fénye kiválasztott engem, hogy levessem végre a testemet, és eljussak a magány gyönyöréig.

- Igen - bókol a szilvafa. Az egyik. Mellette a másik fázósan és moccanatlanul mered a szürke, hóterhes égre.

Jaj! Csak el ne távozzon belőlem ez az érzés! El ne feledjem egy pillanatra sem a kiválasztottság boldogságát! Jöjjön elő mindig, amikor majd rám tör a bánat és a szorongás!

2005. december 31.

Álmomban meghaltam. Sokszor egymás után. Mindig másképp. De akkor nem tudtam, hogy ezek mind más meghalások, és nem az az egyetlen egy, ami nekem kijár.

(Sanyi)

A kórterem fehérfalú, jobb oldalról beáramlik a fény. Nappal van, és félek. Megint az a rém ül rajtam. Azóta folyton rajtam ül, hogy elvágódtam, és megütöttem a fejem. Nem tudok beszélni tőle. Minden meghalt bennem, csak az fáj, ahol megütöttem. A fejem fájnak és jönnek-mennek felettem, körülöttem. Nem tudom, kié ez a sok fej? Nem történik más, csak a fény megy egyik faltól a másikig, és fentről lefelé folyvást.

Most a félelem irdatlan mélységből kúszik felfelé. Belőlem? Ha eléri a szívemet, az megáll, és meghalok. A fény lassan, nagyon lassan elönti az egész szobát, fordítva jár, mint eddig. Lentről megy felfelé, és széltibe is minden irányban. Csak a fényt látom. Mindent elnyel az útjában. A levegő megakad a torkom szűk csatornájában, és eltorlaszolja az utat a fény előtt, én meg nyitott szemmel figyelem, ahogy a szoba elsötétül körülöttem.

(Apa)

A kórterem szürke, este van tán, gyérfényű lámpa pislákol felülről. Hiába, már az ajtóig sem látok, akkora a homály. Ülök az ágy szélén, lábam a semmibe lóg, a nem látható ajtót nézem, várom, bejön-e valaki. A kövön víztócsa, ami nem is víz, hanem gyógyszer életem meghosszabbítására, de már elég volt! Vegetálás és váratlan zuhanások, a gyerekek sürgés-forgása körülöttem, az idejük kizökken, az életük fennakad, de mosolyognak, amíg el nem húz velem a mentő. Hányadszor is? Elég volt. Ha eldőlnék, nem tudnám a lábamat magam után húzni az ágyra, olyan nehezek. Esetleg legurulnék a földre. Puffanás, és megint fájna a kemény kő, rohanások, faarcok. A gerincem sem bírja már. Nézem az ajtót. Hátha. A csönd zúg a fülemben, és körbe-körbe a kórterem is zúg, és zúg a tócsa is odalenn, és a szívem dörömbölve üti a döcögő időt, mintha elfáradt volna, lassít, és a levegőt gombóccá tömöríti a mellemben, nem mozdul, pedig a számat tátom, de se ki, se be. És figyelem, mikor nyílik már az ajtó. De hol az ajtó? Nem látom. Csak a sötétség jön.

(Nénu)

Szemben, a csipkés függönyön át rám világít a felkelő nap. Anyám tesz-vesz mögöttem a konyhában, teát melegít, azután bejön, és leül az ágyam szélére, reszkető, öreg kezével megigazítja a takaróm huzatját, elrendezi a nyakamon a hálóing fodrát, megsimogatja kócos, zilált hajamat, megfogja a kezemet, nem szól. Egy pillanatra kinyitom a szemem, de csak a hajnali fény kápráztat, és így nem látom anyámat a fényben, hát lehunyom megint, és elalszom. Közben tudom, anyám a kezemet fogja, és ettől nagyon boldog vagyok. Még az sem baj, hogy levegő kellene, de csak egy összegyűrt gombóc áll a torkomban, amitől nem tudok köhögni. Nem is akarok, csak induljunk már, rántom meg jóanyám kezét, és elúszik velünk az ágy valahová, túl a falon a fénybe.

(Pipi)

Hirtelen tör rám az álmoság, kezemben még füstöl a cigaretta, le kéne tenni, tudom, de tán képzelem, mert nincs is semmi az ujjaim között, és egy árnyék vonul a sötét ablak felé. Valaki van itt? - kérdezem. - Ki az? Nem jön válasz. Beleim feszítése lassan enged, a fájdalom a bőrömről át kiömlik. Vége a sajgásnak, elmosolyodom, egyszerűen előnt a boldogság, mint meleg, lágy öl, amelyben elfészkel a testem. Köröttem háború dúl, géppuskaropogás, kiáltások, futok a sötét utcán, de megállít egy kéz, felkap, mint kisgyereket, de hisz az vagyok, egészen apró, ölbe vesz, és megint csak az a meleg öl, amire vágytam mindig, az anyai oltalom, és már nem érdekel, hogy a szívem mintha langyos olajban állna, egyre nehezebben üti ki a muszájt, mert semmi nem muszáj már, olyan ez, mint amikor megadja magát az ember a rémnek, amiről kiderül, nem is rém, hanem csupa jószág.

(Anya)

Könnyű jármű visz hullámszó, sárga homokbuckákon. Vagy tán a szárnyam? Amikor kinyitom a szememet, csak szürke falat látok, és olyankor mindig valaki megfogja a kezem, azután pedig a hullámszó, éppen, mint régen, ha rám jött a szédülés, és épp oly keserves a szomszúság. Le-föl a kitágult ég alatt, már látom a forrást, sietve billegek, és tudom, nem eshetek el, mert valaki fogja a kezemet. Köröttem hangok, szemem sarkában könny szivárog, előttem lányom mosolya, az ő szemei is könnyesek, s az öröm megint felrepít könnyedén. Lágyan imbolygok, a számban üde íz, jó! Bennem nagy dübörgés, hirtelen ijedek. Eltévedtem? Csak a szürke fal. Hol vannak a sárga dűnék? Hol a lányom? És Józsi? Hol a nővér? Kiáltanék, de lélegzetem

elakad. Adjátok vissza a levegőt! Utána! Gyorsan! Gerincemben hatalmas erő, nekifeszülök, lódulok, már-már elérem az életadó légbuborékot.

Azután a tehetetlen test visszazuhan a sötét falak közé.

(Bandi)

Még szól a rádió, jól elaludtam. Fárasztó napok vannak mögöttem. Ma sokáig heverészek. Bevirít a nap élesen, a téren csend, az utcán elhúz egy troli. Az első? Akkor mitől ez a délelőtti fény? Fordulok, hány óra, ekkor a mellembe kemény és hideg kéz markol, benyúlik egészen a szívemig, és megtekeri. Kiáltanék, hogy ne! Nyöszörgésem nem hallszik messzire, tán Marcsi sem hallja odaát. A kéz egyre durvábban szorít. Ne! Az ajtó kitárul, egy árnyék áll előttem, beborít. A délelőtti napfény oda, szürke köd a szemem előtt. Most a szorítás hirtelen elenged, felnyitom a szemem, előttem áll ő. Igen! És boldog vagyok, és csodálkozom. „Te vagy, Anya?” És nézem, nézem, és jó, és emelkedem, alattam a testem valakire rámosolyog, azután elmegyek Anyával a zárt ablak üvegén át bele a fénylő Napba.

(Papa)

Ülök a széken, az orvos átfogja a vállamat, előttem a feleségem hajlong, jajgat, sír. Az injekció nem hat. Lehajtom a fejem. Már nincs erőm. Most meghalok. Hallom a hangomat: „Tücsök, most meghalok” A szívem zárt ajtón dörömböl, hiába. Odakinn tele a világ levegővel, csak nekem nem jut. Szívnam, nyelném, de nem jön, a szívem is megunja, s nagyot dobban, a végsőt. Most meghalok, gondolom, vagy meg is haltam már? Szemhéjam felpattan, látom, lábamnál az asszony zokogva földre rogy, az ágyamra vonszolnak, a fejem párnák között, arcom ostoba, mint aki tátott szájával kiáltana. Hát persze! Szevasztok! - kiáltom, és kilibegek az erkélyen át. Alattam hatemeletnyi mélység, köröttem hó és hideg levegő, és boldog vagyok, hogy ezen is túlestem végre, és két tenyérrel belecsapok az égbe.

(én)

A magamét is ezerszer elképzeltem. Amikor elfog a félelem, azt kérdezem, vajon ők is féltek? Mi van olyankor? Elfogadják? Tán nem is tudják, mi történik velük.

A legfőbb baj, hogy a születésem az igazi tévedés: rosszkor és rossz helyre jöttem. Ha századokkal korábban érkezem, a halált természetesnek veszem, és rábólintok: legyen, és egyszerűen meghalok. Ha Keleten élek, tudom, csupán a testem haldoklik, a lelkem háza, nem én magam, és most épp átlibbenek az igazi létbe.

Ejh! Micsoda gonosz Istent képzeltek eleink! Hogy Krisztusnak az emberiség bűneiért kínhalált kellett halnia! Holott a halálfélelem megváltásáért kellett volna!

SAJÁT AGÓNIA

2006.

2006. január 5.

A szilvafák mögött a nyugati égre látok, nézem a felhőszéli ezüst ragyogást, gyönyörködöm. Mit tehetnék, ha a szépség arra van?

És hirtelen eszembe jut Jóska, ki szintén arra, az Alpesek havas hegyei között. Nem jött, nem írt, én meg a főzésben, sütésben, takarításban, mosásban merülten érzéseimet a gyerekeimhez küldtem, imáimat beteg barátaimhoz, no meg magamért. Jóska hát elveszett a nagy ünnepi kavargásban. Furdal ám a lelkiismeret. Bár ő is jelentkezhetett volna, érvelek, de tudom, az érv sánta, hiszen élete megoldását ő várja tőlem (meg én is őtőle), ráadásul én vagyok a fiatalabb, az egészségesebb, netán az erősebb. Hát ugyan!

Így tiblábolok a facsaró mardosás közepette. Alkonyattájt, tudom feleslegesen, még belekukkantok a postaládámba, amely mostanában, amióta az új postáskisasszony jár, mindig annyira üres. De most! Nahát! Itt a levél! Benne valami karton, tán az elkésett karácsonyi lap, kívül meg ráragasztva, mint pótbélyeg, egy négylevelű lóhere! A jelképe. Bontogatom még odakinn dideregve, és a fejemet csóválom: vajon miért járt erre a postás így estefele? Mert nem a posta, a Csoda hozta a levelet. A Csoda tehát valahol itt pizsmog a közelemben!

Olvasom már odabenn, és persze, azonnal kitűnik a lényeg: Jóskát még nem engedik egyedül útnak, talán egy hónap múlva. Nem baj! - sóhajtottam én.

„Nem baj! - írja Jóska. - Legalább van időnk, hogy lelevelezzünk, és megbeszéljünk mindent, ami nagyon fontos számomra a döntéshez.

Például hogyan képzeled, Marika az együttélést egy olyan emberrel, akiről felételezed, hogy drogcsempész, vagy ilyesmi, és nem járt tisztességes úton? A kérdéseid erre céloznak. Miért álltam meg ebédelni, ha annyira siettem, hogy amiatt még veszélyesebb utat is választottam? Miért siettem egyáltalán? Azt honnan tudod, hogy ha nem ebédelek, még szürkület előtt átérek a határon? Jártál már arra? Még azt is írtad, hogy mindezt a rendőrség is megkérdezi, mert rájön a történet sántaságára, és mit mondok akkor? Tehát valamiféle bűnt feltételezel rólam. Nem tudom, Marika, ilyen gyanúval van-e értelme két öregembernek egymáshoz láncolódni?”

Az egészben az a döbbenetes, hogy a drogcsempész szót nem használtam a levelemben! Sejtelmes gyanúról írtam, ami feltámadt bennem, de azt is szőrmentén. Ő meg mindjárt konkrét bűnt nevezett meg! Vagy nincs rendjén az esze, amit nem csodálnék ilyen hosszú kóma után, vagy úgy ugrott be neki a szó, mint a lélektani vallatásnál az asszociációs reflexesztben, és akkor rémes! Kénytelen leszek megírni, hogy minden homályos pontnak utánajártam, kérdezősködtem, méricskéltem, érveket sorakoztattam, és igen, a rendőrséghez is fordultam, igaz, még akkor, amikor kerestem, és nem tartják nyilván, mint bűnözőt. Sehogysem tartják nyilván. Törölték mindenféle listáról, tán még az élők sorából is, hiszen olyan régen eltűnt! Ezt így megírom. Azután gondolkozzon, és döntsön.

Tény, hogy felkavarodott köröttem a világ, és bizony nagyon várom, hogy találkozzunk. Egyelőre mosok, tisztogatok, holott még javában tombol a tél, a vége sem látszik, de hát ki tudja? Tavasszal esetleg nem lesz erre időm. Vajon vállalom-e a bolond csempészt? Vajon komoly ápolást igényel-e? Bírom-e majd? Megint egy feladat. Megéri-e szeretet és őszinteség nélkül? Ám lehet, hogy most csak a félelem tombol bennem.

2006. január 9.

A téli Nap, mint egy igazi bábjátékos, függönyökre vetíti almafám tar csücskét és az ágakon magot törő madarakat. Még félálomban csoszogok az ablakhoz, és csipás szemem mosolyra nyílik. Ekkor a világ legmélyebb basszus suttogása csiklandozza meg a fületem:

Nap: - Nem vetted eddig észre, mi mindent tudok? -

Én (durcásan): - Nahát! Még soha nem csináltad ezt a szcénát! -

Nap: - Nem-e? Tudsz újat mondani, holott mindjárt 64 éve ismerjük egymást! -

Én: - Mi az neked az évmilliókhoz képest! -

Nap: - Számon tartalak már egysejtűségedtől fogva. Hát meglepsz olykor. -

Én: - Régen volt, amikor istennek hittek. -

Nap: - Nem hiányzik. Tudom, mennyit érek! -

Az ablakszínházam már a párkányig ér. Félrehúdom a függönyt, a látvány üvegtükörképpé halványul, pláne ha összevetem a napfényben fürdő kinti valósággal. Közben a Nap még feljebb emelkedik. Már kiabálnia kell, hogy jól halljam:

Nap: - No! Tartozol hát azzal a vallomással! -

Én: - Ugyan! A lelkembe néznél? -

Nap: - Az őszintébe. Csak azt firtatod folyvást, miért kerültél ide, arra nem vagy kíváncsi, miért onnan? És miért a miért? (felnevet) -

Már a Sári néni háza tetején gurul.

Én: - Hát akkor figyelj! ... „Csak ami nincs, annak van bokra,
csak ami lesz, az a virág,
ami van, széthull darabokra”... -

/József Attila: Eszmélet/

Amikor igazán felébredt, elhatározta, hogy feltárja és rögzíti végre a választ a miértjeire, hogy miért ide, és honnan, és miért a miért.

Egy álom adta a lökést egy téli napon. Januári ferde napfény zúdult be az ablakon vidáman és biztatón, majdnem álomszerűen, és előjött a mélyről az álma a lányáról, aki épp oly agresszív volt, és épp annyira fájt neki, mint a valóságban. Vagy tán annál is jobban.

- Ebből elég volt! El! El innen! - szakadt fel benne fájdalommal az elszánás.

Felgyült dühhel, haragvó-morcosan nekiült az atlasznak, és kikereste az ország legtávolabbi és legkeletibb faluját, hogy ott akar élni ez után. El is utazott oda hon-nézőbe. Több órányi út után kiderült, napi egyszer jön ide busz, és addig háromszor kell átszállnia. Bár gyönyörű volt a táj, a faluban körül sem nézett, hanem a végállomásnak kijáró pihenő után, mint egyetlen utas a sofőrrel visszadöcögött a kisvárosba. Estére Pestre is ért Ömbölyből.

Ha nem Ömböly, akkor a Bereg, vagy a Nyírség, esetleg Nógrád. Kelet felé fog menni, mindig csak keletnek. Ott hamarabb kél a Nap, és olcsóbbak a házak.

Házát keresett hát egy éven át, egyetlen fillér nélkül, remélve, valahogy befogadják, valahogy megdolgozhat egy kis, romos házáért, ami tán össze is akarna már dőlni, de neki jó lesz, talpra állíthatja a falakat és önmagát is, de el, el a városból, el a környékről, abból az átkozott lakásból, és el a gyerekeitől, a hálátlanoktól.

Miért?

Ha benyitott a lakásba, amely 35 éve az otthona, üres, sehol senki. A fia magára húzza a szobája ajtaját, mint annak idején a férje, a lánya elköltözött hálástennek, a dili nagyjából megszűnt, de rátört néha váratlanul, mint egy betegség. Ha a gyerekei nem akaszkodtak belé, ő akaszkodott beléjük, és fájt, és sírt, és nem volt jó semmi. Felmerült benne, mint elérhetetlen álmom: a magány, a remeteélet szépsége és kínja, és csak ásta a talajt maga körül, amíg ki nem hajtott benne az egyedüllét vágya. Ha otthon voltak, menekültek előle, ha mégsem, nagy lélegzetvétellel elviselték, pedig már ő is nehezen vállalta magát. Sikerült boltossal, koldussal, szomszédal, a járdán sétáló másikkal, akárkivel összeakaszkodnia. Milljom tüske és kígyónyelv nyúlt ki belőle, rátapadt a másokra, szúrta, gyötörte, s közben pedig utálta magát.

Szüksége van a menedékre, amelyben eláshatja magát, és ha előszökik belőle megint a rossz, hát levezekli. És megpróbált szót érteni Istennel. Véle nem veszekedett, csak egy kis szeretetet kért, egy cseppnyi segítséget elviselni önmagát. Szavakat varázsolt egymás mellé, hogy bebizonyítsa ártatlanságát, hogy másra, a világra, és benne minden élő kárhozottra kenje bűneit, fogyatékoságát, hogy nem tud, nem is akar szert tenni türelemre, alázatra, indulatmentes önuralomra! Fék a nyelven, fék az agyban! Próbálta is néha, de nem ment. Akkor mégis mit vár? „Csak ami lesz, az a virág”...?

Ráadásul naponta megfulladt az autók kigőzölgéseitől, különösen, ha befordult abba a szél-nemjárta utcába, ahol lakott. Naponta többször dührohamot kapott, hogy métereket gyalogolhat, amíg kikerüli a parkoló kocsikat, amelyek a ház falához szorítanak, a ruhájával le is törölheti róluk a koszt, ha át akar vergődni a néhány centiméternyi résen! Meg az átkelések a lámpa nélküli úttesten! Percekig várhatott, amíg átsurranhatott a száguldó autók előtt az életét veszélyeztetve, nem beszélve a zsúfolt villamosok undorító testszagáról, az udvariatlan törtétkről, a rosszkedvű eladókról, a méterenként orra elé tolakodó koldusokról, akiknek hiába ad, jön a következő, és miből? Dührohamot kapott a tramtattázva zöldre váró, kérkedve rádiózó sofőröktől, akiktől nem várhat előzékenységet, mert szerintük a gyalogos nem ember, szerinte pedig az autós nem, de ez csak a felszíne a mindennapoknak. Nyugalomra vágyott.

Tulajdonképp szerette a várost a Várhegyről vagy a Lánchídról nézve, de a lakói között az maga a pokol, és mivel hiába, ahogy „ami nincs, annak van bokra”, már vissza nem tér az elmúlt, nyugalmas város, amelynek szegény, elmaradott, de emberszabású utcáira vágyott, ahol iskolába menet hatéves korában az egyik legforgalmasabb és legszélesebb útján egyedül kellett átmennie, és belátható távolságban egyetlen autó sem közeledett. Tisztaság és csend. Minek „megy a világ előre”, ha a lakói neuraszténiások lesznek? Ó, technika!

Tulajdonképp a munkáját is szerette. Békés foglalatosság, nem kell hozzá különösebb talentum. Az élete talentumot igénylő részét már letette, abban sem hitt már: felesleges időtöltés volt. A mostani is az, de ebbe a pénzkeresés miatt került, és még szerencséje is volt, hiszen annyian tengődnek kis nyugdíjból! És ő még házat is akar venni, csak ezt itt befejezi, hogy ne maradjon utána szalmakazal. Csinálta, unta, kellett. Örült is, nem is, de amikor abbahagyta, a megszabadulás kését érezte, és érezni fogja mindig, ahányszor visszagondol. Igaz, nem ilyesmiből áll csupán a szabadság.

Hanem benne kell lennie annak is, hogy a munkáján túl ne kelljen még kötelező feladatokat is teljesítenie. Van öregedő teste, van nyugalmat kereső, békére vágyó csendigénye, ajaj, mégis benne van a forgatagban, és özönlík felé vén rokonaitól a rengeteg elháríthatatlan kívánság, amelyet kéretlen is a vállára vesz, mázsás zsákok. Akkor nem gondolta, hogy ezen öreg követelőzők nélkül milyen végtelenül üres lesz a világ, hiszen cserébe szeretetet kapott, és amikor elföldelte őket, eltűnt körül a szeretet. Még kiverekedendő tisztelet sincs. Mert ami van, „széthull darabokra”, és összeszedhetetlen, összeilleszthetetlen, összeragaszthatatlan.

Így ottmaradt végül egy billegő piramis csúcsán, mint a soron következő. Ezt meg lehet emészteni, de egy mosolyt, egy ölelést, egy köszönömöt kicsikarni már nem lehet sem belőlük, sem a még élőkől. Mondjuk, a gyerekeiből.

Igen, házat vett. Isten adta. Hisz pénze nem volt rá, honnan is lett volna? Örökölte. Mint égből a csoda, úgy hullott rá a kétmillió, amiből modern fűtésre is telt. Szóval megvan a ház, hetente utazik rendbe tenni, tisztára festetni, sikálni, megtanulni magot vetni, kapálni, nyesni, öntözni, permetezni, s mi mindent még, de remélte akkor, három év múlva, azaz 2004-ben beköltözhethet. És lőn. Isten adta, meg is segítette. Apját, Nénjét, reá szoruló követelőzőit magához vette, öreg gondnak már csak a Tánti maradt, de kikezdhetetlenül. Hát mélyreásott kívánságban siettetten. Utólag már bánja, de nem annyira, amint az előtől várható. Hiszen nem tudja feledni a méltatlan kritikát, amely új otthonát érte, s a marásokat azért, amiért ott szeretne élni. Tudta a Tánti, hogy csak ő áll az útjában, ettől erősödött az életbe való kapaszkodása. Ezek után ritkábban ment hozzá, végül csak arra az Istenítéletre, amikor kórházba kellett vinnie, bár nem ez volt szándéka, sem az elszánása. Végeláthatatlan napokra költözött hozzá, az ápolására készült, mégis egy felsőbb Ítélet végrehajtásának eszköze lett. A Tántinak tudnia kellett, hogy ártatlan a dologban. Ám az akarásban nem volt ártatlan, a kívánságban, hogy már ne legyen! És soha nem fogja elfelejteni, hogyan ült az öregasszony kabátban, kalapban, az ágy szélén lehorgadt fejjel a mentőkre várva, fel sem nézve, körül sem szemlélve, még búcsúzni sem. Mi volt a szívében akkor? Hogy tán most megy el innen örökre? Azután a kórházba csak hébe-hóba nézett be, nem úgy, mint illetékes volt, mint esküvel fogadott ápoló, mint távoli rokon, vagy az se tán, hisz a férje néje, nem az övé. Az ápolás tisztét végül átadta a lányának, és aztán egyre ritkábban látogatta, és amikor beállt a kemény tél, és neki is fárasztó lett már az út gyalog a vidéki házatól a buszmegállóig, nem ment. Búcsúzni sem. Lerázta magáról. Nem érdekelte, hogyan távozik az öregasszony, bár meghalni csak egyféleképp lehet: egyedül. És nincs száanalom benne, nincs megbánás, cseppnyi fájdalom, és tudja, visszakapja ő még, hisz nincs semmi az ég világán, amit vissza ne kapott volna. Hát csak várja az elmúlását, ugyanilyen részvétlenül.

Ezért ez a Mauzóleum. Vezeklésnek. Halálba való menedéknek. Edző magánynak. S valahogy mégis inkább szentélynek érzi, nagy szabadulásnak, nagy örömmek, nagy boldogságnak. Azért is! Hiszen ő már akkor is egyedül volt otthon, amikor igazából még nem.

Így történt, hogy ami van, széthull darabokra: széthullt. S ami lesz, az a virág. Tavasszal megint nézhetem, hogyan újul az élet. Ha megérem.

Én: - Oké? Érhető? -

Nap: - Nekem igen - nevetett, és továbbgurult Sári néni háza tetején.

2006. január 11.

Azonnal le kell írnom az álmomat, pedig mindjárt megérkezik Nóri. Nem tudom hova dugni, el sem tudom dobni, ráadásul eléggé nyomasztó, jobb hát túlesni rajta, nehogy egy hamis hangulattal elrontsam a mai napot, hiszen egyes a kabalaszámom. (lásd a dátumot!)

Szóval:

Valahová igyekeztem a szürke télikabátomban, csizmában és két cekkerrel. Felszálltam egy villamosra: nem voltak benne ülések. Beálltam a forgó részbe, hogy majd ott könnyebb kapaszkodni, és tudtam, hosszú lesz az út, de majd csak kibírom valahogy. Kinéztem az ablakon. Előttünk egy ugyanolyan világosszürke, üres stuka ment, mint egy biztonságot nyújtó vezető szerelvény. A Soroksári út végtelenített téglafala mellett haladtunk, és fel-feltépett macskakő mindenütt az úton, meg itt-ott cementfoltok, hol előttünk a sínek, hol csak a helyük betonból. Dúlt volt a város, de ezen akkor nem lepődtem meg. Azon járt az eszem, hogyan hívják az utcát, ahová igyekszem, abban bíztam, hogy megismerem majd a megállót, ahol le kell szállnom, hiszen már jártam ott. Akkor le kellett szállnia mindenkinek. A Nagy Lajos király útja és az Erzsébet királyné útja elágazása volt. Megálltam a járda szélén, mereven bámultam a tömeget, akik ugyanarról a villamosról szálltak le, és megint feltűnt a feltúrt úttest a kövekkel és a cementfoltozás. Elöttem egy kamaszfiú állt, karjában kicsi, még vak kutyakölykökkel vesződött, sehogysem bírt velük. Végül elindult előttem, a járdaszigethez érve letette őket a földre, és továbbsietett, mintha nem az övé lettek volna, azok meg vergődtek, kaparásztak. Szorongva gondoltam arra, hogy a rohanó lábak el fogják taposni mindet. Elfordítottam a fejemet, és én is nekiindultam, hiszen hogyan segíthetnék én ezzel a két cekkerrel a kezemben? Ráadásul el kellett csípnem a másik villamost, amelyik benn állt már, de képtelen voltam sietni, elnehezedtek a lábaim, mint egy szorongásos álomban. Azután láttam, a villamos megindul, de csak másik sínre váltott, és megkönnyebbültem. Közben besötétedett, és egyre bizonytalanabb lettem, hogy észreveszem-e majd a megállót, ahol le kell szállnom. Láttam, a villamosnak át kell mennie egy hídon. Olyan volt, mint a Lánchíd vörös márványból, csodálatos fényekben fürdött az alkonyi ég alatt: piros, sárga és kék fénypázmák táncoltak rajta. Azután megpillantottam a bábész tömeget, meg a vízsugarakat, amelyek hatalmas tűzoltócsövekből zúdultak a hídra. Épp elizzott egy drótkötél, és a híd egy szakasza lezuhant a mélybe lámpástól, korlátostól lassan, mint a filmekben. Utána nézve láttam, hogy a túlparton is kockakő halmok állnak, mint barikád vagy romhalmaz, s még mindig nem tudatosodott bennem a háború, és megkérdeztem valakitől, hogy mi történik itt? És azt mondták, hogy ég a híd. Csak egy kicsit ijedtem meg. Tulajdonképp kíváncsi voltam, hogyan megy majd át velünk a villamos az égő hídon. De hiába: felébredtem.

Ültem az ágyon, bennem a gomolygó képek sora, és a kérdés, hogy vajon hová igyekeztem?

A tegnapi álmom teljesen világos volt. El is bőgtem magam rajta:

Heci ült egy kórházi ágyban, az arca fehér és petyhüdt, a haja is fehér, rajta fehér hálóing világoskék virágokkal. Sírt. Szeméből úgy patakozottak a könnyek, mint hajdan kicsi lánya Kláriéből.

- Meg fogok halni. Nem akarok meghalni - hüppögte csendesen. Mint egy kisgyerek azzal a hatalmas arcával és a kék szemével.

- Biztosan nem fogsz meghalni, Heci, biztosan! - hallottam Laci hangját, aki ott ült, és nézte.

Én is mondtam valamit, de mit, nem tudom.

Ennyi.

Épp annyi időm maradt, amennyi tán elég, hogy elkészítsem az ebédet, mire Nóri ideér. Délre ígérte.

2006. január 14.

Időre érkezett, sokat beszélgettünk, Heci is szóba került nem egyszer. Hogy nem tudom, mi van vele.

Pedig tudnom kellett volna. Nehéz volt az éjszakám, forgolódtam hajnalig, fél hétkor még megnéztem az órát. Jelek.

Akkor halt meg, amikor Nóri ideérkezett, délben.

- Mit mondanál, Heci erről a hülye történetről, hogy meghaltál? -

- Sajnálom, hogy többé nem találkozunk. -

- Teljes képtelenség, hogy már nem tárcsázhatlak! Legalább a hangod maradna belőled nekem! -

- Miért? Lacival nem akarsz majd beszélni? -

- Nem. Úgy fog járni, mint én jártam Bandi barátaival. -

Beállt a csend. Ahogy már a Hecivel való beszélgetések során lenni szokott. Eltűnődik többnyire valami egészen másra, azon, amit épp nem akar elmondani. Most is biztosan Laciról jutott az eszébe valami. Talán a hiánya. Hirtelen, halkan:

- Tegnapelőtt lettem rosszul. Nagyon nem akartam meghalni, pedig már régóta tudom, hogy hamarosan meg kell. -

- Nagyon sírtál. -

- Tényleg, mintha ott lettél volna... -

- Álmodtalak. -

- Sokszor eszembe jutott Piroska barátnéd. A halálnemünk ugyanaz. Legtöbbször persze Bazsikámra gondolok. -

- Vajon találkoztok-e? Vajon milyen ott, ahol most vagy? Amellett, hogy itt vagy. Ugye, itt vagy? -

- Tudod, hallod, látsz. Ülök az íróasztal mögött a Várban, és hallgatlak... Délutáni sütkérezés a Balaton partján... Hekk-evészet a gyerekekkel ugyanott... Vaddisznósült zsolnai tálban, kristálypoharakban bor, ezüstvilla, ezüstkés... Piros almák, piros szalaggal a piros karácsonyfán... Jelmezből Irénkééknél... Felséges vacsorák nem ezüsteel, de csinosan Mariskámnál... Hát itt vagyok... -

- Volt, volt, volt! Tele vagyok várakozással, és már hiába! Azért írtam, hogy elolvasod, azért csináltam, hogy megnézed, azért gondoltam, hogy elmondhassam. Hogy megdicsérj. Hogy tartsd bennem a tenni vágyás vágyát. Csak téged érdekeltek a dolgaim. A dilettantizmusomat csak te cirógattad... A szerető oltalmazásod... A kérdéseid... Mi lesz velem? -

- Mindig elolvasom, megnézem, a fedőnek is aláukkantok, a bugyuta ötleteidnek is drukkolok, melletted vagyok... teljes terjedelmében. -

- Tényleg megőszültél? -

- Erős fájdalmak, tudod. -

- És fogytál? Semmit nem tudok rólad. -

- Nem is kell, Mariskám. Minek? Csináld azt a gömböc-képet, és fogadd el végre magadat olyannak, amilyen vagy, kicsit tehetséges, kicsit nagyravágyó, kicsit mafla, kicsit túlforrt, de én szeretlek. Mint abban a hülye színdarabodban. -

- No, ez az! Ez hiányzik! Veled oda egy rész! Egy rész az utolsók közül... -

Nagy csend. Már este van, 14-ike szombat. Fáradok.

- Itt vagy még, Heci? Vagy keresselek a Budai László utcában? -

Csend. A rádióban a Don Giovanni szól, és lelkemben Heci most hallgat. Vajon miért?

- Hallod? Emlékszel-e? Mert én igen! Arra a csodálkozó, kék szemű, szőke copfos kislányra, aki az utca egyetlen igazi, régi családi háza ablakában, túl a kerítésen, túl a kerten, túl a bokron, kikönyökölt az ablakba, és épp rám csodálkozott. Én meg órá. És azután mindig kerestem, néha még láttam, de nem szólítottam meg, és sokáig sajnáltam, hogy nem tettem. Csak 1969-ben azonosítottuk magunkat, az Intézetben. Fantasztikus találkozás! Tán akkoriban érettségiztél, én egyetemista, albérletben tőled a 3. házban a 3. emeleten. Hm. Életem leg-szebb szakasza volt. -

- Kábé akkor kezdődött a barátságunk. -

- Szóval figyeltél rám, Heci, pedig azt hittem, itt hagytál. -

- Hát persze, Mariska, rád is figyelek. Visszanézek. Egyre messzebb van már minden. A kedves kicsi Flóra, az unokám, a jövő... A múlt... A tipródások, a 'csináljam-ne-csináljam' tépelődések... És Bazsikám fénylő tekintete. A mosolyok... Elúsznak... -

- Most már képzeletemben mindig a dundi kis kecses kezű jön elő, amint ügyesen igazítják a szendvicseken az olajbogyókat, sajtszeleteket. Az utolsó uzsonna. Életem egyik szép része oda. Egyre több a dolog, amit már csak én látok egyedül, amelyik már csak nekem hiányzik, a másik fele oda. A világ másik fele oda. Itt állok csupaszon az élményeimmel, a barátságaimmal, a szeretetemmel. -

- Ne butáskodj, Mariska! Néha eressz el! Különben tudod, hogy bármelyik pillanatban itt lehetek, hipp-hopp, és te akkor tudni fogod, hogy mit akarok mondani. Igaz? Ugye, igaz? Ne mondd, hogy nincs így, mert az hazugság lesz! -

- Persze, így van - mondom, és utána intek, amint fehér hálóinges alakját magába szippantja az esti köd. De odafentről áttör a felhőkön a Hold kerek tányérja, és látni, amint libeg a téiben... -

Röhej! Röhej, hogy mennyire fáj! Pedig megszokhattam volna az elválásokat az utóbbi időben.

X X X

Cikk az emlékkönyvébe, amelynek a címe: „... De még szebb a színház...”:

A HITRŐL

Az úgy van, ha valaki hisz benned,
akkor nem hagyod csalódní, és megcsinálod.

Ha nincs? Ha magadra maradsz?

Akkor jön az emlékezés.

Az ember néha úgy elgondolkodik a voltakon, a hogyan-másképp-ha-lehetett-volna-dolgokon, hogy azt sem hallja meg, ha a közelében szólnak, ha meg egy lehulló alma koppan az orra előtt, rettentően megijed, azután visszaburkolózik a csendjébe, és sorjáznak tovább a képek. A fejében egy egész színház...

Ezért is nem tudom már, hogy az az első látogatás, az hogyan volt. A szőlőlevelek alig-rezdülésében hallottam először? Vagy átlibbent egy felhő a kertem felett, és leejtett egy halvány árnyat? Vagy este a lámpám rézgombjában vettem észre, hogy az arcom mellett tükröződik még valaki, mint egy eltévedt visszfény? Ilyenkor sokadszorra válik érthetővé a hang, felfoghatóvá az árny, akár egészen közel a fületem érinti, a vállamat simítja mint egy szellőlibbenés, egy sziromsurrogás: ssska... ssska... rissska... marissska... Édes Isten, mi lehet? A locsolócsó sirreg? Egy szúnyog udvarol, a beste? Dallam végén elcsukló hegedűszó? Egy sóhaj? Megfordulok.

Kertem lombos zöldjében karnyújtásnyira kis fehér pamacs, mellémszegődött felhő libben. Káprázat? A nyárfa vattája-e? Gömbölyödik, libben egy vállon nyugvó könnyű muszlin. A szellő újra a nevemen sóhajt, aztán egy arc, egy nyak, egy kar takarja ki kertem lombos zöldjét, és a vízpermet csillogásába ősz hajszálak vegyülnek, egy szoknyahullám batiszt fénye ül a fűszálakra, és léptek alatt hajladoznak a rózsaszínszirmú pillangóvirágok fejecskéi, villannak a selyem szirmok, ritmusukat átadják egy gyengéd kézmozdulatnak, amikor a gömbölyded kéz megigazítja vállán a kendőt. Nézem. És amint a színek elválnak egymástól, és betöltik a saját helyüket, kertem zöldjében rámmosolyog Hedvig. Igen, így volt.

- Milyen nehezen veszel észre, Mariskám! - sóhajtja kis szemrehányással, alig észrevehető, inkább megjátszott sértődéssel, mintha most inkább kijárna neki a szelíd odafigyelés, nem, mintha egyből elfogadná, nem.

Emlékszem, néha meg is tévesztett egy éles hangsúllyal. Olykor, a beszélgetéseink végén, tán türelme fogytán, már csaknem kiléptem az ajtón, amikor utolért egy kis keménykedő hang. Akkor ugyan valahogy mélyre szaladt, és kicsit fájt.

Most aztán valami nem evilági lelkifurdalás rögtön a reakcióm, hogy: „hát ebben a nagy, nyitott magányban nem veszed észre? Épp most? És épp amikor már annyira vártad?” De Hedvig elsuhan a kitörni készülő szeretetroham elől, mert a direkt dolgokat azért nem viseli el, ám az ajkbiggyesztése mindent elárul, és már hallom is a folytatást:

- Itt vagyok, édes Mariskám! Eljöttem hozzád - és a hang egészen magától értetődő. Hát ugorjunk bele a játékba! A szemem elé emelem a kezem, mint egy jól rendezett jelenetben:

- Heci! Ez fantasztikus! Alig látlak ebben a fényben! Mennyei napsütés!... - és felnevetek, ölelném, már futnék felé, de rádöbbenek, hogy harsányságom nem illik eme biedermeier találkozás békéjébe, de hát már ilyen vagyok, valahogy mindig sikerül tenyeres-talpasnak lennem, leállok hát, elzárom a vízcsapot, a slaugot zöld kígyónak vetem a fűszálak közé, és már a hátamon érzem a keze érintését, amint terel, hogy hát akkor, ha már itt van, és végre észre is vettem, folytassuk tán a verandán. Megyek is előre, mint jó gyerek, mögöttem hallom a szuszogását. A szavak között pihenőt tart, mintha sok volna neki ez a pár lépés. Vagy a gondolat?

- Tudod, ott emésztődtem a redves ceglédi kriptakő alatt. Huh! Az ember kezdetben még ragaszkodik a testéhez. A teste képzetéhez persze. Ott zümmögök körülötte, majd megfigyelted, kissé bosszantó, folyvást beleakadok a porcelánba, a mohos kövekbe, míg végre átvergődöm a sohasemnyírt vén fák szűrős ágbogain. Huh! És visszafelé is ilyen nehézkes lesz, de nem baj! Már annyira unatkoztam, pedig nem szokásom a fecsegés, ismersz... -

- Sokkal kevesebb idő alatt is rettenetesen össze tud gyűlni az emberben a szó, és akkor robbanna kifelé... -

- Mit idő! Nincs idő! Érted? Türelmetlenség van! - a karja már könyékig egy szépen zörgő reklámszatyorban, most veszem csak észre, tényleg türelmetlenül matat, kivörösödve, mint aki bele akarja fojtani az indulatait egy nem éppen odaillő tevékenységbe:

- No, végre! - kiált és kihúzza a kezét, benne egy papírzacskó. Ünnepelesen kibontja, és kiemel két tekintélyes búrkiplit, mondván, hogy tán megéheztem, mert ő igen, és azzal leül végre a verandai asztal mellé az egyik hokedlire, és sietősen beleharap. Porcukros szájjal csücsörítve rámnevet:

- Egy kis fodormentateával megkínálhatsz... - és arcán elárad az öröm, amint az omlós falatokat forgatja. Mint aki napok óta éhezett.

- Egyed már, Maris, mit tartogatsz? Finom, friss, diós! Neked hoztam. Mit gondolsz, honnan? Hát a könyvtári büféből. Rámnézett az az új kislány, majd elájult! Ja, persze, nem ismered. Jé! Mióta is vagy nyugdíjban? Milyen jól tetted! Mindig is tudtam, hogy megvan a magadhoz való eszed, Mariskám! Szóval nézett, és a zacsiba tette, ahogy kell. -

Fordulok a kancsó hűvös teaért, a poharakért, tányérra teszem az én sütemet, és nekilátok persze, holott nem szeretem igazán a búrkiplit, de hát ez Heci kedvence, és nem tudja elképzelni, hogy másnak nem olyan igazi.

- Na, ugye, hogy finom? Hol is hagytam abba? Ja! Hogy kezdtem unatkozni, és hiába döngtem körül a porcelánt, semmi nem történt, és hát azok a redves, mohos kövek... Tudod, a repedéseken át simán ki lehet bújni, még egy hangyaboly is ki-be mászkál, na! Szóval, csak neked mondom, Mariskám, a társaság rém unalmas, mindenféle elfeledett atyafiak... Valakivel muszáj néha beszélgetni, hát elindultam Pestre. Persze hogy Pestre! -

- De Heci! Hiszen ott van Bazsi! Végre kibeszélgethettétek magatokat! Nem? -

Hosszú-hosszú a csönd. Ujjaival a terítő cirádáin babirkál, megigazgatja a gyűrött szirmokat, kiegyengeti a festett ráncokat, nem néz fel, arra az egy pontra figyel, amin az ujjai járnak. Nyakán nőnek az idegesség foltjai ugyanúgy, mint mindig, ha felvirítottak kényes pillanatokban, én meg rettenetesen bánom, hogy Bazsit szóbahoztam. De hát nem létezik, gondolom én, hogy ott, egymás mellett, a mohos kövek alatt, végre ne tárgyalhatták volna meg azokat a dolgokat, amiket életükben soha nem hoztak szóba, és amelyek megválaszolatlanul maradtak. Tapintatlan voltam? Aztán átsuhan legutóbbi beszélgetéseink ritka alkalmá, amikor szíves téma volt a fia. Pedig én azt hittem akkor, hogy mély sebekben vájkálunk, és fáj, de inkább az lehetett, hogy próbára tette magát, meddig bírja.

„Talán mégsem olyan igazi együtt a halálban? Talán mást várt?” - gondolok mindenfelét, csak azt nem, hogy egy asszony a fiával sok mindent megbeszélhet, de vannak olyanok, amiket mégsem. Szóval tipródok, hallgatok, nyilván Heci is érzékeli a lelki görcseimet: lassú forgatás után felemeli a poharat, kortyol egyet, mintegy cezúraként, és új hangulatból indít. Könnyes szemmel, de benne mosollyal rámnéz, aztán még egy korty, amellyel már mélyre kerül az, amit annyira el akar sülyeszteni. Hogy mit? Nem tudom. Hangja könnyebb, mint vártam, de alig hallom:

- Bazsikám? A jó emberek jutalmul könnyű halált kapnak. Bazsikám átálmodta magát a halálba. - Megint egy korty. A mentaillatot meg lehetne fogni, mint egy lepkét. - Különbö-
n nagyon jól mulatunk, Mariskám, de komoly dolgokról nem lehet vele beszélni. Elcipelt a
pilisi házba, elmagyarázta, miért nem éreztem ott jól magamat. Mert hogy ott csak a feladatok
ágaskodtak, és ha pihenni akartam, nem oda kellett volna menni, úgy mondta, téged, anya,
nem üdítenek a megoldásra váró dolgok, hanem nyomasztanak. Mintha igaza is volna...
Szóval, ilyesmiket magyarázott, és kihalászta a komódból a fürdőcuccainkat, és elcipelt a
tóhoz, és nagyot úsztunk, nevetgélünk, és mesélt a Mississippin tett kalandjairól, a fura
amerikánusértelmiségi szokásokról, amiket nem nagyon bírt, és biztosított róla, hogy minden-
nél jobb neki már nem ott lenni... Szóval, Bazsival nem mentem sokra. Nagyon elkomoly-
talanodott... -

- Hálstennek! Elüti inkább a problémákat, ha már nem lehet megoldani - bölcsekedtem
megint, belegyalogolva a porcelánboltba amolyan elefánt-barátként, de az őszinteséget nem
akartam sutba dobni, és úgy tűnt, Hecinek sem akaródzott hamisan játszani. Ha már felkere-
kedett hozzám.

- Márpedig soha semmit nem lehetett megoldani! A problémák vannak. Ezt mindig így
tudtam. Az ellenkezője a hazugság! -

- De azért többe-
t rágódsz a dolgokon, mintsem egy vonással, vagy egy elhatározással a
szemébe dobnád őket. -

- Nem tudok semmitől sem megválni. A problémáimtól sem. -

- A könyvtártól sem például. Gondolom, most is először oda mentél, benéztél a raktárakba,
minden megvan-e, amit összevásároltál, aztán bekukkantottál abba a szobába, ahol ügyködtél
anno... azokkal a rémes, fekete Klaniczay-bútorokkal... Ne mondd, hogy neked tényleg
tetszett az a ravatalozó, már bocsáss meg! -

- Igenis tetszett. Egy műemlék. Vagy emlékmű. Ahogy akarod. No, persze, Mariskám, ezek a
szőlőfürtök itt köröskörül, ezek igaziak, és egészen más hangulatot hoznak. Igen-igen, be-
néztem a Várba, persze! A büfében megvettem ezeket a süteményeket, aztán felkerekedtem,
és meglátogattam a barátaimat. -

- Többek között azért vagy most itt. -

- Ha ilyen egyszerű volna! Pedig iparkodtam... -

Megint elhallgatott, megint a terítő virágait igazgatta kövér kis ujjával, azokkal a mozdula-
tokkal, mint amikor a vendégváró tálakat készítette elő, ahogyan igazgatta a sonkaszeleteket,
a paradicsomgirizdekét, a sajtokat, és az egyéb finomságokkal rakott porcelán tálkákon a zöld
díszítéseket, akkor jártak így az ujjai, amelyeket aztán sorra lenyalogatott, mint egy kisgyerek.
Most ez elmaradt, csak néhány lepottyant diómorzsát csippentett fel, és kapott be, és nem
akarta észrevenni, hogy én a másik hokedlin feszülten várom a folytatást. Végre kifújta a
levegőt:

- Nem vettek észre. Képzeld el, mintha nem léteztem volna a számukra! Hihetetlen, de mégis
ez történt. Úgy éreztem magam, mint az a fácánkakas, amelyiket két héten át kint felejtettem
az erkélyen, igaz mínusz húsz fokos hidegben, persze jót tett ez neki, aztán kiderült, amikor
kivettem később a pácléből. Ugye, milyen isteni vacsora kerekedett belőle? Emlékszel,
Mariskám? -

- Még egy özgerincet is az asztalra tettél akkor. Fantasztikus ízek és illatok voltak! -

- Ne is mondd! Úgy faltatok, öröm volt nézni! A csuda gondolta, hogy így sikerül, pedig sose
láttam, hogyan kell csinálni, csak úgy, a fejem után. Még hogy vadvacsora! Elluskám elfelej-

tett megtanítani főzni, igaz, ellestem ezt-azt azokban az esti rohanásokban, amikor fáradtan hazaesett, és még nekilátott összeecsapni valamit, hogy együnk egyáltalán. Mégis minden örülten ízlett, és boszorkányos gyorsasággal elkészült. -

- Hiába ígérted, hogy megint fogsz csinálni ilyen finomságokat, ha az erkélyre potyog egy nyúl vagy egy vaddisznó... -

- Valahogy elmaradt. Minden úgy elmaradt! Félbe. Vagy sehogyse... -

Automatikusan megigazgatta a vállán a rózsaszín muszlinsálat, és már nem állhattam meg:

- Sohasem hordtál ilyen babás színeket, Heci! -

- Hát igen. Igazodni akartam a miliőhöz. Pontosabban a te miliődhöz a rózsaszínű pillangóvirágaiddal. Ki kellett fundálnom a megjelenést. Rájöttem végül is, hogy a környezet mimikri-jével könnyebb hozzátok férköznöm. Bejött. Most már aztán újból megpróbálhatom Katinkát, meg Évát, meg a többieket is. Szóval nem elég, ha csak a legnyugalmasabb pillanataitokat kapom el. -

- Jártál a tanyán is? Hiába böngésztem a megyetérképet, nem éreztem rá, hol is jártál te tulajdonképpen? -

- Utolsó posta Zsadány. Ott jártam. Ide a szomszéd falu, annak egy tanyája. Gyalog sem volna messze innen! -

- Nem véletlen hát, hogy erre a tájra költöztem! -

- Megálltam a kert szélén az öreg szilvafa alatt, és nem ismertem rá. A volt rokonokra sem, akik hívó szóra odajöttek, de ők sem rám. Mind rég meghaltak már, én meg akkor 6-7 éves kisgyerek voltam. Anyám kiadott kosztba, a kitelepített nagybátyámék szűkös kosztjára, mert olyan sovány voltam. Nem hiszed, mi? Hát azért az egy kifordult világ volt! Kitelepített rokonoknál nyaralni! Mégis felejthetetlen. A tarló a libákkal, a patak a rákokkal, a szekéren káráló tyúkok, a kamra illata... -

... Aztán szóba jött Patak, a tornácos kúria, a héthatárnyi szőlő, a barátok összes gyerekeinek nyári pesztrálása... persze Pécs is, a vincellérház a faragott verandával, a présház, ami egyáltalán nem hasonlított présházhoz, inkább egy elfeledett azílum körben könyvespolcokkal, avított újságokkal, báboskorlátos, titokfiókos hatalmas íróasztallal, ami egy alacsony, pókhálós szoba közepén terpeszkedett, padlós tornáccal, könyöklővel meg a kinti budiban otffelejttett zsolnai mázas éjjeliedénnyel... Remekül szórakoztunk, és Heci a kezembe nyomott egy szőlőfürtös metszett üveg sajtburát... Aztán mesélt a könyves szobáról a Városmajorban, ami tele volt izgalmas élménnyel, és megemelhetetlen súlyú könyvekkel az oroszláncörömös, hatalmas ebédlőasztal alatt, a zordtekintetű, de kedvesszavú nagybácsikról... rokonokról... a gyerekkoráról...

Nem is tudom, elmeséltük-e mindezt újból, egymás szavába vágva az emlékezés hevében, vagy csak hallgattuk a gondolatainkat, itt, a falusi verandán üldögélve? Nem is tudom. Beszélgetéseinket mindig hosszú csöndek szaggatták meg, amíg újból fel nem merült egy esemény. A témák úgy kapcsolódtak egymásba, mint a felszínen össze nem függő, de érzelmileg mégis logikus szöttek.

A csak kilométerekben mérhető elszakadás utolsó esztendeiben alig találkoztunk, és minden alkalommal erről a csodálatos, könyvekkel, asztallábakkal, mesélő öregurakkal, porcelánokkal, hányatott nyaralásokkal, véletlen vacsorákkal, nyári lekvárfőzésekkel és Elluskájával való hatalmas beszélgetésekkel feldobott gyerekkoráról mesélt. Ez volt a boldogság? A miértjét akkor sem tudtam feloldani igazából, most is csak hallgatom őt, a szokatlan szófolyamot, és

elnézem a moccanatlan almafalomb közepén az egyetlen, szellőmozgatta, vibráló levelet, mint szintén megfejthetetlen talányt.

Már régen túl a búrkiflikén és a mentateán, beleábrándozva a délutánba, egy könnyelműen kései kávézásba fogtunk. Olyan igazi, tejszínhabos-cukros-illatos kávézásba, és akkor ott, közben, rájöttem, hogy nem tudom ezeket a zabolátlan, röpködő kacskaringókban elrejtett titkokat és a báját továbbadni. Nem megy. És megint szétrepeztettem a hangulatot:

- Nem tudom én ezt megírni, Hecikém, valahogy nem megy. Az őszinteség mértéke... tudod... Segíts, meddig mehetek el?! -

- Menj a fenébe, Mariska! - őszinte méreg öntötte el. - Ha felvállaltad, csináld! Ha már egyáltalán... nem is akarok rágondolni!... -

- De hát, Heci! Ki más mondhatná meg, hogy meddig? -

- Semeddig! - kiáltott, és lecsapta a kiskanalat.

Eltűnt.

Akkor hát hagyjuk abba! - gondoltam, - Hiszen igaza van, és végül is nem történt más, csak a tarkán zsongó fantáziám bicsaklott meg: megrémültem a feladattól. Tehát maradjon, aminek az a sorsa, a titkok ködmosolyában. De az én mesémet azért elmondom:

Volt egyszer egy ittlejtett kis kertes ház a Mechwart tér felső sarkára kapaszkodó lépcsőkre könyöklő, vadsóskazuhatagos kerítés mögött. Az utca felől előkert, és azon túl ablakok néztek az ugyancsak ittlejtett sarki presszó Óbudát idéző ódon házacskaájára. Ezt a két fura kis anomáliát századeleji sokemeletes bérházak és a Statisztikai Hivatal komortéglás épületei ölelték körbe. Errefelé laktam én az egyetemi éveim kezdetén, és az utam naponta elvezetett a házacska előtt. Néha egy lány könyökölt az ablakban, vagy ült a bokrok mögött, vagy sétált a kapu felé, kerekarcú, szőke, copfos-masnis, kékszemű, szelídmosolyú lány. Láttuk egymást, de ismeretlenek maradtunk.

Azután elkerültem az utcából, le is diplomáztam, és felnőtt életem kezdetén az új és vágyott munkahelyemen, a Színháztudományi Intézetben megláttam azt a lányt abból a házból. Hedvig volt az, természetesen, hat évvel később. Egyeztettünk, és soha nem mertem megkérdezni, ő látott-e engem akkoron? És ha igen, érzékelte-e a jelzést, hogy az útjaink egyszer összefutnak? És tudta-e, hogy már akkor megvolt a feladata, hogy a hitével támogasson engem ezen a Földön, mert ingatag az önbizalmam, és nélküle nem mentem volna semmire?

Az asztalon hűlt a két csésze kávé. És nem reméltem, hogy választ kapok már valaha is. Amikor megláttam, hogy megint ott ül a barna terítőre könyökölve, mintegy „ablakban”, akkor sem reméltem, hogy idáig elmegyünk.

- Többnyire túlzol, édes Mariskám, ahogy többnyire szoktál. De a meséd arról a házról egészen jól sikerült. -

- Csak tébláboltam ott az Intézetben évekig, nem volt helyem és nekemvaló munkám, elmenni nem akaródzott, mert szerettem mindent, ami a színházról szólt, de meg hová is? Egészen addig, amíg közbe nem léptél. Megmondtad és rábeszélteél, hosszan és sokszor, hogy nekem igazából mi a dolgom. Mert te tudtad. Végül is befészkelte a szöveged a tudatomba, és az új munkámban biztonságban éreztem magam. Nem semmi! -

- Egy picit löttem azon, ami amúgy is megtalált volna. A fényképek úgy hozzád tartoztak a szememben, mint az, hogy utánam gyere a könyvtárba. -

- A Váradba. A szerzeményeiddel... -

- Néha lefújom róluk a port, a lapok közé szagolok, meglibbentem a maszkot a vénülő szín-háztudományról... Abban is hittem, hogy megtalálod az öreg fotográfiák titkát, és valami izgalmasat mutatsz meg róluk... -

- Amíg közös volt a pályánk, sikerült megtartanod bennem a megmutatom-mit-tudok lendületét. Aztán kiderült számomra: „mivégre is az egész?”... -

- Már én sem tudom. Jól tetted, hogy odahagytál mindent, és éled a magad életét... Én, tudod, csak azon iparkodtam, hogy örömmel dolgozzunk odabent... hogy örülni tudjak velük... tán erősebben léteztem ott, mint az otthoniakkal...? -

Ahogy szoktunk, egymástól elfutó síneken méléztünk, én még egy kicsit kattogtam az előzőeken:

- ... a hiteiddel... Minden hiteddel löktél rajtam egyet... tovább-tovább... De aztán hová?... -

Hedvig nem ment bele a széltoló töprengésekbe. Az asztalra csapott, játékosan, mint amikor érélyesnek akart látszani:

- No, Mariska! Ebből elég! Ha tudom, maradok más tájakon... -

- Jó. Hát tényleg: Otthon jártál-e? A maradék családot megnézted-e? Volt-e dolgod ott is? -

- A család... -

Megint a hosszú hallgatás. Fogalmaz vagy rendszerez? Mit mondjon? Vagy hogyan mondja? Mit nem tud legyűrni vajon?

A szemközti ház falán az árnyak hasalni készülnek, esteledik. Egy fecskepár cikázik alacsonyan. Azt mondják, ilyenkor eső lesz.

- Eső lesz - mondom.

- Igen, eső - ismétli automatikusan, hogy az üresjáratból visszatekerjen arra a témára, amiről beszélni tud. - ...Nehéz nekik ... Sajnálom, hogy nem lehettem nagymama. Igazából nem sok van, amit sajnáltam odahagyni, de azt a virágszál szelídségű babát... -

Nem hagyja, hogy elérzékenyüljön. Arrébb tolja a csészét, én próbálok besegíteni:

- És Laci? -

- De Mariska!... - félrebillentett fejjel mosolyog. - Mutasd meg belülről a házad! Csináltál valami újat? Eléggé zsúfolt már minden fal és szöglet? Nézzük meg! - és feláll, megigazgatja a halványfényű batisztot, és elindul előre. Nekem már háttal, épp befele menet dűnnyögi az orra alatt:

- Nem és nem tudok erről beszélni, nagyon jól tudod! Soha nem is tudtam... -

- Mégiscsak mutatod a határt... -

- Eh! - legyint kacsamozdulattal, hátrafordított tenyérrel, és tipeg befelé. Alaposan a lába elé néz, mintha nem látna jól, de hiszen kell is, itt egy lépés fel, ott le, meg-megáll, megnéz ezt, azt, és csak úgy mellesleg:

- Hm. Írsz is még? Mit írsz? Mit csinálsz itt egész nap? -

Sietek utána, hogy lássam az arcát. Az elárulja, amit nem mond ki.

- Hogy mit? Soroljam? Például verem az írógépet. Téged írlak, meg engem. -

És belül folytatom, tán meghallja azt is: Van ennek értelme? Hisz csak kettőnket érint. Mi köze van mindehhez másoknak? Mit mond nekik? És egyáltalán: Meddig lehet az őszinteséggel elmenni? Tipikusan dilettáns kérdések - mondaná, de igaz-e ez? Aztán fennhangon:

- Te, Heci! -

- Mi van, Mariskám? -

- Igazából szeretném tudni, mi van odaát! -

Heci rámnéz. A kék szobában beáramlik a délutáni napfény, csillognak a kékek. Heci kékjei. Igazából azt is tőle tudtam meg, hogy ez a szín a kedvencem. Együtt terveztük ezt a szobát még Pesten. Kék-fehér... És most itt van egy eldugott faluban. Gyönyörködünk a fényekben, a csendben, ami itt van, ez a magunkbafordulás és a szem élvezetének helye. Sokára kapom a választ:

- Minden, amit elképzelsz, és amit hiszel. Pontosan az... -

„Tessék, summázom, ez egy egzakt válasz...”

Sorra mindent alaposan, közről megnéz. Csak a hátát látom. Én meg a választát forgatva eldőlök a heverőn:

- Nem értem. Honnan tudod olyan pontosan, mit hiszek én? Már arról, hogy mi van odaát? -

- Úgy van, Mariskám, hiszen itt vagyok! Ezt te képzeled, nem? -

- Van benne valami... - motyogom.

Úgy érzem, lehúz valami nem-evilági súly, és megejt a nehézkedés. Lemondok arról is, hogy az arcáról leolvassam, tetszik-e itt? Elsüllyedek.

Talán elaludtam? Kiesett az idő. A kék függönyön a holdvilág sejlik át, és a szobában sötét-kék fény dereng. Mintha felmerülnék valahonnan, látom az éjszakát a szemhéjam mögött, és hallom... Mit is?... Mintha szárnyak zörrenése, tollak zizzenése volna, és mintha valaki... Igen, a hintaszékben testes árny inog... és felvillan: „De hiszen Hedvig!...”

- Heci... - suttogom, és kinyitom a szemem. Apró csillagokat szór a flakonmadaraimnak a kék szőnyegre. Tipegnek és szedegetik.

- Ne gyűjts lámpát! Tökéletes ez a kék homály... Elaludtál. Álom és nemlét hasonlít. Ugye? -

- Órákra magadra hagytalak... -

- Elnéztem az álmodat. -

- És mit álmodtam? -

- Prágában sétáltunk, épp beléptünk a Szent Miklós templomba. -

- Igen. Az a csodák prágai napja volt! Te jöttél az ötlettel, hogy most azonnal felkerekedünk, mert mutatni akarsz nekem valamit. -

- Először is: feltétlenül látnod kell a Loretói Szűz kegyhelyét. -

- Igen, így kezdted, és arcodon elterült az a ravaszka mosoly, amikor valamire készülsz. Kicsit ferdén nézel alulról felfelé, bele az ember szemébe, nehogy azt higgye a másik, hogy most átverés következik, és a következő mondatnál a tekinteted már elkószál. Igen, ott jártunk. Ki-ki a saját kíváncsisága után ballagott. Hagytál nézelődni, nem kaptam okoskodó szöveget. Észrevétlenül csak voltál, néha összefutottunk, „Na milyen?” kérdezted, és sodród-tunk tovább a tömegben. Ez volt Loretó. És ilyen elengedő társ voltál a közös szállásunkon is. Úgy igazodtál hozzám, mintha nem lettek volna elvárásaid, tán nem is voltak. Úgy aludtál a szoba másik felében hangtalanul, szuszogás nélkül, mint aki nincs is ott... Azután megmutattad a Szent Miklós templom freskóin a végtelenig futó földi tereket, az emberkézzel kitégített templombelsőt, a mennyekig ágaskodó falakat... Azóta irigylem azt a festőt, a tehet-

ségét, a merészségét, a hazudva őszinteségét. Hiszen olyat mutatott, ami nincs is, és ez az, ami lenyűgözött... -

De hiszen minek a beszéd, ha bennem reked az ágaskodó gondolat: Igazat hazudni! Például kékre festett ágakat a fehér falak közé kék madarakkal és csilingelő virágokkal...

- Meg is teszed, Mariska. A magad módján. Legalábbis megkísérléd... - válaszol a gondolataimra Heci, ahogy szokta volt azelőtt is.

- Már nagyon vártalak. Hogy körülnézz. Hogy te lásd. Kicsit olyan nekem ez, mint neked volt a tihanyi kiállítás. Olyan igazi magamegmutatás: a gyűjtemény, a báb-ügy nóvuma, eredetisége, mondanivalója a rengeteg munkával. -

- Akkorára egyik témám sem nőtt fel. Azt nem tudtam túlteljesíteni. Az volt az első... -

Már félre lehetne húzni a függönyöket, odakinn sárgán ragyog a reggel. Olyan sárgán, mint a barackjaim a csillogó kék üvegtálban.

- Én ültettem. Ő volt az első fa a juhakol helyén. Egyetlen szál virágzó ág. És tessék, már vastaghúsú, zamatos gyümölcsöket terem. -

Heci kivesz egyet, ügyesen a combjába törli, mint nagyanyám tette annakidején. Különös, parasztos mozdulat. Tán azon a tanyán tanulta el gyerekkorában? Beleharap, csettint az ajkaival, felemeli az ujját, mert fontosat mond:

- Finom, nemes, kajszi. Te Maris! Szerinted is az a fontos, amiről azt gondolod, hogy az? -

- Körmönfont kérdés! - és muszáj nevetnem.

- Neee! Szerinted lehet egy mindennek felett hiteles forrás, aminek engedelmeskedned kell? -

- Provokálsz? -

- Szóval ezek a flakonból fabrikált, repkedő madarak idebent, meg a hangtalanul növvő növények odakint, ezek többet jelentenek neked, mint azok a régi-régi fotográfiák? -

- Ugye nem vársz választ, Heci? -

Érzem, percekben belül újra az a nehéz csönd lesz, amit nehezen viselek, ha nem húzom vissza a válasznélküli kérdések közül. De nem kellett, hirtelen hangulatváltás, és teliszájú nevetéssel kérdi:

- Csak nem azt akarod nekem mondani, hogy ezek azok a „szabad madarak”? -

- Jé! Ez nem jutott róluk az eszembe! De ők tényleg az én szabadságom madarai, akiket nagyon irigyelek a szárnyuk miatt. Igaz is, Heci, még mindig nem csatlakoztál jobbra... a dzsentrí-allűrjeiddel... -

- Ne marhászkodj, Maris! A szólamokból elegendem van! Túl sokat kaptunk belőlük anno! A közhelyekből meg pláne! Az újkanonizálásokról is! Jaj, emlékszel, amikor félve vallottuk be egymásnak, hogy szegény Márait egyikünk sem szereti? Mekkora megkönnyebbült nevetés volt! -

- Kaptam tőled valamit, ami nem csupán egy tárgy, hanem lehetőség, de még az sem, inkább jelkép: egy hófehér, ragyogó papírlapokból fűzött könyvecskét. Üres lapokból. Arra kényszeríti az embert, hogy rajzoljon bele. Megpróbáltam. És megtudtam, hogy egy kicsit rajzolni is tudok. Megörökíttem benne a kertem csodáit: virágokat, madarakat, bogarakat és az álmaimat. Látod? Megint a hited volt az, amivel egy új lépéshez vezetél... -

- Megsúgom, Mariska, azért tuszkoltam rád, mert utálok az emlékkönyveket. Kislánykoromban is eldugtam. Elluska találta meg a szenesládában, és rámnézett csodálkozva, de nem kérdezett semmit. -

Heci hirtelen a térdére csap, kikászálódik a hintaszékből.

- Még mennyi mindenről nem beszéltünk! - kiáltok hiába.

- Szóval elvagy itt... No, Mariska: szép volt, jó volt, nálad voltam. Legközelebb te jössz hozzám... - és kisiet.

- Tessék? Hogyan? - bámulok utána kővé meredve.

Heci egyre szaporítja a lépteit, de az ajtóban visszafordul, a válla közé húzza a fejét, a szája elé kapja a kezét, szemeit hamiskás-ijedten rámkerekíti, annyit mond:

- Pssst! - és eltűnik.

... A sarokban árny suhan: egér fut arra?... A nyakamat szellő simítja: csak egy hajsza?... Reccsen a száradó deszka a szőnyeg alatt: lépnek-e rajta?... Felcsilingel egy szín: emléket hoz?... Libben a függöny: várjak-e még?... Süt a nap, de az ereszből zápor utáni eső csepeg... Fehér falon fehér pók, hessentenéd: egy napfényfolt csupán... Illúziók és valóságok... Hol a határ a kettő között? Elborítanak féligfogalmazott gondolatok, felriadok a bogárszárnny zajára... Biztosan észreveszem hát, ha valaki újra meglátogat.

2006. január 15.

Julisnál voltam vacsorán. Az ablakon kinézve a kert a tihanyi újságíró üdülőre emlékeztetett. Bandit is vártuk, Julis sürgött-forgott, én álldigáltam, báméskodtam. Egyszer csak csengettek a kerti kapun.

- Kimegyek - mondom, - Csak készülődjete! -

És ott áll Sai Baba az ő narancsszín ruhájában, és kéreget:

- Valami koldus. Cigit kér, elmegyek, és veszek neki - szólok vissza.

Pénzt vettem magamhoz, és elindultunk. Mentem mellette, és nem hittem el, hogy Baba mellett megyek. Nem szólt, csak mosolygott, ahogy szokott. Bementünk mindenféle boltba, mert ételt akartam venni neki meg cigit, de csak ingatta a fejét, nem fogadott el semmit. Végül betértünk egy sörözőbe. Ültünk egymással szemben egy barnára edzett faasztalnál. Csak ültünk, és az asztalra könyökölve néztük egymást, és ettől nekem minden egészen különösnek tűnt, álomszerűnek, minthogy az is volt, álomszerű, és élveztem a földöntúli boldogságot, hogy vele lehetek, és akkor még nem töprengtem rajta, hogy miért is mindez, ahogy most, ébren, az álmot újraélve töprengek, mert akkor természetes volt, most is az persze, csak mégis... Szóval talán pont énhozzám akart eljönni? A kéregetés csak ürügy volt? De hiszen az én ötletem volt, inkább magamnak találtam ki elfogadható indokul, hisz egy szót sem szólt egész álmomban, csak mosolygott, és épp úgy tett, mint Simon mágus a francia lánnyal abban a fantasztikus filmben, és én értettem, amit érteni akartam, de végül is semmit nem értettem, és semmit nem értek, csak azt, hogy eljött hozzám, és másnap minden sokkal de sokkal könnyebb volt.

Tudom, hogy itt járt! Persze mindig itt van, csak nem ennyire.

2006. január 20.

Ha úgy tudnék írni, mint a Nádas Péter! Ha úgy tudnék gondolkodni! Észlelések két érzékelés képe között egy filozofikusan megérlelt mondat! Olvasva mintha túl részletes lenne, de a becsukott könyv fölött élön, előttem-bennem az olvasott világ!

Meg sem kísérem.

X X X

Hónapok óta ülök a plasztilingombóc előtt, és formázom. Nem jön elő az a 26 év a 14 év homályából sehogyse! Fényképeken lesem, ujjaimban éleszem, mégsem!

Harmadszorra gyúrom össze, és kezdem előről. Nem értem, mi a hiba. A tehetségem, persze. De hisz nem ő az első, akit sikerült megőriznem!

Részenként hasonlít, még a gunyoros mosolya is. Egyben pedig sehogysem! Hisz ez Erzsi néni! Tovább formázom, és előjön Pisti néni, azután még Lali bácsi is. Rokonok, nem vitás, de nekem Bandi kell! A szája egészen az Apukáé. Harmadnapra már Attilácska is visszanéz.

Ülök felette napszám, már csak azt a négyzetcentimétert látom, amelyen a formázófa dolgozik, épp egy óvatos mozdulattal rátesz, vagy elvesz, vagy átsimít, vagy beledöf. Amikor végre! Most igen, most te vagy, Bandi! És nézem, nézem. Felállok mellőle, hogy lefekszem végre, előbb egy pohár tejet még, egy falat sütit, azután a fogkefe, útközben rásandítok: Nem lehet! Villanyt gyújtok felette: egy egészen ismeretlen arc néz vissza. És nekiesem. Marad a fogmosás, a zuhanyozás, újra melléereszkedem, elő a fát! Hol is? Igen, itt alaposan át kell igazítani! Néhány óra múlva lassan kivilágosodik. Megint ő az! Végre! És félálomban bebújok az ágyba.

Mintha éjszaka rémes, incselkedő ördögök vették volna a kezükbe a plasztilint, és bosszantásul elmázolták volna a jól sikerült, ismert vonásokat, reggelre megint idegen. És megint javítom. Hónapok múlnak így. Nem értem váltig, Apámat elsőre eltaláltam. Bandi meg épp úgy ellenáll, mint amikor élt: rejtőzködik. Sikerül neki.

Elég volt! Akkor ilyen lesz! Agyam-szemem szétfolyt. Most kiöntöm. Az is két nap jó munka, szeretem. Alaposan kimosom a negatívot, valami zárványt is felfedezek az orra körül, igyekszem kikaparni, azután fél nap, míg a negatívot leóvatoskodom a pozitívról. Ami előtűnik, egy angyalarc, lágy vonalak, elmosódó ábrázat, fél orr, tán a zárvány miatt, elferdült szája. Egy debil angyalarc, és egyáltalán nem hasonlít! Nem értem, hisz a plasztilin éles eredetét őriz!

A türelmem végképp oda. Ő lesz Bandi. Eztán így fog rám nézni. Ezüst keretbe zárom, és felszegezem a falra.

2006. január 24.

Úgy zuhog az eső, mintha célja volna vele. Mintha valamire magyarázatul szolgálna, és most teljesíteni akar. Hideg őszi eső ömlik rendületlenül, nem cseppenként, hanem mintha egyvégtében folyna az égtől a földre. Valóban folyik: az ernyők csatornáin a lábakra, cipőkre, onnan a kövek közötti réseken tovább, magával sodorva apró növényi részeket meg sarat. Tán könnyeket is. Hm.

Dagadt felhők, szürkék, lusták, egyetlen rés nincs közöttük, ahonnan lepillantathatnék, hát csak elképzelem ezen a szélmentes, majdnem fagyos délutánon. Láttam elégszer, hát most is látom rés nélkül, szem nélkül.

Idehallik. Igen, tényleg Mozart Requiemje szól, ahogy kértem, szép komótos-gyászosan, és feltehetően ott állnak már, várják a ceremónia kezdetét, még egymáshoz fordulnak, halkan suttognak valamit. „Az ki, te tudod? Vajon miért jött el? Ki hívta?” Ilyeneket. A fiam szégyelli a sírhatnékját, gyámolatlanul áll a lányom mellett, aki a férjére támaszkodik, és dől belőle a könny, és már jön is az a kis nő, akit amúgy is ismerek. Ő is ernyővel. Ha rés volna, innen csak ernyőket látnék, többnyire feketéket, nagy férfiernyőket, néhol egy-egy színeset, hiszen a gyászernyők még nincsenek benne az etikettben, és mindenki fázik ebben a függőleges esőben. Hálstennek, szél nincs, még csak az kéne, csak a sűrű, tömött felhők odafenn. Ha nem volnának a hangszórók, akkor csak a falevelek és az esőcseppek találkozásának monoton, pergő muzsikája szólna, mert a madarak is elmenekülnek ilyenkor, és hallgatnak, a fűszálak nem adnak hangot, amikor a tövükre ömlik a víz, csak megadóan és hangtalanul befogadják, és ettől olyan valóságosan szomorú az idő. Az emberek duplán dideregnek, az esőtől, a szürkéségtől, és a szívük nehezétől. A cipőjük már régóta csurom, a szemüvegek párásak, a fekete kabátok ázott illatúak, némelyik automatikusan azokra a temetésekre gondol, a hagyományosakra, ahol legalább a búcsúztató ceremónia nem a szabad ég alatt folyik. Mintha hallanám is a kedves kis nő beszédét, amit talán Nóra írt meg, ügyesen, ahogy a Pisti néniét, amit a pap nem olvasott fel, de ez most nem a pap, ez most szépen beszél a szeretetről, legfőképp biztosan arról, hogy mindenki szerette az elhunytat, aki most odalenn az esőben kuporog az urna mélyén más elhunytak porával keveredve, hisz minek a halottnak a higiénia, nem söpri ki rendesen azt a tepsit mindenki után, szóval, hogy mindenki szerette, ott tartottam, és tán a kis nő is ott tart, vagy gyorsan átlapoz ebben a cudar időben, és csak arról beszél, hogy az elhunyt szeretett mindenkit, akiknek most hiányozni fog... satöbbi, satöbbi, és én idefenn harsányan röhögnék, ha nem szabályozna a mennyei illem, mert igazából azt hiszem, az elhunyt képtelen volt szeretni, és nagy átrázás ez az egész, nem úgy, mint Heci esetében, akinek a partecédulájából jöttem rá, hogy ő tényleg tele volt szeretettel, és azért volt olyan aurája, hogy meg lehetett pihenni benne, mert a kék szeméből sugárzó figyelem is hozzákötötte az embert, és tudta az ember, hogy ő tényleg érdeklődik, és hájas testéből csak úgy omlott feléd az ölelő, meleg érzés, de hát most ez nem az ő temetése, hanem az enyém.

Nem, az eső nem hagy alább, csak idefenn, a hátam megett a Nap lett kissé ideges, és megpróbál erőszakosabb lenni ezekkel a fránya, esőhordó felhőkkel, és legalább egy picit rést hasítani nekem, hogy rájuk lássak, pedig valahol arra, amerről most langyos szél közeledik, mintha szakadozna, de az nekem smafu, mert onnan nem Rákoskeresztúrra látok, hanem... Mit tudom én, mit láthatnék onnan, mindenesetre még van egy kis ideje a szellőnek is, a Napnak is, hogy a ceremónia végezte előtt még körülnézhessek a jelenben, és azután jöhet az örökkévalóság!

Most, igen, ha lehunyom a szemem is látom, hogy most mindjárt elindul a vízsugár, és testem maradéka felrepül a cseppek hátán, hogy némi kis keringőzés után visszahulljon az édes anyaföldre, oda, ahonnan vétetett - mondaná a pap, de persze ez a kis nő nem mondja, minek is, ki hisz ebben manapság, pedig szentigaz, hanem félreáll, és a felerősödött zene hangjainál - már tán Schubert, vagy így valahogy - ő is nézi, mint a többiek a hamvaim táncát a szürke égbolt alatt.

És most! Most egy rés! Hogy a legerősebb lelki bánatból fakadó legsűrűbb könnyeket lássam omolni gyászolóim arcán! Már vége volna? Lehetetlen! A tér üres, a szökőár még lövell felém a saját testem atomjaival, és egyetlen hatalmas, fekete esernyő alatt álldigál három pár láb, meg a kis nő fekete, gyászra illő, alkalmi ernyőjével, és most bújik elő csuklyában a két

gyászhuszár az egyetlen hatalmas, hófehér liliomos koszorú elcipelésére, igen, és most... most még jobban összebújik az a három, és a kis nő már sehol. Nohát! Persze, az is lehet, hogy ebben az időben a többiek, hm, nem jöttek el. A szomorú rokonok, barátok, ismerősök. De hiszen kik is jöttek volna? - számolok utána. Hát nem azért vonultam el a falusi pusztaságba, hogy ne hiányozzak senkinek? No, alaposan leszoktak rólam! Erre nem gondoltam. Csak a konvencionális temetés-kép élt bennem, miközben türelmetlenül fújtam-fújdogáltam a dagadt felhőket, hogy nyíljon már egy pici rés, hadd láthassam őket. A siratókat.

Most láttam. Tessék.

Az esőnek tehát az volt a célja, hogy ezt elmeséljem a zuhogás ürügyén.

2006. január 30.

Már 10 után zörgött a postaláda, épp kint voltam. Svájcból a régvárt levél. Megálltam, szorongva tartottam a kezemben sokáig. Aztán csak el kellett elolvasni. Besiettem kibontani. Idemácsolom. Írás közben még alaposabban végiggondolhatom az egészet!

„Kedves Marika!

A tavalyi kellemes látogatás után már nem esik nehezemre, hogy megszólítsalak. Olyan, mintha nem is lett volna több évtizedes kimaradás a kapcsolatunkban. Sokszor gondolok rád, meg arra, hogyan alakult az életed, és hogyan alakulhatna Józsival. Erről akarok írni.

Nagyon készül hozzád. Nem tesz jót neki, ha halasztódik a hazaindulás ideje, de hát bizonyos dolgok hátráltatják, például az állapota. Kérlek, ha tudsz, a leveleire azonnal válaszolj, mert az is árt, ha felőled bizonytalanságban vergődik. Tudom, a döntésed komoly megfontolást kíván. Ebben szeretnék segíteni!

Pista úgy látja, hogy állapota belgyógyászatiilag kifogástalan, tehát a szíve, a vérkeringése jó. Viszont öregedő izomzata nehezen regenerálódik. Szüksége van mankóra, ezért sem merjük még elengedni magában ilyen hosszú útra. A dolog hát halasztódik, bár ő mindent megtesz! A pszichológusunk szerint (igen jó francia szakember) nagy lendítést adna neki a környezet-változás, a régi élete felelevenítése, ám az u.n. öregkori memóriája veszedelmesen romlik, nem azonos az életkorának megfelelő feledékenységgel, annál jóval gyengébb. Ha valaki állandóan figyel rá, és úgy gondoskodik róla, mint egy kisgyerekről, akkor javasolható az ajánlott életmódváltozás.

Remélem, Marika, érted a helyzetet?

Szükségesnek éreztem közölni veled. Talán segít a döntésben. Február közepe táján mennék haza. Magammal vigyem-e Józsit egy előzetes, rövid látogatásra? Csak nekem írd meg, szeretnéd-e! Én aznap visszamennék Pestre, Józsit nálad hagynám hétvégére. 2-3 nap alatt sok minden kiderülhet. Különben egyedül egyelőre nem lehet útra engedni!

Látod, Marika, elég nehéz mindkettőtök érdekét szem előtt tartva egyengetni az utatokat. A kérdés már csak az: egymás felé? Vagy elfelé? Mindenben számíthatsz rám!

A viszontlátásig szeretettel ölel és gyors válasz vár

Viki

2006. január 24.”

2006. február 12.

Úgy történt, ahogy ígérte: itt jártak tegnap.

A kocsit rögtön felismertem, hiszen félig-meddig vártam is a levél alapján. A diszkrét motorbúgásra kinéztem, hát Viki manőverez a hó tetején, s belül két fej sziluettje sejlik a sötét üvegen át, ergo Jóskát is hozta.

Állok, nézem, nyílik a kocsiajtó, amelyen egy birkanyáj kiferne, és rám mosolyog egy fehér, sápadt arc, a ritkás haj is fehér, szállongó pihék, mint apámnak, a pofacsonton feszül a bőr, sima, mint a pergamen, a szemei, no, azok épp olyanok, mint rég. A kék mosoly mögül felszikkázik valami a régi hetykeségből, csak mintha máshonnan nézné ezt a világot, még beljebből tán. És barázdák. Feltehetően én is épp olyan idegen, öreg és taszító vagyok, mint ő nekem, de palástoljuk. Visszamosolygok, és egy tapodtat sem a kaputól, csak Vikit kérdem, hogy beállna-e a kertbe? Jóska még mindig ott ül, már fél lába kinn, keze mint az ág göbe, markolja botja végét. Piros meggyfabot, apámnak volt ilyen, de nem használta, mert vékony. Jóskának is biztonságot ad csak tán, nem támaszt. Viki mond valamit, nem értem, mert Jóska is megszólal végre, és én épp eddigre térek észhez. Rikkantok hirtelen egy istenhozottat, így beszélünk egyszerre hárman. Viki, közülünk a legfrissebb és elfogulatlanabb, beteszi az ajtót, és perdül a motorház felől, majdnem belecsúszik a havas árokba. Jaj! kiáltok, de állok a biztos, már felszáradt járdán még mindig moccanatlan és szándék nélkül. Ekkor látom, hogy Jóska kecmergése már fél sikerrel járt, mindkét lába kilóg a kocsiból a magas küszöb felett, de nem éri a földet, a botot próbálgatja, megbírja-e, de nem mer nekiugrani. No, ekkor ér oda Viki, és kiemeli az embert. A nagydarab, testes úrifiú hóna alatt Jóska úgy jár, mint aki félig béna, ettől plusz bátortalan. Megkövülve bámulom közeledésüket a hókupacban, szinte érzem, hogy szívárogo befelé a hideg hó a vékony városi félcipőbe, s ott elolvad, már csupa víz a lába, s akkor meg is kéne majd szárítani. És jönnek ketten felém.

- Hoztam - mondja Viki, s én hallgatok, nézem, arcomon bizonyára ott ül a levakarhatatlanul őszinte szánalom. Mégis, mozdulni kéne, s félreállok:

- Vigyázza Viki, mert ez a nyavalyás verandakő csúszik a nedves talp alatt! - s már dobom is a rongyot, mert nem vagyok ám előrelátó, s még nincs ott, ahol lennie kéne, aztán rohanok előre, hogy a kis kék lábalávalókat is kirakjam sorba. Hosszú percek, mire beérünk, de itt vannak.

Mintha zavarban lennék, az egész olyan suta. Legalább egy-egy puszi mindkettőjüknek, egy adjisten, hogy milyen volt az út? De csak harsogok, hogy biztosan kéne egy jó meleg tea, vagy ital, de nem, hisz egyikőtöknek sem lehet alkohol, de hát valamit erre a ... mire is? Találkozásra.

Viki ment ki a dologból, s közli, rém éhesek, ha lehet, ebédeljünk, már fél kettő lassan, és ha még ma Svájcba akar jutni (így: akar!), akkor nemigen időzhet itt. Mire megdermedek. Az egyes szám esik le. Hát hogyan? Fél óra alatt mit dönthetek el? Nem gondolhatja komolyan, de erről még szót se, Mariska, nehogy előreszaladj! Nem is akarom végiggondolni, inkább semleges szavakkal üzöm el a félszemet, melegítek, terítek, de azért egy korty konyak nem árt ebben a hidegben, ja, és a fűtést is feljebb állítom, biztos megfagytatok, aj, persze fűthető a kocsi.

- A tiéd volt a legmodernebb nekem, - szólok Jóskának - akkor, 64-ben, aminek már több, mint 40 éve! - és felnevetek, majdnem kiejtem a kezemből a tányérokat.

Csevegünk, mint rég nem látott ismerősök, akiknek annyi sok a közös élményük. Viki ebből nagyjából kimarad, csak mosolyog elnézőn, mintha ő nem lenne épp úgy gondban, mint

mindegyikünk, de hát ő csak egy régi-régi gyerekkori pajtás, azóta nem történt kettőnkkel semmi közös, legalábbis ami fontos lehetett volna vagy akkor, vagy most. Hát lehet, az jár benne, hiába ápolta olyan önfeláldozón tizenhét éven át a mi közös emberünket, futtatom magamban a belső monológját, míg kifelé folyik a társasági diskurzus. Viki nem tud rólunk semmit, semmi fontosat, mint persze Jóskaival mi egymásról igen, ha mást nem, az érzelmek mondják, meg még azon dolgok is, feltételezem, amikről egyikőnk sem tud, hogy amíg távol éltünk, mi minden rakódott le a másiktól bennünk belül, és épült egy figura, akiről lassan, vagy inkább hamarost el kéne dönten, hogy hogyan tovább: vele vagy nélküle.

Persze, a megtárgyalandó témák nem merülnek fel. Nem mehetünk ajtóستól a házba, gondolja Viki, és nem tudom, Jóska gondol-e valamit, annyira tartózkodó, vagy saját magát is elfelejtette, amíg aludt 17 éven át? S hirtelen felnevetek. Biztos valami egészen másról lehetett szó, de nem fért belém:

- Csipkejósika! Te voltál a Csipkejósika! - s röhögök. A két arc egy pillanatig megdermed, mire leesik, és kényszeredetten elmosolyodnak az én szellemes és hülye viccemen. De már meleg minden, és kínálom a helyet, tolom a széket, és Jóska-t segítem kiemelkedni a jó mélyre dőlő fotelból, ami nem egy könnyű feladat másnak sem. No, igen, ez a hajdan fürge, örökké bicegve szaladó, nevető ember, jaj, persze, ennek 42 éve már, szóval ez is öreg lett. Számítottam rá már csak az évei számát tekintve is, meg elképzelttem annyi mindent félművelt ismereteim alapján, de mégis ez egy másik ember, egy ismeretlen, gondoltam, és tán meg is látszott az arcomon, hogy azon csak egy udvarias mosoly ül csupán, de semmi happy felismerés. Korai még, és ki várhatna el többet egyáltalán? A karját fogom, hogy segítsem, mert érzem, muszáj, de mégis magának kell megragadnia a karfát, ha fel akar állni. Állva már meginog, és érzem a karom feszülésén, amivel megtámogatom, hogy magam sem állok olyan nagyon szilárd lábakon. Mi lesz itt, ha...? Hiszen ez a kar a tenyerem alatt valami idegen fadarab. Hová lettek az izmok, amivel kézen járt a marlbouroghi tó partján anno?

- Ha már felálltál, nem néznéd meg a többi szobát, persze ha csak nem vagy annyira éhes, hogy kiesel a szádon? Hát te, Viki? Gyertek, csak hát a cipőt le kéne vetni, ami nem is ártana, szerintem lucsok víz a zoknitok. Na, hajrá! - és lehajlok, hogy kiemeljem Jóska lábát, mint Pisti néniét kellett, de nem hagyja. - Majd magam - szól, és letolja az egyik lábával a másiktól a cipőt, mint akkor. Akkor is így csinálta, mert mindent egy pillanat alatt akart.

Közben persze mondom, mi honnan, hogyan került, mit én, mit más, szóval dicsekszem, és tudom, Viki meglátta, hogy az én életem itt teljes egész, minden részletében öntörvényű, és talán tépelődik most is, mint azóta tán, hogy szabad-e ezt az egészet csorbítani, egy másfajta irányba indítani térben, időben, érzelmekben, indulatokban, a test és a lélek állapotában. Tán ezért a nagy sietség, hogy azonnal vissza, ami egy marhaság, de majd később, majd rátérünk még. Ahogy elnézem az arcát, figyelem őt is persze, tán azért nem hagy bennünket kettesben, mert most ő az elhárítója a szorongásoknak, a tán keményre sikeredhető szavaknak, nehogy fájjon, amit akár én, akár Jóska mond majd a másiknak. Ez a séta így éhgyomorral, szerintem jól tesz, felmérhet mindenki minden fontosat. Viki a múltkor megrekedt a nappalinál, most érdeklődést mímelve ügyelhet ránk, mint két gyerekre. De hisz mi még csak az emlékeknél tartunk, azokban is a legtávolabbi szférákban, mint a biciklizés, hogy tudnom kellett volna akkor nyolcévesen, ha a vázról nem dugom a lábamat a küllők közé, akkor nem hasítja úgy fel a lábikrámat, de ő hiába mondta. Azóta sincs kedvem bicajozni, pedig itt a távolságok, hajaj! Szóval ezekről mit tudhat Viki, aki a legjobban tette volna, ha ezt az egész vizitét áteszi Svájcba, hogy én menjek oda tudniillik, ott egyből felmérhettem volna Jóska állapotát, a helyzetet, hogy nem okozunk-e mégis fájdalmat egymásnak szavak nélkül is. És most tán attól retteg, hogy a nagyszerű ötlet vége egy hüvös elutasítás lesz. Látom rajta, hogy ez szorongatja, és már minél előbb túl akarna lenni rajta, ezért a nagy visszasiettség. Amiből nem lesz semmi, egyelőre azt hiszem, nem lehet ezt secpec elintézni. És akkor neki sem lesz igaza.

Mert ezzel az egész ideúttal csak alibit és időt akart nyerni, hisz ő tudja, hogyan fogok reagálni. De hiszen miből tudhatná? Istenem! Látom, érzem, hogy a kérdés Vikiben már eldőlt, de felkiáltanék, már az egyszemélyes ágyam körül állunk, és Apu festményében gyönyörködünk, a szappanbuborékokat fújó nőben és a nyugalmaiban, amit nagyon szeretnék elérni, és Baba képét is el kell magyaráznom, miközben hűl az étel, de majd megmelegítem, s ledöntök még egy pohár bort is, hogy honnan tudod Viki egyáltalán, hogy úgy fogok dönteni, pedig itt ez tényleg egyszemélyes, de hát még nem határoztam ám el, hogy nem hozok áldozatot, hogy nem másítom meg kialakított, boldog életemet, hanem megpróbálok együtt élni egy beteg emberrel? Hiszen lám, megálltunk a földig érő tükör előtt is, miközben mondtam, hogy ez itt a tornapályám, és belenézünk Jóska meg én, Viki épp a Gross-képpel volt elfoglalva, és Jóska ott átkarolta a vállamat, majdnem egyforma magasak vagyunk, most ő egy picivel kisebb lett, és magához húzott. Ez volt az első pillanat, amelyben ráismertem. Igen, ezek különös és misztikus dolgok, és nem tudom, mit keres itt Viki a nagy jó szándékával.

- De hát menjünk ebédelni! - kiáltottam, - Nem is tudod, Jóska, mit főztem! Csak most esik le nekem is! Te! Zöldborsó levest és csirkepaprikást nokedlivel. Tudod, Irma néniéknél volt az első vizit, ahová elvittél. Ott pont ezt ettünk, emlékszel? És ott ettem le a jó magyar piros-paprikával az imádott, halványsárga selyem blúzomat, amivel együtt aztán leégett az egész tisztító, és tán 9 dollárt kaptál érte a biztosítótól, és akkor vettük azt a fehérét, nem is tudod, abban államvizsgáztam rá egy évre! -

- Biztosan azért sikerült, nem? -

- De persze azóta sincs olyan gyönyörűséges selyemblúzm... -

- Pedig küldtem helyette egyet azzal a lánnyal. -

- Aki a feleséged lett végül. De hát az rózsaszínű volt, nem halványsárga! -

És nevettünk. A kettőnk vihogása átragadt Vikire, elmosolyodott, s mintha egy adag felhő eloszlott volna a feje körül. Már ebéd után annyit mondott, hogy mivel ő úgysem kávézik, és mivel még ma éjjel meg akarna érkezni Svájcba, amit nagy kétkedve fogadtam, és igyekeztem lebeszélni róla, hogy hát maradjanak itt mind a ketten, elférnének, de persze ecseteltem a fürdőszoba és a klotyó kényes helyzetét a zárhatatlanságuk miatt, szóval legyintett, és azt mondta, hogy elmegy tankolni, ha meg tudnám mondani, nincs-e Gyöngyösnél közelebb egy benzinkút. Elment.

Tipródtam a szennyes edénnyel meg a kávéval, szóval roppant zavaromban kérdeztem Jóskát, akar-e zenét hallgatni, és hogyan érzi most magát. Hatalmas csend volt a válasz. Végül fojtott, de őszintének igyekvő hangon megszólalt:

- Veled én mindenhol jól érezném magam. Megváltoztál 83 óta. Kisimultál, inkább hasonlítasz a 23 éves önmagadhoz most, mint akkor. Szóval, jól érzem magam, és sejtem, hová akarsz kilyukadni. Az a kérdés bennem magamnak magamtól, hogy tudok-e neked többet nyújtani, mint a mostani békés magányod, amelyet felépítettél, és amelyet élvezel. - Nehezen beszélt, lassan formálta a szavakat egy még nem egészen kialakult gondolathoz. Nem akadozott, csak fontolta, amit ki akart mondani. - A helyzet más, mint amikor veled akartam élni 64-ben. Nagy félreértés volt a kijöveteled, és nagyon fáj a visszautazásod. 1983-ban már nem tudtam mit kezdeni a nyomorúságoddal, a tönkresilányított éneddel, nekem akkor nem volt bátorságom belemászni az életedbe, kihalászni belőle, és neked sem akaródzott igazán kilépni. Én akkor nem vállaltam az ideiglenes szerető szerepét, most meg kell tudnod. -

- Tudtam akkor is, bár annyira részeg voltam, hogy nem emlékszem csak a forró fürdőre, az állandó zokogásomra, meg a hideg, hajnali sétára a városon át, s hogy megegyeztünk, nem

zavarjuk egymás életét többé. Mintha te javasoltad volna így akkor. A természetem azóta sem lett jobb, inkább szálkásabb, ridegebb, agresszívebb, ezt tudnod kell. -

- Rádadásul most nem én nyújtanám neked az általam elképzelt kényelmes, kiegyensúlyozott és boldog életet, mint szándékomban volt 64-ben. Neked kell segíteni nekem még egy keveset élni. Ilyesmit nem vár el az ember egy majdnem idegenné lett másiktól, és nem kérdezi meg, Marika... nyilván... -

- Nekem kellene felajánlanom tehát. -

- Megfordultak a szerepek. -

Maga elé nézett. Tán nem akarta látni, mi tükröződik az arcomon, vagy szégyellte a helyzetét, de azt is tudta biztosan, hogy nem a hangomon, és nem az arcomon fogja lemérni, igazat mondok-e majd, ahhoz jobban meg kéne újra ismernie. Vagy arra tán emlékszik még, mennyire nem tudok alakoskodni.

- Nem fogok alakoskodni. -

- Tudom. -

- Két éven át kerestelek. -

- Tudom. -

- Így azért mégis más, szemtől szemben, és én is tudok most már sok mindent rólad. Hogy mi a megoldandó feladat. -

- Megszoktad a magányt, jól is érzed magad benne, látom. -

- Olykor elfog a vágy valaki után, olykor megijedek a gondolattól is, igen. Bizonytalan vagyok. De mit vársz? Olyan nagyon új a probléma, fel sem fogom még. Most láttad, mi van itt. Te hogyan képzeled? Akkor te mondd most! -

- Még erősödnöm kéne, hogy ne legyek nagyon a terhedre. -

- Miben lennél a terhemre? Ki tudod magad szolgálni. -

- De segíteni még nem menne: a kert, minden... -

- Ezek részletkérdések. A lényeg, hogy minden várakozást felülmúl az ideges, hirtelen, indulatos természetem. Erről a lánnyal kéne diskurálnod. -

- Meg is változhatsz. -

- 64 évesen? Ne viccelj! -

- Tán ebben tudnék segíteni. Talán ebben az egyben. -

- Csak nem?! -

Értettük mindketten egymást amúgy, furamód igen hamar összeszokva a dolgok felszínén legalább, de úgy is jól esett. Ültünk a szoba átellenes sarkaiban, és persze épp nagy jókedvünkre érkezett vissza Viki. Betoppant frissen, hideget hozva, és megkérdezte, hogy ne induljanak-e inkább holnap? Ő visszamenne Pestre éjszakázni. Mert ha nem indulnak neki azonnal a kanyargós, téli útnak, Bécsig se jutnak.

- De te csak maradj, Jóska, ha Marika felvállal! -

Akkor nagyon váratlanul Jóska azt mondta, hogy induljanak most, legfeljebb majd Bécsben megalhatnak, de az is hosszú út, és már bizony sötétedik, hiszen tél van, és hamar lemegy a nap.

Délután ötök már nem voltak itt. És nem tudom, kin múlik a döntés ezek után. Megint elriasztottam magamtól egy embert? Mintha ő nem akarná már velem a kötést? Megijedt, mint ahogy megijednek tőlem általában? Épp úgy elveszítettem, mint 83-ban? Vajon?

Amit egyszer így leírtam, soha másképp nem képzelem el. Lehet, hogy ezzel a helyükre kerülnek, leülepednek a dolgok, és nem ugrálnak bennem többé kérdőjelek?

2006. február 15.

Pam-pa-ra-ra-ram, pa-pam, pa-pam, pam-pa-ra-ra-ramm, pa-pam, pa-pamm... A kék Dunán, pa-pam, pa-pam, a kéék Dunán, pa-pam, pa-pam... - szól a zene. A behúzott függönyök mögött, csukott szemmel ingva a ritmusra, felrémlik a kék Duna a Citadella felől, ahol végre kedvére és három napon át táncolhatta a Kékdunakeringőt hosszú, olívdzöld, századelős, sleppes, csipkés, brokát báliruhában, és még pénzt is kapott érte... - Pam-pa-ra-ra-ram, pa-pam, pa-pamm...

Hát most is örülten elfogja a mozgásvágy erre a magával ragadó dallamra, maximális hang-erő, gyertyák égnek, kékfényű álom a kék muzsikára. Egy pillantás a tükörben. Jaj, a bolond hogy hajlong, viszi a pocakját, lábait emeli, súlyos oszlopok, hajlong, le a zoknit, ne buk-
tas-son fel, már nehéz így, de muszáj, a két karja tárva, köröz, csuklója ritmusra ível, s a dereka dől balról jobbra, jobbról balra... pam-pa-ra-ra-ramm, pa-pam, pa-pam... szeme előtt a fénykarikák egyre sűrűbben, cikázva, pik-pak, pik-pak, körbe-körbe, a szíve zakatol, nyitott szájjal veszi a levegőt, mintha nevetne, de hisz boldog, olyan boldog!...

- Ne, Marikám, még kimelegszel! - így Nagymama,

- Sikkes ez a lány, beíratjuk, hiába is beszél a Rózsi néni! - így Anya.

- Pedig próba után félrehúzott, és mondta, nehogy engedjétek ám ugrálni, korizni, táncolni, vigyázni kell a csontjaira, ha zongoristát akartok faragni belőle! - így Apa.

- Inkább hagyjátok, Mancikám, hadd ugráljon! Gyerek - így Nénje.

És a konyha hideg kövén cipőt, harisnyát levetve, hogy csússzon, pergett-forgott a kislány, amikor senki nem látta, és arcán szétáradt, mint most, a boldogság.

Sikkes? Haha! A tükörbe ne nézz! Csak a zenére, csak a lábadra figyelj erősen, ne hagy-d, hogy elszálljon veled a szoba!... Pam-pa-ra-ra-ram, pa-pam, pa-pam...

Jé, már nem csak fénykarikák forognak előtte, táncra kél a gyertya, ütemre libben a lángja, és gyúl újabb gyertya, ég már mind, és kezét érinti hideg porcelánkéz, Ráchel fogja ringatózva, amint lelép a falról, és feje fölött a halott fehér madár újra él. Már itt a többi is, leröppentek a gerendák alól. Szárnyak suhogása, tollak zizegése, levegő lebbenése: a tánc halkan túlsziszegi a hegedűket, gordonkákat, már alig hallani a zenét. Tán a feje zúg, nem baj, dúdolja maga is rendületlenül. Rajta! Gyertek csak mind! Karját tárja falnak, bútornak, függönynek, képnek, díszeknek, szalagoknak, gömböknek, ágaknak, és felkerekedik mind, feláll kék székéből a buborékfújó lány, tálkáját a szalmaszállal a kis kék vekker mellé teszi, és lassan, mint aki rozsdás tagjait próbálja bejáratni, lépeget egyet erre, egyet arra, perdül, fordul, suhog a fehér selyem, vállán rózsaszínű gyertyafény siklik. Már minden táncol, az egész szoba. Az angyal-kák, fenn a kék lámpabúra, az Anyaság a hatalmas gömbpocakjával, s pergeti aranyhajú lányát, perdülnek a kékkokolyás ülőkék a glóbuszsal, és lapjait ringatva hullajtja rajzolt virágait az album, és meglódul a kép a hetvenhét Gorss-figurával, és belepik a szobát, mint szédült lepkék a sötétkék fényben, és nini! átlépeget a japán napernyő is a szomszéd szobából, ott meg Panka, az évszázados hajasbaba, és peregnek, és seregnek, hol emelkednek, hol

hajlongnak, hol felszállnak a gerendákig, hol toppantva libbennek a nevető levegő hátán, az édes dallam szárnyán, hogy teljes legyen az örület, a tánc...

És a fények is. Kék, fehér, itt-ott sárga, azúr és rózsaszín, és bennük fekete mélységek váltják a sárgarézszerű hangokat, váltakozva, hogy a ritmus inakat lódító legyen, és selymek suhognak, és csipkék libbennek, és barna dobok peregnek, és szikrázó fehér fények úsztatják a dallamot. Fekete-fény, fekete-kék, fekete-fehér...

Örület. A test áldozása. A rocooinú, merevizmú, törekenycsontú, leépülő test áldoz a tomboló vágynak... a Kéékdunááán, pa-pam, papam...

2006. február 21.

Egy 40 éves probléma végére értem. Házasságom diagnózisa ugyanaz, mint Nórával való harcomé. Bandiból 26 éven át azt a fajta szeretet akartam kicsiholni, mint Nórából 34 éve: az odaadó, gyengéd, engedékeny, az engem figyelembe vevő érzelmet. Nem sikerült egyiknél sem. A folyamatos sikertelenség megaláztatása váltotta ki belőlem a bántás dühét: valamit visszaadni a fájdalomból, amit nekem kell kiállni a velük való küzdelemben. Vajon miért nincs meg ez a Kálmánnal való kapcsolatomban? Valami halvány másolata benne is volt, de a felnőttiséggel - vagy a meg gondolással? - kinőtte. Hálistennek!

A diagnózis megvan. Fáj, de oké. Most hogyan tovább? Mi erre a megoldás? Ne várjam el tőlük, ami az alkatukból hiányzik? Partra vetett halként éljek szárazon, szeretet nélkül? Próbáljam meg az én szeretetemet is szárazra idomítani? Hm?

2006. március 4.

Tegnap még teljes téli pompájában, hatalmas pelyhekben hullt a hó. Mintha sohasem akarna ennek az álmos szunnyadásnak vége lenni. Csak a sárgahasú cinkék vidorkodtak, nyilván a készen kapható elemózsia miatt.

Mára ragyogó napsütés, tavaszi kék ég a vastagon hóbundás természet felett. A cinkék a hótól-e nem tudnak jönni? Seholse látom őket. A járdán a hó alatt jeges út. Hm... („Hó alá bújt lejtők”... Nem is rossz az a hangjáték!) Mindenki seper, lapátol, morcosan, fázósan, kelletlenül. Igen, már másnak volna itt az ideje!

Reggel van még, kora, hát meglepődöm a telefonom sívítésán. Első pillanatra megijedek a végtelen számsortól: külföldi. Csak nincs baj Bristolban Kálmánnal? Jaj!

- Marika? Itt Jóska! -

- Hát szép tőled, hogy jelentkezel végre! Lassan egy hónapja, hogy eltűntetek a kanyarban, és azóta semmi! -

- Nagyon meg kellett fontolnom. Azt is, amit láttam, meg amit csak úgy végig kellett gondolni. Ezért hívtalak most. Meg a hangodat is akartam hallani. Hogy miképpen mondd. Mert a papír mindent elbír, azt mondják. -

- Én is magam elé idéztelek sokszor, és elgondoltam, vajon képes vagyok-e még akkora áldozatra, hogy magam mellé fogadjak bárkit. -

Hosszú csend, bevillan a tarifa, vállat rántok, nem én fizetem, meg aztán nagyon kicsusszant, de már hiába vonnám vissza. Jóska átlátna rajtam. És richtig:

- Én is ezt kérdeztem, amikor vártam a közeledésedet, de csak hatalmas ijedelmet láttam a szemedben. Elment felettünk az idő. -

- Nem is az, Jóska, hiszen ezt tudomásul vettünk már mindketten, hisz nem vagyunk ostobák, hanem hogy olyan sokára történik mindez. Már nagyon jól beleszoktam az egyedüllétbe. -

- El sem hiszem, hogy te egyedül élsz, és milyen régóta. Megváltoztál. -

- Volt rá időm. Te ezt az időt átaludtad. Neked meg emiatt nehezebb. -

Valahogy nem tudtam többet, kedvesebbet mondani, mert magam sem vagyok tisztában azzal, mi volna jó. Ha csak néha volna itt. De állandóan!

- Nekem meg kell oldanom az életemet, még hozzá nagyon hamar. Sehonnan semmiféle kártérítést nem kapok, de a nyugdíjamat megint folyósítják. Viktor nem fogad el semmit, amióta tudja, mi történt velem, hogyan estem kómába. Csak segíteni akar. Ez azt jelenti, hogy otthonra kell találnom, bevallom, jószerivel pénz nélkül. És nagyon nem akarok visszamenni Amerikába. Képzelheted, hogyan fogadnának, mint régen elfeledett, halottnak hitt valakit. El sem hinnék. Te elhitted. -

Megint nagy csend. Nem értem.

- Hogy te vagy? Vagy mit nem lehetne elhinni? -

- Igen. Hogy csak úgy előkerültem. Te nem kételkedtél. -

- Szamárság! Hát csak ismerlek! A fehérséged meglepett, de hát én is megöregedtem! -

- Te is, tény, de valahogy nekem tetszel így is. -

Felnevetek.

- Jó! Ha udvarolsz, az jó! Az nagyon hiányzik már régóta. -

- Csak nem mondod, hogy nem akadt, aki szépeket mondott volna? -

- Nemigen. Illetve az más... -

- Marika! Nem beszélhetek a szanatórium számlájára vég nélkül. Azért hívtalak fel, hogy megmondjam, nem veszem igénybe a szívességedet, nem költözöm hozzád. Hazamegyek, valahová egy otthonba. Olyanba, ahol nem kell nagy összeget befizetni. De ez még sok idő, még ki kell találnunk Viktorral, hogyan... -

- Értem, Jóska. Nem rossz megoldás. -

- Ezt akartam hallani. És ezen a hangodon. -

- Miért, milyen a hangom? -

- Rideg. -

- Józanul fontolgatom a dolgodat. És az enyémet. -

- Akkor ennyi. Élj boldogan - egyedül! -

- Jóska! Várj! Mi lenne, ha megpróbálnánk mégis? Esetleg itt lennél, amíg összegyűlne az otthonra való. És meglátnánk, hogyan bírjuk. Ne mondjunk semmi véglegeset. Érted? -

- Köszönöm, Marika. -

- Ne sírj, te vénember! Nem mondtam semmit. Legfeljebb visszaadom a nálad töltött heteket. Még 64-ből van adósságom. -

- Szóval akár 6 hétre is befogadnál? -

- Na, figyelj! Ne húzzuk, ha nem muszáj! József-napon szállj vonatra! Eléd megyek Pestre. Találkozzunk az Almássy téri lakásban. Hm. Mit szólsz? Mondj már valamit! Vagy még nem jöhetsz? Mit mond Pista? -

- Azt mondta, most ő kísér, ha mégis megegyezünk. Majd hívlak megint a pontos időt illetően. -

- El is várom! Készülnöm kell, bár amúgy is Pesten leszek a jövő hét végén barátnőzni. És akkor szólok annak a fiúnak, aki most ott lakik, tudod, ne érje váratlanul, azaz ki tudjon takarítani. -

- Hát mégsem élsz egyedül! -

- A fiam évfolyamtársa, te bolond! Albérlő! Hát rém kíváncsi vagyok, mint lesz ez! Ügyesen csomagolj be, ne hagyj ott semmit! És üdv Pistának! -

- Szerbusz, Marika. -

2006. március 28.

Csak ül az ember az ágya szélén éjjel fél háromkor, és bár tudja, most jól el kéne képzelnie, hogy itt van Jóska, hiszen a nevenapján a megbeszélte rend szerint meg is érkezett, de nem megy, és igencsak egyedül van az ember az álombéli, még el nem oszlott rémületével. Vagyis inkább az ébredés hozta a rémületet, az álomban minden olyan iszonyúan természetesnek tűnt, ahogy az lenni szokott, viszont felébreszti az embert, és csak ül az ágya szélén éjjel fél háromkor.

A fizikai halálos fáradtságtól darab faként vetődtem az ágyba, és néhány sor után el is aludtam. A szellemi repkedés nem megy mostanában, amíg a növényeim és a kertem el nem indítom az újraéledés útján, de meg a könyv sem könnyű olvasmány, igazából elmélyülést, kicsinyke utánagondolást igényelne, de mostanában örülök, ha megértem, és lapozni is tudok egyet-kettőt.

Apu hangját hallottam, amint megszólalt a falon: „Hiányzol”. Annyira hallottam, hogy felébredtem, és összeszorult a szívem, és kicsordult a könnyem, mint minden ilyen magányos riadáskor. Épp visszahullok az önkívületbe, amikor éles hangot hallok ismét: „Gyere, gyere!” Kié a hang? Töröm a fejem félében, s rájövök: a mamáé. No, ekkor ültem fel az ágyon, és megpróbáltam megkapaszkodni. E célra alkalmas volt egy kiadós éjszakai sütizés tejjel. Sosem árt megtönni a bendőt, ha kerül az álom, könnyen lehet éhségtől van az a nagy éberség. Végül is fél öt tájban, már pirkadt, sikerült elszenderedni, sőt, álmodni. Néném telefonált, a kérdezte, mit süssön Bandinak a születésnapjára. Értetlenkedtem: „Már június van? Azt hittem, csak március!” És átadtam Bandinak az én kis maroktelefonomat. Nyár és lengesség, Bandi a lila rövid nadrágjában a kertben. De milyen kert? És hol? Csak a szorongás, hogy ennyire eltévedtem az időben. Nénun fekete ruha volt, kezében egy album, amelyből kilógott valami lapos paksaméta. Ollóval hat felé vágtam, hadd játsszon vele Kálmus, és kicsi kezébe nyomtam. Kiderült, Apu negatívjai, amelyeket soha senki nem látott. Iszonyú szorongás fogott el, megpróbáltam összeilleszteni, és akkor belekerültem a megelevenedett fényképek közé. Ünnepségek egy szecessziós Vigadó-szerű teremben. Ferenc József emeli poharát, velem koccint, csin-csin a császárral és a metszett kis talpas pohárral. Körül lányok, közöttük én is. Csinosak, századelősek, festeni tudnám a toaletteket, és keresem köztük azt, aki a szétvágott negatívon lehetett, mint Apu nagy titka, de nem találom.

Mi volt ez az éjszakai búcsújárás? Rögtön bevillant: félelem-álom? Mi lesz júniusban? Az éjszakai kis fájdalmacskák beszélnek hozzám?

Nem félek, hiszen Jóska ott alszik kint! Csak szólni kell, és jön. Ő is. Hahaha!

2006. április 5.

Nem tudok szabadulni a képtől. Féltékeny lennék?...

Tavaszi nap, nem az az éles, fénytörő napsütés, hanem az a bimbóbontó, lágy. Lili áll a kertben. Nem, nem is kert, udvar. Igazi földes parasztudvar. Ez lett a füves réteimből? És nézem a fehér kötelet, alatta fehér alapon apró pirosvirágos szoknyáját, bőrácú, nem ünneplő, mégis fehér. És a haja is világos, szőkeje ragyog a napsütésben. A hodály felé nézve vár. Látni, hogy vár. Mosolyog is.

A hodály már nem hodály. Jóskának adtam, csináljon magának lakot. Hát dolgozott is eleget, csak aludni járt a rekamiéra. Egész nap nem láttam, csak éreztem, hogy valami nagy dolog készülődik: mész, téglák, cement, kalapálás, cserépfedés, no, vártam, mikor szól, mikor lesz kész, mikor avatjuk, kérdezni nem akartam. Úgy láttam, meglepetésnek készül, és főleg annak örültem, hogy bírja, hogy tevékeny, hogy arra emlékszik, amire kell, azaz mindenre, hogy egészségesnek tűnik, s még tán fiatalodik is. Legalábbis én magamról így fogalmaztam akkor, amikor először vettem észre, hogy már nem szédülök annyira a létrán.

Lili még mindig ott áll. Az ajtónyílásban megjelenik egy fényes alak a fehér hajával. Jóska az nyári nadrágban, feltűrt ingujjban, bicegve és mosolyogva, fehérén és tavaszi lágyasággal, kötőféken tartva kivezet egy gyönyörű lovat. Barna, kényes jószág, a sörénye szőke, felveti a fejét. Lili odalép, megsimogatja. Jóska átkarolja Lilit, egymásra mosolyognak, és a lóval kiballagnak az útra. Állok és nézem, és nem is csodálkozom, hogy Gyuri bácsi felé nincs kerítés, és Gyuri bácsi kertje sincs, és arra, a cigány Mágá Béla háza helyén út nyúlik a Tócsa felé. Nézem, kicsit elszorul a szívem, és észre sem veszem, hogy a jelenet olyan, mint egy szentimentális orosz film utolsó jelenete, vagy mint egy szocreál magyar film vége: boldogság, egyszerűség, happy end. És én hol vagyok? Már az álmaimat is elorozzák? Méghozzá álmodott másaim? Hát már a képzeletében sincs biztonságban az ember?

De az a ló gyönyörű. És hát Lili is én vagyok. Az én lelkem lakik benne, hát nem csoda, ha beleszeret abba a valakibe, akibe nekem nem sikerült, és azóta is bánom.

2006. április 6.

Olyan jó téleesti hangulat, kandalló helyett a cirkó zümmög, kis helyi fények, csend, kivételesen még a rádió sem szól, és Jóska sem matat lámpafénynél odakünn, hanem kedvenc foteljében üldögél az ablaknál, én meg szemben srévizaví, a varrogató fotelben, lábam a billenős hokedlin. Jóska valami reklámcetlit forgat, én varrnék, a kis amorettót hímezem a könyves szoba kékrózsás fali lámpája fölé, társul a többi nyolchoz. Elnézem a csendet és Jóska fehér haját, ami szentantatosan hátracsúszott, a sima, fényeske homlokát, ami Apáméra emlékeztet. Olyan biedermeieres, Pósa bácsis a hangulat, pedig lehetne viháncos, tavaszos is, amolyan adys, de nekem ez az igazi.

- Mondhattad volna azért, hogy istállót építesz, és nem lakást magadnak! - szaladt ki a tegnap óta matató bántás belőlem.

- Most mondd el még egyszer! Nem figyeltem. -

- Csak azt mondtam, tán tudhatnám, mi történik a házamban, hogy istállót építesz hátul. Mondjuk szólhattál volna, tán nem szeretem annyira az állatokat. -

- Az istenért, Marika, miről beszélsz? -

- Arról a csinos pejről a szőke sörényével, amit kivezettél tegnap. -

- Láttad? -

- Láttam. Azt is, ahogy elmentetek a régi úton Lilivel. -

- Kivel? Nem értelek ám! És a legérdekesebb, hogy milyen ingerült vagy. -

- Alig több, mint két hete vagy velem, és máris félre akarsz vezetni! Oké, persze jobb, ha külön lakunk, és majd te megcsinálod magadnak. Dolgozol éjjel-nappal, mintha nem is lennél... -

Itt már majdnem elbőgtem magam, és ezért duplán ideges lettem, hogy még sírok is, meg jelenetet rendezek, hogy ez a szerencsétlen tényleg alig melegedett meg itt, máris belekapok, de hát amikor olyan rosszul esett a dolog. Nem az istálló, hanem ahogy Lilivel... ahogyan ment! Átkarolva! De az jó, hogy idejöhetett, ugye? Szóval irtózatosan hálátlannak éreztem, és tudtam, nem kéne ezen csodálkozni, meg szemrehányást tenni, hisz nem tartozunk egymáshoz... És ezen még jobban elszontyolodtam, és már alig hallottam, mit mond. Csak a magam baja gomolygott a fejemben, a hangja alig ért el a tudatomig. Valami ilyesmi azért megütött:

- ... nem tudom, kiről beszélsz, miféle lányról, tényleg! Marika, nem álmodtál, véletlenül? Mert én igen, képzeld, egy gyönyörű barna lóról, akinek aranyszőke sörénye van, meg kese zoknija, és úgy lépdél, mint egy hercegnő. Nem, nem is álmodtam, elképzelttem. Mintha láttam volna. Egészen egyszerűen kilépett az istállóajtón a fénybe. Egy virtuális ló. Lehetséges, hogy egy virtuális lovon vitatkozunk? -

- És Lili? -

- Nem ismerek semmiféle Lilit! Istenbizony! Te féltékeny vagy! Az jó! - és már állt fel, hogy jön felém, tán át akart volna ölelni, mert örült, hogy féltékeny vagyok, de megállítottam:

- ... És az a régen volt út? -

- Honnan tudjam, hol voltak itt régen az utak? Te tán tudod? -

- Persze. Ahol most a Gyuri bácsi málnása húzódik. - És még egy tromfot bele a közepébe! - Egyébként az a Lili én vagyok. -

Most Jóskán volt a sor, hogy csodálkozzon. Egészében eddig is valami elszállt dologról folyt a szó, amit ő egyáltalán nem értett, én sem igen. Végül kiderült, az egészet magam csináltam magamnak, hiszen csak képzelet volt az egész. És az egészben az volt a fantasztikus, hogy ő ugyanazt képzelte, amit én!

- Hát persze! Mit nem értesz? Azt, hogy ezt az egészet te képzeld? Velem együtt! - és hatalmasat nevetett.

Akkor felemeltem a fejem az amoretto hímezéséről, és átnéztem a szemközti üres fotelbe.

- Hogy lehet, hogy ugyanazt képzelte, amit én? - tűnődtem sokáig, és tovább öltögettem a szálakat.

2006. április 7.

Hát nem elfelejtettem bezárni a kaput? Behoztam a szemeteskukát, és úgy hagytam. Évente ha egyszer. És akkor is kihasználják. Mintha figyelnék, mikor lehet háborítatlanul bejönni! Csak azt vettem észre, hogy nyílik az ajtó, és napsütötte verandám sárga hátterével itt áll a küszöbön két marcona alak, amolyan cigányfélék, testesek, mackósak, mosolygós orcával, mintha mi sem volna természetesebb, nyomakodnak befelé a szobába. Csoda, hogy nem

sikoltottam ijedtemben! Nem is értettem, hisz Erzsi is megijeszt úgy, hogy sikkantok egyet! Épp a kávéfőzőt készítettem be, hogy aztán majd megnézzem, milyen odakünn a reggeli és tavaszi természet, hisz oly sokáig volt hideg! De mintha még mindig hűvös lenne, húz be a levegő kintről, amint ezek megállnak ott a nyitott ajtóban, és nyugtatgatnak, hogy nem akarnak semmi rosszat, csak bejöttek, hogy olyat ajánljanak nekem megvételre, amit biztosan nem fogok visszautasítani.

Ezt mind elmondták, szépen, felváltva, érthetően, mire észhez tértem első ijedelmemből. De akkor már tessékeltem őket kifelé. Még hogy elemeljenek valamit, vagy pláne, felmérjenek. Ugyan nemigen van mit elvinni, de az óvatosság sosem árt. Odakinn a verandán aztán nem lehetett leállítani őket.

Szóval megvettem. Ahogy jósolták is. Milyen biztosak voltak a dolgukban! Valami fura kis mellény, mintha gombok lennének rajta, csak hogy nem a mellényt kell begombolni velük, hanem az egyik világot kell átváltani egy másik világra, amolyan hullámhosszváltó, mint a rádión az ultrahang meg a középhullám. Azóta le sem veszem. A pulcsim alá az atlétára közvetlenül felhúzom ezt a világváltós mellényt, egy apró mozdulat, és hipp-hopp ott vagyok, ahol és amikor akarok.

Ha valaki megkérdezné, hogyan sikerült két ilyen, nem túl bizalomgerjesztő alaknak rám tukmálni egy meglehetősen különösen hangzó valamit, hát biz nemigen tudnék észérvet felhozni, sem megindokolni a döntésemet. Tény, hogy olyan sokat nem kellett beszélniök, szinte azonnal megértettem, miféle szerkentyűvel kereskednek, és hát a használata sem valami bonyolult, hogy ne vonzaná az ilyen technikai antitalentumot, mint amilyen én vagyok, ráadásul az ára... No, hát itt azért gyanút fogtam egy kicsit, hogy ezek biz át akarnak engem rázni, merthogy ebben nekik mi a biznisz? Szóval azt mondták, hogy kimondottan nekem van beprogramozva. Mintha ismernének. Mondtak is egy-két olyan dolgot, amiből arra következtettem, hogy mind igaz, amivel etetnek. Mert hogy ugye itt van a kert, a tennivaló, és hogy folyton az jár a fejemben, amit csinálnom kell, és közben csak nyomaszt a világ az ő feladataival, de ha megnyomom azt a megfelelő gombot a hat közül, nem sok a hat, igaz?, akkor hipp-hopp eltűnik a probléma, és eszembe jut mondjuk az Anyu, meg a régi nagyréti vasárnapi kirándulások. Így. Ezt mondták. Honnan tudták, ha nem ismernek? De annyira, mintha ők én magam lennék. Rá is kérdeztem nagy gyanakvásomban, hogy mindenkit ismernek-e, akiknek el akarják adni ezt a világváltós mellényt, amire az volt a válasz, hogy igen, akikről tudják, hogy meg fogják venni, azokról igyekeznek minden információt megszerezni. Mert ők először a vevőt választják ki, azután helyezik a mellénybe a programot.

Aha - mondtam, hisz olyan hihetően hangzott. Akkor még nem gondoltam bele, hogy hát akkor ugye a bőrömbe vagy a lelkembe is bele kellene bújniok. De biz bele is bújtak, mert hogy amint kipróbáltam, rögtön működött a saját lelkem múltam, vágyam, életem szerint. No. És mindezt egy ezres fejében, el sem akartam hinni. Úgy, hogy itt hagyják próbaidőre, mondták, s ha nem tetszik, visszaadhatom, majd ők jönnek időben megint. Ha pedig megtartom, akkor még egy ezrest adhatok, ha úgy gondolom, de az már csak borraavaló lesz a fáradozásukért.

Elmentek, ahogy jöttek, én meg azóta viselem. Szóval megnyomom a felsőt, tessék, és azonnal eszembe jut, miről is akartam írni ma? Persze! Hát hogy elfelejtettem reggel bezárni a kaput...

2006. április 28.

Tényleg: mi lehet vele? Él-e még a második pészmekeérével? Most nem álcázom a kíváncsiságomat, esemest neki:

- „Eszembe jutottál, vajon mi van veled? Hát megkérdem: BM” -

Már megint. Biztosan akar valamit. Az elmúlt ötven év alatt időnként összeakadunk. Mintha nem véletlen volna, összefut az utunk. Olykor felhív. Régebben az anyja, aztán a rokonok, a mátyásföldiek... Egyszer, valamikor nagyon szerettem. Évekbe telt, amíg úgy ahogy kihűlt bennem. Aztán egyre kevésbé fájt. Most pedig semmi. Mit akarhat? Beteg? A bénulás óta teljesen elfelejtettem. Eléggé kíváncsi vagyok rá? Megöregedtem, nincs kedvem. És ha tényleg beteg? Vannak más doktorok is! No, ez az orvosi etika? Jó, legfeljebb válaszolok: „Örülök, hogy jelentkeztél. Kis idő múlva én is fogok.” Ez még nem kötelez.

Udvarias és többjelentésű a válasza: lehet is meg nem is folytatás. Van esze a fiúnak. Fiú! Kábé 70 éves. Csináltál magadnak megint egy jó kis váraoznivalót, kiszíneznivalót, és seggreülnivalót! Időnként szükségem volt a széptevésére, de a kenetes, hamis szövegétől neki tudtam volna ugrani, és tudnék ma is. Hát akkor? Mire jó ez az egész? Én Istenem, örökké hálás vagyok, hogy nem sikerült elvetetnem magam vele! Két órán át várakoztatott egy presszóban. Beteghez megy, mondta, én meg tudtam, a karrierjéhez szükséges jövőbelijét látogatja épp, és tán elégedetten gondolt arra, hogy most én várok rá egy kifizetetlen kávé mellett. A vicc, hogy egy fillér nem volt a zsebemben, muszáj volt várakozni, jaj! Pedig azért az a jelenet a Játékidő elején még újrajátszódhat a valóságban. Hátha tényleg szükségem lesz egy gyorsanölő méregre? Ezzel a muslicával a tüdőmben. Persze, nélküle is meg tudok majd halni. Épp ezért mindegy ez az egész, akár válaszolhatok is. - „Hiszi a piszi”. - Erre a szövegre nem kötelező reagálni, viszont könnyed.

Ha megkérem, hagyjon békén? Nem úri viselkedés. Ha nem reagálok, megint jelentkezik. Valahogyan tudatnom kellene vele, vegye észre magát: hogy hány éves, és én mennyi, hogy beteg vagyok. Tán lekopik sajnálatból. Tényleg soha többé nem akarom látni? Jó kis békeségem van itt a Mátra közepén, ezt dúljam fel? Mintha errefelé vett volna házat. Hát mi ez, ha nem az Ostoba Sors? A rokonainál körzeti orvos lettem, aztán az ő körzetébe sodródtam főorvosnak, és most a háza a Mátra alatt! Az életben maradásom maga csoda volt! Vagy ő is hozzátartozik a csodához? A mise miatt úgyis be kell mennem Gyöngyösre. Tehát rendben:

- Csókolom. Piszit keresem a hisziből. -

- Te vagy az, Károly? -

- ... -

- Nem is... Nem hittem, hogy felhívsz! Ezek szerint bejött a provokációs szövegem! -

- Mária, mikor jársz Gyöngyösön? -

- Ritkán. Te autós ember vagy, neked könnyebb, mint nekem, csak a buszmegálló 2500 lépés! Gyere el hozzám, nézd meg a házamat! Ezt itt mind én csináltam! -

- Mégis: hetente mész? Havonta? Milyen messze laksz Gyöngyöstől? -

- Kábé 20 kilométer. A buszmegálló van messze a házamtól, nem a falu a várostól. Gyere te! És hozd magaddal a lányaid fényképét! -

- Ez az! Ha Gyöngyösön találkozánk, utána feljönnénk ide, megnéznéd előbb te az én házamat, kertemet, aztán hazaviszlek, mondjuk holnap, jó? -

- Holnap? Ez egy egész napos program lenne! Egyelőre ugyan nem akartam bemenni, de hát... Lehet, ha akarod. Mondjuk, délelőtt? -

- Délelőtt nem jó. Szerelő jön. Inkább délután. -

- Oké. Bemegyek a félkettessel, elintézek ezt-azt, kábé 3-kor találkozhatunk. A huszárszobornál van egy kis tér, arra van a fujifilmes bolt is, meg a mezőgazdasági bolt, a téren meg vannak padok. Ha pontos ember vagy, akkor ott az egyik padon várlak. Jó? -

- Nem mindig sikerül halálpontosnak lennem, de igyekszem. -

- Oké. Türelmes leszek. -

Igen, jó lesz, ha türelmes leszek és hallgatag, és hagyom majd beszélni. Mekkora kirándulás lesz holnap így hirtelen! Jesszusom van min filózni. De néha azért majd gondolok másra is. Ne ábrándozz, Mariska! Hallod?

Egyből belement. Mikor is láttam utoljára? Lehet már vagy tíz éve. Biztosan megismerem majd. Az a kis tér jó ötlet, nem üldögélhet ott sok hatvanas nő. Vajon ő megismer ezzel a formátlan testemmel, a ferde számmal, a bandzsa fél szememmel, a hajlott hátammal? Furán reagált a hangomra. Még mindig nem tudnék rendesen artikulálni? Azt hittem, már csak az arcom őrzi az agyvérzés nyomait. No, majd meglátjuk. Mit is? Posta, plébánia, bank, meg mit is még?Előtte tankolni, ha mégis úgy alakul, hogy hazaviszem, az száz kilométernél is több! De legalább van velem valaki, ha elszedülnék. Csak hogyan vissza? Ahogyan oda.

A világos gatya jó lesz. Nyári az idő, egy póló vagy blúz. A szandál elég kényelmes. De hisz kocsival jön. És ha nem? Nem létezik, hogy annyi minden belefér egy délutánba! Vajon mikor és hol fogja megmondani, hogy sajnálja, de nem visz tovább. Például haza... El nem hiszem, hogy egyszer csak így összetalálkozunk! Még jó, hogy van itthon az a kis süti, innia persze nem lehet, hálistennek, és szex sem a pészmekekével. Meg sem kísérelheti hálistennek! Békés beszélgetés. Ennyi kell nekem.

Még hogy tüdőrák! Butaság. De a hangja a régi, a nyafkás és tréfálkozó, tehát a kedélye is jó. Blöff. Lehet, csak találkozni akar minden hátsó szándék nélkül? Nagyot vállaltam. Jó, ha egy sarkot elcsoszogok. Ha nem bírom, majd megmondom. Na, itt az idő. Indulás, mert még tényleg sokat váraкоztatom a padon!

- Jaj, ne haragudj! A szerelő. Már 4 kilométerre vagyok Gyöngyöstől. Pár perc, és ott vagyok. Szégyellem. Elnézést, szervusz! -

Már azt hittem, lemondja. Számítottam erre is, arra is. Csak türelem! Om, bur buvaszvaham... Om, bur buvaszvaham... Fél 4. Akkor innentől ő vár.

Hol egy kiszolgáló? Ennek is most kell telefonálnia! Jól látom? Annyi minden takarja a kirkaton át! Igen, ő lehet az! Átvág az úttesten. Mit átvág! Átkúszik! Úgy hajlik előre, mintha orra akarna bukni. Jaj, kinek fizethetek végre? És az a hatalmas pocak! Egyszerűen csúf.

- Károly! - kiáltok az üzletajtóból. - Károly! -

No, végre meglátott. Erre kanyarodik, és leül a bolt elé a padra, csak a fehér fejét látom hátulról. Vidáman perdülök elé. Uramisten! A szeme, a szája! Ez az ember szélütést kapott! Mondani kéne valamit, Uramisten!

- Szia. -

- Szia. Elkészültek a képek? -

- Igen. Hogy vagy? -

- Fiatalosan, amint látod - mondja, és feláll, előre siet a kocsihoz, semmiféle üdvözlő gesztus, igyekszem mellette, hogy támogassam, ha eldől.

Megdermedt. Hát ennyire látszik? Elszoktam volna az emberektől? Vagy vele találkoztam túl régen. Az ember nem tudja, hogy néz ki egy agyvérzés után. Mi is az első út? Hogy is legyen, mielőtt felmegyek vele a házba? Ja, a posta, ott kezdünk...

Fél óra várakozás után kurta szemrevételezés a részéről, rövid egészségügyi helyzetjelentés, beülünk a kocsiába, irány a posta, bedobom a levelét, azután megkérem, mutassa meg a gyerekkorát, hisz itt született. Azt mondja, messze van. Bekapcsolja a rádiót, 5 perc hírek, mondja, meghallgatja. Én is hallgatok. A hírek után a ferences templom előtt leparkol. Azt mondja, ez az a templom, ahová gyerekkorában naponta eljárt iskola előtt. És kiszáll, hogy mindjárt jön, csak beugrik a plébániára. Én is kiszállok, mondom, benézek a templomba, eddig még nemigen találtam nyitva, úgy tudom, szép, régi könyvtára is van. Eltűnik, én meg várok. Kijövök, bemegyek, fél óra, háromnegyed óra is eltelt már. Egyre dühösebb vagyok, és a dezsavü is elérkezik: a helyzet pofátlansága, és már nem akarok semmit, sem a házát látni, de őt magát sem! A „főorvos úr”, ahogy a portásnő titulálta, eljártssza megint, amit a „szakítások” előtt szokott.

Amikor megérkezik, egy szó mentegetőzés nincs. 50 év óta sem szűnik benne a visszaütés szándéka? Kiveszem a csomagjaimat a kocsiából, és nem tudom fékezni hangomban a felháborodást:

- Csak durván tudnám megfogalmazni, mi erről a véleményem. Úgy látszik, ez a találkozás nem volt fontos. -

- Tényleg úgy látszik - mondja, és motyog még valamit, tán elnézést kér, de már nem hallom. Hátat fordítok, vonulok a buszmegálló felé azzal a sírhatnékossal, hogy megint egy ember, akit végleg leírhatok, mert nem tudom érdekeltté tenni abban, hogy egy kicsit rám figyeljen! És forr bennem iránta is, magam iránt is a düh, és megfogalmazok egy mondatot, majd esemesre: „Nem tudnak neked annyi szívet beültetni, hogy egy legyen!” Azután legyintek: áh!

Estére egy tábla csoki és egy kis konyak után már megköszönöm Babának, hogy nem szabadult rám senki, és a magányt, ami háborítatlanul megmaradt. Másnap már elönt a szájalom, ahogy visszaemlékszem erre a roncsra, aki valamikor ember volt. Régi énjéből csak a pofátlansága változatlan. Uramisten!

2006. május 11.

Bach-fúga

Öröktől fogva voltak a törvények - fogalmak és szavak nélkül. Azután lett az anyag.

Mozart-fúga

A művészet ésszel nem fogható fel: lélek kell hozzá, akár alkotó, akár befogadó.

Fischer Annie

Régóta por, mégis érezni az energiát, ami összeköti a zongorával. A lényege él.

X X X

Olvasás közben erősen élém állt egy emlék. Ahogy igyekszem felkapaszkodni a lóra. Tán még gyerek vagyok. Segítenek, és izgulnak, hogy sikerüljön. Kik lehetnek? A ló barna, fényes, a bőre remeg, ő is segít, a szagát is érzem. Végül sikerül. A kengyelbe dugom a bal lábam, a gyeplőbe kapaszkodom, elrugaszkodom a földtől, felfogom, milyen aránytalanul magas a természethez képest a ló háta, amit el kell érnem, átvetem a jobb lábam, fent ülök a bőrszagú sötét nyeregben, és a lábam szárán érzem a ló testének melegét.

Soha ebben az életben nem voltam ilyen helyzetben. Ló közelében is alig.

X X X

Csúzos kezem kezd egyre inkább a nagyanyáméra hasonlítani, az apám anyjára, akit két éves koromban láttam utoljára. Hímzéssel kereste az ő, a lánya és a két fia kenyerét. Neki sem mondta senki, hogy „Te kedves, mennyire megöregedtek a kezeid, milyen ráncosak! De így is kedvesek nekem, mert miattam is ilyenek, ugye...” - és megsimogatta volna, meg is csókolta volna. Aki nem tette, mert már halott volt rég, a nagyapám, de amint fogta volna a kis, öreg kezét, a bütyköt növesztett ujjakat, a megvastagodott párnákat, a kérgesedő bőrt, visszaemlékezett volna ennek a kéznek a fiatalságára.

És olyan jó volt a másik kezét érezni az enyémen. A nagyanyámét.

X X X

Milyen ostoba dolog gyengéd emlékek nélkül maradni!

Csak a tartás marad meg, a taszító keménység - muszájból?

2006. augusztus 8.

Álmomban azért utaztam a városba, hogy meggyónjak a katedrálisban. Sorba kellett állni, fel kellett iratkozni. Amikor bekerültem a pap elé, mondtam volna búmat-bánatomat, de nem volt türelme végighallgatni. Kiróta a penitenciát, és már mehettem is. Kioldalogtam a hatalmas, magas bronzkilincses, nehézfa ajtón. Elégedetlen voltam.

Akkor néztem körül a katedrálisban. Óriási palota oszlopokkal, termekkel, tágas folyosókkal, lépcsőházakkal. Az épület szentségére utaló kegytárgy sehol. A padló fényes, apró szürke és vörös törtkő mozaik hatalmas mintákkal, olyan hatalmasakkal, hogy a részleteket nem lehetett kivenni, csak egy-egy ívet észleltem, ahol elváltak egymástól a színek.

A nagyság áhítatában térdre vetettem magam két oszlop között. Felettem a fehér fény mintha ablakokon áradt volna be. Meghajoltam, és akkor vettem észre, hogy végeláthatatlan mélység szélén térdelek. Felmértem, ha fel akarnék állni, azonnal lezuhannék, a térdem már nincs a padlón, a semmi fölé nyúlik, súlypontom bizonytalan, egy szédület és lezuhanok! Nagyon megijedtem. Hátranyújtottam a kezemet segítségért, de senki nem jött. Akkor elszántan és nagyon lassan, a lélegzetemet is visszafojtva hátrafelé csúsztam. Sikerült! Határtalan volt a biztonság érzete, a megmenekülés boldogsága.

Tény, hogy napjaim mostanában nem telnek felhőtlenül és békésen, ahogyan megszolgáltam, ahogy kertem-házam biztonságában kellene. Sőt!

Pedig már kijárna így, ezzel a „sípóló-macskakő” tudómmal.

2006. augusztus 9.

Ma erdei tisztáson ültem, és egyedüli nézőként meccset néztem. Kicsi emberkék labdajátékot játszottak. Nem tudtam, tán nem is volt érdekes, ki kinek volt az ellenfele. Éreztem Gulliver-voltomat, és élveztem a langyos nyári levegőt, a fák között átszűrődő napfényt, a bokrok ágait, a fűszálakat, amelyeken ültem. A játékosokhoz képes minden szembetűnően és aránytalanul nagy volt körülöttem.

Egyszer gazdátlanul maradt a labda. Ekkor egy apró fehér madár szállt a pályára, felkapta, és csőrében a pingpong-labdányi focival megcélozta a kaput, ott elejtette. Mindenki dermedten nézte az eseményt. Elfogadták a helyzetet. Én is meghökkenem, de mulatságosnak éreztem a góldobás eme módját.

Három alkalommal történt ugyanez. Ahányszor a labda szabadon gurult, jött a madárka fentről, és eldöntötte a játék menetét. A különös, hogy mindig ugyanabba a kapuba vitte, és még különösebb, hogy nem is volt másik kapu.

Mi volt ez? Miféle jelkép? Nórával való legutóbbi acsarkodásunk végén a pont? Az újra és újra eljátszott „nem történt semmi, csak épp kibeletél” kezdetű dal befejezése? És jött egy madár, fehértollú, apróka, épp akkora, hogy csőrével a dolgokat a helyére tegye?

2006. augusztus 19.

Reggel Pesten. Furán ébredek. Könnyű vagyok. Mintha vízben közlekednék. Figyelek. Tudom, ez nem álom, tudom, ébren vagyok.

A jógitornához a szőnyegre terítem az e célra használatos lepedőt, ráfekszem. Hirtelen felülök, mint akit áram ért: **AZ ÉJJEL ELVESZTETTEM A LELKEMET! VALAKI MÁS LETTEM. LEHET, HOGY CSAK RÉSZBEN, HISZEN A TUDATOM A RÉGI.**

Azóta eltelt néhány nap, hazajöttem. És itthon is fel-felvillan, hogy ez az én már nem ugyanaz. Megszorít a tudat, hogy ilyesmi megtörténhet. Azután az a gondolat, hogy nem normális így. Lehet, hogy a bolondok háza felé haladok? Mi is az a más a lelkeimmel pontosan? Ha nem tudom, milyen volt, honnan tudnám, mi a különbség?

Csendes megfigyelőállásba vonultam. Hátha rájövök, mi a más, és hogyan történt. És miért. Bár az utóbbi nem érdekel, csak az, hogy ez most jobb-e, vagy sem, és hogy akkor kibékülök-e magammal végre?

Hiszen ha a tudattartalom nem változott, ugyanarra gondolva mást kell éreznem. Vagy más-ként. Vagy a tudattartalmam is megváltozott? Vajon?

Ki vagyok én?

A vicc, hogy úgy emlékszem, eddig sem tudtam, és az alap-problémák sem változtak, azt hiszem. Illetve már semmi sem biztos. Milyen lettem másik lélekkel? Felismerhető jelek vannak-e?

Beleborzongok. Akárhányszor eszembe jut, a félelem tükörképe jelenik meg bennem, kicsi szorongás is, de alapvetően inkább kíváncsiság. Semleges érzés, semmiképp sem negatív. Talán itt volt az ideje a lélekváltásnak.

2006. szeptember 29.

Vége. A jövés-menésnek, anyaghordásnak, „most egy kicsit be kéne segíteni”-szövegű magamszakajtásának, szóval befejeződött a hátsó traktus. Teljesen kész! Csuda szép lett, Jóska is, én is csudaboldogok és csudafáradtak vagyunk.

Elmeséljem, milyen? A konyhaablakot alig látni a vadszőlőtől, de ha bent vagy, érzed a leveleken átszűrődő fényt. Az ablak alatt a munkaasztal, mellette a mosogató, aztán a gáztűzhely. Jóska remekül tud főzni, mint kiderült. Persze, már 64-ben is többnyire ő csinálta a kajákat az USA-ban. No, innen lehet belépni a fürdőszobába, aminek a plafon alatti kisablakát recés üveggel beláthatatlanná tettük, alatta a kád. Melegvizet tőlem kap, minek ide két bojler?

Mindkét helyiség a régi szerszámoskamra helyén, helyette másik kicsi kamrát oda építettünk, ahol azelőtt a piros háromszögemen üldögéltem: a bejárat kívülről, ráhajolnak a vadszőlő-ágak. Pici, de elég. Még a krumplinak-hagymának is van hely! No így a nagy bejárati nyílás helyén, ahová az én csodás vadszőlőm belógott, és úgy nézett ki, mint egy faja őserdő, ott most tehát két ajtó kandikál ki a levelek közül: az egyik ajtó a Jóska lakásának bejárata, a másik a fentebb említett kamrácskáé.

Jóskában rengeteg gyakorlati készség szorult, ő találta ki az egészet! Nekem csak a részletekben kellett besegíteni. Meg egy kicsit a takarításban. Különböztetnem nem sokat terhelte rám, maradt hát időm közben Kálmus regényén dolgozni. (A Csonthalmok újraírásában segítettem a kölyköknek.)

Ahogy belépünk a lakásba, a tág tér csak annyival szűkült, amennyivel az új kis kamrát leválasztottuk. A konyha és a fürdő válaszfala a régi. A bejáratától balra csináltunk egy fogadó előszobát fogassal, pakolófelülettel, cipősszekrénnel. Csupa fenyő és csupa mogyorószínű meg barackszín meg dióbarna. Szóval harmonikus. A belépő téren túl, a kamra mögötti beugróban van Jóska hálótérébélye, a kert felől a padláson talált két kicsi parasztablakon zuhog be a fény. Szembe az ablakkal szekrény, amiről nem tudtam lebeszélni, de hát tényleg kell. Amúgy az egész meglehetősen egyszerű. Majd sok textillel még barátságosabbá teszem. Így is barátságos, olyan, amilyen Jóskának tetszik. Van még asztalka, egy kicsi íróasztal, amelyen egy számítógép terpeszkedik. Ami a legnagyobb számárság a részéről, merthogy majd én jól rászokom, és nézheti a függetlenségét! Kicsi képernyőjű tévét is vett, mondván, hogy neki megvan a kellő önfegyelme. Majd meglátjuk.

Szóval készen. Most pedig felavatjuk. Meghívtunk mindenkit, akit szeretünk. És most nagyon sokan vagyunk. Ami ülőalkalmatosság létezik, mind foglalt a verandán, Jóska lakásában, kint a vadszőlő alatt, a kertben a fűvön. Nálam folyik a kiszolgálás, jövés-menés tányérokkal, poharakkal, és nem hallom, ki mit mond, akkora a csendes, u.n. konszolidált zsilaj.

Végre aztán persze én is leülök a birtokomból át nem engedett összecsukhatós vászon székemre, és felszólítván mindenkit, szolgálják ki magukat, elnézem a társaságot. Ennyi mindenkit szeretünk?

Apu szeme csillog, mert látja, sikerült. És hogy boldog vagyok. Nagyokat szemeznek Jóskával, és ebbe Klári is beszáll. Néném és Anya csudáját dumálnak, mint akik ki tudja, milyen régen találkoztak. Soroljam még? Persze! Itt van Lili is, otthon van ugye, és olyan csendes jószág. Vilmosával ülnek az almafa alatt egy báránködmönfélén. Legalább nem esnek le, mondják, és egymásnak vetik a vállukat.

Bandit is látom. De ő nem akar látni engem. Egy korsóval ballag a virágos grundon túl, mintha a szomszéd kertje érdekelné. Vagy a felhők? De nem! Látom, Pipi is arra. Félénken közelednek egymás felé, és biztos vagyok benne, hogy pillanatok alatt végetnemérő beszélgetésbe fognak világról, munkáról, mintha sose hagyták volna abba.

Mellettem Jóska a kerti szék másikán, és fogja a kezem. Jó. Közben arra gondolok, amit Pipi mondott az imént. Hogy talán még meg tudom menteni Nórával a kapcsolatunkat. Talán éppen most van szüksége megértő anyai segítségre, asszonyi tanácsra. Talán vissza tudom szerezni, amit hagytam odaveszni, és amitől olyan szeretetromboló lett, meg tüskés. Fél a kritikámtól, és meg akar felelni. Úgy érzi, Kálmán kitúrta a biztonságából. Ha valaha is teljes volt egyáltalán az a gyerekkori biztonság, amit adnom/adnunk módunkban állt! Szóval ez jár a fejemben, mert most már, hogy látom, milyen sokan vannak, akiket szeretek, akik szeretnek, helyre kell pofoznom azt az eltorzult kapcsolatot. A lányom az egyetlen, aki továbbviszi majd az életfonalat, amin kapaszkodva idáig jöttünk az ősködből évmilliárdokon át - máig. Eddig a csodaszép ünnepig, ami már egyáltalán nem az, aminek indult: nem lakásavató, sem nem eljegyzés. Hacsak nem eljegyzés azzal a tudattal, hogy többé nem leszünk feleslegesek.

Lassan alkonyodik. Korán, hiszen ez már ősz. A fények ferdén esnek a tárgyakra, növényekre, és ránk is. Jóskánál valaki matat a konyhában: a kisablakokból a fűszőnyegre vetül a lámpafény. Különös új látványok! És a meghívottak: ki ül, ki sétál, ki álldogál, jönnek-mennek, és a súroló fények átjárják a testüket. Apám lép hozzám, megsimogat, és valamit mormol arról, hogy nem hitte volna, milyen ügyes vagyok. Mire én: Na nyilván, hiszen a lányod vagyok. Jobban örül e ténynek, mint valaha életében.

Tényleg sötétedik. Dédi már nem bóbiskol a kút melletti Lili-padkán, eltűnt. És ahogy a szürkesség eluralkodik az estén, úgy fogynak a vendégek, csak ruhájuk halvány színét vélem ellibbenni a kiáramló fényben. Egyre több az elhagyott hely.

Bandi homlokon csókol elmenőben, azután áttűnik a kapu fehér lécein, Pipi velem marad még, és megkérdi, elmosogasson-e, mire harsányat nevetek, és kérem, inkább figyeljen rám meg Norcsira! És jöjjön el hívatlanul, alkalom nélkül máskor is.

Mennek, és érzem, a szavak mennyire egyformák, öregek, kopottak, közönségesek, pedig úgy megtölteném azzal, amit érzek, de nem sikerül most sem.

Azután Jóskára pillantok. Alszik a székben félrebillent fejjel, és ahogy nézem, egyre halványodik. Mire mondanám, hogy „feküdj le, a magad építette otthonodban ott az ágyad”, már el is tűnt, csak a szék előtt állok sután. Végül összecsupkom, behordom a verandai holmit, a terítőt, a párnácskákat, hátraballagok, mindent bezártam-e?

Minden olyan, mint volt. Megint.

De azért, ahogy most verem a gépet, Jóska lépteit hallom, amint az ablakom alatt hátra megy, és becsukja maga mögött az ajtót.

2006. október 18.

A ház

Álmok.

I.

Kultúrcentrumot avatunk. A faluból busz hozott néhányadmagammal.

Hatalmas építményben állok, a többiek hamar elszéledtek, magamra maradok, és örülök a szabad bókászásnak. Hosszan utazom egy liftben, nagyon magasra jutottam. Egy átriumban lépek ki, üveggel borított körfolyosó veszi körül. A folyosók szélesek, akár templomhajók lennének, és minden csupa márvány. Fekete márványszegélyek az ablakokon, amelyeken nem lehet kilátni, mert az üveg fényvisszaverő, ráadásul fényrovátkák díszítik. A hatalmas ablako-

kat ember nagyságú, szecessziós jellegű táncoló nőalakok díszítik. Olyanok, mintha üvegből lennének, ám csak könnyű műanyagból vannak, le lehet venni őket, és ki-k elviheti magával. Én is leemelek egyet. A figura mozdulata kecses, testén fekete fátyol ruha, vállalai csupaszok, két karját lágyan emeli, az egyikben ezüstlevelű ág, a fején ezüst pánt dúsan ívelő fekete hajzuhatagot fog közre, az alak kontúrja csillogó arany, mint a templomok mozaik ablakainak figuráin.

Tulajdonképp nem tudom, Heci mikor lépett hozzám. Elfogódott, mintha az egész gyönyörű épületet ő csinálta volna. Jobboldalamon jön, csendesen beszél, félmosollyal nyugtazza a lelkesedésemet. Beszélgetünk. Nem tudom, miről. Közben odalépek az egyik ablakhoz, hogy leemeljek még egy táncoló figurát. Az ablak egy udvarra néz, az alját nem látni, olyan magasan vagyunk. Megszédülök a látványtól. A tériszonyom! - jut eszembe, és hátrálok az ablaktól. Ijedten mondom Hecinek, hogy még az ablaküvegen keresztül is elfog a tériszony, ez eddig nem volt. És álmomban elmesélem neki azt az álmomat, amikor a meredély szélén térdeltem. És ahogy mesélem, rájövök, hogy itt a padló mintái ugyanazok! Hogy ez ugyanaz az épület! És akkor az is eszembe jut, hogy Hecivel már sétáltunk itt, ugyanebben az épületben. Az utca felől hosszanti tagolású a homlokzata, két kapuja van, és olyan monumentális, mint a berlini sugárút épületei. Előtte, a széles járdán túl zöld pázsit és kertész keze látta park terület el. Ha belépek, odabenn is minden nagyszabású, és rögtön jobbra van a lift. Mondom is Hecinek, most jöttem rá, hogy ahol most vagyunk, az ugyanannak a nagy épületnek a része.

Fel sem merült, hogy akkor most mit avatunk, ha nekem már minden szöglete ismerős? Ám ahogy így összeszedem a mozaikokat, lehetségesnek tartom, ez a ház akkora, hogy még nem tudtam minden részletét feltérképezni, sőt, mennyi megismernivaló van még, amit majd a legközelebbi álmaimban fogok végigjárni! Jaj, csak ne szédülnék folyton!

II.

Egy romos, épülő ház legtetején vagyok Kálmánnal, ráadásul egy liftakna négyzet alakú kis darabkáján ücsörgünk. Körül durva dib-dáb fakorlát, és alattunk a mélység. Csodálkozom, hogy nem félek, és nem is szédülök, meg azon, hogyan kerültem ide. Kálmán röhög nagy kajánul, pláne, amikor kiderül, hogy pisilnem kell, és le kell innen jutnom valahogy. Kálmán rámutat egy durván ácsolt, gömbölyű gerendákból összerótt lépcsőre, aminek fokain át iszonyatos mélységbe lehet látni, és nincs korlátja sem, csak seggel-kézzel-lábbal lehet lekúszni rajta. Hogy hát azon én nem tudok lemenni! „Dehogynem! Hiszen azon jöttél fel!” - mondja, és elgondolkozom, hogy tényleg! Ha fel tudtam ide jönni, akkor le is tudok menni, és nekiindultam. És közben eszembe jutott, hogy én már jártam itt egy másik álmomban.

III.

Háborús hangulat, szürkeség, kihalt utca. Tudtam, ez az a ház, ahová be kell mennem. Megvan a két kapuja, de csak az egyik használható. A ház innen kívülről vakolathullatta, romos, törött ablakokkal, és látni lehet, hogy nincs tovább. Hogy lebombázták, sem felfelé, sem befelé nem folytatódik. Akkor belépek, sötét kapualj, de ahogy haladok, egyre világosodik. Fából ácsolt lépcső vezet átlósan keresztül egy négyszögletes udvaron. Itt belül is koszlott, vakolata hullatott falak, és az új, friss faillatú lépcső csak megy, megy átlósan felfelé, és egy gangon ér véget, amelynek hiányzik a korlátja. Félek. Valahonnan messziről egy hang buzdít, hogy ne féljek, mindjárt megérkezem. Ahogy araszolok felfelé, észreveszek egy lerombolt falat, amely mögött másik udvart sejthető. Ekkor tudatosul, milyen hatalmas ez a ház.

Sikerült feljutnom. Az ajtón túl a P. Ildi áll. Ő itt az építésvezető. Hogy miért mentem, nem tudom, csak az járt a fejemben, hogy vissza is kell majd térnem - ugyanezen az úton. És beleborzongtam.

Coda

Most tehát tudom, hogy van valahol egy óriási épület, amelyet Ildi vezetésével felújítottak, vagy inkább újraépítettek, és hogy én ott szívesen bolyongok. Azt már éber fejjel sem tudom, miért pont Ildi trónol benne, és hogy ez fontos-e, hiszen Ildivel soha még csak jóban sem voltam. Amolyan udvariasforma közönnyel kezeltük egymást valamikor a közös munkahelyünkön.

De hogy hol áll, és miféle épület ez, mi közöm van hozzá? Néha felbukkan az álmaimban. Annak örülök, hogy most már készen van, és csudaszép, csak ne lenne tériszonyom benne!

Azt olvastam valahol: „Írd le az álmaidat! Majd később egyszer megnyilatkoznak. Egy idő múltán megtudod, mit jelentettek.”

Na, mit?

2006. október 23.

50 éve épp a zongoraóráról jöttem hazafelé. Kiszámított villamospénzemből sokszor elgurult egy tíz filléres, és akkor gyalogolhattam, most azonban hiába volt meg a pénzem, a Körúton nem jártak a villamosok. Szürke, kissé szeles, délutáni őszi idő volt, gondolataimba mélyedten ballagtam, ahogy szoktam, leszegett fejjel, és igyekeztem hazafelé. Gyereklány voltam, 14 éves.

A Rákóczi térnél kiszélesedett a látóhatár, akkor ocsúdtam, körülnéztem. A villamosok még mindig nem jártak, az úttesten emberek siettek, és ahogy a járdán elmentek mellett, éreztem, ők is izgatottak. Csak mondatfoszlányok értek el hozzám, meg szavak, amelyekből egyet sem tudok felidézni, nem is értettem őket, csak a hangsúlyukat, amelyek valahogy belém ütköztek. Vibrálás volt a levegőben. Nem tudtam, mi van. A különösségét, a nem mindennapiságát éreztem. Egyszer csak belém villant a felismerés, hogy ez itt most forradalom. Bizonyos voltam benne. Miért? Ma sem tudom.

Sietve lefordultam a Körútról, hogy ne keveredjek a sűrűsödő tömegbe. Miért? Ma sem tudom. Ösztönös döntések. Járatlan utcákon cikk-cakkban igyekeztem hazafelé. Olykor belezagoltam a levegőbe, vajon érzem-e még a forradalom izgalmát? Jártomban verset fabrikáltam, lelkes gyerekverset: üdvözöltem a forradalmat. Amiről mit sem tudtam, azt sem, mi ellen és miért? Csak magával ragadott a hangulata. Mint a többiek.

Úgy állítottam be anyámhoz harsányan és nagy hévvel, hogy „Kitört a forradalom!”. Persze odahaza már sok mindent tudtak részben a rádióból, de leginkább a szomszédoktól.

Forradalom ide, forradalom oda, nekem csütörtökre, 25-ikére, bérleti előadásom lett volna az Operában: Otello. Izgultam, hisz igazából mégis jobb volna elmenni az Operába! Anyám, azt tanácsolta, hogy lessem meg a Teleki tér sarkáról, ég-e még a vörös csillag az OTI tornyán. Ha már leverték, akkor az operai előadás elmarad. Nyolc óra tájban csak azt láttam rémesen elszomorodó szívvel, hogy darabonként sötétedik el a csillag. A neonsövények hullását olyan messziről nem lehetett látni.

A folytatás, a következő napok már nem voltak annyira felemelők. A kapu alatt sebesült jajgatott, amikor érte jött a mentő, lötték a kocsit, az orvost is. Valaki vagy valakik befészkeltek a szemközti egyemeletes ház tetőterébe. Mindössze egy lakás lehetett az emeleten, a földszintjén, lehúzott redőnyök mögött néhai üzlet dohosodott. Láttam a cserepek közül kinyúló fényes puskacsövet. Ez az eszement puskacső tragikomikus helyzeteket is okozott elsősorban a mi kis családjunk számára.

Mi a puskacsővel szemben az első emeleten laktunk egy saroklakásban. A közös vécé a másik sarokból nyílt, a hátsó lépcsőnél. Ha vécére kellett menni, át kellett osonni a kapuval szemközti gangon, ami beleesett annak a bizonyos géppuskafészeknek a látókörébe, és nekilódult a tüzelés. A csukott kapu már át meg át volt lyuggatva vécére járásunk következtében.

Miért? - kérdeztem magamban, - miért épp miránk? Anyám már nem mert kimenni, odabent végezte a dolgát, én futottam, mint a nyúl, apám is bátran iszkolt. Megmaradtunk.

Mellettünk két idős néni lakott, testvérek. Halkszavúak és templombajárók voltak. Az ajtajuk épp a kapura nézett, ki sem mertek moccanni egész nap. Este viszont még az utcára is. Olykor a hónuk alatt ötliteres lekvárosüvegekkel óvakodtak haza. Fosztogatni azért el-eljártak. Anyám halkan konstata: lesz mit a kenyérre kenniük életük végéig.

Hát igen. Ha Jóska nem lakik nálunk albérlőként, nem tudom, nem halunk-e éhen. Eleinte ő állt sorba kenyérért. Amikor az óvóhelyre kényszerültünk, kiderült, hogy a pincében keresztül át lehet jutni a harmadik ház pékségébe. Papp bácsi, akinek tisztességes mestersége pék volt, maga mellé vett néhány embert, kenyeret sütöttek, amíg tartott a liszt. A kovásznak nem volt ideje beindulni, Papp bácsi kenyere sületlen bodag lett, jó élesztőszagú, de azért boldog volt, aki hozzájuthatott.

Pinceélet. Nagy vidámság. Jóskát csak akkor láttuk, amikor kenyeret hozott, aztán megint eltűnt. A ház ifjai mókáztak, énekeltek, kártyáztak, társasjátékoztak. Nem invitáltak, én meg nem kéretőztem. Olvastam. Amikor lent besötétedett, fenn az udvaron a falnak támaszkodva A római császárok életét böngésztem. Fel-felrezzentem a robbanásokra, amíg Apu le nem rángatott a becsapódó repesz-szilánkok elől.

Közben három napig tartó halk szerelemféle szövődött. Nagy beszélgetésekkel indult. Gyuri komolyan vette a szavaimat, és erre büszke voltam. Ifjú mérnök volt már, én meg bizony még gyerek. A forradalomnak azonban hamar vége lett, kikerültünk a pincéből - és a romantikából. Később a lépcsőházban, ha összeakadtunk, még köszöntünk egymásnak.

Puskaropogás, aztán ágyúk bummgóása. Bejöttek az oroszok. Azt az estét nem lehet elfelejteni. A pincében mindenki a rádió köré gyűlt. Nagy Imre beszédét vártuk, de Kádár János szólalt meg. Csalódás. Megtúdtuk, hogy nekünk az a jó, ha az orosz csapatok rendet teremtenek Magyarországon. Fájdalom, titkolhatatlan mély csalódás telepedett az egész pincére. Vége lett a reménykedő szép álomnak. Pedig nem is volt szép: csupa félelem és rémség, irtóztos hírek az ávósok kivégzéséről, a Köztársaság téri eseményekről, a föld alatti börtönről, a körüti akasztásokról.

Kijárási tilalom sokáig, iskolaszünet februárig. Anyám befogott vasalni, tésztát gyúrni, nyújtani, azaz háziasszonyságot tanulni, ha már nincs iskola. Egyszer csak kopognak az ajtón. Anyám összerezzen, én majd leejtem a nyújtófát: a barátnőm, Ági áll az ajtóban - a kijárási tilalom ellenére! Nagy naivul, mit sem sejtve, át a Teleki téren, a házfalak tövén osonva a Baross térről eljött hozzám látogatóba. Izgultunk miatta addig is, mert az apja párttitkár volt. Haza is félve engedték anyámék. De hazaért. Máig is él, az apja is.

(Közben megszűnt a barátságunk 1957 tavaszán politikai véleménykülönbségek miatt. Felnőttünk lettünk gyors tempóban...)

November elején visszaköltöztünk a pincéből. Az élet kezdett helyreállni. Apu naponta a nyomdába sietett romot takarítani. Hazajövet egyszer csak beállított egy zsákocská hagymával. Az éhező Pestre teherautóval küldték a falvak az élelmet, megálltak az utcán, és szétszórták. Apa nagyon büszke volt, mondta is, a platóról kapta itt a sarkon. Mire anyám: „Tudom, hallottam. Libát is osztogatnak, de te csak hagymát tudtál kapni, élhetetlen!” Így azután apu kénytelen volt libát is szerezni másnap a házi békesség kedvéért. Jól éltünk libahúson, csak a kenyérért kellett Jóskának még mindig sorbaállnia, ami hol volt, hol nem volt.

Amikor már ki lehetett menni az utcára, Ágival nekiindultunk körülnézni, de messze ívben elkerültük a hirhedett Köztársaság teret. Tulajdonképp nem volt merszem nagyon eltávolodni a házunktól. Gyáván elégnék nyilvánítottam azt, amit a feldúlt, lerombolt városból láttam. Mifelénk, a VIII. kerületben szinte minden sarkon állt egy tank, sokáig ugyanott rendületlenül. Sietve húztam el mellettük rájuk sem pillantva a félelemtől, ha a tér túloldalára, a Nagyanyámhoz mentem. Szegény öregasszony nem tudott aludni a rettegéstől: a téren álló tank csöve pont az ő ablakát célozta meg.

Karácsonykor lagziba mentünk Polgárdiba. A pályaudvarra nyitott teherautókon többszörös „átszállással” hosszú órák alatt jutottunk el. Az utolsó végre a Kálvin térről közvetlenül a Délibe indult. Polgárdin szekér várt. Lali bátyám a forradalomban tanácselnök volt, tudta, az esküvő után elviszik. Igazi falusi lakodalom volt, háromnapos! Csak tortából 52 darab fogyott! Egy hétre rá letartóztatták Lali bátyámat, 9 hónapot töltött a váci fogdában. Mire kijött, meglett az első gyerek.

1957 januárjában Jóska búcsúzott. Ő a jobb élet reményében disszidált. Anyám is ment volna, már tárgyalt valakivel. De maradtunk, nem voltam hajlandó elmenni innen. Jóska azonban kikerült a szép új világba, és egy tavaszi napon az Amerika Hangján keresztül üzent: „Ma önről álmodtam megint...”

1956. október 23. Jaj, hogy ünneplik most? Mint az ordasok!

2006. október 24.

NEM VAGYOK POLGÁR!

Igazából nem vagyok polgár. Ha választani lehetne, mi legyek, akkor inkább világpolgár lennék. (Hahaha!)

Igazából proletár sem vagyok, bár a pártállami kategóriák szerint nevelőapám után annak kellene lennem, illetve családi hagyományból szocdem proli.

Azt hiszem, egyszerűen baloldali világnézetű liberális értelmiségi vagyok. Az lettem magamtól. No, nézzük!

Nekünk, mármint kis családomnak, nem volt mit veszítenünk a diktatúra alatt, mert nem volt semmi elveszíthetőnk. Még világnézetünk sem. Megpróbáltunk életben maradni, ami nem volt könnyű dolog az 50-es évek nyomorúságában.

Anyai nagyapám családját ugyan kitelepítették mint kulákokat, vagyonos falueleji „polgárokat”, de nagyapám idejében elitta a ráeső részt: kicsi szőlőt, kicsi vidéki vegyesboltot, a házat a feje fölül, egy feleséget és három gyereket. Tehát nincstelen lett. Portásként halt meg egy pesti munkásszállón.

Anyai nagyanyám küszködött a rámaradt három gyerekkel, bár az apja állatorvos volt, tőle észt örökölt csupán. Cselédszobáról cselédszobára vándorolt a gyerekeivel, amíg azok fel nem nőttek, meg nem házasodtak, és ki-ki gondoskodott magáról, azaz sikerült lakáshoz jutniok valami ügyeskedéssel. Tanulni nem tanultak, csak mesterséget, hát így életmódjuk szerint ők sem voltak polgárok: sem tudás, sem vagyon. Kívül rekedtek, bár szívesen felkapaszkodtak volna, de csak a „kispolgári” szintre sikerült.

Apám felmenői végképp nem polgárok voltak. Nagypám mint tizenkilences vörös katona elesett a Tanácsköztársaságért. Özvegy nagyanyám három kicsi gyerekért hímzett, varrt. Így próbálta fenntartani magukat. VIII. kerület, proli-élet.

Anyám 13 éves korában kezdte a munkát, apám is cirka akkor. Mivel apám festő-tehetséget örökölt, honnan, ki tudja, vitte ugyan valamire, vagyonra nem: tisztos életre. Hiába volt partizántagsága, azért nem adtak sokat. Ha tudták volna, ki kéri, még annyit sem, mert kényszerből lett partizán, aki sem azt, sem magát nem vette komolyan: valahogy megszökött a háborúból, és egyetlen útja maradt, az oroszokhoz állni. Ha berúgott, orosz szavakat kiáltozott. Ennyi maradt „hazafias” múltjából.

Ebből nőttem én. Keverék sorsokból. Nem nőttem sem elégedetlen polgárrá, de nem türtem a proli életformát sem. Életem sorát, magamat magamnak köszönhetem egyedül, tanulásomat magam finanszíroztam, világnézetemet magam formáltam. Gondolkodni is a magam feje után szeretek mindenféle külső befolyás nélkül. Lettem értelmiségi szabad ember és türelmes demokrata.

A költő tömören és szépen ugyanezt így:

„...Hejh, burzsoá, hejh, proletár!
Én, József Attila, itt vagyok!”

2006. november. 4.

Hogy is volt? A családi fáma és az én oknyomozó képzeletem meddig tud visszamenni? Nyilván nem a végső válaszig, hiszen a legrégebb valószínűsíthető nyomot is pontatlanul őrzi az emlékezetem. Tehát marad a találgatás:

A nyitány 1880 körül kezdődhetett Kiskundorozsmán, ahol a módos Gyetvayék Veronikája eladósorba került. Igen ám, de végül is be kellett látni apjoknak, anyjoknak, hogy hiába titkolják, igaz ami igaz, Veronika a nagyanyjára fájzott, és már 13 éves korában sűrűn rajta lehetett kapni a butykos megszippantásán. Nagy a baj, de hát muszáj lesz férjhez adni, ő a legidősebb, és ott várja a sorát még négy leány - jó hozománnyal.

Volt ezen a Kiskundorozsmán egy derék kovácslegény, a Brunner István, aki ha magára maradt a műhelyében, vagy esténként özvegy apja mellett a kályhánál pipázott hallgatva, folyvást azon emésztődött, hogyan keveredhetne ki a szegénységből. Nem mintha a kovács-mesterség éhezésre valaha is okot adott volna, ám amióta az eszét tudja, többre sose tellett, mint ami most van: faluszéli házacska és a roskadt tetejű műhely. Egyetlen hold földet nem tudott az apja gyarapítani, ami volt, kevéske, azt is odaadta örökségbe a fiainak, hozományba a lányainak, csak ő maradt, a legifjabb az üllő mellett egy vézna segéddel, meg Margit nénivel, aki ellátta a házat.

No, István kifőzte aztán magában, hogy azzal a részeges Gyetvay Veronikával ha adnának 16 hold szőlőt is a hozományon felül, hát... Hiszen eddig senki nem kérte meg! Nagy rizikó az ilyen asszony, meg kell azt fizetni, hogy vigyék. És István kovácsmester keményfejű legény

volt, és jó sváb ravaszsággal megáldott, hát egy kicsinyt tette a szépet, azután nyélbe is ütötték az egyezséget.

Eredetem egyik ágának az ágya megvetődött tehát a Gyetvay Veronikával meg a 16 hold szőlővel. Brunner István nemsokára öt élő gyerek apja lett, a Főutcán hamarost megépült sokszobás háza, színes üvegű verandával, zsalugáterekkel, a műhelyben gyarapodtak a segédek, és azután már azon gondolkodhatott, hogy a Hangyaszövetkezet segedelmével megveszi azt a vegyeskereskedést ott, a templommal átellenben.

Okos és szorgalmas dédapám! Dédanyám hamarosan elhalálozott, amikor Valérka, a legkisebbik alig múlt egy éves. Akkor már az elsőszülött elől kellett dugdosni azt a bizonyos butykost: a génekkal öröklődött az átok, és megint az elsőszülöttre szállt, ifjabb Brunner Istvánra. Sem verés, sem áristom nem segített. A fiatalurat többször lehetett látni a szőlőben a cimborákkal, mint a boltban vagy a műhelyben, ahol a dolga lett volna. Család szégyene! - ez volt a bélyeg. És a konok, okosan törekvő dédapám, aki mint a község egyik elseje és tanácsának tagja, nem nézte ezt olyan elnézéssel, mint felesége titkos ügyeit, de nem ám! Persze az elvonókúra fel sem ötlött: messze még az orvoslás ez idő tájt! Ki kell házasítani! Hát kerestek neki menyasszonyt a másik megyében, a hetedik faluban, megkapta az üzletét, és reménykedtek, nem ér el olyan messzire a hír, meg hogy Pista fiú leánykéréskor ügyesen félrenéz a teli üvegtől és borospohártól.

Eltűnődöm: butaságból-e, nemtörődomségből-e, vagy miért? Képesek voltak tönkretenni egy másik életet azon ostoba hagyománytisztelet miatt, miszerint a házasság a rév, és a család a tisztesség záloga? Házasságban nem züllik tovább az alkoholista? Nem tudták, hogy tovább fog öröklődni, ha mégsem, roncsolja az új kis életet? Vagy akkoriban egyszerűen csak rossz tulajdonságnak tartották az ivást, amiért majd az Isten előtt bűnhődik az iszákos?

1900-as évek! Boldog békeidők! Nagyanyám, a temperamentumos Máthé Anna, Csákon múlatta lányságát. Bálozott, és lett bálkirálynő, műkedvelősködött, végigénekelte Blaháné dalait, hódoltak előtte a csáki ifjak, s hírére jöttek messzebből is! Igen, így képzelte ő az életet! Amikor édesanyja az iskola elvégzése után megkérdezte, mit tanulna, valami mesteriséget netán, hiszen örökség sem, hozomány sem adódott az apja után, ki nem a földjéből, hanem az eszéből próbált megélni mint állatorvos, Ninusnak csak a háziasszonyiség tetszett, hát beíratták a háziasszonyképzőbe. Láttam is róla fényképet: leányok a varrógépek mögött, Ninus meg középen, mint a faluszépe! Milyen szívesen mesélt ez időkről! Hogy kiskora óta szívesen járt apjával az állatokhoz oltani, gyógyítani, elletni, mikor mit kellett, ellesett ott is minden elleshetőt, a szomszéd szőlőjén annak művelését, a kertben anyjától a konyhakertészetet. Mint egy igazi asszony a századelőn. Korábban vajákosnak mondták volna, még azelőtt tán boszorkánynak, mert tudott is mindent! Soha senki nem maradt jótanács vagy segedelem nélkül, még vénségében is hozzá fordult öreg s fiatal. Tettre kész, talpraesett asszony lett, s megélt 93 esztendőt. Éppen mint az apósa, a nagyakarású idősb Brunner István.

Miféle acélból kovácsolták a régi népeket?

Nos, Ninusnak megtetszett a Baranyából jött jó kiállítású, jó modorú úri fiú, a snájdig Brunner-gyerek. Sokat nem tudott róla: ügyesen félrenézett a leánykérő az üveg és pohár felől; és hát nem is jó a mindentudás a szerelemhez. Ahogy elnézem, mint a sorminta, olyanok voltak őseim házasságai: egy magyar, egy sváb, megint egy magyar, hozzá megint egy sváb. Szóval összeházasodtak.

Nagyanyám az esküvője napján kapta a hírt, hogy imádott édesapját beszállították a szegedi bolondok házában. Pedig burokban született, nem úgy, mint koránhalt ikertestvére. Így megözvegyült édesanyja és kiskorú húga csak reá számíthatott. Összeszorította a fogát.

Az esküvő hajnalán a falubéliek meg is hozták az árokspartról a holtrészeg ifjú férjet. Nagyanyám még jobban összeszorította a fogát, és ment másnap a dorozsmai após házához háziasszonynak: haszon a nászból a kevély Brunner portán.

Kiszolgált a vegyeskereskedésben, ellátta a házat, ügyelt a cselédekre, főzött 19 személyre (kovácssegédek, háznép), szekerezett Versecre, Szegedre áruért, szült négy gyereket, elvetélt hármat, élve maradt három. Tette a dolgát. Ezt választotta, amíg bírta. És sokáig bírta - a részeges férjet is, az ütleget is.

Rajongtam érte, máig. Ő volt gyerekkorom menedéke, öregkorom példaképe.

De inkább nagyapámról, akiről alig tudok valamit, akit alig ismertem, és akiről emlékem is kevés.

Az első emlék: Dorozsmán jártunk. Családi látogatás? Temető látogatás? Anyám unszolta Nagyanyámat, látogassuk meg Nagyapát is. Hiába voltunk Dédapámnál, a házába Nagyapám nem léphetett be. A számomra újonnan felfedezett rokon, a most 86 éves Ica néni, Nagyapám unokahúga nem is emlékszik Nagyapára. Mintha ő sehol, semmilyen családi összejövetelen nem lett volna ott. Hát igen. A család szégyene.

Megálltunk egy utcasarokra nyíló ajtó néhány lépcsője előtt, ami tán bolti bejárat volt korábban. Bekopogtunk. Sokáig vártunk, már azt hittük, nincs otthon, amikor nyílt az ajtó. Ott állt Nagyapám megfésülködve, nett öltözkéiben, kopottasan, szegényesen, és behívott minket. Az arcán félmosoly, az azóta fényképről is ismerős félmosoly, mint aki elnézést kér a létezése miatt. Vajon miért olyan soká jött elénk? - gondolom el most. Rendbe tenni magát? Vagy talán félt a találkozástól?

Félszegen félrehúzódva engedett be minket egy négyszögletes, csupasz, kopottfalú szobába, amelyen nem volt ablak, benne bútor is alig. Világosság csak az ajtón át szűrődhetett volna be, bár aligha tartotta nyitva egyetlen percig is. Vajon hol főzött? Hol evett? Háztartásnak semmi nyoma. És hol mosakodott? És hol volt a vécé? Szükséglakás, ahol széssel sem kínálhatott, mert nem volt, csak egy vaságy. Senki nem akart leülni, pedig tisztaság volt. Mintha menekültünk volna, elsiettünk. Nagyapám megértette. Nem tartóztatott. Szégyenkezett.

Vajon miből élt? Nem tudtuk. A vegyeskereskedés hivalkodó boltját az öccse kapta meg, mielőtt ő elihatta volna, és idegen kézre kerül. Nyugdíja aligha lehetett. Milyen joga? Az ötvenes évek tisztogatása nem érintette, öccsét családotul kitelepítették. Ott élt a néhányszor tíz méterre lévő szülői háztól, ahol az apja lakott meg a húgai.

Így telt nagyapám életéből, ki tudja hogyan, család nélkül 21 esztendő. Egy fél élet. Amikor Nagyanyám otthagya, és felkerekedett a három gyerekével, már túl voltak 18 évnyi házasságon. 1929 vagy 1930 lehetett. Nagyanyám először Szegedre futott az anyjához, és az őt eltartó húgához, aki ápolónő lett a szegedi klinikán. A harmadik testvér, Gyula bácsi, kiesett a családból, kertész lett valahol az ország másik felében. Úgynevezett értelmiségi származású csemeték a múlt században.

Nagyanyámnak tovább kellett állnia Szegedről cselédnek, mindenesnek. Nagyapám még bocsánatért utánuk ment. Nem sikerült visszavinnie őket, de velük indult vándorútra.

Észak-Magyarország következett. Vajon miért szaladtak ilyen messzire? Nagyapa vasúti alkalmazottnak állt a gyönyörű írásával. Akár kalligráfusnak is elmehetett volna. De az ital folyvást keresztbe döntötte az úton. Felállt, újra lendült, és megint. Végül is valahányadik állásvesztés után visszakullogott Dorozsmára. Gondolom, keserves elhatározás volt. Borzasztó lehetett felkészülni az újabb családi ítéletre, a félreállításra, arra a bélyegre, hogy semmire nem alkalmas.

Még mesélőkedvű nagyanyám sem szólt soha arról, írt-e, találkoztak-e? Rémlik, többször kérlelte, térjenek haza. De már akkor hova? Pesten is nehéz volt a gyerekekkel, Dorozsmán meg reménytelen.

És elérkezett az öregkor. Már nagyon-nagyon nehéz lehetett a magány. A testvéri közösségből kilökve, minden családi ünnepségből kimaradva a szégyen miatt! Anyám és nagybátyám, tehát a gyerekei esküvői fényképein ott látom, de nem látom az ő apjának és testvéreinek családi fotográfiáin!

Én csak kevéssel a halála előtt találkoztam vele az után a dorozsmai „villámvizit” után.

Minden ősszel a postás egy gondosan összeszögelt faládikát hozott Dorozsmáról. Miután kietűk a tartalmát: almát, szőlőt, mogyorót, mandulát, olykor Jolánka néni házi tarhonyáját vagy levesbetéteit, anyám beleültetgette a futó hajnalkákat, amelyek vidáman emlékeztettek nagyapámra az ablakban villogtatva kékjeiket.

65 éves korában feljött Pestre a család után. Egyik gyereke sem fogadta be. A fia ötödmagával két szobás lakásban lakott, a Néném édesanyjával egy szobásban, mi hol másfél, hol két szobásban. Nem ült össze családi tanács, mi legyen. Nem szólt Nagymama sem. Csak Néném kifakadására emlékszem, hogy „Most jön? Húsz éven át kínlódtunk nélküle, nem segített! Elitta az életét. Hát most menjen, ahová akar!”

Valamit hallottam, hogy beteg is, rossz a szíve. Anyámnak nagyon fájt az apja kitaszítoottsága, könyörűletes szívével néha egy-egy éjszakára befogadta. Időnként bekopogott a Szondy utcába, a harmadik emeletre, anyám eléje tette az ötvenes évek szűkös vacsoráját, én meg elnéztem, hogyan kell a tökfőzeléket késsel-villával enni kihűzött derékka ülve a konyhai hokedlin.

Éjszakai portás volt valahol a külvárosban, munkásszálláson lakott. Ekkoriban telepítették ki az öccsééket, Józsi bácsiéket, mint osztályidegent, kulákot, kizsákmányoló magántulajdonost Tizsaszentimrére. Az üzletet államosították. Talán a betegségén túl ezek a sodrások is kény-szerítették, hogy megkeresse a családját Pesten. De az is lehet, nem élni jött, hanem meghalni - közöttük.

Keskenyarcú, kékszemű, huncut mosolyú öregember volt, arcán ezer ránc, de a tartása egyenes, mint nagyanyámé, szikár, keskeny kezű, olyan igazi úri megjelenésű bácsi volt még akkor is, amikor az alkohol, a szíve és a keserves esztendők már tönkre gyalázták. De hisz nem is volt öreg! 66 évesen halt meg. Alig volt idősebb, mint most én.

Egy nap anyám nem engedte el az éjszakában, mellettem aludt a kinyitott rekamién. Úgy tettem, mintha aludnék, pedig nem mertem elaludni, mert anyám sűgva kért, figyeljek rá, és ha rosszul lenne, ébresszem fel őt a másik szobában. Riadt voltam. Végűl nem ébredtem fel a rosszullétére, a levegő utáni kapkodására, csak amikor ő rázott fel, menjek már anyámért és a gyógyszerért! A feje kék volt, felpuffadt, fogatlan szája küzdött a levegőért.

Még néha rá tudtak rávenni, hogy vele aludjak. Aztán nem jött. Nem tudtuk, miért. Anyám aggódott. Napok múlva érkezett a távirat, hogy meghalt a kórházban.

Máig emlékszem félmosolyú, sima arcára a koporsóban.

A temetést Nagyanyám intézte. A betegtársak neki mesélték, hogy mennyire várta a gyerekeit! Négy gyereke van, emlegette, két lánya és két fia. Apám került fiaként a szívébe. Hiába várt, senki nem ment. Kiderűlt, hogy utolsó üzenetét elfelejtették bedobni!

Ha többször találkoznánk, ha nem vagyok gyáva, ha nem lesz mellettem rosszul éjszaka, megszerettem volna. Így idegen maradt. A nagy családi elhallgatások miatt is majdnem kiesett az emlékezetemből. Ősöm, akiről alig tudok valamit.

2006. november 28.

Itt ülök vásárlás utáni békés pihenésben, grafilogikázom az íróasztal mellett, rám süt a késő őszi nap, jólesik. A rádióból Beethoven zongoraversenye szól. Minden nyugodt és békés. S hogy mégse legyen minden annyira békés, nyilván Mikulás apropójára eszembe jutott Molnár Miklós, aki hittél s vélt szerelemmel fészkelte be magát a szívembe anno 1992-ben, idestova 14 éve, kit akkor nehezen, de azóta tökéletesen elfeledtem. Hát most eszembe jutott. Olykor nem hagy békén a kíváncsiság, mint most, és gondoltam, írok neki. Meg is fogalmaztam, itt ül a cetli az orrom előtt.

Amint rajzolgatom a rejtvényt, képzelődöm, hogy esetleg tényleg megírom. Ha Katától tudomást szerezhetek a hollétéről. Vagy felhívom. Ugyan minek? Kicsit beszélgetni. Milyen jó lenne, ha valaki néha megkérdezné: „Hogy vagy?” Még azt is hozzáképzem, amennyire egykor házatlan-hontalan ürge volt, hát hogy itt az a hodály... És hogy akkor nem lennék egyedül. Amikor szívbajt kapok: erélyes dörömbölés előttem az ablaküvegen, egy arc kék szemmel, fehérén repkedő pár szál hajjal. Jóska vigyorog rám, bejön, megáll a nyitott ajtóban, amitől gutát kapok, hiszen a meleg meg a szúnyogok gyorsan helyet cserélhetnek, és rám dörög:

- Mi van? Ki fog kitúrni innen? Két kezemmel épített lakosztályomat másnak játszánád? Hát nem elég neked immár 57 éve tartó hódolatom? Ha? -

- Úristen, Jóska! Csak úgy kószált az agyam. Magam sem... -

- Dehogynem! Egészen komolyan gondoltad, tudom. Meg is beszélted alaposan Katával! Én emlékeztek? -

- Tényleg - jutott eszembe, és ránéztem kutatva, hogy vajon honnan tudja ezt is, meg azt is, és egyáltalán? Miért nem vagyok én biztonságban ez elől a pasas elől, aki idefészkelte magát, és most még a gondolataimat is számon kéri? Affene! Rá is mordultam mindjárt:

- Ha még semmi nem történt, minek izgatod magad? Éhes vagy? Lehetne tán ebédelni - ütném el a dolgot, hisz tényleg! Nem gondoltam arra, megférnének-e, és hát ugye, illenék megkérdezni, mielőtt komoly dologba vágom a fejszémet a hátsó traktussal kapcsolatban. Vagy tán nem is olyan komoly?

Volt min tűnődni a leves kanalizása közben, meg hát Jóskát is miért bántanám meg? Nem zavar, és mindig akkor állít be, ha szükséges. Amikor magam alá pottyanak egy kicsi pillanatra, vagy elgyengülök a magány cepelésében. Mintha tudná. Mintha tudnám, mikor kell és kire gondolnom erősen, hogy megjelenjen. Hogy oldjon. Hogy oldódjak.

Megsimogattam sima tar fejét, mert hajszerű valami csak ott körben, hátrafelé lengedez a fején, mint apámnak, hát épp úgy kapja el a kezem is egy lány puszira. Jaj! Csak még egy teríték, és Apa is jöhetne az asztalhoz harmadiknak! Hát tényleg: kell még ide valaki egyáltalán? Nem szeretnek elegen?

2006. november 29.

Olyan bölcs, rezignált és józan voltam tegnap. Hiába! Meg sem írtam, el sem küldtem azt a levelet, épp csak megkérdeztem Katát, és máris itt van!

Meg sem ismerném már, ha szembe jönne velem az utcán. Több mint tizennégy éve! Csak nagy, széles karimájú, fekete kalapjáról, hórihorgas magasságáról, rövidlátó pislogásáról. Az idő „barázdáit” bele sem kalkuláltam.

Beleszédültem a gondolatba, hogy esetleg lehetne mellettem valaki - képletesen vagy valóságosan, mindegy akár. Leveleznénk. Vagy olykor felhívna, felhívhatnám. A többi köd és tél és jég és valószínűtlen képzelgés, szinte kár foglalkozni vele, de nem tudom abbahagyni, pedig kihűl a tojásom, elsétál a vacsorám.

Azt hiszem, megint elképzelek valamit, és amikor esetleg szembesülnék a valósággal, nagyon megütköznék, tán meg is sértődnék. Vajon mit akar velem Baba? Megérem, hogy elfogadom egyszer azt, hogy úgy, mint az ember másik fele, úgy nem tartozom már soha senkihez?

Tartoztam valaha is egyáltalán? Tudok-e viszonzni egyáltalán? Ki tudok-e bújni önzésem kényelméből egyáltalán?

Miért, vajon miért válaszolt, és írt, és hívott, és jött? Nem miattam, tuti! Mindegy! Ha akarja, ráhagyom a házat. Úgysem kell senkinek. Megvásárolom a lelkét. Mint a Sátán. Csak az kell nekem! Egy gyöngéd, kezes és figyelmes Lélek, aki megtanít, hogyan kell viszonzni.

És most itt ül velem szemben. Néz és hallgat. Mint ott, mint akkor. Kiszedett belőlem mindent. De most mit mondjak neki?

- Mire vagy kíváncsi? -

- Rád. -

- Szép. De nem tudlak kielégíteni. Ahhoz túl sok idő kellene, és annyi sem volna elég. -

- Vagy csak egy pillanat, ha jól kapja el az ember, nem? -

- Talán. Nekem az is sokat mondana, ha elmondanád, hogyan szántad el magad, hogy ide gyere. Úgy tűnik, mintha tartozást akarnál leróni. -

- Ha visszakapcsolunk 14 évet, talán. Ám azt hiszem, értelmesebb volna nem folytatni, vagy legalább nem utalni arra a néhány napra. -

- Azt higgyem, feledve? Azóta én is bírálát alá vettem azt a néhány napot. -

- Tudod mit? Itt hagyjuk abba! -

- Oké. Mit csinálsz? Mit írsz? Írsz egyáltalán? -

- Csinálom. És te? -

- Nekem nem muszáj, nem vagyok író. -

Rám nézett, mint aki alaposan szemügyre vesz. De nem kért értelmezést. Nyilván egyértelmű. Neki. Nem tudtam, mivel oszlassam el a csendet. Végül ő szólt:

- Beszélgetni akartál. Hát nosza! -

- Miről? Mivel lehet elkezdni, ha nem tudunk egymásról az égvilágon semmit? -

- Az elejéről. Kezd az elejéről! -

- Az nem beszélgetés lesz, hanem monológ, igaz? -

Szó, szó. Mind a ketten éreztük, hogy nemigen van mit mondanunk egymásnak. Engem feszélyezett, hogy eleve eltiltott a régi história értékeléséről. Lezáratlan maradt. Ahol tabuk vannak, ott nehéz az őszinteség.

Persze, nem tudom, neki mit jelent az őszinteség. Meddig tart a határ? Mert nálam nincs határ, eléggé pörére vetkezem mások előtt még most is. Néha még az itteni „jó falusiakat” is megbotránkoztatom. Ha mérlegelni kell, mit ér? Megéri-e a magány némasága ellenében ez a féligazakat engedélyező közlékenység?

Aztán meg ott van a 14 év. Tele történésekkel, amelyek mint motivációk érdekesek. Ugyan honnan kell kezdeni? Miklós ugyanezeket gondolhatta, mert sokára válaszolt:

- Igaz. De valamilyen alapot csak kell teremtenünk. -

- Túl hosszú. -

- Ha el sem kezdjük, nem tudjuk meg, érdemes-e belemásznunk. Valahogy dűlőre kéne jutni, ha már ennyit kocsikáztam idáig. -

- Milyen gyakorlatias vagy! Apropó: ennél-e, innál-e valamit? -

- Jó. Odázzuk el! -

- Így úgysem lehet folytatni! Lépjünk egyet! Mit iszol? Akarsz még ma vezetni? -

- Itt alhatnék? -

- Persze. Itt látható egy fekhely. Az én ágyam arrébb van. Csak egy a gond, hogy ajtó, az itt nincs. A fürdőn sincs, a vécén sincs, a konyhán sincs. Intim egyszemélyes ház. -

- Jó kis ház! Maradok. De továbbra sem iszom alkoholt, enni viszont tudnék valamit. -

- Még jó, hogy általában 3 napra főzök. Tán elég lesz. És nem vagy válogatós, ugye? -

Így kezdődött. Sokáig beszélgettünk aztán. Felszínes dolgokat, apróságokat, semmi komolyat. De nagyon-nagyon jó volt, hogy így esett, hogy nem akartunk többet sem adni, sem kapni, mint ahogy adódott. Ha a látogatás előtt hív, végigizgultam volna, amíg ideér, tehát így jobb! Okos fiú. Elég lett volna egy levél is. De ha ír, mit írt volna vajon?

No, akkor legközelebb elképzelek egy levelet.

2006. december 2.

Széleskarimájú, fekete kalapban, kopott kabátjában megy a szombathelyi posta felé Miklós, mert hát mennie kell. Ki tudja, mikor mit kap kézhez, egy szerződést, egy postautalványt, egy korrektúrát. Ki tudja? Fúj a szél kegyetlenül, a tél is lassan beköszönt, vékonyka a kabát, és a kocsit nem gyújtja be két kilométeres sétáért. Kell a mozgás is persze, meg hát a benzin.

És van posta! Számla, no igen, a banki elszámolás, no igen, és még valami. Ki ez? Uramisten, ki tudja az elérhetőségemet? - morfondíroz. - És ha tudja, kitől?

És áll a levéllel a kezében, kibontva, még ott az utcán. Megvan a feladat. A tisztesség úgy kívánja, hogy válaszoljon. De mit?

Van rá x napja, de előbb-utóbb ki kell találni, hogy se hús, se káposzta, se kecske, szóval senki ne sértődjön meg, és ezzel a tizenéve elaludt üggyel kapcsolatban a spinét se sértse halálra, hisz azóta még öregebb lett, és egyáltalán. Van neki elég baja a hétköznappal, a gyerekekkel, a pénztelenséggel, a nőkkel. Még ez is!

Forgatja, és felfigyel a címre, ahová küldené. De hisz ez nem Pest! Ha az, akire gondol, falura költözött? Hol van ez a Nagyfüged egyáltalán? És mit keres ott?

„Hogy az emberek milyen furák és kiszámíthatatlanok!” - ez az egyetlen gondolata, és ez volt, ami arra készítette, hogy nekiüljön annak a nyavalyás levélnek. Merthogy a telefonszám itt hiába, nem fog ő egy ilyen hülye kalandért beszélgetési díjat kidobni az ablakon, pláne, hogy azt sem tudja, mit mondjon ilyenkor. Mert hát beszélgetőpartnert keres, ha csak azt, de hisz már alig totyoghat, mást csak nem? Minek néz? Dzsigolónak? Szóval „beszélgetni”! Telefo-

non! Azt nem! Jöhet a papír. A szép, fehér papír, és a gondos kézírás! Eddig jó. De hogyan kanyarítsa, formázza?

„Kedves Mária!” - eddig megvan. A többi legyen közhely. Hogy hát milyen jó, hogy írtál, mennyire örülök. Biztos mondani akarsz valami fontosat, különben miért is írnál ennyi idő után? És hogy milyen kár, hogy ekkora a távolság közöttünk! Egy fél ország! Hát a beszélgetés, ugye drága, meg hát annyi a tennivaló. És különben semmi különös, ami érdekelhetne téged, kedves Mária. És amúgy meg épp eleget kell írnom ahhoz, hogy utáljak levelet írni. De persze, néha-néha. Hát válaszolok, ha te szeretsz írdogálni. És egyébként hogy kerülsz arra vidékre? Persze, ha párod volna, nem akarnál épp velem beszélgetni, no. De nem, ezt nem lehet leírni! Atyaisten! Beleköptek a békességembe, pont most, amikor le kell fordítani azt a 3000 oldalas szörnyűséget a napi kenyérért!

És nekiült. Inkább bármit, csak ne kelljen telefonálnia! Csak ne kelljen találkozni! Úristen! Mit kezdjen egy olyan hisztis nővel, amikor amúgy is elege van mindenféle lötytyedt nőszemélyből, akikkel el kell hitetni ezt-azt, mert nehéz az élet. Ha már nem lép ki belőle...

És megírta.

2006. december 4.

„Kedves Mária! Örültem a levelednek, bár voltaképp nem talállok magyarázatot, miért írtál?

Nagyon sok idő telt el a találkozásunk óta, ahhoz túl sok, hogy egy aligvolt kapcsolat fel-eleveníthető legyen. Nem gondolod? El sem tudom képzelni például, hol és hogyan beszélgethetnénk? A beszélgetéshez közös élmények kellenek, ilyen pedig kettőnk között alig van, és ami van, az olyan távoli, alig látható már, talán jobb is volna egészen elfelejteni! Már bocsáss meg, de az évek rajtam bizony nyomot hagytak, és nincs meg a bátorságom ahhoz, hogy belevágjak egy tulajdonképpen ismeretlen kapcsolatba.

Persze jó volna találkozni veled, de az ország ellentétes felein élünk, sok száz kilométerre egymástól. Az is igaz, hogy a távolság sok mindenre lehetőséget ad, például kizárja az összefüggés rémeit. Egy levelezős kapcsolat kialakulása is egyfajta felelősséggel jár egymás iránt. Nem?

Az udvariasság kötelez leveledre válaszolni. Azt sem utasítom el, hogy „beszélgessünk”, ha ennek módját találod.

Szeretettel üdvözöllek

M Miklós”

2006. december 7.

Nyugalom bennem, derű, biztonság, béke. Mintha itt lenne.

Igazából nincs, igazából nem írt, nem telefonált. Igazából.

Mégis jelen, mint a többi holtak. Mint Baba, akinek a tenyerén élek. Mint akik szeretnek, becéznek, melegítnek. Mint a lélektársak, akik zümmögnek, körülvesznek, tanácsot adnak, segítenek, rossz kezemre vigyáznak, helyettem öltögetik a párnára a virágokat.

Nyugalom van bennem hát, derű, biztonság melege, béke.

Olykor elmosolyodom. De még nem szólítom meg. Szokja csak az ittlétet!

2006. december 13.

Miután kivettem a postát a ládából, s miután fel is bontottam, el is olvastam, le is lombozódtam, haragra is gerjedtem, rettenetesre, hátramentem, hogy bánatomban megtöltssem a szemetes kukát a tavalyi lombos-száraz gallyakkal. Ott sepert Lili, rám nézett, és mindent értett.

- Ne válaszolj! Nem tudsz olyat írni, ami ne lenne megalázó - suttogta, és megállt. - Nem érdemli meg, hogy kikiabáld neki a magányosságodat! Félt. Nehogy szembesülnie kelljen saját magával, a koldus önzésével. -

Lili szemeteslapátra szedte a lehullt leveleket, beleszórta a kukába és kilibegett. Rojtos kendője bojtjai a fenekén ugrándoztak. Elmosolyodtam. Hát kell ennél több nekem?

„MOLNÁR MIKLÓS: A kedvesség forradalma

(eredeti írás M. M.-tól)

Az Ohio állambeli Cincinnati-ben a hatvanhárom éves Sylvia Staytonnak bíróság elé kellett állni előre megfontolt, körmönfontan kitervelt jócselekedetért: pénzt merészelt dobni lejárt parkolóórákba, hogy az ott álló autók tulajdonosait megóvja a bírságolástól.

Az elvetemült asszonyságot, akinek egyébként tíz unokája van, tetten érték, amint pénzürméket hajigált a parkolóórákba - a városi közalkalmazott figyelmeztetése ellenére, aki valamilyen obskúrus rendeletre hivatkozott. A jótékonykodó nagyit megbilincseltek és letartóztatták. Sylvia Stayton az elleni indult eljárás során népi hőssé magasztosult; az újságok címdalán csak így emlegették: „Nagyi, a parkolók őrangyala”. A megsegítésére létrehozott „törvénytelenesség-ellenes alapba” 350 dollár gyűlt össze pillanatok alatt, és az egyházi szervezet, melynek tagjai suttyomban maguk is rendszeresen pénzt dobálnak lejárt parkolóórákba, ilyen felirattal hozott forgalomba pólóingeket: „A kedvesség vétkében elmarasztalt Sylvia Stayton”.

Mivel hatósági személyt akadályozott meg kötelessége teljesítésében, vagyis a parkolási büntetőcédulák kiállításában, kilencven napi elzárásnak és 750 dolláros bírságnak nézett elébe. Az esküdszék végül is felmentette a rendzavarás vádjáról, a törvényhatósági bíró viszont minden indoklás nélkül 500 dollárra büntette. Sylvia ügyvédje kijelentette: „a parkolók őrangyalát” megviselte ugyan a bírósági hercehurca, ő azonban tapodtat sem tágít, és a jövőben is „etetni” fogja a parkolóórákat.

Nem magányos hősről van szó, hanem egy amerikai mozgalomnak, „a kedvesség forradalmának” egyik szorgos aktivistájáról. A történet 1982-ben kezdődött, amikor a kaliforniai Sausalitóban Anne Herbert, a mozgalom elindítója ráfirkantotta egy éttermi sörasztára: „Kedvesnek lenni ösztönszerűen, találomra... Szép spontán cselekedeteket hajtani végre...” Az ötlet eleinte autók lökhárítójára ragasztott matricákon terjedt, aztán dagadni kezdett, mint a hólabda, és mára valóságos népmozgalommá terebélyesedett.

„Az én vallásom igen egyszerű - mondja a Dalai Láma. - Az én vallásom a kedvesség.” Naponta százszor, ezerszer, „fű alatt”, a lehető legtermészetesebben gyakorolnunk az ösztönös kedvességet, ott, ahol éppen vagyunk, nem várva semmilyen „mesterre” vagy gurura - ez a mozgalom alapeszméje. Abból a felismerésből fakad, hogy a gondoskodás, az egymással való törődés: reflexviselkedés. Mert hiszen ha el talál sz csúszni, feléd mozdul a kezem. Ha látom,

hogyan elakad egy autó, odamegyek, és segítek megtolni. *Élek, tehát segítek.* „Nagyobb és különbség vagyok, mint hittem. Nem tudtam, hogy ennyi jószág rejlik bennem”, írta Whitman.

Spontán kedvességekkel számtalan módon segíthetünk embertársainkon.

Félórára beülünk egy orvosi váróhelyiségbe vagy a bíróság folyosójára, és mindenkihez kedvesek vagyunk.

Elhanyagolt közterületen fát ültetünk.

Amerre csak járunk, felszedjük a járdáról a szemetet.

Átadjuk az ülőhelyünket.

A pénztárnál előreengedjük a mögöttünk állót.

Sportrendezvényen mindenkit, aki velünk egy sorban ül, meghívunk egy üdítőitalra.

A fagylaltozóban fizetünk egy pluszgombócot az utánunk jövő tíz gyereknek.

Ha tudomásunkra jut, hogy szomszédságunkban beteg és/vagy idős emberek élnek, felajánljuk, hogy elintézzük a bevásárlásaikat.

Táviratot, levelet vagy faxot küldünk valakinek, csak úgy találomra, és nagyrabecsülésünkről biztosítjuk.

Szóba elegyedünk egy ismeretlennel, egész lényünkkel figyelünk rá, és semmit sem akarunk, semmit sem várunk.

Gyakran fakadunk nevetésre, a mosolyunkkal soha nem fukarkodunk.

Sütünk egy tepsis almás pitét, és letesszük egy idegen ház küszöbére.

Észrevétlenül becsúsztatunk egy ötezerest megszorult ismerősünk vagy egy ismeretlen zsebébe.

Sütünk egy adag fánkot, vagy veszünk egy nagy doboz csokoládét, és bevisszük a legközelebbi hivatalba, hogy az ott dolgozóknak ajándékozzuk. Vagy odaadjuk az utcasarkon lézengő srácoknak, az újságárusnak vagy a levélkézbesítőnek.

Különösebb ok nélkül hatalmas csokor virággal állítunk be valamelyik szomszédunkhoz.

A volán mellől rámosolygunk a mellettünk elhúzó rendőrautó vezetőjére.

Munkatársainkat a hátuk mögött dicsérjük.

Ha főnökök vagyunk, reggel egy csésze kávéval kedveskedünk a titkárnőnknek.

Összeszedünk egy halomra valót a legjobb ruháinkból, és rászorulóknak ajándékozzuk.

Névtelenül nagy összeget adományozunk egy jótékonyági egyesületnek; munkahelyünkön adományokat gyűjtünk.

A spontán kedvességről szóló legszebb történeteket elmondjuk barátainknak, és megírjuk a helyi újságban.

Ha mozijegyért állunk sorba, kiválasztunk valakit a mögöttünk állók közül, és kifizetjük az ő jegyét is, de lelkére kötjük a pénztárosnak: nem leplezhet le bennünket.

Levélben tudatjuk egykori tanárunkkal: amit tőle kaptunk, életre szól.

Fellapozzuk a telefonkönyvet, vaktában kiválasztunk egy nevet, és üdvözlőlapot küldünk a címére.

Rideg környezetekbe némi szépséget próbálunk belopni, például a rendőrségen felejtünk egy cserép muskátlit.

Ha a sávunkba akarnak fonódni az autópályán, lassítunk, közben nyájasan mosolygunk és integetünk.

Vendégül látunk egy koldust vagy egy költőt.

Ha gyakran visz el utunk egy gyönyörű kert mellett, írott üzenetben tudatjuk az ott lakókkal, hogy a kertjük milyen sok örömet szerez nekünk.

A helyi rádióban küldünk egy dalt mindazoknak, akik a nap folyamán idegenekre mosolyognak.

Hirdetést teszünk közzé a helyi újságban, és köszönetet mondunk egy fának, parknak, folyónak, domboldalnak, naplementének, amelyről felüdülést és lelki vigaszt kaptunk.

A kedvesség forradalmárai szerint, ha engedünk szívünk belső készítetéseknek, egyre jobban kivirágzik bennünk a spontán jóakarat, és lassan megváltozik körülöttünk a világ. A kedvesség vétkébe kellene esnünk csakugyan. Ehhez azonban rendületlenül hinnünk kell abban, hogy számítunk; hogy fontos, amit teszünk.

Bárcsak Magyarhonban is szárba szökkenne a közkedvesség! Általa csodákat művelhetnénk: mindnyájunk otthonává tehetnénk gorombaságba, nemtörődömségbe és gyűlölködésbe süllyedő országunkat. Polgártársak, ez legyen hát a jelszavunk: *kedvességgel a hazáért!* Ha nyájas, nagylelkű érzülettel viseltetünk önmagunk és felebarátaink iránt, állhatatos, angyali mosolygásunk tán még kedvességben barbár módon szűkölködő kormányainkat is eltakarodásra bírja.

Hitten hisszük, hogy a 21. század forradalma a kedvesség, a szolidaritás, az öröm, a játékoság, a kibimbózás, a virulás forradalma lesz, és megszabadít bennünket attól a néma kétségbeeséstől, amelyben az emberek nagy többsége tengeti életét. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata azontúl egyetlen mondatból fog állni: *Minden embernek joga van az orgazmikus fogantatáshoz.*

Kedves Mária,

Levelére ez és ennyi a válaszom; kérem, érje be vele!

Üdvözlí

Molnár Miklós”

És rájöttem: későn születtem. Igazából Lilivel vagyok rokon. Széplélek a biedermeier korból. Vállaljam hát magamat végre!

És közben Jóska kezeit tördelte, nem szólt, nem említette, hogy tudna valamit valami megérkezett válaszról, de folyton magam körül éreztem. Például abból, hogy ami kiesett a kezemből szokott ügyetlenségem folytán, az szép lassan visszalebegett. Vagy legalábbis el tudtam kapni földre esése előtt. Ilyenkor nagy sóhaj mellettem, és tudtam, most Jóska örül, hogy sikerült segítenie.

2006. december 21.

Örült elánnal rohanok a járdán. A megrakott bevásárlókocsit ellopva cígölöm haza a karácsonyi kajának valót, túl a körülményes kiszolgálásokon, válogatásokon, pakolásokon, örülve, hogy vége. Most aztán haza! Amikor nyöszörgést hallok a járda szélén túl, a bokrok alatt. Lehajolok: egy picire aszott nő aprómintás selyem fehér ruhában összezsugorodva fekszik az oldalán, kezei vörös csontvázkezek. Kérdem, segíthetek-e? Felnyög. Kérdem, fel tud-e állni? Megint nyöszörgés a válasz. Segítek. Pihekönnyű. Felemelem, és beteszem a csomagok közé a kocsiba. Hazatolom. Pakolok kifelé, ahogy szoktam vásárlás után, azt a szegényt meg ottfelejtettem. Újabb nyöszörgést hallok és olyan hangot, mintha víz csepegne, pontosabban szájjal utánzott pikk-pikk-nek hangzik. Erre tűnik el a szememből az álom. Első utam a mobilhoz vezet, bekapcsolom. Azonnal megszólal: „Kónya Jutka vagyok. Anyu kórházban. Eltörte a lábát. Elesett a könyvespolc előtt.” Nem válaszoltam neki, hogy tudom, már szólt...

SAJÁT AGÓNIA

2007.

2007. január 9.

„Álomperiódusok”. Ez lehetne a cím, ha címet adnék töprengéseimnek. Vagy inkább „Tükörperiódusok”? Valamit tükröznek az álmok. De mit?

Egy időben egészen világos volt a jelentésük. Pályaudvarok, kongás, nyüzsgés, felszállás, felpakolás, vonat, mindig ugyanaz: faburkolat, kicsi ablakok, mint a múlt században, vagy kabinokra tagolt, tele utassal, megy vagy áll, ha megy, nem tudni, hová, ha áll, miért? Gyaloglás forró, aszfaltos utakon, nem tudom, hol vagyok, és várom, valahol kibukkan valami ismerős jel. Repülőtér, ahová időre kell odaérnem, de se busz, se villamos, vagy nem oda megy, vagy rossz járműre szálltam, és tudom, a repülő nem vár rám, vagy a repülőtér nem lehet elérni: egy tölcser fölött lebeg, mint az a bizonyos kereszt, ami szintén egyik álmomban mered a hegy oldalában kiszakadt hatalmas tölcser legmélyéről. A repülőtér is így lebeg talajtalanul egy tölcser fölött, mint egy úrállomás. Még soha nem jutottam be, bár mindig úgy emlékeztem álmomban, hogy volt, amikor bejutottam, és eszembe jut egy név: Párizs. Mintha csak és kizárólag Párizsba akarnék eljutni.

Utazások kényszeres követelményekkel, amelyeken nem tudok változtatni. Soha nem érek oda, ahová elindultam, holott tele vagyok ideges törekvéssel. Hálistennek azonban mindig felébredek.

Ahogy leköltöztem Fügedre, megszakadtak az utazások. Soha többé nem álmodtam utazással. Legföljebb liften vagy lépcsőn mentem, többnyire rengeteg-emeletes felhőkarcolók belsejében, ahol tudtam, hogy van egy szobám. Volt már ez a felhőkarcoló szálloda, orvosi rendelő-intézet vagy hivatal, de a páternoszter ugyanaz, a lift is, legföljebb nem egy van, hanem több, és legföljebb az épületen belül lehetne eltévedni, de ilyen soha nem történik.

Mostanában az álmok helyszíne épület, igyekszem benne valahová, és ismeretlen népek nyüzsögnek mindenütt. Általában.

Aztán nem ismeretlenek. A középpontban valaki. Tudom, hogy ki, vagy csak ébren jövök rá. Olykor hasonlít, olykor nem. Többnyire férfi, és többnyire tudom, hogy szeret. No, de ez nyilvánvaló. És a valaki mindig más. Vannak persze visszatérő társaim, álomtársak, de sokszor meglepő alakok állnak mellém.

Legújabban az épületek, belső, hatalmas csarnokok, lépcsőházak, folyosók labirintusát felváltotta egy ház- vagy lakásbelső, ami mindig üres. Lehet több szoba. Látom a csupasz falakat, tiszták, fehérek, vagy piszkosak, épp takarítom, látom a padlót, fényes parketták vagy felszakadt, ócska padlók. Üresek. Valaki van ott velem, de nem látom. Többnyire Bandi.

Legutóbb egy ilyen üres lakásban Béci volt. A hangját hallottam ébredéskor hajnaltájt, ezekre a megnyugtató hangsúlyokra ébredtem csak úgy, nem szívveréssel. Még soha nem álmodtam vele, és régóta nem is gondoltam rá, szinte alig bukkan fel az emlékeim között, nem tudom, miért nem, hiszen szerettem, jó haver volt. Talán mert csendesén visszahúzódott, nem adott jelt magáról, nem is kerestem. Ott volt Pipi temetésén, aztán Bandi temetésén. Mind a két alkalommal mint támasz, mint megnyugtató erős kar. Azután eltűnt. Felhívtam délelőtt még álomittasan, beszéltem vele, és mintha folytatódott volna az álom: megnyugtató volt, biztatóan kedves. Tudom, rá számíthatok. Tudom, megint megfogná a karom egy temetési menetben. Vajon eltűnik-e? Vajon hagyjam-e, hogy eltűnjön megint? Vagy érezhetem nyugodt örömmel, amit tegnap az álom és a beszélgetés után éreztem, hogy valakit megtaláltam.

És ekkor lelkiismeret-furdalással jut eszembe Janó, aki szinte folyamatosan van, létezik az életemben.

2007. január 18.

Piroska napja van! Akkor nem véletlen, hogy levélíráshoz fogok.

„Édes Bélám! Béci!

Írok hát, nehogy azt hidd, álmodtál. Igen, én telefonáltam neked a minap!

Van időm és módom újraélni az elmúltakat, bár, ha akarom, ne nem, előjönnek. Bizonyára így keveredtetél az álmomba. Mivel nincs, aki kiverje az éjszakai hangulatokat belőlem, hát nappal is őrzöm tovább. Így történt, hogy felhívtalak.

Örültem a hangodnak, ami épp olyan higgadt, megnyugtató és kedves, mint volt. Gondolom, belül sem változtál sokat!

Ugye szeretnél visszaszabújni a barlangodba megint, mint 20, meg 15 évvel ezelőtt? De most nem hagyom! Ennek a levélnek ez a második számú indítéka.

Miért is hagynám? Amikor körülöttünk egyre kevesebben vannak, akikkel egyszer valamiféle közösségbe került az ember. Lehetne akár barátságnak is nevezni. Mindenképp több, mint egyetemi együtt-évek! Még mindig azt hiszem teljes hittel, hogy nemigen lehet ezeket a szálakat (L. Ottlik: Iskola a határon-nak a végét!) véglegesen eltépni. Én általában képtelen vagyok felejteni: teljes intenzitással élem a múltamat. Szóval az évek és a magányosság folyamán az ember arra is rájön, hogy nem minden kötőszál igazi, sok közöttük a hamis. Ezekből aztán kicsit fájón, de elbúcsúzik az ember, s így marad/na lassan szálmaga. De körül-néz a 65 éves, és leül, és telefonál és levelet ír. Amint látod.

Béci! Hogy ne maradjon kósza képtelenség az egész, azon töröm a fejemet, hogyan tovább? Minden bizonnyal egyszer találkozunk kell, de főképp alaposan ki kellene beszélgetni magunkat! Ugye? Nem hiszem, hogy végleges ez a „barlangi” taktikád. Igaz, bennem is működött valami ilyesféle, ami messzire űzött, hát megértelek. De nem tudom elképzelni, hogy ne szeretnél kissé megifjodni a közös emlékektől egy jó kis duma során! Valahogy az ember szívesen tépne egy parányi és átmeneti rést azon a vákuumrétegen, amit az évek során maga köré teremtett. Így, elfelé...

Ez van.

Egyébként megnyert engem az a kínai (ha jól hallottam a nevét: Tang Don) zeneszerző azzal az „Első császár” operájával, amit a MET-ből hallgathattam a rádión szombat este. Gondoltam rád, tán te is épp hallgatod.

No, ez már az utóirat volt!

A szövegládát zárja,
válaszodat várja
a régi szeretettel

Mari”

2007. január 21.

1. - Felismerted végre, miért választottad öregségedre ezt az életformát? Vagy még mindig nem nyilvánvaló? -

2. - Talán igen. Komisz dolog ám olyan nyersen megfogalmazni, ahogyan te szeretnéd: Márhogya aki korpa közé keveredik... -

1. - Sosem akartad meglátni a hibáidat, nehogy szembesülnöd kelljen igazi valóddal. Mindennek más volt az oka, nem te. -

2. - Hogy jön ez ide? Nem mondom, jogos, de nem tartozik a témához. -

1. - Csak figyelj! Nagy hangon kinyilvánítod, hogy más a hibás, szép csendben el is hiteted magaddal. Azután gyorsan elfelejted a tényeket, amelyek pedig tükröt mutathatnának neked. Így ringatózva a lényeg felületén, a csalódások sem térítenek észre. Nem akarod felismerni igazi önmagad. -

2. - Mert nagyravágyó vagyok. A félsikereket kikerekítem teljessé, és ámítom magam hamis boldogsággal. Igen, ezt tudom. És nagyon szeretnék átlényegülni, más sorsot élni, ha ideiglenesen is! -

1. - No, itt kezdődik. Nem csak a szép kislányok hiúsága kergetett a színpad, felé, hanem az is, valaki más mögé bújtatni igazi valódat. Már akkor az igazság elől akartál kendőzködni. -

2. - Mindig más akartam lenni, mint ami voltam, ez tény. A pályaválasztásomat is magyarázhatjuk a nagyravágyás első lépésének: kitörni abból a közegből, ami anyámékat jelentette. A tanulás volt az egyetlen út. -

1. - Értelmes, jófejű gyerek voltál, miért ne? Semmi nem bizonyította, hogy az rossz lépés volt. -

2. - Mindenesetre a bizonytalanságomat tükrözte: miért pont magyar-történelem? Mert az olyan átlagos. Tán sikerül megcsinálnom. -

1. - És azután megint a színház. Legalább a közelében maradni, az vitt az Intézetbe. -

2. - Az is. Ráadásul szentelt hely volt: ha Judit ott dolgozott, és nekem is szabad oda a belépés, az egy egész emelettel vitt feljebb! Persze kezdetben csúnyán ráfáztam: a diplomámmal adminisztrátornak és gépírókisasszonynak alkalmaztak. Az évekkel későbbi színháztörténeti ambíciókat nem magam ojtottam magamba, az biztos! -

1. - Hagytad, hogy beléd ojtsák. Hedvig hitt benned, te meg erőltetted az agyadat, elméleteket loptál el másoktól, elsősorban a Katona Feritől, hamisan hadakoztál a lopott gondolatokért, amikor már a helyeden voltál a történeti fotográfiákkal. Folytassuk? Nem sikerült a 'színháztörténeti fantázia' műfaját megvalósítanod. Valahol a lelked mélyén kapisgált, hogy nem tudod megcsinálni. Persze, a kudarc igazándiból fáj. Csakhogy nem a kudarc: a megvalósíthatatlan nagyravágyásod fáj! -

2. - Úristen, milyen kegyetlenül tudsz fogalmazni! -

1. - Végre nem futsz el a szembesítés elől. Menjünk akkor tovább, hogy eljussunk ahhoz a kérdésig: miért is költöztél ide? -

2. - Ez két kérdés! -

1. - Úgy van. Mégis valahol egyugyanaz rájuk a válasz. No, rajta! Miben hittél igazából? Az írásban ugye? Amióta Hegedűs Géza azt mondta, író leszel, amióta a visegrádi gólyatáborban azt jóslták, író leszel, azóta hittél benne. Igaz? -

2. - Igaz. Akkor még hittem, és nem csak Hedvig hitte, más is biztatott. -

1. - És nem vetted észre a biztatások mögött a súlytalanságot? A féltehetségnek járó féligenléseket? Vagy az érdekből áradó dicséreteket? -

2. - Akkor még nem. Nem mertem Hernádi kaján szemébe nézni, amikor elolvastatta velem a drámám elé írt előszavát. Csak égett az arcom tulajdonképp attól, hogy ha jól értem a szöveget, az nem ajánlás, hanem burkolt, hernádisan megfogalmazott el-ítélet. De amikor a 'Színház'-nál Koltai elfogadta, akkor azt hittem, tévedtem, ez az írás tényleg engem dicsér. -

1. - Ilyen véletlenek sodortak végig a megjelenni-akarás útvesztőin. Még sajnállak is miatta! -

2. - Évtizedekig tartó folytonos sértettség. Szar volt. Bandi is mindig azt mondta, nem érti az írásaimat, nem ért hozzá. Neki sem volt mersze a szemembe mondani az igazat. Amúgy Bandi sokat segíthetett volna, ha egyszer nagy lélegzetet vesz. Senkinek az égvilágon, de senkinek nem volt ehhez bátorsága! Még nekem sem. Sokáig. -

1. - De még a belátáson még sem vagy túl! Ne nézz rám ilyen értetlenül! Nem számoltál még le önmagaddal: most is írsz. Ezt is leírod. Más szépen elvolna vele a szobája mélyén. Te pedig megírod. Hátha elolvassák. Legalább. Ha nem is méltatják. -

2. - Ez durva szöveg ám! Az írásban menedéket keresek, nem alkotok. A tehetséges ember ismeri a saját képességeit, s ha kételkedik, akkor sem önmagában, hanem abban, hogy amit csinál, jól csinálja-e? Én mindig saját magamban kételkedtem. Nagy különbség! -

1. - Nagy. Mégis mindig teljesíteni akartál. Ez érződött minden munkádon. -

2. - És ezért menekültem el a korábbi életformámból. Azt reméltem, egy másféle közegben megtanulom elviselni magamat. -

1. - Milyen magadat? Kit kell elviselned? Meg kellene fejtened.

2. - Ha egyáltalán fontos. Azt hiszem, már nem. -

1. - Ne akarj kibújni az elszámolás elől! -

2. - A fenébe! Dehogyan akarok! Lássuk akkor, milyen vagyok? Egy teljesen érdektelen valaki rámaggatott jellemvonásokkal, amit majd levetek a földi lét utolsó pillanatában, vagy még akkor sem, mert azoknak a tudatában, akik még egy kis ideig emlékezni fognak rám, azoknak ilyen maradok, ez a személyiség marad nekik emléke. Sajnos. Amit ki akarunk vesézni, mulékony és változó, és tulajdonképpen teljesen lényegtelen. -

1. - Szöveg! Lényegtelen akkor volna, ha nem filóznál rajta, ha nem próbálnád tisztázni, ki vagy tulajdonképp. Ez nem a lelked vizsgálata ám! Hanem a személyiségedé, a mulékony énedé. Hát rajta! Tegyük tisztába, mielőtt eldobódik! -

2. - Jó. A kulcsszó tehát a BIZONYTALANSÁG. Magamban nincs hitem, egy szikra sincs. Mindig bizonyítani akarok, hogy igen, ezt most jól csinálom. Idejöttem azzal, hogy az egész eddigi életem tévedés volt, nem voltam a helyemen. Oké. Eddig igaz. Most majd a helyemen leszek, gondoltam. És most is folyvást bizonyítok. Például hogy egyedül meg tudok birkózni a dolgokkal. -

1. - Itt a fő kérdés. Eddig csak lefetyeltünk, azt hiszem. Megtaláltam a téged régóta foglalkoztató kérdést. Ha megfejtjük, sok minden másra is magyarázatot adhat. -

2. - Jó, jó! Mire gondolsz? Konkrétan. -

1. - Emlékszel, fájt, hogy Bandi soha nem vitt be magával a tévébe. Úgy érezted, szégyell. Ő észrevette, amit te nem: hogy csak a megszokott közegedben vagy ilyen magától értetődően otthonos, például az egyetemi bandában úgy mozogtál, mint hal a vízben. -

2. - Félszeg vagyok, igen. Folytasd! -

1. - Emlékezz, amikor Bandi először vitt a barátaihoz! Máig legenda, úgy viselkedtél akkor, mint egy nyúl, szavadat nem lehetett hallani. Így viselkedsz minden ismeretlen közegben. -

2. - Persze. Nem csak úgy néztem ki, mintha kettőig sem tudnék számolni, valójában tényleg nem tudtam, annyira elveszítettem a biztonságomat idegen közegben. Ettől félt Bandi, hogy leszerepelek majd a munkatársai előtt, ahogy leszerepeltem a barátai előtt? Voltak más, hasonlóan rémes események. Szenvedtem, éreztem, képtelen vagyok igazodni. Ha megszólítottak, elpirultam, dadogtam, el akartam szaladni. Azt hittem, majd belejövök. Ám soha nem tanultam meg viselkedni. Máig feladat teljesíteni egy művelt értelmiségi szerepét. Na? -

1. - Ezzel szemben szakszervezetis korodban körömszakadtáig harcoltál az igazadért. Már középiskolás korodban is volt benned igazságérzet, ami mellett kiálltál. Ez a két dolog nem-igen fér össze. Ezt kéne megfejtetni! -

2. - Szerep volt. És tudtam a szerepemet. -

1. - Pedig ott is bizonyítanod kellett! -

2. - Hogyne! Megtanultam. Első alkalommal persze be voltam rezelve! Folyt rólam a víz, remegett a kezem. Később harcolni is tudtam. Ám egy aligismert társaságban hallgattam, mint a csuka. -

1. - Tehát nem a bizonyítás kényszeréről van szó. Valami másról. -

2. - Bizonyára. Nem volt, akit alakítsak. Nem volt ÉNEM. Most sincs. Hogy meghitt közegben kit alakítottam, nem tudom. Talán akit elvártak tőlem. Felmértem, és megjátszottam. -

1. - Hát ez így eléggé zavaros. A szerepet el tudod játszani, de akkor nem megy, ha önmagadat kell alakítanod. -

2. - Mert nincs!!! Üresség van! -

1. - Ne túlozz! Ez önkínzás. Azt akarod mondani, hogy nem vagy? -

2. - Kábé. Gyerekkorom óta várom, hogy majd belejövök a tájékozódásba, a felnőtt viselkedésbe. Hogy felismerjem mindig minden körülmények között, mit várnak el tőlem, és megfelelek. De képtelen vagyok a helyzeteket felismerni. Többnyire hamis sztereotípiákat érzékelek, amelyekbe nem tudok belehelyezkedni. -

1. - És azt hiszed, lejjebb kell állítani az általad vélt elvárások mércéjét, és akkor majd megfelelsz. Igaz? -

2. - Valahogy így. Elég volt a feszültségből! Hogy minduntalan belém csikarjon a gyalázat, mert megint hülyeséget mondtam! -

1. - Röhej! A mások vélt értékítélete feszélyez? -

2. - Utálom, de lehet, hogy így van. -

1. - És itt? Itt is így van? -

2. - Nagyjából. Nem szeretném, hogy megsértődjenek, ezért zavarba jövök kényes helyzetekben a rám törő gondolatok miatt, hogyan is fejezzem ki magam? Vagy tudom, hogy baleknak tartanak, és hagyom átrázni magam, abban ringatózom, hogy legalább nem vagyok kicsinyes. Vagy nem tudok kisgyerekek gúnyolódása elől kitérni, csak tűröm, leállítani őket nem megy. Nincs rá eszközöm. Esz is a düh önmagam iránt! -

1. - Vállald végre magadat! 65 éves vagy, itt az idő! -

2. - De kit? -

1. - Mert elégedetlen vagy önmagaddal, nem vagy otthon sehol. Félsz. Jaj! Nagyon félsz minden kapcsolattól, kapcsolódástól! Még a tejesembertől is. Igaz? -

2. - Hm. Lehet. Persze, ők is félnek tőlem. El is fut, ki merre lát. S így elmaradnak a kedveségek, amelyek olyan jól esnének olykor, nagy ritkán, hogy bele ne zavarjanak épp mélyen-szántó magányomba. Azokban a helyzetekben is buta és félszeg voltam, sokszor meg rámenős. Ha beleesek egy szituációba, végigcsinálom, ha beledöglök is. -

1. - Mint a házasságodat. -

2. - Például. Mint minden kapcsolatot. Nagyobb tragédiáktól megmentett az Isten, a kis, langyos tragédiákban meg elvergődtem magam. Közben kapdosok a Szépség után. Elmerülök szemem, fülem gyönyöreiben, még boldog is vagyok, tán szárnyalok is olyankor. És megpróbálom utánózni az Isten-alkotta szépségeket, de nem megy. Semmiféle képesség nem szorult belém igazándiból, csak félig, önáltatáshoz elegendő. Isteni mércét hoztam magammal hozományként a lelkek szállásáról, de szárnyakat nem kaptam hozzá. Olyan iszonyúan semminek érzem magam. Segíts! -

1. - Én? A másik feled? Veled sýnylődöm. Néha igazat adok, néha ellenkezem, de összenőttünk rendesen. No, sebaj! Hallgassuk ezt a jó kis Rossini-zenét, és merüljünk el a fügedi alkony szépségében ott a tapodoton, az ablakon át! -

2. - Majdcsak kitavaszodik... -

1. - ?

2007. január 23.

SORS-LÁNCOK

Csak engem foglalkoztató különös sorsokat szeretnék továbbszőni, az emberek körül az eseményeket lekerekíteni, összecsomózni, keményre döngölni, logikai láncra fűzni, és magamat boldogítani azzal, hogy a képzeletemben megélek olyan dolgokat, amikről tulajdonképpen keveset vagy egyáltalán semmit sem tudok. Vagy nem is boldogság ez? Hát mi? Izgalom, az alkotás jófajta feszültsége, amiből örömmel dúsítva mászik elő az ember.

És van még egy gyönyörűség: az első mondat. Piszkál a dolog, szeretnéd megírni, szeretnél hozzáfogni, de minden gondolat, ami eszedbe jut, suta, bosszantó, sőt, amit a legjobban utálok, édeskés. De ha megvan az első mondat, az már a maga a forma, amiben az egész leírandó dolog jól érzi magát, amibe belepaszol. Fél siker, az Isten lába, amibe kapaszkodva aztán leülhetek a gép mellé szakadatlan kopogásra.

I.

Pisti néni története

Napfényes koradélután volt. A széket az ablakhoz húzva elővettem a hímzésemet, amíg jól lehet látni. Az ablakunk nem a térre, hanem az utcára nézett, ahol a magas házak gyorsan elnyelték a lenyugodni készülő napot. Fel-felnéztem. Szerettem a szépségét, pihésen ívelő nyakát, a fejét koszorúzó vastag hajfonatát, hajlongó, kecses alakját, amint tervszerűen, fontolgtatás nélkül rakodott, szekrényből, fiókokból ki az ágyra, azután egy bőröndbe és egy jól ismert szürke vászon hátizsákba, még egy közönséges bevásárlókosár is várakozott az ágya fejénél.

Barátok voltunk, hát nem értettem ezt a szóltan akciót.

Azon a délutánon nagyon megsértettem, bántó voltam, ami nem szokásom. Azt hittem, vége közöttünk a barátságnak. Bocsánatát kértem, és reméltem, azzal rendbejött minden. Most mégis hallgattunk mind a ketten. Azért mondhatna valamit... Hogy mégis másik szobába költözik.

Én a munkámra hajoltam, s ha mégis rajtafelejtkeztem olykor, gyorsan leszegtem a fejem, nehogy kíváncsiságon kapjon. Hallgattunk, és nagy volt a csend.

Akkor is koradélután volt, tökéletes esti sötétség ült a városon. Ilyenkor szokott a vászonzsák előkerülni valahonnan az ágy alatti titkos mélységből, Edit a vállára kapja, „Mindjárt jövök, ha keresnének” szavakkal csendben kilép, és még csendesebben beteszi maga mögött az ajtót. Ezek a kiosonások egyre sűrűsödtek. Férfi van a dologban, véltem. Túlságosan titokzatosnak látszott, annál is inkább, mert az elmúlt két és fél év során minden apró kalandunk élményét megosztottuk egymással. Azt hittem, ez már barátság, és bántott a titokzatossága, de hallgattam. Egy ideig.

Úrilány nem kotor bele más magánügyeibe, még a barátnőjébe sem. Egy véletlen mégis konkrét körvonalat adott az én sejtéseimhez. Szokásos varrásomba fogtam a kis asztali lámpánál. Szemüveget hordtam, mióta az eszemet tudom, hát nem vettem észre, hová gurult a kis piros gombolyagom. Keresni kezdtem. A lámpa fénykörén kívül még annyira sem láttam, le kellett térdelnem. Így kerültem az ágya alatti vászonzsák közelébe. Természetesen a világért sem nyúltam volna bele, ám nyitva volt a szája, és kikandikált belőle egy papírlap, a tetején egy nagybetűs nyomtatott szó: „Elvtársak!”

Jézusmáriám, mibe keveredett ez a lány! Teljesen összeomlottam, és különös aggodalommal tépelődtem a dolgon. Benőhetett volna már a feje lágya! Lassan húsz!

Edit késve kezdte a képzőt, alakja mégis kislányosan mozgékony és sportos volt. Egyáltalán, tele volt olyan tulajdonságokkal, amelyek hiányoztak belőlem. A hallgatagsága is ellentétben állt az én szívesen fecsegő természetemmel. A képzőben nem csak egyszerűen összeszoktunk, nagyon megszerettem. Aggódásomat tehát nem tudtam sokáig magamba fojtani:

- Nem neked való az, Editkém! -

- Miről beszélsz, Istvánka? - fordult felém, kezében egy épp olvasott könyvvel.

- A földalatti mozgalomról. -

Muszáj volt folytatnom, mert Edit hallgatott, nézett és figyelt.

- Eddig nem kérdezősködtem, nem is leskelődtem, tudhatod, de most már tudom, hová sietsz a sötétedő délutánokon. -

- Igen? Tudod? Utánam jöttél? -

- Nem. Én is kaptam nevelést: amit nem kötnek az orrodra, ahhoz nincs közöd. Véletlen volt. Elgurult a gombolyagom. -

Felnevetett.

- Az ágyam alá másztál? És mikor történt? -

- Már van néhány napja. Nem is tudom. De utánaszámolhatok... -

- És még nem adtál fel? - a hangjában félőszinte hetykeség bujkált.

Hogyan merülhet fel benne, hogy tenni tudnék ellene? Ez bántott, és felhúztam magam:

- Úrilány létedre képes vagy olyanok közé keveredni! Ráadásul kockázatot vállalni! Nem értelek, Edit! -

- Azok az én elvtársaim! -

- Elvtársak? Edit! Koszos prolik meg bűdös zsidók? Ezek vannak a földalatti mozgalomban. És te ezekért... Ugye véletlenül keveredtéél bele? Vagy kényszerből? -

- Állj meg, Istvánka! Egyáltalán nem véletlenül. Oda tartozom. Szépen átrakom a hátizsákomat a lépcsőházban a hasamra, rágombolom a kabátot, a zsebemből előveszem a kendőt, így! - játszotta a dolgot félgonoszan, harsányan. - A sarkon bekötöm a fejem, és mire a Péterffyre érek, már én is proliasszony vagyok a hetedik hónapban! Mit szólsz? -

Nem tudtam szólni. Bámultam, és a legszívesebben belekapaszkodtam volna, hogy ne tegye! Annyira féltettem. Végigszaladt a szemem előtt mindaz, mit tehetnek vele, ha elkapják! Haragomban felkiáltottam:

- De hát mi közöd neked ezekhez? -

- Amúgy magam is félzsidó vagyok - köpte oda csöndesen, közben visszavetkőzött, a hátizsákot az ágya alá dobta, üres volt, láthattam. Felöltötte a kabátját, és szó nélkül elment.

Napokon át nem beszéltünk. Amíg én elő nem álltam, hogy bocsánatot kérjek tőle. Rám mosolygott, és úri módon átlépett a történteken.

- Tudom, mekkora erőfeszítés egy úrilánynak bocsánatot kérnie egy félzsidótól. Hagyjuk az egészséget, Istvánka! Maradjon minden a régiben! Ha gondolod. -

Akkor sírva borultam a nyakába.

Most, hetekkel később nem tudtam elképzelni, mi ez a szótalán csomagolás. A dologról azóta szó sem esett köztünk. Pontosan tudta, hogy nem adom fel, hogy annál sokkal jobban szere-tem, ha nem is értek egyet vele. Próbált olyan lenni, mint azelőtt, de éreztem, nemigen sikerül. Valami idegenség lopózott közénk, egy titok, amiről nem beszéltünk. Nem beszélhattunk. Tény, hogy többé nem voltam jelen, amikor elment egy röpcédulákkal tömött hátizsákkal. Ha folytatta, akkor azt még nagyobb titokban tette. És a zsidózást én sem tudtam igazán megbocsájtani magamnak.

Mélységes volt a csend. Úgy éreztem, történnie kellett valaminek, és vártam, hogy elmondja, hogy ő kezdje, hiszen ennyivel tartozik. De nem szólt. Az ágyán már szépen halmozódtak a ruhaneműk, a könyvei, én meg nem találtam a helyet, ahová a tűt kellene szúrni a batiszton. Minden összerosódott előttem. Attól féltem, elsírom magam, ami nem szokásom. Megszólaltam. Döbbenve hallottam a saját idegen hangomat:

- Látom, átköltözől. Tehát haragszol. -

Nem válaszolt. Folytatnom kellett:

- Bántotalak. Sajnálom! Nagyon-nagyon sajnálom! - itt megcsuklott a hangom.

Erre Edit ledobta, ami a kezében volt, a cipőkefe nagyot koppant a padlón, és hozzám futott, fel-emelte a fejemet, mint egy gyerekét, és láthatta a könnyeimet, én meg láttam az övét végigfolyni a szép arcocskáján. Összeborultunk sírva. Amikor az orromat fújtam, és ránéztem, egy mosoly csiklandozott a szám sarkában. Állt a sötétedő szobában a halmok között, és azt mondta:

- Elköltözöm, Istvánka. Férjhez megyek. -

Sokáig szóhoz sem jutottam! Felpattantam, hogy átöleljem megint:

- Csak így? Minden előzmény nélkül? Kihez? Mikor? És a vizsgáid? Még csak március van, Edit! Sürgös? - záporoztak a kérdéseim. Olyan hihetetlenül boldog lettem egy pillanat alatt! Hogy nem haragszik! Hogy ilyen nagy esemény előtt áll! Hogy ezek szerint talán vége az örült mozgalmi ügyeknek! Egyszerűen boldog voltam. Mintha helyette is.

Akkor elmondta, hogy persze levizsgázik, a házasság igen közel, de még nem tudja pontosan, nem is érdekes, a fiú is kommunista, és mégiscsak egyszerűbb együtt, levette a kollégium szigorú rendjét, még annál is egyszerűbb, mintha otthonról, Kispestről járna be, ahogy nekem is egyszerűbb volt a kollégium, mint Budafokról bejárni. Szóval, megértettem, hogy most az élete középpontja nem a Rózsák terén lesz, hanem valahol máshol. A helyet nem árulta el, de nem is kíváncsiskodtam. Egyet kértem, hogy mielőtt végképp elválnék, mutasson be a jövőbelijének:

- Meg akarom ismerni! Beszélni akarok vele! -

Láttam Edit csodálkozó arcát, csak épp azt nem mondta, hogy milyen alapon? De láthatta az arcomon az elszántságot és a szeretetet, hát rábólintott. Gyerekek tartott most is, mint eddig is mindig, pedig csak fél évvel volt nálam idősebb.

Úgy emlékszem, mindez Bandi bátyám esküvője után történt. Gézát ismertem már, akkoriban kapta meg a diplomáját, amikor én a képzős vizsgáimat letettem. Orvosi állás után szaladgált, kellett is, ha össze akartunk házasodni, mert én két évig fizetés nélküli segédvőnő lehettem akkor, azt is protekcióval.

Szóval 1938-at írtunk akkor, és biztos, hogy tavasz volt, az utolsó képzős év tavasza.

Edit elköltözött. Egy délután értem jött, és elsétáltunk a mai Moszkva térre. Út közben megtudtam, hogy jövőbelije íróember, már publikál, még nincs 24 éves. Nagyon markáns, erős kézfogású férfival ismertetett meg. Meglepődtem, amikor szemben álltam vele, többnek látszott a koránál, és sugárzott belőle az akaratere. Mesterházi Lajosnak hívták. Megkérdezte, miért akartam találkozni vele. Ránéztem, és mondtam, hogy szeretem Editet, és jó kezekben akarom tudni, méghozzá úgy, hogy a saját szememmel győződjek meg róla.

- No? És megnyugodott? - kérdezte kedvesen, és mosolygott. Kellemes volt a hangja. Nagyon megértettem Editet. Volt abban az emberben valami, ami akkor fogta meg az embert, ha megszólalt.

- Meg, bizony meg! Kérem, nagyon vigyázzon a barátnőmre! Kérem! -

Kezet nyújtottam Editnek is.

- Isten áldjon, Edit! Légy boldog! -

Nem mertem megölelni, mert féltem, hogy elbőgöm magam. Amilyen sírós lettem ezekben az esztendőben.

A fiú kicsit bicegett, amikor karonfogva mentek felfelé, a Lógodi utca felé, és én ott maradtam a tér közepén. Majd megszakadt a szívem. Soha többé nem hallottam Editről. Csak most, hogy te mesélsz a fiáról meg a menyéről. Üdvözlöm őket! Mondd meg nekik feltétlenül!

x x x

II.

Ági és Apu meg a háború

„Kelt.: London, 2004. Április 14.

Édes Tónikám! Most írom a levelet Stráhl Józsinak is. Tudod, annak a fiatalembernek, akinek az életemet köszönhetem, aki Ordasra, hozzátok menekített 1944-ben. Szeretettel gondolok arra a kedves, jó fiúra, és tudom, kicsit szerelmes volt belém, de még a kezemet sem fogta meg soha, olyan gentleman volt.

Pedig akkor, amikor kiszálltunk a ház előtt a gyerekekkel a karomon, kezet csókolt. Hát akkor akár meg is csókolhatott volna. Annyira vágytam, hogy ott maradjon még! Tudod, rossz egyedül ilyen időkben! Nagyon féltem. Álltunk csak, én nem mondhattam semmit. Hallgattunk, azután sarkon fordult, és elment. Kár!”

A Stráhl Józsinak mindezt talán nem írta le. Hogyan is írhatott volna ilyesmit egy 87 éves öregasszony egy 88 éves férfinak Angliából Magyarországra 60 év távollét után? Hogy mit írt, sosem tudja meg senki. A levél nem érkezett meg Apuhoz.

Körülbelül ekkoriban lehetett, a konyhában üldögélve beszélgettem Apuval, amint az az utóbbi években hetente történni szokott. És előjött ez a história, és vele sok minden abból az időből. Apu szokatlanul folyamatosan mesélt, el-elgondolkozva, halkán és hosszan:

A fronton? A legcsodálatosabbak a hajnalok voltak. A napfelkelte az Azovi tenger partján! A színek, a csend, a ragyogás! Ilyet nem lehet elképzelni sem! Minden éjjel kiültem a partra, és vártam, hogy láthassam.

Aztán aknaszilánkot kaptam a faromba.

Hogy történt? Krampácsoltunk. Tudod, mi az. Síneket fektettünk, a széles nyomtávúakat összehúztuk a német vonatok nyomtávjának megfelelően. A sínek talpfákon fekszenek, azokat kellett felszedni, átigazítani, a talpfák és a sínek alá bekrampácsolni a földet, kavicsot, hogy szilárdan álljon. Felettünk repülőgépek húztak el. Ha lőttek, lehasaltunk, amikor elmentek, aki élt, felállt, és folytattuk. Aztán volt, hogy én sem álltam fel. Bevittek a táborba kötözésre. Aztán a kórházba, hogy megoperáljanak. Hamar gyógyultam.

Elkapott végre az érdekes és édes és boldogító lelkiállapot, amit akkor érzek, ha végre elkezdek a leírandó dolgok felett tűnődni. Ezt nem lehet készakarva előidézni. Erre várni kell. És ha megérkezik, az ember hagy csapot-papot, és nekiül. Olyankor ugyanis a gondolatai mögé bújik az ember. Olyankor nem érzi magát olyan mezítelennek, mint amikor nincs ez az állapot. Hát kösz, Apa, hogy eljutottam idáig!

Előtte igen, előtte harcoltam is. De erről ne kérdezz! Muszáj elfelejteni. Láttál ilyet a filmekben. Hát az úgy volt. Tankok, rettenetes, fülsüketítő zaj, és rohanás, emberek futva vagy fekvé. Sokan ottmaradtak. Én csak megkaptam a repeszemet a combomba, meg tifuszt. Bár abba is bele lehet halni.

Közben eszembe jut a fényképalbuma. Fotóztatott a harctéren. Kis, 6x6-os, csipkeszerű papírképek, gondosan feliratozva. „Halott orosz katona” - a képen egy fiatal srác, mintha aludna, szétterült karokkal. Vagy egy másik: „Csenddé lett”, rajta több holttest szerteszét. Aztán havas tájak, csoportképek, katonák a fűvön, géppuska mögött vagy csakjával a kezükben, bekötött fejjel egy kövön...

Volt ott egy orvos a jejszki kórházban. Osztrák zsidó munkaszolgálatos. A doktorral sokat beszélgettünk. Igen, akkor még elég jól beszéltem a nyelvet, hisz svábok vagyunk. Aztán, amikor lábadoztam már, elhozatta a bunkerből a hegedűmet. 38 kilóra fogytam, de élve maradtam. Magammal vittem oda a világégésbe, igen. Ki tudta akkor, hová megy? Hogy miket? Lehárt, Strausst, meg a kedvencét, a hegedűszólót Rimszkij-Korszakov Seherezádejából. Jól ment még akkor a krampácsolás ellenére. Aztán jött az evakuálási parancs. Kért, vigyek hírt róla a menyasszonyának, mert hazajuttat.

Mikor lehetett ez? Tűnődöm. A rosztovi pályaudvarról van fénykép. A Don ott ömlik az Azovi tengerbe. Tehát a Donnál már, ahonnan az oroszok visszakergették a németeket, azaz Apát és a többi magyar szerencsétlent. Hát ezért az evakuálás. Valamikor 1942-ben...

A kórházat kiürítették. A zsidó orvos beszerzett engem egy francia kórházvonatba. Heteken át eszméletlenül, már azt hitték, meghaltam. Amikor magamhoz tértem, akkor tudtam meg, hogy az orvosok és a nővérek ottmaradtak. Tehát ott pusztultak. A nővérek egy része orosz volt. Ha a németek foglyul ejtették őket, tán megmenekültek. Aztán itthon meglátogattam az orvos menyasszonyát. A Déli pályaudvar közelében lakott az édesanyjával. Elmondtam, amit tudtam. Hogy biztosan meghalt Jejszokban... Mennyi tragédia...

Csoda volt, hogy hazakerültem. Anyukám felerősített, ahogy lehetett, aztán leszereltek. Hamar jelentkeztem Najovicséknál munkára. Kicsi nyomdájuk volt Pesten a Király utcában két géppel. Nekik is menniök kellett volna, sárgacsillagosok voltak. Én mondtam, ott a sufni, majd vigyázok. Ott aludtak. Hogy féltem-e? Nem. Muszáj volt csinálni.

Amikor behívták munkaszolgálatra, rám bízta a nyomdát, a lakást és a családját. Akkoriban már nem jártam haza Erzsébetre. Ott laktam a Király utcai lakásukban a IV. emeleten. Esténként az ablakba álltam, és Erzsébet felé néztem, ahol Anyám meg Apám laktak. Azt figyeltem, nem ég-e a házunk...

Király u. 32. A ház, amelynek az aljában volt az üzem és a papírkereskedés, Najovics néven volt található, amikor utánanéztem a Széchényi Könyvtárban. A házat is megke-restem. Elegáns saroképület sok franciaerkéllyel közvetlenül a háború előtti évtizedek-ből.

A nyomda az én gondom volt, akár le is húzhattuk volna a rolót, de az meg feltűnő lett volna, miután megkaptuk az engedélyt! Na, és a cédulákat, tudod, mire gondolok, azok egy részét is ott csináltam. Időnként a Mesterházi Lajoshoz vittem a Lógodi utcába, ő osztotta széjjel. Mindig nagyon röviden beszéltünk. Én átadtam, ő átadta, és eljöttem. Lógodi utca. Mielőtt a kapun kiléptem, alaposan körülnéztem.

Igen, a papírkereskedésen keresztül lehetett a nyomdába jutni. A nyomda mögött raktár volt. Elbarikádoztam gépekkel, polcokkal a bejáratát. Ott laktak Najovicsék családosan. Najovicsot visszaengedték a munkaszolgálat után. Jöttek a behívók, keresték, én széttártam a kezem: „Nem tudom, hol van.” Bátorság? Lehet. Akkor nem tudtam, csak csináltam. Jöttek oda mások is. Jöttek, mentek.

Aztán a boltot be kellett zárni. A redőnyök lehúzva. A hátsó bejáraton mentem be ennivalóval, melegvízzel, és ürítettem a vödröket. Csak egy helyiség volt, fűtetlen, csupasz. Én meg odafönt urasan. A lakást őriztem. „Amíg Najovicsék vissza nem jönnek”, mondtam. Nagy röhögés volt a válasz.

A csillagos ház azok a gettón kívüli lakóházak, ahol zömmel zsidók laktak. Oda-zsúfolódtak. A Király utca már a gettó széle volt. Két bejárata volt a gettónak. Az egyik kaput ismertem, A Madách-házak felé egy azóta gyönyörűen rendbehozott zsinagóga előtt állt a Rumbach Sebestyén utca végén.

Az öreg Najovics-csal azután is találkoztam. Nemrég itt is járt. Igen itt, a Gyula Pál utcában. Elmúlt már kilencven. A gyerekei Izraelben. Biztosan meghalt, mert telefonon hetek óta nem találok.

Hogy kiket bújtattam még? Nem tudom. A nevüket nem kérdeztem, az arcukat elfelejtettem. Csak Ágira emlékszem. De hiszen azt megírtam abban az Önéletírásomban, tudod. Neked adtam, őrizd meg, másnak nem lesz fontos aztán. Klárikával újraolvastuk, átjavítottuk, aztán szép lassan legépeltem. Sokáig tartott. Á, régen! Az utolsó lapra írtam a dátumot kézzel. 1986, ilyesmi.

Megőriztem, másolatot készítettem, és az eredetit a Terror Háza Múzeumába adtam egy Szalay vezetéknévű nőnek. A háborús emlékekről szinte semmi nincs benne: nagyon akart felejteni! A zsidómentésekről sem sok. Inkább a munkásmozgalmi múltjáról, a zenekarról, a spiclikről, a szocdem találkozási helyről, a balhékról és édesapjáról, aki bevitte a mozgalomba...

Az összeköttetésekről? Nem a kommunistákkal, bár a Mesterházi Lajos kommunista volt. Ő volt a felső kapocs. Sokszor jártam nála. Igen, körülbelül egyidősek voltunk. Tudtam, hogy író, de semmi többet. Furcsán bicegett, ritkán láttam másként, mint fotelben ülve. Ugye nem mindig mehettem be. Kopogtam a jelet sötétedés után, a felesége nyitott ajtót, adtam a pakkot, vettem a pakkot, és már fordultam. A lámpákat kerülve végig Pestszenterzsébetre, vagy a Najovicsékhoz, mikor hogy. Gyalog, persze hogy gyalog...

Ő volt az a Zsóka, (vagy Edit, vagy Nóra) akivel Pisti néni egy szobában lakott az Óvónőképző kollégiumban a Rózsák terén, ahol ma a szerb iskola van.

No, egy ilyen alkalommal láttam először Ágit, aki aztán a Mesterháziné papírjaival jött velem, meg persze a kislánya is. Nagyon szép nő volt. Hosszú, hullámos, vörös haj, fehér bőr és gyönyörű zöld szem. Talán egy kicsit én is tetszettem neki, nem tudom. Régen volt. Az akció előtt csak egyszer találkoztunk, amikor megbeszéltük azt az utat.

Arról volt szó, hogy a Najovicsék autóján kivisszük őket Ordasra, és ott húzzák meg magukat, ameddig lehet. Ordason volt egy autószerelő, na, ő volt a sofőr, én meg a kísérő nyílaskarszalaggal, amit aztán levettem a kocsiban. Csak Pesten kellett, ha netán leállítanak, de nem volt semmi, hálstennek.

Ott ültem mellette, néztem a szép haját, az arcát. És beszélgettünk. Mintha megállt volna az idő. 25 éves lehetett, én már 27, katonaviselt, hiszen tudod, leszereltek a tifusz miatt, meséltem. Szomorú voltam. Megígértem, hogy meglátogatom, de nem értünk mi rá akkor Ordasra járni szép asszonyt látogatni. Meg nem is volt tanácsos.

Elmondtam Marcinak, aki jól ismerte a Schlechter Ágit, Ági akkor írt Apunak, de a levél Pali postája közé keveredhetett, Apu nem kapta meg. Talán a Montana levéltárában megvan még... Hogy Apunak mekkora örömet okozott volna!

Nem kell az! Az ilyesmiért nem jár kitüntetés. Nem szeretem a cécókat, tudod. De ha találkozol megint a fiával, Marcival, hát mondd meg neki, hogy üdvözlöm, és mondd el neki,

hogy ismertem az édesapját. A többit biztosan tudja. Az ő papírjaival meg az anyjával menekültek Ágiék.

Ági él? Honnan tudod? Hol? Biztosan nem emlékszik már rám. Istenem, de régen volt! Aztán a Király utcában lakott, velem. Télen már. Az anyja hol, nem is tudom ...

Apu meghalt, mire Ági elindította Izraelben a kitüntetési procedúrát. Én örültem Apa helyett.

x x x

III.

A másik Ági és Marci

Hány író, volt földalatti kommunista, egyetemi hallgató, hány ember halad el mellettünk ismeretlenül, akikkel nem kapcsol össze semmi. De vannak kiválasztottak. Miféle jelzések ezek? Mi ezzel a dolgom? Adósság? Jótétel? Feladat előző életünkből? Egymás kísérő holdjai... Eddig fel sem tűnt ez a zárt kör. Mint egy lánc szemei máig kerengenek körülöttem: összetartozunk...

Ágival egy osztályba kerültünk a gimiben 1956 szeptemberében. Hamar lett a barátság, aztán hamar el is szakadt 1957 tavaszán. Nem beszéltünk egymással, maradtunk a közös osztályban hűvös idegenek. Mégis mindkettőnk számára egyazon napon különös találkozások estek.

A IV/A-ban vége lett a pályaválasztásról szóló osztályfőnöki órának, amelyre két egyetemista jött az ELTÉ-ről kedvet csinálni a továbbtanuláshoz. Kitódultunk a teremből, Julival nekidőlünk megszokott ablakpárkányunknak, bámészkodtunk hazaindulás előtt. A két fiú szedelőzködött. Az egyik gömbölyű, alacsony, kedvesarcú és hallgató volt, a másik csúnya, kicsit sánta, keszeg, de jóbeszédű. No, a folyosón az utóbbihoz perdült oda Ági, elkapta, rajongó tekintettel nézett fel rá, és kérdésekkel ostromolta. Összenéztünk Julival, megmosolyogtuk a különös helyzetet. Akkor derült ki, hogy tulajdonképpen Ági is nő. Eddig ezt nem lehetett rajta észrevenni.

Érettségi után elszéledt az osztály. Híre járt, hogy Ági meg az a fiú, akiről kiderült, a Mesterházi-fiú, összeházasodtak. Egyszer Zuglóban összefutottam Ágival, babakocsit tolt és egy pici lányt vezetett kézen fogva. No, ezek után Bandival elmentünk hozzájuk látogatóba. Akkor úgy tűnt, megszilárdul ez a négyes. Egyetem után Ági a tévéhez került, Bandival szinte naponta összefutott, én meg Marcival, aki rádiós dramaturgi munkája miatt többször betévedt az Intézetbe. A négyes nem bírta ki a törődést. Ágit nyomasztotta valami. 1957-ben elkövetett vétke? Utólag így vallott. Vagy egyszerűen féltékeny volt? A kozmikus pályák olykor keresztezik egymást, aztán saját útjukra térve, eltávolodnak egymástól. De valami vonzás mindig összehozza őket.

Egy este, Bandi halála után egyedül kószáltam a Nyugati pályaudvarhoz ideiglenesen, a renoválás idejére átköltöztetett Vígszínház előtt. Akkor köszönt rám Marci, kondoleált, és kedvesen rám kérdezett, írok-e még? Mikor adok neki egy jó kis drámát? Írtam, elküldtem. Így keveredtem hozzájuk. Ez a felmelegített barátság-etap sem tartott hosszan. Ági mintegy kívülállóként tiblábolt közöttünk. Jobban tudtam Marcival beszélgetni, vele volt miről. A kutyájuk nyálás közelsége meg kimondottan taszított. Egyszer megmondtam ezt nem sejtve, mekkora sebet ütök azzal egy kutyaszerető ember lelkén, ha kijelentem, hogy utálom a kutyákat úgy általában.

Az utolsó állomás szintén Marci felől épült: egy hangjátékra lettem figyelmes Fügedi remeteségemben, és segített megtalálni, Ági meg elhozta Fügedre. Meghatott, hogy Ági legyűrte ellenállását is, meg a távolságot is. Akkor suhant át bennem, hogy tulajdonképpen kár volt Ágit elveszítenem. Kérdés persze, lehet-e felmelegíteni valamit, ami soha nem volt igazán élettel telt?

Annak idején mind a két üdvözlét átadtam nekik: Apuét is, Pisti néniét is. A különös kapcsolódás csak mostanában tudatosult bennem, és nőtt kozmikussá.

x x x

coda

Amikor egy zeneműhöz egy másik zenemű codáját kapcsolják...

Aztán a bűvös galaxisba került Kata, aki valóságosan állandó holdam maradt. Tévés korában együtt játszottak kuli-szerepet a Híradónál Ágival. Tisztességesen utálták egymást. Ez Katából lávaként ömlött ki, Ági csak fél szájjal jegyezte meg, hogy tudom-e Katáról...

Kata másik gimibe járt, tízéves korunk óra tartott barátságunk kissé elhalványodott. Ági meg fél év múlva, kijátszva az őszinteségemet, végzett a barátságunkkal. Nem maradtam magamra: új barátság szövődött a partvonalon már szeptember óta várakozó Julival.

Ott álltam fehér apróvilágos kartonruhámban annál a bizonyos ablakpárkánynál, szemben az osztályterem ajtajával, és szorongva néztem magam elé, néha felpillantottam a teljesen ismeretlen lányokra. Első nap a gimiben, minden és mindenki új. Mellettem állt egy lány, egymásra néztünk, én visszafordultam dült bensőm felé, de ő megszólított:

- Nem ismered meg? Kneisz Juli vagyok. -

Évek óta egy helyre jártunk zongorát tanulni, mégis csak most örültünk egymás közelségének. Ám napok múltán, amikor a kapcsolódások kialakultak a következő négy évre összezárt osztályban, Ági barátságát választottam. Aztán jött 56, és jött 57, Ági bedobta a kesztyűt, én meg nagy haragomban elültem Ági mellől, és kikötöttem Julival egy padban. Hát így...

De az utak tovább tekeredtek, immár rajtam kívül. Sem Katát, sem Julit nem vették fel az egyetemre bizonyára „egyéb” származásuk miatt. Egymáshoz közeli munkahelyük és közös bánatuk összehozta őket. Amíg én egyetemi boldog éveimet éltem, addig ők szoros barátságot kötöttek. De az is hova lett? Ma már Kata és Juli szóba sem állnak egymással, és Ágit egyik sem fogadná barátságába.

Az egyetemi boldog évek alatt összeverődött új „bandában” egy vidám presszózó délutánon kiderült, hogy Janó volt az a másik, a kistermetű, kedvesarcú fiú a kedvcsináló kettősből azon a bizonyos osztályfőnöki órán. Ő is megjegyezte az arcomat. No, Janó az, aki nekem máig halványfényű holdacska.

Az elmúlt ötvenvalahány év során arcok bukkantak fel, be-becsapódtak kis magán-galaxisomba, ki is váltak szépen, alig észrevétlenül mint fölöslegese. De maradtak néhányan, akik minden jeles fényképezés alkalmával: temetés, gyerek, házasság, munka, stb. a nagy csoportképen ott állnak körülöttem. Valahol valamilyen távolságban, de ott. Őrizzük egymást.

x x x

A coda codája

A sorspálya-csomópontok.

NAGYKANIZSA - Bandi gyerekkorának és Édesapám születésének helye. Ifjú házaskorunkban nem csak Bandi családjához mentünk, hanem meglátogattuk a Valentin-lányok még élő maradékát, nagyanyám testvérét, Terka nénit is a Szegénysoron.

POLGÁRDI - Háború, élelemhiány. Anyám és kétéves jómagam sok időt töltöttünk Pődöréknél, Bandiék ugyanakkor menekültek a bombázások és az éhség elől Nagykanizsára, út közben azonban heteket töltöttek a polgárdii kocsmároséknál. Együtt, egy helyen, egymásról mit sem tudva húsz évvel a házasságunk előtt!

2007. február 8.

Gereblyékkel csak neki kellett esni a kertnek, és sorra előbukkantak a szemét alatti kisarjadt palánták, fej káposzták, zsenge viráglevelek, amelyeken átsütött a nap, olyan fátyolvékonyak voltak, a vadszőlő piros magvakkal futott a földön. Kiderült, nem kell ültetni, már minden a földben van, áttelelt és zöldell.

Eddig az álom. Álmodva szebb és hosszabb.

Ma későn bújtam elő, későn nyitottam ki a külső ajtót. Esetett korábban, a faágakon sírtak a cseppek, az összefutó víz megült az ágak végén, és lassan, tétován hullott lefelé. Szürkén és nedvesen nyitott az idő, az úttesten tócsák villogtak. Később kacér asszonysággá lett az ég: szürkés árnyalatú felhők bolyongtak fenn, és olykor, mintegy képzelt intim mozdulattal felfedték a napot, hadd villanjon egy másodpercnyit. Rövid öröm így a tél vége felé.

Hullámszik a világ tél és tavasz között. Kisétáltam a vizes fűbe, hogy ne legyek bizonytalan abban, amit sejtek, merre tart. És tényleg! A virágágyásban körömnymi zöld lándzsikák merednek kifelé nagy bátran: a tulipán megindult az avar alól felfelé, a tavaszba.

2007. február 23.

A barátságról.

Az ember már a tényleges jelenlétéhez nem ragaszkodik. Közel vagy távol, de van, és talán segít, ha kell. Azt viszont biztosan tudom, hogy ott lesz a temetésemen.

2007. március 10-18.

Az ember néha arról is írhat, ami meg fog történni. Akkor persze nem úgy kezdi a sztorit, hogy *Annával kint ültünk a teraszon tavaly nyáron*, hanem úgy hogy *Annával kint ülünk a teraszon jövő nyáron*, és akkor úgy is folytathatom, hogy:

Már benne fogunk járni a júliusban, és még itt, az árnyékban is csorogni fog rólunk a víz, és még nem fog felépülni a szomszéd ház, hát a panorámában változatlanul gyönyörködni lehet, és arról fogunk beszélgetni Annával, hogy Nóra milyen jól bírja ezt a kánikulát a hatalmas pocakjával, meg arról, hogy nem lesz már másfél hónap sem hátra, és jöhetünk majd megint, gyereknézőbe, szóval ilyenekről fogunk beszélgetni azon az érdi teraszon, amíg odabenn Nóra és a lány, aki Mariann-nak hívnak, nagyban sűrög majd az ebéd körül.

Persze nem kezdek így ezt a jóstörténetet, hanem a gördülékenység kedvéért múlt időbe teszem, de az is lehet, hogy változatom az időket, ahogy szoktam, nagyjából slendriánságból, és maradok a jelen időnél. Így valahogy:

Kinn ülünk a teraszon Annával. Már benne járunk a júliusban, no persze, hisz épp Anna-napra gyűltünk össze. Ki-ki az érdeklődése szerint kószál a kert és a ház különböző zugaiban így ebédidő tájt éhgyomorral. Rólunk az árnyékban is dől a víz, nekem nem újdonság, hiszen súlyom és vérmezsékletem predesztinálja a nyári szenvedéseket, de Anna korántsem látszik vérmesnek, a bőre szárazon sercegeve pirul a megülő forró levegőn.

Arról beszélgetünk épp, hogy Nóra milyen jól bírja ezt a kánikulát a hatalmas pocakjával, és bennem felidéződik, amikor ő volt az én pocakomban, és akkor is rekkenő volt a július, meg arról, hogy alig másfél hónap múlva már jöhetünk újra, már gyereknezőbe, és elemezzük a majdani közös névnapokat, hiszen a gyerek is majdnem Anna lesz, Hanna amúgy, és valahol én is Anna lennék második nevem szerint. Szóval ilyenekről folyik a szó lassan és körültekintően, hiszen csak szagolgatjuk egymást. Most találkozunk először! Emiatt szerintem Nóra is izgatott, és bár nem látom, az idegszálaimmel érzem, ahogyan sűrög innen cirka 6-7 méternyire a konyhában Mariann-nal, a takarítónő-segédmindenes-majdnembarátnő asszonnyal az ebéd körül, hiszen egyedül nem bírná az ekkora vendéglátást.

Már lassan egy órája ülünk itt. Tamás időnként megjelenik, megtölti a poharainkat jeges üdítővel, a kert felett a rezgő levegőben libeg a város panorámája, és néha Zizi-kutya is előfordul az ölemben. Hát tulajdonképp nem kéne unatkoznom, és igazából nem is itt a baj. Lassanként az a jelenség észkelődik el bennem, ami otthon a falusi nénék között szokott: kényszeresen és nehézkesen fogalmazok, aztán dadogni kezdek, a gondolataim el-el-tűnedeznek a nagy igyekezetben, s az egész abból a félelemből adódik, hogy megértessem magam a másikkal, aki per pillanat egy jólnevelt polgári világból jött. Ha ez a dolog alaposan tudatosul bennem, körülményes leszek, falsnak és idegennek érzem a saját hangomat. Ekkor végképp csődöt mondok, és nem találok már a legegyszerűbb szavakat sem, egyre gyötrőbbben küzdök a kifejezésekkel, meg azzal is, hogy elfogadhatóan polgáriak legyenek a gondolataim. A próbálkozásom szánalmas, a küzdelemben egy óra alatt annyira belefáradok, hogy azt érzem, itt a vég: elsűrűkül előttem a világ, mintha mindenkit leradíroztak volna, s a vergődésben mint utolsó szalmaszál, elérkezik a „csakazértis” pillanata. Nem törődöm tovább az érthetőséggel, sem az esetleges megbotránkozással, mondom, ahogyan jön. Most itt tartok. Jaj! Ha Baba rám figyelne kicsit, kihúzna most a pácból, és ideküldene valakit, mondjuk Kálmánt egy felmentő szöveggel!

És jön, és megérkezik Kálmán, ugyan nem ide a teraszra, megáll Anna mögött a ház takarásában, fején csíkos törülköző. Ő most egy beduin? Nem, a kezében masina. Nahát, beöltözött fotográfusnak! „Itt repül a kismadár!” jelenti a törzsi tánc a fűvön Anna látómezején kívül. Én még hülyébb leszek a visszafojtott röhögéstől, amikor Anna épp itt tart:

„... A parasztember jó szándékú. Bizonyára te is tapasztaltad. Kopasztva hozzák a tyúkot, hiszen én mikor érnék rá letollazni ugye, az orvos éjjel-nappal szolgálatban áll, hát így István csakis kukoricán nevelt, ízes vidéki tyúkhúshoz szokott. Meg nem enne a bolti táposat...”

Ekkor szakad el a cérna: Fülem Annán, szemem Kálmán mutatványán, felröhögök és akaratlanul kiszalad:

- Pedig most táposat fog enni, ahogyan a menüről értesültem. De hát, tudod, Nórának a tyúknevelésre nincs ideje... -

Látom még, amint Kálmán fojtott hahotával visszahúzódik a fal jótékony takarásába, amikor, mint egy pont a mondatom végén, megjelenik Nóra pirosan, izzadtan, kezében konyharuhával, hogy hát lassan lehet készülődni, mert az asztal készen áll, és a leves forró.

- Csak nem tényleg bolti csirkét adsz Pista bácsinak már megint? - hangzik el Anna ártatlan szemekkel feltett kérdése.

Mire én, megelőzve Nóra esetleg bántó visszavágását:

- Dehogynem! Viszont az tajvani! -

- Mi? - kérdezi Anna.

- A csirke. De lehet, hogy japán - érti el lányom, és hozzáteszi: - tejszínben! -

- Ami viszont görög - mondom még én, hogy a dolog kerek legyen, és előzékenyen magam elé engedem Annát, aki papucsot váltva jól nevelten csoszog már befelé.

Uramfia! Barackszín asztal a pálmafák árnyékában, rajta csillogó tarka herendi porcelán. A vitrin üres! Nóra hát kitett magáért! Összezsapom a kezem, és Anna háta mögül felkiáltok:

- Fantasztikus! Gyönyörű! Mint egy kiállításon! -

És ekkor az öreg, alias Pista bácsi, felragyogó hangon, de csendesen:

- Így igazi az ünnep, kisfiam! Nóra tudja, hogyan kell ünnepelni! De hát nem kis esemény ez, igaz? - és megszorítja Tamás karját, aki készséggel bólogat:

- Norci nagyon tud főzni... - és meg sem hallja a célzást, vagy csak az én fülem kihegyezett?

Kálmán sem marad ki a himnuszálásból, felmutatja a hüvelykujját, ahogy jó vagabundhoz illik:

- Első osztályú vagy, Pocak! Igaz, még csak a külcsín. Kóstolás után jöhet a többi dicséret - és leveti magát a legközelebbi székbe.

Most égnem kéne, hát kénytelen nevelek:

- Megkérdezted, hová ülhetsz, kisfiam? Vagy mindenki hozzád igazodjon? -

- Ja! Ja! - pattan fel jóhiszeműen, mint egy szórakozott professzor, és félreáll. Most Tamás penderül középre:

- Aperitifnek mit kértek? Anyukám? -

A két Horváth hárít minden alkoholt, persze Nóri is, de őt nem is kérdezték. Azt hiszem, a kérdés elsősorban nekem szól, mert Tamás ugye még ma volánhoz ül, hazafuvarozni az aggodat, Kálmánt meg nem kell kérdezni, kezében a sörös krigli.

- Neked jó lesz a szokásos whisky? - néz rám Tamás kérdőn, hogy ne kelljen megszólítani, mert az eddig sem jött ki jól.

- Maradok a vörösbornál, hogy jobban csússzon ez a lábasjóság. -

Nóri a csodálatos asztal körül sűrög:

- Mi ülünk ide, Mariann, hogy közelebb legyünk a tűzhelyhez! -

És következik az asszonyka szabadkozása, hogy ilyen nagy családi eseménynél neki nincs helye az asztal mellett, hogy majd ő inkább itt a tűzhely mellett, vagy esetleg később, és Nóra csak üljön és egyen nyugodtan, majd ő mindent hoz, csinál, satöbbi. No, megint közbevetem magam:

- Mariann! Csak nem akar sámliin étkezni, mint eleink falun?-

- Persze, ha ő talál, úgy sem lesz ideje enni, majd csak utánunk. - Tesz pontot a kényes illembeli kérdés után Anna.

Ekkor halk üvegcsilingelés tereli el a közfigyelmet szegény Mariannról. Pista bácsi adta a jelt: az ő műsorszámra következik, s feláll, amint azt a filmekben láthatta, villájával ismételtén kocogtat a poharán. Hatalmas a csend. Mindenki ráfigyel feszülten és ámulva, hiszen az öreg nem szokott szólalni általában, ráadásul így, a középpontban. Bennem már rég ellazultak a gyeplők, hát csak várom kajánul, mi következik most. És nem várok hiába. Pista bácsi Annára sandít torokköszörülés közben, aztán inkább a leveses tál gőzeiben kapaszkodik meg a tekintete:

- Emelem poharam arra, hogy a két család végre összejött emellé az elegáns, szép asztal mellé azzal a reménységgel, hogy ebben a házban a boldogság tartós lesz. Ti, édes fiam, Tamás és Nóra, hamarosan nem csak szülők lesztek, hanem társak az életben örök életre. Hát engedjétek meg, hogy erre és a jövővényre üritsem a poharam! Egészségekre! - ajkához emeli az üres poharat, aztán remegő kézzel leteszi a tányérja mellé, és leül.

Halálos csend. Mindenki ismeri a szitut, csak az öreg nem? - kérdem magamban, és mintha az arcokra lenne írva a gondolat, és mintha Anna sem értené, mi történt élete párjával: taplót vet a puskaporos hordóba? Tamás sem érti az apját, lelkében elnéző mosollyal rágja a méreg, hogy vajon miért jött ez most szóba? Kálmán botrányszagot érez, figyel, Nórát lesi merev nyakkal. Mire az angyal átrepült a szobában az asztal és a körötte ülők feje felett, mindenki tudta, mi fog történni: Nóra megszólal. Mert ugye Tamás nem teheti, hiszen kihez legyen tapintatosabb, az apjához, vagy Nórájához? Hát inkább hallgat. Anna a legkevésbé mer nyikkanni, tudja, ő is ludas a dologban, nem igazgatta az utat, inkább göröngyöket szórt rájuk, én meg félek Nóra féktelenségétől, ha haragra gyúl, és ugyan mit is mondhatnék? És akkor felrobban a csend. Nóra arca sápadt, hangja vékonyhalk, valami nagy-nagy erőt kell visszafojtania, de nyugodt és fölényes. Tudja, egyszerre több rendet vág:

- Mielőtt Anna néni és Pista bácsi jól beleélnék magukat abba, hogy ez itt egy előre eltervezett, kimódolt, suba alatti, meglepetésszerű eljegyzés akar lenni, felvilágosítanám magukat, hogy nem az!... -

Itt Tamás gyorsan közbevág, megelőzván valamifajta sértést, ami tán elhamarkodottan kiszaladna Nóra száján:

- Nem kell Norci! Majd én folytatom, jó? Szóval mi csak azt szerettük volna, hogy mielőtt a babánk megszületik, a nagyik ismerjék meg egymást, hát ez itt most... -

De Nórát nem lehet csak úgy leállítani. Értem én. Szegény hónapok óta küzd a házasság-levélért hiába, aztán letett róla, eltemette magában, és most ez a fatális félreértés. Mire mindez átsuhan a fejemen, már elhangzott a sajnálatos kinyilatkoztatás:

- Mert ugye még meg sem kérted a kezemet. Tudod, hogy nemet mondanék, és most ettől félsz, ugye, Tamás?! -

Tamás vöröslő szemű, sírni készülő párjához lép és úgy öleli magához, mintha az el akarna szaladni:

- Tényleg nemet mondanál? - és megcsókolja.

- Igen - gügyögi a lányom Tamás karjai között. És most esik le nekem, mennyire bölcs dolog volt az öreg részéről ez a suta pohárköszöntő. Vagy tán nem is tudta, miféle fordulatot hozott ezzel ebbe a meg nem oldott helyzetbe?

Tamás Nóra széke mögül:

- Hát hallotta, Apuka, engem kikosaraztak. A gyermekem anyja! Hát mit csináljak? -

- Talán együnk, mert újra melegíthetjük a levest! - szólok közbe, és nyúlok a merőkanálért, fordítom a mellettem ülő Anna felé, mint elsejének a fontos meghívottak között, de az visszatolja. Nóra erre kibújik Tamás fogságából, és halk eréllyel:

- Tessék szedni, Anna néni! Kihűl! -

Kanálcsörgés, porceláncsilingelés, csend. Ekkor nagy hirtelen Kálmán szólal meg, csak úgy mellesleg, fejét a tányér fölé hajtva, sehová sem nézve, kezében a kanál leves:

- Most aztán megmondhatnád, Tamás, megkéred-e a nővérem kezét, vagy sem! Ettől függ, ebédelek-e most, vagy ünnepelek, és addig nem nyelem le ezt a kanál levest, amíg nem tudom! - és visszaejti a teli kanalat a tányérba.

Belátom, megint rosszkor szólaltam meg az imént. Elkentem a dolgot, és elfecsérelem egy alkalmas pillanatot. Hát most szigorúan hallgatok. Körülnézve örömmel veszem, hogy mindenki Tamást nézi, aki még mindig Nóra mögött áll:

- Mondd meg akkor nekem Kálmán, nekem adnád-e? -

- Jesszusom! Helyzet van! - száll Kálmán sztentori hangja. - Ahogyan ti összeilletek! Hát állhatok-e az utatokba? -

Pista bácsi halkan megint:

- De hiszen, fiam, előírás szerint az édesanyját kérdezd! -

- Igen-igen, bocs! - fordul felém Tamás. - Te mit szólsz a kérésemre? -

- Azt, hogy már régóta várom. -

- Hát ha meg kell lenni... - ül le Tamás.

- Nem kell meglenni! - Nóra hangja erélyes, fojtott, majdnem hisztérikus. - Jó vicc volt! Inkább együnk! -

Látom, ha nem merül el a tányérjában, rögtön sírva fakad. Pláne, hogy Tamás hozzáteszi leültében:

- Én mindent megtettem. Látjátok, ki az úr a házban... -

Tamás hangja mindvégig tréfásan komoly, kedves, és úgy tűnik, ezzel elintézettnek tekinti a dolgot, kanalazni kezd. A két Horváth is úgy tesz, mint akik nagyon éhesek, a tányérjuk fölé hajolnak erősen. Nóra végre kimondhatja, ami nyomja, odasúgja Tamásnak:

- Apukáddal megbeszélhattétek volna a jelenetet! -

- Olyan jól karaokéztunk! És nem tudtam, mire készül. Honnan gondoltam volna? -

- Tényleg, honnan is? -

Most megint röpiült egyet az angyal némi viharos eszcájg-zenebona fölött ugyan, és a levegő is idegesen vibrál, de azért csend honol az asztal körül, amit Anna tör meg:

- Nem félsz, Nórá, hogy eltörik a szerviz? Ilyen értékes porcelánnal teríteni nagy könnyelműség ám! -

- Miért törne el? -

- Mi nem használtuk soha az ilyen holmikat, annyira féltettük. -

- Lehet pótolni - mondom én. - Teli vannak a kirakatok ezzel a herendi készlettel. -

- Ez egyedi, kedvesem! Kézi festés! -

- Dédanyátok esküvőjére készült igazán egyedi, monogrammos a rokon Zsolnay gyárban. Annak a maradékát osztogatta Pisti néni. 24 személyes volt, Annám, és mégis elfogyott a 196 darab! Nóri, neked is mesélte Pisti néni, ugye? -

- Tudom, a teáscsésze... Mondtad már. - Ez leintés volt, nem is feszítem tovább. Közben Mariann összeszedi a levesestányérokat, belerakosgatja a mosogatógépbe, mire egy sikoly Anna felől:

- A gépbe? Beleteszitek a gépbe? -

Az asszonyka hirtelen megdermed, Nórára néz kétségbeesetten, az meg bólint, hogy csak csinálja, és elindul a tejszínes görög csirkéért.

Megint én. Úgy látszik nem férek a bőrömbe:

- Nagyon finom volt ez a leves! Igazán Dédi tudná értékelni, ő tudott ilyen ízesen főzni. Örökölted a szakácsstehetségét. Büszke vagyok rád! -

Mire hangzavarrá vegyül a mindenkiből kitörő dicsérethalmaz. Itt az ideje, gondolom.

- Kár, hogy nincs itt... - teszem hozzá elmélázva. És elcsodálkozom, hogy én ilyen sokszor vezetem a társalgást. Mi történt? Megtáltosodtam, vagy a többieknek nincs mondanivalójuk? Kálmán is hallgat mélységes büntudattal. Nóra hozzám fordul:

- Kicsoda? Kicsoda nincs itt? -

- Hát Dédi... -

Közben Mariann hozta a tálat, Nóra is fordul eggyel, az asztal közepére kerül a csirkecomb-halmaz, gusztos, illatos szósszal leöntve, a másik tálon halmozódik a gölödin, egy kisebbben a főtt tészta, egy még kisebbben két szelet karaj unatkozik, ez Pista bácsi elé kerül, neki külön készült a csirke helyett. Hát ilyen ez a lány!

- A dédmama? - kérdi Anna. - Neki is itt volna a helye, bizony. -

- Huszonkét éve halott - sietek a válasszal. - Hát ti nem tudtok sokat a családukról. Na, úgy látom, akkor ideje elkezdenem. -

- Ne, anya! Az istenért! Senki sem kíváncsi rá. Most éppen nem! -

Én is tudom persze, nem is vártam feszült figyelmet, csak ugratni akartam az új rokonokat, mielőtt besavanyodnának. Ha nem, hát nem, gondolom, és nekiesem a csirkének. Irtózatosan finom!

- Már annak idején is untuk, igaz, Nóra? - szól ki Kálmán a Tamással való elmerült magán-beszélgetésből. Tehát itt a füle.

- Hogy mondhatasz ilyet az édesanyádnak? - kérdez rá Anna teljes felsőbbbséggel.

- Csak ugrat. Az én gyermekeim nem alakoskodnak, ettől egészen nevetlennek tűnnek, de legalább tudom, mit gondolnak - védem a helyzetet.

- Rendi vagy, anya! - veti oda Kálmán.

Azután Anna rám néz a tányérja mellől, jelentőségteljesen:

- Tulajdonképp mért költöztél vidékre? És olyan messzire? -

- Közelebbi házat nem tudtam volna megfizetni, ez egy, aztán meg szabadulni akartam mindentől, főképp a zajos, bűdös, elviselhetetlen fővárostól.

- És a gyerekeid? Messzire kerültek tőled, nem? -

- Pont olyan messzire, mintha az Almássy téren élnék. Nehéz elviselni a gyerekektől való elszakadást, ugye? - kérdezek vissza.

- Én nem szakadtam el a gyerekeimtől, pedig mi is messze élünk egymástól. -

- Na látod! -

- Igen, de... - kezdi Nóra. Nem is ő volna, ha nem így kezdené: - Igen, de ez más. -

- Miért volna más? - faggatózik tovább Anna. Látom ám, hogy az én vitorlámba fújja a szelet, és figyelek. - Amíg Tamás nem ismert Téged, minden hétvégén lejött hozzánk. A látogatások megritkultak azóta, de azért a kapcsolatunk nem lazult meg. -

- Igen, de... - kezdi újra Nóra. - Mennyivel egyszerűbb volna beugrani az Almássyra, ha épp arra van dolgom, egy kis beszélgetésre, mint kirándulni az istenhátamögé... -

- Üljek az Almássyn és várjalak egyedül, csak hogy te olykor beugorhass? -

- A barátaid is könnyebben látogatnának. -

- Kik? - érzem, élesedik a hangsúlyom, jaj!

- A barátaid. -

- Elfogytak. Akik még vannak, azoknak megvan a saját életük. Nem az a dolguk, hogy a magányomat oldják. -

- Mert mindenkivel összeveszel, azért fogynak, és aztán siratod a magányodat. -

- Hogy beszéltek ti az édesanyáttal? - jegyzi meg újfent Pista, és rábólint Anna. - Nem ismertelek erről az oldaladról, Nórika - fújja el csöndes nemtetszését Pista.

- Megbeszéltük ezt a kérdést, Apuka Nórival is, Marival is - szólal fel Tamás. - Igyekeztem elmagyarázni a dolgokat Norcinak, úgy látszik, sikertelenül. -

- Úgy látszik - vetem közbe. - De a csirke isteni! -

- Mit iszol utána? - kérdi Tamás, és máris elterelődik a figyelem a kettőnk dolgáról. Eztán igyekszem meg sem szólalni, legfeljebb ha muszáj, semleges témákra evezni, határozom el, és már-már elalszom a kanapén ebéd után. A társaság szétszéledni látszik, épp mint a délelőtti felállásban. Kálmán kerti kószálásra indul, Anna kinn ül a teraszon Nórával, a háztartás nem-szeretem része Mariannra marad.

És a kanapé védterében érdekes dialógusnak leszek az orv-tanúja:

Anna: - Akiben nincs tisztelet a szülő iránt, abban nincs a párja iránt sem. -

Tamás: - Velem nem ilyen, anyuka. Ők ketten képtelenek egymást tolerálni. -

Anna: - Most már értelek, miért halogatsz a dolgot. -

Amikor a jövőből visszapottyantam a jelenbe, még eltűnődtem azon is, vajon hogyan férhettünk el annyian annál a kis asztalnál, ami nagyon szép ugye, de üveg a teteje, s mint ilyen, nem nyitható ki. Hm. Ezek szerint nem rendezkedtek be nagyobb vendégfogadásokra...

2007. április 5.

Hajnal felé járhatott. Képtelen voltam ébren maradni. Szédültem az álmoságtól. Helyet kerestem, hogy ledőljek, mielőtt elvágódom abban a sűrű, füstös és bódító félhomályban. Ráadásul a You Are My Destiny ment halkán, Ciliék andalogtak rá összebújva, amúgy a pást

üres volt már, csak Gyuri ült a csupasz parketten nekitámaszkodva a szekrényajtónak, kinyújtott hosszú lábaiba minduntalan beleakadtak a táncolók, aztán maga alá húzta, átkarolta térdeit, és ráhajtotta a fejét. Olyan szánni valóan gubbasztott ott, hogy melléje ültem. Akkor rám zúdult a búsmagyar áradat, a zsenik panasza, végül sírva fakadt, a vállamra borult. Az ilyet nem bírom sokáig, igyekeztem feltápászkodni ráfogva a dolgot a zsibbadásomra, és menekülőre fogtam. A kis lakás minden zuga foglalt volt így hajnal felé, már csak lézengtünk kényszeresen, nem tudva abbahagyni. A konyhában égett a villany, Janó, a figyelmes, szódavizet csinált, hallottam a patron sziszegését, hát gyorsan el onnan, nehogy belém töltse hatalmas odaadásában, az előszobából a félig nyitott vécéajtóból Bandi okádásának öblös hangjai üldöztek el, a résen át még láttam Pipi aggódó föléhajlását, amint a kagylót ölelő fiú fejét fogja, és duruzsol a nyomorultnak, aki minduntalan ilyen szerencsétlen állapotba kerül a rövidítaltól. Merre hát? Maradt a kisszoba, tán jut egy fenéknyi hely, gondoltam, és benyitottam. Csak az ajtó résén át beszüremlő homályban tájékozódhattam, és foglaltnak konstatáltam a heverőt: Béci terült el rajta, de nem aludt. „Mit keresel?” - suttogta a sötétből. „Egy ágyat, ahol alhatnék egy keveset, de látom, elfoglaltad!” - így én, és időt adtam az udvarias feltápászkodáshoz, de nem mozdult. Irtó dühös lettem, már amennyire a tompultságom engedte, de ahhoz elég, hogy összeszedjem az erőmet, és kivívjam a jogaimat: feltérdeltem a heverőre, és iszonyú energiával a falhoz taszajtottam, aztán ledobtam magamat mellé.

Forgott velem az ágy, az agyam tompán kábult, behunytam a szemem, és akkor beindult az agyam, be a szívkeservem, be a testem, és úgy sajgott, és olyan tehetetlennek éreztem magam abban a kapcsolatban, amiben akkor léteztem már évek óta, hogy nélküle bulizok már megint, és mindig így lesz, amíg világ a világ, és a véremben az elfogyasztott alkoholmennyiség csak növelte ezt a bánatot és vele együtt a vágyat, amit a sötétség meg a beszűrődő érzelmes nótá támasztott bennem, átjárta minden porcikámat és minden sejtemet a keserűség. Nagyon nehéznek éreztem az életemet.

Tán 1962-öt írhattunk. Bizonyára Pipi születnapja volt, november, a régi lakásban a Váli utcában, amit azóta lebontottak, és az utcában lakók sem emlékeznek már a földszintes óvodára, és mögötte, az udvaron túl a lebombázott ház maradékából összetákoltt lakásra, ahová nyitott lépcső, tán a hajdani lépcsőház egy része vezetett fel az emeletnyi magasságba, és az udvaron fenekedő kutyára, Pipi kedvencére, akitől mindenki félt, még az apja is, aki vadember volt máskülönben, és csoda, hogy olykor átengedte a lakást éjszakára bulizni a „csürhének”, ahogy nevezett minket, és lehetett ott dajdajozni, mert hol is másutt, hiszen vagy albérletekben laktunk, vagy kollégiumban, ki hol, és csak Laci hívhatott volna meg dúsgazdag szülei budai villájába, de nem tette sosem, Cili meg az egyszobás Ipar utcai szegénylakásba hogyan hívhatott volna! Egyszer, amikor lábtöréssel döglődött, meglátogattuk, szégyellte is istenesen! Gyuri ugyan egyszer meghívott gyönyörű zsidó dalokat hallgatni, de kiderült aztán, az a lakás a barátjáé, és nem tudtuk megfejtetni, miért hazudott akkor is, mint mindig, hát legyintettünk, és nem tudtuk meg soha, hol lakott végül is.

Korrajz. Elég is ebből!

A szoba viszont, emlékszem, változatlanul forgott velem, és mindegy is, döglőnék meg! A francba az egész hülye szerelemmel! És ahogy hanyatt feküdtem, az arcomon két oldalt csorgott a könnyem. Ezt a szokásomat, a hanyatt fekvé bögést máig őrzöm. Az ilyenén kéjes könnyhullatás eredménye az a furaság, hogy a meleg cseppek a forró arcbőrön valahogy hűvösen és jólesően hatnak. Sőt, olykor felderítenek a csiklandós csordogálásukkal.

Kezdem a beletörődést, a csendes szipogás is abbamarad, már csak fekszem itt tehetetlenül a Béci balján, aki rettenetesen óvakodik megmozdulni, és tán lélegzetet sem vesz, nehogy feltűnjön, hogy ott van, nehogy zavarjon a bánatomban, vagy a kettő együtt érvelt benne, és már lassan feledtem is a kezdeti udvariatlanságát, mert jószívuén megosztotta velem a

pokrócot azért, ami kezdetben nagy badarságnak tűnt, hiszen iszonyúan felhevült és izzadt voltam, de idővel jól esett a meleg vacok. És így, egy takaró alatt a testmelegben nagyon kívántam bárkit, ahová oda lehet bújni. Hát ugyan egy drága jó barát ez a fiú, nem több, de kívántam cefetül azt a nyugalmat, amit az érintés adhat. Jaj, akkor az nagyon kellett! Lassan megkerestem a kezét. Nem húzta el, és a mellemre tettem tenyérrel lefelé, és akkor sem vette el, és elmosolyodtam abban a kurva nagy sötétségben hang és szó nélkül, és kezemmel a kezén, kezével a mellemen egy pillanat alatt elaludtam. Fél óra telhetett el tán, amikor ő már a heverő mellett állva csendesen, szelíden költögetett, hogy hát akkor inkább ki-ki menjen haza, azaz menjünk haza végre, mert itt a reggel. És akkor sem, később sem, soha nem beszéltünk erről, mert hiszen soha nem is érzékeltük egymásról, hogy én lány vagyok, ő meg fiú. Barátok voltunk mindig. Mindössze. És ez nem kevés!

X X X

A dolgok aztán átrendeződtek. Amikor Bandi meg én összeházasodtunk, a banda szét-spriccelt, csak Laci küldött minden karácsonykor egy képeslapot, de hiába kapacitáltam, nem volt hajlandó egy dumapartira sem.

Így el is múlt vagy 40 év, amikor mégis nekilódultam megszervezni egy találkozót az Almássy téren az egyetemi bandának, vagy ahogy Béci nevezte, a pisztráng-ötösnek.

Koratavasz, délután, én hontalanul itt az Almássyn némi búval bélelten. Még jobban elszomrodom a ruhapróba miatt azt válogatván, melyikben látszom kevésbé kövérnek. Aztán a várakozás és a semmittevés közben a visszanézések, közben eszembe jut ez, az...

... és hallom, mintha csöngetnének. Bandi nyit ajtót, nyikorog a szobája ajtaja, gumipapucsos halk de súlyos lépteivel végigvonul az előszobán, a parkett lépésenként nyikkan alatta.

... Elsőnek Pipi jön, édes-kedves félvidámsággal, szarkazmussal, és rögtön megjegyzi, hogy „Tán kevesebb csokit, Mariskám!”, Cilit sosem szíveltem, hát kimaradt a névsorból, meg ugye Laci sem várható, de aztán megérkezik Gyuri nagy garral és egy üveg itókával a hóna alatt, mellesleg néhány kazetta is lapul a zsebében. No, most Janó döcög befelé, afféle őszbe csavarodott mangalica, bár mintha kissé laposodott volna: „Hja, a betegségek, Marcsikám!” - mondja, és lehuppan, mint aki a maratont futotta. Végül Béci jön, akivel harmincvalahány éve nem vettük fel a fonalat, azóta, hogy a fia megszületett. „Béci!” borulok a nyakába, „Úgy hiányoztál!”...

Megborzongok a várakozásban és a képzelet szelében. Kendőt terítek magamra. Azok a temetések... Gyuri... Pipi... Bandi...

Most már az igazi csöngetés ijeszt. Rohanak, melyik a kettő közül? Ki az első? Az ajtóban egy igazi úr hófehér hajjal, szép mosollyal, halk köszönéssel, a kezében egy szál fehér fréziával, mint egy régimódi református presbiter, és amikor megszólalt, a kép nem bomlott meg: a halk szavú, nyugalmat osztó, szeretetet sugárzó, a régi Béci.

Sürgök-forgok, zavarban is vagyok persze, de boldog. Mit is kell ilyenkor csinálni? Váza? Pohár? Mit előbb? De már megint csöngetnek. Nem lehet más, mint Janó, ‘afféle őszbe csavarodott mangalica, bár mintha kissé laposodott volna: „Hja, a betegségek, Marcsikám!” - mondja, és lehuppan, mint aki a maratont futotta.’ Épp úgy, ahogy képzeltem.

Hárman maradtunk. Béci híre, hogy nemrég Cilit is eltemették. Nézem őket, és előjönnek a határkövé erősült momentumok. Beszélünk, ‘igen, ez is akkor történt... Meg amikor, tudod...’ Igyekszenk nem hangsúlyozni az elmúlt évek hosszát, maradunk a 40 év előtti történeteknél,

és döcögve elő-előjönnek az emlékek. Hiszen az emlékeken kívül, amelyek megbújtak tudatunk mélyén a múlt homályában, semmit nem tudunk egymásról: 40 év fehér folt. Nem lehet behozni. És amúgy is már édesmindegy. Kiderül, Janó a jelenét tökéletesen éli, a múlt neki már csak cifra felbőfőgnivaló.

Hát beszélgettünk, eltelt az idő, sokkal okosabbak nem lettünk, kissé körvonalazódtak a képzelt helyzetek. Végül elhangzottak a fogadalmak, hogy figyelünk egymásra, persze, és majd találkozunk, meg telefonálunk. „Összejöhetnénk mondjuk félévente.” - precízkedik Béci.

Azóta jönnek az esemesek Janótól, Béci felújult telefonjai rövidek, melegek, és elegendők ahhoz, hogy utána jól belemosolyogjak a magányomba, és jobbkedvűen vállalom a néma vagy olykor hangos monológjaimat, amelyekben mindig tökéletesen egyetértek önmagammal.

2007. május 23.

„Minden esemény egyetlen láncsort alkot ezen a legeslegjobb világon, mert hisz ha nem rúgják fenéken, s nem ebrudalják ki egy szép kastélyból Kunigunda kisasszonyért illetve szerelme miatt, ha nem gyötri meg az inkvizíció, ha nem járja be gyalog Amerikát, ha nem döfi le az ifjú bárót, és ha nem veszíti el száz eldorádói juhocskáját, bizony nem ehetne itt befőtt cédrátot és pisztáciát. -

- Igaz, úgy van - felelte Candide. - De vár rám a munka a kertben.”

(Voltaire Olcsó Könyvtár-beli borítójának a karikatúra-plakettjén a mottó: MŰVELJÜK KERTJEINKET! - Hisz tudjátok!...)

2007. május 28. - június 6.

Gondolatban a Fény-úton utazom. A zárt, fényes, fehér cső körülvesz, és égi békességet áraszt. A gondolataimba mélyedek. Össze kell raknom megmaradt emlékcserpeimet. Vajon mi derül ki? Akár izgulhatnék is, de nem: tártszívű várakozással utazom a találkozásra. Régről feledett és most felfakadt szembesülések ideje ez.

Ezen a vonalon a kiszuperálásra érett villamos ajtói éktelen erővel kicsapódnak a megállóban. Mint az égdörgés. Odakapom a fejem a zajra, és megnézem, kik szállnak le és fel, azután megint kibámulok az ablakon, pedig undorodom a látványtól. A Soroksári úti kínai piac, mocsok, bűz, tülekedés, aranyfülbevalós, bodybuildinges kivagyiság, a mások kényszerűségén hízott alakok, akiknek a törvény nem mond álljt, pöffeszkedők és zsírosak, a tömeg java a vaccaikat féltőn szorító-ölelő nyomorultak. És mindent elborít a piszok. Évtizedek óta nem jártam erre. Sárbarántós látvány innen a villamosról is. Nekem ugyan biztonságos a kellő távolság, odakint védtelenül elvesznék, és még menekülni sem tudnék.

Megállók követnek megállókat. A minduntalan frászt okozó dörrenések azzal vigasztalnak, hogy innen legalább távolabb visznek. Lassan a láthatáromról eltűnik a bűdös valóság, és idebenn az utasok is egyre csendesebbek. Lekopnak a csencselők, a nagyhangúak, s maradnak a velem együtt a temetőbe igyekvők.

A feszültség és a várakozás növekszik bennem. Az agyam emlékképeket görgető rétegén bátorítón feltűnik egy kép: Györgyi. Gyerekkorom jelentős társa jó néhány bakfis-éven át.

Elönt a szeretet, nemcsak mert rokon, mert szép és mert nevetése csattogó madár, humora gurgulázó kacagásokat idéz, hanem mert jó lesz együtt.

Lett volna. Az évtizedek nélküle teltek. Jóvá lehet-e tenni?

Már semmivel. Elkéstél. A temetésére mész... - ágál bennem a józan hang.

Hiába nő bennem már a teljesíthetetlen vágy, hogy találkozzunk, hogy beszélgessünk egy jó nagyot, hogy kinevessük a világot meg magunkat? Fizikai szorítás emlékeztet: valami vég-érvényesen lezárult.

A valóság villamosa továbbcsörömpöl a végtelenül hosszú úton velem. Ahogy kinézek, csupa emlék.

A SÖRGYÁR. Bandi mindig megsüvegelte a temető felé menet.

A JÁSZBERÉNYI ÚT. Itt vásároltuk a csempéket a lakásunk felújításához. Milyen izgatottak voltunk! Most kerül meg a végérvényes külső keret!

A KÓRHÁZ. Itt halt meg Kata anyukája. Meglátogattam, pedig nagyon utáltuk egymást. Minek tettem? Akkor sem tudtam más választ, mint hogy a Kata miatt. Pedig ők is utálták egymást.

A sínárnak nem akar vége szakadni. Ötven perce indult velem a villamos a végállomásról. Kánikula, fekete kosztüm, ez alkalomra felhajszolt óriási fekete selyemkalap. Már halom papírzsepit összeizzadtam, és a kalap alól tovább ömlik a veríték. „Om, bur buvaszvaham...” Talán erőd ad. Nem izgulok, hiszen nem tudok semmit. Tele vagyok várakozással, és egyre arra gondolok, hogy többé nem tudok beszélgetni Györgyivel, pedig de szeretnék!

Következik a BÖRTÖN. Gyerekkoromban ránézni sem volt szabad, ha megkérdeztem, mi ez azokkal a rácsos ablakokkal, nagyanyám lepisszegett: Hallgass! Most hatalmas betűkkel áll a kapu fölött: Büntetés-végrehajtó Intézet. Megújult, de a környék nem változott. Gondoztalan, gazos utak, széles földszáv a kerítés és az úttest között. Jó parkoló hely volna, de kocsit nem látok rajta, kihalt, csak egy-két cigánylány ödöng a kapunál felfelé lesve a falakra. Eszembe jutnak nagyanyám meséi, hogyan adtak jeleket egymásnak a szerelmesek, az egyik kint, a másik bent. Most is eszembe jutott az a szerelmespár.

Ugyanaz a dörrenős-döccenős megállás, mint eddig vagy harmincszor. Minden utas az ajtóknál ácsorog, a kocsi üres. Tehát megérkeztem. Nagyon elbambulhattam, ha erre az átható illataradatra nem eszméltem föl. Egy utolsó törölközés, és felcihelődöm.

Szeretem ezeket a virágstandokat. Időm is van ahhoz, hogy ráérősen nézelődjek, és elereszem a fülem mellett a kínáló kántálásokat. Pláne, hogy tudom, mit akarok. Györgyi haját akarom. Azt az aranyszőke zuhatagot a hatalmas lágy hullámokkal, ahogy szikrázott a napon. A vállát épp hogy elérték a tincsek. Bözsi néni is imádta, nagyon adott a gondozására, a samponokra, a szárításra, és mindig olyan titokban történt, hogy meg is gyanúsították, festi a lánya haját. A tizenéves csitriét! Vajon hogyan égett el ez a gyönyörűség a krematóriumban?

Figyelmem a virágokra koncentrálok. Sárga, Györgyi-szőke arany sírcsokrot keresek. Itt is van, ott is, de nem az igazi, és megyek, mint aki tudja, hol található, mintha már a kapcsolat létrejött volna a sárga és énközöttem. Az utolsó standhoz érek, befordulok a tűző nap elől, és előttem van. Jóval nagyobb, mint szeretném, de hibátlanul olyan: a göndörsége, a hullámai, a sárgák aranyló árnyalatai. Még veszek egy vidám gerbera-csokrot is Anyu-Apu kolumbiáriumára, és gondolatlanul elindulok, karomon a hatalmas szőkeség, fejem felett a perzselő napfény. 30 fokos kánikula árnyékban, mégis minden olyan rendjén valónak tűnik. Azt

felmérem, hogy Bandihoz nem tudok eljutni, és ezzel együtt nem múlik a rendjén valóság érzete.

A hőség és a karomat húzó súly ellenére nem érzem az erő kifejtést. Haladok, talán lebegek, csak a cipőm kopogását hallom. Az ösvényen átvágok a bokrok között a fák árnyékában, és eszembe jut, mint mindig, ha erre járok, hogy egyszer nagyanyó szemrebbenés nélkül a fűre guggolt pisilni. Csak hessintett, ne nézzem. A szoknyája takarta, és annyira természetes volt az egész, szerintem sem vehette észre senki, mégis csodáltam a bátorságát. Kislány létemre nem mertem volna megtenni.

Az emlék mosolyával a szájszögletemben közeledik Anyámékhoz. A kolumbárium utcája a kaputól az első, igazán nem távolság, és tudom, a fekete betűs felirat mindjárt kibukkan a takarás mögül, ott vár a pad is, hogy lerakhassam a cuccot, amíg elhelyezem a csokromat. Miközben a vidám gerberák elhelyezkednek a piciny edényben, és én egy kitudjahányadik istenhozzádot mondok Anyámnak, Apámnak, ráeszmélek: Apu temetése óta nem voltam idekinn!

Rátérek a szóróparcella útjára, előttem ismerős alakok ballagnak gyászban, csokrokkal. Nem idéznek fel bennem semmit, minek kimagyarázhatatlan jelenetbe bonyolódni? Továbbra is elmerülök a síremlékek tanulmányozásában.

Az utolsó útszakaszon autók, szétszóródva álldogáló gyászolók, a legközelebbi padon picike öregasszony, a feje reszket a sírástól. Megállok, nézem. Csak az arcélét látom, sűrűn temeti feketeszegélyes zsebkendőjébe, felzokog, aztán szétnéz a körötte állókra, és mondja, mondja... Bözsi néni, édes Bözsi néni! A szája biggyesztését is megismerem már, a hangja pedig az a dallamosan kényeskedő. Hirtelen elfog a sajgó szálam: hogyan tudja elviselni már a második gyermeke halálát?

Megkerülöm, rám néz, megpuszilo: - Bözsi néni! Mari vagyok. Megismer? -

- Mari? Hát persze... - De látom, fogalma sincs, csak úgy tesz. Körüle nagyon magyarázzák neki, ki vagyok. Újabb patakok indulnak a szeméből, aztán felcsillan, és hallom:

- Istenem! Mennyien itt vagytok! Mindenki eljött, az egész nagy család, az unokatestvérek, az unokák, mindenki. Hogy örülne neki, édes Györgyikém, te jó lány! De jó gyerek voltál, Istenem! Hamar megyek én is, és találkozunk, veled leszek nemsoká... Istenem! - sóhajt már, és mosolyog. Nem sír, mert boldog. Hihetetlen, de így van.

És amint a hátam mögött hagyom a padot, és ballagok karomon a sárga csokorral, amit le is tennék már, húzza erősen a karomat, meg a fél kezem is hiányzik a zsebkendő forgatásához, és közeledik a színhelyhez, amelynek útjain annyi ember nyüzsög, beszélget, topog, akkor hirtelen valami különös felismerés áraszt el: Itt mindenki nagyon ismerős! Nem, nem a dézsavü érzése ez, hanem valami másé. Mié? Nem tudom még, csak hogy nem idegen ez az egész miliő, miközben tudván tudom, hogy vagy soha, vagy legalább 50 éve nem találkoztam egyikőjükkel sem.

Barna haj, táskás, megereszkedett arc, mint az enyém, barna szem, intelligens tekintet. Némán néz rám, és a tekintet azt kérdi, tudod-e, ki vagyok?

- Úristen, ki ez a nő? - kérdelem magamban. - Bezzeg ő tudja, én ki vagyok, és azt is, hogy nekem fogalmam sincs. Huhh, de kínos! -

Hamar kisegít, én meg figyelem, hogyan siklik át a nekem kínos perceken:

- Zsuzsi vagyok, a Kiss Zsuzsi. No? -

- Persze! Zsuzsi! A Kiss Zsuzsi! - mondom én lelkendezve, de érezheti a bizonytalanságomat, vagy tán az igazat, hogy fogalmam sincs, hol keressem a memóriámban. Tudom, ki a Kiss

Zsuzsi, tudom, egy osztályba jártunk, tudom, hogy alattunk lakott a földszinti házmesterlakásban, emlékszem is a gyerekkori arcára, nagyon is, de ez az arc nem egyezik azzal szemernyi porcikájában sem. És akkor ő tovább akar segíteni, és mondja, és magyaráz, és fellélegzem. Persze majd szívesen megismerkedem vele, hiszen annyira megértőnek látszik...

Aztán egy mosolygós arc válik ki a többiek közül, közeledik felém, korombéli, friss barna szem, figyelő, kedves érdeklődő színek az íriszen, halk szavak, gyengéd lélekérintések: Terike! Melléúszik a gyerekkori arca, a szőke copfok, és ugyanez a mosoly. Ritka találkozások. Eltelt több mint 50 év, közben nem is gondoltam rá, tudom, ez a „bűnöm”. És hát most hogyan? Mit mondjak? De Terike mosolyog:

- Már akkor gondoltam, amikor elmentél mellettem, hogy ez csak te lehetsz, Marika! Biztosan te is ismerősnek találtál, de nem mertél hinni benne. Az arcod elárult, hogy te vagy, pedig eléggé megváltoztál te is... -

És pereg a film. Ki ez a sok ember itt? Eldobtam magamtól egy ilyen szép nagy családot...

Leadom a sírásóknak a csokrot, beballagok a tett helyszínére, és leülök az első árnyas padra.

Lassanként erre szállingóznak a többiek is. Elöl Ancsa és Laci. Ancsa! Hirtelen elébem döbben a kicsi lány, a kerekfejű, utolsó Brunner-lány. A maradék gyereke Bözsi néninek, a nyüzsgő, a vidám Györgyi-utánzat, aki most mindent elintézett Györgyi élete és halála körül, de hogy mi az a minden, arra nem derül fény később sem. Feketében, elegánsan, igyekvően, elrendezi a székeket, hogy Bözsi néni se, a család se főjön a napon. És jönnek még, és elhelyezkednek, már szól a várakozó zene, egy lágy Schubert-dallam, én elmerülök magamban, de nincs bennem szomorúság, pedig nagyon figyelem a belsőmet, hisz mi mást is tehetnék? Györgyi utolsó alakja 15 év távolából rémlik. 15 év óta szerettem volna találkozni vele újra...

Egy világos vászonnadrágos, hosszú alak áll mellettem, később jött, nem vegyült, nem is gyászol. Pontosan tudom az első pillanatban, hogy Imre, a volt férj. Nagyon tartózkodó, senkihez sem megy oda, igaz, már késő is. Hm. Hát Györgyi a gyászjelentésen is csak Brunner Györgyi. Szóval nagyon elváltak.

... a beszéd, a harsona-szóló, a szökőkút cseppjeiben kapaszkodó testsziporkák, a közöttünk megmerevedett csend... Mindenki az elhunytat keresi, hogy elbúcsúzzon. Én tudván tudom, hogy az ilyenfajta temetéseken nem voltam képes megrendülni egyszer sem. Ha ott a halott, a koporsóban a test, az más. Az urna sem idézi fel azt, akit elsirattam, még csak nem is szembe-sülök a ténnyel, hogy íme, csak por, csak egy marék hamu. Ám itt, amikor szól a zene, és felspriccel a vízár, a permet szélfúttá látványában keresem a halottam alakját, de még beleképzelni sem tudom. Annyira elvont, hogy senki nem képes felzokogni. Mint amikor a mélyre ásott sírgödörben a rögök dörömbölnek a koporsó fedelén. Itt csak a megkönnyebbülés, hogy vége.

Kondoleálás, felzokogások, csoszogás, egymásra mosolygás, és ki-ki megy kifelé, elfelé, hazafelé, letudva, ez is megvolt. Végre ledobom a fejemről a kalapot, és magam mellé teszem arra a padra, ahol Bözsi nénival találkoztam. Várok. Ancsa tán nem felejtí, hogy elhívott a családi összejövetelre. Autók farolnak, indulnak, halk búcsúzások. Intelligens család, én meg nézem, melyik ki lehet azok közül, akiknek itt kell lenniök, mint például Györgyi két fia. Végül az autóban ülök, előttem Bözsi néni, megcirógatom a fejét, és még akkor sem tudja, ki vagyok. Szorongunk Ancsával egymás mellett, gyötör a meleg meg a szomszúság, de kibírható, hisz jobban leköt Ancsa, az arca, a mozdulatai, a hangja, a lejtései, a felcsattanásai, a hirtelensége: olyan Brunner, olyan ismerős, olyan rokon és szeretnivaló. Kár, hogy mégis mennyire idegen.

Pedig akartam. Két éve, Néném temetésén borultunk először egymás nyakába. Előtte Pityu temetésén. Egyik alkalommal sem sikerült annyira felhívni magamra a figyelmét, hogy összehozzunk egy találkozást. A kelletlen válaszok után letettem arról, hogy hívogassam.

Én már Ancsa feladata leszek. Ha rám néz, körülöttem meg kell látnia a mulasztása auráját.

Most Györgyi torára nála gyűltünk össze. A lakása elpletykálta, milyen is lehet valójában: lezserség, itt-ott nemtörődöm rendetlenség, tiszteletben tartott kopottság, egy kicsit mintha kívül állna ezen a néhai nagypolgári miliőn. A maradványok fölött hetyke odanemfigyeléssel túri a sodortatást, a beleszületett férj, a kedves Laci figyelmét, gyengédségét, mint akinek kijár. Vajon miért? Mi tartja kívülállóként ebben a Brunnereknek nem rokon környezetben? Miért nem változtatja a saját ízlésére? Tapintatból vagy kényelemszeretetből? Sok mindent szívesen megfejtene! Érdekel.

Épp így érdekeltek még jó néhányan a torban összegyűlték közül. Akik nem ismernek, akik 50 éve nem láttak, akiket nem érdekelt az életem, vagy akik nem mertek közeledni valami miatt. Most ráéreztem, hogy ennek a hiányát ők is érezhetnék, ha mernék tudomásul venni. Ha nem volna kényelmetlen. Lassan érteni vélem, nem csak én tartozom a feledés feloldásával, ők is tartoznak nekem. A felismerés lehetne egy folytatás, amelyben nincsen 50 év hiátus, csak egyszerűen nem találtuk meg egymást. Haj, de jól jönne most nekem egy rokoni bekebelezés!

Az egész hangulat olyan volt, mint amikor 18 évesen Apámékhoz csöppentem, és rájöttem: az is egy család, oda is tartozom. Akkor őket választottam: ott maradtam. Persze csak az első benyomások voltak melegen rokoniasak, de az egy másik történet. Itt most ez az érzés újból előjön. Nem, a Perényieknél nem éreztem ezt. Az más családiasság volt, amiben én örök kívülálló maradtam.

Egy pesti belvárosi körülépített, szűk utca harmadik emeletén a délutáni fény a háztetők felett maradt. Idebenn villany kell, a falak is sötétek. Elfér mindenki. Szívárognak. Érzem az akol melegét, ami leírva közhely, de másként nem tudom megfogalmazni. A rokoni kötelek ápolgatás nélkül is itt csüngenek rajtam. Szorosabb-lazább, de van, de érzem. Az azonos reakciók, az azonos hangsúlyok, a hasonló sorrendek a dolgok fontosságát illetően. Hát ez a tanulság.

Terike elmesélné, mint él most az anyjával, és mint élt eddig. Szívesen elbeszélgetnék Zsuzsival, valami árad belőle, ami jól esik, melegít. A tekintetében érdeklődés:

- Van három unokám... Ott lakom a Györgyiék mellett. Hát hol? Nem voltál még a Györgyiéknél soha? - ámul, és nem mondhatom, hogy mentem volna én, de...

No, fel-feljárogatnék Bözsi nénihez is. Tulajdonképp pótmamaként segített át a bakfiskoromon. Végre emlékszik is már! Leguggolok elé, és hallgatom, visszagondolunk a nagy tortatészta vájdingokra. Szeletjét 70 fillérért árulta a Teleki téri piacon, s volt nap, hogy kettőt is kivert, megsütött, krémmel kent, felvágva, tálcára rakva vitte, és leste a rendőrt, mert hát ezzel is valamicskét segített a nyomorúságukon. Ó, nagyon-nagyon tarka képsorok húznak el előttem! Amint megemlítem, felkapja a fonalat, hiszen neki is egy szép világ volt azért. Ötven éve! Ancsa pici volt, a későn jött, a kedvenc. És Bözsi néni megint boldog:

- Az én családom! Az én jó alföldi vérem ez itt mind. És a vejeim! Mindet én fogtam meg a főzőttemmel. Györgyinek Imrét, látod, milyen helyes fiú, Ancsának Lacit, ő is aranyos. És Évit is szeretem. -

Évi! Soha addig nem találkoztunk, mégis elsőre tudtam, hogy ő a Pityu felesége. Folytathatnánk azokat a fogaskerékszerűen egymásba kapaszkodó gondolatokat, a gördülő szóváltásokat, amik itt görögtek ki belőlünk egymás felé. Okos, mai ember, tán nem rokonszenvezne az én életvitelemmel, de elnézné, ha újból összejönnénk. A lánya, Móni szemüregéből Pityu

mosolygott rám, szép, kerek arcocskája Brunner-folytatás, de valahogy finomabb, színesebb. Beleborzongtam a felismerésbe: mennyire közéjük tartozom!

Csak közben elmúlt az élet. És maradtam kívülálló, tiszteletbeli tag, aki elmegy az aktuális temetésekre, amelyeken úgy össze lehet jönni.

Én belépnék a körbe, ezt a tudukra is adom, de most rajtuk a sor. Györgyi fiain például, akik közül csak az egyiknek nézhettem a szemébe, a másik nem akart tudomásul venni. Nem baj! Mégsem hagyom, hogy megint eleerszenek!

2007. június 23.

Mostanában mezítláb járok a kertben, akkor is, ha a fű kiaszott, éget, ha meg locsolok, pláne lerúgom a papucsot a betonút végén.

Szóval mezítláb. Ám este, amikor mosakszom, mindig csak a jobb lábam piszkos. Miért?

Több oka is lehet, tűnődök rajta. Az egyik, hogy egyszer annyira bekoszoltam, már nem lehet tisztára mosni. A másik, hogy csak piszkosabbnak látszik. Ám hogy ez csak látszat, legutóbb nagyon is meglátszott a törülközőmön! Vagy tán a bal talpamról könnyebben jön le a piszok? Hülyeség! El sem kezdtem szappanozni, máris tiszta!

Van még egy gondolatom: lehet, hogy a bal lábammal nem lépek a fűre?

Most már csak azt kéne kipróbálni, hogy egyik lábammal se lépjek a fűre! Mennyivel egyszerűbb lenne mosakodni!

2007. június 27.

Egy egészen új fejezet

Fáradtan elengedte magát, mellette szólt a rádió. Sosztakovics. Szép, gyengéd dallam. Körötte csend és hűvösödő alkonyi szürkület. Magától értetődő volt minden, még saját maga is, meg amit aznap csinált, az eredmények, a kis semmiségek, de fáradságába kerültek, és hogy ennek a napnak is lassan vége. Jó elereszkedés! Olyan igazi. Így kellene meghalnia.

És ez úgy végigszaladt benne: meghalni így, igen. Csak szélütés ne, bár a feje zúgott, mintha apró gépek milliárdjai zakatolnának benne. Fájdalmat se! A szíve? Igen, most rendesen, egyenletesen dobog. Ha most megállna, minden mellékesemény nélkül, hogy ne kelljen pánikba esnie, hogy mégse, csak csendben, szépen, minden feltűnés nélkül megállna, és ő úgy tenne, mintha elaludna. Átaludná magát a másvilágra. Így volna jó.

Most. Igen, most. Eleget élt. Eleget tett. Kinek tartozik még? Senkinek. Semmit nem sajnál itthagyni. Igen. Most!

Elkezdte beleélni magát ebbe a nagy halálvágyásba. Behunyta a szemét, és csak arra figyelt, hogyan áll meg benne és körülötte a világ. Észrevette a ritmus tétova lassulását. Semmi emóció nem támadt fel benne. Figyelte, hogyan kell meghalni. Koncentrált hogy úgy mondjam. A feje egyre nehezedett, lélegzete ki-kihagyott. És egy pillanatban minden fájdalom nélkül megállt a szíve. Csak azt vette észre, hogy nem vesz levegőt. És mintha nem is kellene olyan nagyon, de azért egy mozdulatnyi utánakapással még felmutatta magának és körülötte a világnak, hogy mi is az az életöszton. Aztán vége. A szíve leállt, de még nem következett be az agyhalál. Képek, valami régi életből, ami talán az övé volt, és színek. Arra gondolt, hogy az akarása is megsemmisült, mert nem érez semmit. De igen! Percekkel a szív leállta után,

amint a feje oldalra billent, és a teste a tehetetlenség többletsúlyát vette fel, eszébe jutott, hogy nem! Mégsem! Hogy elhamarkodta a dolgot! Mégsem akar meghalni!

De persze már késő volt. Mit volt mit tenni? Ezt a dolgot nem lehet ugyanis visszacsinálni. Késő bánat...

2007. július 2.

Drága Gyerekeim!

Istenbizony nem tudtam, hogy meg fogok halni. Volt bennem valami halvány bizsergés, de nem akartalak benneteket ijesztgetni. Meg aztán „talán mégse...” - gondoltam abban a kétesélyes pillanatban. De hát mégis.

Most már mindegy. Megesett. S hogy megtörtént, hirtelen rengeteg dolgom akadt, be is számolok ezekről majd részletesen, de előbb kell egy kis bevezető, hogy meglegyen a hangulat.

Eleinte még csak a testemmel törődtem. Éjszaka volt, a szokásos, amikor nem tud elaludni az ember. Forgolódás, villanygyújtás, evés, pisilés, és nem akarózik visszafeküdni, mert olyan furcsa érzés fog el, amint a párnára ejtem a fejem. Mintha nem akarna tovább dolgozni a szívem. Mintha lassulna. Csak hagyni kéne, és meghalok, éreztem, de az emberben az ösztön felsejken, és nem hagyja a dolgokat menni a maga útján.

Nem estem pánikba. Visszafeküdtem, próbáltam ösztökélni a kis motort, hogy gyorsabban, gyorsabban. Akkor belenyilallt. Azután a karomban a zsibbadás hideg, jeges érzéketlenséggé változott. Megint felkeltem.

Igen. Nem szedtem a vérnyomásra való gyógyszert. Hősködtem, hogy „Uramisten, nézzük, mire megyünk ketten!”. Erre mentünk. Hát nem elég a gyógytea-kúra... - gondoltam, de kimentem, és meghúztam a teásflakont, amit másnapra szűrtem le. Figyeltem magamat, a működésemet, és nem találtam semmi különöset. A mozgásom friss volt, a fájdalom kibírható, pánik sehol. Tényleg! Nincs bennem a régről ismert pánik! És ez megnyugtató. Elővettem a táskámat, beletettem az irataimat, pénzt, kikészítettem a köpenyt, kinyitottam a bejárati ajtót. Sötét és nyugodt, langyos éjszaka áradt be. Jól esett. Igen, egy kis légszomjam volt, és megálltam a nyitott ajtóban nagyokat lélegezni. Azután bekapcsoltam a telefont, végül megmértem a vérnyomásomat. És ez volt aggasztó! Azonnal be egy Lacipilt! Nem akarózkodt visszafeküdni. Mintha az ágy egy jóslat lett volna. Sétáltam, ittam, pisiltem megint. Ez rádöbentett, hogy hát mégiscsak egy vegetatív zűr, akkor szokott ennyire rám törni az inger. Tehát semmi szervi probléma. Oké! Teljesen megnyugodtam, és egy negyed óra múlva újra megmértem a vérnyomásomat: magas, de már nincs veszély, gondoltam, és lefeküdtem.

Az egész kezdődött előlről. Újabb negyedóra múlva felhívtam az ügyeletet. Azonnal jönnek, mondták, épp itt vannak a faluban. Kikászálódtem az ágyból, újabb pisilés, bugyit húztam, magamra kanyarítottam a köpenyt, kiléptem a táskámmal, a kulccsal bezártam az ajtót, meggyújtottam a villanyt, és akkor megbotlottam. Még eszembe jutott, hogy ez a magasított belépő mennyire veszélyes, hogy már mások is hányan léptek nagyot, mert nem vették észre, de hát én!... Fel akartam volna kelni, de nem volt erőm. Ráejtettem a fejem a köre. Nem fájt semmim. Majd felkelek, gondoltam még, azután nem kaptam levegőt. Akartam, de nem jött. „Ez a halál”, konstatáltam, és elmosolyodtam. Talán mert tudat alatt tudtam, hogy ez a legmegnyugtatóbb megoldás az életemre.

No, így esett. Csak hogy tudjátok.

Nemigen érdemes leírni, hogy megjött a mentő, meglátta a tetemet a földön, és a fiatal orvos beugrott a kerítésen át, hátha még van bennem szusz, és segíthetne, de én tudtam már, hogy hiába fárad. Aztán a csendes hajnalodásban most már mások, nem én, háliszennek, megoldottak minden problémát. Szerencsére a táskámban megszólalt a telefon. Ugyan ki hívhatott ilyenkor hajnalban? Az ügyeletről szóltak vissza, úgy hallottam.

Szóval történtek a dolgok, ahogy ilyenkor egy tetemmel szoktak történni. Hogy miért is írom ezeket le? Talán azért, hogy ne féljetelek már annyira. És ne ungorkodjatok minden szokatlan dologtól. Különösen Nóra. Ez a realitás, értitek? A realitás! Pusztán. És semmi más. No, de átugorva a köznapi dolgokat, amelyek, mint például a tepsibe rakás, semmiféle reakciót nem váltottak ki belőlem, habár Apátok tepsibe rakása mélyen megrázott anno, és tele voltam szorongással, hogy a karjai merevsége miatt be nem csukható fedél alatt amúgy leplezetlen hullasággal feküdt a folyosón az akkor Bádénéknak nevezett szomszéd ajtajában, amíg én bent a két hullarablóval konyakoztam nagy félszegen, és nem akarták abbahagyni, amíg tartott az üvegből, hát döntögettem nekik rendesen, és közben rettegtem, hogy valaki ki akar jönni a szomszédból, de még jobban csikart az a gondolat, hogy rendkívül szemérmes Apátok abszolút meztelenségben, bár pizsama volt rajta azért, de hát a halál mégis eléggé szemérmetlen dolog, ott fekszik a ház és a világ szeme láttára, és ha tehetné, igen haragudna, és betaposna néhány keresetlen szóval, ahogy velem hibáim kapcsán beszélni szokott, szóval itt a hajnali csendben és félhomályban semmiféle esemény nem volt, tán a kis furgon ajtajának csapódására felneszeltek a közeli szomszédok, és keresztet vetettek magukra, amikor meglátták, mi történt.

Azután a gyöngyösi fagyasztóba kerültem, és amikor rám csukták az ajtót, ijedten jutott az eszembe, meg némi kárörömmel is, hogy a hullaszállítás ára nincs benne az általam idejekorán kifizetett temetési költségemben, és most minden bizonnyal szegény Tamásnak kell kinyitnia a bukszáját, mert ki másnak van pénze itt az eltakarításomra. Azután meg azt kérdeztem a zárt ajtó mögött a rohadt hidegben, hogy vajon a fügedi fagyasztó miért nem fogadott? De legyintettem erre a bornírt kérdésre, és folytattam a halálomat a hidegben.

Rém egyszerű volt. Egy ideig nem történt semmi, és nem gondoltam semmire. A helyzet nem indított el bennem asszociációkat. A következő asszociációra napokat kellett várni, amikor Pestre utaztam, miközben a langy meleg akár fel is éleszthetett volna. Mindenesetre úgy jártam, mint a trancsírozásra kis időre a mélyhűtőbe zárt, majd elővett hús: felolvadtam. Pusztán fizikai reakció volt, ami a sejtjeimet illeti, és folytatódott a bonctani fizikai eseményekkel, ami szinte ismerős volt az említett hústrancsírozás emlékeiből kifolyólag. Ott feküdtem a viaszosvásznon boncasztalon, és elképzeltem az eseményt, amint az orvos a prospektúrán megkérdez benneteket, hogy kívánjátok-e a boncolásomat, mire egymásra néztek tanácstalanul, és arra a kérdésre, hogy kértek-e esetleg rendőrségi boncolást, még jobban megijedtek, és igennel válaszoltok, mert a kérdés hülye képzeteket indított el benneték, ami egyszer egy öngyilkossági fenyegetésem miatt rémlett föl benneték. No, hát emiatt feküdtem a boncnok kése alatt, és azonnal az eszembe jutott, hogy minden étkezésnél ez a jelenet szokott beugrani még élő mivoltomban, mármint hogyha most felvágják a gyomromat, megállapítják, mit ettem utoljára. És elröhögtem magamat fantasztikus előrelátásomon, amikor a zöld szájkendő mögül felhangzott: „mákostészta”. És láttam a szót, amit a jegyzőkönyvbe vettek, és azonnal eszembe jutott a vicc, amit Apátok mesélt ifjú házaskorunkban épp mákostészta-evés közben: „...és akkor a cserkészek a mákostészta sorra beleköptek, jól összekeverték, és a barátság szentesítésére szépen megették...”. A vicc poénja az volt, hogy kirohantam a fincsi vacsora mellől, és kiadtam az egész fincsi mákostésztát, és akkor megfogadtam, hogy ilyen többé nem fordulhat elő, és edzeni kezdtem magamat az undor ellen.

Nos, tán emiatt írtam le ezt a bonctani dolgot nektek: vértézzétek fel magatokat idejében mindenféle undor ellen! És aztán már csak azon töprengtem, hogyan tudta a kis orvos

szétválasztani a déli ebédet az esti fokhagymás sajttól, és el nem tudtam képzelni. Viszont töprenkedésem közben láthattam végre a dolog történését az elejétől a végéig. Nem volna túl megnyugtató, ha mindezt élőben éltem volna át, mert a pasas meglehetősen nagyvonalú volt azzal a szikével. Szerencse, hogy már nagy kárt nem tehetett bennem. És az is szerencse, hogy nem Kaliforniában történt velem az eset, ahol Virginia Wolf szerint ilyen mézárósmunkát nemigen végezhetett volna, mert ott óvatosan kell a tetemmel bánni a temetésre való felcicomázás és sminkelés végett.

A végső szó is elhangzott, megnyugodhattok Drága Gyerekeim, nem lettem öngyilkos. Infarktus - íródott le a szó, és ezzel a halálom első fejezetének értem a végére.

2007. július 7.

Mindenesetre most valami más kezdődik.

A továbbiakban is persze a címzett ti vagytok, bár nem episztolának képzeltem ezt az emlékezést. Legyen inkább parainézés! S ha sem a megszólítást, sem a műfajt nem említeném később, akinek szól ez az egész, azok ti vagytok, és ezt vegyétek tudomásul! S a műfaj? Hát azt változtathatjátok, ahogy és amire akarjátok.

Szóval az „új fejezet” a krematóriumban folytatódik. Végül is porrá kell válnom valahogy. S mivel a dolog nem várhat évszázadokig, hogy a folyamatok (kémiai, biológiai, fizikai) elvégezzék természetes dolgukat, meg kell gyorsítani. Erre való a tűz. No, egy kissé hagyományosan fogom fel a dolgot, ill. interpretálom nektek, mert nem is tűz az, ami porrá teszen - ahogy az Írásban van: „porból vagytok és porrá lesztek” -, hanem a hő. Iszonyú nagy hőmérséklet, legalábbis azt hiszem, merthogy tűz az ő vörös, poklokra emlékeztető színével, lángjaival és a kacagó, kárörvendő ördögökkel nem volt látható. Pedig az de szép azoknál a régi, misztikus és nagyon emberi hamvasztásos temetéseknél, mint például Indiában, ahogy az éj feketéje alatt a Gangeszen sok-sok mesterien megrakott máglya úszik a vörös lángok között hamvadó emberi tetemekkel, amelyeknek aztán megtisztult szűz porát a szent víz elnyeli, lelküket pedig Buddha emeli ölelő két karjába.

Ilyen itt nincs. Ez itt egy egészen prózai hely. Hatalmas és hirtelen hő enyész el. És itt a legendás éledés: a hirtelen hőtől felül az ember, és gyönyörködik abban a látványban, amiben minden reggel még élteben gyönyörködött. Mert minden reggel amint ültem a tornám miatt az ágyam melletti rózsás szőnyegen, s előttem nyúlt a két csánk, láttukon ez a majdan bekövetkezendő ill. nemrég bekövetkezett jelenet villant fel előttem. Mindig el is aváztam a gondolaton, hogy ezt fogom majd látni felültemben a krematórium valamely kemencéjében akkor, amikor majd muszáj lesz megporítani testemet az esedékes temetésre. No, hát láttam! Egy kicsiny pillanatra, de elég volt ahhoz, hogy felröhögjek. Hogy min? Az abszurd képzeletemen, persze. Pontosan olyan volt, mint anno reggelente. Aztán persze eltűntem lassan a hőmérséklet sorvasztó hatására. Úgy zsugorodtam, nyilván, mint röhögő ajkaim. Újfent a konyhaművészetből vett hasonlatra kell hagyatkoznom, hiszen ki nem látott még tepsiben sercegő húst?

2007. augusztus 12.

A nemlét szemszöge. A nemlétezés dimenziója. Újszerű perspektíva, ahonnan a létre bámulni egyrészt szórakoztató, másrészt észrevehetően nagyobb a kifejezés szabadsága (mitnemondjak, szabadossága!), és megengedhető némi lezserség és humor, ami különben ezen szférában

fejcsóválásra késztené a berögzültagyú olvasót. Hát különben nem nagy veszély, hiszen ki olvas egy nemlétező memoárt, ill. egy nemlétező memoárját?

Mindezeket átsuhintva felhőszerűen hömpölygő gondolataim szitáján, megengedtem magamnak, hogy szentimentálisabb témákat is sorra vegyek, ha éppen foglalkoztatnak. És ez az advent szent hangulata. Mert most ez foglalkoztat.

Ad + venire = a jövetel elé. Az eljövetel elé (ad = -hoz, -hez, -höz; venire = jönni - lat.), a kezdet elé. A kezdet előtti út ideje, a várakozásé, a még nemléte. Amelyben most épp az unokám van, Hanna. Ő még nincs. Én meg már nem vagyok. Valahol találkozhatnánk, a Köztes Létben, a Bardo-ban. Készülök is erre az eseményre: hátha!

És mennyivel különb ez a hangulat: a nemlétezés előtti várakozás szent hangulata! Amikor valami születik. Vagy valaki. Nóri most „valakit” hoz létre, ill. hozogat immár több mint nyolc hónapja, amelyben ő maga is átalakul. Szent edény ő most, aki méltóvá igyekszik válni ahhoz, akit hordoz. Advent minden anya ünnepe. És tán a nagymamáké is. Tán nem érezni most a túlzott pátoszt, ami engem elfogott, de ha nem érezni is, hát van. Pátosz. Igen. Szent és alázatos főhajítás a Teremtés előtt. És a technika előtt is, hogy belekukkanthassunk a Teremtő „vegykonyhájába”, (Madách), amint fő, bugyrog, alakul, személyé válik a test.

Vajon mikor kapja meg a lelkét?

Vajon én mikor adtam vissza a lelkem?

Van-e elválasztó pillanat? Vagy növekszik és elhal a lélek is?

Vagy benne van már az első osztódó zigótában? És már nincs bennem a beletörődés pillanatától? Ki tudja ezekre a választ?

Én nem, és nem találok azt, aki tudná. Tán nincs is. Hát ellibbenek, megpróbálok a Bardóban keresgélni ölelnivaló, csacsogó, mosolygós kisunokát. De hogyan találok meg, ha még sose láttam? Csak fejlődő, elmosódó arcocskáját, nem a készet? De ni! Elém toppan, mint aki megismer, és felnéz rám.

Ez az a pillanat, amit nem lehet elfelejteni. Az első pillantást, amely nekem már akkor adódott, amikor másnak még nem, hiszen arra a nagy, szomorú világra még nem érkezett meg. Csak nekem merült föl a képzelet és a Bardó csodás rózsaszínű gomolygásából a vágyódó szeretetétésséggel és az ő szeretetétésségével együtt. Egymásra ismertünk, és csodálkoztunk.

2007. augusztus 14.

A fűtő perverzítése, hogy bekukucskáljon a kemenceajtó figyelőablakán. Fejlett, kifinomult kéje, hogy épp akkor sikerüljön elkapnia a látványt, amikor annál a bizonyos pontnál tart a folyamat. Nem mindenkinek sikerül, és nem minden tetemnél. A fűtőnek fel kell mérnie a delikvenst, sovány-e, kövér-e, milyen mértékben, és akkor sacco! Jó esetben lekési a pillanatot, amikor épp kivillan a pattanni készülő koponya a homlok felkunkorodva, barnán sercegő redői alól. Ilyenkor olyanok, mint a zombik. Meg mint a kérges hasáb a kandallóban.

Érdekes, ez a játék csak a krematóriumban terjedt el. Miért vajon?

2007. augusztus 18.

Itt, ebben a dimenzióban halványak, szinte érezhetetlenek a fájdalmak, ám a lélek örömei villognak a gyémántragyogású szirteken. Ilyen a táj, ahol élek. Van ennek a szférának egy

bugyra, a Bardo, ahol a frissen érkezett lelkek próbálják megszokni a testük elvesztéséből fakadó hiányérzetet, lassan belejönnek a rájuk váró létezés élményébe, a valódi boldogság élvezetére. No, odahagytam a gyémántragyogású szirtek világát, mert űzött a kíváncsiság, illetve a vágy megtalálni eljövendő unokámat, de hiába tekeregtem és énekeltem a Bardo rózsaszínű vibrálásában, új, kicsi lelket nem találtam. Egyelőre, gondoltam. Majd jövök én később is!

2007. augusztus 25.

Valahogy nem találom a helyemet. Valamit elhagytam? Mintha. De mit?

Furán zúg a fejem. Vagy ez a szél hangja volna? A kedvem is olyan elszontyolodott. Lázás volnék? Nem érzem. Sem a meleget, sem a fejemet.

Persze, hiszen az „egészen új fejezetben” vagyok, a létemen túl. Ahá! A testem hiányzik! Igen. Már jó ideje keresem. Valahol ott hagyhattam el, persze nem vagyok biztos benne, csak épp logikusnak tűnik, és már olyan régóta keresem, szóval... No, igen, a krematóriumban!

A kék, vízenyős pillantású szemre emlékszem, olyan, mint amikor egy kék golyó valami folyadékban úszik, a kitágult pupillára, valami kéjes cikkanásra az íriszben, amikor találkozott a pillantásunk. Egyetlen pillanatra. Akkor a kék szem gazdája, a fűtő, azt érezte, hogy a tetem, amelyik hirtelen felül odabenn, látja őt. Láttam is.

Erről a helyszínről többre nem emlékszem. Bizonyára ez törvényszerű. Később egy fehérre meszelt terem körbefutó keskeny polcain fehér és bronz, gömbölyű, hengeres, kockaalakú, sima és cifra edények között bolyongok más lények lelkeivel össze-összeütközve, akik szintén bolyonganak. Mint a kutyák, szimatolva keressük azt, ami hozzánk tartozik, ami elzárva, távol tartva tőlünk, jogos tulajdonosuktól, valahol az edények falai mögött található. És nem férünk hozzá! Dühítő és borzongató egyszerre! Feltehetően törvényszerű, hisz annyi lélek zuhant át a másik dimenzióba anélkül, hogy észrevette volna. Volt min törnöm nemlétező fejemet tehát, nevezetesen, hová tűnt megszokott húsköntösöm. Az eltűnés módját nem firtattam tovább. Isteni idea, hát legyen! Csak képzelhetem, talán lágy kefék söprögetik hullám porrá égett maradványait az utódaim által választott edénykébe. Bizonyára a soktól lettünk megkímélve imígyen.

Ráleltem poraim tároló urnájára, s azóta tudom, hol lelem meg majdan, a Feltámadáskor földi másomat, bár, megvallom, nem hiszek ebben a dajkamesében, de mindettől függetlenül valahogy nem találom a helyemet, mint említettem már.

Valahogy zavar ez a különválasztás. A különlétezés. Érzem a létezés igenjét, és valahogy mégsem. Elvesztettem a kontaktusomat a Földdel. Veletek is gyerecskéim. Pedig hogyan aggódtam a verandán elterülve, jaj, vajon miként tudjátok majd meg a hírt? Nem volt időm értesíteni benneteket, és vajon lesz-e valaki olyan találékony, hogy megtalálja földi énem hajdani hozzátartozóit? Igaz, aztán ezen aggódások végképp elenyésztek ott, a veranda sárga, hűvös kövén velem együtt. A lelkem dolgavégezetlen szállt ki belőlem, és némi türelmetlenséggel kerengett a téglaoszlopok között, és bámulta azt, aki voltam, ott fekve. De az enyémnek éreztem a nyomorultat mégis. És most hová lett? Hiába is keresem mindétígyen? Vagy egyszer ez a közösség-érzés ez is eltűnik belőlem? Vajon mi marad akkor? A csupasz lélek? Hm?

Nocsak, hiszen folytatom jó szokásom, töprengéseim nappal és éjjel! Igaz, anno az éjszakáim voltak a csendesebbek kívülről, és mozgalmasabbak belülről, a fejemben. Forgolódások és előbukkanó régi dolgok. Leginkább a bűntudat és a szégyenkezés gyötört, és már akkor rájöttem, hogy végül egyszer el kell ezekkel számolni, hiszen erről szólnak a halottas könyvek.

A túlvilág démonai nem egyebek persze, mint lelkiismeretünk riasztó alakba öltöztetett manifesztumai, s már bizony az életünkben is megjelentek. Ha megjelenének most e gyémántfényű túlvilági mezőkön, nagy meglepetésben nem lenne részem. Leginkább Apátokkal szembeni rossz tetteim, gondolataim, átkaim és gyötrődéseim jöttek elő, meg az is odatársult, hogy mégis pokoli szeretettel gondolok rá, s gondoltam akkor is. Nem haragszom, miért is haragudnék? De ez a „pokoli szeretet”, ez tényleg „pokoli” volt mindkét fél részéről. Fáj, hogy martuk egymást. Jóvá kéne tenni. Átölelni, és elsuttogni, hogy jó volna örökké így, átölelve és békésen. Ezért fizettem be úgy a szétszóratásomat, hogy velem együtt repüljenek az ő hamvai is a zöld gyepre a szivárványt irizáló vízcseppek között.

Földi éjszakák... Nemcsak visszafelé pergettem akkor a fájdalokat, képzeletem a jövő felé is működött. Elalvás közben gyakran színezgettem a várható eseményeket. Nyilvánvaló, ahogy ezt olvassátok, gyerecskéim, igaz? Hiszen ezen is lemérhető, mennyire tudni akarom, mi lesz majd AZ után. A búcsúztatásomra is nagyon szépeket képzeltem, el is határoztam, hogy leírom nektek, hadd tudjátok, talán igazodhatnátok is hozzá. Így én akkor. De erre már nem került sor. S ha akkor nem, most mégis megírom. Nem ám végrendeletképp, hanem azért, hogy megköszönjem. Mert pontosan úgy történt minden, ahogyan szerettem volna. Hiába kérdem most, honnan tudtátok ennyire eltalálni, miként szerettem volna eltűnni a Földről? Nincs válasz. Bizonyára a szívetek diktálta.

Megtörtént. Ti másképp láttátok onnan, mint én. Innen azonban szenzációs volt! Elmondom most azt is, amit nem láthattatok és nem tudhattatok.

Például hogy hiába állt ott két oszlop a szórónivalókkal a virághalmazok fölé magasodva. Hátul a fák szabálytalan, rezgő árnyékaival mintázott zöld gyepp közepén, amely gyepp a talajjavító ceremóniák révén meg is kapják a zöldelléshez szükséges fincsi tápanyagot, ott állt a kettő oszlop. Feltehetően mindenki tudta, kik voltak ők azelőtt. Az egyikben én, aki épp aggódtam az egyelőre felesleges többes szám miatt, mert Bandi sehol! Sejtettem előre, hogy késni fog, mert ráérős volt világéletében, és mert utálja a ceremóniákat, de azért reméltem, a lényegnél velem lesz, és mi ketten jót mulatunk majd idefönn. Idefönn hát! Hiszen mi más az obligát nézőpont egy épp az eltakarítása fölött szemlét tartó léleknek, mint fenn lebegni a tündöklően nyári kék ég alatt, és mindenki felett. Kénytelen voltam a keresésére indulni, mikor a Szárnyas Hírnök jött, s pihegve szól: Bandi lelke már foglalt, visszatért a földi világba, és nem lehet jelen előző élete hamvainak utólagos szétszóratásánál.

Nem lehet! Ezt a pillanatot vártam még élve, évek óta! Hogy újra lássam-érezzem! Ha a magány igazi, még fájóbban az ideát! Mit vétettem?

Odalenn még gyülekeztek az élők, nem voltak sokan, a nemlévők mind idefenn voltak köröttem, mind, akiket szerettem, csak Bandi hiányzott, jaj! Akkor egy megérzés éles látást ad lelkemnek, és nézem, és látom őt odalenn, megbújva magzat iker-unokáim egyikében, ott világolt csendes mosolyával és huncut pillantással, hogy lám, mekkora meglepetést okozott megint, „s te már előre dühöngtél, Marcsikám!...” Így ő, odalenn, Nóra hasában, ahol ő már nem ő, és még nem ő, de Ő.

Akkor elkezdődött, és megszólalt a Zene.

Az volt! Az, amit annyiszor elképzeltem! A Bruschino úr nyitánya Rossinitől. Hát kell-e kedvesebb zene? Derűs indítás, utána halk kopogások. Mintha a lélek bebocsáttatást kérne a mennyek ajtaján. Mindenki felkapta a fejét, némelyiken döbbenet, másokén a megértő mosoly, azokén, akik ismertek. És öt percen át szólt hangfogós szelídséggel a levelek között. Nem is szállt le közetek, engem simogatott idefenn.

No, ennyi a kedvemért. Most, igaz, valami nászindulóféle kellene még, alkalomhoz illőn, ám házasságkötésünkön sem szólt egyetlen hang sem, miért kellene épp most? Mert tényleg az

örökkévalóságra köttettük egybe a hamvainkat? A hamvainkat csupán, mert amíg én a gyémántfényű birodalomban számolom el dolgaimat, és rakosgatom össze a feladataimat, addig ő idelelni a lányát teszi boldoggá, miközben ő maga kétszeresen élvezzi a birtoklást odabenn, a méh bástyáján belül, meg az anyja-lánya lelkében. Nekilódult képzeletemre féket a lélekharang tompa szava rakott. Aztán meg búcsúztatnak is minket mindjárt.

A mikrofonnál ti ketten, két gyereken, őszintén meihatottan, könnyekkel, remegő kezekkel, és minden bizonnyal remegő szívvel. Kálmán Nórára pillant, tőle gyűjt bátorságot, Nóra meg büszkén emeli a maga bátorságát, ami a nagy félelméből fakad. Ismerem jól ezt a kártyavár biztonságot. Mennyi erő kell az összetartásához!

Már nem Bandit nézem, hanem kis pocakjával a lányomat. Remeg a papírlap, felteszi a szemüvegét, és mondja. Előbb jogáról, hogy ne adja át az utolsó szót idegennek, mert senki más rajtuk kívül nem tudja felmérni, mi veszteség és fájdalom, és mennyi emlék... 'Olykor azt hittétek, hogy nem szeretünk, ami butaság ugye, hiszen csak más a világ, más az agyunk, másféleképp vagyunk programozva... Emberi módon ragaszkodunk hozzátok, még akkor is úgy volt, amikor nem úgy látszott... Hiszen nem lehettünk mi értetlenek, ha úgy tűnt is néha, mert egy génkészlet, egy vér, csak ebből válogathattunk fogantatásunk pillanatában, és egy kerékre jártak az akarásaink, mivel egy kultúrfészekben nőttünk, tudatunk egyazon kis közösség igényeiből táplálkozott... Belőletek szívunk minden elemi tudnivalót és minden érzelmi késztetést... Most már ketten fájtok nekünk, mindnyájunknak, akik itt állunk, és ahogy Apu, te mondanád, a csatlósainknak, és a jövődöknek is, akik már nem ismerhetnek titeket, csak a meséinkből. Egyikötöket sem... Apu, te feltépett seb vagy, akiről azt hittük, már behegedt, de nem: sajog az... Már ketten vigyáztok ránk odafentről... Megbízhattok bennünk, nem hozunk szégyent rátok... Anyu, te is nyugodj meg, ne aggódj többé!... Nem is volt okod aggódni sohasem, de hát most már tudhatod, hogy nem kell többet várnod, mint ami tőlünk telik, békélj hát meg!... Örüljete együtt a közös szelleméletnek, és boldogan nézzetek ránk, hiszen mi nagyon szeretünk titeket, és ez így lesz, amíg élünk...'

Még egy kis ideig ilyesmiről beszélt Nóra, néha beleolvasva a szövegébe, és olykor felzokogva, ám magától folyt belőle, amit nem reméltem, hogy tényleg... hogy ennyire... és hogy a képzelete valóban el tudja ragadni... És szeretni is képes... Vajon ki súgott neki? Valaki vagy az ösztöne? Hogy ki merjen állni ide az érzelmeivel a vízesés alá?

És akkor Hanna odafutott az anyjához, combjába fúrva a fejét, halkan, majd mind nagyobb bátorsággal énekelte a mi közös nótánkat, hogy:

„Egy boszorka van,
három fia van,
iskolába jár az egy,
másik bocskort varrni megy,
a harmadik künn a padon
a dudáját fújja nagyon,
dana-dana-dan.

Egy boszorka van...”

- és remek stílusérzéssel ott hagyta abba, ahol kell, és sajátos zenei cirkalommal lezárta a végtelenített nótát.

Akkor Kálmán közelített a mikrofonhoz. 'Mivel én nem tudok ilyen szépet fogalmazni, inkább Kosztolányi szavait veszem elő, hiszen tudom, hogy ti ketten ott, akik hallgattok most bennünket, nagyon szeretitek ezt a verset.' És felcsapta a vaskos zöld kötetet a 494. oldalán és olykor elcsukló hangon szépen, szívhez szólóan, értelmezve, felolvasta a HALOTTI BESZÉD-et:

„Látjátok feleim, egyszerre meghalt,
és itt hagyott minket magunkra. Megcsalt.
Ismerjük őt. Nem volt nagy és kiváló,
csak szív, a mi szívünkhöz közel álló.
De nincs már. Akár a föld,
Jaj, összedőlt a kincstár...

....

....

Nem kelti föl se könny, se szó, se vegyszer.
Hol volt, hol nem volt a világon. Egyszer.”

Hatalmas csönd követte szépzengésű hangját s a verset. Ők hárman, illetve már öten a vérünk-ből, ott maradtak magukra közepén a térben, és az urnákat nézték. Mintha benne lettünk volna. És akkor megszólalt az obligát zene, Albinoni gyász-tétele, amelyre megindulnak a vizek. És felrepültünk. Mi, akik valaha voltunk. Bandi egyszercsak mellém került, megfogta a kezem, és megígérte, hogy nem engedi el többé, mert megteheti. Hiába folytatja majd odalenn a csepp testben, örökkévaló lélekresze együtt él majd velem, amíg én is el nem szánom magam egy új életre. És belekapaszkodtunk még utoljára földi létünk maradékaiba, amelyhez tartoztunk egy ideig. És kézen fogva néztünk fentről, mint életünkben sohasem, de itt a vízcseppek táncolva együtt tartottak, és láttuk, hogy az alakok kegyeleti merevségéből egy alak mozdul: sötétkék ruhácskájában kicsi Hanna kezdett ingva lépegetni a szomorú dallamra, hiszen mindig minden zenére azonnal táncba kezdett, aztán megfogta az anyja kezét és táncba hívta, majd bácsikáját vitte magával, végül az apjához lépett, és kivonszolta őket a szökőár felé, mígnem a többiek is táncolni kezdtek a hepehupás termésköveken. Mindenki megbűvölten ringott, néhányan összekapaszkodtak, és egymásra támaszkodva topogtak, még Kata is a szekerével lassan megfordult a tengelye körül. Olyan volt az egész, mint ősi révült szertartás. A gyászolók saját maguk legnagyobb elképedésére tánccal köszöntek el tőlünk. Mi meg odafenn azt gondoltuk, hogy ez egy igazi temetés-buli, és rákacsintottam Bandira, erre ő is nekilendült, mintha nem is ő volna, és összeölelkezve-táncolva keringtünk egyre följebb, poraink pedig a vízcseppekbe kapaszkodva egyre lejjebb, de azzal mi már mit sem törődtünk. Az a por már nem a mienk.

2007. augusztus 30.

Fáj a fejem. Erre ébredtem. Mert olyanokat álmodtam!

Kúti Erzsi temetésére mentünk. Egy iskolaszerű puritán templomban a padokon falusi emberek ültek. Laci pedig a templom előtt egy óriási kavicsal vesződött, odább akarta taszítani. Aztán elém toppant maga Erzsi. Ráborulva zokogtam: - Ne menj el tőlünk, ne menj el! - Mire ő: - Tudod, Marcsikám, hogy el kell mennem. Muszáj! - Könnyekkel búcsúztam el tőle, aztán segítettem Lacinak eltolni azt a hatalmas kavicsot.

Ült ott még két gyerek, tán a fiaik. Tőlük egy szál virágos akácágat kértem. Mellettük akváriumszerű üvegedényekben lógtak a szép, lila virágok. Nem adtak. Elszomorodtam. Ekkor odajött Bandi: - „Nem baj, Marcsi. Elviszlek a Városligetbe, majd ott szedsz magadnak.” És elindultunk kifelé. Kint az utca pontosan olyan volt, mint a gyöngyösi Mérgespatak mente, csak a másik oldalán nem házak sorakoztak, hanem hegyek emelkedtek, serpentinek futottak, és fák, zsenge fák álltak. Az egésznek tavaszillata volt. Boldog voltam, hogy Bandi segíteni akar. Hosszan gyalogoltunk, és elfogott a nagy szeretet. Megfogtam a karját. Fehér, hosszú ujjú nejloning volt rajta, még az illatát is éreztem. - Nagyon szeretlek! Nagyon. Tudod? - mondtam, és hozzásimultam. Mire ő: - Csak azért érzed így, mert belelovalod magad az írásaidal. -

Mire tiltakozhattam volna, felébredtem.

Fáj a fejem. Már a hajnali ébredéseknél is fájt. Elég magasat mutatott a vérnyomásmérő. Relatív magasat. Nincs baj!

2007. szeptember 22.

Egér-vadászat

- Gyilkos! Gyilkos! - kiáltok magamban magam ellen némi lelkiismeret-furdalással, mert láttam helyes pofáját, ijedt gombszemét, remegő kis testét, ijedtében hosszú, egyenesre meredt farkincáját, amikor én seprűvel támadtam neki az ablak alatti betonon. A szemtelen fényes nappal befelé szaglászott a házamba, már éppen mászott fel a falon, már éppen elérte a támkő tetejét, már onnan indult volna további terepszemlére, bekukucskálni az ablakon az almafa árnyékában. Vélte ő, hogy megteheti, de én szemfüles voltam, és elkergettem. Pedig akár hallottam is talán mentegetőzését a zugból, a kútgyűrű és a fal szűk szögletéből, ahová beszaladt előlem:

„Semmi rosszat nem akarok, csak élni. Mint a többiek, akik kiűztünk a mezőkről. Mivel nem volt mit enni már, nekiindultunk a falunak, a kerteknek, aztán szétszéledtünk. Mindenki magára maradt a szerencséjével vagy a szerencsétlenségével, meg hogy hogyan tudja megoldani a dolgokat, kikerülni a veszélyeket, és végül rátalálni a helyre, ahol meghúzhatja magát a tél elől, és még éhen se vesszen. Úgy szimantottam, hogy ez itt olyan hely lesz. Semmi rosszat nem akarok hát, csak élve maradni.” - így ő.

Én megnyugodtam, de csak részint, mert a gyilkos ösztönök azért munkáltak bennem, és a zug négyzetdeciméterére elhelyeztem egy zacskó egérmérget, olyat, amit éhes delikvenszem majd kirág, és bezabálja a jó kis mérgezett zabot vagy mifenét.

És teltek a napok, és a zacskó érintetlen maradt, szemléltem reggelenként. Joggal hittem hát, hogy más tájakon próbálja meg a szerencséjét. Még el is tűnődtem balsorsán, még sajnáltam is egy kicsit, de azért reméltem, egy macska tán rátalált már, és nekem nincs mitől tartanom. Még azon is tépelődtem, hogy egér volt-e biztosan, vagy inkább patkány, mert mintha egy közönséges egérnél vaskosabb lett volna, de lehet, hogy az almafa árnyékában nem láttam jól.

Először nem tudtam, mitől van itt-ott néhány szem köménymag szétszóródva a konyhai élelmiszeres polcaimon. Automatikusán lesöpörtem, és automatikusán elfelejtettem a dolgot. Igazán akkor füleltem föl, amikor egy helyen többet is találtam, és mellette rizsszemeket! Kirágott lyukon folytak ki a zacskóból! Aztán meg a morzsa is, a finom zsemlemorzsa! A fele sem tréfa! Itt egér van! Hát sikerült neki! - kiáltottam fel magamban magamnak, és ebédfőzés közben mindent leszedtem a polcokról, szétrámoltam a konyhában, pedig csodás ebédet kreáltam magamnak: a régóta vágyott sült krumplit, rántott cukkinit tartárral, és maradék gombaleves tetézte a fincsi ebédet. Tetézte volna, ha ezek után lett volna étvágyam megenni. Annyira kimerültem a szétpakolással, fertőtlenítéssel járó takarítással, és a rémülettől annyira remegett a gyomrom, hogy enni már nem tudtam.

Hiába bíztattam magam, hogy nincs baj! Az egér nem bánt! Csak élni és enni akar! Ha meglát, elfut, mert fél. Én is féltem. És ebédem ill. nemebédem után nekiláttam megkeresni. Hiába. Bátor, ravasz és erőszakos egér volt. Szerintem az átlagosnál is ravaszabb. Persze volt rá oka.

Szóval úgy teltek a napok, hogy csak osonni mertem. Ha megláttam az élelmiszer polc előtti félrehúzott függöny mögött kikukkantani, mint egy primadonnát, azonnal sikítani kezdtem. És röhögve konstataáltam, hogy ez nem más, mint természetes reflex: az ember sikít, ha egeret lát. És a röhögés ugyan inkább kacagva sírás és reszketés volt, mert tartottam a megjelenésétől, és ezt kerülendő, mindenféle praktikát találtam ki, és naponta bevettem, mint harci eszközt. Naponta lerámoltam a polcaimat, naponta kitaláltam újabb és újabb rejtekhelyeket a kirágható élelmiszereknek, naponta becsomagoltam azokat, fertőtlenítettem a polcokat, sőt, éjszakára a csupasz polcokra sajátkezűleg szórtam szét a mérget. Reggel aztán settenkedve odalopóztam, és bosszúsan konstataáltam, hogy a méreg érintetlen, viszont az egér alaposan belakmározott a becsomagolt babapiskótámból.

Tehát a méreg hidegen hagyja. Nyomorult rémületemmel a szomszédasszonyhoz szaladtam, aki készségesen áthozta a macskáját, hogy az majd kiszimatolja a vadállat rejtekhelyét, minek folyományaképp szomszédasszonyom mindent szétszedett a szobában, mondván, hogy itt is lehet, meg itt is. A rekamiét kinyitotta, a fiókból szétdobálta a cuccokat, a hatalmas dög ágyat elhúzta a faltól, és leültünk figyelni a macskát. Mintha itt egér soha nem is lett volna, az állítólag vadászösztönrel bíró állat megmutatta mivoltát: fényesre nyalta a bundáját, itt-ott körülnézett, mint aki ismerkedik a tereppel, azután kialudni a fáradságát lefeküdt a fotel mélyén. Ekkorra már a szomszédasszony megunt a személyes asszisztálást, és hazament nálam hagyva a macskát. Én újfent szépen összerámoltam a szomszédasszony után, meg a fertőtlenítés után, és vártam. És a macska is várt. És nem történt semmi.

A szomszédasszony látta, már kezdek kiborulni, hát nagy jóakarattal áthozta a kutyáját is. Nagy fekete állat, hancúrozó jókedvvel, minek következtében repültek a szőnyegek, a rekamié újból szétdobált holmijai, sőt, az asszony kiáltására: 'Fogdmeg!' alaposan megkergette a macskát. Nagysokára mindenki elvonult, és én ott maradtam a romok közepén. Hatalmas a csend. Csak papírzörgést, egérmörög kopogását hallottam, meg a vendégem szövegét, amit valamely biztos rejtekből intézett hozzám:

„Nem értem, minek ez a hajsza? Naponta újabb és újabb cselekhez folyamodsz, pedig igazán nem eszem sokat, bőven elbírná a háztartásod. Igaz, mintha mostanában nagyobb volna az étvágyam, de hát ez az állapotom miatt van, és ezt meg kéne értened, hiszen a te lányod is ilyen állapotban van, Ő hamarosan megszüll, mint ahogy én is...” - így ő.

Rémülten a jövőmtől, a fellépő szaporodástól, megint nekifogtam gyilkos tervek végrehajtásának. Végtelenül undorító szaga egyre terjedt a lakásban, már a hálószobám ajtaját is állandóan csukva tartottam, igaz, amiatt is, nehogy álomban sétáljon rajtam, mert attól szív-szélhűdést kapnék. Ijesztgetős szomszédasszonyi történetek szerint ez állítólag jó szokása az egérnek. A nappaliban kirámoltam a ruhásszekrényt, és a ruhákat, cipőket a verandára hordtam szellőzni, mert idebent már nem tudtam enni a szörnyű szag miatt. Mintha már meg is történt volna a szaporodás!

Ez így nem mehet! Valami gyors és eredményes harci eszközhöz kell folyamodnom, hiszen bármikor világra jöhet az unokám, és akkor én bizony Pestre rohanok! Richtig! Egy szép reggelen szólt a telefon, hogy az unokám igencsak útban van. Hát azonnal elrohantam a boltba, ragasztós egérfogót vettem. Ezen magyarul nincs használati utasítás. Igaz, egy jó tanács is elkelt volna! Így csak az eszemben bízva elővettem az ollót, a kartonpapírokat, és legyártottam ebből a rémesen nyúlós, nehezen kezelhető és csak benzinnel lemosható valamiből több darabot, és szétraktam: kettőt a szobába a cipők és a rekamié körül, egyet a konyhába, és kettőt az immár sokadszor lerámolt polcokra, aztán becsuktam magam mögött az ajtót. Pestre fel!

„Ah! Végre béke! Az Egerek Istene megszánt engem! Nem elég, hogy ilyen fantasztikus ételhalmaz közepére vezetett nagy jóságában, de lebabázásom idejére még el is távolította felőlem a veszedelmet!” - táncolt egerem vígan, míg én napokon át Pesten örömködtem abban

a biztos tudatban, hogy ami az egeret illeti, minden oké: megeszi a diót a ragacs közepén, és úgy, de úgy beleragad... Szóval némi fenntartással ugyan, mert ismeretségünk ideje alatt volt alkalmam ökegyelme ravaszságát megtapasztalni, viszonylag megnyugodtam. Annál is könnyebben, merthogy sok-sok kilométer választott el a helyszíntől.

No, de a békességnek is vége lesz egyszer: haza kellett menni. Egész úton azon gondolkodám, mi vár otthon reám. És a borzalmak borzalma következett. Leraktam a pakkot, és lábujj-hegyen, szaglászva körülosontam a lakásban. A szag megmaradt! Az egész lakás telítve egérbűzzel! Tehát van! De hol?

Először a hálóba léptem, széthúztam a sötétítő függönyöket, beáradt a délutáni napfény. Gyönyörű volt, de itt is egérszag fogadott. Lehetetlen! Álltam a szoba közepén tanácstalanul, amikor tekintetem véletlenül a rádió előtti bonbonierre tévedt. Pestre menetelem előtt frissen vett dianás cukorkákkal raktam tele, szám szerint 20 darabbal. És most nincsenek sehol! Uramisten! Itt fent is járhatott ökelme? Ide hogyan jut fel? A bútor sima falán is tud mászni? Igen. Meg kellett győződnöm arról, hogy ez az akrobatikus tudománya is létezik.

Nekigyürkőzni! Mindent felforgatni! Egérre vadászom!

Izzadva, erőlködve, de nagy harci elánnal elhúztam az ágyneműtartóimat, amelyekben mindenfélét tartok, s e mindenféle álcázására letakartam ezeket fehér műszőrrel. A legnagyobbikban, hogy az ágyneműimet, pulóvereimet illatosítsam, Pisti nénit utánozván szappandarabokat dugdostam a ruhaneműk alá. És ott a szappan megrágva! Tehát itt járt! Azonnal ki mindent, beáztatni, újramosni! A másik két ágyneműtartóból is kirámoltam mindent, és amint az ágyneműtartóknál szokás, a hátfalra és aljzatra gyártott kerek szellőző lyukakat fertőtlenítés után beragasztottam, hogy oda az én vendégegerem be ne tudjon menni, bár semmi nem bizonyította, hogy a porszívó vagy a plasztilin nagyon érdekelte volna, de biztos, ami biztos. És ekkor fedeztem fel az egyik bútor alatt a dianás cukorkák papírjait, mind a 20 darabot! A cukrok elfogytak belőlük, nyilván egérvendégeim alaposan be is rúgtak az alkoholtól. Elképzeltem a duhaj egértáncolást, kurjongatást, amíg a gazda nem volt itthon! Tény, hogy a papírhalmaz nyomra vezetett: ezek szerint itt a szobában nem a bútorban fészkeltek, hanem valahol másutt. Mondjuk a falban. Elemlámpa! Térdre! Megvan! Itt, a sarokban a lyuk! Azonnal cementet kevertem, és méreggel töltve betömtem a ki-bejáratot. El sem takarítottam a hálóban, hanem az összes szobában négykézlábra ereszkedve azonnal végigvizsgáltam a falakat a padló mentén. Jól tettem! Újabb egérlyuk! A fürdőszobában! Kettő! A csempe és a kőpadló között! Tehát akkor nem álmodtam, amikor a minap fürdés közben a kövön egeret láttam kiosonni! Ide azt a cementet, és újból neki a gyilkos eljárásnak! Tőlem lehetnek egerek a világban, de nem itt, ahol én is lakom!

Eddig minden egérlakást megszüntetni véltem, viszont az egerek bent maradtak, éreztem. Irány a konyha! Ott még nem jártam, pedig órák óta itthon vagyok. Lassan éjfélre járt az idő, és enni is, aludni is kéne. De nem lehetett annyiban hagyni a dolgot.

Óriási nyugalommal, bízva a ragacsos egérfogóban, és híván, hogy csak ki kell dobnom a ráragadt döglött jószágokat a szemétkébe, bár rettegettem a rám váró undortól, halvány reménnyel közeledtem a polcokhoz. Teljes kétségbeeséssel konstatáltam, hogy nem találom a ragacsos kartont a polcon!

Leültem pihenni, és közben megpróbáltam rekonstruálni a történeteket:

„A jó francba! Ez ragacs! Mind a négy lábam benne! Hogyan futok el innen, ha muszáj?” - kiáltotta egerem, és az ijedelemtől, a rémülettől, a megoldhatatlan helyzetétől rájöttek a szülési fájdalmak. Oda a világ! Hogyan bújik biztonságos rejtekébe, ahol világra hozhatná az újabb egereket? Ezen tűnődött, aztán elkezdett vajúdni és vonaglani, és menekülni, és ragacsos kartonostul levergödté magát a polcra, miközben a ragacsos karton fennakadt a robot-

gépen, aztán belecsúszott a kávésdobozomba, de közben a vemhes jószág lepottyant róla, és magával víve a mérgezett anyagból valamennyit, elbújt megszülni a fiait. De már csupa ragacs volt, és csupa ragacsok lettek az utódok is. Nem is éltek túl a helyzetet. Mégis. Mint utóbb kiderült, kettő megmaradt valahogy, és hamarosan birtokukba vették a házat.

Miután összeszedtem az átkozott ragacsokat, nekiláttam az órákon át tartó rémes műveletnek: lepucolni a ragacsot arról, amit vergődése és zuhanása során az egér bekent. Uramisten! A munka órákig tartó büntetés volt! Ennek ellenére nem aludt el gyilkos ösztönöm! Sőt!

Másnap, amikor sárgán és aranyosan kisütött a nap, folytattam a hajszát. Tudtam, hogy a dolgot meg kell oldanom, a betolakodót ki kell kergetnem! Mindent megmozgattam. Kिरámoltam és elhúztam a rekamiét, kiszedtem a cipőket, újból kihordtam a ruhákat és kiakasztottam a verandára, hogy szaguk menjen! Az előző esti ragacsmentesítő munkálatok után kipakoltam a mosogató alját, és fertőtleníteni kezdtem a polcot, meg amit kellett, elhúztam a hűtőszekrényt is, és ekkor láttam, hogy a hűtő hátáról lelógó elektromos aljzatot nem hiába bámulta a vendégmacska, ott, a hűtő mögött lehetett a szülőfészek, mert ott hevert egy egér kimúlva, mellette jópár apró, bogárnyi egérújszülött ugyancsak kimúlva. Gyorsan lapáttra, és ki a szemétkébe, de mire visszajöttem, és átlábaltam a felfordított lakáson, megláttam egy élő állatot a polcon ugrálni. „Hát még mindig?” - sikoltottam, és rikoltozás és átkozódás közepette nekirentettem, de nem mertem agyoncsapni! S ez, szégyen ide szégyen oda, többször megismétlődött. Ott állt az egér, riadtan meredt rám, én is ott álltam, meredtem rá, és nem mertem rácsapni. Csak eszementen üvöltöttem: „Mit csináljak most veled? Hord el innen az irhád! Dögölj meg!” És ha a helyzettől és a méregtől bírtam volna, harsányan röhögök, miközben azt találgatom, melyikünk van jobban megrémülve.

Nos, mint később agnoszkáltam, ez az egér az előző, fürge egernek, a betolakodónak a fiacskája lehetett, aki még ifjú lévén, nem tudott olyan sebesen inálni, de nagyon tudott félni, hát beleugrott a mosogató borogatójába, aminek védelméről tökéletesen elfeledkeztem hálistennek, és bekucorodott a sarkába, mitől én bátorságot kapva, előkaptam a szúnyogölő szprét, a pofájába fújtam egy jókorát, azután felkaptam az első kezem ügyébe akadó műanyag poharat, és leborítottam vele. De most már mit csináljak? A kezemben a tejfölös pohár, alatta egy egér, de aztán innen hogyan el és miképp? Zseniális döntés: a szemetes lapátot nagy óvatosan a műanyag pohár alá csúszttattam. Megvolt az egér! A lapáton a pohár alatt! Szaladtam vele okos szomszédasszonyom Sáríkához, hogy hát mit kell ilyenkor tenni? És ő sem tudta. Csak el ne ereszsem, kiáltotta, mert ő sem szereti az egeret!

- De hát nem tarthatom itt ítélet napjáig! Segíts már! Találj ki valamit! Hol a macskád? -

Sáríka, ha lehet, nálam is rémültebb volt, de a fejében kipattant a megoldás: be kell hajítani egy vödör vízbe! Azonnal hozta, s én egy bátor mozdulattal belehajítottam a lapátról az áldozatot. Így lett vége az egernek.

Boldogan és megkönnyebbülten tértem haza, és... És akkor megláttam egy másik egeret! Élő volt ez is, épp kifutott a hűtő mögül. Megint elő a szprét, az egerre irányítottam. Az be a mosogató alá, ám a nagy rumliban nem lévén járása, meg tán el is szédült a rázúduló mérgefelhőtől, reszketve megült, és várta a sorsát. No, rá egy újabb tejfölös pohár, már rutinosan a lapáttra csúszttattam, és kiódalogva a saját vízcsapomhoz, a saját teli vödörömbé dobtam az áldozatot. Percek alatt kettő! Hát ez óriási! De hátha van még? Azt mondják, egy egér sokat fial!

Átöltöztem, és a romok közül elindultam világgá, a temető melletti boltba, ide két kilométer, és vettem két igazi, hagyományos egerfogót. Most is itt vannak szalonnabőrökkel felfegyverezve, de nem fogtak még egeret. Úgy látszik, nincs több. Csak a szaguk leng néha még át a lakáson, mint riasztó emlék.

Bízván abban, hogy a cementet ez a kicsi jószág nem tudja átrágni, hatalmas anyagi áldozattal hamarosan becementeztetem a házam hátsó falát, azt, amelyen az egérlyukakat megtaláltam. Most már nyugodtabban alszom.

2007. október 8.

Nincs rajtam a szemüveg, és ettől olyan fura, álomszerű az egész. Félhomály már délután, így októberben. Kattog a fűtés, zümmög, azaz „dzsesszt duruzsol” a mélyhűtő, ahogy Alíz mondaná, kis álmoság körül. A hapsi ott ül a fotelben a sarokban, de csak a szemének sötét gödrét és a fehér haját látom. A bőre sárgás, színe átmosódik a homályba húzódó falba. Beszélgetünk:

Én - Neked mondom. Hallasz? -

Ő (Csendes nyugalommal) - Csak rád figyelek. A szomszédasszonyok... -

Én - Ja! Képzeld, mind a ketten megsértődtek! -

Ő - Összevesztél velük? -

Én - Amiért nem mondtam nekik, hogy vendégem lesz. Mindegyiknek az volt az első szava: Nem is mondtad, hogy vendéget vársz! -

Ő - Na? Mire te? -

Én - Ha én sem tudtam! -

Ő - Szóval hazudtál. Hiszen megbeszéltük! -

Én - Volt már olyan, megbeszéltük, és nem jöttél. Aztán most nem vártalak. Ültem egész délelőtt a napon, rajzolgattam, mint akinek nincs dolga, és arra gondoltam, ha mégis jönne, alig van mit eléd adnom ebédre, az a kis maradék. De tán lesz időm összekapni valamit. -

Ő - Egy félreértés miatt majdnem éhenhaltam. -

Nevet, és felötlik, hogy már semmit nem lehet látni, sötétedik. Arra riadtam, hogy kérdez. Elaludtam volna? Hogy mennyi idő telt el a két dialógus között, nem tudom:

Ő - És mit szóltak hozzám a szomszédasszonyok? -

Én - Azt hitték, háznézőbe jöttél. -

Ő - És nem fogtak mellé. Vagy kihallgatták, amikor megkértem a kezedet? -

Én - Megkérted? -

Ő - Azt sem vetted komolyan, mi? -

Én - Persze. De figyelj! A szomszédasszonyok attól tartanak, hogy eladom a házat. Tán azért jöttél, megvenni. -

Ő - Hát nem látták az összefonódásunkat, amikor kiléptél elé a kapun? Így szoktál csinálni az idegenekkel is, he? -

Én - Tudod, sokat morgok a falura mostanában, hogy így felütötte a fejét az utcában a cigányzsivaj. Ezért gondolták, hogy elmennék innen - mondtam.

És felidéződött a pillanat, amikor örömben ráborultam az utcán, s az is, hogy közben arra gondoltam, ez a hapsi valamikor régen mennyire idegesített. Valahányszor eljött hozzánk, csak ügyködtem tovább a vacsorán a konyhában, hátra sem fordultam, annyira irritált a nagy hangja. Akkor köszönésképp mindig belecsókolt a nyakamba, amitől dührohamot kaptam,

pedig mindig lúdbőrös lettem tőle. Az ám! De ezt nem mondom el neki, inkább mellébeszélék.

Úgy tűnt ebben a félsötétben, mintha ez az egész valaminek a folytatása lenne. De minek a folytatása, hiszen semmit nem tudok az elejéről. Ezért váltig a szomszédasszonyokkal jövők elő, hátha az alatt megfejttem, hogy mi történhetett korábban, amire nem emlékszem.

Én - Félnék, mert helyettem csak rosszabb jönne. Hát azért kérdezték, hogy ki a vendégem. -

Ő - Na?

Én - A barátom, mondtam. Sárika azt hitte, nő vagy, ahogy ott feküdtél a csudafa alatt, Erzsi meg aggastyánnak nézett. -

Ő - Szép. Akár meg is sértődhetnék, hogy ilyeneket mondanak rám a szomszédasszonyaid. Még hozzá álmodban! Ez azt jelenti ugyanis, te vélekedsz így rólam. -

Úgy láttam nagyon rosszul esett neki. Akkor felébredtem. És azóta is azon töröm a fejemet, hogy ki lehetett ez a hapsi. Nem tudok rájönni!

Így akartam megírni, komolytalanul. Mert tényleg nem érzem megtörténtnek, hogy itt járt. Néha az az érzésem, hogy nincs is ez a hapsi. Nem létezik.

Hosszan mélázok, heverészek, töprengek. Akkor hirtelen bevillan egy logikai sor, és minden fényesen igaznak és érthetőnek látszik immár. Nem jelentkezett Bandi halála óta. Eltűnt. Nehogy a helyére kelljen lépnie! Félt! És ennek a talán halványuló félelemnek ellenére 16 év után most eljött ide, körülnézett, van-e bátorsága valamiféle kapcsolatba keveredni velem, és van-e értelme, hoz-e a magányunkba megkönnyebbülést.

Most is épp úgy idegesít, mint régen. Nyilván nem gondol semmit, csak dumál. Soha egyetlen komoly gondolata, sem szava nem volt, amin el lehetett volna menni, ahogy most sincs. Csak bekukkantott. S amúgy is: miért látna ő inkább, mint én - kristálytisztán?

SAJÁT AGÓNIA

2008.

2008. január 27.

Magamra húznám inkább a takarót, és visszafeküdnék, de itt az idő elkezdni a napot. Megfogom hát a paplant, ráterítem az ablak előtti székre, aztán a párnát püfölöm habosra, és a tükör elé rakom szellőzni, majd a kispárna jön, végül széthúzom a függönyöket, hogy beáradjon a fény, és bekapcsolom a zenét. Mindig Baba korongja fut, gyönyörű szanszkrit imák szólnak addig, míg reggeli dolgaimat el nem végzem, kerek egy órán át. „Bur buvaszvaham...” Megköszönöm az új napot, a házamat, a békét, ébredezek, kitántorgok pisilni, azután lemosom az éjszakát, a hideg víz végképp tudatomra döbbsent. Kiöblítem a fogamat, a vödörben váró áztatott ruhákat kimosom, közben a gyomrom már várja gyógyteám első kortyait, hozzá sárgarépát rágcsálok, hogy ne üres gyomorra vegyem be a gyógyszereket. A reggeli vége egy korty kávé, ami azonnal visszaszalajt a fürdibe, és jöhet a jóleső megüresedés az előző napi étkezések után. Ekkor következik a reggeli torna bent, az ágy előtti rózsás szőnyegen, miközben hallgatom Baba zenéjét. Azután le a hálóing, s amúgy pucéran igyekszem a reggel végső etapja felé, vissza a fürdőszobába a tus alá! Mit meg nem érdemel az ember teste! Törölközés, deo, púder, az illat eltölt, élvezem tisztaságomat, miközben a bugyimat húzom, azután a réklit, végül a pulcsit. Ekkor jön a fészülködés. Mezítelen lábszáraim dideregnek még, de a jót ki kell érdemelni! A hajam rendezett, jöhet a nadrág! Azután leülök, talpreszelő, kenőcs, mert a lábammal végzem be a készülődést a napra és arra a pillanatra, amely meghozza a reggel első boldogságát a kerek egy órát tartó ébredés után: felhúzom a zoknikat! A legszebb pillanatok! A bal már melegben vigasztalja a térdemen nyugvó jobb lábamat, hogy mindjárt! És akkor az utolsó porcikám is megkapja őrző ruhadarabját. Eltűnik az ágymeleg utáni gyámoltalan pucérkodás, didergés. Jöhet a nap!

2008. febr. 9.

Álmomban éjszaka gyerekkorom konyhájában üldögéltem a kissámlin, de nem félrehúzódva, mint szoktam, hanem a konyha közepén, s aki elment mellettem, kerülgethetett. Ölemben könyv, mint akkoriban mindig. Most nem olvastam. Imádkoztam és gondolkoztam. Mások is voltak még ott, talán Kálmán vagy Bandi meg mintha a Nagymamám, néha elment mellettem Nóra, és szenvtelen hangon mondta:

- Nem eszik. Nem hajlandó enni. -

Ott a sámlin arról gondolkoztam, hogy tán csak akarni kellene, és meg lehetne halni. Senki nincs, aki szeretne, senki a kerek földön, az életem hiábavaló. Szóval meg akartam halni. Nagyon. Görnyedtem a sámlin, vártam, hívtam.

Így tartott nagyon sokáig.

Akkor hirtelen a fal sárga lett, és felkiáltottam:

- Most meghalok! -

Éreztem a fal hűvösét, rücskös tapintását a tenyerem alatt, s hogy elhagy az erőm. Valami nagyon jó békesség köszöntött rám, beburkolt, eltűnt a szorongás, a szeretetlenség hideg fájdalma, és minden nagyon jó lett, annyira, hogy mosolyogtam és boldog voltam.

Aztán felébredtem. A szívem dobogott, de a boldogság megmaradt.
Ma éjszaka így haltam meg.

2008. március 6.

Búcsú.

Egy kórterem. Szemközt az ablakon át csupasz faágak, szürke ég. Az a kinti világ. Körül lepedő-függönyök, gépek, kábelek, kattogások, zümmögések emberi hangok nélkül, az ágyakon félhalottak feldrótózva, rákapcsolva, ellenőrizve, életben tartva grafikonokkal, sípokkal, a technika zöld és villogó csodáival. Ha nem akarják is, itt élni kell!

Egy ilyen ágy mellett állok. Még bennem a rohanás, az igyekezet és az aggodalom lihegése, az állomásról érkeztem épp, hátamon izzadság és verejték nedvessége, orromban a fertőtlenítő szaga, gyomromban remegés és éhség. Meg kell nyugodnom, hogy segíthessek! Bal tenyerem Janó karjának belső ütőerén, jobb tenyerem a mellkasán, szemem a monitoron: mennyi a vérnyomása? Az ágakat nézem, és koncentrálok, ahogy Baba elvárná, és közben azon gondolkodom, miért is vagyok itt? Miért rohantam lélekszakadva? Mi közöm van nekem ehhez az emberhez? Ennyire erős szál köt hozzá? Miért?

Karomon szívem felől árad az energia, az energiám, amiből annyi feleslegem van, és kettesben az öntudatlan alvóval felidéződnek a képek összefüggés nélkül, és csak remélem, hogy a végén kialakul a válasz a miértjeimre...

Mikor is láttam először?

Az bizony kétszer történt.

A legelső nap az egyetemen, a félemeleti tízesben. Az egész bölcsész évfolyam ott, hosszú padok, mindenki idegen. Mellettem egy szemüveges srác, később kiderült: Béci, balról egy nagyszájú nő, akit nagy hirtelen tan.csop.vez.nek választottak, később kiderül: Pipi, mögöttem szélről egy jóképű, igazi zsidó-pónem ült. Tetszett, csak az volt a meglepetés, amikor felállt. Nálam is alacsonyabb és köpcös. Viszont már akkor kiderült, a feje egy lapozható lexikon, és nem is igazi újonc: egyszer már elkezdte, de megfutott. A banda jószerivel össze is jött. Ülhattünk volna egymástól 10 méterre is! Lelkek vonzása...

Az igazán első ismeretség korábbi. Ketten jöttek a IV./A-ba az egyetemről...de erről már emlékeztem. A másik fiú Janó volt. Ilyen találkozások is vannak.

Ott álltam mellette az intenzív osztály látogatóinak zöld köpenyében, és duruzsoltam neki. Érzékeltem, amint jobban és jobban emelkedik a mellkasa, mint akit erős indulati áram ér. Felismerte volna a hangomat? Elindított benne valamit a nem tudatosult, de érzékelhető jelenlétem?

Ott álltam, és azt számolgattam, hogy az az egyetemi első találkozás 48 éve történt.

Janó hamar csatlakozott Pipivel való kettősünkhöz, azután jött Bandi, Pipi reménysége, aztán Béci, akinek máig nem ismerem az indítékait, még sejtésem sincs róla. Janó indítékainak nem voltak fátylai: egyszerűen szerelmes volt, csak a szemébe kellett nézni. Hosszú ostrom volt, amíg megadtam magam egy kikötéssel: hogy egyszer, és soha többé.

Ott álltam takaratlan teste mellett a drótok között, és nem emlékeztem semmi másra, csak ugyanerre a fehér testre, gömbölyű lépteire, és hatalmas, meredő péniszére, amivel fel-alá sétált a szobában, míg én a részegségem hányingerével küszködve feküdtem. Semmi nyom

nem maradt bennem erről az egyetlen alkalomról. Állni akartam a szavam, akkor még nem tudtam, hogy én is szeretem. Jobbnak láttam végigélni öntudatlanul ezt a nem akart, szeretetlen szexet, ami a lelkemet alaposan megterhelte, mert megcsaltam épp valaki mást, akiről azt hittem, szeretem.

Futottam be a kórházba másnap is. A felesége, Irén már várt. Bennem volt minden remény-sége. Máig nem tudom, miért pont bennem, és miért értesített sms-ben, hogy „Janó válságos állapotban van...”, ami miatt azonnal felutaztam. Egy 30 évvel korábbi futó találkozás után ki tudja, miről ismertük fel egymást a kórházi folyosón.

Ott álltam mellette, tenyeremen át erőt és hitet öntve belé. Nem voltam varázsló. Talán felkavarta Janót a jelenlétem, a felbukkanásom a múltból. Tény, hogy gyorsabban vert a szíve, és kiemelkedett a félhalotti állapotból. Tartoztam volna ezzel?

Hányszor löktem el? Nem is tudom. Néha durván is. Fárasztó volt az imádata, a reménytelensége. Sopronba kirándult a banda, kollégiumban aludtunk Béci szüleinek jóvoltából. Emlékszem, Janó az ágyam mellett térdelt, és könyörgött egy csókért. Holtfáradtan próbáltam elzavarni, végül azzal az ígéretével zuhantam álomba, hogy csak ül mellettem, és őrizi az álmomat. Arra ébredtem, hogy örülten csókol. Sikoltozni kezdtem éjnek idején, mintha gyilkoltak volna. Pipi ráncigálta el. Sírt és szégyenkezett.

Nála kanasztázott a csapat, Janó finomfőzelékkel kínált. Utálom, mondtam, vagy répa, vagy borsó, de a kettő együtt! Mire hosszú távollét után hozta a kétfelé választott két tányér főzeléket, melyiket kérem?

Ha futni kellett, futott, ha szemet cipelni 4 szinten fel a harmadikra a Budai László utcai albérletembe, felcipelte, igaz, Béci is... Ha padlót kellett sikálni festés után az új Damjanich utcai lakásomban, sikálta. Mindent megtett, amit kértem, s amit nem, azt is. Én semmit.

Talán a lelkipurdalás futtatott ide, 90 kilométerre az otthonomtól a Városmajor utcai kórterembe? Nem! Biztos, hogy nem. De motivált.

Öt év együtt, egy csapatban az egyetemen. Sok sztori telne ki belőle. Azután Bandival való házasságkötésünk szétfröccsentette a brancsot. Mindenkinek meg lehetett a jó oka a távolmaradásra. Pipivel 4 év múlva ott folytattuk, ahol abbahagytuk. A többiek? Elszéledtek a végleges életükbe. Béci megnősült. A fia megszületésekor Bandival elmentünk látogatóba szűk kis albérletükbe. Ennek is idestova 40 éve. Csak Janó nem jelentkezett. Most tudtam meg, megnősült ő is. Pipi volt tanítványát, későbbi barátnéját vette el, de olyan titokban, hogy 48 év után Bécitől tudtam meg. Nem hozzávaló lány volt, tán szégyellte. Nem ilyet érdemelt. Az a házasság hetekig tartott csupán. Ez az együttélés Irénnel évtizedek óta zavartalan. Látom, egymáshoz tartoznak.

Huszonegynéhány éve a Nagymező utcai trafikban véletlenül fedeztem fel Janót. Amikor Apuhoz mentem, olykor beugrottam hozzá. Mindig tartózkodó volt. Kedves, imádnivaló, de érződött, mögötte ott áll a másik, az igazi élete. Csak az sms-ekben oldódott fel, és hülyültünk a régi, egyetemi, brancsos stílusban. Ennyi.

Irén nem akart elengedni a kórházból. Bízott bennem, én meg tehettem végre valamit Janóért. Örültem, hogy szerethetek valakit, ha megengedik. Janónak nem volt beleszólása, eszméletlen volt. Aztán ennek is vége lett. Helyreállt a vérkeringés, harmadik nap újabb, életmentő műtét, és megmaradt. Kár volt. Hagyni kellett volna meghalni.

Ezt írta a legutolsó sms-ében kórházba vonulása előtt: „Majd műtét után jelentkezem, ha nem, akkor kísértelek.” Nem jelentkezett. Tehát él.

Telefonon többször érdeklődtem az egyre kelletlenebb Irénnél. Végül bementem hozzá. Elfekvő a János kórház egyik büdös, sivár, szomorú, kétágyas szobájában együtt egy félőrüttel. Megadta magát. Nem tud ülni sem, de a tudata a helyén, bár sokszor elkalandozik, mint aki távozni készül kicsit pihenni öt hónap kényszerű szenvedései után. Csak néz rám komolyan, könnyel, és nem érti, hogy most miért szeretem, és ha érti, már késő. Valahogy elkéstem. Akár hagyhatja is már, hogy szeressem, annyira nem tartozom bele az elmúlt 42 év alatt reánőtt világába! Idegen vagyok, valahonnan a ködös múltból. Hagyjam békén. Neki már semmi nem kell. Így mondta: „Egy szép emlék vagy már csak nekem...”. És még el sem mosolyodott.

Áldja meg az ég gyors és könnyű halállal!

2008. május 13.

Amikor még nincs sötét, de már elmúlt a nap, a sötét és a világos határán a legbizonytalanabb az ember. Lehet mindezt jelképesen is érteni. Át kellene hidalni ezt az állapotot, dülőre kéne jutni: kételkedem-e, vagy nem? És egyáltalán: bármelyik igazság felől hogyan lehetne bizonyosságot szerezni?

Szóval: Müller Péter könyvei kiforgattak a nyugalomból!

Müller Péter két hatalmas könyvben bizonyította a lélek és Isten létezését. A dologról eddig én kábé ugyanúgy gondolkodtam, mint ő, ám neki a halálélményen túl sikerült kapcsolatot teremtenie a Szellemvilággal! Kiderült, van egy Mester, aki segíti őt az élet rögzös útjain, sőt, szeánszok alkalmával más szellemlényekkel is kapcsolatba juttatta. És ekkor kezd kételkedni az ember Müller Péter szavaiban. Mi ez? Kérkedés? Hogy neki, lám, sikerült? Vagy csak egy reklámfogás, hogy ezzel a két könyvvel népszerűsége tegyen szert, hiszen közepes írónak érzi magát.

A kételkedésen túl azért nem hagyja nyugodni az embert a dolog. Maga is megpróbálhatja, ha nincs is lehetősége baráti szeánszokra, hát egyedül. Ha meg nem tud kapcsolatba lépni a Szellemvilággal, legalább egy kicsit meditál, hiszen itt van ez a dolog Chrü-vel, aminek a lényege ugyanaz, mint amit Müller Péter elmesél, csak kicsit kitágítva fantáziával dúsított történetekkel térben és időben... Szóval tán nekem is van esélyem nagy szellemi élményekre.

Csakhogy a félelem munkál bennem. Ugyanis egyszer, évekkel ezelőtt nagyon sikerült a meditálás. Olyan messzire jutottam, azt hittem, nem tudok visszajönni. Azóta sem merem nekifogni, bár csináltam meleg kendőt, dzsapát, jó kis fészket is itt Fügeden, de a félelem visszatartott.

Aztán ez az élmény Chrüvel... Bennem él az egész miliő és a szellemlények is, s mivel bennem élnek, hát valóságosan is léteznek, hiszen, mint legutóbb Müller Péter, korábban Balogh Béla írta, a gondolat teremti a világot, s amit elképzelünk, az szükségszerűen van. Neki kellene fogynom hát, hogy papírra vessem, azaz elmerüljek a Szellemvilágban! Le kellene győződnöm az íráshoz való nekikészülődés áldatlan görcseit!

És tegnap egy váratlanul erős késztetés nekilódított. Elkezdtem, és nem hiszem, hogy abba-hagyom. Hogy valaha is abbahagyom. Olyan, mint a drog. Csodálatos pihenés. Az ember elkábul a csendben, a gondolatnélküliségben, és újjászületik. Naponta fogok újjászületni! Így, amikor még nincs sötét, de már lement a nap, a sötétség és a világosság határán, amikor nem csak az ember bizonytalan, hanem a természet is, az egész Kozmosz, minden félárbocra áll a Semmi és a Minden között, szóval ilyenkor beülök a fészkeembe, meggyújtom a gyertyát, mellettem a füstölő kunkorítja bodrait, mintha élne, és becsukom a szememet a meleg kendő

alatt, és nem érzek mást, csak ami jön, és egyre nagyobbakat lélegzem, és egyre hosszabbakat. Így muszáj. A belégzés ritkul, és lassabb a szívdobbanás, és egyre hosszabbak a szünetek. Amikor az ocsúdás virradata kezdetén ezt észreveszem, akkor jön a felismerés, hogy el lehet így érni a nemlélegzést! Akár meg is tudok halni, ha akarok!

Felülkerekedtem! Most már csakis rajtam áll, mikor lépek ki innen, ha igaz, szenvedés nélkül. Meg tudom csinálni! Ha majd szükséges, ha majd elég erőm lesz hozzá. A lehetőség íme megvan! Ezzel a felismeréssel igazán boldog lettem, és ezt köszönöm Müller Péternek!

Boldogság van.

2008. május 29.

Sokszor nem ismerek magamra.

Sokszor olyat teszek, ami meghökkentően idegen tőlem.

Hogy is van ez?

Mi történik ilyenkor?

Kapcsolatba kellene lépni a szellemvilággal, de ez csak Müller Péternek sikerült. Még meditálni is nekifogtam. És csak mindösszesen megnyugtatót. De elmerülni a test béklyójától szabadulva egy könnyebb és érthetőbb világba, nem jött össze. Mindössze épülget bennem egy hiányérzet, ami olykor rávesz arra, hogy gyertyát gyújtsak, és megpróbáljam kizárni a világot.

Szóval a Müller Péter.

Hatással van rám. Amit a tördelt írásképem is mutat.

Ő is így húzza alá a fontosat.

Szóval? Mitől lettem paraszt? Rajzos kezű és grafomán félintellektuel?

Hajnalfelé ágyamban forgolódva megérkezett a válasz: cserélődnek testemben a lelkek. És most nem tudom, valójában melyiküké ez a test. Kinek az igazi otthona?

- Majd megtudod, milyen hontalannak lenni! Odahúz a lélek, ahol a legtöbb szeretetet gyanítja. De hiába bújok ismerős testekbe, amelyek java része engem őriz, nem találok azt, amit keresek. - Így sír ANYÁM. Amikor én sírok, ő sír bennem. Anyasors? Nem tudjuk elengedni a gyerekünket, és csak követelünk. Élve, és halálunk után is.

- Haj, az okos megtalálja az örömét bármiben, a munkában, az eredményében. Génjeim egy részét átadtam neked például a föld szeretetében. A kapanyélben engem szorítasz, s a verejtékkel engem simogatsz... - NAGYANYÁM, a realista és ragyogóan okos, nem hagyja magát! Ha lehajlok a földhöz, vagy felpillantok a lombra, gyümölcsre, az ő derekával és az ő szemével élek.

- Na, barátném! Aki a válladon ül, amikor tevékenykedsz vagy gondolkodsz, az én vagyok. Ami a gének dicsősége, azt hagyjuk meg őseinknek, de ami a léleké, abban velem kell osztozkodnod. Igaz, megsúgom, azt az egyet nem tudtam megfejteni, van-e igazán a szónak ereje? Érdemes-e vesződnünk a betűk összekeresgélésével, s összegyűrnünk értelmes anyaggá? Jó, jó, ha megkönnyebbülsz tőle... Ha eltalálsz a helyes ragot, eltalálsz az igazságot? -

No, igen, PIPÍ, a gén elenyész a test elmúlásával, a lélek hasonló szerkezete az, ami nem múlandó. Most is velem van!

- Nem ismertük egymást, most megszólítalak, hiszen általad folytatom magam. Csak nézz a kezedre: az enyém. Csak fogd a vásznat: nekem hímezed. A forma öröme az én lelkemből sarjadt, és sokszor magam sem tudom különválasztani magunkat, te meg kiváltképp nem, hiszen kivel is hasonlítanál? Tán nemzőapád emlékeztet rám. Vagy a gensebész, ha volna, és leválasztaná a Nagy Spirálról a nagyanyákat. Nem lehet! Nincs Nagy Spirál, nincs gensebész, csak folytatás van. Ezt már te is tudod. És vigasztaljon, bár kisgyerekként öleltelek utoljára, még mindig az unokám vagy. Most öllek, most hallak, most öltöm kezeddel az álmaimat, és tökéletesen elégedett vagyok. Hess, kislányom, hess! Majd te is folytatod magad, és így vezeted Hanna kezét, ha majd a tested eltűnik... - Jóillatú NAGYANYÁM, kinek a kezét hordom a karom végén, és lelkét beengedem olykor, hadd melegedjen! Apai nagyanyám, kit nem is ismerek!

- Bolondos vagy, lányom! Nézd, kart karba öltve APÁD APÁDDAL idejárulunk e nagy konferenciára, hogy bizonyítsuk, ki mikor szól belőled, ki mikor kerekedik a másikunk fölé önzetlen segítőkészségből. Tisztelettel puszilom anyám lágy orcáját, ha feléd hajolok, miközben vezetem a kezedet és a ceruzádat, nevelőapád is rád gondol közös gének nélkül minden pillanatban, amikor szétszítja magát. Tele vagyunk másokkal, és mások velünk ötvöződnek, amikor a testben küszködőknek örömet akarunk nyújtani névtelenül, sokasodva egyként. Észre sem veszed. -

- Lelkek! Segítsetek! -

- Menthetetlen vagy. Nem segít senki rajtad kívül való. Persze mindig másban kerested a saját bűnöd forrását. Most a gyerekeidből akarod kicsikarni azt, ami már nem jár neked. Az én lelkemet is nehezen engedted el. Az élőket még nehezebb elereszteni, de meg kell tenned. Vállald a hiányérzeteidet, s ami fáj, ne mutasd! És ne sajnáld magad annyira! -

- Mindig szigorú és kíméletlen voltál velem, BANDI. Elvártad, hogy zokszó nélkül hajtsak fejet. Nem ment, és most sem megy. Szerepedet átvállalta leányod, és mellé állt képlékenylelkű öccse. Már ketten vannak, akik elől menekülök. -

- Búcsúzóul egy közhelyet: Saját maga elől senki nem menekül. A poklot magaddal viszed. Még a másvilágra is. -

- Jaj! A halál sem hoz menekvést? Uramisten! -

- Ne félj! Én segítek! -

- Ki az? Ismeretlen a hangod! -

- Mert nem figyeltél rám eddig. Mostantól ügyelj, majd eligazítalak a mindennapok szenvedéseiben! -

- Te vagy, Chrü? Elhanyagoltalak. El is felejtkeztem rólad mostanában, a nagy viharok közepén... -

- Nem baj. Aminek kell, az elkészül, és akkor, amikorra szükséges. Nem ez a fontos! Hanem... -

- Hanem? -

- ... -

2008. május 31.

Azért ültem le írni, mert két hónap feszültsége után jól kibőgtem magam. Reggelre leülepedtek a dolgok, a helyükre kerültek. Megnyugodtam.

Ugyanis az volt a baj, hogy nem értettem, mi miért történt, mi volt a célja Tamásnak azzal az április legelején történt durva szakító akcióval.

Röviden: A kocsijában ültünk, épp hazahozott Édről, fáradt volt és kissé náthás, utóbb ennek tudtam be az ingerültségét, beszélgettünk, pontosabban én beszéltem az anyja asztmájáról, hogy én hogyan bírnám, hogyan kezelném, az önhipnózisról, a jógalézésről, amire ápertén kijelentette, hogy nem hiszi, csak ha találkozott valakivel, akin mindez segített, mire én: Itt vagyok... és elmeséltem, mi mindent tudok megoldani ezekkel a jó keletei praktikákkal, de Tamás csak ennyit szólt: „Nem hiszem el”. „Baszd meg! Azt hiszed, hogy én most itt ámítalak?...” - valahogy így kezdődött, és komoly, indulatos vita kerekedett, a végén Tamás kijelentette: Ő ezt a hangnemet nem tűri, vele így nem lehet beszélni (ő 31, én 66 éves!), és ha ezen a stíluson nem változtatok, ami a gyerekek a feszült hangulataimmal csak idegbajt okoz, hát akkor szakítsuk meg a kapcsolatot! Így! Mire én: „Magam is így gondoltam.” És kiszálltam a kocsiból.

Azt hittem, majd történik valami, elnézést kér, vagy ilyesmi, de nem. Én meg tipródtam, mi történt ezzel az udvarias, türelmes pasassal? Mi váltotta ki belőle a szakítás felajánlását?

Hát a válasz, amire eddig nem jöttem rá, igen egyszerű: Hanna imádata, akihez én nem vagyok megfelelő nagymama.

Világos, Tamás a stílusom miatt akadt ki. Persze kis időre lehetek higgadt, hallgató, jólnevelt úrinő. De hát ha viselkedni kell, az olyan, mintha idegeneknél lennék látogatóba, bár olyankor sem szokott mindig sikerülni nekem polgári „csíz”-stílusban viselkednem. Pedig csak ha az utasításoknak megfelelően viselkedem, akkor engednek be a házukba. Az ő kővé merevedett világukba.

Ez meglehetősen megalázó.

Le fogok hát szokni az unokámról. Eddig sem voltam elkényeztetve. A fotóit már leszedtem, és elsüllyesztettem. Nem akarok sírva gyönyörködni.

Csak egyet felejtenek el, hogy Hannában egy kicsit én is benne vagyok, ahogy bennem van az én nagymamám. Sőt! Sajnos Nóra is benne van!

Veszedelemes vakságommal jól becsaptam magam mögött a kaput. Biztos, hogy az a telefon, amit régóta várok, miszerint „felejtük el!”, nem fog megérkezni. Soha.

2008. augusztus 16.

A sok keserű, üres perc nem indított arra, hogy írjak. A magam siratása elveszi a kedvemet a fogalmazástól. Ráadásul miről is írjak? Nincs mondandóm. A magam számára sincs. Csak forgatom-csépelem a történeteket, a képektől, dialógusoktól nemigen tudok elszakadni. Hangban, képből, emlékből, képzeletben csak a fájdalom van velem. Azt pedig nem érdemes írásba foglalni.

Néhány napja feloldódott a görcs, helyreállt a béke. Nem is érdemes filózni rajta. Béke van, és kész. Majd megint jönnek a képek, gondolatok, írhatok, reméltem.

És akkor jött Irén telefonja, hogy Janó meghalt. És előjött Janó, és ezerrel bennem van, a szeretete, a barátsága, a humora, minden-minden, amire szükségem volna, de már nincs.

Mivel nem dobtam el az összegyűjtött sms-váltásainkat, most ezeken avázva-emlékezve búcsúzom el a testétől, amely ugyan nem jelentett nekem eddig se semmit, a lelkétől viszont nem vagyok hajlandó elbúcsúzni, az itt maradt velem. Kereshetik odafönn a Lélekszigeten, mert nálam van, és az sms-leveleket is csak azért rakom ide, hogy a helyükön legyenek, ha egyszer földrengés vagy árvíz ütne ki, és halálom után valaki keresné. Amit nem hiszek, de rend a lelke mindennek, mondom, s Janó mosolyog. - „Mintha nem te lennél” - szól, és néz.

Utolsó levelét bevezetőként idemásolom folyamatos olvashatóság végett. Kezdjük hát ezzel!

2005. november 24.

Marcsikám! Köszönöm dekoratív leveledet (irodalmilag: őszi színekben pompázó kertet nemes terméseit). Valóban, némileg megbántódtam agrárügyekben való tudatlanságom felhánytorgatása miatt, bár kétségtelen, hogy a szőlő levelét első látásra spenótnak véltem, de javamra szóljon, hogy a kelkáposztát egyből fel szoktam ismerni. Hja, a gazda gőgje. Én, sajnos, csak silány városi falevelekkel tudnám viszonozni bőkezűségedet, de restelném, mert az undok vattacsomókat okádó nyárfa levele sértésszámba menne egy rozsdabarna vad-szőlőéhez képest, amelyet - melleleg - most láttam életemben először.

Na, szóval, én se mórlikálom magam tovább: valóban azt akartam olvasni leveledben, hogy már nemigen aktuális a dolog. Tovább nem is akarom ragozni, de megijedtem és elkese-redtem. Imádom az erős lelked, amiért most is olyan bátor volt, és a csúf kisördögöt a kert leghátsó zugába, a farakás alá száműzte.

Marcsi! A levelezés miatt pedig ne aggódj! Minden sorodat örömmel veszem, és ha négy levélnyi írásodra csak eggyel válaszolok, azért még nagyon fontos, hogy tudjak Rólad. És ha Isten jót akar tenni velem, akkor tavasszal elrepít bokraid és virágaid közé, mert beszélgetni jobb, mint levelezni. (Akkor látlak is.)

Mindenféle létező jókat kívánok sok-sok puszival:

Jancsi

„A MEGTÖRT JÉG”

2005. április 11.

Marcsikám! Nem tudom, milyen alkalomból ugyan, de sokszor puszilla. Jancsi

Hurrá! Eszedbe jutottam! A barackfa is épp virágzik, ugyan évente egyszer teszi...

Marcsi! Legjobban a májadat imádom rajtad. Csókolom a barackfádat. Titkos imádód.

A májam dagad a sikertől. A cseresznyevirágok is vakaróznak. Én inkább a mirigyeidet. Jól vannak? Nemtitkos

2005. május 13.

Marcsi! Folyamatosan imádlak, de csak most vált közléskényszerré. Jancsi bá

Reich! Én meg állandóan a te közléskényszeredet lesem. Hm? Más. Sűrűn Pesten vagyok, nem akarsz látni is? Azt hiszem, nem férsz el a hátizsákomban... Te lusta... De azért szeret: B.M.

Marcsi! Amikor a székesfővárosban lépsz fel, hívd fel leghűségesebb rajongódat, megbeszélendő, mikor omolhatok a cipellőid elébe. J.

Még hogy PÉNTEK 13! Kérdésedre: Pl. 18-adika, szerda, napközben. Váratlan mi? Most köhögj!

Maria nostra! Szerdán kilenctől egyig az irodában vagyok. Hívjál! Puszt.

Hát ezt a randit kicsikartam. Hívlak!

„A JÉGTÖRŐ”

2005. július 3.

KI LÁTTA? Kicsi, valaha kerek és rihe-piros, mára kissé lötytyedt Lufit keresek, aki Janó névre hallgat. Nyomravezetőt 100 Mondschein-Dénár jutalomban részesítem. airáM B

Tisztelt fügedi Vénusz! A nemzetközi luftballon szövetség megbízásából megtaláltam magamat, akit ezennel át is nyújtok Önnek. A lötytyedt minősítés okozta traumát a szerdán kezdődő horvátországi vendég-fellépésemén próbálom kiheverni. Puszi az orrod hegyére. Reichluftmann Jenő.

Évoé! Jó pirulást, eredményes pihenést! Spreicold ki a bőröd, hogy rád ismerjek! Óvakodj a Medúzaktól! Ne felejts el! S ezt tudasd is árvaságommal! Tsók: BM

2005. július 16.

Ha te Jenő vagy, 13-ára tekintve, Isten éltesse! Ha Janó vagy, akkor is! Puszt Bmari

Marcsi! Valóban Jenő vagyok és Géza. A lényeg azonban az, hogy az Adriai tenger mellől pusztillak. Jancsi

2005. augusztus 16.

Marcsikám! Névnapiod alkalmából sok-sok pusztit küldök. Jancsi.

Kösz, Janó, de előreszaladtál vagy egy hónapot. Így legalább akkor is köszönthetsz, és kilesz az évi 12. Visszapuszt: B. M.

2005. szeptember 12.

Marcsi! Ismét gratulálok névnapodra, ami nem most van. Azért millió puszi, Jancsi

„ÚJBÓL A JÉG HÁTÁN”

2005. augusztus 30.

Marcsi! Most jutott eszembe, hogy imádlak. Egyéb bajom nincs. Csilliárd csók az orcádra. Jancsi bá

Pont most van nagy szükségem erre a vallomásra! Sugallatra írtad? Hát így ki tudok pislogni a béka fenéke alól, és suddogom: Csak holtomiglan, léci! Hálás puszikkal: B. M.

Marcsikám! Remélem, hogy nincs nagy baj, hamarosan kimászol a gödörből. Öllelek, Marcsikám!

Túl nagy a lelkem... Visszaöllelek. Pá

2005. október 25.

Hogy vagy, édes Janókám? A névnapit (anno) megkaptam: köszí! 1 rövidhírt a Ros Hasana (kérekdek, mi? pedig tán rosszul tudom!) elmúltával magatokról, léci! Változatlanul heves, sőt: hevesi puszikkal, Mari.

Marcsikám! Puszi, aggódom érted és várom leveledet. Jancsi

Úristen! Miféle levelet? Ígértem? És miért aggódsz? 1 szót: Felhívjalak este? Igen? Nem? Ragyog a nap!

2005. november 18.

Csak nincs valami Janó-féle Jenő-nap, amikor mindenki huzigálja a füledet, csak én nem férek hozzá, emiatt aztán csak gratulapuszikat küldök, de sokat! Hatalmas szeretettel: Mari

Jenő mint Janó köszöni a gratulésnt, Mariskám! Eressz meg egy levelet! Puszi

2005. december 7.

Marcsi! Mivel ismét névnapod van - fene a jó dolgodat! - ismét puszi. Leveledért majd megy a megtorlás! Puszi

Mindenféle megtorlást örömmel és kíváncsian várok, és kösz a névnapit, bár ez sem az igazi. Jóhogyvagy: M.

2005. december 24.

Marcsikám! Csillagfényes, illatos, békés ünnepet és boldog új évet kívánok nagyon nagy szeretettel. Jancsi.

Plágium. Kiálték, hogy elhallik 2006-ig, de karácsonyi visszapusz. M.

2005. december 31.

Marcsi! Boldog, boldog új évet kívánok szeretettel Jancsi

Én is neked! Ha csak ennyiből áll, minden nap kívánok neked boldogságot, ez még nem garancia. Azért hurrá 2006! Szeretettel Mari

2006. február 11.

Te Janó! 42 napja semmi jel felőletek. Elfelejtettél? Itt nagy a hó, elkotrása napi torna, de élek, öregszem, és néha az eszembe jutsz. Érdekes, már mennyire nincsenek elvárásaim! Szerető szia Mari

2006. december 4-én arra a kérdésemre, hogy nem kellene-e Pipi sírját befizetni:

„Nálunk nincs sírmegváltás. A feltámadásig érvényes. Janó”

Aztán 2007. márc. 1-én eljöttek az Almássyra Bécivel.

2007. augusztus 16.

Megszületett a dédunoka, Milán.

Az utolsó sms:

„Majd műtét után jelentkezem, ha nem, akkor kísértelek.”

Végül Janó telefonján a januári hír Iréntől. Aztán hiába a vallomás baráti szívem szeretetéről, beláttam, hogy nincs többé számomra. Tavasz lehetett. Azóta többször megjárta a poklokat, és arra gondoltam, mi végre volt a csodatétel és a visszahívás? Mit akart ezzel az ég? Miért kellett ennyit szenvednie?

Hát szia, Janótest! Lelked itt, és segítsen nekem újra rákapni az írás lélekkönnyítő szokására

Most mit csináljak Jenő-napon?

2008. szeptember 16.

CHRŰ ÉS A NAGY BUMM

Mindegy mikor. Hiszen még Idő sincs. Évmilliárdok terülnek el a térben. Ám Tér sincs. Kezdet van.

Mint amikor a másik oldalára fordul az ember, és álma új fejezetbe kezd, egy pillanatra valóságos, földi körvonalakat ölt a világ a szempillák szűrt fényében, azután megint beleszédül a sejtelmékbe, és tovább álmodik. Ám az ébrenlét és az álom közötti ingatag határon egy kis villanás a tudatba lép, és felmerül a Nemlét érzése. Ez megborzongat. - De a Nemlétben spekuláció sincs!... - fut át az emberen akkor, és megnyugodva, könnyedén visszasüllyed az álomba.

Álmodom, tehát vagyok.

Úgy fodrozódik az Űr, mint a víz. Fénycikkanások erre, arra, aztán lágy hullámozás. Valami láthatatlan dolog aurája halvány emanációba kezd. Vagy pajkos halak surrannak el a víz színéhez közel?

...víz...

„és Isten lelke lebeg a vizek felett”

Igen. A Kezdet Kezdetén.

A hihetetlen mélységű feketeségben körül ibolyaszín derengés vegyül. Ez a Kozmosz. Bámulok bele a Nagy Nihilbe, de kiderül, inkább süvítve rohanok, és belefúródok ebbe a fekete sűrűségbe... mégis mintha lebegnék... kint lebegek „a vizek felett”, amint dolgát végezvén tette az Isten a Teremtés kezdetén. Ráadásul báméskodom. A láthatatlan valami izgat, amely mintha itt lenne körül. Vagy bennem. Vagy mindenütt. Ahol vagyok.

Vagyok. A logika végül is erre a következtetésre juttat. Tehát van logika, van gondolat, mint ahogy van észlelés is. világos, valamiképp tehát létezem.

Tizennégy milliárd éve! Atom vagyok. Lényem 14 ezredmilliomod része az Idő és Tér születésének idején. Tehát valami. Vagy valaki. És nem vagyok itt egyedül. Ez biztos. Ebben a feneketlen mélységű feketeségben valami mozog. Láthatatlan, mégis mintha teste volna. Körvonalait halvány aura lengi körül. Folyton változó, alig követhető: hol ezüstös, szárnyas, lebegőuszonyú hal, hol élénk vörös, vékony, éles vonalként surran, hol kékesen foszforeszkáló csiga-alakban forog szédítőn. Olykor mintha egy szemet látnék barna írisszel, azután egy kagyló opálos fénye törik apró darabokra.

Színjáték ez! Néha elérhetném, karnyújtásnyira cikázik, néha távoli jelenség a fekete, éjszakában. És tudom, érzem: nekem parádézik. Hol remegő, halványzöld kavicsok görögnek, hol smaragd szikrák lövellnek, majd fehér zuhatag. Fodros sodrásban elválnak a csönd, és egyszerűen csak felhömpölyög a hangzás. A színek kacagó csilingelése, fémek pengése, fa koppanása... és együtt a mélységből, mint az Óhm, zúg, árad... isteni harmónia, létezés szimfóniája... és felismerhetők az emberi hangok...

Már tudom: ez mind, ami Lesz!

Az emberóceán hullámozik, sárga tenor, barna bariton, égővörös szoprán, halvány baba-kacagás, szárnyzizegés, harangzúgás, és halak csigák, kagylók, kavicsok...

És ömlik, árad a Zene!

Tehát közel az Isten.

Ami ismert és befogadott lesz, az most itt van. A Minden. És a Mindig most van.

Nem megnevezhető, csak sejthető a közeg, amiben vagyok, és még valakik vannak! Ősök? Őrizők? Káprázatlények? Nem is, igen is...

Boldogság közege, Kezdet! Felszippantana az édes Nihil, de újra fel-felvillan és megráz az a láthatatlan, ingerkedő test, ezüstpikkelyű körvonala ide-oda cikázva közeledik. Végül már nem ezüst és nem pikkely, halványzöld moszat, hullámszik, mintha áram sodorná felém. Magamhoz térít egy sejtelmes suttogás. ... s a dallam érthető szöveggé rendeződik:

„A sok ál-valóság közt képzeletedre van bízva az igazi valóság helyreállítása. Nem a hegy és nem a völgy a valódi, hanem a szépség, melyet képzeleted a hegyek-völgyek formáin élvez; és a jelenségvilág ál-végtelenjéből képzeleteden át vezet az út a benned rejlő igazi végtelenbe.”

Aha! Tehát valaki itt törődik velem, és belém plántálja ezt a gondolatot a képzeletről, no lám! Valaki igyekszik eligazítani a kételyek között, és ez a földi világhoz kötő egyetlen pillanat elég ahhoz, hogy megértsem: mi ez itt, amibe belezuhantam, s amit minduntalan össze-
tézestek a Nemlét világával! Tehát csak a tudati lét egy variációjában lubickolok, amit KÉPZELETnek hívnak. Hm. Weöres Sándor szerint a Teljesség felé vezető úton ez az igazi, „a változó megnyilvánulások mögötti változatlan létezés”.

Mire felkacagok, illetve valaki felkacag bennem, mintha ketté váltam volna. Valakivé, aki itt libeg és boldog, és egy másik valakivé, aki láthatatlanul szól megint:

„Szóval nem félsz. Hiszen mitől is? Mi történhet veled itt, amit nem te gondoltál el?”

És válaszolok:

„Persze nem egészen igaz egy így! Végül is te, láthatatlan, abszolúte kívül vagy rajtam. És igen kíváncsi vagyok rád. Ki lehet az, aki valamit akar tőlem ebben az imádnivaló feketeségben? Szeretném tudni végre, mennyi belőle az Én, és mennyi az, ami nem belőlem jön!”

Úristen! Egyáltalán kimondtam-e, és én mondtam-e, én gondoltam-e, és én képzelem-e mindezeket? Most már tényleg kezdek tartani a történendőktől!

„Köszönteni akarlak, mert sorsunk összebogozódott. Ennyi.” - így a hang.

Kíváncsi lényegem belesüllyesztem a feketeségbe, s a felvibráló fényekből lassan alakká gomolyog az, aki szólt. Egy gomba.

Nem: medúza lobogó kígyóhajjal.

Kunkori szálú őszirózsa.

Macska, párnán gömbölyödve.

Libbenő muszlinsál.

Szivárvány íve.

Szítaszárny írisze, szitakötő.

Lepkeszárnyú tündér egy Walt Disney-filmből.

Erre felröhhintek: Ezt a közhelyet!

„Mit szeretnél hát? Milyen legyek?”

„Vedd fel lényegi alakod.”

„Azt nem lehet. Akkor nem láthatnál egyáltalán.”

„Képzeletemmel sem közelíthetem meg lényeged?”

„Dehogynem. Bár amit képzelsz, az nem lényegem, hiszen téged tükröz az. Határozd hát el, milyen legyek!”

„Fénygomolyag!”

És megjelent, és pont olyan volt, mint szerettem volna. Elbűvölő!

„Oké. Tetszel! - szóltam én. - De mondd meg végre, ki vagy?”

„Isten alkotta lény. Egy a szellemvilágból. Őrangyalod.”

„Megint egy közhely!”

„Fogalomtáradban nincs helyette jobb.”

„Szegény vagyok, gazdagíts meg! S ha van neved, miként szól?” - kérdeztem.

A Fénygomolyag felröppent, és egy krákogás húzott el a Mindenségben. Egy sercintés, egy prűszkölés, valami, mint minél nincs közönségesebb, ajajaj! Egy fogmosás utáni garatöblítő köpet!

„Mi ez?”

„A nevem” - kiáltott, s eltűnt.

Ha le akarnám fordítani emberi hangra, és ha le is akarnám írni, valahogy így festene: CHRÜ.
Ez volt hát a neve!

(Ezt és a további Chrü-történeteket lásd:
A LÉLEK HÁZAI c. kötetben!)

2008. szeptember 17.

Június 27-én hoztam haza új társamat: egy cicát. Félkilónyi, két összemaréknyi fehér gomolyag, a farka fekete, s a tarkóján ötforintosnyi fekete folt, a szeme szürke, csipás és kancsal, az orra állandóan folyik, a szőre kócos, bár takarosán mosakodik, s ha megijed, vékony lábain eliramodik, keresheted. Bizalmatlan és kíváncsi. Hamar a szeretetedbe fogadod, bár az undor sokszor elfog: teleprűszköli a környezetét taknyával, amit fertőtleníthetsz, és kamillázhatod a szemét, és gyógyszert csempészhetsz belé, és fészket fabrikálhatsz, amit kegyesen elfogad, bár hamar eltűnik megint, játékokat találhatsz neki kincseid között, szóval megengeded, hogy átalakítsa az életedet, miközben...

...miközben rájössz, hogy mennyire szükséged van rá ebben az elárvult életedben, hogy úgy érkezett, mintha az őrzőangyalod lenne, és talán...

... chrü... chrü... prűszköli, és már megint elő a vizesruha, orrát és a párnát takaríthatod... és akkor megvilágosodik: ő az az űrből... Chrü...

2008. szeptember 21.

Mint akit kitéptek a saját életéből, úgy ültem itt Fügeden. Végző elbúcsúzások teszik az embert ilyen világonkívülivé, amikor semmi nem jut el a tudatáig. Csak ül, és bámul, és nem látja, mit. És akkor jön egy apró fehér gomolyag, és úgy néz rád... És felugrik az öledbe, és megtalálja az ujjadat, és megeszi, lágyan, finoman, érdes nyelvecskéjével körülsimogatva...

És ha arrébb taszítod, mert épp nincs kedved hozzá, akkor is visszajön, nem tesz szemrehányást, elfeledi a gorombaságaidat, ha teheti, megcirógatja a bőrödét... És ha elviharzol mellette, mert rettenetesen sok a halaszthatatlan dolgod, ő épp az utadban fekszik, hasára süt a nap, a füle megrezzen, mert hallja, hogy közeledsz, alig nyitja fel azt a kék és kancsal szemeit, csak résen át vesz szemügyre, és azt látja, hogy megint morcos vagy, űz a munkakényszer, hát elnyújtózik a lábad előtt kéjesen, és olyan hosszú lesz, mintha nem is ő lenne, hanem egy mosodából hazahozott kinyúlt pulóver, de a pocakja a tenyered alá domborodik, mert nem csak ő tudja akkor már, hanem te is, azaz én is, hogy most meg kell állni, le kell hajolni, és meg kell simogatni a pocakját, de aztán már nem lehet abbahagyni, hát nekifogsz az állatmasszírozásnak, aminek a tenyered is örül, mert ilyen fajinkó puha szőrzetet, és alatta a kicsiny izmokat kéj megnyomorgatni.

És ráébredsz ezalatt, hogy nem véletlenül van itt ez az állat. Ha ugyan ez állat. Ha ugyan nem küldetésben járó Szellemként.

Épp két hónapja nincsen Nóra-féle családom. Azt hittem, örökre így marad. Nagyon mély volt a kút, és nem látszott tenyérszerű égbolt sem. Csak Pancúr cicám próbált életet eleveníteni körém.

2008. szeptember 24.

Folyik a könnyem. Úgy kezdődött, hogy a hatalmas nyári kánikulában kinn a teraszon rám szakadt a bánat, az egyedüllét, a hiányérzet, és becsuktam a szememet, és a héja alól nekiindult, folyt, csordogált, én meg sajnáltam magamat. Észre sem vettem nagy bánatomban, hogy összekulcsolt ujjaim zárt tenyérkosarában szundikál valaki, és a háta szőrére pottyannak a cseppek. A valaki erre felnézett, és rám borította a kancsal kék szeméből áradó szeretetet. Mire elindult feléje az én hálám, amit régóta nem éreztem, és ebben a szeretetörvényben újra lódultak a cseppek. Szípoztam, és mosolyogtam, de csak literszámra dőlt megállíthatatlanul a könnyem. Akkor Pancúr a szájába kapta az imádott fehér gombot a sárgamintás selyem blúzomon, és olyan rajongással rágta, mint ami hozzám tartozik, és szeretni kell. Ez olyan demonstráció volt, hogy egyikünk sem bírta sokáig. A Szellemként-őrízőm leugrott, és boldogságában felmászott az almafára, onnan nyávogott, hogy figyeljek már rá, milyen örülden ügyes! Ám közben kiderült, kicsit fél is, mert igen, felvitte a hév, de le hogyan? Magas az még egy ekkora cicának, és különben is mire tart, ha nem állok föl azonnal, és nem szedem le?

Így érzi meg az ember, ha valakit küldenek onnan fentről őrizőnek, akinek teste is van, és nem annyira szellemiek a megnyilvánulásai.

2008. szeptember 28.

„Jól jegyezd meg: amit az állatorvosnál bementél, csak adat, hiába érezted akkor először, hogy macskatulajdonos vagy, semmit sem tudsz a macskákról, tehát tanulnod kell! Az sem elég, ha kamillával mosod a csipás szemeit, nem, ha Maripent kényyszerítesz belé, s még az öröm sem elég, amit a meggyógyult, fényesedő szőrzetű macska láttán elomlik benned! Az pedig éppen semmi, hogy beoltatod, és ezért napokat izgulsz, ügyködsz, jársz, utazol, hogy mentes legyen más, a koszlott falubéli macskáktól esetleg elkapható macskavészekről. Ezek csak dolgok, amik a macskatartással járnak. Ami fontos, azt csak ezután fogod megtanulni,

mert ha nem, te jársz pórul. Ám maga a tanulás is együtt jár ilyen-olyan lelki gyötrelmekkel. Jól figyelj hát!”

Igyekeztem legyőzni az idegborzolódot a monoton dorombolás hallatán, ráadásul a hangra különösmód rezonáltak a mellkasom bordái, és ettől még nyugtalanabb lettem, és nem hittem el, hogy hallok, amit hallok. A cica a gégem előtt feküdt, teljes ernyedtségben dorombolta a maga szerető muzsikáját, és közben mondta:

„Szóval először is: hiába vársz hálát, a kaját csak követeli, de soha nem köszöni meg. A sietős nyávogás, amit a kinyalt üres tányérjától elballagtában elejt, nem köszönet, hanem tudomásodra hozza, hogy részéről a táplálkozást befejezte. Aztán nem fogja megtanulni a nevét soha. Legalábbis úgy tesz, mintha nem tudná. Ha hallja, megáll, de még neked háttal. Ha még azt is hozzáfűzöd, hogy „Gyere ide, Pancúr cica, gyere ide!”, csóvint egyet a fekete farkával, és lassan, kényelmesen továbbsétál, tőled elfele. Ha netán a lábad mellett hangzik el a neve épp, amint elhalad, s te leszólítod, egyet nyávog, mondván: „most nem érek rá”, és felemelt fejjel továbbvonul. Nem fogod rávenni, hogy a lábaidnál heverjen, ha az öledbe akar fészkelődni, s ha mégsem engeded, mert sürgős varrnivaló van az öledben, elvonul inkább, ugyan őt ne kergesse el senki emberfia. Mert ő macska. Elhiszed, hogy így van?”

A kérdés nekem szólt. A macskaviselkedés leírását elfogadtam, hiszen jól ismertem ezeket a dolgokat, és jól fel is bosszantottak, viszont mindezt a Pancúrra kenni nem volt illedelmes dolog. Nem mondtam ki fennhangon, de célba talált így is:

„Szóval az a véleményed, hogy szántszándékkal bújtam macskabőrbe, hogy ráncba szedjelek. Lehet. Rád fér egy kis illemtanulás, ami az együttélés szabályait illeti, akár macska az illető, akár ember (hah, kacaj!), akár Szellemként, akit melléd rendelt a Sors évmilliárdokkal ezelőtt...”

Hát így. Képzeletben a homlokomra rajzoltam egy T betűt, és nekifogtam az együttélés szabályainak.

2008. október 5.

Van egy Lélek. Ahányszor a Földre jön, mindig más alakban jön. Most ÉN vagyok. Van egy őrangyala is ennek a Léleknek, ő mindig ugyanaz. Ő a Lélekhez tartozik. Most hozzám. De ki ő? Chrü, ez bizonyos. Hogy létezik, ezt a jelekből tudom. Honnan ismerem fel a jeleket? Egyszerű: egyezik a szándékunk, az övé és az enyém. Vagy inkább olyan, mint egy jóváhagyás.

Teljesen egyértelmű, hogy róla szól a történet. Róla, illetve Pancúrról. Illetve inkább Chrüről. Ezt közbevettem, mert tudni kell.

X X X

Lassan két hónap telt, a macska duplájára hízott és nőtt, bennem meg a csodálat szinte földöntúlvá emelkedett. Hogy ki látott ilyet! Például:

ÉN - Nem üres a tálka. Ha mind megeszed, kapod a következő adagot. -

Rám néz, és nekifog, még ki is nyalja az edénykét.

Más:

ÉN - Boldog isten! A golyó! Le fog esni, aztán nyargalhatok érte! - ijedezek, mire ökelme a lépcső aljára kuporodik, és onnan várja golyója gurulását. Hogy ne kelljen érte nyargalnom. Aztán a karmai közé kapja, és folyik a játék tovább.

Más:

Nem érek rá, igyekszem dolgomra. Látom, szeretné a társaságomat, de mit tegyek? És ekkor a hátam mögött, valahonnan fentről nyávogás vonja magára a figyelmemet. Chrü, ill. Pancúr a csonka szilvatörzs tetejéről néz rám esdeklőn. Nem mintha nem tudna lejönni, ha felment, de azért mégis: figyeljek már rá, milyen rettentő magasan van! Hát van annál fontosabb, minthogy megszimogassam? Nincs. Leemelem hát, és magamhoz ölelem.

Viharok, viharocskák, konfliktusok, dühök, kioktatások - és sértődések. Másnapra mindent tud. Megjegyezvén előző napi viszályunk okát, mára elkerüli. Például tudja, ha bejön a lakásba, jobb, ha a „helyére” megy, mintsem beszemtelenkedjen a másik szobába, amelyet nem tudok előle elzárni. A tilalomszót respektálja.

És így tovább. „Történetek egy értelmes cicáról” lehetne a regény címe. Marad mindössze egy tűnődés rögzítése. Vajon miért érti a szót? Én miért nem az övét? Miért értelmesek a gesztusai, amivel magyaráz? Honnan az intelligenciája? Ösztönből? Lehetetlen!

És már hallom is:

- Honnan tudhatnád, őrangyalodként eleddig miféle bőrökbe bújtam a kedvedért? Voltam Toscanában szőnyegbe szőtt arabeszk, Párizsban rozsdaszín öleb, voltam harmonikaszó a Fekete tenger partján, voltam tatárrá lett magyar is, jobbágyod, igen, s voltam gyermek, göndörhajú Paolo Arezzo lankáin, akkor voltál a legboldogabb. Szép volt. Azt írd meg egyszer! Akkoriban tanultam a legtöbbet arról, milyen embernek lenni. -

(Meg is írtam az „ŐSSEJTIG VAGYOK MINDEN ŐS” címmel, csak keresd!)

- És milyen? Már mint embernek lenni? -

- Nehéz. Na de most inkább megyek egeret fogni. Pá! - nyihulta, és kísértált a színről nagy peckesen.

2008. október 9.

Olyan közönséges nap volt, mint rendesen.

Pesten jártam, Óbudán, a zsidótemetőben. Ezek a zsidó temetők hangulatosak ritkalevelű fáikkal, természetes gondozatlanságukkal, ahol nincsenek derékszögek, és a fejfák félkörei a héber betűkkel lazaságot mutatnak minden görcs nélkül. Pipi sírja rendben, lábánál áthághatatlan bozót. Vagy egy másik sír, vagy nincs is ott senki? Sírok a feltámadásig, ahogy Janó mondaná, és a lombok között szarka károg, az út mentén ibolya virít. A gondozás elintézve, Tarsoly úr Janóról áradozik: „Ilyen főnök, mint a doktor úr, a professzor úr, a tanár úr... ilyen nem lesz már...” Ballag előttem, hogy megmutassa a sírt. És ott van Pipi. Szerelmes barátaim. Velem vannak. És kezdek összegubancolódni. Ez tart aztán napokig.

Reggel meghalt Fodor Géza, a legokosabb dramaturg, a legkedvesebb ember az egyetlenek között, aki mint íróval foglalkozott velem anno. Csúnya zsidógyerek volt, öregkorára sem szépült meg, de állandó mosoly bujkált az arcán, és figyelmes kék szempár olvasott benned. A gubanc tovább gomolygott a lelkemben egészen addig, amíg azon töprengtem, hogyan

születhettünk mi, háborús gyerekek, holocaustban, világégésben, hiszen elmegyünk sorra. A katolikus pap apja, Kövesdi Péter is. Holnap lesz a temetése.

Este béke, fájás, és megszólalt a Tristán és Izoldából Izolda szerelmi halála. Az egyetlen eset, amikor Bandi megsimogatta a fejemet hajderég, mert már akkor is sírva fakadtam a hallatán. Pancúr itt van a karomban, mint egy baba, és szól Wagner, tele a lelkem, és csorog a könnyem, és a zokogásommal a cica rázkódik a mellemen. Rám néz, felnyúl a mancsával, megsimogatja az arcomat, és lenyalja a csorgó könnyecseppet. Eláraszt a meleg. Nem volt közönséges a tegnapi nap.

2008. október 23.

--- és egyáltalán: mi az az egérfogás? ---

Bizony igencsak áldozatos dolog őrangyalnak lenni! Különösen, ha illetén funkciója sikeres betöltése érdekében a szellemlény kénytelen valamely állat testébe bújni. No, mindeddig nem tűnt fel Chrünek, mekkora áldozatot hozott, s az pláne nem ködlött neki, minek néz elébe. Ugyanis eddig a gazdi egy csepp cicát dédelgetett, olyankor pizok jó dolga volt: aludt, evett, simogatták, és mindezért csak dorombolnia kellett. De hát az őrangyalcicák is nőnek-növegetnek, és bizony elérkezik az a korszak, amikor a fehér pingpong-labdát felváltja az egér. Ejhaj, nagyon izgi volt azzal a guruló, széllökte gömböcskével játszani, pláne, ha a gazdi is beállt a játékba! Lehetett azt egérnek vélni, utána futni, elkapni, megpöckölni, cicázni vele, de nem kellett megölni, és főleg: megenni!

A cica akkoriban ilyesfélét csinált más hasonló dologgal is, mint függönyrojt, terítő csücske, játszott véle kifárasztandó a rojtot vagy a csücsköt, és vele maga-magát, no, meg a gazdit is. És hát az egérrel mit csinál? Ugyanezt. Ez már a vérében van. Először a labdával játszva megtanulja kordában tartani a golyó gurulását, azután megcsinálja mindezt rém komolyan az egérrel. Persze, ez csak az egér számára rém komoly, egy vérbeli cicának öröm, sőt, sport! Ügyességben Pancúr (Chrü) cicának nem találni párját! Különösen ügyes, ha az egész meccset a gazdi is végignézi biztonsági söprűvel a markában, hátha mégis elszalad az a kis jószág. Még végig is drukkolja: „Fogd meg!” „Ne ereszd el!” „Vigyázz, még elinal!” - kiabálja, s közben sajnálja azt a nyomorult egeret. Szóval van bukfenc, van duplaszaltó, az áldozat feldobása a levegőbe, aztán rükvercben való elkapása, mindez, hogy az egér egérutat nyerhessen, mert úgy izgibb. Nyer is, tán boldog is egy pillanatig a szegény, de már jön is a cica, és ő bizony teljes biztonsággal tudja, hogy az egere nem menekül előle. Akkor kapja el, amikor neki tetszik. A szájában lóbálva nyargal vele egy tiszteletkört, aztán elereszti, az meg félholtan hever, mígnem cicám megpiszkálja, és suttozja neki: „Rajta, menekülj!” Hát semmi izgalom, gazdi! - néz rám röhögve tán félig rajtam, félig az egéren, hogy biz csak nem fog kifogni rajta ez az incifinci, félig még a jóistenen is, hiszen bizonyítja feszt, hogy nem vitás itt a dolgok kimenetele, azért született ő ragadozónak, már a génjeiben benne van az egérfogás minden csínja-bínja, és ugye, mindez az Úrnak köszönhető.

Meg az is, hogy idekerült macskának, s bár minek egy szellemlénynek a táplálék, muszáj végigcsinálni. Hát szétcincálja azt a nyomorult, döglött, szőrös, édesre adrenalizált izmú valamit, és vércsurgások közepette rágja, rágja, míg be nem kebelezi. Megteszi, kissé undorodva, hisz ez a feladat. (Vagy csak a gazdi undorodik?) És muszáj persze a macska-szellemlénynek az elpusztult egér elfogyasztása után megkapnia a gazditól az „Ügyesvagy” kitételű dicséretet. Hogy pediglen mindez simán menjen, Chrü-Pancúr többnyire egy kiadós reggeli után lát neki a vadászatnak. Feltankolva energiával, és hálával a teli bendőért, mintegy megszolgálva azt, plusz a jövőendő falatokat is, jöhet a BEMUTATÓ!

2008. november 2.

Ilyentájt elszámolnak a veszteségeikkel, jóvátehetetlen büntudatukat megnyugtató a gyertyalobogással, mit sem gondolva arra, hogy míg éltek, mennyi szomorú órát-percet-beletörődést oroztak el az örömeik elől, nem adván helyette semmit, csak fájdalmat. Lehet ezt jóvátenni? Nincs végiggondolás, csak végeláthatatlan zarándokút hatalmas krizantémokkal, utána otthon az ebéd, s a megnyugvás: „letudtuk”.

Nem menetelek velük, gyertyáim sem naptár szerint égnek, de büntudatom bennem dobog változatlanul. Már nem tehetek jóvá semmit. Amikor velem vannak, jó volna azzal a tudattal beszélgetni velük, hogy elérkeznek egyszer a megnyugváshoz, mert meghallották a szavaimat.

És mennek elfelé, megállíthatatlanul. A korosztályom rosszul fércelt idegei pihenni vágnak. Elment Kerényi Feri, kit az Isten nyugosztaljon, embernek nem volt elsőrendű, és tán az elismerésért is többet nyüstölte magát, mint erejéből telt. Gondolok rá, mert emlékeim évekre nyúlók, de elbocsájtom, hisz már régóta semmi közös dolgunk.

De Fodor Gézát nem tudom elereszteni, holott vele aztán még annyi közös dolgunk sem volt. Miért mégis? Napok óta megmagyarázhatatlan a fájdalom, ami megszorít, ha emlékezem. Hiszen nincs is mire! Ott láttam az Operaház nézőterén, ha ott voltam. Kék szeméből kedves mosoly, udvarias köszönés, a nekem soha senkivel meg nem szokott tegeződés helyett a kezít-csókolom. A János vitéz műsorfüzetének keletkezésére gondolok, hogy felkért, szerkesztem össze a tanulmányomból, és vállalta, amikor szidták-ócsárolták, és elfogadta olyannak, sőt!

Egyszer, még drámaíráskodásom kezdetén, elolvasta egy vagy több munkámat, és szakított rá időt, hogy megbeszélje velem. Azzal kezdte, hogy bizonyára tudom, ezeket nem lehet színházban előadni. Milyen tanácsokat adott hozzájuk, nem emlékszem, csak a beszélgetés végére: írjak, írjak, sokat írjak, ne hagyjam abba. Áradt belőle valami meleg, és barátságos érzéseket ébresztett bennem. Mindenki szerette, mert tele volt szeretettel. Igen, azt hiszem, emberségének ez volt a titka. Bölcs volt, jószemű ítéző, tudásában elismert stb., stb., ahogy elbúcsúztatták a hivatalosok, mégis elsősorban az embert lehetett szeretni benne, akinek érzékeny csápjai voltak. Nem tudok szabadulni a hiányérettől. Miért? Mit veszítettem én? Még reményt sem, hogy egyszer jól kibeszélgetjük magunkat, hiszen zárkózott volt, és én már elástam magam itt ahhoz, hogy véletlenül összefuthassunk egy operaelőadáson. Részemről minden esély megszűnt. Csak magamaga maradt veszteségnek. Azt a néhány jó szót siratom, amit kaptam tőle? A megértés mosolyát? Annyira keveset kaptam ilyesmit úgy általában, hogy az a kevés is hiányzik? Ennyire önző lennék?

2008. november 4.

--- örökölték a szeretetlenséget. Felém. A szeretet a társaiknak adják. Én csak kritikát kapok és kívánságlistát.

--- a szeretet hiányából fakad az érzéketlenségük, az elvárásaik, a durva hangjuk, és az érdektelenségük. Feleslegesnek tartanak.

--- Elvonulásom előrelátás volt. A rájuk gondolás kényszerét olykor elfedi az itteni tevékenykedés, és a fájdalmat enyhíti a távolság. No, nem annyira, hogy nyugodt volna az életem. Csak végigélhető. A megváltás a teljes szellemi bezárkózás lenne, a megőrülés.

Na, hát vissza Chrühöz és Pancúrhoz és Babához!

2008. november 7.

Tegnap óta minden megváltozott. Köröttem fény játszik a levegőben, a színek élesebbek, a körvonalak határozottabbak, a lelkem ruganyosabb és a testem bizakodóbb, bár csendre intem, ahogy a természet intő módon visszavonult. Tegnap volt az utolsó bágyadt napsütés az ideoi őszön.

Terveim nincsenek, elásva azok a józanság és a fájdalomtól való félelem vermébe. Egy képtelen dolog támadt életre, amit úgy hívnak, eltemetett szerelem. Aki leírja, közel van a 67-hez, a kihülés tartama pedig 32 esztendő. Lehetséges-e? Bennem igen. Benne? Canossa-látogatása alatt szemmel láthatóan, füllel hallhatóan bizonyította, benne is feléledt valami, amiről azt hittem 31 éven át, hogy soha nem is volt benne. Pedig szeretett akkor, és azóta fel-felbukkan benne mozaikok közös boldogságunk mindössze 3 hónapjából. Ellenőrzöm: az emlékei nem hamisak.

Jön-e még? Hív-e még? Ír-e még? Nem tudom. Csak azt, hogy belőle sem lehetett kitörölni azt az időt. Nekem meg egyelőre elég, hogy gondol rám. Biztos vagyok abban, hogy a tegnapi találkozás tovább mélyítette létezésem élményét, és abban, hogy a tegnapi nap nem marad folytatás nélkül. Ha másképp nem, hát bennem fog kivirágozni és boldogítani.

Amen

2008. november 13.

Péter! Régen elhamvadt, fájó tüzeket ébresztettél föl bennem, - nyilván akaratlanul és szándéktalanul. Számomra kínos ez a vénkori bakfis-szerelem, és félek, újabb nyomorult, szenvedő hónapok várnak rám, míg nagyjából megint megtalálom illendő régi magamat. Kérni semmit nem kérek, bár a várakozás feszít. Hogy mi lesz a sorsom, még csak nem is befolyásolhatom.

Nehezen fogadom el magamat és a történeteket. Jó lenne eltemetni megint ezt az érzést, de gyorsan, mielőtt belebukom...

2008. november 19-20.

Elszámolás higgadó fővel.

Rémülten mérem fel, mennyire kiéhezetten reagálok a legkisebb gyengéd érintésre még mindig. Mintha a testem biológiája nem törődne az éveim számával. Mintha meghazudtolná a törvényt és az illemt. Azonnal lázban égek, mint Molnár Miklós iránt tizenéve, aki a jeges szélben meleg tenyerével megsimogatta a hátamat, mint Péter iránt, akit eltemettem magamban több mint 30 éve már, és aki most a testemhez ért.

Rémülten tudatosul, mennyire hatalmas érzelmi tenger támadt, és elborít ez a végnélküli, szédítő hullámtás, amelynek a mélysége: a NEM, a magassága: a lehetséges IGEN. Várom, billenjen, egy jelzést lesek, egy szót, s amint az idő telik, és a jelzés elmarad, a NEM egyre mélyebb, az IGEN egyre magasabb, és zuhanok, zuhanok!...

„Úgy tesz, mintha semmi nem történt volna. Felkavart és odébbállt. Hallgat!”

Az indulatok esztelenül elragadnak. Ez az egész egy hatalmas Nonszensz! Egy lidércnyomás! Gyilkos láva fortyog bennem. Muszáj, hogy erre szoros fedél kerüljön! Ordítanék!!!

Loli mindig okosan megnyugtat. Szerinte ez az ember erkölcsileg nulla.

Elgondolkoztam a szavakon.

Mintha könnyebb lenne a lélegzetvétel. Talán Lolinak van igaza? Ezen tűnődöm váltig.

2008. december 4.

Hétágra rügyezik minden. Tegnap permeteztem, délután még elvettem a petrezselymet is. Kora február, tudom, még nem kéne, de olyan csattanósan nyílik a tavasz!

Telefon. Jé! Péter! Jön. Úristen!

Eufórikus boldogság telepszik rám. Hogy van nekem. Vénségemre. Eszembe jutott Thomas Mann „A megtévesztett” menopauzás asszonya, amelyben kiderült, nem szerelem, - rák! Mindegy, ha az is volna! De mire ezek a gondolatok? Hiszen csak volt a szeretőm.

Annyira megbénulok az örömtől, hogy nem is tudok semmihez fogni. Pedig még van másfél óráam. Fürödni! Tiszta föld és földmarta rücsök a kezem, csupa izzadság a testem. És enni-való? Persze, amióta itt lakom, minden nap úgy készülök, hátha jön valaki, legyen mivel kínálnom. Nem jövök már zavarba, mint négy éve, friss ideköltözött, magam sem voltam még igazán itthon, és kíváncsi barátok jöttek, hát nagy volt a blamázs.

Jön! Mert megérkezett a kikelet. „Te mondtad, akkor jöjtek.” Tényleg mondtam. Ősszel.

És már hallom, megáll egy autó. Igen. Átölel az utcán. Nem tudok leválni a melléről. Mindjárt elbögöm magam. Pedig nem kéne a szentimentálisat adnom. De hát ha csak ez van!

„Alkalmatlankodom, ugye? Ne haragudj!” - mondja.

„Nagyon boldog vagyok, hogy eljöttél. Gyere, pihenj! És mesélj! Hozd be a kocsit! Persze csak ha tovább maradnál...”

És beáll. És nem hiszem el.

Még azt sem, hogy illet, - akár csak képzelem is, - le tudok írni. Nincs énbennem szégyen?

Megnéztem az itt készült fényképét. Nincs. Tudom, hogy tényleg szeretem. Akármilyen.

2008. december 11.

Félkész lelkek... Ez a meghatározás énrám vonatkozik. Egyetértek a druidákkal, miszerint vannak „külső vezérlésű” lelkek, akiknek az élete a külső körülményeknek kiszolgáltatottan zajlik. Irigylem őket, mert otthonosan járnak a világban. És vannak „belső vezérlésű” lelkek, akiknek meggyőződésük, hogy szilárdan a kezükben tartják az életüket, és a külső körülményeket másodlagos jelentőségűnek tekintik, ahogy G.B. Shaw fogalmazta: „Nem hiszek a körülményekben. Ha nincsenek meg a megfelelő körülmények, eredj, és teremtsd meg őket!” Szentigaz.

Megpróbáltam megteremteni a körülményeimet: kellően magamra zártam az ajtókat, kellően eltávolítottam az embereket, kellően magamra maradtam, mert szeretem a magányt. Csak nehezen viselem. A társas létet is nehezen. Hát ettől vagyok féligfaragott.

És most azokat számlálom, akik megtalálták a helyüket a külső körülmények között.

2008. december 20.

Az őszinteség és a jólneveltség aránya teszi, ki maradt gyermek, kiből lett művész, ki lett felnőtt, és ki a Jómodor. Olykor lepattogzik a máz, ahogy mondják. Amikor már nem képes az ember viselni a ráakottat, a kapott formákat, például, amikor nagyon boldog. Vagy amikor nagyon szenved. Vagy amikor nagyon öreg.

Vagy amikor gazdi lesz, és a tulajdonába kerül egy macska. Akkor lekopik minden, mit a szülék s a társadalmi egyezés ráaggatott. Szeretetéhségében agyonnyomorítja az állatot. Mert a szeretetvágy birtokvágy, s együtt jár az agresszivitással. Pontosan fogalmazva, a gazdin kitör a hatalmi téboly, és azt próbálgatja, mennyit bír egy macska a szeretetből, a játékból és a tűrésből.

Ergo: kiderült, hogy én egy agresszív, hatalomvágytól dúlt, szeretetéhes ember vagyok. A macska jó karakter-teszt.

SAJÁT AGÓNIA

2009.

2009. január 10.

Új Nietzsche a láthatáron! Hódolatom az igazsága előtt! Zarathustrát követem a hegyre!

Végiggondoltam szerelmeimet, mind csalódássá vált! Látszatokat éltem meg! Hazugságokban égtem. Hamu volt, mit lángnak hittem. Ma már hamu sem. Emlék, mi nem is volt.

A mostani valóságomat mikor fogom álomnak hinni? Vagy ez most már tényleg igaz? Ez a semmi?

2009. január 25.

Hosszú barna szempillákkal árnyalt sötétkéék szempár. Egészen közelről belenézek, és elmerülök a földöntúli üzenetben, csillagcsillogásban, fekete titokban. Egybekapcsolódó tekintetünkben tudások cserélődnek. Én adom a szeretetemet, ő árasztja a magával hozott bölcsességet. Vajon hogyan szólna emberi nyelven? Mire elmondhatná, csak nyomai maradnak benne, amint bennünk is ködös képzelet maradt, arról hogy vannak üzenetek, amelyek ha nem is szavakban manifesztálódnak, de érzésekkel örök pecsétet nyomnak rá az emberek közötti kapcsolatokra.

Hannával volt élményem ez. Amikor először találkoztunk, kéthetes korában, és most is ugyanúgy, pedig már négy hónapos! Közel tudtam nyílni hozzá a lelkemmel. Hihetetlen távoli és szent mélységeket hordoz ez a kisgyerek!

2009. február 1.

Éjszakai feljegyzésem:

Csak az tudja, hogy milyen meghalni, aki megtapasztalta. Rettenetesen kíváncsi vagyok rá, nekem milyen lesz az utolsó perc! Ugyanakkor elfog a bánat, hogy hiába, mert nem tudom már megírni. Kár! Pedig elképzelem a szitut: tűnődve keresem a megfelelő szavakat, hogy érzékelhetővé, „életszagúvá” tegyem az élő érdeklődő számára - a halálélményt.

2009. február 2.

Még mindig Péternek: Amíg itt voltál, azt hittem, néhány percre a fiatalságot és a szerelmet hoztad vissza, de azóta rájöttem, hogy az öregedést, a pánikot és a halált hoztad.

2009. február 8.

Nóra megint bántott, ezért Tamás nem engedi, hogy nélküle találkozzunk. Ő lesz a mindenkori védőpajzs és gyám fölöttünk, és segíti majd elkerülni az összezördülést. Vői felügyelettel „beszélőre” találkozni a gyerekemmel? Meg lehet ezt emészteni? Mennyivel egyszerűbb lenne, ha a kapcsolatunkat szeretetből irányított tapintat vezérelné!

No, de délelőtt hétágra sütött a nap, és nem álltam meg, hogy kiskapát ne kapjak elő, és a 10 tö hóvirág grundját rendbe ne hozzam. Most nagyon büszkén virítanak, és tárják ki kis, szilárd szárukat az újonnan megindult szemerkének és szürkességnek.

2009. február 16.

Mit látnak a macskák? Azt is, amit mi nem?

Hancúroztunk, felkaptam. Úgy szorongatom ilyenkor, mint egy babát. A szoba közepén állok vele. Pancúr a fejem mögött nagyon figyel valamit, a szemével követi, fordul. Tehát a fejem mögött lassan megy valami vagy valaki.

Most már biztos, hogy nem vagyok egyedül, hogy valaki itt van velem. Jó ez a tudat. Van itt valaki. Velem. A hangulatom is más.

2009. febr. 19.

Beethoven szól. A zongoraverseny. Ezt küldte Chrü, hogy örömet okozzon. És lön. Hálából meg is vacsoráztattam Pancúrt dupla adaggal!

Erről meg az eszembe jutott életem egyik legboldogabb órája.

17 éves voltam, a Mester utcába jártam a második számú zongoratanárnőmhöz, aki előkészít majd a konziba való felvételihez, amihez semmi de semmi kedvem nem volt. Ráadásul a régi tanárnőm, Rózsi néni is tanított, mert nem hagyhattam cserben 12 évi zongoratanulás után, fel kellett lépjek a növendékhangversenyén. Tehát kétféle kíváncsiságnak kellett eleget tennem. Szörnyű volt. Az egész konzis előkészítéssel az is együtt járt, hogy be kellett iratkoznom szolfézásra. Még szörnyűbb! 17 évesen 8-10 éves lurkók közé, akik sokkal többet tudtak nálam, hisz kezdő voltam! Szerencsémre a szolfézstanár, Németh Rudolf még nem lett kőfejű, 30-35 éves lehetett akkor, nyilván látta a kínjaimat. Megsajnált, vagy ő is unta a szolfézs-órákat, egyszer odaintett a zongorához, blattoljak! Elővette Beethoven 3. zongoraversenyének négykezes kottáját. Átirat lehetett, nem volt megerőltetően nehéz. Nagyon ment, és nagyon szép zene volt! A gyerekek körülálltak minket, ők is élvezték. Egy idő után a tanár úr közölte velük, hogy vége az órának. Magunkra maradtunk, és muzsikáltunk, muzsikáltunk. Hány órán keresztül játszottunk együtt? Hosszan. Az a pár óra felejthetetlen és fantasztikus boldogságot okozott!

Németh Rudolf gyerekes rajongásaim ideáljai közé került. Hálás voltam azokért az eltöltött beethoveni órákért!

Aztán vége lett a tanévnek. A vizsgámon ott sétált a dolgozatírók között. Megsúgta nekem a helyes válaszokat.

Áldja az Isten Németh Rudolfot! Legyen boldog, ha él! Ha nem, akkor is ott, a Bardóban! Simogassák lágyujjú szellemlények!

2009. február 23.

Miért írok egyáltalán? Mert nem tudom magamban tartani, azért. A cicámnak hiába mondanám, nem érti meg. Még ha Chrü, akkor se.

Sírok.

Boldog vagyok.

Félelmek marják a lelkem.

Eufórikus mámorban repülök.

Zsigereimben fájdalom, lelkemben öröm.

Mi minden át nem viharzik rajtam! Pedig csak zenét hallgatok. Miért kavarr fel ennyire? Pedig nem az én érzelmeim. A zeneszerzőtől kaptam. Kölcsönbe. Hogy átérezzem én is azt, amit ő.

Más bánatát siratom, más boldogságát élvezem, más félelmeiben rettegek, más mámorában repdesek. Kicsiny világomban a hatalmas tágasság. Szól a zene.

2009. április 21.

Meg is döbbenhetnék, hogy milyen régen, éppen két hónapja nem írtam. Ennyire rohanvást múlik az idő! Eddig váltig azt mondogattam, itt nem MÚLIK, hanem TELIK. Mert tele lesz. Mivel is? Történetekkel? Találkozásokkal? Érzéshullámvadásokkal? Igen, mindezzel.

Mintha az itteni csendes élet mostanában meghazudtolná magát! Kívülről áramlottak a történetek, találkozások, érzéshullámok: Jártam Nagykanizsán Kútiéknál, azután Katával gyógyíttattuk magunkat a táltosnál Csákberényben, Apu kitüntetésének ünnepélyes átvétele is esemény volt a Holocaust Múzeumban, találkozás a gyerekekkel és Hannával: izgalmas történetek. Átsaptak felettem az érzelmek, a meghatódások, és áthullámváltak a jóleső csodálkozások. Igen. Ám mindezek, a történetek, találkozások, érzéshullámok itt Fügeden, a vénülésem időszakában többnyire belül szoktak megélni, megtelítik az időt, és kibuggyanak belőle. A külső történetek is beáramlanak belsőm „kvázi-idejébe”, ott újra és újra megtörténnek, újra és újra átélem azokat. Így jutok el személyes élményként a felismerésig - mert hiszen csak akkor hiszi el az ember az igazságot, ha átélheti - hogy NINCS IDŐ. Ilyen egyszerű.

És ebbe a filozófiába az is belefér, hogy megkopnak a valaha fényes érzelmek. Amint egyre nehezebben emelem a lábamat a létra fokára, vagy hajlok a föld fölé, vagy lassított mozdulatokkal teszem a dolgom, szóval ahogy a testem elfárad, öregszik, úgy kopik a lelkem képessége a ragaszkodáshoz. Hirtelen azt gondoltam, ez az unalom, mert már mindent tudok, minden reakciót előre látok (s így jön be a jövőidő a nemlétező időbe!). Pedig nem! Az érzelmi elfásulás folyamata zajlik. A távolodásé. A szemszögem változik: egyre bentebből pislogok kifelé. Így könnyül meg a halál útja. Befordul az ember, és odabent az örökös „van”-nal kárpótolja magát mindaddig, míg végleg ki nem huny.

„Ez tudatos kilépés az emberek közösségéből.” - jegyeztem le magamnak egy affér után. Továbbcipelve a gondolatot, nagyon igaznak találtam, amikor Judit és Loli érdektelenségét, az étellel szembeni ingerültségét tapasztaltam, mert átéltem, hogy mennyire indokolt! Aztán folytattam a cetlin: „A gyereked belédvésződött kötelességgé maradt mint a lélek terhe, pedig már nincs kapcsolat igazán, csak tárgyat vesztett szeretet”.

Ha egyáltalán az szeretet.

Mi a szeretet? Magamat sem szeretem, sose is szerettem. Akkor másokat hogyan?

Semmi sem változik. Az idő nem létezik. Hogy kivirágzott az orgona? Az bármikor lehet.

2009. május 21.

Levél Kata barátnémnak:

Azon ominózus, immár 57 évvel ezelőtti pofon óta irántadi barátság-érzetemet a félelem színezte. Tartottam attól, hogyan minősítesz, és attól a stílustól is, ahogyan azt előadod: indulattal, göggel, megfellebbezhetetlenül. Jobbnak láttam hát nem vitatkozni. Nem állítom persze, hogy hozzám nem kell sok-sok türelem, de énbennem mindig készenlétben állt, ha szembekerültünk. Most azonban, ebben az azonnali választ kizáró formában elmondom, ami a bögyömben van:

Az a mondatod, hogy „nem vagy eléggé tájékozott, jobb, ha leteszem a telefont”, elgondolkoztatott. Úgy vélted, aki nem tudja név szerint felsorolni a kormány illetve az ellenzék embereit, annak nincsenek érvei? Mindenesetre elítélő volt a kijelentésed, és most azt lehetne hinni, hogy az önérzet készteti megírnom ezt a levelet, mert nehezen viselem, ha lenézően kezelnek. Ez igaz is. De most mégis másfelől közelítem meg a szitut: ha én tájékozatlan vagyok az ország dolgait illetően, az azért van, mert a téma engem csak bizonyos mélységig érdekel.

Vannak emberek, tán nem annyian, hogy fel kellene figyelni rájuk, akiket nem a körülöttük létező világ érdekel, hanem az, ami bennük van. A nagy Univerzum részeként fürkészik magukat és a világnak nem látható rétegeit, és nem törődnek a körülöttük gyerekjátékként értelmezhető mesterséges jelenségekkel. Mert mi más a politika, mint az államban uralkodó vagy uralkodni akaró szférák egymás közötti játéka, amelyből mint kábító maszlagokat, morzsákat juttatnak az alant létezőknek, hogy azon rágódjanak, csócsálják, elemezzék, mindenesetre hogy kitöltsék ezekben az emberekben a létező űrt, amit ők maguk nem tudnak betölteni belső világukkal, vagy érdeklődésük földhöztapadt volta miatt. Amióta társadalom létezik, mindig így volt, csak bele kell pillantani a történelembe. Marx nagyot tévedett: nem a tömegek csinálják a történelmet, hanem az egyes emberek, s hogy miképp, megérett-e tetteikre és nézeteikre az idő, voltaképp teljesen mindegy, feladatuk, hogy a társadalom páriái felett hadakozzanak, és eljártsszák azokat a játékokat, amelyeket koruk és helyzetük szabályai diktálnak. Nekünk, itt alant nincs más dolgunk, mint drukkolni. Pillanatnyilag Magyarországon két tábornak drukkolhatunk, de hiszen így van ez a sportban is. A csapatok mérkőznek. Épp úgy nincs befolyásunk a játék kimenetelére, mint az üvöltő szurkolóknak. Ahogy az ősi áldozópapok szertartásaikkal csak a hívókra gyakorolt hatást befolyásolhatják, - az isteneket nem! Ahogyan nem dühönghetünk, ha az ég nem ad esőt, úgy nem érdemes rövid életünk romló idegeit azzal cincálni, hogy egyik vagy másik politikai párt mit tett vagy mit nem. Szörnyen értelmetlen!

Értelmetlen, és számomra érdektelen. Persze, engem is elfog a harag, ha ebben a játékban a résztvevők egymás elleni gyűlölettel telten foglalnak állást egyik vagy másik oldalon, és indulattal tölt el az ilyenkor kimutatkozó tömény butaság. Haragszom, mert túlfűtöttek és legtöbbször igazságtalanok a megnyilvánulások, és azért is, mert képtelenek a másik másságát elfogadva végiggondolni az ellenkező érveket. Vagy legalább tudomásul venni, hogy ilyenek is vannak.

Persze, az is igaz, hogy ha nekem állást kell foglalni (és foglalok is) ebben a buta játszmában, az én szívem - nem az eszem, hiszen a tájékozatlanságomból is látnivaló, hogy többnyire az érzelmeimre, és nem az eszemre szoktam hallgatni sajnos - balra húz. Nekem a kommuniztikus eszmék hasonlatosak a keresztény eszmékhez, rokonszenvesek. Nekem az Emberiség általános eszményei kedvesebbek az u.n. nemzeti eszméknél, hiszen a nemzet csak része az egésznek, és mert az embert általában tisztelem ellenkező nézetei ellenére is, azt lehet

mondani, internacionalista liberális gondolkodású vagyok. Ha vannak skatulyák, az enyém ilyen, bár irtózom mindenféle előítélettől és merev besorolástól.

Maradjunk annyiban, hogy a te nézeteid fölött egy fokkal magasabbra nézek. Ez nem jelent minősítést persze, csak fogalmi meghatározás. Mivel fentebből nézve a mostan dúló dolgok gyerekesek, ill. éretlenek, nem akarok belekeveredni egy ideológiai háborúba veled a szent barátság helyett!

Én eddig azt hittem, hogy kábé tudod, hogyan gondolkodom. Most úgy látom, egyáltalán nem feltételezed rólam ezt a szellemi műveletet. Legutóbb Gyurcsány kedvelésével „vádoltál”, és ezen meghökkenem. Ami a baloldaliságomat illeti, az nem kötődik emberekhez. Semmilyen vonatkozásban nem vonzódok semmilyen politikushoz! Ha nagyon unatkoznék, és a személyiségükkel akarnék foglalkozni (de nem akarok!), mint embert vizsgálnám őket. Nem érdekel a hovatarozásuk, sem a zászló, amit visznek! Nem állok senki emberfia mellett. Ha mégis az egyik párt felé hajlok, az egyes egyedül a szellemiségének köszönhető, és sem a személyekhez, sem a napi politikai tetteikhez semmi közöm nincs! Nem érdekel, ki mit mond, tesz, azt meg végképp nem tudom, amit mond, hogyan mondja, - pedig az érdekesebb lehet -, mert távol tartom magam megnyilvánulásaik élvezetétől. Igaz, egy-egy politikai húzás elgondolkodtat, és állást is foglalok mellette vagy ellene, de kizárólag az általánosabb hasznosság szempontjából nézem viselt dolgaikat. Még azt sem kalkulálom bele, hogy ki mennyire hajlik maga felé, mert tudom, mióta világ a világ, minden hatalmon lévő a maga malmára hajtja a vizet. Pontos kép, a közmondás sem mai. Ez a világ törvénye, és mindegy, elfogadom-e (kizárólag erkölcsi szempontból nem fogadom el!), a politika és az országglás már ilyen: tudomásul veszem, hiszen úgysem tudok változtatni rajta, amint az időjáráson vagy a génjeinken sem.

Tehát az egész elvi kérdés, s mint ilyen, nem érdemes vitára. Pláne két régi barát között. Szeretném, ha megértenél!

2009. május 31.

Így újból végigolvasva, esetleg mégsem küldöm el. Ennyit még tán tud is.

2009. június 4.

Apa, az Igaz Ember története

A Világ Igaza Ünnepről kellene írnom. Nem könnyű. Az utcák eltorlaszolva, nagy védelmi készültség, az új épület hatalmasan magasodik a szűk Páva utcában: Zsinagóga és Holocaust Múzeum. Téglafalak, amelyek engem a siratófalra emlékeztettek talán a csupaszságuk és a homogenitásuk miatt. Nincs egyetlen derékszög, csupa hajlás, égetörés, de se nem zsidó, se nem keleti, se nem magyar. Mind együtt tán. Szép. Jól esik látni. Ellenőrzés után kis udvaron át beléphettünk a tényleges imaházba. Az ablakokból beárad a fény, a fehér falakon égszínkék és mustárszín arabeszkok, a mellvéden élő fehér virággirlandok az íriszek liláival. Ízléses, meleg, nem hivalkodó, őszinte, mint az egész várakozás, ami feledtette az izgalmat, hogyan is kell majd viselkedni. Ahogy más, ahogy a többiek. Természetesen. Hosszú, két órás elfoglaltság. Több beszéd elhangzott, nem jártak fellegekben sem magyar, sem izraeli részről, de senki úgy nem beszélt, mint Schweizer, a „százéves” volt főrabbi. Hangulatot a szavak mellé a Liszt Ferenc Kamarazenekar muzsikált. Túl hosszú volna leírni a történeteket, meg minek is?

Ott ültem az első sorban, mint a többi hozzátartozó, aki a halottja helyett lesz meghatódott. Fülemben-lelkemben Apu hangja duruzsolt: „Minek ez? Nem kell ez!” Mellettem egy idős hölgy az édesanyja helyett jött. Mindkettőnk megmentettje ugyanaz a Schlechter Ági és családja volt. Minket szólítottak elsőnek. Apu tettének rövid történetét Kern András olvasta fel. Magamban méltatlankodtam: Apu ennél többet tett, nem egy családot mentett meg, sokakat. Róluk nem szólt az az írás. Amikor az ünnepség után a tévé felkért, azért álltam rá a felvételre, mert el akartam mondani, hogy Apu nem csak Ágiért volt bátor.

Az ünnepség végén a szomszédnőmhöz odafurakodott a nővére. Megszólított, és rögtön belekezdett az élményeibe Apuról, azaz Józsiról, aki... De nekem mennem kellett: Nórára voltam felfűzve, aki sietett. Hát névjegycsere, részemről kínos szabadkozás, és ígéret, hogy ha Pesten leszek, jelentkezem.

Haas Ani ült mellettem, aki leszólított, Antónia volt. Akkor voltak 18 és 19 évesek, születtek 1925-ben és 1926-ban! Két 80-as dáma, akin nem látszott a koruk.

Hetek múlva elmentem Antóniához, Ani is eljött. Hármásban beszélgettünk. A központi téma Apu és az Idő. Azelőtt soha, mindösszesen akkoriban találkoztak néhányszor, végül véletlenül 1946 táján a villamoson. Mindenre pontosan emlékeztek, még a szavakra is:

„Ugyanazt csinálom, csak a másik oldalon... Igen, közeledem a kommunistákhoz.” - mondta Józsi a háború után, amikor utoljára találkoztunk... Akkor már ki-ki élte az életét. Én beiratkoztam az egyetemre, matematikus lettem, Ani hamar férjhez ment. De ne magunkról! Majd ha megint eljössz.

Az a történet, ami téged érdekel, még a mi születésünk előtt kezdődött.

Volt egy nagyon nagy gyár Pesten. Sok százuk között ott dolgozott két irodista kisasszony meg két mérnök úr. A vékony, szőke volt Haas úr, a vékony, fekete meg a Schlechter úr. Egymástól függetlenül a gyár más-más részlegeiben dolgoztak, és mindketten szerelmesek lettek a két irodista kisasszonyba. Munkaidő után ki-ki a maga párját várta ugyanazon a találkahelyen, szemben a gyárkapuval. Egy alkalommal, amikor két kisasszony karonfogva, jókedvűen kijött a gyárból, össze is ismerkedtek. Egy idő után már négyesben sétáltak tovább. Aztán megvolt az esküvő, és a barátság megmaradt. Schlechteréknél született először gyerek, Ági, Haaséknál egymás után jött Tóni meg Ani két évvel Ági után. Persze mi gyerekek is barátok lettünk. Így ment ez sokáig. Aztán elkezdődtek a zsidóüldözések. Valahogy folyt tovább az élet, mintha nem vettünk volna tudomást a dolgokról. Ági nagyon szerelmes lett a Kürti Jancsiba, hiába szánta a család a dúsgazdag, Angliában élő Bálint Andrásnak, Ági hozzáment a Kürtihez. Nemsokára megszületett Gábor. Jancsit munkaszolgálatra vitték, ott halt meg. Ági magára maradt az anyjával, Juci nénivel és a kicsivel. Félték. Megkérdezték anyánkat, nem lakhatnának-e Ordason, mint nyaralók a Duna mellett? Anyám azt válaszolta, ha vannak jó papírjaik, miért ne. 1944 júniusa lehetett, amikor eléjük mentünk a legutolsó vonatállomásra, Dunapatajra. Onnan még 4 kilométer Ordas. Szekeret kértünk hát. Józsit a pályaudvaron ismertük meg. Odáig kísérte őket. Patajról azonnal visszautazott Pestre.

Ordason szép kis vályogházunk volt, igazi tájhű parasztház verandával, három szobával. A középső télen konyha volt, abból nyílt kétfelé a két szoba. Elfértünk. Nyáron a fészer melletti kis nyárikonyhában főztünk. Józsi időnként lejött. Többnyire pénzt hozott, abból vásároltunk ezt-azt a környéken, olykor élelmet hozott a hóna alatt egy viseltes aktatáskában. Reggel érkezett, látnivalóan szívesen volt Ágival, ám az éjszakai vonattal ment is vissza. Ági néha Dunapatajig kísérte. Józsi olyankor nagyon jókedvű volt. Nem tudtunk róla semmit, önmagáról soha nem beszélt, kerülte a személyes dolgokat...”

- Tudtátok, hogy előbb kint volt a fronton? Hogy megsebesült a combján? Aknaszilánk. Aztán tifuszt kapott, és egy hadifogoly orvos segítette haza? - kérdeztem a történet közepén. A két hölgy összenézett:

„Nem. Persze ezt sem tudtuk. Te Ani! Akkor emiatt volt annyira sovány!...”

Tóni hangsúlyában megéreztem a szeretet. De hiszen ki nem szerette Aput?

„Józsi igazi konspirátor volt. Igen. Semmibe nem avatott be, semmi részletet nem árult el, csak megmondta, mit kell tennünk, de hogy miért? Esetleg miképp. Bizonyára jobb volt, hogy nem tudtuk. Egyszer előállt, hogy szüksége volna az iratainkra, odaadjuk-e. Hát persze, hogy odaadtuk. És már mi sem kérdeztük, miért kell. Nyilván valakit meg akart menteni vele. Ahogy Mesterházy Zsóka és Marci fiúcska iratai megmentették Ágit. Tudod-e, hogy Ági fia, Gábor professzor lett Londonban, és már unokái vannak? Ágival a mai napig tartjuk a kapcsolatot. Ő mondta, hogy a Mesterházi fiút illetve az édesanyját is ki akarták tüntetni, Igaz Ember lett volna, de a fiú visszautasította.”

Ekkor adtam oda nekik Ági legutóbbi lapját, amit nekem írt. Nem meséltem el nekik, hogy tavaly nem akartam Ágival találkozni, nem meséltem el, Marciék mennyire ódzkodtak attól, hogy Ágit megismerjem. Ők küldték el neki Apu Önéletírásának megfelelő passzusát is. Miért féltették tőlem? Miért nem akarták, hogy felvegye Apuval a kapcsolatot? Ki tudja? Volt ennél izgalmasabb kérdésem Tóniéhoz, például, ha odaadták az irataikat, nem volt ez veszélyes? Nem kerültek emiatt bajba?

„Akkoriban olaszul tanultam, fényképes igazolványom volt az Olasz Intézet könyvtárhasználatához. Igazoltatáskor azt adtam oda. Ránéztek, és az idegen szöveggel nem tudtak mit kezdeni, azonnal visszaadták. Mindig így történt. Ugye, Ani? - fordult Tóni a nővéréhez, aki csak a fejét ingatta, mondván, ő sohasem került olyan helyzetbe, hogy igazolnia kellett volna magát.

- Pedig te is voltál a gettóban. -

- Csak látogatóban. Nem hoztam ki onnan semmit és senkit - így Ani.”

És én szorongva vártam, milyen emlékek merülnek fel...

„Schild Marcell nénit nem én hoztam ki, az talán Józsi volt, hiszen ő vette ki azt a lakást a Holló utcában. Ott lakott a két öregasszony, Ági édesanyja, Juci néni Marcell nénival. Mi is be voltunk oda jelente, mint a lányaik, emlékszel?

Persze, néha ellátogattunk hozzájuk, hogy lássák, tényleg hozzájuk tartozunk, de ez már akkor volt, amikor eljöttek Ordasról. Hogy miért jöttek el a biztos helyről? Mert már nem volt biztos, közeledett a front. Ági az oroszoktól is félt. És ahogyan Józsi lehozta őket Ordasra, el is vitte őket onnan. Hogy hová? Ágit a Király utcai lakásba, Juci néni meg akkor költözött a Holló utcába. Hogyan csinálta Józsi, nem tudom, a Király utcában sokakat tudott bújtatni. Arra emlékszem, légóparancsnokságot vállalt, ami nagy felelősséggel járt. Jóba kellett lennie a nyilasokkal. Ügyes volt az Apád! Persze, tudta a nyelvet, meg a szőkesége. A ház kapujában mindig ott állt egy fegyveres nyilas, és nem engedett be senkit, csak az ottlakókat. Emlékszel, a doktor Wolfner urat kellett keresnünk, a fogorvost, ha be akartunk jutni. Nyilván Wolfner doktor tudta, hogy a nevét használják, hiszen bármikor ellenőrizhették. Én persze erre sem gondoltam, mentünk, csináltuk.

Tudod, mi nagyon buták voltunk. Kislányok. Nem tudtuk, mivel jár, amit csinálunk. Dehogyan voltunk bátrak! Nem bátorság volt az, hanem örültünk, ha borsot törhettünk a nyilasok orra alá.

Tóni mesélte, akkoriban véletlenül találkozott Apu édesapjával az utcán. „A mellén ott volt a szocdem pártjelvénye, az a kis kalapácsos emberke, tudod. Kérdeztem, miért viseli? Nem molesztálták még emiatt? Az öregúr azt válaszolta, hogy ha parlamentben képviselőjük van, miért ne viselné? Ezt egyszer meg is mondta egy durván faggatózó karszalagosnak. Ilyen családból jött az Apád”. - tette hozzá nekem Tóni.

Hogy mit kerestem Józsinál a Király utcában, már nem tudom. Talán feladatot teljesítettem. Igen, volt ilyen egy-kettő. Nem emlékszem, hogy Ágit láttam volna ott bármikor. Jóformán semmire nem emlékszem. Olyan régen volt, és azóta annyi minden történt.”

És nekem eszembe jutott a legenda Apu első feleségéről. Hogy az zsidó lány volt, Apu mentette meg, Áginak hívták, és gyönyörű, nagy, vörös hajzuhataga volt. Nagyanyám szerint, aki egy őrmester természetét bírta, és aki egyetlen nőt sem tudott elviselni a fia mellett, az az Ági azért ment Apuhoz, hogy meghálálja ezzel az életét. No, nem tartott sokáig a házasság, őrmester nagyanyám kiüldözte a hárpia-természetével. Talán három hónapig éltek együtt. És most feldereng, hogy ez a három hónap nem lehetett-e a Király utcai tartózkodásból és Apu szerelméből következő, a család előtt színleg vállalt névleges házasság? Ági aztán kiment Angliába a kiszemelt férjhez, Bálint Andráshoz, volt köztük tán 15 év is, aki már akkor jól menő vállalattal rendelkezett. Hogy is volt ez?

„Persze, persze, elkalandoztam, de hiszen így, megkapargatva az emlékeket, annyi minden előjön. És nem ám sorjában! - sóhajt Ani.

1946. szeptemberében az Oktogonon esküdtem Imrével. Imre nem udvarolt. Megjárta a zsidók poklát, akkoriban jött haza a koncentrációs táborból, és megkérdezte: - Ani, nincs időm udvarolni, már elég idős vagyok. Akar-e a feleségem lenni? - Néhány hete ismertük egymást. Az esküvőmön ott volt Ági is. Nem sokkal utána mehetett ki Angliába. Juci nénit 1948-ban vitette maga után. Hogy a fiúcskát mikor, nem tudom. De azt igen, hogy a második fiammal az utolsó hónapban voltam Ordason, anyám felsietett Pestre Juci néninek segíteni a csomagolásban, amikor rám jöttek a fájások 3 héttel korábban. Ott voltam a másfél éves gyerekekkel és a szülési fájásokkal egyedül. Innen tudom, hogy mikor váltunk meg végképp a Schlechter családtól.

Másra nemigen emlékszem, Tóni tán többet tud. Mielőtt idejöttél, megpróbáltuk feleleveníteni az emlékeinket. Tóninak jobban ment. Csak egy utcára emlékszem. Hogy hol volt, már nem tudom. A járdán a zsidókat hajtották. Fegyveresek, igen. Olyan fiatal suhancok, nem katonák, afféle kegyetlen tizenévesek. Mi mellettük mentünk a falnál amellett, akit ki kellett emelnünk közülük. Hogy ő tudta-e, mit akarunk? Nem tudom. Te szóltál hozzá, Tóni? Igen? Látod, alig emlékszem. Persze a kellő pillanatban behúztuk magunkkal egy kapualjba, és vártunk, amíg előtűnik tovább masíroznak a többiek...”

Felrémlenek előttem az itt-ott látott filmjelenetek, amikor a többiek úgy tesznek, mintha semmit nem vennének észre, azt se, hogy mellőlük hiányzik valaki. Legalább az meneküljön meg.

- És ha valaki mégis felkiáltott volna? Veszélyben voltatok, tudjátok-e? Ki adta ezt a feladatot? Csak nem Apa? -

„Nem tudom már. Más emberekkel is kapcsolatban álltunk, segítettünk a zsidók mentésében. Például a Szabó-lányokra emlékszem. Hogy hová? Hát haza mihozzánk. Néhány napra. Vagy a Király utcába? Bevallom, arra sem emlékszem, nő volt-e vagy férfi, csak a kapualjra...”

Miféle emberek éltek akkor? Tud róluk valaki? Vagy csak az olvasott emlékirások és filmek jelenetei élnek bennünk, akik akkor még nem voltunk, legfeljebb eszméletlen aprók, akiknek azt mondta az anyjuk, amikor a karjában vitt, hogy „Ne nézz oda, kislányom!” - és befogta a

szemünket, és átkarolta a fejünket, de azért láttuk a sárgacsillagos, magamegadott, csendes menetet. Mégis hajlamosak vagyunk olykor a fantázia túlszínezésének vélni ezeket a hősöket! Pedig lám, itt ülnek velem Tóni árnyas szobájában.

És édesapátok? Meg Ági apja? Mintha ebben a történetben csak nők lettek volna!

„A mi apánkat betegség vitte el még a háború kezdetén. Hát azt tudod-e, hogy az Ági apja, meg a Mesterháziné Zsóka apja, a Hofstätter bácsi gyerekkori osztálytársak voltak? Ági apját a németek vitték el. Józsi biztos megpróbálta kimenekíteni. Józsi dolgairól csak következtetni tudunk. Olyan furcsa így visszaemlékezve, hogy mennyire hallgatott. Érdekes, akkor nem tűnt fel. Az egész olyan természetes volt.

Egyszer, már Pesten voltunk, arra kért, menjek el a Szent István park nem tudom hányas számú házába, és tartsam szóval a ház mesternét. Megadott egy időpontot, és nem magyarázott többet. Azt tudom, hogy a ház mesterné orosz származású volt, még az első világháborúból hozta magával a hadifogoly férje. Jól megtanult magyarul, bár lehetett érezni a beszédén. Nagy nyilas lett. A ház rendjének őrizője. Azzal kopogtam be hozzá, hogy Ordasról jövök, és egy cifra, megjegyezhetetlen névvel mutatkoztam be. Mondtam, hogy a Kovács testvér küldött hozzá, aki persze, nem létezett, de gondoltam, Kovács az sok van, és ha „testvér”, attól rokonszenvesebb leszek az asszonyságnak. Így is volt. Kovács testvér úgy gondolja, maga biztosan tud segíteni, forgattam tovább a szót, mert lakást keres Pesten, itt a környéken. Tudja olyat, mondtam, amit a zsidók elhagytak. Persze, persze! - állt rá a nő, és hosszan elemeztük, melyik házban lehet ilyen lakás, és az milyen, mert a Kovács testvér megmondta, milyen akar. Beszéd közben váltig ügyeltem, hogy az asszony háttal álljon a lakás ablakának, ahonnan a bejáratot szemmel lehetett tartani. Aztán megköszöntem szépen a felvilágosítást, és távoztam a megadott időben. Világos volt a feladat: szabaddá kellett tennem a ház kijáratát, de ennél többet akkor sem tudtam.”

- Fantasztikusan bátor voltál! Ha nem tudtad, mit csinálsz, akkor is. Meg ügyes és talpraesett. Biztosan számított arra Apu, hogy ilyen vagy. -

„Talán. Lehet, mintha engem többször kért volna. Igaz, többnyire mindenhová ketten mentünk. De akkor, amikor a gettóból kihoztam azt a szőnyeget, te nem voltál ott. Hát az elég nagy eset volt. Nyilván a szőnyeg szép, finom munka lehetett, kicsi volt, gondosan összehajtogatva, és ahogy átadta a bácsi, a nevét nem tudom már, pedig be kellett mondanom a kapunál az őrnek, kit keresek. Nem! Nem az Ági papája volt. Egy számomra ismeretlen öregúr. Már várt. És most azon gondolkodom, miért kellett azt a szőnyeget onnan kihozni, még hozzá észrevétlenül, de nem tudom megfejtani. A nagykabátom alá fogtam, hogy ne látsszon ki. Vajon mit kapott cserébe az öregúr?...”

Magam előtt láttam a fiatal Tónit ormóttan nagykabátban, amibe beleférhet egy kicsi összehajtogatott szőnyeg. Én meg váltig azon gondolkodom, talán nem is szőnyeg volt. És amikor Tóni odaért, hogy kénytelen volt összehajtani, szinte felszisszentem: hátha egy értékes festmény, amiért emberéletet lehetett vásárolni! Ki tudja? Jól meglódult a fantáziám...

„Visszafelé a kapunál odaadtam az olasz intézeti igazolványomat. Jól az arcomba nézett az ő, én meg visszamosolyogtam. Arra gondoltam, ő férfi, ha nyilas is, és ha meg akarom úszni, mutatnom kell, hogy én meg nő vagyok. El is engedett szó nélkül. Nyakamba szedtem a lábam, és elindultam a Király utca felé. Az út nem lett volna nagy, de azzá lett. Mert hamarosan észrevettem, hogy valaki követ. Nem néztem hátra, mégis tudtam. Elkezdtem az utcákon kanyarogni, és az a valaki folyamatosan követett. Ha siettem, ő is, ha lassítottam, ő is. Mit tegyek? Első gondolatom a szőnyeg volt. És amikor befordultam az egyik sarkon, egy rövid pillanatra látótávolságon kívülre kerültem, összehajtottam a tekercset, és belegyömöszöltem a táskámba. Észrevette-e, nem tudtam, tekeregtem tovább. Véletlenül a mai Horváth Mihály

térre keveredtem a Józsefvárosi templomnál, és eszembe jutott, hogy van ott egy nyilasház. Egyenesen oda tartottam. Az őr megkérdezte, mit akarok. „Valakivel beszélnem kell, mert engem Ordasról a Kovács testvér ide küldött. Azt mondta: Leányom, ha bajban vagy, bízzál a testvérekben, és fordulj hozzájuk. És most bajban vagyok.” Mindeközben igyekeztem belépni a kapualjba, hogy lássa, aki követett, hová igyekeztem. Tudtam, időt kell nyernem, hát hosszan magyaráztam, hogy most jöttem vidékről, nem ismerem a várost, és nem találom a címet, ahová mennem kell. Valami azt súgta, hogy ne a Király utcát mondjam, ahol persze Józsi már jó ideje várhatott rám, hanem a saját lakcímemet, ami nem is volt onnan olyan messze. Közben beesteledett, és kértem a nyilast, kíséren el egy darabig, ahonnan odatalálhatok a Kistemplom utcába. Amikor kiléptünk, nem láttam senkit az utcán. Nyertem. Csak Józsiért aggódtam, hogy mennyire izgulhat. A csomagot másnap vittem el a Király utcába.

Akkor voltam ott először. A dr. Wolfner fogorvost kellett keresnem, hogy bejussak a házba. Ágit nem láttam, pedig teljesen nyíltan élhetett ott, hiszen Najovicsék, akiknek lakását, nyomdáját, vagyonát a keresztény Józsi nevére írták már, Ágiék rokonai voltak. Hogy milyen vonalon, nem tudom, de nem is fontos. És azután? Azután elmúlt minden szörnyűség.”

Elsorjáztak szépen a történetek Tóni árnyékos szobájában, én tárt szívvel hallgattam. És most, a végén azt kérdezem: És hol van Apu?

Amikor az Igazak Ünnepe végén felfigyeltem a Haas-lányok szavaira, tudtam, alaposan megfaggatom őket, mert ilyeneket mondtak: „Hogy mi mindent csinált a Józsi! Ha tudná, miket művelt! Például...” Én erre a „például”-ra voltam kíváncsi. Kiderült, Apu olyan volt, amilyen maradt nekem máig: rejtőzködő, halk, hivalkodás nélkül cselekvő. Amikor az ember azt kérdi a róla szóló történet végén, „hogyan hát hol van ebben Apu?”

2009. július 19.

Gomolyog bennem régóta valami, vagy csak éreztem? Vagy még annyi sem, csak úgy bennem volt, jött-ment, vájkált, néha elszomorított, néha megállított egy csepp gondolkodásra. Közérzet? Sejtés? Mintha nem találnám a helyemet. Rosszkedv? Vagy unt várakozás? Valami ilyesféle, és többnyire Anya jutott az eszembe. Meg azok, akik életük végén az édesanyjukat érezték a közelükben, mintha már várná őket abban a másik világban. Nem! Nem az életem végét érzem! Az jó, ha Anya esténként velem van, kevésbé tartok a neszeztől, meg a szívem is melegebb. De nem hiszem, hogy várna már.

Mitől hát az ideiglenesség érzése, a készítés a váltásra? Számolom az éveket: tizenegy évenként szoktam újulni, de hol van az még?

Mi az, ami elúzne innen, ahová a véglegesség igényével telepedtem? A megalázó bosszúságok? Amikor azt érzem, szánt-szándékkal akarnak bántani? A meg-megújuló és nem szűnő kellemetlenkedések? Az ablakokat rengető „zenehallgatásuk”, a kunyeráló gyerekeik, a tolvaj és betolakodó macskák? Mintha a bosszantásomra készülne az egész cigány társaság, hogy néha elpityeredek, mint egy gyerek, és behúzódnék, ha volna csigaházam, abba. És szídom az együgyűségemet, hogy szándékot látok, holott mindez pusztán ezeknek a primitív lényeknek a természetes magatartása. Ez így vigasz. Mégis nagyon szomorú leszek.

És jött a megfejtés, egy álom:

Egy tudományos intézetben dolgoztam, dolgozatot készítettem, amihez a cédulákat kerestem egy katalógus-fiókban. Tudtam, hogy ezek a cédulák B. Gabrielláé. Aztán együtt mentünk a pesti Wesselényi utcán, nagyon jól beszélgettünk a dolgozatomról. Hónom alatt könyvpaksaméta, meg írások csak úgy, még összekötve sem. Esteledett. B. Gabriella okos, szolid,

feketekontyos, nálam jóval magasabb, karcsú, fiatal nő volt, és büszke voltam, hogy ennyire közel kerülhettem hozzá. Aztán el akart búcsúzni, hogy hazamegy. Elkísérném, ajánlkoztam, mert tudtam, az utunk egyfelé vezet, de visszautasított. Megértettem, siet, s én hátráltatnám. Elváltunk, és tudtam, összefutunk előbb-utóbb. Elő is lépett egy trafikból, az arcát bentől megvilágította a fény, rám nézett, és újból elköszönt. Szándékosan elfordultam. Tudtam, amerre megy, az az Almássy tér, és én nem oda akarok menni, hanem „haza”. Rohanni kezdtem, elém akadályok tornyosultak: a Körút járdája felszedve, villamos nem járt, s úgy látszott, hogy a célomat nem érem el, ráadásul nem tudtam pontosan, hová igyekszem? Hol az a „haza”? Elég hosszan tekeregtem örülten sietve, kapkodva és kétségbeesve. De hová? És az hol van? Füged nem rémlett fel, tudom. Izzadtan ébredtem.

A közérzetem világos: nincs „haza” sem Pesten, sem itt. Egyfajta átmenetiség van, és Anyába kapaszkodom, mert elvágódok már innen is? De hová?

Felébredtem, és pontosan tudtam, nekem már nem jó itt. Túlságosan rám telepszik ez az utálatos és színtelenségi világ. Nem tudok könnyedén behúzódní előle a képzeletbe, mint régebben.

2009. augusztus 5.

„Tessék. Most pórul jártál! A Nagy Egóddal! Nem tudsz az emberekkel közlekedni. Egyénieskedésből nem voltál hajlandó megtanulni a társalgási sztereotípiákat. Így hát nem értenek. (Saját szöveg = Saját agónia ☺.) Visszahúzódnak, mert gőgösnek tartanak. Nem tudnak mit kezdeni veled, ezért elfordulnak tőled. Kinek van kedve rejtvényt fejteni, ha veled beszél? Követni a bolondságaidat, ha csupán kapcsolatot akar fenntartani? Olyan hétköznapi kapcsolatot. Ehelyett mit talál? Erőfeszítésre készítő habrakadabrá. Ki akar vért pisilve barátságot ápolni?

- Tessék. Most pórul jártál!” -

Így beszél a másik felem.

Ez a summázat a Dosztojevszkij („Egy nevetséges ember álma”) ihlette eszmefuttatásom végén. De ne tovább! Arra ott van az olvasónapló.

2009. augusztus 15.

Ha igaz, hogy Chrü, alias Pancúr olvas a gondolataimban, akkor hogyan lesz pofám leírni mindezt? Pedig még címet is adtam néki. Nem lesz kissé beképzelt?

Mindegy. Olvassa! Legalább olvas valaki. Ha gondolatban, az is jó.

MACSKA-TIRÁDA

Szóval sokszor muszáj azt hinnem, hogy az emberénél is több van ebben a macskafejben. /Mármint az enyémben?/ Hát tessék! Nemcsak olvas, közbe is vág! Igen, Pancúr, a tiédben. /Jó ez a te lelkednek?/ Mi? Hogy rólad írok? Hát persze. Furi dolgaidd vannak! /De azok intimítások! Kell tudni mindenkinek, hogy mi tudunk olvasni egymás gondolataiban?/ Hát baj az? Hadd tudják. Úgyse hiszik, elhiheted! /Oké. Akkor meg hozzá is teheted, hogy nem egészen így akartad kezdeni, de persze kiment a fejedből, mint minden./ Meglehetősen pimasz vagy. /Ja. Ha igazat mondok. Szóval írd csak le, hogy ez a macska, mármint én, még azt is tudja, amit el sem gondolsz. Na, írd már!//

Leírtam. Szóval hogy is? Amit nem is gondolok, azt is tudja? No, erre tényleg oda kell figyelni. Ugyanis nem értem pontosan. */Csak törd a fejed!/* Csak törjem a fejem, mondta Pancúr, és a két mancsára teszi a fejét, lehunyja a szemét, és úgy tesz, mint aki alszik, és egy cseppet sem törődik azzal, mit gondolok, ráadásul, mit írok.

Az úgy volt, hogy már nem csak a kajáját eszik meg a szemtelen kóbor, betolakodó macskák, amiért irtó dühös vagyok, és szidom az én édes kincsemet, miért nem védi meg a kajáját, sőt, olykor meg is büntetem. */Mint ma! Mert sajnálod a sajtotdat attól a szegény éhes szürke kandúrtól, nem is értem, miért utálod.../* Szóval megbüntetem, miért olyan gyáva, hogy hagyja. Tehát nincs több kaja aznap. Még jó, hogy többnyire alkonyattájt jönnek az éhesek, mint ma, de hogy a tárgyra térjek, nemcsak a kaja nincs biztonságban, de a múltkor még a házából is kitúrták. A saját édes macska-nagyanyja a szomszédból ott pihent éjszakánként. De ezt már nem hagyom! Kimostam a sottis házikót, beillatoztam levendulával, és betessékelem Pancúrt, majd behoztam a lakosztályát a két ajtó közé. No, kis rést hagytam, ahol ki tud menni, ha muszáj, ugye. És vártam. De nem bírtam sokáig. Odalopakodtam. Ott kukolt az ajtó és a szűnyogháló közötti jó kis fedezékében. Láttam, elégedett volt. Láttam a biztonságérzetet a pofáján, amit ugyan én csináltam meg neki, ám ő élvezi, még hozzá úgy, mintha tudná a helyzetet. */Persze hogy tudom./* A régi kuckója ha nincs is a régi helyén, de vissza van foglalva. Visszaereszttem a kukucskáló függönyt azzal az elégedettséggel, hogy igen, mindent láttam és mindent tudok. */Egy fittyfenét! De csak hidd, ha ez neked jó. Nem tudsz te semmit!/*

Nem-e? Pancúr! Ismerlek, mint a tenyeremet.

Így fennhéjázva én, holott állandóan szolgál meglepetésekkel. Az persze szokott pimaszsága, hogy kajálás után odahagyja a tányérját, szép komótosan sétál elfele, csak a rózsaszín seggelukát látom, és mosolyogva elnézem illegő fenekét, amint lassan és méltóságteljesen szedegeti a lábát. Mint egy gróf. Szólok neki. Nem áll meg, csak helyezi a fülét: jól hall-e? Netán a gazdája szólítja? És megy tovább az ő kimért tempójában. Aztán megint szólítom. Most megáll, de nem néz hátra, hiszen pontosan tudja, ott vagyok, onnan esedezem néki, hát megáll egy pillanatra, s mivel megint kérlelem, jöjjön vissza, vállat von, s indul tovább, mintha a hang nem is hangzott volna, és bekanyarodik a házfalánál. Ilyen. */Persze, ha valami újdonságfélét kínálnál. De már kívülről fújom minden konzerv színét, szagát, tartalmát./*

Tehát elégedetlen. Erre nincs is mit szólnom. Arra sem, ha beengedem, és előkapom kedvenc labdikáit, két perc, és ökomolysága már megunja, és miután bepaszírozta valamelyik sötét és hozzáférhetetlen sarokba, megint elterül. Netán mond valamit. Igen. Szótagolva! Szemrehányó tekintettel, hogy miért nem értem. Meg fogom tanítani beszélni! Magyarul! Hangosan! */Miért? Nem értesz? Ez nem magyarul van? Diszkrécióból nem mondom hangosan, nehogy meghallják a szomszédok! Még megszólnának./* Ugyan miért? */Látom, nagyon ostoba vagy. Azt hinnék, hasbeszélő lettél. Vagy magadban mondd, mint a bolondok. Igaz, így is bolondnak tartanak. Ez más kérdés. De hát fogd fel: ki hinné el, hogy én mondom? Ki?/* Ezt sem hiszik el senki, amit leírok? */Nem ám! De csak folytasd! Cirógatja a lelkemet minden szó!/*

És azzal felugrik a veranda mellvédjére két cserép lilalevelű virág közé, és két lábra állva imádja a szőlőleveleket. Vagy a fürtöket? Gömbmániája van? Mindenesetre játszik. Ilyenkor nagyon aranyos a formája. Már szürkül az este, és ragyog a fehér szőre a lemenő nap fényében. Kedves kis fején a két rózsaszínű fül hegyeződik, ettől bohócos fizimiskája lesz, ehhez jönnek a játékos mozdulatok, amint a mancsával kapkod a fürt felé. Teste megnyúlik, feje félrebillen, amilyen póz illik egy önfeledt macskához, és nekem a gyönyörűségtől mosolyognom kell. Kivéve, ha leveri a cserepet. */Nem tudsz egyvégtében csak jót gondolni? Mindig elkanyarodsz, hogy egy kicsit mérgeledhess! A májad! A májad!/*

Hát persze. Az embernek is két oldala van: egy jó és egy kevésbé jó, netán rossz. Hát még egy macskának! Mert ahogy rám ijesztettél! Igen, azt is elmesélem!

Így nyárestéken behúzódok a hűvös elől. Olykor elterülök, olykor rejtvényt fejték, olykor olvasok. Most épp az íróasztalnál bütykölök valamin. Az ablakokon a függöny félig behúzva, a szúnyoghálós ablakszárny előtt nem, hadd jöjjön a friss levegő. Kint fekete sötétség, bent béke, csend, halk zene zümmög a rádióból, az eszem az írottakon vagy másvalamin jár: begubóztam. Közelről macskám nyávogása hallszik. Felkapom a fejem: elfészkelődve ül kint az ablak párkányán. A közelemben férközött, s néz. Ő lát engem, én őt alig, ergo nem foglalkozom vele. Nem bírja sokáig, belenyávog újfent s fortissimo az éjszakába: Itt vagyok! Megijedek, de azért örömmel üdvözlöm, becézem, ő meg válaszol érthetetlen macskanyelvén, mire én, sejtven, hogy a gyomra dörömböl az ösztönein, hívom, jöjjön, még nincs éjfé, még adok neki enni. Felállok, és ő már az ajtó előtt vár. Nagy evés, ablakbezárás, villanyoltás.

Milyen okos! - gondolom én. Tudja, hogy a szúnyoghálón keresztül nem tudom megetetni. No, és azt is tudja, ha az ablak csukva, akkor hiába nyivákol. Olyankor kaparászni kezd az ablakon. Ettől aztán az igazi szívbaj jön rám, mert elsőre nem hangzik macskául. Óvatosan kinézek a függönyön: ökegyelme nincs a párkányon! Megijedek. Akkor félve az ajtón át kukucskálok. A dolog alapos előkészítése után már ott vár, és tátog. Kinyitom az ajtót, így már a hangját is hallom. Kifogott a süketségemen: előbb az ablak szúnyoghálójának kaparászásával jelzett. Hát nem zseni? */Persze, hogy zseni. Csak nem értem, mire most ez a tiráda? Mi a célod vele? Meséljem tovább a lelked régi történeteit? Ezért ez az egész?/*

Bolond vagy, Pancúr, és rosszindulatú. Hogy mesélsz, az magától értetődik. Ezért tartalak. */Meg az egerek távoltartása végett/* Meg azért, igen. De egészen eddig szó sem volt szellem-lény voltodról. Pusztá macskaként imádtalak. Végül is beláthatod, hogy most te voltál rosszindulatú. */Tényleg. A háziállat lassan észre sem veszi a gixereket melletted./* Püff! Sicc ki! Nem állok veled szóba!

/Nem-e?/ Nem. */Hogy mi volt a Bardoban Unk lelkével, nem érdekel?/* Az én Unk-lelkemmel, akarod mondani. De érdekel. És el is fogod mondani. Ha nem most, máskor.

/Miáááuuu!/- mondta Chrü, alias Pancúr nem kevés méltósággal, és hátat fordítva elmasírozott, mint rendesen. Most a tányérja felé. Közeleg a dél.

2009. szeptember 5.

Egy régóta tartó készülődés megérett, és a vége felé közeledett: Érdre vitt az autó. Móni vezetett a nagy napon, amikor három ünnepet készültünk ülni, elsősorban Hanna unokám második születésnapját, aztán meg ott volt Kálmus születésnapja cirka három hét messzeségében, és hallgatólagosan az én névnapom is, ami a két születésnap közé esik. Ölemben Kálmán lepíje, képzeletemben meg Hannus öröme, amit Nórának kellett beszereznie, út közben meg beugrunk a tortaért.

Csend volt a kocsiban. Kicsit feltűnt a hallgatásuk, máskor egyfolytában beszélgetnek, igaz, soha egy szót sem értek belőle, de ez nem szokta érdekelní őket, mintha ott sem lennének. No végre! Ölemben most már a torta is. Befordulunk a Burkoló utcába, amikor mindig a megérkezés jóleső érzése fog el. Nóri és Tamás jönnek elénk. A kocsit kint hagyjuk, tele a garázs, és már a kapu előtt is áll egy. Persze, autószerelő a szomszéd, hát előfordul, hogy a kerítés mentén sorjában állnak az autók. De hát hol a gyerek? - kérde. - Odabent játszik. - Elének se szalad? Mi van? Üdvözlések, cipőlevétel, egy pár idegen cipő virít a többi között. Van, hát van, tán Tamásnak kellett egy új.

Aztán beléptünk a kármentőn túlra. A tükörben mocorgás, én Hanna nevét kiabálom, elő is szalad a kanapé mögül, teli torokból nevet és kiabál, valami olyasmit, hogy bácsi-bácsi, de végül is beletörődtem már, hogy nem értem a kisasszonyt, idő kell, míg megszokom a szavait.

Innen már gyorsan peregetek az események, míg fantasztikussá nem vált az egész: megláttam egy alakot a nagyobbik kanapé sarkában, lassan felemelkedik, mint aki fogad. Egy alacsony figura, fehér haj, sötétkék alpaka öltöny, krémszínű galléros póló, kék szem, vastag száj, ráncos arc és ismerős mosoly.

Jóska! - kiáltok, és mindenén át, megkerülve a nagy filodendront, Hanna aprócska figuráját, a kanapét is hozzászaladok, és hangtalanul átölelem, kicsordul a könnyem is, amint sovány, kicsi vállát tapintom, kicsiny hátát, amit azelőtt nem tudtam átfogni, de most... És eszembe villan, hogy hát tényleg, mióta nem öleltem! Pedig jó... Miért is nem? Akkor Jóska szemébe nézek, rám kacsint cinkosan, és miközben eleresztem, belesuttogom a fülébe: „Jól csinálom?” „Aha...” - suttogja - „csak így tovább, hadd örüljenek!”

Közben gyerekeim némán állnak, és néznek bennünket. Sokára szólal meg Nóra:

- Névnapi ajándék, Anya! -

- Kösz. A világon a legszebb. Kinek az érdeme? Csak nem? - nézek Kálmánra kérdően.

- Hát az a helyzet - fog bele testes fiacskám, - hogy Nóra nélkül nemigen sikerült volna. Ismersz, anya, mennyire lusta vagyok... -

Tamás lefoglalja Hannát, Nóra italt kínál körül, én lehuppanok Jóska mellé, ő átkarol, ez jólesik, és nem is értem, miért csak most, és miért csak itt, de inkább Kálmánra figyelek, mert a sztori érdekessé kezd válni:

- Tudod, néhány hete merültem el a marcali-féle Horváthokkal való levelezésben. Még te mondtad, hogy válasszak ki néhányat, és kérdezzek rá bizonyos dolgokra, és alakítsunk ki bizalmasabb kapcsolatot, emlékszel? Igaz, nemigen fűlt hozzá a fogam, de elkezdtem, aztán említettem Nóranak, és akkor ő vette kézbe a dolgokat. -

- Képzeld, beletrafáltunk épp a rokonság közepibe. Egyik unokaöccse felismerte a leírásból, és azonnal reagált. Különösen a kis Joci volt aktív, az unoka-unokaöcs, ugye? - fordult Jóskához Nóra. - És amikor kiderült, kit keresek, és ki keresi, a következő levélben már Jóska bácsi válaszolt. Ott él Marcaliban. -

- Nem mondd! Akkor aztán végképp nagy bűnbánattal kell bevallanod, miért nem jelentkezted már 22 éve? -

- Az a fontos, hogy megtaláltuk egymást, és hogy ilyen ügyesek és rámenősek ezek a gyerekek! Nóri jött értem az állomásra, és most itt vagyok - szólott Jóska, és egy puszit lehelt a homlokomra.

Rettenetesen jól éreztük magunkat. A gyerekek szuper figyelmesek voltak, tapintatosak, udvariasak meg minden, ahogy kell. Hanna ajándékát, egy mini babakonyhát, hárman raktunk össze, Jóska, Tamás meg én, és a kicsi azonnal ünnepi ebédet főzött nekünk. Nóra is kitett magáért, a fogások fantasztikusak és egzotikusak voltak. Móni a szokásosat hallgatta, Kálmán úrifíú volt, akárcsak az apját látnám, még segített is Nórinak, mert valami gond volt a számítógéppel, így kivonultak, Tamás meg Móni cigiztek a kertben, Hanna velünk maradt, közénk vettük és énekeltünk. Jóska velünk dirmeg-dörmögött, közben megszorította a kezemet:

- Tudod, mégiscsak kellett ez a kis meglepetés, különben sohasem tudod meg, hogy ott, Fügeden, mennyire hiányoztál. Olyan ritkán találkoztunk! Amióta elkészült a lakás, felém sem néztél! Most legalább összejöttünk megint. -

- Hm... Mert a gyerekeimnek bezzeg sikerült! Lehet, hogy ők most a legboldogabbak? És azt képzelik, hogy mi is mennyire boldogok vagyunk. -

- Miért? Nem vagy az? - kérdi Jóska.

Ezen el kellett spekulálnom:

- Nem tudom. Talán ha tényleg velem volnál. Ha tényleg velem lennél Fügeden. Ha tényleg állna az a lakás. Ha mindezt nem csak képelném... -

- No jó! Azért csináljuk végig! Most ahogyan itt kell, aztán Fügeden majd igyekszem helyrehozni, hogy annyira kihúzódtam az életedből az utóbbi időben. Majd többször az eszedbe fogok jutni, jó? -

Megsimogattam az arcát, aztán nekiláttunk Hannával az új babakonyhában elmosogatni az edényt a finom-finom ebéd után, amit nekünk főzött az ünnepi alkalomra.

Mégiscsak jó, ha az embert ráébresztik, hogy képzeletének lyukas varázs-iszákjából valami nagyon-nagyon fontos kipotyogott.

2009. szeptember 10.

Hát persze! Hogy is volt? Vissza kellett lapozzak, bár tudtam, valami kalandos történet zajlott Jóskával, kóma meg svájci szanatórium...

Hogy is volt?

Aváztam a Saját agónia felett. Hangulatom ugrált innen máshová, ide-oda repkedtem, és előtűntek a régi, papírra kívánczoló érzések, történetek, a képzelt látogatások, és előtűntek olyan zugok, amelyek rég elporladtak bennem. Csodálkoztam: mennyi lelkes boldog érzés tűnt el! Mi maradt a helyében? A valós létközeg életszomorító és dühítő hétköznapijai. Elfedték azt, amiért idejöttem, sőt, a visszájára fordították. Bár mindig is viaskodtam a rám nehezedő, a mellembe könyöklő valósággal, de ennyire nem süllyedtem iszapos posványba.

„Amikor a fények megállítanak, amikor a hangok fülelésre készítenek, amikor megáll minden, amit világnak nevezünk, akkor előáll végre a várt boldogság-állapot. Az itteni, a fügedi létállapot.” Ez volt.

Most a Saját agóniámat végigolvasom, mert remélem, belőle merítek erőt belekapaszkodni a saját belső világomba a dörömbölések, motorzúgások, rosszakaratú bántások elől. Vissza akarom kapni azt, amiért idejöttem!

2009. szeptember 17.

A valóság korrekciója

- adtam volna ezt az alcímet, de csak elsőre tűnt megfelelőnek,

akkor, amikor még a háború idejéből innen-onnan összeszedett történet-mozaikokat akartam összevetni a gyönyörű, vörösesszőke hajzuhatagú, szép Bálint (Schlechter) Ágnes emlékeivel, mert ezek valahogy nem pászoltak.

Ám amikor a Saját Agónia újraolvasása elragadott, nem tűnt már annyira fontosnak a részletek hűsége.

Vajon melyik életem az igaz? - merült fel a kérdés lapozgatás közben. - Az-e, amire félig-meddig emlékezem, s a múlt ködéből fel-felbőffenek, vagy amit megélek az álmokban? Nemigen tudom szétszálazni az igazat a hamistól, tehát jobb lesz olyan rend szerint rögzíteni a dolgokat, ahogyan kikíváncsoznak - azzal a fenntartással, hogy tényleg nem fontos az igazság! Az igazság esztétikai vagy stilisztikai kategória, és az élethez semmi köze.

Ahogy egy gondozott rét zöldje ragyogni tud, úgy tündökölt a smaragd fű a Margitszigeten. Ha belépsz a szállodába, magaddal viszed, ha kilépsz, és eléd terül, megállít. Magammal vittem, bár cudarul kimerült voltam. Amikor a foyerban megláttam Ágit, nem csodálkoztam. Azonnal megismertem. Még most, 87-89 évesen is szép, ahogy egy ápoltságú öregasszony szép tud lenni. Könnyen ment a beszélgetés, bár az volt az érzésem, hogy a memória nem működik rendesen. A történetekből engem csak Apu érdekelt. Röviden hát, összevethető harmadik variánsnak az általam és a Haas-lányok által emlékeztetthez:

Ági már régóta ismerte Apát. Hogy honnan, milyen minőségben, arra nem derült fény. Talán a Najovicsék révén, akivel Ági rokonságban állt? Amikor nagyon veszélyessé kezdett válni a zsidók helyzete, véletlenül (!) összeakadt Apával az utcán, és akkor Apu elvitte a Király utca 32. sz. ház IV. emeletén lévő Najovics-lakásba, ahol ott tartózkodott az Apu őrmesterszigorúságú édesanyja is.

Még hogy a nagymama ott, az ő természetével egy ilyen helyzetben?! Lehetetlen! Amikor Apu arról mesélt, hogy éjszakánként aggódó szemekkel nézett az erkélyről Erzsébet felé, ahol a szülei éltek azokban a rettenetes időkben!

Hogy Ági Apu anyjáról említést tett, az inkább azt támasztja alá, hogy ha nem is ott, de együtt lakott vele - például Erzsébeten a háború után, mint Apu felesége. Megemlítettem neki, hogy erről a helyzetről a családi fáma sokat mesélt. Tagadta. A gyerekkoromból bennem ragadt apró történetekről hallgattam, nem idéztem nagyapám felháborodott szavait a rendetlenségről. Például.

Ágiban azok az idők érthetően mélyen a feledésbe merülhettek. Ami felszínen maradt, azokban inkább az akkori félelme tükröződött. Mint ebben a szintén hihetetlen jelenetben:

Hazafelé ment a Király utcai ház zsidó-házba, a nyilas fegyveres őr beengedte a kapun, mint aki az Apámmal lakik. A lépcsőházból lelátott az udvarra, ahová éppen akkor összehozták a házban lakó zsidókat. Elvitték őket mind egy szálig! Reszketett a félelemtől, ráadásul eszébe jutott, hogy a hajfestéke lenőtt, csikokban előtűnt a fekete haj. Egyedül Apu leleményében bízhatott, aki légóparancsnok volt a házban.

Ha Ágiért Apu mindent megtett, miért ne próbálta volna megmenteni a többi embert? Ráadásul ilyen tömeges elhurcolásra más is emlékezett volna! Lehetetlennek vélem.

Nagyanyám későbbi vádját, hogy „hálából ment Józsihoz az a nő”, s hogy „az a nő” Ági volt, megerősítette Ági vallomása, miképp kosarazta ki Aput, amikor az megkérte a kezét. Apu nyilván tisztességből és szerelemből feleségül akarta venni, de - szerintem - Áginak Apu nem lehetett parti, nem volt olyan menő, akire Ági igényes jövőjét építhette. Így mesélte: „Mint embert tiszteltem, mert nagyon jó és korrekt ember volt, mint életre szóló társat nem tudtam elképzelni. És elváltak az útjaink a háború vége után. Nekem meg kellett oldanom az életemet: ott volt nagymamám, anyám és a két éves kisfiam. Ő szerelemházasságból született. Az apja mint munkaszolgálatos elpusztult az orosz fronton egy éves házasság után. Igyekeztem megalapozni az életünket, létrehoztam egy üzletet a Széna téren, renováltattam a családi házunkat a Szemlő hegyen, de a jövő bizonytalan volt. Hát igent mondtam a 15 évvel idősebb Bálint Andrásnak, aki a család régi ismerőse volt. Kimentem hozzá Londonba. Később

kivitettem a fiamat is. Egy idő után megszokták egymást, a fiam és a férjem. Ez nem volt szerelmi házasság, nem.”

Ági aztán megemlítette, hogy nemrégén írt Apunak. Igen sajnálta, hogy Apu már nem kapta meg „a teljes lelkéből írt levelet”.

Ennyi. A vidéki bujkálás helyére Ági nem tért ki, autó sem állt a Logodi utca előtt menekülésük idején, mert vonattal mentek. Vagy ha igen, - teszem hozzá - az csak a pályaudvarig vihette őket. Sem Apu, sem Tóni-Ziziék nem említették a korábbi ismeretséget. Talán nem is volt fontos. És arról sem esett szó, hogy bizony nagyon is volt közük egymáshoz! Szerintem Apu tényleg korrekt volt, ha mint feleségét mutatta be, és azzal is, hogy a nemleges válasz után útjára engedte.

Amikor kilétem a margitszigeti szálló kapuján, megállított és csodálkozásra kényszerített a smaragd rét csodás fűszőnyege!

2009. szeptember 18.

Hogy mi az, ami van, és mi az, ami nincs, és mi az, aminek köze van az életemhez? Az éjszakai álom, amelyben tegnap megjelent Péter. Éreztem az illatát, lelkemben átszellemült voltam és telve várakozással.

Akkor felébredtem. Sokáig ültem izzadtan, bódultan az ágyam szélén vállamon a takarómmal, és az álom hangulatát szűrőcsölgettem. Igen: az az igaz valóság. Korrekció szükségessége nélkül.

2009. szeptember 19.

Hajlamos vagyok azt hinni róla, hogy nem macska. Hogy maga a Sátán. Kivált, ha testét hosszan elnyújtva menekül, dús farka bozontját lobogtatja maga után, gyors, mint a villám, illanásán érezni lábizmai erejét. Nem tudni, honnan ez az erő, hiszen koldul, pontosabban lop, abból él. Sátán, pedig nem fekete, hanem grafitiszürke sötét cirmokkal, sárga szemgolyója fekete, rajzos karikában ül, mint egy pápaszem, pofája borzas, mint a bagolyé, és nyomában pusztulás, felborított tálka, kiloccsantott tej, felkapart rögök, körmei éles nyisszanása a kerámiakockákon, tán szikrázik is, ki tudja, karmolások ádáz nyomai kerítésen, fatörzsön, Sári néni budija tetején.

Nem mindig menekül azonnal. Megfontolja. Felméri, fusson-e, elérem-e. Ha bentről dörömbölök az ajtón, a hangtól megijed, villan, de aztán megáll, és visszanez. Ilyenkor sárga szeme nyugodtan szemlél. Várakozik, üzőm-e tovább, kinyitom-e az ajtót vagy csak kiabálok, s ha kinyitom, utánaeredek-e. Kivár. Máskor odakint még le is lassít, sőt, hátranéz, kezemben seprű van-e vagy fél téglá? Esetleg leül, ha úgy ítéli. Mert nem fél. Tehát nem macska. Valami más. Provokál, ettől sátáni, igénybe veszi, felborzolja a rosszabbik énemet: el akarom pusztítani!

El-e?

Alkony, vacsoraidő. Pancúr fülelve, szaggatottan táplálkozik, végül otthagyja a teli tálat, és kiballag, a kapunál befordul a szőlőkhöz a mellvéd árnyékában. Most nem vagyok rest: utána. Igen, ott ül, és valamit nagyon néz. Vele szemben a Sátánfajzat őt. Pancúr ideges, háta borzolódik, futásra kész, rám pillant, én biztatom, hogy menjen neki a betolakodónak, de a szavam elszáll. A Sátán meg ül, szeme se rebben, ám nem Pancúrt nézi, az nem ellenfél! Engem néz, aki ott állok a mellvéd fölé magasodva, biztos távolságban. Ül és néz. A szemembe. Én is őt.

Állja. Tekintetében nem félelem, nem várakozás, nem készültség bújik, hanem esdeklés - fenntartással. A büszkeség benne van abban a kerekrajzolatú sárga szemben.

Mit akar?

Reggel szétnyitom a kék sötétítőfüggönyt: ott ül a kerítés betonján. Dörömbölök. Rám néz, aztán visszafordul. Nem moccan. Én unom el.

A macska és az ember viadala.

Pancúr előtt van tekintélye, szegény lapulva oson a házacska felé, és bár a Sátán nagy és erős, nem bántja. Hm. Néha az az érzésem, szándékosan hagy ételt a tálkájában, vagy kész-akarva húzódik meg, mintha otthagyt volna ételét vigyázná, pedig dehogy: azt nézi, milyen rettenetes gyorsasággal zabálja fel a tolvaj az ételét.

És a szürke kíméletlen.

Újabb tolvaj a láthatáron. A szomszédasszony nőténye falatozik Pancúr ebédjéből. Megjelenésemre rémülten elfut. A ház takarásából a következő pillanatban hallom a Szürke harci kiáltását és a kis tolvaj rémült nyávogását. A szürke tehát nem engedi másnak lopott koncát. Valami összjáték van kialakulóban. Pancúr láthatóan együttműködik, tudja a szerepét. Vajon mint micsoda? Nő bennem valamiféle sejtés, hogy nem közönséges dolgok történnek a házam táján. Két hím között csak komoly dologról lehet szó. Mi húzódik meg e mögött? Mintha valaki küldte volna. De ki?

2009. október 19.

A Sasi

Hajnali véletlen ébredésemkor a Saskő-tér jutott az eszembe. A Sasi. Erősen bennem maradt reggel is még. Eltűnődtem: miért pont most? Meg kell keresnem!

Merre kezdjem? Nyilván a házasságom környékén, mert ide csatlakozik Anyám váteszi szava, miszerint „Ezen a házasságon nem lesz Isten áldása.”

Bandi öt éven át a legkedvesebb barátném, Pipi szeretője volt. Sokat megtudtam róla, hogy milyen a párkapcsolatban. Elmegetett volna a kedvem tőle. Azért is megvettem, ahogyan Pipivel szakított 1965. novemberében! „Kár folytatni, - így Bandi, - úgysem házasodunk soha össze.” Talán nem mert a családba vinni egy zsidólányt? Szerette Pipit valamikor is? Pipi soha nem tudta meg a szakítás valódi okát. Szenvedett. Hozzám járt sírni a Budai László utcai albérletembe.

1965 Szilveszterén már Bandi nélkül búcsúztattuk az óévet igen szontyolodottan. Pipi maga alatt volt, Janóval és Bécivel hiába próbáltunk lelket verni belé, végül támogattuk az ötletét, már jócskán ittasan taxiba ültünk, és kimentünk Bandihoz a Sasira. Nem volt otthon. Tökéletes csend, az alvó ház szuszogása fogadta lábujjhegyen óvakodó leskelődésünket. No, ekkor jártam életemben először a Sasin. Évekkel később kiderült, Bandi Kalmáréknál szilveszterezett egy Kinga nevű lánnyal.

Ekkorra tehető az az idő, amikor rendbe akartam tenni az életemet. Társat kerestem életfogytiglanra. Létfenntartásom sűrűjében éltem akkor. 1965 ősztől Selypre jártam le naponta vállalati busszal, ami hajnali ½ 6-kor indult nem messze az albérletemtől a Széna térről, és jó, ha este 6-ra hazaértem. Kegyetlen fél év volt. Élni sem értem rá.

1966 februárjában Anyám lecserélte kétszobás lakását két egyszobásra. Így saját főbérletem lett Pesten. Odahagytam hát nagyjövőjű vidéki tanári pályámat.

Vacak kis odú volt, de az enyém. Anyu a kezét tördelte, hogy ilyet juttat nekem, de én boldog voltam. Eztán a magaméban! Damjanich utca, földszinti, leválasztott, udvarra néző két ablakkal, a kicsi és sötét szobába egy köves konyhából, a lakásba meg egy lépésnyi közös előtérből lehetett bejutni. A szobához a lichthofból vécét ragasztottak, a konyhából meg egy icipici speiz nyílt. Anyu kifesttette, és az egyetemi régi jó banda jöttek pucolni. Februárban beköltöztem Anyám őrizte bútoraimmal, amit tőle kaptam még anno, hogy az albérleteimből hazacsábítsom: íróasztal, rekamié, két fotel, könyvszekrény, egy rádió és a zongorám. Ezen felül egy fűthető cserépkályha foglalta a helyet a csöpp szobában. A konyhából gardrób lett egy háromajtós szekrénnel és az ágyneműtartóval, az ajtó mögött szerénykedő kétlángú gázrezsó pedig őrizte a konyhaságot. A spájz mindenek kamra, benne kis asztal étkezőnek, polcok élelmiszernek. Isteni! Tökéletes! És az enyém!

Volt lakásom, ideiglenesnek vélt állásom is: levéltári anyagon pizsmogtam a Bazilika sötét és levegőtlen alagsorában, amely akkor a Fővárosi Levéltár raktárául szolgált. De volt hová hazamenni! Ám kiderült, a magányt nehezen tűrtem. Sokszor buliztunk a régi bandával, ott aludtak a földön szerteszét. Bandi, aki akkor már a TV-ben dolgozott, egyedül is sokszor beállított, amikor éjnek idején nem volt kedve hazamenni Budafokra, a Sasira, és ott aludt a földre rakott matracokon felöltözve. Másnap vasalhattam.

Kiderült, Hódos Jutka bemondónő is a házban lakik, és sokszor együtt mentek be dolgozni. Kicsit felemás volt a szitu, ráadásul épp megoldást kerestem az életemre. Visszatekintve talán kapóra is jött Bandi baráti (?) közeledése. Miért alszik itt? Akar valamit? Mit? Nem kérdeztem, a közepébe vágtam: „Ha ennyit jársz ide aludni, össze kéne házasodnunk, nem? Egyszerűbb lenne”.

Három hét múlva összeházasodtunk. A hivatalos ügyeket én intéztem a Tanácsnál, Bandi nem ért rá. Ráadásul nagy volt a titoktartás. Miért? - kérdeztem. Mert nem szereti a csinnadrattákat. A házasság szerint magánügy. Csak Sanyi bátyám neszelt meg, amikor az esküvői frizurámat csinálta. Ő volt az egyetlen vendég az esküvőnkön, a két tanúval megittunk egy-egy konyakot az EMKÉ-ben, az éjszakát a Royal Bárban töltöttük egy üveg Debrői Hárslevelű társaságában. Ezerrel szólt a zene, beszélgetni nem tudtunk, táncolni meg Bandi nem akart. Ültünk hát bambán hajnalig. Akkor Bandi hazakísért, a kapuban elköszönt tőlem azzal, hogy Budafokra megy átöltözni, mert mindjárt jelenése lesz a tévében. Kedd volt.

Szombaton bulit szerveztünk, amelyen Bandi egyenként és súgva bejelentette a bandának, hogy összeházasodtunk. Nagy volt az elképedés. Mindenki azonnal és sértett arccal távozott. Természetesen Pipi is. Vele négy teljes esztendeig nem beszéltünk. A két fiú, Béci és Janó is láthatatlanná váltak egy életre.

Vasárnap Anyámékhoz mentünk ebédre. Gulyás volt és mákosguba. A dinnyénél bevallottam, hogy összeházasodtunk. Anyám felhördült: „Az Isteneteket!” - kiáltotta, és rettenetesen sírva fakadt.

A Sasin is rendeztek egy családi összejövetelt, ahol bemutatkozhattam, mint ifjú feleség. Ekkor jártam másodszor a Sasin.

Bandi közben készült a párizsi útjára. Ugyanis még tavasszal az ELTE Filmklub, amit Bandi hozott létre, az animációs filmjét benevezte a Nancy-i Egyetemi Fesztiválra, aminek kíséretében Bandi 1966. szeptember 9-én repülőre szállt. Párizsban Az út c. filmje díjat nyert. Én viszont itthon maradtam.

Mi is volt ez a Sasi?

Egy kicsiny tér Budafok legtetetjén. Hosszú, sokszortört lépcsősorokon lehetett megközelíteni. Elég fáradságos volt az út felfelé. Fenn a tér körbeépítve kis, alacsony házacskákkal. A Perényiéké is ilyen volt. Mint egy parasztház. Az utcára két kicsi, térdnél kezdődő ablak, mellette kis kapu és nagy kapu, a néhai kocsibejáró, a kert keskeny, kicsi, áttetsző csemetefákkal, koszlott virágokkal, a fal mentén belső járda. Az első ajtó bevezetett egy nagyobbacska konyhába, balról nyílt az utcai szoba: két sezlón, Erzsi néninek és Pöte néninek, a két ablak között sublót, azután egy nagy ebédlőasztal. A berendezés amúgy Bandi filmjéből (Egy csésze fekete) megismerhető. A konyhától jobbra volt még egy kicsi szoba, itt lakott Pisti néni, amíg férjhez nem ment.

A házban az udvar felőli bejárattal volt még egy kisebb lakás, idegenek lakták. Túlán, a padlásfeljáró mellett az udvart derékszögben lezárva egy toldalékféle szoba állt, 2-3 lépcsőn lehetett megközelíteni. Ez volt valaha a Mariska néni szobája, és ebből jött a Damjanich utcába Bandi. Az ablaka előtt állt a deszkából tákolt iker-budi.

A budafoki családi összejövétel idejében még koraőszi nyár volt. A Sasi nagyobbik szobájában a szétnyitható nagy, hosszú asztalnál tizenketten ültünk. Az asztalfőn Pöte néni, mellette én. Megismerhettem az előre konferált szigorú és félelmetes Pisti nénit újdonság férjével, Endre bácsival, ott volt Miku édesanyja, Évi néni és a férje, aki épp a börtönből szabadult, állítólag politikai volt, ott voltak Lali bácsiék, és Erzsi néni, aki egész délután sürgött. A szeánsz órákon keresztül az asztal mellett folyt a süteményeken, uzsonnán, át a vacsoráig. Én órákon át Pöte néni monoton duruzsolását hallgatva Bandi mellett szorongtam. Egész idő alatt egyszer szólt hozzám, amikor odasúgta, hogy menjek a konyhába Erzsi nénihez segíteni.

Befogadtak. Olyannyira, hogy mint szalmaözvegy Bandi párizsi tartózkodása alatt Bandi-szagra ki-kimentem a Sasira.

Azután tél lett, és Bandi még mindig nem költözött be a Damjanich utcába, átöltözni is kijárt. Végül kimentünk felmérni a közben elhunyt Mariska néni hagyatékát, azaz Bandi hozományát. Akkor jártam abban a szobában, ahol Bandi éveken át lakott.

Mariska néni Bandi nagyszüleinek a generációjához tartozott. Amerikából nincstelenül tért haza meghalni. A helyiség kábé 2,5 x 3,5 méteres lehetett. Ide költözött Bandi a Kanizsáról hozott nagy faasztallal, amelyen a filmjeit csinálta, aztán belefeküdt Mariska néni pisitől átitatott ágyába, amely mint faanyag a rozoga szekrénnel együtt évekig bűzlött a Damjanich utcában. A szobát egy nem működő olajkályha volt hivatva melegíteni. Rideg, hideg, bűdös és szegényes volt ez a szoba. Amikor beléptem, megértettem, hogy Bandi jóval rövidebb utazással egy jóval kellemesebb lakásba léphetett be aztán: az enyémbé.

Pedig milyen megilletődötten készültem megismerni Bandi hétköznapi múltját! Mintha benne véltem volna megtalálni és elfogadni a jövőmet! Pillanatokon belül szétfoslottak a színek, és megriadtam.

Bandi első dolga volt leszedni az ablakra aggatott pokrócot, hogy beláthassanak, ha akarnak. Nem gyújtott be, dideregtem, aztán behúzódtam a vetetlen ágyba a gyűrött ágyneműk közé. Vártam, hogy valamiféle közeledés történik, például hogy beavat itteni életébe, de nem. Pakolt, rámolt, közben beszélt ugyan, de hogy miről? Nem tudtam odafigyelni. Elkeseredtem, mennyire nem tartozunk össze, mennyire leplezi együvé tartozásunkat kifelé is. Kértem, csókoljon meg itt és most! Még meglátnak, felelte. És amikor felakasztottam a pokrócot az ablakra, levette.

Akkor még nem tudtam, hogy mindez a kacat ebben a szörnyű szobában hozzám készül! Hogy tevékeny apja mintájára át akarja alakítani, meg akarja fabrikálni! Hogy kilenc hónapos, faforgácsos rémálom eredményeként egy szörnyű szekrénytákolmányt fog létrehozni rengeteg drótyjának, szögének, szerszámának, filmhez gyújtott lomoknak a Damjanich utcai konyhában

a gardrób fölé a plafonig, s hogy ez a rémálom velünk együtt költözik majd egyik lakásból a másikba...

Hát igen. Tényleg nem került Isten áldása erre a házasságra. Soha nem vállalta, hogy össze-tartozunk. A kezemet sem fogta meg sem otthon, sem másutt. Legszívesebben csipesszel nyúlt volna hozzám. Ha megsimogattam, elrántotta a fejét, és mindig gondosan leoltotta a villanyt, ha szeretkezéshez készülődtünk. Sok mindenről leszoktam. A jókedvemről is. Még sokszor mentem elébe a TV-hez, ha éjszakáig dolgozott. Akkor jött ki a kapun, amikor már mindenki eltávozott, nehogy be kelljen mutatnia, aztán egy obligát puszi, és elindultunk egymás mellett az éjszakában gyalog, hazafelé a Damjanichba.

Tőle látták és génjükben hozták gyermekeim is ezt a ridegséget.

Lehet így létezni, szeretet nélkül?

2009. november. 11.

Azaz 11. hó 11. A szerencsenapom, úgy ám!

Bár lenne ez Nóra szerencsenapja is! Ma ültetik vissza a csemetéket!

A hangulat borongós, őszi, nem hideg, de nedves. És agyam folyton arra kószál. Hol is? Valami fehér és fényes és meleg világban, ahol egy Isten-helyettes teremti az emberi lényeket. Öt kicsi csíra öt kicsi üvegfal mögött öt kicsi anyahelyettesítő televényben. És várnak. Vajon melyik kerül a biztonságos anyaméhbe? Vajon melyik kap lelket, és folytathatja tovább? A szerencsések körül már ott ólálkodnak az aggodalmas kis szellemlények. Tán Pakk, tán Sssjjááá, tán... Szemem előtt fényes kristálytálkákban öt kicsi rózsabimbó várja az égi érintést és jóváhagyást a továbbélésre.

De már dél is elmúlt, és hír semmi. A képzelet élteti őket, az én képzeletem. Új élet születik, alakul, és bár nem kérte, idehívatik ebbe a borongós, rosszakaratú világba.

2009. november 17.

- Pipi most lenne 70 éves -

Azt tervezte, hogy együtt öregszünk meg, és együtt élünk majd egy kis vidéki házban. Megírtam a történetünket a Transzcendens Mesék-ben, pedig nem tudtam akkor, hogy megtörténik. Hogy együtt élünk egy kis vidéki házban. Ő láthatatlanul, de érzékelhetően, én meg a magányosságtól és a hallgatásoktól szenvedve, mert nem kapok visszajelzést. Tőle sem. Vagy süket rá a fülem-lelkem?

Erre mit mondana vajon? Mivel nyugtatna meg? Mindig bölcs tudott lenni, most mégis fukarul visszatartja a bölcsességét, pedig szeret. Én meg tipródom a butaságomban.

Isten éltesse a születésnapján! Legyen velem, ameddig bírom a magányt!

2009. december 3.

És hiába...

hogy...

én MOST vagyok...

Hiába, mert vagyok más is: Fadr és Krí és Khor és mind a többiek! Lelkem házai. Álmodom őket, és létezem. Az Idő csak üres szó. Tartalma nincs, ahogy jelentése sincs. Nem létezik. Csak a három betű.

- Vagy olyan, mint egy tükör. Mutat valakit, valamit, attól függően, hogyan igazítod - hallom a Gondolatokat, és jár az agyam. Tele vagyok várakozással.

- No persze. Minden egyszerre és egymásban van. Végtelenül hosszú egymásba olvadó képsor, sors-sor, tükörkép-sor - teszi hozzá gondolataimhoz Chrü az ő szokott bölcs modorában, pedig most elaltatnám az agyamat szívesen! - Itt van például Szürke Pakk esete. -

Most elhallgat a hatásvadász!

- Mi van Szürke Pakk-kal? Az istenért! -

Még fél óra, és kinyögi:

- Két napot kaptál a reményből, mert én már akkor tudtam, emlékszel, amikor olyan fáradt és mocskos voltam, és elaludtam. -

- No és? - sziszegtem, mert fogytán volt már bennem a türelem.

- Hát az úgy történt, hogy... Nagyon nehéz erről beszélni. Mintha én volnék a hibás. Pedig csak segíteni akartam. -

- Valami nagy baj van, ugye? Nem szoktál te ilyen önmarcangoló lenni! -

- Ismered a törvényeket. -

- Milyen törvényeket? -

- Hogy a Bardoból mikor surran földi házába a lélek. -

- Amikor megszületik. -

- Nem. Bizony akkor, amikor megfogam. No, most hogy is van ez akkor, ha nem természetes úton fogam meg a test? Igen, a törvény e körülményről nem szól. Pakk sem tudott erről semmit. Itt volt a bibi. Ugyan nagy ügyesen fölön csípte a barátodat, aki még mindig csak a hasát simogatta odafenn, hogy hát már menni kéne, itt a pillanat, de az meg sem moccant, mint akire nem vonatkozik a Mindent Átfogó Egyetlen Nagy Törvény. -

- Csak nem az unokámról beszélsz, Chrü? -

- No, ugye, hogy van miért idegesnek lennem? Pedig nem is lehet tudni pontosan, ki a hibás. Talán a Törvény. Jaj, megint megdorgál majd az Úr... - tipródott kegyetlenül Pancúr-Chrü, szemében ijedelem és fehér bánat.

Megsajnáltam, megcirógattam a fejbúbját, de mindez nem segített se rajtam, se rajta. Éreztem, a szívemen már apró kristálycseppekben nő a szomorúság, és dagad a feszültség. Legszívesebben bezártam volna a lelkem kapuját, vagy kinyitottam volna szemeim csatornáját, hát visszasüllyedtem hencserem mélyébe, belebámultam a lemenő, alkonyi Nap beáradó tűzfényébe, meg a nagy lila karikák táncába, és némán vártam, mikor vesz erőt Chrü kicsi lényén az önuralom, és folytatni tudja a történetét, ami unokám jövőjéről szól tulajdonképpen.

Már elsötétült az ég, idebent lámpát kellett volna gyújtani, amikor megszólalt:

- Ha egy szellemlény nem képes betessékelni a földi házába a lelket, akkor az nem születik meg. A lélek saját törvénye szerint jár el, tehát nem engedetlenségről van szó, hanem arról, hogy a szellemlény ismeri a rábízott lélek sorsát, azt speciel, hogy most éppen a fogantatásban nincs jövő. Pakk nagy igyekezetében csak azzal foglalkozott, hogy itt van öt kicsi csíra, és ha nem mind az ötbe, hát hányba és melyikbe tuszolja majd be azt az egyetlen lelket? Meg

miképp lehetséges, hogy ennek az egyetlen léleknek ennyi házikó jusson? Ha meg nem egy lélek költözködik, akkor hol a többi? És ott sürgött, kerengett a zárt edénykék körül, s mivel sehogy sem boldogult, engem kért meg, hogy segítsek. És hát mit tehettem volna? A Bardoba siettem Janó barátod után, illetve a lelke után, de az sehol. Pakk kezét fogva száguldottunk a Bardo széles mezein, de nem találtuk, csak iszonyatosan kimerültünk, ha lehet így fogalmazni, még le is huppantunk egy tó partjára, és amikor Pakkot ráncigáltam, hogy további kutatásra serkentsem, belecsúsztam a tóba. No, hát ezért néztem ki úgy, ahogy kinéztem. Érted már? -

- Nem. Hottentotta az egész, és a Törvény sem ad magyarázatot. És akkor még a sár, meg a tó, meg Pakk, meg Janó... Eléggé zavaros! -

- Az Időt már érted, gondolom, és bizony a Törvény is beteljesült, mert Janódnak volt igaza, amikor inkább a pocakját simogatta odafönn a kényelmes Bardóban: kapott néhány hónapnyi haladékot a földi időszámítás szerint, azaz nem váltja be sorsát a családod körében. -

- Te, Chrü! Tudod, hogy a jövő titkát árultad el? -

- Igen, fecsegtam, jaj-jaj! Jön majd a büntetés!... -

- A felét átvállalom, kedves szellemlényem, ám ennek fejében súgd meg, mond valamit a Törvény arról, hogy a fogadás intimitásába így beleavatkozik a tudomány? -

- A Törvény csak a fogantatásról, azaz a keletkezésről beszél. A lényege megíratott, csak a körülmények változtak mostanában. Lám-lám! Így érik az ember azzá, amivé teremtett: bölcs és embert szolgáló lelkes lényvé, aki utánozni próbálja a legnagyobb Urat, a Természetet. -

Hosszan hallgattunk. Én megilletődötten, és lelkemben bánattal: mikor is lesz majd, amikor újabb unokát ünnepelhetek? Chrü meg elégedetten, hiszen aminek meg kell történnie, megtörténik, s ami nincs elhatározva, az ellen semmit nem tehet még egy ilyen mindenre kész szellemlény sem. Aztán felsuttogtam a sűrű estébe:

- Nem lehet, hogy Janó mégis visszatért a Bardoból, csak senki nem vette észre? Hogy mégis ott van, ahol lennie kell? A Szürke Macska-Pakk sem jár errefelé mostanában. -

- Gyűjtsd meg a villanyt, Lelkem. Már az éjszaka kopog az üvegen... -

2009. december 29.

Lökdösöm az Időt, haladjon már! Olyan átmenetinek érzek mindent, a történéseket, az embereket, és körül az életteremet. Ez adatott meg halálomig, itt élnem, így és ilyen gondolatokkal, kapcsolatokkal és a kapcsolatok hiányával? A halál után elérkezik tán a változás. Ami hiányzik, az meglesz odaát.

Hát ezért lökdösöm az időt.

SAJÁT AGÓNIA

2010.

2010. január 9.

A kérdés a mivégre? Erre eddig nemigen találtam választ. Pusztá okoskodás volt minden.

Most talán elébem jött a megfejtés! Az ihlető Coelho regénye, Az alkimista. Kálmántól kaptam Karácsonyra. (A büdös tudja, mi kell nekem.) A lényege: egy fiú annak a tudatnak a varázserejével találja meg a boldogságot, azaz élete értelmét, amit a szerző úgy nevez, hogy Személyes Történet, amit én meg úgy, hogy a „megírt” Sors. Coelho szerint akkor következik be, ha hiszünk benne, s a hit varázserővel tölt el a Sorsunk megvalósítása során. No mindez ugyan az Olvasónaplót illetné, ám mégis ide kívánczok, annál is inkább, mert meg akarom vigasztalni magamat, hogy ne várjak már! Persze spekulatív mindig is tudtam, mennyire hiábavaló hinnem a magányom sorsszerű feloldásában, még akkor is, amikor szenvedtem tőle.

Ha sikerül elhinnem, hogy ez itt maga a boldogság, talán nem szenvedek annyira, bár maradok magam, és olykor rám tör minden bizonytalanság a Várakozás.

No, de hogy is szól a Megfejtés Coelho-tól? Azaz miként szól a valóra vált álomom, azaz a Személyes Történetem, amelyért - Coelho szerint - tennem kellett valamit, azaz meg kellett dolgoznom érte? Az éjszaka sötétjében elgondolkoztam azon, mi is volt az én álomom tulajdonképp?

Gyerekkorom óta, ahányszor kiléptem a színházból vagy a templomból, mindig átéltem egyfajta eufórikus élményt: a mássá levés és az elmélyült révület élményét. Ezért vallottam még kiskamasz koromban is, hogy én vagy színésznő akarok lenni, vagy apáca.

És lőn. Végigjátszottam az életet. Voltam színésznő. Teljesítettem a rám mért kötelességeket a házasságban, anyaként, vagy a tudományos munkában, vagy közösségi emberként, vagy... Szóval akármilyen méretű, igyekeztem jól játszani. És amikor rájöttem, hogy hamisan éltem, apáca lettem: Becsuktam a szerepkönyvet, elköltöztem a feladatok elől. Most egy kolostori életű, magányos apáca vagyok, aki már csak a vágyaitól nem tud szabadulni. Már csak a vágyaktól való szabadulást, azaz az apácaélet eufóriáját kell megélnem. El kell hinnem, hogy a helyemen vagyok! Hogy ez itt a boldogság! Nem csak az eszemmel, az érzelmeimmel is. Nem kevés!

2010. január 14.

És egyébként mindenért a zene a felelős.

Egész nap szól reggeltől estig. Hol harmonikus és szárnyaló, boldogságot sugall, ilyenkor a lelkem röpi, hol archaikusan szolid, ilyenkor megnyugtat, de van idegesítő zene is, amely felhúz, van félig-zene, ez felborzol, és van olyan is, amit én anti-zenének nevezek, a szerzője nem a szépet keresi, hanem valamiféle spekulatív szerkezetet épít. Ez ingerel.

A zene által felszított érzelmek pedig felhozzák a mögöttük megbújó emlékeket. Tehát a zene megfogalmazásra kényszerít: Vagy reményt ad, mert aminek meg kell történnie, megtörténik majd, s akkor belép a jelen. No, de egy szempillantás, és múlt lesz belőle! Hát ringass, muzsika, hogy ne legyen holnap mit a szememre vetnem, mert nem használtam ki a jelenidőt! Így épül a zenével a jövő.

„Élj úgy, mintha minden nap az utolsó lenne!” Az intelem, bár eredete a keresztény tanokban keresendő, nem az elmúlástól és a számonkéréstől való félelmet gerjeszti, hanem az élet szeretetét, amint Baba sugallja: „becsüld meg a pillanatot!”

Ajaj! Ha ez olyan egyszerű lenne!

2010. február. 9.

Négy éve, hogy utoljára Hedvig megkérdezte: „Mit írsz mostanában, édes Mariskám?” Azóta senki. Kata ugyan épp 50 éve velem törődik, de ez a kérdés még soha fel nem fakadt belőle. Vannak ugyan körültem tán egyen-ketten, akik ha rám figyelnének, lehetne velük beszélgetni olyasmiről is, ami nekem fontos. De marad a fagyos érdektelenség és hallgatás. Fordulok hát az ügyesen egymás mellé rendelt atomok élettelen halmaza felé, amelyek írógéppé álltak össze. Segítségével belenézhetek előző életembe, ami lehetőség rajtam kívül keveseknek adatott e Földön. Még én panaszkodom? Újraszenvedhetem a sorsaimat!

A ki nem mondottak feszültsége tombol bennem? Igen. Még Pancúr-Chrü sem bírja, fogta magát, és három napja eltűnt. Pedig ha itt volna, felolvasnám neki az imént a kezembe került idézetet (nincsenek véletlenek!) egy nálamnál okosabb ember tollából:

„... ha az ember valóban él, valóban dolgozik, valóban boldog lehet, ha egyidejűleg bátorsága is van ehhez a nehezen szerzett, inkább elszenvedett, semmint utolsó cseppig kiélvezett boldogsághoz. Bizonyos élethelyzetekben - márpedig a legtöbb emberi élethelyzet igenis ilyen - a boldogság és a bátorság szinonimák, olykor az egyik egyenesen ugyanazt jelenti, mint a másik, és megfordítva, s még csak azt sem mondhatjuk, hogy éppen ettől lenne oly sokszor - ha ugyan nem mindig - nehéz vagy nemegyszer veszélyes, sőt fenyegető kihívás az, hogy élni merészeljük az életünket.”

Dobai Péter: Lendkerék /244. o./

2010. február 17.

Rend. Mi is a pontos jelentése? Tótfalusi szótörténeti szótárában ilyesmi olvasható: „Összefüggés, értelem”, másképp röviden: szabályozottság. De azt is jelenti, hogy „az az állapot, amikor minden a maga szokott helyén van”.

A szófejtés szórakoztató játékaival valamire figyelmeztet a Legfelsőbb Értelem a tudatalattimon át, ugyanarra, mint a minden éjszakai álmom. Kezdem hát a logikai összefüggések felfejtését álmofejtéssel!

Amikor kerestem a Pestről való „menekülés” módját, minden éjszaka utaztam. Valahová. Csak épp nem érkeztem meg. Az utazás volt az álmom lényege, a valahonnan valahová jutás.

Akkor megérkeztem ide, a Házamba. Most pedig mindig valamilyen elvégzendő feladat áll előttem: rendet tenni. Nem itthon, valahol, ahová csak azért tartozom, hogy a rendet megcsináljam. Ma épp egy kastélyhoz tartozó park útjait kellett kitakarítanom, lesepernem az avart, a kutyapiszkot, a gallyakat, de takarítottam már könyvtárban, intézetben iratok, óvodában játékok között. Az itteni sorsomat álmodom így-úgy újra meg újra?

A rend értelmezéséhez vissza kell kanyarodnom a múltba is, amikor muzeológusként vagy rokonként kellett egy-egy háztartást felszámolnom. Szembe kerültem egy volt élettelle, annak relikviáival, amelyek arról az emberről beszéltek, aki használta vagy létrehozta ezeket a tárgyakat. Olykor azt láttam, csak a számomra fontosak ezek az emléktárgyak, amelyeken

még érezni a volt kéz érintését, vagy a gondolatot, amely létrehozta, szóval az embert, a hozzátartozók többnyire szabadulni igyekeztek ezektől. Nekik nem voltak fontosak. Hát a tárgyak volt tulajdonosa mennyire volt fontos nekik? Szívszorító! Akkor az volt a dolgom, hogy tudományos hasznosságuk szerint kiválogassam őket. A dolgom vége egy újfajta rend, a múzeum rendje volt, ahová bekerülnek, és szolgálgják majd a kutatást.

Rokonaim hagyatékánál az újra használhatóság elve vezérelt, bár ez az elv ma már elfelejtődően van, a réginek nincs értéke, mert lesz helyette új. Én azonban váltig kötődöm a régihez, és ahhoz, amit egy régi tárgy hordoz: az emlékekhez.

Közben eszembe jutott a saját halálom, a saját tárgyaim jövőbeli sorsa. Így jöttem rá végül az álmom jelentésére: most kell megteremtenem a dolgaik között azt a fajta rendet, amit az utánam jövőknek nem kell majd átrendezniük, ne kelljen nekik kidobniuk valaha nekem fontos tárgyakat.

Logikai fejtegetéssel megfogalmazódott a feladatom, a rendcsinálás!

Ám nem árt a fejemben is. Ebbeli igyekezetemben belelapoztam abba a könyvbe, amelynek segítségével nem először próbáltam helyre tenni a helyemet a világban anno, még mielőtt a Csodák elkezdődtek.

A Csoda pedig a két jehovista lánnyal kezdődött. Két éven át tartó kitartó látogatásuk és Biblia-vitáink megtették a magukét. Beláttam, hit nélkül pusztán tévelyeg az ember. Elindultam utat találni.

Tényleg el akartam indulni. Így neveztem a még kialakulatlan tervet: „Isten-születések vándorútja”. Első jelzőtáblám a Biblia. Első utam legyen hát Izrael! Ebben pedig megerősített egy véletlenül orrom elé táruló, kézzel írt hirdetés a lámpaoszlopon: valaki héberül tanítást vállal. 2000 novembere. Túl drága volt a tandíj, nyugdíjammal erről le kellett mondanom. Mindenképp világos az útirány: Kelet felé kell mennem.

Ennek nyomai, az útkeresés-élmények cédulái hulltak ki abból a bizonyos könyvből: „Azzal indultam el, hogy megkeresem Istent. Végigmegyek az ősi utakon, amikor Isten még közel volt az emberhez, amikor együtt élt velük, mint a Bibliában. Elmegyek Krétára, Sion hegyéhez, Indiába, és azután úgy élek majd, mint őseink: együtt a Természettel... Lehet, hogy megtalálom Istent?”

Mennyit segítettek a könyvek! „A belső hangokra figyelj!” Könyvek. Szent könyvek és filozófiák. Egyre jobban vonzott Kelet. Főleg India. Alíz segített: Címet adott egy bizonyos hinduista szervezethez, akik kijárnak Indiába.

A Szövetség utcában megtaláltam őket. „Nem szervezünk indiai utakat. Sai Baba hívői vagyunk. Néha összejövünk, bajanokat énekelünk. Évente elmegyünk Sai Babához Indiába. Mindenesetre mi lenne, ha most beülnél közénk? Egy órányi áhítat. Aztán majd meglátod” - mondta Túri Ági.

És akkor történt az újabb Csoda. A bódító, megnyugtató lelki atmoszféra Baba hívői között, és ugyanakkor egy váratlan örökség Amerikából Keresztanyám jóvoltából.

Két lehetőség között vergődtem. Baba hívei között jó, el is jártam hetente, alig várva az estét. Velük tán eljutok Babához Indiába. De: „Mit szólna Sai Baba egy vidéki Sai-hívő csoporthoz, amit én alakítanék ki a házamban?” A gondolat akkor fogalmazódott meg bennem, amikor velük énekeltem a bajanokat, és a meditáció alatt Sai Baba megsimogatta a fejemet.

Az örökségből utazzak Indiába, vagy költözzek el Pestről? Az utóbbira volt okom elég. Hát nekivágtam az országnak háznézőbe. Keletnek persze. Az elhatározás dátuma 2000. december 10. Akkor felismertem, hogy egy ideje hallom a választ a kérdéseimre, a fohászaimra. Előbb

Nyírség, aztán Nógrád. Közben videó a Szövetség utcában: Baba Prasanti Nilajamban a hívők között lebeg, arcán a mindentudás átszellemült mosolya. Elbűvölt. És azóta is a bűvöletében tart. „Sai! Segíts józanul értékelni az üzeneteidet, hogy helyesen fordítsam le!”

2001 tavasza. Utak, utazások, míg eljutottam Idáig. A választásban benne volt nemcsak az ablak alatti almafa, mint társ, hanem a hátsó, elkezdett épület, amely még most is olyan, mint ahol Sai-összejöveleteket lehetne rendezni. Persze, nincs bennem annyi bátorság, hogy ilyen vállalkozásba fogjak. Főként mert tudatosodott bennem, mennyire nem vagyok képes az emberek között mozogni.

Egy kis visszapillantás a rend létrehozására - a legegyszerűbb dolgoktól kezdve:

Valójában ideköltözésem után hamarosan minden megtalálta a helyét. Nem is érezném itt jól magam különben. De a dolgok szaporodnak valahogy. Berta Mester új szekrénykéjével felszabadul némi hely szorongó könyveim számára, ám hányódnak textilek, fonalak innen-onnan, mik kidobásra ítélnének. Hát nem! A kézimunkázás a legalkalmasabb háttértevékenység a gondolkozáshoz: minden fonalat megkötök tarka-barka kerti holmiknak, minden rongyból patch-work technikával egy-egy izgalmas remekmű lesz.

Az utolsó fázis: mi legyen az írásaimmal? Mennyire fontos, hogy valaki elolvassa ezeket? Hiszen mi másért írtam? Erről szólt Zahorszky Pál története is. Ha abbahagyja az ember, talán tényleg Hölderlinné válik...

És ki az a valaki, aki elolvassa? Egy időben ambicionáltam, hogy hivatásos író legyek. Ekkor születtek a drámai írásművek, hiszen a színház volt a szerelmes világom! A többi? Vallomásos ilyen-olyan burokból. Kik érdekel? A gyerekeim apjuk írásait, fényképeit, hagyatékát nem lapozták át azóta sem, hiába tettem rendbe. A fényképeimért nem aggódom, van vagy 20 kötet azokból is, de a szavaim! Őket féltetem!

Így kerülnek talán - tervezem bátortalanul - számítógépbe. A rendcsinálás utolsó fázisa lehetne...

Arra is kíváncsi vagyok, ha tényleg idegenek elé kerülne mindaz, ami bennem forr-jár-alakul, nem kerül-e hamis felhang közéjük? Nem akarok-e majd megjátszani egy kedvezőbb alakmást? Egy próba: milyen lehet másmilyennek lenni?

Arra viszont mindenképpen oltári jó, hogy ha elfelejteném, ki voltam, a következő életemben utánanézhettek volt magamnak az interneten. Csak magamra ismernek tán... :)

2010. március 4.

Szürke az ég. Az még nem volna baj, de hideg is van. Nem akaródzik kimenni, pedig volna mit csinálnom. Ó, tele a fejem tervekkel! Hiába, ha felemás módon is, de jelentkezik a tavasz, és az ember megtelik tettvágygal. Majd kabátot húzok.

- Tudsz te szeretni egyáltalán? - suhog valahonnan a sarokból a plafon alól a hátam mögül láthatatlanul egy hang. Téveszthetetlenül Chrü hangja.

Elgondolkodom. Hogy tudok-e szeretni? Valahová ki akar lyukadni, hát alaposan végig kell gondolnom.

- Jó-jó! Hogy képes vagy-e? - fúj olyan mérges-macskásat valahol Chrü számomra láthatatlanul, bár érzékelhetően.

Szóval itt van.

- Akár betegen is, de mindig veled vagyok. Nem tudom, mond ez neked valamit? -

Feltehetném persze én is a kérdést, hogy a nagy traumája után Chrü vajon szeretetből támolyog-e mellettem, vagy engedelmességből, mert muszáj?

- Hogy Pancúrt szeretted-e, azt kérdezném. Végül is őt veszítetted el. Hiába jut eszedbe olykor borzongva a szenvedése, a kín, amit végigélt, míg haldoklott, az mind egyszerűen a fantáziád. De vajon szeretted-e? -

- Talán nem úgy, ahogyan kellett volna. De hát a szeretet önzés. Olyan érzelem, amellyel arra kényszerítjük a másikat, hogy értelmezze és értékelje az érzelmeinket, és az egyetlen, amit tehet, hogy viszonyozza. Igen, tudom, vannak önzetlen érzelmek is. A regényekben. Igen, azt is tudom, hogy ez engem nem ment fel az áldozatkészség alól. Szerintem a kettő összekapcsolása téves és álságos elképzelés az emberiség részéről. Áldozatot a katona is hoz a harctéren, az ápolónő a leprások között satöbbi. És közben egyáltalán nem szeretnek. Hát Chrü, ez nehéz kérdés. És bevallom, amikor végigolvastam a Saját agóniában leírtakat, nekem is eszembe jutott, hogy tudok-e szeretni egyáltalán. -

- Meg kellene határozni előbb, mi is a szeretet. És most ne Pancúrról beszéljünk, ő már nincs, de én itt vagyok egy áldozatvállalás miatt betegen és félig-meddig. Fel sem veszed, holott viszonyoznod kéne épp az önző szeretetted miatt, hiszen egy ép Szellemlénynek több hasznát vennéd. Vagy netán valamiféle hálából. Némi kis energiákat küldhetnél felém ahelyett, hogy tavaszvárón készülsz a mezei munkára. -

- Így igaz. Talán nem ismerlek eléggé. A lelkem ebbe a testbe költözött, és csak olyat ismerek, ami rám hasonlít, és talán olyat tudok szeretni is. Hm? -

- Ez látod, igaz lehet. Én azért szeretlek téged, bár semmi közös nincs veled. Egyszerűen összeszoktunk néhány ezer év alatt. -

- Csúfolódsz, és a megszokást összekevered a szeretettel. Pedig hát mi is a szeretet? Egyetlen ismérvét tudom, de azt az imént elfújtam a szélbe: képes-e az ember szeretete tanúságaképp áldozatot hozni azért, akit szeret, mert ha nem, akkor nem szeret. Ezt magam is mondogattam sokszor, de belátom, sántít. -

- Ha van a lelkedben szétáradó, meleg öröm a másik iránt, ez így nem elég, mit gondolsz? -

- Mondd, Chrü! Mi a fenének merültünk el ilyen szofisztikus vitában épp most? Gyanakszom, valami okod van erre! -

- Nos, igen. Az elmúlt évek során leírt hiányérzeteid a töprengés útjára vittek. Arra jutottam, hogy rég volt az egész, és te már leszoktál azokról a hiányzónak érzett emberekről, tulajdonképp nem is szeretted őket. Felmerültek a magányod szürke mélységéből, és felöltöztetted őket, és elhitetted magaddal, hogy örülnél a társaságuknak. -

- Szóval, nem szerettem őket. -

- Elvártad, hogy úgy viselkedjenek veled, mintha ők szeretnének téged. Mert hát a kölcsönösség, az fontos ugye. -

- Lehet, hogy igazad van. Érdeklődést vártam tőlük, a tudatukban való jelenlétemet, és egy részt az érzelmeikből. Ők meg azt hitték, ha ezekkel közelítenek felém, elkötelezik magukat, és elszaladtak. Félelemből. Az emberek nem tűrik a kötelezettségeket. Lehet, hogy a szeretet kötelezettségekkel jár? Például hogy a gyerekeim úgy érzik, legalább hetente egyszer fel kell hívniok. Az jelenti nekik a szeretet. De hát a szeretet nem lehet kötelező feladat! -

- Az élő kapcsolataid sem felelnek meg az elvárásaidnak. Nem azt kapod, amit elvársz. Világ életedben a szeretetért küzdöttél. A meghunyászkodásaid is ezt tükrözik. De ha neked annyira kell, hogy szeressenek, nem kéne előbb neked szeretni? Hm? Tudsz te szeretni egyáltalán? -

Visszajutottunk a kezdethez. Ezen aztán meghökken az ember. Tényleg! Hogy is van ez?

- Tudod, Chrü, ahány embert megkérdeznél, annyiféle választ kapnál. Talán nem lehet meghatározni ezt az érzést. Édesapám vallotta be nagyon régen, hogy talán ő soha senkit nem szeretett igazán. És tény, mindenkihez kedves volt, de senkire nem figyelt. Elszálltak mellette a kapcsolatok, és ha valamelyik kellemetlen volt, félretolta: egyszerűen kiiktatta a látószögéből. Valahol talán én is ilyen vagyok. Viszont borzasztóan kell, hogy rám figyeljenek. Hogy a szeretet rivaldafényében sütkérezzek. És mindig rá kellett jönnöm, hogy egy töksötét színpadon állok, körülöttem mindenki mással van elfoglalva, engem pedig senki nem lát. Még Pancúr sem tudott mellettem maradni. Néha olyan dühhel gondolok arra, hogy nincs, mint amikor Bandi meghalt. „Hogy lehet ilyet tenni?” -

- Azt tanultam a Szellemiskolában, hogy ha valaki elképzei magát valamilyennek, az olyan is lesz, és olyannak látják mások is. De mondd, édes Lelekem, miért fontos neked az, hogy ki milyennek lát? -

- Igazad van! Fel a rend feltétlen megvalósításáért! Most az a harci feladat, hogy a legundorítóbb piszokkal megtömjem a kukát, mert holnap péntek, és jön a szemetes! -

Csend. „Hogy milyen nyakatekert tud lenni egy ilyen kis Szellemként!” - pöfögök értetlenül, de azért igyekszem Chrü borzolt kedélye felé apró gyógyszerimiket küldeni, hátha rávehetem arra, hogy máskor ilyen hülye kérdések helyett inkább arról meséljen, mi történt a lelkemmel az után, hogy Zsór visszaadta a lelkét Teremtőjének. Pusztán önzésből!

2010. március 11.

Tegnapra be volt írva a naptáramba, hogy Pancúrnak be kell adni az oltást. Csakhogy Pancúr teste nincs itt. Hol van? Talán egy szeméthalmaz alatt, ahol azon a bizonyos február 6-iki éjszakán bebújt egy ürge egér vagy patkány után, és aztán jött egy behemót birka, és rálépett. Remélem, azonnal gerince törött, és nem szenvedett sokáig. Így volt, Chrü?

Hiába fordulok gondolatban Szellemkéntem felé, hallgat. Én meg folyvást szembesülök a cicám hiányával! Tegnap, amikor még süttött a nap, bent jártam Gyöngyösön, és előhívták a karácsony tájt készült felvételeimet. Pancúr utolsó képei is rajta... Senki nem fogja már elárulni, mi történt? Hé, Hatalmasok és Szellemkéntek! Feleljetek! Chrü nem tudja fogni az adást, azért hallgat? De nagyon hallgat!

Hát csak kalandozik és kóvályog az ember a földi és az égi dolgok között gyámolítatlanul, pedig az égi és földi dolgok ma reggelre összeértek amúgy istenigazából: minden fehér! Vastag hóréteget söpörtem el a betonjárdáról, hogy Szürke Pakk megkaphassa a maga mindennapiját. Vastagon lepi a hó az alatta már zölden felfelé ágaskodó fűszálakat, és az én felfelé ágaskodó akarásomat. Lesöpörni végleg a havat! Nekilátni a dolognak! Eltakarítani a telet! Megmetszeni a fákat, felásni a kert hasznos földjét, és elvetni a magokat! Új életeket akarok várni magam körül!

2010. április 4. Húsvét

Christian Sinding: Tavaszi zsongás. Zongoraszó. Ismerős. Valamikor az én zongorámon szólt, de nem én játszottam. Beugrik Bodnár Laci arca.

Mennyiféle találkozás! Milyen furcsa kapcsolatok! Némelyike szinte teljesen szétfoszlott az emlékezetemben. Lacira sem gondolok mióta már! Pedig vannak emlékeim. Nagy csomópontok, a különös találkozások emlékei. Hogy is volt?

Nyolcadikban kikönyörögtem anyámtól egy operabérletet, amit a suliban árultak. Évi 80 forint volt! Nagymamám felajánlotta, elkísér. A kakasülőre szólt, a harmadik emeleten az utolsó sor közepén. De volt. A dolog Jóskának köszönhető, aki Karácsonyra operajegyet ajánlódékozott nekem az Erkel Színházba Puccini Pillangókisasszonyára, és meghódított a műfaj. Szóval az Operaházba Nagyanyó nem mindig tudott vagy akart eljönni velem, olyankor Bodnár Laci kísért el, aki akkor már zeneakadémista volt. Lacit a nagymamája nevelte, a szüleiről semmit nem tudok. Nagymamáink pedig egy házban laktak még a Thék Endre utcában, azután is közel, mert a Kálvária tér nem esett messze az Illés utcától. Laciék Illés utcai egyemeletes házába mindig jó volt belépni. Az udvaron kis kert volt, a körbefutó gang alatt virágok és bokrok és csend, mint sehol másutt a nyolcadik kerületben, és ebben az illatos csendben az emeleti nyitott ablakon át mindig kihallatszott a zongoraszó. Már a kapuban elfogott az áhítat. Azután csak leültem abban az egy szobában, ahol gyakorolt, néztem és hallgattam. Néha ő is feljött hozzánk. Becsöngetett, bement egyenesen a szobába, és leült a zongorához. Imádtam a játékát. Olyan határozott volt, olyan elérhetetlen, ahogyan én sohasem tudok majd játszani. Egy kedvesen intim jelenet megmaradt: Csokival kínáltam, s a szájába kellett tennem a falatokat, miközben az ujjai futottak a billentyűkön. Mintha történt volna valami jelentős, meghittebb lett a kapcsolat közöttünk. Sokat sétáltunk a környező utcákban. Olyankor olyasmikről beszélt, ami nekem új és szokatlan volt, néha angolul szavalt, Shakespeare-ről mesélt, meg a zongorázás fortélyairól és más nekem magas dolgokról. Büszke voltam a barátságára. Arra meg különösen, hogy tőle kaptam az első kézcsókot 14 éves koromban. Opera után szokás szerint álltunk a sarkon, és a látott élményt magyarázta. Egyszer csak megfogta a kezem, és a tenyeremen kidobolt egy ritmust, hogy találjam ki, mi az. Ravel Boleroja volt, eltaláltam, és akkor lehajolt, megcsókolta a kezemet. Ez volt a díj a megfajtásért.

Ám nem csak a hangok tiszteletére okított, hanem megtanított látni is.

1957 tavasza. A Műcsarnokban megnyílt az első Tavaszi Tárlat. Elsős gimista voltam. Akartam érteni, de nem értettem. Laci azt mondta, nem kell érteni, érezni kell. Ha valahol megérint, akkor már az élmény az enyém. Lassan nézzem, álldogáljak felettük, érintsem mindegyiket. Mire kijöttünk, már tudtam, a nonfiguratív festészetet is lehet szeretni, legalábbis hagyni kell, hogy hasson ránk. Az élményt hosszan elemeztük azután egy városligeti padon. A lélek felszabadulásának lehetne nevezni azt, amit tőle kaptam akkor. Fel is használtam a gimiben a művészettörténet órán, vitába szálltam a tanárral, és kiselőadást tartottam az osztálynak arról, amit Lacitól kaptam, s mindezt olyan hévvel és lelkesedéssel, mint aki ezzel a tudással született.

Egyik sétánkon fájt a fejem, Laci tréfásan odavágta: „Húzasd ki!” Rettenetesen megsértődtem. Úgy reagáltam, hogy többé nem jött az Operába, sem hozzánk, sem sétálni. Mi történt köztünk? Bakfis rátartiságomban elszálltam? És ebből Laci rájött arra, mennyire buta és beképzelt vagyok? Hátat fordított a barátságunknak.

Eltelt tán két év is. Mindennek ellenére elmentem a diploma hangversenyére, virágot is vittem. El sem mosolyodott. Akkor fájt nagyon a hideg merevsége. Nem éreztem arányosnak. Máig sem értem. De már minek is?

Nem lehet Budapesten úgy élni, hogy össze ne akadjon az ember régi ismerősökkel. Fájt nagyon a szívem, amikor megtudtam, lebontották az Illés utcát. Laci és a nagymamája a Dohány utcába költöztek. Nagy lakás volt, sarokszoba, télikert. Nóra lányomnak zenetanárt kerestem, de Laci akkor már Debrecenben tanított a Főiskolán. Ez sem jött össze, csupán egy

futó pillantást vethettünk egymás életére. Ő Debrecenben, én itt, ő zenetanár, én színház-történész, ő nőtlen, nekem van már egy lányom. A '70-es évek vége.

A következő találkozás a nyolcvanas évek elején. Nem csak színháztörténész voltam, hanem szakszervezeti titkár is. Továbbképzés Csupakon valami SzOT-üdülőben. Az első vacsora a hatalmas ebédlőben. Vagy száz ember. Zaj. Senkit nem ismertem. Nyílt az ajtó. Hideg őszi szél áramlott be. Ősz volt, szüret ideje. És néhány férfi társaságában belépett Laci. Nem vett észre. Én rákiáltottam, mint aki örül egy közeli, kedves ismerősnek. Laci elvörösödött, én is. A körülötte állók röhögtek. Hogy min? A következő napokban nem is láttam, kicsit rosszul esett, de egy hetet nem lehet egymásnak hátat fordítva eltölteni egy fedél alatt, még ha százan voltunk is! Összefutottunk. Soha nem felejttem, az üdülő parkjában a fűvön üldögéltünk. Olyan szép volt a távolban a Balaton, a napfény, és a régi baráti melegség közöttünk. Nősülni készült. Már jó negyvenes lehetett. Itt az ideje, mondtam, hiszen a gyerekeket fel is kell nevelni. „Nem kell gyerek. Józan ember ebbe a világba nem szül. Az atomkorszakban ne szaporodjon az emberiség! Bármikor kitörhet a háború!” Teljesen meghökkentett. Akkor álljunk le mindennel? Hiszen ez az élet feladása! Hová lett az érzékeny, a szépségre fogékony lelke? Hiába jött aztán az este, az egész társaság egy csopaki pincében, ivászat, nótázás, a vállamra tett kezekkel való dülöngélés lefelé. Már akkor nagyon messze voltam tőle. Jóbarátnak sem kívántam. Taszított az ivászata is, a mértéktelensége. Valami miatt félbe maradt ez az ember. Valami miatt elégedetlen önmagával. Nem az atomháborútól félt, hanem saját magától - gondoltam.

Nem tévedtem. Néhány évvel később az utcán akadtam össze vele, kiderült, egy helyre igyekszünk: az MDF gyűlésére. Laci feje alkoholgőzben, szánalmasan puffadt az arca, és dőlt belőle a gyűlölködés. 1988 lehetett. 1989. februárjától már nem voltam MDF-tag. Szívesen beszélgettem volna a felbomlott házasságáról, és az új világot jelző, alakuló gondolatokról, de eltűnt mellőlem. Azóta sem került elő.

Tipikus elkeseredett, félresikeredett értelmiségi élet. A 80-as években még szakszervezetis, és váltott, amikor lehetett, hátha az új éra meghozza élete sikerét, vagy legalábbis az értelmét. Azt hiszem, nem hozta meg. Azt hiszem, tönkretette az alkohol. Ha találkozna vele, egy elnyűtt arcú, homályos tekintetű, elhülyült alkoholistát látnék. Ha él még. Ha még él.

Ő nyitotta ki a szemem, fülem a szépre fogékony éveimben, akkor voltunk barátok, amikor én az irodalom tankönyv apró betűi alapján vettem ki a könyveket a Szabó Ervin könyvtárból, amikor habzsoltam az ismereteket, mint a szivacs, amikor mindenkiből kiszedtem a tudás hasznját, akiből csak lehetett, mert otthon ebből nemigen volt jussom, csak a nagyravágyást kelesztették bennem.

Laci, köszönet!

2010. április 5. Húsvéthétfő

Egy idő óta reggelente az ébredési szöszmötölések alatt, amikor még zárt a figyelem, a logika, az agy, az az érzésem, Anyám ma felhív. Várom. Néhány pillanat múlva rájövök, hogy lehetetlen. De a jelenléte sokáig velem marad.

2010. április 17.

Pancúrral álmodtam ma. Ketten voltak. Itt heverésztek a napon az ablak alatt, és úgy összegabalyodtak, hogy nem tudtam, melyik melyik, a fehér szőr között fekete foltok itt-ott, csak

amikor mozdultak, vált világossá, hogy a fekete foltos fejből, és a fekete farokból is kettő van. Felálltak, néztem őket boldogan és némán, aztán hátra sem fordulva elindultak. Tőlem el. Kifelé a képből. És mindkettő tökéletesen egyforma, fehér, feketefarkú, fejükön fekete, forintnyi folttal, és ugyanolyan szeretetáram jött felém belőlük. De nem álltak meg. Akkor jutott az eszembe Chrü. Tudom, hogy itt van. A materializációjának megjelenési formáját ismerem.

Két napja itthon vagyok, és próbálom újrászokni a boldogságomat, ami elfog ebben a házban. A szokás abból áll, hogy igyekszem nem törődni mással, leginkább a kellemetlen emlékekkel nem. És Chrü így sietett a segítségemre: elbúcsúzhattam Pancúrtól, az emlékétől. Chrü az én házam, a házamban ő a Hang, a Zene, amitől napokig megfosztattam Érden és Pesten a gyermekeimnél. Szóval megérkeztem. Csak egy ici-pici nem múló fájdalom jött velem, de Chrü segít majd elfelejteni. Ami nem lesz könnyű, mert semmit nem felejték, ami összefügg a Lelkemmel, az érzésekkel. És ami történt, az ilyen felejtetetlen fájdalom.

Hárman voltunk a fürdőszobában, Hanna a kádban, Tamás füröszött, és én a kád szélén ülve gyönyörködtem. A gyerek már a frottírban, a szeánsz vége felé, én boldog, és a boldogságtól elszállva mondtam, hogy „de jó lesz! Ha rám tör a vénség, ideköltözöm, és ti fogtok ápolni engem!” Azonnal jött a válasz: „Abban ne bízz, arról szó sem lehet.” Ennyi. Kerekperec, hideg hangú kijelentés. Elhallgattam. Tán látszott rajtam a bántás nyoma, mert Tamás még hozzátette: „Dolgozunk mind a ketten. Hogy gondoltad?” Felálltam, kijöttem majdnem sírva, magamat átkozva, minek mondok ilyeneket, hiszen soha nem akartam rájuk hagyatkozni. Senkire. Köztudott. Ezért jöttem Fügedre, hogy távol legyek tőlük. A segítőkészségüktől is. Csak úgy mondtam, tréfa lebegett ott, nem vártam választ. De jött a józanító hideg zuhany. Azóta sem tudom elfelejteni. Már reggel erre ébredek, erre a humortalan, kemény szövegre, amit nem kértem, nem is volt rá szükségem, én is csak úgy mondtam, mint aki azt akarja sugallni a szöveggel, hogy milyen jól érzi magát a gyerekei között. Hát Tamás ilyen fa. Megint megbántott. Szándékosan, hiszen tán van benne annyi képzelőerő, hogy feltételezze, egy ilyen kéretlen elutasítástól nem leszek boldog.

Itthon hiába a sok muzsika, a virágzó növényeim, a szépítésre váró „lugasom” nap közben, éjszaka két Pancúr is elhagy szóltanul, és reggel Tamás közönyével ébredek.

2010. május 12.

Pongrác napja van. Pongrác, Szervác, Bonifác, a fagyos szentek. Róluk jut eszembe apai nagyanyám. Egyike a három Valentin-lánynak Nagykanizsán. Mind a három a vértanúk valamelyik napján jött a világra, csak más-más esztendőben. Hogy Nagyanyám melyiken, nem tudom, azt sem, hány éves lenne. 120? 130? Így valahogy. Alig ismertem, csak a kezeire emlékszem, arra is csak azért, mert az enyimek annyira hasonlítanak az övére. Dagadtak, ínhüvelyfájdalmasak, szorgosak, meg a körülötte lengő állandó kávéillatra, ahogyan én is imádom a kávészagot, meg az ízét is. A háború alatt mentek ki az országból. Alig lehettem két éves. Hát hogyan is emlékeznék? Mégis jön együtt az alig ismertekkel, a feledettekkel. Vagy mégsem feledettek? Körülvesznek, és emlékezem.

Nagyanyám virágos álmait rendelésre hímezte zsebkendőkre, ágyneműkre, abroszokra özvegyen, két fiúval meg egy eladósorban lévő lánnyal megterhelve. Kicsike volt és törékeny, aztán fehérhajú, töröttarcú. A fényképekről tudom. Isten nyugosztalja...

2010. június 4.

Ma két hete halt meg Alíz. Vajon hol? Ki volt mellette? Mióta süllyedt a halál felé? Nem tudok senkit elérni a rokonságból, hogy tudakozódjam. Aggódva hívogatom hetek óta, ki-cseng s megszólal: „Alíz vagyok. Hagyj üzenetet!” Ezt hallom hetek óta, és senki nem hív vissza...

Itt érzem körülöttem. Eszembe jutnak az itt töltött napjai. Az egyetlen, aki meg-meglátogatott. A Nagy Jövő-Menő, folyton úton, fáradhatatlanul. És most akkor ki térít józan észre, ha így hetven előtt elkap valami testi vágy valaki felbukkanó után? Mindenkit elkergettél mellőlem, szemedre is hánytam Alízom, mint aki tehet róla, hogy felém se néznek! És most már te is el fogsz hanyagolni. Nem tudtam eddig, hogy ennyire hozzád nőttem. Mennyire önző az élve maradt!

Mert persze neked már mindegy, nem jobb, nem rosszabb, az utolsó időkben nem tudtál már magadról. Öntudat. Vajon kell-e? Nem jobb-e nélküle, pláne ha nagy bajban van az ember? Az euthanázia törvénye vajon nem inkább humánus-e? El-eltűnődöm: emberi. Az Isteni törvény ésszerű: a virágporokat hordozó méheket nézem a szőlő között. Milljom virág és milljom méh. Végzik a dolgukat. Ésszerűen. Törvény és Terv szerint.

„Alíz vagyok. Hagyj üzenetet!” Naponta felhívlak, és hallom a hangodat. Egy készülék valahol működik. Hagytál magadból egy foszlányt, ami most még elérhető.

2010. június 12.

Fúj a szél. Érzem, amint kereng velem a Föld, és hagyjuk a felhőket. Olyan fontosnak érzem magam ilyenkor, azt hiszem, hogy nélkülem nem is forog tovább.

Ez egy metafora. Megint beleártottam magam a gyerekem dolgába. Mintha nélkülem nem tudná eladni a lakást. Az az igazság, hogy nagy a költözési tapasztalatom, így hát tényleg nem forog nélkülem. Megáll.

- Beleszóltál a terveibe... - veti közbe Chrü, mint egy apró, szellemi és kócos lelkiismeret. - Mit a terveibe!? Gyakorlatilag rávetted, hogy bútorokat cipeljen egyik szobából a másikba, hogy ugorjon ide, ugorjon oda, segítsen itt meg ott, hogy elképzelésed szerint ketté választ-hasd a háztartást. No nem? -

- Te, Chrü, csak azért mondd, hogy leírjam. Mert tudod, hogy létezésednek állandó bizonyítékát prezentálom ezeken a lapokon. -

- Állatian tudsz sértegetni. El is megyek! - fordult Chrü, és a szőlőlevelek halk árnyékára akart lépni, ami nem egyszerű, mert fúj a szél, az árnyék táncol a levelekkel együtt, tehát nem lehet csak úgy felszállni rá, mint egy ringatózó hajóra. Szóval maradt.

- Hát sikerült azért aktivizálnom azt a fiút! Hogy belevágott a dolgok közepébe! -

- Ijedtében. -

- Mindegy! Remekül előkészítettük a költözést: ez a tiéd, ez az enyém, s ami az enyém, már belefér a nagyobbik szobába. Szóval minden oké. Tevékenykedni kezdett az én tohonya fiam, aki azért igen szeretetreméltó az ő vízilóságában... -

Chrü harsány kacajra fakadt: - Tohonyahahahah... Hahaha... -

- Mit nevensz? Azt hiszed, egy aktív nőszemélynek könnyű az ilyen fazon? Mi olyan mulat-ságos ezen? -

- A cetlin kacarászok. Hogyaszongya a címe: „Tohonya, tohonyák, azaz megkötözöttek és eztán megkötözendők” - nézett rám Chrü egy elnyomott vigyorral a szája szögletében.

- „A marxista esztétika alapjai” lapjai közül esett ki - forgattam a papírdarabot, majd összegyűrtem, és beledobtam a szemétkosárba. - Amikor meggletem, én is elröhögtem magam. Esztétika-vizsga előtti botor gondolatok. -

A cetli kipenderült a kosárból, de nem a szél kapta fel játékosan, Chrü vette a tenyerébe, simára zizzent a papír, s már hallottam, az én szellemlényem jókedvű mórlikálását. Párbeszédet játszott egy szellemszínházban:

/Két tohonya beszélget:/

- Valaki azt mondta, olyan vagyok, mintha idekötöztek volna. -

- Ki mondta? -

- Aki látott. -

- Ki láthatott? Nem jár erre senki. -

- Igaz. -

- Talán te gondoltad, nem? -

- Én? Hát ide vagyok én kötve? -

- Nem. Csak olyan, mintha ide lennél. -

- Te is úgy látod? -

- Kényelmes? Nem szorít sehol? -

- Nem. Akár le is tudnám dobni. -

- Na, mutasd! Dobd le! -

- De nem akarom. -”

Már nem nevetünk. Chrü toporog. Mondaná is, nem is. A szél meglibbenti a cédulát, az kiszáll az ablakon. Ezen sem nevetünk. Sokára hallom bátortalan hangját távolodóban:

- Ez az egész olyan Záchos... -

- És gondolod, kitör belőle egyszer csak az indulat? -

- A hozzád kapcsolódó fiak valahogy nem egyszerű esetek... - tűnik el valahol.

Csend. És eszembe jut Kálmán, amint szentori hangon letorkoll...

És eszembe jut a jelenet Tivadarral, ami majd vasárnap reggel játszódik le a Szalajka ormán éppen a konyhában...

Találkozások időn innen és túl...

2010. június 24.

Visszafeküdtem egy órácskára, és átéltem azt a boldogságot, amiről hajderégóta lemaradtam. De mi is történt ez alatt az egyetlen alvó óracska alatt úgy reggeltájt, amikor még azzal fekszik vissza az ember, hogy fünyíráshoz úgylis csak tíz óra felé szárad fel a fű, hát pihenjünk még egy kicsit?

Minden. Titkolt, fel nem fedezett érzéseim egy álomba burkolva.

Egy pulton a felhalmozott, kidobásra ítélt színháztörténeti szakkönyveim előtt álltunk Nóri, Katona Feri meg én, egyszer csak kiesett néhány fénykép. Az egyikre Nóri rámutatott, Ferihez fordult: - Tudja, hogy anyám szerelmes volt magába? - Én eldugtam a képet, szabadkoztam, hogy az a dalai láma, de Nóri erősködött. Végül Ferire néztem. Láttam az arcán, tudja, amit talán az életben is tudott, hogy mennyire szeretem.

Intézeti életemben volt idő, amikor Feri volt a főnököm. Már akkor sejtettem, hogy túlzottan nagy bennem az elismerő tisztelet, talán még a szeretetnél is több. Nyilván a megközelíthetlensége, a kettőnk közötti hatalmas különbség nem engedte az érzésemet napvilágra.

Az 1980-as évek végén, összefutottunk a buszon. Évek óta nem láttam, hallani sem lehetett róla, belebújt a betegségébe. A váratlan felfedezés viharos örömevel borultam rá, kértem, találkozzunk egyszer, beszélgessünk. Nem állt rá. Már mindenki miránk nézett, olyan hangosan kérleltem. Eléggé rosszul nézett ki. Összetört, fénytelen szemek, mosolytalan arc, amely anno mindig mosolygott. Fantasztikusan másképp látta az életet meg a színháztörténetet, mint akkor bárki, és ezt elmondta nem is egyszer kellemes és messzehangzó hangján, meg-megállva az íróasztalok mellett, hála istennek le is írta, illetve diktálta nekem, aki akkor még nemigen tudtam bánni az írógéppel, de türelmes volt, és megszületett a könyve, a Szabálytalan színháztörténet. Akkor azt hittem, azért szeretem, mert annyi mindent kaptam tőle: a másfajta látást és a nüanszokra való figyelmet. Az egész színháztörténeti szemléletvilágomat! Látványa szájalommal és a mulasztás fájdalmas érzésével töltött el.

De most, álmomban csak egymásra néztünk, én beszéltem, beszéltem, rengeteg csacsкасágot hordtam össze. Már éjfél is elmúlt, és ott kóvályogtunk az Intézetben, közben jött Hont Ferenc is egy koporsószerű ládával a hóna alatt. Éppen elveszítette a barátját, aki tudós pap volt, és most magával hozta a dolgozószobája a makettjét. Az volt az a koporsó tele könyvespolccal és nyitott tetővel, ahol fogantyú meredt, és könyvszag meg halottszag áradt belőle. Mi Ferivel csak sétáltunk, átkarolt, és beszélünk, és most már tudta, mennyire szeretem. Éreztem a visszafojtott feszültségét, a robbanásra való készséget, és mintha nem a földön járnánk, hanem lebegnénk, s mégis hihetetlenül súlyosak voltunk egymás mellett, de csak mentünk félsötét, kanyargós folyosókon, és tudtuk, mennyire szeretjük egymást.

Hát kell ennél szebb álom?

A buszon való találkozásunk után néhány héttel hallottam meg a halálhírét.

2010. június 27.

Tegnap jöttem haza Pestről, gyerekeim látogatásából.

Tegnap lett volna Bandi 70 éves.

Mára Alízzal álmodtam. A kórházból jött haza épp. Kivették a miómáit meg a gyereket.

- Gyereket? 78 évesen? -

- Igen - mondta ő flegmán. - Csak benyúlt az orvos könyékig a szülőjáratba, „nézzétek, itt vannak a miómák”, mondta, és ideadta.

Alíz a szatyrából nejlonzacskókat szedett elő, az egyikben a gyerek, egy arasznyi, zöldes-sárga, nagyfejű, mezítelen csecsemő.

- De Alíz! Meg fog így halni! Melegbe kéne tenni! - rettegtem én a piciny életért, még nyöszörögni is hallottam, és megráztam Alízt, de az nem törődött sem az én aggodalmammal, sem a gyerekével, csak mesélt tovább, én meg beleestem Alíz ruhásszekrényébe, hogy előkerítsek valami meleg holmit, amibe belepólyálhatom. Közben Alíz megfogta a gyereket, úgy

nyúlt hozzá, mint valami tárgyhoz, le is törött a karja, aztán visszanyomogatta, mintha gyurmából lett volna.

- Látjátok? Ennyi. Ezt még így lehet formálni, és meg se látszik rajta, ugye? - mondta, és megint mással foglalkozott.

Felöltöztettem, megettem a babát, hirtelen akkora lett, mint egy igazi csecsemő. Megmutattam neki, de ő csak lemutatott a földre, ahol megint ott volt az a sárgászöld valami nejlonba csomagolva, hallottam a nyöszörgését is, és sajnáltam, közben pedig állandóan az járt a fejemben, hogyan lehetséges 78 évesen gyereket szülni, és hogy mennyire szívesen megpróbálnám én is.

Álmok. Úgy látszik, nem hagyják, hogy nappalra élmény nélkül maradjak. Elkísérnek a dolgaimhoz, a várakozásaimhoz. Egy álom egész napra kisajátít.

Vagy mégsem?

Egész napra kisajátított Alíz és az ő gyerekének a története, még akkor is, amikor ágyazás után megálltam Móni festménye előtt. Néztam, bámultam, és egyszer csak hirtelen, hipp-hopp! benne találtam magam a közepében! Éppen, mint a gyerekek a Csudálatos Mary mesekönyvében:

A Tócsa története

Forró délben réten jártam, szép zöld réten, ragyogott a nap felettem, körülöttem fűkalászosok ringatóztak. Ez a tágas gyönyörű rét mind az enyém, hittem, s boldogságban énekeltem, kék Tócsában tocsakoltam, hol víg voltam, hol meg sírtam, táncom közben kedvem s arcom váltogattam.

Valami mégsem volt rendjén.

De hisz rajtam az álarc, a fejemen mind a kettő, váltogatom, hol bú ül az orromon, nevetés virít a tarkómon, hol meg a bút kacagva hátracsapom, s másik orcám fenn a napnak mutogatom.

Valami még sincs rendjén.

Réten járok forró délben, szélsejárta kalászos réten, az aljában bennrekedő nagy hőségben. Arcomat izzadság marja, bőrömet pára puffasztja, rejtett arcom sorvadozik, ki se látszik. Nehéz a maszk, ráadásul kétséssé válik, van-e alatta másik?

Színházi ősi jelkép, szerepjátszás álorcája. Papírmásé maszkok. Márvány maszkok. Viseltes maszkok. Újrafestett maszkok. Felveszem, mikor kinek hogyan tessem. És alatta tényleg! talán nem is látszom.

Valami nincs rendjén.

Tócsa ül a rét közepén, benne nézi magát a Nap, az égen úszó bárányszerű felhő, és partjáról a víz fölé bókoló fehér virágok. Hohó, tükör! Mutass meg engem is! Ne csak a Napot, ne csak a felhőt, virágokat! Mutasd meg az igazi arcomat!

Föléhajlok. Kéklő vízben felragyog a Nap és felhő, fehér virágok ringanak, de én sehol. Uramfia, hol vagyok? Ledobom a vidám maszkot, rám nevet, ám alatta semmi-semmi. Le a búsat, bánatosat: elgurul, megáll, s reám néz biggyedt ajakkal. A kalászos szép zöld réten, napsütötte ingó szélben engem magam nem is lehet észrevenni? Újra a víz fölé hajlok, és újra csak semmi, semmi.

Pedig igen! Most vagyok csak igazából, noha a Festő elfelejtett forró délben a zöld rétre ráfesteni. De ha megérkezik majd az alkony, homályában testetlen ott lebegnek a fűszálak sűrűjében, ahol apró lidércek mint leske szemek keresgélnek, s nem találnak. Ám a kíváncsi Csigafiú meg a billegő Pillangólány amikor az estre várnak, megtalálnak. Eljövök majd álarc nélkül, s megfürdök a holdfény alatt a feneketlen tó vizében. Csiga s Lepke megtalálnak nem tükörben, nem tócsában, a szeretet igazában.

Maszkok. Egyikét-másikat mégiscsak fel kell öltetni olykor, ha idegenbe megy az ember. Aztán hazajön, leveti. Itt pedig körülveszi mindaz, ami igaz. És lassan lohad a test fáradása, mert lilában pompázik a virágoskert, s a lila marokba fogja a többi színt, mind együtt ring és ragyog, aztán az ember csupasz arccal belekábul a pirosvirágú bab-sátorba, az ég felé szökő, krémszínvirágos ökörfarkkóróba, az ezercsillagú cickafark-erdőbe, sorolni sem lehet. Segítenek. Mint ahogy az álmok, amelyek nem hagynak el egyetlen éjszakára sem.

2010. június 28.

Hatalmas, nagyvárosi palota termeiben sétálok fennhordott fejjel, jövődő úrnő. Mintha nem gyertyák, hanem kandeláberekben tündöklő nap világítaná meg a termeket. Mintha kint is, bent is lennének egyszerre. Sokan. Férfiak, napernyős nők, szőke, bodroshajú lányok és rizs-poros öregurak. Fogadás? Bemutatás? Vagy visszatérés? Honnan?

Tudom, egy férfihoz tartozom, akit minduntalan megállít valaki, aki társalog, akit körülvesznek, időnként a tekintetünk találkozik, az egymáshoz tartozás mosolya derül az arcunkon, de mégis másokkal és másoknak van, és én megint egymagam. Sétálok peckesen a számlálhatatlan termék sokaságában, az emberek bókolnak előttem, utat nyitnak, rám mosolyognak, utánam néznek, kedvesek, a tekintetem átsiklik rajtuk miután köszöntöttem őket, tovább megyek, mást keresek. Mindenhová el kell jutnom, minden ajtót ki kell nyitnom, és már nem lepődöm meg, hogy minden helyiség tele emberekkel, és mindenütt ott látom őt. Mintha együtt mennénk. Mintha követne. Olykor egy szót súg felém: „Itt vagyok.” Olykor észrevétlenül megszorítja a karom. Én egyszer szólok csak: „Túl sok itt a hölgy, és túl kedvesek.” Féltékeny lennék?

Ki ez az ember? Hosszú barna haja hátul összefogva, hullámokban verdesi a hátát, a testén sötétkéék rövid frakk galambszürke plasztronnal, fehér csipkezsabóval, galambszürke pantallóval. Szoros fekete lakkcsizma villan a fényes parketten. Akár Byron is lehetne. Vagy Puskin. De mégis: ki ő? Hozzám tartozik, ez nyilvánvaló. Az egész miliő elbódít. A közelségén túl a pompa, a gazdagság, amibe belepottyantam, ami az enyém is, amit élvezek, és hitetlenül elfogadom, mint amit véletlenül elém tált a szerencse.

Álom, fiatalság, tekervényes folyosók, termék, fény és napsütés, a pazar létezésben való fürdés boldogsága. Ki ő? Csak nem Zách Miklós? Vagy Tivadar vadászatára várok? Csak nem Lola álmodja ezt?

Vagy én?

2010. június 30.

Forogtam ágyamban, s Tivadar másnapi vadászatára (l: a Lélek házai megfelelő fejezetét!) gondoltam, meg arra, hogy meg is kell írnom. Biz' de jó volna valakivel erről beszélgetni! Hiszen egy vadászatán annyi minden történik, ezen meg sok fordul. Legyintettem magamban, mint máskor: Ugyan kivel? Kit hívhatnék akár telefonon egy ilyen csevegésre? Pedig a

gondolataim helyrebillentése végett de jó lenne! Az élő szó a formálódó szöszövésben sokat segít!

És Horváth Jóskára gondoltam megint, ki már beszélgetőpartnernek sem jó. Ideköltözött a hátsó fertályba, de ma este is úgy ment el az ablakom alatt, míg én a gépet vertem pár lépésnyire tőle, hogy felém sem fordította a fejét, nemhogy köszönt volna!

Valahogy nem tudom már annyira ideképzelní, hogy megelevenedjék. Ennyire változik az ember az idővel? Vagy ő változott bennem? Akkor minek tartom fenn azt a lakosztályt neki, ha ennyi hasznom sincs?

- Ugyan, Lelkem, hiszen már odavarázsoltad a Lugasodat, a hátsó pihenődet, Enyh-helyedet! Kitúrtad. -

- Azt mondd, Chrü, megint önző voltam? -

- Megint. Ráadásul hárítasz. Meg aztán hátha mégis... egyszer előbújik... Temetetlen holt... -

- No, és mit szólnál egy emlékműhöz, Chrü? Nem véletlenül gletteltem ám le a Lugas keleti falán egy darabot! Oda rajzolom az ablakát, amit csak a képzelet nyithat ki. Mit szólsz? Jóska ablaka ott lesz, míg fennáll a fal. -

- Szép lesz, Lelkem. Persze attól még elmasírozhat a fehér fejével az ablakod alatt... -

- Tán hálából meg is áll, és megkérdi, „Hogy s mint? Milyen lesz a vadászat ebben a hatalmas hóésésben? Jó idő nyomkövetésre”, mondja majd, én rábólintok, hónom alá kapom kis tálkámat, és elmegyek az ajtaja előtt egy kis eperszedésre, meggyreggelire... -

2010. július 17.

Az ember egy életre szóló boldogságtortájából megint kijutott nekem egy szelet. Azóta őrizem a számban emlékéit. Mert az úgy történt, hogy az alig 3 esztendő Hanna felajánlotta, hogy velem tölti egy kis idejét eperszedés, cukkini-simogatás és egyéb fontos kerti elfoglaltság után a hodály-féle lugasban. A földig lógó, viruló vadszőlőágak voltak a függöny, mit én készségesen csomóra kötöttem, azaz „félrehúztam”, és leültem a „nézőterre”. „Oda-fönt” szólt a rádió, abban is Mahler IV. szimfóniája. „Táncolok neked, jó?” - szólt a felajánkozás, és én kissé kétségbe estem, vajon hogyan lesz erre a melankolikus, olykor temperamentumos zenére, amit Hanna felhangosítani sem engedett, mintha csak a lelkével akarná észlelni, és észleléseit mozdulatokkal kifejezni.

Így történt. Karok, lábcskák mozogtak, fejecske dőlt, szemecske rebbent, s ha nem bírta a lírát, hát becsukódott, és a karok, mint szárnyak libegtek lassú, ólmos hullással, azután trombita szólalt, és Hanna átváltott lélekzenéből indulóra, majd néhány ritmikus tánclépés után, állandóan a zenét figyelve a gyerek minden porcikájával próbálta visszaadni azt, amit egy nagyméretű zenekar, és egy nem könnyű hallgathatóságú zene neki sugallt. Nagy élmény volt. Máig nem tudom elhelyezni a képességek sorába. Régóta nem találkoztam a korosztályával. Felkészületlen nagyszülő vagyok.

- Kérlek, ez egy szelet boldogság - suttogetta Chrü.

- Az - húzódott mosolyra a lelkem, - Az előző lelkem-házának élményeiből kimaradt. Szegény Almássy Ilona! Sajnálak nagyon! - Így én innen, helyileg nem nagyon messziről, az időben képtelen messzeségből.

Élt egy lélek reménytelenül, a saját sorsába gubózva, és nem látta a következő életek nyílását, érését, szárnyalását, nem sejtette önmagát bennük. Unokák nélkül...

2010. július 26.

Asszociációk...

Zoli nővére, Zsuzsi meghalt. Nemrég jártam nála, pedig soha eddig a cirka 45 éves ismeretség alatt, és megszerettem. Olyan jól beszélgettünk, olyan érdeklődő és kedves volt, reméltem, telefoni barátságot köthetünk legalább. Mire elkérhettem volna a telefonszámát, lelépett.

Asszociációk...

Barátság, haverság, fiatalkorombeli bulik Bandival például Zoliéknál! Hát persze, a farsangi maszkabálok...

Az első farsangi bulira készültünk Zoliékhoz. Bandi már indult volna, bár jelmez nélkül, én is úgy, szolidaritásból. Zuhanyozás közben éktelen látványra figyeltem fel: millió piros pötty virított a testemen. Megijedtem, talán skarlát, vagy ilyesmi, Kálmán még oviba járt, hozhatta. Otthon maradtam hát, nehogy fertőzzek. Nagymamám megnézte és megnyugtatót, talán izzadság, talán idegesség, semmi ok az aggodalomra. El is múlt hamar. Node Bandi ott bulizik, én meg itthon dekkolok? Dédi! Add kölcsön a ruhádat, a botodat, a szatyrodát! Nóri is belelkesedett, kis tini volt akkor, és percek alatt én lettem a Nagymamám, púder a hajamra, kendő a fejemre, bot a kezembe, szatyor a karomon, benne egy üveg konyak, és taxit hívtam. Akkoriban csak este tíz óra után zárták a kapukat, kiugrottam a kocsiból, és felrobogtam a másodikra. A sofőr kerekre nyílt szemmel valami gratulációt kiáltott utánam, tekintettel a fürgeségemre. Jó jelnek vettem, álcázásom sikerét láttam benne. Becsengettem, és reszketeg fejjel, remegő kezekkel, reszelős vékony hangon megkérdeztem, itt van-e a kisunokám, a Marika, mert otthon felejtette a konyakot, itt hozom. Kotorászni kezdtem a szatyrokban, Irénke beinvitált, a bálozók körülvettek, a zenét lehalkították, és elnézően meredtek rám: hát ez az öregasszony kicsoda? Bandi megismerhette Nagyanyám ruháit, nem szólt. Rajzolt ráncaimmal tán tényleg hasonlítottam a Nagymamámra? Nem tudom. Nagy sokára Irénke vette észre a turpisságot: felfedezte az ujjamon a gyűrűt! Azt elfelejtettem lehúzni.

2010. augusztus 7.

A magam számára is szinte érthetetlen, mennyire leköt ennek a két embernek a sorsa. Szorongva figyelem a napokat, ahogyan egymást marva fonnyadnak és keményednek, ahogyan dúlnak és ahogyan pillanatokra elalszanak az indulatok. Még az sem foglal le igazán, hogy tegnap bebocsáttatást kért egy cirka két hónapos kismacska, a Pancúr reinkarnációja, csak lányban, és a farka nem fekete, hanem rózsaszín, apró fekete pettyekkel, és az arca nem szigorú, egyiptomi macskaarc, hanem háromszögletű cicamaszk, és a szeme sárgásbarna, vörös szemöldök díszíti a fehér szőrét, mert amúgy hófehér, és a Pancúr tarkóján lévő fekete folt lecsúszott a homlokára hindu szépségtapasznak, szerelmi jelnek, ha jól tudom. És itthon van, az első pillanattól fogva, és én teszem, hogy jól érezze magát. Legalább ilyesmiben hasonlítsak Ilona-életembeli ősanyámhoz, bár a gyerekei tőle is elszakadtak, mégis együtt él a problémájukkal, és jelen van a dolgaikban, nem úgy, mint én, ki csak szemlélem a gyermekeim sorsát, ha ismerek is belőle valamicskét, de közel már nem érek a problémáik legszéléhez sem. No, hát akkor vissza a Brik-brik-nek becézett cicámtól és az érthetetlen saját gyerekeim sorsától más, idegen sorsok megélése felé! Mert az bennem lakozik, és kívülről semmi nem hat a sorsukra, csak én.

2010. augusztus 12.

Nemhogy nem tudok kilépni magamból! A képzeletem semerre se lódul! Még ideges is vagyok. Türelmetlen a cérnával, mert nem tudom befűzni, a tárgyakkal, hogy nem engedelmeskednek, de legfőképp önmagammal. Nem tudok rájönni, mi az oka. Mindig izgalommal készülök Pestre menni, de most valami cudar rossz előérzet van bennem. Legalábbis én előérzetnek magyarázom, holott lehet, csupán nem akarok Pestre menni, nem akarok kilendülni az itteni létem beolajozott menetéből. Folyton az írásra gondolok, arra, hogy nem találom Ilonát magamban, és az okát az úti lázban vélem. Pedig nem.

Ha leírom, mi minden kavarog a fejemben, csak megerősítem azzal! Mégis! Jobb tán megszabadulni! De kivarázsolom-e én a bajt? Megoldom-e én ezzel a nehézségeimet?

Mindegy. Nekifogok, tán töredéknyi sikerül.

Ma ott kellett volna lennem, ígéretemhez híven, Kalmár Zsuzsi temetésén, de inkább lapot küldtem. Magam előtt a cicára hivatkoztam, ám mindenre kiterjedő érdektelenség, elfordulás ez inkább. Nóri születésnapjának megünneplése sem jött össze a konyhai csőtörés és annak következményei miatt. Bánt egyáltalán Nóra esetlegesen ferde közérzete? Nemigen.

Zoli szavai jutnak az eszembe, aki Zsuzsi halálát bejelentvén, valami olyasmit mondott ki, amit nem szoktunk kimondani, pedig én is éreztem az öregjeimmel járó feladatok terhei miatt: néha arra gondol az ember, meddig kell ezt csinálni még? Tény, hogy sokszor teher a másik, az ápolása, a látogatások, a muszájok. És ez megdöbbenett. Nem Zoli őszintesége, az előtt meghajolok, hanem az én jövőm, a kilátások, a „vagy talán a jelen”, amikor muszájból, tisztességből, kvázi kötelességből annyit törődnek velem a gyerekeim, amennyit, ami persze sohasem elég, és mindig fájón érzékelem az érzelemmentességet a hangjukban, ha felhívnak. Mi lesz akkor később? Ha ténylegesen rájuk leszek utalva? Jaj! Csak azt ne, Uram!

Mi történt ma? Illetve mi nem történt? Elfelejtettem kivinni a kertbe a telefont, pedig vártam Kata szokásos csütörtöki hívását. Hívott is, aztán elmesélte, hogy ijedtében Nórárt is felhívta, aki mondta, hogy ne izguljon, majd megleszek. Oké. Meglettem. De mi lett volna, ha nem azért nem veszem fel, mert távol vagyok a készüléktől, hanem mert esetleg nem tudom?

Ilyeneken persze nem érdemes filózni. Elszáll tőle az ember életkedve. Nem! Nem! Inkább az új, lassan tíz napja nekem létező cicámra gondolok. Persze, Chrü már felvilágosított, hogy ne keressek benne mást, mint szeretnivaló kismacska.

- Még hogy Pancúr reinkarnációja! Nem beszélve a macskák lelki életének másságáról, macskaistenekről és macskabardóról, macskamennyországról, szóval mindarról, ami nincs, még azt is képzeled, kedves Lelkem, hogy a kedvedért még egyszer valaha macskabőrbe bújok? Én itt ülök a válladon, Pancúr a földben oszlik, remélhetőleg, és Brik-brik pedig egy közönséges, bár nagyon helyes kiscica! Már úgy hozzád szokott, hogy lelki beteg, ha nem lát. Tán ezért nincs étvágya, csak ha odaguggolsz mellé, míg falatozik! Persze lehet, hogy a macskáknak is van lelkük, majd ennek utánanézek, mert azért az más volna a világ berendezését és az ahhoz való igazodást illetően - szolt Chrü valahonnan. Talán épp tényleg a vállamon ült. De hogy azóta hol van, és miért nem segít ebben az idegbajos időszakomban? El kellene hessegetni a rossz érzéseimet, és azt a pokolian csúf gondolatot, hogy netán a gyerekeimmel való találkozástól félek.

- Igen, Lelkem, attól! Ez szinte száz százalék. Gondolj a Bözsi nénire, hogy albumot viszel neki az ifjúsága idejéből, és mennyire fog örülni! Veszem sorra a tervezett találkozásokat: például hogy Judit elolvassa az írásodat, hogy Julival jól dumáltok, míg kiértek Érdre, ahol az unokád is ott lesz, és hogy milyen boldogok lesztek ti ketten Hannával, amikor a Liza babát új

ruhába öltöztethetitek, amit te kreáltál neki. És ne az jusson az eszedbe, hogy Nóra fád pofát fog vágni, és esetleg nem tetszik majd a babaruha sem, amit te csinálsz, mert amit te csinálsz, mostanában semmi sem tetszik neki, és a születési napi süti a 39-essel majd azt fogja mondani, hogy nem szereti az édességet, és ne gondold arra sem, mi fogad az Almássy téri lakásban, ami szétverve ásítozik, és Kálmánék kötelességszerűen leülnek veled egy esti csevejre, aztán huss! elmennek „nyaralni”, és arra se gondold, hogy bezzeg ide, hozzád egyik sem tud eljönni. Szóval ne gondold ilyesmikre! Gondold a Maróti Lajosra, akire úgyis tegnap óta olyan sokszor gondoltál, hogy valószínűleg jelentkezett a lelki fronton egy kis beszélgetésre. Gondold őrá, akivel mindig jókat tudtál beszélgetni, és majd megírod, ha hazajöttél, és lenyugszik a lelked. Jó? -

Igaza van. Nem véletlenül ül itt a vállamon, jól ismer. És rábólint az ötletemre, miszerint minden analízis nélkül írjam ide mai végzősnek azt a mondatot, amire napok óta rátaláltam, és ami úgy zsong a fülemben, mint egy költemény első sora: „Ráléptem, és felsírt az árnyékom.”

Véletlenül léptem rá? Vagy bele akartam taposni a földbe? El akartam tüntetni? Miért? Hm?

De jó mondat, szépen hangzik.

2010. augusztus 13.

Kezdjük el megforgatni! Onnan hogy én léptem rá. De MIRE is?

Először is van egy birtokos rag: „árnyékomra”. Tehát hozzám tartozik. Ha rálépek, akkor szinte magamra lépek. Ha meg felvisít, akkor talán mégsem tartozik annyira hozzám. Esetleg csak hozzám van kötve, mondjuk egy átok folytán. De kit átkoztak el?

Tisztázzuk!

Az árnyék hétköznapi meghatározással egy optikai tünet, függ a mindenkori fénytől, merről merre esik, hogyan takarja ki a test a fény útját. Hozzám tartozik, ha én állok a fény útjába. Olyan árnyékom nincs, ami ne függene a testemtől. Köznapi értelemben. Ám ha az egy elátkozott valaki, aki hozzám van rendelve, akkor nem pusztán optikai látvány, hanem egy tényező lény.

És innen határtalan a történések és azok variációinak sora. A hozzám kötözöttek száma milliónyi! Lehetetlen végiggondolni, ki lehet ez az árnyék? Vagy mi? Hogyan került olyan helyzetbe, hogy hozzám kötötték? Vagy kötődött. Esetleg el is tűnhet. Árnyéknélküli asszony, satöbbi. Zene, irodalom, festészet, színház, filozófiák. Évszázadok foglalkoznak az árnyék mibenlétével, a hozzáfűzött képzeletekkel, történésekkel. Fantasztikus! Kötetnyi irodalmat lehetni összehozni csak a címekből!

És az álmok! A félelmek!

Onnan is meg lehetne közelíteni a kérdést, hogy az árnyék nem más, mint testi létezésem bizonyítéka. Amíg világos van. Sötétben nincs. Olyankor csak elmélet. Ha hajlandó lenne akusztikusan is megnyilatkozni, akkor sötétben is bizonyíthatna engem. Lehet, hogy pusztán azért sírt föl, hogy jelezze, létezik? Talán nem is fájt neki? Talán annyira légzemű, hogy nem is fájhat neki ilyesmi. Talán légzeműbb, mint Chrü? Most erről nem faggatom Chrüt, szerintem nincs felkészülve a problémára.

A dolgot ezer felől meg lehet közelíteni. Például meg kellene vizsgálni, akkor is az én árnyékom-e, ha a holttestemre esik egy ferde fény mondjuk a boncteremben, és a falra vetül testem egy részének az árnyéka. Akkor is hozzám tartozik? És akkor mit szól? Vállalja?

Aztán töprenghetünk a kapcsolatokról. Milyen a test, azaz az Én és az Árnyék közötti kapcsolat?

Ha felemelem a lábam, az árnyék már nincs ott, vagy eltorzul. Ennyire függ tőlem? Átugrani? Azt nem, ezt is megírták már. Elhagyni? Azt sem lehet csak úgy. Sokan foglalkoztak például ezzel a kérdéssel is. Mi lenne, ha mondjuk megelevenedne, mint Bandi filmjében. Akkor szembe lehetne nézni vele, sőt, rá lehetne venni mondjuk, hogy szeressen. Ezt olyankor kérném tőle, amikor senki nem szeret, és fáj a lelkem, sajnálom magamat és szomorú vagyok, és a nap se süt, és nem is találom hirtelen, de éjszaka, ha villany ég a szobában, akkor az éjszakai árnyékomtól kunyerálok némi kis szeretetet. Hm?

Lehet ÜZENET. Birtokolom-e még az árnyékomat, vagy már azt sem?

Lehet SZIMBÓLUM. Már árnyékom sincs. Ha meg van, hát kegyetlenül bánok vele, mint a macskámmal. Rálépek.

Lehet ÓMEN. Már annyira elkószált az agyam, hogy észre sem veszem, ha rálépek. Csak úgy. Nem veszem észre, mert nem nézek a lábam elé. Ez gyakran előfordul. Jó szokásom aztán másban keresni a hibát, és morgolódom, hogy úgy kell, miért van épp az orrom előtt, miért nem húzódik mögém, akkor nem lépnék rá! Persze eszembe se jut, hogy akkor szemből kellene sütnie a napnak, és nemhogy az árnyékomat nem látnám, de semmit az égvilágon.

Lehet még tovább filózni a mondaton. Biztosan tovább cifrázható. De az tökéletesen igaz, amit leírtam: „Ráléptem, és felsírt az árnyékom” Még körül is néztem, ki sír. Gyanakodtam Brik-brik-re. Azután eszembe jutott, az is lehet, hogy Chrü most árnyék alakjában jár a nyomomban és védelmez, én meg hálátlanul rálépek. Ám még az is lehet, hogy nem az árnyékom sírt föl, hanem egy madár, aki az almafán ült.

Legvégül arra a gondolatra jutottam, hogy lám, még az árnyékomat is bántom, pedig olyan kevesen vannak már, akik szerethetnének.

De ezt már Chrü nem bírja türelemmel:

- Hát József? Ő miért nem jut eszedbe? Szeret! -

- Még sincs. Úgy nincs, hogy van ugyan valahol messze, ám ha közel van, akkor nincs itt igazán. -

- Fantomnak érzed? - kérdi Chrü, hogy tisztázza a dolgot.

- Nem. Van. Azaz van is, meg nincs is. Hiszen érted, nem? Megfoghatatlan. Ő maga is, a szeretete is. Egyszer utol kellene érni. Talán a következő életemben. Majd igyekszem korábban felébredni és szeretni. Nem hetvenévesen. -

- Akárhány évesen is lehet szeretni, te szegény! - simított Chrü gyérülő hajzatomon szeretetből. - Hiszen a te világod időtlen! Neked mindig ugyanúgy van, mint volt! Ugyanúgy érzel, a történetek is ugyanúgy játszódnak le benned, valahányszor felidézed. Ilyenformán teljesen mindegy, hogy az életből hány esztendőtt éltél már le. Neked az nem is fontos. Neked egy a fontos, az érzés. A tények akár el is tűnhetnek. Mint az árnyék lámpaoltáskor... -

- Talán az árnyékom is én vagyok? Akkor pedig... -

- Hagyd el a hülye töprengést, Lelkem! Éld, amit muszáj! Eridj Pestre holnap! És ha majd hazajössz, és kipihented Pestet, visszatér az elmúlt 200 esztendő, és álmodozhatsz kedvedre! -

- Oké! Félreteszem a rossz előérzetemet. Bízom benne, hogy majd folytatom egyszer ott, ahol elhagytam: szegény Tivi összeomlásánál. Ámen! -

2010. augusztus 25.

Hát... Chrünek mindig igaza van. Könnyű neki, volt rá néhány milliárd esztendeje. Jó, nekem is volt, csak hogy ő nem felejt, míg nekem mindent újra kell kezdenem, még ha nem is egészen előről. Hogy miben volt igaza? Mindenben. Nyeltem keserűt, nyeltem még keserűbbet, de volt jó is. Hazajöttem. Napok óta a testemet nyüvöm a sok munkával, és mégis, vagy inkább ettől visszatér minden apránként. Lassan, de vissza. Hát ahogy itthon van az ember.

Ha a gyerekek felnőnek, saját életüket élik, s ha a szülő egyedül marad, nem tehet mást, mint úgy nézi őket kívülről, mint idegeneket. Ehhez viszont a kötések meg kell lazítani, az érzelmeiket ki kell hűteni, meg kell próbálni semlegessé válni. Ám nem könnyű ez a távolodás, ha nincs mellettünk valaki, akivel aggódalmainkat megoszthatnánk. Ha meg nem sikerül leválnunk a gyerekeinkről, a ki nem hűlt érzelmek belül forrnak, égetnek. A gyerekek a leválás észrevétlenül sikerül, hiszen párt választ, akivel közösen építkeznek, a saját útját járja, pályáját egyengeti, egy külön életet él, amelyben a szülőnek nincs helye, feleslegessé válik. Csak ez utóbbit kell megszokni, elviselni. Ha a gyerek rendes, a szülő feladat lesz, időnként eszébe jut, hogy létezik, s kipipálandó a kötelességet, jelentkezik. Nem mert érdekli, amit mondunk, hanem muszájból. Az anyának, ha magára marad, meg kell tanulni NEM szeretni a gyerekeit, csak tudomásul kell venni, minden különösebb érzelmi igény nélkül, hogy vannak. És ebből egy fura tudathasadás keletkezik. A gyerek kétfelé válik: egyik a valóságban létező, a másik, aki a tudatunkban él, akivel foglalkozunk. És a legnagyobb csalódást az okozza, ha összekeverjük a kettőt.

Éjszaka ezen tipródtam, és persze hogy nem aludtam. Na, csak nem történt valami? De: Nórával beszéltem. Tegnapig sem hittem komolyan, hogy egy nyelvet beszélünk, hiszen ez beigazolódott évtizedek óta, mégis mindig beleesem a csapdájába. Tűröm, hogy lebeszéljen a porondról, hogy szónoklatával bebizonyítsa, neki mindig igaza van. Ilyenkor bebizonyosodik előttem a tény: ha egy vádiratban egyetlen egy kivételével minden igaznak látszik, az EGÉSZ elveszti hitelét. Mégsem tanulom meg, hogy ne válaszoljak arra az egyetlen egyre, belemegyek egy gyerekes viselkedési formába, játszom a buta szerepemet, a magát vétkesnek tartó, mégis támadó anya szerepét. De jó, hogy Ilona másképp tudta csinálni! Valamit mégis elrontott, ha most nekem még mindig az Anyaságot kell tanulnom. De mit?

2010. augusztus 27.

Arra ébredtem, hogy kishajón utazom a Balatonon. Még féléberem végigéltem az álom igaz emlékét, amikor tizenhárom évesen Balatonfüreden laktam egyedül, azaz hogy együtt egy idegen, horkolós öregasszonnyal a bérelt szobában. Ő volt az egyetlen kellemetlen emlékem abból az egy hétből. Nagymamám és Néném Tihanyban kaptak beutalót, és átjártam hozzájuk minden reggel kishajón. Végigszaladtam az utat a mólóig, és amikor megpillantottam a Balatont, megéreztem az illatát, amikor végigsuhant a reggeli szél a park és a Tagore sétány fái között, már boldog voltam. Ráadásul büszke is, hogy egyedül nyaralok. Elvegyültem az utazók között, nem voltak sokan. Rövid utazás a hajó keltette csobogó hullámokon, rövid idő az ábrándozásra. Élveztem a tájjal ölelt nagy víz szépségének varázslatát, amint elkábított a hajó alatt ritmikusan csobogó víz, ha hullámok keltek a szélben, vagy a motor susogása a körülölelő csöndben. A vízzel egyszínű szürkés-kék égbolt alatt sirálynak éreztem magam, és szédített az elképzelt mélység. Kikötéskor pedig a valóság fogott meg, a hajótest döccenése, amely a megérkezés örömét adta. És mindez öntudatlanul. Most, hogy megfogalmazom, most érzékelem igazán, amit akkor átéltem.

Tihany-Rév állomásnál kellett kiszállnom. A révnél szekerek, egy-két autó meg néhány gyalogos vártak az átkelést Földvár felé. Ott többnyire magam szálltam ki, lábaim alatt sár és kavics, aztán következtek a rétek, ligetek. Gyalogoltam a kiépített aszfaltúton, és fogalmam sem volt, meddig kell menni. Ballagtam, és élveztem a szabadságot. Sehol teremtetett lélek, olykor egy pásztor, aki beterelte két-három tehenét a vízbe a nádas közé. A magasra nőtt nádrengeteg eltakarta a rálátást a vízre, csak néha, messze bent bukkant fel egy-egy horgászstég, és balra a végeláthatatlan rét a kanyargós út mentén. Jó idő után megpillantottam az első, közel s távol egyetlen kerítést. Az üdülő volt, megérkeztem. Délben Nagyanyám kis lábaskában kihozta azt az ebédet, amit kettejük tányérjából összekotortak nekem, kikana-laztam a fűben az árok szélén. De jól esett! Az üdülő kertjébe bemenni idegennek tilos volt. Délután a zsebembe dugták a vacsorára valót, némi pénzt anyámtól is kaptam hajójegyre meg tejre, így megvolt az esteli étkezésem. Emlékszem, soha senki nem jött elélem, senki nem kísért ki. Messze volt a hajóállomás, vagy két kilométer, csak egy gyerek lábának volt semmi. Nyáron hosszúak a nappalok, még szürkület előtt sétáltam vissza a kihalt úton az üres révhöz, ahol akkor még egy bódé sem állt. Az a hét volt nekem a felhőtlen nyaralás, hiszen ott volt a tágas Balaton, a sziklás vízpart, a stég, túlhan a füves túloldal, és a víz: a Minden. Másnapra előkerültek a gyerekek az üdülőből, eltelt a nap. Sok is volt, elég is. Jó volt hazahajókázni estétájt, bámulni az új színeket, hallgatni az újfajta csendet, az estelit. Aztán egyedül ballag-tam a néma, falusias, világítatlan Balatonfüreden bérelt ágyam felé! Egy kerthelyiségből ki-áradt a fény és a zene, hazáig kísért. Majdnem táncra perdültem az utcán.

2010. szeptember 6.

Van egy úgynevezett borotválkozó kerek, nagyító tüköröm, ami egy nőnek is szükséges bizo-nyos kor után, hiszen annyi felesleges dolog türemkedik ki a testén. Az arcán is. Kellemetlen? Nem. Mazochista kedvteléssel nézegetem olykor a szaporodó ráncaimat, a széteső arcvoná-saimat, a laza húspárnákat az árkok mentén, az öregedés lassú, de tüzetes szemmel észre-vehető tanúit. Milyen hosszú és alapos az út az elmúlás felé! Hogy megszokható legyen? Hetek múlva, ha aprólékos figyelemmel újból alaposan belenézel, hogy a tükörképedet vizsgálod, hiszen van ott tennivaló, megint látod a változást!

Bármilyen furcsa, szeretem ezt a képet. Bár amikor magamra gondolok valamiféle átlagos, valós helyzetben, soha nem ezt látom, hanem fiatal éneket, azt, amit hajdan mások is szívesen néztek. No, itt a bökkenő! Hogy mit látnak mások?

Mit láttam nagyanyámon? Valami ilyesmit, mint a tükörben. Anyámon? Rajta a halál nyomát. Ő olyan fiatalon ment el!

2010. szeptember 10.

Magam is meglepődtem, mennyire megtöltődtem érzellemmel azon telefoni mondatom után, hogy „Éld bele magad abba az új helyzetbe, hogy van egy nővéred, nekem meg van egy húgom.”! Hát fantasztikus! Kiesett valahol 60 esztendő.

Legelső élményemben Ági másfél éves lehetett, Maglódon nyaraltunk, Apámék engem is magukkal vittek - pesztonkának. Esténként, amikor kiskölyök Laci öcsém már elaludt, és Ági is a kiságyban, eltéve másnapra, Apámék elmentek kártyázni a szomszédba. Akkor esett az a szörnyű eset, hogy elaludtam. Éjfél táján vetődtek haza, engem meg nyilván elnyomott a buzgóság a két alvó gyerek mellett. Igen ám, de a nyitott ablakon betévedt egy macska, és alvóhelyül Ági baba hasát választotta. Mama örült sikongatására a macska megkergült, nem

lehetett elkapni, sem kikergetni, csak a fél falu ijedt fel édes álmából, és én kaptam a szidást. Nem tudom, melyiket utáltam jobban, a macskát-e vagy Ágit?

No, Ági húgommal akkor találkoztam legközelebb, amikor egyetemista koromban Apáméknál laktam vagy másfél esztendeig. Más megoldás nem volt, Ágival aludtam egy ágyban. Különbösen nem tartottam számon szegény gyereket, csak amikor beljebb kellett lökdösni, és mellé kellett bújni. Tízéves nyafka prücsök volt. Mama állandó feddése ellenére sem foglalkoztam vele, mert untam. Nem tudtam mit kezdeni vele, és inkább nem vettem róla tudomást.

Már felnőtt korunkban családi temetéseken találkoztunk. Volt egy dús esztendő: Apám, utána Laci öcsém és a felesége sorban egymás után mentek el. Ágit aztán vagy 20 éve láttam utoljára Apu hagyatéki tárgyalásán. A zsebéből aranyos figurákat szedett elő. Sókerámiák voltak, mintának csinálta mint bedolgozó. Ámulva vettem észre, hogy ő is örökölte apánk kezűgyességét, de ezek után is elfelejtettem. Semmi képzetem nincs róla. Az emlékeim között sem vájkáltam utána soha, mert nem érdekelt. Egy nagydarab nő, ha utánaszámolok, a hatvanhoz közeledik, van két gyereke, akik kábé az enyémmel egyidősek, a férjétől külön él valahol. De hol? Kivel? Mivel tölti az idejét? Mit csinál?

Vele való viszonyomat jelképezi az a kicsiny tulipán a kicsiny cserépben, amit a 10. születésnapjára vettem, végighurcoltam a programjaimon meg a városon, s mire hazaértem vele, már csak egy szár maradt néhány kókadt bibével, a szirmok halottan feküdtek a rózsaszínbe csomagolt apró cserép földjén. Vajon mit gondolt akkor? Vajon rosszul esett neki? Nem tudom, akkor az sem érdekelt.

Az interneten jelentkezett Kálmánnál, én meg felhívtam telefonon. És ez a kábé 15 percnyi beszélgetés kiforgatott. Mintha mindent tudna rólam, én is róla, a szavak egyértelműen a családi készletből valók, a humorunk is, fogjuk az adást, és azt kérdelem magamtól, ennyire élnek a közös gének, még az érzelmeket is árnyalják?

- Heuréka! Chrü! Hallasz engem? Lett egy testvérem! -

- Ne kiabálj! Még azt hihetem, hogy nem véletlen! -

- De Chrü, a véletleneket nem én rendezem! Fent rendezik! Én csak arra születtem, hogy csodáljam a nemvéletlen véletleneket. Tudom, tudom, ne beszéljek előre. Oké. Az a jelenet később következik. Most csak hazaérkeztem, és megpróbálom beleélni magam az új, illetve régi-új helyzetbe. -

2010. szeptember 22.

Szűk, ódon utca, frissen festett napsárga falak, barna, lakkozott ablakkeretek, az úton fehér, csillámló zúzott kő, és a kövek között arany ékszerek, porcelán nefelejcskek, zománcos kicsi piros szívek, babák, apró vekkerek, mindenféle bizsu és értékes lom, amit egy ember szórt szét: „aki akarja, vigye!” - felkiáltással. Hosszú, vékony mezítelen lábszára felett feltűrt kék halásznadrág, a haja vállig érő, mint a Volponében, pedig nem a Major Tamás, hanem a Gobbi Hilda. Pengve-csilingelve peregtek ujjai közül az apró pénzdarabok, és megálltak a fehér, fényes kövek között. Bámultam némán, mint szórja szét kincseit, és képek idéződtek fel az emlékezetemben, a soha nem feledhető alakítások, a III. Richárd, a Chaillot bolondja, a Csirkefej, az Imposztor, csak épp a szerepek neve nem jutott az eszembe, és kínlódtam a pocskék memóriámmal. Mondta, szívesen segít, hogy visszanyerjem az emlékezetemet. Nem említette, miért, talán szívességből, vagy talán mert megérdemlem. Felajánlotta, magával visz, ha akarom. Szibériába megy, ahol a szellemek élnek, mutatta a térképen is, hová. Pörköldött szélű, véres kis cseppek voltak fehér papíron. „Velem jöhetsz, az ágyamban alhatsz, kincseim

is tiéid lehetnek, ha kell.” - mondta, és megijedtem: „És a sebed?” „Áh! Nem számít!” tépte fel ingét, és láttam mellén a kötést, az átvérzett gézt, és felvillanni a mellét is. Felszisszentem, és elhatároztam, igen, vele megyek, és ápolom. És közben rájöttem, körülöttünk egy másik Világ van, a többi csak Emlékezés, és hogy már nekem sincs helyem itt. Rábólintottam, hogy vele tartok, oda, ahol a régi, nagy szellemek élnek, akik tudnak valamit. Titkokat. És éreztem, hogy mindent megteszek, amit akar, és azt, hogy az engedelmesség felelősség nélküli könnyűséggel ajándékoz meg.

Szimbólum. Álom. A tehetség a szépségnél is fontosabb.

Az ágy szélén ülve megnyugodtam, hogy majd tőle megkapom azon a véres szélű tanyán, ahová tán már meg is érkeztünk.

Szimbólum? Álom? Major Tamás? Gobbi Hilda? A Nagymesterek? Fantázia vagy emlékezés? Mi játszódik le itt írás közben?

2010. október 17.

Az a valaki, akiről írni akarok, nagyon hasonlít rám. Az összetévesztésig. Épp erről van szó. Hasonlít, mégsem én. Valaki, akivé változott az idők folyamán. Most épp azért fogott neki az írásnak, hogy tisztázza azokat a dolgokat, amelyek az azonosság bélyegeinek megváltozásaival, olykor eltűnéseivel vannak kapcsolatban.

Ráadásul nem csak róla akarok írni, hanem még egy emberről, akinek az azonossági bélyegei szintén nagyon megváltoztak. Egy kapcsolatról tehát, amely kapcsolat is megváltozott nyilván, s ez óriási csalódásokkal járt. Ha mind a két személy gondolataiba, érzelmeibe, lelkébe bele tudnám élni magam, ha a kapcsolat megváltozásának okát nem mindig a másokban keresném, hanem a törvény rendje szerint való változásnak, sikerülne talán a dolgokat elfogulatlanul visszapergetni!

Eddig a kérdésfelvetés. A bevezető magyarázkodás körülményességén lemérhető a gyávaság az igazi nekiinduláshoz. Most azonban el kell indulni a konkrétum felé. Először is meg kell ismerni a személyeket.

Az egyik az a valamikori én, a másik annak a tanára volt a középiskolában.

Az „én” világ életében hajlamos volt túlzásokba esni. Szertelenségét nyesegették, és szigorúan kötelességtudásra nevelték. Tetteinek a mindenhol mindenképp megfelelés volt a mozgatóereje. Olykor lázadozott, a kis lázadásokat leverte a szülői hatalom, a nagyokat keresztül-vitte tűzön-vízen, mert a szabadságszeretete hajtotta győzelemre. Ő volt a nagyravágyó feketerigó, legalábbis a génjeiben ezt hordozta, a sikeres jövő esélyét pedig állandóan hallotta a szülői házban. Meg is ragadt benne.

Ott kezdődött, hogy túlon túl bezártnak érezte az otthoni határokat. Másra törekedett már kamaszként. Mire? Igazából nem volt előtte ideál. Az olvasmányai meg a mindenkori tanárai táplálták vágyait, és azok a fiúk, akiktől elleshetett valamit, ami más, több, érzékelhetően magasabb, mint az, ahol leélte az első tizennyolc évét.

Dr. Karnay Violetta, nyolcadikos magyar tanárnője beajánlotta Gulácsy Irénnel, leánykori báli élményeinek traktációival, a fiakkeres-lovas utazásokkal, a békebeli polgári ízlés szellemvilágával és a magasra repülés vágyával. Elleste az írásképet, a „gyöngybetűt”, meg ami mögöttük lappangott: a lebegő kacskaringóira vágyott, amelyeket Viola néni a táblára rajzolt nagy lendülettel. Aztán Piroska néni a zsidó táborból menekült német-tanárnő látott benne érdemes magvakat, és boldogan tanította volna óradíj nélkül is, mert szerette a fogékonyságát.

Tőle tanulta az áhítatot, ha egy verset vesz az ember a kezébe, és a német szavak között botladozva mély nyomot hagytak benne azok az érzelmi viharok, amelyek átvonultak felettük a könnyekbe fúló órákon a tintapecsétes asztal mellett. Tőle tanulta az elnéző jóakaratot másokkal szemben. Komoly szellemi mankója volt a Szabó Ervin könyvtár, ahová buzgón eljárt, hogy a tankönyvei apróbetűs, ajánlott irodalmát kérje ki, hiszen otthon a Zilahy összes piroskötésű sorozata volt az egyetlen könyvkínálat. Aztán a Szabadegyetem, ahol mohón itta Homéroszt, az Ókori Keletet, irodalmat, műtörténetet, és Devecseri Gábort, aki rajongásának egyik első áldozata volt. Tény, hogy Homérosz-ügyben belőle élt az ELTÉ-n is, nem rosszul.

Ám a világ látásának, az igényeinek, az életformának mintáját Jutka néni hozta, aki átvette az utolsó hónapok művészettörténet óráit a gim IV. osztályában az imádott Tálasi Anikó nénitől, és igencsak meghódított mindenkit az első órán. Az olasz Quattrocento-ról mesélt, és a 18 éves idétlen lányok elájultak attól a sok csodától, amit ez a nő eléjük tárt.

Az „én” pedig kapva kapott az új, imádható ideálon, s nekiállt meghódítani.

Ráadásul kiderült, a Szépirodalmi Kiadó kergette a mi gimnáziumunkig 56 miatt, s a csacska kérdésre adott flegma vallomása után: „Igen, én minden írófélét ismerek” tökéletesen bele kellett szeretni. Devecseri miatt is, hátha róla meg lehetne tudni tőle ezt-azt. Szóval muszáj volt felnézni rá.

Julival kitudtuk a címét, és a vélt névnapján egy csokor hóvirággal felcsöngettünk hozzá, de az előszobánál nem jutottunk beljebb, így is elájultunk a modern úri lépcsőházon. Napközben állandóan a tanári körül ólálkodtunk, hátha megpillanthatjuk, és közben persze oltárian kiröhögtük a feltehetően csomagból kapott élénk füzöld ballonjában. Juli után nekem is sikerült rávennem, hogy üljünk be valahová iskola után egy kávéra, ám a félnökségem és a butaságom elsöpörte a várható szép perceket: nagyokat hallgattam. Később szépítettem: a pályaválasztási felmérő tesztről hajlandó volt gyalogolni velem hazafelé a Váci úton. Estébe nyúlt a séta, rengeteget beszélgettünk, miközben tele voltam szorongással, mert alig értettem a nagyon elvont értelmiségi szövegét, pedig csak magáról mesélt. Később kiderült, értetlenségem egyáltalán nem volt észrevehető, jól igyekeztem tehát. Idővel, az élete is szóba került, a szerelmei, a szeretői (ismerős nevek hangoztak, és én szédültem e magasságoktól!), megtanultam tőle az ún. képes beszédet, a szókincs sziporkáit, a levegőben lebegő szavakat, amelyek által a takarni szánt mondandókat ködösíteni lehet. Mindenáron a magamévá akartam tenni ezt a beszéd- és gondolkodási stílust, mint belépőt abba a világba, hiszen bizonyára ez az érintkezési forma járja arrafelé, amelyben én is élni akarok.

Sokszor üldögéltünk különféle presszókban, és csak sokkal később értettem meg a félelmét, nehogy meglássanak bennünket együtt. Akkor a presszó frivolságára gondoltam. De hát miért? Édesapámmal havonta üldögéltünk ilyen helyeken, amikor az apanázsért mentem, és beültünk ilyen-olyan presszókba, ahol drága nasikat lehetett enni, amit anyám nem engedhetett meg a háztartási pénzből.

Amikor az osztályba behozta az akkor induló Nagyvilágot, még inkább kapaszkodtam belé. Nem hiába. Tőle kaptam az olvasnivalókat, az iskolákban nem tanácsos nyugati irodalmat: Dürrenmatt-ot, Camus-t, Sartre-ot, és mindent faltam azzal a máig ható intelmével, hogy „Mindig legyen saját véleményed a művészi alkotásokról, és tudd azt meg is védeni! Az indoklásod legyen egyéni és meggyőző!” Sokfelé elkísértem, mert szabadegyetemi órákat is tartott különféle kultúr intézményekben. Feltűnt, mennyire nem rajongják körül úgy, mint az osztály és én. Vajon miért? A modora miatt. Lekezelő volt. Nagyképű. Néha szorongtam, hogy tán nem jól látom. Lassanként lekoptak rólam az elfogultságok. Mégis vonzott. Bizonyára elsősorban az, amit képviselt! De mi is volt az? Valami egészen más légkör, mint amiben akkor éltem. Olyan témákat beszélünk meg, ami otthon nem volt téma, vagy egyenesen tabu volt. Politika? Az is. 56 engem egészen másképp rázott meg, mint őt, az ő családjá polgári-

értelmiségei szabadgondolkodó volt, mi az un. elit proletárok életét éltünk, nem álltunk „másik” oldalon, csak berzenkedtünk sok minden ellen, amiben élni kényszerültünk, és az élet sem ment könnyen. Juditnál a pénz azért volt, hogy legyen mit elkölteni, nálunk gondok voltak a fillérek is. Mifelénk nem akarták megváltoztatni a rendszert, sem Piroska néni, sem a zongoratanárnőm, Rózsi néni, aki Sztálin halálakor gyászba öltözött. Voltak dolgok és emberek, akiken csodálkoztam, de elfogadtam, mint általában mindent. Mert nem ismertem mást. Egyedül a szabadságom korlátozását nem tűrtem, és sokat dühöngtem az anyai szigor képében feltűnő pórázom hosszán, de ezek sem voltak megfogalmazottak. Mégis minden valahogy egybe vágott Judit nézeteivel, akit akkor már tegezhettem, de valamiféle ködös egybeesés volt mindez.

Anyám nagyon rossz szemmel nézte elmaradásaimat, nem tartotta normálisnak a rajongásomat. „Ne cipeld a táskáját! Hallom, úgy mész mellette, mintha a samesza lennél!” Összehívta a családi tanácsot, mert Juditot lesbikusnak vélte, és engem meg féltett. Később kiderült, a kapcsolatunkról mások is így vélekedtek. Egyetem után abba az intézetbe kerültem általa, ahol ő dolgozott azelőtt, s ez volt számomra a karrier egyetlen elfogadható útja, a világ netovábbja, büszkeségem dagadt, igaz, egészen addig, amíg nem kellett teljesítenem. Ott kezdtem el vért izzadva okosnak látszani. A tudás látszat-könnyedségét egy életen át tulajdonképpen kiművészkedtem magamból. Szemközt hazudtam a tükörképemnek is, és nem akartam rájönni az igazságra. De ez egy másik téma. No, az Intézetben kérdezett rá egyszer egy kollegina, az okos és nagyképű párttitkárnő, hogy mit tudok Judit lesbikus voltáról. „Hiszen te jól ismered, feljársz hozzájuk!” Naivitásomban teljesen meglepődtem a nyílt és jól célzottan tervezett kérdésen. Átsuhant rajtam, miért épp tőlem kérdi? És már akkor éreztem, milyen bután és milyen rosszul reagáltam, de tán ma is kínosan elpirulnék, ha nekem szegeznének egy ilyen kérdést. A hárító válasszal nyilván azt nyújtottam, amit a nő várt, és sajnáltam, hogy kiszolgáltattam Juditot a szóbeszédnek. Holott Juditnak ott volt a család, a férje, a gyerekei, a mama, az otthona, ahová beengedett, ahol szűkös egyetemista éveimben a hétvégéket töltöttem, és ott volt Göd, ahol nyaraltam. A család fogadott gyerekévé váltam, és nagyon hálás voltam.

Neki mit jelentett mindez? Azt a fajta szeretetet, ami feltétel nélküli, ahol ő az irányító, s amit nem kapott meg talán sem otthon, sem a munkahelyén. Valami kielégítetlenség nyomasztotta, amit velem kompenzált. Máig nem értem, nyugdíjazása után miért nem írta meg a Kiadó történetét? Sokféle feltételezés lappang bennem: talán nem voltak egymással megelégedve? Elszórt morzsák csevegnek erről. Én meg elájultam a büszkeségtől, amikor lektori javításra olykor átengedett nekem néhány oldalt egy író kiadásra készülő munkájából, s így bepillantást engedett a szent területekre.

Megőrültem Judit körbepolcozott lakása tengernyi könyvétől a nálunk vitrindíszként pirosan villogó Zilahy Összes után, és repkedtem, hogy kikerülhettem végre abból a szorító kispolgári elvárástömkelegből, amitől kamaszkoromban szenvedtem, a kisigényű műveletlenségtől, de leginkább a szorosra fogott gyeplőtől. Kata barátnémmal tizenéves korunk óta ezek ellen berzenkedtünk már a hazugságainkkal is, amikor vasárnaponként a templom előtt találkoztunk, és mise helyett sétáltunk. Olyankor nagyokat lázadoztunk elsősorban szüleink gondolkodása ellen. Juditéknál igazoltnak láttam ezeket a lázongásokat.

Ez a felszabadultság-élmény segített abban, hogy egy váratlan lehetőségbe kapaszkodva elköltözzek Anyámtól. Így kerültem Apámékhoz, ahol a kutya se kérte számon, mikor jövök haza, csak a mosogatást, a takarítást végezzem el. Apám amúgy is sokkal szabadosabb és gondtalanabb életvitеле közelebb állt ahhoz, amit szívem szerint elfogadhatónak tartottam.

Ráadásul akkoriban, boldog egyetemi éveim alatt éltem meg első nagy szerelmemet, ami szintén egyfajta gúzsakötést jelentett. Ő nem vállalhatta érzelmeit a világ előtt, nekem meg

maga a tébolyító mennyország, de egyben nyomasztó érzelmi fogság volt. Nem tudtam felszabadultan átélni. Neki ez a ferde kapcsolat szabad, kényelmes és jó volt, a választás joga, tehát a döntés joga is az övé, én nem választhatok, csak őt, úgy, ahogy van. Hozzá voltam szíjazva. A vágyam és a szerelmem nem engedett el, pedig éreztem, mennyire méltatlan a helyzetem, a bujkálások, a ritka együttlét, a kielégítetlen vágyak, az állandó igazodás kiborítottak, és nem látszott, hogy valaha beteljesülhet ez a kapcsolat. Lead-e a szabadságigényéből annyit, amennyit tőlem elvárt? Vállal-e valaha? Nos, semmit nem ígért, ezzel nem vádolhatom. Másfajta rabságba kerültem, de rabságba. És ezeket Jutka végigélte velem. Nem, segíteni nem segített, de mit is tehetett volna? Én meg beértem a hümmögésekkel.

Nos, Róla ennyit. Bár tudnám olyan mélyre ásnom, hogy holtig elő se jöjjön! Majd akkor elszámolok róla magammal...

Az életet végül is valójában nem az egyetemen a professzoroktól tanultam, hanem a kapcsolataimon keresztül. Általuk tanultam meg a világot. Mint vénségemre kiderült, jobban kellett volna tanulnom, és ki kellett volna nyitnom a szememet!

A szerelem és a rajongás, az idol-imádás mellett akkor égtem még a barátság tüzeiben is. Pipi egy harmadik világot jelentett a számomra. Megértette másik két szférám viharos létezését, és olyannak fogadott el, amilyen voltam. Azóta nagyon kevés hasonló mértékű szeretettel találkoztam. Ő olyan világ volt a számomra, amelyben nem voltak miértek, amelyben lubickolni lehetett feltételek és gátlások nélkül. Talán nem érdemltem meg, mert igen korán elveszítettem.

A szerelmet? Kihevertem. Rendezni társadalmi létemet gyorsan férjhez mentem. Nem szeretet nélkül, de több volt bennem a bálványimádás, mint a szerelem. Ő hozta el számomra a félelmet, amely hasonlított az anyai-nagyanyai házban belém oltott elvárásoktól való berzenkedéshez, s amelyet Jutka segítségével sikerült elfelejtenem.

És Bandi volt az, aki hangosan megfogalmazta a bennem is gyülekező ellenérzéseket Jutkával kapcsolatban: „Stupid egy nő.” Ennyi. Volt min tűnődnöm, volt mit helyretennem. Ha lett volna rá időm. Bandi száz százalékig lefoglalt. A feladat, hogy elfogadtassam magamat vele, hogy tudomásul vegye a létezésem, és azzal, hogy belekerült az életembe, megszűnt szinte minden, ami addig volt. Pipi is eltűnt. Maradt helyette a harc. És eltűnt Jutka is. Miért?

Hiányzott, sokat köszönhettem neki, én nem tartottam stupidnak. Felnagyítódtak a hibái, kétségtelen, eltűnt belőlem a rajongás. Talán a feltétlen hódolat hiányát szeretethiánynak érezte? Sértettség bujkált benne, amikor néhány év múlva újból találkoztunk? Később is karcos maradt, én meg egyre tüskésebb. Már nem hallgattam, már vitakoztam, aztán könnyörtelenül megmondtam a véleményemet. Mégis szükségem volt az olykor elnéző szeretetére, bár apránként vastagodott a közöttünk emelkedő elhallgatások fala.

(Érdekes: Pipivel is néhány év múltán találkoztunk újra. Addigra ő eltemette Bandit magában, és mi a barátságunkat ott folytattuk, ahol abbahagytuk, ha nem melegebb vonzalommal. A Pipivel való kapcsolatunkat is többen lesbikusnak nézték. Az emberek ilyenek? Szeretik a maguk mocskába vonszolni azt, ami a számukra érthetetlen? Nem értik a hatalmas szenvedélyeket két ember között?)

Amikor komolyan kezdtem az írással foglalkozni, amikor szükségem volt a kimondhatatlant helyettesítő leírt szavak védelmére, és szükségem volt idegen szemekre, majdnem leomlott ez a fal. Judit az „íróságomat” mint olvasó felvállalta. Anno az első kísérletemet is ő vitte el Hegedűs Gézához, aki biztatott. A dolog akkor, egyetemista koromban abbamaradt. Egyetem után jöttek a nehéz esztendő, és Bandi mellett az írás egy időre elfelejtődött. Az agyam és aktivitásom Bandinak lett alávetve. De később a lázadásom egyik eszköze az írás lett. Bandi „nem értett”, így védekezett az ellen, hogy méltassa a dolgaimat. Magamra maradtam, csak Judit egyetlen olvasói tekintetét érezhettem bázisként magam mögött.

Máig kísért, a kétely: vajon értett-e ahhoz, hogy megítéljen? Bár nem ítelt meg sohasem. Sem ő, sem más. Az ilyen-olyan biztatások, szóbeli gyámolítások vajon nem udvarias kibokázások voltak-e, hogy ne kelljen a szemembe mondani az ítéletet, hogy rossz, hogy dilettáns amit csinálok? Nem tudom máig sem. Tény, hogy gyakorlatilag sem ő, sem senki más nem segített. Mit ne csináljak, mit hogyan írjak, mi az, ami nem jó, mi az, ami jó, vigyem-e kiadóhoz, vagy húzzam le a vécén. Nem! Ilyes komoly rámgfigyelés sem Judittól, sem dr. Czimertől, sem Schwajdától, Fodor Gézától, Spirótól és a sok, magamat rájuk tukmáló szerencsétlen áldozatomtól nem telt. Csak a félrebeszélések, a vállveregetések. Lázár Ervin boldogságos sikolya még a felszínre dobott egy lélegzetvételnyi percre, de az avatásom elmaradt.

Nyugdíjba vonulása után talán Juditban is felmerültek az önmagával szembeni kétségek. Ezért nem írta meg a Kiadó történetét? Ezért süllyedt depressziós letargiába? Ezért kapaszkodott a családjába? Kiestem az életéből, ő meg az enyémből. Amikor cudarul magamra maradtam, szívesen vettem volna némi gyengéd érdeklődést, de csak a panaszait hallgathattam.

Hogy is van ez? A kor, az öregedés, az öregedéstől való félelem, vagy az öregség, a halál közelsége valamiféle védekező állást épít ki az emberben, és közben nem veszi észre, hogy időnként lekopik róla egy darabka? A személyiségéből. Romosodik. Vannak világos pillanatok, amikor meglátja a hiányzó támfalakat, de siet elfelejteni, és inkább legyint: mit érdekel? Lekopott, hát lekopott. Mit is kezdhethék én a régi, ifjonc önmagammal? És az ember beszűkül. Mint Loli, akiből kihalóban a kíváncsiság, még őrzi gondolkodóképessége foszlányait, kapaszkodik elméje vélt szabadságába, ám igazán testi bajai a legfontosabbak, csak azokkal képes foglalkozni. Judit a családját tolja előtérbe, hogy mögötte ne látsszék az érdektelensége. Ahogy mondani szoktam: Ül, mint pók a hálójában, és lesi, rányitja-e az ajtót valamelyik családtagja, de maga nem néz utánuk. Kivár, les, tesztel és mérlegel. A szervezet pedig lassan fejet hajt a lélek elszürküléséhez, ráadásul be is segít, az ember elveszíti a rugalmasságát, azzal a járóképességét, az érdektelenséggel a hallását, a látását stb. Kata is csorbul. Ő küzd a mobilitásért, bár szenved minden lépésnél, de kárpótolja magát egyfajta mániával, amit csökönyösen hajt: hogy nélküle nem megy tovább az élet az Alapnál, vagy fordítva: nem tud élni az Alap nélkül, nincs mibe kapaszkodnia.

Igen, így veszítjük el magunkat 60, 70, 80 év felett. És ezért fogtam ehhez az íráshoz: rendbe akartam tenni a gondolataimat, hogy ne vádaskodjak a levegőbe. Amikor Judit engem kárhoztat kaján szeretetlenséggel, én Juditot érzem kihátrálni a gondjaimból. Az írásaimmal szembeni érdektelenségét nagyon is mellre szívom, és bosszúsan azt találom gondolni, hogy az ember 18 és 68 éves kora között megél sok mindent, még azt is, hogy átalakul. No, így lesz a tanárom iránti rajongásból - megvetés, ám a jólneveltségen túl a szájalom sem engedi, hogy eleresszem a kezét.

Úristen! Mi kell ahhoz, hogy öregségére ép maradjon az ember?

Lehet, hogy már én is rom vagyok? Csak nem veszem észre?

És ki mondja majd meg nekem azt, amit én sem lennék képes másnak a szemébe mondani?

Micsoda csapda!

2010. október 27.

- Gyönyörűséges dodonai almafám, mit üzensz lehullani nem akaró, harsányzöld lomboddal?
- kérdeztem az Almafát a múlt héten. Már majdnem minden gyümölcsfám megkopaszodott, és lehetett permetezni, de ő még annyira sem haldoklik, hogy alóla a járdán sok elsőpörnivaló legyen. Csak nézem, és töröm a fejem.

Nem sokáig. Hamarosan megérkezett a válasz: - Anya! Útban van a második unokád... -

És megértettem az Almafát, meg azt is, miképp lehet végtelenül boldog az ember.

Mennyit szenvedett ez a lány, hogy Hanna testvérkét kapjon! És ez a nagy titoktartás! A legnagyobb hőstett, amit el tudok képzelni! Erre képtelen lennék, hát felnézek rá.

Süt a nap, a rádióból Peer Gynt zenéje szól, isteni szülő a hasamban, s az agyam folyton ott jár:

- Chrü! Igazán mesélhetnél! -

- Nem érek rá! - és elrepül.

Mint akinek kiszáradt a fantáziája, nem tudom elképzelni, miképp jön élni a gyermek? Honnan? Kinek a lelke készülődik? Ismerem-e?

Nincs válasz. Chrü eltűnt, hallgat. Ha nem néznék olykor táncoslevelű Almafámra, elfogna a kétkezes. Árnyéka itt zizeg a szőnyegen, mint kerek fényfoltokban vibráló vigasz. Chrü talán tényleg nem ér rá, bár nehezen tudom elképzelni, mi dolga lehet rajtam kívül? Hm...

Sokszor gondoltam arra mostanság, szívesen költöznék másik testbe. Amikor jött a hír Nórától Hanna világra készülődő testvéréről, azonnal bevillant, ő az talán, aki majd én leszek. Mint Ilonám vitte a lelkét a dédunokájába, úgy vihetem én is. Emiatt ügködik hát Chrü, világos! És nem szól, nehogy megijedjek, hiszen a tény testem haláljövendője.

Nem kutatok hát megérzések után. Nem erőltetem a képzeletem. Nem lesem Chrü szavát. Várok.

Egész életemben vártam. Mi ez a néhány hét, hónap, nap?

2010. november 1.

Nemhiába az elmúlás ünnepe ez a nap. Ahogy közeledett, egyre üresebbnek éreztem magam. Mostanra tökéletesen lebegek a héjamban. Belül nincs semmi.

Sokat foglalkoztat, vajon miután elolvasta Ilonámról leírt történetemet, tényleg nem értette Judit? Tényleg érthetetlen, amit írok? Rossz érzés. Mit kezdenek akkor majd velem a gyerekeim, ha a kezükbe jut? Hiszen nagyon is nekik írtam. Okulásul. Hogy megszeressenek. Hogy emlékezzenek. Valami ilyes dologokért. Azután ráeszmélek, még apjuk dolgaiba sem nézett bele egyik sem, pedig lassan 20 éve halott. Miért gondolom akkor, hogy mindez nem kerül a szemébe?

Judit homályos szövege, hogy a szereplőknek nincs arcuk, a nevek nem köthetők semmilyen alakhoz, hogy nem ismeri annyira az életemet, hogy asszociálni tudna Ilonám történetéből... Ami persze azért számárság, mert Ilonának semmi köze a mostani életemhez, és így tovább, szóval a Judit véleménye arra a gondolatra is rávezet: talán nem az írásban van a hiba. Talán bizonyos kor felett az emberek elveszítik elméjük használhatóságát. Nehéz ezt leírni. Annál is inkább, mert nem tudom, én milyen ésszel rendelkezem majd tíz év múlva. Az ilyen elhülyülés lenézésre készíti az ifjabbakat. Nem, nem elnézésre! Én sem tudok elnézni! Aki csak ül, belebambul a tévébe, és várja, hogy rányissák az ajtót, hogy panaszkodhasson, és semmi nem érdekli saját magán kívül, az ilyen véget ér, elhülyül, és úgy kell neki!

... és most elátkoztam magam?...

Néha elfog a félelem. Talán nem véletlen, hogy tönkrement a laptop. Talán intő jel az internetre lépés, a kitárulkozás ellen. Hagyjam abba? Erre is megjön majd a válasz.

Szeretnék bezárulni egészen?

2010. november 10. - december 31.

GYÓNÁS UTOLSÓ KENET ELŐTT

Vallásos felhang nélkül használom az 'Utolsó kenet' katolikus szertartás definícióját, az utolsó kenet a Saját agónia természetes menetébe illik.

A 'gyónás' a bűnök számbavételének őszinte, hazugságmentes, nyers vallomását jelenti.

A 'bűn' a másik embernek gondolattal, szóval vagy/és cselekedettel való megbántása. A meghatározás igen hasonlít a Katekizmus szavaihoz, de hát hogyan is tudná másképp meghatározni a bűn fogalmát az, aki Európában nevelkedett? Történelmünk keresztény történelem, és szókészletünk keresztény szókészlet.

Maga a gyónás lelki feloldódást eredményez feloldozás és penitencia nélkül is! Elég a számbavétel. Vajon? Most meglátom. Gyötörnek az életem folyamán elkövetett vétkeim, bántásaim, indulataim és szégyeneim. Ezekről szeretnék megszabadulni. Valamennyire. Ezt teszi minden író ahogy látom.

A késztetést Bethlen Miklóstól kaptam, a 17. században élt művelt erdélyi főúrtól, aki meghódított Önéletírásával, amelyben leginkább a nyers őszinteséget tiszteltem, és azt, hogy nem várt felmentést, pedig cselekedeteit társadalmi kötelezettségei is indukálták. Én utóbbi mentségbe nem kapaszkodhatom. Példáját a következő oldalakon szeretném követni, ha nem is azzal a megrendítő erővel, mint tette volt ő, mert nem mérhetem sem személyemet, sem tehetségemet, sem tetteimet, sem azok súlyát az övével. Nyomába lépni a közös végső út felé való készülődés közelsége és a lelkiismeretem hajt. Ő fogságban írta visszaemlékezéseit, én a magam választotta magányban, ahol erős serkentőm a mardosó lelkiismeret.

Kiáltom fennen, hogy a Boldogság itt fészkel nagyfügedi házamban! Holott nem tudom behunyni a szememet a lelkem kavarta fekete, iszamos, dúlt képek előtt.

Itt módomban van az eszem fékezhetetlen ugrálásai után szaladó emlékezetemben felidézni a szégyellni való, elhessenteni való, elfelejtendő, de elfelejteni képtelen, újraéledő vétkeimet.

Itt lubickolok a Békességben, a lelkiismeretem nyugodtan szunnyad tovább, mert hazugságokba, vagy még rosszabb, különféle jelképekbe temetem a lelkiismeretemben feltámadó áldozatokat, miközben kínzó emlékek csápjai marnak belém.

Körülnézek Boldogságos Birodalmamban, és azt látom, magamra maradtam. Most tudom, azért, mert megérdemlem. Ítélet, melyet elfogadok. Igen, hiszen jóvátenni mit sem lehet már, de talán könyörületet kapok mea culpám után, és halványul a szégyenkezés, a jóvátehetetlenség mardosó tudata.

Igen. Ennyire önző vagyok. Pedig legelőször, ötletem első pillanatában nem mea culpának szántam tervemet, hanem leszámolásnak önmagammal.

Hát rajta! Vetkezz mezítelenre!

Próbáld meg a totális őszinteséget!

Hátha sikerül, hiszen az írás épp olyan próba, mint minden más tevékenység, mert nem kell a kitaposott út. Ha kísérletezel a kicsiny dolgoktól, a levesfőzéstől kezdve az anyag kipróbálásán át (faragás, gipszöntés, varrás stb.) a nagyobb dolgokig, például addig, mi történik, ha olyat teszel, ami tilos, ami nem illendő, kárhozatos, bűnös, akkor kísérletezz ne csak az őszinteséggel, hanem a bátorsággal is! Le mered-e írni, amit meg mertél tenni, mondani, kívánni, gondolni?

Angyalok harcát írom majd: az egyik angyal a lelkem, tudatom, szellemem, neveltetésem, hitem, a másik angyal a testem. Ebben a harcban sokakat sértettem meg, és sokak iszonyodtak el.

Ennyit bevezetőnek.

$$x + x + x + x$$

Kislány volt még, amikor a szerelem elkezdte foglalkoztatni a fantáziáját. Eleget olvasott róla. Egyelőre a szerelem arctalan volt, és minden este meglátogatta félálomban, elalvás előtt. Két alak állt egymással szemben egy szoba két végében, az egyik ő, a másik a szeretett férfi. Álltak és nézték egymás szemét, mosolyát, ismeretlen és láthatatlan arcát, miközben erotikus lassúsággal vetkőzni kezdtek. Hulltak a ruhadarabok, és ő csak a másik örömét látta. Hogy ki van a mosoly mögött, azt nem. Nem is volt kíváncsi rá. Amikor mindketten mezítelenek lettek, elindultak egymás felé. Itt ért véget a képzelet. Soha nem érték el egymást.

Kislány volt még, amikor arcot kapott a másik. Nem úgy, ahogy a képzelete rajzolta. Semmi vetkőzés, csak „egy fiú a házból”, egy gyönyörű, szőke, hullámos hajú, napbarnította, kék-szemű gimnazista srác, aki visszajárt a régi iskola udvarára focizni, és az ablakok tele voltak leányfejekkel. Mindenki szerelmes volt belé. Ő is persze. Izgatott lett, ahányszor a lépcsőházban összetalálkoztak, hát még, amikor a gangon játszott az unokatestvéreivel, és a fiú nem csak rájuk köszönt, olykor be is ült közéjük kártyázni! Több napra szóló szívdobogás és ábrándozás. Minden kislánynál így kezdődik, és minden kislány hamarosan rájön, hogy ezzel az úgynevezett szerelemmel együtt betört hozzá a féltékenység is. A srác elérhetetlen magasságban állt felette: gimnazista! Felettük is lakott a harmadikon. Egyszer azt látta, hogy egy szép, szőke nő előtt résnyire nyílt a lakásajtó, a srác barna karja kinyúlt, és behúzta a szép, szőke nőt. Ő széttárt karokkal hanyatt omolt a konyhakövön, és hangosan zokogott.

A házból való srác helyét idővel elfoglalták mások, de az esteli, álomelőtti képzelet vetkőző tárgya arctalan maradt. Eszébe sem jutott, hogy azoknak testük is van. A saját teste sem jutott az eszébe másként, mint képzeletbeli, szeretetteli felajánlás. Hogy ez mennyire messze volt a valóságtól, azt akkor tudta meg, amikor a vonzódását viszonozták.

$$x + x + x + x$$

Az a fiú 15 éves volt. Nem szép, sem olyan klassz filmszínészpofa, mint az első a házból, de gyönyörűen hegedült. Részt vett a nyilvános zongoravizsgán, ami minden évben gyötrő kínként végignyúzta a nyári szünidő elejét, nem volt más heteken át, csak a fővő izgalom, lábretegés és hasmenés, míg le nem zajlott. A műsor színesítésére a hegedűtanár bácsi elküldte egy-két menő diákját. Azzal a gyerekekkel a próbákön ismerkedtek össze, aztán randevút beszéltek meg. Az első randevú! Valamennyi izgalom, szívdobogás, ám a megbeszélt helyen senki. Enyhe csalódással fordult vissza, amikor a háta mögött hirtelen felbukkant néhány duhaj biciklista, köztük a hegedűs gyerek. Hamarosan ketten maradtak. Kisétáltak a Népligetbe. Ott karolta át a fiú a derekát. Megdermedt az érintéstől. Ezt nem! - tiltakozott, - Nem! És hosszú, okos mondatokban előadta indoklását. Volt benne szó a bűnről, a vallásról, még Szűz Máriáról is, és már szaladt volna elfele, de valami meggondolásból mégis megengedte, hogy a fiú hazakísérje, és fogja a kezét az úton.

Már nem is gondolt a fiúra, a szüleivel battyogott valamelyik környező utcán, és egyszer csak felbukkant az örült biciklis. Járdáról le, járdára fel ugratva hívta fel magára a figyelmet, és a szülei háta mögött jelbeszéddel megegyeztek a következő randevúban. Élvezte a jelenetet.

Mintha egy gyönyörű, romantikus film szereplője lenne. Csakhogy az volt az a randevú, amelyikre aztán nem ment el. Az első átverés. Többé nem találkoztak, véletlenül sem. Nyilván a fiú sem kereste őt.

x + x + x + x

Újabb lángolások lobbantak és hunytak ki, akkoriban így mondták: tetszik nekem. Hát voltak néhányan, kik ideig-óráig tetszettek neki. Elmúltak. Aztán megrezdült a teste is. Ekkor járta az utolsó évet az általánosban, a férfi 26 éves volt, két gyerekkel, feleséggel, amúgy kultúros az apja munkahelyén, egy ávéház laktanyában. Sokszor bejárt az apjához a pici nyomda jószágú műhelyébe, és gyönyörködött a kőrajzokban. Ott találkoztak össze. A farsangi bál műsorában pedig zongorázott. Irtóra utálta ezeket a szerepléseket, nem tudta lebeszélni a szüleit, hogy időnként felhajtsák valamilyen pódiumra. Akkor ott, a jelenésére várva érezte a kékszemű kultúros együttérző izgalmát, a lehetét a nyakán a függöny mögötti szűk helyen, aztán a remény, talán felkéri táncolni, de csak csodálhatta, amint a feleségével suhanva körbekerülőztek az irdatlan termen. A fordulónál mindig találkozott a tekintetük. Ez is elég volt. Sok is.

Ojjé! Gyönyörű romantika! Téma az álmoknak, a felnőtté válás vágyakkal telt kínjainak. És arcot kapott végre a Szerelem.

Egyszer, a laktanyában jártakor a férfi meghívta a kultúrterembe mozielőadásra. Apja elengedte. Szédült várakozás, sötét nézőtér, a Bagdadi tolvaj színes, kalandos története, és ők egymás mellett. Érezte az illatát, a karját, és hagyta, hogy megfogja a kezét. Borzasztó volt, amikor a vetítés végén felgyulladtak a fények, és érezte, az arca nem csak a kalandos mese-filmtől lázasan vörös, hanem a férfitől is, ám nem bánta a rájuk kacsintó katonatekinteteket sem. Hazáig gyalog mentek úttalan ösvényeken a villamossínek és a gyárak kőfalai között, minduntalan félre kellett állni, ha mögöttük csörömpölve közeledett a szerelvény. Beszélgettek. Még mindig fogta a kezét. Az az út maga volt a tökéletes boldogság. Randevút beszéltek meg, amiről már akkor tudta, hogy nem megy el, nem teheti. Gyerekfejjel szétzilálni egy családot? Még vallásos volt.

A mártíromság messziről sem merült fel benne, de a szenvedése igazi volt. Nem tudta feledni a férfit, és amikor meglátogatta az apját a nyomdában, imádkozott, bár ne akadnának össze! A történet 1956 tavaszán kezdődött, és azon a tavaszon maradt abba. Októberben rettegett: mi történhetett vele? Annyi rémes hír jutott el hozzá! Az apja azt hazudta, disszidált. Egy pillanatig sem hitte el. Évekig kereste mindenütt. Meglegyintették újabb érzelmek, de ezt befejezetlennek érezte, és vágyott utána. Ahányszor Katával a vasárnapi mise helyett kísértáltak a Dunaparra, s még azután is, a gimnázium ateizmus felé terelődött éveiben őt kereste mindenütt, minden utcai forgatagban. Akkor derült ki számára, mennyi hasonló hát, fejforma, hajsza, arcél van...

Ez a Kosáryné-féle bakfisregény akkori életét éveken át betöltötte.

1960-ban kezdődött az egyetem. A bandával május elsejéig mentek. Nem volt muszáj, ám valahol mélyen, megfogalmazatlanul valami sejtés hajtotta a tömegbe. Egész délelőtt kereste a milliom ember között, aztán feladta. Tűt a kazalban! Levált a bandáról, egymaga ballagott hazafelé az édesapjáiékhöz, ahol akkor lakott. Ráérősen kerülgette az embereket, gondolatlanul és csalódottan. Hátról halkán a nevére szólították, és valaki megérintette a vállát. Ő volt!

Csodák nem történnek véletlenül, csak úgy! Esélyt kapott, hogy megváltoztassa az életét, és kimásszon az akkor már szorító kapcsolatából? De hogyan és minek? Hiszen ennek is ott a

családja! Cél és célzatosság nélkül beszélgettek, megint nagyot gyalogoltak, és végre szavakba foglalták régi érzéseiket, amelyek mintha meg is elevenedtek volna. Most is maga előtt látja a kedves pillantású sötétkék szemeket a mély árnyékokkal, a hosszú szempillákat, érzi a figyelmét, amint gyerekes szövegeit hallgatja, és máig tiszteli a tartását és fegyelmét, hogy kísérletet sem tett visszaélni a lány láthatóan felújuló rajongásával. Amikor elbúcsúztak, még nem tudta igazán, mit akar, de határtalanul örült a csodának, és úgy rontott be a lakásba, mint egy örült. Az apja ott ült szokott helyén az ablak mélyedésében a festőállvány előtt. A válla fölött kukkantott ki az ablakon: a férfi még mindig ott állt a túloldalon, és felfelé nézett. Akkor pattant fel a bátyja: „Nős emberrel nem kezdhetsz ki!”, és elvágatott. Vissza kellett volna tartania, de nem mozdult. Nem mert ellenkezni Sanyi erkölcsi felháborodásával, nem volt érve, pedig ha Sanyi tudta volna, amúgy miben jár ő mostanában. Állt az apja mellett, és onnan figyelte a jelenetet. Két percnyi szégyen és kínhalál! A férfi a hadonászó Sanyi elől kissé hátrált, aztán megfordult, és komoly lépteivel kitűnt az ablak szabta keretből. Aztán Sanyi győzelemittasan: „Elhordta magát! Megmondtam, nem ajánlom, hogy még egyszer errefelé lássam!” Fájón közönséges és megalázó, ha igaza volt is valahol.

Hallgatott a sezlónon ülve ölébe ejtett kézzel, azután az ablakhoz állt, és hosszan bámulta az üres, napfényes járdát a túloldalon. Gyáva vagyok! - kiáltotta magamagának belül, és nagyon fájt! Utána kellett volna kiáltania, lefutnia, megkeresnie az ünnep utáni kihalt utcákon a nevét kiáltozva. De nem tette. Csak nézte az üvegen át a férfi testének nyomát az üres időben.

x + x + x + x

56. Ez a két számjegy október 23-dikát és a rákövetkező napokat jelenti mindenkinek, aki hallja. Forradalom. Ennek a szónak a tartalmát akkor ismertem meg, de a benyomások megfogalmazását csak jóval később ejtettem meg, már amennyire sikerült. A szó számomra inkább elborzasztó, mintsem felemelő. No, de ez olyan téma, ami ide egyáltalán nem illik.

Az ávos tiszt miatti aggódás egy óvóhely pincéjében zajlott, a félelmekkel teli két hétben csúcsosodott, ám a dolgok elmúltával az élet folytatására tevődött a hangsúly, egy másfajta életmenet feltérképezésébe és megszokásába. Meg azokba a meg-megújuló kis fájásokba, hogy el kellett búcsúzni emberektől, jószerivel örökre. Évtizedekkel később derült ki, nem annyira örökre, mégis jó időre eltűntek az éltünkéből. Borítékok, néhány kusza sor, fényképek, rádióüzenetek helyettesítették őket. Most az a valaki következik, aki tulajdonképp nem tűnt fontosnak sem akkor, sem később, mégis megkövetéssel tartozom neki. Félrevezettem, csapdába csaltam, most is ott ül a mélyén, azt hiszem.

A történet 56 nyarán kezdődött Polgárdin, a patakperti tisztáson zajló augusztus 20-i ünnepi bálon, ahol Lajos bácsi bemutatta a „pestieknek” a jövődöbelijét. Nyári, langyos, hús este a fák alatt, táncparkett helyett a döngölt föld alattomos fücsomókkal, igazi malacbanda, ácsorgás a lampionok és a csillagok fénye alatt, a pesti lányhoz nem mer senki közeledni, csak sokára jön az első, és kiderül, azon estére egyetlen felkérő, a szomszéd gyerek, akinek a húgai remek játszópajtások voltak a régi-régi polgárdibeli nyaralások idején, és akiknek bátyjai akkoriban még fütyültek a nyafka pesti kislányra. Azóta a kislány nagylány lett, és ez a fiú középiskolás Pesten. Most jól megnézhatték egymást, régi ismerősök egy új szituációban.

Másnap hazafelé a vonaton felmelegedett a beszélgetés, aztán Pesten a néhány találkozás, séta, mozi és nagy hallgatások. A nagylány annyira mégis kislány volt, hogy nem kötötte le ez a fiú, értékeinek felismerésére pedig nem maradt idő. Október vésszen közeledett, és a fiú nemsokára átlépte a határt, csak levelek és rózsacsokrok jelezték, hogy ő másképp emlékezett a közös órákra. Emlékeit 41 hosszú esztendőn át őrizte, közben nagyapa lett Franciaországban, meg is öszült, és egy szép napon egy töredezett szélű fényképpel bekopogott Pesten: „Ezt

a kislányt keresem.” - mondotta mosolyogva az ajtóban a feltartott a fénykép és egy nagy csokor mögül. Aztán jött is néhányszor, hisz messzi van Franciaország. Egy alkalommal a soha nem kívánt férfi vállán jól megríkatta az idő az öregedő asszonyt, pontosabban egy képzelt érzelm látomása, valami nosztalgia. Maga sem tudta, igaz-e, amit érez és amit mond, mennyi benne az önsajnálat, és azt sem tudta, s hogy mindezt miért épp ennek a jószándékú embernek játssza el. Mindenesetre megatotta a szegény pasast, és kénytelenül ágyba bújtak, amiben semmi, de semmi köszönet nem volt egyik részről sem, és egyikük sem értette, miért teszik, amit tesznek, csak a nagy megszégyenülés öntötte az asszonyt. Hogy a férfi mit gondolt, arra soha nem derült fény. Feltehetően alaposan szétzilálódott benne az addig őrzött kép az akkori ideálról. Aztán, érthetően, már csak levélbeli ígéretek jöttek újabb hazautazásról, de nem került rá sor, és lassan minden kapcsolat megszakadt kettejük között. Csak a vénasszony vonatik kánpadra időnként, amikor a két öreg test erőlködésének emléke megtámadja teljesen váratlanul.

Én Istenem, leróttam-e már annyi penitenciát, hogy az a néhány perc ne érdemeljen több szégyenkezést? Fújd el, Kegyelem!

x + x + x + x

1957. Új élmények egy új lakásban, abban a régi házban, ahol született, s ahonnan elfújta a szél 8 éves korában, hogy aztán visszalibbentse. Itt megvoltak a régi fiúk, a játszótársak, a régi pajtások. A lány 15 évesen új lány volt számukra, a lovagiasság meg nagy erény volt még akkor, és ő mindig számíthatott rájuk. Bármelyikükre. Ha elmentek valahová, együtt mentek mind a négyen, ha tanulmányi problémái adódtak, azon Sanyi tudott segíteni, örökös hódolattal Viki adózott, és nyegle, kínos kérdéseket Őrs tudott feltenni nyilván valahonnan eredő zavarát palástolván. Velük teltek a gimnáziumi esztendő, például operabérlettel négyüknek, és bálók négy fős garde-csapattal. „Ártatlanság kora” Vajon hol élhetnek? Mit csinálhatnak? Mi van velük mostanság?

Ők kísérték el 58 februárjában a szalagavató bálra is. Tették a dolgukat rendesen egészen a zárásig, amikor is közöltem, van, aki hazakísérjen, nyugtassák meg anyámat, nemsokára otthon leszek.

x + x + x + x

A történet, ami akkor azon a bálon olyan kedvesen kezdődött, egy életem át tartott kisebb-nagyobb szünetekkel. Az évek során a kapcsolatnak különféle fázisai voltak, és nemrég ért véget meglehetősen csúfosan.

Az első néhány óra volt a legszebb, amikor a bál hevültsége után a fiú hazakísérte, és azt számolgatta, mikor házasodhatnak össze. A kislány két év múlva érettségizik, neki is van még egy éve az orvosin, plusz egy év gyakorló szolgálat, tehát aztán... A kislány elkábult: alig ismerik egymást! Tetszett ez a heves ostrom, pedig a fiú nem volt az esete: fekete, kékböröstás, sovány úrifü, aki úgy köszönt, hogy „Csókolom a kezeidet, Mária!” A falnak ment tőle. Anyját végképp elkábította a jövő esélye: egy orvos! És tárt karokkal, vacsorákkal, ruhafoltozással, s egyéb szívességgel hálálta meg, hogy a leányára szemet vetett. A dolog a lánynak pedig hol tetszett, hol nem. Persze udvarlása nagy büszkeség volt az osztály előtt. Csak néztek a lányok, amikor a színházi matiné után elébe jött! Tulajdonképpen a mentalitása idegesítette.

Leginkább akkor volt elviselhető, amikor az anyjával diskurált, s ebből ő bátran kimaradhatott. Jószorival anyja irányította a kapcsolatukat.

Az első csók élményét bizony a doktor úr prezentálta. Szórakozóhely, zene, tánc, az asztalnál nagymama mint gardedám, málnaszörp, ők a parketten, lihegések a jövőről, aztán a nagymama hazakísérése után megálltak a kapuban, s a szokott tiszteletteljes kézcsók helyett a fiú szembefordult vele: „Megengeded, hogy megcsókoljalak?“, azzal átkapta, nyelvével a lány szájába hatolt, majd odabenn heves vájkálás következett. Rettenetesen gusztustalannak tetszett az egész: ez az a bizonyos jó dolog? Ám kapcsolatuk a lényege az engedelmesség volt, amit nehezen viselt, olykor durva visszavágásokat váltott ki belőle, amiért az anyja alaposan leszidta.

A doktor úr nyári állást vállalt egy balatoni üdülőben, ahová meghívta két napra a szüleivel együtt. Anyja büszkén masírozott a partra, a lány meg dühösen engedelmeskedett, de morcoságával sem tudta leseperni magáról a ráképzelt köteléket. Este szülői szárnyak alatt táncolni mentek. A doktor úr elhívta a kollégáját is. Csakazértis vele táncolt egész este. Nem volt fair viselkedés, tudta, de hát két teljes napon át émelygett már ettől a nyálás, úriaskodó, őszintétlen kapcsolattól.

Azután eljött az a bizonyos Nyár, és a Nyár hozta szerelem. Végképp menekülni igyekezett ebből a kapcsolatból. A Nyárról persze a maga helyén...

Az érettségi utáni osztálykirándulás Debrecenben. Örült a néhány szabad napnak. Megkérte az anyját, ne árulja el, mikor érkezik. Naná, hogy a sötét éjszakában ott állt a doktor úr a pályaudvaron! Végtelen düh fogta el az anyja iránt. És gyalog hazáig! Egész úton egyetlen szót sem szólt. A fiú minden áron meg akarta törni az ellenállását, hazaérve nem engedte becsengetni, és sziszegve örvongott a fülébe, megátkozta, már-már meg is ütötte. Mindenre képesnek látszott. A lány félt. Akkoriban este tíz óra után néptelenek voltak az utcák Pesten, a kapuk zárva. A lány dulakodott, hogy elérje a kapucsengőt, a fiú erejével nem bírta persze. Könyörgőre fogta, hasztalan. A fiú ujjainak vasgyűrűje akkor engedett, amikor segítségért akart kiáltani. Sírva rohant fel a lépcsőn, és feldúltan átkozta az anyja nagyravágását.

Ez volt a Nagy Szakítás. Ám az útjaik nem váltak el véglegesen. A doktor úr folyamatosan jelen volt a családban. Állandóan beteg anyja úgy vette igénybe szolgálatait nagy vészek idején, mint régi kedves ismerősét. Egyszer az anyja az ő közbenjárását kérte, mire az úrifíú belekiabálta a telefonba, hogy ebből neki elege van, ne zavarják a munkahelyén többé, keressenek más orvost, ő szívességekre nem alkalmas.

Az egyetemi évek vége felé a már igen régóta tartó és terhes szerelmi kapcsolatából akart minden áron szabadulni. Jó lett volna bárki, csak el, csak más fennhatóság alá! Most ő kezdett a doktor után járni. Ez az időszak volt a visszavágások kora. Nem egy megaláztatás érte. A csábítás néhány hete alatt persze lefeküdtek. A doktor úr nem hagyta elélvezni. Bosszú ez is? Megváratta, ha tehetné, és ő várt az utcán, presszókbán, idegen lakásokban, miközben a doktor úrnak fontos udvarolnivalója akadt a főorvosa leánykájával.

Nyilvánvaló lett, nem elég jó a doktor úrnak. A lány vidéken kapott állást. Hajnali kelés, busszal naponta oda-vissza. Egyszer elébe jött, végignézett rajta, hamar dolga akadt, és nem kísérté tovább. Tényleg nem volt elegáns: kopott és fáradt tanárnő volt a szűkös egyetemi évek után, az albérletek puritán korszaka idején. Anyja felajánlotta, átadja nekik a lakását, ha egybekelnek. Akkor már a doktor úrnak esze ágában sem volt igent mondani. Az az angyalföldi otthon nem vetekedhetett azzal az Attila utcai ragyogó lakással, amibe belenősült nem sokkal később. Házasságának híre eljutott hozzá.

Újabb évek teltek. Az ő körzetében lett főorvos. Az asszony akkoriban megint menekült. Most a rossz házasságából. Ám kiderült, a doktor úr annyira jellemtelen, hogy vele nem

váltaná meg az életét. Egyszerűen undorító volt, amint a válóperes paksamétájával beállított, vadul szikrázva panaszkodott a felesége féltékenységére, a lányai feslettségére. Ám amikor összefutott vele a rendelőintézetben, a kollégái cinkos kacsintásaiból azonnal rájött, hogy ez az ember úton-útfélen félrelép. No, ilyen kapcsolatra az asszony már nem volt kapható. A kaland csak a pokol még mélyebb bugyrai felé vonszolta volna. Ráadásul a csélcsap doki egy szűklátókörű, agresszív, konformista figura lett. Vagy csak akkor derült ki ennyire pregnánsan?

Amikor az asszony elveszítette a férjét, ebben az emberben már nem kereste magányának feloldását.

Vidékre költözése maga volt a szabadság. Tudta, a doktor ezen a tájon született, errefelé van nyaralója is. Néha összefuthatnának egy kis dumára, gondolta. A fiatalság már nagyon messze, az elfogultság meg sem kísérheti egyikőjüket sem. Felhívta. Az asszony még vén fejével is hitt abban, hogy az a Bárki közben megváltozott, és könnyedén képes felvenni azokat a fonalakat, amelyeket már nem csak az Idő kezdett ki, hanem foszladoztak azok a kezdet kezdetén. Találkoztak. Nagy betegség után lehetett a doktor. Még ebben a félhalott állapotában is alaposan megvárakoztatta épp úgy, mint régen, eljátszotta a nagyon elfoglaltat és az érdektelent. Túl messze járt már az élettől a pészmeékereivel? Vagy az élet ötöle? Egyetlen dologban értettek egyet, hogy ez a találkozás felesleges volt. Ez az utolsó.

Ezért az emberért nem jár penitencia! Hacsak a megaláztatásait nem rója fel a Sorsnak. Tulajdonképpen gyáva volt.

Talán már nem is él. El kell felejtteni!

x + x + x + x

1958. És eljött az a Nyár!

16 éves volt. Két gimnáziumi tanév között nyári munkát vállalt. Ott látta meg a fiút, aki kellően bolondosnak tűnt a gémkapocsból fűzött karkötőjével, a hóbortos berobbanásaival, a nagy hangjával. Már foglalt volt, egy szép szőke nő szemet vetett rá. A lánynak eszében sem volt kitűrni, ám kiderült, egy turnusban töltenek egy hetet a vállalati üdülő Balaton parti sátraiban.

Úristen! Mennyire szerelmes lett!

Jó csapat jött össze. Négy lány - egy sátor, négy fiú - másik sátor, s így voltak vagy húszan, de öt csak az az egy gémkapocsos érdekelte. Végigtáncoltak egy éjszakát fenn a Sirályban, onnan haza gyalog, kézenfogva két közelharc után. Az első kettejük között zajlott egy leheletnyi csók miatt a keringő mámorában, amikor letáncoltak a lépcsősoron, és betáncoltak a park sűrűjébe. A fiú arcán elcsattant a pofon, s egy pillanat múlva az övén a másik. Ilyen a regényekből ismert asszonylélek: megadja magát az erősebbnek, aki majd meg is tudja védeni őt. S lön. Hazafelé a 8-10 srác közül mások is igényt tartottak a kislány hazakísérésének jogára. Kihívták a gemkapocsost párbajra. Az kiállt érte. Folyt a bunyó, párviadal egyenként. És győzött! Igazából nem nagy tétért folyt a küzdelem: egész úton egymás kezét fogva hallgattak. A féltékeny brigád mögöttük baktatva őrizte őket. A sátrak között elváltak. A lány nem érezte befejezettnek az éjszakát. Kint ücsörgött a sátor mellett, sírdogált és várt. Nagyon sokára jött. Küldték-e, vagy meggyőzte magát? Mindegy, jött! És az volt számára az első ölelés és az első csók. Igaziak.

Egy hét nagyon hosszú idő. Volt veszekedés és elválás, amikor nélküle hajózott át Badacsonyba. Élete első alkoholmámora ott kapta el a szőlőtőkék között. Nagyon hiányzott a fiú. Azután a „visszatérés” első szerelmes éjszakája következett.

A lányok a sátorból kiköltöztek a tó partjára. Ott akartak aludni a bokrok között pokrócokon, pokrócokkal takarózva. A lány velük tartott, a gemkapcsos mellé bújt. A lány megijedt. Mi fog történni? Nem moccan, a csillagokat bámulta erősen, tekintetével átfúrta az éjszakai eget: mi lehet a túloldalon? Tele volt féltő várakozással. A fiú gombolni kezdte a blúzá, és belenyúlt meleg tenyerével. A simogatás elindította benne a nedveket. Nem tudta eldönteni, jó-e ez, vagy rettenetes? Undokságnak is érezte, meg gyönyörűnek is. Eltolta volna a fiú kezét, de az nem hagyta. Két erős kar szorította magához. Körülöttük a többiek a sötétben láthatatlanul. Halk neszek, sóhajok, suttogások. Párosával szerte a parton a pokrócok alatt, és felettük a ragyogó, csillagokkal hintett júliusi ég, lábuknál a Balaton, locsogását hallani sem, csak érezni lehetett.

A feszültség egyszer csak kirobbant belőle, ostobán védekezni, kiabálni kezdett, mire lazult az ölelés, ő meg felpattant, és elszaladt. Nem ment utána senki. Egyedül feküdt éberén egész éjjel a négyágyas sátorban. Reggel pedig hálát adott, hogy nem történt meg az a valami, aminek még nem volt itt az ideje.

Folytatása sem volt. Csak a mulasztás fájásai, kis szívremegések. Egy búcsúcsók a Pest felé közeledő vonatban az alagút várt sötétjében. Az üzemben összefutottak néha, egyszer strandolni is mentek kettesben. Máig emlékszik a napsütötte test illatára, a feje felett a lombok közül átszikrázó napfény pászmáira. A még sokáig rá-rátörő hiányérzetekre. Azzal vége. A gemkapcsosnak a másik lány kellett.

A gemkapcsost sokkal-sokkal később, egy kritikus esztendőben elébe sodorta a Sors, és akkor az asszony nem hagyta elfutni. Azt a néhai szerelmet be kellett teljesíteni! Megdobbant a szíve, amikor meglátta a trolin. Vajon ő felismeri-e? Várt. Csaknem 25 év telt el. Akkor megkocogtatták a vállát.

A házassága nyomorából való menekülésének egyik szerencsétlen áldozata lett az a férfi. Nevezzük Gé-nek, bár már nem hordott gemkapocs-karkötőt. Csak Gátlásokat.

Kiderült, a családjával valahol Pestkörnyéken él, de van a közelben is egy lakása. No, ez így remek! Kényelmes szerető lesz, vélte az asszony. A találkoztatásokból pedig már leszűrhetette volna, hogy Gét nem neki találták ki, pedig javakorabeli férfi volt még ekkor, alig túl a negyvenen. Az eltelt negyedszázad alatt elveszítette a vagányságát, harsányságát, jópofaságát, magabiztosságát. Azt sem merete megmondani, hogy nem igazán meri vállalni a kapcsolatot, feltételeket szabott a szeretkezéshez. Az asszony zsebrevágta: ez van. Felmérhetette volna szellemi és anyagi szintjét már akkor, amikor Gé hagyta, hogy ő fizesse ki a számlákat, ha véletlenül betértek egy lebujnak is beillő presszóba vagy borozóba. Sajnálta a férfit, hogy mindössze ennyire vitte, de hisz ő sem volt menőbb, csak neki az nem volt a fontos. Gé mindezt nem vette észre.

Vidékre utaztak színházat nézni, a cehhet az asszony munkahelye állta, a jegyet a színház adta. Gé kikötötte, ha nem tetszik neki az előadás, nem fekszik le vele. Az asszony már benne volt a sodrásban, bízott magában, ezt is tűrte, de azt már nehezen, hogy a férfi a színház első sorából előadás közben feltűnően kivonult, ami a legnagyobb udvariatlanság volt a színház és a színészek felé. Az első osztályú szállodaszoba további jó adagot lehántott az önbizalmából, pökhendi lett és arrogáns. Szóval minden kétséget kizáróan impotens volt, akármivel rejtegette.

A pesti találkákon pedig a családi botránytól, a leleplezésétől félt. Remegve engedte be a lakásába a kikunyerált néhány alkalommal. Ott aztán az asszony mindössze a panaszáradatát zokoghatta el Gé vállain, aki türelmesen vigasztalta, ám a képességei kudarcot vallottak.

A „szerelmi” kalandnak néhány hét után vége lett. Az asszony türelme hajszálvékonyra fonnyadt, egyszer csak elszakadt, a felgyült indulattömeg felfakadt, szennyes áradatát telefonon keresztül zúdította a szerencsétlenre.

Szégyen és magamegvetés.

Ez a nyomorult Gé az asszony megvetésének özönét viselte el, s még ahhoz sem volt ereje, hogy ő mondja ki a szakító szót. Mi vehette rá a családja pórázán szűkülő, beteglábú, impotens, gyáva Gét a nemkívánt kaland helytállásaira? Tetszett az asszony akarása? Hogy kiszemelték? Amikor láthatóan már a nőben sem volt szeretet. Egy kissé talán az emléke? Az a 25 év előtti fiatalosan merész, ki nem élt kaland?

x + x + x + x

1960. Életfordulatokkal teli esztendő. A 18 éves lánynak fogalma sem volt arról, hogy épp valami fontos történik vele, valami visszavonhatatlan lépést tesz, az meg pláne, hogy ezeknek a dolgoknak mekkora a jelentősége. Vitte az életár, körül se nézett.

Csak most, vénasszonykorában képes átélni azt a borzasztó fájdalmat, enyhítetlent, halálíg tartót, amelyet az anyjának okozott azzal, hogy elköltözött otthonról. Az akkor már tizenéves beteg asszony nagyon megszenvedte, de vissza sohasem hívta.

Tulajdonképp egy véletlenül múlt, és mintha csak öntudatlanul az alkalmat várta volna. Nem tervezte ki, nem is gondolt erre a lehetőségre, de lecsapott rá, amikor elérkezett.

Édesapjánál járt, mint évek óta minden hónapban az apanázsért. Marasztalta, estére buli lesz náluk, Sanyi, a mostohabátyja hozza a barátait, lányok is jönnek. „Szólj haza!” „Miért?” vonta ő a vállát, hiszen jó helyen van, az apjánál, és maradt szó nélkül. Nem is gondolta végig, csak másnap tudta meg, micsoda éjszakája volt az anyjának. Nagyanyja telefonhívása telve szemrehányással, ő akkor is a vállát vonta. Amikor az a dühös mondat hangzott el a vonal túlsó végéről, hogy „Hát akkor maradj ott, ahol eddig voltál!”, sietve rábólintott. Ez visszatérő mondata volt az anyjának, ha netán néhány percet késett, vagy épp nem mondta meg, merre járt, és ez mindig kikezdte kötőféket nehezen tűrő önérzetét. Akkor az apja vette át a kagylót azzal, hogy „Miért ne maradhatna? Eddig nálad volt, mostantól itt lesz.” És a dolog lezárult. Mint tény. Mint akció, folytatódott. Naponta a gimibe menet elhaladt a házuk előtt, de még az érettségi vizsgák után sem mert bekopogni. A költözésre, ruhái és könyvei elszállítására csak hónapok múltán szánta rá magát. Jól el tudta képzelni az anyja hisztérikus kitörését, a jelenetet, amiről nem tudta, hogyan hatna rá, talán oda lesz az addigi keménysége, és a keménységével őrzött, nehezen megszerzett szabadsága. Mert apjáéknál nem kérdeztek és nem kértek számon, ha elvégezte az aznapi házimunkát.

Úgy látszik, meg kell megöregedni, hogy anyja fájdalmát átérezze. Igen, ismeri már a mértékét, mennyire nehezen viselhető, amikor a gyerekek felnőnek, és mintha egy másik világba utaznának, kilépnek az életéből, eltávolodnak.

Közel negyven évvel ezelőtt megadatott volna a jóvátétel lehetősége, de azt sem tudta meglépni. Anyja már felkészült a halálra, várta, mégis amiatt aggódott, hogy a lánya félni fog, mert világ életében mindig is félt, ha a közeléből meghalt valaki. Romosan, kínzottan, lefogyott csontjain az ágy szélén ült imbolyogva, és elmondta végső tanácsait, hogy mit tegyen majd ő, mit az apja. Pontosan tudta, mi vár rá. Csak nézte az anyját már előre telve félelemmel és fájdalommal, és nem tudta kimutatni, amit érez. Akkor kellett volna szavakkal bizonyítania szeretetét, ne kételkedjen már! Nem mentség az úgynevezett tapintat! Egyszerűen gyáva volt. Hiába ült napokon át a halál felé lopózó vézna, lélegzet után kapkodó test

mellett, már elkésett. Amikor a haldokló arcon nagy ritkán felvillant az eszmélet szikrája, akkor sem kapta el semmibe révedő tekintetét egy meleg mosollyal, nem ragadta meg a pillanatot a jóvátételhez. Így ment el, szeretetlensége tudatában. Mulasztása máig élő féregként vájkál a lelkében.

Büntetése erős képzelete, és bizonyos dolgokhoz ragaszkodó memóriája. Végigéli ezerszer azokat az utolsó napokat, érzi a szagot a kiürült kórteremben, ahonnan a mozogni tudók elmenekültek az agonizáló elől, tapasztalja tenyerében a test kihűlését, látja a szaporodó hullafoltokat, a tehetetlen, kiszolgáltatott, csontsovány anyagmaradékot, amelyből született, s átéli, ahogy elzavarják az utolsó percekben, mert nem kell ezt látni, mondja a nővér, és azóta millió variációját képzele, hogyan gyötörte át az anyját a halál a másvilágra, és ő nem volt ott, nem fogta a kezét...

$$x + x + x + x$$

A balatonparti éjszakában az érzékeinek felismerése és gyerekes megfutamodása után uralomra jutott a teste, és maradt uralmon bis hundertzwanzig.

Tulajdonképpen ebben az öregkori vallomás-sorozatban az a főszereplő, miatta, érette zajlottak az események, alakultak a kapcsolatok, merültek föl és tűntek el emberek, és gabalyodtak a lelkiismereti csomók kibogozhatatlanul.

1960. Érettségi, felvételi, életizgalom. Egyetemista lett!

Az egyetem önbecsülésének megmérettetését, kudarcokat, sikereket, barátokat és életének legvidámabb, legfelhőtlenebb korszakát hozta, meg a legszenvedélyesebbet. Ekkor fedezte fel a Nagy Szelem hatalmas erejét, perzselő lángját, és az minden mást eltakart a szeme elől. Csak ő volt, a többi minden csak szükséges egyéb, amit meg kell járni és el kell végezni, mellékes és érdektelen.

A felvételi értesítés már új címére érkezett, édesapjáiékhöz, a nyári gólyatáborba, Visegrádra szóló meghívó levél is oda.

A gólyatábor voltaképp magamaga előtti vizsgának számított, megállja-e a helyét annyi okos, művelt ember között, bár közéjük tartozandónak tudta magát, de a kíváncsiságával karöltve beléfurakodott némi kétely, s a kétellyel a kisebbségi érzés is. Ez hálisítnak az első órákban eltűnt. Sutasága akkor szívódott fel, amikor megnyerte a játékos memória-versenyt, s még inkább este, a magnó bekapcsolásakor. A zenegép meglehetősen hangosan kiabálta szét a környezetükben üdülni vágyóknak az ifjúság jókedvét. Hatalmas büszkeséget érzett, didergett a megtiszteltetéstől, hogy a tiszteletbeli táborvezető, aki csak leruccant egy kis ellenőrzésre, azonnal felkérte táncolni. KISz-vonalon volt menő a férfi. Jóvágású, nem sokkal több harmincnál. Jól estek a kérdései, ő meg egyre fesztelenebbé vált, hiába jutott a fülébe a tanársegéd gúnyneve: Kari Fenevad. A beszélgetés egy csendesebb sarokban folytatódott. Olyan felmérés-jellegűnek tetszett, nem is tudta hova tenni. Nem vette észre a mögötte megbújt érdeklődést. A férfi másnapra is maradt. Vasárnap volt, a délelőtt szabadon választott, s ő ahhoz a kis csapathoz csatlakozott, akik meg akarták mászni a hegyet a Várhoz. Jos is köztük volt, akkor még Tanár úr. A Jos megszólításban nem sokkal később állapotok meg biztonsági okokból. Az első kanyarban lemaradtak, és beültek egy kávéra a parton. „Bizonyára nélkülözni tudja majd az én nagyon periférikus speckolomat. Nem volna jó, ha felvenné.” Leesett. Onnantól kezdve csak a védelmi rendszabályoknak engedelmeskedett: a látszatot is kerülni! Az egyetlen komoly tilalomfa, más aztán nem állhatott az útjába. Hogy együtt lehessenek, mindent legyőzött. Teljesen Josra bízta az életét, és akkor még nem vette

észre, hogy az apjához költözés a Felsőbb Jóváhagyás támogató ómene. Meg sem hálálta. Csak edzette magát az ateizmushoz, és élte a szabadságát.

Szeptember, tanév. Sok szemeszter és sok tanév, és sok nyár, s a nyárral járó távollétek, a viharos érzelmek lefojtása. Olykor hónapokig nem jutottak egymás testéhez, olykor napokig nem kapott még hírt sem felőle, pedig gátakat feldöntve a megbeszélte időben felhajtotta a működő telefont, hogy megbeszélhessék a következő találkozót. Minden presszót megismert Pestkörnyékén, alaposan rászokott a dohányzásra, állandó és fojtott várakozásban élt. Türelmetlen volt a világgal szemben, és kábult az egészen ismeretlen újdonságoktól, a tekintélyre való felnézéstől, a félnék tisztelettől, és attól, hogy iszonyú sokat tanulhatott tőle. Nem csak tényeket, életformát: milyen értelmiséginek lenni, milyen a dolgok mögé látni. És a tanár úr nem torkolta le soha. Türelmes volt. A Kari Fenevad címke a magánéletben nem volt érvényes. Szívesen vitatkoztak, ezzel alakította a lány ítéletét, belső meggyőződését, önállóságát.

Az együtt töltött évek alatt a férfinak neve lett a szakmában. A tanszékvezetői poszt várományosaként tisztelték, és meg kellett felelnie pártvonalon is. Szó sem lehetett válóperről akkor, ebben a pozícióban! Ez a lány számára világos volt. És tulajdonképp közöttük sem merült fel, az sem, hogy a kapcsolatot valamikor valamiképp legalizálják. Erről a lány főként Pipi vállán siráncozott részeg pillanataiban a nélküle ropott bulik gőzében.

Kapcsolatukat a ritka illegális együttlét tette tartóssá. Nehezen viselte az olykor többhetes szex-nélküliséget. Hamar kiderült számára, mennyire erotikus alkat. Jos is mondta. Élvezte. A szerzetesi önmegtartóztatás a felszabadultság óráiban szinte kirobbant belőle. Naná, hogy első osztályú szerető lehetett. Igen. Találkozásaik a későbbiekben az intim beszélgetések, a füstös, ismeretlen távoli presszókban töltött együttlétek helyett az ágyra korlátozódtak. Josnak elég nagy anyagi megterhelést jelenthetett két szobát bérelni a szállodában, bár volt olyan is, hogy egy-két napra el tudtak tűnni ilyen-olyan turistaházakban. Végül kényszeredetten beengedte az életébe: kiutaztak a Velence-tavi nyaralóba.

Késő tavasz. Az ilyenkor kihűlt, barátságtalan szobából szeretkezés után kimenekültek a kertbe, vászon nyugágyakon napoztak a verandán, szólt a rádió, nem hallották a lépteiket. A feleség talált rájuk, aki, egy autójuk lévén, kivonatozott takarítani. Jos jókedvűen, minden zavar nélkül pattant fel, és bemutatta a két nőt egymásnak. A feleség nem volt elutasító, persze szívélyes sem, nem lepődött meg, nem tett szóvá semmit, csak megkérdezte, meddig maradnak, mert mindjárt jön a segédszemélyzet, és azzal bement. Jos összehajtogatta a nyugszékeket, a lányt beküldte öltözni, akinek a térde remegett, fogalma sem volt, mit mondana, mit tenne, ha összetalálkozna az asszonnyal. Jos hamarosan követte, azután benyitott a konyhába, s egy homlokcsókkal elbúcsúzott a nejétől: „Hazaviszem a kislányt”, és beültek az Opelbe. Olyan volt, mint egy rossz filmben a most divatos lett úgynevezett nyitott házasság egy jelenete. Mintha kettejük életében nem ez lett volna az első ilyen szituáció. Hosszú csönd után a lány megkérdezte, hogy a vécében úszkáló óvszer mikori lehet, s hozzátette, ezek szerint már nem kell több gyerek. Ez volt az első kirohanása. A kapcsolat második évében jártak. Megtudta, mi a féltékenység, amiről aztán igyekezett gyorsan leszokni. Válaszképp ugyanis kiderült, most várják a harmadikat. Még nem látszódott a nejen. Akkor hát az a vízben lebegő gumi? Többé nem kérdezett, és nem akart tudni semmiről. Elfogadta a kapcsolatukat olyannak, amiben ő a háttér: háttér-szerelemnek. Miközben állandóan bebizonyosodott, a férfi nem bírja nélküle.

Az évek teltek. A vizsgákra készülődést sosem vette igazán komolyan. Máson járt az esze: lassan a végéhez közeledett a felhőtlen esztendő sora. Bizony eltűnődött, mi lesz, hogyan lesz tovább? Már apjáéktól is lelépett, vállalva az anyagi lét gondjait. Erkölcsei aggályok miatt csapta be maga mögött az ajtót: Nem bírta nézni, mostohaanyja hogyan csalja az apját. Akkor nem egyeztette össze etikai elvárásait a saját szerepével Jos életében. Az albérletek kifizetése

sok különmunkával sikerült, Jos pedig valami érzelmi muszájból fakadó szükségletté vált, ám egymástól függetlenül éltek, építették a külön életüket. Egyik sem gondolt a másik helyzetére. Különösen rosszul esett, hogy Jos nem törődik sem az ő jövőjével, sem a kettejükével, létezésének hogyanjára sem figyel, hagyta, a lány is tegye, amit tud. Neki pedig nem maradt más megoldás, mint szakítani vele, és valaki mással hivatalosan összekötni az életét. Öt közös év után nyilvánvaló lett, hogy a lánynak magának kell kézbe vennie a sorsát.

Tudta, ehhez el kell altatnia a szerelmet.

Legelőször lefeküdt azzal a fiúval, aki öt éven át kitartóan imádta, s aki csak rúgást kapott tőle a szeretetéért. Nem, szerelmes hogyan is lehetett volna belé, de szerette. Amikor megígérte a maga átadását, úgy érezte, mintha a testvérével készülne szeretkezni. Jól becsípett hát előtte. Szerette a fiút aztán is, mindig. Láttára felcsillanó szemét, lelkes odaadását, ha valami segítenivaló akadt, például szénhordás az albérleti vaskályhába. De többé megsimogatni sem engedte magát, hozzáférhetetlenül és végleg elzárkózott előle.

A jóvátétel már későn jött. Mindketten külön-külön leéltek addigra fél évszázadot egymás nélkül.

Az öregedő férfi komoly operációja után az intenzív osztályon úgy feküdt a csövekkel körülvéve, mint aki megadta magát. Ő akkor lépett közbe. Órákon át állt a haldokló ágya mellett, fogta a kezét, igyekezett energiájából átadni, amennyit csak tudott, szeme a zöld jelzésekkel villogó képernyőn, imádkozott, beszélt hozzá gondolattal, szóval, és hívta vissza az életbe. De ugyan mit ajánlhatott fel már? Azt a néhány hónapot, amit kicsikart a Sorstól neki, kár volt... Hét hónap múlva 71 éves korában belehalt abba, amibe szenvedések nélkül korábban is belehalt volna, ha ő nem lép közbe.

Itt a lelkifurdalás! Későn kezdett hinni a szeretet élő erejében.

Jos róla is tudott. Tudott minden úgynevezett félrelépéséről. Kezdetben szenvedett. Talán. A doktor úrral való próbálkozását is tudta. Minden tehetetlen, körömszakajtó kapaszkodását ismerte. Azok mindössze más testek, más ágyak voltak, azok is maradtak, nem nyomtak leheletnyit sem. Ő meg hányódott az egyetlen deszkába kapaszkodva. Josról leválni irtózatosan nehéz feladat volt. „Végül is elhatározás kérdése, egy nagy lélegzetvétel, és soha de soha többé nem szabad találkozoznunk!” - mondta Jos. És így lett.

Utoljára akkor látta, amikor bejelentette: férjhez megy. Jos sok szerencsét kívánt, sóhajtott egyet, kifizette a kávé, felállt, és kiment az ajtón. A lány úgy maradt ott, mint akit otthagytak.

Egyszer, évtizedekkel később véletlenül összeakadtak. Beültek, emlékeztek. Már ártalmatlanok voltak egymás számára. Akkor az asszony megkérdezte: „Mégis mit gondoltál, meddig tart a kapcsolatunk?” „Örökké.” - volt a válasz. „És az én életem? Mindvégig készenlétben várni a füttyszóra, úgy gondoltad?” „Nem. Reméltem, egyszer férjhez més.” „És aztán?” „Nincs aztán.” Nem is volt.

$$x + x + x + x$$

Pofonok.

Kapott és adott.

Persze nem kiegyenlítősdiből adta, hanem hirtelen indulatból, vagy úgy, hogy észre sem vette.

Reméli, talán a barátságaiban nem vétett. Miért bántotta volna a hozzá legközelebb állókat, a kiválasztottakat, akiknek a lelkét is kitérte? Ám ha belemélyed viselt dolgainak szárazságába, olykor fennakadhat egy-egy szálkán, amit a másik ember szívébe szúrt.

Pipi. A napokban múlt volna 72 éves.

Nem véletlen volt az az egyetemi gólyatábor, nyilván kiszemelték valamilyen KISz funkcióra a gimi jellemzése folytán. Ha mindenáron funkció, akkor a kultúrosságra gondolt. És lőn. Pipi meg a csoport tanulmányi vezetője lett. De ez még nem hozta volna össze őket. Pipi vagány volt, kemény és szókimondó, vezetésre termett, ő nem. Utálta a funkciókat, a közösségi nyüzsgést és ami azzal jár. Le is vakarta gyorsan. Az első év elején azért szervezett egy Mikulás-bulit. Jó volt ismerkedési estnek is. A tancsopból megjelent néhány ember, megették, megitták a közösből vásárolt kínálnivalót, aztán eloldalogtak. Csak ők maradtak, a későbbi Banda. A Bandához az évek során páran oda-odacsapódtak, aztán el-eltűnedezték, de ők Pipivel mindvégig a szilárd mag maradtak.

Az első buli is annyiból állt, mint a többi, amit Mikuláskor évente megrendeztek. Kölcsön-magnóból szólt a zene, és társasjátékot játszottak. Az egész eléggé kényszeredetten zajlott. A lány kultúrosként sem állt a helyzet magaslatán. Josra gondolt szüntelenül. Mi lenne, ha benyitna? Mit szólna, ha meglátná? Kiment a folyosóra, egy kis csöndet akart a bakfis-álmódosásaihoz, nekidőlt az ablaknak, kibámult, bár nem látott sokat a koszos ablaküvegen keresztül. Rémllett, mintha meg-megcsillant volna a Duna vize a nagy feketeségben, és Jost látta felmerülni a dupla tükrözésben a saját arca mellett. Valaki tényleg mellé állt, ráadásul dumálni kezdett. Menne a fenébe! - gondolta, és nem válaszolt. Most maga akar maradni! Néhány perc múltán mégis odafigyelt. Azokat hallotta, amik benne is jártak, és úgy, ahogyan ő mondta volna. Percek múlva elmélyülten beszélgettek, aztán kilopták a kabátjukat, és elosontak. Átballagtak Budára, a Zöldfában Pipi ismerőse szolgált fel, kaptak egy-egy potya pohár vörösbort, de innen is hamar kilódította őket a duhaj ricsaj. Ballagtak, fáztak, Pipi a verseiből idézett, ő tisztelni kezdte cudarul, és dumáltak, dumáltak, át a hídon a téiben. Így kezdődött.

Ez Barátság volt. Olyan, amihez nem kellenek szavak, mert kérdés nélkül is megkapod a választ, a megnyugtatót, okosat. A Mikulásnapot kettesben is megünnepezték 26 éven át. A 26-dik volt az utolsó. Pipi tudta, hogy az utolsó.

És az évek hoztak viharokat is, rombolót, és viharokat, újraépítőt. Az egyik szakadásról azt hitte, most vége! Az volt, amikor házasságot kötött. Akkor robbant szét a Banda. A fiúkkal végleg, de Pipivel a régi barátság évek múlva összeforrt megint, és akkor vált a kapcsolatuk még igazibbá, edzetté, őszintébbé, odaadóbbá.

Pipi és Bandi, aki az ő férje lett, az egyetem öt éve alatt együtt jártak. Barátságuk elején a fő téma ez a szerelem volt tele panasszal és kétségekkel. A lány nagyon sokat megtudott erről a fiúról, igazán akkor tört pálcát felette, amikor az egyetem utáni télen, mintegy születésnap ajándékként szakított Pipivel. Ebbe Pipi belehalt. A lány tartotta életben albérleti életének utolsó hónapjaiban. Aztán a fájdalom enyhült. Elfoglalták őket az életkezdés újfajta gondjai.

Minden történet során egyik dologból következik a másik. A legokosabb tehát a kezdetekig ereszkedni:

Pipi egy vidéki majorság gazdag zsidó családjába fattyúként született a gazdafi által megejtett cselédlánytól, aki a szülés után azonnal megszökött, a csecsemőt sorsára hagyva. 1938. Aztán a háborúban a zsidó családok szétszóródtak, az apa eltűnt, a kislányt egy keresztény zárda mentette, a háború után állami menhelyre került. Pipi apró korában megtanult a saját lábán

megállni, a saját akaratában bízva, támasz nélkül az élve maradásért küzdeni. Kemény emberré vált. Az apja sok-sok évvel a béke után hazakerült a munkatáborból, a gyereket magához vette, vett hozzá mostohaanyát és mostohatestvért, volt egy szeretnivaló kecske, olvasnivaló könyvek, és a zsidó életforma. A konokká lett Pipi a konok apjával sehogysen fért össze. Egy életen át harcban álltak egymással. És minden mögött ott izzott az anyja iránti gyűlölete. Soha nem bocsájtott meg neki.

Az írásvágy magasan tartotta az emberek felett. A lány a verseit csodálta, novelláiért felnézett rá, és bizony szívesen cserélt volna vele egyéniséget, tehetséget, ha kell, hitet. A versek sajgásig szorították, a novellákban benne volt a szilárdsága. Idővel két jó regénye is megjelent. Ki emlékszik rá? A neve a szakmának sem mond semmit ma már.

A Barátságuk második korszakában is mindig boldogan rohant fel hozzá. Megközelíthetetlen messziségben és magasságban lakott. Az út nem akart véget érni, gyalogolt, futott, és égett a láztól, amikor majd megélheti a reá váró estét. És beszéltek, beszéltek, beszéltek. Pipi az írás gyötrelmeiről, laza emberi kapcsolatairól, fogadott fiával való kételyeiről, a lány megpanaszkodott félresikerült házassága keserveiről. Arra az emberre panaszkodott Pipinek, aki annak valaha mindent jelentett, akivel öt évet töltött együtt, akinek a kedvéért elkapartatta a gyerekét! És az az ember hirtelen és szenvtelenül el tudta hagyni! Mi lehetett a szerelmük mércéje? Mi indokolta az elválást? Ezekben a kérdésekben annyiféle „miért” lógott, egyik a másik sarkában. Nemigen találtak rá választ ők ketten, akik ugyanazon az emberen csüngtek. Pipi arra gyanakodott, hogy a fiú családjába nem illett volna egy zsidó lány. Ebben nagyon igaza volt, ám arra is gondoltak, Pipi keménysége kibírhatatlan súly lett volna annak az embernek, akihez a lány gyúrhatónak vélt alkata illett, s akit végül az együttélés harcai keménnyé égettek az évek során.

Miközben a házassága mértékén rágódtak, felmerült egy régi, elfeledett jelenet. Az egyetem első heteiben történt, még az őszi napsütések idején. A lány a könyvtár folyosóján az ablaknak dőlve cigizett, a fiú odalépett hozzá, és kertelés nélkül kérte, járjanak együtt. A lány már Josért lángolt, hát sziklaszilárd „nem”-mel küldte el. Még csak nem is tudta, ki az a fiú! A házassága elején tudatosította benne ugyanaz a fiú, azaz a férje, az ősrégi fellobbanást, amit azóta el kellett fojtania. Öt éven át azért járt éppen Pipivel a fiú, hogy a lánnyal egy bandába tartozzon! Nem így fogalmazott akkor, mégis minden szó éles késként foroghatott Pipiben. És ő nem vette észre, hogy a szavakkal gyilkolt.

Máskor is. Utoljára azon a bizonyos utolsó Mikulás-ünnepen, amikor barátságuk évfordulóját kettesben ülték fenn a hegyen Pipinél. Felséges vacsorával kezdték, aztán durrant a pezsgő. Már szép volt az élet, amikor Pipi úgy félkézről megjegyezte, nincs valami rendben az egészségével. Ezen hamar átugrottak, nem szeretett panaszkodni. Panaszkodni a lány szeretett, de most azt mellőzte. Örült, amikor Pipi elővette legújabb regényének kéziratát, és felolvasta az első néhány oldalt. A lány alapvetően nem értette, miért ilyen hosszadalmasan bőbeszédű, holott az éppen nem Pipi érénye. Keresetlen szavakkal bírálta. Mintha olyat is mondott volna, hogy ehhez a témához talán nincs meg benne a kellő erő. Maga előtt látja barátnője arcát, a mélységes csalódottságot, a keserves elesettséget, mintha kiszállt volna belőle az írás és az élete értelme, mint aki leteszi a tollat, de örökre. Úgy is történt. Amikor elejtette az írásba kapaszkodás gyeplőjét, kiszolgáltatta magát a betegségének. Pipi meg a rák együtt nyargaltak előre a pokoli vég felé.

Halálos döfést jelenthetett az a meggondolatlan kritika, a tehetségtelenség keserű vélelme. Az ilyen lelkiállapotokban győz a halál.

A lány kései lelkipurdalásai azért mélyen fájók, mert meggondolatlanul azt bántotta, akit nagyon szeretett. Nem mentség, nem is jóvátétel az utolsó hónapok helytállása, mialatt végig kellett néznie Pipi útját a halál felé, a gyanútlanágát, a szenvedését, a sejtéseit, a belé

kapaszkodást, s ahogyan lehull válláról a gyengülő kéz, és meghallani mellette az utolsó sóhajt a mentőautóban, és bámulni a suhanó utcákat sejtven, hogy talán már nincs is ott. Mire megérkeztek, már valóban nem volt ott.

Bár ne emlékezne az utolsó hónapokra!

Hiába veri a gépet azt várva, hogy ha témának nézi az életét, a fájás kevésbé fáj, a megaláztatás kevésbé aláz, a bűn látszatra az, és a szégyen is felszívódik a papiroson. Veri, és amikor újraolvassa, nem löki hanyatt a döbbenet, nem veri fejbe az önmardosás, nem borítja térdre az önvád. Mert az írás gyenge!

Az élet erős. Penitenciát a kor és az aljas hivatal rótt ki rá, amikor tolvajlással vádolták, házkutatást tartottak nála, mit tulajdonított el legkedvesebb barátjától, és elvitték Pipi iratait, írásait, minden bizonyíték eltűnt Pipi életéről. Eltűnt egy ember. Egy író.

„Ugyan, Marcsikám! Ne ezen törd a fejed! Inkább igyál meg egy kupica rumot, hogy feloldd a szorongásaidat, és felejtsd el, hogy valaha is kés lett volna a kezeden. Mert nem volt. Soha. Amint rám emelted, hajlékony margarétaszárrá változott, még szirmai selymét is éreztem. Akkor. Mert szerettelek. Hallod? Beforrnak a sebek, de be ám!” - kopogják a szavak, és Pipi elillan, leveszi a vállamról a kezét, és beül a szemközti fotelbe. Akkor került elő a ceruza meg a mappa. Pipi engem néz, én Pipi felrémlő arcát. A mosolyát sikerült megrajzolnom. Olyan fanyar és keserű, mint az éretlen alma.

x + x + x + x

Vannak szeplő nélküli barátságok, felhőtlen kapcsolatok. Ha pontosabb akarok lenni, a szeplők lepöckölhetnek, a felhők elfújhatók, és semmi karc nem marad a helyükön. Ilyen az immár 59 éve tartó elszakíthatatlan kötelék Katával. Ha volt is közöttünk bántás, úgy elsikáltuk, hogy még a nyomok is eltűntek. Türelem és empátia kérdése.

Katáról nem tudok írni távoli, harmadik személyben. Úgy van nekem, benne az életemben, mint a testrészem. Ha fáj, nekem fáj, ha ütöm, magamat ütöm, így hát nincs is kisírni való bűnöm, megbánnivaló bántásom vele szemben. Bosszúságok? Persze. Olyan pörsenések,

amelyeket nem kerülhet el az ember, ha levegőn van, mikrobák és tüskék között. Ám ezek nem rontják meg az éjszakát, a lelki békét. Viszketnek, megvakarja az ember, aztán elmúlnak. Vajon ő is így van ezekkel? Lehet, hogy Kata tele van tölem kapott, őt rágó férgekkel, csak hallgat róla?

Vannak, akik képesek hallgatni. Nekem nem megy.

Arra is képtelen vagyok, hogy konzekvensen eltávolodjak a témától, és higgadt, józan ítéletet keressek magamban. A hév elvisz a személyes vallomás felé, és az igeragozás visszatér az egyes szám első személyhez. Hát maradjunk ennyiben: azonos alany, váltott igeragozás.

Hát így belém élte magát ez a kis, beteg ikertársam, Kata.

x + x + x + x

Akinek a neve elé még odaírhatom ezt a szót: barátság, az Juli.

Róla úgy akartam kezdeni, hogy „zene nélkül nem tudnék élni”. Milyen komolytalan szavak! Milyen szívesen bújik az ember a közhelyek védő homálya mögé! Minden nélkül lehet élni! Zene nélkül is. Bizonyára megszokható. Különben is ott van az ember belső, lelki hallása és muzsikája. Szeretet nélkül? Néha ez is fölmerül egy-egy konfliktus után, amelyek úgy nyomódnak bele az óráimba, napjaimba, mint egy domború pecsét a puha lélekviaszba, és éget. De meg lehet szokni, bár néha bőföggésre készíti az embert, s mint a marha, felkérődzi a bántásokat, és jól elszenved felettük. Fejezzem hát be, ahogy indult, közhellyel ezt az eszmefuttatást: élet nélkül nem lehet élni! De félre bú! Hiszen épp most egy régi jó Strauss-keringő lebeg a szobámban, és feledék mindent, táncra perdülök, mint szoktam olykor, ha nem bírok a lábaimmal, és bukdácsolva, papucsban, szőnyegen ropom, és a zene vezet. Mégis, mi a fene az, ami ennyire képes kicserélni bennem a hangulatokat? Hullámok rezgése isteni rendbe szedve, és árad, árad, és elmerít egy édes, izgató vagy ringató, jókedvű, feledtető mámorban.

Volt olyan, hogy a zene oldotta fel sajgó belsőmet.

1973-74 tele. Anyám halála elvette az észlelő képességemet, nem láttam, nem hallottam, csak ültem egy helyben órákon át, míg valami fel nem támasztott. Valahogy így. Azokból a hetekből semmire nem emlékszem. Csak arra, hogy Juli barátnémnak sikerült elvinnie egy koncertre. Az első lépés, amely kivezetett ebből a süllyedt kábulatból. És ott, a Zeneakadémia emeleti első sorában elkaptak a hangok, a harmóniak, Mendelssohn vitt és feloldott: megindult és patakozott a könny a szememből megállíthatatlanul, alig tudtam fel-felcsukló zokogásomat visszafojtani. Zsebkendőbe temettem az arcomat, rángott a testem, s a szaggatottan távozó levegővel és a könnyekkel együtt kisistergett belőlem a szenvedés. Feleszméltem. Igen.

Juli. Mellettem élő barát, padszomszéd a gimiben, és minden bakfis marhaságomban pajtás, minden kérdésemre ma is józan választ adni tudó társ. Ésszel él, nem indulattal. Így teszi helyre a bennem szétzilált dolgokat.

Vajon ő milyen lesz, ha megöregszik?

x + x + x + x

Hülye kérdésnek tetszik így elsőre. Pedig nem az. Nemrég nyilvánvalóvá lett számomra egy törvényszerűség.

Úgy nyolcvan év körül a halál felé bicegő öregemberekről lepattogzik az a zománc, amit magukra kentek a felnőtté válás, azaz a személyiség kialakulása idején. Ebben a felvett modorban benne van a neveltetésük, benne a társadalmi elvárások, a családi idolk és ideálok minden kíváncsága. Ezt viselték, így lettek ilyenek.

Pisti néni úrinő volt polgári műveltséggel, igényességgel környezete és megjelenése iránt, következetesen betartotta az illemtörvény szabályait. Kifejlett türelem lakozott benne mindenkiel szemben. Ő volt maga a Megértés, bár stílusa katonás jellemt takart. És eljött az öregkor, a halál felé menetelés időszaka, és eltűnt a türelem, a máz alól előbűjt az agresszivitás, a kritikai készenlét, és elvárásainak minden áron való kikényszerítése: fűriává vált.

Néném fiatalon állandó, el nem fojtott bírálattal élt mindenkiel szemben. Elvárta, hogy a világ és a világban élők hozzá igazodjanak, s ha nem tették, sürgősen hátat fordított bárkinek, aki nem tetszett neki. És eljött a halál felé menetelés időszaka. 87. évén túl sportos elszánással győzedelmeskedett a szenvedéseken, teste csonkításain, büszke is volt magára. És előbűjt a máz alól a megértés, elfogadása a ráfigyelőknek, képes lett a kritika elhallgatására, hálára a jó szavakért. Tündérré vált.

Vajon milyenek lennének azok megvénűlve, akik idő előtt elmentek? Milyen aggályossá vált volna Pipi? És milyen morózussá Heci? Sokszor előjönnek, és átszövik a magányomat.

És azok, akik még nem léptek a halál célközelségébe? Még innen azon a ponton, amikor majd a lakozott réteg lepattogzik rólunk? Milyenek leszünk mi? És Kata? És Juli?

De van énnekem még két öreg, nyolcvanon túli barátném, akik épp az általam felfedezett törvény útját járják.

Loli 90 éves, magányosan él folyamatosan romló szervezettel. Fájdalmas létezéssel húzza a mindennapjait, mint elvászott rongyot maga után, és mégis alig veszített valamit régi fényéből és az érdeklődéséből. Úgy áll mellettem, ahogyan szükségem van rá. Ad. Helyre teszi a bajaim kusza boglyát, megmagyarázza, hogy értve fogadjam el azt, ami szerinte a valóság. Többnyire a gyerekeim bánásait osztom meg vele. Neki nincs gyereke, de vannak pontos elvárásai a fiatalsággal szemben, amelyek szerinte minden alkalomhoz illően érvényesek. Ezzel segít nekem már szívesebben csak telefonon keresztül. Amikor meglátogatom, percekkel mérve egyre türelmetlenebb, ingerültebb. Mert elfelejtette az előző mondatomban hírűl adott újdonságokat, meg a korábbi infókat is, de leginkább mert hosszabb időn keresztül már nehéz neki magára húznia a már leperegni készűlő álarcot. Belefáradt.

Judit. Ő nagyon is lemeztelenedett. Egyre többet szégyenkezem méltánytalanul bugyuta megnyilvánulásai miatt. Megalázó és keserű a csalódás. Legutóbb már fogadalmt tettem: nem fogom szánni, nem hívom fel többet, nem árulom el neki a titkaimat, fájásaimat. Elég a megrökönyödésekből! Az utolsó taszító mondata: „Csak nem képzeled, hogy abból az úri környezetből akár egyetlen napra is hozzáadják majd nyaralni az unokádat oda, ahol te élsz, abba az igénytelen faluba, a cigányok közé?!“ No comment. Eddig úgy tűnt, intelligens értelmiségi nő, egy irodalmi kiadó nyugalmazott vezetője. Igaz, nem ez volt az első csalódásom az évtizedek alatt, csak ez volt a legmeghökkenőbb. Ez az utolsó.

x + x + x + x

„Édes álmom rólad szűlt...” - csavargatom Burns szerelmes sorait, mert előjöttél álmomban, mintha éreznéd, hogy most te leszel a főszereplő. Simogattam öreg, puha, borostás arcodat, amilyenek nem is ismertem. Mégis jó volt. Megöregedtél te is, én hízelegtem: „Fogadj be

ismét! Csak kicsit! Igaz, Európában dolgom van, a munkám egy nagy könyv része, miatta olykor el-elhagylak, de mindig visszarepülök hozzád, mert nekem veled kell élnem!” Ezek szerint Amerikában voltunk, és te elutasítottál: „Lehetetlen!” Ingattad a fejed. Egy mosolyt sem kaptam, pedig mögöttem állt apu és anyu, és kértek téged: Segíts rajta, ne legyen annyira egyedül! De te nem akartad. Mégis boldogan ébredtem fel. Egész nap velem voltál, éreztelek. Tehát mégsem hiába hízelegtem! Csak megjátszottad magad!

„Álom”. Így idézőjelben. Éveken át hiába kerestem. Már nem tudtam megtalálni. Ez a történet vége.

A kezdete 1950.

Persze hogy Horváth Jóskáról van szó. Akkor volt 19 éves, én meg 8. És megszeretett.

De annyit írtam már róla, szinte kiírtam magamból, hogy ne hiányozzon. Biztosan a történet kezdetét is, amiről nyilván mit sem tudtam akkor, 8 éves kisgyerekként.

1954 óta nálunk lakott albérlőként. Az átbeszélgetett estékről, s más hozzá fűződő élményeimről már sokat felbőgöttem nyilván, hiszen felejthetetlenek voltak, és szerettem az izgalmait. Ám amikor elbúcsúzott azzal, hogy tán sose látom, bennem semmi fájdalom nem mozdult. Mint egy fa. Nem éreztem át a ‘soha többé nem látni’ jelentését. Ilyen zöld voltam még akkor? Vagy csak vele szemben érzéketlen? Szívemben a katonatiszt képével nem járt át létezésének jelentősége. Például hogy tőle kaptam a zene iránti rajongásom első indítását, a startot egy operajeggyel? Akkor 1955-öt írtunk, ez volt a krisztkindli tőle, aztán Nagyanyámmal a balomon végigbőgtem a Pillangókisasszony puccinis-érzelgős történetét és édes melódiáit, amiről azóta is Jóska jut az eszembe, Jóskáról meg az a borzongás, amit a zene okoz.

1957 januárjában disszidált - ahogyan akkor neveztük a haza engedély nélküli elhagyását - szerintem épp azért, hogy megteremtse a lehetetlent egy életreménységhez, amit hozzám kötött, s amibe én úgy hulltam bele 1964-ben, mint légy a tejbe. Akkor is öntudatlanul.

Elment hát, hogy soha többé ne lássam, gondoltam akkor én meg anyám is, aki azután odaadta nekem Jóska nála hagyott naplóját, amiben benne állt a dátum: 1950. meg a nevem, meg a szívek és a négylevelű lóherék sokasága, és a szöveg egyértelműen a nekem szóló szeretetéről szólt. Az Apámmal együtt eltűnt ez a füzet sok régi emlékekkel együtt. Valahol Vadász Pál lelkén száradnak a költözéskor felszívódott relikviák, amiket oly szívesen nézegetnék ma már. Akkor csak nevettem. 14 éves voltam.

És 22, amikor újra találkoztunk. Értem jött New York-ba a Kennedy reptérre, és hazaautóztunk. Öreg parasztasszony útítársunk, kit ott felejtettek a reptéren a jó magyar külföldre szakadt rokonok, s akit Jóska megszánt, hisz mit tehet szegény ebben a nagy USA rengetegben, és elfuvarozta a családjához, nehogy már megbotránkozzon azon, hogy Józsi bácsizom a pasast, akiről számára is elsőre kiderült, hogyan is érez irántam, hát miatta út közben áttértünk a tegeződésre.

Most azért áttérhetnék a harmadik személyű ragozásra, hogy könnyebben bevalljam, amit akkor előre tudtam, zsebrevágtam, és rácsaptam a zsebemre, hogy annál alaposabban elfeledjem, szóval hogy miféle átverés volt részemről az egész odalátogatás. Levelemben burkolt ígéretekkkel vettem rá, miszerint meghívhatna az USA-ba, fizetve repülőt, és ellátva minden-
nel, heteken át, s amit írásban is vállalnia kellett, hiszen a vízumot az amerikaiak akkor is nagyon nehezen adták meg egy fiatal nőnek, aki ráadásul egy fiatal férfihoz utazik. Le kellett tennie neki is a papírt, mint nekem az esküt, hogy nem megyek férjhez hozzá, csak világot akarok látni, és megkeresni a keresztszüleimet meg a nagyanyámat, akik olyan messzire laktak Jóskától, mint én tőle, amikor itthon voltam. Boston és Los Angeles a világ két pólusán fekszik! Én meg jól átvertem a derék embert, aki megőrült a boldogságtól, amikor meglátott,

amikor lefektetett, amikor bemutatott az ottani barátainak, mint a jövőbelijét. Frászt! Kapott szegény hat vidám hetet, és megkapott mint hús-vér nőt. De a lelkem másutt járt, hazavágyott.

Egy nap még, az utolsó, New York-ban. A szállodában én már nem mellette feküdtem a közös ágyban, hanem Jos-szal, és nem vele volt a nagyravágyó lelkem sem. Egyáltalán nem voltam már ott, és nem tudom, Jóska mit szenvedett meg jobban, ezt az éjszakát-e abban a rideg hotelben, vagy azt a két órát, amit másnap még velem töltött a repülőtér különböző termeiben, amikor holtbiztosan az arcomra volt írva, milyen látványosan távolodom tőle, és tudta, hogy ténylegesen is pillanatok múlva eltávolodok talán örökre, amikor majd felemelkedik velem a gép.

Álltunk a falnak támaszkodva lehajtott fejjel a beszálló kapu előtt, túl minden formaságon, csak azt vártam, nyíljon ki a kapu, és besétálassak a folyosón át a gép belsejébe. Nem tudtam ránézni, csak a lábaimra, meg a szemközti csupasz falra, mert akkor éreztem meg igazán, hogy mit is teszek én most? Mit várok az otthoni élettől, hogy így rohanok felé, azon kívül, hogy sürgősen el kell kapartatnom Jóska gyerekét a hasamból? És mit várok az egyetememtől azon kívül, hogy azt az egy évet abszolválnom kell, és elvégeztem? És mit Jostól? Mit a kilátástalan albérlleteimtől? Ám odakint sem maradtam volna semmi kincsért! Csak el! El! De hová? Ha Jóska néztem, és könnyes szemeit láttam, attól is futni kellett volna, ki a világból! Nem akartam látni! Azután megint a lábaim és a csupasz fal, és igyekeztem nem végiggondolni ezt az egészlet.

Így tettem aztán éveken át: csak nem végiggondolni!

Hiába, egyszer csak feltörnek a mélyből a lelkiismeretfurdalások, de már késő. Megváltoztathatatlan és jóvátehetetlen. Ez a legnagyobb szemétség a Teremtőtől, hogy nem élhetjük újra kritikus döntéseinket, nem másíthatjuk meg a sorsunkat - visszamenőleg. Nem moshatjuk le a bántásokat, amelyeket másoknak okoztunk.

Jóska még két ízben tört be az életembe, de mindkétszer verten húzódott vissza. Vagy nem? No, éljed újra, vénasszony!

Az első világos emlék 1966 tavasza. Már a saját lakásomban fogadtam a Damjanich utcában. Jóska utoljára kért. Férfiasan csinálta. Máig a fülemben a szavai: „Megbánod majd, de akkor már késő lesz.” Semmi nem vonzott benne, legkevésbé az, hogy Amerikában élt, oda keresett feleséget. Hát vitt mást. Később mesélte, igyekezett is boldogítani: naponta örömet szerzett neki az ágyban, mégis elhagyta. Ezt Jóska nem értette. No, akkor végiggondolhattam, mitől mentett meg az ég, miféle lelki szegénységben tengődhettem volna odaát, ha szeretett is.

1983. Repatriálni akart, úgy érkezett. Nyugdíjazták, elvált, én épp a házasságomból menekülően, minden adott volt a közeledéshez. Apám mesterkedett a találkozásainkban. Egy ízben szőlőstelepi kopár kiskertjükben vendégeskedtünk. Ott megéreztem a hatást, amit a testemre gyakorolt. Én akkoriban épp szűkében voltam a gyengédségnek, és lehetetlen kalandjaimat kergettem a menekülés útvesztőiben. Az volt a Szégyenek vörös éve. Persze hogy elmentem hozzá a szállodába, csakhogy védekezésül leittam magam tökrészegre. Ezzel már egyszer tönkretettem egy szeretkezést és egy férfit. Most sem volt semmi értelme. Másra nem emlékszem, csak a megállíthatatlan panaszáradatomra, az önsajnáló bögésemre, hogy mindent, ami bennem undorító lehetett, erre a szegény pasasra zúdítottam, s ha az előző bántásoktól még nem volt eléggé megalázva, most láthatta, mennyire senki-semmi ember az, akiért mindazt elviselte. Alaposan megleckéztetett. Miután én kielégítettem, ő semmit nem tett éhes testemmel, csak felkapott az ágyról, és belevágott egy kád forró vízbe. Észhez is tértem. Kikészültem lelkileg is, fizikailag is. Némán felöltöztem, és arra kényszerített, hogy a korahajnali hús levegőn gyalog tegyék meg az utat hazáig. Elkísért ezen a kábé 14

kilométeren végig, tán lelkét megnyugtató, hogy bajom ne essék. Nagy hallgatás. Az agyam nem moccan. Neki meg a lelke nem. Azt hiszem, akkor ott mindent megértett, és nemigen akart többé az életem egyengetője lenni, csak úgy, semmiért.

De hiszen nem szerettem!

Csak most itt, a házam magányában végiggondolva a történeteket, feldolgozva mint egy pszicho-boncnok magamat, a tetteimet, Jóska indítékait, a figuráját, a feltehető gondolatait, a nyilvánuló érzelmeit, az arra adott válaszaimat, az egész históriát, amit mi ketten megéltünk, s ami olyan sajnálatos rongy lett az én jóvoltomból, és amit ő megszenvedett, rajtam pedig csak átsuhant, mintegy nem érintve a mélységeket akkor még, de most, most belémváj mélyen. És talán amiatt, hogy ezt kapta, elviselte, elrakta és eltűnt, a lelkifurdalások mellett rájöttem, hiszen én szerettem! Csak épp nem figyeltem azokra az érzelmekre. Mással voltam elfoglalva. És lehet, hogy ebbe belehalt - érzelmileg. Vagy másképp is? Már gondolhatok és feltételezhetek akármit. Lehet egy regény, amelynek a szereplőit úgy színezem, ahogy akarom, olyanra, amilyenre akarom, és akkor én mégiscsak - mint a regény egyik hőse - szerettem ezt az embert.

x + x + x + x

Ez már egy másik Jóska-történet. Nevezzük csak K.-nak.

Nem tudom, eszébe jut-e ma este, fizikailag és lelkileg holtfáradtan felesége temetésének ügyintézési után, hogy anno hogyan mesélte a barátainak, annak a „csúnya zsidó mérnök-nőnek” a közeledését az Izzóban? „A munka végzetével mindenki hazafelé igyekezett, én is a tömeggel bandukoltam a kapu felé, egyszer csak megállt mellettem a nő a Volkswagenjével, kinyitotta az ajtaját, és felajánlotta, elvisz egy darabon.” K. hangjában annyi megalázó gúny bujkált, hogy a fiúk megértően ugratták, nevetgéltek, én meg felháborodtam.

Az Izzó Óbudán volt, K. Budafokon lakott akkoriban. Nem kis távolság! Közülünk sem telt akkor senkinek autóra, K.-nak még télikabátja is nehezen. Az életünk elején jártunk. Divat volt a fiúk között K.-t cikizni, most meg ez a kaland a Volkswagennel! Az üvegtechnikus és a mérnökasszony!

No, most erről a társaságról mesélek a lelkiismeretemnek, a férjürem baráti csapatáról, amelynek K. egyik tagja volt, aki a volkswagenes feleségét épp temetni készül most több mint negyven évi házasság, és Ági két hónapnyi szenvedése után. A váratlanság tragédiája.

A feleségek között ő volt a legműveltebb, a legkedvesebb, a legmegértőbb, a legtürelemesebb, akit a leginkább lehetett szeretni. Ha végiggondoltam anno egy-egy szombati kártyaparti után, ki milyen volt, bizony ő mindig kicsillogott közülük. Nyolcunk közül eredetiségben és lelki erőben mindjárt Bandi után következett.

A hitványabbja megmaradt, az értékesebb elhullott. Megdöbbenő, mint minden halálhír, különösen, ha a korosztályomból megy el valaki. Nem ijeszt, csak az elmúlás kérlelhetetlen szelétől kábul el az ember, hogy azután körülnézzen: Kik maradtunk? Mi várható? Ki követi? És egyáltalán, miért ürül meg az ember körül annyira a tér, és szűkül be a határ, hogy lassan körültapogathatja a falat, mint az egyszeri oláh, és senkit nem talál maga mellett. Csak emlék formájában.

Legutóbbi „gyónásom”befejeztével nem gondoltam, hogy hamarost halotti beszédet fogok kopogni. Vajon milyen tünetek ijesztették rá az igazságra? Egy éve ugyanilyen váratlanul

veszítette el a bátyját ugyanebben a betegségben. Tüdőrák. Mint anyám. És talán majd én. A jóslatot ötödik éve hordom.

No-no! Rögtön magára fordul az ember agya? Pedig napok óta igazán csak rá gondolkodom. Meg K.-ra, aki most magára maradt. Vajon hogyan fogja megoldani az egyedüllétet? A pátyolgatást nyilván nem igényli, hiszen Bandi halála után úgy tett, mintha semmi nem történt volna. Az első kártyapartin, amelyen egyedül jelentem meg, kijelentette: „Hét végére nem akarok gyászos hangulatot. Kártyázni jöttem. Hogy miképp halt meg, most ne meséld el!” Nyilván konzekvens, most ő tért ki a kérdéseim elől.

A barátaival való szakítása után K. és Ági velem továbbra is tartották a kapcsolatot, együtt jártunk a Zeneakadémiára, tőlük kaptam a bérletet, olykor meg-meglátogattak Pesten, K. nem jutott el ide fügedi magányomat mustrálni, de Ági tavaly eljött. Ami telt tőlük, megtették, s ebben Ágié a pálmája.

Ellentétben mondjuk Bé Zolival, aki Bandi halála után azonnal hátat fordított, és azóta nem láttam. Pedig az én képzeletbeli rangsorrendben Bé Zoli a második. Bé Zoliról sok rossz elmondható, de unalmas sose volt, és ez nagy erény!

Legmeghittebben Z.ékhoz lehetett kötődni elsősorban a nagyszívű és segítőkész felesége révén. Z. az úrifüú mintaképe, aki jólnevelt semlegességgel tartotta össze a bandát, s aki mégis a legnehezebb helyzetbe került.

Bandi halála amúgy is szétzilálta a társaságot, aztán bekövetkezett a második törés: a rendszerváltás tipikus modelljét éltük meg. K. kilépett a csapatból „eszmei-politikai” nézetkülönbség miatt, ahogy az akkoriban más magyarral is megtörtént. Z. máig nehezen viseli ezt a gesztust. Z. az örökkévalóság embere, a rendszerváltás ilyen fordulatait ő szenvedte meg leginkább.

Anno jómagam a legészrevehetetlenebb semlegességgel úsztam a bandában. Z.éknek volt a legnagyobb lakásuk, hát nem egy bulit rendeztek. Szólt a zene, és K.-val nagyon szerettem táncolni, nagyon együtt lüktettünk a zene ritmusára. Ilyenkor rögvést elhessegettem az incselkedő gondolatokat. Tulajdonképp nem is voltak azok gondolatok, komolyak meg pláne nem. K. nem igazán az esetem, meg aztán szerette Ágit, velem csak szívesen táncolt. De egyszer valahogy túltáncoltunk az illendőn. Remélem, elfeledte a jelenetet, vagy tán soha nem jutott el a tudatáig? De jó lenne! Magam is szívesen kiradíroznám az agytekevénymből! Hát essünk túl a szembenézésen!

Balaton, Bélatelep, Bé Zoli lebontani szándékozott piciny házacskáját búcsúztattuk a szokásos augusztus huszadikai bulival, és bizony fogyott az alkohol, mindenki részeg lett estére, és szólt a magnó, és tombolt a tánc, különösen mi ketten roptuk K.-val. Akkor valahogy nagyon belejöttünk. Úgy, hogy végül a fiúk közbeléptek, felkarolták K.-t, elvitték kijózanodni a vízhez, ám én is velük tartottam. Négyen támogattuk az Ági után kurjongató, tántorgó K.-t, végül belelőktük a sekélybe. Én utána. Mindhiába kapaszkodtam, csak az iszapot kavartam magam körül. K. Józanabb volt nálam. Végül kikotródtam az iszaptól, felöltöztem, és bíztam az éjszakában, hogy láthatatlan maradtam. Egy haver közeli házában folytattuk a bulit, a többiek ittak, hülyéskedtek, én meg legszívesebben felszívódtam volna. Magam sem értettem, mit akartam? Jaj, a neheznél is nehezebb volt akkor a szégyenem, pedig senki nem mutatta, hogy észrevettek volna bármit.

Ne haragudj, már, te halott feleség! Ezért is szerettelek, a lelki intelligenciád lepkeszerű bájáért. Nem ilyen nekrológot érdemeltél.

Ha házasságom gyilkos késeit forгатom magamban újra és újra, hát ebből az u.n. „kanizsai négyesről” sokkal több nemigen mesélhető. Mellettünk meneteltek, pontosabban együtt

gyalogoltuk az „életutat”, sűrűn találkoztunk kezdetben, míg nem jött nálunk a gyerek. Alaposan megismertem őket, és számítani lehetett rájuk, színezték az életünket, eszmét cseréltünk, fiatalok voltunk, jókedvűek. Persze Bandi őket sem engedte mélyebben belelátni az életünkbe, ettől meglehetősen felszínes maradt az egész.

x + x + x + x

Összezavarodott bennem az Idő.

A Gyónás sem megy.

Bandin a sor. Nem akarom bántani, hogy azzal magamat védjem. Az önvád azonban fáj, kemény, mint a korbács. Nehezen szánom rá magam.

1966. augusztus 3. Első egyezkedés egybekelésünkről. Elhatároztuk, és én elintéztem a hivatalban a bejelentkezést, a neveket, az esketés puritánságát zene és szónoklat nélkül 5 perc leforgása alatt. Ahogyan Bandi kívánta. Azt is betartottam, hogy titok, mégis elkottyantottam Sanyi bátyámnak, amikor nála frizurázkodtam, hogy hát azért mégis megadjam egy kissé a módját, ha már csak a kis fekete vászonkosztümömet kellett kikefélnem. Egyetlen vendégünk így lett Sanyi a tanúkon kívül. A hangulattalan, majdnem viccbe hajló esketésen túlesván beültünk egy konyakra az Emkébe, ahol mindenki feszengett, s hamar oszlottunk, Bandinak úgyszólván még a tévébe kellett rohannia. Majd este jön, és elmegyünk kettesben ünnepelni, vígasztalt.

1966. augusztus 26. Egy éktelenül ricsajos, elviselhetetlenül hangos bárban megittunk ketten egy üveg Debrői hárslevelűt, s üldögéltünk a hangzavarban. Beszélgetni lehetetlen volt, táncolásra meg nem tudtam rávenni. Hajnaltájt ódalogtunk ki a pincéből a hűvös derengésbe, és csendesen hazaballagtunk, holtfáradtan a semmitől. Megálltunk a kapu előtt, Bandi elővette a kapukulcsot, beengedett a házba, és elköszönt azzal, hogy ő most hazabumli Budafokra átöltözni, hiszen ünnepi öltönyében mégsem mehet dolgozni a tévébe. Én ott álltam megkövülten, amikor rám zárta a rozoga kapuszárnyat.

No, így. Lett házasságlevelem, csak társam-párom nem. Azt elhagytam az úgynevezett biztos rév érdekében. Különös házasság története kezdődött aznap. Mint a babonában az év első napja, amely meghatározza az egész esztendőt: jellemző a rákövetkező 26 évre. Közös életünk fájó jelképe lett ez a nászéjszaka.

Nem győztem visszaadni, hogy neki is fájjon, vagy hogy még jobban fájjon! És soha nem tudtam, talált-e a döfés. Hallgatott. Minden lényeges kérdésben hallgatott. De az apróságokon vitáztunk az első vérig.

Közös életünk eleje Bandi elképzelései szerint zajlottak. Ő diktált, én elfogadtam. „Ha már felvettem, végigcsinálom” alapon nagy volt bennem az elszántság. Még meg is akartam hódítani. Nem véltem lehetetlennek.

Házasságkötésünk előtt olykor nálam aludt, hiszen messze van az a Budafok! Nagy volt a meglepetésem, amikor kiderült az egyik bementővel lakunk egy házban. A lépcső alján folytatják az órákig tartó csevelty elválhatatlanul, amit Banditól már az egyetemi évek alatt megszoktam: a szövegelést nem tudta abbahagyni. Szóval Hódos Jutkával együtt jöttek, mentek, bekopogtak egymásért, végül Judit eljött hozzám bemutatkozni. Kölcsönös szimpátiával barátságot kötöttünk. Hallgattam remegését szerelméért, és hallgattam imádságait gyerekért, amivel, úgy vélte, magához tudja láncolni a nála fiatalabb fiút, Trombit. Judit pesszimista alkat volt, előre érezte természetellenes halálát, mégis áradt belőle a vitalitás, a harsányság, talán kompenzálásképp. És szerelmes volt. Irigyeltem. Gyerekvárásáért is. Merthogy házas-

sággkötésünk előtt Bandi kikötötte, nekünk nem lesz gyerekünk. A miértre nem kaptam választ. Rábólintottam, mit tehettem. Gondoltam, fél a felelősségtől, majd elmúlik. És csudaképp Judittal egyszerre lettünk terhesek! Nem volt véletlen részemről, igaz. Reméltem, megváltozik Bandi nemakarása. De nem így történt. Meg kellett adnom magam. Jó, hát akkor legyen áldozat! Emberáldozat. A szeretetét akartam véle megszerezni. Igen, így vált anygallá második gyermekem is. Az első Horváth Jóska fia volt. Ő fizetség lett, mert Jóskát elhagytam csúnyán. A második áldozat lett Bandi akarata oltárán, a magammegadásának szimbóluma.

„... de mind csak öl, aki szeret...” - Oscar Wilde ugyan egy féltékeny szerelemgyilkosról írta „A readingi fegyház balladája”-ban, ám végül is igaz. Öltöm - szeretetért.

Öltük egymást is. Vérrel, elszánással, de leginkább szavakkal. Úgy eredményesebb.

Házassági alkunknak volt még egy tárgya: a szex. „Ha most minden nap, nagyon feltűnik majd a ritkulása, ha kezdjük unni egymást.” Így. Nekem pedig szükségem volt rá. Évekig hűséggel áldoztam az apácaélet oltárán, de sokszor verekedésben vezettem le felgyúlt indulataimat, aminek persze sohasem szeretkezés lett a vége, hanem vagy kiűztem Bandit az ágyból, vagy kiköltöztem magam, és lett sírás és kielégületlenség. 26 éven át küzdöttem a testemmel a testemért.

Életünk viharai egyre tarkábbak lettek másfajta vitáktól, harcoktól, mert Bandi csak olyan otthont bírt volna, amelyet ő csinál, mint tette volt az apja, a két kezével az utolsó szögig. De Bandinál, kinek nem ez volt a mestersége, a tett kivárhatatlan volt. Semmi nem készült el. Partizánakciókhoz folyamodtam: csináltam én, vásároltam, tapétáztam falat, öreg bútort, mázoltam még öregebbeket, plakátokkal fedtem láthatatlanná szégyenletes felületeket, próbáltam elfogadhatóvá szépíteni a környezetünket ezzel-azzal, asszony módjára, ahogy tudtam, olykor Bandi tudta nélkül, de minden meglepetést visszautasított, és sértésnek szánt beleszólásnak értelmezte minden újításomat. A közös életünket a saját belügyének tekintette, s ebben az egészben úgy vergődtem, mint a csapdába esett vad a veremben. És kitört újra és újra sok pitiáner ügyön az ádáz veszekedés, orkánna dagadtak a hangos és alpári kifakadások, igaz, elsősorban belőlem viharzottak elő, amit Bandi vagy végighallgatott, vagy otthagytott a lamentálásom közepén válaszatlanul. Nincs mentségem arra, hogy később már nem is akartam türtöztetni magam.

És elérkezett az idő, amikor elegendő lett. Már csak magamat láttam, és nem voltam hajlandó alkalmazkodni tovább. Vége lett az első tíz évnek. Egyetlen eredményem Nóri, a gyerekem, aki megszületett megegyezésünk ellenére, igaz, végigsírt terhességgel. De lett. Ebben az egyben győztem. Másban úgy, hogy nem volt köszönet benne. A szexben pedig bizony vesztes maradtam. Miért? Miért nem kívánt meg soha? Miért fordult el, ha véletlenül előtte kezdtem vetkőzni? Miért csukott szemmel mosta meg a hátamat az átlátszatlanul habos kádban? Miért nem karolhattam belé az utcán? Miért nem fogta meg a kezem séta közben? Miért mentünk úgy egymás mellett, mint az idegenek? Miért tolt el, ha kedveskedve meg akartam csókolni? Miért ült messze tőlem a társaságban? Miért nem tartoztunk látszólag sem egymáshoz?

Ezek a fájó momentumok milliószám rakódtak egymásra, megkérgesedtek, aztán gennyedni kezdtek. Elrohasztották a közös életünket. Mintha ugyan a magam mentségére írnám mindezt! No, ezért lett volna jobb konzekvensen egyes szám harmadik személyben megvallatnom a házasságom történetét! A feltámadó indulataimat helyretenné egy jól választott ígerag, s akkor ez egy elbeszélés lenne. Ám lett belőle vádbeszéd.

Az első tíz évben igyekeztem kitartani. Utána újfajta viselkedést fedeztem fel magamon: kerestem a férfit. Szégyeltem újraidézni a jeleket, jeleneteket! Megírtam már! A méreg bennem maradt, és rág. De akkor sem idézem elő újra! Csak letérdelek a tömjénszagú undok gyóntató rács mögött, és nem mondom, nem mondom, nem mondom... Gyónom kusza

vágyaimat, gyónom kívánságaim képtelen kalandjait, és gyónom képzeletem örült képeit, de leginkább gyónom valóságos kínjaimat.

Felejtsük el!

Mint bakfislányok szüzességük elvesztése előtt, éjszakánként még ma is férfiakkal álmodom. Különféle férfiakkal, ismerősek, alig ismertek, teljesen ismeretlenek, sosem látott arcok, és olyanok is előjönnek, akikre soha nem néztem férfiként, jönnek, és szeretnek és gyengédek, és mindig a beteljesülés előtt vagyunk, és mindig várok, és mindig felébredek ebben a várakozásban. Nappal ugyanott folytatom. Várok. Miért is tagadnám? Csak bámulom emberi-asszonyi létem optimizmusát és lelkem lehetetlen rejtelseit.

x + x + x + x

Így aztán persze, hogy a rejtelmek valóra válását hittem, amikor hús-vér valóságában megjelent itt az, akit valamikor szerettem, s akitől megkaptam - mert kivívtam az élettől és tőle magától - a szerelmet. Nem az első, de egyetlen, s annak tudom ma is. Talán mert nem kellett kapcsolatunknak kiállnia az Idő próbáját? Kimeríteni az együttélés tapasztalatait, amely elhomályosíthatta volna a szerelem ragyogását? Maradt a beteljesülés végtelensége, ha három hónapig tartott is? Talán épp az idő rövidsége miatt annyira egyedülvaló. Ám csodaváró hitemet eljátszotta ezzel a szerelmet megcsúfoló látogatással. Keserves csalódás volt! Ennek is éppen két esztendeje, jóval öregkorom határán túl.

A történet 1977-ben kezdődött. Akkor vettem észre, hogy az asztal túloldalán ülő valaki férfi. Igaz, 22 esztendő. Az agg kerítő, vén János kollégám suttogott róla rendesen, mit előbb kinevettem, aztán eltűnődtem rajta, aztán rá is bólintottam magamban, hát hogyne, izgalmas feladat! 13 évvel fiatalabb nálam, egy gyerek. Küzdöttem az előítéleteimmel, viaskodtam a jóízlésemmel, a téma járkált a fejemben ki s be, aztán a testemben, s végül a képzelődés átfordult. Beleszerettem, s ha már elhittem magamnak ezt az érzést, ki is kellett harcolnom tőle meg a jóistentől, hogy igaz legyen.

A szép, viharos és szenvedélyes szerelem története alig három hónapot élt, és akiket gyilkoltam általa, az nem ő volt. Ő sohasem szenvedett miattam. Csak talán a halott gyereke, akinek nem volt kedve élni, és elhagyott még magzatkorában. Jól tette. Bandit ezzel már nem illett megalázni, s ezt az amúgy engedelkeny Jóisten is tudta. Bár nem hiszem, hogy Bandi elhitte akkor egyetlen szavamat, szólhatott az hűségéről vagy szeretetről, amely utóbbi pedig azalatt is megmaradt bennem iránta, ahogy bennem élt mindig. Miközben persze alaposan megkínóztam. Amikor elvetéltem, Bandi kísért a kórházba. Akkor sejtettem meg, hogy szívesen fogadna egy második gyereket. Megváltozott volna? Miért? Talán arra gondolt, hogy erotikus igényeimet megszelídítené egy jövevény, aki lefoglal, akit dajkálhatok, akit szerethetek?

Már jóval túl a harmincon házastársi ölekezéseink nem hoztak áldást, nem estem teherbe évek óta. Azt hittem, vége a fogadás, a fiatalság idejének, lehet bátran ölekezni a fiúval is. Ő azonban megnyitotta a méhemet. Fogant magzata életképtelennek bizonyult, de nyitva maradt a kapu, és életre kelt bennem édeseggy fiam, Kálmán. Ezt azért, én Istenem, mégiscsak neki köszönhetem. A fiúnak. Valahol. Vagy nem? Jósorsomnak mindenképp!

A bogárka öngyilkossága elvetélte a szerelmemet is. Nem az érzéseimet, hanem a megadásaimat. Nem akartam többé a könyörgések megalázó, s a bujkálások bűnös útjait járni, és ezzel magamra zúdítottam a kegyetlen szenvedések sorát. Mint az általam magamra kimért penitenciát, persze el kellett viselnem. Az elszakadás nagyon nehezen ment. Naponta együtt, egy szobában, a pokol! Gyötrelmeimet papíron próbáltam levezetni. Hogyan is bírhattam volna másként?

Azután más munkahelyre kerültem. Még így is hosszú évtizedeknek kellett eltelniök, amíg eljutottam odáig, hogy nem csavarodott bennem össze a lemondás fájdalma, ha megláttam,

És most, két éve, idejött egy napsütéses, késő őszi napon, és felborított mindent az érintésével, a tekintetével, a szavaival. Mintha nem telt volna el azóta hosszú 41 esztendő! Elhitette velem és a testemmel, hogy valami feltámadt, hogy nincsenek lehetetlenek, és boldog voltam. Közel a hetvenhez! Aztán elment s a kielégítést bennfelejtette a testemben tüzes kő gyanánt, hadd fojtogasson a lángja, a füstje. Öreg testem utolsó lobogása csaknem halálra égetett. Nem bocsájtom meg neki soha! Felszított érzéseimet itthagytá egy könnyed viszláttal, mint aki csak átmegy a színen. Verje meg az Isten!

Hát gyónás ez? Nem! Átok!

x + x + x + x

Kálmán megszületése ideiglenes békességet hozott a házasságunkba. Átestem a megváltás-ként remélt s vállalt struma-műtéten is. De lényegében semmi, sem én, sem Bandi, sem ádáz természetünk nem változott. Az ellentétek lappangva léteztek, a felszínen csak kis súrlódásokban, oktalannak tűnő belső remegésekben nyilatkoztak meg. Levezetésül akkoriban kezdtem el írogatni. Színdarabokat, meséket. Az első dráma, a „Csak mondd, a békák meghallgatnak!” befejezésével már sejtettem, nem írónak születtem, mégis sorra kerültek ki a gépemből a drámai munkák.

És közben, amikor nem írtam, nem dolgoztam, nem dögöltem bele a házimunkába, a gyerek-nevelésbe, menekülni vágytam az örökös viták és a testi nyomorúság idegromboló porondjáról. A tetszhalottságból. Köd ült a szemem előtt, csak a feladatokat láttam, a kötelességeket, és lázasan kiutakat kerestem.

Olykor már nem csak gyanakodtam, biztos voltam abban, Bandi sohasem szeretett. Végigvetítettem közös életünket, és ennek egyre több bizonyítékát fedeztem föl, ha csak az érzékeny felszínt vizsgáltam. Pl. mennyivel kedvesebb mindenki máshoz! Imádta a környezete a munkahelyén, az ismerősök, a barátok, remek társasági ember volt, szellemes, okos, tájékozott. Voltak, akik csak miatta jártak hozzánk, mint például Györgyey Klári, aki pedig szakmailag hozzám jött volna, mégis neki Bandi „a Szentistván” volt, és csak neki mondta, mondta. Imádta. Oké, Bandi tényleg szeretetre méltó volt, és ezerszer nagyobb elme nálam. Mindenkiel szót értett, ezt régen elkönyveltem, ám tulajdonképp kukackodott bennem némi féltékenység is. Nem lehetett alaptalan, hiszen ez a Györgyey Klári, s a többi hozzá dörgölőző, Bandi halála után elmaradt. (Nemrég hallottam, hogy ő is meghalt. Nem sirattam meg.)

No, ennek a kvázi féltékenységnek egyszer egy nagyon kegyetlen szcénáját is megrendeztem. A mérgezett bumeráng nem Bandira hullott vissza. Azt az áldozatot is Klárinak hívták.

Férjével el-eljártak hozzánk, mint családi barátok. Bandi és Klári kifogyhatatlanok voltak a munkahelyi témákban. Félrehúzódva nyalogattam feleslegességem sebeit. „Kávét? Konyakot? Hozom!” És gyült bennem a düh. Egy képtelen hadjárat terve ötlött fel bennem. Meg is való-sítottam. Hisztis kifakadással meséltem Bandinak, hogy „Klári férje sírva borult a nyakamba, mert a felesége bevallotta, hogy belédszeretett.” „Klári? Belém?” - nézett rám Bandi. - „Jóval túl az ötvenen? Lehetetlen.” Én csak mondtam: „Az öregúr kétségbeesetten panaszkolta, hogy viszonyotok van! Velem akarja megbosszulni, amit ti vele tettetek! Undorító!” - ordítottam, sírtam, fuldokoltam. Ha hidegen nézte volna Bandi a dolgot, a szituáció képtelenség volt! Bandi elhitte a történetet, és tagadott. Azonnal elvágta a hozzájuk fűződő baráti szálakat. Valahol bántam, túl messzire mentem, és még értelme sem volt, hiszen soha nem ártottak, inkább segítettek, ahol tudtak. Én meg Bandi halála után pofátlanul hallgattam a sirámokat

Klárától, hogy éveken át azon törte a fejét, mi okozhatta, hogy az a kedves fiú, akit annyira szeretett, hirtelen miért lett annyira hideg és visszautasító? Sohasem jött rá. A sikeres bosszú azóta alaposan megkeseredett bennem. És kinek ártottam igazából? Ártatlanoknak. Életünk ettől nem fordult jobbra egy szemernyi sem.

A menekülésvágy mint alaphelyzet állandósult. A házasságunk nem is elhidegült kapcsolat volt már, hanem kényszerű egymás mellett élés egy közös cellában, összeláncolva. Én annyit könnyítettem az összezártságomon, amennyit tudtam.

1983. A „mindenmindegy” esztendeje.

Elváltunk az ágytól is, maradt a gyűlölködés, részéről az alkohol. Nekem egyre inkább kellett volna a férfitest.

Ebben az évben elevenedett fel az a szégyenteljes viszony a gémkapcsos fiúval. Tavasz, koranyár...

A nyár meghozta Horváth Jóskát, akivel az a részeg éjszaka sem józanított ki lázas erotikus vonzódásaimból. Kellott egy test. Arra viszont gyáva voltam, hogy bárki.

Néhány éjszakára az évben még a fiút is visszahódítottam. Csak a hiányérzetemet növeltem vele.

És az a rémes kaland K.-val is az évben esett a balatoni pocsolyában.

„Gyónom a Mindenható Istennek és neked, lelkiatyám...” „Felhalmozódott kudarcaimat mindig másokon vertem el, mások szenvedték meg rossz házasságom lenyelt és el nem sikoltott fájalmát.”

Isten! Érjek már a végére!

Öngyötrő vallomásaim vajon levesznek-e egy dekányit is abból, amit belül hordok? Váratlanul olykor felvillan az egész szennyből ez, aztán amaz, irányíthatatlanul és visszafoghatatlanul, belémharap és fáj! Uram! Megment-e ez a Gyónás a megveszekedett emlékezőspokoltól?

1985.

Eztán minden esztendőt, és minden ismeretséget a megváltás reményével fogadtam. Hogy Bandi miként látta a közös életünket, már soha nem fogom megsejteni sem. A halála után maradt üres vodkás-üvegek garmadája azt mutatja, hogy ő is menekült. Vagy a saját tehetlensége sodorta az alkoholizmusba? Azt sem fogom megtudni már soha, mi történt volna, ha egyszer megbeszéljük a dolgainkat? Miért nem akart kitárulkozni? Talán kicsit közelebb vitt volna mindkettőnk, ha nem is a megoldáshoz, legalább egymáshoz. Nem bízott a megértésemben? A szeretetemben? Vajon?

Egyetlenegyszer simogatta meg a fejemet spontán. Soha nem felejttem. Minden apropó nélkül behívott a szobájába, és valami olyasfélét mondott, hogy üljek le a sztereo hangfalak elé, beállítja nekem a félsüket fülemre, az a leves ráér odakint a konyhában. Leültem, kezemben a konyharuhával, nem értettem, mit akarhat. Bekapcsolta, és megszólalt Wagnertől az Izolda halála. Csak hallgasd, mondta, és kiment. Kifelé menet megsimogatta a fejemet. Ettől-e vagy az imádott muzsikától-e az egész álomzene alatt csordogált a könny a szememből.

Lehet, hogy voltak jelek, amelyek valami szeretetféléről szóltak, és én nem vettem észre?

1985 nem volt különösebben viharos esztendő.

Munkahelyet változtattam, és hosszútávú szeretőt találtam.

Hedvig barátnőm főnökségének menedékébe költöztem fel a Várba. Aztán ott jártuk Hedviggel a barát-főnök-beosztott viszony késélen egyensúlyozó táncát. De meggyőztük!

Sok zárkózott, ki nem nyitható ember közé kerültem. Úgy dolgoztak egymás mellett, hogy közöttük fényévnyi űr tátongott, mint magányos bolygók egy közös uborkásüvegben.

Ott találkoztam azzal az emberrel, aki talán a legtöbb fájdalmat viselte el tőlem.

Gyónás, búbánat, vallomások... Visszatekintések az elmúlt szeretetekre... Kiderül, hogy szomorú magányosságom oka kétélű szabadságvágyamban leledzik. Vágytam a szeretetre, mégis mindenkivel, aki nagyon és követelőzőn szeretett, igen gorombán elbántam. Kivont karddal vágtam ki magam a fojtogató kapcsolatból, de előbb a kivont kardot jól megélesítettem, vágott, sebzett, folyt a vér. Hamarosan mindenki elmenekült a közelemből. Rövid, futó ismeretségek suhantak át meg át az évek során, azok a sebek nem ütnek vissza, emlékek homályos, el is tűnt talán. De kevesen sínylették meg annyira a szabadságféltésemet, mint ő.

Ezer éve ismertem már minden új kollégát, mert a két gyűjtemény, ahonnan jöttem, s ahová kerültem, elválaszthatatlan volt egymástól. Ezzel a nővel egy munkaszobába kerültünk, az együttélés mint feladat meredt elém. Ráadásul mindig is félttem tőle. Embergyűlölőnek véltem. Az is volt. Olyan szemeket tudott vetni a neki nem tetsző lényekre, márpedig mindenki ilyen volt, aki a közelébe került, hogy az embernek a háta borsódzott tőle, és önkéntelenül hátrább lépett, nehogy belészúrjon. Közelebb férközvéen hozzá, kiderült, akkora elfojtott szeretetéhség szunnyadt benne, hogy ha azt felébresztette valaki, mint az éhes oroszlán, egészben akarta megkapni az illetőt, nem volt menekvés. Nagyon tudott szeretni, de a szeretetével agyonterhelte a másikat. Nélkülözhetetlenné akarta tenni magát, rátelepedett a jóindulatával, cserében elvárta az ugyanolyan léptékű hálát és viszontszeretetet. Engem már a második pillanatban elfárasztott ez az állandó érzelmi készenlét, megbántam a közeledésemet, ugyanakkor sajnáltam. Épp emiatt sajnáltam. És Úristen, mennyit bántottam!

A közös munkaszobák mindig a pokol előtornácai, különösen, ha kevesek osztoznak rajta. Ott bonyolódik le a magánéletünk a telefonkészüléknek köszönhetően, és nincs az a tapintatos kolléga, aki ezt szívesen éli meg velünk. Amikor szeretőre találtam életem újabb Jóska-jában, feszültségekkel terhes és pincehideg lett a várbéli munkaszobám, Nem lett volna szabad az érzelmeimet másra is pazarolni, megosztani, s ha már megtettem, hát legalább szenvedjek a másik szemrehányásnak nem nevezhető néma, demonstratív szenvedésétől. Alapvetően rosszul reagáltam, mert zabolázni akart. Azt hiszem, ez az ember megszámlálhatatlan sebet cipel magán, ezekből sokat én ejtettem rajta. De minek is meakulpázom? Semmi olyat nem tettem, amit nem provokált volna. Nem, bűnöm nincs ebben a dologban. Fellélegeztem, amikor becsuktam magam mögött az ajtót, és kinyitottam boldog nyugdíjas éveim kapuját!

Különben is annyira régen volt, nyilván tökéletesen felejtett, idővel leszokott a létezésemnek még a tudatáról is. Évtizede annak, hogy utoljára beszéltünk.

$$x + x + x + x$$

1985 után már nemigen okoztam fájdalmat senkinek. Az Öreg, tisztességes nevén Jóska, valóban igen öreg volt már, s az ő bőre túlságosan megvastagodott akkorra, hogy egyáltalán bántani lehessen. Még az is lehet, hogy ilyen rinocéroz-hámmal született. Amúgy is fölényben volt. Nem volt közöttünk érzelmi kapcsolat, csak testi. Néhány közös élmény, megbírálta

az írásaimat, olykor megbeszéltük a hibákat, javasolt, segített, de többet foglalkoztunk az ő munkáival, mint velem. Rettenetesen hiú és öntelt volt, de a testem szerette a kis ravaszkodásait, ő meg szeretett testi örömöket okozni. Hülyeség lett volna bántani, meg sem érezte volna. Ha meg lényegbe vágóan taposom meg, vagy meg sem érti a magas lováról, vagy visszaütött volna.

Ez életem utolsó kapcsolata. Nyoma sem volt benne szerelemnek, tán szeretet is csak úgy átabotában fejlődött ki az évek során, s mégis a kapcsolat, tán kénytelenségből, eltartott vagy hat esztendeig. Halványan hasonlított az első kapcsolatomra. Épp úgy takargatni kellett, mint azt, s épp úgy kiszolgáltatottá tett.

Egy-egy találkáról jövet hányszor léptem át úgy a házunk kapuját, hogy a lépcsőkön időhúzásnak beillő lassítással vonszolva magam azt latolgattam, vajon mit találok otthon? Hol lesz Bandi, amikor belépek? Azonnal a szemébe kell-e néznom, vagy marad időm ötletet találni a figyelemeltereléshez? Hogyan darálom el minél gyorsabban hazudott élményeim, amikor az igaziakat bőbeszédű színességgel szoktam előadni? Tudni nem akartam, de sejtettem, Bandi átlát rajtam. Igaz, egyetlen jellel, sem szóval, sem gesztussal el nem árulta soha.

1985-ben beadtam a válópert. Apró marhaságon omlott össze addigi kitartásunk. Bandi nem sokkal ez után szívattakkal rosszul lett. Intenzív osztály. Már túl a nehezen, akkor az egyszer őszinte volt: „Inkább meg kellett volna halnom. Nem tudok család nélkül élni.” Így. Nem nélkülem! Nem! Család nélkül.

Visszavontam a válópert. Az orvostól hosszabbítást kértem, és mire hazajött, kifesttettem, kimázoltattam a lakást. Mindenki lázasan segédkezett, hogy végre elfogadható körülményeket teremtsék magunk körül, ahol lakni lehet. Bandi reakciója szótlán szemrehányás volt, mert ő akarta megcsinálni, csak hát az elmúlt tíz alatt nem sikerült. Megint megingattam az önérzetét. Tovább folyt a harc a közös életünk akarásain, mint egy akadályversenyen, éveken keresztül.

No, igen: Akkor mondta az orvos, ha nem megy sürgősem az Érsebészeti Klinikára, és nem műtteti meg magát, nem ad neki többet nyolc évnél. Elszakad a koszorúér, annyira elvékonyodott. Nem ment el. Könyörgésre sem, még a lányára sem hallgatott. Miért? Meg akart halni, azért. A házi orvosunk sem forszírozta, én meg lassan elejtettem és elfelejtettem. Hiszen annyiszor, de annyiszor kellett elfelejtenem valamit, amit tőle vártam. Mentegetőzés? Igen. Csak a halála után jutottak szembe az orvos jósló szavai. Miért? Én is azt akartam, hogy meghaljon? S a kívánsát a tudatom mélyére süllyesztettem? Istenemuram! Ments fel a gyilkosság vádja alól!

És tovább! Tovább!

1987. Elvittem Párizsba, oda, amiről ezerszám készültek képek 1966-os „magányos nászútján”, ahová nélkülem ment két héttel a házasságkötésünk után, s amiről áradozva mesélt, amit imádott, s ahol egy közismerten homokos férfi kísérté nagyon szívélyesen, napokon át. Vajon? Szexuális megaláztatásaim okán olykor eszembe villant a gyanú. A párizsi szállodai szobánkban különösen belémvágott. Bandi elfoglalta a kétszemélyes franciaágyat, és nem engedte, hogy mellé feküdjek. Egy héten át összecsukható kempingágyon aludtam a lábainál az apró szobácskában. Miért? Bosszú? Igaz, az Öreg is akkor járt Párizsban a bátyjáéknál, egy utcában laktunk. De hiszen együtt tettünk náluk udvariassági látogatást. Vagy jelzés? Nem velem akarta megosztani régi-régi Párizs-élményét? Nem tudom megfejtani.

1991. Balaton. Augusztus. Két hét magánházban nyaralás címén. Nem tudott uralkodni a volánon, a házigazdának kellett beállnia a kertbe. Ijedten figyeltem, mi történik, és cipeltem be a cuccokat a gyerekekkel. Bandi alig vonszolta magát. Nyaralás címén egész nap a telefüstölt szobában, mellette a dugig telt hamutartó és a sorakozó üres sörösüvegek. Alibije az épp

akkor zajló moszkvai események, ült a tévé előtt. Egyszer jött ki a levegőre, letelepedett a falmenti árnyékban egy újsággal, üldögélt egy keveset a kerti széken. Nem tudtuk rávenni, hogy kijöjjön a vízhez, amit imádott, s a partján azelőtt órákat tudott szemlélődni. Egyszer nekilódult, de tíz lépés után visszafordult. Maradt a füstös szoba. Csak akkor viselkedett régi formájában, amikor Nóri lánya leszaladt meglátogatni.

A 25. házassági évfordulónk ott ért minket. A gyerek lefeküdt, mi kiültünk a verandára, felkőszöntöttem, pezsgőt nyitottunk. Kis ezüst medál volt az ajándékom egy vésett huszonötössel. „Hova tűzzem eme rendjelet? A pucér mellemre, ide? Vagy dögcédulának szántad?” Így indította az „ünneplést”, ami részemről bőgéssel és könyörgéssel folytatódott, változtassunk az életünkön, nézzük más szemmel a másikat, megpróbálok változni. Folyt belőlem a szó. Az egész kis panzió csekély üdülónépsége hajnalhasadásig élvezhette keserves lelkizésünket. Bandi ült, ivott, hallgatott. Még csak nem is csitított. Beburkolózott a csigaházába. Hiszen ő már megmondta a magáét.

Másnap, amint a napfényben ballagott a kerten át, elnéztem aszott és görbült testét, és fájt. Nagyon.

A következő ilyen, fogadkozásokkal telt, és ígéretek reménytelenül kicsikaró beszélgetés a halála előtti este folyt közöttünk. Csupa fekete, lélekizasztó, izmos néhány óra, aztán reggel a csönd a lakásban, a különösen erős, a tevés-vevések közepén meg-megállító csönd Bandi szobája felől. S aztán a telefon...

1992. Életem kulcsesztendeje.

Télutón, zimankós, szürke reggelen 200 lépcsőn baktattam felfelé a Várba, akkori munkahelyemre. És eszembe jutottak a Lépcsők. Vannak jelzésre, és vannak emlékeztetőül épített lépcsők. Ilyen volt a gimnáziumban, ahol az első tanítási napon felfelé menet arra gondoltam: „Vajon eszembe jut-e ez a pillanat, amikor majd érettségizem? Milyen messze van még!” Eszembe jutott, de hányszor! És érettségire menve is!

Ilyen volt a Várba vezető lépcsősor a Dózsa tér felől. Szakadatlan óvatosság, egyenetlen kövek, csorbult cementdarabok, szabálytalan fokok, hol meredek, hol lapos, más-más magasságú lépéseket igénylők, s miközben nem nézhetsz mást, mint a fokokat, mindig eszedbe jut valami, egyre jobban lihegsz, olykor meg-megállsz, de körülnézni akkor sincs kedved, csak azt méred, mennyi van még. Közben emlékeidből beugranak a velencei lépcsők a lábaikat nyaldosó, csobogó hullámokkal, a dunaparti lépcsők a vibráló fényekkel, s a köveknek ütődő, ritmikus loccsanásokkal, amelyek az egyetemi szóáradatot mosták ki a fejedből, még a szagát is érzed a gyerekkori lépcsőháznak, retinádba vésődött a bordó csempeburkolat, amely hűsen tapadt a kapaszkodó gyerektenyérhez, boldog voltál, mert a szagok, a színek megnyugtatóan vettek körül: hazaérkezéskor.

Ezen az 1992-es télutón arra gondoltam, életem egyetlen megoldása a kínok és kínzások, a veszekedések és megalázások, megalázottságok és gyűlölködések elől, ha valamelyikünk meghalna. Elszorult a lélegzetem, megálltam, és fejemet ingattam, mintha a fizikai hessegetés elűzné a kegyetlen gondolatot: ha Bandi meghalna? Nem tudtam akkor még, hogy nem csak késsel, szavakkal, hanem gondolatokkal is lehet ölni.

Nem sokkal később, április harmadikán, a munkanap azzal kezdődött fenn a Várban, hogy lementem a raktárba. Ha ide beléptem, mindig bosszantóan eszembe jutott a film a szellemirtókról, éreztem a szellemek jelenlétét, még hallottam is a suhogásukat. Akkor is megálltam a nyitott ajtóban, hogy villanygyújtás után nekiinduljak a polcrenetegnek a szellemek közé. Ekkor megszólalt a telefon. Mindig utáltam, ha itt hívtak. Olyan idegesítően sikoltozott a készülék az avított szagú papírozón közötti némaságban. Hedvig szólt, menjek haza, mert... A

hihetetlentől, a mégis megtörténttől rettegve rohantam ki, futottam fel a döngő vaslépcsőkön, és eszembe jutott a kőlépcsősor a Dózsa tértől felfelé, és az, mit gondoltam akkor, és hogy az nem is volt olyan régen! Jaj!

Bandi halála után már senkit nem bántottam.

Még az esztendőben próbáltam új társat találni. Ezt az íróféle embert, ezt a Molnár Miklóst soha nem bántottam, de tettem volna, ha mellém áll. Jól tudta tán, s ezért nem fogadott el. Neki sem feleltem meg. Aztán végiggondolva ezt a négy napot, amikor azt hittem, szerelmes vagyok, ám csak a régfeledett gyengédség megnyilvánulásai kábítottak el, szóval aztán rájöttem, hogy ő sem felelt volna meg nekem. A szerencse kihúzta alólunk a közös életet. Jól tette!

Nemsokára az Öregtől is búcsút vettem. Mintha csak rosszkódásból lettem volna a szeretője. Már nem volt kinek hazudnom, hát már nem kellett. Vajon tényleg ilyesmi motivált? Ki tudja.

Abban az évben töltöttem be az 50. évemet. Azt hihetné az ember, ilyenkor már szűnik a szex iránti igény. De nem. Addig is, akkor is el kellett fojtanom, s azóta is elfojtom. Mert olykor elém áll a vágy, és... jaj, de nehéz akkor!

Uram! Most már tényleg nincs mint mondanom. Adj végső feloldozást, és könnyű halált!

És mondá az Úr: „Állj fel, vénasszony! Nehéz már neked a térdeplés. És ugyan, minek is? A 69 esztendőből leéltél hat év vezeklést. Megérdemled a Mennysországot! Nagyfüged a Mennysországnak, itt senki nem háborgat, és kedved szerint folydogálhatnak a napjaid. Tudom, ó, jaj, hogy Purgatórium is a magány miatt. Purgatórium és penitencia, mert másként is lehetett volna, ha... Ne folytassuk már! Így van jól, szolgám! Minden könnycsepp egy kis lelki mosdatás, hogy megkönnyebbülj.”

Akkor megcsókoltam az Úr köntöse szegélyét, és megköszöntem az arcomon szétterülő hálás mosolyt a megígért könnyebbítő könnyekért.

Most már akármi jöhet, lényegtelen.

*Hiszek a szó erejében. Amivel akkor bántottam, most ugyanazzal akarok gyógyítani: a Szóval.
Hátha elér a bántottakhoz, lelkük akárhol bolyong.*

SAJÁT AGÓNIA

2011.

2011. január 1.

Hiszek a szó erejében.

Nóra ikreket hord a méhében már második hónapja.

Most leírom, bízván abban, hogy már nem árthat nekik a szó, sem az aggódó képzelet.

A terhesség létezéséről október 25-én, Anyám születésnapján kaptam a hírt. Jó ómennek éreztem, mégis valahogy hihetetlennek: Ketten élnek Nórában! Két kicsi lélek! Bízom abban, hogy sorsuk nem „bogársors”.

Lelkemben a félelem inkább Nóráért támadt. ‘Óvó aggodalmam a rettegés száraz ágának tüskéin fennakadva vérzik.’ Nórát féltem a kilenc hónaptól. Lassan negyven, és nem az a kipihent alkat, aki vígan terem, fehéren, puhán, aki könnyedén ad magából még két életet.

Nemrég láttam, és az aggodalom maradt: Istenem! Legyen már túl a szenvedéseken, a rossz-léteken! Ám megszületett a bizakodás is: ürge, jókedélyű, büszke, fiatal és szép, tehát olyan, aki végigcsinálja, ami a sorsa.

Így merem most már a hírt leírni. Hadd maradjon e néhány sor emlékeztetőnek!

2011. jan. 3.

Gyónás után...

Minek tettem?

Meg akartam szabadulni a lótás-futásoktól, az ugra-bugrálásoktól, a karamboloktól, a zűr-zavaros gomolygásoktól, ami a fejemben van! Azt hittem, ha leírom, könnyebb lesz, eltűnnek, mintegy kivárázsolódnak a koponyám börtönéből ezek a lóto-futók, ugra-bugrák, karambolozók, zűr-zavaros gombolyagok, és szavakká nemesülnek, miáltal új életet kezdenek - tőlem immár függetlenül! Ezt akartam.

- És jobb az üresség, ami a koponyádban marad? -

- A csend? A semmi? Igen, jobb! -

- Semmi sem maradt ki? -

2011. febr. 7.

Egerben

Belefutunk a Napba! Hatalmasan növekvő égő korong szemben velem. Mint fenyegető óriás, vöröslik a lenyugvó nap, testét elfutó kínai rajzokként vékony fekete faágak szabdalják, körötte a rózsaszín fodrokban bodrozódó felhők kacéran tűrik forró simogatását, és a Nap csak egyre nő, hízik, uralkodik az égbolton, és rendületlenül jön velünk. Hol balról, hol jobbról fénylik fel, beleágyazva a lassanként lilává szelídülő alkonyati földhajlatba. Mindig előkerül valahonnan, és a szemünk előtt világít téli kísértésként a kora délutánban. Olykor

elbúvik egy domb szürke háta mögött, aztán felfénylik vörös csücske megint, és nagy erőlködéssel újra diadalmasan egészzé kerekedik, előttünk pöffeszkedik, mint útmutató óriás. A busz meg közönyösen kanyarog a szerpentinek vészjósló hajlataiban, lehet hó, lehet sár, eshet, a sofőr nem is látja, amit láthatna, de hiszen minek is, nem érdekli, legalább ezredszer teszi meg ezt az utat. Én meg a szélvédő be-becsillanó üvegén át bámulom a csodát, és eltelve a látvány élvezetével rohanok nyugatnak, mindig csak a lemenő nap felé! És még mindig világos van, mert lépést tartottunk őkegyelmességével, a fényen és időn uralgó, távozni készülő nappal, amikor Gyöngyösön befutunk a koszos, ricsajos, csámcsogókkal, bagózókkal, közömbös, unott, gondozatlan és gondolattalan, fád arcokkal teli állomásra.

Egerből jövök épp, s ez az örömdús visszaút csak ráadás az élményekkel teli napra Egerben, „hol megérintettek a századok”. Vagy csak évtizedek?

Hó, latyak, a városban: enyhülő téli nap. De errefelé bizony megmaradt a fehér sipka a tetőkön, takaró a járatlan gyepen, vattadisz az örökzöld bokrokon, zúzmarás kéreg a kopasz fákon, és a kiránduló lábaktól alig érintett macskaköves úton felfelé a Várba. Az ember caplat az alig meredek út síkos kövein, megcélozva a biztosnak látszó hófoltokat, el ne csússzon. Egyelőre csak a lépéseivel van elfoglalva. Aztán egyszerre muszáj figyelni. Kifigyelni önmagából. Épp átlépi a Vár külső kapuját, és fülébe gyerekzsivaj zsong, egyre hangosabban, egyre szilajabban. Pedig csak kislányok futnak felfelé, kipirult arccal, fehér blúzuk virít az augusztusi napsütésben, feneküket sötétké, agyonmosott sort takarja. Éppen megrohamozzák a Várat a török janicsárok lábnyomain. Hurrá! - visítanak felérkezve, s karjuk leng a győzelem mámorában. Zsong a fejben az emlék, de közben figyelni, hová lép! Az utat hepe-hupás kövek teszik nehezen járhatóvá, igaz, a kövek közötti hópamacsok egyengető puhasága is segít. Ám a srácok nem érzékelik a köveket, a hepehupákat, mert gyerekek, és nyár van, és lomhán leheverednek a fűbe. A táborvezető akkor hatalmas ruháskosarat cipel, a másik fület a sofőr bácsi fogja, és kiosztják a kiránduláshoz csomagolt hideg ebédet, egy-egy körözöttel töltött zöldpaprikát. A napégette fűvön elheverve falatoznak, némelyikük a várfal szélén üldögél, lábát a várfalon kilógatva. Aztán elterülnek, pihegnek, jóllakottak, sokat mászkáltak már, ide fel meredek volt az út is, teli hassal senkinek nincs kedve a kazamatákhoz. Majd később. Most jó báméskodni a város háztetőinek tarka képén, a várfalhoz ragasztott kicsiny kertekbe kukkantani, a kidőlt-bedőlt kerítések között árválló szilvafákat, az árnyékukban szemeztető csibéket bámulni, és hallgatni az apró kutyák ugatását innen-onnan. Ez egész olyan játékní, apró. Ám nem tűr halasztást tovább az, amiért idejöttek, a hős magyar vitézek szálláshelyének megtekintése. Egy szűk fekete nyíláson keresztül egyesével, kicsit megszépelve belépnek a hűvös, földalatti folyosóra, aztán lépcsők, átvágott járatok, fülkék, sötétség, s egy kút! A táborvezető néni mesél a mélységéről, ki is próbálják. Uramfia, mennyi idő, míg a fenekére ér a kavics! Ijedten lépnek hátra. Ebben az idegen, időben távoli világban való mászkálás megrémíti őt, aki itt áll most a csukott, nehéz tölgyfa ajtó előtt a fagyott hóban topogva, és tudja, ha bemehetne, mit látna, és hallaná a felszólítást: „Fogjátok egymás kezét, gyerekek! Aki itt elkószál, azt soha többé nem fogjuk megtalálni, az bizony csontváz lesz a többi csontváz között!” S én megszorítottam Kata kezét, és úgy bámultam a falba vert óriási vasszögekről lelógó rozsdás láncokat, a nedves, hatalmas kövekből rakott falakat. Hogyan lehetett itt élni, tudván, hogy bármikor támadhat a török, s nekik rohanniuk kell a bástyákra, közben meg hallgatni a láncokra vert foglyok nyögéseit. Körül mindent valami sejtelmes homály vont be, hogy csak botorkálva haladtak, alig láttak tovább a következő lépésig. Bizony az első szóra azonnal fordultak, kifelé a napra, ahol felszabadult kiáltással rohanták meg a belső várkaput, amelyhez döngölt, köves út vezet most, és a várfal, ahol a lányok heverésztek, ma megközelíthetetlen. Nyilván biztonsági okokból kiásták a hatalmasan magasodó falakat, alatta több méter mély árok fut, szemben sétaút padokkal, melyeken most vastag hópárna ül.

1954-et írtunk akkor. Parádsasvárról jött a csapat a napi élelmet a kastélyba szállító teherautón. A kirándulást délután strandolással folytatták, már a fürdeni vágyók, mi meg Katával egy árnyas parkban beszélünk meg fontos dolgainkat. Aztán a teherautó platójára zsúfolódva dög fáradtan zötyögtünk hazafelé. Sötét nyárvégi este lett. A táborban már terített asztalok vártak, rajtuk gőzölgő meleg tálak levessel.

A Vár hófedte fűvén, a lesepert utakon bolyongva eltűnődtem, vajon ma a parádsasvári kastély nyaralói is ennyire boldogok, mint mi voltunk akkor ott, az úttörőtáborban?

Eger. Tényleg meg lehet érezni a levegő atomjaiban az eltűnt századokat? Beszívhatom-e a régvoltak leheletének parányait?

És elragadhat-e egy szoborrá formázott, megmerevedett pillanat?

Csak be kell lépni a Minorita templomba, alig pár lépés, és balra, a Szent Flórián oltárképe előtt észreveszed őket. Két férfi kapaszkodik egymásba, Krisztus és egy szerzetes. Egymásra utalt, egymás nélkül nem létező két ember, pillantásuk összefonódik 1033 pészahjának első estéjén Jeruzsálemben a Koponyák hegyén. Krisztus halott, teste még a keresztfán, egyik kezét a bevert szög tartja, a másik a szerzetesi csuhába öltözött alak vállán nyugszik. Miféle szerzetes az, aki felfogja a testet, hiszen a rend a XIII. században alakult? Az első mellbevágó érzelmi hökkenés után elgondolkodtam. A történet szerint a felfeszítettet csak rokon temetheti el. Tehát ő Tádé, akinek joga van a halottat eltemetni, ő a végső segedelmet nyújtó szent, az apostol, a rokon, Krisztus hozzá hajol, arca élő, a szemében esdeklés: „Fogj fel, Tádé! Ne ereszd el halottá kínzott testemet! Fáj!” A hű apostol térde rogyan, a test nehéz, de fogja, mert szeret. Tádé is esdekel: „Ne hagyj el, Uram! Törődj velünk, ittmaradottakkal!”

Néztem a fából faragott, festett alakokat, láttam szemeikben a félelmet, a fájdalomukat, láttam mellkasuk zihálását, az egyik a szenvedéstől, a másik a nagy akarástól liheg, hallottam a szívük szapora dobogását, s a pillantásuk engem is érintett. Feléjük emelkedtem, és megértettem a bibliai jelenet keresztény allegóriáját. A történetben két egymást kereső lélek látomása rejlik, amit szoborba faragott a művész, az ismeretlen. Végül is vallás nélküli istenhívőként mindegy milyen vallás legendájaként tapadt a szívemre megejtőn az alkotás.

Egerben jártam. Egy kis örömben mártózásra.

2011. febr. 11.

Emlékfoszlányok öcsémről.

Mintha a Nagykörút lett volna, emlékszik a nyári délutánra. Az anyjával siettek, alig bírta lépéssel, az anyja meg húzta, nem engedte el a kezét, úgy szorította, majdnem fájt, aztán ott a sarkon egy fa alatt megálltak, és azt mondta, akármilyen történik, el ne merjen mozdulni innen, azzal otthagyta, a retiküljét szorosan marokra fogta, és belegázolt a moziból kitóduló tömegbe. Hogy ott mozi volt, s hogy a sok ember onnan jött ki, csak később tudta meg. A történet idején 4 éves lehetett.

A gyerek ott toporgott magában, és azt látta, az anyja egy másik asszony fejét püföli, kezitáskája fel-feltűnt a körük csődült emberek feje felett. „Te cafat! Az én gyerekem apja kellett? Te cafat!” Az anyja üvöltött, a hang idegen volt, mintha nem is az anyjái lenne, félni kezdett. A nagyhasú asszony is sikoltozott, egy férfiba kapaszkodott, aki nagyon hasonlított az apjára. Az emberek kiáltoztak: „Üsse a ringyót! A pasast is!” Máig ott cseng a fülében az anyja dühe: „Te cafat!”, meg a röhögés körülöttük, és az egészbe belecsördítő villamos dübörgése. Nagyon kellett pisilnie, és nem bírta tovább, sírva fakadt, hangos bömbölése

magára vonta az emberek figyelmét. „Egy ilyent egy ilyenért” - mondta egy idegen, aki elment mellette. Végül az anyja odarobogott hozzá, elkapta a kezét, maga után rántotta, és futva nekilódultak arra, amerről jöttek. A tenyerén át érezte az anyja reszketését, megijedt ideges suttogásától is: „Hátra ne nézz! Az ott a díszes apád! Jól megkereszteltem a kölykit! Nem voltunk jók neki. Ez a cafat, ez kellett neki.” Akkor már nem merte megmondani, mennyire félt, és hogy bepisílt egy kicsit. Még mindig majdnem futottak. Az anyja egyszer csak lenézett rá. Most olyan volt, mint máskor. Megálltak, és illatos zsebkendőjével letörölte az arcáról a szétmázolt könnyeket. Lassabban gyalogoltak tovább, és ő megint óvatosan figyelhetett arra, nehogy az aszfalt repedéseire lépjen. Ezeket mindig nagyon igyekezett kikerülni.

Elvált szülők gyerekeként nyaranta kiutalták az apjának. Az ugyan nemigen foglalkozott vele. Vele sem, a többiekkel sem. Pénzt keresett. Álló nap a festőállvány előtt ült, pedig szabadságon volt, a mozik 2 hétig nélküle hirdették magukat, de az ecsetet nem bírta letenni. Maszekolt. Az öccse egy éves lehetett akkor, ő meg hat, a mostohabátyja 9. A kétszintes viharvert bérház emeleti folyosóján ültek Sanyival, és borsót pucoltak. A Dob utcai nyaralásokból az örökös borsópucolásra emlékezett, mintha mást nem is ettek volna. A kicsi körülöttük mászkált négykézláb, bele-belemarkolt a pucolt borsószemekkel teli tálba, ők elkergették, aztán dumáltak, röhöcséltek tovább. Egyszer csak azt vették észre, a folyosórács tetején a gyerek, és fél testével az udvar fölött lóg. Megdermedtek. Az ajtóból az anyja rájuk nézett, hallgatást szuggerálva az ujját a szája elé tette, nesztelenül kilépett, a gyerek mögé settenkedett, és hirtelen átkapta. Ha nyikkannak, a kicsi megijed, és lezuhan a földszint bazaltkockáira.

Az ember él, és össze sem számlálja, hányszor került életveszélybe, vagy hányszor múltott rajta a másik élete. Vagy halála.

Aznap este, mintha mi sem történt volna, a pár vidáman készülődött. Az asszony kiöltözve, illatosan, az apja fütyörészve, nyakkendővel: szórakozni mentek, és szigorú intelmekkel rájuk hagyták a kicsit. Alig léptek ki a házból, öcsike ordítani kezdett. Mint aki ki akar tolni az otthonmaradottakkal. Bátyót semmi nem borította ki a nyugalomból, elaludt, a kislány meg fél éjszakán át csitítgatta a gyereket, aki ordítva követelte a nem tudni mit. Hiába a tea, a dudolászás, a könyörgés, beszélhetett annak a töpörtyűnek! Közben váltig azon töprengett, miért nem hat a szó, amikor ő olyan szépen kéri? Álmos volt, tehetetlen, és attól félt, megint valami retteneteset követ el. Amikor az apjáék hazaértek, a kislány az öccse kiságya előtt aludt a földön. Csend volt és béke.

Akkor tavasszal fordult a dolog. Nem ő ment az apjáékhoz, öcsi nyaralt náluk. Lackó göndörhajú, gyönyörű kisleány lett, irtózatosan eleven, de nagyon szeretnivaló. A különleges esemény oka egy újabb gyerek érkezése.

A kislány elhagyott édesanyja idővel jó párra talált, megbékélt, és összejárt a két család. A következő gyerek, Ági húgocska érkezésekor a kritikus néhány hétre így került hozzájuk a kisleány. Öcsi különösen a békét imádta a Szondy utcában. A kislány anyja, aki akkor még könnyebben viselte a betegségét, türelmes volt, kedves, és büszkén vágta zsebre a fiúcska hízélgését: „Bezzeg az én anyukám folyton kiabál! Milyen jó itt nálatok!” Ekkor fejlődött ki közöttük valamiféle ragaszkodás. Talán. Minden esetre alig lehetett a gyereket hazavinni.

A nyaranta apjáéknál töltött egy-két hét nem hiányzott, nem vágyott rá, nem nyújtott élményt, elfogadta, mint megszokott programot. Az idő hol vidáman telt, mert jókat hülyültek Sanyival, hol unalmasan. Minden esetre megismert egy másfajta életet, amit olykor irigyelt. Az ő nyomorúságukhoz képes itt mindent könnyebben vettek. Az édesapja jól keresett. Ám az asszony mentalitását nem tudta megszokni; amúgy is tele volt előítéllettel. Soha nem feledi, amint a kiskamasz Lackót az anyja dühében úgy vágta bele a szekrénybe, hogy annak kiszakadt az ajtaja. A szennyes ruhák, mint a vízesés zúdultak ki az előszoba szőnyegére.

Emlékszik a szagra, ami a pállott ruhákból áradt, meg hogy öcsinek eleredt az orra vére, ami amúgy is sűrűn előfordult, és emlékszik az ellenszenvre, ami tovább nőtt benne az asszony iránt, és a gyerek iránti sajnálatára, amelynek sehogy sem tudott kifejezést adni, visszahúzódott hát a mosogató vándlinghoz a konyhába.

Akkor is nyár volt. A kiskamaszból 14 éves kamasz lett, az iskolát éppen elvégezte, de rosszul. A bátyó úgy mesélte a históriát, hogy öcsit félig agyonverték, most aztán a faterék pánikban vannak. Lackót harmadik napja keresik! Az apjának rögtön azok jutottak az eszébe, akik fiúkat vadásztak estelente az elhagyatott hetedik kerületi utcákban, és Lackót nemegyszer megszólították. Mindenesetre az idegessé vált szülők a rendőrséget hívták.

A történet úgy kezdődött, hogy Lackó becsomagolta a legfontosabbakat, egy cipőkefét és a szódásüveget, úgy indult neki a nagyvilágnak. Nyilván elege lett a verésekből, a rosszgyerek státuszából, és egyáltalán a t. családjából. Volt benne némi lelkiismeretfurdalás és reménytelen tehetetlenség is, mesélte sokkal később. Szóval egy fillér nélkül vonatra ült, nem nézte, hova. Felnőtt korában derültek ki ezek a részletek, akkor, amikor hosszú évek után beült a nővérével egy kávéra egy krisztinavárosi presszóba. Már ment a vonat, nem tudja merre, egyedül ült a boxban, amikor egy távolabbi boxba betelepedett két fazon. Azt hitte, hogy a rendőrség nyomozói bukkantak rá. Gyanús két alak volt, és mintha figyelték volna. Bár lehet, csak a vakrémület kergette az elszánásra: kirohant a peronra és kiugrott a mozgó vonatból. Egy szalmakazalban landolt túl egy kerítésen. Többszörös volt a szerencséje, egy, hogy kazalba huppan, meg hogy nem akadt fenn egy kazaltartó rúdiban. De megrándult a bokája. Mivel esteledett, a kuvaszok veszettül ugatták, besántikált a téesz irodájára a szódásüvegjével. Nem kérdeztek semmit, megkínálták a kedvenc mákos tésztájával, közben értesítették a rendőrséget. Hazavitték. Otthona kitáruló ajtajában a gyerek a feje elé kapta a két karját, tartva a pofonoktól.

A lány egyetemista korában hozzájuk költözött. Módja lett volna nem csak megismerni, hanem megszeretni féltestvéreit, de akkor épp nagyon mással volt elfoglalva. Öccse kivételezett helyet foglalt el érzelmi szférájában, még beszélgettek is olykor. Azon mégis meglepődött, hogy a fiú egy elkószált cetlijéről megtanulta egyik latinul írott versét. Akkor még inkább meglepődött, amikor ugyanezt el tudta mondani tizenévvvel később azon a bizonyos krisztinavárosi presszós délutánon. Akkor vette észre, hogy van egy öccse, de már nem lehetett a kapcsolatot őszintébbé varázsolni.

Az igazi lelkifurdalás mindig későn jön.

Családi tradíció volt, hogy a hímneműek lezseren bánjanak a nőkkel. Az apa példája mindegyik fiúra hatott, nem akartak elmaradni az öregtől. Azonban az őszinteség és az egymás iránti érdeklődés nem tartozott a család erényei közé. Bátyó szüzet hajszolt, az elsőt feleségül is vette. Ez az indíték nem hozott tartós házasságot. Öcsi pedig mélyen hallgatott a kérdéseivel: Miért kell a nő olyan nagyon? Mi is ez az egész? Mi a jó benne? Tette, amit illet a családi etikett szerint, nagyképüsködött, egyik lány a másik után, azok imádták, fantasztikus és végtelen kielégülést nyertek tőle, neki meg semmi élvezet nem volt a dologban. 22 éves lehetett ekkor. Egyszer mégis elszánta magát, a problémáit elsorolta az apjának. Kiderült, tényleg probléma van. A család intézkedett, kis műtéttel el is igazították. No, ezek után nem volt fontosabb kérdés, mint Lackó nemi élete. Jöhet a csaj! A család elvonult otthonról, hogy nyugodt körülményeket teremtsenek Lackó újjászületésének.

Az idő lejártá után a száműzött családtagok kíváncsian óvakodtak be a kapun. Két örülden szerelmes és boldog gyerek rohant lefelé a lépcsőn! Lackó új életre kelt, a házasság hamarosan meg is kötöttetett.

Azt mondják, a balkézzről született gyermekek nincsen Isten áldása. Hát ez Lackón bebizonyosodott. Mégsem lehet pusztán a Fátumra kenni a pusztulását. Kinek mekkora szeretete mentette volna meg? Nem kapok választ, hiába faggat a lelkiismeret.

Megnősült, jött a gyerek, és az a mindaddig labilis fiú, akinek férfivá kellett volna érnie a saját családja érdekében, egyre inkább elveszítette a talajt a lába alól. Miért nem tudta fegyelmezni magát? Mintha nem is akarta volna. Miért hitte, hogy csak az ital segít? Miért legyintett, hogy mindenmindegy, nincs megoldás? Az állandó delírium egyre lehetetlenebb helyzetbe sodorta. Nem tudni, mennyit túrt volna a fiatalasszony, ha nem az após-anyós lakásában élnek állandó szülői figyelem keresztútjában. Lackó nehezen viselte az anyja zsarnokságát, anyja meg nehezen őt. Egy napon végképp kitessékelte a fiát a lakásból. Elképesztő szituáció: az após és anyós otthont ad a menynek, imádják és nevelik az unokát, de nem engedik be otthonukba a fiukat. A nyomorult süllyed egyre lejjebb azon a lejtőn, ahol nincs megállás. A munkahelyén is megbízhatatlan. Bátyó tartja úgy-ahogy féken, de elkövetkezik az a pont, amikor minden kötél szakad. No, a nővérhez hiába megy, sem kölcsönt, sem jó szót nem kap. Miért pont tőle kapna? Lackó elveszett ember. Születése óta az.

1991 ősze. A kórházban egy elnyűtt, túlélő, halálra vágyó ember fekszik tehetetlenül az izzadt párnák között, aki keserű humorát, mint védőpajzsot tartja maga előtt, hogy mentse még morzsányi emberi méltóságát. 43 éves volt.

2011. febr. 24.

Édes Lackó öcsém fia, Lackó!

Nem azzal kezdem, amivel illene, hanem belevágok egy történetbe, amit ezerszer hallhattál már, ha nem tőlem, a nagyanyádtól, de nekem most mégis muszáj újra elmesélnem, mert jelképesnek érzem, ráadásul nem tudok megszabadulni attól a rosszérzéstől, hogy milyen könnyen a gyilkosod lehettem volna ezelőtt kábé 41 esztendővel.

Mindenki nagyon örült az érkezésednek. Mi is a közelben laktunk, nem ritkán találkoztunk, ami neked nem jelentett semmit, hiszen alig eszméltél, élvezted, hogy élsz, s erről állandó jókedved biztosított mindenkit. Akkor még nem műtöttek meg a veséddel, ha jól emlékszem, még 8 hónapos sem voltál, amikor egy nekem is boldog pillanatban a levegőbe repítettelek volna, ha nem áll meg a kezem út közben attól, amit a rámszegeződő pillantások felém vetítettek, a levegőben megfagyott rémülettől, a megnémult kiáltástól: állj! Ha végigviszem a belémszakadt mozdulatot, a fejed szétloccsan az alkóf felettünk boltozódó válaszfalán. De hát megállt a karom, s benne ficáinkoltál te, mit sem tudva, mi történhetett volna.

Azt hiszem, már akkor apád helyett téged választott a nagyanyád által vezérelt család. Mint ilyen léteztél azt öregek kihalásáig közöttünk, a tudatunkban, és feledtetted apádat a viselt dolgaival együtt. Ez a választás inkább a családot minősítette, azt a közeget, ahol senkit nem érdekel igazán a másik. A másik van, ettől feladat, amit teljesíteni kell a jó polgári erkölcsök szerint, de semmi több. Azt hiszem, Apádnak ez a mentalitás adott indítékot arra, hogy önmagát is semminek tekintse, értéktelen és érdektelen létezőnek. Nagy miatta a bánatom, s ezt próbáltam rövid tényleírással a korábbi fejezetben kiírni magamból, anélkül, hogy elveszíteném az érette érzett lelkiismeretfurdalásomat.

Szóval majdnem-gyilkolásod esete, a kábé 41 évvel ezelőtti történet óta sokkal több közünk nem lett egymáshoz. Ki-ki élte a maga elkülönült életét aszerint az erkölcsi norma szerint, amit te a családból hoztál, és valahol az én véremben is ilyen alapállásféle csörgedez. Alkalmanként persze összefutottunk, de nem voltunk fontosak egymás számára. Ha találkoztunk,

semmitmondó hogy-vagyokkal, és semmitmondó köszjöl-válaszokkal elvöltünk, néha temetéseken sírtunk egy jót, hírekből építhettem, ha akartam, sorsodat. (Nem emelem most ide kudarcra végződött kísérletemet, nem volt számottevő, hogy fiadat olykor magammal cipeltem gyerek-koncertekre, amit ő nyilván szívből utált, s erről tudósított is utólag - a hallgatásával. A kísérlet nem nőtt természetes talajból, azért maradt eredménytelen. Fátylat rá!) Én nem tudlak felcserélni, mint nagyanyád tette volt apáddal, tudom, hogy te te vagy, mégis te nagyon életesen, emlékeztetőn hozod elő az apádat, akit a családból apám után a legjobban szerettem. (Ugyan ki más?) Röviden mondhatnám azt is, alig ismerlek, s az életemről, gondolataidról, személyiséged lényegéről alig sejtek valamit.

És akkor most, vén fejem szédítésére idejött nekem ez az istencsodája masina, ami rávett téged arra, hogy bőbeszédűbb és őszintébb legyél a megszokottnál. Ráadásul az írott szó megmarad, mégis vállaltad. Meg is őrzöm egyfajta dramatizálás műtétjének alávetve, hogy lásd, vagy talán megfejtethesd, ha akarod, miért döbbsentett meg olyan nagyon a számomra eddig ismeretlen világlátásod, ami arra a meglehetősen nagy kaliberű elszánásra készítetted, hogy kivándorolj.

A huszonéves embernek általában nem jut eszébe elgondolkozni az élet értelméről. Teszi a napi dolgát, s ha nem író, ha nem művész, hát éli a kiszabottat, a valahol megtervezettet, éli a lebonyolítandó, eleve elrendelt sorsát. Nincsenek életbevágó elvárásai sem önmagával, sem másokkal szemben. Lásd fiad! No, ezen a huszonéves habituson már túl vagy. Ám a te korosztályod is gyorsan átlépi a kellemetlen gondolati felvillanásokat, ha besurrannak elfoglalt, a hétköznapi teendőkkel zsúfolt agyába, mint az olyan kérdések, amelyek viszonyokról, kapcsolódásokról, netán felelősségről szólnak a másikkal szemben. Tán legyintetek is: Mi gondom ezzel? Meddő önmarcang, hiszen hol van még a távol öregség?

Hol van? Amikor a perceket méri az ember, jusson mindenre belőlük, hogy a mulasztásait, ha tudja, pótolja?...

Felújított levelezésünkéből ide válogatok valamennyit mementónak, hogy ne merüljön feledésbe, s hogy illusztrálja, mennyire fontos az emberi kapcsolat. Függetlenül nem csak az időtől, hanem a tértől is.

2011. febr. 10

Szia, Marika! Örülök, hogy írtál... Azon túl, hogy jó ideje vidékre költöztél, túl sokat nem tudok rólad. Szerintem kezdjük úgy, ahogy ilyenkor kezdeni érdemes; hogy vagy, mi van Veled mostanában?

Jó éjt,

Laci

Mindössze kb. 3 évvel ezelőtt találkoztunk futólag Nóránál, ahol annyi minden mással voltunk elfoglalva, hogy igazán semmi nem derült ki rólunk. Korábban, lehet annak is tíz éve tán, már nagyapád halála után elkísértél a buszhoz, és ballagás közben elárultál egyet s más magadról. No, ez az összes, amit elraktározhattam rólad. Nyilvánvaló tehát, hogy inkább nekem van kérdeznivalóm.

Megtettem, és nagyon jól esett, ahogyan válaszoltál:

... Idén épp annyi idős vagyok, mint anyám volt, amikor meghalt. Simán senior korba léptem. Amúgy az, hogy tényleg megbokrosodtak a teendőim mostanában, csak egy dolog, ettől még

tudnék írni valamikor éjszaka, a magánlevelezésekre általában csak akkor jut idő. Rohanó világban élünk.

...Nem tudom, hogy mi volt az utolsó egzakt infód velem kapcsolatban, de nagyon röviden a következő a szitu. Jó pár éve drámai körülmények között váltam el az első feleségemtől, aztán kicsit vadászgattam a sűrűben, majd összeakadtam azzal a lánnyal, aki most épp itt dolgozik mellettem, és a feleségemnek tudhatom. Ráadásul csatolmányként kaptam vele egy most 5 éves kiscsajt, úgyhogy ismét gyakorló apuka vagyok. A magánéletemre bátran mondhatom, hogy minden oké, emocionálisan kiegyensúlyozott a helyzet. Munka terén kicsit zűrösebb a szitu. Az utóbbi években dolgoztam kisebb-nagyobb ügynökségeknél, majd az utóbbi két évben szabadúszóként. Grafikai munkám most kevés van, ami anyagilag nyilván szar, viszont így több időm van annak a fotós vállalkozásnak a terelgetésére, amit mostanában indítottunk a feleségemmel, és ezen ügködünk most, próbálunk minél nagyobb portfóliót összehozni idén: Ennek az az oka, hogy kis szerencsével egy év múlva ilyenkor már nem ebben az országban ügködünk. Ha minden szerencsésen alakul, akkor a fotózásból simán megélünk majd Ausztráliában, főleg ha tartani tudjuk ezt a magas színvonalat (menni fog). Ez egy hosszú project, a kivándorlás szervezése már tavaly április óta tart, és már egy valag pénzbe fáj. Sebaj, megéri, csak el innen... A fiammal minden oké, dolgozik, nagyjából normális emberré vált, a feleségem lakásában él a barátnőjével. Ha minden igaz, ő is jön majd velünk, csak nála kicsit lassan örölnék a malmok. Egyelőre ennyi dióhéjban, most Te jössz!

Jó éjt, Laci

Ami megdöbbenett, pedig azt hittem, kicsit ismerlek, az a következő fél mondat volt: „csak el innen...” - Nyilván ez indított további kérdésekre. Mert hát miért? Ez számomra fontos volt!

Nem öregítem magam. Nem vagyok kevésbé infantilis, mint régen - lásd apám. Viszont több szempontból seniornak számítok. Pl. art directorként valószínűleg nem kapnék már állást egy ügynökségnél. Nem mintha kedvem lenne visszatérni az alkalmazott létformához. Ez egy ilyen szakma, egy ilyen világ. Bizonyos területeken 42 évesen (nyáron leszek annyi) már öregnek számít az ember, ez van. No, akkor sorban. A feleségemet (hivatalosan is az) Tündének hívják, agrármérnöki a diplomája, valamint stylist és fotós végzettsége van. Az agrárvilág elég messze áll tőle - szülők által preferált irány -, kreatív emberként a két utóbbi áll hozzá közel, és objektíve is nagyon jó mindkettőben. Hozzám hasonlóan ő is elvált már, az előző házasságából van a kiscsajt. Őt Kittinek hívják, 5 éves. Jó fej, szeretem, teljes mértékben kialakult az apa-lánya viszony - másképp nem is működne. Néha akad súrlódás, de az az én türelmetlenségem miatt van így.

Az előző házasságom végével kapcsolatos viharokról akár mesélhetnék is, ha lenne értelme. Azért nincs, mert már messze nem aktuális, nincsenek vele kapcsolatban rossz érzéseim, gyakorlatilag érdektelen a történet. A lényeg, hogy akkoriban kiborultam, de végül minden helyrerázódott. Egy jó ideje már a viszonyunk is oké, szinte baráti. És ez így van rendjén.

Igen, most már kicsit inkább el tudlak képzelni, szóval úgy, benne a világban. De a kivándorlás torokszorítása bennem nyavalyog, és nyilván olyan kifejezésekre ösztönzött, amelyekre muszáj volt reflektálnod. Ez azt jelenti, sokat foglalkoztál a témával - tőlem függetlenül.

Így van, lám:

Haza. Hm, furcsa szó ez. Nem fűznek szoros kötelékek ehhez az országhoz. Meg lehet vetni érte - sokan így is tennék -, de számomra az, hogy magyar vagyok, csak egyszerű adminisztrá-

tív kérdés. Egy ember vagyok a Föld nevű bolygóról, aki tisztában van azzal, hogy a genetikai állománya 99,9 százalékban megegyezik a szavannákon vadászó feketékkel, vagy akár a Mekka felé hajlongó arabokkal, és az összes különbség csupán kulturális eredetű. Valószínűleg nagyon kevesen vagyunk ebben az országban, akik így gondolják. Te ugyan kizárod a külvilágot, de én a sűrűjében élek: megkeseredett, véresszájú, intoleráns, gyűlölködő emberek tömegében. Ezt váltja ki az a valós kilátástalanság, amellyel itthon szembesülni kénytelen az átlag magyar. Az az átlag magyar, amelyikbe már-már genetikailag kódolódott a segítség máshonnan várása, a másakra mutogatás, a tehetetlenség, a pipogyaság. Talán ez így keményen hangzik, de messze nem alaptalan. Ez az átlag, ez a közeg, amelyben élünk és amely (nem) működése deklarálja az irányt. És akár társadalmi, szociológiai, vagy gazdasági szempontból is vizsgáljuk a jelenséget, egy dolog kimondható (nem csak én mondom ki, hanem az adott területen nálam sokkal nagyobb tudással bíró emberek): ez a mi életünkben jelentősen nem fog változni. Egy egészségesebb módon működő társadalom kialakulása generációk alatt jöhet létre. És én nem akarok beteg társadalomban élni. 42 éves leszek. Ha nem lépek most, akkor nem lépek soha. Kis szerencsével van még egyszer ennyi, és az én döntésem, hogy az életem második fele milyen minőségű lesz. Döntöttem, döntöttünk, és megpróbáljuk. Tehetőségek, vidámak, és életrevalók vagyunk, kár lenne mindezt erre a reménytelen projektre pazarolni, és beleszürkülni az életbe. Hogy miért Ausztrália? Több oka van. Egyrészt angolul beszélünk mindketten. Így Angliára, az USA-ra, Kanadára, Ausztráliára, és Új-Zélandra korlátozódnak a lehetőségek. Másrészt ha a fent leírtakhoz képest radikális változást szeretnénk megélni, akkor egy toleráns, rendezett, multikulturális országot választunk - Anglia és az USA ki is hullott. Harmadrészt - ha már megyünk -, akkor a hideget gyűlölő emberekként (évről évre rosszabbul viselem a telet) ha lehetséges, olyan helyet választunk, ahol hosszú és forró a nyár: Ausztrália maradt. Nyilván az is szempont, hogy mennyire élünk meg abból, amihez értünk. Sokkal jobban, de talán kiderült, hogy a távozásra nem ez a domináns okunk. Persze egyáltalán nem biztos, hogy összejön. Örülni akkor fogunk, ha bent lesz az állandó lakosi vízum az útleveleinkben. Ehhez még sok dolognak kell összejönni, de jók az esélyeink, így bizakodók vagyunk és megteszünk érte mindent. Az elkövetkezendő hónapok kritikusak lesznek.

Még valami: visszaolvasva a fenti spontán társadalomkritikát, akár úgy is gondolhatod, hogy egy megkeseredett, befordult ember írja ezt. Nem így van. Jó kedélyűek, de gondolkodók, a jelenségeket racionálisan is mérlegelni képes emberek vagyunk. Minden lépés mögött ott egy ok, előtte pedig a cél. A távolság az információs társadalmakban pedig már nem releváns, vagy meghatározó. Egyik New Yorkban élő barátommal heti szinten beszélgetünk, kristálytiszta hangon, tűéles képpel, ingyen, mintha csak itt ülne velem szemben. Tisztában vagyunk egymás napi szintű ügyes-bajos dolgaival, tényleg, nincs távolság kommunikációs szinten. Ha valakinek írok egy levelet Ausztráliából, nem három hét alatt ér ide, hanem három perc alatt. Ha meg valamiért jönni akarunk, egy nap alatt ideérünk. Messze van? Már semmi nincs messze.

Igen megváltoztál. Nem csak érzem, magad mutatod fel ilyennek önmagad. Az idő? A körülmények? Mintha a talpadon állnál, tetteidben a megfontoltság vezet. Felnőtt lettél. Ez a világfelfogás bizonyára segít itthon a helytállásban, mégis nehéz elhinni, hogy ilyenre alakított a világ. Vagy ez a világ olyan, mint a köszörűkő? Élesít, lemar, keményít? Számomra már érdektelen: én kivonultam belőle, és egyre messzebb kerülök a valós élettől. Talán ezért fáj az elvesztésed. Nekem az elszánásod, akármilyen kicsi lett ez a Glóbusz, így szűrődik le.

Aztán megint kérdés: ha okosan ismerteted velem a munkádat, csak felfogom talán, tulajdonképp miből élsz, és miből akarsz élni odakinn?

Reklámfotókat is csinálunk, ha megtalálnak ilyesmivel. Nincs team, ketten vagyunk. Az albumok grafikáját, tipóját is mi tervezzük, és egy könyvkötő gyártja le. Egyéni igényeket szolgálunk ki, megteremtve itt a legújabb trendeket és remélhetőleg alakítva is majd azokat. Mivel a szakmám amúgy is a vizuális kultúráról szól, objektíve is tudom, hogy jól csináljuk (és itt köszönöm meg a dicséretet), és a visszajelzések is ezt támasztják alá. Bár egyelőre inkább viszi a pénzt, mint termeli, de egyre több megrendelésünk van, jók a kilátások. Most kezdtünk bele igazán, ez ilyenkor így megy. Ahhoz, hogy felpörögjön, időt, pénzt, energiát kell beletolni, de van miért, van cél. Odakint már komoly portfólióval és tapasztalattal a hátunk mögött akarunk kezdeni. No látod, a szófosáshoz nem csak Te értesz. :) Vissza is passzolom a szót: mesélj a faluról (melyik is az?), hogyan és miért keveredtél oda? Mi történik ott? Érdekelnek a palánták és a nyesés is, de még inkább az, hogy mi történik, amikor úgy vered a billentyűket, hogy épp nem velem levelezel? Könyvet írsz? Nem csodálkoznék...

Jó éjt, Laci

Ha elkezdtem ezt a kérdés-felelet-dolgot, akkor persze válaszol az ember, bele is felejtkezik, mesél fűről, fáról, faluról, külső-belső világáról, terveiről, kapcsolatainak szűküléséről, és ha bátor volna, el is küldené ezt az egészet, hadd lássa az a gyerek, az az újonnan feltalált unokaöcs, mi van, ha kifelé megy az ember. De hát ő csak menjen előre!

Én meg addig itt a macskám társaságában, az almafám árnyékában, az új egetverő, hihetetlen masinám előtt ülök, és tényleg verem a gépet. Mivel általában kívül maradok a „hazám” gondjain, remekül élek befelé, és ami ott van belül, mindent megírok. Ráadásul nagy terveim vannak...

Lackó! Ha néhányszor levelet váltunk, remélem még itthon, jobban benne leszek képzeletben az életedben, s talán megerősödnek a fészlő-foszló rokon szálak, és összekötnek, és esetleg érek majd annyit számodra, hogy a Glóbusz túlfeléről is elküldöd beszámolóidat, kérdéseidet, véleményedet, azaz magadat mindenestül.

Most megkönnyebbültem. Erre is jó az írás, ill. a vele járó emlékezés. Most hát kicsit úgy érzem magam, mint aki visszaadta el nem vett életedet, azaz töröltem a majdnem-gyilkosságot a 41 évvel ezelőtti jelenetből.

Folyt. köv.: Mari

2011. április 18

- Engem már az anyám is eltaszított a csecsitől, - kesereg Brick macskám fenn a háztetőn, mellette megértőn bólogat Chrü. Szellemlábait az eresztől szélén lógázza lefelé, és cicáknak tetsző mesemánós alakot vett fel: raffiaszín fakó kóchaj, szőrehullott egérszürke kabátka, azon felhővékony pelerin, amelyekről esőcseppek szikráznak szerte, a lábán facipő, mely minden pillanatban mintha le akarna esni, csak az ujjhegyén ül.

Brick is formás jószág. Még most is, napok óta étlen, bénult tehetetlenségben leledzik, csak időnként felhangzó panaszos nyávogása jelzi, hogy él. Hófehér szőre zilált, rozsdaszín farka szomorúan lóg, a végén még a kis fekete csücsök is dermedt, siránkozó sárga szeme körül a halványsárga foltok, mint jóllakott macska maszatai, csak aki ismeri, tudja, hogy az mind odanőve, és roppant jól állt neki, amíg ebbe a hülyeségbe bele nem fogott. Most az egész állaton a kétségbeesés lett úrrá, mint aki nem tudja megoldani a helyzetet. Nyilván.

Valami lehet abban, hogy Chrü ott van. Persze könnyű Chrünek beleértani magát ebbe a dologba, ami, erről szentül meg vagyok győződve, csak kettőnkre tartozik, Brickre, a macskámra, meg rám, a gazdájára. Ám én nem tudok a tetőre felrepülni, Chrü tud, én nem tudok a fejével beszélni, ő tud, mert érti a miáu-nyelvet. Mondja is:

- De itt mégiscsak befogadtak. Kaptál enni, inni, meg minden. Hát nem? Én ejtettelek a kapun belülre, s te rákezdted arra a jól ismert sirámra, hogy észre vegyenek. Így volt? A gazdi meg rohant, azonnal hozta a tejet, és aztán megkaptál mindent, lakást, műszőr fekhelyet, labdát, rongyegeret. -

- Azt igen. Meg abajgatást is kaptam. Már akkor megbántam, de mit tehettem volna? -

- Megbántad? Ugyan mit? A jódogodat? -

- Inkább éheztem volna otthon a többiekkel! Jöttünk, mentünk, bár csak bogarat találtunk, sovány szúnyogot meg bűdös legyeket, de senki nem kapott el, nem dobott a levegőbe, nem kerengett a testem bizonytalanul a levegőben, szóval szabad macska voltam. -

- Meg girhes. Minden bordádat meg lehetett számlálni, tépett volt a bundád, satöbbi. És most milyen vagy? Fényesszőrű. -

- Hát nem sorolom, mit tett velem. Pucolás, illatosítás! Nem bújhattam kedvenc vadászó lyukamba az árok aljára, nem hentergőzhettem a jó rücskös földön, mindjárt jött a szivacs meg a víz, jaj! Tudod te, milyen az, ha a macskatalpat sikálják? -

- Tudom. Nekem is ő volt a gazdám, valamikor régen, engem is dobált, gyömöszölt, hengergetett. Ő így szeret. -

- Aha. Hogy neked is ő volt a gazdád? Akkor minek beszélek, mindent tudsz. Tehát te is megszöktél tőle. -

- Nem. Engem a kutyák szaggattak el tőle. -

- És most a kutyáknál vagy? Azok aztán félelmetes dögök. Még jó, hogy a gazdim nem kutya. Hallottam, hogy az elődömet széttépték a kutyák. Folyton azzal jött, mármint a gazdám, hogy az a macska milyen okos volt, milyen jó volt, engedelmes volt! A Pancúr! -

- No igen. Én voltam az. Ne csodálkozz most itt nekem! Annyira elképzelhetetlen? Ajaj! Sok mindent nem tudsz még! És nem is fogsz. Nem vagy te alkalmas holmi éteri finomságokra. De erről nincs több kérdés, különben elmegyek! Úgyis vágja már a fenekemet ez a bádög. Azért jöttem, mert hívtál. Még inkább azért, mert láttam, a gazdid mennyire nyugtalan és szomorú és tehetetlen. Láttam, hányszor mászott fel a létrára, hogy lecsábítson, hogy enni adjon! Naponta kétszer fel-le, fel-le az ő korában! Ha megláttad, csak nyivákkoltál, panaszkodtál, amikor meg érted mászott, elszaladtál. Nem akarsz te igazából lejönni! Nincs teneked semmi bajod! A legnagyobb baj az, hogy nem szereted a gazdit. Így van? -

- Néha igen, néha nem. Attól függ. -

- A szeretet mitől függ? Vagy van, vagy nincs. Ha szereted, elnézed a csacskságait, mert ő így szeret, mondtam már. Ha meg nem szereted, ne várd el, hogy segítsen rajtad! -

- Ha bajban vagyok egy gazdinak kutyakötelessége segíteni, vagy mi? -

- Akkor térjünk a bajaidra, és ne rendezzünk mesedélutánt! Szóval, mi a baj? Azon kívül, hogy itt déltájt eléggé meleg lehet a cserepeken sétálni, és egy árva fűszál sincs sehol, meg esetleg egy moly ha téved erre, különben az éhkopp. No, Brick, mi a hézag?-

- Szabad akarok lenni! Meg kell tanítani a gazdit, hogy hagyjon békén! Én egy szegény állat vagyok, nem a játéka. No, ebben segíts! Különb is sok vaj van a fején. Ha nem vigyázok, már nem is vagyok. Úgy ám! Nem hiszed, látom. Egyszerűen elege lett belőlem. -

- Nem csodálom. Dilis cica vagy. Kissé ferde az észjárásod, és bénák az ösztönök is. Baj van, Brick! De veled! Nem a gazdival. -

- Várj csak! Nem mesélek most tűszúrásokról, füleim abajgatásáról, mert az smafu, hanem egyszer csak becippzározott a házikómba. Se té, se tova, egyszerűen fogoly lettem, és utaztunk. A pasas, akinek átadott, azt hittem, az új gazdim lesz, még örültem is egy kicsit, de nem! A gazdi megfogta a nyakam bőrét hátul, amitől úgy megmerevedik a macska, mintha hipnotizálnák, az a pasas meg jött egy nagy tüvel. Aztán elaludtam. Amikor felébredtem, éreztem a gazdi szobájának a szagát. Hát otthon voltunk. És nem a két ajtó közötti téli hidegben, nem! És tudtam, hogy engem most kímél, mert valami nagy disznóságot csinált, és jóvá akarja tenni, és fájt is nagyon a hasam. Éreztem, hogy felvágták. És képzeld, azért, hogy ne legyek többé macskanő, és ne legyenek kiscicáim. Hát nem kegyetlenség ez? Amikor ez a gazdim hálósobájában tudatosodott bennem, mert még oda is bevitt nagy szánalmában, hát bepisiltem a borzalomtól, a sors kegyetlenségétől. Nem elég, hogy csupa tilalom az életem, még azt is elvették tőlem, ami minden állatnak kijár: a szaporodás örömét. Hogy a történet végére érjek, persze a vágás begyógyult, láthatod a fényes szőr alatt a heget, olyan, mint a ráncos kutya segge. A fájdalom is elmúlt, de az irigység egyre nőtt bennem a többi macska szerencsés helyzete miatt, akik arra mennek, amerre akarnak, azt esznek, amit találnak, és nem szidják le őket, hogy „megint nem a tányérodban eszel, és csinálod nekem a koszt”, ahogy a gazdi tud mérgeledni, de ezt te ismered, nem? No, a nagy fájdalom a hasamból a lelkembe költözött, mégis úgy csináltam, mintha vidám és jó cica lennék, a gazdi kedvenc macskája, és akartam, hogy törődjön velem, ha már minden mástól megfosztott. Akkor ő legyen velem és nekem és mindig és nem másnak. Ne nyomkodja a billentyűket, ne húzza-vonja a cérnát, ne toporogjon a konyhában a tűzhely előtt, ne zizegjen folyton a papírok között, ne zúgjon a fülemben az örült zenéje, ami úgy nyávog, mint egy farkanyúzott kiscica, és ne kaparásszon a ceruzájával! Foglalkozzon velem! Hogy a hiányomat érzékelje, hát felmásztam ide a tetőre. Ám nem tudok lejönni, illetve nemigen akarok tudni lejönni. Ez a helyzet. Mit tegyek, most mondd meg!?

- Hát a történeted mint a rétestészta! Meg kezdek is már fájni, esteledik, s a csillagokat jobb szeretem átölelni, mint innen letről bámulni rájuk, nemsokára feljönnek az égre, keresnek majd, és nem találnak, mert itt rostokolok melletted, és még mindig nem tudom, miben kellene segítenem. -

- Úgy látom, te a gazdi szószólója vagy, és nem az én barátom. -

- Nem irigylem a gazdidat. Te egy hisztis macska vagy! -

- Azt gondolod, túlzásba vittem magamat, és a gazdinak elege lett belőlem, és igaza volt, amikor azon törte a fejét, mit is csináljon, hogy megszabaduljon tőlem. Ezt gondolod. Azt hiszed, nem tudok gondolatot olvasni? Hát tévedsz. -

- Most velem pimaszkodsz? Hát segítsen neked a kutyák kutyája! Mindjárt itthagylak, te kis hülye gyámoltalan! -

- Pedig most jön a java! Megpattant bennem valami, amit úgy hívnak, hogy bizalom!! -

- Na és aztán! Gondolatolvasó vagy, mint mondád, és akkor nincs gond. -

- Nincs hát... - és már könnyek potyogtak a bolond Brick fehér orcáján. - Engem nem akar a gazdi, mert neki csak a Pancúr volt az igazi, útjáhááában vagyok, és szeretne nem láháhááátni. Ezért jöhöttem fel a tetőre! -

- Jó ötlet. Létezel is neki, meg nem is. A gazdid olyan macskatulajdonos, akinek macska helyett lelkipurdalása van. Így nem az igazi. -

- Jobb, ha nem vagyok a nyakán. Ha itt fenn tanyázok ... -

- Nem tanyázol te idefent, édes macskám, hanem a lelkét marod az állandó nyávogásoddal, a panaszaiddal. Már az egész utca a sirámaidtól hangos, és mindenki azon mulat, hogy a szegény vénasszony végérvényesen odaállította a létrát a tetőhöz, és fel-le szaladgál enni-innivalóval, meg csábítgat meg hívogat, te meg nézed közeli, s ha kinyújtja a kezét, huss! elszaladsz. Pedig amit nekem itt elmondtál, azt talán megértené, ha értené, de nem nyávogtok egy nyelvet, és csak azt hallja, hogy valami nincs rendben a lelked körül, mert se vele, se nélküle, se enni, se lejönni, sem végleg fent maradni amúgy természetes tetőlakó módjára. Ez itt a baj. -

- De ha nem akarok természetes tetőlakó lenni! Nem akarok itt maradni! Egyedül! Félek! Ennyit tudsz mondani összesen? -

- Neked kell döntened. Két dolog közül választhatsz. Vagy elfogadod a gazdit olyannak, amilyen. Nem könnyű, én aztán tudom, de hát ez volna a normális megoldás. És akkor lejössz szépen,... -

- De nem akarok lemenni! -

- Vagy... -

- Vagy? Ne is mondd! Vagy szűnnek meg. Haljak éhen, vagy ugorjak le a tető legmagasabb pontjáról, és törjem össze magam, aztán jön a Barna doktor, és a szuri, és elalszom végérvényesen, vagy ugorjak a kútba, ha épp nyitva van, vagy a kutyák közé egy szép nyári, holdas éjszakán. Igaz? -

Brick körülnézett, mert nem hallotta Chrü válaszát, ami teljesen természetes volt, hiszen addigra Chrü felugrott az esthajnalcsillagra, és onnan gondolt megkönnyebbülten szegény Brickre, még kicsit kuncogott is rajta, mert ekkora marha macskát még nem látott életében.

Brick mellett nem maradt senki a tetőn, aki megvigasztalhatta volna, és senki nem segített neki a két rossz közül a kevésbé rosszat választani.

Haj, hogy a macskáknak épp olyan gondjaik vannak, mint az embereknek! Hiszen én is akárhogy döntöttem volna anno, a másik megoldás sem lett volna jobb, mint ez, hogy ide menekültem a Tajgetosz fenekére. Ez majdnem olyan, mint Bricknek a háztető.

2011. április 29.

Egész esztendőben mindenfélét írtam, csak a belsőmet nem tártam ki. Úgy zártam el, mintha attól féltem volna, túl pucér leszek, sebezhető. Nyilván így volt rendjén.

Meg aztán oka lehet maga a számítógép is. Karácsony óta itt létezik, a gyerekeimtől kaptam, mert Kata barátnémmal reméltem általa egyszerűbb összeköttetést, ha már odahagyta a munkahelyét, és magára zárta a lakást. Akkoriban még ő is így gondolta, de nem jött be, és Katával a kapcsolat még nehezebb, viszont ez a masina most itt van, és engem mindenféle dologra rávesz. Olyasmikre, amikre eddig nem gondoltam. Például arra, tudok-e ezen fogalmazni? Kíváncsi voltam, összerakódnak-e bennem a gondolatok szavakká, ha ezt a kis könnyű klaviatúrát verem. Kipróbáltam. Éppen erre találták ki. Nem csak a könnyű klaviatúra miatt, hanem mert okos, és megkönnyíti a javítást.

Egy ideje nem azzal ébredek, mit kell ma tennem. Megy az magától. Eluralkodott a megszokás. A létezésnek ebben a gondolatnélküli tevés-vevésében azonban elfeledkeztem valami fontosról. Néha ugyan érzem Chrü kedves szellemlényem csitító, hús tenyerét, amivel azt simogatja belém, hogy „Ne olyan rutinosan, ne olyan hétköznapiasan! Olykor nézz fel úgy az égre, hogy a felhők mögött meglásd a végtelent!”

Bhagawan Sri Sathya Baba, az indiai Avatár Prasanthi Nilayamban él. Ő a másik virtuális őrizőm, de mostanában az ő kezét is ritkán kapom el segélykérőn, pedig Bandi halála után a gyerekeim okozta talajvesztettségben, magamramaradottságban Ő adott megnyugvást. Azóta is velem van. Belékapaszkodhatom. Mert ugyan kibe még?

Mégis másak a reggelek, mint korábban. Olyan nehéz a testem, mintha nem az ágyból, hanem iszapból, sárból, visszahúzó ingoványból kellene kikelnem, és a csontjaim fájlalják a sarat, az iszapot, a súly a hátamra, a nyakamra, a gerincemre tapad, lehúzó. A testem nappal is uralkodik, ezer majom ugrál a fejemben, a lelkem meg egy veremben ül némán és vakon, és hiába kiáltok.

Baba türelmet hint lobogó nyugtalanságomra, és Chrü könnyűsége sehol. Hiányzik, mert háború van, zúgnak a gépek odafenn, és a bombák hol ide esnek, hol oda, fel-felrobbannak köröttem. Nem attól félek, hogy az egyik rám talál zuhanni, hanem azokat félttem, akiket eltalált.

Kúti Laci huszadik éve küzd az Alzheimer kórral. Erzsi már minden fájdalmát az ápolásába ölte. Május 2-án az agydaganatától szabadul meg a pécsi sebészeten, s rettegőnivaló, mi lesz aztán?

Kovács Jóska tavaly nyári elhanyagolt izomszakadása miatt van tele félelemmel. A pontos diagnózis nem tudja még, de rosszul állhat a szénája, ha a mozgásképtelenségtől tart.

Május 9-én Juli barátném melléből ki kell operálni valami nem oda valót. A helyzet nem súlyos, de azért nem mindegy sem Julinak, sem a családjának, sem nekem. Van rágondolnivalóm.

Jutka nem hiába gyűlölte a 80-dik születésnapját. Megint elesett, combnyaktörés, operáció, otthon alig él, gyenge. Még karácsony előtt úgy éreztem, megsértett, ő meg azt, hogy én sértettem meg őt. Nem bírtam sokáig a haragot, s ahogy lenni szokott, felhívtam. Beszéltünk, lelkiismeretfurdalását fájlalta. Kértem, felejtse el! „Az élet rövid, - mondtam - vedd könnyen a dolgokat, és ezt az affért dobd a sutba! Majd hívlak...” De a tüske bennem szurkált még, és amint szoktam máskor a pesti útjaimon, hogy Lolival egy vizit-láncra fűzöm kettejüket, mert közel laknak egymáshoz, most csak Lolihoz mentem. Amikor este hazafelé ott ácsorogtam az Ugocsa utcai villamosmegállóban, nagyon furkált bennem a hiányérzet, de nem tettem meg azt az 50 lépést. És aznap történt a baleset! Az ilyen történések nem lehetnek véletlenek! Mulasztásomat nem tudom feldolgozni! 52 esztendeje ismerem, ezer szállal kötődöm hozzá, és nagyon nehéz így ez az egész! Elképzelem, amint a 38 kilójával csontsoványan fekszik a felfekvéses hátán, és szenved, és nem tud beszélni sem már. A lánya mindent elkövet érte, a szemeiből olvassa ki a kívánságait, és én csupán innen messziről tudom feléje küldeni a segítő energiáimat, ám a szélben elkószálnak azok is. Ha ott lennék, tán adhatnék a magaméból, mint Janónak annak idején. Ha ott lennék. Megint a gyávaságom: Miért nem vagyok ott? Jutkát, a lányát kértem, ha értelmét vagy okát látja a látogatásomnak, szóljon, és odautazom. De miért kell erre várnom? Elszánhatnám magamtól magam!

És a bombák zuhannak.

Ezzel a számítógéppel ötletek is beköltöztek hozzám. Mi lenne, ha közzé tenném az írásaimat a neten? Legalább más is olvassa, nemcsak én, hiszen sem a gyerekeimet, sem a barátaimat

nem érdeklí, amit összegondolok, összemérlegelek, összeítélkezem. Akiket érdekelt valamikor, már nincsenek. Hát legyen akkor mindenkié! Nóra talált is vállalkozót, aki begépeli, a tanodája egyik tanárnőjét, Timit. Igen ám, de ezek a kitárulkozások mást is érintenek, nem csak engem. Például a gyerekeimet. Például őt. Hogy miképp s mennyire, azt senki nem tudja, hiszen nem olvasta semelyik. De a vád kürtszava szólt: „Nem erről volt szó! Ezeket az írásokat nem adhattad volna olyan kézbe, aki közel áll a családhoz, és aki még hozzá a beosztottam!” A történet közel egy éve kezdődött, és a bomba most robbant. Egyszer csak eszmélek, hogy nem hív fel a lányom.

- Mi van? - kérdeztem sms-en.

A válasza: „Nem tudtam, hogyan mondjam meg, azért nem írtam. Őszintén nem szeretnék beszélni veled egy darabig. Sajnálom, hogy anyák napja előtt történt.”

Félek, hogy nagyobb feneket kerít a dolognak, mint kellene. És nem tudom megszokni a büntető szankcióit. Nagyon rossz, hogy az anyja vagyok! Még hozzá egészen addig, amíg egyikünk meg nem hal. Remélem, én leszek az...

Most megint a várakozás kezdődik.

2011. május 7.

Tegnap még kaotikus volt körülöttem minden. Tudtam, baj van, azért. Semmi nem volt a helyén, a rutin igazított el a szétzilált világban, meg aztán nem is kerestem mankót, vakon haladtam Pest felé utazásaim szokott módján, ahogy a muszájokat teszi az ember.

Hát ha nem volt a helyén a világ, akkor annak úgy kellett lennie.

Ma helyükre kerültek a dolgok. Csak minden megváltozott. Mára a világ idegen lett. Nem azért, mert más lett, én cserélődtem ki. Akkor részem hiányzik belőlem, hogy nem lehetek ugyanaz, mint aki még tegnap reggel voltam.

A buszon rájöttem, reggelizni kellene, megenni a magammal hozott almát. De hiszen hiába vagyok éhes, még mindig csak 8 óra 20 van. És még mindig. Megállt az órák. Tudtam, hogy ezek után, hogy 8 óra 20 után minden lépésem felesleges. Felesleges a kerek gurulása, a metró suhanása, mert megkezdődött a világ kaotikussá folyósodása, bár a molekuláim a helyükön maradtak. Én mintha még volnék, de a tudatomba befészkelte valami transzformáló erő. Vártam az újabb jeleket, de nem jöttek, csak a dolgok távolodtak tőlem valótlan távolságba, érzékelhetetlenül.

Másfél óra múlva ott álltam Judit kórtermének ajtaja előtt. A folyosón ült a lánya, meg egy férfi. KisJutka már messziről mondta felém: „Anyá meghalt.” Másfél órával azelőtt a buszon Judit jött búcsúzni. Nem hittem igazán, hogy a lelke érint. Hogy is hiheti el az ember köznapi tudatával, hogy elkésett?

Április 9-én talán ha becsöngetek, nincs ez a baleset. Ha nem várok egy napot, hanem azonnal Pestre utazom, hogy energiát vigyek neki, tán megmenti az akarásom, ha egy kis időre is. A táskámban egy sűrített energiától duzzadó körörmnyi porcelán angyalka, reméltem, a markába nyomom majd, s az átsugározza az élni akarást, aztán elképzeltem, hogy a két kezét majd a két kezembe fogom, és suttogom neki a bizalom és hit szavait, és kihúdom a mélyből, hiába fáj a felfekvés, hiába gyűlik a víz a tüdőben, az felszívódik, szóval sok minden történhet, ami itt marasztja.

Történhetett volna. De én tegnap indultam neki. Későn. Bennem vibrált a kórterem száma: 407, a smenösszege 11, az én szerencse számom. Az ajtó előtt ült a lánya a folyosón, és olyan

hangon, mint mikor a beszámolóit tartotta a telefonban Judit állapotáról, mondta: „Anya meghalt. Amikor beléptünk, azt hittük, alszik, de mondták, nem alszik, meghalt. Szép csendesen átaludta magát.”

És most már minden egészen más. Egyik felem hiányzik.

Nemrégiben előszedtem a Nagyvilágokat. 1960-ban, 18 éves koromban kezdtem gyűjteni, amikor a IV/A-ban a tanárnő Judit vezetgetett a műveltség útján abba a szférába, ahová nélküle soha nem jutottam volna el. Mindenre emlékszem! Hogy hogyan alakítsam ki az olvasottakról a saját véleményemet. Mitől jó valami. Hogyan lássak a sorok mögé. Mi az, amit feltétlenül meg kell ismernem. Mi az, amit az érzékeinkkel nem fogunk fel, mégis élvezzük. És így tovább, egy életnyi tanács, átadott javak...

Nem lehet összegezni. Majd lassan leszűrődik. Mi mindent tanultam tőle! Életformát. Még akkor is, ha azt végül a saját elképzeléseim szerint átalakítottam. De hiszen arra is ő tanított, hogyan legyek saját magam. És ez miként tükröztethető a külsőségekben, de legfőként a magatartásomban, a világgal szembeni állásfoglalásaimban, a saját magammal szembeni elvárásaimban, amelyek jogot adnak arra, hogy másokkal szemben is elvárással éljek. Nem lehet folytatni. Nincs vége!

Egyfajta fájdalomkábulatban, féléberen konstátálom, hogy soha semmin nem lehet változtatni. Minden úgy folyik le, ahogy kell. Ha nem csöngettem be hozzá április 9-e estéjén, annak úgy kellett lennie, ha május 6-án egy órával a halála után léptem be a kórházba, annak is úgy kellett lennie. Hiszen nem kell elbúcsúznunk egymástól! Ez komoly tanulság, bár nem új. Senkitől nem búcsúztam el. Mindenki itt él körülöttem. Most eggyel többen vannak. A fizikai nemléte azért mégis pokolian fáj.

2011. május 11.

Újraolvasom ezt a Saját Agóniát, és kirajzolódik belőle egy mára ismeretlen ember, annak változó, síró-nevető kedélye, hol kedves, hol taszító énje. Amit az írója akkor nagy önfeledten papírra vetett, hogy megkönnyebbüljön, mind igaz volt persze, ám a papírra került szembe-sülés nem adott megnyugvást.

Vajon merre kacskaringózik még az Én tovább? Alakul-e? Mert nem igaz, hogy megállapodik az ember vénkorára. Mindig más, ön maga számára is meglepően változó.

2011. május 17.

A szomorú tethelyről elfele suhantunk Bandival kéz a kézben, könnyű szívvel bele az örökké tartó nyugalomba. Odalenn a fák koronáin át fel-feltűntek a temetésünkről távozók, mint apró bogarak. Olyan sebesen távolodtunk, hogy pillanatok múlva már csak a Föld gömbölyű labdáját láttuk magunk alatt a szikrázó azúrban, köröttünk az éjfékete Űr, előttünk pedig közeledett a rózsaszín opálfényű köddel fedett Bardó. A ködfoszlányok között éles zöld fények cikáztak, mint apró lidércek a babonás temetőben. Ezek viszont igaziak voltak: izgatottan sürgő-forgó Szellemként. Rendkívül nyugtalannak tűnt az előttünk terülő Örökkévalóság. Vajon miért? Hisz olyan távol innen az emberi lét! És örültem, hogy együtt vagyunk megint, Bandi és én, és ilyen békességben. Nem is mertem megkérdezni, hogy hát akkor ő hogy-hogy most itt, amikor földi lény alakulóban odalenn, és neki tán be kéne segítenie, vagy mi, amikor megszólalt. Rögtön tudtam, hogy kár volt nekem ilyen boldognak lennem.

- Most már vissza kell fordulom, Mari. Lelkem örökkévaló része veled marad, ám odalent a feladatom, tudod. Egy pici lény vár. -

- Persze, persze, menj csak! Nekem még nem osztottak Jövendőt. -

És felsóhajtottam tulajdonképp nem túl nagy bánattal, mert igazából nem kívántam visszatérni a Földre.

Megálltunk a napfényben ragyogó bejárat előtt. Egy Szellemként miránk várt, hogy a megszámláltak közé soroljon. Ám megtorpantam. Hirtelen eszembe jutott, hogy Nóra ikreket hord! Bandi lelke az egy! És a másik? Ki a másik, aki hamarosan költözni fog?

- Ott jön. Felismered? -

- Nem. Illetve ismerős... Találkozhattam vele? Hm? - Akkor buta fejemre csaptam: - Persze! Már tudom! - Megnyugvás és öröm áradt a lelkemben. Közénk lépett, kezecskélt, és bemutatkozott:

- Horváth István vagyok, Tamás édesapja. Üdvözlöm szeretettel idefönn. Kár, hogy csak most ismerkedünk meg! Biztosan kellemesen elbeszélgettünk volna - odalenn... - mosolygott.

- Bizonyára. Ám hogy a lelkeink így összetalálkoztak mégis, az nem kevés kegyelem! Meg hogy eztán is egy családba tartozunk, az nagyszerű! -

Hajnalodott a Földön. Idefenn sorra gyűltek körénk a szorgos kis Szellemként. Érezni lehetett az izgalmat. Nem tudtam mire vélni. Chrüt is felfedeztem a társaságban, karján nagy halom fehérrozsa csokorral, mert ő már tudta, amit én még nem, mert persze a Bardóban sem figyelek rendesen a körülöttem történetekre. Szívfájdalommal csak azt láttam, hogy Bandi meg Pista nagy egyetértésben, mintha így lett volna már egy élet óta, kart karba öltve, mint két elválaszthatatlan jóbarát, nekilódultak a Föld irányába. Minden megvilágosodott: jelenésük lesz. Ahogy a sors előírta, újra meg kell születniük. Új sorsot, új nevet és új karaktert kapnak. Egyikük Dániel lesz, a másikuk Dominik. Ahogy elnéztem őket távoztukban, már láttam is: Dominikká pirosodott a halkszavú Pista, Nóra néhai apósa, és Danivá komolyodott a halkszavú Bandi, Nóra néhai édesapja. Mögöttük masírozott a Szellemként segítőkész csapata, akik közül többen a világrajövetel kínjaiban lesznek szolgálatukra. No, és itt van Zúúúúh és Venn, ha jól látom! Ők az a Kettő, akik a földi létben végig, holtukig segíteni hivatottak az ikreknek.

- Hát te, Chrü, te is mész? -

- Hát persze. Leviszem a jókívánságaidat és a szeretetedet Nórának. Itt vannak a karomban. -

Akkor megsimogattam a rózsák selymes szirmát, és kérdőn néztem Szellemkéntemre:

- Igen, igen! Az összes tüskét leszedtem róluk - szólt, s érdemei tudatában büszkén suhant lefelé a János Kórház irányába.

Ott maradtam készen arra, hogy végre belépjek az Örökkévaló Bardó gyémántszikrázású sziklafalai közé, és kipihenjem földi fáradaimaimat. Akkor mellém lépett valaki. Halk suhánás kísérte lépteit, vállára izzó, vörös hajzuhatag omlott kócosan, szemei alatt sötét karikák.

- Menjünk együtt - szólt, és felém nyújtotta karját.

Judit volt, kissé csapzottan és megviselten. Átöleltem, és megálltunk a bejárat napfényajtaja előtt, hogy megszámláljanak. Az ajtónálló Szellemként ki se látszott a gondok közül:

- Mostanában micsoda forgalom van! Jönnek-mennek, mint egy szállodában! Ajaj! Jövemenés örökétiglen... -

Intésére beléptünk. Jó volt tudni, hogy most már mindörökre együtt maradhatunk. Bár a Mindörökre fogalma más itt: csak egy hosszú része a teljes Örökkévalóságnak. Egyszer új feladattal nekem is vissza kell térni. De most jól esett ez a Boldogság! A jövő? Nem is akartam megismerni!

2011. május 31.

A mai reggelem olyan különös reggel volt, amilyen nem volt még soha. Zúúúúh! - söpört be az ablakon a szél, és körbekarikázta a szobát. Zúúúúh - kiabált a levegő, és nyomban megszólalt a telefon is az íróasztalomon, de nem ám a megszokott módján, hanem ugrált veszettül, és ettől úgy nyikorgott, mint egy elnyűtt vonat eresztékei, ha nagy sebességgel kopott talpfákon robog tova. Szóval éktelen zajt csapott a műanyag dobozka az üveglapon. Egyszerre olyan zűrzavar lett körülöttem, mintha a szobám kiköltözött volna a legeslegviharosabb hegytetőre. Pedig nem történt más, mint feltámadt a szél, és megszólalt a telefon.

Azaz dehogynem történt! Mert nem akárhogyan támadt fel a szél, és nem akárhogyan szólalt meg a telefon.

Mint említém, különösnél különösebb volt ez a reggel, amely már jól a délelőttbe hajolt. Kissé haragudtam magamra, mert sokáig aludtam. Odakint hajnaltól kezdve hétágra süt a nap, én meg a sötét függönyök mögött átalszom a legszebb napsütéses reggelt! Emiatt hát morcosan kaptam fel a telefont csak úgy, szemüveg nélkül.

- Halló! - szóltam bele szenvtelen hangon.

Mire a szobámban hirtelen elült a vihar, és beköltözött a telefonba.

Zúúúúh! Zúúúúh! hallom a telefonon át az éteri zajt, és nagyon messziről egy vékonyka hang belekiált a viharba:

- Nagyi, te vagy? -

- Hát persze, de honnan beszélsz, Hanna? Alig ismerem meg a hangod! Ott ilyen félelmetes vihar van? -

- Zúúúúh! Zúúúúh vagyok. Nincs itt semmiféle vihar. Zúúúúh vagyok, Chrü szellempajtása. Érted, Nagyi? -

- És Hanna? -

- Mit akarsz mindig Hannától? Bármikor beszélhetsz vele, ha bekapcsolja a narisárga telefonját. Épp emiatt határoztuk el, hogy mi is beszélgetni fogunk veled, amikor csak akarunk, és ha Apu nem segít, hát megoldjuk mi magunk a kérdést. Világos, Nagyi?

- Egy cseppet sem. Legelőször is fogalmam sincs, kivel beszélek. Csak nem egy szellem-lénnyel? Hiszen még a sajátommal, Chrüvel sem tudok telefonon társalogni! -

A vonal túlvégén csengő kacagás. Kettő csengő kacagás. Azaz csengő kacagások. Én meg nézek bambán befelé az almafa ágai közé, hátha onnan jön valamiféle megoldás. De nem jött. A telefonból jött:

- A legjobb lesz, ha átadom a telefont Dominak, és tisztázzátok a dolgokat! -

Mire a következő hangzavar szüremlik a fülembbe:

- Nem! Nem adom! Sem Vennek, sem Daninak! -

- Majd csak énutánam! Zúúúúh, segíts! -

- Én vagyok a kisebb! -

- Azzal a két perccel vagy oda? -

- No, jó, nem bánom, de utána rögtön add vissza! -

- Halló, Nagyi! Itt Domi. És ha legközelebb Zúúúúh mutatkozna be, az hazugság lesz, mert az én őriző kissergőmat Venn-nek hívják. Most hát mindent tudsz, ugye? -

Válaszolni nem volt alkalmam, mert előbb rendbe kellett tennem a fejemben a dolgokat. Ugyanis négy, azaz 4 db hangocska zörgött-sivített-pattogott-zuhogott a telefonban, ami a legteljesebb összevisszaságot okozta. Ha maguktól szét is szárazódtak a dolgok a vonal túlsó végén, az összekuszálódott szálak még összekuszálódottabban gabalyodtak az én agyamban. Kellett egy kis idő, hogy felfogjam ki kicsoda, és miért és hogyan és mi ez a csoda itt ebben a csudás reggelben?

Sikerült! Kitaláltam, hogy a telefonban Domi és Dani vitatkoztak az elsőbbségen, és azt is kibogoztam végül, hogy nekik is van szellemleányuk, a nevük Zúúúúh és Venn. Az egyik Domié, a másik Danié, és már el is rendeződtek a ki-kicsoda kérdések, viszont még ágas-kodott bennem ezer másik, amit fel akartam tenni, ha szóhoz juthattam volna.

- Szóval, Nagyi, az nem igazság, hogy csak Hannával beszélj! Ugye nem a te hibád, hogy miránk nem gondoltál... -

- Hm. Olyan nagyon újszülöttek vagytok, hát eszembe se jutott... -

- Sejtettük. De az az igazság, hogy speciel én még nagyon emlékszem a földi életemre, és csupa jókat hallottam rólad, hát bíztam benne, hogy szívesen megosztod majd velünk a magányodat... -

- Nahát! Ezt nagyon szépen mondtad. És hálásan köszönöm, mert magányom, az van, de nem ez a fontos! -

- Hanem? -

- Hogy még nemigen ismerlek titeket, ez ugye természetes, tehát nemigen tudhatom, melyik hang kihez tartozik. Ezért legközelebb mutakozzatok be, jó? És még valamit! Ha lehetséges, máskor Zúúúúh ne csináljon akkora vihart! -

- Oké, te édi Nagyi! Most kivel beszélsz, tudod-e? -

- Sejttem. Te lehetsz Domi, ahogy a telefonban hallatszó vitáimból következtettem. El-találtam? -

- Ja. És ez itt mellettem, ez a szellemfi Venn. És képzelj, Nagyi, már Chrü is járt itt, és nagyon örült az ötletnek. Azt mondta, rád fér egy kis öröm. Hát ezért hívtunk most. -

- És máskor is fogtok, ugye? -

- Naná! Most azonban úgy kívánja a tisztesség, hogy átadjam a szót Daninak, hiszen ő az idősebb, meg a nagyobb, meg az okosabb is. Szia, Nagyi, holnapig! -

- Itt Dani van a vonalban! Szia, Nagyi! -

- Szia, édesem! Milyen a lelkednek abban a pici bőrben, Bandi-Dani? Milyen jó hallani a hangodat! Kicsit emlékeztet a régi földi orgánomodra... -

- Te tudsz valamit, Nagyi! -

- Azt hiszem. De ezek titkok, és nem muszáj róluk beszélni. A fő, hogy itt vagytok! És ez a telefon egy nagyon klassz találmány! -

- Tán még azt is tudod, hogy mi az én földi feladatom. Na? Nem szabadna elárulnom, mert ez egy nagy univerzális titok... -

- Hát akkor psszt! -

- Szóval akkor tudod, hogy én vagyok az ügyeletes szeretet-zsák. -

- Persze hogy tudom. És épp egy ilyenre van szükségem. Kezdd nálam a szeretet-osztást, jó? -

- Zúúúúh úgyis megkapta már a magáét. Ő, tudod, amolyan hátramoszdító, de ezt csak tréfából mondom, mert ha nem lett volna olyan, amilyen, még mindig ott kuksolhatnánk azokban az undok inkubátorokban külön-külön, és nem lenne kivel szót váltani, és irtózatosan unatkoz-nánk, meg minden. Ő találta ki ezt az egész telefonos játékot. Jó mi? Persze amikor bejönnek a fehérruhás hölgyek és urak, meg az őseink, de leginkább Anya, hát akkor úgy teszünk, mintha kéthetes koraszülöttek lennénk. Érted? El ne áruld nekik! Még megsértődnének. -

- Nem hiszem, hogy akár el is hinnék, ha véletlenül elszólnám magam. Azt gondolnák, megint kitaláltam valami hülyeséget. Szóval marad a mi titkunk. Az nagyon jó, tudod, ha titkok vannak két ember között! -

- Én is itt vagyok! Szóval három ember között. -

- No, és mit szóltok az új családhoz? -

- Anya egyelőre nagyon izgul, hogy megfeleljen nekünk. Szerintem ettől eltekintve tökéletes. Apa meg olyan messze van, mintha nem is ezen a bolygón lenne. Talán még fel sem fogta, hogy ennyi gyereke van. -

- És Hanna? -

- Ó, ő nem is földi lény! Nagyon muszáj szeretni. Domi tudna róla mesélni. Ő ugyanis találkozott vele még a Bardoban... Juj, elszóltam magam! -

- Nem baj! A Bardot igazán jobban ismeritek, mint én! Meg aztán földi élményekről még nemigen tudunk beszélgetni, mert nincs! -

Mire Domi és Dani szinte egyszerre kiáltották:

- Pedig amikor meglátogattál bennünket a kórházban, meg ahogyan a dobozunkon kopog-tattál, meg magyaráztál, olyan vicces voltál, hogy! Megszerettünk ám, Nagyi? -

- Akkor a dolog kölcsönös, hiszen én is nagyon megszerettelek titeket, édes ikerke unokák! No, de itt a kajaidő! Ezen a csudás telefonon holnap is beszélgethetünk. -

- Akár naponta többször is! A kaja háromóránként jön Anyuval, nekünk bőven van időnk... -

- Remek dolgokat fogunk csinálni együtt, igaz, Nagyi? -

- Bizony, srácok! Csak egyetek sokat, hogy hamar kikerüljetez ezekből a dobozokból! -

Akkora visítás vágott a dobhártyámba, hogy majd szétrepedt. Nyilván ez egy szeretettel teli örömrivalgás volt, és akkor jól esik az a kis dobhártyaszaggatás.

Most Chrü lebegését érzem a vállaim felett. Jött, hogy megmasszírozza elgémberedett gerincemet. Itt a gép mellett mindig fájni kezdenek a csontjaim. Hiába, öregszem, akárhogy tagadom. A két srác is hallhatta nyekergő csigolyáimat. Vagy az a nyekergés Venn és Zúúúúh léptei voltak? Tény, hogy elcsendesedett ez az én csodatelefonom. Ikerkeunokáim is biztosan nagy csendben töprengenek első földi élményük felett...

2011. május 31.

- Hát az égen-földön nincs még egy ilyen alak, aki következetesen sírva fakad, ha a parketta vikszelés az eszébe jut! Mintha az lenne a világ legelszomorítóbb élménye. Nem mondom, akár sírni is lehet miatta, ha muszáj, a parketta vikszelés nem a legnagyobb szerűbb szórakozás. Jó-jó, értem én... - mondja Chrü, és megsimogatja a fejemet, amitől persze még jobban elfog a zokogás.

Ott ülök kint ebéd után a puha kerti székemen, ölemben a rejtvényűjság, hallgatom a rádiót, pihenek, azaz pihennék, ha nem kellene szorgosan hessenten a piszok csípős legyeket, és egyszer csak megszólal Liszt Les preludes-je, és elindul belőlem a könny, és fáj az emlék, pedig az nem is volt szép, de mégis. A szombati parketta vikszelés utálatos feladata jut az eszembe, amit Apám meg akart szépíteni.

Wesselényi utca, Mama háztartása, amelyben bizonyos dolgok fontosak voltak, mások elhanyagolhatók, nem túl következetesen. No, ezt Apám is tudta, s hogy nekem is jobban menjen, ő is a lábára húzta a kezét, és együtt jártuk, de előbb töltött a talpas poharakba a jófajta villányiból, és feltette a lemezjátszóra a Les preludes-öt, olykor Gershwint vagy Bizet Gyöngyhalászok-ját, és sorolhatnám a kedvenceit. Szóval kedvet akart csinálni. Így aztán a szombati takarításból mindig felejthetetlen buli lett vidámsággal, zenével, félmámmal. Ezt a taktikai készséget nem örököltöm tőle, sajnos.

Most itt szól Liszt a vadszölők alatt, és szemem sarkából a könnycsepp torzításán át látom ám a pamacsot, amit először a nyárfa vattába csomagolt magcsomójának néztem, de kiderült, hogy maga Chrü az. Le is szárította a lelkemről a bánatot, meg is töröltem az orromat rendes ember módjára. Még el is mosolyodtam, mert eszembe jutott a „gondolati úton gerjesztett Tudati Információs Rendszer, azaz energiamező” Chrü-féle elmélete illetőleg találmánya, amit egyszerűen TIR-nek nevezett még a Jöttök idején, és persze azon is el kell mosolyodnom, hogy azt a koraszülött inkubátor iker-telefont is bizonyára Chrü javasolta. Mert neki mindig gondja van az én lelki világomra.

Hát ki is derült a turpisság. Chrü már napok óta bejár a kórházba, hogy Zúúúúh és Venn segítségével összedobják ezt a tudati szerkentyűt.

- Bizony ezt Hannának is megcsinálhatnátok! - így én hálátlanul, akinek semmi nem elég. - Már annyira szeretnék beszélgetni vele is! Egészen kimarad az életemből... -

- Nem lehet. -

Így kerek-perec. Chrü elszontyolodott pofámra néz, s mivel tudja, ha megértek valamit, azt könnyebben elfogadom, ha fáj is, hát elkezdi:

- Ez a két Lelkecske még nincs itt igazán, még félig a Bardoban vannak, a szívük is inkább oda húzza őket, ezért tudom befolyásolni őket. Hanna már régóta földi lény, ráadásul túlságosan korán körülvették a földi hatások. A lelke már nem elérhető. Részemről legalábbis... -

- És Dani meg Domi? -

- Ha a másokra gondolnak, még mindig egymás Bardo-beli alakját látják. Odabenn, a lelkük mélyén még a valahavolt földi nevüket használják. -

- Lehet, hogy még jó darabig emlékezni fognak? -

- Nem hiszem, hogy különlegesebb Lelkek, mint bárki más. Ezért is siettem azzal a tudatátviteli telefontal, hogy még tudjanak válaszolni. Tudom, szeretnél tőlük megtudni valamennyit arról a másik világról, amit az emberek olyan hamar elfelejtene, és aminek sokan nem is hiszik a létezését. -

- Szóval az én kedvemért csináltad? -
- Is. Nekik is jobb, ha nem süllyednek vissza a halványrózsaszín fényű, boldog semmi világába, hanem lassan ideszoknak. -
- Mégis nagyon szeretnék Hannával kapcsolatba lépni. -
- Beszélj meg az apjával. Én ebben nem tudok segíteni. Nem akarnál inkább a fiúkkal csevegni egy picit? Lassan hazakerülnek, és megszűnik ez a kapcsolat. -
- ... és minden kapcsolat... -

2011. június 1.

Hát persze, hogy felzendül megint ebben a csodás, napsütéses délelőtti csendben a „gondolati úton gerjesztett információs energiamező által működtetett telefon”! Kapom rohanvást. Közben átsuhan a fejemen, hogy jaj, meddig lehet ez még így? Chrü megsúgta, hogy első földi születésnapjuk után gyengül a lelki összeköttetés. „Bár lehet, hogy ők... meg te...” - motyogta, és a kezembe nyomta öreg mobilomat.

- Halló! Ki van a túlvégen? -
- Ban... azaz Dani. Jól vagy, Nagyi? Hiányoztál, de olyan sűrű lett itt az élet. -
- Nocsak! Készülődtek hazafele, vagy mi? Te, „Bandani”! -
- Még rájár a szám, bocs! -
- Ne is beszéljünk róla! Hanem tudod mit akarnék?... Szóval én nagyon-nagyon régen voltam olyan ifjú, mint most te, és remélem, nagyon soká lesz, hogy megint olyan ifjú leszek, ezért nagyon kíváncsi vagyok valamire. -
- Rajta! Csak kérdezz! -
- Bandani, láttad már a tesódat? Anyut és Aput meg sok mindenkit ismersz már, rám még emlékszel is, és egymással miként vagytok a külön-külön dobozaitokban? -
- Hát az úgy volt, már Odafenn, amikor még nem jöttünk le, már igen jó haverságba keveredtünk. Tudod, Domisti igen békés fickó, csak kicsit gyámoltalan. Szerintem Domisti egy aranyos kis Gyík, olyan pettyeshátú, és olyan fürge is, meg olyan félős is. Nyilván emlékszel, Nagyi, mindig milyen jó viszonyban voltam a gyíkokkal... -
- Igen - szorul el kicsit a torkom az emlékektől. - Megmaradtak a tenyereden a lányod legnagyobb ámulatára. Igen, most az anyád... -
- Ó, Nagyi... Nem kellene emlékezni... -
- Ne haragudj, Bandanikám! Egy kicsit megkergültem ebben a csodálatos találkozásban! -
- A kérdésre, Nagyi: a tesómmal már bemutatkoztunk egymásnak öltöztetés közben. Nagyon csinosnak találom ebben a földi formájában is. Úgy tűnik, én is tetszem neki. -
- Chrü szellempajtás szerint ez a csudás telefonvonal nem tart sokáig ám, és Dominak is biztos van mesélnivalója. Add át neki kicsit! -
- Hé, Nagyi! Itt Dominik, a Gyík, alias Pista nagyapám, ha a formát nézzük, de lényegre ugyanaz. Hogyivagyi, Nagyianyí? -
- No, neked ugyan forog a nyelved! -

- Elárulom Dani amottani alakját, amikor nem voltunk emitt. Ő kérlek egy fekete galléros szürke Gerle. -

- Az ám! Egy önféjú vadgalamb! -

- A csudát! A gerle az gerle, a vadgalamb egy másik madár. Ezt sem tudod? Nem baj! Csak velem itt megint zűrök lesznek, mert kidugtam a lábamat a tepsiből, és rugdosom a doboz falát, amivel idegesítem a fehér nénit, és ezért most hasra fog rakni, amit igen utálok, mert nehezebben jön úgy a levegő, és ki kell nyitnom a számat, amitől meg ugye kiszárad, és alig várom már Anyu teli emléit! Tudni akarod, hogy miért van ez? -

- Nem ismerek rád! Hogy mekkora lett a földi szövegládád! -

- Nem is leszek olyan mulya gyík, mint voltam! De nem ám! Szóval lesztedék rólam az infúziós tűt, szerintem Daniról is, nem mondta? Így hát nagyon felszabadultunk, és sok mindent tudunk már csinálni. Például ha kivesznek átöltöztetni, meg tudom fogni a Dani kezét, és jól összekapaszkodunk! Jaj, Nagyi! Mindjárt az következik! Hamarost jön a kaja, és tisztába vágnak bennünket, nehogy szégyent valljanak. Pedig hát mitől lennénk piszkosak, ugye... -

- Figyelj csak, Domi! Nem emlékszel más lelkekre onnan fentről. Mesélj egy kicsit róluk! Úgy élvezem a szövegedet... -

- Óóó, Nagyi, szívesen! De most közeledik a kaja. Délután Venn és Zúúúúh megint bekapcs.... -

Ezzel megszakadt a vonal. Hát akkor egy időre szünetel az adás.

2011. június 3.

Kálmán rendesen kárpótol, megint küldött képeket a két lurkóról, Tamástól meg egy jó közelit kaptam. Mindez azért fontos, mert nem kell a pusztá képzeletemre hagyatkozni. Ilyen óriási segítséggel reggeltől estig mellettük lehetek, és beszélgethetünk feszt.

Odakinn a sárgák után elvirágoztak már a lila íriszek is. Nagy a zűrzavar és rendetlenség a virágos grundokon. Ma azokat fogom levagdosni, de előbb Juliról hallhatnék némi hírt! A lelkéről. Hiába öregszik, mégiscsak nőnemű marad az ember: hogyan tűri, hogy fél mellel kell eztán élni? Ám a lakás sem, és Ildi sem válaszol, hát legyintek, és várakozással tele elindulnék a kertbe...

... amikor közli velem a Mikrosóft drága, hogy hiba van a rendszerben, és amit eddig írtam, elveszett. És lön. Már épp a masinába akartam belevágni a nagykést, de leálltam a dühöngéssel, hisz aki a hibás, az elérhetetlen. Elérhetetlenebb, mint az én két unokám, akik hamarost hazaköltöznek, és azután ki tudja, megteremthető-e az összeköttetés? Ki tudja, mit tudnak ezek a kis szellemlények, amit egy Mikrosóft Anyámkinja nem?

... amikor megint bedobta magát Zúúúúh és Venn, és hihetetlen energiával, szélzúúúúgással és vanneléssel megszólalt a Világ a kórház felől.

- Hello, Nagyi! Tudod, milyen a Dani? Mint egy hallgatóg úrfi a szomszéd kastélyból, nevezhetjük szomszéd inkubátornak is, és amikor onnan kiemelik a szorgos szolgálányok, hát képes megismogatni az arcomat, amikor mellém teszik. Pont olyan, mint az a pókszerű öreg Lélek odafenn, aki szintén ilyen előkelő modorral hajolt mindig hozzánk, ahányszor találkoztunk. Pedig ez megesett többször, hiszen nagyon újonc volt még a Bardoban, és mindig tőlünk kérdezte, merre van a tengerpart, mert ő most fürödni megy. Ezen mi mindig vihog-

tunk egy sort, amolyan vásott sihederek módjára, de nem sértődött meg. Megállt, és mind a nyolc lábával megsimogatta a fejünknek vélt pamacsot, és mi tisztelettel félreálltunk az útjából. Szóval ilyesmi modorra tett szert az én tisztelt bátyám, képzeld, Nagyi! És egyébként te hogy vagy? És mikor jössz látogatóba? -

- Hát... azt bizony nem tudom... Viszont az az érzésem, hogy pont arról a Lélekről meséltél, akiről kérdezősködni akartam. Jó barátnőm volt... Tényleg olyan pókszerű... -

- Talán másokra is kíváncsi vagy? Szívesen kotorászunk az emlékezetünkben. Például arra a tohonya mackóra, aki miatt nekünk nem lett még több tesónk. Azt is ismered állítólag. -

- Te Domisti! Honnan tudod te mindezeket? -

- Onnan, hogy ez egy olyan telefon, ami azt is mutatja, amit gondolsz. Nem is kell kérdezned. De azért csak kérdezz! Rémesen szeretjük hallani a hangodat! -

- Olyan szép? -

Kitört a visítás megint. Szerintem a koraszülött osztályon ilyenkor mindenki ijedten rohan a két sráchoz, és eltűnődnek, mi lehet velük? Nem tudhatják, hogy csak jókedvük kerekedett. Most is rajtam kacarásznak, pedig még nem is énekeltem nekik.

- Jaj, arra készülsz, Nagyi? Inkább mesélj! Daninak lett egy külön fülhallgatója, hogy ne csak én halljalak. Az előkelő úrfi most keresztbe vetett lábakkal, hátradőlve a fekete plüss fotelben egyik kezében a telefont tartja a füléhez, a másikkal valami gombot teker rajta. El tudod képzelni, Nagyi? -

- Ne képzeld semmit, édes öregem! Itt Dani! Ugyanis félmunkát végeztek ezek itt, mondjuk Venn meg Chrü, és hát én most befejeztem ezt a masinát, ami egy másik, de ugyanazt tudja, amit az egyik, azaz nekem lett egy külön fonom, de most már tele is, mert te is hallasz engem, nemcsak én téged, mint az imént. -

- Egyik lepetés a másikat éri. Csak ámulok, hogy ti már otthon vagytok, és onnan beszéltek... -

- A fenét! Honnan veszed? -

- Hát a fekete plüss fotel nálatok van Érdén. -

- Persze. Belestünk ám még odafentről, mert az embernek tudnia kell, mi vár rá. Világos? -

- Aha... - nyögtem, és közben arra gondoltam, milyen kár, hogy majd mindezt elfelejtik, és hogy nekem mekkora nagy a Feladatom azzal, hogy rögzítsem - ha a Mikroszoft nem szól közbe - és majd nagykorukban elolvassák, és ámulnak a feledékenységükön. Szóval egyelőre csak nyögtem, mert bár sok mindent elképzeltem én arról a világról, de ennyire konkrét dolgokról mit sem tudtam. Annyira belefelejtkeztem a tűnődésbe, hogy arra riadtam, megint bezuhant a szobámba a vihar. Visszatértem tehát a földre, és figyelni kezdtem. Most azonban már senki nem hallózott túlfelől, ám szét sem kapcsolták a vonalat. Női hangokat hallottam, valami negatív laboreredményről, mintha Nóra hüppögését is, meg aztán azt, hogy az úrfiak közül az egyik mohó tejszivornyába kezdett. Ezalatt Dani lihegett bele nagyon de nagyon dühösen:

- Csak hogy tudd! Teljesen egészséges vagyok! Valami pirosat találtak a pelusomon, szerintem egy vacak cérnát a frottírból, és mindenki pánikba esett itt. Ez még csak hagyján, Nagyi, de letiltottak Anyuról. Most itt nyelhetem a tejet egy vacak cumisüvegből, míg ez a pizsok Domi ott terpeszkedik Anya karján, és falatozik. Hallod, hogyan csámcsog, nem? Hát ez van. Ám mielőtt itt a földi durvaságok szétkavarnák az isteni energia-kapcsolatot, be is fejezem, mert még félre találok nyelni, és akkor az ijedtségtől még ostobább ötleteik lesznek. Ne haragudj hát, édes Nagyi! Igyekszünk... -

- Itt Venn. Muszáj széttépnem a vonalat, kedves Nagy! Chrü már a válladon ül vigasztalásul. Ja, és Zúúúúh is üdvözl, és elnézést kér, amiért folyton megijeszt a viharos hevességével. Hellóóóóóó... -

- Nem szomorkodom, Chrü, ne hidd! Már csak napok kérdése, és elhagyhatják a kórházat. -

- Hálistennek! - mondotta ki az áment Chrü, és volt némi bizakodás a hangjában, hálistennek!

2011. június 4.

Megrendült hangulatban ültem az ágyam szélén reggel, és visszagondoltam az álmomra, meg arra, hogy hát most már minden más, mint eddig hittem? Ha az ember kicsöppen a saját, jól felépített hiedelemvilágából, az nagy megrendülés.

A Bardoban jártam. Mintha Eger egyik kedves utcája lett volna, ám a kis barokk, színes paloták előtt a járda felszedve, az aljzat elbontva, az út annyi, amennyit az arrajárók kitaposnak. Az egyik kis csinos palotában panzió volt, ott nyaraltam. Azaz többen, lármás népség, és elkíváncoztam a csendbe. Leballagtam az utcán, amelynek a másik oldalán kezdődött a rét, és egy kitaposott, bokrokkal szegélyezett ösvény a sötétlő erdő felé vezetett, a fák közé. Nyilván átvezetett a Túlvilágra, mert egyszer csak nem voltam egyedül. Bandi szegődött mellém, mögöttünk Pipi jött.

A hangulat, a levegő, az atomok, minden azt sugározta, hogy itt én felesleges vagyok, és hogy ők ketten együvé tartoznak. A csend, a hallgatásuk közös volt, a gondolataik is tán, s én félreálltam, a keskeny úton nem fértünk volna hárman. Előre mentek. A meghittség sugárzott belőlük, és Bandiből olyasféle, mozdulatokban alig megnyilvánuló szeretet áradt Pipi felé, amit én nem ismertem. Egy másik Bandi caplatott előttem az ösvényen, amelyre lassan leszállt az alkony. Szürkésbarna köd ereszkedett ránk, beleburkolózott a táj, és a ködben kettőjük alakja. Akkor arra gondoltam, minek megyek velük? És egyáltalán, miért vagyok itt? Megfordultam. Tudtam, most csókolóznak a hátam mögött, és Bandi átkarolja Pipit, ahogy engem sohasem. Beléptem a sárga kis barokk palota kapuján, felmentem a lépcsőn, Bandi húzott el mellettem, s mire a szobába nyitottam, már jött is kifelé, kezében útításka. Szó nem hangzott, hisz tudtam, most elmegy. Utána fordultam. Ott várta Pipi a lépcső alján. Röpkültek egymás felé, és én csak annyit kérdeztem: Velem mi lesz? Egy életet leéltünk együtt... Nem kaptam választ. Elmentek, és Bandi Pipi vállán nyugtatta a kezét, átölelte, mint engem soha, és sejtettem, mi minden sugárzik feléje a szeméből, ami énfelem soha.

Az egész nagyon fáj.

Reggel ezt a mást éltem át újra. Ezt a változást. És azon tűnődöm egész nap, hogy mindez nekem ébren is miért olyan tragikus?

2011. július 13.

Chrü úgy ült a málnabokor tetején, mintha egy éretlen szem gyümölcs lenne: pici volt, halványrózsaszín, és savanyúkedvű. Majdnem elnevettem magam, amint fittyedt kis száját és könnybugyolálta szemecskéit megláttam. Oly igen kedves-búsan nézett ki, hogy a sajnálat eszembe sem jutott. Hallgattam, és másfelé pillogtam, mert nem akartam megbántani. Csak akkor figyeltem fel arra, hogy mindez a búbánat nekem szól, amikor letéve a kiskapát, felálltam kiegyenesíteni a derekamat. Ekkor kicsi Chrü széttárta a karját:

- Nem sikerült... - mondta majdnem pityeregve.

- Micsoda, kis búbocskám? Mi bánt? -

- Hogy te milyen csacska vagy, Lelkem. Fogadni merek, gőzöd nincs arról, miben mesterkedem lassan egy hónapja. -

- Eltaláltad. Mesterkedsz valamiben? -

- Még hozzá örömet akartunk okozni neked. Kezd érdekelni a dolog? -

- Naná! - huppantam le a málnabokor tövébe, legalább árnyékba került napégette fejem, és az alkalmat felhasználhattam egy kis pihenésre. - No? Öntsd ki a szíved bátran! -

- Csúfolódj csak! Szóval Zúúúúh és Venn szellemtársaimmal elhatároztuk, hogy a picike unokáid érdi otthonában is kifejlesztjük a TIR összeköttetést... -

Be sem fejezhette szegény Chrü, úgy elbögtem magam ott a fűvön, mint egy rinyáló seregély, hiszen én csak élek itt unokák nélkül, beletörődve a beletörödni muszájba, hogy hát ha otthon vannak, nem tudok majd szellemtelefonozni velük, de hogy ezen változtatni is lehetne, az bizony nem jutott az eszembe. De bezzeg az én drága Chrü szellemtámaszomnak az eszébe jutott! És ettől bögttem el magam elsősorban. Hát van, aki gondol az én eltemetett kívánságaimra! Szóval meghatott a bűdös ott fenn a málnabokor tetején, és láttam ám, hogy örül az örömömnek, és már ettől kivirult a kis pofácskája, és a málnabogyócskák összekapaszkodásánál rezgő arany szálak kezdtek lengedezni úgy, hogy az egész Chrü megint olyan lett, amilyet szeretek, olyan bolyhos-golyhó rózsaszínű szellemfigura.

- És miért nem sikerült? Megtaláltátok az okot? Mert az már magában fél siker!

- Hogyne! Először azt hittük, a karantén az oka. Biztos azért kerültek ezek is látogathatási zár alá, mert olyan messziről jöttek, és nyilván ezért nem működik a TIR... -

Elnevettem magam, amint a két kis girnyó úrhajósra gondoltam, akiket földi megérkezésükkor elzárnak, nehogy idegen bacikat terjesszenek a szülői, plánesöt a tesói körökben.

- Ez azonban kiesett. Jó, nem kellett sokat gondolkodnunk, hogy erre rájöjjünk. De akkor miért nem sikerül az energiamező kiépítése, hogy eljussatok egymáshoz? Mindent átkutattunk. -

- Fogadni merek, csak a személyek lelki habitusát nem mértétek föl. -

- Ördögöd van, Lelkem. Ott volt a gát. Akkora akarati védőpajzs épült a két gyerek köré, amiben még Hanna kisasszonynak is alig van bejárása. Képtelenség volt egy ici-pici érzelmi töltésű energia-mezőt is kiépítenünk. Most mit szólsz? Kétségbeejtő, nem? -

Akkor az eszembe jutott egy kép. Amint ott hajladozok a kertben, eltűnődöm ezen-azon. Ajaj mi minden jut az eszembe olyankor! No, ma a szőlőkacsok meg a babindák láttára tán, a fene tudja, de eszembe jutott ez a szó: szerpentin. Persze nem arra a kanyargós útra gondoltam, ami a hegyre visz fel meg le, hanem arra a karneváli mókás, színes papírkorongra, amely míg a tenyeredben van, őrzi azt a kicsi titkát, hogy ha eldobják, kikígyózik hullámosan lágy spirálban, és biz elér oda is, ahová más nem. Ez a kép most, hogy-hogynem átsétált az én Chrüm okos kis szellemelméjébe, és Chrü boldogan fel is kapta.

Azonnal és azonnyomban, ott a málnabokor tetején nekilátott csillogó, fényes szerpentin-korongokat gyártani, és közölte, hogy ha megvárásolta őket, szól, de addigra készítsem fel a lelkemet egy ismételt nagy találkozásra! Hagyjam már azt a sok kerti melót!

Lemosakodtam, ettem is, ittam is, kipihentem magam zöldeszűt hencseremen, és akkor a lemenő nap sárga sugaraiban hozzám suhantak mind a hárman, hogy eltanulják a furfangot Chrütől a bűvös szeretet-szerpentin használatát illetően. Mert bizonyára segíteniök kell a dologban, hiszen nem olyan egyszerű ez! Aki eldobja, annak át kell törnie az akaratomon, és

az ottani segédszemléknek el kell juttatni a csillogó szerpentinszálat ahhoz, akihez hajították. Márpedig én hajítom Chrü segítségével, és nekik, Zúúúúh-nak és Venn-nek kell elkapni, és létrehozni az érintkezést.

No, be kell vallanom, a fejből kipattant, elméletileg megalapozatlan, viszont érzelmileg nagyon is erőteljes találmányomra igen büszke voltam. Igaz, csak a szellemi alapot adtam, ám a három kis büdös szemlélny csodásan megvalósította. Már tegnap este éreztem a csatlakozást. Lelkem eltelt a két lurkó iránti érdeklődéssel, és alig várom, hogy nappal, amikor éppen nem alszanak, nem esznek, nem teszik őket tisztába, nem fürdenek, nem foglalkozik velük senki, hanem békén hagyják őket, s ezt felhasználva úgy tesznek, mintha aludnának, akkor eldobhatom feléjük a libegő-csillogó szerpentin szalagot, ami ha hozzájuk ér, rögtön tudni fogják, hogy én jelentkezem. Remélem, emlékeznek még rám. Rém kíváncsi vagyok az élményeikre abban a környezetben, ahol életük nagy részét eltöltik majd. Vajon mit mesélnek? Vajon? Vajon?

2011. július 14.

Még nincs tíz óra, és itt ülök a fehér fotelben, kezemben a varázskorong. Most reppent be az ajtón az én kis Chrüm, és jelenti, az érdi bébi-elíziumban minden rendben. Anya a számítógép mellett ül, Apa dolgozik, tehát nincs honn, ennyit a felnőttekről, ergo a zavaró tényezők kizárva. És Hanna? Ő ott ül a hálósobában a szűrt kék fényben szunyókáló két baba mellett a vetetlen ágyon, és nézi őket. Csak úgy. Ez a legkedvesebb szórakozása.

- Akkor dobhatom? -

- Dobhatod. -

És kirepül a kezemből mind a két csillog-villog szerpentin, véletlenül nekimennek a kék lámpaburám alól kifityegő ezüstszerű delfinbe, belepöccintenek, az csilingel egyet, és már szállnak is a varázsszalagok ki az ablakon, szállnak messzire! Huh! Ügyik a babák, már el is kapták a végét, szorongatják öklöskéikben, ám továbbra is úgy tesznek, mintha aludnának. Hannában valami moccan, mintha érezné, hogy itt történik valami, de egyelőre ennyiben marad a dolog, hálstennek! Jaj, ha a felnőttek fülébe jutna! Még szorosabbra zárnák az akarat-karantént.

- Itt Domi! Hello, Nagyi-Nagyi-Nagyi! Itt vagy? Már nagyon régóta várunk rád! Egészen elzsibbadt a markom. -

- Itt vagyok teljes egészemben! Hellósztok! No, ugye tudjátok, hogy az még semmi, ha én elhajítom ezt a csudaszerpentint, mert bizony a ti dolgotok sokkal de sokkal nehezebb? Egy szempillantás alatt el kell kapni a száz kilométeren át suhanó csodaszalagot! Csak úgy! És aztán jól meg kell markolnotok, nehogy elszakadjon az összeköttetés! Úgy ám! Hát ezért zsibbadt el Domi kicsi kezecskéje. De végre együtt vagyunk. Hát akkor meséljete! Hogy s mint megy az új élet a szülői házban? -

- Hát az az igazság - kottyant közbe Dani, - hogy még nemigen mérhettük fel. A hely jó, a kiszolgálás kifogástalan, napi kajánk és esteli atyai fürdetésünk rendben, de még nem láttuk a kertet. -

- Látod, Nagyi! Mik nem fontosak egy ilyen Danielnek? Kert! Mikor itt van például Hanna, akinek simogató ujjbegyei a legfinomabbak az egész világon. -

- Jó, jó, Domikám! Nagyi nyilván nem az ismert személyekről érdeklődik, hanem az új körülményekről, és hát bizony a kertben te sem jártál, és fogalmad sincs például arról, hogy milyen a napsütés, vagy a levelek zizegése a fákon, a bogarak zümije, ésatöbbi. -

- Persze - fojtja belé megint a szót Dani. - Mégis azt hiszem, Domi, mindenek előtt meg kéne megkérdeznünk, mi újság van Nagyival! Szóval, feléd minden oké? -

- Kismackók! Velem minden rendben. Épp arra gondoltam, hogy eljöhetnétek majd az én kertemben is körülnézni, mondjuk málnaérés idején. Hm?

- Kösz a meghívást, Nagyi! Alkalomadtán élünk majd vele - így Dani, a fő-fő udvarias, ám Dominak sürgős méltatlankodnivalója van:

- Nahát Nagyi, elintézhethéd, igazán... Sajnos, belső használatra nincs ilyen serpentin-szerű csodatalálmányunk... ugyanis Hannával elég nehéz a kommunikáció... -

- Ilyen, látod, Nagyi! - nyafizik Dani. - Domi mindig az előtérbe tolakszik! Nem haragszom igazán, csak nehogy azt hidd, Nagyi, hogy én nem akarok belépni a társalgásba. Például el is akartam volna mesélni, hogy a minap Anyu meg Apu azon vitatkoztak, melyik adhat több puszit a pocakunkra. -

- És ki győzött? -

- Hát mivel nekünk ebbe nemigen van beleszólásunk, Hanna döntötte el a dolgot. -

- Ne mondd, Dani! És hogyan? -

- Ő adhatja a legtöbb puszit nekünk az egész házban! -

- Jaj, de kár, hogy nem vagyok ott! Én is beszálltam volna a versenybe! -

- Sose bánd, Nagyi! - kiált Domi - Ezen a titkos telekapcsolaton keresztül szerintem még pusziakat is küldhetsz nekünk. Sőt, ha néhány simogatást is mellékelnél, igen jól tennéd! A serpentinek elhoznák azt is, nem? -

Zúúúúh és Venn hatalmasat kacagtak, és elismerően bólogattak, hogy hát az ő pártfogoltjaik milyen életrevalóak! Nekem pedig úgy de úgy megmelegedett a szívem, és már éreztem az újjbegyeim zibongásán, hogy mennyire szeretnének simogatást küldeni Érdre.

- Rengeteg szeretetet hoztak magukkal ezek a cseppek... - mélázik a vállamon Chrü, aki az én boldogságomtól egy egészen boldog szellemlénynek látszik -

- No, srácok, rajta! A feladat hamar megnőni! Akkor aztán ti is elhajíthatjátok majd a varázs-serpentin felém, ha netán unatkoztok, és kapcsolatba akartok lépni velem. Szóval a párnátok alatt ott lapul az a kis fényes korong, ne hagyjátok, hogy Anya a mosógépbe dobja, mert akkor tönkremegy... -

- Húúú, de jó! Ma sokkal de sokkal többet eszem! - kurjant nagyot Dani.

- Én is! Én is! - sívít teli tüdőből Domi is, mire Hannától egy nyugtató simit kap a pofijára.

Ezzel megszakadt sajnos a vonal. Zúúúúh még belesutyorogta a halványuló éteri szalagba, hogy Anyu épp újabb etetésre készül, Hanna már ott is áll a pelenkázó mellett tettekrekeszen, kezében a legszükségesebbekkel. Venn meg azt, hogy minél hamarabb jelentkezzen megint, mert ettől olyan vidámak a srácok, és akkor sokkal könnyebb az élet.

- Nem mintha máskor bánatosak lennének - toldotta meg Chrü. - Csak hát egy Nagyi-féle csevegés mindig megnyugtatólag hat az idegekre. Nahát.

2011. július 26.

Chrü ezen a végre békés délutánon méltatlankodó zümmögéssel hintázott a vadszölő ágain, mint egy dühös darázs. Nem vettem tudomást eme apró negatív légköri zavarról. Mint mondtam, végre békés délutánnak néztem elébe, hát nem hagyom magam!

Újra a hintaszékemben ülök, szemben a virágzó, szomjátoltott, üde kertemmel, és újra süt az igazi, enyhe meleget ontó nyári nap, viharfelhőktől és kánikulai fehér izzástól mentesen, és már túl vagyok az olyan kellemetlenségeken, mint a mesteremberek jövés-menése és aszinkron kopácsolásaik, amitől napok óta egy jó zenét nem tudtam élvezni, nem beszélve a koszolás undormányáról, amit először a vihar okozott, amit nem győztem rendbehozni, összetakarítani, aztán az izgága tetőfedők folytatták a kellemetlenkedést. No, mindennek vége! Kitakarítottam a vihart, és az új tetőmmel járó áldozati szemetelést, most akkor hát nem hagyom magam holmi szellemlények morcos puffogásától háboríttatni! Azért persze megfordult bennem, hogy netán oka van ennek a megátalkodott morgolódásnak, fészkelődésnek, kimondaniakarásnak, és hát ha baj van - akkor baj van. Végre is nem bírtam tovább:

- Chrü! Bökd már ki! -

- Hajaj! Ha kibököm, újabb a baj... - sóhajtott, s szellemfejecskéjét úgy a mellére eresztette, mint az egyszeri búsuló lovak. Szerencsére Chrünek nem volt akkora súlya, hogy ettől bármi eltörhetett volna benne. Csak a türelme. Az igen. Annak vége szakadt:

- Annyi a titok ebben a nyavalyás szellemvilágban, hogy szegény szellemlények akár be is varrhatnák a szájukat! Ha most én panaszkodni kezdenék... -

- ... akkor újabb törvényt törnél. -

- Így valahogy. -

- Mi volna, ha virágnyelven adnád elő? Talán megfejtethném. Úgy sincs egyéb dolgom, neked meg könnyűlne a lelked. No? -

- Nem hülyeség amit mondasz. Hát akkor figyelj, Lelkem könnyítője! Az emberi lények a földre leszállván még őrzik szellemi létük emlékeit, például nem feledik a helyet, ahol addig léteztek. Olyannyira elevenen jönnek elő az emlékek, hogy a földi dolgok érthetetlenek a számukra. S ez a legfontosabb az egészben. Nehezen igazodnak el a világban, ahová pottyantak. Ahogy te velem beszélgetni tudsz, az egy külön isteni adomány, ők is rendelkeznek ezzel, csak náluk elmúlik. A tökéletes feledés a gyermekkor elvesztésével jár. Eddig érted? Eléggé virágosan mondtam? -

- Tökéletes. Mivel engem nem kötnek törvények, majd én folytatom. Jó? Kábé sejtem, hogy az unokáimról van szó. Dani és Domi a világgal együtt a világ nyelvét sem ismerik. Fogalmuk sincs, ha odalép hozzájuk valaki, mit akar tőlük, ha a hangját hallják, abból csak a színét értik. Ám ha nagyon elvesznek a zűrzavarban, egymás között megbeszélik a dolgokat, és megpróbálják megfejtetni. Nagyon nagy segítséget kaptak odafentről azzal, hogy ketten vannak. Két fickónak együtt könnyebb az akadályokat legyűrni, mint egy szegény magányos csecsemőnek. Így van? -

- Pontosan. De semmi gond, hamar megtanulják ők az emberi nyelvet is. Csakhogy amikor azt érteni kezdik, akkor kezd eltűnni emlékezetükből az Égi Hon. És ezt Zúúúúh és Venn épp oly jól tudják, mint én vagy te. És... -

- Most kezd homályossá válni a dolog, Chrü. Térjünk vissza a jól bevált magyar nyelvre! Nem az a baj, hogy Dani és Domi felejtetni fognak, hanem hogy...? Valamiben töritek a fejeteket!

Például, hogyan tudhatnám meg, mi mindent tud az én két apró unokám arról a világról, ahonnan jöttek. Csak nem titkokat fogtatok el? Hogyan? Lepkehálóval? -

Chrü felkacagott. Végre eltűnt a szorongás kis szellemtestéből, és megörültem, mert szeretem ezt a kis bűdöst, aki annyi gondoskodással lep meg az utóbbi időben nehezzé vált helyzetben. Elég keserves, hogy nem láthatom az unokáimat. De hát nem erről van most szó. Felejtsük el! És nézzük, mit ötölt ki az én kis okos Chrü barátom!

- Nem lepkehálóval, de elfogtunk valamennyit neked ezekből a beszélgetésekből. Zúúúúh és Venn már meg is kapták érte a magukét. Két nagy isten-ítélet sújtja őket. Az egyik, hogy csökkentett szeretetmezőben kell élniök, de nem ám csak nekik, hanem Daninak és Dominak is! -

- Hogyan lehetne ezen segíteni? Chrü! -

- Nem olyan nagy bünti ez, Lelkem, hiszen minden ikerpár egymást szereti a legjobban, egymást érti a legjobban, a környezet csak körítés, ne féltsd hát őket! A büntetésben benne van a penitencia is. Nagyobb átok a második ítélet. Sem Zúúúúh, sem Venn soha nem nyilvánulhatnak meg Dani és Domi előtt. A két srác soha nem láthatja őket, s így soha nem szerezhetnek tudomást arról, hogy van egy szellemvilág, ahonnan jöttek, és ahonnan kiküldött szellemlények vigyázzák minden léptüket, azt meg pláne nem, hogy kik ezek a küldöttek. Na, ez aztán az igazi a szomorúság! - sírta el magát Chrü.

- Kicsi lényem! A világon élő emberek 99 százalékának fogalma sincs a szellemvilágról, sem arról, hogy vannak körülöttük szellemlények, akik vigyázzák őket, de azért jól elvannak. Ráadásul az emberek 99 százalékának nincs olyan nagyanyja, aki mindezt elmesélhetné nekik, ha majd eljön az ideje! De mit is követtek el szegény kis társaid, amiért ilyen nagy harag zúdult rájuk a Mindenhatótól? Nyilván ez is titok. Nemde? -

- Az persze. Mégis muszáj megtudnod, hiszen a kedvedért történt! -

- ??? -

- Szóval a két kölyök igazából csak egymást érti gond nélkül, minek következtében rendesen elbeszélgetnek. Ezeket pedig Zúúúúh és Venn az én újabb találmányom révén rögzítette. És most ez a szellem-CD itt van a zsebemben. Hogy ezért én mit kapok, arról egyelőre fogalmam sincs. Mivel ludas vagyok, hiszen az ötlet is, a készülék is tőlem származik, s hogy neked idehoztam, ebben meg aztán végképp. -

- Édes Istenem, csak el ne hagyj engem, Chrü! Csak azt ne! Mi lesz belőlem egyedül? Nem! Nem lehet gonosz az az Úr, aki ezt a világot teremtette! És benne minket, téged és engem támaszul egymásnak ebben az üres Mindenségben! -

Most már magam is megijedtem. Zúúúúh meg Venn csak jót akartak, és tessék! Ijedelmemet azonban hamar legyőzte a kíváncsiságom, vajon miről beszélgethetnek a fickók ideleinn.

És akkor Chrü feltette a lemezt a szellemléjátszóra. Mellettem a hátsó verandán a vadszőlők darazsainak koncertje szólt, az ezüstszerű felhők mögül kacéran rámkacsintott az enyhe nyári nap, és a két Kismaki hangocskája felém áradt, és a lelkem fényesen mosolygott.

1.

DANI - Most te jössz! -

DOMI (bög)

ANYA (sietős léptei be) - Cssss! - (sietős léptei ki)

Csend, csecsemőszuszogás.

DOMI - Fíínom volt. Most te jössz! -

DANI (bög)

ANYA (sietős léptei be) - Cssss! - (sietős léptei ki)

DANI (elhallgat) - Fíínom volt. Most te jössz! -

DOMI (bög)

ANYA (sietős léptei be) - Cssss! - (sietős léptei ki)

DANI (elhallgat) - Eleget szaladgált szegény. Most játszunk mást! -

DOMI - Így lemaradsz egy pocisimiről. Ha ordítanál, kapnál! -

DANI - Majd... Ráérünk. Hosszú az élet... -

DOMI - Bezzeg odafönt nem erről volt szó! Hol marad az a fene nagy szeretet? Meg a csupa ölelés, vidámélet? Néha egy pillantás, egy mosolygás, egy simi, egy elfutó illat, és aztán a nagy unalom. -

DANI - Neked ez nem elég? És mi jöhet még! -

DOMI - Itt mindenki elereszti a füle mellett, amit mondunk. A bögsre bezzeg beszaladnak, de ha mesélni valónk van, csak mosolyognak. Legfeljebb azt mondja valamelyik: „Milyen édes!” Neked ez elég? -

2.

VENN - Hahó, srácok! Hahó kicsi lelkem, Domisti! Hoztunk valamit, ami minden problémát megold! -

DOMI - Hol vagy, szellemkém? Nem látlak! -

VENN - Itt vagyunk mind a ketten, hahó! Zúúúúh a fehér macin kapaszkodik, én meg a sárga oroslánon csüngök, és ami az ölemben van, azt Chrü küldi nektek. -

DANI - Hű! Le ne essetek! -

DOMI - Ki is az a Chrü?... -

ZÚÚÚÚH - Hát a Nagyi hírnöke. Ő csinálta a szellemtelefont is, meg ezt is itt... Hát meglehetősen hálátlanok vagytok, ha még a nevét is elfelejtettétek! -

DOMI - A méregtől ment ki a fejünkől. Itt senki nem érti a szavunkat, akkor hogyan adjuk át az üzeneteket? Ezen dühöngtünk. -

DANI - Illetve kerestük a megoldást, de ezzel a Domistivel nehéz boldogulni. Olyan méregzsák lett idelenn! -

DOMI - Te árulkodós! Muti, mit küldött Chrü! -

ZÚÚÚÚH - Most bekapcsolhatod, Venn! -

VENN - Megtörtént. Vigyázz! Ha elcsúszik, oda az egész igyekezetünk! -

DOMI - Mi a fenéről beszéltek? -

VENN - Erről itt ni! Olyan, mint egy plüsspálma, veszi és rögzíti a szövegeket, az meg majd újra meghallgatható. Világos? -

DANI - Hogyne. Magnónak hívják. -

ZÚÚÚÚH - Csakhogy ez egy gondolatmagnó. A ti beszédek gondolat és emlékezés, képzelet és álom. -

DANI - Hallod, Domisti? Ezért nem értenek minket az itteniek. -

DOMI - Világos. De hogy jut el az üzenet a címzettekhez? -

ZÚÚÚÚH - Lejátsszuk a Nagyinak, ő meg elmondja az illetékeseknek. Oké?

DANI és DOMI (egyszerre:) - Jéééé! - (kacagás, tapsikolás)

VENN - Jó ég, micsoda muri! No, mesélhetitek, miféle üzenetről van szó! -

3.

DOMI - Nem értelek, Venn. Ti is ott voltatok, amikor egy télies, fehér-szürke-ezüst-kék napon elköltöztünk a Bardóból. Emlékszem, ott álltatok a kapuban mögöttünk. Még morogtam is magamban, hogy eltakarjátok előlünk azokat, akik idáig kísérték bennünket. Pedig kivétel nélkül mindenki ott volt, akik a felmenőink közül még nem költöztek új Házba. Kivétel nélkül. Azt mi már Bandanival jól meghánytuk-vetettük. Ők üzentek velünk a Földre mindazoknak, akiknek fontosak leszünk majd idelelni, és ezt ugye jó lenne a tudomásukra hozni, hogy úgy bánjanak velünk... (hüppögés) Sokan gondolnak ám ránk odafönn... (halk szípiogás) -

VENN - Tudom mindezt, Kisöreg! Nem azért vagyok szellemlény, hogy mindezt ne tudjam. Ám ha nem mesélted volna most el, és nem lenne rajta ezen a szellem-CD-n, a földi lények soha nem tudnák meg, pedig nekik szól az üzenet, igaz? -

ZÚÚÚÚH - Rövidre fogva az történt, hogy azon a bizonyos napon a kapuban őrt álló strázsa mögött felsorakoztak szépen mind, akik el akartak búcsúzni tőletek. Amikor megöleltétek őket, súgtak nektek valamit, igaz? A fekete fényestollú varjúmadár látszott a legboldogabbnak. -

DANI - A Tanti, az Istike! Hajaj, nem hitte volna, hogy valaha ugyanabba a családba kerülök vissza, hát ez volt a legnagyobb csuda a számára. Jól meg is paskolta a lelkem vállait, viselkedjek jól, ne bántsam meg az Anyámat, és szeressem nagyon. Mert ő néha bántotta. Bánja is most cudarul... -

DOMI - Én sem hittem volna, hogy visszakerülök a fiacskám közelébe, ráadásul úgy, mint az ő gyereke. Most aztán vizsgázhat! El is pityeredtem, amikor az édesanyám lelke átölelt. Ő volt az a gyapjas fehér gidaforma... (szípiog) -

DANI - Nem fog rádismerni a fiad, mert a karakteredet alaposan meg kell változtatnod. Ez a feladat. -

ZÚÚÚÚH - Hogy a Nagy is értse, a Mennyei Törvények értelmében a batyutokban benne van mindaz a földi feladat, amit teljesítenetek kell. Erre céloztál, igaz, Dani? -

DANI - Persze. Nekem erősen és gyengédebben kell szeretni például. -

DOMI - Nekem bátrabbnak és határozottabbnak kell lennem például. -

DANI - Aztán a nagy bozontos, lomha medveforma szellemalak az a dédnagypapa volt, akit a mostani anyánk és nagybátyánk elnevezték Dörminek, mellette a kis csacsi meg a másik dédapánk. Mindkettő a Nagy apukája, és kértek minket, gondoljunk néha a Nagyira. Most már öreg, és egyedül van. Hát ez az egyik fontos feladatunk, amit ők ketten külön személyes megbízatásként raktak a batyunkba. -

DOMI - Óh, annyian voltak, de annyian! És mindenki féltette Anyut meg Aput, és minket is persze, de mi tudtuk, hogy jó helyre jövünk, és mondtuk is, rá se rántsanak, majd a problémákat megoldjuk. Így volt, Dani? -

DANI - Így valahogy. Azért én sajnáltam azt a gyönyörű Égi Hont, a kagylófényű, rózsaszín-csillogású kristályhegyeit, a fehér pamacsfelhőit, a játékos azúr vizeit, és mindenkit, akivel ott találkozni lehetett, mert áradt belőlük a szeretet. Most elhoztam abból egy zsákkal, és hozzá-növeszték még sokat, mert én is úgy akarok szeretni, mint ők. Mint a mostani Apu. Még az ujjai is gyengéden simogatnak, ugye, Domisti? -

VENN - Mi is ott álltunk. Én bizony kicsit szorongtam, mint is lesz, hiszen itt már vár egy tesó titeket. -

DANI - Várt bizony. És azt gondoljuk Danival, hogy csalódott, mert még nem tud velünk mit kezdeni. Másképp lesz ez majd, ha... -

DOMI - Szóval az az igazság, hogy a földi lét kezdete rém kényelmetlen! Tisztára mint a gúzsba kötöttek! Semmit nem csinálhatunk magunk! Hát élet ez? -

VENN - Ez az élet, bizony. Egyelőre... -

ZÚÚÚÚH - Ahogy egymást átölelve távoztatok az éter feketeségében! Még villogott a Bardo kristályfénye és megvilágította az alakotokat. Egy feketegalléros Gerle és egy zöld-fekete-sárga pöttyöshátú Kisgyík egymást karolva ballagtak lefelé a Jövőjükbe. Annyira együvé tartoztatok már, és ez olyan, de olyan szép volt, hogy mindenki elérzékenyült, pedig láttak pár leköltözést, naponta ezret is! -

DANI - Látod-e koma! Micsoda fényes helyzetbe cseppentünk! Komákból testvérek, apákból fiak lettünk, Anyának meg a Nagy Feladat. -

Chrü ekkor kikapcsolta a CD-lejátszót, ráült a vállamra, és együtt mosolyogtunk Érd felé. Aztán megsimogattam Chrü bolyhos kis testét, és megköszöntem neki, hogy kitalálta ezt az új kapcsolatféleséget, ami képes elhozni nekem kisunokáim szívét és hangját.

- Hannát is idevarázsolhatnád, Chrü! -

- Te elégedetlen. Vedd elő a fantáziád! Tőle már szelleminfókat nem tudok hozni, kinőtt ebből a világból, és nagyon is a földi életét éli. -

- Anyja lánya... - gondoltam, és legördült a kötelező könnycsepp.

2011. július 28.

Álom.

Katával az Almássy téren beülünk egy tejeskávé színű öreg, kopott autóba. Kata elzavar a volántól: most ő vezet. Kétkedem a tudományában, ám az eddigi nagy út kifárasztott, szívesen átadom a helyemet, igaz izgulok kicsit, mi lesz, hiszen ki sem látszunk a feltornyozott hókupacokból, amelyek az út két oldalán elzárják a kilátást. A hó piszkos, barna, kásás, és ráfolyik az útra is. Kata meglepően jól vezet, igaz, a cél nincs messze: a Blaha Lujza tér. Kata rámkacsint büszkén, én megnyugszom. Aztán kiszállunk. Tudjuk, nekünk a valaha ott állt Nemzeti Színház alá kell mennünk. Sokan jönnek mások is, sorbaállunk, kettesével lépkedünk lefelé. A szűk lépcsősor után egy hagyományos pesti bérház pincéjében találjuk magunkat. A sor türelmesen halad. Végtelen emberáradat. Mindig csak egy részét látni, mert a pince kanyargós járataiban tűnik el a sor eleje, mögöttünk meg a vége. Egy tányér gulyáslevesért

állunk. Kata szóba elegyedik az előttünk álló fiatal nővel, politizálnak, én kivonom magam, és akkor látom, a körülöttünk araszolók milyen jólöltözöttek, épp oly jólszituált középosztálybeliek, mint mi. És csak megyünk, csoszogunk, araszolunk, vége nem akar szakadni a lassú haladásnak. Egy idő után nem hiszem, hogy valaha odaérünk, de egyszer csak mégis előttünk a cél: egy asztal, amelynél egy nő ül, előtte egy tányér mákostészta. Köszönök, és mondom: „Koldus vagyok.” A nő kéri a Nullás igazolványunkat, de nekünk nincs. Én félreállok, tudomásul veszem. Kata nem. Igazolvány helyett nekifog szavalni valami kedves versikét, és körülöttünk mindenki derül az eseménytől. Kata kap is érte egy tányér levest. Hogy megosztotta-e velem, nem tudom, mert ekkor felébredtem, és nagyon rossz kedvem lett. Nem az elmaradt levestől, hanem a csúnya, köröttünk magasodó, koszos hókupacoktól. (Anyám babonás szava jutott az eszembe, hogy a hó betegséget jelent.)

2011. augusztus 3.

Amúgy ma van leányom negyvenedik születésnapja. Még ez az alkalom sem oldotta fel benne a haragot. Így hát csak megüzenhettem neki aktuális jókívánságaimat.

Kénytelen leszek ezt a napot Brick cicám ideszületése, azaz megjelenése első esztendő jubileumaként megünnepelni. Mert ünnepelni jó!

2011. augusztus 26.

Ma van a 45. házassági évfordulónk. És már 19 éve befejeztük.

2011. augusztus 29.

Hónapokkal ezelőtt ennek az elektronikus micsodának a bővületében elhatároztam, hogy Pipi emlékét nem hagyom szétfoszlani. Azon leszek, hogy a munkái kikerüljenek az internetre. Meddig jutottam máig a hivatalos mezőkön, most nem érdekes. Az az érdekes, hogy újra-olvasom megjelent könyveit és meg nem jelent írásait, igyekszem eligazodni az írástöredékek között, és kialakítani a keletkezési időt.

Úgy tervezem, az összeállításban a feltehetően legkorábbi munkáktól, a versektől indulok majd el, aztán következne egy kézzel írt füzetnyi regény, talán az első hosszabb írása. A második valószínűleg az 1970-ben befejezett regénye AMÍG MEGHAL AZ ÁRNYÉK címmel. Mint kiderült ez volt a később megjelent SZEMBESÍTÉS alapja. Mindkettőnek azonosak az alakjai és az alakokkal való kapcsolatok, sőt, szó szerinti részeket is átvesz, viszont az egyes figurák jellegzetes vonásait más környezetbe ülteti át. Kiegészít, finomít, szóval dúsítja az anyagot. A hagyatéka között van a később megjelent könyvek gépelt kézírata is: ALÁSZÁLLÁS (1980), SZEMBESÍTÉS (1982). Végül megvan egy töredékhalmaz az elkezdett utolsó regényéből, amelynek az első kb. 50 oldala gépelt írás. További részeit és a szerkesztését sejtetik az általa csoportosított cédulák. Ebben a könyvben is a rá jellemző szerkesztésmód látszik kirajzolódni, azaz egy figura kerül gondolataival, cselekedeteivel és érzésvilágával az elbeszélés középpontjába, és általa bonyolítja a szálakat. Többnyire nem az író mesél, hanem a szereplőin keresztül sodortatja a történetet. Észrevétlen átmenetekkel, szervesen szövi a történeteket és rajzolja az alakokat, miközben egy-egy filozofikus általánosítást ékel a szövegbe. Ezek az eszmefuttatások nem törik meg a cselekmény sodrását, bár nekem néha idegenül hatnak, az alakok jelleméhez nem mindig adekvátak. Szövege egyéni, sajátos, olykor emelkedett.

Olykor megtorpant, és elgondolkoztat. Olyan gyönyörű mondatok vannak például az Alá-szállás-ban, hogy beleborzong az ember.

És mindezt olyan magától értetődő könnyedséggel, okossággal, kitérők nélküli következetességgel teszi, hogy azt kérdezem, miért nem fedezték fel még Piros tehetségét? A halála óta eltelt 25 év alatt miért nem vállalkozott senki írásainak komolyabb méltatására? Csak remélhetem, hogy az én törekvésemmel Piros megvilágíthatja maga körül a világot annak számára, aki olvassa. Úgy, amint megvilágította a valamikor körötte élő barátok és a tanítványok számára a példájával, a következetességével, a kemény jellemével, azzal hogy annyit várt el másoktól, amennyit önnönmagától megkövetelt.

Hol vagyok én? Miként léphetnék a nyomába? Sehogy. Első írásomat olvasta, és azt mondta: „Nem eléggé irodalmi”. No ugye...

Hajdani kritikáját zsebrevágva azért írok-írogatok ezt-azt, néha pedig behúzódok ebbe a naplószerű mondatáradatba, mint spanyolfal mögé. De hát parancsolnak a bennem dúló képzelt vagy valós érzelmek, és belelöknek az írás fortlyogó idegi hajszájába. Mert én nem az eszemmel „dolgozom”, mint Pipi vagy más igazi íróember, hanem az érzelmeimmel. Azokat próbálom érthetővé fogalmazni, hogy aztán az mint egy látlet, azaz lelki diagnózis ki-vezessen engem a lelkem feszültség-bajaiból.

2011. szeptember 8.

Bezárta az ajtót a váratlan szomszédasszonyok után, és arra gondolt, még előtte a délután, előszedi a varázstekercseket, átszerpentinez velük egy röpke beszélgetésre az érdi apróságokhoz. Hátha van valami újság arrafelé.

Annyi dolga volt, egy vendégség után mindig akad, hogy visszaálljon a rend, és visszazökkenjen az élet a régi kerékvágásba, hogy a szerpentin elmaradt.

Este lett, mire beült a számítógép elé, hogy van-e posta, mert fontos ám kitekinteni a világba! És nem tette hiába! Csak fel kellett pillantania a laptop felső szélére, ahol a technika figyelemfelkeltő színeiben pompázva ott virított egy narancssárga pötty. Mintha szkájpolni hívta volna valaki. De nem! Ez egy sajátos és merőben új hívójel volt! A fejét tetette volna rá, hogy Chrü találta ki, nehogy írás közben lemaradjon valamiről. Tehát Chrü most épp valami fontosat akar közölni. Oké! Hátradől:

- Hát itt vagyok, Chrü pajtás, csak rád figyelek! Mondd! -

Akkor suttogást hallani:

- A Zúúúúh küldte át sürgősen azzal, hogy téged biztosan érdekelni fog. De előre bocsátja, hogy nem leszel tőle boldog. Ezért megkérdezem, akarsz-e tudni a dologról, vagy küldjem vissza? Esetleg semmisítsem meg? -

- Jó ég! Miről van szó? Összedőlt a világ? Most, amikor épp olyan szépeket képelek a jövőmről? -

- Nem. Zúúúúh és Venn csináltak egy szellem-CD-t. Domi és Dani meg... Szóval egy életkép Érdről. -

- Az csak csodálatos lehet! Biztosan valami újdonság a Bardóról. Eszükbe jutott egy üzenet, és most tipródnak, mert elfelejtették átadni, igaz? Mitől lennék én szomorú, ha a hangocskájukat hallhatom? -

- Hát még én sem tudom. Nem hallgatóztam bele, hiszen neked szól. -

- Tudod mit, Chrü? Most olyan rohadt jó a kedvem, amit semmi nem ronthat el! Hát nosza! Tedd fel a lejátszóra, és hallgassuk meg! Oké? -

És már hallani is:

ZÚÚÚÚH - Egy, kettő, három... Venn! Már tiszta a vétel. Mehet! -

VENN - Olyan izgis elkapni a dumájukat, nem? Annyira szeretem, amikor így egy az egyben a lelkükbe hallgatózhatok! -

ZÚÚÚÚH - Psszt! Figyelj csak! -

DOMI - Anna!... Én Annám!... Mamikánk!... Milyen drága vagy! A szemed a régi, kedves mosolygós mélységes kút... Kicsi feleségem,... most is a karodban... Mami, Nagymami... Pontosan tudod, ki vagyok... Egy örökkévalóságra kötöttek össze veled Odafenn... Azt mondták, eltűnnek a földi emlékek. Nem tűnnek el. Nézd, Dani! Olyan nagy boldogság! -

DANI - Ha eltűnnek, jó lenne minél hamarabb! -

DOMI - Dani! Ne mondj ilyet! -

DANI - Én sem feledtem, Domi... Úgy kell nekünk! Úgy kell nekünk! A családi viszályok idáig követnek minket... Te meg a lányod... a régi, robbanó egymásra acsarkodás... Nem hív, nem jössz... Én meg lemaradok arról, amit a lélek még megtehetne, a bizonyítás utolsó esélyéről... hogy szerettelek... Ne félj, Domisti, nem fogok sírni, ha beleszakadok sem. Soha!... -

DOMI - Jaj, istenkém! Bandanikám! Értelek, persze, hogy értelek... Tuti, hogy szeret minket! Emlékszel, a kórházban, amikor a dobozokban voltunk, mennyire örült nekünk!... Jaj, de összevissza beszélek! Mit is mondjak neked? Csak Annámra tudok gondolni... Nézd el nekem! Legszívesebben sikítanék a boldogságtól! -

DANI - Hát sikíts! Legalább történik valami. -

DOMI - Psszt! Nem hallod? Odakint, a másik szobában... -

DANI - Tényleg! Mintha... mintha Pakk... -

DOMI - Ki az a Pakk? -

DANI - Még nem tudom. De ha folyton dumálsz, nem is fogom megtudni. -

A CD-t fura zörejek árasztják el. Mint amikor a csillagszóró pattog. Valami olyasmi. És hát bizony én sem tudom, ki az a Pakk, hát kérdőn Chrü-re nézek.

Chrü leállította a lejátszót és megsimogatta a fejemet:

- Dani átlagon felül érzékeny gyerek, aki sokáig fogja még érezni előző életének sérüléseit. -

Bennem elállt a szívverés, mert eszembe tolult a sok jóvátehetetlen bántás, amit Bandinak okoztam, amitől most a kis Dani szenved. Tényleg nem lettem boldog ettől a szellem-CD-től! Chrü észbekapott, s hogy jóvátegye a jóvátehetetlent, elterelésül kiegészítette a nemtudásomat:

- Pakk? Pakk egy szellemlény - mondta, amit én pontosan tudtam, hiszen Chrü régi történeteiből ismerem már mind a nyolcukat.

- Nyilván. És hogyan kerül most a képbe? -

- Nem tudtad? -

- Nem. -

- Nóra lányod szellemlény őrizője. Ha belesodródott a mikrofon vételmezejébe, akkor nagyon közel vannak a srácokhoz. Pakk ráadásul jól fel van töltődve, ahogy érzékelem. Nyilván valami fontos dolga van a lányoddal. -

- Én Édes istenem! Hallgassuk akkor tovább! -

DANI - Figyuzz csak! Anya lelke felbodorodott. Pakk, aki olyan Anyának, mint neked Venn, vagy Nagyinak Chrü, most segíteni próbál neki. -

DOMI - De mi baja van Anyának? -

DANI - Ha odafülesz, megtudod. -

A CD-n hosszú néma csönd. Már azt hittük, vége az egésznek, és értetlenül néztünk egymásra Chrüvel. Bennem rossz érzések gyülemlettek megfogalmazatlanul, amikor egy éles sercegés hasított a csöndbe. Olyan volt, mint egy sikoly. Egy emberi sikoly.

PAKK - Szánd el magad! Itt az alkalom! Mária-nap! -

Újabb sercegések reszkettették meg a lejátszót és a dobhártyánkat. Mindebből arra következtettem, hogy a szellem-CD nem fogja az emberi hangot, helyette csak ezt az őrijtő, artikulálatlan sercegést produkálja. De hálistennek Pakk újra megszólalt:

PAKK - Kicsi Lelkem! Öt hónapja! -

Sistergés.

PAKK - Nem tudod, mit érezhet. -

Sistergés.

PAKK - Azt sem tudod, mit fog mondani. Te nagyon tudsz fegyelmezetten hallgatni! -

Sistergés.

PAKK - Itt tudod hagyni őket. Kettesben könnyebb lenne. Hallgass rám! -

SSZZZZZ - Beszélj már rá, Lelkem Tomi! Egy óra múlva visszafordul, a következő etetésre már itthon lesz. Győzd meg! Te értesz a nyelvén! -

Sistergés ezerrel. Két sistergés. Eget rázó szikrák pattantak, aztán csönd. Olyan nagy csönd, mint vihar után, ha kitisztul az ég.

DANI - Elmegy! Anya elmegy Nagyihoz! Kiengeszteli, és akkor Nagyi idejön! Istenem, a békülésért a fele életemet vedd cserébe! -

DOMI - Mondd, tudunk mi már nevetni? Próbáljuk meg! Egy, kettő, hááárom! -

És zeng a háromhónapos csecsemők kacagás-próbája.

Chrü szemében majdnem akkora könnycseppek ültek, mint az enyémben. Ez igaz lehet? Ezek a szellemlények, ha a Dani-Domi párossal összefognak, mi mindent el nem érnek!

- Vagy csak az idő érett meg?... - révedtem én.

Fel sem fogtam a történeteket. Csak a szívem dobogott úgy, mint amikor sok kávé iszom, és a fejem lett olyan üres, mint amikor megsértenek. Vagy amikor nagyon boldog vagyok.

- Jesszusom, Chrü! Péntek van! Holnap a rendes szombati takarítás következik, nehogy szégyent valljak, aztán már itt is a vasárnap! Reggel korán kelek. Sütök valami finomat. Megáll az autó majd a ház előtt, és hatalmas virágcsokor mögött ott áll Nóra. És semmi felhány-

torgatás, csak szeretet! És nem fogom elbőgni magam, mert inkább most kisirom magam előre! És azt mondja majd, hogy:

- Tudom, utálod a meglepetéseket, de éppen Mária-nap van. Szia, Anya! Bocsi a hosszú hallgatásért! -

És én csak annyit mondok:

- Szia. Jó, hogy eljöttél. Kerülj beljebb! -

- Semmi meglepődés! Vártál? - mondja, míg befelé igyekszünk.

- Ajajaj! De mennyire! És hát elővettem a jóskártyáimat is - térek a tréfa könnyítő sétaútjára.

Mert hogyan magyarázzam el neki, hogy a laptop meg az ikrek, meg Chrü és Zúúúúh és Venn, azaz egy egész hadsereg segít oldani a hiányérzetemet, és hát hogy ők mindezt előre kitervelték, megcsinálták, és elmondták nekem. Ezt aztán végképp nem értené.

- Igyunk egy kávé, és mesélj a fiúkról! Meg Hannáról! -

Így esett a 70-dik névnapom.

2011. október 8.

Esett volna, ha igaz lett volna. Ha nem csak elképzelem.

Épp egy hónapja történt ez a mámoros magasröpülés, s most, hogy újraolvasom, nagyot zuhanok, és persze fáj.

Ma nem volt szándékomban szaporítani az Agónia lapjait. Javítottam itt a komputerben egyet s mást, és az orrom elé került a fenti történet. Mekkora idő telt el azóta, és mennyi esemény! Kényszert érzek hát a szemrevételezésre, persze csak a külső eseményekről, amelyeket nyilván át- meg átszőnek majd a belső reflexiók. Hát röviden:

Névnapomon épp hogy voltak gratulációk. Lassan erről is le kell szoknom. Nóra küldött egy SMS-t, mint más idegenek.

Aztán volt egy Kálmán-rendezté ünnepzőn az Almássyn, ahol a meghívott leányom kíséretében megismertem végre személyesen is a kölyköcskéket. Szép délután volt. Hanna jófajta karakter, aranyosan köszöntött a névnapom alkalmából egy csokor virággal, amit nyilván az anyja vásárolt. Szép csokor, amilyent Nóra ízlése igényel, ám egyetlen szóval nem toldotta meg Hanna üdvözlését. Egész idő alatt, délután 2 és 6 óra között távoli és udvarias idegekként bántunk egymással. Fel sem tűnt akkor, annyira elvarázsoltak a gyerekek. Nagyon meg kellett néznem őket, hogy aztán az újabb szellemtelefonálgatások alkalmával jól emlékezzek rájuk. Csak jóval később máláztam el a történteken.

A picik kövérek, egészségesek, és nagyon különbözők: Az egyik szőkés Brunner-fajta: kék-szemű és nevetőskedvű, a másik tudós fejformájú, szép szemekkel, hosszú szempillákkal, de befelé forduló, csendes. Mint kiderült, a jókedvű Domi a Tamás kedvence, ami nem véletlen, hiszen úgy képzeltem, hogy Tamás apjának ő a reinkarnációja, s a kis komoly a Dani, aki figyel és raktároz, ő lenne Bandi földi újra-mása.

Nos, azóta volt időm emészteni. Megpróbálom elhinni, hogy ez a Nóra nem az, akit szültem, neveltem, szerettem, akivel folyton veszekedtünk, de azért mégis volt köztünk hol hideg, hol meleg, olykor szikrázó-gyilkoló, de emberi kapocs. Ez a Nóra ott az Almássyn egy másik nő volt, egy idegen.

Emészttem. Azóta egyfolytában.

És mi történt még? Ment az idő a számítógép mellett. Pipi itt állt mellettem éjjel és nappal. Összeállítottam egy ismertetést róla és a kiadatlan régi verseiről, novelláiról, torzóban maradt regényeiről, hogy felkerüljön az internetre. Most örülök, hogy ezzel fejet hajthattam előtte, és lelkemmel átöllelhettem a lelkét annak a napnak a 25. évfordulóján, amikor elment mellőlem a mentőkocsiban. Nagyon szeretem.

Nem csak az internetes akció szervezésével öleltem át a lelkét, hanem benne éltem heteken át, amíg vele és munkáival foglalkoztam. Erősen és boldogan éreztem a közelségét. Még a leheletét is. És a főhajtás igazi volt: szeretnék én ilyen látással és ilyen érzékeny tehetséggel írni! Hiába olvastam megjelent regényeiről a korabeli gonosz, rideg és értetlen negatív kritikákat, én tudom, mennyit érnek a könyvei, az alakjai, a gondolatai. Jóval többet, mint azok a firkászok mérték, s bár rám lehet fogni, elfogult vagyok, mégis bátran összevetném a kor bármelyik írójával.

A kertben is mellettem guggol. Mosolyogva gyomlálom a gyepet, mert magam előtt látom az ő elszánt kerti munkálkodását az utolsó előtti nyáron Érden. És hajlongás közben hallok, amit annak idején olyan erősen-vágyón mondogatott: „Meglásd, együtt fogunk megöregedni egy kertes házban, Marcsikám...” Tehát itt van.

Mintha nyugodtabbak lennének az éjszakáim is mostanában. Ettől? Vagy attól is, hogy beletörődtem Nóra elvesztésébe? Régi alakja csak képzeletemben él, a mostani nincs többé? Lehet. Mindenesetre napközben alaposan elfoglalom magam. Néha mintha boldog is lennék.

Ád az Isten munkát. Előttem a gépelt anyag javítása, és a töprengés, hogy hát mi is legyen azzal a Kandeláberrel? Felkerüljön-e a netre? Ha igen, mit hagyjak el? Kérkedés ez? Szégyentelen magamutogatás? Döntenem kell még!

Itt az ősz, az igazi. A kert rendben. Magamra csukhatom hát a házat, és élhetem a vágyott belső életet a zenével és a képzelettel. Vártam már nagyon!

2011. október 19.

38 éve halt meg az Anyám. Könnyen lehet, hogy én sem élek már, amikor azokat a sorokat írom.

2011. október 30.

Olyan besüppedt vagyok. Nehezen foglalkozom saját magammal. Igyekszem elterelni a figyelmemet a világról, bezárkózom rendesen, de maradtak még rések.

Írhatnék a halálokról egy helyzetjelentést:

Meghalt Kúti Laci. Most várom Erzsi levelét. Telefonon elmondta, hogy már el is temették. Meghalt Sárika csodálatos lánya, Ilonka, aki hetente járt hozzá főzni, mosni, takarítani, néha unokákkal, olykor egymaga, pedig Sárika is elég nagyakaratú, és el tudná látni magát. Milyen jó volt a nevetését hallani a kerítésen át péntekenként! Olyankor el-elméláztam azon, hozzám ki fog jönni, ha majd leesem a lábamról?

Végül is a süppedtségem tartós. Hála Istennek, nem süllyedek, csak száradok.

Nóra felhívott, és nem lettem tőle sem boldog, sem könnyű. Nem történt a lelkemben semmi. Ezen nagyon-nagyon elcsodálkoztam, és próbáltam megfejteni. Általában előbb érzélemmel fogom fel a helyzetet, azután jön az agyam a magyarázatokkal, de csak kérdéseket tudok feltenni. Például: Van-e a világon bármilyen ok, amely egy embert arra készíthet, hogy az anyját eltávolítsa az életéből? Bíraskodhat-e bárki bármiféle okból az anyja felett? Feljogosítja-e az Ég, hogy az anyja feletti ítéletét végre is hajtsa? Ha megteszi, az mit jelez? Felsőbbrendűségének tudatát? Hideg észjárását? Érzelem-nélküliségét? Zárkózottságát vagy érdektelenségét?

A beszélgetésünk egy téma körül zajlott: Mi bántotta meg őt annyira, hogy fájdalommal ugyan, de lemondott arról, hogy velem érintkezzen. Vita és magyarázkodások... Nemigen van erről több kitárni valóm. Folyik a csata, és már nincs bennem harci hév, győzelemre törekvés, csak enyhe csodálkozás afelett, hogy fél év alatt sikerült a lányomnak lehűtenie az érzelmeimet vele szemben.

Jó, hogy most megint Pipi él bennem! Az u.n. „Befejezetlen regény” általa tisztázott elejéhez hozzáírom azokat a fogalmazvány töredékeket, gondolatokat, jeleneteket, amelyeket a kézirat-anyagból összetartozónak vélek. Nyilván nem áll össze kerek egész, még azt sem pedzi, mi okozza a konfliktust, s pláne mi lett volna a vége. Ott maradt abba, hogy bemutatta a világot, amelyben a történet játszódik.

Megint mellettem érezve talán sikerül megfogalmaznom, melyek írásművészetének lényeges ismertető jegyei, stilisztikai és elméleti sajátosságai. Lehet, hogy elküldöm Bécinek, de talán csak magamnak írom, tisztánlátás végett.

Ennyit a töppedésről.

2011. november 4.

Pipivel kapcsolatban a munkák java részét befejeztem. Kiderült, befejezetlen regényének további cédulái sem mutatnak túl az expozíción. Alaposan elgondolkodtat. Mivel a szereplők java részét ismerem, ha csak nincsenek rejtett alakok valahol Pipi gondolatainak mélyre rejtett zugaiban, mit kezdenek ezek majd egymással a meg nem írt lapokon?

Aztán befejeztem azt az eszmefuttatást, amit Pipi személyiségéről és írásairól terveztem. Aki Pipi könyveinek miértjeit akarja felfejteni, annak némi segítségül szolgálhat. Nem küldöm el Bécinek. Már nem akarom zaklatni. Hanem elküldöm a Petőfi Irodalmi Múzeumnak, és a hagyatékát is átadom nekik, ha eljutok velük Pestre. Majd ők hasznosítják. Mindenesre nem fog elveszni belőle egy szál sem, ha én sem leszek

Mostantól a magam írásainak rendezésébe fogok. Leginkább a Saját Agónia teljes anyagát akarom átnézni, hogy olvasható-e élő ember számára, illetve mit hagynék el, ha azt képzelném, hogy nyilvánosságra kerül. Egyelőre átfésültem A remetetyúk című, egykor, 1996-ban írt, befejezetlen polémiámat - szintén fogyaszthatósági okokból, hiszen az talán bekerülhet a Kandeláberbe, mint a Saját Agónia egyfajta fura előzménye, mint az önkítárulkozás illetve az önvizsgálat egy próbaszülötte.

Tervek. Mennyi mindent akarok még csinálni! Terveim vannak. Jó ez?

Jó.

2011. december 23.

- Hello, itt a Remetetyúk! Hello! -

- Húsz éve még mindig itt tartasz? Írsz, öntöd a lelkedet kifelé, és nem unod. Nem te lennél. Remetetyúk... -

- Nem gondolod, hogy találó? Húsz évvel később valódi remete lettem. Meg embergyűlölő is. Fintorogsz? Nem hiszed? Pedig állítólag a lelkembe látsz. -

- Magad előtt legalább ne szépíts! Tény, hogy ugyanott tartasz. Ezért a nyilvánosságra tett írásaid, ezért minden leütés a billentyűkön. A többi maszlag. A remeteséged is az, hiszen szenvedsz tőle. -

- Igen. Olykor. Olykor nem. Az embert nem gyúrták változhatatlan anyagból. Pláne a lélek labilis piszkosul. Hol ilyen a kedvem, hol olyan. Ismersz, mindig ingatag voltam. Talán csak az írhatnékom nem változott a 20 év alatt. Képzeld, utána néztem, mi az a Remetetyúk? Van-e ilyen egyáltalán? Egyetlen találat jött ki: egy 1915 és kb. az 1970-es évek között írogató „remetekakas” találta ki. Kilométernyi vers van tőle az interneten - névtelenül. Ezek között írja: „... millió vak csillagtozással tele fészken ült-ült a rút, roppant **remete-tyúk**, ős Tyúkanyó sötéten, és párás melegét a kushadó halottak szívéig lüktetve” küldte igézőn. A mondatot én fejeztem be, bár kerestem az eredeti művet, elolvastam több méter érdekes verset, mégse találtam. Jó, mi? -

- Méltó társ. Az exhibicionizmus talaja ott erjed az interneten. -

Így beszélgetünk mi ketten, holt férjem és én. Ő az igazságokat vágja a fejemhez, én máig nem tanulok belőle.

Azon töröm a fejem, milyen rendben szabaduljak meg a papírjaimtól úgy, hogy az írásaim megmaradjanak, és folytatni is tudjam holtomiglan az elkezdetteket, ráadásul melyek legyenek az elítéltek. Rendet kell tenni! Ne más tegye helyettem, ha nem leszek. 70 év. Elgondolkodtat. Készülni kell!

Egy bizonyos: az Ősanyákat szent életre szántam. Nem tudok szabadulni tőlük, követelik a folytatást.

Nos, ez a terv 2012-re.

- Nem hagyod magad. Vajon meddig bírod csinálni? -

- Amíg mellettem vagy. Vagytok. Mindnyájan. Akik szerettetek és elmentetek. Már élőkre nem számítok. Ők nagyon a maguk életét élik. Rájöttem, én is ilyen voltam. Nem törődtem mások magányával, eszembe sem jutott, hogy esetleg segítségre van szükségük. Közönnyel és szenvtelenül mentem el mellettük. Olykor még kritikusan is néztem a befelé fordulásukat. Ahelyett, hogy egy-két gesztussal enyhítettem volna. Hát akkor én mit várjak tőlük? A gyerekeimtől például? -

- Azért látszik, hogy múlik feletted is az idő. -

Ennyit idei számadásnak. Jövőre valami új jön Saját agónia cím alatt... Amen.

2011. december 24.

November végén jött a levél, hogy Karácsonykor jönnek. Ne készüljön, csak pár órát tölthetnek nála, mert sietniök kell. A dolog ugye....

Az öregasszony szíve majd kiugrott a helyéből. Karácsonykor eljönnek! A gyerekek! Meg az unokák is. Azt írták. Fellapozta a naptárt, mennyi idő van még hátra addig? Rengeteg sok. Ajaj, mindent kényelmesen meg tud csinálni. És elkezdte tervezni a tennivalókat. Mikor mit, és naponta ezt meg azt. Kifesti a konyhát, igen, nagytakarítás is, hiszen Karácsonykor mindig nagytakarítás volt, mióta az eszébe jutja, meg aztán a kicsik, nehogy valami bajuk essék, hiszen itt annyira sok a piszok a kertből, az udvarról, behozza a macska, meg aztán a laza öreg padlódeszkák alól is feljön a por, szóval...

Négy hét! És minden napra beosztva valami. Másra sem tudott gondolni, csak arra, hogy másnap mit is csinál.

Az utolsó hét is elérkezett. De nagyon nehezen! Pihenésre is futotta volna, de mindig eszébe jutott még valami. Az ajándékok! Még be is kell csomagolni! Sütni is fog, bár hoznak, azt mondták, ne készüljön arra a pár órára, de hát mégis! Hogy néz az ki, hogy hoznak, és ő meg semmit nem tud elővenni! Az éjszakák voltak a legnehezebbek, amikor már semmi más nem járt a fejében, mint a várva-várt nap. Meg a másnapi teendők, hogy talán még ezt is, meg azt is megcsinálja, hiszen nem lehet, hogy ráolvassák, milyen paraszt módra kezd itt élni. Ha nem is mondják, látja ő azt, mit gondolnak! Igaz ő nem igazán paraszt, még ha tiszteli is a szokásaikat, amiket bezzeg nem tud elsajátítani, hiába igyekszik. Viszont fel nem adná, hogy ne legyen körötte minden nett, mint a városban. Ha nem is lát már jól, és csak akkor veszi észre a pókokat, ha az orrán van a szemüveg, vagy ha besüt a téli ferde nap, ami ritkán süt már ilyenkor, de akkor aztán kiderül, hogy mi mindent kell még letakarítania.

Szóval az éjszakák. Nem tud elaludni az izgalomból. Az utolsó hét a legnehezebb. Frissen kell főzni, mondogatta magának, mert hát az állott étel, ha hűtőben van, akkor is... Szóval az utolsó délelőttre még marad tennivaló...

De nehezen megy ilyenkor az idő! Bezzeg máskor! Fut, rohan, mindig péntek van, és mindig reggel, meg rögtön aztán este, nem győzi. Most meg? Nem, az istennek se siet, nem! Már csak két nap, uramisten! Szóval a holnap meg a holnapután, aztán csak az a délelőtt, amikor kikiszalad, nehogy elszalassza, amikor megállnak a kapuban. És ennyien még sose voltak itt! A kisfiúk most köszöntenek ide először! Jaj, csak megszeretnének itt, bár olyan picik még! Hogy szeretne velük itt játszani nyáron!

Ment a fejében ezer gondolat. Mind hozzájuk fűződött, mind arra tekergett, és csak forgott az ágyban, és hiába az altató, nem megy. Aztán a második pirula. Mennyi izgalom! Ha későn alszik el, másnap későn ébred, és mi lesz a sok tennivalóval, hiszen hagyott még az utolsó percekre is!? Jaj! Nem jön az álom! Ugyan el ne felejtse Hannának kitenni a kivágós füzetet, az öltöztetőbabát. Fel kell írni! Ki az ágyból, a toll, a cetli, azután az újabb villanyoltás, és forgás, végre elalszik.

Azt álmodja, hogy mellette szól a rádió, ég a kisvillany, és ölébe ejtett kézzel hallgatja a zenét, közben rájuk gondol, hogy most már csak kettőt kell aludni.

Pedig nem, nem álmodta. Még látta magát üldögelni, várakozni a fotelben ölébe ejtett kézzel, amikor valami lefogta a szívét, ne verdesse már. Az meg boldogan megállt pihegve, kimerülten a képzelgésektől, a hosszúra nyúlt várakozás izgalmaiból, és elaludt örökre. Nem bírta kivárni, míg megérkeznének.

2011. december 28.

Most hozott haza Nóra Érdről, ahová 25-én, Karácsony szent napján betörtek, míg a család Győrben ünnepelt. Az egész kiborító esemény és következményei miatt ide aztán nem jöttek persze, de hogy a Karácsonyt én se nélkülözzem, lejött értem Tamás meg Hanna, becsomagoltuk a vendégvárásra készített, négy héten át összeizgult ételmet, ajándékokat, és lefuvarozott bennünket Tamás Érdre, ahol aztán lett ünnep és lágy kenyér.

Érdemes tervezni és idegeskedni? Nem. Soha többet, fogadom! Legszívesebben nem mozdulnék már innen soha sehová...

SAJÁT AGÓNIA

2012.

2012. január 1.

Katának akartam volna boldog újévet kívánni ma reggel úgy 10 óra tájban, mert tegnap este nem vette fel a telefont. Ezt hallottam benne:

KATA - Hagyj békén!

Távoli férfihangok, nyilván Csabáé.

KATA - De az vagy. Igen az!

A hang elfúló. Nyilvánvaló, nem nekem szól.

A férfihang közeledik:

CSABA - Csak ordíts! Hadd hallják meg! És hívják a rendőrséget! Idejönnek a kommandósok! Azt akarod? És elvisznek, mert azt hiszik, hogy megöllek! Hogy megöltelek! Mert én egy ilyen szemét vagyok!

KATA - Nem mondtam.

CSABA - De mondtad! Nem vagyok szemét!

Hosszabb csend, matatás.

CSABA (Már nyugodt hangon:) - Mert neked semmi nem jó. Az intenzív se, a reumatológia se, hát akkor mi? Azt hiszed, én foglak ápolni?

Nagy hallgatás Kata részéről. Elfúló lélegzetvétel, és én innen ordítom bele a nevét: Kata! Kata! Kata!

Senki nem válaszol. Nagy a csend a vonalban. Nem nyomta le a „vége” gombot.

Így élnek. Miért? Megírom egyszer.

2012. január 4.

Állandóan hívtam Katát. Nem veszi fel. Izgulok, rémálmokat látok. Így ment tegnap délig. Akkor Kata hívott segítség nélkül, a hangja is kivehetőbb volt, az esze is a helyén annyira, amennyire a helyzete és az általa felépített életmód miatti aggodalma engedi. Készül a kórházba, igaz, válogat, nem mindegy neki, kihez, de már ezt is hajlandó feladni, miután nem tud mozdulni, pelenkázni kell, etetni, mosdatni, Csaba pedig úgy-ahogy, férfimódra ellátja. A beszédésztsége is ijesztően romlik: artikulálatlan, hömpölygő, lassú és idegen hangok egymásutánja, alig tudom lefordítani. Ma arról számolt be, hogy a főorvosnő fogadja az ORFI-ban, ettől kicsit megnyugodott. Azt mondta, feladta az igényeit, s még hozzátette: „azt hittem, bátor vagyok, de elveszítettem a bátorságomat is. Félek.”

Amikor arról beszéltem, hogy össze kellene a holmiját csomagolni, amit magával visz a kórházba, hozzátette: „és a szemfedőt”.

A belenyugvás békés lelkiállapotát Karácsonykor veszítette el. Ez az ünnep számára mindig nagyon fontos volt. Karácsony előtt csak arról tudott beszélni, hogy mit nem képes megoldani, a takarítást, a sütést, a meglepetés vásárlását, hogy az egész ünnep számára megoldhatatlan feladat lett. Közben rájött, amikor Csaba beállított egy fenyővel, és gyönyörűen

feldíszítette, hogy szereti ezt az embert. Rávettem, beszéljen vele az életükről, talán könnyebb lesz mindkettőjüknek. Ahogyan élnek, nem embernek való. Csaba nyilván azért ideges, - bár 41 éve ebben a stílusban kommunikálnak, - mert félti őt, aggódik miatta, és azt érzi, hogy nem tud megfelelni ebben a helyzetben, hiszen ő is megöregedett, és még dolgozik, halál fáradt: az állatok ellátása mellett rászakadt egy magatehetetlen ember nyűgös követelődése, szóval ami ilyenkor beköszönt egy párkapcsolatba. Bármilyen kapcsolatba. És rongál.

Állítólag beszélgettek, és talán valamit enyhítettek magukon. Kata érzi, hogy Csaba nélkül semmire nem képes, talán csak a lélegzetvételben nem kell a segítsége. Csaba arra is ráállt, hogy velem szóba álljon. Évtizedek óta nem beszélünk. Most esténként elmondja nekem, mit ért el aznap a feladatok tömegéből, hogy Katát orvosi felügyelet alá helyezze. Mint hallom Katától, gyakorlati tanácsaimat is megfogadja.

Úgy látom, most nem az a feladatom, hogy elemezzem a helyzetüket, igaz össze kellene szednem a miérteket és az okokat. Nagyon kemény munka lesz, márpedig meg kell csinálnom, nehogy belegabalyodjak a nyomorúságukba és a sajnálkozásomba, mert azzal nem mennek semmire. Most az a dolgom, hogy tanácsokkal ellássam őket. De leginkább, hogy melléjük álljak. Elsősorban nyilván Kata mellé, akinek a szavaitól nem tudok szabadulni:

- Ha kell, elmegyek, megmosdatlak. Nem egy nagy ügy. -

- Csaba sem bír kicipelni, hát te... -

- Az ágyban. Egy nagy nejlon lepedő kell, egy lavór meleg víz, szivacs és törölköző. Az ágyban apránként szépen lecsutakollak. -

- Ezek szerint beszéltél Csabával. Tegnap így próbálta, de úgy gyúrt, mint egy lovat, és fájt. A hülye! -

- De Kata! Csaba férfi, soha sem volt a kezében gyerek, és soha még nem ápolt beteget. Honnan tudná, hogyan kell csinálni? Szólj neki szépen, és majd vigyázni fog. De ne azon a hangon, amit használni szoktál vele szemben, és amire nyilván ugyanabban a stílusban fog válaszolni. Hiszen az önérzetében sérted. -

- Igazad van. Olyan vagyok, mint egy darab kő. Merev kő vagyok, és nem tudok ezen segíteni. Senki nem segít... -

Már sír. Ezt az önsajnálatot 60 év alatt nem tapasztaltam nála. Kata mindig mindenre tudott válaszolni felülről és magabiztosan. Most tényleg elgyengült.

- Kata! Mélyedj el a szeretetben! Van két ember, aki szeret téged. Te is szeress minket! Meg a lepedőt a feneked alatt, a szivacsot, a párnádat, a tárgyakat, akkor azok viszonzszeretnek. A Világ viszonzszeret, ha közeledést érez! -

- Nem megy! Nagy, nehéz és üres kő lettem. Csak gyűlölni tudok, és emiatt nem fogok meggyógyulni! -

- Keresd meg magadban Istent! -

- Istent sem találok. Semmi sincs. Elhagytam mindent, és minden elhagyott. Nagyon félek. -

- Ha már végre kórházban leszel, meglátogatlak. Addig csak messziről küldöm az energiacsomagokat. Ott majd személyesen átadom. -

- Jössz búcsúzni. Utoljára fogsz látni. -

És sír...

Váltig nem hiszem el, hogy ennyire elhagyta magát. Bár sűrűbben hívhatnám, de nem merem, mert ha látja, hogy ennyire aggódom miatta, tényleg azt hiszi, a végén jár.

2012. január 22.

Holnap utazom Pestre. Kata a Tüdőszanatóriumban lesz. Már nem beszélünk. Nem hall, nem ért, ezért leteszi a kagylót, azaz megszakítja a vonalat. Ha igaz, mert olykor sokáig foglaltat jelez.

Meglátogatom Lolit is. A 92. születésnapja előtt pár hónappal valami történt, mert kórházba került. Adri hazajött. Bevitette egy idősek betegápoló otthonába. Amikor nem felelt Loli telefonja Somit hívtam először. Szerinte leesett az ágyról. És végre-végre! Lolival is beszéltem! Friss a hangja, és nem elhagyatott, szerinte a lába térdtől lefelé felmondta a szolgálatot. Nem tud ráállni. No, ez nagy baj. A lelke viszont ép, és ez jó. Bár Kata lenne fele ilyen!

A történetekről a helyzetjelentés befejezve. A lelkemről hiányzik egy áttekintés, de nem tudom összehozni, annyira feszült vagyok. Elsősorban Kata miatt, aki szinte már nincs számomra, hiszen nem tudunk kommunikálni.

Nincs ötletem, mit tehetnék. Képes felgyógyulni? Milyen állapotban van igazából? Tudja-e hasznosítani az erőt, ha megkapja? S ha igen, mire? Nem tesz-e rosszat leépült szervezetének a gyűlekvő erő? Mit kezd moccanatlanul és süketen egy feltámadó akarattal?

Nem tudom, mi a jó? Miért imádkozzak? Mit várjak a természettől és Istentől?

Össze-vissza bennem a világ, nyilván önsajnálattal színezve. Egyetlen tevékenységem újra-olvasni, átdolgozni, átszerkeszteni a Saját agóniát. Ebbe elmerülve kiiktatom a világot, s véle a bajokat. Másra nem futja. Megállt a képzeletem, csak az idegeim feszülnek.

2012. február 14.

Tegnap déli fél kettő előtt 7 perccel, ahogy Csaba mondta a maga szükséztudásával, meghalt Kata.

Nem tudom feldolgozni. Igaz, az idő még semmit nem koptatott a fájdalomon. Közeli történés. Kutyára sajnálom magam, amiért most hát egészen magamra maradtam. Nem az egyik felem veszett el vele, hanem vele veszttem én is. Mi marad nekem ezután a világból? Ki az, aki még itt van velem? Senki.

Nekifogok, és megírom. Nem elsíratni akarom, meg kell írnom őt magát, az életét, a gondolatait, a látásmódját, a tehetségtelen életfelfogását, a gyávaságát és bátorságát, az egész rémes boldogtalanságát. Másként nem tudom helyretenni.

Sírni úgyis napok hosszat siratom. És hiába szólongatom, nem érzem. Lolit igen. Neki még a hangját is hallom. Kata nagyon messze ment.

2012. február. 25.

Naponta százszor jut eszembe ilyen-olyan gondolat, s azokkal együtt automatikusan Kata: „Jaj, ezt is elmesélem neki!... Jaj, ezt is meg kell beszélnem vele!.. Jaj, ha Kata majd felhív!...” Mire eszmélek: De hiszen nincs!

Mi lesz ezután, Istenem? Lenyelem a megvitatandó fontos gondolataimat, jól elhessegetem őket, és egyszer csak nem jönnek elő többé. Elmaradnak. Üres leszek, és ülök bambán egymagam.

Ez az önsajnálát.

A többi el nem mondható, le nem írható. Bánat és lelkifurdalás. Hol mulasztottam? Tudom, talán még élhetne, ha akkor nem utazom haza. Ha nem mondom azt, hogy nem tudok segíteni, hogy törődjön bele abba, ami van, a sorsunkat meg kell élni, nem kerülhetjük el. Ha nem szuggerálok belé a halálvárást a szavaimmal, amelyeket akkor vigasznak véltem, de mennyire nem voltak azok! Kata pedig végiggondolta és tudta, a szavaim a beletörődést, az önfeladást jelentik. Pedig rettenetesen félt. A haláltól, Csabától, a szeretetlenségtől, a magárahagyottságtól a vég előtt! Rettenetesen fáj, hogy olyan kevés ideig érezhette a segítőkészségemet és az útját könnyítő szeretetemet.

2012. március 10.

Lezárt koporsó előtt sirattam Katát tehetetlen. Az utolsó képem róla: Egy kórházi terem ablakában halványszürke, téli nap világolta égbolt, előtte az ágyon Kata, háta felpolcozva, hetek óta fésűt nem látott haja mint ezüst kóc keretezte fájdalmas arcát, a kék tekintet, és a suttogást:

- Ne menj el! Ne menj el még! -

De nekem ki kellett fordulni, haza kellett utazni! Biztos voltam abban, hogy visszajövök, és vele leszek gyógyítón sokáig, hiszen itt a Jánosban jó helyen van. Csak arra nem gondoltam, hogy a férje hazaviszi, és már többé nem láthatom.

Legalább a koporsóban láthattam volna!

Ebben a halálban elmerült reggelben eszembe jut nagyapám felpuffadt arca. Épp olyan volt a koporsóban, mint mellettem az ágyon, amikor fuldokolt. Ott álltam a ravatalon fekvő halott mellett, és futottam volna el! 10 éves voltam. Félelem? Viszolygás? Menekülésvágy? Mindez együtt.

Ilyen érzések árasztottak el akkor is, amikor Pödör mamitól kellett búcsúznom.

Kisgyerekkorom mamija. A háború alatt a meneküléskor minket befogadó parasztasszony. Vékony, kicsi, csupa szív. Mindig feketében. Előjönnek a falusi ízek, ha rágondolok, a reggelire kapott savanyú házi kenyéren ülő szalonka-katonák, amiket Lali bátyám anyám szörnyűlködésre eléem rakott. Milyen mohón faltam a tejbepapi helyett! Érzem a kaszált fű illatát, amit Lali bátyám a kazalra vagy a jászolba villázott, hallom az állatok őrlő fogainak hersegését, a borjú elnyújtott sirámát a sarokban, előjön a szekéren zötykölődés a szőlőbe menet Lali bátyám mellett a kemény ülésen, s az égő kukoricacső kormos illata este, meg a sparhelt ajtajának virágos rácsából kiszűrődő vörös, pisla fények a sötét konyhában, én mami ölében, aki reszketeg hangján halkan dúdolja: „Egyszer egy időben, szilvási erdőben szajkók verekedtek...”, aztán... Aztán a többi falusi imádott gyönyörűség, amelyek mami halála után is fogadtak Polgárdiban, ha anyámékkal szüretre, disznóölésre, egy-két napos kirándulásra leutaztunk. Amikor mindig megnéztem, a kiskert virágai között ott van-e az eltaposott kiscsirkém sírhantja a tákolt fakereszttel.

Mamit a szobában ravatalozták fel. Más szaga volt annak a szobának akkor. Nem az a poros, meleg, életes szag: a hült test és a virágok, meg a lobogó gyertyák szaga. Mami ismeretlenné merevült feje csukott szemekkel, sárgán és viaszosan a párnába mélyedve az asztalra rakott koporsóban. Soha nem láttam csukott szemekkel. Azok a szemek mindig mosolyogtak rám. Ekkor 16 éves voltam, és tombolt a nyár.

Piroska néni arca ugyanebben az esztendőben távolról, búcsúzatlanul.

Már vitték a mentők. A hordágyon ringott keresztül az udvaron, én az első emeleti rácson kihajolva néztem rettegve, és vártam, hogy felnézzen rám, de ő már akkor messze volt. Egy kicsi test ringott, egy kicsi arc fehéredett elveszve a hordágy durva pokrócának ráncai között.

Piroska néni alakja ritkán jön elém, nagyon messzire tűnt. Németre tanított heti két órában havi 50 forintért, bár ingyen is tanított volna, mondta anyámnak. Nyolcadikba jártam.

A szoba illatában a régiség terjengett. Ősi, öregasszonyos, porszötte, savanykás szag, körben könyvekkel teli polcok, a szekrényben is könyvek, s én azon tűnődtem, vajon a ruháit hol tartja. A szobában egy ovális asztalkánál ültünk mindig az ablak alatt. Estéknént apró lámpát gyújtott, kicsiny fényfoltjában lapoztuk az öreg könyveket. Az asztal tintafoltjaiban virított a szegénység. Verseket olvastunk: Schillert, Heinét meg Goethét, és együtt sírtunk, együtt borzongtunk a sorok felett.

Megjárta Auschwitzot. A családja ottmaradt. Amikor hazajött, a lakását lebombázva találta. Néhány darabot szégyenkezve vittek neki vissza a szomszédok. Egy család befogadta: kapott egy szobát meg ebédet, mint társbérlő, és várhatták a halálát. Várták is. Amikor becsöngettem, hallottam felém csoszogni a hosszú, sötét előszobán át, aztán nyílt az ajtó, s ott állt apró alakja, vágott, valaha szép barna szemei könnyekkel telten pillantottak rám. A fénytől-e vagy a bánattól, nem tudom.

Öreglány volt, 78 éves, magányos. Sem rokona, sem senki barátja nem élt már. Többször meglátogattam órán kívül is. Ugyanazon az emeleten laktunk, és imádtam a szobáját, a könyvekkel rakott falakat, és a történeteit illegális múltjáról, amelyben előfordult akkori iskolaigazgatóm neve, Ádám Manóé, akivel együtt írtak tankönyvet a Tanácsköztársaság idején. Élő emlékműként ült előttem töpörödötten, és tele szeretettel. A dívány feletti fiatalkori fényképében sokszor gyönyörködtem. Szép volt. Keleti Mártonhoz szorosabb érzelmi kötelék fűzte, véltem, de a szerelmet csak a fantáziám kaparta össze a szavak mögül. Regényt is írt, megmutatta a gépelt kéziratot, de belenézni nem lehetett.

Kicsi, tömpeujjú, ráncos keze volt, a tenyere sima, mint a bársony. Amikor heves magyarázata meg a nagy lelkesedés közepette megfogta a kezem, az enyém nedvesedett meg, az övé száraz maradt. Mindig elszégyelltem magam olyankor. Nem éreztem magam méltónak a szeretetére, de nagyon vágytam arra, hogy kiérdemeljem.

1958 nyarán már sokat emlegette a halált. Egyre több érzelmet kavart fel bennem, egyre szebbek voltak azok a német órák. Fordítás közben a szavak mögül csodás mélységeket emelt ki. Tele voltam rajongással. Hogyan fejezzem ki a szeretetemet? A kezét szerettem volna megcsókolni, de nem mertem, csak vívódtam a gyávaságomban.

Ősz felé le akarta takarítani a könyvtárát. Nem fogadta el a segítségemet. Leesett a létráról, agyvérzést kapott. E hírre érkeztem haza a vasárnap délelőtti sétámról. Kaptam magam, fordultam, hogy fussak orvosért, mert ott fekszik tehetetlenül a földön! Emlékszem a rohánásra: egyik orvos nem jött, mert ebédelt, a másik nem volt otthon, végül egy idős bácsit találtam, aki végtelen lassúsággal csoszogott mellettem. Bennem tombolt a rohanás: elkésünk! A doktor bácsi öreg volt és nyugodt, mint aki ismeri az ilyen esetek végét. Folyamatosan beszélt, nem tudom, miről, és szuszogott, mert nehéz volt neki már a járás. Az egész egy lidércnyomás! Aztán nem mertem bemenni hozzá elbúcsúzni. Napokig reménykedtem, visszajön. A halála után féltem a sötét szobában egyedül. A hátam mögött éreztem. Pedig az csak a lelki ismeretem volt, mert hagytam, hogy a tökéletes magány tudatával menjen el.

Halála után a felszabadult szobát a társbérleti azonnal elfoglalták, könyveit az előszoba földjére hányva kínálták válogatásra. A regényét kerestem közöttük, a gépelt kéziratot. A gyávaságom nem engedte, hogy mohón az összes könyvet magammal vigyem, pedig tudtam, ami ott marad, a szemébe megy. Alig mertem a felhányt könyvhalmazhoz nyúlni. Előtte térdeltem, és Piroska néni illatát éreztem, ami a könyveiből áradt. Folyt a könnyem, és vártam, hogy megáll fölöttem: „Mind elégetik, ha már nem leszek. Vidd el, vidd el!” De csak a félhomály. Néhány könyvvel a hónom alatt riadtam hazaszaladtam.

Ennyi marad az emberből? Hulladék, amit el kell takarítani utána? Meg az, amit magamban őrzök. A német nyelv, amit tőle tanultam, feledésbe merült. S a versek élménye? Abból is, Istenem, mennyi lefoslott már rólam! Mit tanultam hát tőle? A szeretni tudást és a megbocsájtást. Ez utóbbit nemigen gyakorolom. Tán ezért nem jön elő gyakran kedves, sajátosan öregillatú alakja az emlékeim között.

Aztán Bandi arca. Amint a szobába léptem, a mentőorvos fellebbentette a lepedőt, amely felhúzott térdein domborodott. Még a szemébe nézhettem. Az orvos előttem zárta le. Olyan volt, mintha élne.

Kénytelen felmerül most bennem a kérdés: igazán élt-e, amikor élt?

2012. március 16.

Hát ilyen a vége felé. Nincs is olyan messze! No, rajta hát!

Kata elment mellőlem a szekérével, a könnyeivel, a félelmével. Elveszítettem a vándorbotom, el a társakat. Fontosabbik felem oda. Semmitérő, kíváncsi szemek kísérnek pusztán. Nincs közük hozzám.

Panasz ez? Nem. Tény.

No, segíts magadon, ember! - mondom, s fellapozom emlékeimet. Kivel keverednék szívesen egy kis diskurzusba? Volant Ancsi! Az okos Internet ridegen tájékoztat: meghalt 2009-ben.

Föllapozom Bodnár Lacit, aki annyira nyitott volt a szépre, tán elfogadna még ötvenvalahány év múltán beszélgető társnak? Meghalt váratlanul 2005. július 4-én. A történet képzeletemben összeáll: Késő éjjel karikázott hazafelé, a fejében némi borgőzzel járta a szlalomot a sötét országúton, és jött egy autó... Én meg akkor már itt, Fügeden, a nyári szélben aznap csak Klári meg Olga közös születésnapjára gondoltam. Arra nem, hogy most elszáll egy lélek.

Klári nagy lelkét régen eltemettem. Olga? Ő még van, de lelépett mellőlem az útról, be a sűrűbe...

Hát így készülök én a megérkezés felé. És egyre nehezebb.

Ki az, akivel megalkudnék, akinek kiönthetném lelkem bánatait, amelyek rámtörnek, ha nem süt a nap? És most megértem Lolit, aki búskomorságba esett a szürke égbolttól.

Erzsi a leveleiben csak a saját dolgait meséli, mintha naplót írta: ezt csináltam, azt csináltam. De mit gondolt, mit érzett, és mit válaszolna a lelkemre, ha észrevenné a sorok között?

Hetente e-mailt váltok Anival a kertről, a kis történeteiről, érdeklődéséről, de a lelke olyan zárt és ismeretlen, akár a Marsról is köszönhetne.

Mi maradt hát? Beburkolózni önmagamba, és olykor könnyekre fakadni egy muzsikán, egy felmerült emléken, egy idetévedt gondolatban? Csak Juli heti egyszeri telefonját várhatom. Ő majd józan ésszel mond egy-két okos szót vigaszul, ha elsírom magam.

Minderről a gyerekeimnek hogyan beszélhetnék? Csak néznének rám: „Mi a baj? Ezt akartad, nem?”

Oké. Tegnap óta Bodnár Lacit siratom. Volant Ancsát meg majd megírom egyszer...

Végül is valaki utolérhet, és mellém szegődhet még...

2012. április 14.

Odakint rámborul a borongós, szürke ég. A rádióban furulya és hárfa zenél. Rákönyökölök az íróasztalomra, bámulom a virágozni kényszerült almafát, amelyik nem érzi, mennyivel szebb lenne, ha rózsaszín virágait megfényesítené a nap. Aztán az asztallap üvegére pillantok, amely alatt válogatott képeslapjaim örömködnék tarkán. Az egyikben megakad a szemem: Igen, itt jó lenne! Egy séta a kis folyó partján, zöld vizét túlhan liget keríti, emitt a pázsitos halmokon fehértörzsű, lazalombú nyírek, tavaszi águkat bontó fácskák, köztük vörös, taposott sétatösvény, a kék égen egyetlen felhő nincs, csak üde reggeli derengés. Igen, itt sétálnék most szívesen.

- Hát még mi kívánságod lenne, ha kérhetnél? -

- Ki vagy? - kérdezem.

A sarokból Jóska szürke árnya bólint üdvözlőn felém. Szürkébb az égnél, a lelkem bágyadt-ságánál, a rámboruló magánynál.

- Semmit nem kívánok. Vállat vonok az apró, máskor kiborító kis bosszúságokra, még a kis örömökre is. Mintha semmi nem érdekelne. Nem tudok mit kezdeni magammal. Elfáradtam. Ezt akartad hallani? -

- Mindezt tudom. Azt is, mennyire messzire estél a vágyaktól. Már nem álmodsz rólam, sem meleg kezekről a hátadon, sem átfonó karokról a válladon, már nem álmodsz a férfiölelésre várakozó percekről. Elmegyek. Búcsúzni jöttem. -

- Ha te is itt hagysz... -

- Nem vagyok a gondolataidban, a képzeletedben, a vágyaidban pedig halványan sem - szólt, azzal felállt, és áttűnt az ég szürkéségébe. Csak egy villanás jelezte, hogy itt volt. Mert rágondoltam, hát előbújt abból a másik világból, és megsimogatta a lelkemet.

Nemrég levelet fogalmaztam Békés Pálnak. Karácsonyra kapott könyvének örömmel teli olvasása után reméltem, valami változást hoz ebben a süketségben. Ha lesz bátorságom elküldeni! S ha majd válaszol! Hátha lesz egy kapcsolat, hiszen az arca a könyvborítón annyira rokonszenves! Vágott szemei Piroska néniére emlékeztetnek, hosszú ujjai érzékenységről árulkodnak! Hátha lenne kivel beszélgetni érdekes dolgokról, a hetedik kerületről, a menekülésről, az írás gondjairól. Megfogalmaztam, bár tudtam, vénkori badarság ez a remény is...

Utána néztem az interneten. Meghalt 2010-ben! Három napig sirattam. Mint az utolsót, aki után tennék három lépést, s aki talán fenntarthatna. Elment ismeretlenül, esélyt sem adva. Pizkosul üres lett minden. Lassan felhúzzhatják a cippzárt a lelkem fekete műanyag hullaborító zsákjára, amit lassan körém fon a mindenmindegy.

Van-e még rajta némi rés?

Bözsi néni temetésén feltűntek ifjú rokonok, akiket most ismertem és szerettem meg. Brunnerek. Meg is írtam nekik a család történetét, az én családomét, Anyám Brunner-lány volt.

Néhány hét késéssel ugyan, de válaszolt Lackó öcsém. Ifjú rokon apai ágról. Nem is kis öröm. Az évekkel ezelőtt boldogsággal fellelt húgom ugyan visszasüllyedt az ismeretlenségbe és némaságba. Csonka rokonság ez az ág, de van.

Ilyenkor egy-egy napra kiderül az ég. Rokonok. Talán néha gondolnak rám, és jelentkeznek.

Barátok? Barátok pedig nincsenek. Meghaltak. Itthagytak.

Felsőhajtok naponta százszor, mert kezembe kerül ez-az, amit Katától kaptam. Állandó a jelenléte. Még 10 nap, és utolérne a 70-dik születésnapján, de már közel 2 hónapja rohad a teste odalenn.

Elfáradtam. A hiányérzetem nem dörömböl mostanság olyan hangosan, mint régen. A gyerekeim sem hiányoznak igazán. Az unokáim épp oly idegenek, mint bármelyik másik kisgyerek. Mit tudok róluk? Mit adtam nekik? Mit kaptam tőlük? És mit fogok? Mire képesek lennének önmaguktól felfedezni és szeretni, már nem leszek, hiszen lehetetlenség kívánni annyi esztendőt. Ha mégis, már nem fog érdekelni. Az idővel sebesen kopik a lelkem, az érdeklődésem és halványul a vonzalom képessége.

Igen, az érdektelenség növekedése arányos annak a bizonyos cipzárnak a lassú behúzódásával, amely észrevétlen kizárja a külvilágot. Bebugyolálva várok az elmúlásra.

Segített, hogy kiírtam mindezt? Nem tudom. Nehezen fogtam hozzá. Ehhez sem volt kedvem. Töprengök a csöndben az ágyam szélén, kibámulva a sötétülő ablakon, és nem tudok rájönni, mit szeretnék csinálni. Mi okozna örömet? Mi hozna egy kis elégedett sóhajtást, apró fénylő elégedettséget a zene élményén túl, ami nem kevés, de már az a Minden!

2012. április 29.

- Tudod-e Barátném, hogy gátlástalanul a személyiségi jogaimba taposol? Csak magaddal törödsz, ahogy az már neked jó szokásod. -

- Kata! Csakhogy itt vagy végre! -

- Halálom óta folyvást hozzád készülök, de szakadatlanul rám gondoltál, elzártad a szabad bejárást. Ki kellett várnom azt a pillanatot, amikor szellemvilágodban marad egy rés, ahol besurranhatok hozzád. -

- Nagyon hiányzol! Elvittél belőlem jókora darabot. Félig se vagyok. Ami működik, az egy automata. Ha zene sem lenne, végképp kiesnék ebből a világból. Tudod, hogy megünnepeltelek? Utolértél! 25-dikén egész nap csak rád gondoltam, semmi mást nem csináltam, és nem gyújtottam gyertyát sem, mert azzal csak elzavartalak volna. A szellemek nem szeretik a fényt. Vártalak egész éjjel, de úgy látszik, az álmaim elkergettek. De jó, hogy itt vagy! El sem hiszem! -

- Látom, írogatod a halálomat. Ha lenne bennem még hiúság, hát kikérném magamnak. Csak azért nem teszem: mert neked gyógyító agytörés, nekem megnyugtató visszanézés, s tán másoknak könnyítő intés. -

- Gondolod, hogy olvassa majd valaki? -

- Már megint csak ennyi a bajod? Fogják. -

- Vigasztalsz? -

- Nem. Aki onnan jön, annak hihetsz. -

- Ismerem a nagy a dumádat. Odafenn még nem tudják, mire vagy képes, igaz? -

- A hiányérzetem nem múlik, Barátnőm! Hát kieszközöltem, hogy utánam jöhess. Addig pofáztam, amíg sikerült! -

- Szóval odaát sem pihensz. Eljössz értem egy szép napon, és együtt leszünk az örökkévalóságban? Tulajdonképpen nem rossz! -

- Tudom én, mi kell neked. Az én ajándékaimnak mindig örültél. -

- Hm. Nem tudom, most örüljek-e. Az ember nemigen szereti, ha az orrára kötik a közeledő véget. Amikor még nem taglózza le a földi lét. Tíz év múlva tán természetesebb... -

- Ne mondd! -

- ... most hazudtam neked... -

- Tudom. Készülsz, a dolgaidat szépen rendezgeted. Különben is mi keresnivalód van már odalenn? -

- A Bardo jó hely. Pláne együtt! Most is megosztanám veled a nap minden percét! Elmentél! Túl hamar! Sajnálom, hogy akkor ott a Jánosban magadra hagytalak. Vétkes és végzetes döntés volt. Nem! Ne mondd el, hogyan történt! Majd befejezem a történetedet valahogy. -

- Tudom, kerek és döbbenetes lesz... Semmi maradéka. -

- Jó hír! Azelőtt nem vettél részt írásom gondjaiban. -

- Most is csak kotyogok. Nem fontos. Csak dolgozz, hogy nyugodt szívvel lépj át a végtelen semmittevésbe! -

- Még mindig nem tudom, örülök-e... Feleslegességem mindig meggyőzőtt a távozás szükségességéről. De most hirtelen... Hogy ez ilyen konkrét lett... -

- A Bardo jó hely... Várlak. Nagyon várlak. -

- Igen. Ezt mondtad mindig. Én meg azt feleltem: Sietek! -

Ahogy jött, úgy tűnt el mellőlem.

Várhatom.

Amíg újra megjelenik.

És akkor mehetünk.

**Idejében halt meg.
Ennél rosszabb is történhetett volna vele:
élve marad, és
megkövesedik a szürkességben,
mint azok, akik itt élnek
a Tajgetosz fenekén.**
(2012. Kanóc)

A SEMMI MARADÉKA

(elbeszélés)

Az ablakhoz csoszogott a kerekos járószékével. Csak szekérnek nevezte. Nélküle se kint, se bent. Lebámult a hetedik emeletről, ahonnan csak bolhányi embereket láthat, ráadásul az ablakon lecsurgó, odakövesedett rozsdás vízfolyások között az utca körvonalaiból alig lehet valamit kivenni. Önkéntelenül le akarta törölni a zsebkendőjével, és döbbenve látta, hogy addig a szürke csíkig sem ér föl, amit a múltkor hagyott ott. Mikor is? Egy éve? Kettő? Szóval ennyire kicsi lett? Nem hitte Ninusnak, aki már csak lenéz rá, ha találkoznak. Valamikor egyformák voltak. A gerincsérv, védekezett magában, ám a rosszabbodás sebességén megdöbben. Nem mozdult, bámult kifelé. A szeme egy ponton időzött valahol odalent, de nem látta, amit látott, az esze közben másfele kószált. Hogy Ninus mellett állt a tornasorban, meg hogy mindenki lefőzte őt, ötven centit nem tudott átugrani, azután meg sem kísérelte, végül a tanár is hagyta, ne csinálja, ő meg szégyenkezett, persze a lötyögő két nagy melle, meg az ügyetlen oszloplábai miatt, amik nem vitték fel az imbolygó kötélén. Az egész teste miatt azzal a nagy kerek fejével. Képtelen volt mindarra, ami a többieknek erőfeszítésükbe sem került. Hát akkor most, vénségére minek erőlködjön? Nem éri el, hát nem éri el.

Késő délutánba hajlott már, még mindig ott állt az átlátszatlan ablakok előtt. A lámpák meggyulladtak az utcán, győzött az este a demerung felett. Hallotta a lakásajtót becsukódni. Tehát Dénes elment. Be sem köszönt. Ezen sem lepődött meg. Állt ugyanott, és bámult kifelé, közben megint a lakásuk szellőztethetlenségénél lyukadt ki: dühöngött egy sort a negyven éve megoldhatatlan ablaktisztítás miatt. Kinek van pénze alpinistákra? Ezek már ilyen berozsdált, kinyithatatlan ablakok maradnak. Bűz és fénytelen napsütés életünk végéig. Már mindegy! Hülyeség!

Most meglátta a férje alakját odalent a túlsó járdán. Ennyire meggörnyedt volna? Ennyire nehezen tartja féken a két kutyát? Milyen bivalyerős volt valamikor! Sovány és alacsony, de izmos! Használt neki a kőfaragás! Az egyetemen csak elnyamvadt volna. És lám, még most is bírja! A vállát ugyan húzza az elemózsiás szatyor, és hajlott háttal igyekszik a szél ellenében, de megy. Nem tudja, hogy látom. Különben kihúzná magát. A nyomorult. És még hat kilométert kell gyalogolnia, ha leszáll majd a hévről.

Jól megjártssza idehaza a fittet. A nagy pofájával azt hiszi, az öregedést is legyőzheti? Ilyen hülyeségeket vállal. Az istenháta mögötti barátainak a tanyáján eteti a falu kóbor kutyáit. Ha már odaszoktatta őket, lelkiismereti kérdésnek tekinti, hogy lejárjon hétvégén. Ebbe sem mer beleszólni. Egyszer dűnnyögött valamit, hogy hát az övéknek is kevés, ami van a nyugdíjból már ugye... Nem krózusok ők, hiába robotol még abban az istenverte poros cellában a kórház iratai között. Jól letorkollta. Azt tudja, ordítózni vele. A hetedik emeletről görnyedt és csoszogó öregember, de itthon a hatalom látszatát nem adja fel. A nagypofájú. Az üvöltözős. Valami mégis legyőzte. Valami. Nem én. Nekem nincs erőm, soha nem is volt vele szemben. Tán beteg is. Azt hiszi, nem látom, hogy milyen rokkant!

Eltűnt a szeme elől, befordult a villamosmegálló felé. Azért rendes dolog tőle ez a hétvégi nekirugaszkodás ebben a cudar a télben! Miközben én az ágyban döglok, mert lusta állat vagyok. Így mondja napjában ötvenszer. Valójában tényleg nehezen tápáskodom fel. Erőltetem. Én is többnek akarok látszani, mint ami vagyok. Legszívesebben a pokrócok között a heverőn gunnyasztanék naphosszat. És legszívesebben soha többé nem kelnék fel.

Elfordult az ablaktól. Már csak az emlékét láthatná a járdán, ha ugyan tényleg látta az előbb. A szeme is egyre romlik. Aztán majd hazajön persze, és ordítani kezd, hogy ma sem lesz ebéd, mert önagysága még mindig az ágyban döglik, miközben ő megtette már azt a tizenkét kilométert.

Visszaténfergett szomorú lélekkel a szekérébe kapaszkodva. Irány a heverő! Út közben megállt az új nádszékeknél, megsimogatta a karfájukat. A mai nap első jó perce. Örült, hogy megvették végre. Évek óta nézte sóvárogva, de sajnálta rá azt a rengeteg pénzt.

Ált a szekérbe kapaszkodva. Mit is akart? Ja igen: talán megpucolhatná a krumplit holnapra. Tétovázott még egy keveset, heverő vagy konyha? A zöldre pácolt nádfonatok erőt öntöttek belé, a konyha felé csoszogott. Legalább látszat-igyekezet a holnapi békés percekhez. Ha Dénes hazajön, nem marad rá minden. Szekere lábát a kosár fülébe akasztva kivonszolta a krumplit a spájzból, előrébb rugdosta a sámlit, elég lesz ráereszkedni majd a szekérbe kapaszkodva, a kést is megkaparintotta a fiókból. Eltelt vagy negyedóra. Van idő. Ez az egyetlen, amiben dőzsölhet. Az idő. Amióta nem jár be dolgozni. Mióta is? Lassan egy éve. Hogy bírta ki itthon azóta?

Bent jófej emberekkel kedvére beszélgethetett, jöttek hozzá ezt-azt kérni, ő meg házalt értük a vezetőségnél, a minisztériumban, pénzt, paripát, mindent nekik! Kijárta, megírta, jelentette, orruk alá dörgölte. Szóval mozgalmasak voltak a napjai. Ha semmi más nem adódott, ami ritkán fordult elő, akkor rájuk telefonált egyikre-másikra, érdeklődött utánuk, hogy annak a nyomorultnak legyen kivel pár szót váltania. Mint egy jó tündér.

Felkaccintott. Tündér, mi? Ezzel a gördülő járószékkel! A púpos hátával, amelyről hiányzanak a hamvas pilleszárnyak. Lekoptak, hajaj de régen! Mégis vannak, akik rámosolyognak, és kivennék a kezéből a szekerét, ha fel akar szállni a villamosra, persze nem tudják, hogy anélkül eldőlne, ezért nem engedi el, kapaszkodik belé, és folyik a huzakodás, mígnem csak megszólal az egyik suhanc:

- Engedje már el mama, különben hogy teszem föl? -

- Velem együtt. -

No, akkor a hóna alá nyúlnak, ami fáj, a térdje meg felpenderíti a szekeret, közben felnyög:

- Milyen nehéz! Hogy bírja ezt maga, mama? -

Ő meg a lehetőségekhez képest mosolyogva:

- Aranyos kölyök vagy, de neked nem mama! -

- No nézd már, hóbörög! A nyanya! - kiált fel az aranyos kölyök, és eltűnik az öregasszonynak még a közeléből is. Pedig sokszor de szívesen elbeszélgetne egyikkel-másikkal! Néha adódik ugyan alkalom boltban, utcán, járművön, olykor elég jól kibeszélgetheti magát. Most azonban már az is megritkult. Mióta kiebrudalták a munkahelyéről. Lassan a hetven felé jár, és kell a hely ugye a fiataloknak. Akik lemamázták, lenyanyázták, de legalább rámosolyogtak. Kinevették? Annyi baj legyen!

Idehaza már csak az áporodott élet. Nincs kivel beszélnie, nincs kivel veszekednie az egy Dénesen kívül, nincs kin köszörülnie azt a rosszindulatú nyelvét, hogy bezzeg van annak! Rózsadomb meg három szoba meg Zsiguli! Évek múlva meg bezzeg öt szoba meg Mercedes! Szóval Anival hogy fújták ketten! De az sem hív fel. Hiába, elfelejtik a nyugdíjasokat. Ha baj van, ha tanácsot kell kérni, akkor igen, akkor képesek feltárcsázni még késő este is. No. Hol is hagyta abba? Ja, igen. A krumplinál.

Néhányat szippantott nyitott szájjal, hogy a nehezen jövő levegőt tárolja a zsugorba ereszkedés nagy műveletéhez, és megkísérelte a leülést. Ekkor az orrába tódult az állatok vizeletszaga, és elkapta a düh!

- Sicc ki, rohadt dögök! Micsoda bűz van itt! -

Szuszogott, erőlködött, megpróbálta a térdait behajlásra bírni. Nagy sokára sikerült fenékkal elérnie a sámlit. Pihent egy sort. Kezében a kés, feje felett a mosogató, ahová majd beledobja a meghámozott krumplikat. Kérdés persze, fel tudja-e emelni odáig a karját? Eltart egy darabig, vélte. Milyen nehezek ezek a mocskos, földes krumplik! A kés meg mint a fa, nincs éle, a fene ennél! De megcsinálja! Akaraterő kérdése.

Két marokra fogta a szemeket, némelyik mégis az ölébe hullott, nagy nehezen előhalászta a slafrokjából, de amelyek szertegurultak a földön, azokra keresztet vethet: hogy tudna utánuk menni? Felállni, mikor végre leült? A héjak java is a földre potyogott. A visszaosont macskák jó játékot találtak bennük. Hagyta. Nincs egyedül a gondolataival.

Talán órák óta ült már. Fájt a karja, a dereka, a lába, a fenéke. Állva kéne folytatnia. És megpróbált a szekérbe kapaszkodva felállni. Nem ment. Máskor sem volt könnyű feladat, de ennyire? Talán ha a mosogatót is megfogná, vélte. Nyújtózkodott, és elérte! De a gyenge karok nem húzták fel, csak a kést ejtette bele. Vajon hány szem krumpli várakozik ott megmosásra? Tán három? Vagy öt? Semmiképp sem elég. Újra nekirugaszkodott, hogy felálljon már a kés miatt is. A szekeret megfogni sem tudta, kicsúszott a fáradt markából, és elgurult. Most mi lesz?

Másnap reggel a férje ott találta a konyhában a sámlin, körötte krumplihéjak, a szekér az ablakig csúszva, az öregasszony dideregve, térdére hajtott fejjel gubbasztott félig bódultan.

Amikor felemelte, elkáromkodta magát. Hulla fáradtan megérkezik, és ezt a hülyét még cepelheti! Itt éjszakázott, nyilvánvaló! Hogy minek akar ez még bármit csinálni?

- Hogy dögölnél már meg! - nyögte, miközben behurcolta a szobába, az meg üvöltött, mert a kemény markok fájdalmasan szorították csontos, hústalan karjait, a lábai elzsibbadva lógtak a teste után, térdait a küszöbbe verte, ahogy a férfi vonszolta, hiszen annak a vénembernek sincs ereje.

- Nagyon fáj! Meg akarsz ölni? Eressz el! - ordította.

Az ember abban a pillanatban eleresztette. A test zöttyenve huppant a padlón, fejét a nád-székbe verte. Úgy maradt az összegyűrt szőnyegen, ahogy a férje odaejtette. Sajgott minden porcikája, de inkább visszafojtotta a jajszt, nehogy aztán megint jól belemarkoljon segítség címén. A szemét is behunyta. Kívül akart rekedni a dolgokon. A kutyák körülnyaldosták, hagyta. Elbóbiskolt.

Könyöke alatt a zöld rattan simaságát érezte. Ugyanolyan, mint az övék, gondolta örömmel. És még mosolygott is, amikor nesztelen léptekkel közeledett a vágott szemű felszolgáló, és valami egzotikus étel csodálatos illata szállt felé a csinosan terített kicsi asztalkára rakott tányérokból. Távolról, mint függöny mögül, halk keleti muzsika szólt. Kihörpintette az utolsó korty unikumot. Elégedett volt. Jól szervezte ezt az ünnepet. Hogy mennyit telefonált, míg rátalált erre a helyre! Óbuda, csend, alig néhány asztalnál ültek rajtuk kívül. A férje kivételesen nem utálta hangosan a tajvaniakat. Azonnal beleegyezett, amikor közölte vele, hol fogják házasságuk 40-dik évfordulóját megünnepelni, pedig igen tartott az ellenkezésétől, kezdheti újra a szervezést, a címek bogarászását az Interneten, a telefonokat, a kínos kérdéseit, hogy beviheti-e a kerekas járókáját, és egyáltalán van-e lépcső a bejáratnál. Sikerült a parlamenti kitüntetés alkalmából csináltatott, azóta sem viselt kosztyűmjét összetűzni néhány biztosítótűvel, annyira kifogyott belőle, de azért még áll rajta valahogy. Most abban parádézik. Dénes is hajlandó volt felvenni a puha bordó kötött kardigánját, amit eddig dühödten szokott félrerúgni, mint piperkőc rongyot, szóval most itt ülnek végre, és eddig semmi baj. Láthatóan Dénesnek is tetszik a dolog. A szeme csillog. Talán nem csak az italtól. Talán a környezettől, a hangulattól is. Hosszú, kajla, ősz bajuszát félresimítja, ahogy szokta, amikor

zavarban van, erősen markolja a poharát, mintha valaki el akarná venni, ám tulajdonképp belekapaszkodik. Olykor kortyol egyet, körülnéz, még a vágott szemű pincérre is felmosolygott. A tányérokon keresztül meg órá! Mikor is látta ezt a fajta tekintetet utoljára? Szinte hihetetlen! Kellemesen áradt az öregasszonyban az ideges gyomrába csorgó jeges unikum, és jól érezte magát. Voltak valamikor is ilyen helyen? Együtt talán soha. Nem telt. Puritán életükbe az otthoni paprikás krumpli tökéletesen belepasszolt. De most ünnep van.

- Hogyan bírtuk ki egymás mellett 40 évig? - tűnődött az asszony, és biztos volt benne, hogy a férje ugyanezt kérdezi magától. Mielőtt felálltak az asztaltól, az öregember lágy kézcsókkal köszönte meg a 40 évet. Az öregasszony egészen meghatódott. Már majdnem kiszaladt zavarában az érzelmei takarásához alkalmazott, szokásos gúnyos szövege, hogy „hisz másnak nem kellesz, azért maradtál egy szipirtó mellett”, de most tényleg elérzékenyült:

- De hiszen szeretlek - mondta ő csöndesen, amikor már kint a hűvös estében megmarkolta a szekerét, és nekilódultak, hogy taxit keressenek. A villamosra nem tudják felrakni ezt a kurva nehéz micsodát, hát még egy taxiút befér ebbe a mai költségvetésbe. Amíg dolgozik. Még három hónapig. Aztán? Hogy aztán mi lesz, most nem akart belegondolni.

Sülő hagyma illatát érezte, meg a föld keménységét a feneke alatt. Ébredő tudatába azonnal belebújt a káröröm: tulajdonképpen neki kellett volna a vacsorát megcsinálnia, de hát ide dobták, mint egy rongyot. Most csinálhatja az úr! Hát csak csinálja!

Megpróbált mozdulni. Belenyilallt a fájdalom, mindene sajgott, ahogy szokott, és elszállt az öröm emlékének még a maradéka is. Egészen elzsibbadt a csípője, karjával belekapaszkodott a rattan fotelbe, de lágy simaságáról lecsúszott a tenyere, képtelen volt megragadni, hogy felállhasson. Ha megfordulna, talán, de erőlködő mozdulatai akkora fájdalmat okoztak, hogy a kísérlet nem sikerült, nagy és hangos nyögés lett a vége.

Pillanatok alatt ott termett fölötte az ember:

- Még mindig itt tehénkedsz? Miért nem mész az ágyadba? Na! -

Megmarkolta, felráncigálta, az öregasszony meg ordított a kintől. Pedig hányszor megfogadta, hogy megpróbál némán túrni, mert így a férje még dühösebben cibálja.

- Ne! Ne! Inkább a karosszékbe! Úgyis itt eszünk, nem? -

Bátortalanul nézett a férfire:

- Így jó... - lihegte már a fotel mélyén. Az ember nem reagált, szó nélkül kiment, és becsapta maga mögött a szobaajtót.

Az öregasszony összekucorodott a még újszagú, zöld tajvani fotel öblében, mint egy állatka, akit sarokba szorítottak. Megsimogatta a karfát, két újjal, játékosan. Örült ennek a szép bútornak, büszke volt rá. A régi nádszékeket teljesen összerágták a kutyák, mégis milyen nehezen tudta rászánni magát! A félretett pénzüket alaposan megkurtította. Pedig jöhet bármi. Kórház, baj, és akkor mi lesz? Mindegy, itt van végre! A lelkével is végigsimította, ráhajtotta a fejét a karfára. Ennyi elég neki mostanában, hogy elszunyókáljon.

Felriadt. Mintha a telefonja csengene. Eszeveszett keresgélés: hová is tette? Mindig akkor hívják, ha nincs kéznél! De ha magával viszi, és nekifog valaminek, akkor meg útban van. Most, hogy így itthon rekedt, a téli holmikat akarja rendbe tenni. Valamivel el kell foglalnia magát.

Hatalmas kupac ruhanemű, réghasznált cipők, gyűrött retikülök, harisnyás zacskók között ül a parketten, és válogat. Tudja, hogy most álmodik, és a téveteg pőfögések mindössze

emlékként kerülnek elő. Matat a kacsatok között, hogy megkeresse az elbújt készüléket, és közben a fejében jár az a több, mint negyven év, amelyet végigdolgozott jószerivel egyhuzamban, szabadság nélkül. Ilyen akkurátus rendcsinálásra akkoriban ideje sem volt. Örült, ha a legszükségesebbet elvégezte. Amikor még el tudta végezni. No, régen volt az is!

Akkoriban azt sem tudta elképzelni, hogy rajta kívül bárki más képes megoldani azokat a feladatokat, amelyek a munkája közben adódtak. Mennyi emberrel kellett törődnie, vesződnie! Zúrok és viták nap mint nap! Boldog volt, ha segíthetett egy gyámoltalan özvegynek, ha megoldhatott egy kényes ügyes-bajos problémát, ha keríthetett egy kis pénzt tüzelőre, egy beutalót az alkotóházba, vagy sikerült az elnök helyett okos beszámolót kanyarítani az esedékes értekezlethez, amelyben igyekezett úgy fogalmazni, hogy értsenek belőle, mert ugye nem lehetett annak idején sem egy az egyben a fejükhöz vágni az elvtársaknak a hülyeségeiket. Hány pasassal veszett már össze! Persze néhányan áldották is talán. Volt egy-két nagyon jó pofázós emléke még az átkosból is! Partnere mindig akadt. A nagy ellenzéki kifakadások, összesutogások. Mára az is megfakult.

Ez volt az élete.

Az utolsó két évben még ezzel a szekérrel is bement. Gyalog, hisz egy-két kilométer séta mi az? Amikor meg a hivatal kiköltözött a világ végére, veszekedve, erőszakosan, hivatkozva korra, nemre feltüledkedett a villamosra, a trolira azzal a kerekas döggel. Örök konfliktushelyzet a kocsivezetőkkel, az utasokkal, de ment. Sokszor választotta a könnyebbik megoldást: át a Margit hídon cufússz. De akkor meg fogyott az idő. Mire beér!!! Dél is lesz, ajaj... Pedig megbeszélte az Imrével, azzal a száz éve ráakaszkodott pasassal, hogy féltizenkettőre várja. Hát szednie kell a lábát, s nekiiramodott.

Most meg? Rengeteg ideje van, azt sem tudja, mire használja, hát nekifogott a szekrénynek.

A telefon meg állhatatosan csörgött.

- Hol ez a rohadék? Hova bújt? - motyogta egyre dühösebben, keze a rongykupac alatt matatott a masina után.

Na végre!

- Halló! Lina vagyok. -

- Én meg Ani bentről. Honnan futottál idáig? -

- Honnan a nyavalyából futhatnék egy ekkorka lakásban? Itt ülök a nyári holmik között a földön. Miért? -

- Lihegsz, mint aki most végezte a maratont. -

- Nincs levegőm. Újabban annyi sincs, hogy egy egész mondatot végigmondjak. Be kell osztanom. Ezért is inkább mesélj te! Mi van odabent? -

- Először is hiányoljuk az alakodat a Margit hídról! Már minden utas téged les a villamoson: Hol az a vén csaj, aki úgy szalad a kerekas járószéke után? A fütytyöst lefőzve te leszel Budapest következő élő nevezetessége. -

- Már nem szaladok, Anikám!... Amióta kitették a szűrőmet. Na, jobbat találtak helyettem? -

- Ugyan már! Legfeljebb fiatalabbat. Az nem nagy kunszt, ugye. Mindjárt én következem. Várom, mikor repülhetek. Egyébként hallottad, hogy felosztatják a céget? -

- Nélkülem nem tudják továbbvinni, mi? - állapította meg keserűen az öregasszony a szétrakott kacsatok között ülve a földön, és közben levegő után kapkodott, hogy teljen egy jóízű röhögésre.

- Hát megakadunk olykor. Nincs, aki ki merje nyitni a száját. Nagyon hiányzol. Főként nekem. -

- Persze a vezetőség meg örül. Megspórolt ennyi meg ennyi forintot, ráadásul meg is szabadultak a nagy pofámtól. -

- A körmömet rágtam, mi lesz belőle, amikor beleordítottad a főnöknek a telefonba, ha nem intézkednek azonnal, felrakod a kitüntetésedet, és kiülsz vele a járdára kezeden egy táblával, hadd lássák, hogyan bánnak egy kormánykitüntetett hivatalnokkal. -

- A régi bátorságom is oda. Dénes meg is verne, ha ilyen trükkökkel próbálnám sarokba szorítani. -

- De mondd, Linám, te hogyan fogalmaznád azt, tudod, kissé bajban vagyok... Szóval, ha... -

- Ani! Már nem dolgozom a cégnél. Kérdezzetek valaki mást! De azért ha tudni akarod, mi van velem, bátran felhívhatsz. Bármelyikőtök. A vezetőség is akár... -

Nagy röhögés a vonal mindkét felén. És az öregasszony melankolikusan tudomásul vette, hogy most ugyan erélyes volt, de soha többé nem csörög odabentről a telefon. Mintha az utolsó szálát tépte volna el, ami a világhoz kötötte.

Tényleg, ősz óta Ani sem jelentkezett, vonult át, mint méla köd a kábult agyán, miközben ébredezni kezdett. Édes vaníliaillat kúszott az orráig, és egy tányér érkezett csörömpölve az asztalra. Majdnem felnevetett kínjában az álomkép fejében rekedt maradékán: közel egy éve még le tudott ülni a földre, és fel is tudott tápászkodni onnan! Most meg egy nyomorult paprikás krumplit nem tud megfőzni. A múlt héten Dénes még felvágta neki a hagymát, és a többi aztán meg tudta oldani.

Beleszimatolt az étel kellemes illatába, és felfogta, hogy ez most nem az az este, hogy most nem a paprikás krumpli hagymás illatát érzi, hanem valami mást. És akkor rájött, hogy Karácsony estéje van, és már lehajtották az ünnepi, köszöntő unikumot, ő kettőt is, bár Dénes figyelmeztette, nem lesz-e sok? De annyira boldog volt annak a fának! Tegnapelőtt még azt hitte, semmilyen Karácsonya sem lesz, s most meg!

Dénes belopta a fát, míg ő a szokásos, hosszúra nyúló nappali szunyókálásával volt elfoglalva, dézsába tette, és az ablak elé állította. Csillogtak a díszek, égett alatta két fehér gyertya. Olyan átabotában díszített karácsonyfa volt, de szép nagy és formás. Még a kutyák is tisztelettel álltak előtte, és egyetlen cica sem akarta megtépni a libegő ezüst szálakat. A kedvenc muzsikája szólt halkán, a Lovász Irén misztikus hangulatú lemeze, és koccintottak.

- Ötlettelen krisztkindli, de hát ennyi telik tőlem - nézett fel sajnálkozón Dénesre, akinek már volt valamennyi a fejében, hiszen odakint a konyhában szokott kortyolgatni főzés közben. Most meg aztán nagyon kitett magáért: fokhagymás sertéscombos sütit, nagyon finom lett, még ő is megkóstolta, pedig a hús nem a műfaja! És most itt van a guba, az isteni, vaníliaillatú mákos guba, aminek köszönhetően felriadt.

Lehet, hogy megint elszunyókált ebben a kényelmes fotelben? Hogy mit el nem képzelsz! Még hogy Karácsony! Hol van az már! A fát rég levitte Dénes! Újév is elmúlt. Pedig milyen jó percek voltak! Még el is dicsekedett Ninusnak:

- Hát a szokott mézest, azt nem sütöttem meg, de Dénes egy angyal! Egy angyal, ahogy mondom! Olyan karácsonyi vacsorát tálalt, még meg is terített szépen, képzeld! Csak a szalvéta hiányzott! -

- Remélem, nem tetted szóvá? Kitelik tőled. Látnod, igyekszik a szerencsétlen, pedig annyira fáradt lehet: a munka, a kutyák, most még te is félelber vagy. Elege lehet! -
- Egyszer egy évben odafigyelhet! -
- Becsüld már meg, az istenért! Össze vagytok kötve, és rá vagy szorulva. -

Igen, Ninusnak igaza volt. Rá van szorulva.

Ott ült magába roskadva a halványan múltó karácsonyi hangulat emlékében a viaszosvászonnal takart, csupasz, hétköznapi asztalnál. Dénes már böszön nekilátott, ő meg csak bámulta a tányérját. Nem édes guba ez. Nem is paprikás krumpli. Valami fura illatú más. Épp hogy lenyelte az első falatot, már égni kezdett a gyomra. Be kéne vennie a gyomorvédő pirulát, de ahhoz... Ahhoz vagy fel kéne állnia, ami nem igen menne most, vagy meg kéne kérnie Dénest, az pedig lehetetlen. Ránézett arra a ráncos, morcos pofára, és elment a kedve az ételtől, az élettől, csak a gyomorégésre tudott gondolni, és eltolta a tányért.

- No, mi az? A nagysasasszonynak nem jó a kaja? A kisujjadat sem kellett mozdítani érte! Megcsináltam, betálatam, tán meg is egyem helyetted? -
- Jól tudod, hogy nem bírja a gyomrom a pirula nélkül... -
- Igenis! Hozom már! - azzal felállt, belerúgott a mellette lihegő kutyák valamelyikébe, és kirobogott, onnan ordított be:
- Hova a kurva istenbe raktad a gyógyszereidet? Sehol nem találom! -
- Talán a kredencen... -
- A picsába! Minek tetted oda? Nyitva az összes doboz. Jól megtépdesték a kedvenc macskáid. Tán be is kaptak belőle! Nesze! - dobta elé a dobozt.
- Köszönöm. Nagyon figyelmes vagy. Egy gentleman. Mint világ életedben. -

Pedig megfogadta, hogy többé nem vág vissza. Hogy többé nem alázza. Olyan, amilyen. Úgysem változik meg már. Most, 72 éves korában, most legyen úrifiú, amikor a zsigerei is lógnak a rengeteg melótól? És még ő is itt van neki nyügnék. Tudja mindezt jól, de neki sem könnyű fékeznie magát, amikor fáj, ég, sajog, az esze meg jár egyre, mint a malom, és forgatja a sérelmeit. 41 éve! Jó ég! Hogy bírta eddig? „Feladat” - mondta egyszer Ninusnak, az egyetlennek, akinek mindent őszintén kitárhat. Bár már este lenne, gondolta, és felhívhatná! Majd ha az ember lemegy a kutyákkal...

Érezte, amint felfordul a gyomra, és nem tehet ellene semmit. A szája elé kapta a kezét, de az ujjain át visszafröcskölt a tányérjába a lenyelt étel. Dénes üvöltve rohant ki:

- Már enni sem lehet vele egy asztalnál! Hogy milyen undorító, a kurva anyját! Rohadna már meg! -

És hozta a rongyot, hogy letörölje az összerondított asztalt. Aztán megállt vele szemben az asztal túloldalán, kezében lógott a vizes rongy, és ránézett, és nézte, nézte az öregasszonyt, ő meg tudta, hogy arra gondol, amit már ezerszer ki is mondott: „Hogy mikor döglik már meg az ilyen?”

A heverő sarkában pokrócok és kispárnák között kucorgott az öregasszony, míg be nem sötétedett. Olykor elszundított, olykor belenézett az újságokba, aztán kezében a Nemzettel újból elaludt.

A külvilág már csak a fejében létezett. Onnan jöttek elő szertelen összevisszaságban eddigi fájdalmai, tévedései. Örömei alig, nemigen voltak. Néha beletúrt egyik-másik cica szőrébe, örült a puha érintésnek, meg hogy azért nincs egyedül. A macskák odahúzódtak mellé a heverőre, a jó meleg takarók redőibe az újságok és könyvek közé. A kutyák nagy feje olykor felfeltűnt, a hasára támasztották mancsukat, és a pofájába szuszogtak, konstatálták, hogy még él, aztán visszasüllyedtek a szőnyegek és a bútorlábak világába. Tulajdonképp az állatok békén hagyták. Nem is lett volna ereje ráncba szedni őket.

Dénes persze nincs naphosszat, miért is lenne? Dolgozik, meg vásárol a kajához, akkor déltájt hazajön, bekap valamit, este meg főz, leviszi a kutyákat. Mondania sem igen van mit. Miről? Mi fűzi őket össze már? Ha mondhatna végre valamit, az arról szólna, hogy sikerült-e helyet találnia neki abban a kórházban, ahol dolgozik. Végül is nem ártana, ha egy orvos látná. Ugye ide nem hívhatja, mert ebbe a környezetbe élő ember nem lépne be, akkor sem, ha nem tartana a kutyáktól, akik idegen közeledtére veszett ugatásba kezdenek, s az illető már a lépcsőházban visszafordul. Ha mégis becsöngetne, akkor Dénes nem nyitna ajtót. Igaza van. Ebben az egyben. Az ember szégyelli ezt a bűzt és mocskot, amit ennyi állat teremt ebben a kicsi lakásban.

Hát ő naphosszat tökéletes biztonságban fekszik egyedül. Ide senki be nem léphet! Dénes meg ha végzett a házi teendőkkal, sietve behúzódik a saját szobájába. Ha éppen nem ordít vele valami miatt, hát hallgat. Akár itthon sem lenne.

Mintha csöngött volna a mobilja. A hangja távolról kúszott a füléig. Mintha a vonalas is csörögne. Hangok állandó ismétlődése rémlett. Sokára riadt fel a mélységből. Egészen sötét volt. A fali lámpát nem tudja meggyújtani, nem éri el a kapcsolót, matatni kezdett maga körül, végül a hasán találta meg. Elégedett boldogság:

- Csakhogy felhívtál, Ninus! -

- Már csörögtem a vonalason is. -

- Ott ne hívj, kértelek! Nem bírok a készülék mellett álldogálni. A falon van a kutyák miatt, tudod. Már hívtalak volna a másikon, de hát megint nincs rajta pénz. Dénes meg ordít, hogy nem győzi a telefonszámlát. -

- Mindjárt nyolc, és hazajön a kutyázásból. Mondd gyorsan, mi újság van? Kórház? -

- Reggel lementem a szekérrel. Szombat van, és nincs itthon semmi. Gondoltam, bevásárollok. Meg karácsonyi ajándék is kellene Dénesnek. Valami, amit itt lehet kapni a kisboltban. A Match-be nem tudok persze elvonszolódni, a kilométereket már nem bírom. Átmentem a túloldali boltba, megvettem a legfontosabbakat, de már nem tudtam hazajönni. A kapu előtti három lépcsőn nem bírtam felvonszolni a szekeret, aztán a liftig is van vagy 13 lépcső! És persze rámpa nincs. Miért is lenne? Pedig már végre határozatba hozták! De ebben a házban kit érdekel az ilyesmi? -

- No és? Mostanában elég sok kalandod van azzal a szekérrel. Jött egy helyes segítőkész fiatal a szomszéd kerékpárjavítóból, aki szokott, és? -

- Nem jött. -

- Végül mi történt? Ki segített? -

- Képzeld, senki rám sem hederített. Már dél is elmúlt, én meg ott álldogáltam, aztán leültem a lépcsőre. -

- Ebben a hidegben? Lina, megbolondultál? -

- Ebben a hidegben. Mit tehettem volna? Ott ücsörögtem, és vártam, hátha valaki beledob egy húszast az ölembe, de még arra sem érdemesítettek, hogy észrevegyenek. Végre meg-láttam Dénest messziről. -

- De hiszen Dénes kettő után szokott hazamenni! Két órán keresztül ültél a decemberi fagyban a kapu előtt? Senki nem akart az alatt bemenni a házba? -

- Senki. Mintha kihaltak volna. Dénes meg villámlott, iszonyúan káromkodott, de felcipelt a lakásba. Mondd, most mit csináljak, Ninus? Már vásárolni sem tudok! -

- Miért nem várod meg Dénest? Miért kell annyira akarni? Ha nem megy, nem megy. Majd felerősödsz. -

- Dénest? Ha eljön velem ez a disznó vásárolni, az egész bolt minket bámul, nézi az ocsmány lökdöéseit, ahogy tovább tuszkol, meg aztán nem tudok lehajolni, ami fent van, azt meg nem érem el, és persze egyáltalán: egyik kezemmel a szekeret fogni, a másikkal meg... Amikor már csak két kézzel tudom megemelni még a tejet is. És ahogy ordít, hogy menjek már, hogy vegyem már! Szóval szégyellem... -

- És nem segítenek az eladók? -

- Nem. Hát ráérnek, amikor tele az üzlet? Meg mit is tehetnének? Dénes még felpofozná valamelyiküket. És akkor soha többé nem merem betenni oda a lábam. Jaj, hallom csörög a kulcs. Szia! -

A takaró alá rejtette a készüléket hamarjában, csak úgy. A sötétben nem látta a gombokat, nem sikerült elzárni.

Dénes éppen belépett. Feltehetően tudta, miért van az öregasszony reszketeg keze a takaró alatt:

- Jól kipanaszkodtad magad a kurva barátnőddel, mi, amíg nem voltam itthon?

- Hagyj békén! -

- Még ezt a rohadt telefont sem tudod használni! Mire vagy te jó, mondd! -

- Ne nyúlálj! Az én telefonom, azt csinálok vele, amit akarok. -

- Tévedsz! Be sem tudod fizetni. Én rohangálhatok a postára, te meg telekürtölöd a világot a szemétségeiddel! -

- Te vagy a szemét! Még ezt is irigyled! Szarrágó koldus vagy, mint amikor hozzád mentem. Senkiházi! -

- Nem vagyok szarrágó! Csak nincs fölösleges pénzem a kurva barátnődre! -

- De az vagy. Igen az! -

- Csak ordíts! Hadd hallják meg! És hívják majd a rendőrséget! Idejönnek a kommandósok! Azt akarod? Hogy engem elvigyenek, mert azt hiszik, hogy öllek! Hogy megöltelek! Mert én egy ilyen szemét vagyok! -

- Nem mondtam, hogy szemét vagy. -

- De mondtad! Nem vagyok szemét!

Dénes kicsit nyugodtabban, az idegeknek idő kell, míg ráeszmél a szituációra:

- Mert neked semmi nem jó. Az intenzív se, a reumatológia se, hát akkor mi? Azt hiszed, én foglak ápolni? -

Nagy hallgatás, elfúló lélegzetvétel, az öregasszony nem válaszol. Süket csend a vonalban. Nem nyomta le a „vége” gombot. Ninusnak része volt a házi jelenetben.

Hát akkor ki? Ki fog segíteni neki, amíg lábra nem kap?

Az égvilágon senkije nincs ezen a nyomorult Dénesen kívül. Ninus meg vagy 30 éve nem járt itt. Akkor a tízéves kislányát hozta hozzájuk esti megőrzésre, amíg ő színházba ment. Először kérte ilyesmire, és az volt az utolsó is. Nem felejtí a kislány undorát, amit gyerekmódra nem tudott leplezni, és ő pontosan megértette, amikor később azt mondta neki Ninus, hogy barátság ide-oda, többet ő sem megy fel hozzájuk, ahol ennyi állat van, akiknek mindent szabad, és ahol nem lehet szellőztetni.

- Hát nem láttad, az a kislány mennyire félt? Ennél sokkal kevesebbtől is úgy tud undorodni! Meghalt a szomjúságtól, de képtelen volt lenyelni nálad egy korty vizet. Túlzás? De hiszen még gyerek! Bevallom, engem sem tesz boldoggá, amikor két macska átugrik az asztal fölött vacsora közben, egyik kutya a karomat nyalogatja, a másik meg a lábamon ül, és nem lehet a fürdőszobába menni kezet mosni, mert ott van becsomagolva a legutóbb kimúlt állat. -

Pontosan emlékezett Ninus régi-régi, mentséget sem kereső közlésére. Tényleg, most már élete végéig erre az emberre van ráutalva. El kell fogadnia a szitot, még meg is kell köszönnie ennek a pokrócnak. De azt már nem tudta, hogyan fogja elviselni.

Valamikor megfogadta, hogy mellette marad, akármi történjék, mellette, amíg él, mert nyilvánvaló volt, hogy nélküle elviszi az ördög, mert szüksége van a segítségére, sose lesz pénze, kihasználják, megölik a szesztestvérek, akiknek kétszer akkora a testi ereje, meg a dühe egy pohár alkohol után. Tudta pontosan: Dénes az ő feladata, amit egy életre felvállalt 1967. szeptember 16-án.

A helyzet a visszájára fordult, s a felismerés, a Dénesre utaltsága annyira megdöbbenetett, hogy képtelen volt másra gondolni.

A tévé ment, mint eddig mostanában, hol hangosan, hol hang nélkül, később már sehogy sem, mert vagy nem találta a távirányítót, vagy elvétette a megfelelő billentyűt, meg a szemét is bántották az élesen határolt foltok. Inkább körülvette magát olvasnivalóval. Az újságok a takarók ráncai között olvasatlanul zizegtek, ha mozdult. Akkor elővette valamelyiket, belenézett, de hamar visszajektette. Mostanában csak nézi-nézi a sorokat, aztán az egészet félre veti. Ám most a magatehetetlenség riasztó felfedezése éberré tette. A vállalt „feladat” gellert kapott! Helyére kell tenni ezt a védhetetlen helyzetet, hogy képes legyen elfogadni lázadás nélkül.

Ilyenkor, a délutáni félhomály terebélyesedő borulásában, amikor esteledik, és tudja, hogy Dénes mindjárt berobban, és ordítani kezd, általában becsomagolja a félelmét, félreteszi, és védekezésül valami egészen konkrét dologra próbál gondolni. Mi lenne, ha most felgombolyítaná kettejük történetét? Még választ is kaphatna legalább egyetlen miéltre! Kétségbeesetten visszamenekült ahhoz az első, boldognak álcázott naphoz.

Az esküvő után a lakás két szobája tele volt vendégekkel. Anyja pogácsával, teasüteménnyel, bambival meg borral várta a rokonokat. Dénes atyafiságának jó része is feljött vidékről, hiszen a legkisebbet házasítják! Dénes nekik megfelelően viselkedett. Nem egyszer markolta át Lina vállát: „Majd megtudod, mi a férfierő, Kismackóm!” Lina pedig pirulva menekült. Nem mert az anyjára nézni, mert annak arcán csak vissza sem fojtott gyűlöletét láthatta volna, és nem merte Dénest sem csitítani, már több volt benne a szesz, minthogy beszámítható lett volna. Szégyenkezett.

Majd megnevelem, gondolta akkor. Anyám is meg tudta nevelni Tulokot. Az apját nevezte így, a mindig magába süppedt, gyámoltalan öregurat, aki hangtalanul és észrevétlenül léte-

zett közöttük. Mindig anyja hatalmas akarata érvényesült a családban. Most ütközött először ellenállásba, amikor a lánya hozzáment ehhez a senkihez. Így: „senki”, „egy ágrólszakadt kőműves”! - a megvetés leglesújtóbb hangsúlyával. Mert hogyan kerülhetett egy kétkezi munkás, „egy proli” az ő polgári családjukba, ahol ugyan a butaság az eget verte, de a módját megadták! Fintorogtak Dénes rokonságán, még ha javarészt vidéki értelmiségi, amit náluk csak a disszidált mérnök bátyja tudott elérni. További reményeiket Linába fektették, és lám, mekkora csalódás! Hiába védte Dénest, hogy „hiszen költő, az istenért!” „Költő? Hol közöltek tőle valamit? Még egy üzemi lapban sem!” - volt a válasz, és be kellett látnia, hogy igen, Dénes kétkezi munkás, és csak suba alatt költő. De majd ő segít neki!

Szóval olyan vagyok, mint az anyám, emlékezett barátnője későbbi dühödt hasonlatára, amikor éppen nagyon utálta kollégáit a munkahelyén, a vásárolókat és az eladókat a boltban, a járókelőket az utcán, a kormányt és az ellenzéket, azaz mindenkit, és éppen Ninust is utálta, amiért ilyet mond.

- Megvárlak a lépcsőházban - suttogta Ninus annak idején a nyitott ajtóban, miközben befelé pillantgatott, nem jön-e az anyja. - Csak siess, nehogy elkéssünk! -

- Már felöltöztem, három körmöm van hátra. Öt perc, és jövök. -

Ninus meg várt a huzatos lépcsőházban, és még le sem ülhetett a kőre az ünneplő szoknyájában, hiszen a Zeneakadémia matinéjára igyekeztek. Persze hogy dühös volt. Linára mindig várni kellett.

Szóval hogy olyan volnék, mint az anyám, akitől még Ninus is félt? Dénesnek meg se fog kottyanni, keresztbe lenyeli, ha csak mukkanni mer. Most sincs tekintettel sem rá, sem az apjára, de még a jólnevelt lányukra sem, és nem hagyja abba ezt az alpári stílust, pedig pontosan tudja a hatást, amit elér vele. Újra meg újra elkurjantja: „Majd megtudod, milyen fasza legény az urad, édes feleségem!”

Hát megtudtam. Az a viselkedése volt az első hőkölésem: ilyen ez a nyomorult életű költőgyerek, ha visszazökken a gyökereihez? Persze jöttek újabb foltok, ahogy másutt szoktak jönni az együttélés mindennapjaiban a szeretet ellenére is. Összesúrlódásnak szokták nevezni. Nekünk negyven év alatt nem sikerült. Voltaképp mindig sakkban tartott, ha mással nem, a deviáns viselkedésével. Az anyámmal való együttélés elviselhetetlensége, az örökös készenléti állapot valamelyest összekötött minket. Meg a gyűlöletünk. A helyzet és az anyám iránti megvető gyűlöletünk. Mindehhez a pénztelenség! Komoly kötelék!

Az öregasszony az emlékezésbe is belefáradt. Kedvenc macskája szorosan melléje furakodott, melege átjárta didergő testét. Elaludt. És a történet ott folytatódott, abban a sivár kétszobás nyolcadik kerületi lakásban, ahol születésétől fogva élt gúzsba kötve, tele elvágással.

A gyerekkori lakásukat álmodta. Kislány volt, a „csúfbéka”, ahogy anyja szokta szólítani. Ványadt copfjaiban idéetlen masnik, szoknyája térdéig sem ért, hiába húzkodta szégyenlősen. Dénes erősen fogta a kezét, és védőn maga mögé ölelte az anyja elől, aki partvissal a kezében adázul körözött körülöttük, hogy lesújtson. Aztán felnőtt lett hirtelen, ahogy álomban szokás. Az anyja túlméretezett árnyéka a két szobát elválasztó szárnyas ajtó maratott üvege mögött magasodott. Ő meg Dénes polcokat ácsoltak az ajtófélfák közé, hogy ne tudjon rájuk nyitni, ahogy tette bármikor, amikor az eszébe jutott, ráadásul helyet is nyertek volna, ide akarták rámolni a könyveiket. Vesződtek a lécekkel, a szerszámokkal, igyekvő ügyetlenek! Dénes durva, a kőfaragó vésőtől kerges kezében nehézkesen forgott a csavarhúzó, ő szorongva nézte, mire jut, és arra gondolt, ebben a kézben miképp áll meg a toll a versíráshoz? Akkor az anyja kitépte az ajtót: - Mit képzeltek, - süvöltötte, mint egy fúria - az én lakásomban?! - És kezében lendült a balta, repült a forgács, repedt a fa, a könyvek

halomban, tépve, szaggatva terítették be a parkettát. Álmában tudta, hogy most álmodik. Azt, ami valóban így történt két hónappal az esküvőjük után. Akkor Dénessel elhatározták, hogy elköltöznek. De hogyan, arról fogalmuk sem volt. Az 1960-as években nem lehetett lakáshoz jutni csak úgy, még ha pénzük lett volna, akkor sem. Gyűlölte az anyját. Ahogy most gyűlöli Dénest.

Vizesen ébredt. Kiderült, nem a rémálom izzadsága borította el. Bepisilt.

Ezt már nem lehetett a macskákra fogni. Eddig is történtek apró malőrök, mert nem volt elég ideje, hogy eljusson a végéig, de ez most valóságos tócsa volt. A lepedő és a pizsama is átázott. Hideg, nedves ágyneműben feküdt. Elsírta magát. Hatalmas könnycseppek folytak végig az arcán, szája lefittyedt, remegett, kócos, napok óta fésületlen haja nedves lett a könnyeitől. Most várta először szívből Dénes hazatértét, ha megszidja is majd, ha üvölt is majd. Mert ugyan ki más segíthetne rajta?

Akkor a gyerekére gondolt, a nemlévőre. Már majdnem 40 éves lenne. Ninus volt vele akkor is, nem Dénes. Ő csak rábólintott, hogy nem kell. Megbeszélték, igen. Dénesnek akkoriban kezdődtek a fejfájásai, s ha ez agydaganat, hogyan neveli fel egyedül? Ő meg biztos volt abban, hogy az a gyerek, aki Dénestől fogant, nem lehet normális. És különben is, ezt a fajtát nem kell szaporítani. Hiába könyörgött Ninus, gondolja meg, tartsa meg, mert mi értelme nőnek lenni, megöregedni gyerek nélkül? Ninusnak sem volt még akkor, de ha Ninus akarja, majd lesz. Ninus életrevaló. Ők ketten meg... Minek közük egy élheteretlen harmadik?

Ott vitatkoztak, Ninus meg ő, fojtott indulattal a fehérre meszelt, fehér csempés váróteremben. Lina kezében a szatyor a kórházi holmikkal, Ninus meg sírt. Aztán felpattant, és elrohant. Neki pedig be kellett menni azon az ajtón.

Most lenne mellette valaki! Az öregasszonyt rázta a zokogás. A párnája könnyektől ázott. Nem tudta, mikor sírt utoljára. Mindent neki kellett megoldania, ha dühítette is a sok bosszúság, baj, megkeményítette magát, és küzdött. Összeszorított szájjal, lazítás nélkül. Soha semmi miatt nem tudott sírni. Most meg hogy elfogta a nagy-nagy megváltoztathatatlanság és keserűség! Az a gyerek nincs...

Lassan belefáradt a sírásba, és elszundított. Nem alvás volt ez. Érezte, hogy fázik, teste remeg a nedves hidegtől. Egyfajta bódulatba zuhant, amikor szünetel az agyműködés. Amikor a lehunyt szeme mögötti sötétség átemeli egy másik szférába, ahol megszűnnek a problémák. Mostanában sűrűn süllyedt ilyen eszmélet vesztett állapotba.

Hirtelen villany gyulladt, és ott állt Dénes mosolygós pofával, kezében papírlapot szorongatott.

- Megvan! Nem hiába kuncsorogtam! A „kórház üdvöskéjének” megcsinálták. Itt a beutalód, szívem! - lebegtette Dénes a papírt.

- Bemehetek? - kérdezte halványan éledő érdeklődéssel, mert még nyomta a kábulat, belül meg a szorongás nyűgözte.

- A jövő héten. Még kell rá egy főigazgatói pecsét. Vedd úgy, hogy az is megvan. Nem hiába gürcölök nekik bagóért abban a rohadt, dohos pincében lassan harminc éve! Rendes fizetés helyett legalább ennyit kapjon meg az ember: egy ágyat a feleségének. -

- Az se semmi, hogy nyugdíj után megtartottak. -

- Még jó! Találtak volna annyiért helyettem ilyen marhát még egyet, azt hiszed? Hiába akartak kirúgni annak idején! A mondvacsinált ürüggyel: hogy lopom a röntgenlemezeket. Mindenki tudta, hogy azokat az az ezüstre vadászó cigány-banda vitte el! Megtalálták a betörés nyomát! Eh! Most ne ezt analizáljuk, öregem! Itt a beutalód! -

- Alamizsna helyett - állt Dénes mellé.

Nem lombozhatja le most, amikor ilyen diadalittasan jött haza! Meg aztán a helyzet itt ezzel az összepisilt ágyneművel! Hiába gondolta anno, hogy az életét nem hajlandó rábízni egy ilyenre! Hogy az lehetetlen! Hát tényleg az: lehetetlen.

- Alamizsna? Az neked alamizsna, hogy ott a legjobb autoimmun szakorvosok gyógyítanak majd a legújabb módszerekkel? Normális vagy te? - emelte meg a hangját teljes joggal Dénes. Örömet várt. És mit kapott?

- Bepisilem - suttogta az öregasszony.

- Te szentséges ég! - sóhajtott Dénes. A beutalót gondosan az asztalra tette, és lassú léptekkel kiment.

- Leveszem a kabátomat, és papucsot húzok - szólt vissza halálos nyugalommal.

Az öregasszony tudta, hogy a beutaló fényes győzelme az, ami nem engedi, hogy most bármi kihozza a béketűrésből. Amikor visszajött, tiszta pizsamát hozott magával, az ágyra dobta, aztán megint eltűnt. Az öregasszony hallotta, a szomszéd szobában ágyaz. Tehát helyet ad neki a saját, féltett szobájában a másik sezlónon.

Dénes végül bejött, felhajtotta a takarót, lehúzta róla a pisis ruhát. Az öregasszony annyira remegett, hogy képtelen volt megfogni és magára venni a ruhadarabokat. Dénes fintorgott, átöltöztette, de nem szólt. Aztán felnyalábolta az öregasszonyt, és átcipelte a friss ágyba.

- Költöziünk. Itt közelebb a vécé meg fürdőszoba. Amikor nem vagyok itthon, csak átnyargalsz, ha muszáj! Rád csukom az ajtót, az állatok sem mászhatnak rád. Nem foghatod rájuk a disznóságaidat - mondta még mindig nyugodt hangon.

- Most sem fogtam rájuk. -

- Azért a kórházban majd ne hozzál rám szégyent! - tette hozzá csendesen Dénes, és becsukta maga mögött az ajtót.

Az öregasszony végképp magára maradt. Ha igyekszik, és összeszedi magát, talán sikerül felemelnie a hangját, ha akar valamit, és talán Dénes meghallja. Ha meg akarja hallani. Most például a telefonját kellene elkérnie. Mindegy!

Jólesőn előntötte a meleg. Dénes a takarót megtetézte azzal az öreg, vastag csérgével, amit évekként ezelőtt ő vett neki az MDF-piacon a születésnapjára. Annyira kimerült, hogy egy pillanat alatt az álmok közé süllyedt.

Költöztek. A kis kordéra pakolt motyójuk ide-oda zötyögött a macskaköveken. Zörögve döcögtek végig a Nagyfuvaros utcán. Dénes húzta, Lina meg battyogott mellette. Ha egyedül lett volna, szégyenlősen igyekezett volna minél hamarabb túllenni a dolgon, és tán még szaladna is a kordé mellett, de most, mint aki megtáltosodott, szilárd léptekkel, egyenes derékkal, mosolyogva és komótosan haladt, erősen ügyelve, hogy semmi le ne essen. Csak Dénest sajnálta, hogy neki még vissza is kell hoznia a kordét, mert ő bizony soha többé be nem teszi a lábát ebbe az utcába! Gyűlölte a proli környezetet, a lerobbant házakat, s a népséget, amelyik megtöltötte a kerületnek ezt a fertályát. Le is tagadta, ha tehetné. Szégyellte. A szüleit persze olykor meg kell látogatnia, hiszen előbb utóbb nyoma vész a sok kapott, keserű percnél, és enyhül is majd benne a méltatlan düh, de ahogy most a kordé mellett erre gondolt, csak legyintett. A jövő az olyan távolinak tűnt, hogy nem fátyolozta be a jókedvét. Végre otthagyhatta a kölyökkora óta utált és megvetett nyolcadik kerületet, a rájuk telepedő anyját a szinte nem létező, örökké gunnyasztó apjával együtt. Még a lakás szagára is undorodva emlékezett.

Tódor lakásának kisebbik szobájában táboroztak le, épp abban, ahová most hozta át Dénes a pisis ágyból. Tódor, Dénes bátyja még velük lakott néhány hónapig a két kisgyerekekkel. Nem akart úgy nekiindulni a világnak, hogy esetleg mint egy disszidens bűnpártolóit, kitegyék őket a lakásból, amit a közös név segítségével sikerült átpasszolnia nekik. Az a néhány hónap sem volt álomélet, de ami az után következett, a hercehurcák, a megoldhatatlan ügyek, a folytonos értelmetlen hadakozások évtizedei, az egész életük jelképe lett. A lakás pedig azóta sem a sajátjuk.

Innen az ágyból rálát a konyhára. Dénes nyitva felejtette az ajtót. Az éjszakai utca halvány fényeiben olyan az egész, mint egy tévéjáték háttere: felsejlik a kockás konyhakő, a gáztűzhely, előtte a földön fekszik Tódor felesége, Éva, szájában a gumicsővel. Fekszik mozdulatlanul, a szeme nyitva, rászzegeződik. Az öregasszony összekucorodik, összeszorítja a szemhéját. - Halj már meg! - nyögi. De hallja, Éva feltápászkodik, lihegve közeledik, a mellére ül, már megfullad a súlyától! Akkor iszonyú hangon felordít:

- Neeee! Neeee! -

- Mi az isten van? - kiabál Dénes felkönyökölve az ágyán. - Nem hagysz aludni, a rohadt életbe! Nekem reggel dolgozni kell mennem, te dögölhetsz! Hát hagyj aludni! -

Az öregasszony megkönnyebbülten nyitja ki a szemét. Csak ordítson! Hisz akkor csak álmodott! De még mindig hallja a levegő sziszegését, érzi mellén a súly nyomását!

- Dénes! Dénes! Éva rajtam ül! -

- Mííí? Te hülye állat! Fordulj a másik oldaladra, és aludj! -

Amikor Dénes átköltöztette ide, titkon arra gondolt, hogy éjszaka nem lesz egyedül! Jaj, nagyon utálja az ilyen rohadt, fekete éjszakákat!

- Nem kapok levegőt!... Dénes, segíts!... Megfulladok!... Fel... kell... ülnöm! -

Dénes már az ágyánál áll, kezében párna, lehajol, a feje alá gyürkéli, látszik, legszívesebben a fejére szorítaná. Az öregasszony hangtalanul belesüllyed a párnahalomba. Kikapcsol. Minden eltűnik. Nagy és süket sötétségben telik az éjszaka.

Már fényes nappal volt, amikor felébredt. Félni persze most is lehet.

A szoba világos, a homályos üvegeken halványan átsütött a téli nap, az ajtó is csukva. Eltartott egy ideig, amíg a valóságot igazán érezte.

Elhessegette a hülye riadalmait. Először is ki kell mennie a vécére. A feladat egészen éberré tette. Ki kell valahogy szabadulnia a takarók tömkelegéből, pedig olyan jó meleg van ebben a kuckóban! Végül sikerült hosszas küzdelem után úgy elhelyezkednie, hogy a háta két párnához támaszkodhatott, a lábait meg kilógathatta az ágyból. Így üldögélt sokáig. Mostanában azonban nem kell hozzá sok, pillanatok alatt elúszik a jelen.

Igen, járt benne még a rémálom maradéka.

Amíg Tódor a gyerekekkel a vasárnapi sétájukat tették a kórház előtti parkban, odafönn az anyjuk meghalt. Már a emeleten Tódor érezte a gázszagot. A gyerekeket lezavarta a szomszédba, és csak azután nyitott ajtót. Évának ez volt a harmadik kísérlete. Most sikerült. Tódor ezért menekült, a lakásból, az országból, és hátrahagyott nekik egy elátkozott otthont. Akkor még senki nem tudta, hogy tényleg el van átkozva.

Fényesbőrű, vékony lábszárai megveresedtek a lógásban. Tudta, indulnia kéne kifelé, de a feltámadó dühök változatlan hévvel törtek elő, és visszatartották.

A lakás soha igazán nem lett az övék, a gyerekek részét védte a gyámhatóság. Csak fizettek. Minden Tódor nevén volt. Ha a hivatal packázott, nem vitatkoztak, fizettek, és spóroltak máson. A hasukon.

Felpillantott az ajtó felett tátongó, üres könyvespolcokra. Szomorú mementó. Dénes inkább elvitt, mint hozott. Jaj, az a pánik, amikor észrevette, hogy Dénes belenyúlt a pénztárcájába! Az első keserű csalódás. Aztán a cirkuszosok sűrűn ismétlődtek. Nehezen szerzett könyvtáruk egyenként szállingózott az antikváriumba, és az ára lecsúszott Dénes torkán. Most bámulhatja az üres polcokat.

Mentség, hogy folyvást meglopják. Állítólag. Hogy mindenhol becsapják. Soha nem tudott elszámolni a rábízott forintokkal. Mint egy gyerekre, ügyelni kellett a megmozdulásaira. Aztán újabb szenvedélyek jöttek. Az ital mellé szegődtek a szerencsejátékok. Dénes csekélyke fizetését mind egy szálig elnyelte a nyerőgép! Persze még akkor is tagadta, amikor érte ment. Kezében a pohárral ott állt a gép előtt, és a többiek röhögése közepette durván kituszkolta őt a kocsmaján. Azt persze méltóságán alulinak tartotta, hogy segítsen a cekkert cipelni a piacról! És helyette is neki kellett minden hülye ügyet elintézni! Soha semmi nem ment simán, mint akiket megátkoztak. Minden igyekezete balul végződött, és minden jóra való készsége visszaütött az ablakok nyithatatlanságától kezdve a szomszédok állatgyűlöletéig, a feljelentésekig, a kiutálás átlátszó trükkjeiig.

Az öregasszony mellére bukott feje lassan ingott jobbra, balra, agyában dúltak a méltánytalanságok emlékei. Ám a valóság halkán kopogott. Tudatát lassanként visszafoglalta testének kényelmetlen helyzete. Úgy gunnyasztott a széken szélén, mint egy csapzott madár, ölében markolta a takaró csücskét, mint aki kapaszkodik, vékony, aszott lábai a levegőben lógtak, akárha nem is az övé lennének, összeroskadt gerince, hétrét görbült háta egyre jobban fájt az üldögeléstől. Betolakodott emlékeit félresöpörte a muszáj! Az öregasszony elhatározta, hogy végre feláll, és kimegy a vécére. Nehezen szánta rá magát, mert a legkisebb mozdulat is fájt. Körülnézett a támasza után: nem állt az ágya mellett a szekere! Hol van? Dénes! Akart kiáltani, de rájött, hiába, nincs itthon. Egyedül van. És muszáj kimennie! Felállt, az ágy melletti asztalkába kapaszkodott. Aztán hogyan tovább? Térdei meginogtak. Pontosan felmérte, nem tartják meg, amíg kimászik a vécéig. De két lépésnyit sem. Feladta. Visszahuppant az ágyra. Nincs tovább, konstataulta, és eleresztette. A vizelete melegen csurgott le a lába szárán, majd cseppenként elhagyta bütykös lábfejét is.

Ült tovább. Feneke alatt megint a tócsa, pizsamája megint lucskos, és arról sincs fogalma, hogyan emeli vissza a lábait az ágyra. Vagy itt ül napestig, amíg Dénes megmenti?

Ült tovább, sokáig. Helyzetén nem tudott változtatni. A teste görcsbe billent, s ez a félhalott merevség kiemelte megint a valóságból. A feje a mellére csuklott, hagyta. Beletörődése nagyon hasonlított a magamegadáshoz.

- Éva... Itt haltál meg. A lélegzeted még itt van, kiszellőztetni azóta sem lehetett. Az én tudóm pedig nem bír már osztozkodni... - nyögött, felemelte kábult fejét, levegő után vágyó, remegő ajkakkal, nyitott szájjal meredt az ajtóra:

- Lesz másképp még? Félek! -

Ki kell ebből keveredni! Muszáj! Előkotorta a telefont. Az egyetlen tárgy, ami a valósághoz köti, ez a hülye kis készülék. Minden igyekezetét összeszedte, nagy odafigyeléssel keresgélte a gombokat. És amit az utóbbi napokban már olyan sokszor hiába próbált, most sikerült:

Kicsörgött a telefon! - Jaj, vedd fel, Ninus, vedd már fel! Nem tudom sokáig tartani! - könnyörgött magában. Könyökét a párnákra támasztotta, karja remegett az erőfeszítéstől. Végre:

- Itt Lina! -

- Mi van, édes lelkem? Már nagyon vártam a hívásodat! -

- Nem sokáig... tudok beszélni..., nincs levegőm. -

- Jó. Majd én mondom. Csak egy szóval válaszolj! Mikor mész a kórházba? -

- Holnap. -

- Hová? Dénes elintézte? -

- Igen. -

- Mihelyst megérkeztél, azonnal felutazom Pestre, ahogy megbeszéltük! De jó! Végre orvosok közé kerülsz, meggyógyítanak, ráadásul a kórházban majd alaposan kibeszélgethetjük magunkat! Mentővel mész? Beengedi őket Dénes? -

- A fenét! A betegszállító kollégái jönnek értem. Kitesz az ajtón egy székre. -

- Ez is megoldás. Fogod bírni a várakozást ülve? És a hideg! -

- Mit tehetnék? Dénes ide nem enged be senkit. -

- Összekészítetted már a szatyrot? -

- Mit? -

- A szatyrot. Amit be kell vinned: hálóruhát, törölközőt, fogkefét, evőeszközt, papucsot, satöbbi. Ami a kórházban kell, tudod! -

- És a szemfedőt. -

- Hülye! -

- Félek, Ninus! -

- Mitől? Ott jó helyen leszel. -

- Siess föl, Ninus! -

- Kapd össze magad, Lina! Szükségem van rád! Persze, hogy rohanok. Hívj, ha bent vagy már! -

- Félek... Elfogyott... Leteszem... Szia. -

Hallotta még, Ninus alig tudja visszatartani a zokogását.

Bevitték, visszahozták. A betegszállítók. Aznap délután megint otthon volt. Ahogy odafelé az utcaköveken, hazafelé ugyanúgy zötyögtették a kórházi hordszéken, a lelke majd kiszakadt, de ezzel vége lett a tortúrának! Ruhástól dobta Dénes az ágyra, de mégis ágy volt, párnákkal. Már csak egy korty vízre vágyott, tudta, hiába, most nem alkalmas az idő kérések emlegetésére. Dénes fölötte állt, és lihegve az arcába ordított:

- Mit mondtál a főorvos asszonynak, te szerencsétlen? -

Vajon azért liheg-e, mert becipelte az alig 40 kilós testét az ajtóból, vagy mert dühös, futott át a tehetetlen öregasszonyon, de már nem félt. Már minden mindegy.

- Semmit. -

Alig kapott levegőt. Meggyötörte a nap. Hajnalban már kint ült a huzatos lépcsőházban, aztán azok a megértő, csendes betegápoló kollégák, akiknek nem mert az arcába nézni a szegyénytől, felkapták, néma préselődé a liftben, amíg az dőcögött lefelé a hetedikről, onnan áttették a kerekesszékekbe, végigzötyögtek vele az utca köves útján, a betegfelvételi iroda előtt kiállták a hosszú sort, aztán már Dénes is eltűnt. Ő újabb kezekbe került, hol várakozott, hol megint tolták a kórház folyosókon. Fogalma sem volt, mi a cél, hová viszik, mi lesz vele. Dél lett, mire a főorvosnőhöz bejutott. Azt hitte, összetört minden porcikája a kemény széken üléstől, alig várta, hogy végre ágyba kerüljön, de persze arról szó sem volt.

- Dehogynem! Biztos valami szellemes gorombaságot eresztettél meg. Ahogy rám nézett az az asszony! Aki eddig mindig mosolygott, ha találkoztunk! Valamit mondtál neki! Amilyen nagy pofád van, tőled kitelik! Különben miért dobott ki? Ott az osztályán is megvárhattad volna, amíg átvisznek a Korányiba! Nyögj már valamit, az istenedet! -

- Mit? Mit mondhatnék? Elmondtam a panaszaimat. -

- És a kritikádat. Hogy hiába volt a sok gyógyítgatás nyáron, megint ide kerültél. Mi? Nem értem! A szentségit, nem értem! -

Dénes már nem ordított. Tényleg nem értette, miért szállíttatta haza a főorvos asszony a feleségét kivizsgálás helyett.

- Egyébként tessék! Neked szereztem. -

Az ágyra dobta a csomagot. Pelenkák voltak benne. Az öregasszony ránézett csodálkozva. A nagy kék csodálkozó szemétől Dénes mindig megjuhászodott legalább egy-két pillanatra.

- Nekem? -

- Neked. Ki szokott bepisálni legújabbban? És ki mos ki a húgyból-szarból? -

- Kösz. Rendes vagy, Dénes. Igazán nem te tehetsz arról, hogy megint itthon vagyok. -

- Azt hittem legalább egy hétig bent leszel, és kialszom magamat! De nem! Éjszaka majd megint ordítózol, hogy ezt kérsz, meg azt. Egyetlen éjszakára sem tudtál bent maradni, hogy egy kicsi békességem volna! Valami miatt kirakott, az hétszentség! -

- Mert olyan jó fiú vagy, olyan egészséges, olyan használható, udvarias és kedves, „a kórház üdvöskéje”. Hát ennyit érdemelsz. A feleségednek meg ennyi jár. Vetnek rá egy pillantást, aztán közlik, ők nem tudnak segíteni, ők nem belgyógyászok. Egy tüdőgyulladással nem tarthatnak valakit szakintézményben. -

- A piszok anyjukat! Ezt mondta a vén kurvája? -

- Ezt. És vedd tudomásul, nem megyek a Korányiba. Elég volt nyáron az a kaland! -

Kapkodta a levegőt. Így csinálja már évek óta, de most már egy szusszanásnyi levegőből csak egy szóra futja.

- Ott meghalok egy nap alatt! Azt ott nem lehet kibírni! Azt a bagázst, a pénzéhes orvosokat, a flegma nővéreket, a sok nagypofájú, ostoba vénasszonyt, a bűdös, szellőztelen kórtermet! Nem megyek! Mondd meg nekik, hogy nem. És most pedig légy szíves, hívd fel Ninust, mert még ideutazik az isten háta mögül. Várja a telefonomat, hogy mikor jöhet. -

- Le van szarva! Ezt azért meg kell emésztetni, hogy az isten bassza meg! Mindent megteszek, kunyerálok, összeverem a bokám, és rohanok, csinálom, de úgy látszik, nem ez kell. Hát akkor mi? -

- Forint. -

- Most ez egyszer igazad lehet. De miből, az anyjukat? Annyi fizetést adnak, mint egy koldusnak. Abból? A nyugdíjból meg éhen lehet halni! Felmondok! Azonnal felmondok! -

- És akkor? - lihegte az öregasszony. Le akarta az embert csillapítani. Ha elborítja az agyát a düh, elrohan, és akkor mi lesz vele? Nagyon szeretne egy korty vizet kérni. Reggel óta csak szikkad és zötykölődik, de egyelőre ilyesmiről szó sem lehet, látja.

- Akkor sem történik semmi. Mindenki rohadt ebben az országban. Akinek van, az többet akar, akár a zsebedből is kihúzza az utolsó garast. Ugyanez lesz a Korányiban. Nem kell odamenned. Ott is csak a markukat tartanák.

- És akkor? Dögöljek meg idehaza? -

Dénes hirtelen lehiggadt.

- Felhívom a barátnődet. Elegem van! -

Meglepően tisztességes hangon beszélt vele, aztán odaadta neki a telefont.

Ninusnak igaza volt: Eddig is csak a csodadoktor segített rajta. De hát az régen volt, van annak már két éve is. Nyáron két kórházból dolgavégezetlenül hazaküldték, most sem jobbak a kilátások, pedig azonnal csinálni kell valamit! A Táltos egy hét alatt helyrefofogná.

- Nem bírnék elutazni olyan messzire, Ninus. Rendes a lányod, nagyon rendes, hogy levinne, te meg kerítenél egy jó kis házat, ahol ellehetnénk ketten. Milyen jó volt akkor! Etettél, itattál, öltöztettél, gondoskodtál rólam. És mennyit beszélgettünk! Olyan volt, mint a mesében. Tudom, most is segíteni akarsz. Maradjunk abban, hogy segíts egyelőre messziről! Küldj energiát! Nagyon kell. Meg a szereteted. Mert abból bizony elég kevés jutott nekem. Dénes szerint már régen meg kellett volna döglennem, anyám szerint pedig meg se kellett volna születnem. De hát itt vagyok. A Vértes meg irtó messze van. -

No, mindezt nem egy szuszra mondta el, inkább a fejében születtek ezek a mondatok. Időnként lihegve, erőlködve préselt ki magából egy-egy szót, de tudta, Ninus tökéletesen úgy érti, ahogyan ő gondolja.

- A Korányi? Hogy az egy jó kórház, arra megesküszöm neked, Linám. Én már jártam benne, Apám is feküdt ott. És milyen környezet! Fenyők és ózondús levegő! Menj csak be! Még egy hét? Uramisten! Hát mennyit kell várnia egy betegnek ma, a huszonegyedik században, amíg orvosi kezekbe kerül? -

Lehet, hogy igaza van. Talán most más lesz. A fenyvesek között, ahol ózondús a levegő. Azt mondja Ninus: ózondús. Milyen ritkán használt szó!

Órák esnek ki a tudatomból. Vagy napok is? A kiesett időt a besurranó fényeken mérem. Ha éppen éberré tesz egy gondolat, egy emlék, egy kép. Fülelek, hallom-e Dénes motoszkálását, vagy csak a csönd, amikor egymagam vagyok. Az állatokat sem hallom. Ennyire megsüketültem volna? Arra mindig felriadok, ha nyílik az ajtó, mert félek a durvaságaitól, ahogy megmarkol, ahogy felültet, ahogy odább taszít, ahogy lehúzza rólam a ruhát. Félek. Kellene valaki, aki kedves hozzám. Ilyenkor, amikor az ember beteg, nagyon kell az!

Jaj, hiszen egyenesen gyámoltalan lettem. Teljesen kifordultam magamból. Egész életemben intézkedtem, veszekedtem, harcoltam másokért. Senki nem súgott. Most meg? Magam miatt egy lépést se? Ügyetlenül összehúzó magam, és elfog a tehetetlenség? Elfelejtettem járni? Nem. Elveszítettem a járás és a döntés képességét. Büntetésből.

Dénes egyre hangosabb és egyre durvább.

- Én itten ápollak! Hetek óta rohanok haza, hogy el legyél látva rendesen! Mosok rád, öltöztetlek, főzök, etetlek, te meg szarsz a fejemre! Egy jó szó nem telik tőled! Egész életedben csak és kizárólag idegenekkel törődtél! -

- De hát az volt a dolgom. -

- Nem a dolgod volt: az életed! Amikor hazajöttél, már csak egy rongy voltál. Most aztán tényleg rongy lettél! Ronggyá áldoztad magad másokért! Én meg pusztán egy fekély vagyok az életeden, igaz? -

Visszakapja az ember, ami jár?

Tahitótfalun nyaraltunk Ninussal, katolikusok egy református nyári táborban. Faházikók az erdőben, aztán egy nagy tisztás, a közepén tűzrakó üsttel. Ott guggoltak körben a református gyerekek, és segítettek az ebédfőzésben. Mi csak távolról néztük. Talán fel kellett volna ajánlani a segítségünket, de én gyáva voltam, Ninusnak meg biztos az eszébe sem jutott, csak örült felhőtlenül, hogy ott van. 14 évesek voltunk. Aztán ránk jött az eső, két napig szakadt, vizes volt a ruhánk, a cipőnk, mégis minden gyerek beszállt a bújócskába. Nekem nem volt merszem. Futni a zötyögő melleimmel? Mióta az eszem tudom, mindig behúztam a hátam és a vállam közé. Ettől egészen görbe lettem... Most még görbébb vagyok... Ninus mennyire boldog volt! Nevetett, izgult, élvezte a játékot, pedig az orrán csöpögött az eső! Nézttem, és hirtelen meggyűlöltem, hogy ilyen boldog. Én meg itt állok behúzódva a fedél alá, egyedül.

Ninus aztán belázasodott, eszméletlenül dülöngélt az úton. Nem talált volna haza, ha nem kísérem el. Mert juszt se adtam oda este a másik takarót, és lerúgtam, amikor mellém akart feküdni, hogy ketten melegebb. Reszketett és sírt. Fagyjon meg, gondoltam. Eddig nélkülem igen jól érezte magát. Aztán belázasodott...

- Végre megjöttél, Dénes! Nem bírok már így feküdni. -

- Hát fordulj a hátadra! -

- Meg sem tudok mozdulni. A kezemet nem tudom kinyújtani. Hiába tetted ide a vizes-poharat. -

Dénes megemelte az aszott testet, és a párnának támasztotta, ülőhelyzetbe. Az öregasszony hálás szemekkel nézett rá. Ám hiába, Dénes nem maradt mellette egyetlen felesleges percig sem. Jó, mindent neki kell csinálnia, de azért... Jó, helyreigazította a felfekvés miatt oldalára fordított testhelyzetéből, mégis... Jót akart, persze... Igyekszik.

Nem merem nyaggatni. Még gorombább lesz. Egyre jobban félek tőle. A vad szemeitől, az arcára ülő undortól, a hideg és harapófogó erejű tenyerétől. És nem tudok ellene védekezni...

Mindig gyáva voltam. Parádon is, az úttörőtáborban. Az Tahitótfalu előtt volt? Vagy utána? Akkor még nem tudtam, hogyan kell bátornak látszani. Aztán megtanultam persze. Most már megint nem megy.

Kirándultunk az Ilona forráshoz. Csodálatos, magasról zuhanó vízesés! Hatalmas sziklák közül indult, s mire leért, tisztavízű kicsi patakka szelődött, és körül felettünk égig nyúltak a fák. Sötét, erdei félhomály, csend. Senki nem hangoskodott. Csak álltunk Ninussal a csodát bámulva. Persze amikor már leértünk. Mert irtó magas hegyoldalról kellett megközelíteni. A palalapok úgy feküdtek egymáson, mint a háztető cserepei, ha ráléptem, kisiklottak a lábam alól. A többiek nadrágféken csúsztak, sikítva száguldott az egész csapat lefelé. Csak Ninus

meg én cövekeltünk le odafenn. Nem volt könnyörgés, ami rábírt volna, hogy nekiinduljak azon a meredeken! Ninus végül elszánta magát. Talán szégyellte, hogy fél, talán csak miattam nem ment a többiekkel, nem tudom. Sikítva csúszott sebesen, hátranézett, és hívott. Én hátat fordítottam a lejtőnek, Ninusnak, az egésznek, és elindultam az ösvényen. Sokáig gyalogoltam, amíg a szemektől távol le tudtam kecmeregni gyökerekbe, ágakba kapaszkodva. Olyan csönd volt körülöttem, a szuszogásomat mögülem hallottam, a lépteim nesze elveszett az avarban. Egyedül az erdőben. Azt hittem akkor, hogy én vagyok a bátrabb.

Most már mindegy, akárki járkal itt, nem ijedek meg. Ha hallom a léptek neszt, ocsúdok, persze, Dénes az, hazajött, csinálja a dolgát, olykor benyit, rám néz, aztán kivonul, és becsukja maga mögött az ajtót. Úgy legalább nem hallja, ha kiabálok. Mindig csak magamban. Panaszkodni sincs kinek. Ninusnak már a könyökén jövök ki, ritkán igaz, mert drága a telefon. Mindent neki meséltem, hatvan éve immár! A históriáimat a benti bajokról, a sérelmeimről, az utcai szekeres kalandjaimról. Hogy mi van belül? Az nem tartozik senkire. Vélttem eddig. Most mégis kellene, hogy valakivel jól kibeszélgessem magamat. Beszélni? A töprengéshez legalább nem kell annyi levegő. Legjobb, ha alszom. Néha felriadok az átsuhanó fájdalomra, vagy egy rossz emlékképre, és akkor elém tódulnak a sérelmek, bajok, emlékek. Még az életem is fáj.

Legfeljebb napokkal mérhető könnyebbség... Amikor például Ninussal voltam együtt...

Az Ilona-forrás Parádon biztosan most is ugyanolyan lélegzetelállítóan mesés. A vízesések nem hálnak meg.

Sem a dombok, sem a még alvó szőlőtőkékkel tűzdelt lankák, sem a koratavaszi, áttetszően fehér, mosolygós felhők, amelyek békésen úsznak a halványkék égen. Mint a Vértesben.

Akkor is ilyen rogyant volt a testem, mint most. Mindenem fájt. Ninus lánya vezetett, és minden kanyar, minden göröngy éles fájdalommal nyilallt a hátamba. Úgy kellett az út végén összenyalábolni, és bevinni a házba. Ninus engem is fogott meg a szekeret is, és láttam a lánya arcán a döbbenetet.

Hideg volt, egy újjgazdag fickó présházában laktunk. Egész nap, és még éjjel is a tűzre kellett rakni, hogy ne fagyjunk meg. Ninus vásárolt, főzött, tűzelt, és a kedvemért még a macskát is etette. A tulaj autóval vitt naponta ahhoz az emberhez, aki rátette a kezét a hátamra, és másnap már nem fájt annyira. Csodáltam a Táltost a bizakodásáért, a tenyeréért, az energiájáért. Naponta nyolc-tíz ember várta a csodatételét. Harmadik nap már elmentem Ninussal sétálni. Akkor megint bátor voltam, tudom. Szikrázó tavaszi napsütés, a szőlőkarók még élettelenül sorakoztak, amerre a szem ellátott, zöldellt a fű, ibolyák virítottak az út mentén, és én már tudtam menni!

Már nem tudnék odautazni, pedig milyen jó lenne Ninussal beszélgetni! Kicsit panaszkodnék. Hogy mennyire félek. De ahhoz az újjgazdag paraszthoz nem szállnék. Az ilyenek csak a pénzt szedik el, az emberről a bőrt is lenyúznák, ha tudnák. Ninus szerint rendes volt, elvitt minket a Táltoshoz, haza is szállított minden nap. Megfizettem! A fene a pofáját! Ninus szerint mégis rendes volt tőle.

- Mert mindig olyan sötéten látod a világot, és benne mindenkit. És ha a világ is sötéten néz rád vissza, máris okod van a pesszimizmusra. -

- Pedig egyszer azért másként történt. -

- Ugyan! -

- Képzeld! Az ötvenedik érettségi találkozón megjelentem a szekeremmel, és nagyon kedvesen fogadtak a lányok. Örültek nekem. -

- Tán azért, mert mosolyogva léptél be, nem? -

- Mindig egy morc pofa voltam. Négy éven át. Akkor most miért hatotta volna meg ezeket a puccos dámákat egy rozzant vénasszony mosolya, aki sokkal de sokkal szerencsétlenebbül néz ki, mint ők. Annak örültek, hogy ők nem ilyen nyomorékok. Meg aztán biztosan hallottak a kitüntetésemről. Azért volt a nagy kedvesség! -

- Javíthatatlanul rosszindulatú vagy, Linám. Ettől görbültél meg. -

Ilyet mondott Ninus. Lehet benne valami. Érdekes, tőle nem fáj a goromba őszinteség. Majd ha bejön a kórházba, és megfogja a kezemet, és belém árad az energia, az ő kifogyhatatlan energiája, attól meggyógyulok. Biztos vagyok benne. Ebben egészen biztos. Hiszen éppen ezért utaltak be a Korányiba. Mert mi másért? Hogy Ninus bejöhessen hozzám, és segítsen.

De mikor? Mikor lesz már?

Ráadásul ott épp olyanok a fenyők, állította Ninus, mint Parádsasváron voltak, és olyan ózondús a levegő, mint a mátrai erdőkben. Az én múlt nyári emlékeim ugyan nem ilyenek Budakeszről. De ha Ninus így mondta... Még hogy ózondús! Milyen ritkán használt szó!

Minden vasárnap együtt voltunk gyerekkorunkban. A Rákóczi úton sétáltunk mise helyett a Köztársaság tértől egészen a Dunapartig. Nálunk aligha lehettünk, anyám kiutálta. Ninuséknál meg mindig együtt kellett üldögelni a családdal vagy a szomszédokkal, mert Ninus anyja csak a konyhát használta. Hát inkább róttuk az utcákat, és folyt belőlünk a szó...

Most majd Budakeszin, a Korányiban! De jó!

Hónapok óta azt várták mind a ketten, hogy a kórházban Ninus végre meglátogathatja. A lakásból Dénes mindenkit kizárt. Hiába kérlelte, csak üvöltött felette:

- Hogy különleges helyzet? Ide ne tolja a pofáját! Nem vagyok rá kíváncsi! -

- Hozzám jön, nem hozzád - kockáztatta meg az öregasszony. -

- Nem tudsz elmászni az ajtóig sem! És miatta takarítsak? Nem csinálsz te nekem elég dolgot nélküle is? -

Az öregasszony beletörődött a várakozásba. Az évek türelemre tanították. Várni mindig kellett valamire. Hogy valami változzon. Hogy valami jobb történjék. Hogy az élete olyan legyen, amilyennek lennie kellene. És közben egyre lejjebb adta. Majd ha megöregszik... Majd erre is jut ideje, meg arra is. Közben persze rájött, hogy tulajdonképpen nem is tudja, mire kell neki az idő, hogy mi olyan fontos? Most itt van. Egy éve lassan, hogy nem jár be dolgozni, és mi változott? Minden. Eltűnt az aktivitása, de végképp. A dolgok érdektelenné váltak, még arra is fáradt, hogy megkeresse az értelmüket. Valahogy minden elkezdett leválni róla, vagy ő az életről? Most is vár. És a vágyai a minimumra csökkentek. A létezés elemi szükségleteire. Levegőre, néhány fájdalommentes percre, egy jóízű falatra, száraz torka leöblítésére. Hogy valaki rányissa az ajtót, hogy valaki megitassa, hogy valaki kitakarítsa a piszokból, hogy valaki...

Szóval most egy kórházi ágyra várt. A türelme, maga csodálta a legjobban, egyre fogyott. És nem tudta, mire van még esélye. Valami nagyon elillant, valami reménytelenül elromlott, és már nem hisz sem az orvosi, sem másféle emberi segítségben. De azért vár valamire, mert

így nem mehet tovább. Legalább elmondhatná valakinek! Egy részét legalább, hogy megkönnyebbüljön a lelke! Nagyon örült, amikor Ninus felhívta. Az obligát hogyvagyjára nekifogott a panaszáradatnak, már amennyire a tüdeje levegőkészletéből telt:

- Képtelenül bűdös vagyok, barátnőm. Hetek óta nem láttam vizet, csak a pohárban, amit reggel Dénes idetesz mellém, és délutánra, amikor hazajön, tele van pállott buborékokkal. Lassan algák nőnek benne. Ne röhögj! Szeretnék megmosakodni egyszer! Ennyi a vágyam! Mindössze! -

- Elmegyek és megmosdatlak. -

- Dénes sem bír kicipelni a kádig, pedig megígérte. Most aztán félhetek. Nem hiszed, mennyire félek tőle... -

- Miért bántana épp most? -

- Nem úgy... Teljesen megbolondult... Azt mondta, ha megfüröszt, utána... -

- Utána mi? -

- Utána... Szóval megkívánt. -

- Ez vicc, Lina! És te mit mondtál? -

- Én? Félek. Fájni fog. Évek óta nem, és hát most? Évek óta csak azt hallom, mennyire undorító vagyok. Ez a mindennapi bókja, ha rám néz. És tényleg egyre undorítóbb vagyok. Magamat is utálom. Érted ezt, Ninus? -

- Nem. És nem is hiszem. -

- Tán kitaláltam?-

- Hogy megtenné, azt nem hiszem! -

- „Ha majd tiszta leszel, milyen kíváncsós leszel! Hajaj!” Ezt mondta. Így... Nagyon félek tőle. Amilyen hülye! -

- Mondd meg neki, hogy az ágyban csutakoljon le. Csak egy nagy nejlon lepedő kell, egy lavór meleg víz, szivacs és törölköző. Ott helyben apránként akár én is szépen lecsutakolnálak, és tőlem nem kell félned. Te dilis! Tényleg nem álmodtad? -

- Hagyjuk!... Szóval beszéltél Dénessel. Tegnap így próbált mosdatni, de úgy gyúrt, mint egy lovat. Nagyon fájt. A hülye! -

- Dénes férfi, soha sem volt a kezében gyerek, és még soha nem ápolt beteget. Honnan tudná, hogyan kell csinálni? Szólj neki, és majd vigyázni fog. De ne azon a hangon, amit használni szoktál vele! -

- Igazad van. Csak gyűlölni tudok - fakadt sírva az öregasszony, mint egy kisgyerek. - Ezért soha többé nem fogok meggyógyulni! ... És... senki nem segít... -

- Hát ha elmehetnék hozzád... segíthetnék... -

Világ életében fegyelmezett volt. Mi lett belőle? Uramisten!

- Linám! Most dumáljak neked a szeretetről? Dénes évtizedek óta melletted van. Talán nem véletlenül. -

- Olyan vagyok, mint egy darab kő. Egy kő lettem. -

- És Isten? Hm? -

- Istent sem találok. Semmi sincs. Elhagytam mindent, és minden elhagyott. -

- Mindenkinnek azt kell leélnie, ami megíratott. -
- Nagyon félek. -
- Dénes biztosan csak hülyéskedett, ne félj! Aztán meg, ha végre kórházban leszel, minden nap meglátogatlak. -
- Búcsúzni jössz... -

És sírt hangosan, abbahagyhatatlanul, bele a telefonba. A könnyein át alig találta a gombot, hogy megszakítsa a vonalat. Az utána ráomlott csendben szipogott még egy keveset, lassan megnyugodott, és elszundikált.

A félálom képei kissé felvidították. Van mire várnia, hisz mondta: jön. Tehát Budakeszi. Kisétálnak az erkélyre, bámulják a fenyők csücskét, az eget, a madarak röptét, és beszélgetnek. Addigra összeszedi magát. Majd Ninus kitámogatja. És ott megünneplik a Ninus 70-dik születésnapját. És elvihognak, hogy ő az öregebb teljes három hónappal!

- Mindjárt utolérsz, ne félj! - fenyegeti majd Ninus, mint mindig. És nagyokat kuncognak, mint bakfiskorukban, meg ahogy eddig minden évben.

- Nagyon vártalak már! Nagyon vártalak! -

Az öregasszony hangjában némi szemrehányás bujkált, szája sírósra görbült a várakozás emlékeitől, aztán a bekövetkezett boldogság megnyugvása áradt szét benne. És ez a gyors érzelmi változás valamiféle földöntúli fényt derített az arcára.

Ninus odasietett, homlokon puszilta, és gyorsan visszafordult felakasztani a kabátját.

Az öregasszony észrevette Ninus tekintetén a döbbenetet. Nyilván azért fordult meg olyan gyorsan.

- Nagyon megváltoztam, ugye? - süvített át a kétségbeesett kérdés a hatágyas kórtermen.
- Jól megöregedtél, öregem. Én sem fiatalodom. Te! Úgy kimelegedtem a hegymászásban! Alig vártam már, hogy megszabaduljak ettől a ménkű nehéz bundától - lépett vissza Ninus az ágyhoz.

Hónapok óta nem látták egymást. Ninus felkészült, de nem számított arra, hogy Lina ennyire kicsi lett. Ki sem látszott a kórházi takaró alól, mélyen belesüppedt az ágyba, hátát egy deszkatákolmányra támasztott két párna tartotta. Nyitott szájjal ült, orrából egy nejlon csövecske tekergett a falig, ott rácsatlakozott egy bugyborgó üvegcsére, abból áradt a tüdejébe az oxigén.

- Szóval mi van, Linám? - fogta meg a kezét.
- Mi lenne?... Kidobtak az immunológiáról... Most itt vagyok... Azt mondta... az orvos..., a szervezetem annyira megkopott..., akár 90 éves is lehetnék. -
- Na hallod! Pihentél te valaha? Két állás, napi 4 óra alvás, és az örökös rohanás. Soha szabi, soha nyaralás. -
- Dehogynem! Voltunk Visegrádon..., Gergelyi-Ugornyán, hahh... Arácson... Földváron is... meglátogatlak... -
- Az a néhány nap volt neked a regenerálódás? Te hülyéskedsz! -
- Tudok én hülyéskedni? ...Beszélni is alig... Nem jön a levegő... Látod, ...amit az orromba dugtak?... Ez az oxigén... Az ózon, amit ígértél. -

- Akkor ne beszélj! Úgyis megkérdezem az orvost, mert nekem nem lehet össze-vissza fecsegni. És gyógyszert kapsz? -

- Majd infúziót. -

- Az a rohadt szteroid kicsinált. Szedted, mi? -

- Különben nem tudtam volna létezni sem a fájdalomtól, meg az erőtlenségtől. Az tartotta bennem... -

- Mit? Mit tartott? A lelket. Mert az erődöt totál kiszippantotta. Éveket roncsoltál el vele. De mindegy. Tudtad.

- Majd itt rendbe hoznak. -

- Egyél! -

Az öregasszony löttyedt arcára az undor kétségbeesett fintora ült: enni?

- Ránézni sem bírok... Ott bűzlik az asztalon. Valaki elvitte... Láttá, hogy fogni sem tudom a kanalat... Félttem, kijön az is... amit nem nyeltem le... Elvitte. -

- A nővérek nem etetnek? -

Az öregasszony ültében felnézett rá, csak a nagy, kócos fejét ingatta. Nem szólt. Aztán a szemét lecsukta. Elfáradt.

- Lina! Alszol? -

- Dehogy!... Ha itt vagy? -

- Kompótot sem ennél? Alma. Finom. Húsít. -

- Hagyjál, Ninus. Nem kell!

- Inni viszont kell. -

- Tudom. Iszom is. Látod. -

Egy szívószállal meghosszabbított bögrét szorongatott a kacska kezében. Úgy görbültek rajta az ujjai, mintha rácsavarták volna. Mint aki abba kapaszkodik. Mintha a bögre a valóság, a még létezés megtestesítője lenne.

A kezére tapadt tekintet elárulta az öregasszonynak, amit Ninus gondolt. Elég jól ismerte ahhoz, hogy a rezdüléseit is pontosan fordítsa.

- A körmömet nézed? ...Hát még ha a lábamon... látnád!... Karácsony óta nem vágta le senki. Nem tudok ollót fogni... -

Az öregasszony szeme sarkán egy könnycsepp kövéredett. Csak tudnék beszélni! Csak ne esne nehezemre! Mennyi mindent kellene elmondanom!

- Lina, add ide azt a bögrét. Leteszem. Úgy szorongatod. Vagy innál inkább? -

- Nem adom. Iszom. -

Ninus a szívószálat Lina szájába illesztette. Olyan szájalom süttött a szemében, hogy az öregasszony nem bírta nézni. A sorsa volt ráírva a barátnője arcára. Eltolta a kezét a szívószállal, behunyta megint a szemét, ujjai továbbra is a bögrefülbe kapaszkodtak.

Nagy csend ült közük. A szobatársak tapintatosan a délutáni sziesztát mímelték. Ninus időnként kinézett az ágy melletti hatalmas ablakon, amelyen túl a fenyőfák csúcsai bókoltak sorban lefelé lejtve egy völgy felé, amelyet csak sejteni lehetett. Az öregasszony suttogása törte meg a hallgatást.

- Levágnád? -
- Mit? -
- A körmeimet. -
- Muti! -

Megfogta a kezét. Száraz volt és merev. Egyenként kihajtogatta begörbedt ujjait. Az öregasszony elmosolyodott kinyújtott ujjai láttán. Nézte. Végükön hosszú, kemény, lila körmök ültek boltozatos szépséggel.

- Azt hiszem, nem merem. Ehhez már balta kell. Majd keresek egy manikűröst. A kórházakban szoktak alkalmazni ilyeneket. Jól elhanyagoltad, öregem, pedig annak idején, emlékszel? -

Az öregasszonynak felcsillant a szeme. Neki is ugyanaz jutott az eszébe. A zeneakadémiai matinék, amiről majdnem mindig lekéstek, mert Linának mindig éppen akkor kellett manikűröznie. Ninus meg a lépcsőházi falat támasztva idegeskedett.

- Sose tudtál bánni az idővel. -
- Nem volt elég. -
- Most van időd. -
- Van. Most levegőm nincs. -
- Ott van az orrodban a cső, csak jó mélyen szippants belőle! -
- Erő kell ahhoz, Ninus. -

Hosszan hallgattak. Az öregasszony ritka éber pillanataiban azt érezte, hogy ők ketten már szavak nélkül is tudnak beszélgetni. Értette Ninus minden gondolatát, pedig csak ült mellette, néha mondott valamit. Magáról. A macskáról. A házáról. Valamit, de már nem emlékszik, mit. Percek alatt elfárad. Pedig most végre itt van... Mellére bukott fejjel elaludt. És Ninus kiment.

- Megkeresem az orvost - suttogta.

Az orvos vékony alakján lötyögött a fehér köpeny. Olyan ideges fajta embernek látszott, aki tudja a dolgát, de ahhoz össze kell szednie minden koncentráció képességét. Talán többedik napja ügyel, gondolta Ninus. A figyelmét most Ninusra szegezte.

- Nagyon kérem, főorvos úr, ne küldje oda vissza! -
- Nem tudom, miért küldték ide. Nincs tüdőgyulladása. Belgyógyászati kezelésre szorul. Ez szakintézmény. Mi sem tudjuk itt tartani. A János kórház lenne jó. Megpróbálom elintézni. -

Ninus örült ennek a lehetőségnek. Lina is, amikor elmondta az eredményt.

Már alkonyodott. Januárban korán sötétedik. Itt még a hegyek is beszippantják azt a kevés fényt, ami így délután a felhőkből árad. A völgyből a zárt ablakon át felszivárgó hűvösségtől Ninus megborzongott. Átült Linához az ágyra, átkarolta, melengette csontos kis testét.

- Most rengeteg energiát kapsz. -

Karja Lina vállait ölelte.

- De jó! De jó, ha szeretnek! -

A csend összekeveredett az alkonyi zöldesszürke homállyal, és szinte foghatóvá vált. Amikor valaki felkattintotta a villanyt. Dénes állt az ajtóban, mint egy bonviván a nagyjelenetben. Harsány kezeiketcsókolommal lépett be, az ágyakból gyenge jóestét volt a válasz. Dénes széttárta a karját, úgy közeledett Lina felé. Ninus kilépett az ágyak közül. Visszanézett, és a jelenetet folytatódott: Lina szemei érzékelhetően nagyra tágultak, annyira, hogy látni lehetett a fejében gomolygó körvonaltalan gondolatokat: „A férjem. Milyen taszító! Amikor mellé szegődtem, én voltam az erősebb, ő a gyámoltalan. Akkor. Ráparazoltam az életem, s most itt maradtam üresen.”

- Mackókám! Látom, jók hozzád a nővérek, etetnek, mosdatnak... -

- Némelyik úgy néz rám, mintha ember volnék. -

- Majd adok nekik valamennyit. Oké. Különben mi újság? -

- Átvisznek a Jánosba. -

Dénes üvöltött:

- Az egy halálgyár! Nem engedem! Beszélek az orvossal! -

Kirohant. Ninus utána eredt, és az ajtóban még elkapta.

- Ne hülyéskedj, Dénes! Belgyógyászati kezelésre van szüksége. Ez itt tudószanatórium. Mit kezdenek itt vele? -

- Ott kellett volna maradnia, ahová először vittük! De hát nem vagyok nekik elég jó, hogy ekkora szívességet tegyenek! Rohadt, szemét állatok! -

- Jó, jó, Dénes. Most ez van. A Jánosról meg ne mondj neki ilyeneket. Tudod, hogy fél? Legyél egy kicsit kedves hozzá! Valami szerető szót, legalább mielőtt elmész... -

Dénes akkor visszafordult, összeszedte a szennyest, homlokon csókolta Linát, aki erre felébredt bódulatából, és harsányan a fülébe ordította:

- Üres a ház nélküled, Mackókám! Üres a ház! Hallod? -

Az öregasszony csak nézett rá. Az egész világból nem fogott most mást, csak Dénes harsány szerepjátszását, és a nyomorú tudatot, hogy mennyire kiszolgáltatott ennek az embernek.

Másnap egy nyöszörgő ágy fogadta Ninust. Be sem lépett, már hallotta Lina hangját:

- Hisztiztem. Az éjjel hisztiztem. -

Könnyek csurogtak lötyyedt, sárga arcán, s a kék szempár büntudattal meredt rá. Kiderült, egész éjszaka percenként hangosan belenyögte az alvó kórterem csendjébe, hogy:

- Levegőt! Levegőt! Adjának már levegőt! -

Míg az egyik betegárs becsöngette a nővért, az ráripakodott, akkor abbahagyta, és végre mindenki alhatott.

- Arra gondoltam, Ninus... Otthon is... biztosan hisztiztem... azért üvöltözik velem... -

Az öregasszony könnyei nem apadtak. Nézett Ninusra, és hajtogatta:

- Nem szeret... Pedig én szeretem... Mondtam neki... De ő nem szeret... Rendes velem... igaz... Ugye rendes? -

Mire akart bizonyítékot az öregasszony? Az életére? Hogy mégsem baszta el? Hogy ez az ember az ő sorsa?

Lehet, hogy odahaza is ilyen jeleneteket rendezett, és Dénes kiborult. De a leépülése mindössze néhány hete romlott ilyen állapotra, és azelőtt? Vajon mit adhattak egymásnak azelőtt ebben a nyomorult negyven esztendőben? Lina évtizedek óta csak panaszkodni tudott a férjére. Valami disznóság mindig volt a rovásán, akkor ő is üvöltözött vele. Aztán rájött, mire is megy a kiabálással? Dénes az ő feladata, ha reménytelen is. Visszafogta magát. Az utóbbi harminc évben már nem veszekedtek. Csak egymás fejéhez vagdosták a sértéseiket. Röviden és gorombán. Egyre gorombábban. És léteztek gyűlölködve együtt egy fedél alatt. És most? A szeretet most kezd hiányozni?

Ninus mellének támaszkodva ült az ágyon az öregasszony. Szemei le-lecsukódtak, agya el-elkószált. Nyugalom áradt benne, egyfajta biztonságérzet, mint Ninus közelében mindig. Úgy jöttek elő az emlékfoszlányok tompult képzeletében, mint a csatornában úszó ázott falevelek, kopottan, meg-megakadón, de folyamatosan.

Öt évvel ezelőtt az öregasszony ott állt a járda szélén egy ugrásra Ninus házából. Hozzá igyekezett születésnapot köszönteni. Állt, bámulta a kanálison lecsorgó barna hólét, figyelte az úttest keréknyomain tocsogó és az autók alól feléje spriccelő lucskot. A tegnapi fehérségnek nyoma sem volt már, csak az undorító városi olvadás, pedig hideg volt az éjszaka. Az öregasszonynak ez forgott a fejében, meg az, hogy le kéne már lépnie. De csak állt, és képtelen volt elindulni. Valami történt. Akkor még nem tudta, hogy egy folyamat első fázisa ez, amit majd végig kell csinálnia. Most csak az volt a feladat, hogy átjusson a túlsó járdára. Magától nem megy, ez egy idő után bizonyos lett előtte. Eddig is a fal mentén jött, hajlottan, csoszogva, egyik oldalán a házak biztonságában. Állt, nem szédült, nem félt. Egyszerűen képtelen volt lépni. Amikor egy idő után a mellette elsiető emberáradat közül kilépett egy fiatal lány, és megkérdezte, mit segíthet, akkor belékapaszkodva sikerült átkerülni arra a szakaszra, ahol már nincs több útkereszteződés, és felmehet Ninushoz.

Többé nem tudott egyedül átmenni a túloldalra. Mindig másokra volt utalva, valakire, aki megszánta, és segített. Elkezdődött valami, ami a mellkasában rekesztette a levegőt. A háta is egyre inkább fáj, az évekkel ezelőtt megállapított gerincsérvek tovább nehezítették az életét. Tarthatatlanná vált az állapota, végül kikötött az orvosnál, de sem ez az orvos, sem a többi nem tudta, mit tegyenek vele. Maradtak a gyanakvásnál. Egy felvetődött hipotézis bizonyítására aztán elküldték egy specialistához. Ekkor az agyába fészkelte magát a vérrák gondolata. Annyira megijedt, hogy vállalta a tortúrát, eljutni Angyalföldre. Kétszeri átszállás, hosszú és körülményes út. Csak Dénesre számíthatott.

Elévetültek a jelenet emlékképei. Ahogyan Dénes a saját nagyléptű tempójára akarta kényszeríteni, ahogyan maga után vonszolta, ahogyan noszogatta, lökdöste, ő meg nyomorú bénaságában képtelen volt tartani a tempót. Már messze tűnt a férfi loholó alakja, felfelbukkant a körötte rohanó emberek forgatagában, és egyszer csak megtorpant, körülnézett:

- Hol az isten csudájában vagy? Te tetű! Hol vagy? -

Tekergette a fejét, végül meglátta az öregasszonyt, aki vagy tíz méterrel mögötte elhagyottan, a falnak támaszkodva áll, melléhez szorítja a táskáját, és lefityyedt szájjal liheg. Dénes visszaroht érte, elkapta a kabátja ujját, és megint vonszolni kezdte, míg az öregasszony térdre nem rogyott.

- Nem bírom, nem bírom... Kérlek, Dénes!... -

- Mindig lomha állat voltál! Ha így csoszogunk, soha nem érünk oda! Majd viszlek! -

Megkapta a karjánál, a lábai a levegőben lógtak, így cipelte pár lépést, de ettől ő maga is ki-fulladt, elkáromkodta magát, és otthagya az öregasszonyt. Elérte a villamos megállót, neki-támaszkodott az oszlopnak, és gúnyos vigyorral várta, amíg az öregasszonyt valaki átsegíti.

- No, megvagy végre! Szállj már fel, a jó istenit! A vezető csak rád vár! -

Így kecmeregtek ki Angyalföldre. Haza már taxival mentek, mert nem akart ott meghalni, nyilvánosan egy út közepén.

Aztán Ninust látta maga mellett ugyanazon az úton. A diagnózisért mentek. Annyira összement, hogy fel kellett néznie rá, belekapaszkodott a karjába, engedte, hogy átvegye a táskáját, és battyogtak együtt komótosan.

Már csak Ninusban bízott, testi és lelki támogatásában, megnyugtató érveiben, és titokban abban is, hogy vele könnyebb lesz az ítéletet megemésztienie. Ehhez viszont Ninust fel kellett citálnia vidékről, mert akkor még taxival sem tudta volna egymaga megtenni az utat.

Alvónak tűnő lárvaarca alatt az emlékei között szemezgetve elmosolyodott a gondolatra, hogy bezzeg később nagy praxisa lett a taxizásban, és egyáltalán abban, hogyan kell pofátlanul segítséget kérni bárkitől, aki kéznél van az utcán. Évekig a kéregetők megnyerő mosolyából élt, mint egy koldus.

Akkor jött segítségnek a járószerkellek ötlete. Ha belekapaszkodott, a világ végéig elgyalogolt volna. Egy ismeretlen kismama ajándéka, aki az utcán egy babakocsi mellett lépkedett, a babát egy totyogó lányka tolt. Az öregasszony épp megszédült, és esdekelve nézett a fiatal-asszonyra:

- Megengedi, hogy a kocsiba kapaszkodjak? Ne féljen, nem borítom fel!... Csak támasznak, egy pillanatra... -

- Tessék csak! Akár tologathatja is. Lorka, most a néni babázik. Jó? -

És akkor, ott, a nevető baba és a féltékeny nővérke mellett a kocsit tologatva jött rá az öreg-asszony, hogy neki éppen ilyen kerek tolnivalóra, ilyen jelképes támaszra van szüksége. Ettől kezdve mindent megtett, hogy neki is legyen egy szekere.

Hogy ne kelljen félelmekkel telve, elszántan osonnia a falak mentén egymaga, és addig állnia a járda szélén, amíg meg nem szánja valaki.

Most még Ninus mellett csoszogott, és erősen hallgatott arról, hogy mennyire tele van félelemmel, hogy a leltre várakozás napjai alatt pontosan felmérte: élete folyamán mindent elkövetett a szervezete ellen, felőrölte önmagát. A hajszolt élet, a hősieken hurcolt feladatok özöne, a szteroidok, a különféle praktikák bizonyára megtették a hatásukat. A legrosszabbra számított. Erről is hallgatott odafelé. Mégis leterítette, amit akkor az orvos mondott. Úgy vágódott ki az ajtón, mint akit tarkón ütöttek. Nem látott, az agya dühögött, a szíve kalimpált, Ninusra nézett összeszűkültek tekintettel, aztán lehuppant a padra a váróban, lehajtotta a fejét, és maga elé suttozta:

- Nem vagyok fehérvérű... csak... Valószínűleg májrák... -

Hazafelé mindennél nehezebb volt az út. Pedig Ninus kézen fogta, átemelte a lelépéskor, és dumált vég nélkül. Az öregasszonynak fogalma sem volt, miről, a saját gondolatait nem tudta megállítani. De a hálás tekintet nem maradt el, amikor Ninus a házukban a lifthez kísérte, és elváltak.

Kiderült, a diagnózis téves. Nem rák. Az egész ember problémás. Belépett a csatasorba az immunrendszere. A természet nyilvánvaló reakciója arra, ahogyan az életével gazdálkodott. Ahogyan önmagát semmibe vette.

Talán akkor kezdődött, amikor nem hagyta megműteni a gerincsérvét... De minek foglalkozik a kezdetekkel? Tudja persze, hogy aki az életét következetesen az önként és ostobán felvállalt feladatokra pazarolja, közben magáról szándékosan megfeledkezik, arra visszaüt a természet. Felállítja a sorompót: „Eddig, ne tovább! Ha mégis, saját magadba harapsz!” Hajszolódásaira tehát az autoimmun betegség a válasz...

Hadakozott ellene? Persze. Mindig bízott a saját erejében, és abban, hogy sikerül az önfejségével, az elrendeltetésbe vetett hitével, a természetes és a természet feletti praktikákban való bizodalmaival helyrehozni valamennyit abból, amit könnyelműen a semmibe dobott. Hogy sikerül kemény akarattal megélnie azért addig-ameddig? És most?

Hát ameddig... Suhant át a válasz az öregasszonyon, amikor Ninus kilépett a sötétedő kórteremből, és maga mögött meggyújtotta a villanyt, hiszen hozták már a vacsorát.

Harmadnap megint mentő, fekvés azon a gerinctörő, kemény hordágyon, pedig ülnie kellene, akkor legalább jönne valamennyi levegő. Kínszenvedések közepette áztötykölték a Jánosba.

Ninus a folyosón álldogált, amikor kitolták a mentősök a liftből.

- Itt várlak, Lina. Soká jöttél. -

- A mentő. Nekik mondd! -

Még egy darabig a hordágyon feküdt. Bent az ágyát húzták. Ninus megfogta azt a száraz kezét. Nem szóltak. Már mit mondhattak volna? Halvány megkönnyebbülés mindkettejüknek, hogy most itt jó helyen van.

- Nem bírom sokáig, Ninus! -

- Most jó helyen vagy. Mindjárt elrendeződik minden, majd segíték elpakolni. Minden nap bejövök, jó? -

- Nem bírom! Vigyenek el innen! - mondta.

Mintha nem hallaná a nyugtató szavakat, megismételte:

- Nem bírom! Vigyenek el innen! - és megemelte a hangját.

Aztán megint:

- Nem bírom! Nem bírom! -

Már kiabált.

A hajtogatással egyre gerjedt az indulata, a magatehetetlen testből hisztérikusan süvített a követelés:

- Vigyenek el innen! Nem bírom! Nem bírom! -

Ninus tehetetlenül állt mellette, fogta a kezét, suttogott, hogy mindjárt vége, elviszik, törődnek vele, de az öregasszony kiesett a valóságból, a fájdalma teljesen betöltötte, a kiáltásai egyre nagyobb erővel robbantak elő. Szerencsére nem sokan kószáltak a folyosón.

Vége ágyba került. Sietve jött az orvos, fiatal, csinos, szőke nő. Megmérte a vérnyomását, kérdezett ezt-azt, Lina röviden és okosan válaszolt, mint aki visszazökkent, és észre sem vette, honnan. Aztán a doktornő levetkőztette, a pelenkát is lefejtette róla. Ninus az ágy

végénél elfordította a fejét. Látott már aszott testet, anyját is látta utolsó napjaiban. Linát még sohasem. Most sem akarta. Talán félt a párhuzamoktól.

- Nincs bennem már semmi szemérem - suttogta feléje az öregasszony, és elmosolyodott barátnője késői szemérmességén.

Új kórház, új közeg, új emberek. Persze minden barátságtalanabb volt, mint odafenn a hegyek között. Jó, hogy Ninus itt van. Ezzel a gondolattal fáradtan hunyta be a szemét, és azon nyomban elaludt. Ninus kipakolt, aztán intézkedett a nővéreknél, hogy teljesen tehetetlen, hogy etetni kell, tudták persze, bólogattak, meg kellene mosdatni, a haját is, a körmeit levágni, folytatta Ninus, odahaza egy férfi gondozta, hát olyan is. Az öregasszony hiába ringatózott a kábulat mélységein, néha érzékelte, mi történik vele, körülötte, talán még azt is látta, amint Ninus pénzt süllyeszt az ápolónő zsebébe, és ha a régi volna, most mondana erre valamit, aminek Ninus nem örülne. Milyen jó, hogy gondolkodni sincs ereje, nemhogy beszélni!

Az este is sötétebb volt itt, mint a hegyek között. Hamar magára maradt. Bár ki tudja, érzékelte-e egyáltalán. Ugyanabban a bódult mélységben találta a reggel. Az idő végképp elszabadult, és tőle függetlenül robogott tovább.

Ápolók jöttek-mentek körülötte, és történtek a dolgok. Hordágyon gurult ajtókon be, ajtókon ki, vizsgálatok, kérdések, süket csendek, aztán hangok megint. Történtek, de mintha nélküle. Majd csak eljön a délután, remélte valahol a tudata mélyén két elmerülés között. Igen, edényzörgés, tehát dél van, enni kéne, de nem bír. Várja azt az éberré nyitódást, amikor Ninus ül majd az ágya szélén, és erőt kap a jelenlététől, a belőle sugárzó vitalitástól, vagy valamitől, ami árad belőle, és könnyebbé teszi a létezést.

- Haza kell utaznom, Lina. Hamarosán visszajövök. Három napot otthon, aztán megint veled. Jó? -

- Muszáj hazamennem? -

- Ott a ház, a kert, a cicám. Egy kicsit meg kell mutatnom magamat, nehogy betörjenek. Tudod milyen környéken lakom. -

- Tudom... Tudom... Mégis jobb lenne, ha maradnál. Csak egy napot még! -

- Hülyeség, Lina! Holnap ugyanolyan rossz lesz elmennem. Visszajövök hamar. Most itt jó helyen vagy. Te is tudod, hogy ez itt jó. Ugye? -

- Tudom... Mégis... Ne menj még el! -

De Ninus felvette a kabátját, megpuszilta, akkor még sütött a téli, koradélutáni bágyadt nap, megvilágította Lina fehér haját a szürkefényű ablak előtt, a háta felpolcolva, hogy ülni tudjon, hetek óta fésűt nem látott haja, mint ezüst kóc keretezte fájdalmas arcát, a kék tekintet, és a suttogást:

- Ne menj el! Ne menj el még! -

Biztatón és mosolyogva visszanézett rá, aztán kilépett a kórteremből. Haza kellett utaznia abban a megnyugtató tudatban, hogy majd visszajön, és vele lesz napokon át, sokat, gyógyítón, hiszen itt, a Jánosban Lina jó helyen van.

Csak arra nem gondolt, ami végül történt. Hogy ez az utolsó képük egymásról.

Az öregasszony egyre bámulta az üres ajtót, az ajtó tátongó négyszögét, ahol Ninus eltűnt. Észlelte a folyosón alig kivehető fényeket, az elvonuló lassú vagy siető alakok árnyait, és azt, hogy Ninus nem fordul vissza azon az ajtón. Bámulta a hiányát mozdulatlanul, sajgó sejtéssel, amíg nyitva tudta tartani a szemét.

Egyszer csak Dénes alakja jelent meg abban a négyszögben. Sietős léptekkel, előreszegezett tekintettel közeledett. Nem köszönt, nem nézett se jobbra, se balra, itt a Jánosban elfeledte úri modorát. Megállt az ágy mellett, nézte alig pihegő feleségét, aztán lehajolt hozzá, mert tudta, hogy süket. Persze az öregasszony Ninus minden szavát értette, Dénes meg hiába üvölt, mindent kétszer kell elmondania. Nagy nehezen feléledt a kábulatból, hallotta Dénes hangját, kérdezett egy-két dolgot, hogy mi történt, hogy érzi magát, ám a válaszaire nem reagált. Érzékelte, amint az fontoskodva és hosszan keresgéli a szatyrot meg a papucsot, aztán kiment. A kis szőke, fiatal doktornővel jött vissza, aki Dénesnél egy fejjel magasabb volt, ettől Dénes nagyon utálhatta. Az öregasszony rossz előérzettel bámulta a jelenetet, amely ugyanabban a nyitott ajtóban zajlott. A gesztikulációból nem értett sokat, közben tán el is bóbiskolt, arra riadt, hogy embere diadalittasan áll az ágya mellett, és azt mondja nagy hangon, hogy másnap reggel jön érte a mentő.

- Már megint hová? -

- Haza, Mackókám, haza! -

- Hogyhogy? -

- Ez egy halálgyár, én mondom neked. Majd otthon feljavítalak. Rengeteg ötletet kaptam a kollégáktól. Nagyon helyeselték, hogy hazaviszlek. -

- És a doktornő mit mondott? -

- Át akartak volna vinni egy másik osztályra. Akkor inkább hazaviszlek, mondtam. Majd én ápollak. Úgy én is meg tudlak mosdatni, mint ezek. -

- Hová akartak vinni? -

- Eh, mindegy! - legyintett az öregember, és megszívta a száját. Így szokott csinálni, ha valamiről nem akar beszélni.

Szóval titok, gondolta az öregasszony. Elöttem persze miféle titkok lehetnek? Az öregasszony magába süppedt egészen. Minden eltűnt, csak a fehér bizonyosság maradt.

A férje ott állt rámeredve az ágya mellett. Ilyenkor kihúzza a derekát, leszegi a fejét, a bajuszát rágja: fékezi magát. Most ugyan miért kiabálna? Nála persze nem lehet tudni. Szóval az elfekvőbe vinnének. Ma úgy mondják, rehabilitáció. Hát feladhatod végre, Lina! Csak a mosdatás a probléma? Orvosilag minden más felesleges? A félelem elborította teljesen a testét, a lelkét. El kell menni, régóta tudom. Csak az a kérdés, hogyan. Mégis mi lesz velem erre az emberre hagyva? Vagy nélküle abban a lakásban egyedül egész nap? Meddig tarthat még ez az egész? Talán úgy hamarabb vége? Ezt akarja Dénes? Akarhatja másképp?

Belenyugodott.

- Jó. Ninust hívd fel, kérlek! Különben... -

- Különben? -

- Mindegy. -

Ninus megkapta a telefont a kész szituációról, hogy Lina már otthon van, ne utazzon fel. Örjöngött, de Dénes nem hallgatta meg. Már amúgy is késő minden szó. Mi lesz Linával orvos nélkül? Fájdalomcsillapító nélkül? Ápolás nélkül?

- Segítek ápolni. Eressz be, Dénes! -
- Nem. Majd telefonálok. -
- Csak fél órára. -
- Nem! Tíz percre sem! -
- Jót tenne neki, ha vele lennék egy kicsit. -
- Majd tavasszal.
- Add oda neki a telefont! Most! Legalább egy percre! -

No, ezt megtette. Lina ziháló lélegzése a vonalban, és Dénes hangja messziről:

- Fogd már meg, az istenért! Veled akar beszélni. -
- Halló! Lina vagyok. -

Ninus megrettent az elhaló, bágyadt, messzi hangtól. Vidámsága erőltetettre sikerült:

- Hogy vagy, Linám? -
- Hogy lennék? Még élek. -

Hörgés, zörejek, aztán csend. Dénes nyilván elvette tőle a készüléket, és kikapcsolta.

Ninus hiába tárcsázott naponta többször, hiába csörgött ki, a kapcsolat következetesen nem jött létre. Azzal is megelégedett volna, ha Dénessel beszélhetne. Maradt az önmarcangoló töprengés. Csak azt a könnyörgő kék szempárt ne látná folyton maga előtt, aminek hátat fordított abban a kórteremben! Mi van, ha nem utazik akkor haza? Meg tudta volna akadályozni, hogy Dénes elmenekítse az orvosi ápolás elől? És sorjáztak a miértetek, és maradtak válasz nélkül. Maradt az önvád és a dühöngés. Miért zárja el Dénes tőlem, az utolsótól, akiben még bízok a szerencsétlen? A nagy szorongásában azt a parányi feloldódást vette el tőle, amit én nyújthattam neki. Belelökte a nyomorultat az elmúlás mélységes fekete gödrébe.

Miért?

Mi történik abban a lakásban?

Ninus fantáziája gyötrően működésbe lépett.

Valóban jobb volt otthon az ismerős ágy, az ismerős szag, még az összekent ágynemű is. Hogyan várhatná el Dénestől, hogy még ezzel is törődjön, mosson, vasaljon, amikor minden nap beloholt hozzá? És most is a konyhában. Ha legalább egy falatot le tudnék nyelni! Majd kitör a balhé emiatt... - jártak Lina fejében ilyesféle gondolatcafatok, amelyek csak összevarrva, megfoltozva váltak érthető mondatokká. Neki jó volt így is.

Dénes bejött, kezében kistányér kaláccsal, tejjel. Fura mód nem lett ideges attól, hogy elfordította a fejét, ugyanis a tejnek a szagát sem bírta. Letette a tányért az asztalkára, megigazította a takaróját, megsimogatta a fejét, és beszélni kezdett. Hamar elaludt a monoton és halk duruzsoláson. Csak úgy, mint a zene, beléfolytak a szavak, némelyiket értette, némelyiket nem, azok kiegészültek maguktól:

- Csak szenvedsz odabent, idegenek között a kórházban. Neked itt a helyed. Nekem meg az a dolgom, hogy ellássalak, amivel kell. És felgyógyítsalak. Meg tudom csinálni, bízzál bennem! Fizetés nélküli szabadságot vettem ki. Itt leszek melletted. Jó lesz, Mackókám? Nem baj, aludj csak! Leviszem a kutyákat. Sietek. -

Az emberét egészen kicserélték. Lina megkönnyebbült. Bár mindegy. A dolgok átsuhantak felette, nemigen érintették. Mégis félt azért. Dénesben soha nem lehetett bízni, de ez a nyitány most annyira lenyűgözően hitelesnek látszott! Hiába működött a szokásos rosszindulata, hogy csak játék az egész, majd eztán megmutatja, Dénes egész nap folyamatosan mindenben az úriembert alakította, tökéletesen.

- Mackó! Itt van a gyógyszer. A doktornő adta ma estére. -

- Nem tudom lenyelni. Mondtam neki is. Nem megy! -

- Dehogynem! -

És szájához tette a poharat. A víz az öregasszony nyakába csurgott.

- Szívószál! - hörögte.

Dénes kisietett, és egy csokor szívószállal tért vissza. De azzal sem ment. A szájában megolvadt pirulát fintorgó grimasszal lökte ki, a mállott tableta lecsorgott két oldalt az állára. Dénes még bírta türelemmel.

- Mi lesz akkor, Mackókám? -

- Mi lenne? Majd infúzióban... megkapom... -

Idehaza nincs infúzió. Idehaza marad a csendes várakozás.

Dénes ekkor sem döbbsent rá, hogy amit a feleségével tett, az tulajdonképpen gyilkosság! Megrövidíti az elmúlás időtartamát. Ezt a kórházban az orvosoknak is tudniuk kellett, amikor hazaengedték, villant át a beteg agyán, és szíve megállt egy pillanatra a felismeréssel járó rémülettől. Tudta eddig is, hogy egyenletesen halad az utolsó percek felé, de most bizonyossá vált, hogy az már nagyon közel. A szíve a beletörődés lassú ritmusában megindult újra, hogy működjön még néhány napig.

Csak az eszemet kellene egészen elveszíteni, és minden rendben volna, kószált benne menekítő szalmaszálként a kívánság. Hamarosan ez is bekövetkezett. Semmi nem segítette fenntartani, sem étel, sem gyógyszer. A napok csúsztak vele együtt lefelé. Néha pillanatokra eszméltre tért, úgy fogalmazta magában, hogy átmeneti életre kapott, de kifejezni már semmit sem tudott. Nem is akart.

- Kátyi! Kátyi! - motyogta.

Előtte egy bácsi guggolt, a pinceablakon beszűrődő fény megvilágította az arcát, és megragyogtatta a csillagot a sapkáján. A kisgyerek azt bámulta önfelédten, a katona meg mosolygott rá, és azt mondta: Kátyi! Kátyi! Gyévocska! Aztán a zsebéből madzagra fűzött karórákat vett ki, egyet letépett közülük, a kislány kezébe nyomta, és megint azt mondta: Kátyi, Kátyi.

A háború végén visszaköltöztek a második emeletre. A kétéves Kátyi kincsével, az órával játszott, önfelédten kidugta a rácson, kinyitotta a markát, és az hamarosan a földszinten koppant. Erre lépett ki az anyja. Ismerős fájdalom emlékeztette, hogy valami rosszat csinált. Az anyja a hajánál fogva húzta be a lakásba, a fenekére húzott, szó nélkül rázárta az ajtót, és kirohant, ő meg ott bögött egyedül, üres kezét nézegette a homályos előszobában.

Már csak a szeméből csordogáló könnyek jelezték, hogy a szervezet még él, és még valami történik belül. Zavaros képek gyötörték az agyát. Robit, a bátyját látta, akit csodált, és aki épp oly érinthetetlen volt, mint az asztala, amelyen csodálatos könyvek magasodtak. Ha ő kíváncsiságból leemelt egyet, a könyveit féltő egyetemista odébb taszította erős férfikezével, ahogyan az anyja szokta. A kislány neki is épp annyira idegen volt, mint a szüleinek, egy véletlenül és későn a családba csöppent gyerek, aki mindig útban van.

- Robi, Robi - hajtogatta a szót magában, és a langyos könnyek ellepték az arcát. Már csak a szagára emlékezett, a dohos, nehezen száradó pulóvere illatára, amit egy másik pincében szívott magába 56-ban, és arra, ahogy megpuszilta gépiesen, életében talán az egyetlen alkalommal, aztán kofferével kifordult az ajtón az éjszakába. Többé nem látta. Az utolsó évtizedben már levél sem jött tőle.

A könnyek csak csorogtak. És ha az öregasszony össze tudta volna szedni a gondolatait, akkor sem tudta volna, mi gyötri tulajdonképp?

Napról napra gyöngült, ritkán éledt eszméletre. Dénes végül feltárcsázta az egyik jól ismert orvos kollégát a kórházból. Az felajánlotta, hogy felmegy, megnézi. Ettől azonban annyira megijedt, hogy inkább megpróbálta a saját feje után.

Például erővel megetetni, hátha erőre kap, de az öregasszony szájából épp úgy kicsorgott a falat, mint az utolsó szem orvosság. Néha egy-egy korty teát sikerült beletöltenie. Ez volt minden, ami a szervezetébe jutott. Kifelé hát már mi jöhetett volna? Ezért naponta csak egyszer tette tisztába, viszont a műanyagba csomagolt szervezet élt, rohadt és bűzt árasztott magából. Az ember fintorogva törölgette, visszacsomagolta, és igyekezett távol maradni. Olykor benyitott rá, ennyi. Tulajdonképpen belefáradt ebbe a hiábavaló és neki idegen igyekezetbe. Átkozta magát, hogy hazahozta. Már nincs visszaút, végig kell csinálnia. Esténként jócskán lehajtott a maradék karácsonyi italkészletből.

Ettől az ittas magabiztosságtól-e, vagy a természetes hülyeségéből fakadóan, egyik este az öregasszony szájába is töltött egy kortyot. A nyelés reflexe végképp elhalt, a tüdőből éles hörgéssel jött vissza a csípős folyadék, a szerencsétlen majdnem megfulladt. Dénes felültette, átölelte, és rázta, míg elcsendesedett. Ekkor különös módon elárasztotta az a szánalomból eredő, szeretettel vegyes vágy, ami az utóbbi hajszolt és viadalban telt évek alatt nem jött elő. Kitakarta az öregasszonyt, lefejtette róla a pelenkát. És rácsodálkozott a test fiatalságára. A gyöttrött, torz arc és a ráncos nyak alatt, a szétterült, redves, korhadt fára emlékeztető, barna végtagok között egy fehér, feszes kis has villogott, felette az ismerős nagy, dús mellek omlottak a bordákon kétoldalt, a barna bimbók életesen meredtek kifelé. Az öregember ráborult erre a testre, érezte a vágyat felerősödni az ágyékában, gyengéden széttárta a combokat, amelyek olyan soványak voltak, akár a csupasz csontok. Feltárult a szikkadt női bejárat, és Dénes nem bírta tovább, két kezét az aszott kis feneke alá csúsztatta, hogy megemelje. Ekkor az öregasszony felüvöltött a fájdalomtól, kinyitotta a szemét, tekintetében rémület és könyörgés, hátában a gennyes seb égető kínja, felette, egészen közel az ismert arc azzal a tűzzel, amire valahonnan az idő mélyéből emlékezett. Tudatába élesen felviláglott Dénes ijesztgetésül tett ígérete, és a helyzetre döbbent. Teste méltatlan megalázására ébredt öntudata a következő pillanatban a sötétség olyan mélységbe süllyedt, ahonnan többé már nem tért vissza. Vele már bármi történhetett. Létezésének emberi lényege halt meg akkor.

Az öregembert sem az ismert arc roncsa, sem a könyörgő tekintet, sem a fájdalom üvöltése nem állította meg. Elvakította a gerjedelme, a helyzet morbid abszurditása, és örült agyának láza, amely nem tudott ellenállni állati és ördögi énjének. Beléhatolt a száraz és halott vaginába.

Az öregasszony már semmit sem érzékelt. Az eszmélet többé nem tört a felszínre, a mélyben homályos foltok, képek villantak előtte, gesztenyefasor égő gyertyákkal, babakocsi belső, zord világa, a torkában gyereksírás küzdött felfelé, hasában erős, ütemes fájdalom nyögte. A kín kilökte belőle a hangot, a visítót, artikulálatlan üvöltést. Az öregember, fejében az unikum gőzével, azt hitte, a kék nyögése ez. Az aktus a kielégüléshez ért. Amikor feltápázkodott a haldokló asszonyról, átsuhant benne, hogy ez már nemigen tud panaszkodni senkinek.

Mintha önmagától félne, nem merte többé kibontani. Az öregasszony az utolsó napokban a saját piszkában feküdt, csontjáról levált a hús a hátán abban a szellőzetlen párában, amit a teste kibocsájtott. Olykor nyögött, olykor halk sóhaj tört fel a mellkasából. Mi járt benne? A lelke élt-e még? Belül fakó képek futottak-e, vagy csak alaktalan foltok, villanások? Egy személytelen organizmus volt, semmi több? A madár csőrében egy bogár? Életjel nem jött az ágya felől.

Dénes a bűztől és a lelke nyugtalansága miatt jobbnak látta, ha kiköltözik, átmegy Lina régi helyére a nagyszobába. Néha kinyitotta az ajtót, megállt, és hallgatózott, lélegzik-e még. Egyéb tevékenységre nem szánta rá magát. Amikor visszacsukta az ajtót, élte a maga életét, főzött, mosott, ellátta az állatokat, este levitte a kutyákat. Egyszer észrevette, hogy az öregasszony ajka kicserepesedett, akkor a száját nedves ruhával megtörölgette, és pár csepp vizet hagyott lecsúszni száraz, fehér nyelvén. Akkor az öregasszony felnyitotta a szemét, és hálásan nézett rá.

Az öregembernek belenyilallt a tudatába, ha a kellemeset érzékeli, nyilván a kellemetlent is. Akkor magára gombolta a lelkiismeretét, és inkább töltött magának, amíg a készletből futotta.

Aztán folytak az órák tovább.

Az utolsó előtti napon történt:

Vásárlás után még betért egy pohárka sörre a szemközti kávézóba, a haverok ugyanott álltak, körülvették, de annyira lerobbant és fáradt volt, hogy hamar kifordult. Tudták, otthon baj van, nem is marasztalták.

A konyhában lepakolta a cekkert. Akkor hallotta a furcsa zajokat a kishabából. Nyitva felejtette a kishoba ajtaját. Benézett. Az öregasszony hasán dühös gubancokba keveredve ugráltak, fújtak a macskák. A test tehetetlenül ringott az ágyon a marakodó állatok alatt, arcán az éles karmok nyomaiból vér csordogált, a takaró félrecsúszva, az inge széttépve, mezítelen karja lelógott, a csuklójából híg vér szivárgott, alatta két macska nyalogatta a cseppeket.

Dénesben feltámadt a düh. Egész életének összegyűlt dühe. Tulajdonképpen egyikük sem akarta ezt az állatfarmot, a kezdeti szánalom sodorta őket. Így szaporodtak és hulltak az állatok körülöttük évről évre. A helyzeten képtelenek voltak változtatni. Most azonban belódult a szobába, és egyenként verte agyon az állatokat. Éjszaka cekkerekben vitte ki a tetemeiket a kutyafuttató melletti bokrosba, aztán visszafordult a kutyáért. Magához vette a korbácsot, és átvágott velük a kihalt, széles úttesten a víz felé, és elszánt, kemény ütlegekkel a Dunába kergette a két állatot. Hamar elmerültek a jeges vízben. Aztán leült egy padra. Attól tartott, ott alszik el a mínusz 10 fokban. Ám ahhoz sem volt ereje, hogy visszamenjen a lakásba. A padon jutott eszébe, hogy napok óta elfelejtette megetetni a macskákat, miközben a karácsonyi üvegeknek sorra a fenekére nézett.

A hetedik napon az öregasszony mintha kivirult volna. Épp, mint a téli nap a szürke égen, ami rézsút bederengett a piszkos, takaríthatatlan ablakokon. Amikor elérte az összetört arcot, az felfénylett. Akkor kinyitotta a szemét. Dénest szólította halkan. Az, mintha várta volna, bejött, kezében pohár. Frissen főzött teát hozott, mézet is tett bele a javulás örömére, és leült mellé.

- Félek - suttogta érthetően az öregasszony. - Nincs mellettem más, csak te. -

Arcán csúnyán villogtak a macskakarmok nyomai.

- Ki lenne más? - kérdezte Dénes, és megfogta a kezét.

- A gyerek. Emlékszel? Lehetett volna. Most egyedül maradsz. -

- Ugyan, Mackó! Micsoda buta gondolatok! -

- Mindig buta voltam. Már így halok meg, bután! -

- A fenét halsz meg! Ha látnád, mennyivel jobban nézel ki, öregem! -

- Ne ártasd magad, Dénes!... -

Elakadt a lélegzete, levegő után kapkodott, Dénes felpattant, és megigazította a feje alját, aztán nyugalom lett megint.

- Itthagylak... Sajnálom... -

Dénes nagyot nyelt, az ádámcsutkái le-fel szaladgáltak, arcán ezer ráncba gyűrődött a visszafogott szájalom.

- Ha bántottalak, Lina... -

- Elfelejttem. Végleg. -

Az öregasszony szemében a fiatalkori huncut mosoly távoli mása villant, aztán nehezülő feje félrebillent, természetellenes sípolással húzta a levegőt, az arcára piros rózsák ültek, és Dénes kezében az aszott kéz izzani kezdett.

A láz! Dénes hallott erről a tünetről. A test utolsó lázadása ez, egy utolsó harc. Dénes nem merte tovább halasztani, hogy ajtót tárjon a halálnak. Itt a vég. Valamit tennie kell majd a testével, ha kiszáll belőle a lélek. Felhívta a mentőket.

Egy végigivott éjszaka után a végleg üres lakásban Dénes feltárcsázta azokat a számokat, amelyek az öregasszony noteszében és telefonjában voltak.

Lina hív! Ninus boldogan kapta fel a telefont:

- Lina tegnap délből szép csendben meghalt. Előtte hosszan beszélgettünk. Mindenféléről. Megnyugodott. Aztán felszökött a láza, ahogy az már ilyenkor lenni szokott. Mire kijött az ügyelet, meghalt. Szépen halt meg. -

- Köszönöm, Dénes. Mikor lesz a temetés? -

- Majd értesítelek. -

Megtörtént hát.

Attól a pillanattól kezdve, hogy letette a kagylót, az üres, fekete Semmi borította el a tudatát. A barátságuk helyébe tódult. Volt-nincs.

Keresheti.

Mi történt a között a pillanat között, amikor a „Ne menj el!” süttött a hátába, és a között, amikor a „csendben meghalt” elhangzott a telefonban, és felkúszott az agyáig, mint egy gyógyíthatatlan fájdalom? Mi történt egy hét alatt abban a lakásban, ahová senki nem léphetett be? Miért vitte haza az az ember azt a szerencsétlen, magatehetetlen, haldokló öregasszonyt az egyetlen helyről, ahol még könnyíthettek volna a létezésén? Egyáltalán nem magától értetődő! Nem normális! Miért zárta el magának, mint egy koncot? Törleszteni akart? Levezekelni a bántásokat, amit adott? Vagy visszaadni a megaláztatásokat, amit kapott? Tanúk nélkül. A kutyák és a macskák nem beszélnek.

Sejtései torz és abszurd jelenetek felé lódították el a képzeletét, s ő forgatta eszeveszettül. Megszállottan rakosgatta a formálódó mozaikokat, az okok és következmények cserepeit, hozzákeverte Dénes abnormális lelke képtelen logikáját, és megpróbálta összeállítani, mi történhetett azon a héten abban az elátkozott lakásban a barátnőjével, akit úgy ismert, mint saját magát, akivel hatvan éven át együtt léteztek, bár külön-külön testbe és sorsba zárva. Egyetlen dolog volt világos, hogy nincs már. Bár talán ez sem igaz.

A temetéstől várta a megoldást. Talán Dénes elmondja az utolsó napokat, választ kap a miértjeire, és talán elfogadhatóak az indokai.

Majd a temetésen. Igen. Felhajtja a szemfedőt. Legalább láthatja még. Legalább elbúcsúzhat tőle...

Aztán ott állt a ravatalozóban. Az emelvényen egy zárt koporsó, rajta Dénes hatalmas koszorúja, mint egy nehezék.

Ki fekszik abban a koporsóban?

Az ácsorgó gyászolók arcán sem bánat, sem szánalom, sem döbbenet. Ahogy az lenni szokott. Emberi kapcsolatok mércéje minden temetés. Halk beszélgetés, diszkrét üdvözlések, várakozás, toporgás a hideg kövön. Órá senki nem figyelt. Dénes izgatottan jött-ment, átnézett rajta. Nem vette észre? Vagy csak úgy tett? De hát fontos ez? - gondolta. - Egyetlen, ami fontos, hogy Lina hol van?

A koporsóhoz ballagott. Félrerakta a hitvesi koszorút, és felemelte a tetőt. Nem csodálkozott, hogy nincs leszögelve. Minek? A koporsó üres volt. Felhajtotta a szemfedőt is. Pillantása távoli sötétségekben keresgélt. És valahol a mélyben, túl az idomtalan gyászmonstrumon, a koporsó fenekénél mélyebben egy pici, aszott, tépettarcú Lina lebegett.

- Hát megvagy! - szisszent fel.

... Egy maroknyi Lina... Fél tenyerén elférne...

Utánanyúlt.

- Jól elbújtam, mi? - fészkelt el Lina a tenyerében, és cinkosan felmosolygott rá. - Tudtam, hogy megtalálász. -

- Naná! Hagytam volna, hogy csak úgy elorozzanak, eltüntessenek nyomtalanul? -

Egy duzzadó könnycsepp félrecsúsztotta a dimenziókat, elhomályosultak előtte a körvonalak, de azért sikerült diszkrétén visszaemelnie a koporsófedelet, rátette a koszorút is, forsriftosan. Visszasétált a helyére. Körülnézett az arcokon, vajon láttak-e valamit? Semmit, ez világos. S akkor a rájuk merevült közöny felhozta benne az ilyenkor mindig feltoluló kérdést: Ki lesz a következő?

Imára ölelt kezei menedékéből Lina suttozta:

- Már elintéztem a belépődöt. -

Keményre feszült a tenyere a döbbenettől.

- Hm... - sóhajtott sokára. - Most örüljek ennek, Linám, vagy nem?... Valahogy nem is tudom... Mikorra? -

- Nem mondták. -

A pap ott tartott, hogy hűség meg szeretet, közös élet meg a társadalom szolgálata, önfeláldozás meg tevékeny élet. Dénes lehajtotta a fejét. A mozdulatban volt némi büntudat. Vagy csak a halott életének ismeretében tűnt úgy?

Hamarosan elindult a menet a hosszú kaptatón. Léptek cuppanásai a tócsákban, csoszogások, a gyászolók halk csevelye, a lélekharang utolsó, szertefoszló kondulása, a temető csendje, hantok az út mentén, és alattuk elmúlt életek, a hófoltok között színes művirágcsokrok vidám foltjai... Vajon ki a következő? - járt benne egyre. Átölelte Lina didergő kis lelkét:

- Tudom, egyszer el kell mennem... -

- Csak azért szóltam, hogy ne félj. Majd segítek. Rajtam a sor... -

Ezt már akkor hallotta, amikor a hóborította sírhantok között, a kopasz fák árnyékába bevillant a nap, és megsimogatta a vidámbarnára lakkozott koporsót, az felmagasodott a fagyos földhányások tetején, bizonytalanul állt még egy pillanatig, aztán billent egyet a kötélén, és megindult lefelé.

2012. július 13.